

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

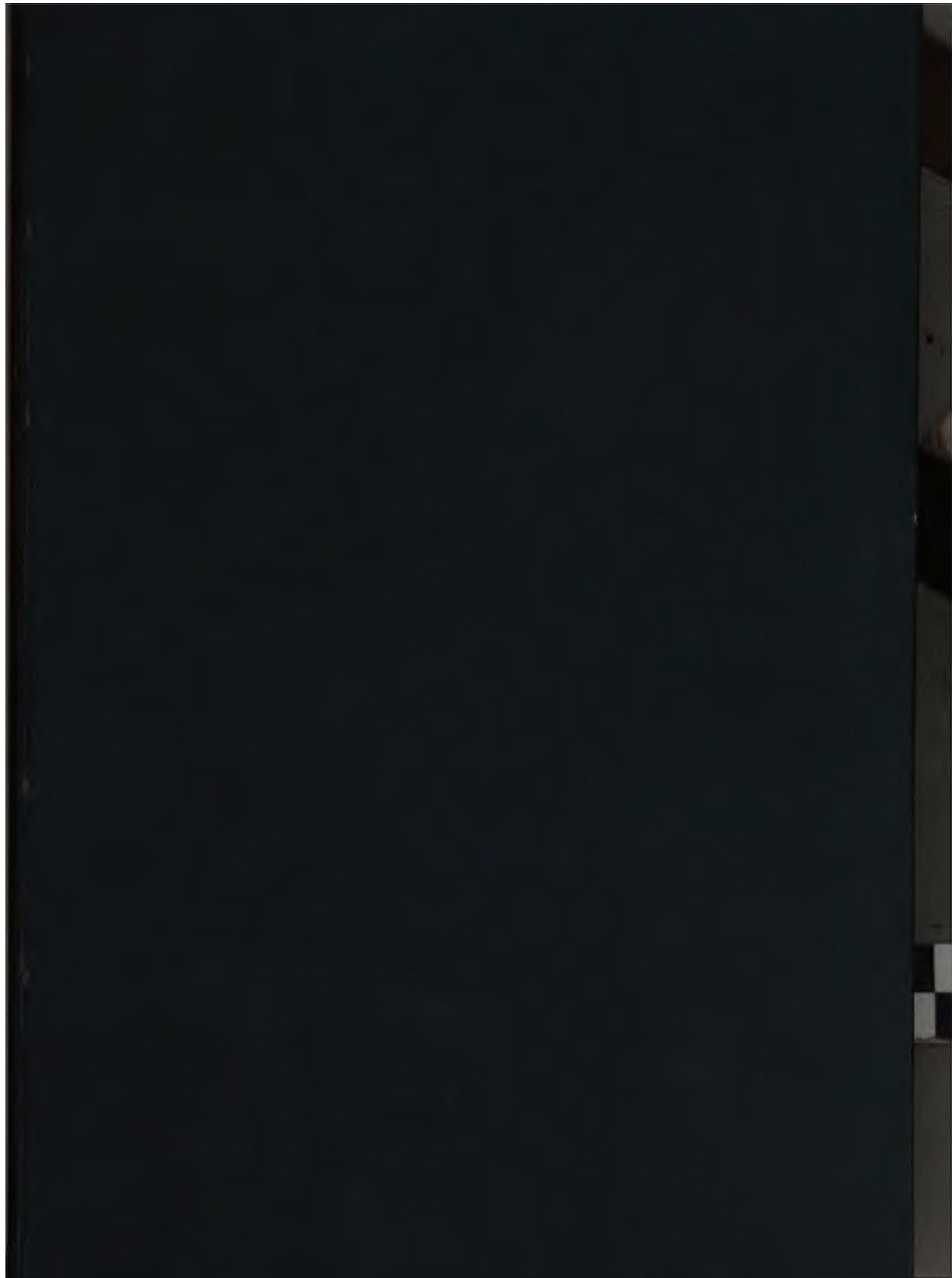
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

800010016E

20550 d. 44

1

2

1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000 1000

58

Η ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

ἢ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ

ΤΗΣ ΠΕΡΙΩΧΥΜΟΥ ΤΑΥΤΗΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚΑΤΕΡΩΘΕΝ ΤΟΥ ΚΩΛΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ

ΠΡΟΣΤΕΙΝΩΝ ΑΥΤΗΣ,

ΑΠ' ΑΥΤΩΝ ΠΟΥ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΑΧΡΙ ΚΑΙ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ,

ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΚΙΛΩΝ ΕΙΣΟΔΩΝ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΩΝ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ,

ΠΡΟΣ ΔΙΑΣΦΗΞΙΝ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΥΠΟ

ΣΚΑΡΛΑΤΟΥ Δ. ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ,

συνδρομῇ φιλοτιμῶ

ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΕΣΤΑΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΠΟΣΤΕΛΝΙΚΟΥ

ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ,

Ὡς καὶ προσανετέθη.

ΤΟΜΟΣ Β'.

περιέχων τὴν ἐπὶ τοῦ Κόλπου Περαιᾶς καὶ τὰ ἐκατέρωθεν τοῦ Βοσπόρου.

α' ἔκδοσις, ἢ πάλιν ἡρῶς πάλιν ἀναφύεται,
α' ἔκδοσις ἡρῶς πάλιν ἀναφύεται, α' ἔκδοσις ἡρῶς πάλιν ἀναφύεται,
α' ἔκδοσις ἡρῶς πάλιν ἀναφύεται, α' ἔκδοσις ἡρῶς πάλιν ἀναφύεται,
α' ἔκδοσις ἡρῶς πάλιν ἀναφύεται, α' ἔκδοσις ἡρῶς πάλιν ἀναφύεται.

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

ΟΔΟΣ ΕΥΡΟΥ, ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΝΑΣΤΟΡΩΝ ΑΡΙΘ. 1.

1862.

25550 4

Η ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ

ΤΗΣ ΠΕΡΙΩΝΥΜΟΥ ΤΑΥΤΗΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚΑΤΕΡΩΘΕΝ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ
ΠΡΟΣΤΕΙΩΝ ΑΥΤΗΣ,
ΑΠ' ΑΥΤΩΝ ΠΟΥ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΑΧΡΙ ΚΑΙ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ,
ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΚΙΛΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΩΝ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ,
ΠΡΟΣ ΔΙΑΣΦΗΞΙΝ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΥΠΟ

ΣΚΑΡΛΑΤΟΥ Δ. ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

συνδρομῇ φιλοτίμῳ

ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΕΣΤΑΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΠΟΣΤΕΛΝΙΚΟΥ

ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ,

ᾧ καὶ προσανετέθη.

ΤΟΜΟΣ Β'.

περιέχων τὴν ἐπὶ τοῦ Κόλπου Περαιᾶν καὶ τὰ ἐκατέρωθεν τοῦ Βοσπόρου.

» Ὅλθεις, εἰ καί τις ἰσὺν πόλιν εὐχόμεσιν,
» Δυσὲν Θρησίειν τ' ἔνυχον παρὰ το στέμα Πόντου...
» Ἐὺ' ἰχθὺς Παρὰς το νομὸν βέπονται ἐς αὐτόν α.
(Χρησμός παρ' Ἑσυχίου τῷ Μιλησίῳ ἐν Πατρ. ΚΗ.)

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ, ΠΑΛΤΕΙΑ ΑΝΑΚΤΟΡΩΝ ΑΡΙΘ. 4.

1862.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.

ΔΙΚΑΙΟΝ ἔχει ὁ ἀναγνώστης ἵνα ἐρωτήσῃ πρὸ πάντων· ;Διὰ τί ἡ ἐκδοσις τοῦ Δευτέρου τούτου Μέρους τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνεβλήθη ἐπὶ δέκα ὅλα ἔτη; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἐὰν ἐπεχείρουν ἵνα ἀπαντήσω διὰ μακρῶν, ἤθελον ἐμβῆ εἰς λεπτομερείας καὶ ἀναπτύξεις, αἱ ὁποῖαι τίποτε ἄλλο ἢ ἐν ἤθελον ἀποδείξῃ περισσώτερον, εἰμὶ, πρῶτον μὲν, ὅτι ἡ αἰτία ἢ ἐν προῆλθεν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐκ περιστάσεων, ὅπως ἀπροόπτων καὶ ἀπὸ τῆς ἐμῆς μὴ ἐξαρτωμένων, οὔτε θελήσεως, οὔτε δυνάμεως· καὶ δεύτερον, ὅτι ἡ βραδύτης αὕτη συνετέλεσε πρὸς βελτίωσιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ ἔργου.

Ἐν τούτοις, κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ὁποῖαι μεταβολαί! ὁποῖα συμβάντα ἐν τῇ Ἀνατολῇ! ὁποῖα πρόοδος καὶ ἀνάπτυξις τῶν ιδεῶν, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας! Καί, ἵνα τὰλλα παραλίπω, ἀρκεῖ καὶ μόνος ὁ Κριμαϊκὸς κληθεὶς πόλεμος ἵνα πείσῃ πάντα τινὰ, ὅτι, καὶ οὐδεμία ἄλλη ἐμεσολάβει αἰτία, ἔπρεπε, διὰ τὸ μέγα τοῦτο συμβᾶν καὶ μόνον, ὅπερ ἔθεσε τὸ Τουρκικὸν ἔθνος καὶ τὴν Κυβέρνησιν ἑαυτοῦ εἰς ἄλλας σχέσεις ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης, ἵνα ἀναβλήθῃ ἡ ἐκδοσις τοῦ Β'. τούτου Μέρους.

Καὶ ἀληθῶς, τίς ἠλπιζε πρὸ δεκαετίας ὅτι ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη ἐμελλε ἵνα σταυροφορήσῃ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ τῶν Ὁσμανιδῶν θρόνου, καὶ ὁ Συμμαχικὸς Ἀγγλογαλλικὸς στόλος ἵνα ἀγκυροβολήσῃ ἐν τῷ Ἀμύκου κόλπῳ, τὰ δὲ ξανθὰ γένη (οἱ Ἀγγλογάλλοι) ἵνα σταθμεύωσιν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἑπταλόφου καὶ καταντικρὺ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας! Ἀλλὰ τοιούτων θαυμασίων παραγωγὸς εἶνε ὁ ἡμέτερος αἰὼν.

Τὸ μέγα τοῦτο πολιτικὸν συμβᾶν, τὸ ὁποῖον ἔθεσεν εἰς ἄμεσον συνάφειαν τὴν Ἀνατολὴν πρὸς τὴν Δύσιν, τὴν Ἀσίαν πρὸς τὴν Εὐρώπην, ἔπρεπεν ἐξ ἀνάγκης ἵνα τροποποιήσῃ καὶ τὰ ἥθη, καὶ τὸν βίον καὶ τὰς ιδέας ἀμφοτέρων τῶν λαῶν, καὶ τὰ πρόηκτα καὶ ἀσύμφωνα ἵνα συγχρωτισθῶσι μετ' ἀλλήλων, συμμετασχόντα τῶν αὐτῶν κινδύνων, τῶν αὐτῶν κακοπαθειῶν, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου ἐδάφους, ἐπὶ τοῦ ὁποίου πρὸ ὀκτακοσίων ἐτῶν οἱ προπάτορες αὐτῶν εἶχον σκηνοπηγήσῃ ἐπὶ τὰς ἐμπνεύσεις ἄλλων ιδεῶν καὶ ὑπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν ἄλλης δόξης.

Ἰπὸ τὸ κράτος τῆς τοιαύτης ἐπιμιξίας ἐμελλε καὶ ἡ ἐξωτερικὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μορφή 'να ἀλλοιωθῇ, καὶ ἐπὶ τοῦ χάους ἐκείνου, τὸ ὅποῖον τόσσοι αἰῶνες ἐκληροδότην ἄλλοι ἐπ' ἄλλοις εἰς τὴν μητρόπολιν ταύτην τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, 'να ἐπέλθῃ ῥυθμὸς καὶ τάξις. Τὸ δὲ ἔργον τοῦ χρόνου καὶ τῶν πυρκαϊῶν, αἵτινες μεταβάλλουσι κατὰ τριακονταετίαν, ὡς καὶ ἄλλοι εἶπομεν, τὸ πρόσωπον τῆς ὡρίας ταύτης μεγαλοπόλεως, 'να γένη πλέον καὶ ἔργον τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ δὲ ἀνάγκη τῆς εὐθυγραμμίας καὶ πλατύνσεως τῶν ὁδῶν ἀπεδείχθη οὕσα ἀνάγκη κοινωνικῇ, καὶ ἡ Κυβέρνησις 'τὴν ἐνεκυλῶθη.

Τὸ πέραν μέρος ἰδίως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ἀποικὸς αὕτη τῆς Εὐρώπης πόλις, εἰσῆλθεν εἰς νέον, οὕτως εἶπεῖν, βίον. Νέαι πλατεῖαι καὶ λεωφόροι ὑπὸ νέα ὀνόματα διαδέχονται καθ' ἐκάστην τὰς παλαιάς, αἱ οἰκίαι ἀριθμογραφοῦνται, τοῦ δὲ Χαβιαροχάνου καὶ τοῦ Μετ-ἰσκελεσί μένουσι μόνα τὰ ὀνόματα. Ἐπὶ δὲ τῆς βάσεως τοῦ ἐν τῷ Ἰπποδρόμῳ χαλκοῦ τριελίκτου ὄφρεως ἀνεκαλύφθη εἰς τὰ ἑκθαμβὰ ὄμμα-τα τοῦ Ἀρχαιολόγου ὁλόκληρος ἡ πρὸ 2200 ἐτῶν Ἑλλάς, καὶ τὰ τρόπαια τῶν Πλαταιῶν καὶ τῆς Σαλαμῖνος ἀνεφάνησαν νεαρὰ, ὡς ἐν εἰκόνι ἀρχαία, τὴν ὁποίαν, ἀμαυρωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἀνεζωπύρησεν ἀριστοτέχου ζωγράφου χεῖρ.

Ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ ἐξωτερικὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρόσοψις μεταβάλλεται, καὶ πολλὰ μέρη τῶν παλαιῶν τειχῶν καταπίπτουσιν αὐταῖς πύλαις ὑπὸ τὴν στάθμην τοῦ μηχανικοῦ καὶ τοῦ χωρομέτρου, πολλῶν δὲ μεσαιωνικῶν καὶ Ἀσιανῶν κτιρίων, οἷον τοῦ Τσιραγὰν καὶ Γιαλὺ-κιδσκ, 'δὲν σώζονται πλέον εἰμὴ τὰ ἀπεικονίσματα, τὰ δὲ ἀμαυρὰ ἐκεῖνα χρώματα τῶν ἐφημέρων οἰκιῶν τοῦ Μιχαηλίου καὶ τοῦ Νεοχωρίου ἐκλείπουσιν ὑπὸ τὴν λαμπρότητα μαρμαρίνων μεγάρων, ἡ φύσις, προσμειδιῶσα εἰς τὰς προσπαθείας ταύτας τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, ὡς πρὸς παιδῶν ἀθύρματα, ἀκολουθεῖ τὴν ὁμαλὴν καὶ συνήθη αὐτῆς ὁδόν. Ἡ εὐωδία τῶν σπάρτων καὶ τῶν ληδάνων εἶν' ἡ αὐτὴ, ἡ φιλύρα καὶ ἡ ἀκακία μυροβολοῦσαι κατασκιάζουσιν ἐπίσης καὶ τὴν λιθίνην ὡς ἐσκιάζον τέως τὴν ξυλίνην οἰκοδομήν, ἡ δὲ συκῇ καὶ ἡ ἄμπελος οὐδὲν ἀπέβαλον τῆς ἡδύτητός 'των.

Ζωγράφοι πιστοὶ τῆς φύσεως, κατὰ τὸν ἀρχικὸν ἡμῶν σκοπὸν, ὅστις εἶνε, κατὰ τὸν Λαμαρτίνον (*), ὃ ἡ κρίσις τῶν τόπων διὰ τῆς ἱστορίας, καὶ τῆς ἱστορίας διὰ τῶν τόπων α, ἀκολουθοῦμεν τὴν ἀπαρέγκλιτον αὐτῆς πορείαν, καὶ, ἀναμιγνύοντες πανταχοῦ τὸ τερπνὸν μετὰ τοῦ χρησίμου, ὁδηγὸν δὲ ἔχοντες τὴν ἀλήθειαν μόνην, τὴν ὁποίαν καὶ 'δὲν ἀνεύρομεν ἐν ἅπασιν, ἀνεζητήσαμεν ὅμως μετ' ἀνεκδότου ἐπιμονῆς, εὐτυχίαν ἡμῶν ἠθέλομεν νομίσῃ μεγίστην, ἐὰν ἄλλοι, οἷς ἀπόκειται τοῦτο, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων, εὐτυχήσωσι 'να ἀναπληρώσωσι τὰς ἐλλείψεις ἡμῶν, καὶ 'να σχεδιογραφήσωσι τὴν πολυύμνητον ταύτην ἡμῶν πατρίδα, ὁποίαν ἡμεῖς

(*) Voyage en Orient.

τὴν ὀνειρευόμεθα, ἐρρημοτομημένην κανονικῶς, περιγεγραμμένην ὑπὸ πλεθριαίας κρηπίδος, ὡχυρωμένην κατὰ τῶν πυρκαϊῶν διὰ λιθοκτιστῶν οἰκοδομῶν, καὶ ἀναπολοῦσαν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς διὰ τῶν ἱστορικῶν ἐπωνυμιῶν τῶν ὁδῶν αὐτῆς τὴν δισχυλίετῃ αὐτῆς δόξαν.

Μετὰ τὴν ὁμολογίαν ταύτην, ἀνάγκη ἴσως ἔν ἐχομεν ἵνα κηρύξωμεν ὅτι πᾶς πολιτικὸς σκοπὸς, πᾶσα ἐθνικῆς περιφιλαυτίας σκέψις ἦτον καὶ εἶνε μακρὰν τῆς προθέσεως ἡμῶν. Γράφοντες χωρὶς προλήψεων, διότι τῶν προλήψεων ὁ καιρὸς παρήλθε· γράφοντες οὐχὶ ὅπως, ἀναγνωσθέντα σήμερον καὶ αὔριον τὰ γραφόμενα, λησμονηθῶσι μεθεαῖριον, ἀλλὰ γράφοντες διὰ τοὺς ὀψιγόνους, τῶν ὁποίων τὴν κρίσιν οὐδὲν τῶν θολούντων σήμερον τὸν διανοητικὸν ὁρίζοντα τῶν συγχρόνων ἡμῶν θέλει συσκοτάζει· γράφοντες κυρίως διὰ τοὺς νέους, ὅσοις προώρισται ἵνα τελειώσωσι τὸ ἔργον τῶν πατέρων αὐτῶν, ὀφείλομεν, χάριν αὐτῶν καὶ μόνων, βραχεῖαν μὲν, ἀλλ' εἰλικρινῇ ἐξηγήσιν· ἀδιάφορον δὲ ἡμᾶς, ἐάν τινων ἐρεθισθῇ καὶ πάλιν ἡ χολή, καὶ ἐπαναλάβῃσι τὰ αὐτοῖς συνήθη· διότι αἱ μὲν κενολογίαι διαλύονται ὡς ὁ πνιγερὸς καπνὸς σθεννυμένου λυχναρίου, ἀφίνων, ὡς μόνον ἔχνος αὐτοῦ, ναυτιώδη δυσωδίαν· τὸ δὲ φῶς τῆς ἱστορίας μένει ἄσβεστον εἰς αἰῶνας.

Λέγομεν λοιπὸν πρῶτον, ὅτι εἰν' ἀδύνατον ἵνα ἀρνηθῶμεν, ὅση καὶ προσηχθήσωμεν, ὅτι, συγχρωτισθέντες ἐπὶ τέσσαρας ὅλους αἰῶνας Τούρκοι μετὰ Γραικῶν καὶ Γραικοὶ μετὰ Τούρκων, τουρκίζομεν καὶ γραικίζομεν οἱ πλείότεροι καὶ ἡμῶν καὶ αὐτῶν, ὅπερ οὐδὲν καθ' ἑαυτὸ ἔχει τὸ ἐπιφύγον. Δεύτερον ὅτι τὰ τέσσαρα πέμπτα τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τελοῦσι σήμερον ὑπὸ τὸ Ὀθωμανικὸν σκῆπτρον, ἐνιαχοῦ δὲ τινες αὐτῶν οὔτε γνωρίζουσιν ἄλλην παρὰ τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται διὰ τοῦτο πολλαχοῦ τῆς Ἀσίας καὶ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις. Τρίτον, ὅτι, καὶ ὑποτεθῇ τις ἐν τῇ μέλλοντι μεταβολῇ τοῦ Γεωγραφικοῦ τῆς Τουρκίας χάρτου, τὸ πλεῖστον μέρος τῶν συμπολιτῶν (ἐμμοσερῇ) ἡμῶν τούτων θὰ μείνωσι καὶ θὰ συμβιώσωσι μεθ' ἡμῶν. Ἀνάγκη ἄρα πᾶσα, καθ' ἣν βαδίζουσι σήμερον ὁδὸν τὰ πράγματα, ἵνα σχετισθῶμεν εἰλικρινῶς πρὸς ἀλλήλους, καὶ, ἀποθέμενοι τὰς πατροπαράδοτους μὲν, πλὴν ἀλόγους, προλήψεις, αἱ ὁποῖαι μέχρι τινὸς ἠδύναντο ἴσως καὶ ἵνα χρησιμεύσωσιν, ἀλλὰ σήμερον βλάπτουσι καιρίως, ἵνα τείνωμεν πρὸς ἀλλήλους ἀρωγὸν χεῖρα, πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, τὴν εὐημερίαν τοῦ ὅλου καὶ τῆς κοινῆς πατρίδος· καὶ τοῦτο μάλιστα ἡμεῖς πρῶτοι, καὶ τοσοῦτον προθυμότερον, ὅση καὶ πλειοτέρας ἔχομεν ἀξιώσεις ἐξευγενισμοῦ καὶ πολιτισμοῦ. Τοῦτο ἀπαιτεῖ καὶ τὸ συμφέρον ἡμῶν, καὶ ἡ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους ἀγάπη, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ὁ αἰὼν, ἐν ᾧ ζῶμεν. Καὶ καθὼς οἱ Ὀθωμανοὶ θέλουσι σπουδάζειν τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὰς παραδόσεις ἡμῶν (τοῦτο καὶ τὸ ἐλπίζομεν ἀδιστακτικῶς, καὶ τὸ βλέπομεν κατὰ μέρος ἐνεργούμενον, χάρις εἰς τοὺς διέποντας πρότινων ἐτῶν τὰ πολιτικὰ τῆς Τουρκίας πράγματα), ἐπίσης ἵνα σπουδάζωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γλῶσσαν αἰκ

τάς παραδόσεις ελπίων, καὶ τίποτε ἐξ αὐτῶν ἵνα μὴ μᾶς φαίνεται παραδεξόν καὶ ἀξιολόγηστον, ἐνθυμουμένους πάντοτε τὸ

» Ὁ σὺ θαυμάζεις, τοῦθ' ἐτέρωσι γέλως. «

Ἀλλ' ὑπάρχουσι δυστυχῶς παρ' ἡμῖν τινες, μηδεμίαν ἔχοντες, μὴ θέλοντες δηλαδὴ ἐκ προκαταλήψεως ἵνα ἔχωσιν, ἰδίαν περὶ τῶν πραγμάτων κρίσιν, ἀλλὰ παρασυρόμενοι ὑπὸ τῶν ἐκ συστήματος λογοποιούντων καὶ φωνασκούντων, οἵ τινες θεωροῦσιν ἄσκοπον ἢ καὶ περιττὴν τὴν περὶ τῶν Τουρκικῶν μνημείων ἔρευναν, καὶ » τί πρὸς ἐμὲ, μοὶ ἔλεγέ τις αὐτῶν, ἐὰν ὁ κτίτωρ, παραδ. χάριν, ἐνὸς τῶν ἐν Σκουταρίῳ τζαμίων, ὁ Δη-
βηδ-τζῆ-ζαδὲ Μεχμέδ-ἐφέντης, ἐχρημάτισε Σαείχης τοῦ Χχετδαγῆ-Μαχμουδ-τεκ-
κεσῆ; ἢ διατὶ ἵνα γνωρίζω ὅτι τὸ ἐν τῷ Τὸπ-Χανὰ τζαμίον Σελημέ-Κχαδῆν εἶνε κτί-
σμα μιᾶς τῶν γυναικῶν τοῦ ναυάρχου Κχιλίτζ-Ἀλή; Ἀπαράλλακτα ὡς ἐν ἡρώτα τις
τὸν Ἡρόδοτον, π. χ., διατὶ ἀπεμνημόνευσεν ὅτι » τὸ ἐν Σκολοπόεντι ἱερὸν Δήμητρος
» ἔλυσινίης Φίλιστος ὁ Πασικλῆος ἰδρύσατο, Νείλεω τῷ Κόδρου ἐπισπόμενος ἐπὶ Μι-
» λήτου κτιστύν(*) ; «

Τούτων προεκτεθέντων, περιττὸν κρίνομεν ἵνα ἐπαναλάβωμεν κἀνταῦθα, ὅσα διὰ μακροτέρων προεξεθέμεθα ἐν τοῖς προλεγόμενοις τοῦ Α'. Μέρους. Τοσοῦτο δὲ μό-
νον ἐπισυνάπτομεν ὅτι, ἐν μὲν τῇ περιγραφῇ τῆς ἐντὸς καὶ περὶ τειχῶν Κωνσταντι-
νουπόλεως εἶνε λαλίστέρα ἢ Ἀρχαιολογία καὶ Ἱστορία παρὰ τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτα
καὶ τὰ περὶ αὐτῆς ὑπομνήματα εἶνε καὶ ἀρθρονώτερα καὶ λεπτομερέστερα· ἐν δὲ τῇ
περιγραφῇ τοῦ Βοσπόρου, ἢ μὲν φωνῇ τῆς Ἀρχαιολογίας καὶ Ἱστορίας γίνεται ἰσχυρο-
τέρα, διότι τὸ Κατάστενον, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν
πρώτων ἑπτὰ Σουλτάνων, ὅτε ἦτον τόσον συνφικισμένον, διὰ τὰς συχνὰς κυρίως ἐπι-
δρομὰς τῶν ἀρκτῶν φύλων, τὰ δὲ λοιπὰ αὐτοῦ μέρη, παρεκτὸς τοῦ Γαλατᾶ καὶ
τῆς Χαλκηδόνος, μάλισ' εἶχον θερινὰ τινα διαιτήματα τῶν ἐν τῷ ἄστει ἀρχόντων καὶ
ὀκτὼ-δέκα μοναστήρια· ἀντ' αὐτῶν ὅμως λαλεῖ ἐξάκουστον ἡ φύσις, ὑμνοῦσα τὴν
ποίησιν τῶν χειρῶν τοῦ Δημιουργοῦ ὑπὸ τὰς ἡδυπνέους αὔρας τοῦ φυτικῆς βασιλείου
καὶ τοῖς λιγυροῦς τῶν μουσουργῶν πτηνῶν φθόγγοις. Μὴ τολμῶντες λοιπὸν ἵνα δια-
ταράξωμεν τὴν θεῖαν ταύτην ἁρμονίαν, τῆς ὁποίας ἐλαττοῦται πᾶσα περιγραφή, καὶ
ἢ ποιητικωτέρα, ἀρίνομεν τὸν θεατὴν ἵνα χρωματίσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γραφίδα εἰς
τῆς καρδίας αὐτοῦ τὸ βάθος, καὶ ἵνα ἀντιγράψῃ διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ αἰσθημάτων
τὴν ὑποκειμένην αὐτῷ εἰκόνα, περιοριζόμενοι εἰς ἀπλὴν ἀφήγασιν τῶν ὀλίγων σωζο-
μένων περὶ ἐκάστου τῶν περὶ τὴν Βόσπορον χωρίων ὑπομνημάτων (**). Ἐὰν δὲ ποῦ

(*) Ἡρόδ. Θ', 97.

(**) Χάρις καὶ τούτου εἰς τὴν ἀνιδιόμοτον Χάμμερ, τοῦ ὁποῦ τὴν περὶ τοῦ Βοσπόρου πραγ-
ματείαν Constantinopel und der Bosphorus σχεδὸν ἐν τοῖς πλείστοις ἀπεγραψάμεθα· καὶ διὰ
τοῦτο, ἀπονέμοντες φόρον εὐγνωμοσύνης εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρὸς, δημοσιεύομεν ἐνταῦθα
εὐνοητικῶς τὴν βιογραφίαν αὐτοῦ, ἐρανισίμενοι αὐτὴν ἐκ διαφόρων ὑπομνημάτων, ὧν ἐπιτε-

ἡγίσαμεν αἰμούσῳ χειρὶ ἄκρον τι τῶν χορδῶν τῆς ἑναρμονίου ταύτης λύρας, ἐπληρώσαμεν ἄκοντες φόρον ἰδίου πάθους, καὶ ἐξεφρόσαμεν πόθον ἀτομικὸν καὶ αἰσθηματικελίαν τῆς καρδίας, παθόντες ἀνθρώπινα: εἶθε μόνον ἡ ἄτονος ἡμῶν φωνὴ 'να μὴ ἐπηρεάσῃ τὰς νεαράς τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν ἐμπνεύσεις!

Τὴν σπάνιν ταύτην τῶν τοπογραφικῶν εἰδήσεων ἐνομίσαμεν χρήσιμον 'να ἀναπληρώσωμεν διὰ τῆς ἱστορίας τῶν προσώπων, καὶ διὰ τοῦτο προσηρτήσαμεν συναρμολογῆσαντες εἰς τὸ δεύτερον τοῦτο Μῆρος, ἐν τρισὶ χρονολογικοῖς Καταλόγοις, τὴν διαδοχικὴν σειρὰν τῶν Αὐτοκρατόρων, Βεζιρῶν καὶ Πατριαρχῶν, ὅσοι κατέσχον πολὺν ἢ

μῶτερον τὸ τοῦ Lamartine: » Ὁ μακαρίτης Ἰωσήφ Χάμπερ, Βαρῶνος τοῦ Burgstall, ἔγεννηθῆ τῷ 1774 ἐν τῇ πόλει Gratz τῆς Στυρίας. Ἀνατραφεὶς δὲ καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν Βιέννῃ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἀνατολικῶν ἐπιστημῶν, ὑπῆρξε πᾶνυ πρωτόμας εἰς τῶν συνεργατῶν τοῦ Ἀραβικοῦ Δεικτοῦ, καὶ διωρίσθη τῷ 1796 ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὸ τμήμα ἰδίως τῶν Ἀνατολικῶν ὑποθέσεων, ὑπὸ τμηματάρχην τὸν Βαρῶνον Ἰένισχ, ἀφ' οὗ τῷ 1789, μόλις δεκαπενταετῆς, ἐστάλη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Αἴγυπτον ὡς μαθητευόμενος (jeune de langue). Χρησιμεύσας ὡς ἑρμηνεὺς τοῦ Ἰουσοῦφ-πασσᾶ καὶ τοῦ περιφήμου Sidney Smith κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μεταξὺ τῆς Γ. Πύλης καὶ τῆς Γαλλίας μακροῦ πολέμου, καὶ διακριθεὶς ἐν τῷ στρατῷ τοῦ στρατηγοῦ Οὐτχινσων, μαχομένου ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Μενου, προτελέσθη τῷ 1800 εἰς τὴν ἐν ΚΠ Αὐστριακὴν Πρεσβείαν ὡς διαρμηνεὺς· τῷ δὲ 1802 διωρίσθη Σύμβουλος τῆς Πρεσβείας, καὶ τῷ 1806 Πρόξενος τῆς Αὐστρίας ἐν Μολδαβίᾳ· τῷ δὲ 1817 ἰδιαίτερος Σύμβουλος καὶ Διεργμηνεὺς τοῦ Αὐτοκράτορος, μετὰ εἰκοσαετῇ διαμονῇ ἐν Τουρίᾳ, ὀνομασθεὶς συγχρόνως καὶ μέλος τῆς ἐν Βιέννῃ Αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας. Ἀπέθανε δὲ τῇ 3 Νοεμβρίου 1856 ἐν Βιέννῃ, εἰς ἡλικίαν 82 ἐτῶν· ἀπέθανε δὲ μὲ τὸν κάλαμον, κατὰ γράμμα, εἰς τὴν χεῖρα, καθὼς διηγεῖται ἡ θυγάτηρ 'του, ἡ Κ. Βαρῶνη Τρένκ, ἐν τῇ πρὸς τὸν Κ. Ρενὼ ἐπιστολῇ 'της. Ἐλάλει δὲ καὶ ἔγραφε, παρεκτὸς τῆς Γερμανικῆς καὶ τῆς Ἀραβο-Περσο-Τουρκικῆς, τὴν Γαλλικὴν, τὴν Ἀγγλικὴν καὶ τὴν Ἰταλικὴν, καὶ 'δὲν ἔπαυσε μέχρι τέλους τοῦ βίου 'του διατηρῶν ἐκτεταμένην ἀλληλογραφίαν μετὰ πολλῶν ἐπιστήμων ὑποκειμένων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Περσίας. Παρεκτὸς δὲ τῆς μεγάλης 'του Ἱστορίας τῆς Τουρκίας καὶ τῶν 150 τόμων μεταφράσεων διαφόρων ἱστορικῶν, φιλολογικῶν καὶ ποιητικῶν πραγματειῶν ἀπὸ τῶν Ἀσιατικῶν γλωσσῶν, ἀφῆκε καὶ πλῆθος σημειώσεων χειρογράφων περὶ τῆς Ἀνατολῆς, αἱ ὁποῖαι, τακτοποιηθεῖσαι ὑπὸ τῆς θυγατρὸς 'του, ἴσως ποτὲ δημοσιευθῶσιν. Ἡ Ἱστορία 'του, προῖον τριακονταετοῦς ἐρεῦνης καὶ μελέτης, λήγει δυστυχῶς ἄχρι τοῦ 1774· ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς ὑπέδειξε τὰς πηγὰς, ἀφ' ὧν δύναται 'ν' ἀρυσθῇ ὅς τις 'τὴν ἐξάκολουθήσῃ. Πρὸς συλλογὴν δὲ, ἀντιγραφὴν, παραλληλισμὸν ἢ ἀνέγνωσιν τῶν πολυαρίθμων ἀνατολικῶν συγγραμμάτων, τῶν ὁποίων πρῶτος ἐγνωστοποίησεν εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπὲρ τὰ 200, περιῆλθε τὴν Εὐρώπην καὶ μέγα μέρος τῆς Ἀσίας, δαπανήσας ποσότητας οὐκ εὐκαταφρονήτους. Ἀλλ' εὗρε γενναίαν ὑποστήριξιν οὐ μόνον ἐκ μέρους τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς, ἥτις προσέφερεν αὐτῷ πρὸς ἑκδοσιν τῆς Ἱστορίας 'του, 60,000, καθὰ λέγεται, ταλλήρων. Τὸ δὲ γεωγραφικὸν τοῦ συγγραμματος 'του μέρος ἐπραγματεύθη μετὰ τῆς αὐτῆς πολυμαθείας καὶ φιλοπονίας, μεθ' ἧς καὶ τὸ ἱστορικόν. Ἡ Ἱστορία 'του, συνα-

ὀλίγον τόπον ἐν ταῖς σελίδι τῆς ἱστορίας τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους ἐν διαστήματι 1530 ἐτῶν, ἐπιτεμόντες αὐτὴν οὕτως ἐν ὀλίγοις.

Ἡ χρησιμότης τῶν Καταλόγων τούτων θέλει καταφανῆ, ἐλπίζομεν, ἐναργέστερον εἰς τὸ Τρίτον μέρος τοῦ πολυμύχθου τούτου ἔργου, ὅταν καὶ ἐάν ποτε ἐκδοθῇ, ὅπου, ἀφέντες πλέον τὰ ἄψυχα, θέλομεν εἰκονίσῃ τὰ ἐμψυχα, διαγράφοντες τὸν βίον καὶ τὰ ἦθη τῶν κατοίκων, χωρὶς οὐδεμιᾶς μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐθνικοτήτων διακρίσεως. Διότι, καὶ τοὶ κατηγορηθέντες ἄλλοτε ὅτι προσηνέχθημεν συμπαθητικώτερον πρὸς τὸ δυναστεῦον φύλον (*), καὶ τοῦτο ἐπειδὴ, σεβόμενοι τὴν ἀτομικὴν ἐκάστου πεποιθήσιν,

δευομένη ὑπὸ μεγαλοπρεποῦς Ἀτλαντος, συγκειμένου ἐξ 24 χάρτων καὶ 45 τοπογραφικῶν σχεδίων διαφόρων μαχῶν, καὶ ἱχνογραφηθέντος ἐπιμελεῖα τοῦ Γάλλου μεταφραστοῦ αὐτοῦ Ἑλ- λερ (;), ἐξεδόθη τῷ 1835—1837 εἰς 48 τόμους ἐν Παρίσι, διηρημένη εἰς τὰ: ἐξί: ἐπὶ περιόδους: Α', ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἄχρι τῆς ἀλώσεως τῆς ΚΠ, αὕξησις· Β', ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς ΚΠ ἄχρι τοῦ Μεγάλου Σουλταίνου, μέγας· Γ', ἀπὸ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Σουλταίνου μέχρι τῆς τοῦ ἱγγίνου τοῦ Σουλτάν-Μουράδ τοῦ Γ', ἀκμή· Δ', ἀπὸ τοῦ Σουλτάν-Μουράδ Γ' μέχρι τοῦ Σουλτάν-Μουράδ Δ', ἀρχὴ παρακμῆς· Ε', ἀπὸ τοῦ Σουλτάν-Μουράδ Δ' μέχρι τοῦ Α' Κιοπρουλή, ἀναρχία· ΣΤ', ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τῆς εἰρήνης τοῦ Κάρλοβιτς, τάσις πρὸς ἀκμήν· Ζ', ἀπὸ τῆς εἰρήνης τοῦ Κάρλοβιτς ἄχρι τῆς τοῦ Καϊναρτζίκ, παρακμή. Τῆς ἱστορίας τοῦ Χάμμερ, ἔργου γιγαντιαίου, τὴν ἐξέκολούθησιν ἐπιχειρήσας πρὸς τινων ἐτῶν ὁ σοφὸς Γερμανὸς Zinkeisen· ὅν ἐῖδομεν ἀκάμῃ τὸ ἔργον τοῦ ἀνδρὸς, τοῦ ὁποῦ ὅν ἐξεδόθη, νομίζομεν, εἰσέτι ὁ τελευταῖος τόμος· ἔχοντες ὅμως πᾶσαν ὑπόληψιν εἰς τὴν φήμην, ἥτις συνοδεύει τὸ ὄνομά του, ἐλπίζομεν ὅτι ἐφιλοτιμήθη καὶ κατέρθωσεν ὅν ἀποφύγῃ τὰ παραπτώματα, τὰ ὁποῖα ἀσχημίζουσι δυστυχῶς τὴν ὥραϊαν ἄλλως πραγμασίαν τοῦ μακαρίτου Χάμμερ, καὶ τῶν ὁποίων ἡ καθ' ἑκάστον ἀνάπτυξις εἶνε μακροτέρως ἐπιβολῆς ἢ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἔργον.

(*) Εἰς ἓνα, τὸν δευτέρου ἔτους, τῶν ὀλίγων ἐπικριτῶν, ὅσοι μὲ ἐτίμησαν διὰ πικροτέρων κρίσεων, ἀπήντησα συνοπτικῶς πρὸς τριῶν ἐτῶν ἐν τῷ 234 ἀριθμ. τῆς Ἑφημερίδος Βυζαντινός, καθ' ἡμέραν μου τότε ἐν τῷ Γαλλικῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Journal, δημοσιεύσας τὴν ἀρχὴν μόνον καὶ τὸ τέλος τῆς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῆς τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίου τοῦ Α', τοῦ ὁποῦ εὐτύχησα ὅν ἀπολαύσω ἐπὶ τριακοντατέσσαρα ἔτη τῆς φιλίας. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην σωζομένην παρ' ἐμοὶ ὡς πολυτιμώτατον κειμήλιον, ἐπικαίρως ἤδη δημοσιεύω ὁλόκληρον, οὐ μόνον ὡς θηλωτικὴν τῶν περὶ ἐμοῦ αἰσθημάτων τοῦ ἀεισεβάστου ἐκείνου τῆς Ἐκκλησίας πατρὸς, ἀλλὰ καὶ πολὺ μᾶλλον διὰ τινος περὶ Κωνσταντινουπόλεως τοπογραφικῆς καὶ ἱστορικῆς πληροφορίας, τὰ: ὁποῖα ὁ ἱερὸς καὶ πολυμαθὴς γέ- ρων ἡρόδοτος ἡ μὲν διακοινώσῃ. Ἴδου αὕτη:

*Τῷ εὐγενεστάτῳ Κυρίῳ Σκαρλάτῳ Δημητρίῳ τῷ Βυζαντινῷ, νῖῳ κατὰ
πνεῦμα ἀγαπητῷ τῆς ἡμῶν μετριοτήτος.*

Εἰς Ἀθήνας. εὐχαιτικῶς.

» Νοεμβρ τῷ πνεύματι ἀπὸ ψυχῆς τῷ Εὐγενεστάτῳ αὐτῆς εὐχόμεθα.

» Ἐλάδομεν τὴν, ἣν πόθῳ πολλῷ περιγράψῃ τῆς φίλης ἡμῖν τε καὶ αὐτῇ πατρίδος πα-

ἀπειφύγομεν ἢ ἀκολουθήσωμεν ἐπὶ τὸ προβατικώτερον τὴν κοινῶς διαγγραμμένην τρίβον τοῦ μυκτηρισμοῦ καὶ τῆς κατακρίσεως, διακηρύττομεν μηδὲν ὑποστέλλόμενοι, ὅτι παρ' ἡμῖν καὶ ὁ Ὀθωμανός, καὶ ὁ Ἕλλην, καὶ ὁ Ἀρμένιος καὶ ὁ Ἰουδαῖος, εἰσὶν ἀπλῶς μόνον ἄτομα, καὶ, διαγράφοντες τὸν ἰδιάζοντα εἰς ἐκάστην ἐθνικότητα χαρακτῆρα, οὐδὲν

ριεμένομεν, διήλθομεν αὐτὴν μεθ' ὅσης εὐχαριστήσεως, καὶ στίφανον πλέκομεν αὐτῇ δικαίως ἐφιλομένων ἰγκωμίων, διότι τὰ τε ἁλλεῖποντα ἡμῶν καὶ ὅσα σιγῇ παρήλθομεν, δι' ἀκαμάτων ἀναδιφύσεων καὶ ἐξιχνιάσεων, ὡς οὐδεὶς ἄλλος μετὰ τὴν τοῦ γένους κίκωσιν, τὰ τῆς κλεινῆς πόλεως ταύτης ἐξηκρίδωσε, κατὰ μέγα μέρος ἀνεπλήρωσε, καὶ τὰ ἐν ἀδύλοις κείμενα ἀρχαῖα, ἀδόγηλα πέποιθε καὶ, εἰ ἦν ἐπιτετραμμένον, πολλὰ ἂν ἔτι ἀφανῇ ἐξύναντο πάντως εἰς γνώσεως φῶς προκύψαι, πρὸς δὴλώσιν θετικωτέραν καὶ ἐμφανεστέραν ναῶν, στηλῶν, θεαμάτων, ὁδῶν ὀνομασιῶν, καὶ τ' ἄλλα λαμπρότητος ποτὲ καὶ μεγαλοπρεπείας δείγματα, ἐφ' ᾧ τόπῳ ὀριστικῶς καθέκαστα τούτων ἴσταντο.

Καὶ τὰ μὲν τῆς πόλεως καὶ τὰ ἀγγλιτολα ταύτης, ὅσον ἔνεστιν ἀκριδῶς διευκρινίσθαι, τὰ δὲ ἀντικρὺ ταύτης καὶ τὰς τοῦ τερπνοῦ Βοσπόρου ἀμφοτέρας παραλλὰς μέχρι τοῦ στομίου, ἰδίῳ ὅσον οὐπω ἐφίμεθα. Τούτων δὲ τῶν κατὰ Βόσπορον ἀρχαίων θέσεων καὶ ὀνομασιῶν οὐδένα, ὡς εἶδεν, ὀδηγὸν ἔχομεν εἰ μὴ τὴν Γύλλιον, ᾧ ποδηγός καὶ αὐτῷ ἐγένετο Διόνυσος ὁ Βυζάντιος, οὗ Ἀνάπλου Βοσπόρου, τὸ κάλλιστον τότε ἀρχαιότατος πόνημα, εἰ ὁ Δουκάγγιος καὶ ὁ Ὀλστένιος τὴν καθ' ὑπόσχεσιν αὐτῶν ἔκδοσιν εἰς ἔργον οὐκ ἤγαγον, ἀλλὰ πιθανόν, ὑπὸ πυκνῷ τῷ ζόφῳ, ἐν ταῖς τοῦ Βατικάνου καὶ τῶν Παρισίων βιβλιοθήκαις συνέχεται, ἐν χειρογράφοις εἰσέτι σωζόμενον. Τίς δ' ἂν ἐξ ἧς σκοτίας λανθάνει εἰς φῶς ἀνακαλεῖσαι σπουδάζειεν;

Ἐξεστί δ' ἡμῖν ἄρα, ἄνευ περπερείας τινός, ὑποβαλεῖν αὐτῇ παρατηρήσεις τινάς; Περὶ ὧν καὶ ἐκζητοῦμεν τυχεῖν ἐπιεικοῦς συγγνώμης.

Τὸ κατὰ τὸ Ἑβδομον παλάτιον Κωνσταντίνου (Τεκὺρ - Σαράγιον), αὐτὸ ἐστὶν ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ὁ Ἀπόκαυχος, μεταποιήσας εἰς δεσμοτήριον, φέρων ἐνέκλεισε τοὺς οἰκίους τοῦ Καντακουζηνοῦ. Διότι, ἅμα τῇ τοῦ ῥηθέντος καταστροφῇ, τάχιστα, κατὰ τὴν Καντακουζηνὸν (Βιβλ. Γ'), » Οἱ ἐν Βυζαντίῳ φίλοι γράμματα, λέγει, πρὸς Βασιλέα ἔγραπον περὶ τῶν γεγενημένων, καὶ » παρήνουν, πάντα ἐν ὑστερίῳ θέμενον, τάχιστα ἤκειν πρὸς Βυζάντιον, ὡς τῶν δεσμοτῶν τὰ » Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου βασιλεία κατασχόντων, καὶ, εἰ τάχιστα παραγίνοιτο, Βυζάντιον » τινος παραληφόμενος ἐκείθεν ε. Ἐκείθεν πάντως, ὡς ἐπὶ τῶν κατὰ ξηρὰν τειχῶν τῆς πόλεως κειμένου τοῦ Παλατίου, καὶ οἱ δεσμῶται εὐχερῶς ἠδύναντο, ἢ διὰ τῆς παρακειμένης πύλης τῶν Ἀσωμάτων, ἢ διὰ τῆς ἐγγύς Χαρσίας, τὸν Καντακουζηνὸν εἰσάξει εἰς τὴν πόλιν. Τούτο τοῖνον εἰς πειθῶ ἐπικλινέστερον, ἢ τὸ πιθανόν τοῦ ὅτι τὸ κατὰ τὴν Προποντίδα τοῦ μεγάλου ἐκεῖσε Παλατίου φρούριον ἦν τὸ δεσμοτήριον. Τούτου γὰρ ὑποτεθέντος, πῶς ἂν ἠδύναντο ὁ Καντακουζηνὸς μετὰ τοσοῦτου στρατοῦ, ἱππικοῦ καὶ πεζῶν, ἁλλεῖψαι πλοίων, καὶ πλοίων τοσοῦτων, καταπλεῦσαι τὴν Προποντίδα μέχρι τοῦ ῥηθέντος φρουρίου; Παῖδες ἔτι ὄντες ἀκηκόαμεν διηγούμενων καὶ περὶ τοῦ παλατίου τούτου, τοῦ εἰς εἰρκτὴν μεταβληθέντος ὑπὸ Ἀποκαύχου, παρὰ γηραιῶν ἀρχόντων Φαναριωτῶν, τῶν ἐκ προγόνων παραλαβόντων κειμένων πρὸ περὶ τούτου κατὰ διαδοχὴν, καθώσπερ καὶ περὶ τοῦ ἐν Γκιούλ - τζαμὴ τάφρου, περὶ οὗ κατωτέρω, Οἰδαμεν, ὅτι ταραττοῦσιν οἱ τοῦ Καντακουζηνοῦ λόγοι οὗτοι: » Ἐν τοῖς βυζαίσις

ἄλλο παρατηροῦμεν, ὥσπερ ἐν φωτογραφίᾳ, εἰμὴ μόνον ἐὰν ἀπετυπώθησαν κατὰ φύσιν καὶ ἀκριβῶς.

« Ὅτω δὲ μὴ τὰδ' ἐστὶν ἐν γνώμῃ φίλα,
« Κεῖνός τ' ἐκείνα στεργέτω, χήμεις τάδε. »

» Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, « καὶ οἱ τοῦ Δούκα, ὅστις καλεῖ φρούριον αὐτὸ τοῦ μεγάλου παλατίου· ἀλλ' ὁ Καντακουζηνὸς ἐκτίθησι τὴν ἀληθῆς, δεικνύων ὅτι οἱ δεσμῶται, τὸ φρούριον ἐκλιπόντες, ἐπὶ τὸν ἐγγὺς κατέφυγον ναὸν τῶν Ἑνεία Ταγμάτων, τὸν παρὰ τῆς Αὐγούστης Θεοδώρας ἀνεγερθέντα, καὶ κείμενον πλησίον τοῦ κατὰ τὸ Ἑβδόμον παλατίου τοῦ Κωνσταντίνου. Ὁ δὲ κατὰ τὰ ἄλλα περὶ τῶν δεσμωτῶν παρηκολουθηκὼς τῷ Καντακουζηνῷ Δούκῃ, ἀντὶ τῶν Ἑνεία Ταγμάτων (ἐὰν μὴ λάθος ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τοῦ Δούκα παρεῖσθῃ), καλεῖ Νέας, τουτέστι τὸν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα ἐν τοῖς μεγάλοις παλατίοις ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ οἰκοδομηθέντα περιώνυμον ναὸν, δὲ Νέαν Μοῆν ἐπωνόμασε. Τοῦ δὲ παλατίου τούτου, περὶ οὗ ὁ λόγος, τὸ ὄνομα, ἄλλοι ἄλλως οἱ νεώτεροι ἐτυμολογοῦσι. Τί δ' ἂν εἴποι τις καὶ περὶ τοῦ Chevalier, ἀποκαλοῦντος αὐτὸ palais du rouge?

Περὶ τῆς Χρυσῆς Πύλης ἐν μετρώφῃ ταλαντεύμεθα. Ἡ παρ' αὐτῆς ὑποδεικνυομένη καὶ ἀπφοδομημένη, ἀτινέστατα παρ' ἡμῶν παρετηρήθη πρὸ χρόνων, καὶ ἔξωθεν, καὶ ἔσωθεν μάλιστα, ὅπου ἦδη κῆπος, παρακείμενος τῇ ἐκκλησίᾳ Βελιγραδίου· πύλη ἀπλῇ, οὐδ' ἔχνος μικρὸν φέρουσα τῶν πολλῶν καλλωπισμάτων διὰ γλαφυρῶν κίωνων, μαρμάρων, καὶ ἄλλων τῆς ἀρίστης τέχνης, οἷς ἦν κεκοσμημένη, σχῆμα φέρουσα θριαμβευτικοῦ τόξου διὰ τριῶν εἰσόδων. Καὶ ἐὰν ὁ κόσμος αὐτῆς ὅλος παρὰ τοῦ Πορθιτοῦ, κατὰ πρόληψιν, μετεκομίσθῃ εἰς τὴν τοῦ Ἑκταπυργίου ὀρωμένην ἐκείσε, ἄφρευκτον ἢ ἂν διατηρηθῇ ἐν τῇ ἀπφοδομημένῃ γνώρισμά τι τῆς βίας αὐτῆς ἀποσπάσεως, ἀραιρέσεως, καὶ μεταθέσεως ἐκείθεν τῶν τοσούτων καλλωπισμάτων. Διὸ καὶ πάρεστιν ἡμῖν εἰπεῖν τὸ κατὰ Γάλλους:

Le vrai peut quelque fois n'être pas vraisemblable.

Ἡ πύλη, ἣν ἐπωνόμασεν Ἐϊοῦμπ - Ἐνσαρὶ, οὐκ ἀρχαία, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἔλωσιν ἠνοίχθη, ὥς ἐκ τῆς ἀπλουστάτης οἰκοδομῆς αὐτῆς δῆλον, κατασκαφέντος μέρους τῶν παρὰ τὴν πύλην ταύτην Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ Ἐμβόλων. Ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ Κωνηγοῦ οὐδεμία ἄλλη ὑπῆρχε πύλη, εἰμὴ ἡ τῶν Βλαχερνῶν, ἥτις πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον ὑστάτη κεῖται, ἀποικοδομηθεῖσα μετὰ τὴν ἔλωσιν, μικρὸν περαιτέρω (ὅπισθεν τῶν ἐκείσε ἐργαστηρίων) τοῦ ἀπὸ τῶν μεγάλων τειχῶν κατὰ μέσον τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης ποτὲ εἰς τὸν Ξυλόκιρκον καὶ τὸ Κοσμίδιον, καὶ ταῦν εἰς Ἐϊοῦμπ, ἐκτινομένου ἰγκαρεῖως χθαμαλωτέρου τείχους μέχρι θαλάσσης, Πτεροῦ καλουμένου Βλαχερνῶν, ὥς ἀποκρέμασθαι τοῦ μεγάλου τείχους δοκούντος, ἢ Βραχιονίου, ὥς βραχίονος δίκην ἀπὸ τῶν τῆς Ἀκροπόλεως τειχῶν παρεκτεινομένου ἕως θαλάσσης. Τοῦτο δὲ, κλειομένης τῆς ξυλίνης αὐτοῦ Πύλης κατὰ νύκτα, διεκώλυε τὴν τε ἔξωθεν προσέλασιν εἰς τὰ παράλια τείχη, καὶ τὴν διὰ τῶν πρὸς τὸν Κόλπον πυλῶν τῶν ὑπόπτων ἀπόδρασιν. Τὴν δὲ ξυλίνην ταύτην πύλην ὑπερασπίζοντο δύο τοῦ μεγάλου τείχους πύργοι καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς τεταγμένοι φύλακες.

Τὸ δὲ ἔνδον, περὶ τὴν γωνίαν τῆς Ἀκροπόλεως ἐκτεταμένον ποτὲ ὑψηλὸν περιτείχισμα, τὸ συμπεριλαμβανόν ποτὲ τὸ τε φρούριον, τοὺς πύργους καὶ τὰ διαφόρων ὀνομασιῶν παλάτια, πε-

Δὲν ἀμφιβάλλομεν ἐν τούτοις ὅτι οἱ σπουδαιότεροι τῶν ἀναγνωστῶν, οἱ καὶ γραμμάτων καὶ Μούσης ἐμέλητε, θέλουσιν ἴσως παρατηρήσῃ καὶ τινα περὶ τὸ λεκτικὸν ὕφος

ριωρίσθη μετὰ τὴν κατάσκαψιν τῶν παλατίων καὶ μετακόμισιν τῆς πολυτελεστέρας ὕλης εἰς Ἐϊοῦμπ, πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ἐκείσε περιδόξου τεμένους καὶ μαυσωλείου, ἐν μετρίᾳ ἐκτάσει, παραλειφθεὶς τῆς ἀρχαίας πύλης, ἥτις τὴν ἡμέραν μένει ἀνεωγμένη διὰ τοὺς εἰς τὸ αὐτὸσε μαυσωλεῖον θαμίζοντας. Τὰ δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει ταύτῃ πολυώνυμα παρὰ τοῖς εἰσέχουσιν ἀνάτορα ἐξετείνοντο ἀπὸ ταύτης τῆς γωνίας τῆς Ἀκροπόλεως ἄχρι τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου Ἐγρὺ-καπουσοῦ, καὶ ἐτελεύτων ὅπου τανῦν, τοῖς ἀναβαίνουσι τὸν τοῦ λόφου ἀνέφορον, κίται διξιόθεν τὸ τοῦ Ἐγρὺ-καποῦ τέμενος, οὗ ἐν τῇ περιοχῇ ὁράται ἐπὶ τῶν τειχῶν καὶ ὁ ὕστατος ἐκ τῶν πέντε πύργων καὶ μετεωρότερος, ὃν Ἰσαάκιος ὁ Ἀγγελοῦς μετεποίησε, καὶ εἰς ἔκρυμα τῶν αὐτόσε συνημμένων ἀλλήλοις ἀνακτόρων, καὶ εἰς ἐνοίκησιν αὐτοῦ, κατὰ τὴν Χωνειάτην, καὶ οὐ-τινος πόρρωθεν ὁρῶνται αἱ τρεῖς περιλειφθεῖσαι θυρίδες. Ὁ ἤδη περιδολὸς τοῦ φρουρίου ἐμπρικλεῖται ἐν τῇ μικρᾷ αὐτοῦ ἐκτάσει τὴν τε τῶν Βλαχερνῶν πύλην ἀπφοδομημένην, τὸ τοῦ Ἀγίου Βασιλείου ἀγίασμα, εἰς ὃ μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἐπιτρέπουσιν ἐνίοτε τοῖς ἡμετέροις προσεῖναι, καὶ τὸν τάφον τοῦ Τοκλοῦ-δεσπῆ, ὃν ἰδιαιτέρως σεβάζομεν αἱ Ὀθωμανίδες παρθέ-νοι, περιέρχονται τὸν τάφον, ἐκφωνοῦσαι πολλάκις τὸ » Γεῖα - Ναμπίμπ, τύχην καλὴν ἐκ-ζητοῦσαι. Ὁ δὲ ναὸς τοῦ Ἀγίου Νικολάου κίται κατὰ μέσον τῆς τῶν Ὀθωμανῶν ἐνταῦθα συνοικίας, μακρὰν τῆς ῥηθείσης πύλης τοῦ περιδολοῦ τοῦ φρουρίου περὶ τὰ ἑκατὸν βήματα. Οἱ δὲ Ὀθωμανικοὶ ἐκεῖνοι οἶκοι, οἱ καθ' ὅλην τὴν ἐπὶ τοῦ λόφου ἀνάβασιν παρακείμενοι τοῖς τείχεσι καὶ ἐκτεινόμενοι μέχρι τοῦ ῥηθέντος Ἐγρὺ-καπουσοῦ τεμένους, εἰσὶν ἐπὶ τῶν θεμελίων τῶν αὐτόσε ποτὲ ἀνακτόρων ἐκτισμένοι. Ὁ ναὸς τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Μάρκου, τὸ ἥδη Ἀτικ - Μουσταφᾶ - τζαμиси (οὗ ἔνδον ὁράται μαρμάρινος κυλυμβήθρα, εἰς ἣν διὰ μαρμαρίνων βραβιδῶν ἀνέβαινον οἱ βαπτιζόμενοι) κίται δὲ τοῦτο ἐγγὺς τῶν παραλλίων τειχῶν, ἀριστερό-θεν τοῖς ἀπὸ τῆς πύλης Ἐνσαρὶ ἀπερχομένοις εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου τῆς Ξυλόπορτας.

Ὡνομάσθη δὲ οὕτως αὕτη, διότι ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν τοῦχος, ὁ περικλείων τὸ ἱκανὴν καὶ κατ' εὖρος ἔκτασιν ἔχον προαύλιον τοῦ ἀρχαίου τούτου ναοῦ, καὶ οἱ ἀπέναντι τούτου χριστιανικοὶ οἶκοι, καὶ αὕτη ἡ ἐν μέσῳ αὐτῆς ὁδὸς, ἐκλείοντο καθ' ἑκάστην νύκτα ὑπὸ τοῦ θυρωροῦ τοῦ ναοῦ διὰ δύο μεγάλων ξυλίνων πυλῶν, κειμένων, τῆς μὲν κατὰ τὸ ἐν ἄκρον τῆς ὁδοῦ, τῆς δὲ κατὰ τὸ ἄλλο, Γεμά-καπουσοῦ καλούμενων. Πυρποληθεισῶν δὲ αὐτῶν τῶν ἀρχαίων καὶ τσακίς ἀνακαινισθεισῶν πυλῶν, κατὰ τὸ 1812 ἔτος, ἀμελεία τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ναοῦ, ἀντ' αὐτῶν οὐκ ἐστήθησαν ἄλλαι. Ὁ ναὸς οὗτος ἦν ἀρχαῖος μετὰ τρούλλου, καὶ ἔσωθεν καθιστο-ρισμένος διὰ μωσαίου, ἔχων διὰ σκιῶν καὶ ὑπόνομον, ἐφ' οὗ ὁ ναὸς ὑπῆρχεν ἀνεγχερμένος. Ἐγένετο δ', ὡς γνωστὸν, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς Παμμακαρίστου, διὰ τινος χρόνου καὶ Πα-τριάρχου, ὡς ναὸς ἀρχαῖος· εἰς δὲ τὰ περὶ αὐτὸν κελία ἐκάθητο δύο χρόνους ὁ κλεινὸς Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, κατὰ τὸ 1596 καὶ 97 ἔτος, ὅτε ἐγένετο τοπο-τηρητῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου. Τέως δὲ τὸν ναὸν τοῦτον ὃ τε παντολῆτωρ χρόνος καὶ οἱ σεισμοὶ διέρρηξαν ἐν πολλοῖς μέρεσιν, ὅθεν καὶ, πτώσιν ἐπαπειλῶν, κατεστράφη, καὶ ἀντ' αὐτοῦ, κατ' ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ἀνηγέρθη ὁ νῦν ξυλόστεγος. Ἐν τῷ τοῦ ναοῦ τούτου ὑπονόμῳ ἀποισθεῖσα ἐπὶ τῆς ἀλώσεως, εὐρίθη ὕστερον μία ἐκ τοῦ πυρποληθέντος ναοῦ τῶν Βλαχερνῶν εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, ἥτις σώζεται μέχρι τούτου δεξιόθεν τοῦ ναοῦ ἐν τῇ ἐπ'

τοῦ ἀνὰ χειρας τεύχους διαφοράν. Τοῦτο ἦτον ἐπόμενον, ἀφ' οὗ ἡ γλώσσα προέβη καὶ προβαίνει ὁλονὲν καθαριζομένη καὶ ὠραϊζομένη διὰ τοῦτο ἐξέλιπεν ἀπὸ τοῦ Δευτέ-

νόματι τῆς Θεοτόκου τῶν Βλαχερνῶν παρεκκλησίᾳ προσκυνουμένη, ἀλλ' ἔπαθεν ὑπὸ τοῦ χρόνου τὸ ἱερὸν ἀρχαῖον ἐκτύπωμα, καὶ μόνῃ ἡ ἐπ' αὐτῆς ἀργυρὰ πλάξ περικρατεῖ αὐτὸ συντηρούσα.

Περὶ δὲ τῆς ἐπωνυμίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Κανάβη συμφάσκουμεν, ὅτι ἡ οἱ πρόγονοι ἢ οἱ γονεῖς τοῦ ἐφημέριως χρισθέντος εἰς βασιλεία, ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ 1204 ἔτος στάσεως καὶ τοῦ θορύβου, ὑπὸ τοῦ λαοῦ, Νικολάου ἐκείνου τοῦ Καναβοῦ, κατέκουν ἐγγὺς τοῦ ναοῦ τούτου, καὶ συντελέσαντες ἡ εἰς τὴν ἀνοικοδομὴν ἢ εἰς τὴν ἐπισκευὴν αὐτοῦ, ἐκάλεσαν αὐτὸν, πρὸς διηνεκὴ μνήμην, ἐπ' ὀνόματι τῆς ἐπωνυμίας αὐτῶν τῶν Καναβῶν ἢ Καναβοῦ, ἀλλ' ὁ χρόνος ἢ ἡ ἀμάθεια διέστρεψε τὸ ὄρθον τῆς ἐπωνυμίας, μεταβαλοῦσα εἰς τὴν τοῦ Κανάβη.

Ἡ τῆς Γυρολίμνης πύλη καίται ἀπωκοδομημένη ἐν μέσῳ τῆς Χαρσίας καὶ τῆς τῶν Βλαχερνῶν, ὀρωμένη παρὰ τῶν ἀναδινόντων τὸν πρὸς τὴν Χαρσίαν ἀνήφορον διὰ τῆς παρὰ τὰ τείχη ὁδοῦ καὶ τῶν καταδινόντων, ἔνδον τῶν παρακειμένων τοῖς τείχεσι κήπων.

Ἰκανῶς παρεξετάθημεν ἐξιστοροῦντες τὰ περὶ τῆς ἐπισήμου ἱστορικῶς Ἀκροπόλεως ταύτης καὶ τῶν πέριξ. Συνεχῶς γὰρ φοιτῶντες, ἐστήσαμεν ἀπέναντι ὁμῶς, παρατηροῦντες ἐπ' ἀκριβεῖα τὰ ἐνδον καὶ τὰ ἔξω τῶν τειχῶν τῆς ἀκρας ταύτης ἅπαντα.

Ἐν τῇ τῆς Ἁγίας Θεοδοσίας ποτὲ ναφ, ἀναφέρομεν ἐν τῇ ἡμῶν φιλοπονήματι ὅτι, καίτοι μῆμα, φέρον ἐπιγραφὴν Ἀραβιστί: « Ἐνταῦθα καίται εἰς τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ », καὶ ὅτι τοῦτο ἐστὶ δῆθεν τοῦ Ὁμολογητοῦ Ἀθανασίου ἄλλ', ὥσπερ καὶ ἐν ἄλλοις, διὰ λόγους ἀνωτέρους, τὸν λακτύλιον Ἀλεξάνδρου ἐπὶ στόματι θέντες, σιγὴν ἡσπίσθημεν, οὕτω καὶ περὶ τοῦ ἐπισημοτάτου τούτου μνήματος, ἀποδώσαντες τὴν ἐν αὐτῇ κειμένην τέφραν ἐτέρῳ ὁμολογητῇ, καὶ οὐχὶ τῷ, ὃ αὐτὴ ἀνήκει, τῷ μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας μαρτυρικῶς καὶ ἐνδύως συναποθανόντι δοιδίμῳ Ἀ. Κ. τῷ Παλαιολόγῳ (οὗ τὴν ἐπὶ τοῦ τύμβου Ἀραβικὴν ἐπιγραφὴν στέλλομεν ἐμπερικλειστον (*)). Ἡ περὶ τούτου παράδοσις ἀλληλοδιαδόχως μετέβη καὶ εἰς τοὺς γηραιούς Φαναριώτας, ὧν, παῖδες ὄντες, ἠκούσαμεν λεγόντων, αὕτη δὲ μεταβαίνει καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς καθέξει καὶ κατέχουσι τοὺς πρώτους βαθμοὺς τοῦ θρησκευτικοῦ τέγματος τῶν Οὐλεμάδων καὶ αὐτῶν τῶν Μουδδερρίων τῶν μεγάλων τεμενῶν περὶ τοῦ ἐν τῷ μνήματι τούτῳ κειμένου. Τοῖς δὲ ἐπισκεπτομένοις δι' ὀρισμοῦ ἐπισήμοις τῶν Εὐρωπαίων, οἳ τινες ὁμῶς ἐμμένουσιν ἀναζητοῦντες ἐν τῷ τεμένει τοῦ Πορθητοῦ Σουλτᾶν Μεχμέτ ἢ τὴν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου λάρνακα ἢ τὰς τῶν ἑλλων Αὐτοκρατόρων, ὑποδεικνύουσι τοῦτον τὸν τοῦ ὑστάτου Κωνσταντίνου τάφον, ὡς μόνον διασωζόμενον. Προσφάτως δὲ, πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως τάφον, καὶ μᾶλλον τὸν τοῦ Μ. Κ. ἐπιμονῇ πολλῇ δι' ὀρισμοῦ ἐκζητοῦντα πρὸ τριῶν χρόνων, εὐγενῇ γνωστὸν Ῥώσων καὶ ἀνιχνευτὴν τῶν ἱερῶν ἀρχαίων, Ἀνδρέαν Μουραδιδ, ἐπέδειξαν ὅτι αὐτῷ αὐτὸν τὸν εἰς Γκιούλ-τζαμισί, ὃν, ὡς τῷ ὄντι τοῦ ὑστάτου Παλαιολόγου, ἐδείξαι αὐτῷ καὶ ὁ τοῦ τεμένους τούτου Ἰμάμης. Ὅτι δὲ τὸ τοῦ ἀειμνήτου πτώμα, κατ'

(*) Ἴδου ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη: « Μερκὰτ χαβαδεγοῦνε δαχάμπ Ἰουσοῦχ ἑλλ μεσίχ: Ἀλεχ οὐλ σελάμ! » (Τύμβος τῶν ἀποστόλων μαθητῶν Ἰησοῦ τοῦ Μεσίου: ἐπ' αὐτὸν προσκύνῃς [εἶη προσκυνημένος]!). ἡ σημείωσις τοῦ δοιδίμου Πατριάρχου φέρει ἑλλην μετὰφρασιν τὴν ἐξῆς: « Ἐνθάδε καίται εἰς τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. »

ρον τούτου Μέρους τὸ Μ ε (Μετὰ), ἀπεκλείσθη τὸ Δ ι α ν ᾶ, ἐξωρίσθη ἡ Ἀ π ὸ μετὰ αἰ-
τιατικῆς, καθὼς, μετὰ δέκα - εἴκοσιν ἄλλα ἔτη, μέλλει νὰ ἐκλίπη καὶ τὸ Ἡ τ ο ν, καὶ

ἔρουναν τοῦ Πορθητοῦ, εὐρέθη κατὰ τὴν τοῦ Ἀγίου Ῥωμανοῦ πύλιν ἐν μέσῳ τῶν πολ-
λῶν ἐκείσε ἀποκτανθέντων, γνωσθὲν ἐκ τῶν βασιλικῶν πεδίλων, φερόντων, ὡς ἔθος, ἀετοὺς
ὄφρα τοὺς, καὶ ὅτι, προσταγῇ τοῦ Σουλτάνου, ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς, οἱ εὐρεθέντες Χριστιανοὶ
ἔθαψαν τὸ βασιλικὸν πτώμα μετὰ βασιλικῆς τιμῆς, τοῦτο διέξεισι βεδαιῶν Γεώργιος ὁ Φραν-
τζῆς (Βιβλ. Γ'. κεφ. θ'). Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως ὅτι οἱ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ ὁμογενεῖς, οἱ
λαβόντες τὴν τοῦ ἐνταφιασμοῦ ἄδειαν, οὐκ ἐν ἄλλῳ ναῷ, ἀλλ' ἐν τῷ τῆς Ἀγίας Θεοδοσίας,
πρὸς μνήμην τοῦ κατ' αὐτὴν τὴν ἀπορράδα ἡμέραν, καθ' ἣν ἐωρτάζετο αὕτη, συμβῆναι καὶ
τὴν ἄλυσιν τῆς πόλεως καὶ τὸν θάνατον τοῦ Αὐτοκράτορος, φέροντες τὸν τούτου νεκρὸν ἐκ-
δυσαν. Οἱ δὲ μετατρέψαντες τὸν ναὸν εἰς τέμενος, αἰδεσθέντες τὸν τάφον, ὑπέκρυψαν μὲν,
κατὰ πρόληψιν, τὸ ὄνομα τοῦ καίμένου, ἀλλ' οὐ τὸ θρήσκευμα. Κατὰ δὲ τὸ 1832 ἔτος,
ἐπισκυνάζομένου τοῦ τέμενους τούτου, καλύπτει ἰδιαιτέρᾳ τοῦ Σουλτάνου Σ. Μ., εἰδότος τίνος
ὁ τάφος, ἔτυχεν, ὡς παρημελημένος, τῆς δεούσης περιποιήσεως καὶ ἀκοιμήτου κανδήλας.

Περὶ τοῦ κατὰ τὴν Προποντίδα λιμένος, περὶ οὗ σημειοῦμεν ἐν τῷ ἡμετέρῳ συγγράμματι,
τοῦ παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου κατασκευασθέντος, αὐτὸς κεῖται ἐν τῷ ἡμέσῳ τῆς πύλης
Κοντοσκαλίου (Κοῦμ - καπουσοῦ) καὶ τῆς τοῦ Γενί - καπουσοῦ τῆς Βλάχας, καὶ ὑπῆρχε, διὰ
τὸ ἀσφαλέστερον, ἔνδον τῶν παραλίων τειχῶν κατασκευασμένος. Εἶδομεν ἐν τῷ αὐτῆς πονή-
ματι μεταφερόμενον αὐτὸν εἰς τὸν τοῦ Θεοδοσίου. Ἀλλ' ὅλου τοῦ μέρους, ἐν ᾧ ὁ τοῦ Παλαιο-
λόγου ἔκειτο, κατοικούμενου ὑπὸ Ὀθωμανῶν, κατὰ τὸ 1849 ἔτος πυρποληθέντος, ἀνεφάνη
τὸ τοῦ λιμένος τούτου κυκλικὸν περίφραγμα, κατὰ τὸν Παχυμέρην, γεγυρωμένον ἐκ τριῶν ἄλ-
λεπαλλήλως τεθειμένων μεγάλων πετρῶν, εἰργασμένων ὡς πλακῶν, ἐχουσῶν μήκος μὲν τριῶν
πῆχυν, ὕψος δὲ δύο, καὶ βάθος ἡμίσειαν, τῶν μὲν δύο κάτωθεν ἄλλεπαλλήλων πλακῶν ἐκ
πετρῶν τοῦ Βοσπόρου λευκομελανοχρόων, τῆς δ' ἐπ' αὐτῶν τρίτης σειρᾶς καὶ ἀνωτέρας, ἐκ
μαρμάρων ἰσομέτρων Προκονησίων. Κατ' ἐπιταγὴν δὲ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, τὰ τοῦ Μεγάλου
Διερμηνέως τότε τελοῦντος Μιχαὴλ Σούτζου, τοῦ καὶ Αὐθέντου Ὑστερον Μολδαβίας, ἀπήλθο-
μεν πρὸς παρατήρησιν τῆς θέσεως, τίνος ἔνεκα ὁ ἐκ τοιαύτης ἄλλεπαλλήλου σωρείας μεγίστων
πλακῶν, ὁποῖόν τε ἦν ποτε κτίριον, καὶ ἀνενεγκεῖν πρὸς δῆλωσιν τῷ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς
δὲ τῶν περὶ αὐτὸν ὀφφικιαλίων συνώδευεν ἡμᾶς, συνακολουθήσαντος μεθ' ἡμῶν καὶ τοῦ ἀει-
μνήστου Ἰακώβου τοῦ Ρίζου καὶ τοῦ εὐγενοῦς Ἰωάννου Σχινᾶ. Διήλθομεν δὲ τὸ Κάτεργα-
-λιμᾶν, τὰς ἐνορίας Ἀγίας Κυριακῆς καὶ Ἑλπίδος, παρήλθομεν τὸ Κοῦμ - καπουσοῦ, καὶ προ-
εχωρήσαμεν ἔχοντες ἀριστερόθεν τὰ παράλια τείχη ἔνδοθεν, ἐγγὺς τῆς πύλης Γενί - καπουσοῦ
τῆς Βλάχας, ὅπου εἶδομεν τὸ ἐκ πετρῶν καὶ μαρμάρων κυκλωτέρως περίφραγμα, ἐκτενιόμε-
νον ὑποκάτω ἐνὸς τεφρωθέντος τζαμίου, ἐνὸς μεγάλου Ὀθωμανικοῦ αἴκου καὶ περαιτέρω. Καὶ
παραυτίκα ἐγνώκαμεν, ὅτι τοῦτο αὐτὸ ἔστι, κατὰ τὸν Παχυμέρην, τὸ πρὸς τὴν Βλάχα νεῦον
τοῦ Κοντοσκαλίου Νεώριον. Ὅλος ὁ τόπος ὁ περιέχων ποτὲ τὸ Νεώριον αὐτὸ, μετὰ τὴν ἄλω-
σιν ἐπληρώθη, ἐχερσώθη, καὶ ὑψώθη τὸ ἔδφος, κατοικούμενος ὑπὸ Ὀθωμανῶν αἱ δὲ ἀραρυῖαι
ἐκ σιδήρου πύλαι, δι' ὧν εἰσέπλεον ὁ στόλος ἐλλιμενιζόμενος, ἀπωμοδομήθησαν.

Ἄπορον, πῶς παρήλθε μὴ ἐπισκεψαμένη ἡ τὴν, οὐ μακρὰν τοῦ Σουλτάν - Μεχμέτ πρὸς δύσιν,
συνοικίαν Χαλιτζιλάρ - κιοσκιοῦ λεγομένην, ὅπου κεῖται ἡ ἀνδρῶα ποτὲ Μονὴ τῆς Παναχράντου,
μεταβληθεῖσα εἰς τέμενος ἐπὶ τοῦ πρώτου Σιλήμ, καθὼς περ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θρήσκου Σουλτάν

τὸ Θά, καὶ τὸ ὁ ὅποῖος, καὶ πέντε-δέκα ἄλλοι τοιοῦτοι ξενισμοὶ, οἵτινές ἀσχη-
μαζοῦσιν ἀκόμη τὸ ἀνεκτίμητον τοῦτο κληροδότημα τῆς προγονικῆς ἡμῶν γλώσσης.

νου καὶ ὁ ἐν Ἀρκαδιαναῖς τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρίου. Ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ μέχρι τοῦ ρηθέν-
Σ. . κατέκουν ὁμογενεῖς ἡμῶν, οἱ μόνοι τότε καὶ πρὸ ἑκατὸν πενήκοντα ἔτι χρόνων τὰ τῶν
ἑπιπείων κομφῶς ὑφαίνοντες, καὶ τὰλλα κοσμήματὰ τῶν χαλινῶν καὶ λοιπῶν ἀρίστως ἐρ-
γαζόμενοι, ἔχοντες τὸ αὐτῶν ἐργοστάσιον (καθὼς ἦδη καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ, οἱ μαθόντες βετιον
πᾶς αὐτῶν τὴν τέχνην καὶ διαδεχθέντες αὐτοὺς) ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ὅπου τανῶν ὁ Σαράτσ-χα-
νὴς, τοὺς οἱ οἴκους αὐτῶν περὶ τὴν Πανάχραντον, ἐν ᾗ καὶ ἐκκλησιάζοντο. Πρωτομασίτωρ δὲ
τῆς ἐπισήμου συντεχνίας ταύτης πρὸ 172 ἐτῶν ἐχρημάτισε καὶ ὁ τὴν μίαν ἐκ τῶν δύο θυ-
γατέρων τοῦ αἰῶτος υἱοῦ τοῦ περιχλεῦς πρώτου Ἑρμηνέως Παναγιωτάκη ἐκείνου, τοῦ τὸν πα-
τρικὸν πλοῦτον εἰς τὴν Ἀλ-χυμίαν καταδαπανήσαντος, νυμφευσάμενος τὴν δ' ἑλλην ἔμπο-
ρὸς πρὸ τοῦ Ὄν-καπὸν Ἀδαμάκης Μουρούζης Τραπεζούντης, ὅστις τὸν υἱὸν αὐτοῦ Δημή-
τριον ἐκπαιδεύσας, συνεστήσατο αὐτὸν εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Μαυροκορδάτον, τὸν δεκάκις αὐ-
θεντεύσαντα, ὅτι διὰ τῶν ἐκδουλεύσεων αὐτοῦ εὐαρεστήσας ὁ Δημήτριος, οὐ μόνον προήχθη
Ποστέλνικος, ἀλλὰ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ δομνίτζα-Σουλτάναν αὐτῷ ἐνυμφεύσατο, ἐξ ᾧ
ἐγεννήθη δὲ τε γένεσις τῶς κατὰ τὸ 1777 ἔτος, θανατωθέντος τοῦ Γρηγορίου Γκίκα Βο-
βόδα, αὐθέντης Μολδαβίας Κωνσταντῖνος Μουρούζης ὁ Γέρων, καὶ θυγάτηρ ἡ Δόμνα-Αἰκα-
τέρνα, σύζυγος τοῦ αὐθέντου γέροντος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, τοῦ πολυπαθοῦς. Ὅποιος
δὲ υἱὸς ἐγέννησεν ὁ Κωνσταντῖνος Μουρούζης, ἐξ ᾧ μόνον τὸν Ἀλέξανδρον ἡγεμονεύσαντα,
τοῦς δ' ἄλλους οἷον τραγικὸν τέλος κατέλαβε, δῆλον. Ἰδοὺ ἡ τῆς γενεαλογίας ἀρχὴ καὶ τῶν
Μουρουζιδῶν, καθὼς περ καὶ τῷ μακαρίτῃ Βαρθολομαίῳ τῷ Κουτλουμουσιανῷ, πρὸς τοῖς ἄλλοις,
τοῖς ἀφορῶσι τὰς τῆς ἐν Χάλκῃ Μονῆς τῆς Παναγίας ἀρχαιότητας, καὶ τὴν γενεαλογίαν τοῦ
Ὑψηλάντου οἴκου δεδώκαμεν, ἣν καὶ ἐν τῇ Περιγραφῇ τῆς νήσου Χάλκης ἐτυπώσατο.

Ἡ ἐγγὺς τοῦ Συναγικτοῦ Μετοχίου οἰκία μετὰ τοῦ Γκεργκυρίου τοῦ περιχρότου Παναγιώτη
τοῦ Νικοσίου, οὗ περιῆλθεν εἰς τὸν Πετράκη τὸν Ταραμπχανετζὴν ἐκεῖνον, ὃν ἐγνωρίσαμεν,
ἀλλ' εἰς τὸν Νικόλαον Καρατζᾶν, καὶ τοὺς τούτου γονεῖς πρότερον, τὸν δι' ἐννέα ἐτῶν τὰ τοῦ
Μεγάλου Ἑρμηνέως τελέσαντα, καὶ κατὰ τὸ 1782 ἔτος, μετὰ τὴν περὶ τὴν τοῦ γέροντος
Α. Ὑψηλάντου, Βλαχίας ἡγεμονεύσαντα, οὗ σύζυγος ἦν ἡ Δόμνα-Τέρσια. Ὁ δὲ Πετράκης
κατέφκει κατ' ἀρχὰς παρὰ τῷ πενθερῷ αὐτοῦ Λουκάκῃ Σιράφῃ, ἐγγὺς τῆς Ἑκκλησίας τῆς τῶν
Μογγολίων δισπολίνης Ἰσχύσας δὲ, μετέβη εἰς τὸν, ὃν ὠκεόδησεν, οἶκον κατὰ θάλασσαν ἐν
μέσῃ τῆς τοῦ Φαναρίου καὶ τοῦ Πετρίου πόλεως.

Καὶ ταῦτα μὲν εἰς, περὶ ᾧ ἴσμεν τῆς φίλης πατρίδος· Σὺ δὲ, ἀγαπητὲ, φιλοπόνως ἀσχο-
ληθεῖς, εἰς φῶς ἀνακαλέσαι ἐσπούδασας, ὥς οὐδεὶς πάντως ἄλλος, μεθ' ὅσης ἐπιμελοῦς ἐρεῦνης,
τῆς τῆς περιδόξου πατρίδος ἀρχαιότητος, δι' ᾧ κάλλιστα αὐτῇ ἀνταπέδωκας τὰ τε γέννη-
τρα καὶ τὰ θρέπτρα. Ἐνταῦθα οὖν καὶ ἐξασκοῦ τοὺς παραπλησίους καὶ ἐπὶ τῶν τῆς πατρίδος
λοιπῶν ἀγῶνας, δι' ᾧ αὐτὸς σαυτῷ τιμὴν καὶ ἔπαινον προμνηστεύσεις, καὶ πολλοῖς ἄλλοις φι-
λαρχαιολόγοις ὄφελος. Τὰ δ' ἄλλα διαμένομεν, ἕως ἂν τὸ ζῆν ἡμῖν περιῇ,

Τῆς φίλης ἡμῶν αὐτῆς Εὐγενείας

αὐτῆς, Ἀπριλίου 16,

εὐχέτης διάπυρος

Ὁ Π. Κ.

Εἴθε δὲ οἱ υἱοὶ τῶν υἱῶν ἡμῶν, ἀναγινώσκοντες μετὰ ἡμῖν ἑκατονταετηρίδα τὰ ἀμυδρὰ ταῦτα σκιαγραφήματα, καὶ, ἱλαυνόμενοι πρὸς τὸ χύδην καὶ πεπατημένον αὐτῶν ὕφος, καθὼς μειδιῶμεν καὶ ἡμεῖς σήμερον πρὸς τὸ ὕφος τῆς Βοσπορομαχίας, ἵνα ἐκτιμήσωσιν οὐχ ἥττον τὰς προσπάθειάς ἡμῶν, ὅσοι, ἀντιστάντες πρὸς τὸν ἀκατάσχετον ῥοῦν τοῦ ἔθους, καὶ ἀψηφίσαντες τοὺς μυκτηρισμοὺς καὶ τὰς φωνασκίας τῶν ἐθελοκακούντων ἢ καὶ ζηλοτυπούντων, προεῖδομεν καὶ προδιεγράψαμεν τὴν εὐδαίμονα ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν θέλει πραγματοποιηθῇ τὸ γλυκύτερον ἡμῶν ὄνειρον, ἡ ἐντελής νεκρανάστασις τῆς πατρῴας ἡμῶν γλώσσης!

Ὀλίγας μόνον ἐν τέλει λέξεις ἀφιερῶμεν πρὸς ἔκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν πρὸς τοὺς φιλοκάλους ἐκείνους ἄνδρας, οἵτινες, ἀμνηστυνώντας ἡμᾶς πρὸς τὴν ἐξ ἰδίων διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου, ὑπεστήριξαν γενναίως διὰ τῆς ἑαυτῶν συνδρομῆς, ὣν εἰ καὶ σεβόμενοι τὴν μετριοπροσύνην, παρὰσιωπῶμεν τό γε νῦν ἔχον τὰ ὀνόματα, διατηροῦμεν ὁμῶς ἐν τοῖς μυχαιτάτοις τῆς καρδίας ἡμῶν ζῶσαν καὶ ἀκμάζουσαν μετὰ πόθου τὴν μνήμην. Ἀπέχουσι βεβαίως οἱ εὐγενεῖς οὗτοι φίλοι τὴν ἀμοιβὴν τοῦ ἔργου αὐτῶν, ἀμοιβὴν μόνην πρέπουσαν εἰς τοιαύτας πράξεις, καθόσον, βλέποντες ἀνακύψαντες μόλις καὶ κυκλοφοροῦσαν τὴν βίβλον, ἥς εἶχε σχεδὸν καταψηφισθῇ ἀφάνεια ἐν πυθμένι λήθης, δύνανται ἵνα εἴπωσιν ἐν αὐτοῖς γαυρούμενοι, ὅτι τοῦτο εἶνε αὐτῶν ἔργον.

Ἐγγραφον Ἀθήνησι τῇ 21 Μαΐου 1862.

ΣΚΑΡΛΑΤΟΣ Δ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ.

Σελ.	4	στίχ. 47	ἀντὶ τὸ εἰς Α' μέρος	ἀνέγνωθι εἰς τὸ Α' Μέρος
—	68	— 24	— τοῦ ὀφλήματος	— τοῦ ὀφλήματος
—	72	— 30	— ἐκτάσεως	— ἐκστάσεως
—	80	(ἐν ταῖς ὑποσημ.) (1) (2)		— (2) (1)
—	118	— 2	— λεγόμενον	— λεγόμενον
—	130	— 41	— Ἑλλήσποντον	— Ἑλλήσποντον
—	138	(ἐν ταῖς ὑποσημ.)	Εὐαγγέλιον	— Εὐαγγέλιον
—	276	— 23	— τῆς ἐπὶ τοῦ . . . γέφυρας	— τῆς ἐπὶ τοῦ Ῥηγίου γεφύρας
—	282	(ἐν ταῖς ὑποσημ.)	ἀπὸ Βορράδις τοῦ Ἰουστινιανοῦ	— ἀπὸ Βορράδις τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Ἰου-
—	312	— 10	— φέρουσιν πανταχοῦ	— φέρουσα πανταχοῦ [τινιανοῦ
—	353	— 30	— τρίτος υἱὸς δι' ἄλλος	— τρίτος ἀδελφὸς δι' ἄλλος
—	365	— 16	— Θεοδώρα, σύζυγον	— Θεοδώρα, σύζυγος
—	370	— 7	— διοικουμένην, ὡς εἴπομεν	— διοικουμένης, ὡς εἴπομεν
—	376	— 9	— μετὰ τὸν θάνατον	— μετὰ τὸν θάνατον
—	—	— 24	— ἦν εἶχον	— ἦν εἶχον
—	397	(ἐν ταῖς ὑποσημ.)	ἐκτὸς μό-ον	— ἐκτὸς μένον
—	403	— 10	— ὑπόληψιν θεοφορούμενον	— ὑπόληψιν θεοφορουμένου
—	408	— 24	— εἰκοστὸς ὄγδοος μὲν	— εἰκοστὸς πέμπτος μὲν
—	421	— 24	— ΠΑΑΣΣΣ	— ΠΑΣΣΑΣ
—	427	— 19	— τὰ Σαράγιον	— τὸ Σαράγιον
—	487	— 37	— ἐπηκολούθησεν	— ἐπηκολούθησεν
—	494	— 9	— Δράμαλη-Ἀλῆ-πασσᾶς	— Δράμαλη-Μαχμουδ-πασσᾶς
—	502	— 9	— καὶ τῆς τοῦ περὶ ἐκλογῆς	— καὶ τοῦ περὶ ἐκλογῆς
—	526	— 27	— μετὰ τῶν ἐκ Φλωρεντίας	— μετὰ τῶν ἐκ Φλωρεντίας
—	540	— 35	— τῆς Νολδαβίας	— τῆς Μολδαβίας

ΜΕΡΟΣ Β'.

» Εἶθε δ'... ἐκεῖθεν εἰς τὰ πρὸ τοῦ Πόντου τρυφερὰ χωρία προσ-
αναπλεύσαιμεν, ἐνθα πρῆϊά τις αὔρα βόρειος καὶ ζωγόνος
προσβάλλει διὰ παντός, καὶ ἰχθύες νεαλαῖς περισκαίρουσι, λου-
τρῶν τε χάριτες διαγελῶσιν ἀπανταχῇ, καὶ ἀργύρεα πλανώ-
μενα ὕδατα τὸν θεατὴν διαχέουσι, καὶ τὰς ἀκοάς τῶν δεῦρο
κάκεισε περιφοιτῶντων ἐστιῶσαι κατακηλοῦσιν αἱ ἐμμελεῖς ἀη-
θόνες καὶ πᾶν ἕτερον ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ τρῶζον ἐν ταῖς λόχμαϊς
καὶ τιτυβίζον μουσικὸν πτερόν. « Νικήτη. Χων. ἐν Ἀλεξ. τῇ
Κομν. Γ'.

ΠΕΡΙΓΡΑΨΑΝΤΕΣ τὸ εἰς Α' μέρος τῆς παρούσης πραγματείας τὴν Κων-
σταντινούπολιν, ἐξηκολουθήσαμεν, καὶ ἐκτὸς τῶν τειχῶν αὐτῆς, δια-
γράφοντες τὰ προάστεια, τὰ στολίζοντα τὰς πρὸς μεσημβρίαν καὶ δύσιν
ἄκτας τοῦ Κόλπου μέχρι τῶν τοῦ Βορβύσου καὶ Κυδάρεως ἐκβολῶν, καὶ
ἐκεῖ καταπαύσαντες τὸν λόγον, ἀφήκαμεν τὸν ἀναγνώστην ὃν ἀναπαυθῇ,
ἀναπολῶν ὅσα εἶδε καὶ ἤκουσεν. Ἡ θέσις εἶνε τόσον ὡραία, ἡ χλόη τό-
σον παχεῖα, ἡ σκιά τόσον δροσερά, καὶ ἡ βέα τοῦ ποταμοῦ λειοχυμονοῦν-
τος τόσον προσηγής, ὥστε ἐλπίζομεν ὅτι, συνωδευμένος μάλιστα ὑπὸ
τοσούτων ἀναμνήσεων, ὃν ἐδυσχέρανε τὴν διαμονήν.

Ἦδη δέ, διαβαίνοντες εἰς τὸ Πέραν, σκοπὸν ἔχομεν ἵνα περιοδεύσωμεν
τὴν προσδόριον τοῦ Κόλπου ἄκτὴν καὶ τὰς ἐκατέρωθεν τοῦ Βοσπόρου
ὄχθας, ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς βορειοανατολικῆς ἄκρας τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἵνα
περιγράψωμεν τὸ ἐπίλοιπον μέρος τῆς πόλεως, δηλαδὴ τὰ Προάστεια
τῆς ἢ Παραπόλια (suburbanea), τὰ ὅποια, κατὰ τὸν Μ. Χρυσολωρᾶν,
ἐξετείνοντο ἐκπαλαι, οὐ μόνον ἄχρι τοῦ στόματος τοῦ Εὐξείνου, ἀλλὰ καὶ
μέχρις αὐτοῦ τοῦ Ἑλλησπόντου. » Ἀπὸ γὰρ Ἀβύδου καὶ Σηστοῦ καὶ
» Ἑλλησπόντου, λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος, μέχρι Θρακίου Βοσπόρου καὶ
» Ἱεροῦ καὶ Κυανέων, εἴτε ἀπὸ τῆς Ἀσίας, εἴτε ἀπὸ τῆς Εὐρώπης κύκλω
» τὴν Προποντίδα καὶ τὰς ἐν αὐτῇ Κυκλάδας τῇ πόλει νήσους, καὶ τὸ
» Κέρας τοῦ λιμένος, καὶ ὅσον ἄνωθεν ἄχρι Φάρου προῖαυσι, συνεχῇ προά-
» στεια ἦν τῇ πόλει (1). «

(1) Ἴδε καὶ τὴν Δ'. Νεαρὸν Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, τὴν περὶ Μοναστηρίων.

Ἄλλα τὴν μὲν τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Προποντίδος περίγραφὴν ὁδὸν ἀναλαμβάνομεν, περιοριζόμεθα δὲ μόνον εἰς τὰς Κυκλάδας τῇ πόλει νήσους, ὅπου φθάσαντες, θέλομεν καταπαύσῃ τὸν λόγον. Τὸ μέρος ὅμως, ὅσον πρόκειται νὰ περιδεύσωμεν, εἶνε τόσο ποικίλον, τόσο ἐκτεταμένον, τόσο τερπνόν, ὥστε ἐλπίζομεν ὅτι ὁ ἀναγνώστης θέλει μᾶς συγχωρήσῃ διὰ τὴν πληξίν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξ ἀνάγκης τὸν παρεσύραμεν, διεξερχόμενοι τοὺς πολυερίκτους τοῦ ἄστεος στενωποὺς καὶ τὴν μονότονον τῶν τειχῶν καὶ οἰκοδομῶν συνέχειαν. Εἰς τὸ ἐξῆς ὁδὸν θέλει ἔχει ὑπ' ὄψιν, εἰμὴ, ὡς βάσιν μὲν, τοῦ Βοσπόρου τὸ κῦτος, τὸν ὁποῖον παρεσκευάσαμεν νήεμον καὶ γαληνιαῖον· ἐκατέρωθεν δὲ αὐτοῦ λόφους κεκαλυμμένους δι' οἰκημάτων καὶ δένδρων, κόλπους ἀκύμονας, κρύπτοντας ἐν αὐτοῖς, ἐκάστοτε ποικιλλόμενα, κάλλη, ρύακας ἀενάους, διατηροῦντας ἀειθαλῆ τῶν Ἀμαδρυάδων τὴν κόμην, ἀνάκτορα στολίζοντα δίκην μαργαριτῶν βαρυτίμων τὸν κύκλον τοῦ Βοσπορικοῦ διαδήματος, καὶ τοὺς δελφίνας σκιρτῶντας πρὸς τῶν ἀηδόνων τὴν μελωδίαν, ὅσας δὲ τὰς τρομάζει τῶν ἀτμοπλοίων ὁ τραχὺς συριγμός. Διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐξελεξάμεθα καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους κατάλληλον, προτιμήσαντες διὰ τὸν περίπλου ἡμῶν τὸν Μάιον.

ὑπὸ τοιαύτας λοιπὸν ἐμπνεύσεις καὶ εἰς τόσο εὐάρεστον ἐποχὴν, ἀποχαιρετοῦμεν τοῦ Βορδύσου τὰς ὄχθας, καί, συνοδευόμενοι ἀκόμην ὑπὸ τοῦ Μπαχαριέ (1) τῶν ἀτμίδων, χωροῦμεν πρὸς τὴν βόρειον τοῦ Κόλπου ἀκτὴν, καὶ ἀπαντῶμεν, εὐθὺς μετὰ τὸ Βουχόλιον καὶ τὰς καλουμένας τοῦ Διονυσίου Μάνδρας, μίαν ὥραν περίπου μακρὰν τοῦ Κεαχγίδ-χανέ-χιοσκίου καὶ καταντικρὺ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὁχθῆς Μπαχαριέ,

τὴν Δρυὶν ἢ τὸ Καρα-αλτς,

ὅπου, διὰ τὸ νήεμον καὶ περισπεπές τοῦ τόπου, ἡ θάλασσα εἶνε σχεδὸν πάντα γαληνῶσα. Ἡ Δρυς αὕτη, ἥτις, διασώσασα καὶ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς τὸ ἴδιον ὄνομα, εἶχε τὸ πάλαι καὶ ἄλλος ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁδὸν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὴν ἄλλην Δρυὶν, τὴν ἐν Ρουφιναίς, κειμένην μὲν ἐπίσης ἐν τῇ Πέρει τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ, » κατὰ τὴν » ἀντίπορθμον τῇ μονῇ τῶν Μαγγάνων λοφώδη ἀκτὴν, « καθὼς λέγει ὁ Χωνειάτης καθόσον μάλιστα, καὶ τῶν δύο τοποθετουμένων ἐν τῇ Ἀντιπεραιᾷ, ἡ σύγχυσις εἶνε εὐκόλος.

Δύο τζαμιά, ὧν τὸ ἑτερον, κτίσμα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ὀσμάν-ἀγά, ἀνωκοδόμησεν ἄλλος ἀρχιεπισκοπικός, ὁ διαδόχος Μπεσίρ-ἀγάς, στολίζουσι τὸν λόφον τοῦ Καρα-αλτς, ὁπισθεν τοῦ ὁποῖου εἶνε, καθὼς ἦσαν καὶ ἐπὶ Βυ-

(1) Ὁ Χάμμερ λέγει ὅτι εἶνε Ππαχαριέ (Ἑρμιόν), καὶ ὅχι, καθὼς προφέρεται συνήθως, Μπαχαριέ, καὶ καθὼς τὸ ἔχουσι καὶ οἱ χάρται τοῦ Κάσσυφρο καὶ Σαβαλιέ.

ζαντινῶν, κατὰ τὸν Νικήταν, τὰ Ἰουδαϊκὰ ταφεῖα, περὶ ὧν μετ' ὀλίγον. Ἡ δὲ προεκτεινομένη πρὸς δύοσιν τοῦ λόφου τούτου ὑψώρεια σχηματίζει τὸ ἀκρωτήριο, τὸ συναπαρτίζον ἀπ' ἄρκτου τὸν καλούμενον ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Αὐλῶνα, κόλπον μακρὸν, ὃν ἐτέρωθεν περικλείει ἡ ἄκρα τοῦ Ἀϊναλὺ-καβάκ. Τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο σφίγγεται, πρὸς βορρᾶν μὲν, ὑπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Βορδύσου, εἰς τὸ παρόχθιον τῆς ὁποίας ὠκοδόμηται πρό-των ἐτῶν καὶ αὐτοκρατορικὸν περίπτερον· ἐκ μεσημβρίας δὲ, ὑπὸ τῆς ἐτέρας, τῆς σχηματίζουσας τὸν προειρημένον Αὐλῶνα κόλπον, καὶ ἐκτεινομένης μὲν εἰς μῆκος δύο μιλίων ἢ 1700 βημάτων, σχιζομένης δὲ εἰς διαφόρους ἄλλας μικροτέρας κοιλάδας, κυρίως δὲ εἰς τρεῖς τὰς μεγαλητέρας, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουσιν αὐταὶ πάλιν δύο λόφους, ἐξ ὧν ὁ πρὸς τὰς ἀνατολάς ἀποτελεῖ τὸ ἕτερον τῶν ἀκρωτηρίων τοῦ Αὐλῶνος, τὸ τοῦ Ἀϊναλὺ-καβάκ.

Τὸ Καρα-άατς εἶχεν ἄλλοτε μεγαλοπρεπέστατον παλάτιον, σωζόμενον ἄχρι τοῦ 1820, ὅπου πρὸ ἑκατὸν τριάκοντα ἐτῶν ὁ Σουλτάνος ἀπῆρχετο διατρίψων τὰς πρώτας τοῦ ἔαρος ἡμέρας. Ἀλλὰ, παραμεληθὲν, ἠφανίσθη καὶ τοῦτο, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἀπὸ τοῦ καταντικρὺ Μπαχαριε μέχρις αὐτοῦ κατὰ σειρὰν παρεκτεινόμενα ὠραιότατα ἐνηθητήρια, τῶν ὁποίων τὸν ἀριθμὸν ὁ Ὁθωμανὸς ἱστοριογράφος Τσελεμπηζαδὲς ἀναριθμᾷ εἰς 170.

Ὁ δὲ κῆπος τοῦ Καρα-άατς, ἀναγόμενος ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Ἐβλιά εἰς τὸ Σουτλουτζέ, ἀνήκων πάλαι ποτὲ εἰς τὸν Δεφθερδαρζαδὲ-Ἡβραῆμ-πασσάν(1), ὕστερον δὲ περιελθὼν εἰς τὴν κυριότητα Σουλτάν-Μουράδ τοῦ Δ', πώξῃθη ὑπὸ Μεχμέδ τοῦ Δ', καὶ ἀνενεώθη ὑπὸ Ἀχμέδ τοῦ Γ'.

Ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ λόφου τοῦ Καρα-άατς, παρ' αὐτὰς ἤδη τὰς τοῦ ποταμοῦ προχάας, εἶνε τὰ Κεραμεῖα, ὅπου κατασκευάζονται ἀπὸ τῆς τοῦ ποταμοῦ ἱλύος, καθὰ προείπομεν, αἱ ὅπται πλίνθοι (τούβουλα). Ἀλλὰ

τὰ Κεραμαρεῖα,

τὰ ἐπὶ Βυζαντινῶν, « ἀπὸ τῆς περαιᾶς τῶν ὁποίων παρεστίνετο, κατὰ τὸν Χαλκοκονδύλην(2), ἡ ὑπὸ τοῦ πορθητοῦ Μεχμέδ κατασκευασθεῖσα γέφυρα, φέρουσα πρὸς τὴν πόλιν, » δυοῖν πύθιν ξυλίνων ξυνηρμοσμένοι καὶ ξυν-« δεδεμένοι ἀλλήλοις ἰσχυρῶς, ὥστε διαβαίνειν τὰ στρατεύματα ἀπὸ τοῦ » Ζαγάνου(3) στρατοπέδου ἐπὶ τὴν πόλιν », ἦτον ἐξωτέρω, καὶ πιθανῶς ὅπου καὶ σήμερον περατοῦται ἡ νεωτάτη τῶν ἐπὶ τοῦ Κόλπου τριῶν καὶ μεγαλοπρεπεστάτη γέφυρα, ἣν πρὸ δέκα ἐτῶν ἐξέυξατο ἐνταῦθα ὁ μεγαλοπράγμων Ἀρμένιος τελώνης Ἰζεζαερλής, περιελθοῦσα, μετὰ τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας τοῦ χτίτορος, εἰς τὴν κυριότητα τῆς τοπικῆς ἐξουσίας, ἀρτίως δὲ ἀπαρθεῖσα, διότι παρεμπόδιζε τὴν ἐκχυσιν τῆς ἀπὸ τῶν

(1) Ἰδὲ Γόλλιον Bosp. Thrac. Lib. II, c. 4. (2) Βιβλ. Η'. (3) Σααχχὺν τοῦ εὐνοῦχου.

ποταμῶν καταφερομένης ἰλύος καὶ ἐκινδύνευε ἵνα συγχώσῃ τὸν τοῦ κόλπου μυχόν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἄλλη ἄκρα τῆς γεφύρας ἐφθάνεν εἰς τὸν Κυνηγόν, ἥ, κατὰ τὴν Πολιτικὴν Ἱστορίαν τῆς ΚΠ., ἄχρι τῆς Ξυλοπόρτης, φαίνεται ὅτι τὸ ὄνομα, καὶ πιθανῶς καὶ τὰ καμίνια, τῶν Κεραμαρείων ἐξετείνοντο καθ' ὅλην τοῦ Αὐλῶνος κόλπου τὴν παραλίαν, ἄχρι τοῦ Ἀϊναλὺ-καβάκ, ὅπου ἦτον ἡ κεφαλὴ τῆς γεφύρας, ὡς τούτου ἀκριβῶς ἀντικρύζοντος πρὸς τὸν Κυνηγόν. Τοῦτο πιθανολογεῖ ἔτι μᾶλλον καὶ τὸ πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ Χάσ-κιοῦ ἐρυθρόχρουν τζαμίον, καλούμενον Κηρμιδ-τζεαμισί, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον.

Περαία δὲ καὶ Ἀντιπεραία

ἐκαλεῖτο ἐν γένει οὐ μόνον τὸ καταντικρὺ τῆς πόλεως μέρος, τὸ Πέραν καὶ Ἀντιπέραν τοῦ Κόλπου, ἀλλὰ καὶ μέρος τοῦ Βοσπόρου, ὅθεν ἀπαντῶμεν καὶ Περαίαν τοῦ Διπλοῦ Κίονος· καὶ ἀκόμη καὶ αὕτῃ ἡ πέραν τοῦ Βοσπόρου παραλία τῆς Ἀσίας, καὶ μάλιστα τὰ περὶ τὸ Ἡραῖον μέρη τῆς Χαλκηδόνος, » πρὸς εὖρον ἄνεμον τοῦ Βυζαντίου«, κατὰ τὸν Χωνειάτην, ἥτις, πρὸς διαστολὴν, καὶ » Δαμάλειος Περαία«, καλεῖται ὑπὸ τοῦ Κινάμου. Τοῦτο πρέπει ἵνα ἔχῃ ὑπ' ὅψιν ὁ εἰθισμένος ἵνα ἀναγινώσκῃ προσεκτικῶς· διότι ἄλλως κινδυνεύει ἵνα περιπέσῃ εἰς ἀντιφάσεις καὶ παραλογισμοὺς παραδόξους, διεξερχόμενος τὴν μακρὰν καὶ πολυσχιδὴ Βυζαντινὴν Ἱστορίαν.

Γνωστοτέρα δὲ καὶ συνηθεστέρα εἶνε ἡ Περαία τοῦ Πικριδίου, τὰ περὶ τὸ Χάσ-κιοῦ δηλονότι, τὸ Ὁκ-μεϊδάν, καὶ τὸ Ἀϊναλὺ-καβάκ μέρη, ἡ λεγομένη προσέτι καὶ τοῦ Ἀρεοθίνδου.

Ἐπὶ τῆς Περαίας ταύτης ἐκείντο διάφοροι ναοί, ἐξ ὧν ἀναφέρονται, Α', πλησίον τοῦ ποταμοῦ, ὁ τῶν Ναυατιανῶν, » ὁ Ἀλεξάνδρου ἐπώνυμος«, ὅπου ἐτάφη, κατὰ τὸν Σωκράτην (1), ὁ Παφλαγὼν οὗτος Ἀλέξανδρος, συνασκητῆς τοῦ μακροβιωτάτου Αὐξάνοντος, ἀποθανὼν ἐν εἰρκτῇ ὑπὸ τῶν ἐπληγῶν, ἃς αὐτῷ ἐπήνεγκαν οἱ περὶ τὸν Μακεδόνιον ἀρειανίζοντες· Β', ὁ τῶν ἁγίων Κυπριανοῦ καὶ Ἰουστίνης, εἰς τὰ Σολομῶντος· Γ', ὁ τῆς Θεοτόκου, πέραν ἐν τοῖς Μαρανακίου, ἢ μᾶλλον Μαρτινακίου, καὶ πιθανώτερον, κατὰ τὸν Δουκάγγιον, Μαρτινακίου, τοῦ Πατρικίου, τοῦ ἐπὶ Μιχαὴλ καὶ Βασιλείου, τοῦ πρὸς μητρὸς θείου τῆς Αὐγούστης Θεοφανοῦς, ὃν ὁ Θεόφιλος, μάντεώς τινος αὐτῷ προειπόντος, ὅτι ἐκ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ μετ' αὐτὸν αὐτοκρατορήσουσι, μοναχὸν ἀπέχειρε, καὶ τὸν αὐτοῦ οἶκον Μονὴν ἀπέδειξε. Τὸν ναὸν τοῦτον ἔκτισε Σέργιος ὁ Πατριάρχης, ἐν ᾧ καὶ ἐτάφη. Εἰς τοῦ Μαρτινακίου τούτου τὴν γενεὰν ἀνῆκε καὶ ὁ Ἰλλούστριος Κωνσταντῖνος, ὁ πατὴρ τῆς ἁγίας Θεοφανοῦς τῆς Βασιλίδος, συγγενὴς τριῶν

(1) Ἐκκλησι. Ἱστορ. Β', λή.

Βασιλείων, κατὰ τὸ συναξάριον τῶν 16 Δεκεμβρίου· Δ', ὁ τοῦ Ἁγίου Κόνωνος, τοποθετούμενος ῥητῶς ὑπὸ τοῦ Νικήτα » πέραν ἐν τῷ Στενῷ πρὸς θάλασσαν «. Φαίνεται δὲ ὅτι ἦν μοναστήριον, διότι τούτου οἱ μοναχοὶ διέσωσαν εἰς τὸν Ἅγιον Λαυρέντιον τοὺς ἀπὸ τῆς ἀγχόνης καταπεσόντας δύο στασιώτας ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ. Ἀντίκρυζε δὲ τῇ Πέραν ἀποβάθρᾳ τῶν Πηγῶν, καὶ καθ' ὅσον ἐξάγεται ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Χρονικοῦ Πασχαλίου, ὅπερ ἀνεφέραμεν καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ Α' μέρους, ὅθεν πρέπει νὰ ἦτον μακρὰν τοῦ ποταμοῦ. » Ἀνελκυσθέντων γὰρ τῶν μονοξύλων τῶν Ἀδάρων, τῶν ἐπὶ Ἡρακλείου στρατευσάντων κατὰ τῆς Πόλεως, ἐπέκεινα τῆς γεφύρας τοῦ Ἁγίου Καλλινίκου ἐν τῷ ποταμῷ, οἱ σκαφοχάραβοι τῶν Ῥωμαίων, μὴ δυνάμενοι εἰσελθεῖν ἐκεῖσε, διὰ τὸ τοὺς τόπους ἐπιδράχους εἶναι, » ἐμει-
» ναν εἰς τὴν ὄψιν τῶν μονοξύλων, ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Κόνωνος πέραν εἰς
» Πηγὰς «· Ε', ὁ τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ, » πέραν ἐν Χάλδαϊς «, οὗ τὰ ἐγκαίνα μνημονεύονται τῇ 26 Ἰουλίου (3) ἐν τοῖς Συναξαρίαις.

Σήμερον, συνεχόμενον σχεδὸν μετὰ τοῦ Καρὰ-ἀάτσ, κεῖται, ἐκ' αὐτῆς ἤδη τῆς προβολῆς τοῦ προειρημένου ἀκρωτηρίου, τὸ προάστειον

ΣΟΥΤΛΟΥΤΖΕ,

αὐτὸς ἢ ὁμωνυμία, καὶ τοι πιθανολογοῦσα τὴν ἐνταῦθα τοποθέτησιν τῆς παλαιᾶς Γαλακρήνης, ὅπου, κατὰ τὸν Γραμματικὸν Λέοντα, Νικόλαος ὁ Μυστικὸς, ὁ δις πατριαρχεύσας, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὠκοδομήσατο μοναστήριον, τὸ ἐκονομασθὲν τῶν Γαλακρηνῶν, ἐν ᾧ καὶ ἐκηδεύθη τῷ 925, ἐπιβεβαιουμένη ἄλλως τε καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀθωμανοῦ Ἱστορικοῦ Ἐβλιά, ὅθεν δύναται, νομίζομεν, νὰ ἀνισχυροποιήσῃ τὴν ἐπομένῃν περιχοπὴν τοῦ Ζωναρά, τὴν διαλαμβάνουσαν περὶ τῆς ἐξώσεως τούτου τοῦ Πατριάρχου, ἀπὸ τῆς ὁποίας λαμβάνοντες ἀφορμὴν, τοποθετοῦμεν τὰς Γαλακρήνας, ἢ τοῦλάχιστον τὴν Μονὴν τῶν Γαλακρηνῶν, πέραν ἐν Χαλκηδόνι. Ἴδου αὐταὶ τοῦ Ἱστορικοῦ αἱ λέξεις: » Ἐκ δὲ τῶν βασιλείων αὐτίκα διαπερᾶται πρὸς τὴν Ἡρίαν, καχεῖθεν » πεζοποροῦντα εἰς τὸ ἐν Γαλακρήναις ἄγουσιν αὐτὸν μοναστήριον «. Τί σαφέστερον; Ἴσως ὅμως τὸ αὐτὸ ὄνομα εἶχον ἀμφότεραι αἱ τοποθεσίαι. Καθότι, ὅσον διὰ τὰ πλῆθος τοῦ Γάλακτος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐτυμολογεῖται ἡ λέξις, οὐδετέρα αὐτῶν ἐλαττοῦται τῆς ἄλλης. Ἐνταῦθα μάλιστα, τοῦτο μὲν διὰ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Γαλατᾶ, τοῦτο δὲ διὰ τὰς πλησίον ἐπαύλεις (τὰ τάβουλα), πιθανώτερον ἢ θέλε τις τοποθετήσῃ τοὺς τῶν βοῶν ἀμολγούς.

Εἰς τὴν παραλίαν τοῦ προαστείου τούτου ἦσαν ποτε τὰ παλάτια καὶ οἱ κῆποι τῶν ἐπὶ Σουλεϊμάν τοῦ Α' ἀκμασάντων δύο μεγάλων τῆς Τουρκίας ἀνδρῶν, τοῦ Σείχ-οὐλ-ισλάμη Ἐμπ-οὐς-σουοὺδ-ἐλ-ἁμαδῆ, καὶ τοῦ Βεζίρη Μεχμέδ-Σοκολλή, ὧν ὁ μὲν, προαχθεὶς ἀπὸ Ρούμελη-καδῆ-οὐλ-

-άσκηρ εἰς τὴν ἀνωτάτην τοῦ Ὀθωμανικοῦ κλήρου περιωπὴν, διέπρεψεν ἐν αὐτῇ ἐπὶ τριάκοντα ἔτη (1545—1574), ἀφ' οὗς ὑπόληψιν συνετοῦ, ἀκριβοῦς δικαίου καὶ μετριοφρονος ἀνδρός, καὶ συγγράφας διαφόρους λόγου ἀξίας πραγματείας, ἰδίως δὲ περίφημόν τι τοῦ Κορανίου ὑπόμνημα, καὶ ταύτων πολὺ χρησιμώτερον ἄλλο ἔργον, τοὺς θρυλλουμένους αὐτοῦ Φετφάδες, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀσπρῶνται οἱ πλείότεροι τῶν Νόμων (κανόν) τοῦ Μεγάλου Σουλταίνου· ὁ δὲ, παρωνυμούμενος ἀπὸ τῆς πατρίδος του, τοῦ ἐν Βοσνίᾳ ὀχυροῦ φρουρίου Σοκολ, καὶ ἀνατραφεὶς παιδιόθεν ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ χαρεμίῳ, ἀφ' οὗ διεδέχθη τὸν περιώνυμον Βαρβαρούσαν (1), διεξήγαγε τὴν ὑπάτον ἀρχὴν ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη (1564—1579), ὑποβαστάσας τὴν δόξαν τοῦ Σουλταίνου καθ' ὅλον τῆς τοῦ Σελήμ βασιλείας τὸ διάστημα καὶ παραδεὸς αὐτὴν τῷ Μουράδ, πεσὼν δὲ θύμα τῆς μανίας ἐνός ἀπηλπισμένου. Οἱ τάφοι ἀμφοτέρων (ἐξ ὧν τὸν τοῦ Σοκολλῆ ἡρχιτεκτόνησεν ὁ περίφημος Σινάν) εἶνε καταντικρὺ τοῦ Σουτλουτζέ εἰς τὸ Ἐϊούμπ.

Τὸ ἀξιολογώτερον δὲ τῶν ἐν τῷ Σουτλουτζέ τζεαμίων εἶνε τὸ τοῦ Τσαουσ-μπασι, ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ὁποίου δείκνυται ὁ τάφος τοῦ Καραχισσαρή, τοῦ περιφημοτέρου τῶν καλλιγράφων τοῦ Τουρκικοῦ βασιλείου, ἀποθανόντος τῷ 1591. Παρεκτός δὲ τοῦ τζεαμίου τούτου, εἶν' ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ καὶ δύο ἄλλα, τὸ μὲν φέρον τὸ ὄνομα τοῦ Ἀχμέδ-πασσᾶ, τὸ δὲ τὸ τοῦ Καλιτζῆ-ὄγλου.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ λόφου ἔκειτο πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὸ ἀσκητήριον (τεκκῆ), τὸ καλούμενον Τζαφὲρ-ἀμπάδ, κτίσμα θεράποντός τινος τοῦ Σουλτάν-Σουλταίνου, ἀφιερῶσαντος πρὸς οἰκοδομὴν αὐτοῦ, καθὰ λέγεται, τὰ προσκομισθέντα αὐτῷ ὑπὸ πρέσβεως τινος Ἰνδοῦ, ὃν ἐδέξατο πρὸς ἀκρόασιν ἐνταῦθα, δῶρα, ἐξ ὧν, ἐπὶ τῶν χρόνων ἤδη τοῦ Ἐβλιά, ἔδεν ἐσώζετο εἰμὴ μόνον ἀργυρένδυτόν τι κύπελλον ἐξ ἡμιτόμου κοκκοκαρύου. Ἐν τῷ ἀσκητηρίῳ τούτῳ ἐδείκνυτο καὶ τὸ μνήμα ἐνός τῶν εὐνοουμένων Σουλτάν-Σελήμ τοῦ Α', ὀνόματι Τζιμπή.

Ἐτερον δὲ τι ἡσυχαστήριον, καλούμενον Χασάν-Ἀμπάδ, ἐκτίσθη ὑπὸ τινος ἀρνησιθρήσκου Ῥώσσου, ὀνόματι Χασάν, ὃν οἱ ἀστεῖς τῶν συγχρόνων ἐπωνόμαζον ῥωσικώτερον Νεζνάμ (οὐκ οἶδα).

Τὸ δὲ κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Σείχη Καραμανῆ εἶνε πάντων τῶν ἐν τῇ ΚΠ. τὸ ἀρχαιότατον.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ χωρίου εἶνε τὸ Χαρμάν-μπασι, καὶ, ἐνδοτέρῳ τοῦ κύκλου, αἱ παγοθήκαι (καρλὺκ).

Κάμψαντι δὲ τὸ ἀκρωτήριον, ἴδρυνται, περὶ τὸ πρὸς δυσμὰς ἤδη πέρας τοῦ Χάσ-κιοῦ, τὰ καταγῶγια τῶν Βομβαρδάρων καὶ Σκαπανέων (Κουμ-

(1) Ἴδε προωτέρῳ ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ Μπεσίκ-τάα.

παρατζήδων και Λαγουμτζήδων), και πλησίον αὐτῶν τὰ παλαιὰ τῶν πυροβόλων ὀλμων χυτήρια και τὰ ἐργαστάσια τῶν ὑποβάθρων τῶν κανονίων (affûts). Τὰ καταστήματα ταῦτα, ἀπανθίσαντα ἤδη, εἶνε λειψάνα πολύτιμα τῆς τοῦ Σουλτάν-Σελήμ βασιλείας, μεταγαγόντας ἐνταῦθα τὸν πρῶτον τῶν βομβοβολιστῶν στρατῶνα (Κχισλαί Κουμπαρατζιγιάν), ὃν εἶχεν ἤδη κτίσῃ Σουλτάν-Ἀχμέδ ὁ Γ' ἐν τῇ τοῦ Σκουτάρειος Ἀγιάσματι.

Ἐτερον οἰκοδόμημα, καλούμενον Λενγκέρ-χανέ, διότι ἐν αὐτῷ ἐχόνοντο αἱ ἀγκυραι (Λεγκέρ) τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ναυστάθμου, ἰδρυθὲν μὲν τῷ πρῶτον ὡσαύτως ἐν ἔτει 1708, ἐπὶ Ἀχμέδ τοῦ Γ', μετασκευασθὲν δὲ ἐπὶ τὸ μεγαλειότερον ἐπὶ Σελήμ τοῦ Γ', κεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος τῆς ἡϊόνος, ὅπου ἐκβάλλει ὁ χεῖμαρρος Κισσῶν, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον.

Ἐνταῦθα πρέπει 'να ᾔτο και ὁ λαμπρὸς ἐκεῖνος ναὸς τοῦ Ἀγίου Ἀνθίμου, κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, παρ' αὐτὴν που τὴν ἡϊόνα, ὅπου προβαῖνον σιωπηλὸν και προσηγὲς τὸ κύμα, ὅσον μόνον ἐπιψαύει τῆς χέρσου και παλινδρομεῖ γαλήνιον. Προεξεῖχε δὲ τοῦ ναοῦ, ἐκ' αὐτῆς τῆς ἀκτῆς (λέγει ὁ Προκόπιος, τοῦ ὁποίου δανειζόμεθα τὰς λέξεις), αὐλὴ μεγαλοπρεπὴς και ὁμαλωτάτη, και μετ' αὐτὴν στοὰ, και ἐν τῇ μέσῃ τοῦ σχηματιζομένου ὑπ' αὐτῆς τετραγώνου λαμπρὸς και περιφανὴς ὁ ναός. Τὴν αὐτὴν σχεδὸν θέσιν ἐπέχει σήμερον και τὸ κτίριον τοῦ Κρουμπαρα-χανέ, ὑψούμενον ἐπὶ τετραγώνου αὐλῆς και ἔχον 40 ὀργυιῶν μῆκος καθ' ἑκάστην πλευράν, καθ' ὅλον δὲ τὸ κυρίως πρόσωπόν 'του, οὗ τινος, βλέποντος τὸν λιμένα, τὴν ἐκ τῆς εὐθυγραμμίας μονοτονίαν διακόπτει κομφὸν τι περίστωφον πρόπυλον, παρεκτείνεται εὐρυχωροτάτη κρηπίς, ἐπὶ τῆς ὁποίας γυμνάζονται διὰ τῶν ἐστημένων ἐπ' αὐτῆς ὀλμων οἱ Βομβαρδάριοι ἀνάλογον δὲ τι πρὸς τὴν ὅλην ἑκτασιν τοῦ κτιρίου τζαμίον, κτισθὲν τῷ 1794 ὑπὸ τῆς μητρὸς Σελήμ τοῦ Γ', τῆς περιφήμου Μιχρσάχ, ὅπου και τέθραπται, ἀποθανοῦσα τῷ 1805, συμπληροῖ τὸ σύνολον τοῦ οἰκοδομήματος.

Ὅπασθεν δὲ τοῦ Στρατῶνος τούτου εἶνε τὸ πολεμικὸν σχολεῖον τῶν Μαθηματικῶν και Μηχανικῶν (Μουενδίσ-χανέ), μετὰ βιβλιοθήκης, πεπλουτισμένης διὰ τῶν ἐκλεκτοτέρων μαθηματικῶν συγγραμμάτων και ὀργάνων τῆς Εὐρώπης, κτίσμα και τοῦτο τοῦ Σελήμ. Ἐν τῷ καταστήματι τούτῳ μεθιδρύθη προσωρινῶς, μετὰ τὴν πυρπόλησιν τοῦ Γαλατᾶ-Σαραγίου, τὸ τῆς Ἱατρικῆς σχολεῖον.

Πλησίον δὲ τοῦ Καταστήματος τούτου ὑπάρχει και πρότυπόν τι ὀχυρωματικῆς μετὰ πάντων τῶν εἰς τὰ φρούρια ἀνηκόντων παραρτημάτων και τῆς ἀποσκευῆς τῶν πολεμικῶν σχολείων.

Ἐνταῦθ' αὖ που ἀναγκάζομαι 'να τοποθετήσω και τὸ πηλάτιον τοῦ Ἀγίου Μάμαντος, καθὼς και τὸν παρ' αὐτῷ Ἰππόδρομον, και τοι φυσικώτερον ἰδρυ-

μένον ἐξῴθεν τῆς πόλεως παρὰ τὸ προάστειον Ἐϊούμπ. Ἀλλὰ τὰ χωρία τῶν συγγραφέων, ἅπερ ἐπὶ τούτῳ ἀναφέρω ὁλόκληρα, θέλουσι πείσῃ τὸν ἀναγνώστην ὅτι, παρὲκτὸς τοῦ ἐκεῖ Ξυλοκίρκου, ἦν καὶ ἐνταῦθα παλάτιον καὶ Ἰππόδρομος, ὃν ἔκτισε σὺν ταῖς παρακειμέναις στοαῖς, κατὰ μὲν τὸν Γραμματικὸν Λέοντα, » πέραν εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα«, κατὰ δὲ τὸ Ἀλεξανδρικὸν Χρονικόν, » παρὲκ τοῦ Ἁγίου Νικολάου«, Λέων ὁ Μακέλλης τῷ 16' ἔτει τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ, ὅτε, ἐκχωρήσας τῆς πόλεως, διὰ τὰς συχνὰς καὶ ἀλεπαλλήλους πυρκαϊὰς, ὅσαι παρηκολούθησαν τὸν, κατ' ἐξοχὴν κληθέντα μέγαν, ἐμπρησμόν, διαρκέσαντα τέσσαρα ἡμερονύκτια, διέτριβεν ἐνταῦθα, » διότι ἐνεπυρίζετο ἡ πόλις μῆνας » ἐξ, καὶ ἑώρα ἅπ' ἐκείσε τὴν πόλιν ἐμπυριζομένην (1)«. » Ὁ δὲ » βασιλεὺς (2), ἐν πλοίῳ εἰσελθὼν, ἀπὸ τῶν Πηγῶν διεπέρασε κατὰ τὰ » βασιλεία (2)«. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἡ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ξυλοκίρκου συγκοινωνία ἦτο διὰ τοῦ Ζεύγματος ἀδιάκοπος, ἐκλαμβάνονται πολλάκις ἀντὶ ἀλλήλων, καὶ ἡ σύγχυσις ὅθεν εἶν' εὐδιάφυκτος. Ἐκαλεῖτο δὲ, καθὼς φαίνεται, καὶ Σίγμα, διὰ τὸ ἀμφιθεατροειδὲς σχῆμά του ὅθεν ἐν τοῖς Μηναίοις ἀναφέρεται τῇ 12 Ἰουλίου ἡ σύναξις » τοῦ Ἁγίου Μάμαντος » πέραν ἐν τῷ Σίγματι«. Ἐπεσκεύασε δὲ καὶ ἐπηύξησεν αὐτὰ καὶ Ἰουστινὸς ὁ Νεώτερος, ἐπονομάσας καὶ ταῦτα, καθὼς καὶ ὅσα ἄλλα ἔκτισεν ἢ ἀνωκοδόμησεν, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς γυναικὸς ἑαυτοῦ, Σοφiana, ἄλλα παρὰ τὰ πρὸς τὸν Βουκελέοντα καὶ τὴν Προποντίδα. Εἰς τὰς Σοφianaς ταύτας, ἀπὸ τῶν ὁποίων, παγέντος τῷ 755 τοῦ Βοσπόρου, » πᾶς ὁ βουλόμενος, ὥς διὰ ξηρᾶς διεπέρα βαδίζων εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα καὶ » εἰς τὴν πόλιν«, κατὰ τὸν Γραμματικὸν Λέοντα, ἐλθὼν καὶ Λέων ὁ τῆς Χαζάρας, καὶ ποιήσας Μαλουμάν (3), ἐθριάμβευσε τὰ ἐπινίκια. » Ἐκεῖ » γὰρ ἦν ἔθος τοὺς βασιλεῖς δέχεσθαι τὰ λάφυρα (4)«. Φαίνεται δὲ προσέτι ὅτι ἐλέγοντο, εἴτε αὐτὰ, εἴτε ἄλλα πλησίον αὐτῶν, καὶ τοῦ Δαμιανοῦ, ἰσως ἀπὸ τοῦ Πατρικίου καὶ Παρακοιμωμένου τοῦ Μιχαήλ, ὃν ἀπέκτειραν μοναχόν, διὰ τὸ μὴ ἐπεγερεθῆναι διαβαίνοντι τῷ Καίσαρι Βάρδα. Εἰς τὰ Δαμιανοῦ πρόκενσον ποιήσας Λέων ὁ Φιλόσοφος, καὶ μαθὼν ὅτι ἐτυρεύετο ἐπιβουλὴ ἐναντίον ἑαυτοῦ, » παρευθὺς εἰσελθὼν εἰς πλοῖον, διεπέρασεν εἰς Πηγὰς, καὶ πρῶτ' τάχιον εἰσῆλθεν εἰς τὸ Παλάτιον (5)«. Ἐνταῦθα ἠγωνίζετο, » αὐτὸς αὐτουργῶν τὰ ἵππηλάσια«, κατὰ τὸν Ζωναράν, Μιχαήλ ὁ τοῦ Θεοφίλου, καὶ ἐδῶ ἔλαβε τὴν εἰδησιν, » ἄρτι τῆς » ὑσπληγγος αἰρομένης«, ὅτι οἱ Σαρακηνοὶ εἰσέβαλον εἰς τὰ Μελάγγεια, τὰ μετὰ ταῦτα ἀγροικότερον κληθέντα Μαλάγινα, μέρος τῆς Συρίας. Εἰς ἓνα δὲ τῶν κοιτώνων τοῦ Παλατίου τούτου, ὅπου εἶχε μεταβῆ τῇ 23 Ἀ-

(1) Θεοφάν. καὶ Πατριχ. Χρον. (2) Νικ. Χρον. . . . . (3) Ἰδὲ περὶ αὐτοῦ εἰς τὸ Γ' Μῦθον. (4) Λέων ὁ Γραμματικὸς . . . . . (5) Λέων ὁ Γραμματικὸς . . . . .

πριλίου τοῦ 867, προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ εἰς τὰ Ἀνθεμίου, ἀκρατοποσίᾳ ἐν τῷ δείπνῳ χρησάμενος, μετεκομίσθη χειραγωγούμενος, ὡς κεκαρωμένος ὑπὸ τῆς μέθης, καὶ ἐν αὐτῷ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Βασίλειον, οἱ, καὶ μετὰ τὴν πράξιν, » κλύδωνος ὄντος ἐν τῇ θαλάσῃ, συνα-
 » θροισθέντες, κατῆλθον μέχρι τοῦ Περάματος, καὶ διαπεράσαντες,
 » ἦλθον εἰς τὸν οἶκον Εὐλογίου τοῦ Ἡέρσου, καὶ τοῦτον ἄραντες ἦλθον
 » εἰς τὰ Μαρίνης, καὶ ἀνελθόντες διὰ τοῦ τείχους, ἦλθον μέχρι τοῦ Πα-
 » λατίου », κατὰ τὸν Γραμματικὸν Λέοντα. Ἐγκρατὴς δὲ αὐτοῦ γενόμενος
 ὁ Βασίλειος, καθὼς ἐκεῖ διεξήλθομεν, » ἐπεμψέ τινα τῶν τοῦ κοιτῶνος,
 » λέγει ὁ Ζωναρᾶς, κηδεῦσαι τὸν Μιχαήλ. Ὁ δὲ ἀπελθὼν, εὔρε τὸν δεῖ-
 » λαιον ἵππου ἐγκεκορδυλημένον σαγίσματι (ἄξιον ἐντάφιον αὐτοκράτορος
 » ἡνιόχου!), καὶ εἰσαγαγὼν αὐτὸν εἰς κλοιάριον, διεπέρασεν ἐν τῇ μονῇ
 » τῆς Χρυσοπόλεως, καὶ αὐτὸν ἐθαψεν ». Ἀπὸ τοῦ παλατίου τούτου,
 Κροῦμος ὁ ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων, πολιορκῶν ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἀρμε-
 νίου (τῷ 813) τὴν πόλιν, καὶ ἐρεθισθεὶς διὰ τὴν κατ' αὐτοῦ μελετηθεῖσαν
 ὑπὸ τοῦ Λέοντος καὶ ἀποτυχοῦσαν δολοφονίαν, ἀποστείλας ἵππεις, ἀφεί-
 λετο τὸν χαλκοῦν λέοντα τοῦ Ἰππικοῦ, καὶ τὸν δράκοντα τοῦ Ὑδρείου,
 καὶ τὰ ἐκλεκτότερα μάρμαρα καὶ τοὺς μολύβδους, καὶ ἐν ἀμάξαις φορτώ-
 σας μετέφερεν εἰς Ἀδριανούπολιν, πυρπολήσας μετὰ ταῦτα καὶ τὸ παλά-
 τιον, καὶ τοὺς χιόνας αὐτοῦ κατασυντρίψας. » Οἱ δὲ Βούλγαροι, λέγει ὁ
 » Γραμματικὸς Λέων, ἀρξάμενοι ἐμπυρῖζειν, κατέκαυσαν πάσας τὰς ἐκ-
 » κλησίας, τὰς ἀντιπέραν τῆς πόλεως, μεγάλας οὔσας, ὁμοίως καὶ
 » τὰ μοναστήρια, καὶ τὰ παλάτια, καὶ τοὺς οἴκους, καὶ τὰ προάστεια.
 » Καὶ ἐλθόντες εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα, ἐνεπύρισαν τὰ ἐκεῖσε παλάτια,
 » καὶ τοὺς μολύβδους ἐπῆραν, καὶ τὰ ζώδια τοῦ Ἱπποδρόμου ». Ἐξ οὗ
 καταφαίνεται προσέτι ὅτι τὸ μέρος τοῦτο εἶχε, παρεκτός τῶν ναῶν, καὶ
 ἄλλα παλάτια καὶ μοναστήρια καὶ προάστεια πλήθος.

Ἀναδράμωμεν ἤδη εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους, καὶ ἀκούσωμεν τοπο-
 γραφοῦντα τὸ μέρος τοῦτο τὸν Διονύσιον. » Περὶ τὸν φερωνύμως καλού-
 » μενον τόπον Ἀκτῖνα, ἐστὶν ὁ λεγόμενος Κανώβου κύβος, καὶ
 » πηγαί· κατάρρυτος γὰρ ὁ τόπος . . . Κισσῶν δὲ ποταμὸς, ἀένναος
 » μὲν, ἡχιστα δὲ πλευστός, διατέμνων τὴν ἀκτὴν ταύτην, καλεῖ-
 » σθαι ἀπ' αὐτοῦ παρέχει τὸν τόπον ». Ἀπορεῖ, μεταφράζων ταῦτα ὁ Γύλ-
 λιος (1), πῶς ὁ Διονύσιος ὀνομάζει ἀένναον ποταμὸν, ἀπαιτῶν ἵνα ᾔνε

(1) Εἶπομεν καὶ ἐν τοῖς Προλεγόμενοις, ὅτι τὸν Ἀνάπλου, σύγγραμμα, ἢ πιθανώτερον ποίημα, οὕτως ἐπιγραφόμενον, Διονυσίου τοῦ Βυζαντίου, ὁ μὲν Γύλλιος εἶχεν ὑπ' ὄψιν, καὶ εἰς τὸν Βόσπορον 'του μεταφράζει μέγα μέρος αὐτοῦ· τὸ πρωτότυπον ὅμως, οὗτινος καὶ τὴν ἔκδοσιν εἶχεν ἀναγγεῖλη ὁ Δουκάγγιος, ἀπωλείσθη, ἢ, τοῦλάχιστον ὅσον εἶνε γνωστὸν ἐκ τῶν πηγῶν, πού λησμονημένον.

προσέτι καὶ πλευστός, τὸ ἐνταῦθα, περὶ τὸν μυχὸν τῆς κοιλάδος τοῦ Χάσ-
-κιουοῦ ἀναβλύζον ρυάκιον, ἀένναον μὲν ἀπὸ τῆς πηγῆς, λεπτὸν δὲ καὶ
ἀδρανές οὕτως, ὥς δαπανᾶσθαι ἅπαν, τὸ μὲν εἰς τοὺς βασιλικοὺς τοῦ
Ἀϊναλὺ-καθάκ κήπους, τὸ δὲ εἰς τὰ λουτρά καὶ τοὺς κήπους τῶν πεδιό-
δων τοῦ Χάσ-κιουοῦ καὶ Πιρί-πασσᾶ, καὶ συμπεραίνει ὅτι ἐχάωθη καὶ οὗτος
ὑπὸ σεισμῶν, καθὼς συνέβη καὶ εἰς ἄλλους ποταμούς. Κύβος δὲ Κάνω-
που ὠνόμασται, λέγει, προσφυῶς ὁ τόπος, διότι, κατάρρυτος ὢν ἀφθόνοις
πηγαῖς ὑδάτων, ἐχρησίμευε πρὸς ἀναχώρησιν τῶν πολιτῶν, ἐντροφῶντων
ἐνταῦθα τοῖς ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ξηρᾶς ἀγαθοῖς, καθὼς καὶ εἰς
τοὺς παλαιούς Αἰγυπτίους ὁ παρὰ τὸ Πηλούσιον λιμὴν Κάνωπος, ὅπου
ἐτελοῦντο τὰ θρυλλούμενα ἐκεῖνα ἐνηθητήρια (1). Ὁ δὲ Χάμμερ, συγγέων,
φαίνεται, τὸν Κάνωπον πρὸς τὸν Κύβον, λέγει ὅτι παρωνομάσθη ἀπὸ τῶν
κάδων (WasserKrügen), τῶν γεμιζομένων ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα πολυαριθμῶν
πηγῶν !! Ἀλλὰ τοῦ μακαρίτου Χάμμερ πολλὰ τοιαῦτα ἀπηντήσαμεν,
περὶ τὰς Ἑλληνικὰς μάλιστα φωνάς, ῥεμβόμενα καὶ ἀπροσδιόνυσα.

Ἐδῶ ἦτον ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ καὶ ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου,
ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρωνομάζετο καὶ τὸ μέρος ὅλον, εἰς τὸν ὁποῖον, ὥς ἔχοντα
καὶ δικαίωμα ἀσυλίας, διέσωσαν, ὥς προείπομεν, οἱ τοῦ Ἁγίου Κόνωνος
μοναχοὶ τοὺς ἀπὸ τῆς ἀγχόνης καταπεσόντας δύο στασιαστάς, ἐξ αἰτίας
τῶν ὁποίων ἐξερράγη ἡ τοῦ Νίκα ἐπικληθεῖσα ἐκείνη στάσις ἐν ΚΠ.
Νομίζω ὅμως ὅτι ὁ μὲν τοῦ Ἁγίου Κόνωνος ναὸς ἦτον τῷ ὄντι ἐν-
ταῦθα, δηλαδὴ ἐπὶ τῆς Περαιάς, καθὼς ἀπεδείξαμεν πρὸ ὀλίγου· ὁ δὲ τοῦ
Ἁγίου Λαυρεντίου, ἐπειδὴ τοποθετεῖται ἐν Πουλχεριαναῖς, ἐκεῖτο
πιθανώτερον ἀντικρὺ ἐν τῇ πόλει.

Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ, ἕτερος ναὸς, ὁ τῶν Ἀγίων Πρίσκου καὶ Νικολάου,
ἀνακαινισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, δν ἐτοποθετήσαμεν παρὰ τὴν τῶν
Βλαχερνῶν πύλην, ἐκεῖτο πιθανώτερον ἐπὶ τῆς Περαιάς ταύτης, ὥς ἀντι-
κρὺζων τῷ παλατίῳ τῶν Βλαχερνῶν.

Ἴσως δὲ τῶν ναῶν τούτων εἰς ἐπεῖχε τὴν θέσιν τοῦ πλησίον τῶν στρα-
τώνων ἐπὶ τῆς παραλίας κειμένου σήμερον

Κηριμιττση-τζεαμισι,

τοῦ ὁποίου, κτισθέντος τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ τεθαμμένου Ἀχ-
μέδ-ἀγᾶ ἐν τῇ συνοικίᾳ τῶν πλινθουργῶν καὶ κεραμιδοποιῶν, τὸ μὲν ὄνομα
ἐνθυμίζει, ὥς εἵπομεν, τὴν τῶν Κεραμαρείων Περαιάν· τὸ δὲ χρῶμα, δια-
κρινόμενον μεταξὺ πάντων τῶν Τουρκικῶν τζαμιῶν, τὰ ὁποῖα εἶνε συνήθως
κάτασπρα, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς φιλομύθους Ὀθωμανοὺς ἵνα θρυλλῶ-
σιν ὅτι, ἀλίσχομένης τῆς ΚΠ, τόσον αἷμα ἐχύθη, ὥστε ὑψωθὲν ἄχρι τοῦ

(1) Ἡ Στάδ. ΙΖ', α.

μινὰρὲ τοῦ τζαμίου τούτου, τὸν ἔβαψε κατακόκκινον, ἐν ᾧ φαίνεται φυσικώτερον ὅτι ὁ περίφημος Σινὰν, ὃς τις τὸ ἀρχιτεκτόνησεν (1), ἠθέλησε καὶ διατηρήσῃ ἐπ' αὐτοῦ φερωνύμως καὶ τὸ χρῶμα τῶν κεραμίδων, καθὼς αὐτὸ τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸ Κχιζιλ-μεστζήτ τοῦ Ἐϊοῦμπ, κτίσμα τοῦ κερεμιτζήμπαση Σουλεϊμὰν-ἀγᾶ. Τὸν ἄμβωνα τοῦ τζαμίου τούτου ἰδρύσατο τῷ 1594, ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ κτίτορος, ἡ σύζυγος τοῦ θησαυροφύλακος Ἐσεδουλλάχ, ὀνόματι Ἀϊνή.

Πλησίον δὲ τοῦ Ἀγίου Λαυρεντίου ἦτον Α', τὸ Προφητεῖον τοῦ προφήτου Ἡσαίου, ἀναφερόμενον τῇ 9 Ἰουλίου (ὅτε καὶ ἐορτάζεται ὁ Προφήτης οὗτος) ἐν τοῖς Συναξαρίοις· Β', ἡ Μονὴ τῶν Λυκαόνων, ἡ ἄλλως λεγομένη τοῦ Εὐτυχίου, καὶ ἀναφερομένη ἐν τῇ ἐπὶ Μηνᾷ Συνόδῳ, καὶ Γ', ἡ τῆς Ἀγίας Ματρώνης, γυναικεία, ἐν ᾗ παρέμεινε χρόνον τινὰ ἡ ἐκ Πέργης αὕτη Ἀγία.

Ἡ κοιλὰς, ἡ καταλήγουσα εἰς τὸν κόλπον τοῦτον, ἐκτείνεται ἐπὶ δύο μίλια, καὶ περὶ τὴν ἀκτὴν μὲν τοῦ κόλπου, ἔχει 400 βημάτων πλάτους, ἔπειτα δὲ στενοῦται διὰ μιᾶς εἰς 200; καὶ τέλος, συστελλομένη βαθμηδὸν καὶ ἀνεπαισθήτως, καταντᾷ εἰς τινα κατωφέρειαν, ἣν συγκλείουσι δύο λόφοι.

Τὸ μέρος τοῦτο ἐκαλεῖτο ἐπὶ Βυζαντινῶν Πικρίδιον, ἡ Ἰὰ Πικρὶ δίου· ἐπὶ δὲ Γυλλίου, καθὼς καὶ σήμερον παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις, Ἀγία Παρασκευή, διὰ τὸν ἐν αὐτῷ ναὸν τῆς ἁγίας ταύτης κοινῶς δὲ ὑπὸ τῶν Τούρκων

Χὰσ-χιουῦ,ῶ,

χωρίον πολυάνθρωπον (2) καὶ τοι νοσωδέστατον, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν παραλίαν, οὐ μόνον διότι εἶνε ἐκτεθειμένον εἰς τοὺς νοτίους ἀνέμους καὶ τὸν μεσημβρινὸν καύσωνα, καὶ εἰς τὰς ἀναθυμιάσεις προσέτι τοῦ ποταμίου, ἀκίνητου τὸ θέρος, ἀλλὰ διότι πλησίον αὐτοῦ ἦσαν, ἐκτὸς τῶν πλινθουργικῶν καμινίων, ἅτινα καὶ σήμερον ὁδὸν ἀπέχουσι πολὺ, καὶ τὰ Χρυσόπλυσια. Ὅθεν καὶ, ὥς μὴ συνοικισθὲν ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ἐκλεξάντων τὰς ὑγιεινοτέρας καὶ εὐπνουστέρας θέσεις, συνοικεῖται μέρος μὲν ὑπὸ Γραικῶν τε καὶ Ἀρμενίων, κεραμιδοποιῶν καὶ καπήλων τὸ πλεῖστον, μέρος δὲ, τὸ πολυανθρωπότερον, ὑπὸ Ἰουδαίων, μετοικισθέντων ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ Τελωνείου, περὶ τὸ ὅποιον ἦσαν τέως συγκυλισμένοι, ὅτε

(1) Εἰς τὸν διάσημον ἀρχιτέκτονα τοῦτον, ὃς τις ἔλαβε καὶ τὸν τίτλον Πασσᾶ, ἀποδίδεται ἡ κτίσις τόσων πολλῶν τζαμιῶν, ὥς ἀμφιβάλλομεν ἐὰν ὀλίκληρος αὐτοῦ ὁ βίος ἐπάρκει πρὸς μόνην αὐτῶν τὴν σχεδιογράφειν, ἀπαρallάκτως ὅπως συνίδῃ καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας, ὅσαι τῇ κτίσει αὐτῶν ἀναφέρονται εἰς τὸν Ἰουστινιανὸν ἢ τὸν Κωνσταντῖνον. (2) Διαιρεῖται δὲ εἰς 40 τὰς ἐπομένας κυριωτέρας συνοικίας: 1 Μπουγιούκ-Ισλελλί, 2 Πιρί-πασσᾶ, 3 Σακχιζ-ἀάτσ, 4 Ἀϊναλὺ-καδᾶκ, 5 Χαλιτζή-ὀγλού, 6 Σουδλουτζί, 7 Ἀχμιδ-πασσᾶ, 8 Καρά-ἀάτσ, 9 Τζαμιγινοῦ, 10 Τσίκ-σαλύν.

ἐκτίζετο τὸ Γενή-Βαλιδὲ-τζαμίον. Ἐδῶ ἐδρεύει καὶ τὸ ἕτερον τῶν δύο δικαστηρίων, ὧν θάτερον ἱδρύεται ἐν τῇ Παλατᾷ, ἅπερ δικάζουσιν ἀνεκκλήτως τὰς μεταξὺ τοῦ ἔθνους τούτου διαφοράς. Ἐχουσι δὲ, κατὰ τὴν λεγομένην συνοικίαν Σαρῆ-πασσᾶ, καὶ σχολεῖον, καθὼς καὶ ἐν Παλατᾷ, ἐνδοθεν τοῦ τείχους, ἐν τῇ Συναγωγῇ τῇ καλουμένη Βεριᾷ, ὅπου, παρέκτος τῶν ἄλλων Ἑβραϊκῶν μαθημάτων, διδάσκεται, ἡ μὲν Γαλλικὴ καθ' ἡμέραν, πλὴν τοῦ σαββάτου, ἡ δὲ Τουρκικὴ τὰς Κυριακὰς καὶ παρασκευὰς, τὴν δὲ τετράδην ἀμφοτέραι.

Τὴν Μονὴν τοῦ Πικριδίου ἐκτίσεν ὁ Κουδικουλάριος (κοιτωνίτης) Πικριδῖος, εὐλαβὴς ἀνὴρ, ἐν τοῖς χρόνοις Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, συζύγου Λέοντος τοῦ τῆς Χαζάρας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Περαιὰ τοῦ Πικριδίου ἐλέγετο, ὡς προείπομεν, καὶ τοῦ Ἀρεοβίνδου ἢ Ἀραβίνδα, νομίζω ὅτι ἡ Μονὴ αὕτη εἶνε ἡ αὐτὴ τῇ τῆς Θεοτόκου ἐν τοῖς Ἀρεοβίνδου, ἣν ἀνήγειρε, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ Κεδρηνόν, Πέτρος ὁ τοῦ Αὐτοκράτορος Μαυρικίου ὁμαίμων τῷ 588. Ὀνομάσθη δὲ οὕτω τὸ μέρος τοῦτο, ἀπὸ τοῦ παλατίου τοῦ Ἀρεοβίνδου, εἴτε τοῦ Μαγίστρου καὶ Ὑπάτου, γαμβροῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ὀλυβρίου καὶ τῆς Πλακιδίας ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐτῶν Ἰουλιανῇ Ἀνικίᾳ, εἴτε τοῦ ἄλλου, τοῦ ὑπατεύσαντος τῷ 434 καὶ ἀποθανόντος τῷ 449, εἴτε τρίτου ἄλλου, τοῦ Πατρικίου, τοῦ συζευχθέντος Πρεγέκταν, τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ γενομένου πρῶτον μὲν Ἐπάρχου τῆς πόλεως, εἴτα δὲ τοῦ Πραιτωρίου τῶν Ἀνατολικῶν, καὶ τέλος, τῷ 546, Μαγίστρου τῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ στρατευμάτων, ὅπου καὶ ἐφονεύθη τῷ ἐπομένῳ ἔτει ὑπὸ τοῦ τυραννήσαντος Γονθάρητου. Εἶχε δὲ καὶ λουτρὸν, ἡ ἀγίασμα, τὸ καλούμενον Λοῦμα τῶν Ἀραβίνδου, κτισθὲν παρὰ τὸν Κεράτιον κόλπον ὑπὸ Ἰουστίνου τοῦ Α'.

Ὁ δὲ ναὸς τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, τοποθετούμενος ἐκπαλαι παρὰ τὰ Ἀρεοβίνδου, ἦτον καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν πολυθάμιστος, διὰ τὸ Ἀγίασμα τῆς Ὀσιομάρτυρος. Ἐν δὲ τῷ μικρῷ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης τοῦ Χάσ-κιοῦ προαυλίῳ ἐθάπτοντο ἐκπαλαι, διὰ τὴν γειτνίασιν, οἱ ἐπισημότεροι τῶν ἐν τῷ καταντικρὺ Φαναρίῳ Γραικῶν, Πατριάρχαι, ἀρχιερεῖς, ἡγέμονες, ἄρχοντες, μεγαλέμποροι, καὶ ἀπλῶς ὅλοι, ὅσοι ἠδύναντο ἢ ἀγοράσωσι τάφον, πολλοὺ τιμώμενον. Ἀλλὰ . . . φεῦ τῆς ἀνθρωπίνης κενοσπουδίας! εἰς μάτην ἀνεζητήσαμεν ἢ ἀναγνώσωμεν ἐπὶ τῶν πλακῶν τῶν ἐνταῦθα τάφων ἐν τοῦλάχιστον ὄνομα προσφιλές, εἴτε εἰς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν δόξαν, εἴτε εἰς τὴν φιλολογίαν! Ἀντὶ δὲ » Μελετίου, φέρ' εἰπεῖν, τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν, τοῦ Ἰωαννίτου, τοῦ συγγραφέως τῆς πρώτης καὶ μόνης ἄχρι τοῦ νῦν παρ' ἡμῖν Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Γεωγραφίας, ἀποθανόντος τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1714, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 53, τοῦ ὁποίου μετὰ πόθου ἀνηρευνήσαμεν τὸν τάφον, ἀνέγνωμεν ἐπὶ νεαρᾶς

τινος και τετορνευμένης πλαχὺς τὸ ὄνομα ἀργυραμοιβοῦ τινος Χατζῆ-Ἰορδάνου, γεγραμμένον Ἑλληνιστὶ καὶ . . . Ἀρμενιστὶ, ὡς Χάιχ-Οὔρουμη!! Οὕτως ὁ χρόνος, καταγελῶν τῆς κενοδοξίας τῶν θνητῶν, καταφέρει ἀποφητὴ μὲν, ἀλλὰ διηνεχῶς, τὴν βαρεῖάν του σφύραν καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἐπιτυμβίων, λίθων καὶ, ἐξαλείφων, ὥσει χνοῦν κατὰ πρόσωπον ἀνέμου, καὶ αὐτὴν τέλος τὴν κόριν τῶν Μαυσωλείων, σβύνει, μετὰ πολλῶν καὶ καλῶν καὶ ἐνδόξων ὀνομάτων τε, καὶ πολλὰ, ὅσῳ πλείοτερον πολὺστιχα καὶ στομφώδη, τόσῳ μᾶλλον ἀσήμαντα καὶ ἀνούσια, Κύριος οἶδε πόσον ἀκριβὰ πληρωμένα, ἐπιγράμματα!

Ἐν τῷ τοῦ ναοῦ τούτου νάρθηκι ἔκειντο μέχρις οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, κατὰ τὸν αἰοίδιμον συγγραφέα τῆς Κωνσταντινάδος, ἀρχαῖά τινα μαρμάρινα ἀγαλμάτια, τὰ ὅποια ἐξέλιπον ἔπειτα, ὑφαιρεθέντα πάντως ὑπὸ τινος τῶν εὐγενῶν ἐκείνων ἱεροσύλων τῆς ἀρχαιότητος, ὅσοι περιέρχονται γῆν καὶ θάλασσαν ἐπὶ τούτῳ.

Τὸν λόφον τοῦ Χάσ-κιοῦ καλύπτει σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ ταφεῖον τῶν Ἰουδαίων, κατοίκων αὐτοῦ τε τοῦ Χάσ-κιοῦ καὶ τοῦ Παλατᾶ καὶ, ἐπειδὴ τὸ ἔθνος τοῦτο οὔτε δένδρον φυτεύει, οὔτε καλλωπισμὸν ἐπιτρέπει κἀνένα περὶ τὰ μνήματά του, σκυθρωπότερον θέαμα δὲν δύναται τις ἵνα φαντασθῇ παρὰ τὸν κατάξηρον τοῦτον λόφον, ἀληθῆ κατοικίαν θανάτου καὶ ἐρημίας, φαινόμενον ἀφ' ὧν τῶν ἐπτὰ λόφων τῆς ΚΠ., ὡς πόλιν ἀπολιθωθείσαν ὑπὸ κατάρας, διὰ τῆς ὁποίας ἐάν τις κατὰ τύχην ὁδεύῃ, νομίζει ὅτι ἀκούει ἤχουσαν τὴν σάλπιγγα τῆς ἐσχάτης κρίσεως, τὴν γῆν συνταρασσομένην, καὶ τοὺς τάφους ἀνοιγομένους καὶ ἐκδράσσοντας τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ὅποια ἀντίθεσις πρὸς τοὺς συσχίους καὶ χλοηφόρους τάφους τῶν Μουσουλμάνων!

Ὅπισθεν δὲ τοῦ λόφου τούτου ἐκτείνεται πρὸς βορρᾶν τὸ καλούμενον

Ὁκ-μεϊδάν,

δροπέδιον ἄδενδρον μὲν, ἀλλὰ χλοερὸν, ὅπερ, ἀπὸ Σελήμ τοῦ Α' καὶ μέχρις ἡμῶν, ἐχρησίμευε πρὸς γύμνασιν καὶ ἀγωνοθεσίαν τῆς τοξοβολίας, τελούμενον κατὰ πᾶσαν ἀνοιξιν πανηγυρικῶς, ἀναγορευομένου καὶ χορηγοῦντος συμπόσιον καὶ δημοθoinίαν τοῦ ἀθλητοῦ (πεχλιδάν), οὗ τινος τὸ βέλος ὑπερέπιπτε τοὺς 900 πόδας, δαπανῶντος ἀντ' αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μὴ ἐπαρκοῦντος πρὸς τὰ τῆς ἐορτῆς, τῶν τινος μεγιστάνων, ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου. Ἀνεγείρεται δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου καὶ στήλη, διαωνίζουσα τὸ ἀρίστευμα, καὶ δείκνυνται στηλῶν πλῆθος, τῶν ὁποίων τὰ πομπικὰ ἐπιγράμματα, περικεκοσμημένα διὰ βελῶν καὶ ἀνθῶν, ἐκθειάζουσι τὴν βώμην τῶν τοξοτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαπρέπουσι καὶ πολλοὶ τῶν Σουλτάνων, ἐν οἷς μόνος Σουλτάν-Μουράδ ὁ Γαζής ἡ Δ', ἐφθασε

μέχρι 1255 ποδῶν, καί τις τῶν Μποσταντζήδων τοῦ Σαραγίου, τοῦπί-
κλιν Τόλ-κοπαρὰν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρονομάζεται καὶ ἐν τῶν ἐν τῷ
Κασήμ-πασᾶ μεστζίτιων.

Ἐπὶ τῆς πεδιάδος ταύτης, ἐκτεινομένης ἀναμέσον τῶν προαστείων
Πιαλή-πασᾶ καὶ Πιρῆ-πασᾶ, καὶ δυναμένης ἐπομένως ἵνα ἀναχθῇ εἰς
ἐκάτερον τούτων, λιτανεύουσιν οἱ τῶν Τούρκων παῖδες, ἐξιλεούμενοι τὸν
θεόν, ἐν περιπτώσει σεισμοῦ, ἀνομβρίας, καὶ πρὸ πάντων πανώλους, ὁσά-
κις τὸ δεινὸν τοῦτο, κορυφωθὲν, περιαγάγῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκφερομένων
ἀπὸ τῆς τοῦ Πολυανδρίου πύλης εἰς 999 ἢ 1001 (1). Τοιαύτη τις λιτα-
νεία ἐπὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Ὀκ-μεϊδὰν, ἐπαναληφθεῖσα μετὰ δέκα ἡμέρας
καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀλέμ-δαγῦ, ἐκηρύχθη πρώτην φορὰν ἐπὶ Σουλτὰν-Μουράδ
τοῦ Γ'. Βεζίραι, ὑπουργοί, οὐλεμά, σείχαι, ἀξιωματικοὶ πάσης τάξεως,
ὁ λαὸς ὅλος, ἄνδρες, γυναῖκες, παῖδια, συνήλθον κατηφεῖς, αὐχμηροί,
δακρυσμένοι, ὅπως ἀποσοθήσῃσι διὰ τῶν δεήσεων αὐτῶν τὴν θεομνηίαν.
Θάμα κατανυκτικὸν ἀληθῶς καὶ παρήγορον! Ἐπὶ δὲ τῆς ἐπίσης δυστυχοῦς
ἐπικρατορίας Μεχμέδ τοῦ Γ' τὰ αὐτὰ δεινὰ ἠνάγκασαν τὸν δυστυχῆ τοῦ-
τον μονάρχην ἵνα προσδράμῃ δις ἐν διαστήματι τριῶν μηνῶν εἰς τὸ μέσον
τούτο, διατάξας ἵνα λιτανεύσῃσι πρῶτον μὲν εἰς τὸ Ὀκ-μεϊδὰν, ἔπειτα
δὲ εἰς τὸ Ὑσαμίον Σουλτὰν-Μεχμέδ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ δεινὸν ἔδεν ἐκόπαζε,
διέταξε ἵνα κρημνισθῶσι τὰ καπηλεῖα, ἵνα φυγαδευθῶσιν αἱ φαυλόδοι γυ-
ναῖκες, τῶν ὁποίων καὶ ἐπνίξαν οὐκ ὀλίγας, καὶ ἀπηγόρευσε τὰ παιγνίδια
καὶ τὰς ἀσέμνους ὀρχήσεις τῶν ἡμιγύνων τοῦ Γαλατᾶ.

Ἀλλ' εἰς ἀστείον τὸ ἀνέχδοτον, ὅπερ, κατὰ τὸν M. D'Ohsson, διηγεῖται
ὁ Ἡβραῖος-Χαλεβής. « Ἐπὶ τῆς βασιλείας, λέγει, τοῦ Κχαλίφου Ἀμπδ-
-ούλ-λάχ τοῦ Γ', τοῦ ἐπιλεγομένου Μεσμούν, ἐπικρατούσης μεγίστης
ἀνδρίας ἐν Βαγδατῇ, διέταξεν ὁ Κχαλίφης οὗτος πάνδημον λιτανείαν,
καὶ ἐξελθὼν τῆς πόλεως καὶ αὐτὸς, πύχτετο μετὰ παντὸς τοῦ Μουσουλ-
μανικοῦ λαοῦ τὰς συνήθεις εἰς τοιαύτας περιστάσεις εὐχὰς ἐν τῇ πεδιάδι,
καὶ τοῦτο ἐπανάλαβε τρίς, ἀλλ' ἐπὶ ματαίῳ τὸ χαλκοῦν τοῦ οὐρανοῦ πρό-
σωπον ἔβαινον ἀμείλιχτον. Τότε διέταξεν ὥστε πάντες οἱ ἐν τῇ πόλει μὴ
Μουσουλμάνοι, ὑπεχωρησάντων αὐτῶν, ἵνα λιτανεύσῃσι παρομοίως, καὶ,
τῆς διαταγῆς τελεσθείσης, ἐπῆλθεν ἀμέσως ἀφθονωτάτη βροχή. Σκανδα-
λισθεὶς ὁ Κχαλίφ διὰ τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην, συνεχάλεσεν ὅλους τοὺς
Οὐλεμά, καὶ ἐζήτησε παρ' αὐτῶν τὴν ἐξήγησίν 'της. Σιωπῶντων δὲ πάν-
των, γέγων τις σοφὸς καὶ θεοφοβούμενος, ἐμπνευσθεὶς πάντως ὑπὸ θεοῦ
(προσετίθεισιν ὁ Ἱστορικός), ἀπεκρίθη ἐν πεποιθήσει εἰς τὸν Κχαλίφην,
ὅτι τὸ συμβάν ἔδεν ἦτον διόλου παράδοξον ἐπειδὴ εἰς μὲν τὰς εὐχὰς τῶν

(1) Ἴδε σελ. 354 τοῦ Α' Μέρους.

Μουσουλμάνων τοσούτον εὐαρεστεῖται ὁ θεός, ὥστε βραδύνει ἐνὸς 'να 'τὰς εἰσακούσῃ, ἵνα τοὺς ἀναγκάσῃ 'να 'τὰς ἐπαναλάβωσιν ἐν ᾧ, ἐκ τοῦ ἐναντίου, τόσον ἀποστρέφεται τοὺς ἀπίστους καὶ τὰς εὐχάς 'των, ὥστε πολλάκις σπεύδει 'να 'τὰς ἐπακούσῃ, ἐν' ἀπαλλαγῇ ταχύτερον τῆς ὀχληρίας τοῦ 'να 'τοὺς βλέπῃ καὶ 'τοὺς ἀκούῃ. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Κχαλίφης ἐμεινεν ὑπερευχαριστημένος, καὶ ἐστηρίχθη εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τοῦ 'Οκ-μεϊδάν εἶνε μικρόν τι ἡσυχαστήριον (τεκκέ), τὸ ὅποιον ἔκτισε Μουράδ ὁ Δ' ὑπὲρ τῶν τοξοτῶν, καθὼς καὶ ἐν τῷ ἄστει τῆς ΚΠ., πλησίον τοῦ Σουλεϊμανιέ, ἔτερον ὑπὲρ τῶν παλαιστών (πεγλιβάν).

Περὶ τὸ πέρασ δὲ τοῦ ὁροπεδίου εἶνε ἡ κρήνη Διδιδδάρ, κάθισμα σκιαζόμενον ὑπὸ παχυσκίων δένδρων, καὶ ἀπ' αὐτῆς ὁ περίπατος φέρει, τῇ μὲν πρὸς τὸ καλούμενον Σοϊουτζὺκ-ἀγιάσμα, τῇ δὲ πρὸς τὸ 'Αϊνέ-ἀγιάσμα καὶ τὸ Χασάν-καρλύκ. Ἐν δὲ μέσῃ τῇ πεδιάδι ἐκτισταί τις ἐξέδρα λιθόκτιστος, μετὰ μαρμαρίνης ἀναβάθρας, καλουμένη Γιαγμουρ-δασί (ὑποῦ λίθος), ἐπὶ τῆς ὁποίας γονυκλιτῶν ὁ Σείχ-ούλ-ισλάμης, ἡ ὁ πρῶτος τοῦ Σαραγίου Ἰμάμ, ἐξευμενίζεται τὸν θεὸν ἐν καιρῷ ἀνομβρίας.

Κάτω δὲ, ἐπὶ τῆς πεδινῆς παραλίας τῆς κοιλάδος, εἶνε τὸ τζεαμίον καὶ τὸ προάστειον τοῦ

Πιρί-Πασσα.

Ἐκ τῶν δύο ἐπιστήμων ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο πασσάδων, ὧν ὁ μὲν ἐχρημάτισε Δεφθερδάρης Σελήμ τοῦ Α', ὁ δὲ, γότζας καὶ εὐνοούμενος Σουλτάν-Σουλεϊμάν τοῦ Α', ὁ Chevalier 'δὲν ἡδυνήθη, λέγει, 'να ἐξακριβώσῃ πότερος ἔκτισε τὸ τζαμίον τοῦτο. Ἀλλ' ὁ Χάμμερ λέγει ῥητῶς ὅτι κτίτωρ αὐτοῦ εἶνε ὁ ἐπὶ Σουλτάν-Βαγεζ'ηδ τοῦ Β' καὶ Σελήμ τοῦ Α' μέγας Βεζίρης Πιρί-Μεχμέδ-πασσάς, ἐκ Καραμανίας, ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Σείχ-Τζεμαλεδδίν-Ακσεραῆ. Ὁ τελευταῖος τῶν προειρημένων δύο πασσάδων θαυμάζεται πρὸ πάντων διὰ τὴν ἡρωϊκὴν 'του ἀπόφασιν τοῦ 'να ζητήσῃ τὴν χάριν τοῦ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς 'Ρόδου Μεγάλου Βεζίρη Μουσταφά-πασσά, καταδικασθέντος ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου 'να κατατοξευθῇ. Διότι ἤθελε πάθει καὶ οὗτος τὸ ἴδιον, ὀργισθέντος ἐναντίον 'του τοῦ Σουλτάνου, ἐὰν οἱ λοιποὶ πασσάδες 'δὲν προσέπιπτον εἰς αὐτὸν ὑπὲρ ἀμφοτέρων. Περὶ τοῦ Πασσά τούτου διηγείται σύντομόν τι Χρονικὸν τῆς Οὐνετίας, ὅτι τῷ 1522 ἐρεθισθεὶς κατὰ τῶν χριστιανῶν ὁ Σουλτάν-Σουλεϊμάν διὰ σκευωρίας ἀστρολόγου τινὸς Ἑβραίου, » συμβούλιον ἐποίησε μετὰ τῶν πρωτοσυμβούλων αὐτοῦ, ἵνα κόψῃ τοὺς χριστιανούς... ὁ δὲ Πιρί-πασσάς-εὐτος ἀπ' » ἐκοψεν αὐτὸν τῆς αὐτῆς ἀθέσμου καὶ ἀδίκου ὁρμῆς «.

Ἐκτός τοῦ τζαμίου Πιρί-πασά, ὅπερ ὑφούται περὶ τὸ πέρας τοῦ προαστείου καὶ πρὸς αὐτὰ ἤδη τοῦ Τερσ-χανέ τὰ μεθόρια, μνήμης ἄξια εἶνε καὶ δύο ἄλλα τζαμιά τοῦ προαστείου τούτου, τὸ μὲν, ἀνακαινισθὲν, κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφὴν, ὑπὸ τοῦ θησαυροφύλακος Ἀρσλάν-ἄγᾶ (εὐνούχου πάντως)· τὸ δὲ, κτίσμα τοῦ Τουρσουτζηζαδὲ-Χουσεῖν-Τσελεμπή. Πλησίον δὲ ἤδη τῆς ἀποβάθρας τοῦ προαστείου, καλουμένης, διὰ τὴν γειτνίασιν τῶν σφαγείων, Ζαλαχχὰν-ἰσκελεσί, τὸ Σουλτάν-Μεχμέδ-Χάν-τζαμισί, ἴσως αὐτὸ τοῦτο τὸ καλούμενον ἄλλως Κετσετζή-μεστζητί, κτίσμα τοῦ κετσετζή Μεχμέδ-ἄγᾶ, ὅπερ ἀνωκοδόμησεν ἡ Οὐμμεδουλλάχ-μπανού, πρώτη τῶν χασσεκῆ-σουλτάνων Ἀχμέδ τοῦ Γ', ἰδρυσαμένη παρ' αὐτὸ καὶ γραμματοδιδασκαλεῖον.

Μετὰ τὸ προάστειον τοῦτο, ἐπ' αὐτοῦ ἤδη τοῦ ἀκρωτηρίου, τοῦ κλειόντος μὲν πρὸς μεσημβρίαν τὸν κόλπον τοῦ Πικριδίου, σχηματίζοντος δὲ ἀπὸ δυσμῶν τὸν ἄλλον κόλπον τοῦ Τερσ-χανέ, καὶ προέχοντος εἰς 800 περίπου βημάτων μῆκος, ὧν τὰ μὲν 300 λίαν κατωφερῆ, τὰ δὲ λοιπὰ ὁμαλώτερα, ὑπῆρχε μέχρις οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὸ αὐτοκρατορικὸν περὶπτερον

Ἀϊναλῦ-καβάκ,

τὸ ὁποῖον ἐθεμελίωσε πρῶτος, προεκτείνας μεγάλοις ἔργοις τὸν πρόβολον τοῦ ἀκρωτηρίου, ὁ περίφημος Ἡδραήμ-πασάς, ὁ ἐπὶ Σουλτάν-Σουλεϊμάνου, ἐκαλλώπισαν δὲ ἔπειτα καὶ ἄλλοι τοῦ Σουλτάνου τούτου διάδοχοι, ἰδίως δὲ ὁ Σουλτάνος Ἀχμέδ ὁ Γ', ὃς τις ἔδωκεν εἰς αὐτὸ, καλούμενον πρὸ αὐτοῦ Ἀϊβά-σараί, τὸ ἐπικρατήσαν ἔπειτα ὄνομα, ὅταν, μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς Πελοποννήσου καὶ τὴν ἐν Παζάρβοιτο εἰρήνην τῷ 1718, ἐστόλισεν αὐτὸ διὰ τῶν ὥραιότερων τῶν ἐν Οὐνετιᾷ κατασκευαζομένων τότε κατόπτρων (ἄϊνᾶ), ὅπερ εἶχεν αὐτῷ πέμψῃ δῶρον ἡ Ἀριστοκρατία, ἀνακτωμένη τὴν φιλίαν 'του (1).

Ἡ περιφέρεια τῶν κήπων τοῦ περιπτέρου τούτου ἐξετείνετό ποτε ἐπὶ δέκα περίπου στάδια, ἐπέχουσα, μέρος μὲν, τὸ μεσαίτατον, τὴν παραλίαν πεδινὴν τοῦ ἀκρωτηρίου, μέρος δὲ, τὸ ἐπίλοιπον, τὰς μικρὰς κοιλάδας καὶ τὰ λοφίδια τὰ περὶ αὐτὸ, καὶ σχιαζόμενον κυπαρίσσω καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων τὸ πλεῖστον δένδρων δενδροστοιχίαις, ποτιζομένων ὑπὸ τῆς ἐν τῷ μυχῶ τῆς τοῦ Πικριδίου κοιλάδος ἀναβρυούσης ἀενάου πηγῆς, τῆς καλουμένης πάλαι μὲν τῶν Κισσῶν, ἔπειτα δὲ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, οὗπερ ἐφημίζετο εἶναι καὶ ἁγίασμα, λείψανον ἴσως τῆς ἐπ' ὄνοματι τοῦ ἁγίου τούτου Ἐκκλησίας, ἣν ἐκτίσεν ὁ Ἰουστινιανός, μεταποιε-

(1) Ὡς τὸν Κεντεμὴρην Τόμ. Α', β. 6λ. Γ', σελ. 459.

θείσης, πιθανῶς ἐπὶ τῶν Εἰκονομάχων, εἰς Ἀρμαμεντάριον, καὶ μετακοσμηθείσης αὖθις ὑπὸ Θεοδώρας τῆς Θεοφίλου εἰς ἐκκλησίαν.

Διὰ τῶν πασσάλων δὲ, ἐπὶ τῶν ὁποίων, ἐμπεπηγμένων κατὰ τοῦ τελματώδους τῆς θαλάσσης πυθμένος, ἠδράζετο τὸ βασιλικὸν περὶπτερον, εἰσέρχοντο οἱ ἰχθύες εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ περιδόλου δεξαμενὴν, καὶ ἀλειύαντο ἐκεῖ πρὸς διασκέδασιν ὑπὸ τῶν καδίνων. Ὅθεν ὁ Γύλλιος συμπεραίνει ὅτι ἐνταῦθα ἦν τὸ ἐπὶ Διονυσίου Ἑλός.

Τὸ παλάτιον τοῦτο παρημελήθη, ἐπὶ Σουλτάν-Σελήμ τοῦ Γ', ὡς παρακμάσκειν, καὶ μέρος μὲν αὐτοῦ, ὡς ἄχρηστον, ἐκρημνίσθη, ἡ δὲ περιτοχὴ αὐτοῦ προσετέθη κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ Χουσεῖν-πασσᾶ εἰς τὰ προσαρτήματα τοῦ ναυστάθμου. Ἐν δὲ τῷ ἐναπολιπομένῳ ὠκοδομήθη πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν θερμολήπιον, ὅπου ἐκηπεύοντο, διὰ τὸ ἀνεμοσκεπὲς καὶ εὐήλιον τοῦ τόπου, διάφορα πρόφαντα λαχανικὰ καὶ ἄνθη, καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀνανάσια.

Ἐδῶ ὑπεγράφη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-οὐλ-Χαμνὶδ ἡ ἐν Παζάροβιτο μετὰ τῶν Ῥώσων, εἰρήνη, δι' ἧς παρεχωρήθη εἰς αὐτοὺς ἡ Κριμαία, καὶ ἀπὸ τότε κυρίως χρονολογεῖται ἡ ἐπικρατοῦσα μέχρις οὗ πρὸ πολλοῦ ὑπεροχὴ τῆς Ῥωσικῆς διπλωματίας ἐπὶ τῶν Τουρκικῶν πραγμάτων, πρὸς οὐδετέρωσιν τῆς ὁποίας ἐχύθησαν πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ποταμοὶ αἱμάτων τε καὶ χρημάτων!

Ὅπισθεν τῆς τοῦ Αἰναλὺ-καδὰχ ἀποβάθρας καὶ τῆς παρ' αὐτὴν πλατείας ἐτάφη τῷ 1748, ὑπὸ μεγίστῃ συβρότῃ ἄχλου, ὁ Μπισσακτισιέρ-Ἰμάμ, υἱὸς τοῦ Σείχη Ἐλχάτζ-Μωχαμμεδ-ἐφέντη, ἱεροκήρυξ τοῦ ἑαμίου Σουλτάν-Μεχμεδ, ἀποθανὼν ἐν ὁσμῇ ἀγιότητος.

Ἐνταῦθεν ἀρχεται ἄλλος κόλπος, πολὺ μακρότερος καὶ περιφερέστερος τοῦ προδιαγραφέντος, κλειόμενος ἀπ' ἀνατολῶν τῷ ἀκρωτηρίῳ τοῦ Γαλατᾶ, τῷ καλουμένῳ ἀρχῆθεν μὲν Ἰσθμικῷ, σήμερον δὲ τοῦ Μείτ-ἰσκελεσί, καὶ περιέχων τὸν Ναύσταθμον ἢ

Τερσ-χανέ (1),

περὶ τοῦ ὁποίου ἰδοὺ τί λέγει πάλιν ὁ Διονύσιος. » Μετὰ τὸν Κανώδου » κύβον ἔστι τέλμα... καὶ μετὰ τοῦτο τὰ καλούμενα ἀπὸ τοῦ συμβαίνοντος Χοιράγια. Ἐνταῦθα γὰρ κατιόντες ἀπὸ τῶν πλησίον ὁρέων σὶ

(1) Ὁ Καστελλάνος λέγει ὅτι ἡ λέξις εἶνε Ἰσπανικὴ διότι καὶ ἐν Βαρκελλώνῃ αἱ τριγυρεῖς ναπηγοῦνται ἐν τῷ λεγομένῳ Tergana, κτιρίῳ ἀξιολόγῳ. Ὁ δὲ Συρέπουλος (B', 2) ἀναφέρει καὶ ἐν Οὐνετίφ » Арсанъ, οἰκνμά τι, ἐν ᾧ ἐτεκταίνετο τὰ βέλη α. Ἀλλ' εἶναι φανερὰ κυρίως Περσικὴ, ἢ, κατὰ τὸν Χάμπερ, Ἀραβικὴ μάλλον ἢ λέξις, δαρ-οὐς-ζανὰτ (οἶκος τέχνης), σημαίνουσα πλοίων καταγῶγιον ἢ νεώσοικον, καὶ παρὰμείνασα ἐκεῖθεν παρὰ τοῖς Ἰσπανοῖς.

» σύαγροι, δόλω ὑπὸ τῶν θηρευτῶν ἀλίσκονται. Ἄπαν δὲ τοῦτο τὸ πρὸς » νότον νεῦεν τοῦ κόλπου κλίτος πυκνοῦται ὑπὸ δρυμῶνων «.

Διὰ τὴν περίστασιν ταύτην νομίζω μᾶλλον ὅτι ἐνταῦθα πρέπει ἵνα τοποθετηθῶσιν αἱ Ὀνωράται, τὸ καταντικρὺ τῆς πόλεως προάστειον Ὀνωράτου ἐκείνου τοῦ ἐπὶ Κωνσταντίνου, ὅπου μετέβαινον πρὸς θήραν ἀγριο-χοίρων οἱ Αὐτοκράτορες, καθὼς θέλομεν διαλάβει περιγράφοντες τὸ Μπεϊλέρ-μπεϊ, ὅπου, δι' ἄλλους λόγους, ἔκρινα δεόν ἵνα τοποθετήσω τὰ Ὀνωράτου.

Τοῦ κόλπου τούτου ὁ κύκλος ἔχει, κατὰ τὸν Γύλλιον, ὀκτὼ σταδίων περίμετρον, καὶ κατέχεται σχεδὸν ἅπας ὑπὸ τοῦ Ναυστάθμου, οὗ τινος ὁ περίβολος περικλείει ὑπὲρ τὰ δύο μίλια περιφέρειαν, προσεπεκτεινόμενος ὁλονέν, καὶ διαιρούμενος εἰς Μέγαν (μπουγιούκ) καὶ Μικρὸν (χιουτσούκ)-Τερσχανέν, καὶ, κατ' ἄλλην διαίρεσιν, εἰς Ἄνω καὶ Κάτω, ἐξ ὧν ἐν μὲν τῷ ἄνω κατῴκει μόνον, ἐν δὲ τῷ κάτω, δηλονότι ἐν τῷ μετ' ὀλίγον περιγραφησομένῳ Διδάν-Χανέ, εἰργάζετο ὁ κατὰ καιρὸν Καπεδάν-πασσᾶς.

Ἐνταῦθα ἦτον καὶ ἐπὶ Μαυρικίου ἀκόμη τὸ Ἀρσενάλιον ἢ Ἀρμαμεντάριον. Ὅθεν, ἀπὸ τῶν χρόνων ἔτι τοῦ Πορθητοῦ Μεχμέδ, ἐδῶ συνεστήθη τὸ Νεώριον τῶν πολεμικῶν τριήρων, ὅπερ Σουλεϊμάν ὁ Α' προσεπαυξήσας τῷ 1571 διὰ τοῦ ναυάρχου Κασήμ-πασσᾶ, περιτείχισε πρὸς κατοικίαν τῶν τριηριτῶν, αἰχμαλώτων τὸ πλείστον, καὶ ἐξασφάλισιν τῶν ναυτικῶν ἀποθηκῶν. Ἐχρησίμευε δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἀλώσεως καὶ μετέπειτα ὡς κοινοταφεῖον τῷ δὲ 1515, κατὰ προσταγὴν Σελήμ τοῦ Α', ἀνεσκάφη καὶ ἐκαθαρίσθη ὁ τόπος, τὰ δὲ ὅστ' αὐ μετεκομίσθησαν καὶ ἐρρίφθησαν εἰς λάκκους, ἐπιστατοῦντος τῶν ἔργων τοῦ τε βεζίρη Πιρί-πασσᾶ καὶ ἄλλων πασσάδων. Ἐξήκοντα ἔτη ἔπειτα ἐπηύξησε τὸ Νεώριον ὁ ναύαρχος Κχιλίτς-Ἀαλή-πασσᾶς, ὅτε, μετὰ τὴν ἐν Ναυπάκτῳ μάχην, ἐπηνώρθωσε τὸ Τουρκικὸν ναυτικόν. Τῷ δὲ 1707 ἔκτισεν ἐν τῷ Τερσ-χανέ πρὸ τοῦ καλουμένου Μπάνιου (περὶ οὗ μετ' ὀλίγον) ὁ τότε βεζίρης Τσόρλουλου-Ἀαλή-πασσᾶς (1) καὶ τζαμίον, πλησίον τοῦ ὁποίου ἐτάφη ἡ κεφαλὴ 'του, ἀποκεφαλίσθέντος ἐν Μιτυλήνῃ, ὅπου εἶχεν ἐξορισθῆ μετὰ τὴν καθαίρεσίν 'του τῷ 1707. Σουλτάν-Ἀχμέδ δὲ ὁ Α' ἔκτισεν ἐνταῦθα τῷ 1613 καὶ κιόσκιον, καταντήσαν ἔπειτα ἐνδιαίτημα τῶν κατὰ καιροὺς ναυάρχων, ὧν πρῶτος κατῴκησεν ἐν αὐτῷ ὁ Χαλίλ-πασσᾶς, Ἀρμένιος τὴν καταγωγὴν. Ἦσαν δὲ ἐν αὐτῷ καὶ αὐτοκρατορικοὶ κῆποι, περισταλέντες τῷ χρόνῳ ἐπ' ἐλάχιστον, καὶ τέλος ἐκλιπόντες ὁλοτελῶς διὰ τῆς βαθμηδὸν ἐπεκτάσεως τοῦ Ναυστάθμου. Τῷ δὲ 1720 ἐπυρπολήθησαν οἱ ἐνταῦθα στρατῶνες τῶν Γαλειοντζήδων καὶ, ἑνδεκα ἔτη ἀργότερα, τὸ ἀρχεῖον τοῦ Τερσ-

(1) Ἴδε περὶ αὐτοῦ σελ. 543 τοῦ Α'. Μέρους.

-χανέ-έμινη(1). Τῷ δὲ 1746 οὐ μόνον ἀνωκοδομήθη ἐκ νέου τὸ πυρποληθὲν μολυβδοσκέπαστον μαγαζίον (μαχζέν), ἀλλ' ὡς ἀντίρροπον αὐτοῦ ἐκτίσθη καὶ ἕτερον, ἐπίσης μολυβδοσκέπαστον, διὰ τὴν ξυλείαν. Ἐκτὸς δὲ τούτων, ἐκτίσθησαν, ἐπὶ Σουλτάν-Ἀχμέτ τοῦ Γ', καὶ ἐπτὰ-ὀκτὼ μαγαζία ἀλεύρων, οἷς προσετέθησαν, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ (τῷ 1758), τρία ἕτερα, χωροῦντα 100,000 μοδίων.

Ἡ κυριωτέρα ὁμῶς μεταρρύθμισις τοῦ ναυστάθμου, δι' ἧς ἐφθασεν οὗτος εἰς τὴν σημερινήν 'του κατάστασιν, ἐγένετο ἐπὶ τῶν ναυάρχων Χασάν-Πασσᾶ καὶ Κιουτσούκ-Χουσεῖν-Πασσᾶ. Ὁ τελευταῖος μάλιστα, ὡς ἀναμορφώσας δι' Ἀγγλῶν καὶ Γάλλων τὸ Τουρκικὸν ναυτικόν, δύναται 'να θεωρηθῇ ὡς ὁ καθ'αὐτὸ τοῦ Ναυστάθμου κτίτωρ· ἐπειδὴ ἐκ' αὐτοῦ ἀνεκτίσθη τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Τέρσ-χανέ τὸσον γραφικῶς ἀνυψούμενον ναυαρχεῖον, τὸ χρησιμεῦον σήμερον ὡς σχολεῖον τῶν ναυτικῶν κατεσκευάσθησαν τὰ πρὸς πᾶσι τῶν πλοίων ἀναγκαῖα κτίρια· ἐστῆθη ἡ πρὸς ἀνόρθωσιν τῶν ἱστῶν μηχανή· ὠργανίσθη τὸ πρὸς ναυπηγίαν μέγα πρότυπον, καὶ ᾠκοδομήθησαν πλῆθος νεωσοίκων διὰ τὰς κανονοφόρους λέμβους.

Σήμερον ὁ Τέρσ-χανές ἔχει, ἀμέσως μὲν μετὰ τὸ Ἀἶναλὺ-καδὰκ, τὸ Ναυπηγίον, καὶ μετ' αὐτὸ τὸ Σχοινοστροφεῖον, τὸ ὠραιότερον καὶ εὐρυχωρότερον τῶν ὑφισταμένων, ἔπειτα τὸ Πριονιστήριον, τοῦ ὁποῦ, καθὼς καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸ τεχνουργείων, αἱ ἀρισταὶ μηχαναὶ κινουνται ἀπὸ τινων χρόνων ὑπὸ ἀτμοῦ. Ἔπονται μετὰ ταῦτα οἱ νεώσοικοι, χρησιμεύοντες εἰς διαφόρους ἐργασίας τοῦ Ναυστάθμου, καὶ πρὸ αὐτῶν ὀρμοῦσι κατὰ σειρὰν τεταγμένα, παρ' αὐτὴν τὴν κρηπίδα, διὰ τὸ τοῦ κόλπου ἀγχιβάθης, τὰ πολεμικὰ πλοῖα, τὰ συγκροτοῦντα τὸ ναυτικὸν τῆς Τουρκίας. Μετὰ δὲ ταῦτα ἡ κατοικία τοῦ Τέρσχανέ-έμινη, καὶ πρὸς δυσμὰς ταύτης αἱ ἀποθήκαι τῶν πρὸς ναυπηγίαν ξύλων, ἀφειδῶς ἐφωδιασμένα· ἐτέρωθεν δὲ αἱ δεξαμεναὶ, ὅπου ἐπισκευάζονται εἰσαγόμενα τὰ πλοῖα, ἡ μὲν ἔργον τοῦ Σουηδοῦ μηχανικοῦ Ρόδς, κτισθεῖσα ἐπὶ Σουλτάν-Σελήμη, ἡ δὲ ἕτερα, ἡ ἐπὶ Σουλτάν-Μαχμούδ, ἔργον αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ αὐτοδιδάκτου ἀρχιτέκτονος Γραικοῦ, ὃς τις ἔξευξεν, ὡς προείπομεν, καὶ τὴν πρώτην τῶν γεφυρῶν τοῦ Κόλπου. Ἀνορύσσεται δὲ ἤδη καὶ τρίτη δεξαμενὴ παρὰ τὸ Μελτ-Ἰσκελεσί, συμπεριληφθέντος καὶ τούτου τοῦ μέρους διὰ περιτειχίσματος ἐντὸς τοῦ ὑπερεκτεταμένου περιβάλλου τοῦ Ναυστάθμου. Αἱ δὲ κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ σωζόμεναι μέχρι σήμερον ἐπιμήκεις στοαί, οἰκοδομηθεῖσαι τὸ πρῶτον ἐπὶ Σουλταϊμάνου, ἐχρησίμευον πρὸς νεώλκησιν καὶ ἐπισκευὴν τῶν ἐν χρήσει τότε πολεμικῶν τριήρων (κατέργων), ὧν τινες διακρίνονται ἀραγμέναι ἐν τῇ παρατιθεμένῃ τοῦ Ναυστάθμου

(1) Τοῦ ἐπὶ Βουλαντιῶν Χαρτουλάρου τῆς Ἐξαρτήσεως, ἡ ἐπὶ τῆς Ἐξαρτήσεως (Ἐπιστάτου) τοῦ Ναυστάθμου, ἴδε περὶ αὐτοῦ εἰς τὸ Γ' Μῆρος.

είχονι. Αἱ τριήρεις αὗται ἐπὶ Γυλλίου συνεποσοῦντο εἰς 103· ὁ δὲ Λεωγ-
κλάδιος ἐμέτρητε τῷ 1585 ἐν τῷ Ναυστάθμῳ 185 θολωτοὺς νεωσοίκους,
ἐκτεινομένους κατὰ σειράν· ὁ δὲ Τournefort λέγει ὅτι ἐπ' αὐτοῦ (τῷ
1720) ἦσαν 120. Τὰ διαιτήματα ταῦτα, ὧν τὰ πλεῖστα ἦσαν μολυβοσκε-
παστα, περιεῖχον, ἐκτὸς τῶν πλοίων, τὰς ὀπλοθήκας, τὰς σκευοθήκας
καὶ ὅλα τὰ πρὸς τὴν τοῦ ναυτικοῦ χρῆσιν ἀναγκαῖα ἐργαστάσια· ὀνομά-
ζονται δὲ κοινῶς Τερσχανέ-γκιοζλερῦ (ὀφθαλμοὶ τοῦ Ναυστάθμου),
διότι βλέπουσιν ἐπὶ τοῦ λιμένος. Ὅπισθεν δὲ αὐτῶν κεῖται τὸ ἀγκυροχυ-
τήριον, κτισθὲν τῷ 1707 ἐπὶ τοῦ Τσόρλουλου-Ἀλῆ-πασσᾶ. Τὴν δὲ ἐξ
ἀνατολῶν πλευρὰν τοῦ Κόλπου τοῦ Τερσχανέ παρατείνουσιν ἕτεροι νεώ-
σοικοι, οἱ τοῦ Χουσεῖν-πασσᾶ, ὅπου ἐνεωλκοῦντο πρῶτην τὰ σουλτανικὰ
δρομώνια (σαντάλ).

Ὅλην δὲ ταύτην τὴν ὑπερμεγέθη τοῦ ναυστάθμου περισχὴν ἐπιστέφει
τὸ παλάτιον τοῦ Ναυάρχου (Καπεδάν-πασσᾶ), ὑψούμενον, ὡς εἵπομεν
ἐπὶ τῆς ἀρχολοφίας, εἰς τὴν ὠραιότεραν ἐπομένως τοῦ κόλπου θέσιν,
κτίσμα τοῦ περιφήμου Κιουτσούκ-Χουσεῖν-πασσᾶ, χρησιμεῖον νῦν, ὡς
σχολεῖον τῶν Ναυτικῶν.

Παρακτὸς δὲ τοῦ προειρημένου τζαμίου τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ, ὑψοῦνται ἐντὸς
τῶν τειχῶν τοῦ ναυστάθμου καὶ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἄλλα δύο μικρὰ τζα-
μιά, τὸ τοῦ Κεαγιᾶ καὶ τὸ τοῦ Καλενδέρ-Ἀλῆ-πασσᾶ, καὶ τρίτον
ἄλλο, τὸ καλούμενον Σουλτάν-Μεχμέδ-ἡ Διδάν-χανέ-τζαμισί,
κτίσμα Μεχμέδ τοῦ Β', κείμενον πρὸς ἀνατολὰς καὶ πλησίον τοῦ μετ' ὀ-
λίγον περιγραφησομένου Διδάν-χανέ. Εἰς ἐν δὲ τῶν τζαμιῶν τούτων ἡ ἐν
τινὶ τῶν περὶ αὐτὰ ἡσυχαστηρίων, καλουμένη Τζάν-φεζᾶ, κεῖται ὁ ἐπὶ
Σουλτάν-Σουλεϊμάνου τοῦ Α' μέγας βεζίρης Φιρέγκ-Ἡδραήμ-πασ-
σᾶς (1), καὶ παρ' αὐτὸν ὁ φονευθεὶς τῷ 1614 βεζίρης Νασούχ-πασσᾶς.

Ὅπισθεν δὲ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ ναυτικοῦ, εἰς τινα κοίλην καὶ κάθυγρον
γωνίαν παρὰ τὸν λόφον, κεῖται

τὸ Μπάνιον ἢ Κάτεργον,

κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Σουλεϊμάνου, καὶ χρησιμεῖον κατ' ἀρχὰς ὡς
νεώσοικος τῶν πολεμικῶν τριήρεων (κατέργων), καταντήσαν δὲ μετὰ ταῦτα
δεσμωτήριον τῶν καταδεδικασμένων εἰς τὸ Κάτεργον, οὐ μόνον πει-
ρατῶν καὶ κακούργων, ἀλλὰ, καὶ πολὺ συχνότερον, αἰχμαλώτων Εὐρω-
παίων καὶ ἄλλων πολιτικῶς ἐνόχων.

Τὴν λέξιν Μπάνιον παράγουσί τινες ἀπὸ τοῦ Γαλλικοῦ *banc* (de galère),
ἐδώλιον ἢ θρανίον τῶν τριήρεων, ὅπου ἐκωπηλάτουν σιδηροδέσμοι οἱ δυσ-

(1) Ἴδε σελ. 254 τοῦ Α' Μέρους.

τυχεῖς αἰχμάλωτοι, ἀπ' ἐναντίας τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν ὅλων, κλειόμενοι τὸν ἐπίλοιπον καιρὸν καὶ τὰς νύκτας ἐντὸς τοῦ χιτρίου τούτου, τὸ ὅποιον, διὰ τὸ σκότος, τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὸ πολυσχιδές 'του, ὁμοιάζει τὸ ἄντρον τοῦ Μινωταύρου, ἢ μᾶλλον τὴν Κόλασιν τοῦ Δάντου, ὅπου αἱ ἀπειλαί, αἱ βάνχυσσι καὶ ἀπάνθρωποι ὕβρεις καὶ οἱ ἀνηλεεῖς ραβδισμοὶ τῶν δεσμοφυλάκων, οἱ γογγυσμοὶ τῶν δεσμιῶν, συσσωρευμένων ἀδιακρίτως, ἢ ἀνυπόφορος δυσωδία, τὰ στίφη τῶν ἀδδηφάγων μυιῶν καὶ μυῶν, τὸ πνῆγος τοῦ καύσωνος τὸ θέρος (1) καὶ ὁ παγετὸς τὸν χειμῶνα, 'δὲν ἀφίνουσι λόγῳ τάλαιπωρίας ὑπερβολήν.

Τὸ Μπάνιον εἶχε, καὶ ἔχει ἴσως ἀκόμη, καθὼς ὅλα τῆς διαφθορᾶς τὰ καταγώγια, τὰ ἐθιμὰ 'του, τὴν γλῶσσάν 'του, καὶ εἰδός τι ἐσωτερικῆς αὐτονομίας ἢ ιδιοδικίας. Οἱ διὰ βίου κατάδικοι, ὅταν ἦσαν εὐφυεῖς καὶ εὐάγωγοι, διωρίζοντο ἐπιστάται τῶν ἄλλων (Magnati), καὶ ὁ κλοιὸς τῆς εἰρηκτικῆς, τὸν ὅποιον ἐφόρουν, ἦτον διακριτικὸν παρ' αὐτοῖς σημεῖον. Ὁ δὲ ἱερεὺς τῶν Κατεργαρέων παρεγνώριζεν ἀτιμωρητὴ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου, καὶ ὅσους γάμους 'δὲν συνεχώρει οὗτος, 'τούς ἐξετέλει ἐκείνος· διότι τὸ Μπάνιον ἐπὶ πᾶσιν ἦτον ἄσυλον. Ὡστε τῆς ἐξαχρειώσεως ἢ ὑπερβολῇ παρήγαγεν εἶδος τάξεως ἐν τῇ ἀταξίᾳ. Παρεκτὸς δὲ τῆς ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν, εἶχεν ἐπὶ Τουρνεφορτίου καὶ δύνω ἐκκλησίας Λατίνων, οἱ ἱερεῖς τῶν ὁποίων, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν πρέσβειων τῆς Εὐρώπης, ἐξετέλουν ἀκωλύτως κατὰ τὸ αὐτῶν δόγμα ὅλα τὰ τῆς θρησκείας καθήκοντα. Ὁ δὲ Σουλτὰν-Μπαγεζήδ ὁ Β' ἐκτίσεν ἐντὸς τοῦ Μπάνιου καὶ τζαμίον, τὸ καλούμενον Ζυντὰν-μεστζηδί.

Οἱ Τούρκοι, ἀγνοῶ διατί, ἀποκαλοῦσι τὸ Μπάνιον δεσμωτήριον τοῦ Ἀγίου Παύλου, καὶ τοποθετοῦσιν ἐν αὐτῷ, κατὰ δημῶδη τινὰ παράδοσιν, τὸν τάφον μουσουλμάνου τινὸς ἀγίου, καλουμένου Μπαμπά-Τζαφέρ, ὃν, ἀποσταλέντα, καθὰ λέγουσιν, ὑπὸ τοῦ Ἀαρὸν-ἐλ-Ρασσίδ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῶν Γραικορωμαίων, φονεύσας οὗτος, ἐθαψεν ἐν τῷ Πέραν τῆς πόλεως, ὅπου ἐρρίπτοντο τὰ πτώματα τῶν βιοθανάτων. Ἀλλ' οὐτὸς τιμᾶται νῦν, ὡς πατέρων τῶν Κατεργαρέων, κατὰ τὸν αὐτὸν παράδοξον τρόπον (λέγει ὁ Χάμμερ), καθ' ὃν καὶ οἱ Ἑπτὰ παῖδες (τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἐπιγράφονται εἰς τὰς πρύμνας τῶν πλοίων, καὶ τεχνικῶς ἐν εἵδει μονογραμμάτων, παριστανόντων πλοῖα, ἐν τε τοῖς ναυπηγείοις καὶ τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ναυαρχείου, πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ποτηρίων καὶ πολλῶν τελεσμάτων) νομίζονται οἱ Πατέρωνες τοῦ Τουρκικοῦ ναυτικοῦ, μόνον διότι τὸ Κοράνιον, ἀναφέρει τὴν ἱστορίαν αὐτῶν, λέγει ὅτι » ἐπέβησαν πλοίου α.

(1) Ὅθεν, νομίζω μᾶλλον, ὅτι ὠνομάσθη, διὰ πικρὰς εἰρωνεΐας, καὶ Λουτρήν (baghio).

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ λιμένος τοῦ Ἰέρσ-χανέ σχηματίζεται μικρὸς τις ὄρμος, καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς περικλειούσης ἐκ δυσμῶν αὐτὸν ἄκρας, ὠκοδόμηται

ὁ Διβάν-Χανές,

κτίριον κομφότατον, τοῦ ὁποίου ἡ θέσις ἐμφαίνει ἀποχρώντως τὸν προσδιορισμόν, χρησιμεύοντος ὡς γραφεῖον τοῦ Ναυαρχείου. Τὸ περικαλλές τοῦτο οἰκοδόμημα, στηριζόμενον τὸ πλεῖστον ἐπὶ πασσάλων, πυρποληθέν τῷ 1831, ἀνηγέρθη τῷ 1835 μεγαλοπρεπέστερον ὑπὸ τοῦ ναυαρχοῦτος τότε Ταχχὺρ-πασσᾶ. Ἐδῶ εἶνε κυρίως τὸ Ναυαρχεῖον, καὶ ἐδῶ εἶχε τὸ γραφεῖόν του ὁ ποτὲ Ἑρμηνεύς τοῦ Στόλου Γραικός, διεξάγων ἐν εὐτελεῖ τινι καὶ προσγίῳ δωματίῳ πάσας τὰς ὑποθέσεις τῶν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους κυρίως νήσων· διότι αἱ ἀφορῶσαι τὰς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Καπεδάν-πασσᾶ Τουρκικὰς ἐπαρχίας ὑπήγοντο εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ Διβάν-Ἐφέντη (Α' Γραμματέως τοῦ Ναυάρχου) καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων γραφείων (κιατῖμπ), ὧν εἰς ὑπῆρξεν ἐπὶ τοῦ Χουσεῖν-πασσᾶ καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς διαδόχος Χαλעד-ἐφέντης.

Ἡ θέσις τοῦ ἑρμηνεύς τοῦ Ναυαρχείου (δεξιὰ τερτζουμανῇ) ἦτον ἐπὶ τῶν τελευταίων πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χρόνων περιμάχητος· διότι ἐχρησίμευε συνήθως ὡς πρώτη βαθμὶς τῆς εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας προαγωγῆς, ἀπὸ τοῦ πρώτου ἡγεμονεύσαντος τῆς Δακίας ἑρμηνεύς τῶν Ναυτικῶν, Νικολάου τοῦ Μαυρογένους, μέχρι τοῦ ὁποίου ἡ γοράζετο ἰσοβίως. Ἀλλὰ τῷ 1821 τῇ 27(;) Ἀπριλίου, τοῦ τελευταίου τοῦ στόλου διερμηνεύς, Νικολάου Μουρούζη, κατακρεουργηθέντος ὑπὸ τῶν Γαλειοντζήδων ἐπ' αὐτῆς τῆς πρὸ τοῦ Διβάν-χανέ κρηπίδος, καθ' ἣν ὥραν ἐπέστρεφεν ἐν πομπῇ ὁ Σουλτάνος διὰ θαλάσσης ἀπὸ τῆς εἰς τὸν Κηαχγῆδ-χανέν προελεύσεως, κατηργήθη καὶ ἡ θέσις τοῦ ἑρμηνεύς τοῦ στόλου.

Ἐν μέσῳ δὲ τῆς ὑπερεκτεταμένης πλατείας, ἣτις ἐπέχει πᾶσαν τὴν πεδινὴν τοῦ προειρημένου μικροῦ ὄρμου παραλίαν, πρὸς στάθμην ὠμαλισμένην, ὑψοῦται ὁ ποτὲ στρατῶν τῶν Γαλειοντζήδων, κτίριον εὐρυθμον καὶ εὐρύχωρον, κτίσμα τοῦ περιφήμου ναυάρχου Ἰζεζάερλῆ-Χασάν-πασσᾶ, ἔχων ἐντὸς αὐτοῦ καὶ κομφὸν τζαμίον, οὔτινας, ἰδρυθέντος ὑπὸ τοῦ Χουσεῖν-πασσᾶ, τοῦ νεωτάτου διακοσμητοῦ τοῦ ναυστάθμου, ἐξέχει ἐν τῷ μέσῳ ὁ ὠραίος θόλος μετὰ τοῦ μιναρέ. Τὸ περικαλύπτον τοὺς τοίχους τοῦ στρατῶνος τούτου βρύον (καὶ τοι συχνῶς ἐπαλειφομένους) προδίδει τὸ κάθυγρον καὶ ἐπομένως νοσῶδες τῆς θέσεώς του· ὅθεν καὶ παρημέληται, ἀφ' οὗτο μάλιστα καθιερώθη ὡς σχολεῖον τῆς ναυτικῆς τὸ ἐπὶ τῆς ἀκρολοφίας τοῦ Ἰερσχανέ μεγαλοπρεπέστατον οἰκοδόμημα.

Ἐτέρωθεν δὲ τοῦ στρατῶνος τούτου ὑψοῦται τὸ παλαιὸν τζαμίον τοῦ

Κασήμ-πασσά, τετράγωνον, μονότονον, άνευ κιώνων, σκιαζόμενον· δὲ ζωγραφικῶς μόνον ὑπὸ μορεῶν καὶ πλατάνων. Ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ τζαμίου τούτου ἠδρεύεν ἄλλοτε τὸ ἐν Κασήμ-πασσά δικαστήριον.

Εἰς τὴν πλατεῖαν ταύτην καταλήγει, ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, κοιλάς, ἥς ἡ μὲν προειρημένη πεδινὴ παραλία ἔχει, ὅπου μὲν στενωτάτῃ αὐτῇ ἐαυτῆς, 400 βημάτων πλάτος, ὅπου δὲ εἰσέχουσιν ἐν αὐτῇ ἄλλαι μικρότεραι κοιλάδες, 600· τῶν δὲ ἐκατέρωθεν αὐτῆς λόφων, ὁ μὲν πρὸς ἀνατολάς καὶ τὸν Γαλατᾶν, σκεπασμένος ὑπὸ Τουρκικῶν τάφων καὶ κυπαρίσσω, ὑψοῦται εἰς 700 βήματα, ὁ δὲ πρὸς δυσμὰς καὶ ὑπὲρ τὸ Ἀἶναλῦ-καθὰκ, κατωφερόστερος μὲν τοῦ ἐτέρου, μὴ ὑψούμενος δὲ ὑπὲρ τὰ 400 βήματα, περιέχει τάφους Ἑβραϊκοὺς τε καὶ Τουρκικοὺς, καὶ διαιρεῖται εἰς μικρότερα ἄλλα λοφίδια καὶ κοιλάδας, δύο μὲν τὰς μεγαλητέρας, δεκατέσσαρας δὲ τὰς μικροτέρας, ἀρχομένας ἀπάσας ἀπὸ μιᾶς συνεχοῦς, τῆς τοῦ Τεπέ-μπαση καὶ τῶν Ταταβούλων, ράχεως, ἥτις ἀσφαλίζει τὸν Τερσχανὲν ἀπὸ τῶν βορείων ἀνέμων· καὶ καταληγούσας εἰς τὴν θάλασσαν ἢ τὸν διαρρέοντα τὴν κοιλάδα ταύτην, κηπευομένην ἐπὶ Γυλλίου κατὰ τὸ πλεῖστον, ῥύακα, ἀένναον μὲν, ὡς φαίνεται, τὸ πάλαι, νῦν δὲ ξηραίνόμενον τὸ θέρος, διὰ τε τὰς μετοχετεύσεις καὶ τὰς ἐκ τῶν σεισμῶν συγχώσεις, ὡς εἴρηται καὶ περὶ τοῦ ἄλλου ποταμοῦ τῶν Κισσῶν.

Τῆς κοιλάδος ταύτης τὸ πρὸς θάλασσαν μετὰ τὸν Ναύσταθμον μέρος, καθὼς καὶ τὸν ἕτερον τῶν πρὸς δυσμὰς δύο λόφων, ἐπέχει τὸ πολυάνθρωπον (1) καὶ ἀξιολογώτερον τῶν ἐπὶ τοῦ κλίτους τούτου τῆς τοῦ Κόλπου περαίας προαστείων

Κασήμ-πασσά,

κληθὲν ἀπὸ τοῦ προειρημένου τζαμίου καὶ τοῦ εὐρυχωροτάτου καὶ μεγαλοπρεπεστάτου διπλοῦ λουτροῦ, ἅπερ ὠκοδομήσατο ἐνταῦθα τῷ 1528, μικρὸν ἐπέκεινα τοῦ στρατῶνος τῶν Γαλειοντζήδων, ὁ ἐπὶ Σουλτάν-Σουλεϊμάν τοῦ Α' μέγας βεζίρης Γκιουζελτζέ-Κασήμ-πασσᾶς, ὁ κατακτητὴς τοῦ Ναυπλίου, εἰς τῶν τεσσάρων πασσάδων τοῦ μεγάλου τούτου μονάρχου (2), οἷς ἐπέτρεψεν οὗτος τὴν διακόσμησιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς πόλεως, καὶ οἷς ὀφείλεται ἡ σύστασις τοῦ Ναυστάθμου. Ὁ Κασήμ-πασσᾶς οὗτος εἴν' ἄλλος παρὰ τὸν πρεσβύτερον Κασήμ-πασσᾶν, ὅς τις εἶχε χρηματίση παιδαγωγὸς καὶ Δεφθερδάρης τοῦ Σουλεϊμάνου, ὅταν ἦτον ἀκόμῃ διοικητὴς τῆς Μαγνησίας. Μετὰ τὴν ἄλωσιν δὲ τοῦ Βαλιγραδίου, καταπεπονη-

(1) Διαιρεῖται εἰς 16 τὰς κυριώτερας συνοικίας: 1 Κασήμ-πασσᾶ, 2 Ταμπακλέρ, 3 Ζιντζιρλῦ-κουγιού, 4 Κουλακσιζ, 5 Κιουτσούκ-Πιαλῦ, 6 Μπουγιούκ-Πιαλῦ, 7 Παρὺν-χανὲ, 8 Ταταραγασί, 9 Χατζή-Χουσαίν, 10 Χατζή-Ἀχμίδ, 11 Δερί-Ἰτσι-χαμαμί, 12 Οὐζούν-γὺλ, 13 Κουλούκ-τζαμί, 14 Ὁκ-μειδάν, 15 Σινάν-πασσᾶ, 16 Τατάβλα. (2) Φερχὰδ-πασσᾶ, Αἰᾶζ-πασσᾶ, Πιαλῇ-πασσᾶ καὶ Κασήμ-πασσᾶ.

μέγος ἤδη ὑπὸ τοῦ γήρωσ, ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὴν παραίτησίν του· ὁ δὲ Σουλτάνος τῷ προσδιώρισε καὶ σύνταξιν 200,000 ἄσπρων κατ' ἔτος, διορίσας συγχρόνως καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀχμέδ σατζάκ-μπεην.

Τὸ τζαμίον τοῦτο, ὅπερ ἐπεσκευάσθη ἐξ ὀλοκλήρου τῷ 1722, πολλοὶ νομίζουσιν, ὥς προείπομεν, ναὸν τῆς Ἀγίας Θεοδοσίας. Ἀλλ' ἀπεδείξαμεν ὅτι ἡ γνώμη αὕτη εἶνε ἀνυποστήρικτος, καὶ ὅτι ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας ταύτης ἔκειτο πάντως ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἐνδέχεται ὅμως ἵνα ἦτον καὶ ἐνταῦθα ἄλλος αὐτῆς ναὸς, καὶ οὗτος ἵνα μετεποιήθη εἰς τζαμίον, ἐὰν οὗτος μᾶλλον ἢ δὲν ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, καθὼς τοῦτο παρέχει ἡμῖν εἰκάσαι, ἐνθεν μὲν τὸ ὄνομα Κασήμ, ὑπὸ τὸ ὁποῖον γνωρίζουσιν οἱ Ὀθωμανοὶ τὸν Ἅγιον τοῦτον, ἐνθεν δὲ ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀγίου, ἣν μετέφερον μετὰ καὶ ἐτέρων ἱερῶν σκευῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ταταβούλων, ἀνοικισθέντες πρὸ πολλῶν χρόνων εἰς τὸ προάσειον τοῦτο, οἱ περὶ τὸν ναῦσαθμον τέως συνωχισμένοι Γραικοί, ἐργάται ἢ ἐρέται αὐτοῦ, αἰχμάλωτοι τὸ πλεῖστον.

Τὴν πλησίον τοῦ τζεαμίου κρήνην ἰδρύσατο ὁ Φεϊζή-μπεης, οὐ μακρὰν δὲ αὐτοῦ εἶδεν ὁ Λεῦγκλάβιος στηλὴν μαρμαρίνην, φέρουσαν γλαφυροῦς Ῥωμαίκοις γράμμασι τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν, ἐπιτύμβιόν τινος τῶν Πομπηίου ἀπελευθέρων,

V. CN. POMPEIUS. PHILINUS.

POMPEIÆ PHILUMENÆ.

FILIAE.

ET SIBI.

Ἀμέσως δὲ μετὰ τὴν ἀγορὰν τοῦ Κασήμ-πασσᾶ, καὶ οὐ μακρὰν τοῦ τζαμίου τοῦ Πιαλῆ-πασσᾶ, κεῖται τὸ τζαμίον τοῦ Ἰαχγιά-Κεαγιά, ἄλλο παρὰ τὸ παρὰ τὴν ἀκτὴν Κεαγιά-τζαμίον. Μεσογειότερον δὲ τούτου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀπὸ τοῦ μεγάλου Πιαλῆ-τζεαμίου φερούσης πρὸς τὰ Τατάβλα, ὑφθύνται ἄλλα δύο τζαμιά, τὸ τοῦ Χατζή-Χοσρέβ καὶ τὸ τοῦ Χατζή-Ἀχμέδ. Τὰ δὲ τζαμιά Κουλαχσιζ καὶ Ἐμίρ-σουλτάν φημίζονται εἶναι ἔργα τοῦ περιφήμου ἀρχιτέκτονος Σινάν. Ὅλα δὲ τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ προαστείου Κασήμ-πασσᾶ τζαμιά τε καὶ μεστζήδια ἀριθμοῦνται εἰς 45, ὧν γνωστότερα, τὸ Ἀσμᾶ-μεστζηδὶ, οὐ μακρὰν τοῦ Σταυροδρομίου, τὸ τοῦ Ἀϊναλὺ-τσεσμέ, ἀπὸ τῆς πλησίον κρήνης, ἰδρύματος τοῦ Βεζίρη Γκιουρτζή-Ἰσμαήλ-πασσᾶ, τὸ Τόζ-κοπαράν-Μεστζηδὶ (1), κτίσμα τοῦ Ἐλχάτζ-Μπαγεζήδ, ἀποθανόντος τῷ 1550· τὸ Τσατμά-μεστζηδὶ, κτίσμα αὐτοῦ τοῦ Κασήμ-πασσᾶ, ὃς τις ἐκτίσε καὶ τὸ μέγα φερόνυμον αὐτοῦ τζαμίον· τὸ Καρανλὺκ-μεστζηδὶ, κτίσμα τοῦ Χατζή-Φερχᾶδ, ἐνὸς τῶν οἰκείων τοῦ Κασήμ-πασσᾶ· τὸ Καποῦ-οὔστοῦ-Μεστζηδὶ, κείμενον ὑπεράνω τῆς πρὸς τὸ

(1) Ἴδε σελ. 44.

προάστειον τοῦ Κασήμ-πασσᾶ ἀνοικομένης πόλεως τοῦ Τερσ-χανέ, κτίσμα τῆς 'Ρααμπιέ, συζύγου τοῦ Τερσχανέ-έμινῃ Μεχμέδ-Εμίν-άγα· τὸ Γενί-τσεσμέ-μεστζηδὶ, ἀπὸ τῆς πλησίον κρήνης, ἣν ιδρύσατο ἐνταῦθα ὁ Β' Πιαλή-πασσᾶς, φονευθεὶς τῷ 1643· τὸ Γέλ-δεγιρμέν-μεστζηδὶ, κτισθὲν τῷ 1591 ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Ίμάμη 'Αμπδ-ούλ-Κερίμ παρὰ τὸν ἐνταῦθα ἀνεμόμυλον· τὸ Σινάν-πασσᾶ-τζαμισί, κτισθὲν (τῷ 1579) ὑπὸ τοῦ πεντάκις ὑπατεύσαντος βεζίρη Σινάν-πασσᾶ· τὸ Σιρχετζή-μεστζηδὶ, οὗ πλησίον δύο κρῆναι καὶ ἐν γραμματοδιδασκαλεῖον, κτίσμα τοῦ Πιαλή Β', ὅπου καὶ τέθαπται· τὸ Νααλιντζή-μεστζηδὶ, ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου πλησίον κρήνης, κτλ. Ἐκ τῶν 45 τούτων τζαμιών, τὰ 24 μόνον ἔχουσιν ἁμβωνας (μινμπέρ), ἀπὸ τῶν ὁποίων κατὰ παρασκευὴν γίνεται λιτὴ μετ' ἀνευφημίας ὑπὲρ τοῦ Σουλτάνου.

Τὰ δὲ τῶν Δερβισῶν καταγῶγια εἰσὶν ἐν τῷ τοῦ Κασήμ-πασσᾶ προαστείῳ πολυαριθμότερα, παρὰ ἐν ὁποίᾳ δῆποτε ἄλλῃ τῆς ΚΠ συνοικίᾳ. Καὶ τοῦτο, διότι καὶ οἱ ἐνταῦθα, ὅπισθεν τοῦ Τερσ-χανέ, Ὁθωμανικοὶ τάφοι φημίζονται ὡς οἱ ἀρχαιότεροι τῶν ἐν ΚΠ, ὅπου ἢ παρὰ τοῖς Ὁθωμανοῖς διατηρουμένη παράδοσις θρυλλεῖ ταφέντας τοὺς ἐν ταῖς ἐπτὰ πολιορκίαις τῆς ΚΠ ὑπὸ τῶν Ἀράβων (1) πεσόντας μάρτυρας τοῦ Ἰσλαμισμού. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν τὰ ἐπισημότερα εἶνε τὸ τοῦ Ἐμίρ-σουλτάν ἢ Ἐμίρ-ἐφέντη, ὅπου συνέρχονται πολυάριθμοι κατὰ τρίτην καὶ παρασκευὴν οἱ Δερβίσαι, ἵνα προσκυνήσωσι τὸν τάφον· τοῦ καὶ ἀναβοήσωσι τὸ ἱερὸν αὐτῶν Χοῦ, δοξάζοντες τὸ τῆς θεότητος ἐνιαῖον. Ἐν αὐτῷ ἐκτίσεν ὁ ἐν ἔτει 1620 τελευτήσας ναύαρχος Ἀλή-πασσᾶς πτωχοτροφεῖον καὶ κρῆνην· τὸ κατὰ τὴν συνοικίαν Κουλακσίτζ, ἀνήκον τοῖς Δερβίσαις Χαλβετῇ, ἄλλοις παρὰ τοὺς Τζελδετῇ· τὸ τοῦ Σινάν-πασσᾶ, παρὰ τὸ φερώνυμον αὐτοῦ τζαμίον, κτήμα τῶν Δερβισῶν Οὕμμι-Σινάν, ἄλλων παρὰ τοὺς Σινάν-οὕμμι· τὸ τοῦ Οὐσακῇ-ἐφέντη, πλησίον τοῦ κήπου Χαϊδέρ-μποστάν, παρονομασθὲν ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα χειμένου Χουσαμεδδίν-Οὐσακῇ, θεμελιωτοῦ τοῦ ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμουμένου τάγματος· τὸ τοῦ Μοαμπμπέρ (ὀνειροκρίτου) Ἡδραῇμ-ἐφέντη, ὅπου εἶνε θαμμένος καὶ ὁ ἴδιος, παρὰ τὸ τοῦ Πιαλή-πασσᾶ λουτρόν· καὶ, τέλος, τὸ τῶν Μεδλεβῇ, τὸ μᾶλλον θαμιζόμενον, κτισθὲν ἐπὶ Μουράδ τοῦ Δ', ὑπὸ τοῦ ὁσίου Δερβίση Ἀμπδῇ-δεδῇ, ἀπὸ τοῦ προϊόντος τῶν ἡμερομισθίων τοῦ ἐργοχείρου· τοῦ, κείμενον δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀγορᾶς. Ὁ Δερβίσης οὗτος, καί τοι ὀλιγώτερον πεπαιδευμένος τοῦ ἐν τῷ ἀσκητηρίῳ τῶν Μεδλεβῇδων, τῷ παρὰ τὴν τοῦ Πύργου τοῦ Γαλατᾶ πύλιν (Μπουγιούχ-Κουλέ-καπουσοῦ) τεθαμμένου, Ἰσμαῇλ-δεδῇ, τοῦ Ἀγ-κυρανοῦ, ἔχει ὅμως παρὰ τοῖς Ὁθωμανοῖς μεγαλητέραν ἀγιότητος φήμην, καὶ λέγεται, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι ἔσωσέ ποτε καὶ Μουράδ τὸν Δ', κινδύ-

(1) Ἰδὲ σελ. 185 τοῦ Α' Μέρους.

νεύοντα ὑπὸ τριχυμίας ἵνα καταποντισθῇ περὶ τὸ Ποσειδῖον, ἀκρωτήριον τῆς Βιθυνίας ἐπὶ τῆς Προποντίδος, τὸ καλούμενον κοινῶς σήμερον Πόζ-μπουροῦν, ἐπιφανεῖς αὐτῷ ἐντὸς λέμβου.

Τὸν δὲ ἕτερον τῶν πρὸς δυσμὰς τῆς τοῦ Τέρσ-χανέ κοιλάδος λόφων ἐπέχει τὸ προάστειον

Πιαλῆ - Πασσᾶ,

ἐκτεινόμενον καθ' ὅλον τὸ μεταξὺ Ὁκ-μεϊδάν καὶ Τεπέ-μπαση διάστημα, παρονομασθὲν δὲ ἀπὸ τοῦ περὶ τὴν κορυφὴν αὐτοῦ ὑψουμένου τζαμίου, τὸ ὅποιον, καθὼς καὶ τὸ παρ' αὐτὸ λουτρὸν μεθ' ἑνὸς ἀσκητηρίου καὶ γυμνασίου, καὶ ἑτερόν τι τζαμίον, κείμενον ἐπὶ τοῦ ἑτέρου κλίτους τοῦ προαστείου, μεταξὺ τῶν τζαμιῶν τοῦ Ἰαχγιᾶ-κεαγιᾶ καὶ τοῦ Σείχ-Ἐδέμ-ἑφέν-τη, καλούμενον δὲ, πρὸς διαστολὴν, Μικρὸν (Κιουτσούκ)-Πιαλῆ-πασσᾶ-τζαμισί (1), ὠκοδομήσατο ἐνταῦθα τῷ 1573 ὁ περίφημος ναύαρχος Πιαλῆ-πασσᾶς, ὁ Α' ἡ παλαιός, ὃς τις, υἱὸς σκυτοτόμου, ἐκ τῆς ἐν Οὐγγαρίᾳ πόλεως Τόλνας, κατήντησε γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ, τῇ Τζεβχέρ, τοῦ Σουλτάν Σελημ Β', καὶ ὑπεστήριξε τὴν δόξαν τοῦ ναυτικοῦ τῆς Τουρκίας, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Σουλεϊμάνου, καθὼς καὶ τοῦ πενθεροῦ 'του Σελημ, καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη Μουράδ τοῦ Γ', ἀπέθανε δὲ τῷ 1578 ἢ 1577, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ τζαμίου 'του ἐν ἰδιαιτέρῳ μαυσωλείῳ, καὶ περὶ αὐτὸν οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες 'του. Ἐξωθεν δὲ τοῦ μαυσωλείου κεῖται ὁ Καπεδάν-πασσᾶς Ἀμπδ-ούλ-Ραχμάν, φονευθεὶς ἐπὶ Σουλτάν-Ἀχμέδ τοῦ Γ' διὰ τὴν συμβᾶσαν ἐν ἔτει 1611 πυρπόλησιν τοῦ ναυστάθμου. Ὁ τολμηρὸς οὗτος ναυτικὸς κατέκτησε τὴν Χίον καὶ 67 ἄλλας νήσους, ἐλεηλάτησε τὴν Ἀπουλλίαν, καὶ ἐκυρίευσεν, ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν Γάλλων, συμμαχοῦντος τότε Φραγκίσκου τοῦ Α' μετὰ τοῦ Σουλεϊμάν κατὰ Καρόλου τοῦ Ε', τὴν Μεσσήνην. Θρυλλεῖται δὲ ὅτι, οἰκοδομῶν τὸ τζαμίον τοῦτο, εὗρεν ἐπὶ τὰ κάδους (2), ἢ, κατ' ἄλλους, δεξαμενὰς χρυσοῦ, ὅπερ ἀποδεικνύει τὰς δαπανηθείσας εἰς τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ ποσότητας, προϊόντα τῶν λεηλασιῶν τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Αἰγαίου.

Τὸ τζαμίον τοῦτο, κείμενον ἐν τῷ ἀπωτάτῳ καὶ περὶ αὐτὸ τὸ στόμιον τῆς, ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμουμένης καὶ πρὸς τὸ Ὁκ-μεϊδάν ἀναστομουμένης, κοιλάδος, ὡς ἐὰν ἤθελε ἵνα κρυφθῇ, εἶνε ἀξιοπαρατήρητον διὰ τοὺς ἐξ (3) θόλους 'του, ὑποστηριζομένους ὑπὸ παχυτάτων κιόνων γρανίτου πορφυροῦ λίθου, ἔχον διὰ τοῦτο ὁμοιότητά τινα πρὸς τὰ μεγάλα τζαμιά τῆς Προῦ-

(1) Τὸ τζαμίον τοῦτο εἶνε κυρίως κτίσμα οὐχὶ τοῦ Πιαλῆ, ἀλλὰ τοῦ κεαγιᾶ 'του. (2) Εἰς τῶν ὁπίων, κατὰ τὸν Χάμμερ, ἐχρησίμευεν ἄχρις ἡμῶν ὡς ἀναστυρτήριον τοῦ ἐπὶ τοῦ Μακροῦ Ἐμβόλου (Οὐζοῦν-ισαφίου) τῆς ΚΠ νυμφαίου. (3) Ὁ Χάμμερ λέγει δώδεκα.

σης καὶ Μέκκας. Ὁ δὲ Dallanay παρατηρεῖ εὐστόχως ὅτι, κτιζομένου συγχρόνως τότε καὶ τοῦ τζαμίου τοῦ Σουλτάν-Σουλεϊμάνου, ὁ φρόνιμος βεζίρης ἀπέφυγε ἵνα μιμηθῇ τὸ σχῆμα τοῦ κτιρίου τοῦ κυρίου 'του, ἢ ἵνα φανῇ ὅτι ἀμιλλᾶται πρὸς αὐτό. Ἐπεσκευάσθη δὲ πρό τινων ἐτῶν, κρημνισθέντων τῶν παρὰ τοὺς τοίχους τοῦ περιβόλου 'του προσφκοδομημένων κελίων διὰ τοὺς νεωκόρους καὶ τοὺς τρεφομένους ἀπ' αὐτοῦ Τουρκοκαλογήρους. Τὸν δὲ περιβόλον τοῦτον σκιάζουσιν ὠραιότατοι πλάτανοι καὶ ἄλλα μεγάλα δένδρα. Ὅθεν καὶ εἶνε ὁ συνηθέστερος περίπατος τῶν κατοίκων τοῦ Κασήμ-πασσᾶ, ἐπισκεπτομένων, παρεκτός τούτου, καὶ τὰ προσκυνήματα Ἀϊνᾶ-ἀγιάσμα, Χασάν-καρλὺκ, Σοῖουτζὺκ-ἀγιάσμα, Διδιδδάρ-τσεσμέ κλπ., ὅλα παρὰ τὴν πρὸς τὸ Ὁκ-μεϊδάν ὁδόν. Ὁ δὲ περικαλύπτων τὰς θυρίδας αὐτοῦ ὠρίχαλκος εἶναι λέγεται προϊόν τῶν κωδῶνων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν.

Αἱ ἐπισημότεραι συνοικίαι τῶν δύο τούτων προαστείων εἶναι Α', ἡ τοῦ Τουρμπεδάρ, καλουμένη οὕτω διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ ταφείων· Β', ἡ τοῦ Κάνλιτζα, πλησίον ὡσαύτως τοῦ ὁμωνύμου ταφείου, σκιαζομένου ὑπὸ ἀμφιλαφῶν καρυῶν· Γ', ἡ τοῦ Κασήμ-πασσᾶ, καὶ Δ', ἡ τοῦ Κεαγια 'του· Ε', ἡ τοῦ Πιαλή-πασσᾶ καὶ ΣΤ', ἡ τοῦ Κεαγια 'του· Ζ', ἡ τοῦ Σαρῆ-κεαγια· Η', ἡ τοῦ Τζουμα-μπαζαρή· Θ', ἡ τοῦ Οὐσακῆ· Ι', ἡ τοῦ Κουλακσιζ· ΙΑ', ἡ τοῦ Μπουγιούκ (μεγάλου) καὶ ΙΒ', ἡ τοῦ Κιουτσούκ-Δερὲ (μικροῦ χειμάρρου)· ΙΓ', ἡ τοῦ Ἀϊδίν-τσαούς· ΙΔ', ἡ τοῦ Τσελεμπῆ, ὁπισθεν τοῦ πρὸς τὸν Διδάν-χανέν καταλήγοντος λόφου· ΙΕ', ἡ τῶν Ἀνεμομύλων· ΙΣΤ', ἡ τοῦ Κερασχωρίου· ΙΖ', ἡ τοῦ Ἐμίρ-ἐφέντη· ΙΗ', ἡ τοῦ Χαμδῆ-ἐφέντη· ΙΘ', ἡ τοῦ Χατζῆ-Ἀχμέδ-ἐφέντη καὶ Κ', ἡ τοῦ Σινάν-πασσᾶ.

Αἱ δὲ πολυανθρωπότεραι ἀγοραὶ αὐτῶν εἶνε, ἡ τοῦ Κασήμ-πασσᾶ, ἡ τοῦ Τζουμαᾶ-μπαζάρ, ἡ τοῦ Πιαλή-πασσᾶ, ἡ τοῦ Ἰσκέλε-μπαζαρή, ἡ τοῦ Δερτζηλέρ-μπαζαρή, ἡ τοῦ Δαμπακτσηλέρ-μπαζαρή, ἡ τοῦ Κουλακσιζ κτλ.

Ἐκ δὲ τῶν κρηνῶν τοῦ Κασήμ-πασσᾶ, ἐκτίσαν ἐπὶ Σουλτάν-Μαχμούδ τοῦ Α', ὃς τις μετωχέτευσε πρῶτος εἰς τὰ ἐπὶ τῆς Περαιᾶς προάστεια τὸ τοῦ Μπαγτσέ-κιούου ὕδωρ, τὴν μὲν παρὰ τὸ Σαίλ-καποῦ (Πύλην τοῦ βεύματος) ὁ Δεφθερδάρης Ἰζέδ-Ἀλή-πασσᾶς· τὴν δὲ ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ τζαμίου Καρανλὺκ ὁ τῆς Ἀνατολῆς στρατοδίκης (Ἀναδὸλ-καδῆ-οὐλ-ἀσκέρ) Σέιχ-ζαδὲς Μωχαμμέδ-ἐφέντης· τὴν δὲ ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἰαχγια-Κεαγια ὁ Σιληγδάρης Ἰακούμπ-Ἀγᾶς· τὴν δὲ ἐν τῇ συνοικίᾳ Κάζ-χανῆ ὁ Βεζίρης Νισαντζῆ-Ἀχμέδ-πασσᾶς. Πρότερον δὲ ὑδρεύοντο οἱ ἐνταῦθα συνωκισμένοι ἀπὸ φρεάτων, ὧν γνωστότερον τὸ Ζιντζιρλὺ-κουγιού πλησίον τοῦ τζαμίου Κουλακσιζ.

Χωρίζει δὲ τὸ πολυάνθρωπον τοῦτο προάστειον ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ὡς διὰ φυσικῶν ὁρίων, ὁ προειρημένος χεῖμαρρος, ὃς τις, σχηματιζόμενος ἐκ τῶν εἰς αὐτὸν συρρέοντων ἀπὸ τῶν λόφων ὑδάτων τῶν τε βροχῶν καὶ τῶν ὀχετῶν, τὸν μὲν χειμῶνα πλημμυρῶν διὰ τὰς περὶ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ προσχώσεις, παρασύρει πολλάκις τὰ παρὰ τὰς ὀχθας αὐτοῦ παλαιόσπιτα καὶ ἐργαστήρια· τὸ δὲ θέρος, τὰ ὕδατά του, λιμνάζοντα, καὶ μάλιστα πλησίον τῆς τοῦ Κασήμ-πασσᾶ παραλίας, ὅλης σχεδὸν ὑπ' αὐτοῦ συγκεχωσμένης, ἐπισωρεύουσι 4—5 ποδῶν ἰλὸν, ὑπὸ τῆς ὁποίας γεμισθῆσεται ποτε καὶ ἅπασα ἡ ἐνταῦθα παραλία, καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστήρικται νῦν διὰ καταπήγων τὸ τοῦ Διβάν-χανὲ οἰκοδόμημα, ὡς προεῖρηται.

Ὑπὲρ τὸν χεῖμαρρον τοῦτον εἶν' ἐξευγμέναι, πρὸς εὐκολίαν τῆς μεταξὺ τῶν δύο ὀχθῶν συγκοινωνίας, ἱκαναὶ γέφυραι, αἱ μὲν πλείοτεραι ξύλιναι (ὧν δώδεκα μὲν ἐπὶ τῆς τοῦ Πιαλῆ πασσᾶ διώρυγος, περὶ ἧς μετ' ὀλίγον, ἄλλαι δὲ τόσαι ἐπὶ τῆς φερούσης ἀπὸ τοῦ Ἰζουμαᾶ-μπαζάρ εἰς τὸν τοῦ Χατζῆ-Ἀχμέδ κῆπον), τρεῖς δὲ μόνον ἐν τῇ προαστείῳ Κασήμ-πασσᾶ λίθιναι, ἡ τοῦ Κασήμ-πασσᾶ, ἡ τοῦ Ἐμίν-ἀγᾶ καὶ ἡ τῆς τοῦ Τέρσ-χανὲ πύλης.

Τὴν δὲ διώρυγα Πιαλῆ λέγουσιν ὅτι ἀνεσκάψατο κατὰ μέρος ὁ μεγαλοπράγμων οὗτος πασσᾶς, σκοπὸν προθέμενος ἵνα προσπελάσῃ τὸν Κεράτιον κόλπον μέχρι τῆς τοῦ τζαμίου αὐτοῦ κρηπίδος· καὶ διηγεῖται ὁ Ἐβλιᾶ, ὡς ἀπὸ στόματος τοῦ πατρός του, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἡ θάλασσα εἰσῆρχετο διὰ τῆς διώρυγος ταύτης ἄχρι τοῦ ἐπὶ τῆς τοῦ Κασήμ-πασσᾶ πλατείας ἀνωρυγμένου φρέατος καὶ καλουμένου Δόρτ-ἀχγυζλῆ-τσάγ (τετράστομος λίμνη). Τούτου δὲ ἅπαξ ὑποτεθέντος, ἡ διώρυξ αὕτη πρέπει ἵνα ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ μικροῦ τζαμίου Πιαλῆ μέχρι τοῦ παρὰ τὴν ἀγορὰν τοῦ Κασήμ-πασσᾶ σχηματιζομένου ὄρμου.

Παραεκτός δὲ τοῦ τζαμίου τούτου εἶνε ἐν τῇ προαστείῳ Πιαλῆ καὶ ἄλλα δύο, τὸ μὲν, ἀμέσως ὀπισθεν τοῦ Ναυστάθμου ἐπὶ τοῦ λόφου, ὅπου τὸ νεκροταφεῖον, καλούμενον Γεδύκ-Ἀμπδι-χαπεδάν-τζαμισί· τὸ δὲ, Σινάν-πασσᾶ-τζαμισί, κάτωθεν ὀλίγον τοῦ Ὀκ-μεϊδάν, κτίριον ἴσως αὐτοῦ ἐκείνου, ὃς τις ἔκτισε καὶ τὸ Ἰντζιλλ-κίοςκ, ὅπου καὶ παραπέμπομεν διὰ τὰ περὶ αὐτοῦ τὸν ἀναγνώστην. Κάτωθεν δὲ τοῦ λουτροῦ τοῦ Πιαλῆ, εἶνε καὶ τρίτον ἄλλο, τὸ προειρημένον Κουλακσίτζ-τζαμισί, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρωνυμεῖται, καθὰ προείπομεν, καὶ μία τῶν συνοικιῶν τοῦ Κασήμ-πασσᾶ.

Ἐκ τῶν ὀπισθεν δὲ τοῦ Τέρσ-χανὲ μνημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ Ὀθωμανοί, καὶ μάλιστα αἱ Ὀθωμανίδες, συντρέχουσιν, ὡς εἰς προσκυνήματα, ἀναφέρονται τὸ τοῦ Μεϊδ-ζαδὲ (μνηματογεννήτου), διότι ἐτέχθη, καθὰ φημίζεται, ἐν τῇ μνήματι, ὅπου ἐτάφη, κυοφοροῦσα αὐτὸν καὶ νομισθεῖσα

ὅτι ἀπέθανεν, ἡ μήτηρ 'του' τὸ τοῦ Σείχη Πίρ - 'Αλῆ - 'Εδρίς ἐκ Τρικάλων, μαθητοῦ τοῦ 'Αγκυρανοῦ Χουσαιμμεδδίν, καὶ κτίτορος τοῦ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ 'Εϊοῦμπ κιοσκίου· τὸ τοῦ Σουρουρή, τοῦ μεγάλου ὑπομνηματιστοῦ καὶ ποιητοῦ, ὃς τις, δερβίσης ἀπλοῦς τὸ πρῶτον, ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Νάκσιμπένδ, διορισθεὶς παιδαγωγὸς τῶν υἱῶν τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, ἀπέθανε τῷ 1561 ἐν ἐνδείᾳ, καὶ τοι ἔχων πατέρα πλούσιον, ἐμπορευόμενον ἐν Καλλιουπόλει. 'Εδῶ ἀναπαύονται καὶ οἱ πρόγονοι τοῦ περιφήμου 'Ιστοριογράφου καὶ περιηγητοῦ 'Εβλιά, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὁ χρυσοχόος Δερβίς - Μεχμέδ, ὁ πάππος 'του, ὁ σιδηρουργὸς Καρά - 'Αχμέδ, ὁ πρόπαππός 'του 'Ιακούμπ - Οὐσμπεκ, πιθανῶς δὲ καὶ αὐτὸς οὗτος.

Κάτωθεν δὲ τῆς τοῦ λόφου τοῦ 'Οκ - μεϊδάν ὁφρύος, εἰς τὰ λεγόμενα Χαθοῦζάκια, ἀναβρῦει, ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρων ὠραιωτάτων, ποτιμώτατον ὕδωρ, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ τέρμα τοῦ περιπάτου τῶν κατοίκων τῆς ἀπέναντι παραλίας τῆς πόλεως, πρότερον μὲν διαπλεόντων τὸν κόλπον, νῦν δὲ διοδούντων αὐτὸν διὰ τῆς προειρημένης τρίτης γεφύρας.

Προχωροῦντες δὲ πρὸς τὴν 'Ακρολοφίαν ἢ τὸ Τεπέ - μπασι, τοῦ ὁπεῖου τὴν κρήνην ἰδρύσατο ὁ ἐπὶ Σουλτὰν Μαχμούδ τοῦ Α' μέγας βεζίρης 'Ισμαήλ - πασσάς, ὁ ἀπὸ Γενίτσαρ ἀγασῆ, ἀπαντῶμεν ὑπεράνωθεν τοῦ Κασήμ - πασσά, μετὰ τὸ καλούμενον Κιουτσούκ (Μικρὸν). - Πι - αλῆ, δύο ἄλλα τζεμιά, καὶ ὀλίγον παρέχει πρὸς ἄρκτον δύο ἕτερα, καὶ φθάνομεν μετὰ μερικὰ βήματα εἰς τὸ ὑψηλότερον τῆς Περαιᾶς μέρος, τὰ

Τατάουλα.

'Η ὠραιωτάτη καὶ ὑγιεινωτάτη αὕτη συνοικία παρωνυμεῖτο ἔκπαλαι καὶ παρωνυμεῖται παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις ἄχρι τοῦ νῦν ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ 'Αγίου Δημητρίου, ὃς τις ἀρχήτερα ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ 'Αγίου 'Αθανασίου, εἰς τιμὴν τοῦ ὁποίου ὠκοδόμηται πρὸ τριῶν ἐτῶν, κάτω εἰς τὸ καλούμενον τέως 'Αγιασματάκι, ὁ περικαλῆς ναὸς, ὁ πρῶτος τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει χριστιανικῶν ἀνεγερθεὶς μετὰ θούλου καὶ κωδωνοστασίων. 'Οτε δὲ, μεταποιηθέντος εἰς τζεαμίον τοῦ παρὰ τὸν ναύσταθμον ἱεροῦ ναοῦ τοῦ 'Αγίου Δημητρίου, ἀνωκίσθησάν εἰς τὸν λόφον τοῦτον οἱ ἐκεῖσε τέως συνωκισμένοι, καθὰ προεῖρηται, δοῦλοι τοῦ 'Τέρσ - χανέ, Κρήτες, Μανιάται, 'Επτανήσιοι κλπ., καὶ συμμετεκόμισαν ἐκεῖθεν μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ 'Αγίου, μετωνομάσθη εἰς τιμὴν αὐτοῦ καὶ ἡ ἐκκλησία.

Τὸ δὲ ὄνομα τῶν Τατάδλων ἢ Ταταούλων παρέμεινεν εἰς τὸ χωρίον τοῦτο καὶ ἐξενίκησεν ἐπὶ τέλους ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα 'Επαύλεων ἢ Σταύλων (Stabulum) τῶν Γενουνησίων τοῦ Γαλατᾶ. Εἶνε δὲ κυρίως σωρὸς οἰκίων ξυλίνων, διατεμνόμενος ὅπως ἔτυχε διὰ σχολικῶν στενωπῶν, καὶ

καλύπτων ζωγραφικῶς ὁλόκληρον τὸν πρὸς δυσμὰς τοῦ Σταυροδρομίου καὶ ὑπὲρ τὸν Τέρσ-χανέν λόφον. Χωρίζεται δὲ τοῦ Σταυροδρομίου διὰ τῆς κοιλάδος, ἣν διατέμνει ὁ χειμάρρος τοῦ Κασήμ-πασσά, καὶ τῆς ὁποίας τὸ μὲν πρὸς δυσμὰς κλίτος ἐπέχουσι κατὰ μέγα μέρος κῆποι, ὑποχωροῦντες καθημέραν τὸν τόπον εἰς ἀνεγειρομένας οἰκίας· τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὰς εἶν' ὅλον ἐσκεπασμένον ὑπὸ οἰκημάτων· καὶ ἐπειδὴ ἤτόν ποτε κατάφυτον ὑπὸ κερασεῶν, ὠνομάσθη Κερασοχώριον. Ἄλλ' ὁ ἐνταῦθα συνοικισμὸς τῶν φαυλοβίων γυναικῶν καὶ ἡ εἰς αὐτὸ συβρόθ' ἐπομένως τοῦ μᾶλλον διεφθαρμένου ὄχλου τῆς πρωτευούσης ἔδωκε δυστυχῶς ἀφορμὴν εἰς τὴν κακίμφοτον μεταποίησιν τοῦ ὀνόματος εἰς Κερατσοχώριον ἢ Κερατοχώριον. Καὶ ἀληθῶς δύναται τις ἄν' εἴπῃ ὅτι εἰς τὴν χαράδραν ταύτην, τὴν φερωνύμως καλουμένην Κανλὺ-τσουκούρ, συρρέουσιν ὅλα τῶν κακουργημάτων καὶ τῆς διαφθορᾶς τὰ εἶδη, καθὼς εἰς τὸ κῦτος τοῦ μέσσην αὐτὴν διαρρέοντος χειμάρρου ὅλαι τῶν ἐκατέρωθεν ὀχετῶν αἱ ἀκαθαρσίαι.

Τὸ πολυάνθρωπον τοῦτο προάστειον, οὗτινος τὸ πρὸς τὸ Τακσίμ μέρος ὀνομάζεται Νεόπολις (Γενιί-σέχρ), καὶ εἶνε τὸ μᾶλλον δυσφημισμένον καὶ ἐπικίνδυνον, ἔχει ἰδιὸν τινα χαρακτῆρα· καὶ εἶνε περιεργείας ἄξιον θέαμα καὶ ἄκουσμα τὸ ἐσπέρας, ὅτε πᾶσαι αὐτοῦ αἱ θεατροειδῶς ἀνυψούμεναι οἰκίαι φωταγωγοῦνται, ὁ παμμιγῆς ἐκεῖνος καὶ ἄκριτος θροῦς, ὁ ἀποτελούμενος ὑπὸ τῶν εἰς αὐτὸ συναθροισμένων ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς βιομηχάνων παντοίου γένους, παντοίου εἶδους καὶ πάσης γλώσσης, διακοπτόμενος νῦν μὲν ὑπὸ μουσικῆς καὶ ᾠμάτων, νῦν δὲ, καὶ τοῦτο πολὺ συχνότερον, ὑπὸ κραυγῶν μεθύντων, ἢ γυναικῶν ὀλολυζόντων, ἢ ὀπλων πυρσοκροτούντων, ἐνίοτε δὲ καὶ ὑπὸ τῆς τρομερᾶς ἀναλάμψεως τῶν πυρκαϊῶν, αἱ ὁποῖαι συχνὰ τ' ἐνανεοῦσιν. Εὐτυχῶς, ἐν τοῖς πολυαριθμοῖς αὐτοῦ καπηλείοις ἔδεν βλέπει τις πλέον ἀνανεούμενα τὰ τῶν παλαιῶν γάλλων καὶ ἡμιγύνων ὄργια, διότι οἱ ἐρμαφρόδιτοι ὀρχησται (χιοτσέκ) ἐκεῖνοι, καὶν σώζονται που τῶν ἐνταῦθα οἰνοπωλείων, πρὸς αἴσχος τῆς ἀνθρωπότητος, ἔδεν προκάθηνται τοῦλάχιστον τῶν τοῦ καπηλείου θυρῶν, θηλυπρεπῶς ἐσταλμένοι καὶ καθιστῶντες ἀμφίβολον καὶ διὰ τῆς στολῆς καὶ διὰ τῆς φωνῆς τὸ φύλον, εἰς ὃ ἀνήκουσιν.

Ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ πρὸς ἀνατολὰς λόφου ἀνεγείρεται λιθόκτιστος μεγαλοπρεπὴς ναὸς, εἰς τιμὴν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Κάτω δὲ, περὶ τὸ παρόχθιον τοῦ χειμάρρου, μικρότερος ἄλλος, εἰς μνήμην τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ὁ δὲ ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τοῦ λόφου τῶν Ταταβούλων, ὁ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, περὶ οὗ προείπομεν, ἀνυψούμενος γλαφυρῶς ἐν μέσῳ τῶν ἐνταῦθα χλοηφόρων κοιλάδων, εἶνε μνημεῖον περιφανὲς ὁλοκλήρου τῆς ἱστορίας τῶν ἡμερῶν μας, καὶ εἰκονίζει τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιθρησκείας, τὸ χαρακτηρίζον τὸν αἰῶνα, εἰς τοῦ ὁποῖον ζῶμεν.

Μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν Ταταβούλων ὁ Ἀπελλῆς καὶ Φειδίας ἤθελον ἐκλέξῃ πάντως τὰ πρότυπα τῶν ὡραιότερων αὐτῶν προτομῶν δι' ἀμφοτέρω τὰ φύλα. Τοῦτο δύναται μὲν ἵνα ἀποδοθῇ κατὰ μέγα μέρος καὶ εἰς τὸ ὑγιεινὸν τῆς θέσεως, διὰ τὴν ὁποίαν δικαίως καυχῶνται ἔκπαλαι τὰ Τατάβλα, δύναται δὲ ἵνα αἰτιολογηθῇ καὶ διὰ τῆς περὶ τὴν κομμωτικὴν δεινότητος, διὰ τῆς ὁποίας διακρίνονται οὐχ ἥττον αἱ καλλιβλέφαροι καὶ καλλιπάρηροι τῶν Ταταβούλων ὡραιότητες. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἀποδίδομεν τὸν ὀφειλόμενον τοῦ θαυμασμοῦ ἡμῶν φόρον εἰς τὰ ἐπὶ κηρα ταῦτα τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν θέλητρα, ὅθεν δυνάμεθα καὶ ἵνα ἀποσιωπήσωμεν ὅτι, λόγῳ τῶν ἀμαράντων τῆς ἀγωγῆς χαρίτων, αἱ Κυρίαι τῶν Ταταβούλων ἔχουσιν ἀκόμη κενὸν μέγα ἵνα πληρώσωσιν, ἄχρις ὅτου κατορθώσωσι ἵνα ἀποδείξωσι μὴ φερώνυμον τὸ Κερατσοχώριον.

Ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα δὲ τῶν κατοίκων τοῦ προαστείου τούτου, παρατηρεῖται τὸ αὐτὸ τῆς τάξεως πνεῦμα, ὅπερ διέκρινεν αἰετοῦς τοὺς Χίους. Διότι, μετὰ τοὺς τοῦ Ναυστάθμου ἐργάτας, οἱ ἐμπορευόμενοι Χίοι ἐν ΚΠ τὸ προάστειον τοῦτο προετίμησαν ἔκπαλαι εἰς κατοικητήριον, ὥς ἀπηλλαγμένον τῆς συνδιαίτησεως τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ αἱ πλείους καὶ ἐγκριτώτεροι τῶν ἐν αὐτῷ οἰκογενειῶν, εἰς Χίους ἀναφέρουσι τὴν καταγωγὴν τῶν.

Ἀποχαιρετοῦμεν δυσάποσπαστως τὸν ὡραιότατον λόφον τῶν Ταταβούλων, καὶ, λαμβάνοντες τὴν ἐτέραν τῶν διὰ τοῦ Τεπέ-μπαση καὶ Κασήμ-πασσᾶ καθόδων, καταντῶμεν εἰς τὸ

Μεῖτ-ἰσκελεσί,

ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἄρχεται ἡ πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀνατολὰς καμπὴ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Γαλατᾶ.

Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, νεῦον ἤδη πρὸς τὴν Προποντίδα, σχηματίζεται ὑπὸ τοῦ λόφου τοῦ Γαλατᾶ, καὶ κλείει ἀπ' ἀνατολῶν τὸν τοῦ Τέρσ-χανέ κόλπον. Ὡνομάζετο δὲ, κατὰ τὸν Διονύσιον, Ἰσθμικόν, καὶ εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ ἡρώον τοῦ Ἰπποσθένους, ἥρωος Μεγαρέως. Τὸ δὲ σημερινὸν ὄνομα τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἀποβάθρας, ἥτις, μετὰ τὴν ἀνόρυξιν τῆς νέας πρὸς ἐπισκευὴν τῶν πολεμικῶν πλοίων δεξαμενῆς, ἐξέλιπε, παρέμεινεν ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα ἀποδιδαζομένων ἢ ἐπιβιδαζομένων πρὸς κηδείαν λειψάνων (μεῖτ), τῶν μὲν ἵνα ταφῶσιν εἰς τὰ πλησίον μνήματα, τῶν δὲ εἰς τὰ τοῦ Ἐϊοῦμπ ἢ τοῦ Σκουταρίου (ὅπου οἱ Μουσουλμάνοι περὶ πλείστου ποιοῦνται ἵνα κατατεθῶσι) (1). Περὶ ταύτην δὲ περατοῦται ἡ δυσμικωτέρα

(1) Κατὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ περὶ τῶν τζαμιῶν τῆς ΚΠ συγγραμμάτος, ἐπιγραφομένου Κ 4.

γωνία τῶν τευχῶν τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ἀπ' αὐτῆς παρονομάζεται καὶ ἡ πρὸς τὸ Σταυροδρόμιον ἐξάγουσα τοῦ φρουρίου Πύλη, ἐσχάτως ἀνακτισθεῖσα ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστατον. Ἀλλὰ πρὶν ἐμβῶμεν δι' αὐτῆς, ἃς περιγράφωμεν πρῶτον ὅλον τὸ ἀκρωτήριο, καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ συνωκισμένον, οὐχὶ πράστειον πλέον, ἀλλὰ μεγαλόπολιν.

Τὸν λόφον τοῦ Γαλατᾶ, ὑψούμενον 100 μέτρα ἢ 330 πόδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, καὶ ἀποτελοῦντα, ἐνθεν μὲν, τὸ πέρας τοῦ Κερατίου κόλπου, ἐκείθεν δὲ, τὴν ἀρχὴν τοῦ Βοσπόρου, σχηματίζουν δύο κοιλάδες, ἡ μὲν ἀπ' ἀνατολῶν, ἡ δὲ ἑτέρα ἀπὸ δυσμῶν, ἔχουσαι μῆκος ἑκατέρα ὑπὲρ τὸ μίλιον. Ἡ δὲ ῥάχις τοῦ λόφου, προϊούσα ἀπ' ἀρκτου πρὸς μεσημβρίαν εἰς μῆκος δισχιλίων σχεδὸν βημάτων, ἔχει πλάτος, ποῦ μὲν πλέον, ποῦ δ' ἔλαττον τῶν διακασίων, καὶ συνέχεται μετὰ τοῦ λοιποῦ τῆς Θράκης ὁροπεδίου, τοῦ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου. Περὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἀκρωτήριο διαρρεῖται εἰς δύο κέρατα, τὸ μὲν καταλήγον εἰς τὸ στόμα τοῦ κόλπου καὶ περὶ τὸ Μπαλὺκ-μπαζάρ· τὸ δὲ, πρὸς τὴν τοῦ Τὸπ-χανέ πύλην, ἀντικρύζον τῷ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀκρωτηρίῳ τῆς Δαμάσκως. Ἐπειδὴ δὲ, ἐκ τῶν τριῶν αὐτοῦ κατωφερειῶν, τὴν μὲν πρὸς ἀνατολὰς περιγράφει ὁ Βόσπορος, τὰς δὲ πρὸς δύσιν καὶ μεσημβρίαν ὁ Κεράτιος κόλπος, προσκλύζοντες ἅπασαν τὴν περὶ αὐτὸν πεδινὴν παραλίαν, καὶ δίδοντες αὐτῷ σχῆμα ἡμικυκλοειδοῦς χερσονήσου, συμβαίνει ὥστε, ἐὰν ἀπὸ τῆς μυχαιτάτης τοῦ ναυστάθμου καμπῆς ἀχθῇ γραμμὴ κατ' εὐθείαν ἐπὶ τὸν ἕτερον πρόβολον τοῦ ἀκρωτηρίου, τὸν καλούμενον Μέτωπον, ἅπαν τὸ τοῦ Γαλατᾶ φρούριον θέλει μείνῃ ἐκτὸς αὐτῆς πρὸς μεσημβρίαν. Ἡ τοιαύτη δὲ τοῦ λόφου κατασκευὴ δίδει εἰς ὅλον τὸν Γαλατᾶν θέσιν ἀμφιθεάτρου· ὥστε, ἐὰν ὅλαι αὐτοῦ αἱ οἰκίαι ἦσαν ἰσοῦφεις, εἶχον ἂν, τοῦλάχιστον ἀπὸ τῶν ἐπάνω ὁρόφων, τὴν θέαν τῆς θαλάσσης ἐπίσης ἀνεπιπρόσθητον, τοῦθ' ὅπερ εἴρηται καὶ περὶ τῆς ΚΠ.

Ἐκ δὲ τῶν τριῶν αὐτοῦ κατωφερειῶν, ἡ μὲν μεσαία, νεύουσα πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἐκτεινομένη εἰς μῆκος 1000 βημάτων, αὐξανόμενον ὅμως καθημέραν διὰ τῶν προσχώσεων, ἔχει τὸ πλάτος ἄνισον· εἶνε δὲ τόσον κατωφερὲς, ὥστε πολλαχοῦ ὁμαλύνεται διὰ περιαγωγῶν καὶ βαθμίδων· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν δύο, ἡ πρὸς ἀνατολὰς εἶνε κατωφερεστέρα μὲν τῆς πρὸς δυσμᾶς, καὶ ἀπόκρημνος ἄχρις αὐτῆς τῆς ἀκτῆς, ὁμαλωτέρα δὲ τῆς πρὸς μεσημβρίαν. Τὸ δὲ πλάτος αὐτῶν, τῆς μὲν πρὸς δυσμᾶς πλειότερον,

ποὺς τζαμίον, Χαφιζ-Χουσεῖν Ἐλγάτζ-Ἰσμαήλ, τοῦ ἐκ τοῦ Ἐϊούμπ-ἑνσαρή, τὸ ὄνομα τῆς ἐνταῦθα πύλης καὶ ἀποδόθρας παρῖμεινεν εἰς αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πλησίον τέφρου τοῦ Μεϊν-ζαδὲ ἢ μαλλον Μοϊνζαδὲ Μεχμὲδ-ἑφέντη, ἀποθανόντος τῷ 1582 καὶ κειμένου κατεπαικτοῦ τοῦ ἐνταῦθα ὅπ' αὐτοῦ κτισθέντος Γιαζιτζῆ-τζαμίου, εἰς τὸ ὅποιον ἄλλος ἀπόγονος καὶ ὁμώνυμος αὐτοῦ προσήρτησε τῷ 1664 λουτρόν καὶ σχολεῖον.

τῆς δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἴσον σχεδὸν τῷ τῆς πρὸς ἀνατολάς· οὔτε γὰρ πλείον 500, οὔτ' ἐλάττω 400 ἐστὶ βημάτων.

Ἡ δὲ περὶ αὐτὸν πεδινὴ παραλία, ἣν ἀποτελοῦσι τὰ κράσπεδα τῶν προειρημένων δύο κοιλάδων, αὐξανομένη, ὡς προεῖρηται, καθημέραν διὰ τῶν προσχωμάτων, οὐδαμοῦ ἐστὶ στενωτέρα 200 βημάτων, ἐνιαχοῦ δὲ ἐκτείνεται καὶ εἰς 400· περὶ δὲ τὰς ἄκρας τῆς ἀνατολικῆς αὐτοῦ κλιτύος, ἔχει πλάτος 260 βημάτων. Πᾶσα δὲ ἡ περὶ αὐτὸν ἀκτὴ εἶν' ἀγχιβαθὴς καὶ εὐλίμενος, ὅθεν καὶ συγκέκρυπται ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν παρ' αὐτὴν αὐτοῦ τὴν κρηπίδα προσωρμισμένων ἄλλων πρὸς ἄλλοις πλοίων.

Ἐκαλεῖτο δὲ, κατὰ τὸν Φραντζῆν, τοὺς τελευταίους τοῦλάχιστον πρὸ τῆς ἀλώσεως χρόνους, Λόφος τοῦ Ἀγίου Θεοδώρου, καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἶχε στήσιν ἐπὶ τῆς τελευταίας πολιορκίας ὁ Πορθητὴς Μεχμέδ πυροβόλα, δι' ὧν βυθίσας καὶ μίαν ναῦν τῶν Γενουησίων ἐκ τῶν ἐν τῷ λιμένι προσωρμισμένων, ἠνάγκασεν οὕτω τὰς λοιπὰς ἵνα πτήξωσιν ὑπ' αὐτὰ ἀμέσως τοῦ Γαλατᾶ τὰ τείχη, ὅπου ὁδὸν ἐφεικνύντο αὐτῶν αἱ βολαί.

Τὸν λόφον τοῦτον ἐπέχει, κατὰ τὰς τρεῖς σχεδὸν πλευράς καὶ μέρος τῆς πρὸς ἀνατολάς καὶ μεσημβρίαν ὁφρύος, καθὼς καὶ πᾶσαν τὴν παραλίαν αὐτοῦ πεδινὴν, ἐκτὸς τῆς πρὸ τῶν τειχῶν κρηπίδος, ὁ

ΓΑΛΑΤΑΣ.

Τὸ ποτὲ προάστειον τοῦτο τῆς ΚΠ, καὶ μετὰ ταῦτα Γενουητικὴ ἀποικία, ἀποτελεῖ σήμερον πόλιν μυριάνδρον, ἐμπορικωτάτην, πλουσιωτάτην, ἔχουσαν καὶ αὐτὴν ἤδη προάστεια (1) πολυάνθρωπα καὶ λαμπρότατα, ὅπου τὰ Ἀσιατικὰ ἦθρ συναναφύρονται μετὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν, ὅπου λαλοῦνται 14—15 γλῶσσαι, καὶ ὅπου ὁ Κερδῶς Ἑρμῆς ἔχει καθιδρυσμένον τὸ τέμενός του. Ὅθεν καὶ εἶνε καθέδρα ἐνός τῶν τεσσάρων Μολλάδων, εἰς τῶν ὁποίων τὴν δικαιοδοσίαν ὑπάγεται ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους καὶ τὰ προάστειά της. Ὁ δὲ Γαλατᾶ-Μολλασῆ, ὅστις διχάζει τὰς ἰδιωτικὰς δίκας, καθὼς ὁ Γαλατᾶ-Βοϊβοδασῆ τὰς πολιτικὰς, εἶνε ὁ τρίτος τῇ τάξει μετὰ τὸν τῆς ΚΠ καὶ τὸν τοῦ Ἐϊοῦμπ, καὶ προπορεύεται τοῦ τετάρτου, τοῦ Οὐσκιουσῶν Μολλασῆ.

Ἐπὶ Διωνυσίου τὸ μέρος τοῦτο, καὶ ἰδίως ὁ ὄρμος τοῦ Γαλατᾶ, ἐκαλεῖτο Συκώδης, » ἀπὸ τοῦ πλήθους καὶ κάλλους (λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος) τῶν ἐνταῦθα συκῶν, ὥστε καὶ λέγειν τοὺς περιεργότερους ὅτι ἐνταῦθα πρῶτον συκὴ ἐφύη ». Συνηθεστέως ὁμως ἐκαλεῖτο πληθυντικῶς

(1) Ἐνδεκα ἡριθμοῦντο τούτων τὰ κυριώτερα: 1 Τεσμέ-μεϊδανί, 2 Ἀράμπ-τζαμί, 3 Ἀζάμπ-καπού, 4 Σουλτάν-Μπαγεζιδή, 5 Κεμανκίς, 6 Καρὰ-Μουσταφᾶ, 7 Χαμᾶμι-τζιζιδή, 8 Μπερμείδ-ζαδέ, 9 Χατζή-Ἀχμέδ, 10 Ἀλελί, 11 Ἀτζί-τεσμί.

Συχαῖ(1), ὅπερ ὁ Στράβων ἐξέφερεν ἐνικῶς Συκῇ(2). Ἐτειχίσθη δὲ πρῶτον, τοῦλάχιστον τὸ περὶ τὸν λιμένα αὐτοῦ μέρος, ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Διότι, κατὰ τὸ Ἀλεξανδρινὸν Χρονικόν, μετενεγκόντος τοῦ Βυζαντίων ἐπισκόπου Περτίναχος τὴν καθέδραν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ παρὰ τὴν Ἀργυρούπολιν ναοῦ τῶν Μακκαβαίων εἰς, ἣν ἐνταῦθα » παρ' αὐτὸ τὸ » θαλασσίδιον, ἐν τῷ ἐπιλεγομένῳ τόπῳ Συχαῖς«, ἰδρύσατο ἐκκλησίαν, συνῆλθον περὶ αὐτὸν οἱ χριστιανοί, καὶ ὡς μίαν τῶν πόλεων τὸν τόπον ἀπετέλεσαν, οἴκους διαφόρους καὶ πλείστους ἀναστήσαντας. Διόπερ καὶ μετέπειτα ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος τείχεσι τὸν τόπον ἐτίμησε. «

Ἦν δὲ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοδοσίου πάνυ συνωκισμένον, περιέχον, κατὰ τὴν παλαιὰν τῆς πόλεως ἀναγραφὴν, μίαν ἐκκλησίαν, ἓνα λουτρὸν δημόσιον (παρωνυμούμενον ἀπὸ τοῦ Ὀνωρίου) καὶ πέντε ἰδιωτικούς, μίαν ἀγορὰν (ὡσαύτως παρωνυμον τοῦ Ὀνωρίου), ἐν Θέατρον, δύο νεώρια, ἓνα μέγαν Ἐμβολον (περίστων ἀγορὰν), ἓνα δημόσιον μυλῶνα καὶ τέσσαρας ἰδιωτικούς, ὀκτὼ δάθρα ἢ ἐξέδρας διὰ τὰ σιτομέτρια, 431 οἰκίας (ἐννοεῖται ὅτι μόνον μεγάλας), καὶ 34 νυκτοφύλακας ἢ ἀστυνομικούς ἐπαλλήλους (collegiatos), καὶ ἀπετέλει τὴν II' Ῥεγεῶνα τῆς ΚΠ, μετὰ τῆς ὁποίας, διὰ τὴν βραχεῖαν ἀπόστασιν, εἶχεν ἀδιάκοπον διὰ τῶν πορθμεῶν (περαμάτων) συγκοινωνίαν, καθὼς καὶ σήμερον.

Τῷ δὲ 528 ἀνανεωθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, κατασκευάσαντος, κατὰ τὸ Ἀλεξανδρινὸν Χρονικόν, τό τε Θέατρον καὶ τὰ τείχη αὐτοῦ, καὶ δεικνύοντος αὐτῷ δικαίωματα πόλεως (τὰ ὅποια ὅμως φαίνεται ὅτι ἀπελάμβανε καὶ πρότου), μετωνομάσθη Ἰουστινιαναί, ἢ Ἰουστινιανούπολις. Ἐκτίσε δὲ καὶ παλάτιον ἐν αὐτῷ ὁ μονάρχης οὗτος, ὅπερ ἐπωνόμασεν Ἰουκουνδιανὰς(3), ὄνομα ἐπεκταθὲν καὶ εἰς τὸ προάστειον ὅλον, ἰδίως δὲ εἰς τὸν λιμένα αὐτοῦ, ἐκληθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Γυλλίου ὡς ἐσφαλμένον ἀντὶ Ἰουστινιανῆς. Ἀναφέρονται ὅμως ἀμφότερα ἐν ταῖς τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαραῖς.

Τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, καὶ ἴσως μόλις ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ μόνου. Ἐπεκράτησε δὲ καὶ διατηρεῖται μέχρι σήμερον τὸ ὄνομα Γαλατᾶς, τοῦ ὁποίου ἀμφιγνοεῖται ἡ ἐτυμολογία. Οἱ μὲν γὰρ, ἐν οἷς καὶ ὁ Κωδινός, παράγουσιν αὐτὸ » ἀπὸ τινος Γαλάτου ἀνδρὸς, » ἐκεῖσε οἰκοῦντος«, ὅθεν καὶ παρὰ τοῖς ἀρίστοις τῶν συγγραφέων λέγεται Ἐὰ Γαλάτου ἢ Ἐὶ Γαλάτου. Ἐπειδὴ ὅμως εὐρῆται καὶ πληθυντικῶν Τὸ τῶν Γαλάτων φρούριον, ὁ Γύλλιος, ἴσως οὐχὶ δι' ἐθνικὴν φι-

(1) » Ἀμφιέρω δὲ τοῦ ἥρωος ἐν ταῖς λεγομέναις Συχαῖς ὑποδόμῃσι (ὁ Βύζας) νεῶν, αἱ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τῶν συκοφόρων δένδρων ἐδέξαντο«, Ἡσύχ. ὁ Μιλήσις. (2) » Ἐπὶ τὸν ἐπὶ τῇ Συκῇ (ἕλλ. γρφ. ὑπὸ τῇ Συκῇ) καλούμενον λιμένα«, Στράβ. Ζ'. (3) Συγχομένους μετὰ τῶν Σικουνδιανῶν, περὶ ὧν ἴδε σελ. 362 τοῦ Α' Μέρους.

ἀποτιμίαν καὶ μόνον, συμπεραίνει ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο παρέμεινε τῷ τόπῳ ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα διαβάσεως καὶ διαμονῆς τῶν ὑπὸ τὸν Βρέννον Γαλατῶν. Καὶ τῷ ὄντι ὁ Πολύβιος λέγει ὅτι » Οἱ περὶ Κομοντόριον Γαλάται ἐκί-
 » νησαν μὲν ἅμα τοῖς περὶ Βρέννον ἐκ τῆς οἰκείας· διαφυγόντες δὲ τὸν
 » περὶ Δελφούς κίνδυνον, καὶ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἑλλησποντον,
 » εἰς μὲν τὴν Ἀσίαν οὐκ ἐπεραιώθησαν· αὐτοῦ δὲ κατέμειναν, διὰ τὸ
 » φιλοχωρῆσαι τοῖς περὶ τὸ Βυζάντιον τόποις· οἱ καὶ κρατή-
 » σαντες τῶν Θρακῶν, καὶ κατασκευασάμενοι βασιλείον τὴν Τύλην, εἰς
 » ὁλοσχερῇ κίνδυνον ἤγον τοὺς Βυζαντίους κτλπ. (1)«. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ
 Σταυροφόροι ἐφρόνουν ὅτι ἡ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου ἐγράφη
 πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ Γαλατᾶ!! Σὺ δὲ τί λέγεις; ἔχει δίκαιον ἵνα με
 ἐρωτήσῃ ὁ ἀναγνώστης. Ἐγὼ, ἴσως δι' ἀντιπάθειαν φυσικὴν πρὸς πάντα
 τὰ τετραγυρῆμένα, προτιμῶ τὴν, ὅσῳ κοινοτέραν καὶ πεζοτέραν, τόσο
 πιθανωτέραν, ἐμοὶ τοῦλάχιστον, παράδοσιν, ἥτις παράγει τὸ ὄνομα ἀπὸ
 τοῦ ἐνταῦθα ἀμελγομένου καὶ πωλουμένου γάλακτος, καὶ μεθ' ἧς συμ-
 φωνοῦσιν ἄλλως οὐ μόνον αἱ περὶ τὰ Τατάουλα ἐπαύλεις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ
 τοῦ καταντικρὺ Βοσπορίου τὸ ὄνομα.

Ἀλλ', ὅπως κεν ἔχῃ, ὁ Γαλατᾶς, ἀπ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν πρώτων τῆς
 ΚΠ χρόνων, διὰ τὸ εὐθετόν τοῦ λιμένος 'του, ἦν τὸ πρῶτιστον τῶν τῆς
 ΚΠ προαστείων, καὶ ἐὰν δὲν εἶχε τείχους περίβολον, εἶχεν ὅμως θε-
 βαιότατα πύργους πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἐμπορέων. Ἐὰν παραδεχθῶμεν μάλ-
 λιστα τὴν ἰδέαν τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς τῶν Γαλατῶν, φαίνεται ὅτι ἐκπα-
 λαι ἐχρήσιμευεν ὡς κατοικία καὶ ἀγορὰ τῶν Εὐρωπαϊῶν ἰδίως ἐμπορέων,
 καθὼς καὶ σήμερον, παρ' οἷς παρέμεινε καὶ τὸ ὄνομα Πέραν ἢ Πέρα;
 διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεκαλεῖτο τὸ μέρος τοῦτο καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν Βυ-
 ζαντινῶν χρόνων, διὰ τὴν καταντικρὺ τῆς ΚΠ θέσιν 'του.

Παρὰ τοὺς λοιποὺς ὅμως τῆς Εὐρώπης κατοίκους, οἱ πολυπληθέστεροι
 καὶ ἰσχυρότεροι τῶν ἐν αὐτῷ παροικούντων ἦσαν οἱ Γενοῦῖται ἢ Γενοὺήν-
 σιοι. Οἱ ἐπιχειρηματῖαι οὗτοι θαλασσοπόροι, ἔχοντες ἐμπορικὰς ἀποικίας
 ἐν τῇ Κιμμερίῳ Βοσπόρῳ, καὶ ἀμιλλώμενοι, διὰ τὴν κατὰ θάλασσαν ὑπε-
 ροχὴν, πρὸς τοὺς Οὐνετοὺς, ἐγνώρισαν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας τὸ τοῦ
 Γαλατᾶ εὐθετόν, ὡς πρὸς τὸν τοῦ Εὐξείνου Πόντου εἰσπλὺν καὶ ἐκπλὺν,
 καὶ διὰ τοῦτο ἐνεφιλοχώρησαν ἀνέκαθεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο. Ὡφελούμεγοι
 δὲ ἀπὸ τῆς δυσχεροῦς καταστάσεως τῶν πραγμάτων τῆς Γραικορωμαϊκῆς
 αὐτοκρατορίας, τῆς ἐπὶ τῆς διαβάσεως μάλιστα τῶν Σταυροφορικῶν λε-
 γέωνων, ἰδίως δὲ ἀπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων, οἱ τινες ἐσπάραττον
 ἐσωτερικῶς τὸ βασιλείον ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων καὶ Καντακουζηνῶν, ἐν ᾧ

(1) Πολύβ. Βιβλ. Δ' 46.

ἐξώθεν προσεβάλλετο, ἐνθεν μὲν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἐκεῖθεν δὲ ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὡχυρώθησαν μονιμώτερον ἐν τῷ τόπῳ, ὥστε, περιαγαγόντες κατ' ὀλίγον τὰ φρούριον εἰς τὴν ἑαυτῶν ἐξουσίαν, κατήντησαν οἱ κινδυνωδέστεροι, καθόσον ἦσαν καὶ πλησιέστεροι, γείτονες τοῦ λειποψυχούντος ἤδη Ῥωμαϊκοῦ Κράτους.

Ἐπὶ Μανουὴλ δὲ τοῦ Κομνηνοῦ, θεραπεύοντος διὰ πολιτικοῦς λόγους τοὺς ἀπὸ τῆς Δύσεως, συνέρβρυσεν καὶ συνφκίσθη ἐν ΚΠ τοσούτο πλῆθος Λατίνων, ὥστε τῷ 1204, κυριευθείσης ὑπὸ τῶν Γαλλοβενετῶν τῆς πόλεως, μετωκίσθησαν ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸ Πέραν, διὰ τὴν συμβᾶσαν φρικτὴν ἐκείνην πυρκαϊάν, ἣτις ἀπετέφρωσεν αὐτῆς τὰ δύο σχεδὸν τρίτα, περὶ τὰς πεντεκαίδεκα χιλιάδας αὐτῶν, κατὰ τὸν Βιλλαρδουίνον, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις.

Μιχαὴλ δ' ὁ Παλαιολόγος, ἀνακτησάμενος τῷ 1261 τὴν ΚΠ, ἔκρινεν πολιτικώτερον ποιήσασθαι τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν, καὶ, βλέπων ὅτι ἐπὶ τῆς Λατινοκρατίας εἶχε συρρέυση καὶ ἀποκατασταθῇ ἐν τε τῷ Γαλατᾷ καὶ ἐν ΚΠ πλῆθος Οὐγενετῶν, Γενουησίων καὶ Πισαίων, τοὺς ὁποίους οὐτε συνέφερεν οὐτε ἡδύνατο ἴσως ἀναιμωτὶ 'να ἐξώσῃ, ἀπεφάσισε μᾶλλον 'να προσηλώσῃ μὲν τούτους εἰς ἑαυτόν· πρὸς ἀποφυγὴν δὲ τῶν καθημέραν ῥήξεων, ἀντιφερομένους πρὸς τε ἀλλήλους περὶ τῆς θαλασσοκρατίας ἀεῖποτε, καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει Γραικοὺς, ὧν τὴν πρὸ τεσσάρων ἡδὴ αἰώνων κεκηρυγμένην ὀρησχευτικὴν ἀντιπάθειαν κατὰ τῶν Λατίνων, εἶχον χορυφώσῃ ἢ τε κατάκτησις τῆς πόλεως καὶ αἱ καταχρήσεις τῶν Γαλλοβενετῶν, 'να 'τούς περιορίσῃ τοῦλάχιστον εἰς χωριστὰς συνοικίας. Ὅθεν καὶ παρεχώρησεν, εἰς μὲν τοὺς Οὐγενετοὺς καὶ Πισαίους, τὸ μέρος, ὅπερ εἶχον ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ ἐπὶ Ἀλεξίου ἀκόμῃ τοῦ Κομνηνοῦ, ὡς προείπομεν ἐν τῷ Α' μέρει (1)· εἰς δὲ τοὺς Γενουησίους, οἱ τινες ἦσαν καὶ οἱ πολυπληθέστεροι τῶν λοιπῶν, τὴν ἐν τῇ Περαιᾷ τοῦ Γαλατᾷ παραλίαν κατὰ μῆκος, ἀφ' οὗ ἐκρήμνισε προηγουμένως τὰ τοῦ φρουρίου τείχη, διὰ τὸ ἀσφαλέστερον, προσπαθὼν συνάμα καὶ 'να 'τούς ἀποσπᾷ καὶ προσηλόνῃ εἰς ἑαυτόν ὡς ἐθελοδούλους (Λιζίους καὶ Φεοῦδαταρίους), διὰ παραχωρήσεως προνομίων ἰδιαιτέρων, δωρούμενος αὐτοῖς καὶ τὰ ἀστυκὰ δικαιώματα, καὶ ἀναγνωρίζων αὐτοὺς ἀστοὺς (bourgeois) τῆς πρωτευούσης. Πρὸς διοίκησιν δὲ καὶ δικαστικὴν διεξαγωγὴν τῶν μετοίκων τούτων, ἐστέλλοντο, κατὰ χρόνους τακτοὺς, ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐκάστοις ἐθνῶν ἐπιμεληταί, καλούμενοι, ὁ μὲν τῆς Οὐγενετίας Βαίουλος (2), ὁ δὲ ἐκ Πίσης Κούνσουλος, ὁ δὲ ἐκ Γενούης Ποτεστάτος, οἱ τινες, πρὶν ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντά 'των, ἔφει-

(1) Ἴδε σελ. 532 τοῦ Α'. Μέρους. (2) Bailly, ἀπὸ τοῦ Λατινικοῦ Bajulus, συνωνύμου τοῦ Ἀραβικοῦ Βεζιρ, καὶ σημαίνοντος κατὰ λέξιν Ἀχθοφόρος, διασωθέντος δὲ μέχρι τῆς σήμερον παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, οἱ ὅποιοι τιτλοδοτοῦσιν ἕπαντα Εὐρωπαῖον Πρόξενον, ὡς Κόνσουλον καὶ Βαίουλον (Κόνσουλός, Μπάλιός).

λον, παρουσιαζόμενοι εἰς τὸ Παλάτιον, ἵνα ὑπόσχωνται καὶ προσφέρωσιν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα πελατεῖαν καὶ θεραπείαν, καὶ ἵνα συμπαρακολουθῶσιν ἀνευφημοῦντες αὐτὸν, ὡς ἴδιοι αὐτοῦ Λίξιοι· τὰ δὲ καταπλέοντα εἰς ΚΗ πλοῖά τ'ων, ἵνα μὴ δύνανται ἵνα προσορμισθῶσι, πρὶν, » εἰς τὰς Βλα- » χέρνας προσπλεύσαντα, βασιλέα τε εὐφημεῖν τὰ εἰκότα καὶ προσκυνεῖν », καθὼς διηγείται ὁ Παχυμέρης, οὗ τινος δανειζόμεθα τὰς λέξεις.

Ἡ τάξις αὕτη ἔδην διετηρήθη ἐπὶ πολὺ, καὶ οἱ Γενουῖται, καὶ τοὶ μὴ πω περιτετειχισμένοι, ἐπανέστησαν τῷ 1280 κατὰ τοῦ Μιχαήλ, ὅς τις ὁμῶς περίστειλεν αὐτῶν τότε τὴν ὀφρὺν, » ζημίαν ἐπιθέντων αὐτοῖς τὴν » δοκοῦσαν », κατὰ τὸν Γρηγοράν. Ἀλλὰ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ υἱοῦ του, Ἄνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου, εὕρισκομένων εἰς πόλεμον τῶν Οὐγενετῶν πρὸς τοὺς Γενουῖτας, καὶ στόλου Οὐγενετικοῦ ἐπιπλεύσαντος κατὰ τῶν ἐν Γαλατῇ, ἐλαττούμενοι ἐκείνων οὗτοι τῷ πλήθει, διέσωσαν ἑαυτοὺς καὶ τὰ ἑαυτῶν εἰς ΚΗ. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἵν' ἐξασφαλίσωσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ παρομοίων ἐπιδρομῶν, περιετάρφρυσαν τὰ οἰκήματά τ'ων, καὶ, » πρὸς τὸ μεγαλειότερον ταῦτα ἐποικοδομησάμενοι, καὶ » γῆν ὑπὲρ τὴν προτέραν προσπεριεβάλοντο ». Καταστάντος δὲ μετὰ καιρὸν εἰς πόλεμον τοῦ Ἄνδρονίκου τοῖς ἐκ Σικελίας Καταλανοῖς, οἱ Γενουῖται, καιροῦ λαβόμενοι, τὰς τε τάφρους ἐβάθυναν, ὡς καὶ ὕδωρ ἐν αὐταῖς εἶναι δυνατόν ἀπὸ τῆς θαλάσσης μετοχετεύεσθαι, . . . » καὶ τὰς τῶν οἰ- » κημάτων παρακυπτικάς, ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ τιτάνου παρωκοδομη- » μένας, εἰς ἀσφαλεῖς ἐπάλξεις καθίστων, καὶ ἰσοδόλα καὶ πετροδόλα ἐν » αὐταῖς ἐμχανῶντο (1) », ὅλα ταῦτα δῆθεν κατὰ τῶν Οὐγενετῶν.

Ἐπῆλθε τέλος ὁ ὀλέθριος ἐκεῖνος ἐμφύλιος πόλεμος, ὁ ἐπὶ Ἄνδρονίκου τοῦ Νεωτέρου πρὸς τὸν πάππον του Ἄνδρόνικον τὸν Πρεσβύτερον, καὶ ὁ τοῦ υἱοῦ του ἔπειτα Καλοῖωάννου πρὸς τὸν πενθερόν του τὸν Καντακουζηνόν, καὶ τότε οἱ Γενουῖται, τῆς εὐκαιρίας δραξάμενοι, ἄτε αὐτοὶ μὲν διὰ τοῦ ἐμπορίου εἰς πλοῦτον καὶ δυνάμειν ὁσημέραι ἐπιδιδόντες, τῶν δὲ Γραικῶν πρὸς ἀλλήλων σπαραττομένων, ἐξέτειναν βαθμηδὸν τὰς ἐπὶ τοῦ Γαλατᾶ κτήσεις τ'ων, καὶ, δωροδοκοῦντες τοὺς περὶ τὴν Αὐλὴν, ἀμπέλους τε ἐφύτευσαν εἰς τὸν ὑπερκείμενον λόφον (2), καὶ πρὸς φυλακὴν δῆθεν τῶν ἀμπέλων πύργους ἐκ διαλειμμάτων καὶ οἰκίας τειχήρεις ἐδείμαντο, » δυσανταγώνιστον κεκτημένας τὸ ὕψος, καὶ ἅμα τεῖχη καὶ πε- » ριδόλους, μακρὰν τὴν εὐρυχωρίαν ἔχοντας, ἄλλους ἐπ' ἄλλοις συχνοὺς » περιήλαυνον (3) », ἄχρις οὔ, καιροφυλακτήσαντες ἀσθενοῦντα τὸν Καντακουζηνόν ἐν Διδυμοτοίχῳ, καὶ συμπλακέντες πρὸς τοὺς ἐν ΚΗ, καὶ ὑπερισχύσαντες, περιετείχισαν τέλος ὅλον τὸν Γαλατᾶν, ἐπεκτείναντες

(1) Παχυμέρης. (2) Ὃπου τῶρα τὸ Σιχυροδρόμιον, ἵδε προσωτέρω. (3) Γρηγοράς.

ἴσως μόνον καὶ ὑψώσαντες πιθανῶς ἐπὶ τὸ μεγαλειότερον (ὡς προϋπάρχοντα πάντως) ἐν τῇ ὀφρῦϊ τοῦ λάφου, ἀκροπόλεως δίκην, καὶ τὸν σωζόμενον ἄχρι τοῦ δε πύργου (Γαλάτα-κουλεσι).

Ὁ Καντακουζηνὸς ἐδοκίμασε μετὰ ταῦτα ἵνα διαφιλονεικήσῃ πρὸς αὐτοὺς τὴν τῆς θαλάσσης ὑπεροχὴν, ἀλλὰ, καταναυμαχηθεὶς, εἰρήνευσε μετ' αὐτῶν, παραχωρήσας, ἐκὼν ἀέκων, τὰ νέα ταῦτα ὀχυρώματα, τὰ ὅποια αὐτοὶ καθημέραν ἐνδυναμοῦντες διὰ στρατιωτῶν καὶ ἄλλων πρὸς ὑπεράσπισιν ἀναγκαίων ὀπλων, κατέστησαν τέλος ἐπὶ Ἰωάννου Παλαιολόγου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Μανουὴλ, εἰς πόλεμον ἐκ τοῦ φανεροῦ πρὸς τοὺς ἐν τῇ ΚΠ ἐφ' ἱκανόν τινα χρόνον, ὥστε καὶ » τηλεβόλοις ἐξ ἀλλήλων οἱ τε » Ἕλληνες καὶ οἱ ἐκ τῶν Γαλάτου ἐνέβαλλον », κατὰ τὸν Λαόνικον.

Ἰδοὺ δὲ πῶς περιγράφει τὴν κατάστασιν αὐτῶν περὶ τὰ 1385 ὁ Φρουρασάρτος: » ils tiennent la ville et le chastel de Pere, qui sied en mer devant » Constantinople, et la font garder à leurs frais et despens, et la rafraichissent » sent trois ou quatre fois l'an de ce qui leur est nécessaire. Les Tartares et » les Turcs ont aucunes fois essayé comment ils le peussent avoir; mais ils n'en » peurent venir à chef: ainçois quand ils i sont venus, ils i ont plus pris que » mis. Car Pere sied sur une roche, et n'i a qu'une seule entrée, et les Genevois l'ont fortifié grandement ».

Περὶ δὲ τὰ 1446 οἱ ἐν Γαλατᾷ Γενουήνσιοι, βλέποντες τὰ τῶν Τούρκων ἐπὶ μείζον αἰρόμενα, ἀνήγειραν τὰ τοῦ φρουρίου ἑτῶν τεῖχη ὑψηλότερα καὶ ὀχυρότερα. Πρὸς οὐδὲν ὁμως ἐχρησίμευσαν ὅλα ταῦτα, ὅταν ὁ τρομερὸς Μεχμέδ ἔστησε τὰ ἑαυτοῦ πυροβόλα ἐπὶ τοῦ λάφου τοῦ Ἀγίου Θεοδώρου, καὶ ἐκεῖθεν κατεβύθισεν, ὡς προείπομεν, μίαν αὐτῶν τριήρη, ἐν μέσῳ τοῦ Κόλπου. Τότε συσταλέντες ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῶν, ἐκαρὰδόκουν ἔντρομοι τὴν ἐκβασιν τῆς πολιορκίας, θεραπεύοντες ὑποκεκρυμμένως ἀμφοτέρα τὰ διαμαχόμενα μέρη, μέχρις ὅτου, κριθείσης τῆς τύχης τῆς ΚΠ, παρεδόθησαν καὶ αὐτοὶ ἐθελοντὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς τὸν Μεχμέδ, ὃς τις, οὐ μόνον ἔδεν τοὺς ἠνώχλησεν, ἀλλὰ καὶ διὰ φερμανίου, τοῦ ὁποίου ἀντίγραφον ἐπικυρωμένον αὔξεται μέχρι σήμερον εἰς χεῖρας τῶν ἐν Γαλατᾷ συνωκισμένων Φράγκων (1), τοὺς ἀφῆκε ἵνα ἀσχολῶνται ἡσύχως εἰς τὸ

(1) Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀντιγράφωμεν ὁλόκληρον, ὅπως ἐξέδοτο αὐτὸ ὁ Χάμιερ Τέμ. Β', σελ. 532 τῆς ἱστορίας 'του. Ἐγρᾶφη δὲ, ἥ, πιθανώτερον, μετεφράσθη ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ εἰς τὸ τότε λαλούμενον Γραικικὸν ἰδίωμα. » Ἐγὼ ὁ μέγας Αἰθέντης καὶ Μέγας Ἀμυρᾶς Σουλτάνος (ὁ) » Μεχμέτ Μπέης, ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Αἰθέντου καὶ μεγάλου Ἀμυρᾶ Σουλτάνου (τοῦ) Μουράτ » Μπέη, ὁμνῶ εἰς τὸν θεὸν τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, καὶ εἰς τὸν μέγαν ἡμῶν Προφήτην τὸν » Μωάμεθ, καὶ εἰς τὰ ἑπτὰ Μουσάφια (*) ὅπου ἔχομεν καὶ ὁμολογοῦμεν, καὶ εἰς τοὺς ρεῖδ'

(*) Ἱερὰ βιβλία ἢ διαφόρους ἀναγνώσεις τοῦ Κουράν, ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ Μασάφ. Ἐν τῇ πρὸς τὸν Μέγαν Μαῖστωρα τῆς Ῥόδου ἐπιστολῇ τοῦ Σουλεϊμάνου Α' (Vertot, βιβλ. Ζ') ὁ Σουλτάνος οὗτος ἀρκίζεται εἰς τὰ τέσσαρα Μουσάφια, δηλαδὴ εἰς τὰ τέσσαρα οὐρανόπεμπτα βιβλία, τὴν Πεντάτευχον, τοὺς Ψαλμοὺς, τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸ Κουράν.

ἐμπορίων τῶν, καὶ ἵνα ἐπτελῶσιν ἀνενοχλήτως τὰ τῆς θρησκείας τῶν, πληρόντες τὸ κεφαλαιτικόν, ἀφελὼν αὐτῶν τὰ μέσα μόνον τῆς ἀντιστάσεως, καὶ χρημίσας διὰ τοῦτο τὰ πρὸς τὴν ξηρὰν τείχη τοῦ φρουρίου. » Τότε, λέγει ὁ Δούκας (2), μετὰ πέμπτην ἡμέραν εἰσῆλθεν ἐν τῷ » Γαλατᾷ, . . καὶ ἐκέλευσε τὴν στρατιὰν πᾶσαν καὶ τὰς περίε κώμας, » τοῦ χαλάσαι καὶ εἰς γῆν ρίψαι τὰ τείχη τοῦ Γαλατᾷ, καὶ ἀπολύσαι » αὐτούς· ὁ καὶ γέγονε. Χαλάσαντες οὖν (3) τὰ τείχη, ὅσα πρὸς τὴν ξηρὰν ἐπεπήγει, εἰσαν τὰ πρὸς τὸν λιμένα κείμενα κ. Φαίνεται δὲ ὅτι τὰ

» χιλιάδας προφήτας τοῦ Θεοῦ, καὶ πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ πάππου μου καὶ τοῦ πατρός μου, καὶ » πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὰ παιδία μου, καὶ εἰς τὸ σπᾶθι ὅπου ζῶνομαι. Ἐπειδὴ ἔστειλαν » οἱ καθολικοὶ Ἀρχοντες τοῦ Γαλατᾷ πρὸς τὴν Πόρταν τῆς Αὐθεντείας μου τοὺς τετημημένους » Ἀρχοντας τὸν Κύριον Μπαμπιλᾶν Παραδᾶν (*), καὶ τὸν Κύριον Μαράζον Δριφάκην (**), » καὶ τὸν Δραγομάνον των Νικόλαον Πελατσόνην (***), καὶ ἐπροσκύνησαν τὴν Βασιλείαν μου, » καὶ ἐδεήθησαν τῆς Αὐθεντείας μου, (καὶ) νὰ ἔχουν τὰς νομὰς κατὰ τὴν συνθήειαν τοῦ » καθόλου τόπου τῆς Αὐθεντείας μου· νὰ χαλάσω τὸ κάστρον των, αὐτοὶ δὲ νὰ ἔχουν τὰ » πράγματά των, καὶ τὰ ὁσπήτιά των, καὶ τὰ μαγαζία των, καὶ τὰ ἀμπέλιά των, καὶ τοὺς » μύλους των, καὶ τὰ καράβιά των, καὶ τὰς βάρκας των, καὶ τὰς πραγματείας των ὅλας, καὶ » τὰς γυναικὰς των, καὶ τὰ παιδία τῶν εἰς τὸ θέλημά των, καὶ νὰ πωλοῦν τὰς πραγματείας » των ἐλεύθερα, καθὼς ὅλος ὁ τόπος τῆς Αὐθεντείας μου· νὰ πηγαίνουν καὶ νὰ ἔρχονται ἐλεύ- » θερα διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, καὶ κουμέρκιον νὰ μὴ δίδουν, μήτε φιαστικὸν (****), εἴμη » νὰ δίδουν χαράτζιον, ὡς καθὼς εἶναι ὅλος ὁ τόπος τῆς Αὐθεντείας μου, οἱ αὐτοὶ νόμοι καὶ » συνίθειας νὰ εἶναι οἱ αὐτοὶ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἔμπροσθεν, καὶ νὰ τοὺς ἔχω ἀκριβοὺς, καὶ νὰ τοὺς » διαφεντεύω, ὡς καθὼς διαφεντεύω τὸ πρόσωπόν μου ὅλον. Τὰς Ἐκκλησίας των νὰ τὰς ἔχουν » καὶ νὰ τὰς φάλλουν, μόνον καμπάναι καὶ σημαντήρια νὰ μὴδὲν κυποῦν ἀπὸ τὰς ἐκκλη- » σίας των ματίδιον νὰ μὴ ζητήσω (*****), μηδὲ αὐτοὶ νὰ ποιήσουσι ἄλλας ἐκκλησίας. Οἱ πραγ- » ματευτάδες τῶν Γενουβίζων νὰ πηγαίνουν καὶ νὰ ἔρχονται ἐλεύθερα, νὰ ποιοῦν (πουλοῦν;) » τὰς πραγματείας των· πσιδία (των) κατὰ εἰς Γιανιτάρους νὰ μὴ πάρω, μήτε τινα νέον, » μήτε Τοῦρκοι νὰ εἶναι εἰς τὸ μέσον των, ἀμὴ νὰ εἶναι ἐξόχως (*****), εἴμητι νὰ βάλουν » ἡ Αὐθεντεία μου σκιάδον νὰ τοὺς βλέπῃ· αὐτοὶ δὲ οἱ Γαλατινοὶ νὰ ἔχουν ἄδειαν νὰ βάλουν » πρωτόγνητον εἰς τὸ μέσον των, διὰ νὰ διορθώσῃ τὰς δουλείας ὅπου ἔχουν οἱ πραγματευτά- » δες. Γιανιτάροι καὶ σκιάδοι νὰ μὴδὲν κινεοῦν εἰς τὰ ὁσπήτιά των· τὰ κουμέρκια, ὅπου » χρεωστοῦν νὰ τὰ μαζώξουν, ἔχουν καὶ χρέος, ἀπερνῶντες τὰ ὅσα ἐξώδευσαν, ἔχουν τὴν » ἄδειαν νὰ τὰ μαζώξουν ἀπὸ τὴν μέσση τους διὰ νὰ ἔβγουν ἀπὸ τὸ χρέος. Οἱ ἄρχοντες καὶ » οἱ πραγματευτάδες των νὰ μὴδὲν ἀγγαρεύωνται. Οἱ πραγματευτάδες τῶν Γενουβίζων νὰ » ἔχουν ἄδειαν νὰ πηγαίνουν καὶ νὰ ἔρχονται, καὶ νὰ δίδουν κουμέρκιον κατὰ τοὺς νόμους » καὶ συνίθειαν. Ἐγράφη τὸ παρὸν ὀρκωτικόν, καὶ ὤμοσεν ἡ Αὐθεντεία μου ἐν ἔτει 6961 » ἀπὸ κτίσεως Κόσμου, Ἐγύρας ἔτος 857 κ. Τοῦ ἐγγράφου τούτου ἐν κεφαλίδι μὲν ἐπιγέ- » γραπται ὁ Τουγρὰς ἡ τὸ μονόγραμμα τοῦ Σουλτάνου· κάτω δὲ σημειοῦνται Ἀραβιστῆαι » ἐξῆς λίξεις. » Ἐγένετο κατὰ τὰς τελευταίας δέκα ἡμέρας τοῦ μηνὸς Τζεμάζι-οὐλ-ἀχχὺρ 857, » ἐν τῇ εὐφρουνήτῳ Κωνσταντινουπόλει· κ· ἔπεται δὲ ἡ ὑπογραφή » Ὁ πτωχὸς Σαγανός κ· » ἦτον δὲ οὗτος Βεζίρης καὶ γαμβρὸς τοῦ Σουλτάνου. (2) Ἰστορ. Βεβλ. ΜΒ'. (3) Δύω ἐ- » δομαίους μετὰ τὴν ἔλωσιν.

(*) Ὁ Χάμμερ διορθοῖ τὰς λέξεις ταύτας διὰ τῶν Μπατίλων Παλαβιτσίνην· ἀλλ' ἴσως ἡ πρώτη λέ- » ξις εἶνε Βαβύλαν. (**) Μάρκον di Tronchi. (***) Nicolo Pallazoni. (****) Ὁ Χάμμερ τὰ » διορθοῖ εἰς φιαστικόν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μεταφράζει service forcé, πρόδηλον ὅτι ἐγράφη βιαστι- » κόν, δηλαδὴ ἀγγαρεύων. (*****) Μεταζήδιον νὰ μὴ ποιήσω. (*****) (ἰ) ἴσως Χάστ, δηλαδὴ » ὑποκείμενοι ἀμέσως εἰς ἐμέ.

πρὸς τὴν ξηρὰν ταῦτα τείχη ἀνωκοδομήθησαν, ἄγνωστον πότε, ὑπ' αὐτῶν αὐτῶν τῶν Τούρκων, διότι σήμερον σῶζονται εἰς ἀκέραιον σχεδὸν κατὰ στασιν.

Ὁ ὑπὸ τῶν Γενικητικῶν τούτων τειχῶν περικλειόμενος τοῦ Γαλατᾶ περίβολος σχηματίζει σήμερον μέγα τι ἄνισον τρίγωνον, οὗ-τινος ἡ μὲν βᾶσις παρατείνει τὸν Κεράτιον Κόλπον, ἀπὸ τοῦ Τόπ-χανᾶ πρὸς ἀνατολὰς ἄχρι τοῦ Μεϊτ-καπουσοῦ πρὸς δυσμὰς, ἀντικρύζουσα πρὸς τὴν ΚΠ., ἡ δὲ κορυφή συμπίπτει περὶ τὸν Μέγαν Πύργον, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ καὶ μόνοι δύνανται τις ἵνα περιλάβῃ τὸ σύνολον καὶ ἵνα παρακολουθήσῃ τὴν γραμμὴν τῶν ἄλλων δύο αὐτοῦ πλευρῶν καὶ τῶν σωζομένων ἀκόμῃ πύργων, μὴ φαινόμενων τῶν πλείστων διὰ τὰς προσωκοδομημένας αὐτοῖς οἰκίας. Διαιρεῖται δὲ διὰ τῶν τειχῶν τούτων, μαρτυρούντων διὰ τῆς κατ' ὀλίγον προεκτάσεως αὐτῶν τὴν βαθμυδὸν τοῦ φρουρίου αὐξήσιν, εἰς τρία τμήματα, ὧν τὰ μὲν πρὸς δυσμὰς χωρίζεται διὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ Μ. Πύργου ἀρχομένου καὶ εἰς τὸ Ἀράμπ-τζεαμίον καταλήγοντος τείχους, τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὰς διὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἀρχομένου καὶ καταλήγοντος εἰς τὸ Τελωνεῖον. Ἡ δὲ περιφέρεια αὐτοῦ εἶνε 4400 βημάτων, τὸ δὲ πλάτος διάφορον, ὡς ἐγγίστα δὲ μεταξὺ 400 καὶ 600 βημάτων. Εἶνε δὲ τριπλασίως μακρότερος, ἀπὸ τοῦ Μεϊτ-καπουσοῦ δηλονότι μέχρι τοῦ Τόπ-χανᾶ, ἢ πλατύτερος, ἀπὸ τοῦ Μπαλὺκ-μπαζάρ ἢ Καρά-κιοῦοῦ μέχρι τοῦ Κουλέ-καπουσοῦ. Ἐχει δὲ, καθὼς καὶ τὸ ἀπέναντι αὐτοῦ Βυζάντιον (τοῦ ὁποῦ δύνανται ἵνα θεωρηθῇ ὡς ἀντίρροπον), δώδεκα, ἢ, ἀκριβέστερον, δεκατρεῖς πύλας, ἐνέα μὲν παραθαλασσίας, τρεῖς δὲ ἢ τέσσαρας πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ τὸ Σταυροδρόμιον. Τὸ δὲ μεταξὺ τοῦ τείχους καὶ τῆς θαλάσσης διάστημα, ἔχον, ποῦ μὲν πλεῖον, ποῦ δ' ἔλαττον, 20 βημάτων πλάτος, ἐπέχουσι πλῆθος ἐργαστηρίων, καὶ μάλιστα καπηλείων καὶ ἰχθυοπωλείων, ἐκτὸς τῶν πρὸ τῶν πυλῶν πλατειῶν, ἀφειμένων πρὸς ἐκφόρτισιν τῶν πλοίων. Ἀδύνατον δὲ ἵνα φαντασθῇ τις πλειοτέραν κίνησιν, πλειοτέραν ζωὴν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, πλειοτέραν ἰδίως ποικιλίαν ἐνδυμασιῶν, διαλέκτων καὶ φυσιογνωμιῶν παρὰ τὴν περὶ τὰς πρὸς τὴν κρηπίδα ταύτην τοῦ Γαλατᾶ ἐξιούσας πύλας. Ὡστε ἐνταῦθα ἰστάμενός τις καὶ βλέπων τὰ καταπλέοντα καὶ ἐκπλέοντα πλοῖα διαφόρου μεγέθους καὶ διαφόρων σημαίων, τὰς χιλιάδας τῶν πορθμείων (πιαδὲ), ὅσα μεταφέρουσι μυρμηκῆδὸν ἀπὸ πρωίας ἄχρις ἑσπέρας ἀδιακόπως ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην τοὺς πραγματευομένους, ὅσοι δὲν προτιμῶσι τὴν διὰ τῆς γεφύρας διάβασιν, ἥτις ὡς ἀένναος ποταμὸς κυματίζει παλιρροῦσα τὰς τῶν διαβατῶν μυριάδας ἐναλλάξ ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην τοῦ Περᾶματος ὄχθην ἀπὸ πρωίας ἄχρις ἑσπέρας, τὰς θημωνίας τῶν διαφόρων ἐμπορευμάτων, τὰς ὁποίας καὶ ὅσον ἐπισωρεύουσιν ἐπὶ τῆς παραλίας αἱ

μαρμαρίνου, μεταβιβάζουσιν εἰς τὰ Χάνια καὶ ἀπ' αὐτῶν εἰς τὰς διαφόρους συνοικίας οἱ ἀχθοφόροι, τὸν ἀπερίγραφτον καὶ ὑπόκωφον θροῦν ἐκείνον τῶν συναλλαττομένων, τὸν ὁποῖον ἀμυδρῶς εἰκονίζει καὶ μολις κατασιγάξει τῶν κυμάτων ὁ φλοῖσθος, καὶ ὅλης ταύτης τῆς τὸρβης, τῆς συγκινήσεως, τοῦ περισπασμοῦ, μίαν καὶ μόνην αἰτίαν, τὸ κέρδος, θέλει πάντως ἐνθυμηθῇ τὸν μέγαν λόγον τοῦ Ναπολέοντος Α', ὅτι ἡ Κωνσταντινουπόλις μόνη εἶνε ἐν βασιλείῳ.

Ὁ περίβολος οὗτος, τοῦ ὁποῖου ἔδεν δύναται τις ἵνα περιοδεύσῃ ἔξωθεν, εἰμὴ μόνην τὴν δυτικὴν πλευρὰν, ὡς τῶν λοιπῶν δύο διακοπτομένων πολλαχοῦ ὑπὸ ἰδιωτικῶν αἰκοδομῶν, ἔχει ἀπὸ μὲν τοῦ Μεγάλου Πύργου μέχρι τοῦ Ἀζάμπ-καπουσοῦ ὀκτὼ πύργους, ὧν οἱ μὲν δύο πρῶτοι εἶνε τετράγωνοι, ὁ τρίτος στρογγύλος, ὁ τέταρτος τετράγωνος, ὁ πέμπτος στρογγύλος, ὁ ἕκτος πεντάγωνος, ὁ ἑβδομος τετράγωνος, ὁ δὲ ὀγδοὸς, σχηματίζων τὴν κορυφὴν τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς, τῆς παρατεινούσης τὸν Κόλπον, περιέχεται ὑπὸ οἰκιῶν. Ἐπὶ τῆς πρὸς δύοσιν πλευρᾶς δὲ τοῦ τρίτου πύργου ἐντετείχισται μαρμαρίνη πλάξ, φέρουσα ὑποκάτωθεν τριῶν οἰκοσήμεων τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν, Γοτθικοῖς γεγραμμένην γράμμασιν, ὡς καὶ αἱ ἐφεξῆς ἄσπασαι, παρεκτὸς μιᾶς, ἣν δηλώσομεν.

Hec. turris. fuit. perfecta. te
mpore. spectabilis. dñi. Boruchi.
de Grimaldis. M. CCCC. XXXIII.

Ὁ δὲ τέταρτος ἔχει πολλὰ μαρμάρια τεμάχια ἀρχαίων μνημείων καὶ ἐπιγραφῶν ἐντετείχισμένα, ἐφ' ἐνὸς τῶν ἀπαίων, ὑποκάτωθεν τεσσάρων οἰκοσήμεων, φαίνεται τις εἰκὼν, ἥτις, ἐὰν ἔδεν εἶχε τὸν περὶ τὴν κεφαλὴν κύκλον, ἤθελεν ἐκληφθῇ ὡς τινος τῶν ἀρχόντων.

Ἡ δὲ μεσημβρινὴ τοῦ τείχους πλευρὰ χωρίζεται σήμερον, ὡς προείπομεν, τῆς θαλάσσης δι' οἰκημάτων, καὶ που καὶ διὰ στενωπῶν, βαθμηδὸν προσχωθέντων, πάντως μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν τῆς πόλεως. Ἐὰ δὲ ἔσωθεν αὐτοῦ σωζόμενα ἔστιν οὐ χαμηλὰ καὶ θολωτὰ μαγαζεῖα, ἐκτισμένα τὸν αὐτὸν καθ' ὃν καὶ τὰ τεῖχη τρόπον, ἀνῆκον πάντως εἰς τὸ Τελωνεῖον. Ἐκ τῶν ὀκτὼ δὲ ἡ ἑννέα θυρῶν τῆς πλευρᾶς ταύτης τινὲς εἶνε ἀποτετείχισμένοι. Τὴν πρῶτην δὲ τούτων, τὴν τοῦ Ἀζάμπ-καπουσοῦ, ἡσφάλιζεν ὁ παρὰ τὸ πλησίον τζαμίον ὑψηλὸς καὶ στρογγύλος πύργος, ἀσφαλίζων συγχρόνως καὶ τὸ πρὸς τὴν ξηρὰν μέρος τῶν τευχῶν, καὶ ἐνούμενος μετὰ τοῦ προειρημένου ὀγδοῦ καὶ τελευταίου τῶν πρὸς δυσμὰς διὰ μεταπυργίου. Τῆς δὲ ἐπὶ τοῦ ὕψους αὐτοῦ συντετριμμένης ἐπιγραφῆς ἀναγινώσκονται μόνον αἱ λέξεις № 1432. Tempore Spectab. Τῆς δὲ ἐπὶ τῆς τοῦ Μοῦμ-χανὲ πύλης ἐγκεχωραγμένης ἐπιγραφῆς, κεκαλυμμένης τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῆς ἐπὶ τοῦ τείχους ἐστηριγμένης οἰκίας, ὁ

L. Le Mas Latrie ἀνέγνώ τῷ 1845 τὰς ἐξῆς λέξεις, ὡς ἀνακληροῦμεν
ἐξ ἐτέρων ἀναγνώσεων:

IHS (1) M. CCCC. XXXXVI. May.

Erexit prætor Marrufus Baldasar. ista.

Moenia plus aliis. nobile fecit opus. Gran
dis. is . . . . . Aspectu formoso. human.

Hec sibi servabit. Romanum, munera. nomen.

Cunque (2)

Cunque diis. Divum, cunque. celebrerit.

Τὸ δὲ ὑπέρθυρον τῆς τοῦ Ἑγρὺ-καποῦ πύλης κοσμεῖ ὠραία τις καὶ ἀξέ-
ραιος μαρμαρίνη πλάξ, ἔχουσα κάτωθεν τριῶν οἰκοσῆμων τὴν ἐξῆς, κε-
φαλαίοις γράμμασι κεχαραγμένην, ἐπιγραφὴν:

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ

Baltasari. B. F. Maruso. Galatæ. Hujus Byzan-
tianæ. Peræ Threicio Bosphoro. clarissimæ.

Genuensium. coloniæ. B. M. (3) prætori.

Qui. magistratum. quem. succeperat. digne. gerenda.

Suburbanis. hac. in. parte. mœnibus. ampliatis. et. ad.

Christeam. turrim. Anastasio. priscæ. altitudinis.

Duplo. collatis. col (4). ipsam. turriorem. eximie. propa-
gatam. exornatamq. fore. curavit.

Genuenses. ac. suburbani. Galatæi. cives. colonique. dedero.

Τὸ δὲ τεῖχος, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, σώζεται, σχεδὸν ἀξέ-
ραιον, ἄχρι τοῦδε, παρεκτὸς τῶν ἐπάλξεων, καταβληθεῖσων τῶν πλεί-
στων· ἡ δὲ ὠραία 'του κτίσις δικαιολογεῖ τοὺς τῶν Γενουθησίων ἐπαίνους.
Φαίνεται δὲ ὅτι αἱ περὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ τοξότιδες, σήμερον ἀποτετειχι-
σμένοι, ἐχρησίμευσον ὡς κανονοστάσια. Ἄν εἴνε ὅμως ὅλον ἔργον τοῦ Πο-
δεστάτου Μαρούφου, ἀλλὰ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, καθὼς δηλοῦται ἐκ
τῆς ἐπομένης ἐπιγραφῆς, κεχαραγμένης ἐφ' ἐνὸς τῶν ὠραιότερων μερῶν
τοῦ περιτειχίσματος.

⊕ Spectabilis. dñs. Luchinus

de Facio. potestas. coloniæ.

Hec. mœnia. compleri. fecit.

anno Dñi. M. CCCC. XXXX. VII.

Τὸ δ' ἐπίλοιπον τοῦ ἐντεῦθεν τείχους, καταλήγοντος εἰς τὴν πύλην τοῦ
Τὸπ-χανέ, καὶ συνεχομένου μετὰ τοῦ τείχους τῆς πρὸς ἀνατολὰς πλευ-
ρᾶς τοῦ περιβόλου, εἴνε παλὺ ἀρχαιότερον τῶν προειρημένων, καὶ ὅχι
τόσον ἐπιμεμελημένον. Τὴν δὲ χρονολογίαν τῆς κτίσεως αὐτοῦ (1340)

(1) Iehsus? (2) Ἐν ἄλλ. Quodque. (3) Bene merenti. (4) Coloniam.

ᾠρίζει ἡ ἐπομένη ἐπιγραφὴ, ἥς ἐξεκολάφθησαν τὰ εἰκόσημα, ἐντετειχι-
σμένη παρὰ τὴν τοῦ Κιρέτς-χαποῦ πύλην:

De. Francis. Galatæ. Filip. digne. potâs.

Litoria. moenia. burgi. coloniæ. urbi. gjuncsit.

Terdenis. mille. labentibus. annis.

Et quadrigentis. quo. XRS. nos. reparabit.

Τὰς δὲ ὑπὸ τοῦ Νικολάου-Ἀντωνίου Σπινόλα γενομένης εἰς τοῦτο τοῦ
περιτειχίσματος τὸ μέρος ἐπισκευὰς καὶ ἀνοικοδομήσεις, ἐνθυμίζει ἡ ἐπα-
μένη ἐπιγραφὴ, ἐντετειχισμένη ἐπὶ τοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν μέρους, μετὰ
τὴν τοῦ Κιρέτς-χαποῦ πύλην:

Spectabilis. nobilis. Dñs.

Nicolaus. Antonius. Spinold.

Potestas. Pere hoc opus fieri.

(jussit) M. CCCC. XXXX, die X. . . .

Τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τούτου μέρους, ἔσωθεν μὲν, τὸ πλεῖστον τῶν πύρ-
γων (ὧν ἅπαντες κατοικοῦνται, ἀποβαλόντες τὰς ἐπάλλξεις αὐτῶν καὶ
στεγασθέντες) ἐπέχουσιν αἱ ἐνταῦθα κτήσεις τῶν Λαζαριστῶν καὶ τινες
ιδιωτικαὶ οἰκίαι· ἔξωθεν δὲ ἡ τάφρος, διατηρουμένη σχεδὸν καθ' ὁλοκλη-
ρίαν, ἐπιτρέπει τὴν ἐξέτασιν τῶν τε τειχῶν καὶ τῶν πύργων, οἳ τινες,
τετράγωνοι πάντες καί, ὡς πρὸς τὴν κτίσιν, ὅμοιοι τοῖς τοῦ λοιποῦ πε-
ριβόλου, ἔχουσι τοῦτο μόνον ἀξιοπαρατήρητον, ὅτι ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων
αὐτῶν διατέτρηνται τοξότιδες. Ὁ πρῶτος δὲ αὐτῶν, ὁ παρὰ τὴν τοῦ Τόπ-
-χανᾶ πύλην, ἐτελειώθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Βαλτάσαρ Μαρούφου, τοῦ κτίσαν-
τος καὶ τὰ πρὸς τὴν παραλίαν μέρη· φέρει δὲ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

⊕ M^o. CCCC^o. XXXX V^o. Completa est

Hec turris. tempore. podestad.

Ie. Spectabilis. Dñi, Baltasari.

Marufi. de mense. Maii.

Ὁ δὲ δεύτερος οὐδὲν ἔχει ἀξιοπαρατήρητον. Ὁ δὲ τρίτος, γειτνιαζὼν τῇ
τοῦ Παρμάχ-χαποῦ πύλῃ, ἐτελειώθη ἐπὶ τῆς διοικήσεως Ἰωάννου τοῦ
Σαούλ, ὡς δηλοῖ ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ.

⊕ Turris. ista. fuit. finita. tem

pore. regiminis. egregii. viri.

Dñi. Johannis. Sauli. honorabilis.

Potestatis. Peyre. MCCCCIII.

Die. prima. Novembris.

Ὁ τέταρτος πύργος κατερείπουται· τὸ δὲ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ τρίτου
μεταπύργιον σώζεται ἀκέραιον. Ὁ δὲ πέμπτος, ὑψηλότερος καὶ ὀχυρώτε-
ρος τῶν λοιπῶν, γειτνιαζέει τῇ πύλῃ καὶ τῷ ἄξονι τῆς μεγάλης ὁδοῦ τοῦ
Σταυροδρομίου. Ἐκ δὲ τῆς ἐπὶ τοῦ ὕψους αὐτοῦ κολοβωμένης ἐπιγραφῆς

μάλις διακρίνονται οἱ ἀριθμοὶ 144. . . . Ἐντεῦθεν ὁ περίβολος, προβαίνων πρὸς ἀνατολὰς τῆς πρὸς τὸ Σταυροδρόμιον πύλης, ἐνοῦται, ἐπεκτεινόμενος ἄχρι τῆς τοῦ λόφου κορυφῆς, μετὰ τοῦ βορείου τείχους, ὀπισθεν τοῦ Μεγάλου Πύργου, ἡ

Γκαλάτᾶ-κουλεσί.

Ὁ Μέγας οὗτος τῶ ὄντι πύργος, ὃς τις ἐπείχεν ἀκροπόλεως θέσιν, ὡς πρὸς τὸ τοῦ Γαλατᾶ φρούριον, ἐκαλεῖτο ποτε τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐκτίσθη κατ' ἀρχὰς ὑπὸ Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου, κατὰ τὸ ἡμῖς σχεδὸν χαμηλότερος τοῦ νῦν ὀρωμένου σχήματος, εἰς ὅπερ ἀνύψωσαν αὐτὸν τῶ 1348, καὶ πάλιν ὕστερον τῶ 1446, ἔχων σήμερον ὑπὲρ τοὺς 140 πόδας ὕψος, ὅπου ἀναβαίνει τις δι' 146 βαθμίδων, ἐμπεποιημένων τὸ πλεῖστον ἐντὸς τοῦ πάχους τοῦ τείχους ἐκ τετραγώνων ὡραίων λίθων. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὕψους αὐτοῦ ἔχει δύο σειρὰς θυρίδων, καὶ μέχρις οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἦτον ἐς-εγασμένος, καθὼς καὶ οἱ τοῦ Ἐπταπυργίου καὶ οἱ τῶν Χιμισαρίων πύργοι, διὰ κωνοειδοῦς ὀρόφου, ὃς τις ὅμως ἦτον, φαίνεται, μεταγενεστέρας κατασκευῆς. Διήρηται δὲ ἐσωθεν εἰς πέντε ξύλινα πατώματα, ἐπέχοντα τὸ ἡμῖς τῆς περιφερείας 'του, καταλειφθέντος τοῦ ἐπιλοίπου κενοῦ πρὸς εὐκολίαν τῆς τῶν ζωοτροφιῶν ἀνεγκύσεως ἐν καιρῷ πολιορκίας. Ἡ δὲ διὰ τοῦ πάχους τοῦ τείχους διερχομένη κλίμαξ καταλήγει εἰς τὸν πρῶτον ἐκ τῶν ὀρόφων τούτων· ἀπ' αὐτοῦ δὲ πρὸς τὸν δεῦτερον ἡ ἀνοδος γίνεται διὰ κλίμακος περιαιρετῆς, ἐξασφαλιζομένου τοιοιτοτρόπως τοῦ ἀνωτάτου ὀώματος ἢ τῆς αἰθούσης τῆς περατούσης τὸν πύργον.

Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ὁ πύργος οὗτος ἐχρησίμευσεν ὡς νεκροταφεῖον. Ἐν-σκήψαντος γὰρ τοῦ τρομεροῦ ἐκείνου λοιμοῦ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου κατήντησαν ὅς ἀποθνήσκωσιν ὑπὲρ τὰς 10,000 ἄνθρωποι καθ' ἡμέραν, ὥστε δὲν ἐπρόφθانون ἵνα τοὺς θάπτωσιν, ἀναβάντες, λέγει ὁ Προκόπιος, εἰς αὐτόν τε τὸν πύργον καὶ ἄλλους, καὶ τὰς ὀροφὰς αὐτῶν περιελόντες, ἐρρίπτων ἐντὸς αὐτῶν τοὺς νεκροὺς, » καὶ ξυννήσαντες, ὡς πη ἐκάστῳ παρέτυχεν, » ἐμπλησάμενοί τε τῶν νεκρῶν, ὡς εἶπεῖν, ἅπαντας, εἶτα ταῖς ὀροφαῖς » αὐθις ἐκάλυπτον. Καὶ ἀπ' αὐτοῦ πνεῦμα δυσῶδες εἰς τὴν πόλιν ἰὸν, ἐτι » μᾶλλον ἐλύπει τοὺς ταύτῃ ἀνθρώπους «.

Εἶχε δὲ μέχρι τῆς ἀλώσεως ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ καὶ σταυρὸν μέγαν, κατενεχθέντα ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὅθεν ἐκαλεῖτο καὶ Πύργος τοῦ Σταυροῦ, κατὰ τὸν Σανσωδῖνον: » Mandarono a terra la Torre della Croce, » in cima dalla quale era un gran croce «.

Πυρποληθείσης δὲ τῆς στέγης αὐτοῦ τῶ 1794, ἐπεσκέυασεν αὐτὸν ὁ Σουλτάν-Σελήμ, καὶ πάλιν ταῦτο παθόντα τῶ 1824, ἀνεκαίνισεν ὁ Σουλτάν-Μαχμούδ. Ἀφαιρεθείσης τέλος τῆς στέγης, χρησιμεύει σήμερον,

παθώς καὶ ἀνέκαθεν, πρὸς σκοπιωρίαν τῶν πυρκαϊῶν, ἃς οἱ ἐν αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ διαμέροντες φρουροὶ ἀναγγέλλουσιν, οὐχὶ πλέον καθὼς ἄλλοτε κροῖοντες τὸ ἀπὸ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ κρεμάμενον ὑπερμέγεθες τύμπανον, ἀλλ' ἀφροντες σφαίρας ἐρυθρᾶς, ὁ ἀριθμὸς, τὸ μέγεθος καὶ ἡ θέσις τῶν ὁποίων (φωτιζομένων ἐνδοθεν τὴν νύκτα), δηλοῖ τὸ μέρος ὅπου τὸ δεινὸν ἐξεργάγη, καθὼς αὐτὸ τοῦτο πράττεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντιπέραν ἐν τῷ ἀρχιστρατηγείῳ ὑφουμένου ἐτέρου πύργου, μεθ' οὗ, καθὼς καὶ μετὰ τῶν ἐπὶ τοῦ Βόσπορου, Σκουταρίου κλπ., συγκοινωνεῖ προσέτι καὶ διὰ τηλεγραφικῶν σημείων.

Ἄν πρέπει δὲ νὰ συγχέηται, καθὼς τοῦτο συνέβη πολλοῖς τῶν περιηγητῶν, πρὸς τὸν ἄλλον πύργον τοῦ Γαλατᾶ, τὸν ἐπὶ τῆς παραλίας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξετείναντο αἱ πρὸς τὴν παρὰ τὴν Χρυσόπολιν Δάμαλιν καὶ τὸν ἀπέναντι ἐν τῷ Βυζαντίῳ πύργον τῶν Μαγγάνων διατεινόμεναι ἄλυσαι, κλείουσαι, ἐκείθεν μὲν τὸν Βόσπορον, ἐντεῦθεν δὲ τὸν Κεράτιον κόλπον ἐν καιρῷ κινδύνου, καθὰ προείπομεν.

Ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ πύργου τούτου ἡ θέα τῆς ΚΠ καὶ τῶν πέριξ ἐν ἀληθῶς ἐξαισία, διότι ἡ ὄρασις περιλαμβάνει διὰ μιᾶς ἅπασαν τὴν ἀπέναντον τῆς βασιλευούσης ταύτης ἑκτασιν, ὡς ἐν Πανοράματι, καὶ, ἐπέκεινα ταύτης, τὴν Προποντίδα καὶ τὰς περὶ τὴν πόλιν νήσους, καὶ πρὸς ἀριστερὰν τὴν ἀμπελόφυτον Χαλκηδὼνα καὶ τὰς εὐφόρους τῆς Βιδυνίας ἀκτᾶς, εἰς τὸ βάθος δὲ τῆς εἰκόνης τὰ Ἀργανθῶνεια ὄρη, ὑπεράνωθεν τῶν ὁποίων ἔχει ἀνυψωμένην τὴν αἰωνίως χιονοστεφῇ αὐτοῦ κορυφῇ ὁ ἀγγλινέφης Ὀλυμπος τῆς Μουσίας, πρὸς τὰ δεξιὰ δὲ τὰς ἀπέναντους πεδιάδας τῆς Θράκης καὶ τοὺς δύο ποταμοὺς τοῦ Κηαχγῆδ-χανέ, καὶ πρὸς ποδῶν τοῦ θαλάσσιου, ἐνθεν μὲν τὸν Κεράτιον κόλπον, ἐξευγμένον διὰ τριῶν γεφυρῶν πρὸς τὰς ἐκατέρωθεν ἀκτᾶς, ἐτέρωθεν δὲ τὸν Βόσπορον, ὁρᾷ χοντα, εἰποι τις ἂν, τὰ θεμέλια τοῦ Πύργου. διότι ἐνώπιον τῆς μεγαλειότητος αὐτοῦ ἐκλείπει ὁ Γαλατᾶς ὁλόκληρος, καὶ οἱ ἄνθρωποι περιστελλοῦνται εἰς σμικρότητα μυρμήκων.

Ἐντὸς τῶν ὁρίων τούτων περικλεισμένος ὁ καθαυτὸς Γαλατᾶς, κατὰ τῆς διὰ τὴν στενότητα τῶν ὁδῶν, τὸν μὲν χειμῶνα διὰ τὴν λάσπην, τὸ δὲ θέρος διὰ τὴν καύσιν, ἀκατοίκητος, καὶ τοι συνοικούμενος ὑπὸ 80-100,000 ψυχῶν, τῶν πλείστων βιομηχάνων ἢ ἐμπορευομένων. Περιέλωμεν τὸν λαβύρινθον τοῦτον, φυλάττοντες τὴν αὐτὴν καὶ ἐνταῦθα τὰ ξιν, τῆς ἀπὸ μιᾶς τῶν πυλῶν ἐξόδου καὶ διὰ τῆς μετ' αὐτὴν εἰσόδου εἰς τὸ φρούριον, καὶ περιγράφοντες τὰ περὶ αὐτὰς, ἦν ἐτηρήσαμεν καὶ ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ ἄσματος, ποιούμενοι δὲ ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Πύργου, ὡς τοῦ κυριωτάτου σημείου, περὶ ὃ καὶ εἰχομεν ἤδη καταρτίσειν.

Ὅπισθεν τοῦ Πύργου τούτου ἐκτείνονται κατὰ μήκος τῶν τοῦ Γαλατᾶ τειχῶν πλατύταται τάφροι, χρησιμεύουσαι εἰς τοὺς σχοινοστροφούς, ὅσαι

αὐτῶν εἰσέτι δὲν συνεχώσθησαν. Πρὸ δὲ τῆς τῶν Γενιτσάρων καταστροφῆς, ἔχον καὶ ἄλλον παράδοξον προσδιορισμὸν, διότι ἦσαν τὸ σύνθημα τῆς συναντήσεως μέρος (rendez-vous) τῶν μονομαχούντων Γαλειοντζήδων καὶ ἐπειδὴ αἱ τάφοι καλοῦνται ὑπὸ τῶν Τούρκων Χχενδέκ (χάνδακες), ἡ φράσις: Χχενδεκτέ γκιουρουσούρους, ἀνελόγει μεταξὺ τῶν παρ' αὐτοῖς μαχαιράδων πρὸς τῶν Γάλλων τὸ: nous nous reverrons au bois de Boulogne.

Τὴν πρὸς δυσμὰς διεύθυνσιν αὐτῶν παρακολουθοῦντες, καὶ ἔχοντες δεξιόθεν τὰ Μνηματάκια, δηλαδὴ τὰ ὑπὲρ τὸν Τέρσ-χανέν Τουρκικὰ κοινοταφεῖα, καὶ τὸ σκιαζόν αὐτὰ δάσος τῶν κυπαρίσσω, εἰσερχόμεθα διὰ τῆς πρώτης ἐντεῦθεν Πύλης τοῦ Μεϊτ-καποῦ, μεθ' ἣν ἔπεται πρώτη τῶν ἐπὶ τῆς παραλίας ἡ τοῦ

Ἀζάμπ-καποῦ,

πρὸς τὴν ὁποίαν περατοῦται ἡ ἀπὸ τοῦ Οὐν-χαμπάν ἀρχομένη μέσῃ τῶν ἐπὶ τοῦ Κερατίου κόλπου τριῶν γεφυρῶν, ἡ καὶ πρώτη ζευχθεῖσα, ὡς προείπομεν (1).

Ἡ πύλη αὕτη παρωνομάσθη ἀπὸ τῶν περὶ αὐτὴν ἀρχῆθεν συνοικισθέντων ἐργατῶν (ἀζάμπ) καὶ στρατιωτῶν τοῦ Ναυστάθμου. Λέγεται δὲ καὶ Ἀράμπ-καποῦ, διὰ τε τὸ ἐνδοθεν καὶ πλησίον αὐτῆς Ἀράμπ-τζαμίον, καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν συνοικισθέντας, ὡς μετὰ μικρὸν εἰρήσεται, Ἀραβας.

Μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων πυλῶν ὑφθύνται ἐπὶ τῆς παραλίας τέσσαρὰ τζαμιά, Α', τὸ Ἀζάμπ-τζαμισί, κτίσμα τοῦ Βεζίρη Μεχμέδ-πασσᾶ, πατὴρ τοῦ Ἡδραήμ-πασσᾶ, κτίτορος ἄλλου λαμπροῦ τζαμίου παρὰ τὸ ἐν ΚΠ Κάτεργα-λιμάν, γεννηθέντος τῷ 1577. Β', τὸ Μεχμέδ-πασσᾶ-τζαμισί, κτίσμα τοῦ Νισαντζή-Μεχμέδ-πασσᾶ. Γ', τὸ Γελκεντζιλέρ ἢ Γελκεντζή-χανή-τζαμισί, κτίσμα τοῦ Κεμανχέσ-Μεχμέδ-πασσᾶ, καὶ Δ', τὸ Χατζή-Μουσταφᾶ (3), ὧν τὰ δύο πρῶτα ἔργα τοῦ Σινάν.

Ὑπεράνωθεν δὲ καὶ μεσογειότερον αὐτῶν κεῖται, πλησίον τοῦ Βαλιδὲ-τζαμίου, τὸ

Ἀράμπ-τζαμισί,

περίφημον παρὰ τοῖς Τούρκοις διὰ τὴν ἀρχαιότητά του καὶ τὴν θρυλλομένην χάριν τοῦ ἐν αὐτῷ πηγάζοντος ὕδατος. Διότι κτίτορα μὲν αὐτῷ ἐπισημαίνουσι τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ἀράδων Μουσλήμ (τὸν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς Μασαλμᾶ), ἀδελφὸν τοῦ Κχαλίφου Σουλεϊμάνου τοῦ Α', ἐκ τῆς πατρὶδος τοῦ Οὐμμεῦ, πολιορκήσαντα (τὰ χρονικά τῶν Ἀράδων λέγουσι: ἡττηθεὶς) τὴν ΚΠ τῷ 716. τὸ δὲ ὕδωρ τῆς ἐν αὐτῷ πηγῆς, πινόμε-

(1) Ἰδ. σελ. 553 τοῦ Α' Μέρους.

νον ἐντὸς σκέυους τινὸς ἐξ ἐβένου, ὅπερ, διατηρούμενον ἐν τῷ ναῷ τούτῳ, μετεχειρίζετο (λέγουσιν) ὁ κτίτωρ αὐτοῦ εἰς τὰς ἐκστρατείας του; πιστεύουσιν ὅτι ἔχει τὴν ιδιότητα τοῦ 'να χορηγῇ εὐτοχίαν εἰς τὰς κυούσας καὶ ἀφθονίαν γαλακτος εἰς τὰς θηλαζούσας. Ἐννοεῖται δ' ἐκ τούτου ὁποῖαν χρυσὴν μεταλλεύουσιν ἐξ αὐτοῦ οἱ καρπούμενοι πάντοτε καὶ παντοῦ τὰς ἐθνικὰς δεισιδαιμονίας. Τὸ τζαμίον τοῦτο, τὸ μεγαλύτερον τῶν ἐν Γαλατᾷ μετὰ τὸ τῆς Βασιδῆ, ὅθεν καὶ Μπουγιούκ (Μέγα) καλούμενον πρὶν κτισθῇ ἐκεῖνο, ἀνωκοδομήσατο κατερειπωθὲν Σουλτάν-Μεχμέδ ὁ Γ'.

Τὸ σχῆμα τοῦ ναοῦ τούτου εἶν' ἀρκετὰ κομψόν, καὶ 'δὲν ὁμοιάζει πρὸς καὲν ἄλλο τῆς πρωτευούσης. Ἦτον δὲ πρότερον ἐκκλησίᾳ Λατινικῇ, καὶ πιθανῶς μοναστήριον, τῆς Ἀγίας Κλάρας, σωζόμενον καὶ ἐπὶ Κρουσίου; καὶ κείμενον, κατὰ τὸν Γύλλιον, ἐπὶ τῆς γωνίας, ὅπου ὁ κόλπος κάμπτεται ἀπὸ δυσμῶν τῶν χειμερινῶν σχεδὸν πρὸς τὰς ἰσημερινὰς καὶ, τούτου δοθέντος, ἐπειδὴ περὶ τὴν ἐνταῦθα ἀκτὴν ἦτον καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς, μεταποιήθεις ἀπὸ εἰδωλείου τῆς Ἀρτέμιδος Φωσφόρου, ἡ δὲ τῆς Ἀγίας Μαύρας (1), κτισθεὶς μὲν ὑπ' αὐτῆς τῆς ιδίας, λαβούσης τὸν τόπον ὑπὸ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, κατεδαφισθεὶς δὲ ὕστερον ὑπὸ Κοπρωνύμου, ὃς τις, φονευτήριον ποιήσας τὸν τόπον, μετωνόμασεν αὐτὸν πρὸς περίγελων Τὰ Μαύρα (2), κατὰ τὸν Σουλδαν, 'δὲν εἶναι παράδοξον ὅλων τούτων καὶ τὴν θέσιν καὶ τὰ ὀνόματα 'να ἐκκληρονόμησε τὸ Ἀράμπ-τζαμίον. Ὁ δὲ Σάμμερ; ἀναφέρων τὸ ἐπίθετον τῆς Ἀφροδίτης Μελανίδος (3); θπεμφαίνει καὶ ἄλλην μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν προσωυμιῶν συγγένειαν. Ὅτι ὅμως τὸ Ἀράμπ-τζαμίον εἶνε ἡ ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου ἡ τῶν Ἀρεοβίνδου, τὸ μὲν πρῶτον κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ περιφήμου Ὑπάτου τοῦ ἐπὶ Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς, ἀνοικοδομηθεῖσα δὲ τῷ 598 ὑπὸ τοῦ Μαγίστρου Πέτρου, ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου, καὶ μετὰ 92 ἔτη μεταποισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ρινοτμήτου (3) εἰς λουτῖρον, οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει διδόμενον παρὰ τὴν παρήχησιν μόνην ἀμφω τῶν ὀνομάτων διότι, παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς τοῦλάχιστον συγγραφεῦσι, 'δὲν ἀναφέρεται. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα πάντα, ἅπερ ὡς ἀπλὴν μόνον σημειοῦμεν εἰκασίαν, οὐδὲν διςχυρίζόμενοι, ἀνατρέπονται πρόρριζα, ἐὰν παραδεχθῶμεν, κατὰ τὸν Τούρνεφόρτιον (ὃς τις φαίνεται ὅτι τῷ ὄντι ἐπορίσθη ἀκριβεῖς πληροφορίας), ὅτι ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς, ἡ κτισθεῖσα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τῆς Ἐκάτης (καὶ οὐχὶ τῆς Ἀρτέμιδος) Φωσφόρου, ἔκειτο ἐν τῷ Τὸπ-χανέ. Τὸ δὲ Ἀράμπ-τζαμίον ἦτον (λέγει) ἐκκλησία τῶν Δομνικανῶν, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Ὑακίνθου (3) καὶ ἐπιφῆμισθεῖσα τῷ

(1) Τῶν Ἀγίων Τιμοθέου καὶ Μαύρας, ἐορταζομένων τῇ 3 Μαΐου. (2) Καθὼς καὶ τὴν τοῦ Μυρελαίου Μονὴν (ἴδε σελ. 280 τοῦ Α' μέρους) παρώδησεν εἰς Ψαρέλαιον. (3) Ἴδε τὸν Πανσυνίαν;

ἀποστόλῳ Παύλῳ, τῆς ὁποίας τῷ 1702 ἔδην ἐσώζοντο, εἰμὴ δύο μόνοι μαρμάρινοι κίονες, 15 ποδῶν σχεδὸν ὕψους, χρησιμεύοντες ὡς παραστάδες τῆς θύρας Τουρκικοῦ τινος οἴκου.

Ἀλλ' ὅπως κεν ἔχη, τὴν ἐκκλησίαν ταύτην δημεύσαντες περὶ τὰ 1600 οἱ Τούρκοι, μετεποίησαν εἰς τζαμίον, χωρὶς ἵνα μεταβάλῃσι σχεδὸν τίποτε, οὔτε τὰ ὕαλῖα, οὔτε τὰς ἐπὶ τῶν θυρῶν Γροθικὰς ἐπιγραφάς, παρεκτὸς μόνοι τοῦ κωδονοστασίου, ὅπερ μετεσχημάτισαν εἰς μιναρέν. Πιθανώτερον ὅμως νομίζω ὅτι συνέβη τοῦτο περὶ τὰ 1612, ὅτε οἱ ἀπὸ τῆς Γρεναδάς καὶ Ἰσπανίας ἐκδιωχθέντες Μαύροι, οἵτινες εἶχον συνεικισθῇ ἐνταῦθα, ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τοῦ Καδῆ τοῦ Γαλατᾶ, Μαύρου τὴν καταγωγὴν ἐπίσης, ἐδίωξαν τοὺς Ἑβραίους ἀπὸ τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ἐκρήμνισαν τὰς συναγωγὰς τῶν, καὶ ἤθελον πράξῃ τὸ ἴδιον καὶ εἰς τοὺς χριστιανούς, ἐὰν ἔδην ἐμεσολάβει ὁ τῆς Γαλλίας πρέσβυς.

Διηγούνται δέ, ὡς πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ τζαμίου τούτου, ὅτι Ἀχμέδ ὁ Γ', ἐρωτηθεὶς παρασκευὴν τίνα ὑπὸ τοῦ Κχιζλάρ-ἀγᾶ, κατὰ τὴν τάξιν, εἰς ποῖον τῶν τζαμιῶν ἐμελλε ἵνα προσευχῇ, εἰς τὸ ἐδικόν σου, τῷ ἀπεκρίθη, ἐννοῶν τὸ τζαμίον τοῦτο. Ὁ Ἀρχιευνοῦχος προσέκύνῃσε μὲν, καὶ ἐξῆλθε (διότι αἱ ἀποκρίσεις τῶν Σουλτάνων οὐδέποτε ἐπαναλαμβάνονται) μὴ ἐννοῶν ὅμως περὶ τίνος τζαμίου προέκειτο, διότι ἴδιον τζαμίον δὲν εἶχε κτίσῃ, εὗρίσκετο εἰς ἀμνηχανίαν. Παρατηρήσας δὲ στενοχωρημένον αὐτὸν εἰς τῶν ὑπηρετῶν του, καὶ τολμήσας ἵνα ἐρωτήσῃ καὶ ἵνα μάθῃ τὸ αἶτιον, τῷ εἶπεν ὅτι ὁ λόγος ἦτον περὶ τοῦ τζαμίου τούτου, ὅπερ μαθὼν ἔπειτα ὁ Σουλτάνος, προήγαγε, λέγουσι, τὸν ὑπηρετὴν ἐκεῖνον εἰς τὰ μέγιστα τῶν ἀξιωμάτων.

Παρὰ τοὺς ἀνωτέρω σημειωθέντας ναοὺς, ἀναφέρεται, ὡς κείμενος πλησίον τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ὁ τῆς Ἀγίας Θέκλης, πρὸς ὃν ἔφερεν ὁδὸς ἀπὸ τῶν πυλῶν τῶν Συκῶν, ἴσως ὁ αὐτὸς τῷ κτισθέντι μὲν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἰδιώτου ἔτι, πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον, ἀνακαινισθέντι δὲ ὑπὸ Ἰουστίνου τοῦ νεωτέρου.

Καὶ παρ' αὐτὸν ἄλλος τρίτος, ὁ τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου, ὃς τις ἐκλείσθη καὶ ἐσφραγίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ Σουλτάν Μουράδ τοῦ Δ'. ἐπὶ δὲ τοῦ Σουλτάν-Ἡβραήμ, ἐπειδὴ γυνὴ τις ἐκ τῶν τοῦ Σεραγίου, διαρρήξασα τὰς σφραγίδας, καὶ λουσθεῖσα ἐν τῷ Ἀγιάσματι αὐτοῦ, τὸν ἐσφράγισα πάλιν, ὁ τότε Βεζίρης Καρά-Μουσταφᾶς, θυμωθείς, μετεποίησεν ὀριστικῶς, αὐτὸν τε καὶ τὸν τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου, εἰς Τζαμία.

Ἐσώθεν δὲ τῆς τῶν Ἀράβων πύλης ἔδρυται περικαλλέστατόν τι ὕδρονομεῖον (Ζεμπίλ-χανέ) καὶ κρῖναι περὶ αὐτὸ, κτίσμα τῆς Σαληχέ, μητρὸς (Βαλιδέ) Σουλτάν-Μαχμούδ τοῦ Α', ἥτις συνέστησεν ἐνταῦθα τῷ 1734 καὶ γραμματοδιδασκαλεῖον διὰ τοὺς παῖδας τῶν Μουσουλμάνων.

Ἐν μέσῳ σχεδὸν δὲ τοῦ Γαλατᾶ ὑπάρχει τὸ

Γενιὶ ἡ Βαλιδέ-Σουλτάν-τζαμισί,

τὸ μεγαλύτερον καὶ ὠραιότερον ἀπάντων τῶν ἐν Γαλατᾶ τζαμιῶν, κτίσμα τῆς γυναικὸς Μεχμέδ τοῦ Δ', καὶ μητρὸς τῶν Σουλτάνων Μουσταφᾶ τοῦ Β' καὶ Ἀχμέδ τοῦ Γ', τῆς περιφήμου Κρήσσης Ρεμπιέ-Γχιουλνοδ-Ούμμεδουλλάχ, περὶ ἧς θέλομεν διαλάβει ἐν τῇ τοῦ Σκουταρίου περιγραφῇ. Τὸ τζαμίον τοῦτο ἦτον προτοῦ ἐκκλησία τῶν ἐξ Ἰταλίας Φραγκισκανῶν ἢ Κορδελιέρων, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἰδίου αὐτῶν πατρωνός, ὅθεν καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι τοῦ Πέραν τὸ ὠνόμαζον, πολλοὺς χρόνους μετὰ ταῦτα, τζαμίον τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἐφημερεύοντες πρὸ τεσσάρων τότε αἰώνων ἐν αὐτῷ μοναχοί, Ἰταλοὶ ὥς ἐπὶ τὸ πλείστον, κατήτησαν ἵνα πωλῶσι καὶ εἰς τοὺς Τούρκους αὐτοὺς χρυσίως μεδυστικά ποτά, τὸ γήπεδον αὐτῆς ἐδημεύθη πυρποληθείσης, καὶ πλησίον αὐτῆς ὠκοδομήθη τῷ 1696—1697, δαπάνη τῆς βασιλεομήτορος ταύτης, τὸ τζαμίον τοῦτο, παρωνυμούμενον ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἐπιλεγόμενον Νέον, πρὸς διαστολὴν τοῦ ἐτέρου Βαλιδέ-τζαμιίου, τοῦ ἐπιλεγόμενου Ἑσχί ἢ Ἀτὺκ, κτίσματος ἰσως τῆς Χανεδάν-Σουλτάνης, μητρὸς Ἀχμέδ τοῦ Α'. Ἐπετήδευσαν δὲ οἱ Τούρκοι ἵνα γράψωσιν ἐν τῇ περὶ τῆς οἰκοδομῆς ἐκδοθείσῃ ἀδείᾳ ὅτι » μετεποίησαν εἰς οἶκον θεοῦ τὸ προτοῦ καταγῶγιον τῶν βδελυγμάτων καὶ τοῦ σκανδάλου «. Ὅλα δὲ τὰ περίξ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πλησίον Ἀράμπ-τζαμιίου χριστιανικὰ οἰκήματα κατηδαφίσθησαν, ἵνα μὴ μολύνωσι διὰ τῆς γειτνιασεως αὐτῶν τὰ εὐκτήρια τῶν Μουσλῆμ. Οἱ δὲ Φραγκισκανοὶ ἀπεσύρθησαν εἰς οἶκόν τινα πλησίον τοῦ παλατίου τῆς Γαλικῆς Πρεσβείας, ὅπου ὠκοδομῆται νῦν τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἀγίου Λουδοβίκου.

Ἦτον δὲ, κατὰ τὸν E. De Beauvais, γράφοντα τῷ 1605, ἡ ὠραιότερα τῶν ἐν Γαλατᾶ Λατινικῶν ἐκκλησιῶν. Τὴν δὲ κτίσιν αὐτῆς οἱ μὲν Φραγκισκανοὶ ἀπένεμον τῷ Φραγκίσκῳ D'Assise, ἕτεροι δὲ φρονοῦσι πιθανώτερον ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου Girolamou D'Ascoli, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν, σταλέντος τῷ 1272 ὑπὸ τοῦ Πάππα Γρηγορίου τοῦ Ι' εἰς ΚΠ πρὸς Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, ἵνα διαπραγματευθῇ περὶ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ὅς τις, γενόμενός ὕστερον Πάππας, ὠνομάσθη Νικόλαος Ε'.

Τὸν δὲ καταντικρὺ τοῦ τζαμιίου μεδρεσὲν ἐκτισεν ὁ Κεαγιας τῆς Βασιλεομήτορος ταύτης Μεχμέδ-πασσᾶς, ὁ μετὰ ταῦτα βεζίρης.

Τέταρτον τῶν ἐν Γαλατᾶ Τζαμιῶν εἶνε τὸ παρὰ τὴν πύλην τοῦ Κουρσουλου-Μαγσέν, περὶ οὗ ἐν οἰκίῳ τόπῳ. Ἐνε δὲ, παρ' αὐτὰ, καὶ ἄλλα ἥττονος λόγου ἄξια, οἷον τὸ παρὰ τὴν πύλην Κιουρακτῆ, τὸ παρὰ τὴν

(ΚΠ. ΤΟΜ. Β')

πύλην Ἑσκι-γιάγ-καμπάν, κτίσμα τοῦ περιφήμου Φιρέγκ-Ἡδραήμ-πασσά, τοῦ ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Σουλειμάνου, τὸ Κεμανκέσ-Μουσταφά-πασσά-τζαμισί, ἄλλοτε ἐκκλησία, καὶ εἰκοσιδύο ἢ εἰκοσιτρία ἄλλα, ἐντὸς καὶ περὶ τοῦ Γαλατᾶ, ὧν τὰ πλεῖστα Μεστζίτια, καὶ τούτων γνωστότερα τὸ Μοναστήρ-μεστζηδί, τὸ Ἀλατζᾶ-μεστζηδί, τὸ Ἐτμέκ-γεμέζ-μεστζηδί, τὸ Σουλτάν-Βαγεζήδ-μεστζηδί, τὸ Παλαμύδ-μεστζητί, κτίσμα τοῦ Ἐλχάτζ-Μουσταφά-πασσά, ἐπικληθέντος, διὰ τὸ πάχος τοῦ, πηλαμύδος, κτλπ.

Εἰσερχόμενοι δὲ τὴν διὰ τοῦ ἐτέρου τῶν διατεμνόντων τὸν Γαλατᾶν τευχῶν ἀνοιγμένην πύλην, τὴν καλουμένην Ἴτσ-Ἀζάμπ-καπού, καὶ προχωροῦντες πρὸς ἀνατολὰς, ἐξερχόμεθα διὰ τῆς δευτέρας πύλης, τῆς καλουμένης, ἀπὸ τῶν περὶ αὐτὴν ἐργαζομένων κωπέων, Κιούρεκστη-καπουσού, καὶ, διοδεύοντες τὴν ἀγορὰν τῶν μακαρατζήδων (τροχιλεξίων), εἰσερχόμεθα διὰ τῆς τρίτης πύλης, καλουμένης ἀπὸ τῶν, ἀπ' αὐτῆς συνήθως τὸ πάλαι εἰσαγομένων καὶ ἀποτιθεμένων βουτύρων τε καὶ ἐλαίων,

Ἑσκι-γιάγ (ἢ Ζυντάν)-καπουσού,

ἐξωθεν τῆς ὁποίας ὑπάρχει πολύκρονος κρήνη καὶ Ἀμπδέστ-χανές, κτίσματα τοῦ Αὐλάρχου καὶ γαμβροῦ τοῦ Σουλτάνου Μαχμούδ τοῦ Α', Ἰαχγιά-ἀγᾶ. Τὸ δὲ ἀπὸ τῆς πύλης ταύτης παρωνυμούμενον τζαμίον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέρχεται τις διὰ βαθμίδων, λέγεται εἶναι ἀρχιτεκτόνημα τοῦ Σινάν.

Ἡ τετάρτη πύλη, ἀνοιγόμενη ἐπὶ τῆς μᾶλλον προσχούσης ἐξοχῆς τοῦ, στραγγύλου ἄλλως, ἀκρωτηρίου τούτου, εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον ὀχλουμένων, ἐξ αἰτίας τῆς ἀδιακόπου διαβάσεως ἀπὸ τῆς ἀπέναντι αὐτῆς τοῦ Περάματος καὶ τανάπαλιν. Ὀνομάζεται δὲ, καὶ αὕτη καθὼς ἐκείνη,

Μπαλὺκ-παζάρ-καπουσού,

διὰ τὰ περὶ αὐτὴν ἰχθυοπωλεῖα· καὶ ἐπειδὴ μεταξὺ ἀμφοτέρων ὁ Κόλπος συσφίγγεται ἐπὶ τὸ στενότατον, ἡ διάβασις ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην μόλις διαρκεῖ ὀκτὼ-δέκα λεπτά· ἡ δὲ ἀκτὴ τοῦ ἀκρωτηρίου, ἥτις ἀπὸ τῆς τοῦ Μείτ πύλης ἄχρις αὐτῆς διευθύνεται πρὸς μεσημβρίαν, ἄρχεται κάμπτεσθαι ἀπ' αὐτῆς ἤδη πρὸς τὸν Βόσπορον, διευθυνομένη ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς.

Ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ἔκειτο πιθανῶς τὸ ἥρῳον τοῦ Ἀμφιάρεω, τοκοθετούμενον ὑπὸ τοῦ Διονυσίου μετὰ τὸ τοῦ Ἱπποσθένους. Γνωστὸν δὲ ὅτι τὸν Ἀμφιάραον ἴσα θεῶ ἐτίμων οἱ Μεγαρεῖς, καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἐχρηστηριάζοντο.

Εἰσερχόμενοι δὲ διὰ τῆς πύλης καὶ προχωροῦντες πρὸς ἄρκτον, ἀπαντῶμεν τὸ Κεμανκέσ-Καρά-Μουσταφά-τζαμισί, μεταποιηθὲν

ἀπὸ ἐκκλησίας ἐγκατάλειμμένης, ὑπὸ τοῦ βεζίρη Καρά-Μουσταφά-
-πασσά, τοῦ ἐπὶ τῶν Σουλτάνων Μουράδ τοῦ Δ' καὶ Ἡδραήμ, ἄλλου
παρὰ τὸν περίφημον Καρά-Μουσταφά τῆς Βιέννης, φονευθέντος τῇ 11
Ἰανουαρίου τοῦ 1644, ἡ, κατ' ἄλλην ἀναγραφὴν, τῇ 22 Μαρτίου 1643.
Ὁ βεζίρης οὗτος εἰσήγαγε πολλὰς σωτηρίους διατάξεις εἰς τὸν οἰκονομι-
κὸν ἰδίως κλάδον, ἐκαλλώπισε διὰ διαφορῶν κτιρίων τὴν Σεβάστειαν καὶ
Ἀδριανούπολιν, ἤνοιξε πολλὰς κρήνας ἐν ΚΠ, καὶ ὠκοδομήσατο παρὰ
τὸ Παρμάκ-καποῦ τὸν ἐκυτοῦ Τουρμπέν καὶ ἐν Γυμνάσιον.

Παρέκει εἶνε τὸ κατάστημα τοῦ Γκαλάτᾶ-Βοϊβοδασῆ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ
ἀναβαίνοντες πρὸς τὸν λόφον, φθάνομεν εἰς

Τὸ Πέμπτοπάζαρον,

ὀνομαζόμενον οὕτω διὰ τὴν συγχροτουμένην ἐν αὐτῷ κατὰ πᾶσαν πέμπτην
τῆς ἐβδομάδος ἐμπορικὴν πανήγυριν, κείμενον δ' ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ τοῦ
Φραγκομαχαλά, ὅς τις παρατείνει τὴν ὁρμὴν τοῦ λόφου, ἀπ' ἀνατο-
λῶν πρὸς δυσμὰς. Ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ, ὅλη σχεδὸν λιθοκτίστῳ, πολ-
λαὶ οἰκίαι ἔχουσιν ἰσως ἡλικίαν 500 ἐτῶν, ὅπου κατώκησαν οἱ πρόγονοι
πολλῶν τῶν ἐν Σταυροδρόμῳ διαπρεπόντων σήμερον Εὐρωπαίων μετοί-
κων, οἱ Πιζάναι, οἱ Τέσται, οἱ Φοντῶν, οἱ Σιαμπέρτ, καὶ τόσα
ἄλλα προσφιλῆ καὶ ἐντιμα δνόματα, εἴτε εἰς τὴν διπλωματίαν, εἴτε εἰς
τὸ ἐμπόριον, εἴτε καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ Πέμπτοπαζάρου, καὶ σχεδὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ
Γαλατᾶ, εἶνε ἡ Λατινικὴ ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ἡ ἐπιλεγό-
μένη Ἐν τῷ Ὀρει (San Giorgio a Monte), ἡ ἀπ' ἀρχῆς καθεδρικὴ ἡ μη-
τροπολιτικὴ ἐκκλησία τῶν ἐν Γαλατᾶ Γενουησίων, εἰς ὅς ἀνήκον καὶ
ὅλαι αἱ ἄλλαι Λατινικαὶ ἐκκλησίαι τοῦ προαστείου τούτου. Περιελθοῦσα
δὲ πρὸ 234 ἐτῶν (τῷ 1626) εἰς τοὺς Παρισινοὺς Καπουκίνους, παρεχω-
ρήθη ὑπ' αὐτῶν τῷ 1784 τῇ Προπαγάνδᾳ, ἀφ' οὗ, πυρποληθεῖσα σχεδὸν
καθ' ὅλην κληρίαν τῷ 1676, ὑπὸ τῆς τὸν Γαλατᾶν ὁλὸν παρὰ μικρὸν ἀπὸτε-
φρωσῆσός τότε πυρκαϊᾶς, ἀναφύοδομήθη τῷ 1677 προστασίᾳ Λουδοβίκου
τοῦ ΙΔ', πρεσβεύοντες ἐν ΚΠ τοῦ Μαρκίωνος De Nointel, κατὰ τὴν ἐπομένην
ἐπιγραφὴν, ἀναγινωσκομένην ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς ἐσωτέρας αὐτῆς πύλης:

D. O. M.

Anno reparatae salutis 1676

Templum hoc jampidem D. Georgio martyri

Dicatum incendii generalis ex parte superstes

Excitavit inclytum nomen Ludovici 14

Semper augusti

Devastatus flammarum vi parietes

Erexit regit christianissimi suprema majestas
 Pristinæ structuræ novum decus addidit
 Ingenita pietas regis ecclesiæ primogeniti
 Die vocationis gentium sacro, ob regis regum
 Adorationem a regibus expurgarunt manus
 Pontificiæ anno 1677
 Regio patrôcinio regis a Deo-Dati
 Suffulsit et corroboravit
 Occulata prudentia excellentissimi domini
 Caroli Francisci Olier marchionis de Nointel
 Regis oratoris, innovatione initi fœderis
 Caputum jam inde a 55 annis interrupta,
 Eggregium pignus pietatis regiæ nec non et
 Religionis avitæ
 Ab ipso patribus capucinis provinciæ
 Parisiensis missionariis apostolicis.

Ἡ ἐπιγραφὴ ταύτης, ἐγκεχαραγμένης ἐπὶ μέλανος μαρμάρου διὰ χρυσῶν γραμμάτων, ἑτέρα ὁμοία ἀναγινώσκεται καὶ ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ πλησίον μοναστηρίου, ὅπου κατοικεῖ ὁ κατὰ καιρὸν τοποτηρητὴς τοῦ Πάπικα Λατινοεπίσκοπος.

Τὸ πρόμετώπιον τοῦ ναοῦ τούτου κοσμοῦσι δύο μαρμάρινοι κίονες. Διήρηται δὲ διὰ τεσσάρων πινσῶν εἰς τρεῖς χοροὺς ἰσοτελεῖς. Ἀλλὰ, διὰ τὴν χθαμαλότητα τοῦ καθολικοῦ, τὸ ὀλιγάριθμον τῶν θυρίδων, καὶ τὸ ὑποκάτωθεν τῆς μεγάλης Ἀγίας Τραπεζῆς εὐρισκόμενον φρέαρ ὕδατος ὑφαλμύρου, καταντᾷ σκοτεινὴ ὥπως οὖν καὶ ὑγρὰ.

Μικρὸν ἀνωτέρω ταύτης καὶ οὐ μακρὰν τοῦ Ἀράμπ-τζεαμίου κείται ἡ δευτέρα τῶν ἐν Γαλατᾷ Λατινικῶν ἐκκλησιῶν, ἡ τοῦ Ἀγίου Πέτρου ἢ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ὁδὸν ἔχουσα ἐξαιρετόν, παρὰ τὴν ἀρχαιότητά της, διότι ὑφίσταται πρὸ 450 ἐτῶν. Ἀνῆκε δὲ κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς Δομινικανοὺς ἱεροκλήρυκας τοῦ Συλλόγου τῆς Ἀνατολῆς, οἳ τινες εἶχον ἐνταῦθα μέχρι τοῦ 1525 μοναστήριον καὶ μικρὰν τινα λιθόκτιστον ἐκκλησίαν, ἀφιερωμένην εἰς τοὺς αὐτοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους. Πυρποληθείσης δὲ καὶ ταύτης τῷ 1676, ὠκοδομήσαντο ἐπὶ τῶν ἐρείπειων αὐτῆς ἑτέραν ξυλίνην ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν γενομένης δὲ καὶ ταύτης τῷ 1731 παρανόλωμα πυρὸς, ἐκτίσθη ἡ νῦν ὁρωμένη.

Ἐν ταύτῃ δείκνυται, κατὰ τὸν Κ. Κομμιδᾶν (1), ἀργυροῦς τις ἐπέχρυσος σταυρὸς, ἔχων μίαν περιπτὸν σπιθαμῆς ὕψος καὶ μεταξὺ τῶν ἐμπε-

(1) Descrizione Topografica di Constantinopoli da Cosimo Comidas de Carboignano, 1794.

πασμένων αὐτῶ πέντε ψευδῶν λιθάκων, τὰς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου, τὸν Χριστὸν ἀγκαλοφορούσης, καὶ τοῦ Ἀγίου Νικολάου πέριξ δὲ τῆς βάσεως αὐτοῦ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

Hoc & opus fecit Agustinus de Costena prior
in Ecclesia S^{ti} Nicolai Constantinopoliensis.

Οἱ δὲ πατέρες λέγουσιν ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὸν ἐν ΚΠ μεταξὺ Τεχὺρ-σαραγίου καὶ Ἀδριανουπόλεως ναὸν τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἀνήκοντά ποτὲ εἰς αὐτούς.

Καὶ τοῦτο μὲν ἔνι εἶνε ἀπίθανον· ὅτι δὲ ἡ ἐν τῷ ναῷ τούτῳ δεικνυμένη εἰκὼν τῆς Θεοτόκου Ὁδηγητρίας, ἀδύνατον ἵνα ᾖ αὐτὴ ἐκείνη ἡ ἐν τῇ τῶν Ὁδηγῶν τὸ πάλαι Μονῇ, ἀποδείκνυται ἐξ ὧν περὶ τῆς εἰκόνης ταύτης κατ' ἑκτασιν ἐξεθέμεθα ἐν τῷ Α' μέρει (σελ. 187).

Τρίτη τῶν ἐν Γαλατᾷ Λατινικῶν ἐκκλησιῶν εἶνε ἡ τοῦ Ἀγίου Βενεδίκτου, ἡ μεγαλητέρα τῶν λοιπῶν, κειμένη ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου τῶν Λαζαριστῶν, ὅπερ, ἐγκλείον ἐντὸς τῆς ἀπεράντου αὐτοῦ ἐκτάσεως μέγα μέρος τῶν τοῖς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ φρουρίου τεύχεσι συνεχομένων λαχανοκήπων, ἀποτελεῖ πόλιν ἐν μέσῳ πόλεως, καὶ χρησιμεύει ὡς κέντρον τῶν ἐνεργειῶν τῆς εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀποστολῆς τῶν Πατέρων τούτων. Τὸ μοναστήριον τοῦτα, ἀνῆκον ἐπὶ Γενουησιῶν μὲν τοῖς Βενεδικτίνοις, παραχωρηθὲν δὲ ἔπειτα ὑπὸ Σουλεϊμάνου τοῦ Α', ἡ ὑπὸ τῆς Λατινικῆς κοινότητος τοῦ Πέραν, τῷ τότε πρέσβει τῆς Γαλλίας Baron de Germole, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1583, μετὰ πολλὰς διαπραγματεύσεις, τοῖς Ἰταλοῖς Λαζαρισταῖς ἢ Ἰησουΐταις, οὓς ἀντικατέστησαν τῷ 1612 ἐπὶ πρέσβει τοῦ Salignac, οἱ κατὰ διαταγὴν Ἐρρίκου τοῦ Δ' ἐκ Γαλλίας σταλέντες Γάλλοι Ἰησουΐται, ἐπεκταθὲν δὲ ἔκτοτε βαθμηδὸν καὶ ὅλον ἐπεκτεινόμενον διὰ νεωτέρων οἰκοδομῶν καὶ προσκτίσεων, περιέχει σήμερον τρία κύρια καὶ εὖ διακεχωρισμένα μέρη: τὸ Ἀποστολεῖον μετὰ τῶν παραρτημάτων του, ἐν ᾧ κατοικοῦσι καὶ οἱ προϊστάμενοι τῆς Μονῆς· τὸ σχολεῖον τῶν Φρατῶρων, ᾧ προσήρτηται καὶ Ὑπογραφεῖον καὶ τὰ καταστήματα τῶν Ἀδελφῶν τοῦ Ἑλέους, συνιστάμενα εἰς ἐν ἱατρεῖον, ὅπου συρρέουσιν οἱ ἀσθενεῖς πάσης πατρίδος καὶ πάσης θρησκείας, ἐν φαρμακεῖον, ἐν νοσοκομεῖον, ἐν χειροτεχνεῖον διὰ τὰ πτωχὰ κοράσια, καὶ ἐν βρεφοκομεῖον.

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ μοναστηρίου ταύτου (ἐπειδὴ περὶ ταύτης ἤδη κυρίως ὁ λόγος), ἣν ἀναφέρει καὶ ὁ Γύλλιος (1) καὶ ὁ Κρούσιος (2), εἶνε διὰ πολλοὺς λόγους ἀξιοπαρατήρητος. Τὸ δὲ κωδωνοστάσιον αὐτῆς ἰδίως ἔχει σχῆμα ἀλλόκοτον καὶ ἀνέκφραστον. Εἶνε δὲ ψηφιδωτὴ ἔσωθεν, ἀλλὰ πολυτελεῶς μᾶλλον ἢ κομψῶς διατεπασμένη. Ὁ δὲ θόλος αὐτῆς, ἔργον τῶν

(1) Β.βλ. Δ'. ιδ. (2) Ἐν ταῖς εἰς τὸν Μαλαξὸν σημειώσεις.

Γενουανσίων, εἶνε μολυβοσκέπαστος, κατὰ χάριν ἰδιαιτέραν, δοθεῖσαν, ὡς λέγεται, διὰ μεσαιτίας τοῦ τότε Σείχ-οὺλ-ισλάμη, φίλου τοῦ ἡγουμένου. Ἡ μεγάλη δὲ τοῦ ναοῦ τούτου θύρα, ὑπὲρ τὴν ὁποίαν ὑψοῦται τὸ κωδωνοστάσιον, ἔχει πρὸ αὐτῆς πρόφυλαν, ὑποκρατούμενον κίοσι μαρμαρίνοις· αἱ δὲ περὶ τὴν στοᾶν ταύτην ἐπιγραφαὶ δηλοῦσι τὰς διαφορὰς πυρκαϊᾶς, ὑφ' ᾗ ἐπαθεν ὁ ναός.

Τῆς δὲ παρ' αὐτὸν κινστέρνης, ἥς ὁ μὲν Γύλλιος νομίζει ἀφαιρεθείσας τὰς καμάρas καὶ μετακομισθέντας πρὸς ἄλλην χρῆσιν τοὺς κίονας, περὶ τοὺς 300, ὁ δὲ Pertusier λέγει ὅτι, ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς αὐτῆς ἀποδείκνυται, ἦτον πάντοτε ἄστεγος, τὰ θεμέλια εἶνε 12 πόδας χαμηλότερα τοῦ λοιποῦ ἐδάφους, συγκείμενα ἐκ μεγάλων ὀπτῶν πλίνθων, συνηνωμένων διὰ ποτεολάνης, χρησιμεύει δὲ νῦν ὡς κήπος τῆς Μονῆς.

Παραικτὸς τῶν ἐκκλησιῶν τούτων, ὁ Κρούσιος ἀριθμεῖ (1), ὡς σωζόμενας ἐπ' αὐτοῦ (τῷ 1574) ἐν τῷ Γαλατᾷ, κατὰ τὸν Γερλάχιον, πέντε ἄλλας Λατινικὰς ἐκκλησίας ἢ μοναστήρια: Α', τὴν τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, Β', τὴν τῆς Ἀγίας Μαρίας, Γ', τὴν τῆς Ἀγίας Ἀγνης, Δ', τὴν τῆς Ἀγίας Κλάρας, καὶ Ε', τὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου (2), ἀνήκουσαν τοῖς Ἱεροσολυμίταις ἢ Ὀσπιταλιώταις τῶν Ἱεροσολύμων, οἵτινες, καθὼς μεταχίται, ὅν ἐχουσιν ἐνορίαν ἐν ΚΠ. Ἐν αὐτῇ ἐτάφη τῷ 1205 Ματθαῖος (Mahé, Mahius, Mathieu), ὁ τοῦ Montmorency, δεσπότης τοῦ Mørly καὶ Verneuil, δευτερότοκος υἱὸς Ματθαίου τοῦ Α', δεσπότη τοῦ Montmorency, ἀποθανὼν ἐν ΚΠ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γαλλοουενετῶν ἄλωσιν αὐτῆς, εἰς τῶν ἀρίστων καὶ ἐρασιμωτέρων ἱπποτῶν τοῦ βασιλείου τῆς Γαλλίας, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Βιλλαρδουίνου.

Πλησίον τῶν Ἀγιοταφιτῶν τούτων Πατέρων κατώκησαν, λέγει ὁ Τournefort, οἱ Recolets, οἵτινες εἶχαν πρὸ 200 τότε (τῷ 1702) ἐτῶν μίαν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν ἐνταῦθα, τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγίας Μαρίας (3).

Ἡ δὲ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου ἢ τῶν Φραγκισκανῶν, ἀνήκουσα τοῖς λεγομένοις Μικροῖς ἢ Ἐλάσσοσι Φράτορσιν, ἦτον, κατὰ τὸν Κρούσιον, ἡ πρωτίστη τῶν ἐν Γαλατᾷ Λατινικῶν ἐκκλησιῶν, κτισθεῖσα, κατὰ τὸν Δουκάγγιον, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν τῆς Κρήτης (4). Ἐν αὐτῇ τέθαπται Φίλιππος ὁ Αὐγῆς, Κόμης Ἀτρεβάτων καὶ Στρατο-

(1) Turcogr. σελ. 205. (2) Ὁ Δουκάγγιος συμπεραίνει ὅτι ὁ Ἅγιος Ἰωάννης αὐτός εἶνε ὁ Ἐλεῖμων, διότι τὸ μοναστήριον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἦτον ἡ ἐκκλησία, ἦτον Ξενοδοχεῖον, παρᾶχωρηθὲν τοῖς Ἱεροσολυμίταις Φράτορσιν ὑπὸ Μανουὴλ παθανῶς τοῦ Κομνηνοῦ, πολιτευομένου τοὺς ἐκ τῆς Δύσεως. (3) Ἴσως αὕτη ἐστὶν ἡ Sancta Maria a Draperis, περὶ ἧς ἴδε προσωπέρῳ ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ Σταυροδρομίου. (4) Τὴν πρώτην πάντως, τὴν πρὸ τῶν 1670· διότι ἄλλως ἀσυμβίβαστα τὰ κατὰ τὴν Χρονολογίαν.

κράτωρ (Κοντοσταύλος) τῆς Γαλλίας, αἰχμαλωτισθεὶς μὲν κατὰ τὴν ἐν Νικοπόλει μάχην τῇ 25 Σεπτεμβρίου τοῦ 1396, ἀποθανὼν δὲ ἔπειτα ἐν Μιχαλικίῳ, πολιχνίῳ ἀπέχοντι δέκα περίπου μίλια τῆς λίμνης καὶ κώμης τοῦ Λοπαδίου, περὶ οὗ τὰδε φησὶν ὁ Ἰσμαήλ Βουλιάλλδος ἐν ταῖς εἰς τὸν Δούκαν (Κεφαλ. II') σημειώσεσιν αὐτοῦ. » Ὅτε τῷ 1647, κατὰ τοὺς μῆνας Φεβρουάριον, Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον, διετρίβομεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἶδομεν ἐν τινὶ σηκῷ περικεκλεισμένῳ ἐν τῷ ἐν Γαλατᾷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου, τὸν ἐκ μαρμάρου τάφον τούτου τοῦ πρίγκηπος, ἐφ' οὗ ἀνεγινώσκετο, Γοτθικοῖς ἐπιγεγραμμένος γράμμασιν, ὁ ἐξῆς ἐπιτάφιος: ⊕ Sepulchum Magnifici Domini Philippi De Artoes Comitiss de Ev et Conestabiliarii Franciæ qui obiit in Michalici MCCCLXXXVIII die IV Iunii in Q (1) est carne sua anima cuius requiescat in pace. Τὸν ἐπιτάφιον τοῦτον σταυρὸς μὲν ἐν μέσῳ κεχαραγμένος διαιρεῖ εἰς δύο· τὰ δὲ οἰκογενειακά τῆς Γαλλίας σύμβολα, συνιστάμενα τῶς εἰς ἀπροσδιόριστον ἀριθμὸν κρίνων, οἷς πρόσκειται καὶ τὰ ἰδιαίτερα οἰκόσημα τῆς τῶν Ἀρτσιανῶν οἰκογενείας, περιζωννύουσιν ἐκ πλαγίων.

Τὸν ναὸν τοῦτον, καθὼς καὶ τὸν τῆς Ἀγίας Ἀννης καὶ τὸν τοῦ Ἀγίου Σεβαστιανοῦ, Σουλτάν-Μαυράδ ὁ Γ' μετεποίησε τῷ 1581 εἰς τζαμιά. Ὁ δὲ πρέσβυς τῆς Γαλλίας Jacques De Jermigny, ἀπελθὼν τῇ ἐπομένῃ κυριακῇ μετὰ ὀγδοήκοντα τῶν ἑαυτοῦ ὁμοεθνῶν, καὶ στάς ἐμπροσθεν τῆς ἐκκλησίας, καὶ κρούσας τὸν πυλῶνα, καὶ ἐκφωνήσας αὐτὸς τὸ » Ἀρατε » πύλας », ἔμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς μεσημβρίας. Τότε δὲ, χλευαζόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ κατάλυμα αὐτοῦ, καὶ, θυσιάσας χιλιάδας τινὰς φλωρίων, ἐμπόδισε τὸ ἵνα μεταποιηθῶσιν εἰς τζαμιά πάντες οἱ χριστιανικοὶ ναοί. Ὁ ναὸς ὅμως οὗτος ἔμεινε κεκλεισμένος οὐχ ἥττον ἄχρι τῆς ἀναγορεύσεως Ἑβραίου τοῦ Δ'.

Ἐπαναλαμβάνοντες ἤδη τὴν διὰ τοῦ Φραγκομαχαλᾶ περιοδείαν, ἐξερχόμεθα διὰ τῆς πέμπτης τῶν ἐπὶ τοῦ Κόλπου κυλῶν, καλαυμένης

Καρά-κιοϋού-καπουσου,

διὰ τὴν πρὸς ἀριστερὰν αὐτῆς Ἑβραϊκὴν συνοικίαν, ἀπὸ τῶν οἰκῶν τῆς ὁποίας, μελανοκυανοβαφῶν τῶν πλείστων, ἐπωνομάσθη Μαῦρον (Καρά) τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Γαλατᾶ, ὅπου νομίζω ὅτι ἦσαν καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν τὰ Ἑβραϊκά, ἢ ἡ Ἑβραϊκὴ συνοικία, παντοῦ καὶ πάντοτε περὶ τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ Τελωνεῖον, κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν (2). Τούλάχιστον τῷ 1204 οἱ Σταυροφόροι, ἀποφασίσαντες ἵνα κυριεύσωσι τὸν Πύργον τοῦ Γαλατᾶ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου διετείνετο πρὸς τὸ πέραν ἡ κλείουσα τὸν Κεράτιον κόλπον ἄλυσος, » se herbergièrent, λέγει ὁ Βιλλαρδουῖνος, la nuit

(1) F. in quo scilicet sepulchro. (2) » Λεῖπει ὁ Ἑβραῖος ἀπὸ τὸ Κουμμίρι; ».

« devant la tor et en la Juerie que l'on appelle le Stanon, où il avoit mult
 » bone ville et mult riche ». Ἐκβληθέντες γὰρ τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Θεο-
 δοσίου (1), συνφικίσθησαν ἐν τῷ Πέραν, καθὼς διηγείται ὁ ὁμογενὴς
 αὐτῶν Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τολέδης ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Ὀδοιπορικῷ. Ὅθεν καὶ
 οὐδένα ἕτερον δικαστὴν ἀνεγνώριζον, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα (2), παρὰ
 » τὸν Σπρατηγὸν τοῦ Στενοῦ », μέχρις οὗ Μιχαὴλ ὁ Κομνηνὸς καθυπέ-
 βαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν συνήθη δικαιοδοσίαν.

Εἰς τὴν πρὸ τῆς πύλης ταύτης πλατεῖαν καταλήγει ἡ πρώτη καὶ ἐξω-
 πάτη τῶν ἐπὶ τοῦ Κόλπου γεφυρῶν, ἡ καὶ φορολογουμένη. Κατὰ μήκος
 δὲ αὐτῆς ὁρμοῦσι καὶ καπνίζουσι τὰ ἀτμάπλοια, ὅσα διαπλέουσι πανημέ-
 ρια τὸν Βόσπορον ἢ τὰς Νήσους ἢ τὰς παραλίας τῆς Προποντίδος. Ἵνα
 κατανοήσῃ δὲ τις ὁποῖος ποταμὸς ὄχλου διέρχεται αὐτὴν καθ' ἡμέραν,
 ἀρκεῖ ἵνα μάθῃ ὅτι, ἐν ᾧ τὰ διόδια εἶνε μόλις δύο λέπτὰ τὸν ἀνθρώπον,
 ἐξεμισθώθησαν πρὸ δύο ἐτῶν διὰ 550,000 δραχμῶν δι' ἓν ἔτος, καὶ ἐπειδὴ
 οἱ ἐργολαβοῦντες αὐτὴν εἶνε συνήθως Ἀρμένιοι, ὁδὸν μένει ἀμφιβολία ὅτε
 ἐκέρδισαν ἴσως ὑπερδιπλάσια!

Ἐνδοθεν δὲ αὐτῆς πρὸς ἀριστερὰν τοῦ ἐξιόντος κεῖται τὸ

Χαβιαρόχανον,

Ξενοδοχεῖον, κτισθὲν, κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Γυλλίου, ἐπὶ τῶν θεμε-
 λίων τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ὅς τις ὑφίστατο ἐτι σῶος ἐπὶ τοῦ
 συγγραφέως τούτου. Μετωχγετεύθησαν δὲ ἐν αὐτῷ ὕδατα ἄφθονα, ἀνευρε-
 θέντος τοῦ ἀρχαίου ὑπογείου ὕδραγωγοῦ.

Ἐνταῦθα εἰκάζει, ὡς ἐκ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀναλογίας, ὁ αὐτὸς συγ-
 γραφεὺς ὅτι ἦτον καὶ τὸ θέατρον καὶ ὁ φόρος τοῦ Ὀνωρίου, καὶ πιθανῶς
 καὶ τὸ δημαρχεῖον ἢ πρυτανεῖον τῶν Γενουησίων, ὡραίον πέτρινον οἰκο-
 δόμημα, καθὼς τὰ πλεῖστα σχεδὸν τῶν ἐν Γαλατῇ σωζομένων ἀρχαίων,
 ἔχον ἐπ' αὐτοῦ ἀναγεγλυμμένον τὸ ἐθνόσημον τῶν Γενουησίων, τὸν Ἀ-
 γιον Γεώργιον καταβάλλοντα τὸν δράκοντα, ὅπου συνήρχετο τὸ Συμβού-
 λιον τῶν μεγαλειεπιβόλων τούτων θαλασσοπόρων.

Σήμερον τὸ Χαβιαρόχανον, καὶ τοι διατηροῦν ἐν μέρει τὸν προορισμὸν
 τοῦ ὀνόματός του, χρησιμεύει κυρίως ὡς τὸ σημαντικώτατον τῆς πρω-
 τευούσης χρηματιστήριον, ἀφίνον πολὺ ὀπίσω, ὡς πρὸς τὴν πραγματικὴν
 ἐνέργειαν, τὸ περὶ τὴν ὑπώρειαν τοῦ πεμπτοπαζάρου ἀνεγερθὲν πρὸ τινων
 ἐτῶν μεγαλοπρεπέστατον πρὸς τὴν χρῆσιν ταύτην οἰκοδόμημα· διότι ἐν
 αὐτῷ διαπραγματεύονται τὰ βαρύτερα συναλλάγματα, σχεδιάζονται αἱ

(1) Οὐχὶ τοῦ πρεσβυτέρου, διότι ὁ εἰς τοῦτον ἀποδιδόμενος διωγμὸς τῶν Ἑβραίων εἶνε
 κατὰ σύγχυσιν τόπων, ἀλλὰ τοῦ νεωτέρου, τούτεστι τῆς διοικουσης ἀντ' αὐτοῦ Πουλχερίας,
 ὅτε ἔκτισε τὸν ἐν τοῖς Χαλκοπρατείσι ναὸν τῆς Θεοτόκου. (2) Ἐν Νομοκάνονι.

παρτολμώτεραι κερδοσκοπικαὶ ἐπιχειρήσεις, καὶ διακυβεύονται αἱ τύχαι τῶν περιφημότερων ἐμπορικῶν οἰκιῶν. Ἐν αὐτῷ ἰδίῳς ζυγασταίνεται ἡ ἐμπορικὴ ἀξία τῶν νομισμάτων, ἡ ταλαντεύουσα πρὸ τοσούτων ἐτῶν τὴν τύχην τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ψηφοπαικτοῦσα τὴν ὑπαρξιν καὶ τὸ μέλλον πολλῶν οἰκογενειῶν. Καὶ διὰ τοῦτο ἐκάστη σπιθαμὴ γῆς τοῦ, μολὶς δέκα βήματα διαρκούντος, ζοφεροῦ διαδρόμου τῆς εἰσόδου τοῦ καταστήματος ἐνοικιάζεται χιλιάδων. Εἶνε δὲ ἀδύνατον ἵνα φαντασθῇ τις διερχόμενος αὐτόν, ὅτι ἐν τοῖς ἐκατέρωθεν αὐτοῦ φωλεοῖς ἔχει στημένον ὁ Κερδῶς Ἑρμῆς τὸ χρυσοῦν αὐτοῦ ἄγαλμα. Ἀρκεῖ ὅμως ἵνα ρίψῃ βλέμμα ἐπὶ τοῦ πλήθους τῶν συναθροισμένων πρὸς ἀλλήλους κολλυβιστῶν, μεσιτῶν, ἀργυραμοιβῶν, ψιθυρίζόντων πρὸς τὸ οὖς ἀλλήλων, ἐρχομένων ἄνω καὶ κάτω μετ' ἀσθματος καὶ ὀφθαλμῶν σπινθηροδολούντων, παρακολουθουμένων ὑπὸ τῶν τοὺς σάκκους τῶν νομισμάτων νωτοφορούντων, ἢ ἀναγινωσκόντων ἐν ἀγωνίᾳ καταφανεῖ ἰδιαιτέρας ἐπιστολάς ἢ τραπεζικὰς ἀγγελίας, καὶ θέλει πεισθῇ ὅτι τὸ ἐνταῦθα παριστανόμενον δράμα εἶν' ἀπαράλλαχτον τῷ ἐπὶ τραπέζης χαρτοπαικτῶν, παρὰ τὴν διαφορὰν μόνην, ὅτι ἐκεῖ διακυβεύουσιν ἀκίνητοι, ἐνταῦθα δὲ ἀεικίνητοι.

Περὶ τὴν ἀποβάθραν δὲ τοῦ Καρὰ-κισοῦ ἢ, τὴν ὀλίγον παρεκεῖ, τὴν τοῦ Τελωνείου, πρέπει ἵνα τοποθετηθῇ καὶ ὁ » ὑπὸ τῇ Συκῇ καλούμενος λιμὴν «, τοῦ Στράδωνος (1), ἀπέχων πέντε μὲν σταδίους τοῦ Κέρατος τῶν Βυζαντίων, πέντε δὲ καὶ τριάκοντα τῆς ἄκρας τῆς παρὰ τὰς Ἑστίας (τοῦ Μεγάλου Πεύματος). Ὁ λιμὴν οὗτος, ὁ αὐτὰς πιθανῶς τῷ Νεωρίῳ τῶν Σεκουνδιανῶν ἢ Ἰουκουνδιανῶν, ἐκαθαρίσθη καὶ ἐξήντηλθῃ, κατὰ τὸν Μαλαλᾶν, τῷ 552.

Ἡ ἐκατέρωθεν δὲ τῆς Πύλης παραλία ὠκοδόμητο ἅπασα ἐπὶ καταπήγων, τὰ δὲ ἐπ' αὐτῶν πλεκόμενα μᾶλλον ἢ τεκτονούμενα οἰκήματα, ὅλα ξύλινα, χρησιμεύουσιν ὥς ἀποθήκαι διαφόρων τροφίμων, κυρίως δὲ ὥς παντοπωλεῖα καὶ ταριχοπωλεῖα. Ἐν δ' ἐξ αὐτῶν, ἀνήκον πρὸ χρόνων εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ Μονὴν τῆς Θεοτόκου, ἀνωκοδομήθη ἐκ βάθρων ὑπὸ τοῦ κτίτορος τῆς Μονῆς, τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου τοῦ Ὑψηλάντου, « μετὰ πολλοῦ κόπου (λέγει τὸ περὶ τούτου αὐθεντικὸν χρυσόβουλον), πολυχειρίας, καὶ καταβολῆς ἀδράς, ἅτε ἐπὶ πάλων, καὶ ἐν βα- » θεῖα θαλάσῃ, εἰς μῆκος τῶν πάλων πηχῶν εἴκοσι πρὸς τοῖς πέντε «. Ἦτον δὲ ἀδύνατον ἵνα μὴ ἀπορήσῃ τις βλέπων τὴν ἀπάθειαν τῶν ἐν τοῖς οἰκήμασι τούτοις διαιτωμένων, ἅπερ, σηπομένων ἢ καθιζόντων τῶν πάλων, ἐλάμβανον ἑτεροκλινῇ θέσιν καὶ, κυρτούμενα πρὸς πᾶσαν ἄλλην ἢ τὴν κατὰ κάθετον διεύθυνσιν, ἠπειλουν ἵνα συγκατασπᾶσται μεθ' ἑαυτῶν

(1) Στράβ. Βιβλ. Ζ', 6.

καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς οἰκοῦντας εἰς τὸν θυθὸν, καὶ τοὶ διατηρούμενα πολλά-
 ρις ἐστὶν ἐλόκληρα ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει. Ἀλλ' ἀπὸ πινων ἐτῶν ἡ ἐλευσινό-
 της αὐτῇ ἤρξατο ἵνα ἐκλίπη, καὶ αἱ παροικεδομούμεναι ἤδη κατὰ μήκος τῆς
 παραλίας λήθηναι οἰκίαι, κανονικῶς ἐσχεδιασμέναι, παρέχουσιν ἐλπίδας, ὅτι
 ἐντὸς ἐλέγου ὁ Γαλατῆς θέλει κατασταθῇ ἄξιος τῆς ἐμπορικῆς αὐτοῦ φή-
 μης καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως αὐτοῦ προσπαθειῶν τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ ἕκτη πύλη παρονομάζεται ἀπὸ τῶν ἐξωθεν αὐτῆς παρὰ τὰ τεῖχη
 τοῦ φρουρίου παρωκοδομημένων ἀρχαίων μολυβδοσκεπάστων ἀποθηκῶν

(Κουρσουνλὸν-Μαγσέν),

διὰ τὰ διαμετακομιζόμενα ἐμπορεύματα. Ἐξωθεν δὲ αὐτῆς εὐρίσκομεν τὴν
 εὐρύχωρον τοῦ τελωνείου πλατείαν, καὶ ἐπ' αὐτῆς προέχον ἐπὶ τοῦ Κόλπου
 τὸ κομψότατον καὶ ὑπέρμαγα τοῦ Τελωνείου κατὰστημα, ἀντὶρρόπον τῷ
 τοῦ ἐτέρου Τελωνείου τοῦ ἐπὶ τῆς ἀντικρυ παραλίας.

Ἐνταῦθα ἴδρυται καὶ τὸ Γραφεῖον τῶν διαβατηρίων (Καγκελλαρία), τὸ
 Λιμεναρχεῖον κτλ. Τὸ δὲ πλησίον τζαμίον καλεῖται Σουλτάν-Μαχμούδ-
 -τζαμίσι, μεταποιηθὲν καὶ αὐτὸ ἀπὸ Λατινικῆς ἐκκλησίας ἐγκαταλελειμ-
 μένης, τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς πιθανῶς, διαδεξαμένης τὴν θέσιν τῆς Ἀρ-
 τέμιδος ἢ τῆς Ἑκάτης Φωσφόρου, ἢ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης πέραν ἐν Συ-
 καῖς, » κατ' αὐτό που μάλιστα τὸ στόμα τοῦ κόλπου », κατὰ τὸν Προ-
 κόπιον (1), μεταποιηθείσης μὲν ἀπὸ εἰδωλείου, ἰσως τῆς Ἀφροδίτης Ἀρε-
 σκούσης (» ἀρέσκειν γὰρ τοῖς ἀνέμοις νομίζεται », λέγει ὁ Διονύσιος),
 ὑπὸ τοῦ Βυζαντίων ἐπισκόπου Παρτίνακος, τοῦ ἀπὸ Ὑπάτων καὶ πλουσίου
 σφόδρα ὑπάρχοντος, διαδεξαμένου δὲ τὸν κατηγήσαντα αὐτὸν εἰς τὸν
 χριστιανισμόν, Ὀλύμπιον ἢ Ἀλύπιον, τῷ 182 ἀπὸ Χριστοῦ, ἀνακτι-
 σθείσης δὲ ἐπὶ τὸ λαμπρότερον ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τῷ 552, ἧς καὶ τὰ
 ἐγκαίνια ἀναφέρονται τῇ 5 Σεπτεμβρίου. » Κτισθείσης δὲ τῆς ἐκκλησίας,
 » συνελθόντες (λέγει Νικηφόρος ὁ Κάλлистος) εἰ χριστιανοί, τῷ συνεχεῖ
 » καὶ καλλίστῳ τῶν οἰκοδομημάτων εἰς πάλεως σχῆμα τὸν τόπον μετε-
 » σκευάσαντο. Οὐ χάριν καὶ ὁ πολὺς τὴν ἀρετὴν Κωνσταντῖνος, τεύχων
 » καλλίστοις τὸν τόπον ἐτίμα ». Ἠδρευσαν δὲ ἐνταῦθα, ἐπὶ 50—60 ἔτη,
 πέντε ἐπίσκοποι Βυζαντίου, μέχρις αὖ Καστίνας ἢ Κωνσταντῖνας ὁ μετὰ
 Κυριλλιανὸν μετέφερε τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον εἰς τὸν ἐν Βυζαντίῳ κτι-
 σθέντα ὑπ' αὐτοῦ ναὸν εἰς τιμὴν τῆς Ἀγίας Μάρτυρος Εὐφημίας, τότε
 μαρτυρησάσης.

Ἀνασχάπτοντες δὲ πρὸς θεμελίωσιν τοῦ δευτέρου ναοῦ, τοῦ ἐπὶ Ἰου-
 στινιανοῦ, εὗρον καὶ τὰ λείψανα τῶν Ἀγίων ΜΒ' Μαρτύρων, τῶν ἐν

(1) Ὅθεν καὶ ὁ τῆς Κωνσταντινίδος συγγραφεὺς τοποθετεῖ τὸν ναὸν τοῦτον βορριοανατολι-
 κώτερον καὶ πρὸς τὸν Τόπ-χανὴν μᾶλλον, ὥς στόμιον καθ' αὐτὸ τοῦ κόλπου.

Μελιτινή, ἡ δὴ καὶ ἐπιτεθέντα μετὰ τοῦ δίσκου ἐπὶ τοῦ γόνατος τοῦ Αὐτοκράτορος, φλεγμῆναι τότε δεινῶς, ἐχαρίσαντο αὐτῷ ἐντελῆ τὴν ἀνάρρωσιν, ἀναβλύσαντος ἐκ τῆς θήκης αὐτῶν ἁγίου ἐλαίου, καὶ τὸν τε πόδα καὶ τὴν ἐσθῆτα τοῦ Αὐτοκράτορος κατακλύσαντος, ὅλην ἀλαουργὸν ρῦσαν, ἥ καὶ διεσώζετο διάβροχος οὕτως ἐν τοῖς βασιλείοις, θαυματουργοῦσα καὶ εἰς τὸ μετέπειτα πρὸς θεραπείαν τῶν νοσούντων.

Τὸ τζαμίον τοῦτο, λέγει ὁ Χάμμερ, παρωνυμούμενον ἀπὸ τοῦ πλησίον αὐτοῦ Κουρσουγλου-μαγσέν, καὶ ἀριθμούμενον ἐν τῷ Κήπῳ τῶν τζαμιῶν ἑβδομον τῶν ἐν Γαλατᾷ, πιστεύεται παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς ὡς τὸ πρῶτον κτισθὲν ἐν ΚΠ ὑπὸ τῶν μετὰ τοῦ Οὐμμιάδου στρατευσάντων κατ' αὐτῆς Ἀράβων, γενομένων κυρίων τοῦ Γαλατᾷ. Ἀνακαλυφθὲν δὲ, κατ' ὀπτασίαν, ὑπὸ τοῦ Σείχη Μουράδ-ζαδὲ Μοχαμμέδ-εφέντη, πρὸ αἰώνων ἤδη κατεστραμμένον, καὶ ἀνευρεθέντων περὶ αὐτὸ καὶ τάφων, οἵτινες ἐφημίσθησαν εἶναι τῶν ἐν τῇ πολιορκίᾳ πεσόντων Ἀράβων, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἐν αὐτοῖς ὅσα ἀπεθησαυρίσθησαν ἐν τινι τῶν ἐν τῷ ναῷ μαυσωλείων, τότε μὲν ἀνεκτίσθη ἐκ θεμελίων ὑπὸ τοῦ Βεζίρη Καρὰ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ, ὃς τις ἔκτισε καὶ τὸν ἐν τῷ παρὰ τὴν ΚΠ προαστείῳ Ὀτακτοηλὲρ μέγιστον τεχνὲν τῶν Δερβίσων Νακσμπενδῆ, εἰς ᾧ τὸ τάγμα καὶ αὐτὸς εἶχε συγκαταταχθῆ (1). κατεδαφισθὲν δὲ ὑπὸ σεισμοῦ, ἀνικοδομήθη ἐπὶ Σουλτάν-Μαχμούδ τοῦ Α' τῷ 1752. Καὶ τοῦτο μὲν ἴσως ἐνδεχόμενον, εἰ καὶ ἡ παράδοσις αὕτη ἀνήκει μᾶλλον, καθὰ προείπομεν, εἰς τὸ Ἀράμπ-τζεαμίον· ὅτι ὅμως εἶνε συγχρόνως αὐτὸ δῆθεν τοῦτο, τὸ παραχωρηθὲν ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν τοῖς Σαρακηνοῖς προσκύνημα (συναγωγίον) ἐν τῇ ΚΠ, καθὼς φρονοῦσιν αὐτοὶ προσέτι, κατὰ σύγχυσιν πάντως τῶν ναῶν τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, ἀναιρεῖται ῥητῶς ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἱστοριογράφων, τοποθετούντων ἀκριβῶς τὸ συναγώγιον τῶν Σαρακηνῶν ἐντὸς τῆς ΚΠ παρὰ τὸ Παλάτιον, ὡς προείπομεν.

Περὶ τὴν πύλην ταύτην, ὅπου περατοῦται ἡ πρὸς μεσημβρίαν κλιτὺς τοῦ σχηματίζοντος τὸ τοῦ Γαλατᾷ προάστειον λόφου, ἦτον ἐπὶ Γυλλίου ὁ κοινὸς τοῦ προαστείου περίπατος, πλατάνοις κατὰσχιος· εἰς τὸ ἅγιον δὲ ἀρχαίου πινὸς καὶ τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου κατήρχοντο ἀρυσόμενοι οἱ πιστοὶ διὰ λιθίνων βαθμίδων.

Μετὰ δὲ τὸ ἥρπον τοῦ Ἀμφιάρεω ἐξεδέχετο τὴν ἐνταῦθα ἀκτὴν ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Βόλος. Ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς παραλίας ἔκειντο πικρῶς καὶ αἱ Ἰουκουνδιστῆ, τὰ παλάτια τοῦ Ἰουστινιανῶ, θαυμαστά καὶ κάλλει καὶ τέχνῃ, τὰ ὅποια εὗρηται γραφόμενα, εἴτε ἐσφαλμένως,

(1) Ὁ βεζίρης οὗτος, ἄλλος παρὰ τὸν καταστραφέντα ἀνὴριον τῆς Βιέννης, ἦτον Οὐγγρος τὴν καταγωγὴν. Ἦμας δὲ ἐπὶ τῶν Σουλτάνων Μουράδ καὶ Ἡδραῖμ, διεδεχθεὶς τὸν ἐν τῇ πολιορκίᾳ τοῦ Βαγδάδ φονευθέντα Μεχμέδ-Ταγιάρ-πασσᾶν ὃ ἐφονεύθη τῇ 22 Μαρτίου τοῦ 1643.

εἴτε κατὰ διωνυμίαν, καὶ Σεκουνδιαναι(1), καὶ συγγέουσι πολλαχοῦ διὰ τρυτῶ καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς Βυζαντίδος. Ἐμπροσθεν δὲ τῶν παλατίων τούτων ἵστατο κίων πορφυροῦς, ἐπικείμενον ἔχων τὸν ἀνδριάντα τοῦ κτίτορος, καταπεσόντα ὑπὸ τοῦ συμβάντος τῇ 14 Δεκεμβρίου τοῦ 550 (λ.α. τῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ αὐτοκρατορίας) σεισμοῦ, καὶ παγέντα, κατὰ τὸν Θεοφάνην, πῶδας ὀκτὼ κατὰ γῆς.

Πλησίον δὲ τῆς Τουρκικῆς Καγκελλαρίας ὑπῆρχε μέχρι τινὸς καὶ τι δένδρον, λείψανον ἴσως τῶν ἐπὶ Γυλλίου πλατάνων, περίφημον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὑπὸ τὸ ὄνομα Δένδρον ψευδολογίας, διότι οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος λογοποιοὶ τῆς πλατείας διέδιδον ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ ἀτιμωρητὶ εἰς τοὺς περικαθημένους τὰ τολμηρότερα ψεύδη, » πόλεις τῷ λόγῳ αἰ- » ροῦντες, καὶ περιστάσεις ποιούμενοι «, κατὰ τὸν Θεόφραστον. Ἐκεῖ, λέγει εὐφυέστατα καὶ ὁ μακαρίτης Τιμόνης, ἐσύναζον καὶ τῶν Εὐρωπαίων περιηγητῶν τινες ὕλην διὰ τὰς περιγραφὰς ἑκείνων, ὁμοιαζούσας, ἔαν οὐχὶ κατὰ τὴν ἀξίαν, τοῦλάχιστον κατὰ τὴν ποιότητα, τὰς ἀθανάτους ἐμπνεύσεις τοῦ Λαφονταίνου.

Τὴν δὲ ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Κορσουλῶ-μαγσέν κρήνην ἐκτίσεν ἐπὶ Σουλτὰν-Μαχμουδ τοῦ Α' ὁ τότε Ρεῖζ-ἐφέντης Ἰσμαήλ-ἐφέντης.

Ἐντεῦθεν ἐξερχόμεθα ἤδη διὰ τῆς ἐβδόμης τῶν παραλίων τοῦ Γαλατᾶ πύλων, τῆς παρωρυμμένης, ἀπὸ τοῦ πλησίον αὐτῆς κηροπηγείου,

Μουμχανέ-καπουσου,

ὑπεράνωθεν τῆς ὁποίας ἐγχεχάρακται ἡ προεκτεθεῖσα ἐσφαλμένη ἐπιγραφή.

Ἐισερχόμενοι δὲ διὰ τῆς ὀγδόης πύλης, ἣτις καλεῖται

Κιρ'έτσ(2)-καπουσου,

ἀπὸ τῆς ἀσδέστου, ἣτις, ἐνταῦθα συνήθως ἀποβιβαζομένη ἀπὸ τῶν ἐν τῷ Βοσπόρῳ ἀσδεστουργείων, μεταχομίζεται ἔπειτα εἰς τὰς διαφόρους συνοικίας τοῦ Πέραν, ἀφίνομεν ἔξωθεν αὐτῆς τὰ ἐρείπια μικροῦ τινὸς φρουρίου ἢ πύργου, ὃς τις, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Ζωναρά, φαίνεται εἶναι τὸ Καστέλλιον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξετείνετο πρὸς τὸν καταντικρὺ τῶν Μαγγάνων πύργον ἡ κλείουσα τὸν Κεράτιον κόλπον βαρυτάλαντος ἄλυσος, ἐπιστηριζομένη κατὰ διαστήματα ἐπὶ καταπήγων, διακοπεῖσα δὲ, ἡ πιθανώτερον λυθεῖσα, ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, κυριευσάντων τὸν πύργον τοῦτον τῷ 1204, μετὰ σφοδρὰν τινα μάχην, ἣν περιγράφει μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἀφελείας ὁ Vilhardouin.

(1) Ἴδε σελ. 34. (2) Ὁρθότερον νομίζω Κιρ'ίτσ (χορδὴ), διότι ἔξωθεν αὐτῆς ἔχουσι τὰ ἐργαστήρια αὐτῶν οἱ χορδοποιοί.

Ἀπ' αὐτῆς ἐκαλεῖτο ἐπὶ Γυλλίου μία τῶν ἐνταῦθα πυλῶν Πύλη τῆς Ἀλύσου ἢ Ἀλυσιδωτῆ (Porta Catena).

Ὁ δὲ προσκλύζων τὴν πρὸ αὐτῆς παραλίαν βυθὸς ἢ ὄρμος εἶναι φαίνεται ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Ὀστρεώδης, τοποθετούμενος ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τὸν προειρημένον Βόλον καὶ πρὸ τοῦ ῥηθησομένου Μετώπου, εἰ καὶ ὁ Γύλλιος, φυσιολογικώτερον τεκμαιρόμενος, εἰκάζει ὅτι ὁ Ὀστρεώδης ἔκειτο πιθανώτερον περὶ τὸ πέρας τοῦ Μετώπου καὶ τὰς πρώτας ὑπωρείας τοῦ ἀκρωτηρίου Σπαντονῆ (Σαλῆ-μπαζάρ), ὅπου ἡ θάλασσα, διὰ τὸ μαλλὸν ἀναπεπταμένον, καθαρῆουσα ἰλὺς, ἐστὶν ἀρμοδιωτέρα πρὸς τε τροφήν καὶ ἀλίευσιν ὀστρέων.

Ἐσώθεν τῆς πύλης ταύτης εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν Γραικικὴ ἐνόρια τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῆς, οὐ πολὺ ἀπέχουσαι ἀλλήλων, αἱ τέσσαρες (1) ἐνοριακαὶ ἐκκλησίαι τῶν ἐν τῷ πολυχίνῳ τούτῳ συνωκισμένων Γραικῶν.

Πρώτη αὐτῶν ἐστὶν ἡ Τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἐπιλεγομένη Τῶν Κήπων ἢ Μποστανίων, τὴν ὁποίαν ὁ Δουκάγιος ἐπονομάζει Τοῦ Ἑσταυρωμένου ἢ Κρεμαμένου.

Δευτέρα, ἡ Τοῦ Ἀγίου Νικολάου.

Τρίτη, ἡ Τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου, τοῦ ἐπιλεγομένου, κατὰ τὸν Δουκάγιον, Καμμένου, καὶ

Τετάρτη, ἡ Τῆς Θεοτόκου, τῆς ἐπιλεγομένης Καφατιανῆς, ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῇ ἱερᾶς εἰκόνης, μετακομισθείσης ἀπὸ τοῦ ἐν Κριμαίᾳ Καφᾶ, ὅπου, κατὰ τὸν Δουκάγιον, ἦτον ἐστημένη ἐπὶ τοῦ στομίου τινὸς φρέατος.

Παρὰ ταύτας ὁ μὲν Κρούσιος ἀριθμεῖ ἄλλας τέσσαρας, ὁ δὲ Δουκάγιος ἄλλας τρεῖς, Γραικικὰς ἐκκλησίας, ὡς σωζόμενας ἐπ' αὐτῶν ἐν τῷ Γαλατᾶ, ἐξ ὧν μία ἡ τῆς Θεοτόκου Χρυσοπηγῆς, ἐξέχουσα τῶν λοιπῶν, καὶ μία τοῦ Ἀγίου Δημητρίου.

Ἐχουσι δὲ καὶ οἱ Ἀρμένιοι ἐνταῦθα μίαν ἐκκλησίαν, τὴν τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου. Ὁ δὲ Δουκάγιος ἀριθμεῖ καὶ δευτέραν, τὴν τοῦ Ἀγίου Μιχαήλ.

Ἐννάτη δὲ καὶ τελευταία πύλη ἐπὶ τῆς παραλίας (δίδει μετ' αὐτὴν τὰ τεῖχη τοῦ Γαλατᾶ στρέφονται μεσογειότερον, σχηματίζοντα τόξον) εἶνε ἡ καλουμένη Ἐγκαρσία

(Ἐγρὺ-καποῦ),

διὰ τῆς ὁποίας ἐξερχόμενοι, ἀφίνομεν πρὸς ἀριστερὰν τὸ Σουλτάν-Μπαγεζήδ-Βελή-τζαμίσί καὶ, παρακολουθοῦντες τὴν καμπὴν τοῦ Γαλατικοῦ τεύχους, εἰσερχόμεθα διὰ τῆς πύλης τοῦ

(1) Τρεῖς μόνες ἐκκλησίας ἐστημειωσάμεθα ἐν τῷ Α' μέρει, παραλείποντες ἐκ παραδρομῆς τὴν τῆς Θεοτόκου.

Τὸπ-χανέ,

δεκάτης μὲν τὸν ἀριθμὸν ἐκ τῶν δέκα καὶ τριῶν, καθ' ἣν ἠκολουθήσαμεν τὰξιν, πρώτης δὲ τῶν πρὸς τὴν ξηρὰν τεσσάρων.

Περὶ τὸ Ἐγρὺ-καπὺ τοποθετητέον, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Chevalier καὶ ἄλλων, τὸ φερωνύμως καλούμενον ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Μέτωπον, ὡς κείμενον κατὰ μέτωπον τοῦ Βοσπόριου ἀκρωτηρίου, ὅπου ὑπῆρχε τὸ πάλαι καὶ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος.

Παρακολούθουντες ἐντεῦθεν τὴν διεύθυνσιν τῶν χερσαίων τοῦ Γαλατᾶ τειχῶν πρὸς βορρᾶν καὶ δύσιν, ἀναβαίνομεν τὸν λόφον, ἀρκετὰ κατηφορικὸν πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, καὶ ἀφίνοντες πρὸς τὰ δεξιὰ μὲν τὸ πατριαρχεῖον τῶν Καθολικῶν Ἀρμενίων, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸ Κχιλίσε-τζαμισί, ἐκκλησίαν ποτὲ ἰσως τῆς Ἀγίας Ἀννης ἢ τοῦ Ἀγίου Σεβαστιανοῦ, περὶ ὧν προείπομεν, φθάνομεν εἰς τὴν Πύλιν τοῦ Μικροῦ Πύργου

(Κιουτσουκ-κουλέ-καπού),

ἐνδεκάτην μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀζάμπ, δευτέραν δὲ τῶν πρὸς τὴν ξηρὰν, μετὰ τὴν τοῦ Τὸπ-χανέ, καὶ δι' αὐτῆς ἐξερχόμενοι ἀπαντῶμεν τὸ Χενδὲκ ἢ Πασσα-τζαμισί, κτίσμα τοῦ παρ' αὐτὸ κειμένου Ἀλῆ-καπιτάν, καὶ πρὸς ἀριστερὰν στρεφόμενοι, φθάνομεν μετὰ 300 βήματα ἀνηφορικῆς ὁδοῦ, παρῳκοδομημένης ἐκἀτέρωθεν, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου. Κάκειθεν, ἀφ' οὗ κατοπτεύσωμεν τὸν Βόσπορον, ὁμοιάζοντά κόλπον ἐκτεταμένον, καὶ τὸ ὁτόμιον τοῦ Βοσπόρου, καὶ τὸ Σαρδί-μπουρνου, καὶ τὸ Σκούταρι, καὶ ἀπὸλαύσωμεν τὴν ἐξαισίαν ἐντεῦθεν τοῦ ὀρίζοντος θάλασσης, εἰσερχόμεθα μετὰ μερικὰ βήματα διὰ τῆς δωδεκάτης τοῦ φρουρίου πύλης, τῆς παρωνυμειμένης ἀπὸ τοῦ Μεγάλου ὠσαύτως πύργου,

Μπουγιουκ-κουλέ-καπού,

ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς καὶ ὠρμήθημεν, καὶ διοδεύοντες τὴν πρὸς δυσμὰς τοῦ Μεγάλου Πύργου Τουρκικὴν συνοικίαν, τὴν κρήνην τῆς ὁποίας ἐκτισεν ἐπὶ Σουλτάν-Μαχμούδ τοῦ Α' ὁ Δεφτερδάρης Μεχμέδ-εφέντης, καταντῶμεν, καταβαίνοντες πάλιν, εἰς τὴν δεκάτην τρίτην καὶ τελευταίαν τῶν τοῦ φρουρίου τειχῶν (1), διὰ τῆς ὁποίας καὶ τὸ πρῶτον εἰσῆλθομεν, τὴν καλουμένην μὲν ἀπὸ τοῦ πλησίον αὐτῆς Μεϊτ-ἰσκελέ, ἀνοιχοδομηθεῖσαν δὲ πρὸ μικροῦ ἐπὶ τὸ κολοσσαῖον καὶ θριαμβευτικώτερον, καὶ δι' αὐτῆς ἐξιόντες, ἀφ' οὗ συνεπληρώσαμεν, ὅσον ἐνεδέχεται, τὴν τοῦ Γαλατᾶ περιγραφὴν,

(1) Παρὰ τὰς δεκατρεῖς ταύτας ἐξωτερικὰς πύλας τοῦ φρουρίου τοῦ Γαλατᾶ ἀναφέρονται καὶ ἑξ ἄλλαι, ἰσώτεραι ἢ διάμεσοι: 1 ἡ τοῦ Κιουτσουκ-Καράκιοῦ-καπούσου, 2 ἡ τοῦ Μιχάλ-καπού, 3 ἡ Μεϊδαντζικ-καπού, 4 ἡ Κχιλίσε-καπούσου, 5 ἡ Ἰσο-ἑτζέμπ-καπού, καὶ 6 ἡ Σαδὴκ (ἢ Σανδουκτζηλίρ)-καπού.

ἀκολουθοῦμεν διὰ τῶν Τουργικῶν μνημάτων καὶ τοῦ κυπαρισσῶνος, τὰ ὅποια καλύπτουσιν, ὡς προσέκομεν, ὅλην σχεδὸν τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τῆς περὶ τὸν Τέρσ-χανέν κοιλάδος, τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου καὶ τὸ

ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙΟΝ.

Ἡ πρὸς ἀριστερὰν τοῦ ἀνερχομένου ἐντεῦθεν τὸν λόφον τοῦτον σταθ-
μεύουσα φρουρὰ ἐνθυμίζει τὸν πρὸ 56 ἐτῶν δολοφονηθέντα ἐνταῦθα ἱατρὸν
τοῦ Σουλτανικοῦ Παλατίου, Λαυρέντιον (Lorenzo), καὶ προσυπενθυμίζει
συγχρόνως ὅτι τὸ μέρος τοῦτο ἦτον, κατὰ τὴν ἀποτρόπαιον ἐποχὴν ἐκεί-
νην, ἀδιάβατον, ὥς τὸ θέατρον τῶν τρομερωτέρων κακουργημάτων τῶν
Γαλιοντζήδων, τῶν ὁποίων ἦτον τὸ σύνθημα rendez-vous. Ὁ ἱατρὸς οὗτος,
Φλωρεντίνος τὴν πατρίδα, ἦλθεν εἰς τὴν ΚΠ ἐπὶ τοῦ Σουλτάν-Χαμηῆ.
Εὐτυχῆσας δὲ ἅνα ἱατρῆυσήν τὸν ἐπίδοξον κληρονόμον τοῦ θρόνου, παθόντα
ὕπ' εὐλογίας, ἐφθασεν εἰς τοσαύτην πολιτικὴν ἰσχύν, ἐπ' αὐτοῦ τε τοῦτου
τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Σελήμ, ὥστε μετατίθει καὶ ἀπέλυε πασσάδας, καὶ
εἰ ὅπου οἱ τοῦ Κράτους ἐνόμιζον ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς, ὅσας τις προσεκαλοῦντο
εἰς τὴν οἰκίαν 'του. Ἀλλὰ τῷ 1813, ὀγδοηκοντούτης ἤδη τὴν ἡλικίαν,
εὐρέθη πηγμένος εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ μέρος, ὅπου ἐτοποθετήθη ἔκτοτε
φρουρὰ, κατὰ τινὰς μὲν, διότι κατεχράτο τῆς πολιτικῆς 'του ἐπιβροχῆς
πρὸς χρηματισμὸν, κατ' ἄλλους δὲ διότι διεβλήθη ὡς ἐξυπηρετῶν εἰς τὰς
ἀκολασίας τῶν ἀδελφῶν τοῦ Σουλτάνου. Διηγούνται δὲ περὶ αὐτοῦ τὸ ἐξῆς
ἀνέκδοτον, χαρακτηρίζον συγχρόνως καὶ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι
τῶν Τούρκων ὡς πρὸς τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην, περὶ οὗ καὶ ἐν ἀρχῇ
τοῦ Α' μέρους διελάβομεν, καὶ τὰ μέσα, ὅσα μεταχειρίζονται συνήθως οἱ
ἰσχυόντες ἐν Τουργίᾳ. Μίᾳς τῶν Γυναικῶν τοῦ Σουλτάνου κυοφορούσης,
ἠρωτήθη ὁ Λαυρέντζος, ἐὰν τὸ γεννηθισόμενον ἔσται ἄρρεν ἢ θῆλυ. Εἰς
πᾶν ἄλλο τοῦ Κόσμου μέρος ὁ ἱατρὸς, εἰς τοιαύτην ἐρώτησιν, ἤθελεν
ἀπαντήσῃ ὅτι ἡ ἐπιστήμη 'δὲν ἔχει, τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος, διδό-
μενα ἀκριβῆ πρὸς διάγνωσιν τοῦ γένους τοῦ κυοφορουμένου. Ἀλλὰ τοι-
αύτη ἀπόκρισις ἐν Τουργίᾳ, καὶ ἰδίως πρὸς Σουλτάναν, καταστρέφει διὰ
μίας πενήντα ἐτῶν ὑπόληψιν καὶ ὑπηρεσίαν καὶ τοῦ δοκιμωτέρου τῶν ἱα-
τρῶν, καὶ τοῦτο 'τὸ ἤξευρεν ὁ πολύπειρος Λαυρέντζος· ὅθεν, ἀφ' οὗ ἐψη-
λάφησε πρῶτον μετὰ πολλῆς ἐμβριθείας τὸν σφυγμὸν τῆς Καδίνης, καὶ
ἐκαμῆ καὶ ἄλλας φυσιογνωμικὰς παρατηρήσεις καὶ ἐρωτήσεις, ἐβεβαίωσε,
μηδὲν ἐνδοιῶλων, ὅτι τὸ γεννηθισόμενον ἔσται ἄρρεν, καὶ ἐφιλοδωρήθη
βασιλικῶς. Ἀλλὰ τὸ βρέφος ἐγεννήθη μετὰ μερικῶν μηνῶν . . . θῆλυ!
Εἰς τὰς ὕδρεις ὁμῶς καὶ τὸν θυμὸν τῆς μητρός ὁ ἐσχώτατος 'δὲν ἀπε-

δειλίασεν, ἀλλ' ἀπεκρίθη στρογγύλῳ στόματι, ὅτι ἤξευρε μὲν τὸ πρᾶγμα ἔκτοτε (καὶ πῶς ἠδύνατο εἶναι ἄλλως;), ὅθεν ἠθέλησεν θμως 'να τὴν λυπήσῃ προτοῦ, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν, » ἃς παρατηρήσωσιν, ἐπρόσθεσεν, εἰς τὸ (δεῖνα) μέρος τοῦ τοίχου, ὅπου συγχρόνως τότε εἶχα γράψῃ ὅτι θῆλυ ἔσται τὸ τεχθησόμενον ». Καὶ τῷ ὄντι ἐρευνήσαντες εὔρον τὴν πρόβρῃσιν εὐκρινέστατα γεγραμμένην ἐπὶ τοῦ τοίχου. Ἐννοεῖται δὲ πόσον χρότον ἔκαμεν ἡ σοφία τοῦ Δόκτωρος, καὶ πόσον ᾤξησεν ἡ ἰσχὺς 'του!

Ὁ λόφος, ἐφ' οὗ συνώκισται τὸ προάστειον τοῦ Σταυροδρομίου, ὑψοῦται μέχρι 330 ποδῶν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἐπ' αὐτῆς δὲ αὐτοῦ τῆς ὀφρὸς ἱδρύται τὸ ἀσκητήριον (ὁ Γεκχές) τῶν Δερβίσιων Μεθλεθ, ἄξιος ἐπισκέψεως, καὶ διὰ τὴν ὡραίαν 'του θέσιν, καὶ διὰ τὴν καθαριότητα καὶ τὸ σύνδενδρόν 'του, καὶ τοὶ πολλαὶς πυρποληθεῖς (1). Ἐν τῷ ταφείῳ δὲ αὐτοῦ εἶνε θαμμένος ὁ ὀνομαστός ἀρνησιθρησκός Κόμης τοῦ Βονδάλ, Γάλλος ἐκ τῶν εὐπατριδῶν, διακριθεὶς διὰ τὴν πολεμικὴν ἐκπαιδευτικότητά 'του εἰς διαφόρους μάχας, λειποτακτήςας δὲ, διὰ μικρὰς δυσπραγεῖας, τὸ μὲν πρῶτον πρὸς τὸν στρατηγὸν Εὐγένιον καὶ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας, ἐπεὶτα δὲ ἀπ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Μωαμεθανισμόν, γνωστός δὲ παρὰ τοῖς Τούρκοις ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀχμεδ-πασσᾶς. Ὁ ἐπὶ Μεχμεδ τοῦ Δ' βεζίρης Καρά-Ἡβραῆμ-πασσᾶς (;) ἐφιλήθη εἰς τινὰς περιστάσεις ἀπὸ τῶν γνώσεων καὶ τῶν συμβουλῶν 'του, διορισθέντος διευθυντοῦ τοῦ τότε ὀργανισθέντος πυροβολικοῦ σώματος τῶν Κουμπάρτζήδων. Ὁ τάφος 'του, καὶ τοὶ περικλεισμένοι διὰ ξυλίνου διαφράγματος καὶ διακρινόμενος διὰ τὴν ἐπὶ τῆς στήλης αὐτοῦ χίδαριν τοῦ Πασσᾶ, ἤθελεν εἶναι πρὸ πολλοῦ ἤδη λησμονημένος, διότι οἱ Τούρκοι οὐδέποτε ἐχούσαν εἰς ὑπόληψιν τοὺς μουρτάτας (2), ἐὰν ἡ περιέργεια τῶν Εὐρωπαίων 'δεν ἀντέταττε νεαρὸν πάντα τὰ πρόχωμά 'της εἰς τῆς λήθης τὸν χαίμαρρον. Ἡ ἐπὶ τῆς στήλης ταύτης ἐπιγραφὴ ἔχει ὡς ἑξῆς:

» Ἐν ὀνόματι τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ,

» τοῦ μόνου αἰωνίου.

(1) Ἰδίως τῷ 1765, καὶ ἐφ' ἡμῶν τῇ 17 Ἰουλίου τοῦ 1852. (2) Οὕτως ὀνομάζοντο κοινῶς τοὺς ἀρνησιθρησκούς ἢ προσηλύτους. Ἡ δὲ λέξις εἶνε, νομίζω, ἡ αὐτὴ τῇ Μουρτάτης, ἥτις καταξίλισε τοὺς ἐκδότας καὶ σχολιαστὰς τῆς Βουλαντιδος ὅπου ἀπαντᾷ τὰ ὡς ἰθὺς ὄνομα στρατιωτικῷ τάγματι τῶν Βουλαντινῶν αὐτοκρατόρων, καθ' ὃν χρόνον ἡ τοῦ Κράτους ὑπεράσπις ἀντιθετο εἰς μισθωτοὺς στρατιώτας, Σκόθας, Πέρσας, Βαράγγους κλπ. μέχρι καὶ Γενιστάρων, ἐξ ὧν εἶχε μετ' αὐτοῦ τινὰς ἕως καὶ εἰς τὴν Φλωρεντίαν ἀκόμην ὁ Ἰωάννης Ήδωπολόγος, καθὼς θέλομεν ἰδεῖν ἐν τῷ Γ' Μέρει. Ὡς ὅμως οἱ τῶν Βουλαντινῶν Μιρτάται οἱτοὶ 'να ἦσαν καὶ Ἀλβανοὶ ἐκ τῆς φυλῆς τῶν καλούμενων σῆμαρροι Μιρβέτων ἢ Μιριντίτων, ἐὰν 'δεν ἦσαν, πολὺ μᾶλλον, Μαρδαῖται ἢ Μάρδοι, λχὼς ἀρπαγίτες καὶ ἀρειμάνιοι, πρόγονοι τῶν σημερινῶν Δουρζήδων (Δρούζων), οἱ τινες, κατοικοῦντες κατ' ἀρχὰς πρὸς βορρᾶν τῆς Κασπίας, μετακλήσθησαν ἐκεῖθεν εἰς τὰ ἔρη τῆς Συρίας καὶ Μεσοποταμίας, ὅπου τὸ ὄνομα 'των διατηρεῖται, κατὰ τὸν Σάμμερ, εἰς τὴν πόλιν Μαρδίν.

» Ὁ πανάγιος καὶ πανύψιστος Θεὸς 'να ἐλεήσῃ
 » τοὺς πιστοὺς ἅμω τῶν φύλων,
 » καὶ 'να συγχωρήσῃ τὸν Κουμπαρτζήμασσην
 Ἀχμέδ.

» τῇ 18 τοῦ Ῥετζέμπ 1160 (1)

Αἱ θρησκευτικαὶ ἀσκήσεις τῶν Μεβλεβήδων, ἐπαναλαμβάνόμεναι ἐν τῷ μονηδρίῳ τούτῳ κατὰ πᾶσαν τρίτην καὶ παρασκευὴν περὶ μεσημβρίαν, κινοῦσι φυσικῶ τῷ λόγῳ τὴν περιέργειαν τῶν ἐν τῷ Σταυροδρομίῳ παρεπιδημούντων Εὐρωπαίων, καὶ ἐλκύουσιν οὐ μόνον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν κατοίκων τοῦ Πέραν, πολλοὺς εἰς τὰς περὶ τὴν αἴθουσαν τοῦ θρησκευτικοῦ αὐτῶν χοροῦ παστάδας, πρὸς ἄκραν εὐχαρίστησιν τοῦ θυρωροῦ, ὃς τις, ἔχων ἑτοιμα πέδιλα, παραχωρεῖ αὐτὰ ἐπὶ πληρωμῇ εἰς αὐτοὺς, μὴ θέλοντας ἢ καὶ μὴ δυναμένους 'να ἐκβάλωσι τὰ αὐτῶν, καὶ 'να εἰσέλθωσιν εἰς τὸ τελεστήριον ἀνυπόδητοι, καθὼς ἀπαιτεῖ ἡ τάξις. Τῶν περιισταμένων ὁμῶς τούτων περιέργων οἱ πλείστοι, βλέπουσι μὲν καὶ θαυμάζουσι τὴν εὐρύθμον κίνησιν τῶν στρεφομένων περὶ τὸν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἱστάμενον Σείχην ἢ αὐλητὴν, πολὺ ὁμῶς ἀπέχουσι 'να μαντεύσωσι καὶ τὴν αἰτίαν τῆς παραδόξου τελετῆς ταύτης, ἥτις διὰ τοῦ κυκλίου τούτου χοροῦ καὶ ταῦ κυκλοτερεῶς κολπουμένου πλατέος τῶν χορευτῶν χιτῶνος, εἰκονίζει χαρakterιστικώτατα τὸν χορὸν τῶν περὶ τὸ μεσαίτατον τοῦ Κόσμου σημειῶν ἐν ἁρμονίᾳ στρεφομένων πλανητῶν. Τοῦ μυστικοῦ δὲ τούτου χοροῦ, ἀναφερομένου ἤδη καὶ ἐν ἐπιτυμβίῳ τινὶ εἰκόνι νέου τινὸς ἀφιερωμένου εἰς τὰ Σαμοθράκια μυστήρια, εὐρίσκει τις τὴν καταγωγὴν εἰς τὰς Ἰνδικὰς τελετουργίας, ὅπου ἡ Κρίσις χνα καὶ ἡ Ραδὰ εἰκονίζονται παίζουσαι τὸν αὐλόν, πέριξ δ' αὐτῶν κύκλος χορευτῶν καὶ χορευτριῶν παρίστανει τὴν ἐν ἁρμονίᾳ κυκλοφορίαν τῶν οὐρανίων σωμάτων· ἐξωθεν δὲ τοῦ κύκλου ἐξθεραπευαίνουσιν, παίζουσαι ἡ μὲν κύμβαλον, ἡ δὲ συγκρουστὸν, ἡ δὲ πλαγίαυλον, ἡ δὲ κιθάραν, ἡ δὲ σάλπιγγα, ἡ δὲ τύμπανον, εἰκονίζουσι τὰ ἐξ Ἰνδικὰ ὄργανα ἢ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους (2), ἃς ὑπεμφαίνει καὶ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ὁ χορὸς τῶν Ὁρῶν.

Ἀπὸ τοῦ Τεχνέ τῶν Μεβλεβήδων ἀρχεται ἤδη τὸ Σταυροδρομίον, συνιστάμενον κυρίως εἰς μίαν στενὴν καὶ μακρὰν τὴν κατὰ μέσον ὁδὸν, ἥτις, διατρέχουσα, ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ἀπασαν τὴν τοῦ λόφου βάρχιν, καὶ διατεμνομένη ὑπὸ πλῆθους ἄλλων πλαγίων, αἵ τινες, ἐνούμεναι μετ' αὐτῆς ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, ἀποτελοῦσιν οὐχὶ ἐν, ἀλλὰ πολλὰ σταυροδρόμια, φθάνει μέχρι τῆς Ἀγγλικῆς πρεσβείας καὶ τοῦ Γαλατᾶ - Σαραγίου, κατέκτεθεν ἐκνεύουσα μικρὸν πρὸς ἀνατολὰς, καὶ πλατυνομένη,

(1) 23 Μαρτίου 1747. (2) Ἰδε Μοορς Hindou Pantheon, 63 Εἰκόν.

καταλήγει εἰς τὰ Μεγάλα-Μνήματα καὶ τὸ Τακσίμιον. Ὡστε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ Σταυροδρόμιον διαιρεῖται κυρίως εἰς δύο μέρη, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον, τὸ ἀπὸ τοῦ Τεκκέ μέχρι τοῦ Γαλατᾶ-Σαραγίου, περιέχει τὰ παλάτια τῶν ξένων πρέσβων.

Τὸ ἀληθῶς εὖ ναιόμενον (1) τοῦτο περιπόλιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐδρεύουσιν ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν αἱ πρεσβεῖαι, καὶ ὅπου ἡ διπλωματία ἔχει στημένα τὰ ἐργοστάσιά τῆς, ἦτον πρὸ 180 ἐτῶν ἀκόμην ἀμπελόφυτον, ὃ δὲ πρέσβυς τῆς Γαλλίας, ὃς τις πρῶτος, καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον μόνος, κατῴκει ἐνταῦθα, ἐξέδιδε τὰ ἐγγράφά του ἐκ τῶν ἐν τῷ Πέραν ἀμπελώνων (des Vignes de Péra). Ἀναφέρεται δὲ, ὡς πρώτη ἐπίσημος διπλωματικὴ πρᾶξις, ἐκδεδομένη ἐκ τοῦ Πέραν τούτου τῆς ΚΠ, ἡ μεταξὺ Φραγκίσκου τοῦ Α' καὶ Σουλεϊμάνου τοῦ Α' γενομένη τῷ 1535 συνθήκη. Ἐκτοτε δὲ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Πέραν προσδιωρίσθη ὡς κατοικία τοῦ πρέσβους τῆς Γαλλίας καὶ τῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ συνοικισθέντων ἐνταῦθα Φράγκων· ἐπὶ Σουλτάν-Ἡβραῆμ δὲ, καὶ ὡς ἐξαιρετικὴ κατοικία τῶν Εὐρωπαίων ἐν γένει πρέσβων· τὸ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλτσῆ-χανὺ, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε τέως πρὸς κατοικίαν, ἢ μᾶλλον φυλακὴν, αὐτῶν, ἔμεινε διὰ μόνους τοὺς ἐπιτετραμμένους τὰ τῶν ὑποτελῶν ἡγεμονιῶν, Δακίας, Τρανσυλβανίας καὶ Ῥαγούζης, πράγματα. Ὑπάρχει δὲ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Γαλατᾶ, καθὼς ἀποδείκνυσι τὸ ὄνομα τοῦ ἐν μέσῳ αὐτοῦ ἰδρυμένου Γαλατᾶ-Σαραγίου, καὶ, κατὰ τὴν γενομένην οὐ πρὸ πολλοῦ ἀστυνομικὴν διαίρεσιν, ἀποτελεῖ τὸ Ἐκτον τῆς Πρωτευούσης Τμήμα (Section ou Arrondissement).

Οἱ Τοῦρκοι τὸ ὀνομάζουσι Μπέϊο-γλου. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο, κατὰ τὴν κοινότερον παραδεδεγμένην γνώμην, χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς τοῦ Ἡγεμονίδου (μπέϊ-ὄγλου) ἢ βασιλόπαιδος Ἀλεξίου, υἱοῦ τοῦ τελευταίου τῆς Τραπεζοῦντος Αὐτοκράτορος Καλο-Ἰωάννου τοῦ Κορμνηνοῦ, τὸν ὁποῖον Μεχμέδ ὁ Β', κυριεύσας τῷ 1554 τὸ βασίλειον ἐκαῖνο, μετέστησε μετὰ τοῦ θείου αὐτοῦ, Δαβὶδ τοῦ Κορμνηνοῦ, βασιλέως τῆς Τραπεζοῦντος, εἰς ΚΠ, καὶ τοῦτον μὲν κατῴκισεν ἐνταῦθα, τὸν δὲ Δαβὶδ μετὰ τῶν ἐπτά ἡ, κατ' ἄλλους, ὁκτὼ αὐτοῦ τέκνων περιώρισεν εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἀλλ' ὕστερον, ἐπὶ ὑποψία ὅτι ἡ μετὰ τοῦ Ὁζοῦν-Χασάν, βασιλέως τῆς Περσίας, συνεζευγμένη ἀνεψιὰ τοῦ Δαβὶδ ἔγραψε προσκαλοῦσα τὸν Ἀλέξιον, ἐθανατώθη αὐτός τε ὁ Δαβὶδ καὶ οἱ ἐπτά υἱοί του, καὶ τοι τοῦ νεωτάτου αὐτῶν ἐξομόσαντος· διασωθέντος δὲ μόνου τοῦ μικροτάτου (τριῶν ἐτῶν), καὶ μιᾶς, ἔτι μικροτέρας, αὐτοῦ ἀδελφῆς, ἀπ' αὐτῶν κατάγονται (ἐὰν τῷ ὄντι σώζωνται που) οἱ γενεαλογούμενοι σή-

(3) Εἰς ἐξ συνοικίας ἦτον διηρημένον πρὸ 25 ἐτῶν: 1 Ἀγὰ-τζαμισί, 2 Κούλογλου, 3 Γενί-μαχαλι, 4 Τσουκούρ-τζαμι, 5 Τεπὲ-μπασι, 6 Τεκκέ.

μερον Κομνηνοί, κατὰ τὴν πρὸς τὸν Koch ἐπιστολὴν Δημητρίου τινὸς Κομνηνοῦ, πρῶτον ὑπὸ ἀρχοῦ τοῦ ἱππικοῦ εἰς Γαλλικὴν ὑπηρεσίαν, δημοσιευθεῖσαν τῷ 1807.

Τὴν ἐτυμολογίαν ὅμως ταύτην τοῦ Μπέιογλου μὴ παραδεχόμενος δ Ὑάμμερ, λέγει ὅτι ὁ δὲν εἶνε Μπέιογλου, ἀλλὰ Μπέι-γιολλοῦ (ὁδὸς Πρίγκηπων), διότι παρ' αὐτὴν ὤκουν, ἀπὸ τῶν μέσων ἀκόμη τῆς ΙΣΤ' ἑκατὸνταετηρίδος οἱ ἐπίσημοι τῶν ἐν ΚΠ παρεπιδημούντων, εἴτε περιηγητῶν, εἴτε πρεσβευτῶν, οὓς οἱ Τούρκοι συνήθως ὀνομάζουσιν, ἴσως δὲ καὶ νομίζουσι, Μπέι ἢ Μπέιζα δὲ (πρίγκηπας ἢ πρίγκηποπούλους).

Τὴν ὁδὸν ταύτην ἀκολουθοῦντες καὶ ἡμεῖς ἤδη, ἥτις, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Μετζηδιέ, ἤρχισεν ἀπὸ τινων ἐτῶν ἵνα πλατύνηται καὶ ρυθμίζηται, στολιζομένη ἑκατέρωθεν διὰ μεγάλων πολυωρόφων, ὑπὸ τὰ ὅποια διαπρέπουσι μεγαλοπρεπῆ ἐμπορικὰ καταστήματα, ἀμιλλώμενα, λόγῳ φιλοκαλίας καὶ πλούτου, πρὸς τὰ λαμπρότερα τῶν μεγαλοπόλεων τῆς Εὐρώπης, ἃς προσπαθήσωμεν ἵνα περιγράψωμεν τὰ σημαντικώτερα τῶν κτιρίων, ἐκινύοντες ὅπου δεῖον πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, κατὰ τὴν ἀπ' ἀρχῆς προτεθεῖσαν τῆξιν.

Καὶ πρῶτον, μικρὸν ἐπέκεινα τοῦ Τεκχέ, ἀπαντῶμεν, ἐκ δεξιῶν τῆς ὁδοῦ, τὴν Σουηκικὴν πρεσβείαν, γενομένην πρὸ πεντήκοντα σχεδὸν ἐτῶν παρανάλωμα τῆς πυρκαϊᾶς, ἥτις μετὰ παντὸς τοῦ Σταυροδρομίου κατηνάλωσε καὶ τὴν ἐπ' ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ κειμένην τότε Ῥωσικὴν Πρεσβείαν, τῆς ὁποίας τὸ εὐρυχωρότατον γήπεδον μετεποιήθη νῦν εἰς Ταχυδρομεῖον.

Ὀλίγον δὲ περαιτέρω εἶνε, ἐπὶ τὰ δεξιὰ, τὸ παλάτιον τῆς Νεαπόλεως, καὶ κατωτέρω, διασταυρουμένη ἡ ὁδὸς ὑπὸ τῆς φερούσης ἀπὸ τῶν Μικρῶν μνημάτων πρὸς τὸν Τοπ-χανᾶν, σχηματίζει τὸ καθ' αὐτὸ Σταυροδρόμιον ἢ Τετράστροτον (Δόρτ-γιὼλ-ἀγζύ), μετὰ τὸ ὅποιον ἀρχεταί, παρεκκλίνουσα μικρὸν πρὸς ἀριστεράν, ἡ κυρίως ὁδὸς τοῦ Πέραν.

Πρὸς δεξιὰν δὲ αὐτῆς ἀπαντᾷ τις Α', τὸ παλάτιον τῆς Ῥωσσίας, ἀρχιτεκτονηθὲν πρὸ τινων ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Κ. Φοσσάτη, περίοπτον καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῖς ἀπὸ τῆς Προπόντιδος ἢ τοῦ Βοσπόρου προσπλέουσιν. Ἀπὸ τοῦ κομψοτάτου δὲ αὐτοῦ κιγκλιωτοῦ πυλῶνος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἤρξατο πλατύνεσθαι πρὸ τινων ἐτῶν ἡ κεντρικὴ τοῦ Σταυροδρομίου ὁδὸς, βλέπων τις τὰ καταντικρὺ αὐτοῦ μεγαλοπρεπῆ ἐργαστήρια, δύναται ἀλανθάστως ἵνα εἴπῃ ὅτι ἡ ἀναγέννησις τῆς Ἀνατολῆς ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἀκρολοφίας τοῦ Πέραν τῆς ΚΠ.

Παρεκεῖ δὲ μικρὸν εἶνε τὸ Λατινικὸν Μοναστήριον καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀγίας Μαρίας τῶν Δραπέρων (Sancta Maria di Draperis), λειτουργουμένη ὑπὸ τῶν καλουμένων Ἐλασσόνων Φρατόρων ἢ Φραγκισκανῶν ἢ Κορδελλιέρων, οἱ τινες, ἀπολέσαντες τῷ 1660 ὑπὸ πυρκαϊᾶς τὴν ἐν

Γαλατᾶ ἐκκλησίαν αὐτῶν, ἣν ἐκέκτηντο ἀπὸ τῶν 1584, ἀπεσύρθησαν ἐνταῦθα, ὅπου τῷ 1678 ἐκτίσαν τήν τε Μονὴν καὶ τὸν ναὸν ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπίκλησιν, ἐκθέντες ἐπὶ τοῦ μεγάλου αὐτῶν θυσιαστηρίου καὶ τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, ἣν εἶχον συμπαραλάβει μεθ' ἑαυτῶν. Ἀλλὰ, πυρποληθείσης καὶ ταύτης μετὰ ἑκατὸν ἔτη, ἀνωκοδόμησαν αὐτὴν τῷ 1767 εἰς τὸ νῦν ὁρώμενον σχῆμα. Ὑποπεσόντες ὁμῶς εἰς χρέος 250, 000 γροσίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐκινδύνευσαν τῷ 1785 ἂν ἀπαλλοτριωθῶσι πρὸς ὄφελος τῶν δανειστῶν τῆς ἐπ' αὐτῆς κυριότητος, καὶ μόλις διέσωσαν αὐτὴν διὰ τῆς φρονήσεως τοῦ τότε Internunziου τῆς Αὐστρίας, Baron d'Herbert Ratkeal, ὅς τις καταπραύνας τοὺς δανειστὰς, διὰ τῆς παραυτίκα μὲν πληρωμῆς τῶν τόκων, ἐν προθεσμίαις δὲ καὶ τοῦ κεφαλαίου, διεῖλε τὸ χρέος ὅλον, ἐν εἵδει λαχείου, εἰς ἐντόκους μερίδας ἢ μετοχὰς, καὶ κατῴρθωσεν οὕτω διὰ χρεωλυσίου ἵνα σώσῃ τὸ μοναστήριον. Ὁ πολλοῦ λόγου ἄξιος ἀνὴρ οὗτος κεῖται θαμμένος ἐν τῷ ναῷ τούτῳ, ἡ δὲ εὐγνωμοσύνη τῶν Πατέρων διαιώνισε διὰ τῆς ὑπὲρ τὸ ὑπέρθυρον μιᾶς τῶν ἐνδον τοῦ ναοῦ θυρῶν ἀναγινωσκομένης Λατινικῆς ἐπιγραφῆς τὸ ὄνομα καὶ τὰς ἀρετὰς 'του.

Τὸ δὲ ὄνομα τῶν Δραπέρων παρέμεινεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ἀπὸ τῆς προϋφεστῶσης ἐν Γαλατᾶ, ἣτις ἦν ἴσως κτῆμα τῆς εὐγενοῦς οἰκογενείας τῶν ἐκ Γενούης Draper, ὧν εἷς, ὁ Φραγκίσκος Δράπερ, ἀπῆται, ἐπὶ Μεχμέδ τοῦ Β', 40,000 φλωρίων παρὰ τῶν Χίων, ἀντίτιμον τῆς, ἣν εἶχε προμηθεύσῃ εἰς αὐτοὺς, στυπηρίας ἀπὸ τῶν ἀπέναντι ἐπὶ τῆς Ἰωνίας στυπητηρωρυχείων, πολυετῶς ὑπ' αὐτοῦ ἐχμεμισθωμένων. Τὴν εἰσπραξίν τοῦ ὀφλήματος τούτου διαταχθεὶς παρὰ τοῦ Σουλτάνου ἵνα ἐκδιᾶσῃ ὁ ναύαρχος αὐτοῦ Χαμζᾶς, προσέβαλε τῷ 1456 τὴν Χίον, ἔχων ἐν τῷ πλοίῳ αὐτοῦ καὶ τὸν, περὶ οὗ ὁ λόγος, Δράπερ, καὶ διαρπάσας καὶ δεινδοτομήσας τὰς ἐκτὸς τοῦ φρουρίου κτήσεις τῶν Χίων, ἀνεχώρησεν ὁμῶς ἄπρακτος.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, κατερχόμενοι κατηφορικόν τινα καὶ δύσβατον στενωπὸν, ἀναστομούμενον εἰς εὐρύχωρον καὶ καθαριωτάτην πλατείαν, καταλήγουσαν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κοιλάδος τοῦ Τόπ-χανέ, ἀπαντῶμεν ἐκ δεξιῶν μὲν τὸ λαμπρότατον παλάτιον, ποτὲ μὲν τῆς Οὐγενείας, νῦν δὲ τῆς Ἀουστρίας· ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸ κατὰστημα τοῦ Γαλλικοῦ Ταχυδρομείου. Εἰς τὸ ποτὲ μέγαρον τοῦτο τῆς Οὐγενετικῆς Ἀριστοκρατίας ἤδρευον οἱ κατὰ καιροὺς σελλόμενοι Βαῖλοι, καὶ ἐπειδὴ κεῖται ἐπὶ τῆς βορειοανατολικῆς κλιτύος τοῦ λόφου, εἰκάζει ὁ Α. Jussegean de Saint Denys ὅτι, ὅτε ἐκτίζοντο, αὐτό τε καὶ τὸ τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας, τὸ ὁροπέδιον τοῦ λόφου ἔδεν ἦτον ἀκόμῃ συνφικισμένον. Τὸ δὲ πλησίον

αὐτοῦ Ἰντζίρ-μποστὰν ἐνθυμίζει τοὺς κήπους, οἱ ὅποιοι ἐπὶ Γυλλίου ἐστόλιζον ἐκατέρωθεν τὴν ὁδὸν ταύτην.

Ἐπαναλαμβάνοντες δὲ τὴν μεσαιάν τοῦ Σταυροδρομίου ὁδὸν, ἀπαντῶμεν ἐκ δεξιῶν τὸ ἀρτίως ἀνοικοδομηθὲν παλάτιον τῆς Ὀλλανδικῆς πρεσβείας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου, ὡς ἰδρυμένου ἐπὶ τῆς ὀφρύος αὐτῆς τοῦ λόφου, ἔχει τις τὴν ὠραιότεραν θέαν, καὶ μικρὸν προσωτέρω καταβαίνομεν δι' εὐθείας καὶ ὁμαλῆς καθόδου εἰς τὸ παλάτιον τῆς Γαλλίας, ὑψούμενον ἐν τῷ μέσῳ ἐκτεταμένου περιβόλου ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ λόφου, καὶ ἔχοντος ἐπομένως θέαν ὠραιστάτην, ἥς εἰκόνα ἐδημοσίευσεν ὁ Choiseul Gouffier (1). Ἐν τῷ παλάτιον τοῦτο, οἰκοδομηθὲν ἢ ἀγορασθὲν τὸ πρῶτον ἐπὶ Ἑρβρίου τοῦ Δ', πρεσβεύοντος εἰς ΚΠ τοῦ Baron de Brèves, ἀνωκοδομήθη ἐπὶ τῆς πρεσβείας τοῦ Κόμητος De Saint Prieste, ἀρχιτεκτονηθὲν ὑπὸ τοῦ Baron De Toit, καὶ, τέλος, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, πυρποληθὲν, ἀνηγέρθη ἐπὶ τοῦ μεσαιῶν ὕψους τοῦ λόφου εἰς πολὺ ὠραιότερον σχέδιον.

Ἐντὸς δὲ τοῦ περιβόλου τούτου εἶνε πρὸς δεξιάν ἡ νεόδμητος ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Λουδοβίκου, ἡ ὠραιότερα τῶν ἐν Σταυροδρομίῳ Λατινικῶν ἐκκλησιῶν, λειτουργουμένη ὑπὸ Καπουκινῶν, καὶ χρησιμεύουσα ὡς παρεκκλησίαιον τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας.

Ἐπὶ τῆς γωνίας δὲ, ἣν σχηματίζει ἐπὶ τῆς μεγάλης ὁδοῦ τοῦ Πέραν ἡ προειρημένη κατωφερῆς εἰσόδος τοῦ παλατίου τούτου, διὰ τῆς ὁποίας ἤδη ἀνερχόμεθα, κεῖται πρὸς δεξιάν ἡ νεόδμητος Λατινικὴ ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου τῆς Παδούης, ἀνήκουσα εἰς τοὺς Φραγκισκανοὺς, ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Γαλλίας, οἱ τινες, μετὰ τὴν δήμευσιν καὶ τὴν εἰς τζαμίον μεταποίησιν τῆς ἐν Γαλατᾷ ἐκκλησίας αὐτῶν, ὡς προείπαμεν, ἀπεσύρθησαν ἐνταῦθα, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς οἶκόν τινα, μετακοσμηθέντα τῷ 1732 εἰς ἐκκλησίαν, ταύτης δὲ πυρποληθείσης τῷ 1762, ἀνοικοδομηθεῖσα τῷ ἐπομένῳ ἔτει, συνεργεῖα τοῦ τότε πρέσβεως τῆς Γαλλίας De Vergennes. Ὁ ἡγούμενος αὐτῶν εἶνε, κατὰ τι προνόμιον, ὁ κατὰ καιρὸν τοποτηρητὴς τοῦ Λατίνου πατριάρχου τῆς ΚΠ, ὃς τις εἶνε πάντοτε Καρδινάλιος.

Ἐπὶ εἰσὶν τοῦ παλατίου τούτου καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ τῆς ὁδοῦ μέρος εἶνε τὸ παλάτιον τοῦ πρέσβεως τῆς Ἰσπανίας καὶ ἡ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς διατελοῦσα Λατινικὴ ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Τάφου ἢ τῆς Ἀγίας Γῆς, λειτουργουμένη ὑπὸ τῶν Récolets.

Πρὸς ἀριστερὰν δὲ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, ἀνιόντι μικρὸν, κεῖται ἡ Λατινικὴ ἐκκλησία τῆς Ἀγίας Τριάδος, χρησιμεύουσα πρότερον ὡς καθεδρικὴ, ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Αὐστρίας, παραχωρηθεῖσα δὲ μετὰ ταῦτα τοῖς Ἀρμενοκαθολικοῖς.

(1) Τόμ. Γ', σελ. 482.

Παρέχει δὲ ὀλίγον, ἡ ἐκκλησία τῶν Ὁρθοδόξων, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου.

Καὶ προχωροῦντες ὀλίγον, εὐρισχόμεθα εἰς τὸ κέντρον αὐτὸ τοῦ Σταυροδρομίου, ἐκεῖ ὅπου, καθὼς εἵπομεν, τερματίζεται μὲν τὸ πρῶτον αὐτοῦ μέρος, ἄρχεται δὲ τὸ δεύτερον, καὶ διασταυροῦται τὸ ἕτερον τετράστροτον, οὗ τινος ἡ μὲν πρὸς ἀριστερὰν καὶ πρὸς μεσημβρίαν ὁδὸς φέρει πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν πρεσβείαν καὶ τὰ λεγόμενα Μνηματάκια, ἡ δὲ πρὸς ἄρκτον πρὸς τὸ Γενί-τσεαρσί καὶ τὸν Ὑπ-χανέν, κατὰ μῆκος τῶν τειχῶν τοῦ Γαλατᾶ Σαραγίου, τοῦ ὁποίου ὁ μεγαλοπρεπὴς πυλὼν ἀναπέπταται πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ.

Καὶ τὸ μὲν παλάτιον τῆς Ἀγγλίας ὠκοδομηται ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς τοῦ λόφου ὁφρύος, ἐντὸς ὑπερεκτεταμένου καὶ καταφύτου περιδόλου, οἰκοδομηθὲν τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ πρέσβεως Λόρδου - Ἐλγκιν καὶ δαπάναις τῆς ἐμπορικῆς τῆς Ἀνατολῆς Ἑταιρίας τῷ 1809, ἐπὶ γηπέδου, δωρηθέντος ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως εἰς τοὺς Ἀγγλους, ὡς δῆγμα τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτῆς διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Jusse-reau καχίζει, ὡς ἀχομφον μὲν ἔξωθεν, κακῶς δὲ διηρημένον ἔσωθεν, τὰ παλάτιον τοῦτο. Τὸ ἐφ' ἡμῖν, παραχωροῦντες εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀρχιτεκτονικωτέρων τὸ ζήτημα, ἀρχοῦμεθα ἵνα σημειώσωμεν ὅτι ἀπὸ τοῦ δώματος τοῦ παλατίου τούτου ἔχει τις ὑπ' ὅψιν αὐτοῦ τὴν γραφικωτέραν τῆς ΚΠ θέαν, ἐκ δεξιῶν τὴν κοιλάδα τοῦ Ὁκ-μεϊδάν, τὸν λόφον τῶν Ταταβούλων καὶ τὰ μεγάλα Μνήματα μετὰ τῶν δύο γιγαντιαίων αὐτῶν Στρατῶνων, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸ Σκούταρι καὶ Καδῆ-χιὸ καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτὰ πεδιάδας, ἐν ἀπόπτῳ δὲ τὴν Προποντίδα.

Ἡ πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Ἀγγλικοῦ Παλατίου ὁδὸς φέρει εἰς τὸ καλούμενον Ἀἶναλὺ-τσεσμέ, ἡ δὲ πρὸς ἄρκτον εἰς τὰ Μικρὰ Μνήματα, τὸν ἑσπερινὸν περίπατον τοῦ Πέραν, περὶ ὧν προείπομεν, καὶ πρὸς τὴν αὐτὴν τῆς ὁδοῦ πλευρὰν κεῖται, τελευταῖον, τὸ παλάτιον τῆς Πρωσίας.

Ἐπαναλαμβάνοντες δὲ τὴν μεσαίαν τοῦ Σταυροδρομίου ὁδὸν, πρὸς δυσμὰς, τὴν μόνην ἀξίαν, διὰ τὸ πλάτος ἑκείνης, ἵνα ὀνομάζεται λεωφόρος, εὐρίσκομεν πρὸς τὰ δεξιὰ μὲν, ὡς προείπομεν, τὸ

Γαλατᾶ - Σαραΐ.

Τὰ ἀρχαιότατον καὶ διὰ τὴν θέσιν ἑκείνου λαμπρότατον τοῦτο κατάστημα ὑπεῖρξεν, ἀπὸ τῶν χρόνων ἀκόμῃ τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, ἐν τῶν τριῶν ἐκπαιδευτηρίων, ὅπου αἱ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Σαραγίου προσδιωρισμένοι νέοι, τὸ πλεῖστον αἰχμάλωτοι, ἡ μεγιστάνων υἱοί, ἐλάμβανον παιδιόθεν τὴν ἀπαιτουμένην ἀνατροφήν. Εἶχε δὲ κτισθῇ, ἐπὶ τῶν ἐρείπειων ἀρχαίας ἐκκλησίας, ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Βαγεζήδ Β', καὶ ἀνωκοδομήθη

καὶ ὑπὸ τοῦ Σελήμ Β'. Ἀλλὰ περὶ τὰ μέσθ' τῆς αὐτοκρατορίας Σουλτάν-Μεχμέδ τοῦ Δ', εἶχε καταργηθῇ, τὰ δὲ εἰσοδήματά 'του προσδιωρίσθησαν εἰς μισθοδοσίαν τῶν τῆς Α' καὶ Β' τάξεως Μουδδεράς, τῶν λεγομένων τοῦ Ἡδραήμ-πασσᾶ. Ἀλλ' ὁ ἐπὶ Σουλτάν-Ἀχμέδ τοῦ Γ' περίφημος βεζίρης καὶ εὐνοούμενος Δαμάδ-Ἀλῆ-πασσᾶς (1), ὁ κατακτητὴς τῆς Πελοποννήσου, τὸ ἀποκατέστησε πάλιν τῷ 1714 εἰς τὸν πρῶτόν 'του προσδιορισμόν, διορίσας ἐν αὐτῷ διευθυντὴν καὶ καθηγητάς. Τῷ δὲ 1753-54 Σουλτάν-Μαχμούδ ὁ Α' ἰδρύσατο ἐν αὐτῷ καὶ βιβλιοθήκην, ἀντικρὺ τοῦ Μεγάλου Τρικλίνου (μπουγιούκ-ὀδᾶ), κοσμήσας τὴν εἰσόδον αὐτῆς διὰ δύο κρηνῶν. Ἐὰ δὲ βιβλία μετεκομίσθησαν εἰς αὐτὴν πομπικῶς ἀπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ παλατίου. Ἔχ'ε δὲ καὶ δύο εὐκτήρια, τὸ μὲν ἐνδοθεν, τὸ δὲ ἐξωθεν τῶν τριῶν Τρικλίνων. Πυρποληθὲν δὲ τῷ 1831, ἀνωκοδομήθη πολὺ μεγαλοπρεπέστερον, καὶ ἐχρησίμευεν ἕως πρὸ δέκα ἐτῶν ὡς πολυτεχνικόν, ἢ μᾶλλον ἱατρικόν, σχολεῖον. Ἀλλὰ τῷ 1849, ἀποτεφρωθὲν πάλιν, δι' ἀκατανόητον τῷ ὄντι ὀλιγωρίαν, καὶ συναπολεσθέντων αὐτῷ πληθους μαθηματικῶν τε καὶ φυσικοπειραματικῶν ἐργαλείων, καὶ ἔσως καὶ τῶν βιβλίων ὅλων, τίς οἶδε πόσων μεταξὺ αὐτῶν σπανίων καὶ πολυτίμων, ἀνεγείρεται νῦν ἐπὶ νέου καὶ μεγαλοπρεπεστέρου σχεδίου.

Μικρὸν ἐπέκεινα καὶ πρὸς ἀριστεράν τῆς ὁδοῦ ὠκοδόμηται τὸ θέατρον, τὸ πρῶτον καὶ, κατὰ τὸ παρὸν, μόνον ὑπάρχον ἐν ΚΠ, παρωνυμούμενον δὲ ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτοῦ ἰδιοκτῆτου Ναοῦμ.

Ὅπισθεν δὲ καὶ πρὸς μεσημβρίαν αὐτοῦ, ἡ ἐκκλησία τῶν Ἀρμενίων, κτίριον μεγαλοπρεπέστατον, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Ἀκολουθοῦντες δὲ τὸν πρὸς ταύτην φέροντα στενωπὸν, φθάνομεν εἰς τὰ Ἰχθυοπωλεῖα καὶ τὴν μεγάλην ἀγορὰν τῶν τροφίμων, ὅπου διὰ τοῦτο ὑπάρχει καὶ ἡ πλειότερα συρροὴ καὶ ὄχλοβοή, καὶ τὸν χειμῶνα ἡ πλειότερα λάσπη. Ἐντεῦθεν δὲ παρατείνει πρὸς δύοσιν καθ' ὅλην τοῦ λόφου τὴν κατωφέρειαν, καταλήγουσαν εἰς τὸ Ἰσσυχοῦρ καὶ τοὺς κήπους τῶν Ταταβοῶλων, πλατυτάτη, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν πυρκαϊῶν, ὁδὸς, διερχομένη τὴν συνοικίαν τοῦ Καλιοντζή-κουλουοῦ καὶ τὸ προειρημένον Κερασχωρίον. Ἐκατέρωθεν δὲ αὐτῆς ἐγκάρσιοι ὁδοὶ ἄλλαι, πρὸς στάθμην ἐβρύμοτομημέναι, πληροῦσι δι' ἀπειραρίθμων οἰκιῶν καθημερινῶς τὰ κενὰ, ὅσα αἱ πυρκαῖαι σχηματίζουσι κατ' ἔτος.

Προσωτέρω δὲ τοῦ θεάτρου καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ πάντοτε κλίτος τῆς κεντρικῆς Λεωφόρου τοῦ Πέραν κεῖται ἡ ἐπ' ὀνόματι Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου τιμωμένη Λατινικὴ ἐκκλησία, χρησιμεύουσα ὡς πρωτεύουσα ἢ μητροπολιτικὴ, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ὑπεράσπισιν τῆς Γαλλίας.

(1) Κατήγετο ἀπὸ χωρίου τινὸς τοῦ Κιανού ἢ τοῦ τῆς Νικαίας κόλπου, καλουμένου Σέλος. Ἰδεὶς πλείω περὶ αὐτοῦ ἐν σελ. 256 τοῦ Δ' Μέρους.

Ἀφίοντες δὲ μετὰ μερικὰ βήματα πρὸς ἀριστερὰν τῆς ὁδοῦ τὸ Ἀγα-
πζαμί καὶ ἐκατέρωθεν τὴν φερωνύμως καλουμένην νέαν συνοικίαν (Γε-
νι-μαχαλέ), συμπυκνουμένην καθ' ἡμέραν ὑπὸ λιθίνων πολυωρόφων
οἰκοδομῶν, ἀνηκουσῶν τὸ πλεῖστον εἰς Ἀρμενίους, εἰμεθα μετ' ὀλίγον
εἰς τὸν Κάμπον καὶ

Τὰ Μεγάλα Μνήματα.

» Εἰ λύπης ἐθέλεις κρατεῖν, περιπόλει τοὺς τάφους, καὶ τοῦ πάθους
» ἔξεις τὸ φάρμακον, καὶ τὰς μεγίστας τῶν ἀνθρώπων εὐημερίας ἐπόψει
» οὐ περαιτέρω κόνεως κεκτημένας τὸ φύσημα «. Διὰ τῆς φιλοσοφικῆς
παραινέσεως ταύτης τελειώνει ἡ ΠΕ' καὶ τελευταία ἐπιστολὴ Θεοφυλά-
κτου τοῦ Σιμοκάττου. Ἀλλὰ τὰ μνήματα τοῦ Σταυροδρομίου ἔδεν εἶνε
τόπος πρὸς μελαγχολικὰς σκέψεις· ἐκεῖ οὐδεὶς ὑπάγει ἵνα θρέψῃ τὴν θλί-
ψιν· τοῦ ἢ ἵνα φιλοσοφήσῃ· διότι εἶν', ἐκ τοῦ ἐναντίου, τόπος διασκεδάσεως,
συναναστροφῆς, εὐθυμίας, εἶν' ὁ συνήθης τοῦ Σταυροδρομίου περίπατος.
Ἡ θέσις εἶνε τάσον ὡραία, ὁ ὀρίζων τόσον ἐκτεταμένος, ἡ θέα τόσον
λαμπρὰ, ποικίλη καὶ γραφικὴ, ὥστε μόλις ἐνθυμεῖται τις ὅτι περιπατεῖ
ἐπὶ ἀνθρωπίνων ὁστέων. Τὸ πλῆθος δὲ τῶν ἀντικειμένων, ὅσα περισπῶσιν
εὐαρέστως τὸν περιδιαβάζοντα, ἡ συρροὴ τῶν περιπατούντων, τῶν ἱπ-
παζόντων, καὶ μάλιστα τὰς ἐορτασίμους ἡμέρας, τὸ Πάσχα, καὶ τὰς κυ-
ριακάς, ἐδῶ βωδάμαξα, ἡ χιντόβια, ἡ τάλικαι μετ' ἡμέρας, ἐκεῖ
λόχος στρατιωτῶν μετὰ μουσικῆς, παρεκεῖ χορευταί, ψηφοπαίχται, αἰῶ-
ραι, παλαῖστραι, πωλεῖται παντὸς εἶδους τροφίμων, μουσικαὶ διακναίουσαι
πολυτρόπως τὴν ἀκοήν, ἡ διὰ τῆς Βουλγαρικῆς γκάϊδας, ἡ διὰ τοῦ
Αἰγυπτιακοῦ σείστρου, ἡ διὰ τοῦ τραχυφώνου ζουρνᾶ, ἡ διὰ τῆς ἀρχαί-
κῆς λύρας, καὶ μεταξὺ τούτων ὄλων καὶ κἄνεν Ἀρμενιακὸν λείψανον,
προβαῖνον, ἐν μέσῳ στενταρείων ψαλμωδιῶν, πρὸς τὸ τελευταῖόν· τοῦ ἄσυ-
λον, χωρὶς ἵνα διακόψῃ οὔτε τῶν θεατῶν τὴν εὐθυμίαν, οὔτε τῶν πωλη-
τῶν τὴν κερδοσκοπίαν, ὅλα ταῦτα βυθίζουσι τὸ θεατὴν, καὶ μάλιστα τὸν
πρωτόπειρον, εἰς ὠκεανὸν εὐαρέστου ἐκτάσεως. Τὸ νεκροταφεῖον ἄρα τοῦ
Πέραν ἔδεν δύναται ἵνα παραβληθῇ πρὸς οὐδέν ἄλλο τῶν ἐν τῇ πρωτευ-
ούσῃ ταύτῃ, καὶ παλὺ πάντων ὀλιγώτερον πρὸς τὴν καταντικρὺ, ἐπὶ τοῦ
λόφου τοῦ Σκούταρίου, ἤρεμον καὶ ἀθόρυβον ἀληθῶς νεκρόπολιν, σκια-
ζομένην ὑπὸ δάσους κυπαρισσίων. Ἐκαστον δὲ τῶν τεσσάρων ἐντοπίων
ἐθνῶν, καθὼς καὶ οἱ ἐν τῷ Πέραν μετοικοῦντες Εὐρωπαῖοι, ἔχουσιν ἰδι-
αίτερα τὰ ταφεῖά· των, περιτειχισθέντα ἐκ προμηθείας οὐ πρὸ πολλῶν
ἐτῶν. Τὰ δὲ τῶν Ἀρμενίων, ὅπου ἦτον πρὸ τούτου καὶ ὁ εὐαρεστότερος
περίπατος, σκιαζόνται οὐχὶ ὑπὸ μελαγχολικῶν κυπαρίσσων, καθὼς ἀνε-
ξαιρέτως τὰ Ὀθωμανικὰ, ἀλλ' ὑπὸ δροσερῶν συκαμινεῶν καὶ φιλυρεῶν,

καί, ἐπειδὴ εἶν' ἐπίπεδα, δύναται τις ἐπ' αὐτῶν ἵνα περιπατήσῃ, ὡς ἐπὶ πλακοστρώτου πλατείας. Καὶ εἶνε τῷ ὄντι ἀξιοπαρατήρητον, καθὼς τὸ εἶπον καὶ ἄλλοι, ὅτι τῶν χριστιανικῶν μνημάτων ἡ πλάξ, ἐπιτιθεμένη μεθ' ὅλου αὐτῆς τοῦ βάρους ἐπὶ τοῦ τάφου, φαίνεται ὡς ἵνα διαψεύδῃ τὴν θελκτικὴν ἐκείνην τῶν παλαιῶν εὐχὴν ὑπὲρ τοῦ κειμένου: » Γαῖαν ἔχοις ἐλαφράν » Κούφη σοι γῆ! » *Sib tibi terre levis!*

Τὸν περίπατον τοῦτον στολίζουσιν, ἔνθεν μὲν, τὸ Ὑδρονομεῖον ἢ Νυμφαῖον τοῦ Πέραν

(Τακσίμ),

κτίριον γλαφυρώτατον εἰς ὀκτάγωνον σχῆμα, σκιαζόμενον ὑπὸ θαλερῶν καὶ ὕψικόνων πλατάνων καὶ ἄλλων δένδρων, τὰς στοὰς τοῦ ὁποῖου ὑποστηρίζουσιν ὁλόγυρα ὀκτὼ κίονες, στεφόμενοι ὑπὸ κορωνίδος, καὶ ἀνέχοντες θόλον σφαιροειδῆ ἀπὸ τῶν ἔσωθεν δὲ αὐτοῦ τεσσάρων λεκανῶν (γούρων, κρουῶν) ποτίζονται τὰ τέσσαρα προάστεια τοῦ Κασίμ-πασσᾶ, τοῦ Σταυροδρομίου, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ Τὸπ-χανέ, καθὼς ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, τοῦ ἐντὸς τῆς περιοχῆς καὶ ὀπισθεν τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀρμενικῶν μνημάτων, κτίσματος τοῦ Σουλτάνου Σελήμ τοῦ Γ', ἔνθεν μὲν τὰ τοῦ Μπες-σίχ-δὰς καὶ Δολμά-μπαγτσέ, ἐκείθεν δὲ τὰ τῶν Ταταβούλων. Ἐκτίσθη δὲ τὸ πρῶτον, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐν τῷ Μπαγτσέ-κιοῦσῦ δευτέρου ὕδραγωγείου, τῷ 1730-31 ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μαχμούδ τοῦ Α', ἀνενεώθη δὲ τῷ 1786 ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-ούλ-Χαμμίδ. Τὸ δὲ ἐν αὐτῷ διανεμόμενον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον φημίζεται δικαίως, ὡς τὸ ποτιμώτερον τῶν ἐν ΚΠ, καὶ τοὶ ξανθίζον τὴν χροάν, καθὼς ὅλα σχεδὸν τὰ κρηναῖα τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης ὕδατα, διοχετεύεται διὰ τοῦ προειρημένου ὕδραγωγοῦ, στηριζομένου εἰς εἴκοσι καμάρας, καὶ διὰ πολλῶν ἐν τῷ μεταξύ καστέλλων (σοῦ-τεραζῦ), ἀπὸ τῶν ὀπισθεν τοῦ Μπαγτσέ-κιοῦσῦ συναζομένων ὑδάτων, καθὼς θέλομεν πλατύτερον διαλάβει, ὅταν φθάσωμεν σὺν θεῷ ἐκεῖ. Μεταβαῖνον δὲ ἀπὸ τοῦ κατ' εὐθείαν ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου ἀνεωγμένου κρουνοῦ εἰς τοὺς λεγομένους λουλάδες, καὶ ἀπ' αὐτῶν ὑποδιαιρούμενον εἰς μασούρια, καταντᾷ τέλος εἰς σακκοῦράφας (τσουβᾶλ-διζ) (1). Δύω δὲ ἐπιγραφαί, ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ εἰσιόντος, ἐπὶ μαρμαρίνων πλακῶν, γνωστοποιοῦσι τὰς διευθύνσεις τῶν ἐν αὐτῷ διανεμομένων εἴκοσι λουλάδων, κατὰ τὴν περὶ αὐτῶν διάταξιν τοῦ Βεζίρη Ἰουσοῦφ-πασσᾶ καὶ τοῦ Ναυάρχου Χασάν-πασσᾶ, χρονολογουμένας τῷ 1784 καὶ 1785. Ὀνομάζεται δὲ συνήθως ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων τοῦ Πέραν Οἰκίσκος (Maisonnette).

(1) Ἡ διάμετρος ἐνὸς μασουρίου εἶνε τέσσαρις γραμμαί· ὀκτὼ δὲ μασούρια ἀποτελοῦσιν ἓνα λουλὲν.

Ἄφ' ἐτέρου δὲ καὶ ἀπὸ ἀνατολῶν τὸ κανονικώτατον κτίριον τοῦ στρα-
τῶνος τοῦ ἐλαφροῦ πυροβολικοῦ, ἐμπερικλεισμένου εἰς τὴν κατενώπιον
αὐτοῦ σιδηρόφρακτον πλατεῖαν. Τὸ ὡραιότατον τοῦτο κτίριον, τοῦ ὁποίου
τὸ σχέδιον ἀναπτύσσεται ἐπὶ τεσσάρων προσώπων, ὧν προέχουσι πρόθυρα
καὶ περίστωα μεγαλοπρεπῆ, ἀνέχοντα γλαφυρώτατα κιόσκια, ὧν τὸ περι-
φανέστερον προσδιώριται διὰ τὸν Σουλτάνον, ἔχει τόσῃν εὐρυθμίαν καὶ
χάριν, καὶ ἐνταυτῷ τόσῃν μεγαλοπρέπειαν καὶ πολυτέλειαν κοσμημάτων,
ὥστε φαίνεται (λέγει τῶν περιηγητῶν τις) ὅτι ὁ τεχνίτης ἐφιλοτιμήθη,
τρόπον τινὰ, ἐπίτηδες ἵνα τὸ καλλωπίσῃ τόσον, ἵνα δυσωπήσῃ τὴν ὁρμὴν
τῆς τῶν Γενιτσάρων ἐκδικήσεως, οἱ τινες καὶ τῷ ὄντι μόνον τοῦτο ἐσεβά-
σθησαν, ὅτε τῷ 1807 κατέστρεψαν ὅλα τὰ καταστήματα τοῦ Νιζάμ-τζε-
δῆδ. Ὑψοῦται δὲ ἐπ' αὐτῆς τῆς πρὸς ἀνατολὰς ὀφρῦος τοῦ λόφου καὶ ἐπὶ
κρηπίδος ἐκτεταμένης, ὅθεν εἶνε καὶ πανταχόθεν περίοπτον, ὑποκάτωθεν δὲ
καὶ πρὸς ἄρκτον αὐτοῦ ἄρχεται ὁ ἀπέραντος ἐκεῖνος κυπαρισσών, ὁ σκιά-
ζων τὰ καλύπτοντα τὴν πρὸς μεσημβρίαν πλευρὰν τῆς τοῦ Δολμά-μπαγ-
τσέ κοιλιάδος Ὀθωμανικὰ μνήματα.

Ὡς ἀντίρροπον τῷ στρατῶνι τούτῳ ἀνηγέρθη πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐπὶ τῆς
πρὸς δυσμὰς ὀφρῦος τοῦ λόφου τὸ κολοσσαῖον οἰκοδόμημα ἐκεῖνο, τὸ
ὁποῖον, προσδιορισθὲν κατ' ἀρχὰς εἰς στρατιωτικὸν σχολεῖον, καὶ χρησι-
μεῦσαν ἐπὶ τοῦ τελευταίου πολέμου ὡς νοσοκομεῖον διὰ τὰ συμμαχικὰ
στρατεύματα, μένει ἔκτοτε ἄχρηστον καὶ πρόκειται (λέγουσι) ἵνα κατεδα-
φισθῇ, ὡς ἔχον ἀνεπιπρόσθητον καὶ ἐπικειμένην τὴν ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτοῦ
θέαν ἐντὸς τοῦ σουλτανικοῦ ἀνακτόρου τοῦ Δολμά-μπαγτσέ.

Ἡ ὁδὸς ἐντεῦθεν, ὅλη ἀμαξιτὸς, φέρει πρὸς τὸν Βουγιούκ-δερέν καὶ
τὸ Βελιγράδιον, διερχομένη τὸ ὁροπέδιον Σισλύ, τὸ Μασλάκ καὶ ἐν
τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ τὸ περίφημον

Λεβέντ-τσιφτλι,

ἀπέχον τοῦ Σταυροδρομίου διὰ πεζὸν μίαν ὥραν καὶ ἡμίσειαν. Τὸ κατά-
στημα τοῦτο, κυρίως εἶδος ἀγροκηπίου, καθὼς δηλοῖ καὶ τὸ ὄνομά του,
εἶχε παραχωρηθῇ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-οὐλ-χαμμῆδ τῷ
ὀνομαστῷ ναυάρχῳ Χασάν-Πασσᾷ τῷ Τζεζαερλή (1), πρὸς ἐπινομήν (ἀρ-

(1) Ὁ Χασάν-Πασσᾶς, τοῦ ὁποίου δημοσιεύομεν ἐνταῦθα καὶ τὴν εἰκόνα, φοροῦντος τὸ ἔν-
δυμα τῶν Λεβέντ, ἐγεννήθη ἐν Περσίᾳ, ὁπόθεν ἀρπαγείς, νέος ἔτι, ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπω-
λήθη εἰς τινα κάτοικον τῆς Ραιδεστοῦ. Φυγὼν δὲ ἐκεῖθεν εἰς Σμύρνην, κάκειθεν, στρατολο-
γηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀλγερίνων, εἰς Ἀλγερίαν, προήχθη διὰ τῆς ικανότητός του, διορισθεὶς διου-
κτητὴς ἐπαρχίας τινὸς τῆς Μαυριτανίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὰ πλοῦτη, ὅσα ἀπέκτησε, τὸν κατέστησαν
ὑποπτον εἰς τὸ Διῶνι τοῦ Ἀλγερίου, ἠναγκάσθη ἵνα φύγῃ, ὅπως λυτρώσῃ καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ
ἑαυτοῦ. Αἰχμαλωτισθεὶς ὁμοῦ ἐν τῷ διάπλῳ ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν, διέτριψεν ἐν Μανδρίτῃ ἔξ-
ἔτη, κάκειθεν σταλείς εἰς Νεάπολιν, ἀντηλλάχθη ἐκεῖ πρὸς ἄλλους χριστιανούς αἰχμαλώτους.

παλὺν 2), καὶ ἐνταῦθα ἐρχόμενος ὁ Σουλτάνος οὗτος ἀπελάμβανε τὰς τῆς ἐξοχῆς τέρψεις εἰς τὰς πολυτελεστάτας ἐορτὰς τοῦ ναυάρχου 'του, ὃς τις, μεταβαλὼν αὐτὸ ἀπὸ ληστηρίου εἰς τόπον διασκεδάσεως, κατέστησεν ἐν αὐτῷ καὶ φρουρὰν ἐκ στρατιωτῶν τοῦ ναυτικοῦ (Λεβέντ 3) πρὸς ἀσφάλειαν. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Κιουτσούκ-Χουσεὴν-πασσᾶς 'τὸ εἶχε προσδιορίσῃ εἰς κατασκευαστήριον τῶν ὀπλῶν τοῦ Νιζάμ-τζεδῆδ, ὑπὸ τὴν ἐπιτασίαν μηχανικοῦ τινος Ἰσπανοῦ, καὶ ἐκεῖ πρῶτον ἐγυμνάσθησαν οἱ νέοι τακτικοὶ στρατιῶται οὗτοι, 1200 μποσταντζήδες, 4000 πυροβολισταὶ καὶ ἑκατοντάδες τινὲς ἱππέων. Κρημνισθὲν ὑπὸ τῶν ἐπαναστάντων Γενιτσαρῶν ἐπὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ Σελήμ, μετεποιήθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Μαχμούδ πάλιν εἰς ἀγροκήπιον, καὶ περιῆλθε τέλος εἰς τὴν κυριότητα τῆς Βασιλεομήτορος τοῦ νῦν αὐτοκρατοροῦντος Σουλτάνου.

'Ἄλλη ὁδὸς, χωριζομένη τῆς πρὸς τὸν Μπουγιούκ-δερέν, φέρει πρὸς τὰ Τατάβλα, περὶ αὐτὴν δὲ σχηματίζεται νέα συνοικία, ὑπὸ τὸ ὄνομα Παγκάρτι, καὶ περὶ αὐτὴν ὑφύεται ἡ νεόδμητος τῶν Καθολικῶν ἐκκλησία, ὑπὸ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τελοῦσα ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Γαλλίας, καὶ ὑπηρετουμένη ὑπὸ ἱερέων Κοσμικῶν, οὐ μακρὰν τοῦ Νοσοκομείου, ὅπερ ἄλλοτε, ὑπὸ τὸ ἀποτρόπαιον ὄνομα Ὅσπιτάλιον τῶν πανουκλιασμένων, ἐφαρμάκονεν ὅλην τὴν ἡδονὴν, ὅσπιν ἡσθάνετό τις, ἀναπνέων τοῦ Βοσπόρου τὰς αὔρας, ἐπὶ τῆς κρηπίδος τοῦ καφεγείου, πρὸς ὃ ἤδη διευθυνόμεθα, ὅπως διαναπαύσωμεν πρὸς ὀλίγον τὸν ἀναγνώστην ἀπὸ τοῦ μακροῦ περιπάτου, τοῦ διὰ τῶν πολυόχλων καὶ σχολιδῶν στενωπῶν τοῦ Γαλατᾶ καὶ Σταυροδρομίου.

'Ἀπὸ τοῦ τερπνοτάτου ὁροπεδίου τούτου, ὅπερ ἐστὶ τὸ τέρμα τοῦ συνήθους περιπάτου τοῦ Πέραν, καταφαίνεται πρὸς ἀνατολὰς ὅλη τοῦ Δολμά-μπαγτσὲ ἡ κοιλάς, εἰς τὴν ὁποίαν κατέρχεται τις ἢ διὰ τῆς ἡρεμαίας

Διαβὰς δὲ ἀπὸ τῆς Νεαπόλεως εἰς Γαλλίαν, κἀκεῖθεν εἰς ΚΠ, ἐξέθηκον εἰς τὸν τότε δεξιρὴν 'Ραχλίμ-πασσᾶν τὰ καθ' ἑαυτὸν, καὶ προσέφερε τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς 'του εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ Σουλτάνου. Ὁ 'Ραχλίμ, λαβὼν πληροφορίας καλὰς περὶ τοῦ Χασὰν ἐκ τοῦ Ἀλγερίου, 'τὸν διώρισεν τῷ 1764 πλοίαρχον παλεμικοῦ τινος πλοίου. Γνωστὸν εἶναι πῶς διεκρίθη ἐν τῇ κατὰ τὸν Τσεσμέν ναυμαχίᾳ τῇ 5 Ἰουλίου τοῦ 1770, συμπλακείς μετὰ τοῦ διοικουμένου ὑπ' αὐτοῦ πλοίου πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Ναυάρχου Σπιριδὸφ διοικουμένου 'Ρωσικόν, καὶ πῶς, ἀμφοτέρων πυρποληθέντων, διεσώθη κολυμβῶν πῶς προήχθη μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Ναυάρχου πῶς ἀνεκτίσθη τὴν Αἴμνον ἀπὸ τῶν 'Ρώσων πῶς κατετρόπωσε τοὺς ἀποστάτας τῆς Βουλγαρίας καὶ ἀντετάχθη εἰς τὰς προόδους τῶν 'Ρώσων ἐν τῷ Εὐξείνῳ. Καταντήσας τέλος μέγας Βεζίρης, ἀπέθανεν ἐβδομηκοντούτης ἡδὴ, καὶ εἶν' ὑποψία ὅτι 'τὸν ἐφαρμάκωσαν. Ἐπελέγετο δὲ ὑπὸ τῶν συγχρόνων 'του Γραικῶν Μουστάκας, διὰ τὸν μέγαν 'του μύστακα, καὶ παρηκαλουθεῖτο κατ' ἀρχὰς τῆς προαγωγῆς 'του ὑπὸ λείοντος τιθασοῦ, ὃν ἠναγκάσθη 'να φονεύσῃ αὐτοχειρὶ, ἐμπήξαντά ποτέ, ὑπὸ ζηλοτυπίας, τοὺς ὄνυχάς του εἰς τὸν μηρόν 'του. 2) Τῇ περιέργῳ τι περὶ τῆς λέξεως ταύτης ἐν τῷ Γ' Μέρει. (3) Ἡ λέξις εἶν' ἐσχηματισμένη ἀπὸ τοῦ Λεβαντίνος, ὄνομα, ὅπερ ἔδιδον αἱ ναυτικαὶ τῆς Μεσογείου δυνάμεις εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς (Levantie) ἐν γένει καὶ τῆς Ἑλλάδος ἰδίως στρατολογούμενους ἀνδρείους ναύτας.

καὶ οὐχὶ πάντοτε ἀκινδύνου ὁδοῦ τοῦ κυπαρισσῶνος, ἥ διὰ τῆς ἐτέρας, τῆς ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ πρὸς δυσμᾶς νεκροταφείου τῶν Ἀρμενίων, καὶ διατρεχούσης τὴν τοῦ ὀροπεδίου ράχιν· τῆς δὲ κοιλάδος τὰ κράσπεδα περικουσμῶσι τὰ ἀνάκτορα τοῦ Δολμᾶ-μπαγτσὲ καὶ τοῦ Μπεσίχ-δὰς, τῶν ὁποίων τὰ λευκωπὰ καὶ λεπτοφυῆ πυραμίδια ζωγραφίζονται, ὡς ἐπὶ πολυτελοῦς δακτυλιολίθου, ἐπὶ τῶν κυανῶν τοῦ Βοσπόρου ὑδάτων, ὃς τις, κλειόμενος ὑπὸ τῶν βουνῶν τῆς Ἀσίας, παρέχει ἔμφασιν κόλπου μᾶλλον ἢ λίμνης παρὰ πορθμοῦ.

Ἄλλ' ἐὰν ἀπὸ τῶν ἐν ἀπόψει ἀντικειμένων μεταφέρῃ τις τὸ βλέμμα ἐπὶ τῶν ἀμέσως περὶ αὐτόν, ὦ! τότε ἔχει ἄλλην αἰτίαν θαυμασμοῦ καὶ παρατηρήσεων. Διότι ἐντὸς τῆς περιορισμένης ἐξέδρας ταύτης δύναται νὰ σπουδάσῃ, ἐὰν ὀλίγον τι ἔχῃ παρατηρητικὸν τὸ βλέμμα, τοὺς τύπους ὅλων τῶν τὴν ἐκλεκτὴν κοινωνίαν τοῦ Πέραν συγκροτουσῶν τάξεων. Καὶ πρῶτον πάντων θέλει τὸν προσηλώσῃ ἡ ποικιλία τῶν φυσιογνωμιῶν καὶ τῶν διαλέκτων. Ἐδῶ τρεῖς Ἀρμένιοι, τῶν ὁποίων τὴν καταγωγὴν προδίδει τὸ τῶν χαρακτήρων καὶ τῆς φωνῆς ὑπότραχυ, ῥοφούντες τὸ νέκταρ τῆς Μόσχας, ἀναλύουσιν ἐντὸς τοῦ κερδοσκοπικοῦ τῶν χοάνου ὅλας τῆς τραπεζιτικῆς καὶ ἀργυραμοιβικῆς τὰς ὕλας. Τὸν διαβατικὸν αὐτῶν νοῦν ἔδεν διεκφεύγει, οὔτε τῶν νομισμάτων ἡ ἰσορροπία, οὔτε τῶν ἀτμοπλοικῶν ἐταιριῶν αἱ ἐπιχειρήσεις, οὔτε τὰ κέρδη καὶ αἱ ζημίαι τῶν νέων ἐργοστασιῶν, οὔτε τῶν πολυταλάντων αὐτοκρατορικῶν κτιρίων αἱ ἐργολαβίαι· γνωρίζουσιν ἀκριβῶς πόσον ἀφῆκαν ἐφέτος κέρδος οἱ μουκατὰδες τῆς Προύσης ἢ τοῦ Σιβάζ, πόσον ὁ Φῆς-χανὲς, πόσον ὁ Μπαρούτ-χανὲς, πόσον ἢ ἐπὶ τοῦ λιμένος γέφυρα τίποτε τούτων ἔδεν τοὺς λανθάνει. Ἰέσσαρες ἄλλοι παρ' αὐτοὺς διαλέγονται γεγωνότερον, καὶ ἐκ τῆς φαιδρότητος τοῦ προσώπου τῶν, ἐν ᾧ, ἀφίνοντες ἐκ διαλειμμάτων τὸ ὕδωρ τοῦ ναργχιλέ τῶν ἡσυχον, ἀπογεύονται μεθ' ἡδονῆς ἀφάτου τοῦ πλησίον αὐτῶν cognac, εἰκάζω ὅτι τὸ ἀντικείμενον, ὅπερ τοὺς ἀπασχολεῖ, πρέπει νὰ ᾖ εὐφρόσυτον; εἶνε ὁ λόγος ἄρά γε περὶ κέρδους, περὶ . . . ἔρωτος; διότι περὶ πολιτικῆς ἢ φιλολογίας πάντως ἔδεν εἶνε. Τίποτε τούτων· ἀλλ' ἀπλῶς ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν διηγεῖται μετὰ χειρονομιῶν ἐκφραστικωτάτων, ὅτι ἐπέτυχεν ἂν ἀγοράσῃ μπαρμπούνια τρία εἰς τὴν ὁκτὴν εἰς τῶν Λουκούλλων δὲ τοῦ ἔθνους τούτου τὴν γλῶσσαν τοῦτο σημαίνει ὅτι ἐσήμερις τὸ Εὐρον εὐρον, εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἀρχιμήδου. Παρέχει δὲ ὧν Γραικοί, ἐκ τῶν μάλιστα διακεκριμένων ἐν τῷ ἐμπορικῷ κύκλῳ, στοιχηματίζουν ὅτι τὰ σιτάρια θέλουσιν ὑπερτιμηθῇ, ὅτι τὰ μετάξια ἔδεν θὰ ἔχουν ζήτησιν, ὅτι τὰ κολωνιακὰ προϊόντα εἶνε ξεπεσμένα, ἐν ᾧ πλησίον αὐτῶν ἄλλος-κύκλος συζητεῖ τὰ πολιτικὰ τῆς ἡμέρας. Οἱ Ἰταλοὶ φιλογεικοῦσι διὰ τὸ Πεδεμόντιον, οἱ Πολωνοὶ διὰ τὸν πρίγκηπα

Κτσαρτορίσκην, οἱ Μολδοβλάχοι διὰ τὴν τῶν ἡγεμονιῶν ἑνώσιν· οἱ Γερμανοὶ παραβάλλουσι καὶ εὐρίσκουσι φερέγγυον τὸν ἐντόπιον ζῦθον πρὸς τὸν ἐκείσακτον. Λάλησον τῶρα πρὸς αὐτοὺς περὶ τῶν καλλωνῶν τοῦ πέριξ ὀρίζοντος ἢ τοῦ γαληνιῶντος ἐν ἀπόπτῳ Βοσπόρου, ἢ περὶ τῆς ποιήσεως τῆς ἐσπερινῆς τοῦ Ζεφύρου αὔρας, καὶ θέλουν σὲ ἀτενίσῃ ἐκθαμβοί, ὥς ἐὰν 'τοῖς ἐλάλεις Κινεζικά. Ἐν τούτοις τὰ βλέμματα ὄλων στρέφονται αἰφνης πρὸς ἐν σημεῖον· τί γέγονεν; ἢ τοῦ συρμοῦ ὠραιότης ἐνεφανίσθη εἰς τὴν σκηνὴν, καὶ λαμβάνει θέσιν παρὰ τοῖς μᾶλλον εὐνοουμένοις· πόσοι τῶν πέριξ νέων εὐδαιμονίζουσιν ἢ ζηλοτυποῦσι τοὺς εὐτυχεῖς θνητούς, παρὰ τοῖς ὁποίοις ἡδόκησε 'να ἐνθρονισθῇ ἡ θεότης! Ἄλλ' ἐπειδὴ περὶ ὠραιότητος ὁ λόγος, ὁμολογητέον ὅτι ἐν τῷ Σταυροδρομίῳ τὸ ζήτημα, τίς τίνας ἐστὶ καλλίων, εἶνε δυσδιάλυτον, καθὼς ἐν κανισκίῳ ἀνθέων, καὶ τὸ ῥόδον, καὶ τὸ κρίνον, καὶ ὁ νάρκισσος, καὶ ὁ ὑάκινθος, καὶ τὸ ἰάσμινον, καὶ τὸ λείριον ἀμφισβητοῦσι τὰ πρωτεῖα καὶ καθιστῶσι τὴν ἐκλογὴν δυσχερῆ· τοσαύτην καὶ ἡ φύσις καὶ ἡ τέχνη καὶ ἡ τύχη ἐπεδαψίλευσαν ἀφθονίαν θελγήτρων εἰς τὸ ὠραῖον τοῦ Πέραν φύλον! Ἡ ὁμήγυρις ἐν τοσούτῳ διαλύεται, καὶ τὸ σημεῖον δίδουσιν αἱ Κυρίαι· πρῶται· νεανίαι δέ τινες εὐπάρυφοι, ἐκ τῶν λεόντων τοῦ Πέραν, καλπάζουσιν· ἐπιπποὶ παρὰ τὰ ἐπιστρέφοντα στίφη· ἢ δὲ ὁδὸς ἄρχεται βαθμηδὸν στενουμένη· ἡ τύρβη, ὁ ὠθισμός, ἡ βοή, καὶ πρὸ πάντων ἡ μοναδικὴ ἐκείνη εἰς τὸ εἶδος 'της λάσπη ὑποδέχονται τοὺς κατοίκους τοῦ προαστείου, ἐτοιμαζομένους οὐχ ἥττον 'να ἐπαναλάβωσι καὶ αὖριον τὰ αὐτά.

Μετ' αὐτῶν ἐπιστρέφοντες καὶ ἡμεῖς, ἀφ' οὗ εὐχρηθῶμεν ταχυτέραν ἐφαρμογὴν τῶν περὶ καθαριότητος τῆς πόλεως πολυμόρφων σχεδίων τῆς τοπικῆς ἐξουσίας, λαμβάνομεν μίαν τῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ καθόδων καὶ, ἀφίνοντες ἐξ ἀριστερῶν τὸ Κουροῦ-διπλὶ, τὸ Ἀμπδ-οὐλ-φαζίλ-τζαμί, τὸ Φεροῦζ-ἄγα-τζαμισί καὶ ἄλλα ἥττονος λόγου ἀξία κτίρια, εἴτε καταστήματα, εἴμεθα, μεθ' ἡμίσειαν ὥραν, εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ

Τὸ π - χανέ,

παρονομασθεῖσαν ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα μεγίστου καὶ ὠραιστάτου στρατῶνος τῶν πυροβολιστῶν, καὶ τῆς πρό τινων ἐτῶν παρεκτεινομένης, ὑποκάτωθεν μακρῶν καὶ κομφῶν στοῶν, κανονοστοιχίας, ἥτις, προσπίπτουσα πρώτη καὶ καταντικρὺ τῆς τοῦ Κόλπου εἰσόδου, προσέβαλεν εὐαρέστως τὴν ὄρασιν τῶν εἰσπλεόντων ἀπὸ τῆς Προποντίδος.

Οἱ παλαιοὶ στρατῶνες τοῦ Τὸπ-χανέ ἐκτίσθησαν πρῶτον ἐπὶ Σουλτάν-Σελήμ διὰ τὸ, τότε συγχρόνως ὁργανισθῆν ἐπὶ τὸ κανονικώτερον, σῶμα τῶν πυροβολιστῶν, καὶ πιθανῶς ἐπέχουσι τὴν θέσιν τοῦ παλαιοῦ Σουλτανικῶ παλατίου Ἐμναμπάδ, κτισθέντος τῷ 1724 ἐπὶ τῆς τοῦ Σαλή-μπαζάρ

πλατείας, διὰ τὴν Σουλτάναν, σύζυγον τοῦ τότε Βεζίρη. Ἐντὸς δὲ τοῦ μεγάλου στρατῶνος, ὅπου ἔχει τὴν κατοικίαν καὶ τὰ γραφεῖά του ὁ τοῦ πυροβολικοῦ ἀρχηγὸς (τοπτσῆ-μπασης), εἶνε καὶ τὸ μέγα τῶν κανονίων χυτήριον, ἀπέχον ἑκατὸν βήματα τῆς θαλάσσης, καὶ διακρινόμενον διὰ τῶν πέντε θόλων· του, κτίσματα ἀμφοτέρωθεν τοῦ Μεγάλου Σουλειμάνου, ἐπὶ τῆς θέσεως, ὅπου Μεχμέδ ὁ Β' καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βαγιαζήδ εἶχον ἤδη μετασχηματίσῃ χριστιανικὴν τινα ἐκκλησίαν καὶ μοναστήριον εἰς στρατῶνα καὶ κανονοχυτήριον. Τὸ πρῶτον τοῦτο κανονοχυτήριον, πυρποληθὲν περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος, ἀνωκοδομήθη τῷ 1723, ἐπὶ Ἀχμέδ τοῦ Γ', προστεθέντος τότε, διὰ τὸ οἰκονομικώτερον, καὶ ἐνὸς χυτηρίου διὰ τὰ μικρὰ κανόνια (σαχχὺ-τόπ), ἐνὸς κιοσκίου διὰ τὸν Σουλτάνον, καὶ μιᾶς ὀμβροδόχου (κινστέρας), διὰ τὴν λειψυδρίαν τούτου τοῦ μέρους, μόλις θεραπευθεῖσαν τῷ 1749 δι' ὑδραγωγείου, μετοχετεύοντος, ὡς προείπομεν, τὸ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ παρὰ τὸ Μπαγτσέ-κιοῦ νέου Μπένδ διὰ τοῦ παρὰ τὴν Ἀρμενικὴν ἐκκλησίαν τοῦ Πέραν ὑδρονομείου. Παρεκτὸς τοῦ κανονοχυτηρίου τούτου, ἀνωικοδομηθέντος πάλιν τῷ 1745, ὠκοδομεῖται παρὰ τὸν στρατῶνα τούτον καὶ ὀπλοποιεῖον (τυφέγγ-χανέ), ὅπου κατασκευάζονται 120 τυφέγγια τὴν ἡμέραν, καὶ ἀντικρὺ αὐτοῦ ἀποθήκη διὰ τὴν τοῦ πυροβολικοῦ ἀποσκευὴν.

Ἡ πλατεία τοῦ Τόπ-χανέ περιωρίσθη εἰς πολὺ μικροτέρας διαστάσεις, ἀφ' οὗ μέρος αὐτῆς ἐπέσχε τὸ προειρημένον χυτήριον, καὶ μέρος τὸ τζαμίον Σουλτάν-Μαχμούδ, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον· ἐκ δὲ τοῦ ἐναπολιπομένου μέρους, τὸ μὲν πρὸς τὴν παραλίαν περιεκλείσθη διὰ κιγκλίδων, καὶ χρησιμεύει πρὸς γυμνασίαν τῶν πυροβολιστῶν, ἐκλιπούσης τῆς πρὸ αὐτοῦ προσχούσης ποτὲ μεγαλοπρεποῦς ἀποβάθρας, καὶ συνεκλειοπέτων καὶ τῶν ὡραίων δένδρων, ἅπερ ὑψοῦντο ποτε ἀναμέσον τῶν κανονίων, τὸ δὲ λοιπὸν ἀνείται εἰς τοὺς ὀπωροπώλας καὶ λαχανοπώλας. Τὰ δὲ ἐπὶ τῆς παραλίας κρηπίδος στοιχηδὸν ἐστημένα λαμπρὰ κανόνια διασταυροῦνται μετὰ τῶν ἐπὶ τοῦ καταντικρὺ προβόλου τοῦ Τόπ-καποῦ, ἀσφαλίζοντα τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος, συνήθως δὲ χρησιμεύοντα πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ διὰ κανονοβολίας χαιρετισμοῦ, ὡς ἀκίς πολεμικὸν πλοῖον χαιρετίσῃ τὴν τοῦ Σουλτάνου καθέδραν, ἀποκρινόμενα δι' ὀλιγωτέρου πάντοτε βολῶν ἀριθμοῦ, αὐτὰ καὶ ὅχι τὰ πρὸ τοῦ Σαραγίου.

Τὴν πλατείαν ταύτην περικυκλεῖ, ἐκ μὲν τοῦ πρὸς μεσημβρίαν μέρους τὸ, κατ' ἐξοχὴν μέγα, τζαμίον τοῦ Τόπ-χανέ, παρωνυμούμενον ἀπὸ τοῦ κτίτορος αὐτοῦ, τοῦ περιφήμου ναυάρχου, Κχιλίτζ-Ἀλῆ-πασσᾶ, ὃς τις, ἐξωμότης Γάλλος, τὸ κατ' ἀρχὰς, καθὰ λέγεται, καὶ γνωστὸς ὑπὸ τῷ ὀνομα Οὐλούτσ-Ἀλῆ-μπεης (διότι συνελήφθη ἡμίθνητος ὄθεν καὶ μετζο-μόρτος) ἐπὶ πειρατικοῦ (!) τινὸς πλοίου, παρὰ δὲ τοῖς Εὐρωπαίοις Ὀκκια-

λης, ὑψώσε τὴν ναυτικὴν τῶν Τουρκικῶν ὁπλῶν δόξαν εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν, κατορθώσας, μετὰ τὴν ἐν Ναυπάκτῳ καταστροφὴν τῶν 7 Ὀκτωβρίου τοῦ 1571, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐσώθη μετὰ μέρους τοῦ στόλου, πολέμῃσας γενναίως, καθὼς ὁ Ἰζεζαερλῆ-Χασὰν ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Τσεσμὲ, καὶ ἐφ' ἡμῶν ὁ Ταχχὺρ-πασσᾶς ἀπὸ τῆς ἐν Ναβαρίνῳ, 'να συστήσῃ, ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους, ἄλλον στόλον ἰσχυρότερον καὶ πολυπληθέστερον τοῦ καταστραφέντος. Ὅθεν καὶ συγκαταριθμεῖται μετὰ τῶν μεγάλων τῆς Τουρκίας ναυάρχων, τοῦ Χαῖρ-οὐδ-δίν, τοῦ Πιαλῆ, τοῦ Ἰζεζαερλῆ κλπ. Ἐτελειώθησαν δὲ, κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν πλατεῖαν θύρας αὐτοῦ στιχηρὰν ἐπιγραφὴν, αὐτό τε τοῦτο, καθὼς καὶ τὸ προσηρητημένον αὐτῷ Ἰμαρέτιον καὶ τὸ λουτρόν, τὸ καλούμενον Πασσᾶ-χαμαμί, τῷ 1580. Ὅλον δὲ τοῦτο τὸ μέρος, κλυζόμενον πρότερον ὑπὸ τῆς θαλάσσης, σχηματίζουσας ἐνταῦθα κόλπον (1), ἐγεμίσθη, κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ, ὑπὸ τῶν ἐν τῷ Ναυστάθμῳ κρατουμένων χριστιανῶν δεσμίων, ὑπὲρ τῶν ὁποίων, ἵνα μὴ καταλείπωσι κατὰ τὰς ἐορτὰς τὸ ἔργον 'των, διέταξε καὶ ὠκοδομήθη παρὰ τὴν γωνίαν τοῦ Γαλατικοῦ τείχους, τὴν τετραμμένην πρὸς τὸ τζαμίον, μία ἐκκλησία καὶ μερικαὶ οἰκίαι, καταστραφεῖσαι μετὰ ταῦτα ὑπὸ πυρκαϊᾶς, μόλις καταλιπούσης ἔχνην τινὰ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ναοῦ. Διηγοῦνται δὲ ὅτι ἀνύψωσε τὰ θεμέλια τοῦ τζαμίου 'του μέχρι τῶν πρώτων θυρίδων ὑπὲρ τὴν γῆν ἐν μιᾷ νυκτὶ μόνη. Ὅτε δὲ τὸ πρῶτ', ἀνενεχθέντος τοῦ παραδόξου εἰς τὸν Σουλτάνον Σελῆμ τὸν Β', ἠρώτησεν οὗτος τὸν πασσᾶν, ἀπεκρίθη ὅτι τὸ ἔργον 'δὲν ἦτον ἰδικόν 'του, ἀλλὰ τῶν ἐν ταῖς τριήρεσιν αἰχμαλώτων τοῦ Σουλτάνου, καὶ ὅτι διὰ τοῦτου ἠθέλησε μόνον ν' ἀποδείξῃ ὁποίαν δύναμιν ἔχει ὁ αὐτοκράτωρ, ἀφ' οὗ οἱ δοῦλοί 'του οἰκοδομοῦσιν εἰς μίαν νύκτα τοιοῦτο κτίριον.

Τὸ τζαμίον τοῦτο διακρίνεται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διὰ τὸ πολύφωτόν 'του, διότι αἱ μεγάλαι αὐτοῦ θυρίδες ἐπέχουσιν ὅλον αὐτοῦ ἐκατέρωθεν τὸν τοῖχον. Ἐσωθεν δὲ αὐτοῦ ἀναγινώσκειται, καίτοι ἐπικεκαυμένος, ὑπερθεῖν τῶν θυρίδων, γεγραμμένος διὰ λευκῶν γραμμάτων ἐπὶ κυανοῦ ἐδάφους, συγκειμένου ἐκ Περσικοῦ ἀργιλλοπλάστου (Φαβεντιανοῦ), τοῦ καλουμένου Κασσί (2), ὁ ἐξηκοστός ἑβδόμος σουρᾶς τοῦ Κουρ-ἄν, ὁ ἐπιγραφόμενος

(1) Τὸ μετὰ μικρὸν μνημονευθεῖσιν Παλινόρμιν. (2) Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ Φαβεντιανοῦ (Fayence) παρωνομάσθη ἀπὸ τῆς Περσικῆς πόλεως Κατσάν, ὅπου κατεσκευάζετο ἀνέκαθεν ἐντελέστατον. Σουλτάν-Σελῆμ δὲ τοῦ Α', μεταστῆσαντος μετὰ τὴν ἔλωσιν τοῦ Τεμπρίζ τοῦς ἐργάτας τοῦ Κασσάν, Τεμπρίζ καὶ Ἐρδεμπίλ εἰς Νίκαιαν, συστησάμενοι οὗτοι ἐξωθεν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ταύτης παρὰ τὴν λίμνην ἰδιαίτερον ἐργαστάσιον, ἐπρομήθευον τὰ τζαμιά τῆς ΚΠ καὶ ἄλλων βασιλικῶν οἰκοδομημάτων διὰ τῶν ὠραιωτάτων ἐκείνων ἀργιλλοπλάστων, τῶν καλουμένων Τσινί-Ἰζνίκ, ἕχρις ὅτου ἐξέπεσε καὶ ἐχάθη ἡ τέχνη αὕτη, μετοικισθέντων τῶν τεχνιτῶν τῷ 1724 εἰς τὰ κατώγεια τοῦ Τεκὺρ-σαργίου, ὅπου, μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ Γ', ὄχοντο ἀπολόμενοι.

Μοϋλχ (βασίλειον), ἔργον τοῦ ὀνομαστοῦ καλλιγράφου Δεμιρτζή - κούλ
 λυ (1) - Ἐλχάτζ - Ἰουσοῦφ, μαθητοῦ τοῦ Καρᾶ - Χχισαρή, ταφέντος ἐν τῷ
 καταντικρὺ ἡσυχαστηρίῳ, τῷ καλουμένῳ Καραμπάσσ - τεκκεσῆ, ἀπὸ τοῦ
 κτίτορος Καραμπάσσ - Μπέν - Κορκούδμπεη, τοῦ ἀρχιευνούχου. Ἐξώθεν δέ,
 πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ ναοῦ, εἶνε ὁ τάφος τοῦ κτίτορος, λέγοντος πρὸς
 τοὺς Τούρκους διὰ τῆς τροπικῆς αὐτῶν γλώσσης ὅτι, » χαλαρωθείσης τῆς
 » νευρᾶς τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἡλικίας, κυρτωθεὶς καὶ αὐτὸς, καθὼς
 » τὸ ἐνταῦθα ἀναρτηθὲν αὐτοῦ τόξον, ὅπερ μετὰ τῆς ἑαυτοῦ σπάθης ἀνέ-
 » θετο προσαρτήσας εἰς οὐρανόν, ἐπέβη τῷ μονοξύλῳ τοῦ νεκροκραβδάτου
 » σκαφιδίῳ, καὶ ἀναπαύεται ἤδη ὑπὸ τὴν γῆν, ἣν οὐδέποτε σχεδὸν ἐπὶ
 » τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐπάτησε (2) α.

Ἐκ δὲ τοῦ ἐτέρου μέρους, τοῦ πρὸς βορρᾶν, κατακοσμεῖ τὴν ὠραίαν
 τοῦ Τόπ-χανέ πλατεῖαν τὸ, μικρότερον μὲν, ἀλλὰ πολὺ γλαφυρότερον
 καὶ πολυτελέστερον, τζαμίον Σουλτάν - Μαχμούδ τοῦ Β', ἀνυψοῦν τὸν μο-
 λυβδοσκεπαστον αὐτοῦ θόλον, περιεζωσμένον ὑπὸ σειρᾶς θυρίδων, ἐν μέσῳ
 τεσσάρων καμαρωτῶν ὑψηλῶν μετώπων, ὧν ἐκάστη γωνία καταλήγει,
 καθὼς καὶ ὁ μέσος θόλος, εἰς χρυσὴν ἡμισέληνον. Οἱ δὲ μιναρέδες αὐτοῦ,
 δύο τὸν ἀριθμόν, σωληνωτοὶ (ράβδωτοὶ) εἰς εἶδος στηλῶν ἀρχαίων, φημί-
 ζονται ὡς οἱ γλαφυρότεροι τῶν ἐν ΚΠ, καὶ ἀναφέρονται ὡς ἀρχέτυπα
 τῆς νεωτέρας Τουρκικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, κατὰ μίμησιν τῶν ὁποίων ἐσχά-
 ματίσθησαν καὶ ὅλοι οἱ τῶν κτισθέντων ἔκτοτε τζεαμίων. Ἀλλ' ἐν τῷ
 τζεαμίῳ τούτῳ, οἰκοδομηθέντι ἐνταῦθα δι' ἑλλειψιν, ὡς προεῖπομεν,
 ἀναλόγου γηπέδου ἐντὸς τῆς πόλεως, ὅθεν εἶνε καὶ ὁ τάφος τοῦ κτίτορος,
 καθὼς οὔτε ὁ τοῦ Σουλτάν - Χαμμὴδ εἰς τὴν Σταύρωσιν, οὔτε ὁ τοῦ Σουλ-
 τάν - Σελήμ εἰς τὸ Σκούταρι· διότι οἱ αὐτοκράτορες τῶν Ὀθωμανῶν δια-
 τηροῦσι, φαίνεται, τὴν συνήθειαν, ἥτις, καθὼς θέλομεν ἰδεῖ μετ' ὀλίγον,
 ἤρχισε τηρουμένη ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, τὸ » μὴ δεῖν
 » ἔξωθεν τῆς πόλεως τὰ τῶν βασιλέων σώματα ἀποκομίζεσθαι α.

Ἀλλ' ἐκεῖν', ὅπερ προσήλθεν ἄλλοτε τὴν ὄρασιν ἐπὶ τῆς πλατείας ταύ-
 της, εἶνε ἡ ἐν μέσῳ αὐτῆς ὑψουμένη μεγαλοπρεπεστάτη καὶ περικαλλῆς
 κρήνη, ἐφάμιλλος τῆς ἐνώπιον τῆς Μεγάλης τοῦ Σαραγίου πύλης (3).
 Τὸ ὠραιότατον τοῦτο κτίριον, τὸ ὅποιον, θεωρούμενον τέως ὡς τὸ χα-
 ριέστερον ἀριστούργημα τῆς Ἀσιατικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἀπέβαλε πρό τι-
 νων ἐτῶν τὴν Σινικὴν αὐτοῦ παρωροφίδα, καὶ μετ' αὐτῆς πᾶν εἴ τι εἶχε
 θελκτικὸν καὶ λαμπρὸν, ἐκτίσθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1609 ἐπὶ Σουλτάν-
 - Ἀχμέδ τοῦ Α', ἀνωκοδομήθη δὲ τῷ 1733 ἢ 1732 ὑπὸ Σουλτάν - Μαχμούδ

(1) Ὡς διαγαγὼν δηλονότι τὸν πλεῖστον τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἐν δὲ τῇ
 ἑστῇ περιπατῶν ἀείποτε ἑφιππος. (2) Διότι ἦτον ἀπελευθερὸς σιδηρουργοῦ τινος ἐκ τῶν ἐρ-
 γασομένων ἐν τῷ κανονοχυτηρίῳ τοῦ Τόπ-χανέ. (3) Ἰδεε σελ. 152 τοῦ Α'. Μέρους.

τοῦ Α', καὶ ἀποτελεῖ τετράγωνον ἀκριβές, τοῦ ὁποίου ἐκάστη πλευρὰ ἔχει 25 ποδῶν πλάτος καὶ ἄλλο τόσον ὕψος. Οἱ δὲ τοῖχοί 'του εἶνε κεκαλυμμένοι κατ' ὀρθομαρμάρωσιν διὰ κυανοῦ (λαζουρίου), φεγγίτου, γρανίτου, πορφυροῦ καὶ ἀλαβαστρίτου λίθου. Ἡ δὲ κομψοτάτη ποτὲ Κινεζικὴ ἢ Ἀραβικὴ αὐτοῦ στέγη, περισκέπουσα αὐτὸ ἐν εἵδει κεφαλῆς ἀμανίτου ἢ Ἰαπωνικοῦ σκιαδίου, ἦν πρῶτον μὲν κατέχρυσωσαν καὶ ἐβαψαν ἀπειροκάλως δι' ἀνθηρῶν χρωμάτων, εἶτα δὲ καὶ ἀφείλον ὀλοτελῶς, ἀντικαταστήσαντες αὐτὴν διὰ τοῦ περιτρέχοντος σήμερον ἀχαρίτως τὸ κτίριον σιδηροῦ κιγκλιδώματός ἐκείνου, προεῖχε πεντεκαίδεκα πόδας καὶ ἐξ δακτύλους τῶν τοίχων, καὶ ἀπετέλει μεγαλοπρεπέστατον γείσωμα καὶ σχέτην ἐνταυτῷ εὐρυτάτην διὰ τοὺς ὑδρευομένους ἢ θρησκευτικῶς ἀγνιζομένους. Τὴν κρήνην ταύτην, ἣν ἀπαθανάτισε καὶ ὁ Λαμαρτίνος ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν περιηγήσει 'του, 'δὲν δύναται τις 'να ἀνεύρη τοιαύτην πλεόν, εἰμὴ μόνον εἰς τὰ ὠραῖα Ἀγγλικά χαλκογραφήματα τοῦ Melling.

Ἐπὶ τῆς πολυδύχλου ταύτης πλατείας 'δὲν βλέπει τις εἰμὴ Τοῦρκους μόνον, καὶ τινὰς ἐπισήμους Εὐρωπαίους, οἳ τινες προτιμῶσι τὴν πρὸ αὐτῆς προέχουσαν ἀποβάθραν, καθὼς καὶ τὴν ἐντεῦθεν εἰς τὸ Σταυροδρόμιον ἄνοδον, ὡς ὁμαλωτέραν, πλησιεστέραν καὶ καθαριωτέραν τῆς διὰ τοῦ Γαλατᾶ, ἣν ἀναγκάζονται 'να ἀναβοκαταβαίνωσιν οἱ θύοντες εἰς τὸν Ἑμπολαιοῦ ἢ Κερδῶν Ἑρμῆν. Μεμακρυμένη τοῦ κέντρου τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ ἐμπορίου, 'δὲν ἐλκύει εἰς ἑαυτὴν οὔτε τοὺς Χριστιανοὺς οὔτε τοὺς Ἰουδαίους, ἐμφιλοχωροῦντας συνήθως ὅπου 'τοὺς προσκαλεῖ τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία. Ὡς πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς ὅμως, ἐκ τούναντίου, ὁ Τοπ-χανές ἔχει θρησκευτικὰ θέληγτρα, διότι, παρὰ τὰ προειρημένα δύο τζαμιά, ἀριθμοῦνται ἐντὸς καὶ πέρα αὐτοῦ καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἡνωμένων δύο προάσκειων ἕχρι Δολμά-μπαγτσέ, ἄλλα 36 εὐκτήρια, ὧν τὰ 9 μόνον τζαμιά, τὰ δὲ λοιπὰ μεσζιδία, καὶ τούτων κυριώτερα τὸ Τοπτσῆ-Ὀδολαρή-μεσζιήτι, κτίσμα τοῦ Τοπτζῆ-μπαση Ἐλ-χάτζ-Ἀλή-ἀγᾶ, κτίσαντός πλησίον αὐτοῦ τῷ 1675 εἰκοσι διαιτήματα διὰ τοὺς ἐγγάμους πυροβολιστάς, τὸ Τσαούρ-μπαση-τζαμισί, τὸ Δεφθερδάρ-τζαμισί, κτίσμα τοῦ Ἐμπ-ὀύλ-φάτζ-Μεχμέδ-ἐφέντη, υἱοῦ τοῦ ἱστοικοῦ Ἰδρίς, ὃς τις ἐπεξέτεινέ τὴν ἱστορίαν τοῦ πατρός 'του μέχρι τῆς βασιλείας Σελήμ τοῦ Α', τὸ Τομτόμ-μεστζιήτι ἀπὸ τοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο γνωστοῦ Ἰμάμη, περὶ οὗ πολλὰ θρυλλοῦνται παρὰ τοῖς τῶν Ὀθωμανῶν βιογράφοις, τὸ Τσοουκούρ-τζαμισί-μπαση-τζαμισί, κτίσμα τοῦ Μουφτῆ Μολλά-Μεχμέδ Φενάρη, ἀποθανόντος τῷ 1547, τὸ Καδρὶ-χανέ-μεστζιήτι, μεταποιηθὲν εἰς τεχνὴν τῶν δερβίσων Καδρῆ ἀπὸ ἐκκλησίας, τὸ Σακᾶ-μπαση-μεστζιήτι, καὶ ταντικρύ τοῦ Τεχνέ τῶν Δερβίσων Γκιούλσσενί, τελειωθὲν τῷ 1590, τὸ Σόρμα-γκίρ-μεστζιήτι, κτισθὲν τῷ 1719, τὸ Σελήμ-ε-μχαδύν-

(ΚΠ. ΤΟΜ. Β')

-μεστζητί, ἐν τῇ τοῦ Φυντυκλῆ κοιλάδι, κτίσμα μᾶς τῶν γυναικῶν τοῦ Χιλίτζ-Ἀλῆ, ἀποθανούσης ἐπὶ τοῦ στόλου ἐν καιρῷ ἐκστρατείας, τὸ Τζιζμετζιλέρ-τεκχεσί-μεστζητί, κτισθὲν τῷ 1498, εἰς οὗ τινος τὴν πλησίον κρήνην ὁ μέγας βεζίρης Νουχζαδὲ-Ἀλῆ-πασσᾶς μετωχέτευσε τὸ ὕδωρ τοῦ Τοπ-χανέ, ὁ δὲ ποιητὴς Βεχμπῆ συνέταξε τὴν ἐπ' αὐτῆς στιχηρὰν ἐπιγραφὴν μετὰ χρονογράμματος, κτλπ. κτλπ.

Ἀλλὰ τὸ θαυμαστότερον τῶν ἀντικειμένων, ὅσα προσηλοῦσι τὴν ὄρασιν τοῦ θεωροῦντος ἀπὸ τῆς θαλάσσης τὸν τοῦ Τὸπ-χανέ ὀρίζοντα, εἶνε τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ πρὸς ἄρκτον λόφου γραφικώτατα ὑψούμενον

Τζιχανγκίρ-τζαμισί.

Τὸ διὰ τὴν θέσιν 'του περίοπτον τοῦτο τέμενος ἐκτίσθη τῷ 1553 ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, εἰς μνήμην τοῦ, πρὸ δεκαετίας ἀποθανόντος ἐν Χαλεπίῳ, ὅπου διέμενεν ὡς μπεϊλέρ-μπεης, φιλάτου αὐτῷ υἱοῦ Τζιχαν-Γκίρ (1), τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα κεῖται ἐν τῷ ἐν ΚΠ τζαμίῳ, τῷ καλουμένῳ Σάχ-ζαδὲ, πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ 'του Μεχμέδ. Ὁ φιλάσθενας μὲν καὶ ἀνάκτορος, πνευματωδέστατος δὲ οὗτος βασιλέπαις, ἦν ἡ χαριστέρα τοῦ Σουλεϊμάν διασκέδασις, τερπομένου διὰ τῶν εὐφυῶν ἀποκρίσεων 'του φρονεθέντος δὲ τῇ 6 Ὀκτωβρίου τοῦ 1553, παρὰ τὴν ἐν Πόντῳ Ἡράκλειαν (Ἀρχελαΐδα), τοῦ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μουσταφᾶ, κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρὸς 'των, καὶ διὰ τῶν σκευωριῶν τοῦ Μεγάλου Βεζίρη Ρουστέμ-πασᾶ, ὑποκινουμένου ὑπὸ τῆς πενθερᾶς 'του, τῆς Σουλτάνης Χουρρέμ, μητρὸς τοῦ βασιλόπαιδος Σελήμ, ὁ εὐαίσθητος οὗτος νέος 'δὲν ἠδυνήθη 'να ἐπιζήσῃ, καὶ 'τὸν παρηκολούθησεν εἰς τὸν τάφον. Τὸ τζαμίον τοῦτο, πυρποληθὲν τῷ 1764, ἀνωκοδομήθη ἔπειτα εἰς τὸ πρῶτον αὐτοῦ σχῆμα.

Εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ λόφου τούτου, προεκτεινομένου ἐν εἶδει ἀκρωτηρίου, συγκρίσται τὸ προάστειον

Σαλῆ-μπαζάρ,

τὸ Αἰάντειον τοῦ Διονυσίου, κληθὲν ἀπὸ Αἴαντος τοῦ Τελαμωνίου, ὃν εἰσίδοντο, κατὰ τινα χρησμόν, ὡς γείτονα αὐτῶν ἥρωα, οἱ Μεγαρεῖς, καὶ ἐπ' αὐτῶν οἱ Βυζάντιοι, ἐορτάζοντες εἰς τιμὴν αὐτοῦ καὶ αὐτοὶ τὰ Αἰάντεια.

Ἐν τῷ δὲ προπίπτον ἐντεῦθεν κρημνῶδες πρὸς τὴν θάλασσαν, ὅπου νῦν πρὸ τζαμί τοῦ Σαλῆ-μπαζάρ, ἐκαλεῖτο, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, Παλινόρμιον· διότι, λύσαντες ἀπ' αὐτοῦ οἱ τῆς ἀποικίας ἡγεμόνες, πά-

(1) Διὰ τὴν ἑλληνικὴν ὀνομασίαν τοῦ Σφαιροφόρου. Ὀνομάσθη δὲ οὕτω κατ' εὐφημισμὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς 'του, διότι ἦτον κυρτός.

λην ὠρμίσαντο ἐν αὐτῷ, ποδίσαντες, ὡς φαίνεται, διὰ τὸν ἄνεμον. Μεταξὺ δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου καὶ τοῦ Μετώπου, ἐκολποῦτο, καθὼς φαίνεται, ἡ ἀκτὴ, συγχωσθεῖσα καὶ ἰσοπεδωθείσα ἔπειτα, πρὸς σχηματισμὸν τῆς τοῦ Τόπ-χανὲ πλατείας.

Ἡ δὲ ἄκρα αὕτη ἐκαλεῖτο ἐπὶ Γυλλίου Τοῦ Σπαντονῆ, ἣν ὁ Σουλτάν - Σουλεϊμάνης, ὡς ἀντικρύζουσιν τῷ Σαράι - μπουρνού, μετεποίησε πᾶσαν εἰς περιβόλιον, τοῦτο μὲν ἵνα ἔχῃ λόφον ζειθαλῇ ὑπ' ὅψιν τοῦ Σαραγίου, τοῦτο δὲ ὅπως ἀποκλείσῃ τὴν ἀπ' αὐτοῦ θέαν εἰς τὰ τοῦ Σαραγίου ἄδута. Ἐνταῦθα ὠκοδομήσατο παλάτιον ὁ Δαμάτ - Ἡδραῆμ - πασσάς, ἐπονομασθὲν Ἑμν - ἀμπάδ (ἀσφαλείας οἰκητήριον), ἵσως ἐκεῖ ὅπου ἐκτίσθησαν ἐφ' ἡμῶν τὰ περικαλλῆ ἀνάκτορα τῶν Σουλτανίδων ἀνεψιῶν τοῦ νῦν αὐτοκρατοροῦντος καὶ ἐκεῖ ὅπου καὶ ἐπὶ Σουλτάν Μαχμουδ τοῦ Α' ὠκοδόμητο παλάτιον, καλούμενον Νεσσάτ - Ἀμπάδ (εὐθυμίας οἶκος) ὅπισθεν δὲ τοῦ παλατίου τούτου, ἡ σύζυγος τοῦ βεζίρου, Φατμά - Σουλτάνα, ἀνωκοδόμησε τῷ 1727 τὸ τζαμίον τοῦ Πιρί - ἀγά.

Ἐδῶ ἐκεῖτο πιθανῶς ὁ ναὸς τῶν Ἀγίων Μακκαβαίων, ὑφιστάμενος ἔτι, κατὰ τὸ Ἀλεξανδρινὸν Χρονικόν, τῷ εἴδ' ἔτει τῆς αὐτοκρατορίας Ἡρακλείου τοῦ Α', καὶ κτισθεὶς μὲν ὑπὸ τῶν ἐν Ἀργυροπόλει τὰς συνάξεις ποιουμένων Χριστιανῶν πρὸ τοῦ Κωνσταντίνου, Ἀθηνοδώρου ἤδη τοῦ μετὰ Πολύκαρπον ἢ Φήλικα ἐπισκοποῦντος αὐτῶν τῷ 137 - 141, φευγόντων τὴν ἐκεῖσε ὄχλησιν τῶν πολλῶν καὶ τὰς ἐπιβουλάς τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἑβραίων, ἀνακτισθεὶς δὲ ἐπὶ τὸ μεγαλειότερον καὶ εἰς σχῆμα σταυροειδὲς ὑπὸ Κωνσταντίνου, θέλοντος ἵνα κατατεθῇ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ μετὰ θάνατον ἐν αὐτῷ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τινες τῶν συνόντων αὐτῷ συνεβούλευσαν ὅτι τὰ σώματα τῶν βασιλέων δὲν πρέπει νὰ θάπτονται ἔξω τῆς πόλεως, εἰς ταφὴν μὲν ἑαυτοῦ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν προσδιώρισεν ἄλλο τέμενος, τὸν δὲ οἰκοδομηθέντα ναὸν καθιέρωσε τοῖς ἐν τῷ Νόμῳ Ἑπτὰ παισὶ καὶ τῷ ἱερεὶ Ἑλεαζάρῳ. Ἐπελέγετο δὲ ἐκπαλαὶ Ἡ ἐπὶ Ἑλαίας ἐκκλησίᾳ, ἣ διὰ τὸν περὶ αὐτὴν ἐλαιῶνα, ἣ διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, τοῦ πρώτου ἐπισκόπου τοῦ Βυζαντίου, φυτευθεῖσαν ἐπὶ τῇ κτίσει τῆς ἐκκλησίας ἐλαίαν (1). Πλησίον τοῦ ναοῦ τούτου ἦλθον χίλιοι ἐκ τῶν πολιορκούντων τῷ 625 - 626 τὴν ΚΠ Ἀβάρων, καὶ ἐγνωστοποίησαν διὰ πυρῶν τὴν ἑαυτῶν παρουσίαν τοῖς ἀντιπέραν ἐν Χρυσουπόλει ἐστρατοπεδευμένοις Πέρσαις.

Ἐνταῦθα που τοποθετητέον καὶ τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου (ἐὰν δὲν ᾖ ὁ αὐτὸς τῷ τῶν Μακκαβαίων), μέχρι τοῦ ὁποίου ὠρμίσαντο, κατὰ τὸν Φραντζῆν, ἐπὶ τῆς τελευταίας πολιορκίας, αἱ ἐκ τῆς Ἑφῶν περαιῶς

(1) Παρίβαλε ταῦτα πρὸς τὰ περὶ τῆς ἐν τῇ Ἀνατολικῇ τοῦ Βασιλέως παραλλῆ Ἑλαίας, τῆς ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν Σταύρωσιν ἀκρωτηρίου Ζεϊτὺν - μπουρνού, ἐν δίδοντι ῥηθισμένῃ.

ἐλθοῦσαι Τουρκικαὶ τριήρεις, ἐπισχοῦσαι πᾶν τὸ ἀπὸ τοῦ ναοῦ τούτου μέχρις ὀλίγον τι κατωτέρω τοῦ Διπλοῦ Κίονος διάστημα.

Κατὰ μήκος δὲ τῆς παρατεινούσης τὸ τζαμίον τοῦ Σουλτάν - Μαχμούδ λεωφόρου, παρὰ τὴν ὁποίαν γίνεται κάθε τρίτην (σαλῆ) ἡ ἀγορά, ἀφ' ἧς ὠνομάσθη καὶ τὸ προάστειον, πηλοπλαστοῦνται καὶ τὰ χοάνια (λουλάδες), εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ὁποίων διατηρεῖ ἀκμὴν ἡ βαθμηδὸν ἐκλείπουσα Τουρκικὴ βιομηχανία ὑπεροχὴν τινα ἐπὶ τοῦ συναγωνισμοῦ τῆς Εὐρώπης.

Δι' αὐτῆς δὲ συνέχεται πρὸς τὸ προάστειον Τὸπ-χανέ, τὸ τοῦ

Φυντικλῆ,

ἡ ἐπὶ Βυζαντινῶν Ἀργυροπόλις, ὀφείλουσα τὴν ἐπωνυμίαν αὐτῆς εἰς τὴν περὶ τὰ ὀνόματα τῶν τόπων φιλοκαλίαν τοῦ ἐπὶ Ἀρκαδίου καὶ Θεοδοσίου τοῦ νέου ἀκμάσαντος πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἀττικοῦ, ὃς τις μετωνόμασε καὶ τὰ Θεραπεῖα. » Κατιδὼν γάρ, λέγει ὁ Σωκράτης, τὸν καταντικρὺ Χρυσοπόλεως ἐν ἀρχῇ τοῦ Βοσπόρου κείμενον » τόπον, εὐτερπῇ τυγχάνοντα, πρέπειν ἔφη τοῦτον Ἀργυρόπολιν ὀνομάζεσθαι. Καὶ ῥηθεὶς ὁ λόγος, εὐθὺς τὴν ἐπωνυμίαν ἐκράτυεν. » Ἐν Ἀργυροπόλει, μεταβὰς ἀπὸ Βυζαντίου, διὰ τὸ ζητεῖσθαι ὑπὸ Ζευξίππου τοῦ τυραννοῦντος τὸ τηνικάδε τῶν Βυζαντίων, διετῆ χρόνον συνῆγε, πολλοὺς ἐπισκόμενος πίστει τῇ εἰς Χριστὸν, Ἀνδρέας ὁ τοῦ Κυρίου Ἀπόστολος, καὶ θυσιαστήριον τῷ τόπῳ ἐδράσας, καὶ τὸν Ἀπόστολον Στάχυν ἐκείσε χειροτονήσας ἐπίσκοπον, εἰς Σινώπην ἀπαίρει. » Ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τούτῳ τοῦ Ἀποστόλου τὰς συνάξεις ἐποιοῦντο ἐπὶ ἑκατὸν μετὰ ταῦτα ἔτη καὶ οἱ τοῦ ἱεροῦ Στάχους διάδοχοι, μέχρις ὅτου Ἀθηνόδωρος, ὁ μετὰ Πολύκαρπον, ἑτέραν ἐκκλησίαν ἀνέστησεν ἐσωτέρω τοῦ Κόλπου, ἐν τῇ καλουμένῃ Ἐλαίᾳ, καθὰ προείπομεν.

Τὸ δὲ σημερινὸν ὄνομα ἔμεινεν εἰς αὐτὸ ἀπὸ τινος ὑπερπλοῦτος Τούρκου, Γιουμπρουκτσῆ - Χουσεῖν - ἀγᾶ, Φυντικλῆ τὸ ἐπώνυμόν, ἴσως διὰ τὸ πλῆθος τῶν φλωρίων 'του (φυντῆκ - ἄλτινῦ), ὃς τις, ἐπὶ Σουλτάν - Μεχμέδ τοῦ Δ', κατοικῶν ἐνταῦθα, καταντικρὺ τοῦ Σαραγίου, ὑπεδέχετο καθ' ἑβδομάδα σχεδὸν τὸν Σουλτάνον, ἐρχόμενον καὶ διασκεδάζοντα περὶ τὴν ἁλείαν ἀπὸ τῶν μεγάλαις δαπάναις οἰκοδομηθέντων πρὸς τοῦτο καὶ προεχόντων εἰς τὸ πέλαγος κιοσκίων τῆς οἰκίας 'του. Τὰ δὲ ἀλιευόμενα ὀψάρια ἐστέλλοντο, ὡς δεῖγμα μεγίστης εὐνοίας, εἰς διαφόρους τῶν μεγιστάνων, ὑποχρεωμένους 'να πληρώσωσιν εἰς τὸν κομιστὴν, εἰ μὲν ἦτον ἀπλοῦς καπουτζή - μπασης, 500 γρόσια, εἰ δὲ τσοχαδάρ - ἀγᾶς, 2500. Ὁ εὐνοούμενος οὗτος ἐθυσιάσθη ἔπειτα εἰς τὴν κατὰ τοῦ Σουλτάνου τούτου στάσιν τῶν Γενιτσάρων, ὡς 'συνένοχος δῆθεν τῶν καταχρήσεων τοῦ Βεζίρη καὶ Δεφθερδάρη, θυσιασθέντων συγχρόνως.

Καὶ τὰ τρία ταῦτα πράξεις, συνεχόμενα, καθὼς εἶπομεν, μετ' ἀλλήλων, καὶ ἀποτελοῦντα ἐν μόνον, ὑφούμενον ἀμφιθεατροειδῶς καὶ καταλήγον ἐς τὸ μέγα Ταφεῖον τοῦ Πέραν, τῶν κυπαρίσσω τοῦ ὁποῖου ἡ σκυθρωπὴ δεινροστοχία περιγράφει ἀπὸ βορρᾶ καὶ δυσμῶν τὸν τοῦ Γαλατᾶ λόφον, συνωκίσθησαν κατ' ἀρχάς, ἀποκλειστικῶς σχεδόν, ὑπὸ Ἀβασγῶν καὶ ἄλλων μετοίκων τῆς Ἀνατολικῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου, τῶν περὶ τὴν Σινώπην, Ἀμινσόν, Ἡράκλειαν καὶ Ἀμάσειαν, κατοικησάντων ἰδίως τὰς συνοικίας Τζιχάν-γχιρ, Ἀγιάζ-πασσᾶ καὶ Τσαοῦς-μπαση (1). Καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς Ἀβασγίας κατ' ἔτος ἤρχετο φόρος παιδῶν εἰς τὴν ΚΠ, καὶ ἐγέμνον τὰ χαρέμια τοῦ Βεζίρη καὶ τῶν λοιπῶν μεγιστάνων, ὧν πολλοὶ διέπρεψαν καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ εἰς τὰ πολεμικὰ τῆς Τουρκίας, ἐν οἷς οἱ ὀνομαστοὶ βεζίρηι Σιγιαδούς-πασσᾶς (1584) καὶ Μελέκ-Ἀχμέδ-πασσᾶς (1650), διὰ τοῦτο, μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς δουλοπρασίας καὶ τὸ κλείσιμον τοῦ Γεσίρ-μπαζάρ (2), οἱ μετερχόμενοι τὸ ἐμπόριον τοῦτο μετέφερον ἐνταῦθα τὰ καταστήματά τ' αὐτῶν, διατηροῦντες τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν, οὐχὶ πλέον ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ σκανδάλου, ἀλλ' ἐν οἰκήμασιν ἰδιωτικοῖς, καὶ ἔχοντες τακτικούς μεσίτας, οἱ τινες προσάγουσιν αὐτοῖς τοὺς ἀγοραστὰς, καὶ μάλιστα τὰς προμηθευτρίας τῶν Τουρκικῶν χαρεμίων.

Τῶν δὲ ἀσκητηρίων τοῦ Τόπ-χανέ τὰ ἀξιοθεατώτερα εἶνε τὸ τοῦ Τζιχάν-γχιρ, τὸ τοῦ Τσαοῦς-μπαση, ἀμφοτέρω παρὰ τὰ ὁμώνυμα αὐτῶν τζαμιά, καὶ τρίτον τὸ τοῦ Ἀμπδ-οὐλ-Καδὶρ Ἀλ-γιλανῆ, ἀρχηγοῦ τῶν Δερβίσιων Καδερῆ, ὀλίγον διαφερόντων τῶν Μεβλεβῆ, πυρποληθεὶς καὶ ἀνοικοδομηθεὶς τῷ 1765.

Ἐκ δὲ τῶν ἐξ λουτρῶν, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ πολυάνθρωπον τοῦτο πράστειον, συνοικούμενον ὅλον ὑπὸ Ὀθωμανῶν, μόλις ἐπαρκοῦσι, τὰ μάλλον θαμιζόμενα, μετὰ τὸ τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ, περὶ οὗ προείπομεν, εἶνε τὸ πλησίον τοῦ Γαλατᾶ-Σαραγίου, τὸ ἐν τῇ τῶν Ἰουδαίων ἀγυίᾳ, καὶ τὸ τοῦ Τσαοῦς-μπασῆ.

Ἐκ δὲ τῶν κρηνῶν, τὴν μὲν ἐν τῇ συνοικίᾳ Τουμτοῦμ ἔκτισεν ὁ Κεαγιᾶς τῆς Βασιλεομήτορος τοῦ Σουλτάν-Μαχμουδ Α', Ὁσμάν-ἐφέντης, τὴν δὲ περὶ τὸ Τζιζμετζιλέρ-τεκκεσί, ὁ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Σουλτάνου μέγας βεζίρης Ἀλῆ-πασσᾶς τὴν δὲ ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἐμίρ-Ἰμάμ,

(1) Εἰκοσιτέσσαρες ἡριθμοῦντο πρό τινων ἐτῶν αἱ συνοικίαι τῶν πραστίων τούτων: 1 Γιαζιτζή, 2 Σαχ-κουλῦ, 3 Κουμπαρατζή, 4 Χεντίκ-μπασῆ, 5 Καραμπάσσ, 6 Μποσαντζή, 7 Σιρκετζή-μετζήδ, 8 Ἀμελοῦ-Μετζήδ, 9 Τουμτοῦμ, 10 Φιρούζ-ἄγᾶ, 11 Τζιχαν-γχιρ, 12 Καζαντζή, 13 Ἀγιάζ-πασσᾶ, 14 Καμπά-τὰς, 15 Φυντουκλῦ, 16 Δερὶ-ἰτσι, 17 Ἀινά-τσελεμπή, 18 Ἀλτσακδάν, 19 Σαλλ-μπαζάρ, 20 Σακά-μπασῆ, 21 Τσαοῦς-μπασῆ, 22 Δεφθερδάρ, 23 Γεμέκ-μπασῆ, 24 Κχαδουνιέ. (?) Ἰδε σελ 410 τοῦ Α' Μέρους.

ὁ τότε Κχιζλάρ-άγας Ἐλ-χάτζ Μπεσσίρ-άγας· δύο δὲ ἄλλας ἐκπσαν, τὴν μὲν ὁ Σιλιχδάρης Σουλτάν-Μουράδ τοῦ Δ', τὴν δὲ ἐτέραν μετὰ τοῦ περὶ αὐτὴν φρέατος, ὁ Σιγιαβούσ-πασσάς.

Μεταξὺ δὲ τῶν περιπάτων τοῦ Τόπ-χανέ ὁ ἱστορικὸς Ἐβλιά ἀναφέρει καὶ τὸν εἰς τὴν δεξαμενὴν τοῦ Ἀγιαζ-πασσά ἐν τῇ ὁμωνύμῳ συνοικίᾳ, καθὼς καὶ τὸν κατὰ τὸν Σαμσουν-χανέ, ὃς τις ἔκειτο ὀπισθεν τοῦ νε-πρόταφείου τοῦ Πέραν, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, διὰ τοῦ ὁποίου ὑπάγει τις εἰς τὸ Μπεσίκ-δάς. Οὐ μακρὰν τούτου ὑπῆρχε καὶ τὸ ἐπὶ τῆς βασιλείας μὲν Μουράδ τοῦ Γ', κατὰ συμβουλήν τοῦ, ἀπὸ παιδαγωγοῦ τοῦ Σουλτάνου, εἰς Σέιχ-ούλ-ισλάμην ἀνυψωθέντος Σεάδ-ἐδ-διν, ἀνορυχθὲν ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἀστρονόμου Ἀλῆ-Κουστζῆ πρὸς τὰς ἐν καιρῷ ἡμέρας ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις, ἐπὶ τῆς βασιλείας δὲ Σουλτάν-Μουράδ τοῦ Δ', κατὰ τινα φετῶν τοῦ Σέιχ-ούλ-ισλάμην Ἰαχγια-ἐφέντη, συγχωθὲν, 105 πήχεις βαθὺ φρέαρ (1).

Ἐκ τῶν τεσσάρων δὲ τζαμιῶν τοῦ Φυντικλῆ, τὸ ὁποῖον πολλάκις ἐγένετο παρανάλωμα πυρός, ἰδίως δὲ ἐν ἔτει 1723 καὶ 1724, ὅτε ἀπετεφρώθη ὅλον, ἐκραγέντος καὶ τὰς δύο φορὰς τοῦ πυρός παρὰ τὸ τζαμίον τοῦ Μολλά-τσελεμπῆ, τὰ μὲν τρία, δηλ. τὸ τοῦ Μεχμέδ-άγᾶ (τὸ αὐτὸ τῷ προειρημένῳ Τομτὸμ), τὸ τοῦ Μοχαϊέδ-διν (τὸ ἄλλως Τσουκὺρ-τζουμά, περὶ οὗ προείπομεν), καὶ τὸ τοῦ Μολλά-τσελεμπῆ, κτίσμα τοῦ Καζιασκέρη Μεχμέδ-ἐφέντη, ἀποθανόντος τῷ 1589, κεῖνται ὅλως εἰς τὸ παράλιον· τὸ δὲ τέταρτον, ἐπιλεγόμενον Σιρκετζῆ-τζαμισί, κτίσμα τοῦ Σιρκετζῆ-μπαση Μουσταφᾶ-άγᾶ, μικρὸν ἀνωτέρω τοῦ παλατίου. Ἀπὸ τοῦ τελευταίου δὲ τούτου κλιμακωτὸν λιθόστρωτον φέρει κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ τζαμίον Τζιχάν-γχιρ, καὶ οἱ Τοῦρκοι διηγοῦνται κατὰ παράδοσιν ὅτι ἱππεὺς τις, φεύγων ποτὲ τοὺς καταδιώκοντας αὐτὸν ραβδόχους, ἀνέβη διὰ τοῦ κλιμακωτοῦ τούτου ἐφιππος.

Περὶ τὰ τέλος δὲ ἤδη τοῦ προαστείου τούτου καὶ πλησίον τοῦ Καμπᾶ-τάς, εἶνε θέας ἄξιος, οὐχὶ διὰ τὴν πολυτέλειαν, ἀλλὰ διὰ τὴν κομψότητά 'του, ὁ τουρμπές τοῦ Σέιχη Γιονούσ-ἐφέντη, ἀκμάσαντος ἐπὶ Σουλτάν-Μαχμαὺδ τοῦ Β'.

Ἐδῶ πλησίον, » μικρὸν ὑπὲρ τὸ Παλινόρμιον«, κατὰ τὸν Διονύσιον, ἦτον καὶ τὸ ἡρώον Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου (Πτολεμαεῖον), ὃν αἱ Βυζάντιοι, ὡς εὐεργετήσαντα αὐτοὺς ἐν καιρῷ πολιορκίας καὶ σιτοδείας, ἐτίμων ὡς ἥρωα.

(1) Τοῦ ὑπογείου τούτου ἀστεροσκοπείου ἔφορος θεωρήσθη, ἐπὶ μισθῷ, τρισελίων φλωρίων, ὁ ἀπὸ τοῦ Καίρου μεταπεμφθεὶς περίφημος ἀστρολόγος Ταχχιεδδίν· αἰτία δὲ τῆς συγχώσεως αὐτοῦ ὑπεβλήθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Σεάδ-ἐδ-διν, ὅτι ὅσα Κράτη κατέστησαν ἀστεροσκοπεῖα, κατεστράφησαν.

Ὀλίγον δὲ ἐπέκεινα τοῦ Ἡτολεμαεῖου τούτου τοποθετεῖται τὸ μνημεῖον, ὅπερ ὁ ποιμὴν Χάλκις ἀνήγειρε πάμμεγα εἰς τὸν φίλον αὐτοῦ δελεῖνα, φονευθέντα ὑπὸ τοῦ συμποίμενος αὐτοῦ Χαρώνδα, φθονήσαντος διότι τὸ κῆτος τοῦτο, ὁσάκις ὁ Χάλκις ἐπαίξε τὴν λύραν ἐπὶ τοῦ παραλίου, ἀνέψου ὑπὲρ τὸ ὕδωρ τὴν κεφαλὴν, θελγόμενον ὑπὸ τῆς μελωδίας. Ἐκαλεῖτο δὲ ὁ τόπος Δελεῖνος καὶ Χαρώνδα, τοῦ μὲν πρὸς τιμὴν, τοῦ δὲ πρὸς ὄνειδος. Ἀντὶ τούτων ἀπαντᾷ σήμερον ἐνταῦθα ὁ ὁδοιπὸρος τὸ μῆμα τοῦ Καλενδέρ-Μωχαμμέδ-ἐφέντη, τοῦ ὁποῖου τὴν ἐπιτύμβιον ἐπιγραφὴν ἐποίησεν ὁ Χαλίλ.

ἘΝΤΕΪΘΕΝ ἡ ἀκτὴ τοῦ Βοσπόρου, καμφοῖσα ἀπὸ τοῦ Αἰαντείου πρὸς ἄρκτον, ἄρχεται στρέφεσθαι πρὸς ἀνατολὰς, καὶ σχηματίζει μακρὰν τινα καμπὴν, καταλήγουσαν εἰς τὴν ἄκραν τὴν καλουμένην Κλειδίον, ὅπου ἀνοψοῦνται περικαλλὲς τὸ νεόδμητον τοῦ Ὀρτάχιου τοῦ τζαμίον, καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται κυρίως καὶ ὁ Βόσπορος, ὁ καθ' ὅλην τὴν ὑδρόγειον σφαῖραν ἐνιαῖος αὗτος πορθμὸς, ὃν ἡ φύσις ἐπροίκισε μετὰ τασαύτης δαψιλείας, ὥστε δύναται τις καὶ εἰκοσάκις τῆς ἡμέρας νὰ τὸν διαπεύσῃ, καὶ πάλιν νὰ εὕρῃ ἐν αὐτῷ νέας χάριτας. Τόσον ποικίλα, κατὰ τε τὸ σύνολον καὶ καθ' ἕκαστα, εἶνε τὰ κάλλη 'του! Τὸ θαυμάσιον τοῦτο σπείραμα τῶν ὑδάτων, δι' οὗ συνάπτεται ὁ Πόντος μετὰ τῆς Προποντίδος, σχηματίζει, ὡς προείπομεν (1), ἑπτὰ καμπὰς, ἃς ἀποτελοῦσι φυσικῶς ἑπτὰ μὲν ἀκρωτήρια ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς, ἀντικείμενα ἐναλλάξ ἑπτὰ τοῖς ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ἀκτῆς ὄρμοις, ἑπτὰ δὲ ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς, ἀντικρύζοντα ἰσαριθμοῖς τοῖς ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ὄρμοις. Τῶν ἀκρωτηρίων τούτων ἐὰν ἀριθμήσῃ τις πρῶτον τὸ τοῦ Τὸπ-χανέ (Μέτωπον), δεύτερον εἶνε τὸ τοῦ Ὀρτά-χιου τοῦ, τρίτον τὸ τοῦ Ἀρναούτ-χιου τοῦ, τέταρτον τὸ τοῦ Ρούμηλι-Χχισαρί, πέμπτον τὸ τοῦ Νεσχωρίου, ἕκτον τὸ τοῦ Ρούμηλι-Καβαῦ, καὶ ἑβδομον τὸ τοῦ Φαναραχίου, εἰς τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου· ἐπὶ δὲ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, πρῶτον τὸ τοῦ Σκουταρίου, δεύτερον τὸ τοῦ Καντιλλῆ, τρίτον τὸ τοῦ Κάνλιτζε, τέταρτον τὸ τοῦ Οὐμούρ-γερεῖ, πέμπτον τὸ τοῦ Ἰούσα-δαχγῦ, ἕκτον τὸ τοῦ Ἀνχδόλ-καβαῦ, καὶ ἑβδομον τὸ τοῦ Ἀσιατικοῦ Φαναροπύργου. Ἐκ δὲ τῶν μεγαλητέρων ὄρμων, ἐπὶ μὲν τῆς Εὐρώπης, πρῶτος ὁ τοῦ Δολμᾶ-μπαγτσέ, δεύτερος ὁ τοῦ Κουροῦ-τσεσμὲ, τρίτος ὁ τοῦ Μπεμπεχίου, τέταρτος, πολὺ τῶν πρὸ αὐτοῦ μεγαλήτερος, ὁ τοῦ Μπαλτᾶ-λιμανίου, πέμπτος, μεγαλήτερος αὐτοῦ, ὁ τῆς Στένης, ἕκτος, ὁ τῶν Θεραπειῶν, καὶ ἑβδομος,

(1) Ἰδε αἰλ. 42 τοῦ Α' Μέρους.

ὁ μέγιστος πάντων, ὁ τοῦ Μπουγιούκ-δερέ· ἐπὶ δὲ τῆς Ἀσίας, πρῶτος ὁ τοῦ Τσενγκέλ-κιουοῦ, δεύτερος ὁ τοῦ Γκιόκ-σουγιού, τρίτος ὁ τοῦ Τσιμπουκλή, τέταρτος ὁ τοῦ Χουνκιάρ-Ισχελεσῆ, πέμπτος ὁ τοῦ Ἀναδόλ-καθαῦ, ἕκτος ὁ τοῦ Κετσελεῆ-λιμάν, καὶ ἑβδομος ὁ τοῦ Ποριάζ-λιμάν.

Γενικώτερον δὲ θεωρούμενος ὁ Βόσπορος, διαιρεῖται εἰς δύο μεγάλας περὶφερείας ἢ κύκλους, τοὺς καλουμένους Δίσκους, ὧν τὸν μὲν πρῶτον κλείουσι τὰ δύο Χισάρια, τὸν δὲ δεύτερον τὰ δύο Καβάκια. Ὡς πρὸς τὰς ὁχθας δὲ αὐτοῦ, παρατηρεῖται ἐν γένει, ὅτι ἡ μὲν Εὐρωπαϊκὴ εἶνε πεδινωτέρα καὶ ἀλιτενεστέρα, καὶ ἔχει πλειοτέρας κοιλάδας καὶ βαθυτέρους κόλπους· ἡ δὲ Ἀσιατικὴ ὀρεινότερα καὶ μᾶλλον εὐδενδρος καὶ εὐδροτέρα. Καθ' ὅλον δὲ τὸ παράλιον αὐτοῦ εἶνε συνωκισμένα ὀκτὼ καὶ εἴκοσι χωρία, δεκαπέντε μὲν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, δεκατρία δὲ τὰ λοιπὰ ἐπὶ τῆς Ἀσίας, συνεχόμενα σχεδὸν πρὸς ἀλλήλα, ἢ διακοπτόμενα ὑπὸ δρυμῶνων καὶ κήπων, ὧν ἀρχόμεθα ἤδη τῆς περιγραφῆς, καθ' ἣν ἡκολούθησαμεν ἄχρι τοῦδε τάξιν.

Καὶ πρῶτον ἀπαντῶμεν, κάμψαντες ἤδη τὸ ἀκρωτήριο Σπαντονῆ, τὸ καλούμενον

Καμπά-δασί,

βράχον ὀλαστρογγύλον, διακρινόμενον ἀκόμη καὶ σήμερον, εἰ καὶ ὁ Γύλλιος λέγει ὅτι ἐξέλιπε, συγχωσθεὶς ἢ ἀποκοπεὶς, ἐξ οὗ καὶ συμπεραίνει ὁ Χάμμερ, ὅτι ὁ σφοδρὸς αὐτός 'δέν πρέπει 'να περιώδευσε τὸ ἐνταῦθα παράλιον (ἴσως διότι περιείχετο εἰς τοὺς κήπους τοῦ Χαῖρ-οὐδ-δίν), διότι ἄλλως ἦτον ἀδύνατον, λέγει, 'να διαφύγῃ τὴν προσοχὴν 'του ὁ λίθος οὗτος, ὃς τις ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τὴν ὑποδρύχιον τοῦ Διονυσίου Πέτραν Θέρμαστιν.

Τὰ δὲ παρὰ τὴν ἀκτὴν σωζόμενα, καθὼς ἐσώζοντο καὶ ἐπὶ Γυλλίου ἀκόμη, θεμέλια παλαιᾶς προκυμαίας, τὰ μὲν ἐξέχοντα, τὰ δὲ ὑποδρύχια, καλούμενα δὲ ὑπὸ τοῦ Γυλλίου Γαριδάτα, εἶναι φαίνεται λείψανα τοῦ Ροδίων λιμένος, καὶ τοι τοποθετούμενα ὑπὸ τοῦ Διονυσίου μετὰ τὸ τοῦ Ἀπάλλωνος ἄλσος καὶ τὸ Ἰασώνιον. Εἰς δὲ τὴν ἐπὶ Γυλλίου καλουμένην ὑπὸ τῶν ἀλιέων Ροδακινειὸν, πέτραι ἐξέχουσιν τῆς θαλάσσης, καὶ ἐρειδομένην ἐπ' ἄλλης ὁμοίας ὑποδρυχίου, ὁ συγγραφεὺς οὗτος νομίζει ὅτι ὑπάρχει τις συστοιχία πρὸς τὸν Ροδίων λιμένα, καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν σωζομένων ἐπ' αὐτοῦ ἐτι τριῶν μόνων λίθων, ἔδεον ποτε οἱ Ρόδιοι τὰ ἀπόγεια τῶν πλοίων αὐτῶν σχοινία.

Ἐδῶ ὑπάρχει σήμερον τὸ τζαμίον Ἀουνῆ-Ὀμέρ-ἐφέντη, κτισθὲν τῷ 1651, προϊῶσι δὲ 300 βήματα, τὸ πρῶτον

Χαγιαδ-πασσα,

ἐπὶ λόφου ἀνεστηκότος εἰς ἑκατὸν σχεδὸν βήματα, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὑπωρείας ἦτον ἐπὶ Γυλλίου τὸ τοῦ Χαγιαδ-πασσα περιβόλιον, ποτιζόμενον ἀεννάοις πηγαῖς, αὐτόθεν ἀναβρυσούσαις. Ἐντὸς δὲ τοῦ προαστείου ὑπάρχει μαρμαρίνη ὠραιότατη κρήνη, κτίσμα τοῦ βεζίρη Χεχκίμ-μπαση-ὀγλοῦ Ἀλῆ-πασσα, ἔχουσα πεντήκοντα ποδῶν ὕψος καὶ σχεδὸν ἄλλο τόσον πλάτος, σχηματίζουσα δὲ τετράγωνον, τοῦ ὁποίου τὰ δύο πλάγια κοσμοῦνται ὑπὸ τορευμάτων, ὑπερθεῖν δὲ ἔχουσιν ὠραίας ἐπιγραφὰς διὰ κυανῶν μεγάλων γραμμάτων ἐπὶ μέλανος γηπέδου. Οὐ μακρὰν δὲ ταύτης ὑπάρχει ἑτέρα κρήνη, κτίσμα τοῦ περιφήμου Τζεζαερλή-Χασάν-πασσα.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ κοιλάς, ἥτις, συγχλειομένη ἐκ τοῦ ἑτέρου λόφου, τοῦ ὑπὲρ τὸ Σουλτανικὸν ἀνάκτορον καὶ καταλήγουσα εἰς τοὺς στρατώνας τοῦ Ταξιμίου, ἔχει παρὰ τὴν ὀχθὴν πλάτος 300 σχεδὸν βημάτων. Ἡ πεδινὴ παραλία αὕτη ἦτόν ποτε λιμὴν, καλούμενος Πεντηκοντορικὸς μὲν ὑπὸ τοῦ Διονυσίου, ὅπου προσωρμίσθη ὁ Σχύθης Ταῦρος, πλείων εἰς Κρήτην πρὸς ἀρπαγὴν τῆς Περσεφόνης, Ἰασόνιον δὲ ἀπὸ τοῦ Ἰάσονος, ὃς τις ἐπλευσεν ἔπειτα εἰς τὸν Πόντον δι' ἄλλον λόγον.

Πρῶτος δὲ συνέχωσεν αὐτὸν ὁ Καρα-μπουλούτ, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου ἐκαλεῖτο ἐπὶ Γυλλίου τὸ βασιλικὸν περιβόλιον, ἔχον 4000 βημάτων περιφέρειαν, καὶ ἐπέχον ὅλον τὸν ἀπὸ βορρᾶ περιχλείοντα τὴν κοιλάδα λόφον, ἀπόκρημνον τότε μέχρι τῆς παραλίας, θάλλον δὲ δάσει κυπαρίσσω καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων.

Μετ' αὐτὸν συνεπλήρωσε τὸ ἔργον ὁ περίφημος Χαϊρ-οὐδ-διν-πασσας, συγχώσας ὅλον τοῦτο τὸ μέρος ἄχρι τοῦ Μπεσίχ-δὰς διὰ τῶν 16,000 αἰχμαλώτων, οὓς εἶχε συναθροίσῃ κατὰ τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον καταδρομὰς 'του, καὶ ἰδίως τὰς κατὰ τῆς Κερκύρας, καὶ φυτεύσας αὐτὸ εἰς κήπον, ὃς τις, ἀφ' οὗ περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Ρουατέμ-πασσα, τοῦ ἰσχυροτάτου ἐκείνου βεζίρου καὶ γαμβροῦ τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, ἀπετέλει μέχρις οὗ πρὸ πολλῶν ἐτῶν μέρος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ παλατίου τοῦ Μπεσίχ-δὰς, καὶ παρῆγε τὰ ὠραιότερα τῆς πρωτευούσης λαχανικά, κηπευόμενα διὰ τὸ παλάτιον. Ἐξεῖχε δὲ πρὸ αὐτοῦ ἀποβάθρα, καλουμένη Σουλτάν-ἰσκελεσί, ὅπου ἀπέβαινον αἱ γυναῖκες τοῦ Σουλτάνου, μεταβαίνοντες τὸ θέρος εἰς τὸ τοῦ Μπεσίχ-δὰς παλάτιον. Ὅτε δὲ τὸ μέρος τοῦτο ἠνῶθη μετὰ τοῦ παλατίου, κτισθείσης κατὰ μῆκος αὐτοῦ κρηπίδος ἐκ λίθων Τραπεζουντίων (κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Ἱστοριογράφου Ρασχίδ-ἑφέντη), ἐπετράπη εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Φυντικλῆ, ἀναγκασμένους πρότερον ἵνα περιδεύωσι τὸν κήπον ὑπὲρ τὴν καλουμένην Σκάλαν τῶν Ἀράβων

(Ἀράμπ-ισκελεσθ), τὴν μεταξὺ Δολμᾶ - μπαγτσέ καὶ Μπεσίχ - δασίου, ἵνα διαδεύωσι τοῦ λοιποῦ τὸν κῆπον, ἀντὶ δὲ τῆς ἀποβάθρας κατεσκευάσθη λιμένιον (λιμάν).

Διὰ τὸν λόγον λοιπὸν τοῦτον, τὸ μέρος τοῦτο ὠνομάσθη καὶ ὀνομάζεται μέχρι νῦν

Δολμᾶ - μπαγτσέ.

(χωστὸν ἢ γεμιστὸν περιβόλιον), καὶ τὴν μὲν πεδινὴν αὐτοῦ παραλίαν ἐπεχει σήμερον κατὰ μέγα μέρος τὸ περικαλλές ἀνάκτορον, ὅπερ ὠκοδομήσατο ἐπ' αὐτῆς πρὸ ὀκτῶ ἐτῶν ὁ νῦν αὐτοκρατορῶν Σουλτάνος Ἀμπδ-οῦλ-Μετζήδ, διὰ τοῦ Ἀρμενίου ἀρχιτέκτονος Βαλιάν, ὅλον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, μετασχηματισθέντος διὰ τῆς γλυφίδος εἰς τρίχαπτον (1). τὸ

(1) Τὸ περικαλλές τοῦτο κτίριον, πρὸς περιγραφὴν τοῦ ὁποῦ οὗ Θεόφιλος Gauthier ἔδωκε τὴν μαγευτικὴν τοῦ γραφίδα εἰς τὰ θελκτικώτερα χρώματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀμυδρὸν ἐκμαγεῖον ἀπεικονίζομεν καὶ ἡμεῖς, σὺγκειται ἐξ ἐνὸς μεγίστου οἰκοδομήματος καὶ δύο πτερόγων· ὅθεν ὑπάγεται δὲ ἀρχιτεκτονικῶς εἰς οὐδένα τῶν ἐγνωσμένων ρυθμῶν ἢ τύπων, διότι ὅθεν εἶνε οὔτε Ἑλληνικόν, οὔτε Ῥωμαϊκόν, οὔτε Γοτθικόν, οὔτε Ἀραβικόν, οὔτε Τουρκικόν, εἰ καὶ μετέχει τῆς χάριτος καὶ τῶν καλλονῶν ὅλων τούτων· ὑπενθυμίζει δὲ πως διὰ τῶν παραθύρων τοῦ, ἐκάστου τῶν ὁποίων, ἐστεμμένον διὰ περιπλοκάδων, καὶ ἔχοντος ἀντὶ παραστάδων τελαμνωκοσμητὰ κίονα, προέχει μικρὸν ἐξώστεγον (balcon), τὸν Λομβαρδικὸν τύπον καὶ τὰ παλαιὰ τῆς Οὐγεντίας παλάτια, κατὰ τὴν αὐτὴν ὁμῶς ἀναλογίαν, καθ' ἣν καὶ ἡ μεγάλη τῆς Οὐγεντίας διώρυξ δύνανται ἵνα παραβληθῇ πρὸς τὸν Βόσπορον. Κατὰ μήκος δὲ αὐτοῦ παρτείνει κρητὶς, καὶ παρ' αὐτὴν μεγαλοπερίεστατον κιγκλίδωμα, διαιρούμενον διὰ στηλομόρφων κίωνων, τὰ διαστήματα τῶν ὁποίων συμπληροῖ ὁ περίχρυσος σίδηρος, συγκαμπτόμενος εἰς παντοίων ἀνθρῶν ἀραβουργημάτων περιελίξεις. Αἱ δὲ δύο πτέρυγες αὐτοῦ, οἰκοδομηθεῖσαι εἰς ἄλλην ἐποχὴν, οὐδὲν ἔχουσι κοινόν, οὔτε κατὰ τὸν ρυθμὸν, οὔτε κατὰ τὸ σχῆμα, πρὸς τὸ καθ' αὐτὸ ἀνάκτορον, ἐκτείνονται μονοτόνως εἰς ἀπέραντον διάστημα, καὶ σχηματίζουσαι διπλὴν σειρὰν μικρῶν καὶ λεπτοτέρων κίωνων, οἱ πῖνες, εἰ καὶ μαρμαρίνοι, ὁμοιάζουσι ξύλινοι. Περὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ ὠραίου τούτου κτιρίου ὁποῖαν γονιμότητα φαντασίας ἔπριπε ἵνα ἀναπτύξῃ ὁ ἀρχιτέκτων, δύναται τις ἵνα συμπεράνῃ, ἀναλογιζόμενος ὅτι τριακόσιοι καὶ ἐπικεῖνα θάλαμοι προέκειτο ἵνα κοσμηθῶσιν ἄλλος ἄλλως, καὶ τοῦτο χωρὶς τίνος ἐμφύχων ὄντων ἀπαιμιμήσεως, τὴν ὁποῖαν ἀποτροπιάζειται, ὡς γνωστὸν, ὁ Ἰσλαμισμός. Ἡ γενικὴ διαίρεσις τοῦ κτιρίου τούτου, καὶ ἰδίως τοῦ χαρμίου, εἶνε ἀπλουστάτη. διότι συνίσταται κυρίως ἐκ σειρᾶς θάλαμων, διαδεχομένων ἀλλήλους, ἢ ἐχόντων ἑξόδον εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν εὐρύχωρον πρόδομον ἢ διάδρομον. Τὰ διαιτήματα μέγιστα τῆς βασιλειομήτορος, βλέποντα ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, εἶνε ἀξιοθέατα, διὰ τὴν μετὰ λεπτότητος κομψότητα, καὶ τὸ δροσῶδες, οὕτως εἰπεῖν, καὶ τρυφερὸν τῶν ζωγραφιστῶν αὐτοῦ φανωμάτων. Ποῦ μὲν κυανοβαφῆς οὐρανός, διακοσμούμενος ἐπιχαρίτως διὰ νεφῶν χρυσαυγιζόντων· ποῦ δὲ ἀπέραντος πλοκὴ ἀραβουργημάτων, θαυμαστῶς συνεληλαμένων εἰς τριχάπτου λεπτότητα· ἀλλαχοῦ πελώριος μαργαρίτου κόχλος, ἱριδοειδῶς ἀντανακλῶσα ὅλα τοῦ πρίσματος τὰ χρώματα, καὶ ἀλλαχοῦ περιπλοκάδες ἰδανικῶν ἀνθέων, περικοσμούμενων διὰ τῶν καλύκων καὶ φύλλων τῶν ἐπιχρύσους ἀναδενδράδας· ἢ νάρθηξ, ἐξ οὗ σκορπίζονται λαμπυρίζοντα φύρδην ποικιλόχροα κειμήλια, ἢ μαργαρίτων ὀρμαθὺς, διαχεόμενος εἰς ὀμβρίους σταγόνας, ἢ ρυάκιον ἀδαμάντων, σαπείρων καὶ σμαράγδων, ἢ κατάχρυσα ὀσφράδια, ἀναπέμποντα πρὸς τὴν δροφὴν διαφανῆ θυμιάματα (νέφη θυόεντα) εὐωδίας· ἐκεῖ ἢ Ἴρις ἐκτείνει διὰ τῆς διαφύης νίφους τὸ προσφιλέστατον τοῖς Ὀθωμανοῖς ποικιλόχροον αὐτῆς τόξον· ἐδῶ ἢ βοδοδάκτυλος (χυναλὺς,

δὲ ἐπίλοιπον περικλείει τὸ κομψότατον τζαμίον, ὅπερ ἀνύψωσεν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἡ μήτηρ τοῦ Σουλτάνου, ἐκεῖ ὅπου πρότερον ἴδρυτο τὸ Καρὰ-γελ-ἡ-τζαμισί, περὶ τὴν τοῦ Δολμα-μπαγτσέ ἀποβάθραν ἀντικρὺ δὲ αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ τελευταίου χρασπέδου τοῦ λόφου Χαγιάδ-πασσά, ὠκοδόμηται τὸ θέατρον, τὸ πρῶτον πρὸς τοιαύτην χρῆσιν θεμελιωθὲν κτίριον παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, περὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ ὁποίου ἡ φιλοκαλία καὶ μεγαλοπρέπεια τοῦ Κρατοῦντος εὔρεν ἄξιον ἑαυτῆς συνέριθον τὴν γόνιμον φαντασίαν τοῦ Γάλλου σκηνογράφου Sechan (1). Ὑπερθεν δὲ αὐτοῦ ὠκοδόμηται ὁ Τυφέχ-χανές, κτίριον εὐρύχωρον, ἐπέχον μέγα μέρος τῆς ὑπώρειας τοῦ λόφου, τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου, εἰς ἣν τερματίζεται ἡ κοίτης, στέφει ἐνθεν μὲν, μεταξὺ Δολμα-μπαγτσέ καὶ Μπεσίχ-δασίου ὁ προειρημένος ὑπερμεγέθης στρατῶν, ὁ ἀνεγερθεὶς διὰ σχολεῖον ἱατρικῆς ἢ πολυτεχνικόν, ἐπέχων δὲ διὰ τῶν οἰκοδομῶν αὐτοῦ μόνων 14,000 τετραγωνικῶν πηχῶν ἔκτασιν, παρεκτὸς τῶν αὐλῶν καὶ κήπων ὅπου τῇ 1844 ἐσπούδαζον δι' ἐξόδων τῆς Κυβερνήσεως 270 νέοι, προσδιωρισμένοι διὰ τὸ στρατιωτικόν ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ στρατῶν τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ

- παρμακλή) Ἀδύτη, χρωματίζουσα δ.ἀ τοῦ πρωῒνου ἐρυθήματος τὴν φαν τοῦ οὐρανοῦ, ὡς παρειαὶς αἰδουμένης παρθένου· πρέχει διαγελῶν ὁ γλυκὺς κυανοὺς οὐρανὸς διὰ τῆς διαφυῆς χρυσοπάκου παραπετάσματος, ἀνισταμένου δι' ἀδελφάντινον ἀγκιῆρος... ἀδύνατον 'να περικλυθῇ τις τὰ καθέκαστα τοῦ πολυδαίδαλου τούτου παραδείσου, καὶ μόνῃ ἡ φαντασία δύναται 'να ἀναπληρῶσθαι τὸ ἔλλειπον. Τὰ δὲ διαιτήματα τοῦ Σουλτάνου προδίδουσι τὴν πρόθεσιν τῆς τῶν Βερταλιῶν ἀπομυήσεως, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ἀσιατικώτερον. Αἱ δὲ θύραι καὶ τὰ παράθυρα, ἐκ σπινθίων ξύλων, κλείονται διὰ κλειθρῶν ἐπιχρυσῶν· ἡ δὲ ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου θέα εἶν' ἀπαράμυλλος, καὶ τοιαύτη, ὅποιαν οὐδεὶς μονάρχης ἔσχε πρὸ τοῦ παλατίου 'του. Μεταξὺ δὲ τῶν καινοτομιῶν τούτου τοῦ παλατίου καταριθμεῖται καὶ μεγάλη τις αἰθουσα, ἐστεγασμένη δι' ἐρυθροῦ ὑαλίνου ὀρόφου, διὰ τοῦ ὁποίου ἄμμι εἰσόδῃ ὁ ἥλιος, τὰ πάντα λαμβάνουσι φλογισθῇ τινα ἔμφασιν, ὥς νομίζει τις ὅτι ἀναπνέει πῦρ, ἢ ὅτι εὐρίσκεται ἐν διαιτῇ σαλαμάνδρων. Τὰ δὲ λουτρὰ τοῦ ἀνακτόρου τούτου, ἐξ ἀλαστροῦ τῆς Αἰγύπτου, ὁμοιάζοντα ὡς ἐὰν ἐλατῶθησαν ἐξ ἐνδὸς καὶ μόνου πολυτιμῆτος λίθου, μόνον ἐν τοῖς μαγικοῖς τῶν Ἀραβικῶν μύθων ἀρχιτεκτονήμασι δύναται 'να εὐρωσιν ἴσως θέσιν. Ὁ δὲ μέγας πυλὼν, ἡ τὸ πρόθυρον τοῦ βασιλικῆς μεγάρου, μαρμαρίνον, ἐν εἴδει θριαμβευτικοῦ τόξου, πλουσιώτατα καὶ ἀνθηρότατα στολισμένον, φέρον δὲ πρὸς τὴν ξηρὰν, εἶνε τῷ ὄντι ἄξιον τοῦ πολυτελεστάτου τούτου κτίριου. Ἀλλ' ἡ τοῦ συμποσίου αἰθουσα ἢ τὸ Ἑσιατόριον, ὅπου ὁ μεγαλοπρεπὴς κυριάρχης δύνω θαλασιῶν καὶ δύνω ἡπείρων (Σουλτὰν οὐλ μπερρίν, ὅς ἡ χακκὰν οὐλ μπαχρέν) φιλεῖ τοὺς ἐπισήμους ξένους 'του, διαπρέπει μεταξὺ τῶν λαμπροτέρων τοῦ παλατίου τούτου. Τὸ περικαλλέστατον τοῦτο τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀριστουργήμα, ἐν ᾧ ἡ Εὐρωπαϊκὴ νεωτέρα φιλοκαλία ἀμιλλᾶται πρὸς τὴν Ἀσianὴν ἀρχέτυπον πολυτέλειαν, ἐκπλήττει κατὰ πρῶτον τὸν θεατὴν διὰ τοῦ πλήθους τῶν ἐπιχρυσῶν τορευμάτων καὶ ἀραβουργημάτων 'του, ἀμιλλωμένων τῇ καλλονῇ πρὸς τὰς θελκτικὰς ζωγραφίας τοῦ εὐρυχώρου 'του θόλου, τοῦ ὁποίου τὰς τέσσαρας πλευρὰς περιτοιχοῦσιν ἰσάριθμοι στοῶν, ἐνεργασμένοι τριχάκτου δίκην, ὑποκρατούμενοι δὲ ὑπὸ βαδωτῶν γλαφυρωτάτων κίωνων, περιγεχουσμένων ὁμοῦς τὰς περιστάσεις, καὶ ἐσταζόντων ὑπερμεγέθεις ἐπιχρυσῶς λυχνίας. Κολοσσαῖον δὲ πολυκένδρον, 40 ποδῶν ὕψους, αἰωρούμενον ἀπὸ τῆς μέσης τοῦ θόλου, πλημυρῶν διὰ τοῦ ἐκ 366 προυνῶν προχομένου αὐτοῦ φωτὸς τὸ Ἑσιατόριον. (1) Ἴδε πλείω περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ κιοσκίου τῶν Ἀρετῶν (Γκιόκ-σουγιού.)

υπεράνωθεν δὲ τῶν προειρημένων ποτὲ κήπων, εἰς αὐτὸ τῆς κοιλάδος τὸ κέντρον, ἦσαν ἄλλοτε ἐστημένα, καὶ ἰδίως τὴν ἀνοιξιν, πλῆθος περαιομένων καὶ ὑπὸ σκηναὺς καφεγείων, ὅπου συνήρχοντο οἱ φίλοι τῆς ἐξοχῆς καὶ τῶν θεαμάτων, τὸ μὲν ἵν' ἀπολαύσῃ τῆς θέας τῆς χλοηφόρου ταύτης κοιλάδος, ἐν ἀπόπτῳ τῆς ὁποίας λιμνάζει ἐπιχαρίτως ὁ Βόσπορος, σχηματίζων τὸν πρῶτον τῶν αὐτοῦ δίσκων· τὸ δὲ ἵνα θεωρήσῃ τοὺς ἡμαυρούς εὐνούχους καὶ ἄλλους τῶν τοῦ Σαραγίου ἀγάδων (Ἴτσ-ἀγαλάρ), γυμναζομένους ἀπὸ πρωίας εἰς τὴν κοντοβολίαν (τζιρίδ), ὅπῃ τοῦ Σουλτάνου, καθημένου εἰς τὸ ἀπέναντι τῶν Μεγάλων τοῦ Σταυροδρομίου Μνημάτων Γιλδίζ-χιόσκιον, τοῦ ὁποίου τὴν θέσιν, ὠκοδομημένου ἐπὶ τῆς βορειοανατολικῆς τῆς κοιλάδος ὁφρύος, ἐπὶ κρηπίδος, σκιαζομένης ὑπὸ κοκκωναρέων, καὶ ἐν ἀπόπτῳ περιλαμβάνον ὅλην τὴν ἀχρὶς Ἡραίου (Φενέρ-μπαγτσέ) Ἀσιατικὴν παραλίαν, ἐπέχει σήμερον ἄλλο περικαλλές ἀνάκτορον, χρησιμεῖον ὡς ἐνδιαίτημα μιᾶς τῶν ἐπὶ τὸ Εὐρωπαϊκώτερον, καθὰ λέγεται, ἀνατεθραμμένων γυναικῶν τοῦ Σουλτάνου.

Ἐντεῦθεν (καὶ οὐχὶ ἀπὸ τοῦ τῆς Φιδαλείας κόλπου) ὑπερενώληκυσεν ὁ πορθητὴς Σουλτάν-Μεχμέδ ἀχρὶ τοῦ Κερατίου κόλπου τὰς ὀγδοήκοντα ἐκείνας τριήρεις, ἧ μᾶλλον σκάφη ἀλιτενῆ καὶ πλατέα, ναυπηγηθέντα ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἐν Μπαλτά-λιμανίῳ, ἅπερ, καταπλήξαντα τοὺς πολιορκουμένους, ἐπετάχυναν τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν. Πρὸς ἐπιχείρησιν τῆς παρατόλμου ταύτης πράξεως ὁ μεγαλοπράγμων οὗτος κατακτητὴς εἶχε βεβαίως νεαράν εἰσέτι τὴν φήμην ὁμοίας, εἰ καὶ πολὺ τολμηροτέρας, ὑπερνώληκυσεν, τῆς γενομένης περὶ τὸ 1439 ἀπὸ Οὐνετίας εἰς τὴν λίμνην Γάρδαν, δι' ἐπινοίας τοῦ Ἑλλήνος Σορβούλου τοῦ Κρητός. Ἀλλ' ἀκούσωμεν τὸν αὐτόπτην Ἱστορικὸν Δούκαν. » Τότε τεχνάζεται (λέγει) γεν- » ναῖόν τι καὶ ἀνδρεῖον. Προστίττει τοῦ εὐθυδρομηθῆναι τὰς νάπας, τὰς » ὀπισθεν κειμένας τοῦ Γαλατᾶ, ἀπὸ τὸ μέρος τὸ πρὸς ἀνατολὴν, κάτω- » θεν τοῦ Διπλοῦ χιόνος, ἕως τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Γαλατᾶ, τὸ πρὸς τὸν » αἰγιαλὸν τοῦ Κερατίου κόλπου κείμενον, ἀντικρυ Κοσμιδίου (1)«, » ἐπὶ » στάδια ἐβδομήκοντα, » κατὰ τὸν Χῖον Λεωνάρδον.

Οὐ μακρὰν τῆς κοιλάδος ταύτης, εἰς τὸ καλούμενον Καρὰ-μπαλὺ, ὑπάρχει ὁ γλαφυρώτατος Ἰουρμπές τοῦ Μεχμέδ-Ἐμίν-ἀγᾶ μετὰ μαρμαρίνης κρήνης, τὸ ὅλον ὑποκρατούμενον ὑπὸ χιόνων, περιεκοσμημένων διὰ παντοίων λεπτοουργημάτων καὶ τορευμάτων, καὶ περιεχλεισμένων διὰ κιγκλίδων ὠριχαλκίων. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὁροπεδίου τοῦ ὑπὲρ τὸ ἀνάκτορον,

(1) Δούκας Ἱστορ. Κεφαλ. ΔΗ', §. 162. Ἐκ τῆς ἀξιοπαρατηρήτου φράσεως τοῦ Ἱστορικοῦ: » Ἐκ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ἰεροῦ Στομίου, συμπεραίνει ὁ Χάμμερ ὅτι Ἰερὸν στόμνον ἐκαλεῖτο οὐ μόνον τὸ πρὸς τὸν Πόντον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς τὴν Προποντίδα τοῦ Θρησίου Βασίλειου.

ἦσαν ἄλλοτε τὸ παλάτιον τῆς Ἑσμᾶ - Σουλτάνης, τὸ Λαλῆ - ἐφέντη, τὸ Ταρλά - μπασῆ, τὸ Βυσνά - ζαδὲ, καὶ ἐν μικρὸν ἐρημητήριον, καλούμενον Σονκιούρ - μπαμπᾶ.

Ἀπὸ τοῦ Δολμᾶ - μπαγτσὲ διέρχεται τις πρὸς τὸ Μπεσίχ - δᾶς ὀπισθεν τῶν ὑπερεκτεταμένων κήπων καὶ μαγειρείων τοῦ ἐνταῦθα αὐτοκρατορικοῦ ποτε παλατίου, ὅπερ, κατεδαφισθὲν, διαταγῇ τοῦ Κρατοῦντος, πρὸ τριῶν ἐτῶν, πρόκειται ἵνα ἀνοικοδομηθῇ λαμπρότερον, κατὰ τὸν νέον ἀρχιτεκτονικὸν ρυθμὸν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἡ φιλοκαλία τοῦ νῦν αὐτοκρατοροῦντος μετασχηματίζει πάντα τὰ τὸν Βόσπορον περικυκλοῦντα παλάτια καὶ δημόσια κτίρια. Ἡ δὲ πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο προάστειον φέρουσα λεωφόρος, πλατυτάτη, ὁμαλωτάτη καὶ λιθόστρωτος ὅλη, ἀποδεικνύει τί δύναται ἵνα κατασταθῇ ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου ἡ ΚΠ, ῥυμοτομηθεῖσα καὶ στολισθεῖσα τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἐξ ἀριστερῶν δὲ παρατείνουσιν οἱ αὐτοκρατορικοὶ κήποι, ἐπέχοντες ὅλην τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ μεταξὺ τῶν δύο προαστείων λόφου, καὶ ἀφ' οὗ πρὸς τὴν παραλίαν ἀφήσῃ τις τὸ τζαμίον Τεκερλέκ - Μουσταφᾶ - ἐφέντη, καὶ τὸ ἀσκητήριον (τεκχῆ) τῶν Δερβίσων Μεβλεβῆ, ἐν τῶν μᾶλλον πολυθαμίστων, οὗ τινος ἡγήσατό ποτε ὁ περίφημος Σείτης Χασάν - Δεδὲς, προϊστάμενος ἐτι αὐτοῦ εἰς ἡλικίαν 110 ἐτῶν ἐπὶ Μουράδ τοῦ Δ', ἀφείς δὲ διάδοχον τὸν ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸν αὐτοῦ, Ἰουσούφ - Τζελλαλὴν, ὃς τίς πολλὰς διδάσκων, ἐβριπτεν ἑαυτὸν, ὑπὸ θείας ἐμπνεύσεως ἐλαυνόμενος, ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος κάτω, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀκροατῶν, καὶ ἐκρότει ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ τὸν κύκλον τοῦ μυστηριώδους τῶν Μεβλεβῆ χοροῦ, ἀπαντᾷ τὸ χωρίον ἢ προάστειον

ΜΠΕΣΙΚ - ΔΑΣ,

» Et Béchiktache où dort sous la pierre et la mousse
la terreur des Chrétiens, Chaireddin Barberousse «
(G. Nogués fils).

τὸ ποτὲ Διπλοκινόριον.

Τὸ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ὄνομα τούτου τοῦ προαστείου ἐξηγοῦσιν ἀποχρώντως οἱ παρὰ τὴν ἐνταῦθα ἀκτὴν ἱστάμενοί ποτε δύο κίονες (Ζευκτὰ κινόρια ἢ Διπλοῦς κίον), λείψανα πιθανῶς ἀρχαίου τινὸς ναοῦ ἢ Ἡρώου, καὶ πιθανώτατα τοῦ Πτολεμαίου, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστησεν ἔπειτα σταυροὺς Ῥωμανὸς ὁ Λακαπηνὸς, εἰς ὃν ἀποδίδεται ἀπεικόντως καὶ ἡ ἀνέγερσις τῶν κίωνων.

Ἐκ τοῦ ἐπιθέτου δὲ Ζευκτὰ συμπεραίνω ὅτι τὰ κίονα ταῦτα συνέχοντο ἄνωθεν δι' ἐπιστυλίου, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἵστατο Δαυιδ ὁ ἐν (ἢ, κατὰ

τὸν Νικηφόρον Κάλλιστον, πρὸς) τῷ Ἀνάπλῳ στυλίτης (1), ἐπιδὰς αὐτοῦ τοῦ τῷ 464 (ἢ ἔτι τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Μακέλλου, κατὰ τὸν Κεδρηνόν), μαθητῆς καὶ μιμητῆς Συμεὼν τοῦ Στυλίτου, ἐκ Μεσσοποταμίας ἔλκων τὸ γένος, καὶ ἑορταζόμενος τῇ 11 Δεκεμβρίου. Καὶ ἐὰν ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀγίου τούτου, ἡ ἐν τῷ Γραικικῷ Μηνολογίῳ, τῷ κατὰ διαταγὴν μὲν Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου συνταχθέντι, ἐν ἔτει δὲ 1727 Γραικολατινιστὶ ἐκδοθέντι, ἐν ἣ εἰκόνισται ὁ κίων ὁ τὸν στυλίτην ἀνέχων βεβηκώς ἐπὶ χηλῆς ἢ κλίμαχος (ἀποβάθρας) τινος, προεξεχούσης ναοῦ τινος ἢ μονηδρίου πρὸς τὴν θάλασσαν, ἤθελεν ὑποτεθῆ ἀπεικονισθεῖσα ἐκ πρωτοτύπου (d' après nature), ἡδυνάμην, τολμηρότερον μὲν, ἀλλ' οὐ πάνυ ἀπιθάνως, ἵνα τοποθετήσω ἀκριβέστερον τὰ τε Διπλᾶ κίονια καὶ τὸν Στυλίτην Δακτὴλ ἐπὶ τῆς τοῦ Καμπᾶ - τασῇ κρηπίδος καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῇ διπλοῦ κίονος, οὗ τινος σώζεται μέχρι νῦν ἡ βάσις. Τὴν εἰκασίαν ταύτην στηρίζω πρῶτον μὲν εἰς τὸ ὅτι ἡ ἐπὶ ἐνὸς μόνου κίονος ἀνάβασις εἶνε τόσον ἀδύνατος, ὅσον ἡ ἐπὶ δύο, συνεζευγμένων ἄνωθεν δι' ἐπιστυλίου, εἶνε καὶ δυνατὴ καὶ εὐκολος, ὅταν, καθὼς ὑπεσημείωσα εἰς τὰ περὶ τοῦ ἐν Αὐγουστεῶν κίονος εἰρημένα (2), ριφθέντος ἐπέκεινα αὐτοῦ, εἴτε διὰ βέλους, εἴτε ἄλλως, λεπτῆς μηρίνου, ἀνελκυσθῇ ἔπειτα δι' αὐτῆς καὶ σκηριχθῇ ἐπὶ τοῦ ἐτέρου μέρους κλίμαξ ἀπὸ σχαινίου (3), ἐκτὸς μόνον ἐὰν ὑποθέσῃ τις ὅτι ἡ ἐπὶ τῶν κίωνων τούτων ἀνάβασις ἐγένετο διὰ τοῦ κοινῶς λεγομένου ἀετοῦ (cerf-volant), διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ εἰς τὸν ἐν Ἀλε-

(1) Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὡς ἐν παρόδῳ, πρῶτον μὲν ὅτι οἱ Στυλίται ἢ Στελίται, οἱ ἕλλως Κιονῖται οὗτοι ἀσκηταὶ ἀπετέλουν ἰδιαίτερόν τι μοναστῶν τάγμα, καὶ ὅτι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀλλαχοῦ ἦσαν πολλοὶ τοιοῦτοι. Ὅθεν καὶ Γεώργιος ὁ Ἀμαρτωλὸς, διηγοούμενος τὸν ἐπὶ Κώνσταντος τοῦ Κωνσταντίνου πνεύσαντα σφοδρότατον ἄνεμον, λίγα ἐπὶ πολλοὺς δὲ καὶ ζύλους Κιονιτῶν μοναχῶν κατέβαλεν. « ἔπειτα ὅτι οἱ ἐπ' αὐτῶν ἀσκητεύοντες ἦσαν ἐστεγασμένοι ὑπὸ τι εἶδος ξυλοκαλύβης, ἥτις ἐλέγετο Μόδιος: » Ἦν δὲ μόδιος τῶ Συμεὼν « (τῷ νέῳ Στυλίτῃ) ἡ περιβολή, ξύλου καρύας πεποιημένος », καὶ ὅτι κατὰ τὸν βιογράφον μὲν τοῦ ὁσίου τούτου, ὁ μόδιος οὗτος ἦν κεκλισμένος ἀπανταχόθεν: » Καὶ τινα μὲν θυρίδα ἔχοντα » μόδιον ἐπὶ τοῦ κίονος θπεῖν, οἶα καὶ αὐτοῦ φωτὸς ἀποστερῶν ἑαυτόν. Κατὰ δὲ τὸν Raderi Viridarii (parte 3, cap. 4), » Modius, sive cella, sive domicilium columnis impositum, in quo consistebant, in omnem partem binos cubitos, seu tres pedes patebat, » iello nullo, ut liberè cœlum omne contemplantur, omnibus cœli injuriis expositi » Καὶ τέλος ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ κίονος ἀνάβασις τῶν τοιούτου εἶδους ἀσκητῶν ἐγένετο ἐπισήμως καὶ ἐν εἰδει τελετῆς, ὅθεν καὶ μετὰ τῶν ἀπάντων Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης τοῦ πᾶν, σώζεται καὶ ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ ταιαύτῃ τινι ἀναβάσει στυλίτου. (2) Ἰδ. σελ. 446 τοῦ Α'. μέρους. (3) Ταιαύτης τινὸς ἀναδόσεως πηράδειγμα ἔχομεν καὶ εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις κίονας τοῦ Ὀλυμπίου, ὅπου, ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου, τοῦ συνενοῦντος δύο μεμονωμένους κίονας, εἴρεται τις οἰκίσκος, θολοειδῶς ἐκ πλίνθων ὀπτῶν ὠκοδομημένος, ἐν ᾧ ἐστυλοῦνται Δερβίσης τις, καθὰ λέγουσιν, ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Παρεκτὺς δὲ τούτων, καὶ αὐτὴ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπὶ κίονος ἀνάβασις Συμεὼν τοῦ Στυλίτου ἱστορεῖται γενομένη ἐπὶ χαμηλοῦ πρῶτον αὐτοῦ, εἴτα δὲ βεθυμένῳ ὀφθαλμοῦ.

Ξανδρεία κίονα τοῦ Σεβήρου (κατὰ τὸν Κ. Σαβαρῆν, καὶ ἄχι τοῦ Πομπηίου, καθὼς κοινῶς ἄχρι τοῦδε ἐπιστεύετο) ἀνέβησαν Γάλλοι τινὲς ἀξιωματικοὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος· καὶ δεύτερον, εἰς τὸ ἐπόμενον, κομφότατον, εἰ καὶ κολοβόν, ἐπίγραμμα, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ὁ ἐν αὐτῷ ἀναφερόμενος Στυλίτης ἴστατο ἐπὶ διπλοῦ κίονος (κίονι διχθαδίῳ). Ἴδου τὸ ἐπίγραμμα:

» Μεσσηγὺς γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἴσταται ἀνὴρ,
πάντοθεν ὀρνυμένους (1) οὐ τρομέων ἀνέμους.

. . . . .
. . . . .
. . . . .

Ἴχνα ριζώσας κίονι διχθαδίῳ.

» Λιμῶ δ' ἀμβροσίῳ τρέφεται καὶ ἀπήμονι δίψῃ,
υἷα κηρύσσων μητρὸς ἀπειρογάμου.

Οἱ κίονες οὗτοι, ἐκ Θηβαϊκοῦ λίθου, κατέπεσον σεισμῷ, καὶ λέγουσιν ὅτι κεῖνται μεταξὺ τῶν λίθων, οἱ τινες ἀσφαλίζουσι τὴν κρηπίδα τοῦ τάφου τοῦ Βαρβαρούσσου ἀπὸ τῶν θαλασσίων κυμάτων.

Τὸ δὲ σημερινὸν ὄνομα τοῦ Μπεσικ-δασίου ὀφείλεται, οὐχὶ εἰς τὴν Θερμαστιίδα Πέτραν, καθὼς ἐνόμισεν ὁ Chevalier, ἀλλ' εἰς τὸν ἐνταῦθα, 600 βήματα μακρὰν τῆς προειρημένης Ῥοδακινείου Πέτρας ἢ Καμπά-δασ, ἱδρυμένον τάφον, εἰς σχῆμα κοιτίδος (μπεσίκ), τοῦ περιφήμου Χαίρ-οὐδ-διν-πασσά, τοῦ παρὰ τῶν εὐρωπαϊῶν κοινῶς καλουμένου Βαρβαρούσσου (2), τὸν ὅποιον οἱ Τούρκοι ὀνομάζουσι Χακκάν-οὐλ-μπάχρ (κυρίαρχον τῆς θαλάσσης). Ὁ παράδοξος οὗτος ἀνὴρ, τὸ πρωτότυπον τοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀκμάσαντος Τζεζαερλή-Χασάν-πασσά, ὠνομάζετο, μικρὸς ἔτι ὢν, Χίζρ, καὶ ἦτον υἱὸς Σιπαχῆ τινος Ῥουμελιώτου, ὀνόματι Ἰαχούμπ, μετοικήσαντος ἐκ τοῦ Γένιτζέ-Βαρδάρ εἰς τὴν Μιτυλήνην, ὅτε ἡ νῆσος αὕτη ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἐξουσίαν Σουλτάν-Μεχμέδ τοῦ Β'. Ἐπιδοθεῖς, ἐκ πα'δὸς ἀκόμην, εἰς τὰς διὰ θαλάσσης πειρατικὰς ἐκδρομὰς, στάδιον τῶν τολμηρῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων προσετέθησαν καὶ οἱ τρεῖς αὐτοῦ ἀδελφοί, Ἰσάκ, Οὐρούτζ καὶ Ἐλιάζ. Ἐκεῖ γυμνασθεῖς, ἐγνωρίσθη τῷ Μεγάλῳ Σουλεϊμάνῃ, ὃς τις, τιμῶν καὶ προάγων,

(1) Κατὰ ἀέρθωπιν ἀντὶ Ἀρνομένων. (2) Αἰνοδάβου, Κοκκινογίνη, ἴσως κατὰ παρωραμματισμὸν ἀντὶ Βαρβαρίου. Τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπισήμου τούτου θαλασσομήχου, φωτογραφηθεῖσαν ἐσχάτως κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν καυάρχου Μεχμέδ-Ἀαλή-πασσά, ὀφείλομεν εἰς τὴν φιλίαν τοῦ Ἑλλήνος καλλιτέχνου Ι. Βρίντητη, τῆς ἀκριβοστάτης τοῦ ἐποίου γραφίδος θαυμαστὰ ἔργα εἶναι, πρὸς πολλοῖς ἄλλοις, καὶ τὰ πρὸ πάντε ἐτῶν ἐκδοθέντα ἀπεικονίσματα τῶν πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως Τουρκικῶν ἱματισμῶν.

δπου καὶ εὗρισκε, τὴν πολεμικὴν ἀξιοτητα, τὸν διώρισε ναύαρχόν 'του. Ὁ εὐτυχὴς πειρατὴς ἐδικαίωσε πληρέστατα τὴν ἐκλογὴν τοῦ μονάρχου, καταπλήξας τοὺς Εὐρωπαίους, καὶ ἐκπορθήσας πολλάκις τὰς μεσημβρινὰς παραλίας τῆς Μεσογείου. Ἀπέθανε δὲ τῇ 4 Ἰουλίου τοῦ 1546, ἀφείς 60,000 φλωρίων μόνον περιουσίαν εἰς τὸν υἱόν 'του Χασάν - μπεν, βαδίσαντα τοῦ πατρός 'του τὰ ἔχνη. Ἐκ δὲ τῶν 2000 'του δούλων, 800 μὲν ἐδωρήσατο τῷ Σουλτάνῳ, 200 δὲ τῷ τότε μεγάλῳ βεζίρῃ Ρουστέμ, τῷ ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Σουλτάνου γαμβρῷ, ἀφείς αὐτῷ καὶ τὰς 30,000 φλωρίων, ἅπερ 'τῷ ἐχρεώσται. Ἀπὸ δὲ τοῦ τάφου 'του, σκεπασμένου κισσῷ καὶ θρύοις, χωρὶς ἄλλης ἐπιγραφῆς, παρὰ μόνον τὸ ὄνομά 'του, ἀρχοῦν ἀντὶ πάσης ἄλλης, κειμένου δὲ παρὰ τὸ κτισθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἐνταῦθα Τζαμίον τε καὶ σχολεῖον, καὶ προσκλυζομένου, καθὼς καὶ ὁ τοῦ Θεμιστοκλέους, ὑπὸ τῶν πολλάκις ἀσπασαμένων τὴν νικηφόρον αὐτοῦ σημαίαν κυμάτων, ἀπαίρει συνήθως ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος, ὡς ἐὰν ἐπεκαλεῖτο τὴν τόλμην καὶ τύχην 'του. Ὁ τάφος οὗτος περικέκλεισται στρογγύλῳ μολιβδοσκεπαστῷ οἰκίσκῳ (τουρμπέ), σκιαζομένῳ πλατάνοις καὶ φιλυρέαις, ἡ δὲ πρὸ αὐτοῦ κρηπίς ἡσφάλισται ἄλλαις τε πέτραις, ἀφαιρεθείσαις πιθανῶς ἐκ τοῦ τῶν Ῥοδίων λιμένος, καὶ δὴ καὶ τοῖς λειψάνοις τῶν δύο κίωνων, καθὰ προείπομεν (1). Ἐκατέρωθεν δὲ τοῦ ἥρωος κεῖνται ἡ θυγάτηρ 'του καὶ οἱ δύο 'του ἀδελφοί. Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου δὲ τοῦ τουρμπέ ἀναγινωσκται τὸ ὄνομα τοῦ Χαίρ-οὐδ-διν καὶ τὸ ἔτος τῆς τελευτῆς 'του. Μνημεῖον δέ τι τοξοειδὲς, περίοπτον ἀπὸ τῆς θαλάσσης, φέρει ἐπιγεγραμμένα δύο τουρκικὰ βὰβ, τῶν ὁποίων ἀπορῶ διατὶ οὐδεὶς τῶν περιηγητῶν καὶ ἱστορικῶν ἠρμήνευσε τὴν σημασίαν.

Τὸ τοῦ Μπεσίχ-δὰς παράλιον, ἀντικρύζον τῷ στόματι τοῦ Βοσπόρου, καὶ μεταξὺ δύο τερπνοτάτων κοιλάδων περιστεφόμενον ἀμφιθεατρειδῶς ὑπὸ ζωγραφικῶν λόφων, περισκεπόντων αὐτὸ ἀπὸ τῶν σφοδρῶν δυτικῶν ἀνέμων, προσδιωρίσθη ἀνέκαθεν, διὰ τὴν θέσιν 'του, ὡς θερινὸν ἐνδιαίτημα τῶν Σουλτάνων. Ἰδίως δὲ Ἀχμέδ ὁ Α', ὅς τις καὶ εἶχε γεννηθῇ ἐν αὐτῷ, 'τὸ ὑπερηγάπα, καὶ ἔκτισεν ἐν αὐτῷ ἐν ὠραῖον κίθσκιον (2). Τὸ δὲ

(1) Κατὰ τὸν Ὀθωμανὸν συγγραφέα τοῦ Κήπου τῶν Τζαμιῶν, τὸ ὄνομα Μπεσίχ-δὰς παρεφθάρη ἀπὸ τοῦ Μπές-τὰς (πέντε λίθοι), διὰ τοὺς πέντε κίονας, οἷς ὁ Βαρβαρῡσος εἶχεν ἰδρύσῃ ἐπὶ τῆς παραλίας πρὸς ἀπόδεσιν τῶν ἀπογείων κάλων τῶν πλοίων 'του. Πρὸς τὴν ἰδίαν ταύτην δύναται 'να παραβληθῇ καὶ ἡ προεκτεθεῖσα περὶ τῶν Ζευκτῶν κίωνων εἰκασία, καὶ ἐκ τούτων ἀπάντων 'να ἀνευρεθῇ τὸ ἀληθὲς ἔτυμον τοῦ ὀνόματος. (2) Τῷ δὲ 1616 ἔνα μολῶση μέρος τοῦ παραλίου, εἰς μῆκος 800 βημάτων καὶ πλάτος 120, ἐφανέρωσε τὴν θέλησιν αὐτοῦ εἰς τὸν Ἰστυμπὸλ-ἐρέτην, καὶ διαλαληθέντος διὰ κήρυκος τοῦ πράγματος, ἐκάστη οἰκία τῆς ΚΠ ἔστειλεν ἕνα ἄνθρωπον, καὶ πολλοὶ οἰκογενειάρχαι ὑπῆγαν καὶ εἰργάζοντο μόνοι· οἱ Σιπαχίδες καὶ Γενίτσαροι ἐκουβάλλον χῶμα, οἱ δὲ βεζίραι καὶ πασσάδες ἐμοίραζον χρήματα, καὶ ἐπετάχονον τὸ ἔργον, ἐμψυχονῦντες τοὺς ἐργαζομένους, τοὺς ὁποίους συγχρό-

καθ' αὐτὸ παλάτιον ἐκτίσθη πρῶτον ἐπὶ Σουλτάν-Μεχμέδ τοῦ Α', τῷ 1679, ὅς τις, μὴ εὐχαριστηθεὶς εἰς τὴν οἰκοδομὴν, ἠλάττωσε τὴν προσδιωρισμένην ποσότητα τῶν 1246 πούγγειων εἰς 1025. Σουλτάν Ἀχμέδ ὁ Γ' τὸ ἐμεγάλυνε καὶ τὸ ἐκαλλώπισεν, ἀλλὰ, προληφθεὶς ὑπὸ τοῦ θανάτου, τὸ ἀφῆκεν ἡμιτελές. Ἐπὶ Σουλτάν-Μαχμούδ δὲ τοῦ Α', ὅς τις διακρίνεται μεταξὺ τῶν Σουλτάνων διὰ τὴν περὶ τὰς οἰκοδομὰς κλίσιν 'του, συνετέλεσθη, καὶ οἱ ποιηταὶ Νιμέζ καὶ Νεβρέζ-ἐφένται ὑμνησαν διὰ εἰληρῶν χρονολογημάτων τὸν ἐγκαινιασμόν 'του, παραβάλλοντες αὐτὸ πρὸς τὰ παλάτια τοῦ Νουσσирδάν, τὰ ἐπὶ τοῦ Γίγριδος, τὰ τοῦ Χουρέδ-Περδίσ εν τῷ Μεδάιν (Μηδία), τὰ τῆς ὥραιας Σοτήν (Εἰρήνης) ἐπὶ τοῦ Ὁρόντου κλπ. Ἰδίως δὲ ὁ βασιλικὸς Ἱστοριογράφος Ἰσση ὑμνήσεν ἐμπειρώτως τε καὶ πεζῶς διὰ τριῶν δλοκληρῶν σελίδων εἰς φύλλον τὸ καλούμενον Γσινιλλι-χιόσχιον, κεκοσμημένον ὅλον ἐξωθεν φερωνύμως διὰ Περσικῶν πλινθίων (τσινι, Σινικῶν), καὶ στηριζόμενον ἐπὶ 22 μαρμαρίνων κιόνων (1). Ἐπειδὴ δὲ, Σουλτάν-Μουράδ τοῦ Α' ἀναγκινώσκοντος ἐν αὐτῷ ποτε αἰσχρὰν τινὰ σάτυραν τοῦ ποιητοῦ Νεφι, κεραυνὸς ἐξαίφνης κατάρβαις πλησίον αὐτοῦ, τὸν ἠνάγκασε 'να βέψη. Ἐντρομος ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸ ποίημα, ἀποδοὺς τὴν διοσημεῖαν ταύτην εἰς τὴν τῶν στίχων ἀσέδειαν, ἐπρόσταξε 'να φονευθῇ μὲν ὁ ποιητής, τὸ δὲ παλάτιον ἐμετένεν ἀκατόικητον ἄχρι Σουλτάν-Μαχμούδ τοῦ Α'. Σουλτάν Μαχμούδ δὲ ὁ Β' ἀνεκαίνισε, πυρποληθὲν αὐτὸ, τῷ 1816· τῷ δὲ 1834 ἀνωκοδομήσεν ἐκ βάθρων κατὰ τὸν νέον Εὐρωπαϊκὸν τρόπον, ἔχον ἐπὶ μὲν τοῦ μεσαίου ἡ καθαυτοῦ ἀνακτόρου τὸ κλασικὸν ἀέτωμα, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἡστράπτει χρυσουργίων ὁ αὐτοκρατορικὸς τουγρὰς, ἐκατέρωθεν δὲ προεξετείνοντο δύο πτέρυγες, ὑποκρατούμεναι ὑπὸ μαρμαρίνων κιόνων ῥυθμοῦ δωρίου, μεγαλοπρεπὲς δὲ μαρμαρίνη ἀναβάθρα, καταλήγουσα πρὸ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν πωλίων εἰς τὴν θάλασσαν, ἐδίδεν εἰς τὸ κτίριον ἰδιαίτερον μεγαλεῖον. Ὅλα ταῦτα ἐξέλιπον, ὡς προείπομεν, πρὸ τριῶν ἐτῶν, καὶ ἡ ἀνωκοδόμησις τοῦ παλατίου τούτου ἤρξατο καὶ προβαίνει νῦν ἐπὶ ἄλλου νεωτέρου σχεδίου.

Ἡ κατ' ἔτος μετοίκησις τοῦ Σουλτάνου κατὰ τὸ ἔαρ ἀπὸ τοῦ χειμερινοῦ παλατίου τοῦ Σαραϊ-μπουρνου εἰς τὸ Μπεσικ-δὰς ἀποτελεῖ καθ' ὅποχρέωσιν στερεότυπὸν τι ἄρθρον τῆς ἱστορίας τοῦ Ὁθωμανικοῦ βασιλείου. Ὅλα δὲ ταῦτα τὰ ἄρθρα εἶνε σχεδὸν ἀπεφρασμένα τὸν ἀκόλουθον τρόπον:

ως διακίθαζε μουσική. Τσαύτη δὲ προθυμία κατεβλήθη, ὥστε τὸ ἔργον ἐτελείωσεν εἰς τρεῖς μῆνας. (1) Τὸ περίκτερον τοῦτο, ἐρμηνεύον ἐπαχρίτως, ἄχρις οὗ πρὸ τριῶν ἐτῶν ἔκειτο, τὸ πρὸς βορρᾶν πέρας τοῦ παλατίου τοῦ Μπεσικ-δὰς, εἶχε ἀετηρηθῇ μόνον ἐκ τῶν τοῦ παλαιού ἀνακτόρου, ἐπὶ τῆς ὑπὸ Σουλτάν-Μαχμούδ τοῦ Β' γείας αὐτοῦ ἀνωκοδομήσεως. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς τελευταίας τοῦ παλατίου καταδαφίσεως, συμπεριελήσθη, καὶ τοῦτο εἰς τὴν γενικὴν προσηρμήν, καὶ πρόκειται ἴσως 'να ἐνεργεθῇ ἐπὶ νεωτέρου καὶ γλαφυρωτέρου σχεδίου.

» Εὐτυχῆς μετακόμισις τοῦ Σουλτάνου εἰς τὸ

Σαράϊ τοῦ Μπεσίκ - δας.

» Ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα θερμὴ καὶ ὁ καιρὸς καυματηρὸς ἐγένετο, ἡ Α. Μ. ὁ
» σοφώτατος Βασιλεὺς τῶν Βασιλείων (Σαχχίν - Σάχ) (εὐδοκῆσαι Κύριος
» Παντοκράτωρ διατηρῆσαι αὐτὸν ἄχρι τῆς ἡμέρας τῆς τελευταίας κρί-
» σεως!) ὑπόδεχσε ἵνα μεταβάλλῃ, κατὰ τὴν . . τοῦ μηνὸς (δεῖνα) τὴν ἐ-
» αὐτοῦ διαμονὴν πρὸς τὴν τοῦ Μπεσίκ - δας, ἀφ' οὗ ἐτηρήθησαν, ὡς πρὸς
» τὴν μεταβολὴν ταύτην τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος, τὰ παραγγέλματα
» τῆς δικτητικῆς σοφίας. Συγχρόνως παρεσκεύασαν ἑαυτοῖς καὶ αἱ ΑΑ.
» ΕΕ οἱ μεγάλοι Βεζίροι, διὰ τῆς εἰς τὰ ἑαυτῶν παράλια οἰκήματα (για-
» λυ) τὰ περίξ τοῦ Μπεσίκ - δας μεταβάσεως, τὴν ἀπόλαυσιν τῆς τοῦ ἀ-
» ἔρος ἀλλαγῆς.

Τὸ δὲ θρυλούμενον περίπτερον Τσιραγάν, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου παρονο-
μάζεται καὶ ὀλέκληρον τὸ τοῦ Μπεσίκ - δας παλάτιον, ἀνῆκε ποτε εἰς τὸν
ἐπὶ Σουλτάν - Ἀχμέδ τοῦ Γ' περίφημον βεζίρην Δαμαδ - Ἡδραῆμ - πασσάν,
καὶ ἐπειδὴ, ἐν μιᾷ τῶν ἐορτῶν, ἃς συνεκρότει ἐνταῦθα πρὸς τέρψιν τοῦ
πενθεροῦ τοῦ Σουλτάνου, ἐφωταγώγησε τὸν ἀνθῶνά του, περιέχοντα τοὺς
ὥραιότερους τῆς οἰκουμένης λαλέδες, διὰ μυριάδων μικρῶν χρυσταλλί-
νων χρωματιστῶν λαμπτήρων, κατὰ τὸν Περσικὸν τρόπον, ὁ Σουλτάνος,
γοητευθεὶς ὑπὸ τοῦ ὥραιοτάτου τούτου θεάματος, τὸ ἐπανέλαβε μετὰ
ταῦτα πολλάκις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις μὲν αὐτοῦ παλατίοις, ὑπὸ τὸ ὄνομα
Λαλέ - Τσιραγανί (φωτοχυσία λαλέδων), ἰδίως δὲ εἰς τὸ ἐνταῦθα παλά-
τιον, εἰς τὸ ὁποῖον παρέμεινεν, ὡς ἐκ τούτου, καὶ τὸ ὄνομα Τσιρα-
γάν - γιαλυσί. Ἡ διασκέδασις αὕτη ἐξηκολούθησε καὶ ἐπὶ Σουλτάν-
-Μαχμούδ τοῦ Α', ἀλλ' οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, καὶ ἰδίως ὁ αὐστηρὸς καὶ φει-
δωλὸς Σουλτάν - Μουσταφᾶς ὁ Γ', τὴν παρημέλησαν.

Τὸ δὲ χωρίον τοῦ Μπεσίκ - δας, ἱκανῶς συνωχισμένον καὶ εὐδρότατον,
κεῖται τὸ πλεῖστον ἐν τῇ πεδινῇ παραλίᾳ τῆς δευτέρας, μετὰ τὴν τοῦ
Δολμά - μπαγτσέ, κοιλάδος, ἐκτεινομένης, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς 400, ἐ-
σωτέρω δὲ εἰς 700 βημάτων πλάτος, καὶ περιζωννυμένης λόφοις, τὸ πά-
λαι ἀμπελοφύτοις.

Ἐνταῦθα τοποθετεῖ, κατ' εἰκασίαν, ὁ Γύλλιος τὸ ἄλσος τῶν δαφνῶν
καὶ τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος (τὸν ὁποῖον ἄλλοι τοποθετοῦσιν εἰς τὴν κοι-
λάδα τῆς Ἐηρᾶς Κρήνης), ἀφ' οὗ καὶ τὸ μέρος ὅλον τοῦτο ἐκλήθη Δάφνη,
καὶ ἀπ' αὐτῆς καὶ τὰ Δαφνικά ἐπιγραφόμενα τοῦ Σχολαστικεῦ Ἀγαθίου
ποιήματα. Καὶ πρὸς τὴν εἰκασίαν τοῦ σοφοῦ τούτου ἤθελον ἄσμενος συγ-
κατατεθῆν', ὅσῳ μάλιστα καὶ ἡ κοιλὰς τοῦ Διπλοῦ Κίονος ἔχει τόσας χά-
ριτας, ὥστε, ὅχι τὸν Ἀγαθίαν, ποιητὴν πεφυκότα, ἀλλὰ καὶ τὸν κοινό-

τατον πεζογράφον δύναται 'να ἐμπνεύσῃ, ἐὰν λόγοι ἕτεροι, τοὺς ὁποίους θέλω ἐν καιρῷ ἐκθέσει, 'δὲν με ἐπειθον 'να τοποθετήσω τὸ τῆς Δάφνης προάστειον παρὰ τὸ 'Ηραϊον μᾶλλον. Διὰ τοῦτο ὅμως οὐδὲν τῶν θελγῆ-τρων αὐτοῦ στερεῖται τὸ λαμπρὸν τοῦ Μπεσίκ - δασίου ὁροπέδιον, καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ γλαφυρώτατον κιόσκιον, καὶ ἡ παρ' αὐτὸ δεξαμενὴ, σκιαζομένη ὑπὸ φιλυρεῶν καὶ πλατάνων (Φιλामούρ - ἄλτὺ). Εἰς τὸ κιόσκιον τοῦ-το, κτίσμα Σουλτάν - 'Αχμέδ τοῦ Γ', καλούμενον δὲ, ὁμωνύμως τῷ ἐν τῷ Σεραγίῳ τοῦ Βυζαντίου, Γκιουλ - χανέ, ἀνεγινώσκοντο χρυσογε-γραμμένα ἐπὶ πλακῶν μαρμαρίνων διάφορα τοῦ Κουρανίου αἰέτια καὶ ὕμνοι εἰς τιμὴν τοῦ Σουλτάνου. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπ' αὐτοῦ ἦσαν κάτοπτα τὰ ἐν-τὸς τοῦ Σουλτανικοῦ ἀνακτόρου, τὸ κάθισμα ἦν ἀπηγορευμένον, ὅτε κα-τῆκε τὸ Μπεσίκ - δας ὁ Σουλτάνος.

Ἐν τῷ Μπεσίκ - δας ἀριθμοῦνται δεκαεννέα Τουρκικὰ εὐκτήρια, ὧν τὰ ἐννέα μόνον τζαμιά. Τούτων τὸ μὲν παρ' αὐτὴν τὴν τοῦ προαστείου ἀπο-βάθραν, εἰν' ἔργον τοῦ ἀρχιπυλάρχου Σινάν - πασσᾶ, ἀδελφοῦ τοῦ Βαζίρη 'Ρουστέμ - πασσᾶ, τοῦ ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, τελειωθὲν τῷ 1555, δύο ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σινάν, ὅπου πρότερον ἦδρευε καὶ τὸ δικα-στήριον τῆς ἐνταῦθα περιφερείας. Ὅπισθεν τοῦ προσκυνηταρίου (μυχράμπ) τοῦ τζαμίου τούτου εἰσὶν οἱ τάφοι διαφόρων ἐπισήμων ἀνδρῶν· τὸ δὲ τοῦ Χαϊρεδδίν κεῖται παρὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμουμένην ἀποβάθραν· τὸ δὲ παρὰ τὴν τῶν 'Αράδων σκάλαν ἐκτίσθη τὸ καταρχὰς ὑπὸ τοῦ Τεκερλέκ - Μουσταφᾶ - ἐφέντη, ἐπὶ δὲ τοῦ Σουλτάνου 'Αχμέδ τοῦ Γ', θελήσαντός ποτε αἰφνης 'να προσευχηθῇ ἐν αὐτῷ, μετεποιήθη ἀπὸ μεστῆτιοῦ εἰς τζα-μίων· τὸ δὲ Σουλεϊμανιὲ ἐκτίσθη ὑπὸ Σουλεϊμάνου τοῦ Α', πρὸς χάριν τοῦ Βεκτασσῆ Καρά - ἀμπαλή - Μεχμέδ, ὃς τις ἐφύτευσε τὰς ἐν τῷ Δολμα - μπαγτσέ κυπαρίσσους καὶ ἐτάφη ἐντὸς τοῦ παρὰ τὴν ἐνταῦθα ἀποβά-θραν σωζομένου ποτέ κήπου. Τούτων δὲ πάντων ὑπερέχει τὸ αὐτοκρατο-ρικὸν τέμενος Τεσσριφιέ, συνεχόμενον τῷ τοῦ Τσιραγὰν ἀνακτόρῳ, κτίσμα τοῦ νῦν αὐτοκρατοροῦντος Σουλτάνου 'Αμπδ - οὐλ - Μετζήδ, ἀφ' οὗ κοινῶς καὶ παρωνυμεῖται.

Παραπλὺς δὲ τοῦ κοινοῦ γραμματοδιδασκαλείου, εἶνε ἐν τῷ Μπεσίκ - δασίῳ καὶ ἐν γυμνάσιον (μαδρεσέ), κτίσμα, καθὰ προείπομεν, τοῦ Χαϊρ - οὐδ - διν - πασσᾶ, συνηνωμένον μεθ' ἐνὸς σχολείου ἀναγνώσεως τοῦ Κούρ - ἄνι(δάρ - οὐλ - χιρά), καὶ ἐνὸς ξενώνου (Κερβάν - σαραί)· διότι τὸ Μπεσίκ - δας εἶνε, διὰ τὴν τῶν ρευμάτων τοῦ Βοσπόρου φύσιν, περὶ ὧν εἴπομεν ἀλλαχοῦ τὰ δέοντα (1), τὸ σύνθηδες πέραμα τῶν ἀπὸ τῆς 'Ασίας πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ τὸ ἀνάπαλιν διαβαινόντων στρατῶν (2).

(1) Ἴδε σελ. 14 τοῦ Α' μέρους.

(2) Καθὼς καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν ἐντεῦθεν διαπορθεύ-
7*

Ἐκ δὲ τῶν δύο ἐκκλησιῶν τοῦ χωρίου, τιμωμένων, τῆς μὲν ἐπὶ τῷ Γ' νεσίῳ, τῆς δὲ ἐπὶ τῇ Κοιμήσει τῆς Θεοτόκου, ἡ τελευταία αὕτη ἐπελέγετο καὶ τοῦ Μπαϊνίου, διότι ἀνῆκε τὸ κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς ἐν τῷ ναοῦ ἔργοις ἐργαζομένους δούλους τοῦ Χαϊρ-οὐδ-δὴν, ὅθεν εἶχε καὶ δικαίωμα ἀσουλίας, ὑπεκφεύγουσα τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου, κατὰ τὰ προεκτεθέντα περὶ τούτου ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ Τερσ-χανέ, καὶ διὰ τοῦτο τὰ πλείεστα τῶν ἀθιμίων συνοικεσίων ἐξετελοῦντο θρησκευτικῶς ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ ἐφημερευόντων. Ἐπὶ τοῦ τοίχου δὲ μιᾶς τῶν ἐκκλησιῶν τούτων ἀνεγινώσκετο, κατὰ τὸν Σεστίνην, ἡ λέξις OMENTO II, προσκυνοῦντο δὲ καὶ ἀρχαῖαι τινες εἰκόνες· ἀλλ' ἡ ἐκκλησία ὡμοίαζε, κατ' αὐτὸν, σταβλος μᾶλλον ἢ ναὸς θεῶς. Ὁ δὲ Τιμόνης ἀναφέρει, ἐκ διηγήσεως ἀσπαιδευμένου τινὸς Γραικοῦ τῶν ἐν τῷ χωρίῳ, ὅτι τῷ 1839, ἐπισκευαζομένης τῆς ἐκκλησίας, εὗρέθη μάρμαρόν τι εἰς δύο τεμάχια, ἐφ' ἑκάτερου τῶν ὁποίων ἦσαν ἐγγεγλυμμένα ἑξ σημεῖα τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου, ἀπὲρ ὅμως, ὑπ' ἀμαθείας τῶν τοιχοδόμων, ἐνετειχίσθησαν ἐν τοῖς θεμελίοις, ὥς ἐν ἀδύνατος ἡ ἀπεύρεσίς τιν.

Τὴν δὲ παραλίαν τοῦ Μπεσίκ-δὰς ἐπικοσμεῖ, μετὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν παλάτιον, ἕτερον τούτου μικρότερον, ἀνεγερθὲν κατ' ἀρχὰς ἐπὶ Μουράδ τοῦ Δ', ἐπὶ τῶν καλουμένων κήπων τοῦ Καζαντζή-ὄγλου, πρὸς χάριν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Σουλτάνου Κχιᾶ-Σουλτάνης, γυναικὸς τοῦ βεζίρη Μελέκ-Ἀχμεδ-πασσᾶ. Φαίνεται δὲ ὅτι ἔκτοτε χρησιμεύει ὡς ἐνδιαίτημα τῶν ἀδελφῶν τῶν κατὰ καιρὸν Σουλτάνων· διότι καὶ ἐφ' ἡμῶν, ἀφ' οὗ περιήλθεν ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Σουλτάν-Σελήμ εἰς τὴν ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκρατοροῦντος Σουλτάνου, πρόκειται 'να κατοικηθῇ ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Μυνιρέ-Σουλτάνης, συζύγου τοῦ ἐγγόνου τοῦ περιφύμου Μοχμεδ-Ἀλῆ, καὶ υἱοῦ τοῦ προτελευταίου πασσᾶ τῆς Αἰγύπτου Ἀμπᾶλ-πασσᾶ, Ἰλχαμῆ πασσᾶ, σκοπεύοντος 'να τὸ ἀνοικοδομήσῃ.

Μεταξὺ δὲ Μπεσίκ-δασὶ καὶ Ὀρτά-κιουοῦ εἶνε τὸ ἀσκητήριον καὶ τὸ Μαουσολεῖον (τουρμπέ) τοῦ Ἰαχγιᾶ-ἐφέντη, προσκύνημα πολυθέμιστον, διὰ τε τὴν φήμην τῆς ὁσιότητος τοῦ κειμένου, καὶ διὰ τὸ τερπνὸν τῆς θέσεως, σκιαζομένης ὑπὸ ὠραίων καὶ ὑψηλῶν κυπαρίσσων. Ὁ Ἰαχγιᾶς (Πω-άννης) οὗτος, υἱὸς τοῦ δικαστοῦ Τραπεζοῦντος Σαμλῆ-Ὀσμάν-ἐφέντη, καὶ γνωστὸς ἄλλως ὑπὸ τὸ ὄνομα Μουδερβίς, ἦν ἀδελφὸς ἀπογαλακτοῦ (σοῦτ-καρινδᾶς) τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, γεννηθέντος καὶ ἀνατραφέντος ἐν Τραπεζοῦντι, ὅπου ἡγεμόνευσεν ὁ πατὴρ 'του Σελήμ ὁ Α', διαρκούσης τῆς βασιλείας Βαγεζήδ τοῦ Β'. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλεϊμάνου μετέβη μὲν εἰς ΚΠ, ἔζησεν ὅμως ὡς ἀναχωρητῆς, καὶ ἀπέθανεν

οντο » Ἰππων χρυσοφαλάρων βασιλικῶν ἐκτῆς Περσίας κατὰ τὸν πόρον τῶν Κιόλων διαπορθ-
» μευομένων . . , Χων.

ἐν ἔτει 1570 ἢ 1568. Σουλτάν-Μουράδ δὲ ὁ Γ' ἐστέγασε τὸν τάφον αὐτοῦ διὰ κουδουκλίου. Πλησίον τοῦ μετζητίου τούτου κεῖται ἐν μαυσωλαίῳ, λιθίνῳ μὲν, ἀλλ' ἀστέγῳ, ὁ βεζίρης Τσελεμπή - Ἀλῆ-πασσάς, ἀποθανὼν τῷ 1620 ἢ 21, καὶ ἐπονομάσθεις οὕτω, διότι ὑπῆρξε πρῶτος βεζίρης ἐκ τοῦ τμήματος τῶν Ἐμιρίδων.

Κατὰ δὲ τὸν Γυλλιον, τῆς μεταξὺ Ἰασωνίου καὶ Ἀρχίου ἀκτῆς τὸ μέσον, ἐκτεταμένον εἰς μήκος 2000 βημάτων, ἰσοπέδωσαν ἐν βραχεὶ οἱ τῶν Αἰνοδάρβου δούλοι, καὶ μὲν ἀποκόψαντες τὰ υπερκρεμάμενα μέρη τῶν παρυφαιμένων λόφων, καὶ δὲ συμπιέσαντες καὶ συγχώσαντες τὴν ὑποκειμένην ἱκανὴν θάλασσαν, παροικοδομήσαντες ἐνταυτῷ καὶ κρηπίδα εὐλόμενον καὶ βαθύαν, ἥς μεταξὺ διαστήματα κατέλιπον κενὰ, ὥστε τὴν θάλασσαν συγκοινωνεῖν δι' αὐτῶν ταῖς ἐν τοῖς οἰκοδομήμασι δεξαμεναῖς, καὶ πλοῖος καθ' ἑκάστην ἰχθύων, τοὺς μὲν ὑπεισέρχεσθαι δι' αὐτῶν, τοὺς δὲ ὑπεξέρχεσθαι.

ΜΕΤΑ τὸν Ῥοδίων περίβολον τοποθετεῖται ὑπὸ τοῦ Διονυσίου ὁ καλούμενος Ἀρχίας ἢ τὸ Ἀρχεῖον, χώρος πεδινός, λόφοις ἐστεφανωμένος, προχωροῦσι μὲν ἄχρι τῆς ἀκτῆς, εὐ πεφυκόσι δὲ πρὸς ἀμπελοφυτείαν, δι' ὧν μέσων ποτάμιον κάτεισιν εἰς θάλασσαν προσηνῇ τε καὶ βαθύαν. Ὀνόμασται δὲ ὁ τόπος ἀπὸ Ἀρχίου τοῦ Ἀριστωνύμου, θασιῦ, ὅς, κωλυθεὶς ὑπὸ Χαλκηδονίων συνοικισθῆναι ἐν τῇ κατ' ἀντιπέραν ἀκτῇ, ὑποπτευσάντων ἐπ' αὐτοὺς αὐτὸν κτίζειν, παρεγγυησάμενος τοῖς μετ' αὐτοῦ συνοικίσαι τὸ Αἰνέιον (1), ἰδρύσασθαι ἐνταῦθα, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ μετωνόμασε τὸν τόπον. Οὐμὴν ἀλλ', εἰπερ, καταλιπὼν τὸ Βυζάντιον, συνωκίσθη ἐνταῦθα, τυφλὸς ἦν οὐχ' ἦττον τοῦ Μεγαρέως Ἀρχίου, ὃν ὁ Πομπήκος Μέλας κτίσαι φησὶ τὴν Χαλκηδόνα.

Τὸ χωρίον τοῦτο εἶνε τὸ καλούμενον σήμερον

ΟΡΤΑ-ΚΙΟΥ,

ἐπὶ Βυζαντινῶν δὲ Ἅγιος Φωκᾶς, ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ περιφήμου ποτέ ναοῦ καὶ μοναστηρίου, τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου τούτου, εἰς τιμὴν τοῦ ὁποίου κλεῖσται καὶ ἡ σημερινή τοῦ χωρίου ἐκκλησία τῶν ὀρθοδόξων, ἀντοικοδομηθεῖσα πρὸ δύο ἑτῶν, ἀπὸ μικρᾶς καὶ ζοφώδους τῆς πρίν, εἰς εὐφωροτάτην καὶ λαμπροτάτην. Τῇ μόνῃ ταύτῃ ὑποδόμησε καὶ πλουσιοπαρόχως ἐπροίκισε Βασίλειος ὁ Μακεδών, κατεδαφίσας τὴν εἰς τὴν

(1) Ἐν ταῖς ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ἐκδόσει τοῦ Γυλλίου ἡ λέξις γέγραπται Αἶνον καὶ Αἰνιον, δεῖν εἰκάζομεν ὅτι ἦν Αἰνέιον, ἡρῶν πιθανῶς τοῦ Αἰνέλου, ἥ τι τοιούτοτροπον, περὶ οὗ δὲ μῶς οὐδὲν ἀπαντᾷται παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, οὕς διεξήλθομεν.

χυριότητα αὐτοῦ, ὅτε ἦν ἐτι Παρακοιμώμενος Μιχαήλ τοῦ Μεθύσου, περιελθοῦσαν πολυτελεστάτην οἰκίαν, ἣν εἶχεν ἐνταῦθα οἰκοδομήσῃ, ἐγγίστε τοῦ ποτὲ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Φωκᾶ, μετὰ στοῶν, βαλανεῖων καὶ ἄλλων περρινοτάτων διατριβῶν, ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἐπὶ Θεοφίλου πατριαρχεύσαντος Κωνσταντινουπόλεως, Ἰωάννου, τοῦ καὶ Ἰαννῆ, τοῦ ἀπὸ Συγκέλλου (ὅς τις, κατὰ τὸν Κεδρηνόν, » καὶ ἐμαντεύετο ἐνταῦθα, ὑπόγειον ἔχων, ἡ-κατοσκαπῶν κτλκ.); ὁ πατρίκιος Ἀρχιδιὴρ (Ἀρσηβούρ), ἐκ τοῦ γένους τῶν Μοροχαρζανίων. Ἡ οἰκία αὕτη, ἥς τὴν ἐκ λαξευτῶν λίθων οἰκοδομὴν εἰς αὐτὸν τὸν Πατριάρχην Ἰωάννην πιθανώτερον ἀναφέρει ὁ Γραμματικὸς Λέων, καλουμένην ἐκ' αὐτοῦ Τροῦλλον, καὶ μένουσαν ἀκατοίτητον, » διὰ τὰς ἐν αὐτῇ ποτὲ γινομένας τῶν δαιμόνων ἐπιφαιτήσεις », μετεποιήθη, φαίνεται, εἰς Μονήν, τὴν καλουμένην Τοῦ Πατριάρχου, ἄλλην παρὰ τὴν τοῦ Σατύρου, περὶ ἥς ἐν οἰκείῳ τόπῳ. Καὶ περὶ αὐτὴν εἶχε κατασκηνώσῃ, κατὰ τὴν Ἄνναν (1), καὶ ὁ Κόμης Ῥαοῦλ μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Κομήτων, τοὺς λοιποὺς τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων τε καὶ πεζῶν, συμποσούμενους εἰς 15,000, τοποθετήσας ἄχρις αὐτοῦ Σωσθενίου. Καὶ ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Χρονογράφον τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὁ Πατριάρχης οὗτος εἶχε προάστειον εἰς τὰ Ψηφᾶ (2), ἐν ᾧ καὶ περιωρίσθη, ἐξωσθεὶς τοῦ θρόνου, ὑπὸ τῆς Θεοδώρας, σκεπτέον ποῦ ποτε τοῦτο ἔκειτο, καὶ, δοθέντος ὅτι εἶνε τὸ αὐτὸ, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος, τί σημαίνει καὶ πόθεν ἐπεκράτησεν εἰς αὐτὸ ἡ τελευταία αὕτη ὀνομασία, περὶ ἥς, ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὰς ψηφίδας, αἱ τινες ἐπωλοῦντο ἐνταῦθα, καὶ τὰς ψήφας, ὡς ὁ Δουκάγιος παραβάλλει ταῖς ἐν Ῥώμῃ Μισα εὐρεῖαι, σημειοῦμεν μόνον, ὡς πιθανώτερον, ὅτι ἐπειδὴ ψηφᾶς ἐκαλεῖτο κοινολεκτικῶς ὁ ψηφοκλέπτης (χοκκαμπᾶζ), ὁ δὲν εἶνε παράξενον ἵνα ἐπωνομάσθῃ οὕτως ὁ Ἰωάννης, διὰ τὰς ὑποτιθεμένας μαγγανείας ἑαυτοῦ. » Ὡς γὰρ ὁ ψηφᾶς ποιεῖ ὀφθαλμοφάνειαν, οὕτω καὶ οὗτος ἐποίησε (Βίος Συμεὼν τοῦ διὰ Χριστὸν Σαλοῦ)«. Προσσημειοῦντες ὅτι ψηφᾶς (calculator, λογιστὴς(;), ἐκαλεῖτο κάκεινος, πρὸς ὃν ἐπιγράφεται ἡ 201 ἐπιστολὴ Μιχαήλ τοῦ Ψελλοῦ.

Κεῖται δὲ ἐν τῇ πεδινῇ παραλίᾳ τῆς τρίτης, μετὰ τὴν τοῦ Δολμᾶ-μπαγ-τσε, κοιλάδος, ἥτις, ἐκτεινομένη εἰς μῆκος μὲν, ποῦ μὲν πλειότερον, ποῦ δὲ ὀλιγώτερον, 2000 βημάτων, πλάτος δὲ, παρὰ τὴν παραλίαν, 600, διαιρεῖται εἰς δεκατέσσαρας-δεκαπέντε ἄλλας μικρότερας κοιλάδας, καὶ περιέζωσται ἀμφοτέρωθεν λόφοις, προήκουσιν ἄχρι τῆς παραλίας, κεκαλυμμένοι δὲ ἐπὶ Γυλλίου ἀμπέλους, τὸ πλεῖστον, καὶ κερασσοῖ. Τὰ δὲ διαρρέον αὐτὴν χαραδρῶδες ποτάμιον, διατέμνον τὸ χωρίον εἰς δύο, τὸν μὲν χειμῶνα ἔχει ἱκανὸν βάθος παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, καλ-

(1) Βιβλ. Γ. (2) Γραφόμενον καὶ Ψίχ.

πουμένης μετρίως περὶ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ πρὸς πλοίων πρὸς ὁρμίσιν, καὶ ἐκατέρωθεν λίθοις μεγάλοις ὠχύρωται καὶ παρασυγκέχωσται· διότι, πλημμυροῦν ἐν καιρῷ τῶν βροχῶν, κατακλύζει ὁλόκληρον τὸ κάτω τοῦ χωρίου μέρος, σχηματίζον διὰ τῆς ἀενάως καταφερομένης ὑπ' αὐτοῦ ἰλύος εἶδος τι Δέλτα, ἐφ' οὗ καὶ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ χωρίου συνώχισται, τὸ πλεῖστον ὑπὸ Ἰουδαίων, ὧν καὶ τὸ Συναγῶγιον ὠκοδόμηται οὐ πολὺ μακρὰν τῆς ἀκτῆς, ἐν ᾗ τὸ πρὸς τὸ ἐπάνω μέρος, κατοικοῦμενον ὑπὸ Ἀρμενίων, ἐχόντων καὶ μίαν μεγάλην ἐκκλησίαν, εἶνε καθάριον καὶ εὐήνεμον, καὶ ἔχει καὶ περιπάτους εὐαρέστους· τὸ δὲ θέρος, καὶ τοι μὴ παντάπασι ξηραίνόμενον, ῥέει ὅμως ἀδρανέστατον ἑαυτοῦ. Ἡ δὲ εὐφορία τῆς κοιλάδος ταύτης εἶνε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ τε Γυλλίου καὶ τῶν κατοίκων, πολὺ μεγαλητέρα τῆς τοῦ Ἰασονίου, ὅθεν καὶ οἱ εὐφορώτεροι κῆποι, οἱ παράγοντες τὰ πλεῖστα καὶ ὠραιότερα τῆς πρωτευούσης λαχανικὰ καὶ ὀπωρικὰ, εἶνε παρὰ τὰς τοῦ ποταμίου ἐκβολὰς. Διὰ τὴν αὐτὴν ὅμως αἰτίαν, τὸ μέρος τοῦτο εἶνε καὶ νοσωδέστερον καὶ ὑγρότερον· ὅθεν καὶ μέχρι τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου κατοικεῖτο ὑπὸ χριστιανῶν μόνον καὶ Ἰουδαίων· τότε δὲ ὁ μέγας αὐτοῦ Δεφθερδάρ - πασσᾶς ἐκτίσεν ἐν τῇ παραλίᾳ αὐτοῦ τζαμίον, μετὰ τοῦ ὁποίου ἠνώθη ἔπειτα καὶ ἐν ἄλλο μικρότερον, κτίσμα τοῦ Μπαλτατζῆ - Μαχμουδ - ἀγᾶ, ἅπερ ἀμφοτέρα, πονήσαντα ὑπὸ χρόνου, μετεποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Μεχμέδ - ἀγᾶ, ἢ Μεχμέδ - πασσᾶ, Κεαγιάμπη τοῦ περιφήμου μεγάλου Βεζίρη Δαμάτ - Ἡδραήμ - πασσᾶ, τοῦ ἐπὶ Σουλτάν - Ἀχμέδ τοῦ Γ', ἐπὶ τῆς ἐξώσεως τοῦ ὁποίου καὶ ἐφονεύθη. Τὸ τζαμίον τοῦτο, πυρποληθὲν τῷ 1848, ἀνεκτίσθη λαμπρότατον ὑπὸ τοῦ νῦν αὐτοκρατοροῦντος Σουλτάνου, καὶ, διὰ τε τὸ περίοπτον τῆς θέσεώς του, ὑψομένου ἐπ' αὐτῆς τῆς κλειούσης ἀπὸ βορρᾶ τὸν κρίκον τὸν ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ Ἰασωνίου ἄκρας, καθὼς καὶ διὰ τὸ γλαφυρὸν καὶ εὐρυθμον τῆς οἰκοδομῆς του, προσηλόνει εἰς ἑαυτὸ εὐαρέστως τὴν ὄρασιν τῶν ἀναπλεόντων. Ἐπειδὴ δὲ περιστοιχίζεται ὑπὸ Ἀρμενικῶν καὶ Ἰουδαϊκῶν οἰκιῶν, ἐφαρμόζουσιν εἰς αὐτὸ οἱ Ὀθωμανοὶ τὸν γνωστὸν ἐκεῖνον στίχον: »Ὡς ὁ δάκτυλος τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως ἐν τῇ χειρὶ χριστιανοῦ«.

Τὴν δὲ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς κρήνην εἰδείματο ὁ Τεκκελλὺ - Μουσταφᾶ - Πασσᾶς, χρηματίσας διοικητῆς τοῦ Βάν, καὶ συχνάκις ἀναφερόμενος ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ Ἱστοριογράφου Ῥασχίδ ὑπὸ τὸ ὄνομα Κ. οὐ ρ. χ - χ. ρ. α. λ. ὡ.

Ἐπὶ δὲ τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου, τὸ χωρίον τοῦτο ἦτον, φαίνεται, κατοικία, ἴσως καὶ ἰδιοκτησία, τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰσαακίου τοῦ Σεβαστοκράτορος· διότι ἐν αὐτῷ ἐφιλοξένησεν εὐωχίαις τὸν σύγγαμβρον αὐτοῦ Θεόδωρον τὸν Γαβρᾶν, μέλλοντα ἐκπλέειν πρὸς τὸν Εὐξείνιον Πόντον (1).

(1) Ἰδε Ἄγγαν τὴν Κομνηνὴν Βιβλ. Η'.

Ἐν τῷ βάθει δὲ τῆς κοιλάδος ἐλκύουσι τοὺς προσκυνητὰς δύο ἀγιάσματα, τὸ μὲν, τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ὑπόγειον, τὸ δὲ, τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, λείψανα, φαίνεται, παλαιῶν ἐκκλησιῶν. Ἐν τῷ κήπῳ δὲ χριστιανικῆς τιнос οἰκίας εὐρέθη πρὸ 15-20 ἐτῶν ὑπόγειός τις τοίχος ἐκ μεγάλων πλίνθων ὁπῶν μετ' ἐπιγραφῶν, ὧν μίαν ἀντέγραψεν, ἐσφαλμένως πάνυ, καὶ ἐδημοσίευσεν ὁ μακαρίτης Τιμόνης, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς : **Θ ΗΑΙ ΚΤSH-ΠΕΤΡΟ Ν SYKIAPOCEI-ΔΡΟCEI**. Ἐπὶ μιᾷ δὲ τῶν πλίνθων εἰκονίζετο πτηνόν τι κυρτόβραμνον.

Ὁ δὲ πρὸς βορρᾶν ὑπερκείμενος τοῦ χωρίου λόφος, ὑψούμενος ἐπὶ 200 βήματα, τοποθετούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Διωνυσίου εἰς ἀπόστασιν 400 ἀπὸ τοῦ Ἀρχαίου δημάτων, καὶ διαιροῦν αὐτὸν τῆς ἐπομένης τοῦ Κουρού-τασιμέ κοιλάδος, προσεκτείνεται μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ τῆς θαλάσσης, συνηρεφῆς, ἀπ' αὐτῶν αὐτοῦ τῶν ὑπωρειῶν ἄχρι τῆς κορυφῆς, ὑπὸ δάσους πρίνων, κομάρων, κοκκωναρεῶν, κερατωνιδῶν, δαφνῶν, αἰγείρων καὶ κυπαρίσσων, σκιαζόντων ἐπιχαρίτως τὰς κλιτύας 'του, καὶ παρεχόντων ἄσυλον εἰς τῶν κελαδιστικῶν πτηνῶν τὰ ποικίλα γένη· διότι ἐν αὐτοῖς οὔτε κυνηγοῦ ποῦς ἐπάτησέ ποτε, οὔτε ἀξίνης κρότος ἠκούσθη, ὡς ἀνήκουσιν εἰς τὰ τὴν παραλίαν περικυκλουμένη πολυτελεῖ καὶ ζωγραφικὰ παλάτια τῶν μεγιστάνων τοῦ Κράτους, μεταβάλλοντα ἄλλους ἄλλοτε οἰκήτορας. Ἐν ἑξ αὐτῶν ἀνῆκε τῷ 1718, κατὰ τὴν Lady Montague (1), εἰς τὸν ἐν Πετροβαραδινίῳ φονευθέντα μέγαν βεζίρη, τὸν τελευταῖον τῶν Κιοπρουλήδων, κτισθὲν ὑπ' αὐτοῦ πρὸς χάριν τῆς μεμνηστευμένης αὐτῷ θυγατρὸς τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέδ τοῦ Γ', εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ ὁποῦ ἐνδιατρίβει ἐπιχαρίτως ἡ εὐφυῆς αὐτῇ περιηγήτρια, ἰδίως δὲ εἰς τὰ δωμάτια τοῦ λουτροῦ καὶ εἰς τὸν τρέκλινον, τὸν προσδωρισμένον διὰ τὸν Σουλτάνον, ὅσας ἤρχετο 'να ἐπισκεφθῇ τὴν κόρην 'του. Κατὰ δὲ τὸν Χάμμερ (2), ἐνταῦθα ἦν ποτε καὶ τὸ μέγαρον τοῦ περιφήμου Καρά-Μουσταφᾶ-πασσᾶ, τοῦ πολιορκήσαντος τὴν Βιέννην, ὅπερ ἐπισκευάσας καὶ βασιλικῶς διακοσμήσας ὁ ἐπὶ Σουλτάν-Ἀχμέδ τοῦ Γ' Καπετάν-πασσᾶς, ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ Λαμάδ-Ἡδραῖμ-πασσᾶ, ὑπεδέξατο ἐν αὐτῷ καὶ ἐφίλευσε τὸν Σουλτάνον. Ἴσως ἐν ἑκ τῶν παλατίων τούτων, ἐάν 'δὲν ᾖν αὐτὸ τοῦτο, ἀνῆκε ποτε καὶ εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἐπὶ Σουλτάν-Μουράδ τοῦ Δ' ἀκμάσαντος βεζίρη καὶ γαμβροῦ ἐκ' ἀδελφῇ τῇ Χαττιτζὲ τοῦ Σουλτάνου τούτου, Τσερχέζ-Μεχμέδ-πασσᾶ, ὅς τις, κατατροπώσας τῷ 1623 τὸν περίφημον ἀποστῆτην τῆς Ἀσίας Ἀμπαζᾶ-πασσᾶν, ἀπέθανεν ἐν Τεκατίῳ τῷ αὐτῷ ἔτει. Τὸ παλάτιον τοῦτο, λέγει ὁ Καντεμίρης (3), πωληθὲν ἐπὶ Σουλτάν-Ἀχμέδ τοῦ Β', ὑπὸ τοῦ τότε ἰδιοκτήτου αὐτοῦ Ἰουσούφ-ἐφέντη, υἱοῦ τοῦ Τέρσ-χανέ-

(1) Lettre XLIII. (2) Ἱστορ. Β.βλ. ΞΕ'. (3) Τόμω Γ', σελ. 96.

ἔμεινῃ, διὰ τὸν ἐπικείμενον φόβον τῆς τῶν Ἀουστριακῶν εἰσβολῆς, ἀγοράσας ὁ ἡγεμὼν οὗτος 25,000 ταλλήρων, τὸ ἤψησε καὶ τὸ ἐκαλλώπισε. Φυγόντος δὲ μετὰ ταῦτα αὐτοῦ, περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα τῆς ἀδελφῆς τοῦ Σουλτάνου, συζύγου τοῦ βεζίρη Ἀλῆ-πασσᾶ. Ἐὰν δὲ αὐτὸ τοῦτο ἦνε καὶ τὸ καλούμενον Τερνακτσῆ-γιαλὺ (περὶ οὗ προσωτέρω), φαίνεται ὅτι ἐπωνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ Τερνακτσῆ-Μεχμέδ-πασσᾶ, γαμβροῦ ἐπ' ἀδελφῇ, τῇ Φατμᾶ, τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ Β', καὶ θυγατρὶ τοῦ Μεχμέδ Δ'.

Περὶ τὸν πρόβολον δὲ αὐτὸν τοῦ ἀκρωτηρίου, ὅπου προσπίπτον τὸ ἀπὸ τῆς ἀπέναντι ἄκρας τοῦ Καντιλλῆ ἀποκρουόμενον ρεῦμα, ἀποκρούεται πάλιν ἐντεῦθεν πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Ἀσίας Δάμαλιν, ὥκοδόμηται τὸ περικαλλές παλάτιον τῆς θυγατρὸς τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-οῦλ-Μετζήδ καὶ συζύγου πρῶτον τοῦ Ἀλῆ-Γαλήμπ-πασσᾶ, υἱοῦ τοῦ περιφήμου βεζίρη τῶν ἡμερῶν ἡμᾶς Ῥεσχίδ-πασσᾶ, πνιγέντος, κατὰ πολυθρήνητον περίστασιν, πρὸ δύο ἐτῶν, εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Βοσπόρου, Φατμᾶ-Σουλτάνης. Τὸ παλάτιον τοῦτο, ἐπέχον ἴσως τὸν τόπον ἐνὸς τῶν προειρημένων, ἀνῆκε τῷ 1820 εἰς τὴν ἀδελφὴν τοῦ Σουλτάν-Μαχμουῦδ, Ἑσμᾶ-Σουλτάναν, ἥτις, περιέλθον εἰς αὐτὴν ἀπ' ἄλλης, ὁμωνύμου αὐτῇ, Σουλτάνης, τῆς θυγατρὸς τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ Γ' καὶ ἀδελφῆς τῶν Σουλτάνων Μουσταφᾶ Γ' καὶ Χαμμῆδ, τὸ εἶχεν ἐκ βάρων ἀνοικοδομήσῃ. Ἐν τῷ περιβολίῳ τοῦ παλατίου τούτου εἶχον ἀνευρεθῇ, κατὰ τὸν Père-Ignizy, μὴ σημειοῦντα ὅμως τὸ πότε, κτίρια ἀρχαίων ἐκκλησιῶν τοῦ Προδρόμου καὶ τῆς Ἀγίας Αἰκατέρνης.

Τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο, σχηματιζόμενον ὑπὸ τοῦ προειρημένου δασώδους λόφου, ὀνομάζεται Δεφθερδάρ-μπουρνού, ἀπὸ τοῦ Δεφτερδάρ-Ἡφραῆμ-πασσᾶ, εἴτε αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ πρώτου κτίτορος τοῦ ἐν τῷ Ὀρτά-κιού τζαμίου, εἴτε ἄλλου μεταγενεστέρου, ὅστις ἐκτίσε καὶ τὸ ἐνταῦθα πάλαιον τῷ 1660. Ἐπὶ δὲ τῶν Βυζαντινῶν καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ Γυλλίου ἐκαλεῖτο Κλειδίον, ὡς περικλεῖον ἀπὸ βορρᾶ τὸν πρῶτον τοῦ Καταστένου Δίσχον, καὶ ἀποκρύπτον τοῖς ἀναπλέουσι τὰ ἐπέκεινα. Ὑπῆρχε δὲ ἐπ' αὐτοῦ τὸ πάλαι καὶ ναὸς, ἡ βωμὸς, ἀφιερωμένος τῷ Ἀλίῳ Γέροντι, τῷ Νηρεῖ πιθανῶς, ἡ τῷ Φόρχυι, ἡ γοῦν τῷ Πρωτεῖ, ἡ καὶ αὐτῷ τῷ πατρὶ τῆς Σεμύστρας, τῷ τῶν Ἀργοναυτῶν ποδηγέτῃ, ὥπερ καὶ ἔθουν δημοτελῶς οἱ τῶν Μεγαρέων ἀποίκων ἐκγονοὶ, καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ μάντεως Λατιάδου, χρηματισθέντος περὶ τούτου κατ' ὄναρ.

Κατὰ δὲ τὸν Ἀνδρέαν Δάνδολον, ἐδῶ (ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κλείθρου) ἔκειτο καὶ ἡ Μονή, ἐν ἣ καὶ ὁ τάφος, τοῦ ἱεροῦ Ταρασίου, περιαργυρωθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Ῥαγκαβῆ καὶ τῆς Προκοπίας, καὶ ἀπ' ἐδῶ ἐξεκλάπη νύκτωρ τὸ σῶμά του. Ἀλλὰ νομίζω προκριτωτέ;

ραν τὴν γνώμην τῶν τοποθετούντων τὴν τοῦ Ἀγίου Ταρασίου Μονὴν πρὸς τὸ προσωτέρω πρὸς τὸ στόμιον τοῦ Πόντου.

ΜΕΤΑΞὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Κλειδίου καὶ τοῦ τῶν Ἑστιῶν ὑψοῦται παραλλήλως τῷ ὑπὲρ τὸ Κλειδίον λόφῳ, λόφος ἕτερος, ἡρέμα ἐπικλινής, ἀλλ' ὑψηλός καὶ πετρώδης, νέων πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ διιστῶν τὴν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου κοιλάδα τῆς τοῦ Μιχαηλίου, μὴ παρεμποδίζων δὲ τὴν ἀπὸ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἀποψιν ἀμφοτέρων τῶν προειρημένων ἀκρωτηρίων, ἡ μεταξὺ τῶν ὁποίων κολπώδης καμπὴ ἐκτείνεται εἰς μῆκος τρισχιλίων βημάτων, ὑποδιαιρουμένη διὰ τοῦ ὑπὸ τὸν λόφον σχηματιζομένου ἀμβλυτέρου αὐτῶν ἀκρωτηρίου, τοῦ καλουμένου Τερνακτῆ (ἐὰν τὸ ὄνομα τοῦτο ᾖ ἀνήκη μᾶλλον εἰς τὸ προειρημένον Δεφθερδάρ-μπουρνού), εἰς δύο μὲν ἀκριδῶς κοιλάδας, ὧν ἡ μὲν πρώτη, ἡ μικροτέρα, ἐκτείνεται εἰς 800 περίπου βήματα, ἡ δὲ ἑτέρα, ἡ μείζων, εἰς 2000 περίπου, καὶ δύο κυρίως κόλπους, ὧν ὁ μὲν μεταξὺ Δεφθερδάρ καὶ Τερνακτῆ ὠνομάζετο παλαι, μέρος μὲν Παράβολος, οὐχί, καθὼς λέγει ὁ Γύλλιος, διὰ τὸ παράβολον τῆς ἐνταῦθα ἀλείας, δυσχεροῦς οὐσῆς καὶ ἀβεβαίου διὰ τὴν τῶν παραλίων τραχύτητα καὶ τὰ βέυματα, ἀλλὰ, πολὺ (νομίζω) πιθανώτερον, διότι ἐδευτέρειε τοῦ κυρίως Βόλου, περὶ οὗ προείπομεν (1), μέρος δὲ Κόλαμος καὶ Βυθίας, τὸ μὲν διὰ τὸ πλῆθος τῶν παραπεφυκότων, περὶ τὰς ἐκβολὰς πάντως τοῦ ἐν αὐτῷ βυαχίου, καλάμων, ὧν ἔχνη τινὰ ἐσώζοντο ἐπὶ καὶ ἐπὶ Γυλλίου, τὸ δὲ, διὰ τὸ τῆς ἀκτῆς βάθος, ἧς ὑπέρκειται ὁ προειρημένος λόφος. Ταῦτα δ' εἰσὶ, κατὰ τὸν Γύλλιον, τὰ καλούμενα ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν Βυθάρια, ὅπου, κατὰ τὸν Εὐάγριον, συνεκροτήθη ἡ κατὰ τοῦ ἀποστάτου Βιταλιανοῦ ναυμαχία. Ὁ δὲ λόφος οὗτος ἐκαλεῖτο Κόκκος (2) Ἰσιδος.

Ἡ πρώτη τῶν κοιλάδων τούτων, τετάρτη τῇ τάξει μετὰ τὴν τοῦ Ἰαωνίου, ἀπέχει 500 βήματα τῆς τοῦ Δεφθερδάρ-μπουρνού προβολῆς, καὶ ἐγνωρίζετο περὶ τοὺς πρὸ τῆς ἀλώσεως χρόνους ἀπὸ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, ἐπ' ὀνόματι τοῦ οὐοίου κλείζεται καὶ σήμερον ἡ ἐκκλησία τοῦ χωρίου, ὅπερ ἐντὸς τῆς κοιλάδος ταύτης συνώχισται, ἀνεγερθεῖσα πιθανῶς ἐπὶ τῶν, καὶ ἐπὶ Γυλλίου ἐτι σωζομένων, εἰρηπίων τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος ἡ, πιθανώτερον, τῆς Ἰσιδος, τῆς αὐτῆς, ὡς γνωστὸν, τῇ Κυβέλῃ καὶ τῇ Ἰοῖ. Ἐν αὐτῇ τοποθετοῦσιν τινες, ὡς προείπομεν, καὶ τὸ ἄλλος τῆς δάφνης, τῆς φυτευθείσης ὑπὸ Μηδείας τῆς τοῦ Αἰήτου, περὶ ἧς ὁμῶς ἴδε προσωτέρω ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ Χουνκιάρ-ισκελεσί. Ἀντικρύζει δὲ ἀκριδῶς τῷ ἐπὶ τῆς Ἀσίας Κουλελῇ ἡ Χαβούζ-μπαση.

(1) Ἡδε σελ. 59. (2) Ἄλλοι ἀναγινώσκουσι, πιθανώτερον Ἰσος, Κόλαμος.

Τὸ χωρίον τοῦτο καλεῖται σήμερον

ΚΟΥΡΟΥ-ΤΣΕΣΜΕΣ,

ἤτοι Ξηρά Κρήνη (1), καὶ ἀφ' οὗ ἐχρησίμευσεν, ἐπὶ μίαν σχεδὸν ἑκατονταετηρίδα, ὡς ἐνδιαίτημα τῶν ποτὲ Γραικῶν ἡγεμόνων τῆς Δακίας καὶ τῶν συγγενῶν καὶ ἀπογόνων αὐτῶν, κατήντησε σήμερον πενιχρὸν καὶ σκυθρωπὸν οἰκητήριον εὐαρίθμων τινῶν Ἰουδαίων καὶ Ἀρμενίων, καὶ ἀκόμην ὀλιγωτέρων καὶ πτωχοτέρων Ὀθωμανῶν καὶ Γραικῶν.

» Ὑπῆρξαν αἱ λιθόστρωτοι ἐκεῖναι παραλῖαι

Ὑψηλάντων καὶ Μουρουζῶν καὶ Σούτσων κατοικίαι·

» Ἀλλὰ ὁ βίος, ἄστατος, ὡς ροῦς θαλάσσης ῥέει!

τὰς ἀπὸ κέδρου στέγας τῶν Ἀρμένιοι, Ἑβραῖοι

» Οἰκοῦσι πρὸ ἐνιαυτῶν πολλῶν ἐκπεπληγμένοι,

καὶ ἡ ἀράχνη 'ς τοὺς χρυσοὺς ὁρόφους τῶν ὑφαίνει! «

(Π. Σούτσου Ὁ Ἀγνωστος, σελ. 121, κ. ε.)

Ἡ ἐκκλησία τοῦ χωρίου, ἀπὸ τῆς ὁποίας παρωνύμεϊτο, καθὼς εἵπομεν, ἡ κοιλάς, κεῖται ἐπὶ τοῦ κατωφεροῦς αὐτῆς, ἔχουσα καὶ ἀγίασμα τοῦ ἐπωνύμου αὐτῆς Ἀγίου, βραχὺ μὲν, ἀλλὰ ποτιμώτατον καὶ ἀένναον, ἀναδρῦον ἐν τῷ βάθει ἐπιμήκους χειροποιήτου σπηλαίου. Παραβρέει δὲ τὸν ναὸν, καταπίπτων, μικρὸν ὑπεράνωθεν αὐτοῦ, μετὰ κρότου, εἰς τὴν πρὸς τοῦτο γεγυρωμένην συννόμφι λίθω ὑπόνομον, χεῖμαρρος, λαῦρος μὲν τὸν χειμῶνα, μαραινόμενος δὲ τὸ θέρος, καὶ, τέμνων δίχα τὸ χωρίον, κατεῖσιν ὑπογείως εἰς τὸν αἰγιαλὸν, οὐ μακρὰν τοῦ ὁποίου κεῖνται δύο νησίδες, ἡ ὕφαλοι, ὧν ἡ ἐτέρα, χρησιμεύουσα καὶ ἐπὶ Γυλλίου πρὸς διαμονὴν τῶν θαλασσοβίων πτηνῶν, ἀνακέχωσται ἐφ' ἡμῶν περιτοιχοδομηθεῖσα. Περὶ αὐτὴν δὲ, ἐκμισθουμένην ἐπὶ τούτῳ κατ' ἔτος, πρὸς ὄφελος τοῦ ἐν τῷ χωρίῳ τζαμίου, ἀλιεύονται τὰ εὐστομώτερα τῶν ἐνταῦθα ὀστρέων. Τὴν δὲ παρὰ τὸ τζαμίον τοῦ χωριδίου κρήνην, ἀφ' ἧς, ξηρανθείσης, καὶ παρωνόμασται, ἐπισκεύασεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κιοπρουληζαδὲ Ἀχμέδ-πασσᾶ· ὁ δὲ θεζύρης Δαμάδ-Ἡβραήμ-πασσᾶς ἐκτίσεν οὐ μακρὰν αὐτῆς ἄλλην μίαν, δύο ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου 'του τῷ 1728.

Ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ ὁρους ὁφρύος, τοῦ περικλείοντος μεσημβρινοδυτικῶς τὴν κοιλάδα, ὅπου τὰ ταφεῖα τῶν Ἀρμενίων, σώζονται, παρὰ τὴν γωνίαν κήπου, τὰ ἱχνη-λιθίνου τείχους ναοῦ ἀρχαίου, καὶ παρ' αὐτῷ ἀναδρῦει ὑπὸ τουβουλοσκέπαστον καμάρωμα τὸ εἰς ὄνομα τῆς τοῦ Κυρίου Ἀναλήψεως ἀγίασμα. Μεταξὺ δὲ τῶν περισπαρμένων τεμαχίων κίωνων καὶ ἀναγλύ-

(1) Τινὲς, κολάζοντες ὅθεν τὸ τῆς λιθοδότης ἐλάτωμα, λέγουσιν ὅτι ὁ ἐν αὐτῇ ὁ ὀστρεὸς, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, βράχος ὀπίσθιος, καὶ ἱσως ἔχοντι λόγον.

πτων τινῶν μαρμάρων, ὑπεμφαινόντων τὴν πάλαι λαμπρότητα τοῦ νᾶσ, ὁ μακαρίτης Τιμόνης ἀνέγνω τὴν ἐξῆς κολοβὴν ἐπιγραφὴν:

ΟΝΤΟΗΔΙΑ
ΛΕ ΧΟΡΤΟΥ

καὶ κατωτέρω:

ΗΜΕΝΟ
ΥΦΑΙΗ
ΟΤΟΣ
Ρ.

Προϊόντι δὲ τὴν διὰ τοῦ ὁρους πρὸς τὴν ἐφεξῆς τοῦ Μιχαηλίου κοιλάδα, ἀναβρύει ἕτερον ἀγίασμα, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Νικολάου, σκιαζόμενον γραφικῶς ὑπὸ πυκνοφύλλων δένδρων, ἅτινα ἐνθυμίζουσι τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας Δούζογλου, οἷς ἀνήκει καὶ ἡ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν οἰκία, γειτνιάζουσα τῇ ποτὲ τῶν Καλλιμαχῶν, μετὰ τῆς ὁποίας καὶ συνηνώθη, περιελθούσης εἰς τὴν κυριότητα τῶν Δούζ.

Μετὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, δύο τινὰ πρέπει, ἢ ἀπασχολήσωσι πρὸς ὀλίγον τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐν τῷ σκυθρωπῷ καὶ μεμονωμένῳ σήμερον, καὶ τοὶ ἄλλως οὐκ ἀμοίρῳ χαρίτων, τούτῳ χωρίῳ, αἱ παράλιοι τοῦ ὁποίου οἰκίαι, ἐπικρατοῦντων τῶν νοτίων ἀνέμων καὶ ἡρεμούσης τῆς περὶ αὐτὰς κολπώδους ἀκτῆς, ὅλης παρακκοδομημένης, καταπνύουσιν ἀκατοίκητοι διὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἐπιπλεόντων παρ' αὐτὰς θνησιμαίων ἀποφορὰν, ἔθεν καὶ, ὡς παρτημελημένον ὑπὸ τῶν Τούρκων, συνώκισαν αὐτὸ ἐνωρίστατα οἱ Γραικοὶ καὶ οἱ Ἰεudaῖοι: Α', ἡ ποτὲ λεγομένη Σχολὴ τοῦ Γένους, καὶ Β', οἱ ἐν αὐτῷ κατοικοῦντές ποτε ἡγεμόνες Γραικοὶ μετὰ τῆς περὶ αὐτοὺς πελατείας.

Ἡ σχολὴ τοῦ Κουρού-τσεσμέ, ἀποκύημα τῆς ἐν Φαναρίῳ Πατριαρχικῆς λεγομένης σχολῆς, συνέστη κατὰ τὸ 1803 ἔτος, καὶ τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας Μουρούζη, ὡς πρῶτου αὐτῆς συνίστορος καὶ προστάτου, εἶνε συνδεδεμένον μετὰ τῆς ιδρύσεως τῆς Σχολῆς. Θέσις ἀθόρυβος καὶ μεμονωμένη, δάσος πλησίον μυστηριῶδες, τὴν σιωπὴν τοῦ ὁποίου μόνον τῶν φύλλων οἱ ψιθυρισμοὶ καὶ τῶν ἀηδόνων αἱ μελωδίαὶ διέκοπτον, ὕδωρ κρυστάλλου παντὸς διαυγέστερον, εὐρυχωρία τοῦ περιβάλου, ἀσφαλίζουσα τὸ κατὰστημα ἀπὸ τῶν πυρκαϊῶν, ἅπαντα ἐνὶ λόγῳ ἐδικαιολόγουν τὴν τῆς τοποθεσίας ἐκλογὴν, πρὸς οἰκοδομὴν καταλληλοτάτου Μουσῶν τεμένους. Ἀλλ' ἡ ἐξουσία εἶχε συλλάβει ὑποψίας (διότι τότε ἦσαν ἄλλοι καιροί), καὶ διαβολὴ σκόπιος εἶχεν εἰς αὐτὴν ὑποβάλει, ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ σχολείου βυρσοδομεῖται γυμναστήριον Ἄρεως πρὸς σκοπὸν ὑποκεκρυμμένον καὶ πραγματοποιήσιν ὀλεθρίων σχεδίων. Καὶ ἀπηρτεῖτο πᾶσα τοῦ Δημητρίου Μουρούζη ἡ βαθυτάτη πολιτικὴ σύνεσις καὶ ὁ περιφλεγῆς

ζήλος τῆς πατροπαράδοτου φιλογενείας 'του, ὅπως ὑπερισχύσῃ τῶν ἀντιπολεμούντων αὐτὸν ἐν τῷ ἔργῳ 'του, πείσας δι' ἐπιχειρήμάτων ἀναντιβρίθων τὴν ἐξουσίαν, ὅτι τὰ θρυλλούμενα εἶνε διαβολαὶ τῶν ἐχθρῶν, οὐχὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἔθνους του, ἀλλὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους· ὅτι οἱ νῦν ἐν ἀλλοδαπῇ ἐκπαιδευόμενοι νέοι, ὅπως χρησιμεύσωσιν ἀκολούθως ὡς ἱατροὶ, ἢ μηχανικοὶ, ἢ ἀρχιτέκτονες, ἢ διδάσκαλοι, ἐμελλον τοῦ λοιποῦ 'να διδάσκωνται ὑπ' ὅσιν τῆς ἐξουσίας, καὶ οὐχὶ 'ν' ἀναγκάζωνται, καθὼς πρότερον, 'να ξενητεύωσιν, ἀπομανθάνοντες τὰ οἰκεία ἥθη καὶ ἔθη. Καὶ οὕτως ἐξεδόθη τὸ περὶ συστάσεως τῆς Σχολῆς διάταγμα, περιποιῆσαν μνήμην ἀθάνατον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Μουρούζη, καὶ προοδοποιῆσαν ἀναμφιδόλως τὴν σημερινὴν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας κατάστασιν ἀναμφιδόλως λέγω, διότι πάντες, ἢ γοῦν οἱ πλεῖστοι τῶν διδασκάλων ἡμῶν, εἰρήσθω δὲ καὶ ἡμῶν αὐτῶν, ἀπ' αὐτῆς ἠρύσαντο τὰ πρῶτα, συστηματικωτέρας ὁπώσοῦν, ἐκπαιδεύσεως νάματα. Ἐν αὐτῇ ἐδίδαξαν ὁ Δούγκας, ὁ Πρώιος, ὁ Λογάδης, ὁ Κούμας, κλπ. κλπ. Ἐν αὐτῇ παρεδόθησαν πρῶτον ἡ Πειραματικὴ Φυσικὴ, τὰ Ὑψηλὰ Μαθηματικά, ἡ ἀκροαματικὴ Φιλοσοφία. Ὡς τῶν ὡραίων ἡμερῶν ἐκείνων, ὅταν ἑκατοντάδες νέων, ὅλων ἐκλελεγμένων, ἐφιλοσόφουν, ἢ διελέγοντο, ἢ ἐποίουν, ἢ ἐμελέτων, ὑπὸ τὰς δροσερὰς τῶν πετελεῶν καὶ φιλυρεῶν σκιάς, περὶ κενοῦ καὶ στοιχείων καὶ μετεώρων, ἀνερευνῶντες «τὰ τε γὰρ ὑπένερθε καὶ τὰ ἐπύπερθε»· δταν, ὑπὸ τὸν φλοῖσδον τοῦ κελαρύζοντος ὕδατος, ἀνέλυον τὸν Θουκυδίδην ἢ τὸν Εὐκλείδην, ἢ ἀπεμιμοῦντο τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Εὐριπίδην· δταν εἰς τοὺς ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τῆς Σχολῆς παραφραζομένους χοροὺς τοῦ Ἀριστοφάνους, καὶ εἰς τοῦ Θεοκρίτου τὰ Εἰδύλλια ἀντῆδον ἐκ τοῦ παρακειμένου δάσους οἱ κόττυφοι καὶ αἱ ἀηδόνες! Πόσοι ἄρα ἀναπολοῦσιν ἀκόμη ταῦτα! πόσοι ἐπέζησαν δηλονότι ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Κουρούτσε-σε εἰς τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἡμέρας τοῦ ἔαρος τῆς ζωῆς! Ἀλλ' ἡ μὲν Σχολὴ δυστυχῶς κατηργήθη, ἀφ' οὗ, παραμεληθεῖσα μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν παλιγγενεσίαν, ἀνεζωπυρήθη ἐπὶ μικρὸν πρό τινων ἐτῶν, καὶ ἡ διδ-λυσὶς αὐτῆς συνδέεται μὲ λυπηρὰς ἀναμνήσεις· τὸ ὄνομα ὅμως τοῦ Μουρούζη μένει, καὶ διαμενεῖ μέχρις ὅτου διαμένει καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἱστορία.

Τῶν δὲ ἡγεμονικῶν οἰκογενειῶν ἐπειδὴ τίποτε παρὰ τάφων ἐπιγραφὰς ὅδεν ἀπέμειναν, αὐτὰς ἐπεξερχόμενοι, ρίπτομεν ποῦ μὲν δάχρυ, ποῦ δὲ ἄνθος, ἐπὶ τῶν τάφων, ὅσοι σώζονται μέχρι νῦν, ἄχρις ὅτου ἐκλίπωσι καὶ τούτων αἱ πλάκες αὐτοῖς ἐπιτυμβίους. Καὶ πρῶτον ὑπεράνωθεν τοῦ ἀγιάσματος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου εἶνε τὸ κοινοτάφιον τῆς οἰκογενείας Καλλιμάχη, ἐξ ἧς διέπρεψαν τρεῖς κατὰ σειρὰν ἡγεμόνες, οἱ μὲν δύο πρῶτοι υἱοὶ, ὁ δὲ τελευταῖος ἑγγονος τοῦ πρώτου ἀναγορευθέντος τῷ 1758 ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας, Ἰωάννου Θεοδωρίδου τοῦ Καλλιμά-

χου, τὸ δὲ κλέος τοῦ ὀνόματος φέρει σήμερον εἰς ἀπόγονος αὐτῶν, ἀντιπροσωπεύων ἐν Εὐρώπῃ ὡς πρέσβυς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν (1).

(1) Τῆς τῶν Καλλιμαχῶν περιδόξου οἰκίας, ἐν ἣ αὐτὸς τε ἰδίῳς ὁ γράφων, ὡς καὶ ἀμφότεροι αὐτοῦ οἱ γονεῖς, ἀνετράφη τε καὶ ἐξεπαιδεύθη, καὶ μεθ' ἧς καὶ ἐν μακρᾷ καὶ πολυωνύμῳ κατὰ τὰς ἐσχάτας τῆς Παφλαγονίας ὑπερορίᾳ κατηξίωται καὶ 'να συγκακουχηθῇ, πρῶτος φαίνεται χρηματίσας γεννάρχης Φιλίππος Καλλιμάχης, ὁ γραμματεὺς τοῦ τῆς Αὐστρίας αὐτοκράτορος Λεοπόλδου, οὗ τινος σώζεται τὸ περὶ τῆς ἐν Βάρνη μάχης ὑπόμνημα, ἐκδοθὲν τῷ 1556 ἐν Βόννῃ εἰς βίβλους δύο, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: *Philippi Callimachi Geminianensis de Vladislas Rege, seu (sive) clade Varnensi libris II, Bonnæ, 1556*. Ἀναφέρουσι δὲ αὐτὸν οἱ ἱστορικοὶ ὡς Ἰταλὸν τὸ γένος, καὶ διδάσκαλον τὸ ἐπάγγελμα, μετακινήσαντα ἐκ Φλωρεντίας εἰς Κρακοβίαν, καὶ διὰ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ προχωρήσαντα εἰς τὴν τοῦ Ῥηγὸς τῆς Πολωνίας, Ἰωάννου Ἀλμπερχτ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Καζιμίρου, αὐλὴν, καὶ εἰς αὐτοῦ τὰς ὑποθήκας καὶ παρορμήσεις, ἐπείχοντι παρὰ τῷ Ῥηγὶ θέσιν πρωτοσυμβούλου, ἀποδίδουσι καὶ τὴν κατὰ τῆς Μολδαβίας δυστυχῇ στρατείᾳ ἐκείνην τοῦ Ἀλμπέρχτου τῷ 1498, καταπολεμηθέντος ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς, Στεφάνου Δ' τοῦ Μεγάλου, καὶ προστιθεῖσιν ὅτι, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην, ἀπεμάκρυνε μὲν αὐτὸν ὁ Ἀλμπέρχτης, φοβούμενος τὴν κατακραυγὴν τῶν Πολωνῶν ἐναντίον 'του, ὑστερον ὁμως πάλιν 'τὸν ἐσυγχώρησεν. Ἀλλ' ἀποθανόντος αὐτοῦ μετ' ὀλίγον, ἡ σύζυγός του, μὴ δυναμένη ἀντισχεῖν τῷ κατ' αὐτῆς γενικῷ μίσῳ τῶν Πολωνῶν, μετόκησε μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς εἰς Μολδαβίαν, ὅπου μέχρι τοῦ νῦν σώζονται τῆς οἰκογενείας ταύτης ἐξ ἐτέρων κλάδων ἀπόγονοι. Κατὰ τὸν Χάμμερ, ὁ πρῶτος ἐν ΚΠ γνωστὸς Καλλιμάχης ἦν ἱατρός. Ἄν' ἔχω πρόχειρον τὸ περὶ Καλλιμαχῶν ὑπόμνημα, ἐκδοθὲν Ἰταλῶσι ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Σπυρ. Ἀσάνη τῷ 1819, 'ἐν' ἐξακριβώσω ἐὰν ὁ Καλλιμάχης οὗτος ἦν ἀδελφὸς ἢ θεῖος Ἰωάννου τοῦ Καλλιμάχου, τοῦ πρώτου ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης ἡγεμονεύσαντος. Τῶν υἱῶν τοῦτου, ὁ μὲν πρῶτος (;), ἱερθεῖς, ἐχρημάτισε καὶ Μητροπολίτης Μολδαβίας· ὁ δὲ Γρηγόριος, ἡγεμονεύσας τῆς Μολδαβίας τῷ 1761, ἐφονεύθη τῇ 29 Αὐγούστου τοῦ 1769, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἐκτεθείσης, ὡς εἴθιστο, παρὰ τὴν τοῦ Μπάμπ-ὁ-χουμαγιούν πύλιν, ἐπεγράφη ὡς αἵτλια (για φ τ ἂ) τῆς κατατομίας 'του, ὅτι εἶχε σφετερισθῇ ἑκατὸν πούγγεϊα (60,000 φράγκων!!!), ἀπερ τῷ εἶχον ἐμπιστευθῇ πρὸς ἀγορὰν ζωοτροφῶν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ, προδοὺς τὴν αὐτοκρατορίαν· Ἀλέξανδρος δὲ ὁ τοῦτου ἀδελφός, ἡγεμονεύσας τῆς Μολδαβίας τῷ 1795, ἀφ' οὗ διέπρεψεν ὡς διερμηνεὺς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, πρῶτον μὲν τῷ 1785-1788, καὶ δεύτερον τῷ 1794-1795, ἀπέθανεν, εἰς ἡλικίαν 84 ἐτῶν, ὑπερόριος ἐν Κλαυδιουπόλει (Μπόλου) τῆς Παφλαγονίας τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1821, ἀφ' οὗ, Ἰωὼ αὐτόχρημα, περιελθὼν ἐκ τῆς ἀνωτάτης πλοῦτος καὶ δόξης περιωπῆς εἰς τὴν ἐλευνότεραν ταλαιπωρίαν, καὶ ὑποστὰς τὰ πάνδυνα, εἶδε καὶ δύο υἱοὺς φονευθέντας ἐν διαστήματι δέκα ἡμερῶν, τὸν Σκαρλάτον, ἡγεμονεύσαντα μὲν τὸ πρῶτον τῆς Μολδαβίας τῷ 1806, καὶ δεύτερον τῇ 29 Αὐγούστου τοῦ 1812, καὶ τρίτον καὶ τελευταῖον ἔμφρ τῶν ἡγεμονῶν τῇ 2 Φεβρουαρίου τοῦ 1821, ἀπαγχονισθέντα δὲ ἐν Μπολου τῇ 26 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, εἰς ἡλικίαν 48 ἐτῶν, ἐπὶ δυσὶ θυγατράσι καὶ ἐνὶ υἱῷ, τῷ Ἀλεξάνδρῳ Καλλιμάχῃ, περὶ οὗ προσέπομεν, καὶ τὸν Ἰωάννην, χρηματίσαντα μὲν διερμηνέα τῆς Ὑ. Π. τῷ 1818-1821, ἐξορισθέντα δὲ τῇ 24 Φεβρουαρίου τοῦ 1821 εἰς Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, καὶ ἀπαγχονισθέντα καὶ κατατομηθέντα τῇ 15 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Τῶν θυγατέρων δὲ τοῦ μὲν Ἰωάννου ἔφημαν, Μιχαὴλ μὲν Σουτσοῦς ὁ πρεσβύτερος, τὴν Σεβαστὴν, Ἀλέξανδρος δ' ὁ Μαυροκορδάτος, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον, τὴν Μαρίαν· τοῦ δὲ Γρηγορίου, Σμαράγδαν μὲν ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Χανσερῆς, Μαρίαν δὲ Γρηγόριος Στούρτζας, ὁ πατὴρ τοῦ πρῶτον ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας, Μιχαὴλ Στούρτζα· τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου, τὴν μὲν Ῥαλοῦν ὁ ἡγεμὼν Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης, ἀποθανοῦσαν ἐπὶ μιᾷ μόνῃ θυγατρὶ, τὴν δὲ Εὐφροσύνην ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Σουτσοῦς. Ἀλλὰ τὸ τραγικὸν δρᾶμα τῆς τῶν Καλλιμαχῶν μυριοδακρύτου καταστροφῆς ἀπαιδεύχεται μεῦσαν Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου, εἰς ἣν ἐποβάλλομεν ὡς ἔναυσμα μίαν ἐκ τῶν

Μικρόν δὲ ὑπερβεν τοῦ ναοῦ, ἐπὶ χώματος τετραπέδου, ὅπου καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ὀρθοδόξων τοῦ κατοίκου χωρίων μνήματα, εἶνε τὸ μνῆμα τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τρισεγγόνου τοῦ ὁμωνύμου τοῦ

παλλῶν περιπετειῶν, ὅσαι ποικίλλουσι τὸ σκυθρωπὸν ἐπιστάδιον τοῦτο τῆς Ἑλληνικῆς καλιγενεσίας. Ἦν ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος παρασκευῆ ἡ 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 1821, καὶ ἐπειδὴ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐώρταζον ἀνέκαθεν οἱ ἐν τῷ χωρίῳ Κουρού - τσεσμέ, ὡς ἐκίπειον τοῦ πολιούχου αὐτῶν Ἀγίου, ὁ νεώτερος ἡγεμὼν, νηστεύσας ὅλην τὴν πρὸ αὐτῆς ἐβδομάδα, καὶ διαπανυχίσας ἐν ὑμνωδίαις, ἐκοινώνησε τῶν θείων μυστηρίων, καὶ διὰ τοῦτο ἦν, ὅσον ἡ κατάστασις τῶν περὶ αὐτὸν ἐπέτρεπε, φαιδρὸς, καὶ πολλάκις εἶχεν ἐπισκεπθῆ τὸν πεφλημένον αὐτῷ πατέρα, πρὸς χάριν τοῦ ὁποίου, ἀμβλυωποῦντος διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀντέγραψεν ἰδίᾳ χειρὶ διὰ μεγάλων γραμμάτων τοὺς Ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ, καὶ, φθάσας εἰς τῆς σελίδος τὸ τέμα, εἶχε διακρίψῃ τὸ ἔργον τοῦ εἰς τὸν στίχον τοῦ ιζ' ψαλμοῦ: »Περίεσχον με ὠδίνες θανάτου, ὡδὴς ἔβου περιεκύκλωσάν με, προέφθασάν με παγίδες θανάτου, « σιγ. β, β. (νέα πρὸς μελέτην ὅλη τοῖς ἀσμενιζομένοις εἰς τὰς συμπτώσεις, ἐὰν ὑποτιθῇ ἀπλῆ σύμπτωσηις). Θροῦς τις ἐν τούτοις ὑπέκυψε ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν προσοχὴν τῶν φυλακισμένων, ἐκατὸν τριάκοντα ἕξ τὸν ἀριθμὸν, ἀνδρῶν γυναικῶν καὶ παιδίων (διότι ἡ ὑπερβολὴ ἦτον πανέστιος), πάσης πατρίδος καὶ παντὸς ἐπαγγέλματος, περικλησμένων ἐντὸς ἐπιμήκουσ τινὸς κερδᾶν - σπαρχίου, περιέχοντος τεσσαράκοντα ἄθλια δομάτια περὶ μιᾶς βορβορώδους αὐλῆς, καὶ κίνησις ὀπλοφόρων ἀγρίων, ἀπερχομένων καὶ ἐρχομένων εἰς τὸ πλησίον πραιτώριον, καὶ ψιθυρισμὸς πρὸς τὸ οὖς μεταξὺ αὐτῶν τε καὶ τῶν δεσμοφυλάκων, ὑπεδήλουν καινότερόν τι συμβαίνειν ἢ συμβησόμενον. Τίλος περὶ τὴν μισημένην στέλλεται ἀγγελιαφόρος ἐκ μέρους τοῦ ἀνθυπάτου (μουτσελῆμ), εὐαγγελιζομένου τῷ ἡγεμόνι, ὅτι ὁ πρίγκιψ αὐτάδελφός τοῦ ἀνακαλεῖται ἐκ Καισαρείας εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐπαναληφθεὶς τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀξίαν, καὶ ὅτι ὁ κομιστής τῆς χαρμωσύνης ταύτης εἰδήσεως, διαβαίνων ἐνταῦθεν, μέλλει ἔνα διανυκτερεύσῃ ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ Ἀνθυπάτου, ὃς τις ἐπαυμαί ἔνα γένῃ αὐτόπτης τῆς τοῦ ἡγεμόνος χαρᾶς, ἀκούοντος τὴν εἰδήσιν καὶ ἐκ στόματος τοῦ γραμματοφόρου, καὶ τὸν παρακαλεῖ διὰ τοῦτο ἔνα διέλθῃ τὴν ἐσπέραν ὁμοῦ παίζοντες τὸ ζατρίκιον (τοῦδ' ὅπρι καὶ ἄλλοτε συχνάκις ἐγένετο ἐν διαστήματι τῆς τριμηνίου ἐν τῇ ὑπερβολῇ διαδιώσεως τοῦ δυστυχοῦς ἡγεμόνος, δεινὸν περὶ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς παιδιᾶς). Ἐτοιμάζεται ἐπομένως ὁ ἡγεμὼν, καὶ περὶ δεῖλην ἤδη μεταβαίνει εἰς τὸ Πραιτώριον, ὅπου τὸν ὑποδέχεται φιλοφρόνως καὶ γηθυσύτως εἰς τὸ ἐνδότατον τοῦ μεγάρου τοῦ Ὑπαρχοῦ, Κύριος τὴν πατρίδα, ὅπως καὶ ἀλώπεκος ἀνάμιγμα, παρατίθεται τὸ ζατρίκιον, εἰσκομίζεται πόρανον διὰ τὸ νυκτερινὸν φῦχος, ἐμφανίζεται ὁ ὑποτιθέμενος ἀγγελιαφόρος, ἐπαναλαμβάνει λεπτομερέστερον τὰ αὐτὰ, καὶ ἡ ὁμιλία, λίαν ἐνδιαφέρουσα (εἰς τὰ τοιαῦτα ἐπιβάλλουσι τὰ μέγιστα οἱ Ἀσιανοὶ ἐν γένει), παρατείνεται εἰς λύχων ἀφάς. Ἀλλ' αἴφνης προσποιεῖται ἀποχώρησιν ὡς πρὸς θάκον ὁ ἀνθύπατος, καὶ, ἅμα ἐξελθόντος αὐτοῦ, εἰσέρχονται τέσσαρες ὀπλοφόροι (Καδᾶ:), καὶ ὁ γραμματοκομιστής, ὃς τις κυρίως ἦν οὐκ ἐπιστολῶν, ἀλλὰ τῆς κεφαλῆς Ἰωάννου τοῦ Καλλιμάχου, κατατομηθέντος πρὸ δέκα ἡμερῶν ἐν Καισαρείᾳ, κομιστής, ἀναλαμβάνων τὸ κώριον αὐτοῦ πρόσωπον, ἐξάγει ἀπὸ τοῦ κόλπου αὐτοῦ τὸ τῆς καταδίκης ἔγγραφον, καὶ, εἰσελθόντος ἤδη καὶ τοῦ Ὑπαρχοῦ, ἀναγινώσκει αὐτὸ, καὶ διατάττει πάραυτα τὴν ἐκτέλεσιν. Τὸ δὲ εὐγενὲς καὶ ἀθῶον θῦμα, οὐδὲν ἄλλο προέφθασε νὰ εἴπῃ, εἰμὴ Φεῦ, πάτερ! καὶ ὁ βρόχος τοῦ δέκοντος τὴν φωνὴν, προσθεὶς εἰς τὰ χρονικά τῆς αἰμοσταγοῦς Ὀθωμανικῆς ἱστορίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νέαν κηλὶδα μαιφονίας! Ἀλλ' ἔμενεν ὁ ἐπίλογος τοῦ δράματος, χαρακτηριστικῶν τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, καὶ καταδεικνύον τὸ μετὰ φλέγματος δόλιον, μεθ' οὗ ἐξετελοῦντο τῶς τὰ τοιαῦτα πολιτικὰ ἐγκλήματα. Καὶ ἐπειδὴ ἔπρεπε ἔνα συγκαλυφθῇ, ὡς πρὸς τὰ ὅμματα τῆς Εὐρώπης τὸ γεγονός· διότι, κατὰ τὰς συνθήκας, ἡγεμὼν τῆς Δακίας ἐν ἐνεργείᾳ ἔδεν ἐτιμωρεῖτο ἄκριτος καὶ χωρὶς τῆς εἰδήσεως τῶν ὁμῶν Κρατῶν· μνηστέται τοῖς ἐν φυλακῇ, ὅψις ἦδη, ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἔμενεν ἀπόπληκτος ἢ ἀσφυκτής ἐκ τῆς ἀναθυμιάσεως τῶν ἀνθρώπων, μετακα-

Αλεξάνδρου τοῦ τῶν Μαυροκορδάτων γεννάρχου (1), καὶ τελευταίου τῶν ἀπὸ τῆς περιωνύμου ταύτης οικογενείας ἡγεμονευσάντων τῆς Δακίας.

λεῖται ἐπομένως ὁ ἱατρὸς, σχάζονται πρὸς ἀφαιμαξίν τοῦ νεκροῦ αἱ φλέβες, καίεται, ἐν λέγῃ, μέχρι τέλους ἡ τραγικὴ αὕτη κωμῳδία, καὶ τέλος, ἀωρὶ ἦδη τῆς νυκτός, μετακομίζεται φορέσθην ὁ νεκρὸς ἐν μέσῳ τῶν οἰμωγῶν καὶ ὀλομῶν τῶν οικείων 'του, οἷτινες 'τὴν ἐλάτρευον διὰ τὰ σπάνια προτερήματά 'του. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ, γενομένης ἐπισήμως τῆς αὐτοψίας ὑπὸ τῶν ἐν τέλει, καὶ τοῦ ἀρχιδικαστοῦ ἀποφηναιμένου ὅτι ὁ θάνατος ἦτον φυσικὸς, ἐξ ἀποκλήσιας, ἐζητήθη καὶ παρὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἔγγραφον ἐπιμάρτυρόν τ' ἔχονσιν, καὶ ὁ δυστυχὴς υἱὸς μετὰ τῆς βαρυπενθούσης χήρας, συμπνίγοντες τοὺς λυγμοὺς αὐτῶν, ἡναγκάσθησαν 'να προσυπογράψωσιν ἱκετήριον πρὸς τὴν Πύλιν, ἐξαιτούμενοι τὸ τῆς Αὐτοκρατορίας ἔλεος ὑπὲρ τῆς οικογενείας τοῦ 'Ηγεμόνος, ἀποθανόντος ὑπὸ ἀκαπλήσιας.!!

(4) Ἐκείδῃ πολλοὶ πολλὰ συνέταξαν περὶ τῆς βιογραφίας τοῦ πρώτου Μαυροκορδάτου· πολλοὶ γάρ, οὐ μόνον παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Εὐρωπαίους, καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ὀθωμανοῖς ὁ ἀνὴρ, διὰ τε τὴν σπανίαν αὐτοῦ, τότε μάλιστα, παιδείαν, καὶ διὰ τὴν πολιτικὴν ἱκανότητά, καὶ διὰ τὸ καταλιπόμενον αὐτοῦ γένος· ἡμῖν ὡδὲν ὑπολείπεται ἢ συνάπτειν εἰς ἐν τὰ πολλοὺς εἰρημένα, καὶ τοὺς χρόνους καὶ τὰ ὀνόματα μόνον ἐπὶ τὸ ἀκριβέστατον ἀναλεξαμένοις, προσενιγκεῖν ἀτιμώλητον μὲν, ἀλλ' ὀρθοσπεῖς ὅσον οἶόν τε, σχεδίασμα τοῖς μέλλουσι καὶ ὀφείλουσιν ἐκτενέστερον ἀπομνημονεύσαι τὰ κατ' αὐτόν, τὴν παρὰ πόδας σύντομον βιογραφικὴν πραγματεῖαν. » Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδάτος, ὁ τοῦ πικίλῃν 'Εξ ἀπορρήτων, ἐγεννήθη ἐν ΚΠ τῇ 4635 (·). Ὁ πατὴρ αὐτοῦ, τοῦνομα Πανταλῆς, Χίος τὴν πατρίδα, ἔμπορος μεταξωτῶν τὸ ἐπάγγελμα, κατώρθωσε νυμφευθῆναι 'Ρωξάνδραν, τὴν πλουσιωτάτην ἐπὶ κληρὸν θυγατέρα τοῦ περιφήμου Τζελέπη (προβατεμπόρου) ἢ Τσελεμπῆ (εὐγενούς) Σκαρλάτου, τοῦ προξενούντος παρὰ τῇ Πόλῃ τῶν 'Ηγεμόνων Δακίας (ὅθεν καὶ ἐν τοῖς Τουρκικοῖς διπλώμασι, καθὼς καὶ ἐν τῷ τοῦ Αὐτοκράτορος Λεοπόλδου, ὀνομάζεται πατρωνυμικῶς 'Ισκαρλέτ-ζαδὲς, ὡς ἐν εἰποι τις Σκαρλατῆς), ἦν ὁ τότε ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας, 'Αλέξανδρος, ὁ τοῦ 'Ραδουλ Ι', ἡγεμονεύοντος συγχρόνως ἐν 4623-4626) ἐν Μολδαβίᾳ, υἱὸς, νυμφευθεὶς ἀθέατον, καθὰ λέγεται, τελεσθέντων τῶν γάμων ἐν Τεκουσίφ τῆς Μολδαβίας, ἀπεπέμφατο πρὶν ἢ γνῶναι, ὡς πεπρωμένην ὑπ' αὐτοῦ τὴν ἑτέραν τῶν ὀφθαλμῶν. Ἐπιμελὲς δὲ ἐκπαιδευθεὶς ἐν τε τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἰταλίᾳ, ἰδίως δὲ ἐν τῷ τοῦ Παταβίου Πανεπιστημίῳ, ὅπου καὶ Δόκτωρ τῆς Ἱατρικῆς καὶ Φιλοσοφίας ἀνγορεύθη, ἐπανήλθεν εἰς τὴν ΚΠ, καὶ ἐξασκῶν τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ εὐδοκίμως ὡς ἱατρὸς, ἐσχολάρχει συγχρόνως καὶ τῆς ἐν Φαναρίῳ Πατριαρχικῆς λεγομένης Σχολῆς. Ἡ δὲ Μεγάλη Ἐκκλησία 'τὸν ἐχειροθέτησε Μέγαν αὐτῆς Διοκότην. Ἀπολαύων δὲ τῆς εὐνοίας τοῦ περιφήμου βεζίρη 'Αχμέδ-Κιοπρουλή-ζαδὲ, οὐπερ ἦν ἱατρὸς, προήχθη αὐτ. 4684 εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Διερχμένου, ὅπερ, μετὰ τὸν θάνατον Παναγιώτου τοῦ Νικητοῦ, κατεῖχεν ὁ Πολωνὸς Μπομπόσκης καὶ Μάρκος - Ἀντώνιος Μαμμούκας ὁ Δέλλα-Τόρρε, καὶ ὡς τοιοῦτος παραιρέθη τῷ 4683 μετὰ τοῦ Βεζίρη Καρά-Μουσταφᾶ εἰς τὸ παρὰ τὴν Βιέννην κρατῶν πεδόν. Μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν τοῦ βεζίρη τούτου, κατατρεχθεὶς ὑπὸ τοῦ διαδόχου 'του Καρά-Ἡδραῖμ, μόλις ἐλύτρωσε μεσιτεία τοῦ Κιοπρουλή-Μουσταφᾶ-πασσᾶ τὴν ζωὴν 'του, θυσιάσας ὅλην 'του τὴν περιουσίαν, ἀφ' οὗ καταδασανίσθη. Διεδέχθη δὲ αὐτόν, ὡς Μέγας Διερχμηνεύς, ὁ Οὐνεατὸς ἀρνησθῆναι Σαφέρ-ἀγᾶς. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν Σουλταμᾶν τοῦ Β', τῇ 4685, ἀνακτησάμενος τὴν προτέραν αὐτοῦ καὶ ἰσχὺν καὶ θέσιν, ἐστάλη μετὰ τοῦ Ζουλιφικάρ-ἐφέντη πληρεξούσιος εἰς Βιέννην πρὸς διαπραγματεύσιν τῆς εἰρήνης, καὶ διέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ τριετίαν, ἔγκλειστος ἐν τοῖς φρουρίοις τοῦ Πόττενδόρφ καὶ Κομμὸρν, ἀποτυχούσης τῆς διαπραγματεύσεως, ἄχρι τοῦ θανάτου ἄλλου 'του ἐχθροῦ, τοῦ Ἑλμᾶς-Μιχμέδ-πασσᾶ, φονευθέντος ἐν τῇ διαβάσει τοῦ ποταμοῦ Θέις τῇ 4697. Σταλεὶς δὲ μετὰ τοῦ 'Ρεῖζ-Ἐφέντη 'Ραμῆ εἰς τὸ Κάρλοβιτς, ὑπῆρξεν ὁ αἰτιώτατος τῆς ἐκεῖσε γενομένης εἰρήνης, ὅτε καὶ τὸν σωζόμενον λατινικὴν ἐξερῶναι λόγον, καὶ ἔκτοτε διετίλει πράττων τὰ κυριώτατα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Τότε ἔλαβε καὶ τὸν τίτλον 'Εξ ἀπορρήτων (μουχαρ-

Παρά δὲ τὴν οἰκίαν, τὴν ποτὲ μὲν ἀνήκουσαν Γρηγορίῳ τῷ Σούτσῳ, τῷ Μιχαήλ τοῦ Σούτσου, τοῦ πρώτου ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης ἡγεμο-

νομή-υ-εσέρ) τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, καὶ παρὰ μὲν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐλῆς τὸν τοῦ Πρίγκηπος τίτλον (μπέη-παγεσί) καὶ τὴν τιμὴν τοῦ προσφωνεῖσθαι Ἐκλαμπρότατος (Illustrissimus), παρὰ δὲ τοῦ Αὐτοκράτορος Λεοπόλδου τοῦ Β' ὀνομάσθη Κόμης ἢ Πρίγκηψ τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἀποτελῶν δὲ, μετὰ τοῦ τελευταίου τῶν Κιοπουλγίδων καὶ τοῦ Ρεῖζ-εφέντη Ραμῆ, τὴν ὑπὲρ τῆς μετρίας πολιτικῆς ἐνεργοῦσαν τότε τριανδρίαν τῆς Τουρκίας, ἥτις ὁμῶς ἠναγκάζετο ἵνα κλίνη ὑπὸ τὴν ὀλνθρίαν πολιτικὴν ἐπιβρῶν καὶ φιλοδοξιάτου τῶν πώποτε Μουρτίδων Φεῖζ οὐλ-λάχ-εφέντη, γαμβροῦ τοῦ περιφήμου χότζα Βανῆ, καὶ διδασκάλου τῶν Σαχζαδέδων Μουσαφῆ καὶ Ἀχμέδ, μόλις διέφυγε τὸ ἵνα γένῃ καὶ αὐτὸς θῦμα τῆς τῶν ἀποστατῶν μανίας, ἐπὶ τῆς κατὰ τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ τοῦ Β' στάσεως τῶν 1703, διασωθεὶς μετὰ τοῦ υἱοῦ 'του εἰς Σωζοπολιν παρὰ τοῖς ἐκεῖ συγγενέσι 'του' ἢ δὲ οἰκίᾳ 'του ἐλαφυραγωγῆθη καὶ κατεκἀθη. Κατασκευασθεὶς δὲ τῆς πολιτικῆς λαίλαπος ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ, καὶ τῶν πραγμάτων αὐτὸν ποθούντων, ἐπανῆλθεν ἐνδοξότερος ἑαυτοῦ, καὶ διεδίδωε τιμώμενος καὶ ἰσχύων ἄχρι τοῦ 1709, ὅτε καὶ ἐτελεύτησεν, ἀποποιθεὶς, καθὰ λέγεται, τὴν τῆς Οὐγγροβλαχίας ἡγεμονίαν προστενεχθεὶσαν αὐτῷ, ἀφ' οὗ τῷ 1689, διὰ τὸ συνέχον αὐτὸν ποδαλγικὸν νόσημα, εἶχε παραιτηθῆ καὶ τῆς μεγάλῃς διερχομένης ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ 'του Νικολάου. Ἐγῆμε δὲ Σουλτάναν, τὴν ἐγγόνην τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἠλιάση, ἐκ τῆς ἀρχαίας τῶν Ράρες γενεᾶς, ὑπὲρ ἧς, ἁώρως θανούσης, διωλύγιον κατατείνει αὐτὸς τὸν λόγον, Βλασίῳ τῷ τότε Μεγάλῳ Σακευοφύλακι ἐπιστάτῳ. Τὸ μὲν γὰρ γένος, λίγων, ἐκ μητρὸς μὲν ἤλυνεν ἐκ Μολδαβίας τὸ Βασσαραβικὸν, ὃ πολλοὺς ἔδωκε τοῖς Μουσικοῖς ἡγεμόνας ἐκ πατρὸς δὲ, τὸ ἐν Βυζαντίῳ ἐπερίφημον τῶν Χρυσοσκουλαίων. Ἐκ δὲ τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν, ὃ μὲν Σκαρλάτος προαπέθανε τοῦ πατρὸς ἄτεκνος ὃ δὲ Νικόλαος, ἀναπληρώσας τῷ 1689, ὡς Μέγας Διερχομένης, τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἀπόντα εἰς Κάρλοβιτς, προήχθη, μετὰ θάνατον ἐκείνου, τῷ μὲν 1709 (διαδεχόμενος αὐτὸν εἰς τὸ τῆς διερχομένης ἀξίωμα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, τοῦ ὀρασιότερου τῶν κατ' αὐτὸν ἀνδρῶν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Καντεμύρη) εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μολδαβίας, καὶ ἐξωσθεὶς ὑπὸ τοῦ Καντεμύρη, ἐπανέλκε πάλιν αὐτὴν μετὰ μῆνας ὀκτώ τῷ δὲ 1712 μετατεθείς εἰς τὴν τῆς Βλαχίας ἡγεμονίαν, ἀπύχθη τῷ 1716 αἰχμάλωτος εἰς Αὐστρίαν, ἀνάρπαστος γενόμενος ὑπὸ Σέρβων στρατιωτῶν ἀπὸ τοῦ Βουκουρεστίου ὅθεν διεδέχθη αὐτὸν τῷ 1717 ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης. Ἰδοὺ δὲ πῶς διηγῆται τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν 'του ὁ ἄξιος οὗτος διάδοχος καὶ τῶν ἀρετῶν καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἐξ ἀποβόρτων. Τὸ δὲ δίκαιον δὲ καὶ ὀρθοῦν ἔτος ἐλαύνοντες, εἰς τὴν βασιλείαν αὐλὴν εἰσῆχθημεν, καὶ τῷ τῆς γενικῆς ἐρχομένης ἐκασμῆθημεν ἀξιώματι. Ἐξ οὗτο δὴ, ἅμα τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τῇ τῆς ἐκκλησίας ἐπεδίδου . . . τιμῶν προσθήκη καὶ προσόδων εὐροία τοῦ ἡμετέρου οἴκου περιβρεομένου, καὶ μονονουχὶ πλημμυροῦντος. Ὁ γὰρ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἡμέτερος γεννήτωρ . . . τὸ κλέος τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος . . . εἰς τοσοῦτον ἀνηρτημένους εἶχεν ἑαυτοῦ, οὐ μόνον τοὺς ἐν τῇ Ὀθωμανῶν βασιλείᾳ τῶν ὅλων προσετηκότας, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλείους τῶν ἐν Εὐρώπῃ βασιλέων, ὥστε παρὰ μὲν τῶν, δαψιλεῖς ἐπιφοιτῶν ὁσημέραι τὰς εὐφημίας, παρὰ δὲ τῶν Ὀθωμανῶν οὐ μόνον ἐξαισίους ἐπαίνους ἀπαντᾶν, ἀλλὰ καὶ πολυτελεῖς δίδοσθαι χορηγίας. Τῶν δὲ θυγατέρων αὐτοῦ τὴν ἐτέρην ἐνυμφεύθη ὁ Γρηγορίῳ τοῦ Γκίκα υἱὸς καὶ Γεωργίῳ τοῦ Α' Γκίκα ἱγγόνος, ἡγεμόνων ἀμφοτέρων τῆς Δακίας, Ματθαῖος Γκίκας. Ἐκ τῶν διαφόρων δὲ αὐτοῦ συγγραμμάτων, ἢ μὲν περὶ χρήσεως καὶ κινήσεως τῶν πνευμόνων διητριβὴ αὐτοῦ, καίτοι μετατυπωθεῖσα πολλάκις, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἄλλερ μεταξὺ τῶν Ἑκλεκτῶν διατριβῶν, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: Pneumaticum instrumentum circulandi sanguinis, sive de motu et usu pulmonum, dissertatio Philosophica-Medica, auctore Alexandro Maurocordato Constantinopolitano, Philosophiae et Medicinae Doctore, εἶνε σπανιωτάτη· τὰ δὲ Μουσικὰ προσεφώνησε Κωνσταντίνῳ Βασσαράβῃ τῷ ἡγεμόνι Οὐγγροβλαχίας, καὶ σώζεται αὐτῶν ἢ προσφωνητικὴ μόνον (:) ἐπιστολή.

(ΚΠ. TOM. Β')

νεύσαντος, υἱῷ, Μιχαήλ δὲ τοῦ Σούτσου, τοῦ τελευταίου τῆς Μολδαβίας ἡγεμονεύσαντος Γραικοῦ, πατρὶ (1), ἀπὸ δὲ τῶν 1814 προσδιορισθεῖσαν ὡς θερινὸν ἐνδιαίτημα τοῦ κατὰ καιρὸν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, χειμένην ἐπ' αὐτῆς τῆς τοῦ προειρημένου ἀκρωτηρίου Σα β ρ ᾱ φ - μ π ο υ ρ - ν ο ὕ προβολῆς, ἀνωκοδόμηται πρό τινων ἐτῶν ἡ ἐκκλήσις τοῦ Προδρόμου, χρησιμεύουσα τέως ὡς παρεκκλήσιον.

ἘΝΤΕΪΘΕΝ ἀκολουθῶν τις τὴν παραλίαν, ὅλην παρφοδομημένην οἰκήμασι χριστιανικοῖς, διότι οἱ Ὀθωμανοὶ ἀπέφυγον ἀπ' ἀρχῆς τὴν ἐνταῦθα κατοίκησιν, τὸ μὲν διὰ τὸν προειρημένον τῶν πτωμάτων ἐπίπλουν, τὸ δὲ, καὶ πολὺ μᾶλλον ἴσως, διὰ τὴν ναυτικὴν ἀκрасίαν τῶν ἐνταῦθα προσορμιζομένων πλοίων, φθάνει μετὰ 600 βήματα εἰς τὸ

ΑΡΝΑΟΥΤ - ΚΙΟΥ,

χωρίον ἐπέχεν ὅλην τὴν πεδινὴν παραλίαν καὶ τὰς ἐκατέρωθεν κατηφορε-

(1) Τῆς πολυμελοῦς τῶν Σούτσων οἰκογενείας πρῶτος ὑπῆρξε γεννάρχης ὁ . . . Δράκος, ὃθεν καὶ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς γενεαλογοῦνται Δρακοζαδίδες, οἷον εἰπὶν Δρακίδαι. Πόθεν δὲ προσέλαβον τὸ ξενόφωνον παρωνύμιον Σοῦτσος, ἡμῖν γοῦν ἄγνωστον, καὶ τοι πολλῶν περὶ τούτου λεγομένων. Τοῦ Δράκου τούτου υἱὸς ὁ Νικόλαος Σούτσος, πρῶτος τῇ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 1768 ἀπὸ Μ. Λογοθέτου εἰς μέγαν Διερμηνέα τῆς Υ. Π., καὶ παρακολουθήσας τὸν Βεζῖρην Νισσεντζή - Μεχμὺδ - Ἐμῖν - πασᾶν εἰς τὴν κατὰ τῶν Ῥώσων ἐκστράτειαν, ἐξώσθη μετ' ὀργῆς τῇ . . . Ἰουλίου τοῦ 1769, καὶ ἀχθεὶς μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Γρηγορίου τοῦ Καλλιμάχη εἰς ΚΠ, καὶ μετ' αὐτοῦ φυλακισθεὶς, ἀπεκαλύφθη τῇ 29 Αὐγ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὡς προδότης τῶν ἀπορρήτων τῆς αὐτοκρατορίας, κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τεθεῖσαν, ὡς ἔθος, ἐπιγραφὴν. Ἀνεψιὸς (;) δὲ τούτου, ὁ Μιχαήλ, χρηματίσας ἐπὶ ἑν ἔτος (1782 — 1783) Μ. Διερμηνεὺς, ἡγεμόνευσε τῆς Βλαχίας, πρῶτος ἀπὸ τῆς οἰκίας ταύτης, τὸ μὲν πρῶτον τῷ 1783 — 1786, τὸ δὲ δεύτερον τῷ 1791 — 1793, καὶ τὸ τρίτον τῷ 1801 — 1802, ὅτε ἔφυγεν εἰς Τρανσυλβανίαν, ἀφ' οὗ τῷ 1793 — 1795 ἡγεμόνευσε καὶ τῆς Μολδαβίας. Ὁ δὲ τοῦ Νικολάου υἱὸς Ἀλέξανδρος, διορισθεὶς τὸν Αὐγουστον (;) τοῦ 1800 ἡγεμὼν Μολδαβίας, μετετέθη τῷ 1802 εἰς τὴν τῆς Βλαχίας ἡγεμονίαν, ὅπου ὁμως μόλις διέμεινε μῆνας τρεῖς τῇ δὲ 18(30) Αὐγ. τοῦ 1806, διορισθεὶς τὸ δεύτερον, ὅθεν ἔμεινεν ἐν Βουκουρεστίῳ, εἰμὶ μόνος ἑνδεκα ἡμέρας διορισθεὶς δὲ τὸ τρίτον τῇ 4(13) Ἰανουαρίου τοῦ 1807, καὶ μὴ δυνηθεὶς ἵνα ὑπάγῃ εἰς Βουκουρέστιον, κατεχομένων τῶν ἡγεμονιῶν ὑπὸ τῶν Ῥώσων, συμπεριφέρετο μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοπέδου κατὰ τὴν Βουλγαρίαν ἐπὶ ἕξ ὅλα ἔτη, μέχρι τῆς 29 Αὐγούστου τοῦ 1812, ὅτε διεδέχθη αὐτὸν ὁ Ἰωάννης Καρπατζᾶς. Φυγόντος δὲ τούτου μετὰ ἕξ ἔτη εἰς Αὐστρίαν, διωρίσθη τὸ τέταρτον τῇ . . . Ὀκτωβρίου τοῦ 1818, καὶ ἀπέθανεν ἐν Βουκουρεστίῳ τῇ . . . Ἰανουαρίου τοῦ 1821. Τοῦ Μιχαήλ Σούτσου, τοῦ γέροντος, ἑγγονος, ὁ ἐπιζῶν Μιχαήλ Γρηγορίου Σούτσος, διορισθεὶς Μ. Διερμηνεὺς τῷ 1814 (;), προήχθη εἰς τὴν τῆς Μολδαβίας ἡγεμονίαν τῇ 13 Ἰουνίου τοῦ 1819, καὶ συνδέσας τὴν τύχην αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ὑπὲρ τοῦ ὁποῦ αἰσᾶσε καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν καὶ πολιτικὴν δύναμιν, φιλοτοφεῖ σήμερον ἰδιοπραγῶν ἐν Ἑλλάδι.

κάς κλιτύας τῆς ἐνταῦθα κοιλάδος, ἥτις, ἔχουσα πλάτος 500 βημάτων παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ μῆκος 600, πρόεισι, βαθμηδὸν ὑψουμένη καὶ στενουμένη ὑπὸ τῶν περιεχόντων αὐτὴν ἐκατέρωθεν, λίαν κατωφερῶν, λόφων, εἰς 1500 βημάτων ἔκτασιν, ἄχρι τῆς κορυφῆς, ἐξ ἧς, πλατυνομένης εἰς ὁμαλὴν καὶ εὐφρόσυνον πεδιάδα, ἀναβρύει τὸ διαρρέον μέσσην αὐτὴν, χαραδρῶδες καὶ σχεδὸν ἀένναον, εἰ καὶ βραχύτατον τὸ θέρος, ρυάκιον.

Τὸ χωρίον τοῦτο, καλούμενον ἐπὶ μὲν τῶν Βυζαντινῶν Μιχαήλιον, ἐπὶ δὲ Γυλλίου Τῶν Ἀσωμάτων, ἐπωνομάσθη, ἄδηλον ὅμως πότε, Ἀλδανιτοχώριον, διὰ τὸν ἐνταῦθα συνοικισμόν Ἀλδανῶν, Λαζῶν καὶ Ἰουδαίων. Καὶ τὰ μὲν δύο ἀρχαιότερα ὀνόματα ἔλαβε τὸ χωρίον ἐκ παλαιοῦ, διὰ τὰν ἐν αὐτῷ, » ἐπισημότερον ξένοις τε καὶ ἀστοῖς, « κατὰ τὸν Σωζομένον, ναὸν Μιχαὴλ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ἀνάγοντα τὴν πρῶτην κτίσιν αὐτοῦ εἰς Κωνσταντῖνον τὸν Μέγαν. » Ἐλαχε δὲ, λέγει ὁ ἱστορικὸς οὗτος, τὴν νυνὶ κρατοῦσαν προσηγορίαν, καθότι πεπίστευται ἐν- » θάδε ἐπιφαίνεσθαι Μιχαὴλ τὸν θεὸν Ἀρχάγγελον. Τὸν ναὸν τοῦτον, συγγεόμενον πρὸς ἄλλον ἴσως ναὸν τοῦ Ἀρχιστρατήγου, τὸν ἐν τῷ Σωσθενίῳ, ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων ὁ Ἰουστινιανὸς, ἄξιον τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ Ἀρχιστρατήγου καὶ ἑαυτοῦ. Τὴν ἀνοικοδόμησιν δὲ ταύτην ἰδοὺ τίνι τρόπῳ περιγράφει ὁ Προκόπιος: » Πετρῶν ἐμβολῇ τὴν ἐκείνη ἀκτὴν εἰσω περι- » λήξας εἰς σκέπας λιμένος, τὴν τῆς θαλάσσης ἡϊόνα εἰς μεταμόρφωσιν » ἀγορᾶς ἤνεγκεν. Ἡσύχιος γὰρ ὑπεράγαγε ἐνταῦθα ἡ θάλασσα οὖσα, τῇ » γῇ ἐπικοινωνοῦται συναλλαγὰς, συμβαλλομένων τῶν θαλαττίων ἐμπόρων » τοῖς ἐγγείοις ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων τὰ ἐμπολήματα. Αὐλὴ μετὰ τὴν » παραλίαν ἀγορὰν τοῦ νεῷ πρόκειται, χιονοειδέσι μαρμάροις λευκαίνο- » μένη. Οἱ δὲ τοὺς περιπάτους τῇδε ποιούμενοι γεγῆθασιν μὲν τῇ τῆς θα- » λάσσης ὄψει, ἡδύνονται δὲ κοιναῖς ταῖς αὔραις, ἐκ τε τοῦ ῥοβίου ἐπεγει- » ρομέναις καὶ λόφων ἐπανεστηκότων τῇ γῇ. Στοᾶ τὸν νεῶν περιβάλλει » ἐγκύκλιος, ἐς τὰ πρὸς ἑὼ διαλείπουσα μόνον. Ἐπὶ μέσης δὲ τὸ ἱερόν » χρήμασι μυρίοις πεποικίλται λίθων, ὁρόφου ἐν θόλῳ ὑπεραιωρουμένου.

Καὶ σήμερον δὲ ἀκόμην, ἐὰν παρατηρήσῃ τις τὴν θέσιν τοῦ τε ναοῦ καὶ τῆς ἀγορᾶς τοῦ Μιχαηλίου, δύναται ἵνα πεισθῇ ὅτι, ἐξαιρουμένης τῆς τό- τε λαμπρότητος τοῦ κτιρίου, ἡ θέσις οὐδὲν παρήλλαξε. Διότι ἡ μὲν ἀκτὴ τῆς θαλάσσης, ἡρέμα καμπτομένη, σχηματίζει ὄρμον ἀγχιβαθῇ, παντα- χόθεν ἠσφαλισμένον, πλὴν εἰ μὴ που ἀπὸ τῆς μεσημβρίας, περικλείεται δὲ, ἐνθεν μὲν ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἀκρωτηρίου Σαρράφ, ἐτέρωθεν δὲ καὶ ἀπ' ἄρκτου ὑπὸ τῆς ἄκρας τοῦ Μεγάλου Ρεύματος. Ὀλίγα δὲ θήματα ἀπὸ τῆς ἀκτῆς ὑπάρχει ἡ ἀγορὰ, καὶ παρ' αὐτὴν ὁ ναὸς τοῦ Ἀρχιστρατή- γου ἢ τῶν Ἀσωμάτων, τὸν ὁποῖον Ἰσαάκιος μὲν ὁ Ἀγγελος, ἀποφασί-

σας ἵνα ἐπισκευάσῃ, μετεκόμισεν ἐπὶ τούτῳ ἐνταῦθα οὐ μόνον ὅλα τοῦ παλαιοῦ παλατίου τὰ πολύτιμα μάρμαρα, καὶ αὐτὰς δὲ προσέτι τὰς χαλκᾶς κλεισιάδας (τὰ θυρόφυλλα) τῆς εἰσόδου τοῦ παλατίου, τῆς ἀπ' αὐτῶν ἐπονομασθείσης Χαλκῆς, χρησιμευούσης τότε, καθὰ προείπομεν (1), ὡς εἰρκτῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀρχαιότερα καὶ πολυτιμότερα ἐκ μουσείου εἰκονίσματα τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ὅσα ὑπῆρχον εἴτε ἐντὸς τῶν διαφόρων ναῶν τῆς πόλεως, εἴτε καὶ ἄλλων πόλεων καὶ κωμῶν· ἐπὶ δὲ Γυλλίου, ἀνορυχθέντος, πρὸ ἑκατὸν ἤδη τότε χρόνων ἄχρι τῶν θεμελίων, τοῦ ἀρχαίου τούτου ναοῦ, πρὸς κτίσιν τοῦ ἐν τῷ Ἑρμαίῳ φρουρίου, καθὼς ἐν οἰκείῳ τόπῳ δηλωθήσεται, ἐφαίνοντο μόνον τὰ τῶν θεμελίων ὀρύγματα. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ προσκυνεῖται μετὰ πολλῆς τῶν χριστιανῶν εὐλαθείας ἡ τῆς Θεοτόκου, τῆς ἐπιλεγομένης Μαυρομολίτιδος, εἰκὼν, διασωθεῖσα ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ Μαύρῳ Μόλῳ ἀρχαίου μοναστηρίου, περὶ οὗ ἐν οἰκείῳ τόπῳ. Ἐν δὲ τῷ τοῦ ναοῦ περιδόλῳ, ὅπου καὶ τὸ νεκροταφεῖον καὶ παρεκκλήσιον ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, δύναται τις περιδεύων ἵνα συναρμολογήσῃ ὁλόκληρον νεκυίαν, ἀναλεγόμενος τὰ ἐπιτύμβια ἐπιγράμματα, ἐν ἡρωελεγεῖῳ τὰ πλεῖστα μέτρῳ, πάντα σχεδὸν προϊόντα τῆς μούσης τοῦ ἀοιδίμου Νικολάου Λογάδου, ἐνὸς τῶν σεβαστῶν διδασκάλων τοῦ ἡμετέρου γένους.

Ἀρχήτερα δὲ ἀκόμη, τὸ μέρος τοῦτο ἐκαλεῖτο Ἑστία, καὶ ὁ Σωζομενὸς τοποθετεῖ ὠρισμένως τὸ Μιχαήλιον » ἐν ταῖς καλουμέναις Ἑστίαις«, ἀπέχον, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, τοῦ Βυζαντίου, » πλωτῆρι μὲν ἀμφὶ λέ. στάδια, ἑβδομήκοντα δὲ καὶ πρὸς, κύκλῳ περιδεύοντι » τὸν διὰ μέσου πορθμόν«. Ἐὰν δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο εἴμεινεν εἰς τὸν τόπον ἀπὸ ναοῦ τῆς Ἑστίας, ἢ μᾶλλον ἀπὸ ἀσβεστουργείων, ἢ καὶ ἀπλῶς οἰκημάτων, καθὼς συνέβη καὶ εἰς τὰ Μέγαρα, καὶ εἰς τὴν Ἰστίαιαν, καὶ εἰς τὰ σημερινὰ Ἀσπρὰ Ὑπίτια τῆς Ἑλλάδος, ἀγνοῶ.

Λαμβάνει δὲ καὶ τέταρτον ἄλλο ὄνομα ἀπὸ τοῦ πλησίον Μεγάλου Πεύματος, περὶ τὸ ὅποιον ὁ πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου λόφος, ἡρέμα ἐπικλινῆς, προήκων ἐφ' ἱκανὸν τοῦ Βοσπόρου, σχηματίζει τὸ ἀπὸ τοῦ βέματος τούτου παρωνομούμενον ἀκρωτήριον

Ἀχχυνδὶ - μπουρνού,

χωρίζον δύο λημένας, τὸν μὲν τοῦ Μιχαηλίου πρὸς νότον, τὸν δὲ πρὸς ἄρκτον, τὸν τῶν Χηλῶν, καὶ τὸ μὲν ὕψος αὐτοῦ μόλις εἶνε 300 βημάτων, τὸ δὲ πλάτος περὶ τὰ 400. Ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ αὐχένος αὐτοῦ πεδινὸς ζυγὸς, ἐφ' οὗ ἐπὶ Γυλλίου (ὃν παρακολουθοῦμεν) ἐστρέφοντο ἀνεμόμυλοι,

(1) Ἔε σελ. 190 τοῦ Α' Μέρους.

ἔχει 500 μὲν βημάτων μῆκος, πλάτος δὲ, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ αὐχένος, μόλις πέντε. Ὑπερανέστηκε δὲ αὐτοῦ λόφος ἕτερος εἰς ὕψος 2000 σχεδὸν βημάτων, τριπλῇ κατωφερείᾳ σχηματιζόμενος, καὶ καταλήγων εἰς τὰς δύο κοιλάδας, τὴν τοῦ Μιχαηλίου καὶ τῶν Χηλῶν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀκρολοφίας ἦσαν ἐπὶ Γυλλίου τουδουλόκτιστοι φατνωματικαὶ κινστέρναι, περιέχουσαι ἀφθονον καὶ ἀριστὸν ὕδωρ, ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίου τινὸς χτιρίου, ὅπερ μοναστήριον εἶναι εἰκάζει ὁ Τιμόνης, ὅς τις ἀνεῦρεν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ ὁδὸν ὑπογείαν, καὶ διὰ δύο-τριῶν ὁπῶν, ὀλίγον ἀπεχουσῶν ἀλλήλων, διέκρινε καὶ τοίχους ἀρχοῦντως στερεοῦς, καὶ τὴν θέσιν πυλῶνος, ναοῦ Ἰωσῶς τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου, ἐὰν εἰκάσωμεν ἀπὸ τοῦ πλησίον ἀγιάσματος.

Περὶ τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο προσαρβασσόμενον τὸ ἀπὸ τῆς ἀντιπέραν ἁκρας τοῦ Καντιλλῆ ἀπωθούμενον ῥόθιον τοῦ ρεύματος, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀντωθούμενον αὖθις πρὸς τὴν Ἀσίαν, ἀποτελεῖ τὸ φερωνύμως καλούμενον **Μέγα Ῥεῦμα**, τὸ ὁποῖον, συγχεόμενον ὑπὸ τοῦ Chevalier, παρακολούθησαντος τὸν Γύλλιον, πρὸς τὸ Σεῖτάν-ἀκχυνδί, περὶ οὗ προσωτέρω, εἶπε, ἐὰν οὐχὶ τὸ ὀρμητικώτερον, ἀναντιρρήτως ὁμως τὸ μεγαλύτερον τῶν τοῦ Βοσπόρου ρευμάτων. » Ἐπὶ γὰρ, λέγει ὁ Πολύβιος (1), εἰς τὸ τῆς » Εὐρώπης Ἑρμαῖον, ἥ στενότατον ἐφημεν εἶναι, φερόμενος ἐκ τοῦ Πόντου καὶ συγκλειόμενος ὁ ῥοῦς βίᾳ προσπέσῃ· τότε δὴ τραπεῖς, ὥστερ » ἀπὸ πληγῆς, ἐμπίπτει τοῖς ἀντικρὺ τῆς Ἀσίας τόποις. Ἐκεῖθεν δὲ πάλιν, οἷον ἐξ ὑποστροφῆς, τὴν ἀνταπόδοσιν ποιεῖται πρὸς τὰ περὶ τὰς » Ἑστίας ἅκρα καλούμενα τῆς Εὐρώπης. Ὅθεν αὖθις ὀρμήσας, προσπίπτει πρὸς τὴν Βοῦν καλουμένην ». Ἡ δὲ ὀρμὴ τοῦ ρεύματος τούτου καθὼς καὶ τοῦ μετ' αὐτὸ, καὶ μάλιστα τῶν βορείων ἐπικρατούντων ἀνέμων, ἐστὶ τοσαύτη, ὥς καὶ μυλῶνας ἐσρεφον ἂν ἀμφότερα, καθὼς ἐπὶ τοῦ Γυλλίου, ἐὰν ἔδεν ἐμπόδιζεν ἢ τῶν πλοίων ἀδιάκοπος διάβασις, τῶν μὲν ῥυμουλκουμένων, τῶν δὲ κώπαις βιαζομένων τὸ τοῦ ρεύματος ῥόθιον. Ἡ ἅκρα αὕτη, » πενταστάδιον ποιοῦσα, κατὰ τὸν Στράβωνα (2), τὸν πορθμόν, » εἶτα διίσταται ἐπὶ πλέον, καὶ ποιεῖν ἄρχεται τὴν Προποντίδα. Ἀπὸ τῆς » ἁκρας δὲ τῆς τὸ πενταστάδιον ποιούσης, ἐπὶ τὸν ὑπὸ τῇ Συκῇ καλούμενον λιμένα, στάδιοι πέντε καὶ τριάκοντα ». Καὶ τοῦτο μὲν, συμφωνοῦν ἀκριβῶς καὶ πρὸς τὴν ἀνωτέρω παρατεθείσαν τοῦ Σωζομένου ῥῆσιν, προσδιορίζει σαφέστατα τὴν περὶ τὰς Ἑστίας ἅκραν τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος, ἣν ὁ, τε Προκόπιος καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος, ἢ μᾶλλον ὁ ἐπιτιμὼν αὐτὸν Γραμματικὸς Ἑρμόλαος, ὀνομάζουσιν Ἀνάπλου, ὀνομα τὸ ὁποῖον ὁ Στέφανος δίδει καὶ εἰς ἅπαντα τὸν Βόσπορον. Ἀλλὰ τί 'να εἰπῶμεν διὰ τὸν εὐλογημένον Τζέτζην, ἄνδρα Κωνσταντινουπολίτην αὐτόχ-

(1) Πλυνδ. Ἱστορ. Βιβλ. Δ'. (2) Στράβ. Γεωγραφ. Ζ', 5.

θονα, ὅς τις ἐν τοῖς εἰς τὸν Λυκόφρονα σχολίοις (1), τοποθετεῖ τὰς Συμπληγάδας τοῦ Ποιητοῦ εἰς τὸ » παρ' ἰδιώταις βαρβάρους λεγόμενον τοῦτο 'Ρεῦμα « ; καὶ συμπεραίνει τοῦτο » ἐκ τοῦ μεταξὺ Χαλκηδόνης καὶ Βυζαντίου (ἴσως ἤθελε 'να εἴπῃ 'Ιεροῦ) ταύτας εἶναι λέγειν « ; παράδοξοι γεωγράφοι οἱ λογιώτατοι τοῦ καιροῦ ἐκείνου !

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὀλίγοις ἴσως ἐνδιαφέρουσιν, ἐκεῖνο δὲ, ὅπερ δύναται πᾶς τις τῶν ἐπισκεψαμένων τὸ μέρος τοῦτο 'να μαρτυρήσῃ, εἶν' ὅτι, ἐὰν πρὸς κατοικίαν ἀνθρώπων ἢ φύσις ὥρισε τόπους τινὰς ἐκλεκτοὺς, ὀλίγοι τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ δύνανται 'να φιλονεικήσωσι τὰ πρωτεῖα πρὸς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Μεγάλου 'Ρεύματος. Διότι, παρεκτὸς τῶν λοιπῶν πλεονεκτημάτων, ὅσα ἡ ἄκρα αὕτη ἔχει κοινὰ καὶ πρὸς ἄλλα πολλὰ τοῦ Βοσπόρου μέρη, ἡ ἀπ' αὐτῆς θεὰ πρὸς οὐδεμίαν παραβάλλεται ἄλλην· ἐπειδὴ, παρὰ τὴν ἀκτὴν μὲν ἔχει τις διαβαίνοντα κατ' ἀνάγκην ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς 'του, ἡ παρανασυρόμενα διὰ σχοίνων, ὅλα τὰ τὸν Βόσπορον ἀναπλέοντα πλοιάρια· ἀντικρὺ δὲ ἐπὶ τῆς Ἀσίας, ἥτις μόλις ἀπέχει λεπτά τινα, ὅλην τὴν καλλονὴν τῶν καταπρασίνων λόφων τοῦ Καντυλλῆ καὶ Βανλῆ, καὶ, κατὰ τὰς νηνέμους ἐκείνας καὶ μαγευτικὰς τοῦ Μαίου νύκτας, ἀκούει τὰς ἀηδόνας τῶν δύο παραλίων, ἀντιμελωδοῦσας ἐξ ὑπαμοιβῆς πρὸς ἀλλήλας, ὥς μουσουργοὺς ἀγωνιζομένους ἐπὶ θεάτρου. Ὅθεν καὶ ἡ θέσις αὐτοῦ ἦτον ἐκπαλαί περισπούδαστος, καὶ πολλοὶ τῶν παραδυναστευόντων τοῦ Κράτους παρὰ τὴν ἄκραν τὴν περὶ τὰς Ἑστίας Ἰδρυσαν τὰς ἰδίας ἐστίας. Ἐκ δὲ τῶν πολλῶν ὀνομάτων, ὅσα ἔσχον τὰ παρὰ τὰς ὀχθὰς τοῦ 'Ρεύματος παλάτια, μεταβάλλοντα, σχεδὸν κατὰ πᾶσαν δεκαετίαν, οἰκοδεσπότην, ἀναφερόμεν μόνον τὸ τοῦ Γενιτσάρ-ἀγᾶ Χασάν - Χαλιφῆ, διασπασθέντος ὑπὸ τῶν ἀποτροπαίου μνήμης Πραιτωριανῶν τούτων ἐν τῇ κατὰ τοῦ Σουλτάν - Ἡβραῆμ στάσει. Τὸ δὲ παλάτιον, τὸ ποτὲ τῆς Μπεϊχάμ - Σουλτάνης, θείας Σελῆμ τοῦ Γ', περιελθὼν ἐφ' ἡμῶν εἰς τὴν κυριότητα τῆς θυγατρὸς Σουλτάν - Μαχμούδ τοῦ Β', καὶ συζύγου τοῦ Φετῆ - Ἀχμέδ - πασσᾶ, πυρποληθὲν δὲ οὐ πρὸ πολλοῦ καὶ νῦν ἀνοιχοδομηθὲν λιθόκτιστον ἐπὶ εὐρυθμοτάτου σχεδίου, ἴσως εἶναι τὸ λαμπρότατον μέγαρον τοῦ ἀδομένου Σταυράκογλου, κατεδαφισθὲν μετὰ τὴν καταστροφὴν 'του, προσταγῇ τοῦ Σουλτάνου. Καὶ τοῦτο μὲν 'δὲν εἶνε παράδοξον· ἀλλὰ παραδοξότατον εἶνε, ὅτι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γηπέδου ὠκεδόμησε μετ' ὀλίγον ἄλλος Γραικός, ὅπερ καὶ τότε, κατὰ τὸν Guys (2), διήγειρεν ἀπορίαν. Ἀλλὰ μήπως ὁ ἀνθρώπος 'δὲν εἶνε φύσει, καὶ ἐπομένως πάντοτε καὶ παντοῦ, τοιοῦτος; καὶ ἐπὶ τῶν πυριχώστων ἐρειπίων τῆς λάβας τοῦ Βεζουβίου 'δὲν ἀνηγέρθησαν νέαι πόλεις;

(1) Στίχ. 190. (2) Voyage Littéraire dans la Grèce, Lettre XXXII.

Ἄλλη, ἐπίσης σχεδὸν θαυμαστὴ διὰ τὴν θέσιν ἑκείνης, εἰκία ἀνήκει πρὸς τῶν ἐτῶν εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ περιφήμου Μεχμέδ-Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἴσως αὕτη μᾶλλον εἶνε ἢ τοῦ Σταυράκογλου, παρὰ τὴν εἰσόδον τῆς ὁποίας ὑψοῦται μεγαλοπρεπὴς κρήνη, κτίσμα τοκαταρχᾶς τοῦ Ρουζναμετζή (Λογιστοῦ, Λογοθέτου) Σουλτάν-Μουράδ τοῦ Δ', καὶ μέχρις οὗ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, τὸ μόνον Μουσουλμανικὸν γινώρισμα ἐν τῷ Μιχαηλίῳ· ἐκτοτε δὲ ὠκοδομήθη ἐκ' αὐτῆς τῆς ἀκτῆς τοῦ Ρεύματος καὶ τζαμίον, καὶ στρατῶν παρ' αὐτῷ, ὅπου σταθμεύει φρουρά. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀκρολοφίας, ὑπερθεῖν τοῦ χωρίου, περιφαίνονται δύο κιόσκια, κτισθέντα, τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ Βεζίρη Ἰζέδ-πασσᾶ, τὸ δὲ πολὺ πρωϊμώτερον, τῷ 1726, ὑπὸ τοῦ τότε ναυάρχου. Ὅποια δὲ τις ἢ ἀπ' αὐτῶν θέα, δύναται τις εἰκάζειν ὡς ἐκ τῆς θέσεως, ἣν κατέχουσι, καὶ ὡς ἐκ τῆς ὠραιότητος τῶν κοιλάδων ἐνθεν μὲν τῶν Χηλῶν, ἐνθεν δὲ τοῦ Μιχαηλίου.

Μεσογειότερον δὲ, ἐπὶ τῆς μεταξὺ τῶν λόφων πεδινῆς ἀκρωρείας, εἰς ἣν καταλήγει, ἀνυψουμένη βαθμηδόν, ὡς προείπομεν, ἡ τοῦ Μιχαηλίου κοιλάς, ἀναδρύει, παρὰ τὴν ῥίζαν γιγαντώδους πλατάνου, διαυγέστατον καὶ ποτιμώτατον τὸ ἀγίασμα τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, ὅπου συνήθως εἶνε καὶ ὁ περίπατος τοῦ χωρίου, ἐνὸς ἐκ τῶν πολυανθρωποτέρων τοῦ Καταστένου, καὶ τοι καταστραφέντος πολλάκις ὑπὸ πυρκαϊῶν, συνοικουμένου δὲ ὑπὸ χριστιανῶν μόνον καὶ Ἰουδαίων.

ΚΛΙΜΠΟΝΤΕΣ δὲ πρὸς βορρᾶν τὸ τῶν Ἑστιῶν ἀκρωτήριον, καὶ ἀκολουθοῦντες τὴν κρηπίδα τοῦ παραλίου, παρ' ἣν ὠκοδομήντο ποτε οἱ κρίβανοι τῶν διπύρων ἄρτων τοῦ ναυτικοῦ, ἴσως διὰ τοὺς ὑπὸ τοῦ ρεύματος στρεφομένους ἐνταῦθα τὸ πάλαι μύλους, φθάνομεν, μετ' ὀλίγα βήματα, εἰς τὸ γραφικώτατον χωρίον

ΜΠΕΜΠΕΚΙ,

κείμενον ἐν τῷ μυχῷ τοῦ ποτὲ καλουμένου κόλπου τῶν Χηλῶν (1), αἵτινες ἐξετείνοντο, αἱ μὲν βραχύτεραι, αἱ δὲ μακρότεραι, κατὰ τὰς χηλὰς τῶν καρκίνων, οὐχὶ πρὸς σκέπην τοῦ ὄρμου ἀπὸ τῶν ἀνέμων, ὅς τις εἶνε πάντοτε σχεδὸν νήνεμος καὶ ἀκύμαντος, ὡς περιεχόμενος πανταχόθεν ὄρεσιν ὑψηλοῖς, ἥκιστα ἢ ἀνεπαισθήτως σχεδὸν διατεμνομένοις περὶ τὴν κορυφὴν ὑπὸ τῶν πέντε μικρῶν κοιλάδων, αἵτινες σχηματίζονται με-

(1) Ἀπὸ τῶν ὁποίων, προφερομένων ὀρεικώτερον Χαλὰι, κρίνει ἐτυμολογητέον οὐκ ἀπὸ βάνος ὁ Γύλλος καὶ τὸ ὄνομα Σκάλαι.

ταξὺ αὐτῶν, καταλήγουσαι εἰς τὸν κόλπον· ἀλλὰ πρὸς ἀπόδασιν μόνον τῶν θαμιζόντων εἰς τὸν ἐνταῦθα κατὰ μέσον τοῦ κόλπου κείμενόν ποτε ναὸν ἢ βωμὸν τῆς Ἀρτέμιδος, οὐχὶ πάντως τῆς Ἀγροτέρας (τί γὰρ καὶ βουλόμενοι ἰδρύσαντο ἂν βωμὸν τῇ Ἀρτέμιδι ἐνταῦθα οἱ τῶν ἀπὸ τῆς Ξηρᾶς κυνηγίων θηρευταί;), ἀλλὰ τῆς Δικτύνης. Πηλώδης γὰρ ὢν ὁ τοῦ κόλπου μυχὸς, οὐκ ἐπέτρεπε τοῖς πλοίοις πελάζειν πρὸς τὴν ἀκτὴν. Ὅτι δὲ ὁ λιμὴν οὗτος ἦν ἐκ παλαιοῦ πολυθάμιστος ἀποδείκνυται, καθὰ λέγει ὁ Γύλλιος, ἐκ τοῦ ὅτι, εἰ καὶ ἐπ' αὐτοῦ χηλαὶ πλεον' ἔδεν ἐσώζοντο ἐνταῦθα, ἐκτὸς μικρᾶς τιнос ἀποβάθρας ξυλίνης, ὅπου ἀπέβαινε ὁ Σουλτάνος καὶ οἱ τῶν βασιλικῶν κήπων φύλακες, οὐχ ἥττον τὸ ὄνομα τῶν Χηλῶν διετηρεῖτο εἰς τὸ χωρίον. Οἱ δὲ βασιλικοὶ οὗτοι κῆποι ἐπέχον ἐπὶ Γυλλίου 1700 βήματα τῆς πεδινῆς τοῦ χωρίου παραλίας, πηγαῖς ἀεχνάοις ἀρδευόμενοι, καὶ θάλλοντες δάσει κυπαρίσσων καὶ ἄλλων ὁπωροφόρων δένδρων, ἐκτεινόμενοι δὲ οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ, καὶ σήμερον ἀκόμῃ· συνηρεφούς, λόφου, τοῦ διίστῶντος τὸν ὄρμον τοῦτον τοῦ παρὰ τὰς Ἑστιᾶς.

Τὸ δὲ ὄνομα Μπεμπέκ ἐδόθη, λέγουσιν, εἰς τὸ προειρημένον Σουλτανικὸν περιβόλιον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ χωρίον, διότι βασιλόπαις τις, περιδιαβάων ποτὲ ἐν αὐτῷ, εἶδεν ἐντὸς τῶν χόρτων ὀφείδιον. Ἐρωτήσας δὲ τὸν παιδαγωγόν· του, τί τοῦτο; ἤκουσεν (ἵνα μὴ τρομάξῃ) ὅτι ἦτον μπεμπέκ (νινίον, κοῦκλα, rourin).

Κεῖται δὲ ἐν τῷ βάθει τῆς κοιλάδος, βαθμηδὸν ὑψουμένης, καὶ ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν συγχλειόντων αὐτὴν ἐκατέρωθεν ὀρέων, διότι τὴν παρὰ τὸν κόλπον πεδινὴν παραλίαν ἐπέχει κατὰ μέσον μὲν τὸ Σουλτανικὸν περίπτερον, ἰδρυμένον ἐπ' αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ αἰγιαλοῦ, καὶ περιεχόμενον κήπων ὑπερεκτεταμένῳ, τὰς δὲ ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἀκροθαλασσίους ὑψηλὰς τὰ μέγαρα ἐπισήμων τινῶν Οὐλεμὰ καὶ ἄλλων μεγιστάνων. Πρὸ τοῦ πυλῶνος δὲ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ χιόσχου ἀνεῖται πρὸς περίπατον πεδιάς παρ' αὐτὴν τὴν παραλίαν κρηπίδα, σχιαζομένη τοῖς ὠραιότεροις τοῦ Βοσπόρου πλατάνοις καὶ ἄλλοις ἀειθαλέσι καὶ ὑψικόμοις δένδροις, κατοπτριζομένοις ἐπιχαρίτως ἐντὸς τοῦ πρὸ αὐτῆς λειοκυμονοῦντος κόλπου, κλειομένου, ἐκ μεσημβρίας μὲν, ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τῶν Ἑστιῶν, ἀπὸ βορρᾶ δὲ, ὑπὸ τοῦ Ἑρμαίου.

Τὸ δὲ αὐτοκρατορικὸν χιόσχιον, κτισθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ Σουλτάν-Σελήμ τοῦ Α', ἀνυκοδόμηται τῷ 1725 (ὅτε ὅμως, τοῦ ἀρχαίου κτιρίου χρησιμεύοντος, διὰ τὸ ἀνακεχωρηκὸς τοῦ τόπου, πρὸς ἐμφώλευσιν τῶν κακούργων, οὐδὲν, παρὰ τὴν λιθίνην μόνον στοιβάδα [σοφᾶ] ἐσώζετο) ὑπὸ τοῦ Δαμάτ-Ἡδραήμ-πασσᾶ, πρὸς τέρψιν τοῦ πενθεροῦ· του Σουλτάν-Ἀχμέδ τοῦ Γ', ἐπονομασθὲν Χουμαγιούν-Ἀμπάδ, ἀγορασθείσης πρὸς

τοῦτο πάσης τῆς πεδινῆς παραλίας, ἀπὸ τῆς προειρημένης οἰκίας τοῦ Γενιτσάρ - ἀγὰ Χασάν - Χαλιφῆ μέχρι τῶν Καγιαλάρ, καὶ προσοικοδομηθέντος καὶ λουτροῦ καὶ τζαμίου, ἐπὶ τῆς κρήνης τοῦ ὁποίου, ἀναστομωθεΐσης ὑπὸ τὴν θύραν τοῦ μιναρῆ, ἀναγινώσκεται στιχηρὸν τὸ χρονόγραμμα 1148 (1735). Ἐπεσκευάσθη δὲ ἔκτοτε πολλάκις ὑπὸ τῶν ἐφεξῆς Σουλτάνων, καὶ ἰδίως ὑπὸ Σουλτάν - Σελήμ τοῦ Γ'. Προσεπονομάζεται δὲ συνήθως ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων Περίπτερον τῶν συνδιαλέξεων (Kiosque des conférences), διότι ἐδῶ συνήθως ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸς τῆς Τουρκίας συνήρχετο μετὰ τῶν Πρέσβειων τῆς Εὐρώπης, συνδιαλεξόμενος ἰδιαιτέρως περὶ σπουδαίων ὑποθέσεων. » Τερπνότερον γάρ, λέγει ὁ Χάμμερ, καὶ καταλληλότερον αὐτοῦ πρὸς συνδιαλέξεις οἴκημα οὐδὲν ὑπάρχει ἐν τῷ Κόσμῳ (1)«.

Διότι καὶ τοῦ χωρίου ἐν γένει ἀθρουρότερον καὶ πρὸς ἥρεμον καὶ γαλήνιον, ἀλλ' ἐνταύτῳ καὶ εὐάρεστον, βίον εὐθετώτερον δυσκόλως ἤθελέ τις ἀναζητήσῃ ἀλλαχοῦ. Ὅθεν καὶ οἱ θεωρητικοὶ τῶν Οὐλεμά, καὶ οἱ ζηλότυποι φύσει Ἀρμένιοι τὸ χωρίον τοῦτο ἐξελέξαντο ἀπ' ἀρχῆς ὡς θερινὴν κατοικίαν, ἐκτὸς μόνον ὅτι οἱ μὲν πρῶτοι συνώκισαν τὸ πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ παράλιον, τὸ καλούμενον Κιουτσούκ (Μικρὸν) - Μπεμπέκ, οἱ δὲ δεῦτεροι τὸ βάθος τῆς κοιλάδος, ὅπου οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἀδιακρίτων δὲν ἐξικινῶνται. Διὰ τὸν αὐτὸν ἔσως λόγον καὶ οἱ Λαζαρισταὶ ἐνταῦθα οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν μεθίδρυσαν τὸ σχολεῖόν τ'ων, ὅπου, ἐντὸς εὐρυχωροτάτου οἰκήματος, ἐκπαιδεύονται τὰ τέχνα τῶν μᾶλλον εὐκαταστάτων, οὐ μόνων Καθολικῶν, ἀλλὰ καὶ Γραικῶν, καὶ Ὀθωμανῶν, κατοίκων τῆς πρωτεύουσας τὰ τε ἐγκύκλια μαθήματα καὶ ἐπτὰ - ὀκτὼ διαλέκτους.

Ἡ δὲ τοῦ χωρίου ἐκκλησία ἐπιπεφήμεισται τῷ ὀνόματι τοῦ Ἱερομάρτυρος Χαραλάμπους, μόλις συντηρουμένη ὑπὸ τῶν ὀλίγων Γραικῶν τοῦ Ἀνατολικοῦ δόγματος, τὸ πλεῖστον βιομηχάνων, ὅσοι κατοικοῦσι τὸ χωρίον, συνωκισμένον ὑπὸ Καθολικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων ἐξ Ἀρμενίας (Χαΐχ - οὐ - ρούμ).

Ἐπὶ τῆς ἀκροτάτης δὲ κορυφῆς τῆς κοιλάδος διακρίνεται τις οἰκία, ἀνήκουσα ποτὲ μὲν εἰς τὸν Σείχ - οὐλ - ἰσλάμην Δουρρῆ - ζαδὲν, οὗ τινος περιβάδεται, εὐφημούμενον, ἐπὶ συνέσει τε καὶ εὐθυδικίᾳ τοῦνομα, νῦν δὲ περιελθοῦσα εἰς τινος Εὐρωπαίου τὴν κυριότητα, ὅς τις τὴν ἐκαλλώπισε.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἐν τῷ Κιουτσούκ - Μπεμπεκίῳ θερινῶν ἐνδαιτημάτων, τῶν σκεπτικῶν μεγιστάνων τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κλήρου, ὅπου, διὰ τὸ εὐήλιον τῆς θέσεως καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τῶν βορείων ἀνέμων σκέπην, καλλιεργοῦνται, ἐντὸς εὐανθῶν λειμῶνων καὶ πολυδαπάνων θερμοκηπίων, τὰ σπα-

(1) Anmüthiger und sinniger Kann in der welt Kein Conferenz - saal gelegen seyn.

νιώτερα δένδρα καὶ ἄνθη τῆς οἰκουμένης, διεκρίνετο ἡ οἰκία τοῦ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμᾶς πολυθρυλλήτου, τὸ πρῶτον μὲν ἀρχιάτρου, ἔπειτα δὲ ἀρχιδικαστοῦ (Στρατοδίκου, Καδῆ - οὐλ - ἀσκέρ), καὶ τέλος ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργοῦ καὶ Μεγάλου Βεζίρου Περτέβ - Πασσᾶ, διὰ τὸ πολυποίκιλον τῶν φυτῶν, ὅσα, λόγῳ βοτανικῆς ἐπιστήμης μᾶλλον ἢ λόγῳ τέρεψως, ἐκαλλιέργει ἐντὸς τῶν κήπων ἑαυτοῦ.

Τὸν κόλπον τῶν Χηλῶν κλείει ἀπὸ βορρᾶ, καθὼς εἶπομεν, τὸ ἀκρωτήριον Ἑρμαῖον, κληθὲν οὕτως, εἴτε ἀπὸ ναοῦ, ἢ γοῦν βωμοῦ, ἢ καὶ ἀγάλματος ἀπλῶς τοῦ Ἑρμοῦ, τοῦ Κερδώου πάντως, εἴτε ἀπὸ σωροῦ λίθων, οὗς ἀνετίθουν συνήθως ἐν ταῖς ἀμφοδόσις οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι. » Μεταξὺ δὲ τούτων (τοῦ τε Βυζαντίου καὶ τοῦ Ἱεροῦ) ἐστὶν Ἑρμαῖον (1), τῆς Εὐρώπης ἐπὶ προσοχῆς τινος ἀκρωτηριαζούσης ἐν τῷ στόματι κείμενον, ὃ τῆς μὲν Ἀσίας ἀπέχει περὶ πέντε στάδια, κατὰ τὸν στενότερον δὲ τόπον ὑπάρχει τοῦ παντὸς στόματος· ἢ καὶ Δαρειον ζεῦ - ξαί φασι τὸν πόρον, καθ' ὃν χρόνον ἐποιεῖτο τὴν ἐπὶ Σκύθας διάβασιν (2). Τὸ δὲ ὄρος, τὸ σχηματίζον τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, καὶ διαχωρίζον τὸν κόλπον τῶν Χηλῶν τοῦ τῆς Φιδαιείας, καθὼς καὶ τὰς εἰς ἄμφω τοὺς κόλπους τούτους περατουμένας δύο μακρὰς κοιλάδας, εἶνε, κατὰ τὸν Γύλλιον, τὸ ὑψηλότερον, μετὰ τὸ τοῦ Κλειδίου, τῶν ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου, καὶ μᾶλλον προέχον ἐντὸς αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν, ὥστε τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ, προνενευκυίας ἄχρι τῆς ὄχθης, ἐκτείνεσθαι εἰς 1400 βημάτων καὶ ἐπέκεινα μῆκος, ἐν ᾧ ὁ αὐχὴν αὐτοῦ, ὁ μεταξὺ τῶν προειρημένων δύο κοιλάδων, οὐχ ὑπερβαίνει τὰ 700 βήματα, ὅθεν καὶ τὸν πορθμὸν ἐνταῦθα συμβαίνει ἐπὶ τὸ στενότερον συνελαύνεσθαι. Ἐκ δὲ τῶν δύο αὐτοῦ πλευρῶν, ἡ μὲν πρὸς τὸν τῶν Χηλῶν κόλπον βρέχεται ἀκύμονι καὶ γαληνιαίᾳ θαλάσῃ, ἡ δὲ πρὸς ἀνατολὰς, ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὡς ἐκκειμένη πρὸς τὸν τρίτον ἐκ τῶν ἐπτά τοῦ ρεύματος ἐλιγμὸν, εἶνε μὲν καὶ καθ' ὅλα τὰ λοιπὰ αὐτῆς μέρη πολύκλυστος καὶ ταραχοδίνητος, κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς δύο, τὸ μὲν ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλευρᾶς, τὸ δὲ πρὸς τὸ πέρας τοῦ φρουρίου, ἰδρυμένου ἐπ' αὐτῷ τῷ τοῦ ἀκρωτηρίου προβόλῳ, ὅπου προσπεσὼν ἅπαξ ὁ ῥοῦς, καὶ περιηγῶν φλοίσβῳ πολλῷ τὴν ἀκτὴν, οὐ χωρεῖ προσωτέρω, ἀλλ' εὐθὺς, » ὥσπερ ἀπὸ πληγῆς «, ἀποκρουσθεὶς, ὀξύτατος ἑαυτοῦ, πρὸς τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν, ἀναγκά-

(1) Ὁ Γύλλιος ὑποπεύει μῆπως, κἀνταῦθα ὡς καὶ κατωτέρω ἐν τῷ §. 5, ἐγγράπτῳ Ἑρμαῖον. (2) Πολυβ. Ἱστορ. Βιβλ. Δ', 43.

ζει, τὰς μὲν μεγίστας τῶν παραπλευσῶν νεῶν ὀπισθοδρομεῖν, καὶ τοὶ πλησιιστίους, τὰ δὲ πυρόσκαφα ἀναστέλλειν τὸν δρόμον, ἥ γοῦν ἐπαυξάνειν τὸ πῦρ.

Ἄπασαν δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ πέρατος τῶν Χηλῶν ἄχρι τῆς προβολῆς τοῦ ἀκρωτηρίου ἀνηφορικὴν παραλίαν ἐπέχουσιν Ὀθωμανικοὶ τάφοι, ὧν πολλοὶ διακρίνονται διὰ τὰ χρυσᾶ αὐτῶν γράμματα καὶ κοσμήματα καὶ τὴν ἄλλην ἀπειρόκαλον πολυτέλειαν, σκιαζόμενοι κυπαρίσσοις καὶ ἄλλοις ἀκάρποις δένδροις. Καλεῖται δὲ Τουρκιστὶ

Καγιαλάρ,

διὰ τοὺς πελωρίους βράχους (καγια), οὓς τινες ἀπορρήγνυσι πρὸ αἰώνων ἀπὸ τοῦ ὑπερχειμένου ὄρους καὶ καταρρίπτει παρὰ τὴν ἀκτὴν ἢ θάλασσαν ἢ τοῦ χρόνου ὁ πέλεκυς. Τὸ δὲ νεκροταφεῖον τοῦτο, περιτειχισθὲν πρὸ ὀλίγων ἀκμὴν ἐτῶν, εἶνε παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς πολυσέβαστον· διότι ἐνταῦθα κεῖνται, καθὼς λέγουσι, τὰ ὁστ' αὐτῶν πρώτων πεσόντων κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς Ἀσίας διάβασιν τοῦ Βοσπόρου Ὀθωμανῶν, οὓς καὶ ἀποκαλοῦσι διὰ τοῦτο Σεχχὺδ (μάρτυρας) καὶ Ἑβλιαλέρ (ἱεροῦς, ὁσίους), ὅθεν καὶ τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἀσκητήριον, τὸ καλούμενον ἄλλως, διὰ τὴν γειτνίασιν τοῦ φρουρίου, Χισὰρ - τεκχέ, προσονομάζεται, διὰ τοὺς μαρτυρικοὺς τούτους τάφους, Σεχχὺτλέρ - τεκχεσί. Πολλοὶ δὲ τῶν περὶ αὐτὸ τάφων, τῶν ὁποίων αἱ ἀκροτύμβιοι στήλαι καλύπτονται ὑπὸ δερβισικῶν κιουλαφίων (Φρυγίων πῖλων), προσκυνοῦνται μετὰ πολλοῦ σέβας ὑπὸ τῶν εὐλαβῶν, διακρινόμενοι διὰ τῶν περὶ τὰ σκιαζόντα αὐτοὺς δένδρα κυματιζόντων βραχίων, ἅπερ ἀναρτῶσιν εἰς τοὺς κλάδους αὐτῶν πρὸς ἀποτροπὴν τῆς νόσου οἱ ἀσθενεῖς. Οἱ δὲ διαιτώμενοι ἐν τῷ Μονηδρίῳ Δερβίσαι, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἐνὸς Σείχη, πάντοτε σεβασμίου καὶ μελιχίου γέροντος, δέχονται μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης καὶ εὐγενείας τοὺς ξένους, εἰς τοὺς ὁποίους ἄλλοτε, ὅτε ἀνῆκον εἰς τὸ καταργηθὲν τάγμα τῶν Μπεκ-δασῆ, προσέφερον καὶ οἶνον. Πρῶτος δὲ αὐτοῦ Σσείχης ἀναφέρεται ὁ Χασὰν-Ζαριφή, ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν ἢ ψυχουιῶν τοῦ Ἡβραήμ-Γκιουλσσε-νῆ, ἀποθανὼν τῷ 1568. Μεταξὺ δὲ τῶν τάφων τούτων, πρὸς οὓς φέρει ἀπὸ τοῦ Πέραν ὁ παρὰ τοῖς Τούρκοις ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Ἑβλιαλέρ γνωστὸς περίπατος, περιφημότεροί εἰσιν ὁ τοῦ ναυτικοῦ Ἀγίου Δουρμὺς - δεδὲ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου προσονομάζεται καὶ τὸ ἀσκητήριον, γεννηθέντος μὲν ἐν τῷ κατὰ τὸν Πόντον Ἀκ-κερμανίῳ, μετακομισθέντος δὲ ἐνταῦθα ὑπὸ ναυτῶν, καὶ κειμένου περὶ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους (1)· ὁ τοῦ Σείχ-

(1) Ὁ Δουρμὺς οὗτος, διαπλέων ποτὲ, κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπὶ τοῦ Σουλτάν - Ἀχμέδ Γ', τὸν τεκχέν, προσέφερεν εἰς τὸν τότε Σσείχην, Ἀλῆ - μπαμπάν, ξέν-

- Ίσμαήλ - τσελεμπή, ὅς τις, ἀποκεφαλίσθεις μετὰ δέκα τῶν αὐτοῦ ὀπαδῶν, κατὰ τὰς Τουρκικὰς παραδόσεις, ἐν τῷ τῆς ΚΠ Ἱπποδρόμῳ, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν (1). αἱ δὲ κεφαλαὶ αὐτῶν, προσθέτει τὸ Χρονικόν, ἀνεπάλ-
λονται ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, ὑπ' ὄψιν τοῦ αὐτοκράτορος, ὅς καὶ διέταξε τα-
φῆναι αὐτὰς ἐνταῦθα· ὁ τοῦ Σείχ - Χασάν - Ζαριφῆ, ὑποτακτικοῦ τοῦ Σείχ -
- Ἡδρατήμ - Γκιουλσενῆ, διδάξαντος ἐπὶ Σουλτάν - Σουλεϊμάνου καὶ ἀπο-
θανόντος τῷ 1569, κλπ. κλπ. Τοὺς τάφους τούτους ἀναφέρων ὁ Λαμαρ-
τίνος, ἀναφωνεῖ ἐν τῇ ποιητικῇ αὐτοῦ γλώσσῃ: » Εὐτυχεῖς οἱ Ὀθωμα-
» νοί! ἀναπαύονται πάντοτε, καὶ θανόντες, ἐν τῇ θέσει, ἣν προετίμων
» ζῶντες, ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ προσφιλοῦς αὐτοῖς δένδρου, καὶ εἰς τὴν ὄχ-
» θην τοῦ ῥύακος, οὗ τινος τὸ μορμυρητὸν τοὺς ἐθελξε! Τοὺς τάφους
» αὐτῶν ἐπισκέπτεται ἡ περιστερὰ, ἣν ἰδίαις χερσὶν ἐψώμισαν, καὶ μυρο-
» βολοῦσι τὰ ἄνθη, ἅπερ αὐτοὶ ἐφύτευσαν καὶ ἐπότισαν! Καὶ ἐὰν οὐ δε-
» σπάζουσι τῆς γῆς ζῶντες, ἄρχουσι ταύτης ἀποθανόντες· τὰ δὲ λείψανα
» αὐτῶν ἔδεν ἐκρίπτονται ὑπερόρια ὡς καθάρματα εἰς τὰ δοχεῖα ταῦτα
» τῶν ἀνθρωπίνων πτωμάτων, ἀφ' ὧν ἡ φρίκη ἀπωθεῖ τὴν θρησκείαν καὶ
» τὸ σέβας τῶν ἀναμνήσεων!! «

Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀσκητηρίου θέα, ἐκτεινομένη πολὺ ἐπέκεινα τῶν ὁρίων
τοῦ ὀφθαλμοῦ, περιλαμβάνει διὰ μιᾶς τὸν Βόσπορον μετὰ τῶν ἐπὶ τῶν

λα καὶ τρόφιμα· ἔκτοτε δὲ ἐπεκρίτησεν ἡ συνθήκη, ὥστε διὰ τὰ διερχόμενα τὸ Ἑρμαῖον
πλοῖα ἵνα δωροφορῶσιν εἰς τὸ μονῆδριον. (1) Ἰδοὺ τὸ Ἱστορικόν, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου στηρίζεται,
καθὼς φαίνεται, ἡ παράδοσις αὕτη. Περὶ τὰ 1263 (662 τοῦ Χιλιτζί), ἀποικία τις ἐκ 40 -
- 42,000 Τουρκομένων, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Σαλτοῦκ - δεδὲ, ἰδρύθη ἐπὶ τῶν δυτικῶν παραλίων
τοῦ Εὐξείνου (τῆς νῦν Δόμπρουτζας), καὶ αὕτη εἶνε ἡ πρώτη διάβασις Τούρκων εἰς τὴν Εὐ-
ρώπην. Ὀλίγον ἔπειτα, ὁ Ἀζίδ - διν - Κεϊκαβούς, ἀδελφὸς τοῦ Σουλτάνου τοῦ Ἰκνούου Ρούχ-
- ἡδ - διν - Χιλιτζί - ἀρσλάν, φεύγων τὸν ἀδελφόν του, κατέφυγεν εἰς ΚΠ πρὸς Μιχαήλ τὸν
Παλαιολόγον, ὅς τις ἐπὶ τῆς εἰχῆς εὗρεν ἄλλον εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Σελτζουκιδῶν. Ἐκεῖ
διάγων, συνέλαβε τὸν σκοπὸν ἵνα ἐκθρονίσῃ τὸν Μιχαήλ καὶ κηρυχθῇ Αὐτοκράτωρ, καὶ ἐπὶ
τούτῳ συνενοήθη καὶ μετὰ τῶν ἐν Δόμπρουτζᾷ Τουρκομένων. Ὁ δὲ ἀρχηγὸς τῶν ἀποτελούν-
των τὴν φρουρὰν αὐτοῦ χιλιῶν Τούρκων, Μπιχαδέρ - Ἀλῆς, ἐπεφορτίσθη τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ
σχεδίου. Ἀλλ' ὁ οἰνοχόος τοῦ Ἀζίδ - διν, Γραικὸς τὸ γένος, ἐπρόδωσε τὴν συνωμοσίαν, καὶ
οὕτως ὁ μὲν Σουλτάνος μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῶν υἱῶν του ἐρρίφθη εἰς τὴν φυλακὴν, ὁ Μπι-
χαδέρ - Ἀλῆς ἀπεκεφαλίσθη, ὁ δὲ Ὀγούτζλῆ - μπης, ὑπασπιστὴς τοῦ Ἀζίδ - διν, ἐστερήθη
τῶν ὀφθαλμῶν· εἰς δὲ τῶν υἱῶν αὐτοῦ (τὸν ὁποῖον ὁ Παχυμέρης ὀνομάζει Μιλέκ - Κωνσταντί-
νον), καθὼς καὶ χίλιοι ἄνδρες ἐκ τῆς φρουρᾶς του, ἐδέχθησαν τὸν χριστιανισμὸν, καὶ κατε-
τάχθησαν εἰς τὸ σῶμα τῶν λεγομένων Τουρκοπούλων, συμποσούμενων ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος
τούτου εἰς τρισχίλους, καὶ διοικουμένων ὑπὸ τινος Χαλίλ, τοῦπικλῆν Τάκχαντζάρ, ὅς τις ἐπρό-
δωσεν ὑστερον ἐπὶ τῆς ἐν Ἀπρῷ μάχης τοὺς Γραικοὺς, μεταταξάμενος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν
Τουρκοπούλων καὶ Ἀλανῶν πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ Καταλάνους, καὶ ἀφανίσας ἔπειτα τὴν
Θρᾷκην. Ὁ δὲ Ἀζίδ - διν, φρεουρούμενος ἐν τῇ Αἴνῳ, κατώρθωσε, διὰ συνεργίας τοῦ Βερκί -
- χάν, ἀρχηγοῦ τῶν Τατάρων τοῦ Χιμπτζάκ, παρακληθὲντος ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ Χιλιτζί -
- Ἀρσλάν, καὶ διαβάνας τὸν Δούναβι πλωμένον, ἵνα διασωθῇ εἰς Κριμαίαν, συμπαράλαβὼν
καὶ πᾶσαν τὴν ἐν Δόμπρουτζᾷ Ταταρικὴν ἀποικίαν.

δύω ἀκτῶν αὐτοῦ κοιλάδων, ὡς μεγαλοπρεπῆ ποταμὸν, ἀντανακλῶντα ἐν καιρῷ νηνεμίας τὰ ἐκατέρωθεν τῶν ὀχθῶν αὐτοῦ ποικίλα τῆς τε φύσεως καὶ τῆς τέχνης θαύματα. Ἡ δὲ καθαρότης τοῦ περιέχοντος καὶ τὸ θεσπέσιον τῆς ὁσμῆς τῶν ὀρεσιβίων φυτῶν τοῦ ἔαρος, τῆς νάρδου, τῆς λήδου καὶ τῆς ἐρείκης, ἀνευρύνουσι μεθ' ἡδυπαθείας τοὺς πνεύμονας τοῦ εὐδαίμονος θεατοῦ! Τὴν δὲ θέσιν αὐτοῦ ἐπεῖχεν ἄλλοτε ἴσως ἡ Μονή, ἐν ἣ, κατὰ τὸν Γραμματικὸν Λέοντα, ἡ βασιλὶς Θεοδώρα, ἡ χήρα τοῦ Θεοφίλου, περιώρισεν, ἐξωσθέντα τοῦ θρόνου, τὸν Πατριάρχην Ἰωάννην, τὸν καλούμενον Ἰαννὴν, ἐὰν ἡ Μονὴ αὕτη δὲν πρέπη μᾶλλον ἢ να τοποθετηθῇ ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κλειδίου, μετὰ τοῦ ὁποῖου συγγέεται ἐνίοτε τὸ Ἑρμαῖον, καὶ ἴσως εἶχον ποτὲ καὶ τὰ δύο, διὰ τὸν ἐκεῖ ἐκτεθέντα λόγον, τὸ αὐτὸ ὄνομα.

Ἄπαν δὲ τὸ βορειοανατολικὸν τοῦ βουνοῦ τούτου κλίτος ἐπέχει τὸ

Ῥούμελη-Χχισαρί

ἡ Εὐρωπαϊκὸν φρούριον, ὡς κείμενον καταντικρὺ τοῦ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, πρὸς διαστολὴν τοῦ ὁποῖου, ὡς τειχισθέντος ἀρχήτερα, καλεῖται προσέτι καὶ Νέον Κάστρον, ὑπὸ δὲ τοῦ Χαλκοκονδύλου, μεταφράζοντος τὸ Τουρκικὸν αὐτοῦ ὄνομα (μπογάζ-κασέν), Λαιμοχοπία, ὡς διατέμνον τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου, ὃς τις ἐνταῦθα δὲν ἔχει, καθὼς προείπομεν, εἰμὴ 300 Γαλλικῶν ὀργυιῶν (toises), ἡ, κατὰ τὸν Στράβωνα, πενταστάδιον, πλάτος, ὅσον δηλαδὴ ἀπέχει καὶ ὁ ὑπὸ τῇ Συκῇ καλούμενος λιμὴν τοῦ τῶν Βυζαντίων Κέρατος. Ἄλλ' ἐὰν, κατὰ τὸν αὐτὸν Γεωγράφον, τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο, ἀπέχον, καθὰ προείπομεν, τριάκοντα πέντε στάδια τοῦ λιμένος τῆς Συκῆς, ἀπέχη ἄλλα τριάκοντα τῶν Κυανέων, ἐφείτῃ σκοπεῖν διότι τὸ κείμενον τοῦ Γεωγράφου, κἂν δὲν ὑποτεθῇ ἐσφαλμένον, εἶνε ὁμῶς πᾶν περινενοημένον, ὅθεν καὶ παρατιθέμεθα ὁλόκληρον αὐτὸ πρὸς κρίσιν τοῦ ἀναγνώστου. » Αἱ δὲ Κυανέαι πρὸς τῷ στόματι τοῦ Πόντου » εἰσὶ δύο νησίδαι, τὸ μὲν τῇ Εὐρώπῃ προσεχές, τὸ δὲ τῇ Ἀσίᾳ, πορ- » θμῷ διειργόμενα, ὅσον εἴκοσι σταδίων. Τοσοῦτον δὲ διέχει καὶ τοῦ » Ἱεροῦ τῶν Βυζαντίων, καὶ τοῦ Ἱεροῦ τῶν Χαλκηδονίων, ὅπερ ἐστὶ τοῦ » στόματος τοῦ Εὐξείνου τὸ στενότατον. Προΐοντι γὰρ δέκα σταδίους, » ἄκρα ἐστὶ πενταστάδιον ποιούσα τὸν πορθμὸν, εἴτα δίσταται ἐπὶ πλέον, » καὶ ποιεῖν ἄρχεται τὴν Προποντίδα « (1).

Τὸ δὲ φρούριον τοῦτο ἐκτίσθη ὑπὸ Μεχμέδ τοῦ Β', καταντικρὺ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς παραλίας προεκτισμένου ἤδη, καθὰ προείπομεν, ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ, Μεχμέδ τοῦ Α'. Ἦρξατο δὲ τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ τῇ

(1) Στράβ. γεωγραφ. Βιβλ. Ζ', κεφ. 6.

κς' Μαρτίου τοῦ 1452 (1), τὸν δὲ Ἰούνιον ἢ, κατὰ τὸν Φραντζήν, Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐν διαστήματι δηλονότι τεσσάρων μόλις μηνῶν, συνετέλεσεν αὐτό. Ἀλλ' ἀκούσωμεν τὸν αὐτόπτην Ἱστορικὸν Δούκαν, διηγούμενον μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἀφελείας τὰ περὶ τούτου. » Καὶ δὴ κα-
 » ταλαβὼν μίαν ῥαχίαν κάτωθεν τοῦ Σωσθενίου, καλουμένην ἔκπαλαι
 » Φονέαν, ἐκεῖ ὡς ἐν τριγώνῳ σχήματι τὸν θεμέλιον ὥριστο πηγύναι.
 » Ὁ καὶ γενόμενον, τὴν κλῆσιν τοῦ κάστρου μπάς-κασέν ἐκέλευσε
 » καλεῖσθαι, ἐξελληνιζόμενον δὲ ἐρμηνεύεται Κεφαλοκόπτης . . . Διένειμε
 » δὲ τὴν οἰκοδομὴν οὕτως. Τῷ μὲν Χαλὶλ-πασσᾶ (2) δέδωκε μίαν τῶν
 » γωνιῶν τῶν ἐν τῇ θαλάσῃ κειμένων, τοῦ οἰκοδομῆσαι πύργον ἓνα
 » ὑπερμεγέθη καὶ στερρόν ὡς ἀκρόπολιν· τῷ δὲ Ζαγάνῳ (3) ἕτερον ἐν τῇ
 » ἐτέρᾳ γωνίᾳ τῇ κειμένῃ ἐν τῇ ξηρᾷ, μέγαν καὶ αὐτόν· τῷ δὲ Σαριτζῖᾳ
 » (4) ἄλλον ἐν τῇ τρίτῃ γωνίᾳ. Τοὺς αὐτοὺς τρεῖς πύργους (» ὧν ὁ κατὰ
 » θάλασσαν, κατὰ τὸν Φραντζήν, ὀλίγον τι μείζων τῶν ἄλλων ὑπάρχει),
 » ὡς ἀντίμαχα καὶ ἀκροπόλεις, ἐκ τῶν οἰκείων ἀναλωμάτων· τὸ δὲ τεῖχος,
 » καὶ τὴν ἐτέραν ἄλλην (ἱσ. ὄλην) τοῦ κάστρου οἰκοδομὴν αὐτὸς ὁ ἡγε-
 » μὼν ἀνελάβετο. Καὶ ἦν ἰδεῖν συρρέοντα τὰ πλήθη ἐκ τῶν ἀπανταχοῦ
 » τῆς γῆς μερῶν σὺν τοῖς Καδδίσι, ἡγουν τοῖς Κριταῖς, ἐπάνω κεφαλικῆς
 » τιμωρίας, τοῦ τυράννου προστάξαντος. Καὶ διαμερίσας τὴν χτίσιν ἀνά
 » πῆχεως τῷ τεχνίτῃ, οἱ τεχνῖται ὡς χίλιοι, καὶ ἐν (ἱσ. ἐνί) ἐκάστῳ
 » τεχνίτῃ ὑπουργοὶ δύο ἐγγὺς αὐτοῦ, ἐξώθεν τοῦ τείχους, καὶ ἐσωθεν
 » ἕτεροι τοσοῦτοι καὶ τεχνῖται καὶ ὑπουργοί. Οἱ δὲ κομίζοντες πέτρας,
 » ἄσβεστον, πλίνθους ὀπτοὺς, ὑπὲρ ἀριθμόν. Καὶ αὐτοὶ οἱ μεγιστᾶνες
 » κατὰ καιρὸν ὑπουργοῦν, καὶ πέτρας καὶ ἄσβεστον ἐδίδουν, ὀρῶντες τὴν
 » τοῦ τυράννου ὀμότητα. Τὴν δὲ παρακομιδὴν, καὶ ἐκ τῆς Περαιᾶς, καὶ
 » πρὸς τὸ Βυζάντιον ἄπασαν, παρὰ τῶν ἐρειπίων τῶν κειμένων τῶν ποτὲ
 » μεγάλων ἀναθημάτων ἐλάμβανον· ἐξ ὧν καὶ τινὰς κίονας μετακομίσαντες
 » ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ, τινὲς τῶν τῆς
 » πόλεως, ζήλω κινούμενοι, ἐξήλθον τοῦ κωλύσαι τοὺς Τούρκους. Καὶ δὴ
 » συλληφθέντες, πάντες διὰ μαχαίρας ἀπέθανον . . . Ἀπαρτίσας δὲ καλῶς
 » τὸ φρούριον, καὶ εἰς πάχος τὰ τεῖχη καὶ τοὺς πύργους λ' σπιθαμὰς
 » ἐκτείνας (5), καὶ τὸ ὕψος εἰς τὸ ἀρκοῦν (καὶ μολύβδῳ σκεπάσας, κατὰ

(1) Ὁ Χάμιρ λέγει τῷ 1451, δύο ἔτη πρὸ τῆς ἀλώσεως, μετρῶν ἕως Τουρκικῶς τὰ ἔτη.

(2) Οὗτος ἦν ὁ ὑπερασπιζόμενος τοὺς Γραικοὺς, ὄθεν καὶ Γκιοῦρ-ὀρταῦ (σύντροφος τῶν ἀπίστων) παρὰ τῶν Τούρκων καλούμενος, φιλοδωρότατος καὶ φρονιμώτατος ἀπάντων τῶν τότε ὁμοταγῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ τέταρτος τὴν σειρὰν τῶν ἀπὸ τοῦ 1369 τεσσάρων βεζιρῶν τῶν ἀπὸ τοῦ γένους Τζενδερελήδων, οἱ τινες τὴν ὑπατὴν ἀρχὴν ταύτην, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκτελέμενοι, διεξήγαγον. (3) Σσαρχὺν τῷ εὐνούχῳ. (4) Σαριτζῖ ἢ Καριντζῖ. (5) Ὁ Φραντζῆς δίδει 25 μὲν ποδῶν πλάτος εἰς τὰ τοῦ φρουρίου τεῖχη, 32 δὲ ποδῶν εἰς τὸ ἔσωθεν αὐτῶν εὐρύχωρον.

» τὸν Φραντζήν, τοὺς πύργους), καὶ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Χαλίλ-πασσᾶ χῶ-
 » νας χαλκοῦς, ἀπολύοντας πέτρας ὑπὲρ 600 λιτρῶν τὸ βάρος, καὶ τῷ
 » Φερουζ-ἀγά μετὰ 400 νέων παραδούς τὴν τοῦ φρουρίου φυλακὴν, αὐτὸς
 » εἰς Ἀνδριανούπολιν ἐπορεύετο (1). »

Οἱ τρεῖς τοῦ φρουρίου τούτου πύργοι χαρακτηρίζουσι παρὰ τοῖς Ὀθω-
 μανοῖς, ἐν εἴδει καρκινικοῦ μονογράμματος, τὸ τοῦ θεμελιωτοῦ ὄνομα,
 Μῦμ, Χα, Μῦμ, λαμβανομένου καὶ τοῦ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν μικροτάτου
 τετάρτου πύργου ὡς Δάλ. Τὰ δὲ θαλάσσια αὐτοῦ τείχη εἶνε διπλά, διε-
 στηκότα ἀλλήλων ἐξ πόδας, καὶ αἱ τοξότιδες τοῦ ἐξωτέρου περιτειχι-
 σματος ἀποτετειχισμέναι. Σώζεται δὲ ἐν αὐτῷ καὶ κινστέρνα τριώροφος,
 εἴτε πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ ὕδατος ἐν καιρῷ πολιορκίας, εἴτε πρὸς δια-
 τήρησιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς σήψεως, πρὸς τὸ μὴ διαφθεῖρεσθαι διὰ μιᾶς, εἴτε
 καὶ πρὸς ἀποφυγὴν φαρμακώματος τυχόν ὑπὸ προδοσίας. Τὰς δὲ κωνοει-
 δεῖς μολιβδοςκεπάστους στέγας τῶν πύργων τούτων ἀφείλον οὐ πρὸ πολ-
 λῶν ἐτῶν, καθὼς καὶ τὰς τοῦ Ἑπταπυργίου καὶ τοῦ Μεγάλου Πύργου
 τοῦ Γαλατᾶ, ὡς διδούσας τῷ ὄντι εἰς τὰ κτίρια ταῦτα σχῆμα ἀνεμομύ-
 λων. Ἐκ τῶν τριῶν δὲ αὐτοῦ θυρῶν, ἡ μία εἶνε κεκλεισμένη· ἐκ δὲ τῶν
 λοιπῶν δύο, ἡ μὲν ἀνοίγεται πρὸς τὴν παραλίαν καὶ τὸ χωρίον, ἡ δὲ πρὸς
 τὸ ὄρος καὶ τὰ ταφεῖα τῶν Σσεχχυδλέρ.

Τὴν πρώτην δὲ τοῦ φρουρίου ὁρμὴν ὑπέστη ὁ δυστυχῆς Οὐνετεὸς πλοίαρ-
 χος Ἑρρίτσος, ἀνασκολοπισθεὶς, ἀφ' οὗ κατεδυθίσθη τὸ πλοῖόν 'του ὑπὸ
 τῆς τερατώδους σφαίρας τοῦ ἐν αὐτῷ κανονίου, διότι, διαπλέων, ἔδεν ἐ-
 χάλασε τὰ ιστία. Πρῶτοι δὲ ἐν αὐτῷ δέσμιοι κατεκλείσθησαν οἱ ἱππῶται
 τῆς Μελίτης, καὶ ἔκτοτε ἐχρησίμευεν ὡς εἰρκτὴ τῶν αἰχμαλώτων χρι-
 στιανῶν ἡγεμόνων, καὶ ἐν αὐτῷ ἀπαγχονισθεὶς ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν
 καὶ ὁ Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρης, ὁ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας, τῷ 1634,
 μετὰ τὴν πέμπτην αὐτοῦ ὀκτωκαιδεκάμηνον πατριαρχεῖαν, διαταγῇ τοῦ
 ἐπιτροπεύοντος τοῦ Κράτους Μουσᾶ-πασσᾶ, ἀπόντος Σουλτάν Μουράδ
 τοῦ Δ' εἰς Βαβυλῶνα· Ἐφ' ἡμῶν δὲ, ἐχρησίμευεν ὡς εἰρκτὴ καὶ ἀνδρο-
 κτάσιον τῶν Γενιτσάρων, ὧν τὴν καθ' ἓνα σύντροφον ἐλάττωσιν ἀνήγγε-
 λεν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ νυκτὸς, ὁ τοῦ κανονίου χρότος. Οἱ ἐκτελε-
 σταὶ τῶν καταδικῶν τούτων ἦσαν συνήθως Γύφτοι, ἐνοικοῦντες ἐν τῷ
 φρουρίῳ πανέστιοι, ὁ δὲ συνήθης τῆς ἐκτελέσεως τρόπος ἦν ὁ ἐξῆς. Περὶ
 τὰς 8—9 πρὸ τοῦ μεσονυχτίου ὁ σιδηροῦς καταρράκτης, ὁ κατακλείων
 ἐντὸς τοῦ, μέχρι τῆς θαλάσσης καθικνουμένου, ὡς λέγεται, καθύγρου,
 σκοτεινοτάτου, δυσωδεστάτου καὶ μυῶν καὶ σκορπίων βρύοντος ὑπογείου
 (κανλὺ-χουγιού), τοὺς εἰς θάνατον καταδικασμένους κακούργους καὶ

(1) Δούκ. Ἱστορ. ΛΕ'.

μιαιφόνους τούτους, ἤνοιγετο μετὰ κρότου, φωνῇ δέ τις, ἐπιτετηδευμένη ἐπὶ τὸ φιλικώτατον καὶ παρηγορητικώτατον (εἵπομεν δὲ καὶ ἄλλοι θι εἰς τὰ τοιαῦτα ἐξέχουσιν οἱ Ἀσιανοί), ἀνεκάλει ὀνομαστί τὸν καταδίκων, εὐαγγελιζομένη αὐτῷ δὴθεν τὴν σωτηρίαν. » Ἐλα, παλληκαρᾶ μου (ἰῖτίμ), αἱ ἁμαρτίαι σου ἐτελείωσαν, ἐξεδόθη ἡ ἄφεσις σου, χάρις εἰς τοὺς πολλοὺς σου φίλους, εὐχου ὑπὲρ τῶν προστατῶν σου καὶ τοῦ πολυχρονίου ἡμῶν ἀνακτος κτλ. κτλ. Ὁ δεσμώτης ἐν τούτοις, ἀποχαιρῶν τοὺς συντρόφους ἑαυτοῦ, οἵτινες τὸν παρεκάλουν ἵνα ἐνθυμηθῇ καὶ αὐτοὺς, καὶ τὸν ἐπεφόρτιζον μὲ παραγγελίας, ἀνῆρχετο πρόθυμος τὴν κλίμακα. Ἀλλ' ἅμα κατηρβράσσετο ἡ καταπακτὴ ὀπισθεν αὐτοῦ, τῷ ἀνηγγέλλετο ἡ τελευταία ἑαυτοῦ ὥρα, καὶ παρήγγελλετο ἵνα προσευχηθῇ. Μετὰ δέκα δὲ, τὸ πολὺ, λεπτά, ὁ κρότος τοῦ κανονίου, ὅς τις ἐπάγωνε καὶ τὸν μυελὸν τῶν ὀστέων τῶν ἐν τῷ φρέατι καταδίκων, ἔδιδεν ἀφορμὴν εἰς τὴν φράσιν: » Ἴδου καὶ ἕτερος«, ἐπαναλαμβανομένην εἰς ὅλας τοῦ Καταστένου καὶ τῆς Πόλεως τὰς οἰκίας. Πλοιάριον δέ τι, προσωρμισμένον ἐπὶ τούτῳ, ἐδέχετο ἐν αὐτῷ τὸ πτώμα, δεδεμένον ἐντὸς σάκκου, ἔχοντος βαρὺν λίθον προσηρημένον, καὶ μακρυνόμενον βήματά τινα ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, κατεβύθιζεν αὐτὸ εἰς τὰς δίνας τοῦ ρεύματος, δεῖπνον ἀρεστὸν εἰς τοὺς καρχαρίας, οὓς εἶχον διὰ τοῦτο ἐθάδας οἱ χηραμοὶ τῶν ἐνταῦθα βράχων.

Τὸ μέρος δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου, ὅπου προσπίπτων, ὡς προείπομεν, σφοδρότατος ἑαυτοῦ ὁ ῥοῦς, τρέπεται βίᾳ πρὸς τὴν Ἀσίαν, ἐκαλεῖτο πάλαι, κατὰ τὸν Διονύσιον, Πυρρὴ Κύων, εἴτε διὰ τὴν χαλεπότητα καὶ τὸ δηκτικόν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ ρεύματος, προσβάλλοντος κυνὸς δίκην, καὶ ταύτης ξανθῆς (χαλεπωτέρας δέ φασιν εἶναι τὰς τοιαύτας, ὡς καὶ ταύρους τοὺς πυρρὸς, οὐ μὴν δὲ ἄλλα καὶ ἀνθρώπους τοὺς Πυρρῆας), τὰς ναῦς, εἴτε διὰ τινὰ κύνα ποιμενικὴν, περιτρέχουσιν τὴν ἐνταῦθα ἀκτὴν, καὶ ὑλακτοῦσαν τοὺς διὰ τὴν τοῦ ρεύματος βίαν ἀποβαίνειν ἢ γοῦν προσίσχειν ἀναγκαζομένους, εἴτε καὶ διὰ τινὰ βράχον, κυνὸς ὁμοίωμα παρεχόμενον καὶ προέχοντα τῆς ἀκτῆς, οἷα δὴ καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα αἰτιώτατα γέγονε καὶ ἀκρωτηρίοις καὶ σκοπέλοις παρωνομάσθαι, οἷον αὐτίκα ἡ Σκύλλα, καὶ τὸ Σκύλλαιον, καὶ Κριδός, καὶ Κάραμβις κτλ. Διακρίνει δὲ ὁ συγγραφεὺς οὗτος περιγραφικώτατα δύο ρεύματα περὶ τὰ Ἑρμαῖον, διέχοντα ἀλλήλων ὑπὲρ τὰ χίλια βήματα, αὐτότε τοῦτο τὸ τῆς Πυρρῆς κυνὸς, καὶ τὸ τοῦ Ῥοῶδους ἄκρου, κληθέντος οὕτως ἀπὸ τοῦ συμβαίνοντος. Ἔστι δὲ τοῦτο κυρίως περὶ τὸ μέσον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ἀκρωτηρίου, ὅπερ, ἐξογκούμενον ἐνταῦθα εἰς διαφόρους βουνούς, ὧν ὁ μέσος, εἰς ἱκανὸν ἀνηγμένος ὕψος, προήκει μέχρι καὶ τῆς ἀκτῆς ἀπόκρημνος, μόλις ἀπέλειπεν ἐπὶ Γυλλίου διάστημα ὁδῷ τινι χειροποιήτῳ ἐπὶ τῆς ἀπορ-

ῥῶγος. Ἐκαλεῖτο δὲ Φονέας (1), διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, δι' ἣν καὶ σήμερον ὀνομάζεται Τουρκισί Σεϊτάν-Ἀχχυνδὶ (διαβολόρρευμα), καὶ ἀπέχει τοῦ μὲν μέρους, ὅπου ἐξεύχθη, καθὼς θέλομεν μετ' ὀλίγον εἰπεῖν, ἡ γέφυρα τοῦ Δαρείου, 800 βήματα, ἄλλα δὲ τόσα τοῦ Κόλπου τῆς Φιδαλείας καὶ τοῦ τῶν Γυναικῶν λιμένος. Καὶ ἴσως ἡ χειροποίητος αὕτη τοῦ Γύλλιου ὁδὸς ἐστὶν αὕτη ἐκείνη, ἣν, κατὰ τὸν Αἰλιανὸν καὶ τὸν Διονύσιον, ἐσχημάτισαν ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ βράχου οἱ καρκῖνοι, ἀποβαίνοντες τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ξηρὰν, ὅταν βούλωνται διαβῆναι τὸ ρεῦμα, καὶ πάλιν καταδυόμενοι εἰς τὴν θάλασσαν, ἀφ' οὗ ὑπερβάλλωσιν αὐτό, ἀπαρallάκτως καθὰ ποιοῦσι καὶ σήμερον οἱ τὸν Βόσπορον ἀναπλέοντες ἀθάλασσοι, ῥυμουλκουμένων κἀνταῦθα, ὡς καὶ ἐν ταῖς Ἑστίαις, τῶν πλοίων αὐτῶν κενῶν ὑπὸ τῶν ἐπὶ τούτῳ παραδοκούντων ἐπὶ τοῦ ἄκρου ἀγωγέων, ὅπερ οὐδὲν ἔχει τὸ ἀπίθανον, ἀφ' οὗ καὶ οἱ μύρμηκες, ὡς γνωστὸν, κοιλαίνουσι τῷ χράνῳ κατὰ μῆκος τοὺς βράχους ὁδοιποροῦντες. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἀμίαι ἀλίσκονται παμπληθεῖς, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων ἰχθύων αἱ ἀγέλαι, παρεμποδιζόμεναι τῷ ρεύματι. Τὸ διάστημα τοῦτο (σειρὰ-γιαλλαρὺ) ἐξωκοδόμεναι σήμερον ἅπαν ὑπὸ τῶν θεριζόντων ἐνταῦθα μεγιστάνων τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κλήρου, ἀσμενιζόντων, ὡς προείπομεν, τοῖς ἀθρουδοτέροις καὶ μὴ ὀχλουμένοις ὑπὸ τῆς προσορμίσσεως τῶν νεῶν αἰγιαλοῖς τοῦ Βοσπόρου.

Ἐνταῦθα λέγουσι (καὶ φαίνεται ἀναντίρρητον) ὅτι ἐγένετο καὶ ἡ τοῦ Δαρείου ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην διάβασις, στρατεύοντος ἐπὶ Σκύθας, γεφυρώσαντος αὐτῷ τὸν Βόσπορον Μανδροκλέους, ἡ μᾶλλον Ἀνδροκλέους, τοῦ Σαμίου, εἰ καὶ ὁ Ἰζέτζης, καὶ τοι γνωρίζων, καθὼς ὁ ἴδιος μεγαληγορεῖ (ἐν ᾧ ὁ δὲ εἶνε διόλου παράδοξον, ἀφ' οὗ ἦτον Κωνσταντινουπολίτης) τὸν Βόσπορον ἀκριβέστερον τῶν Γεωγράφων καὶ τῶν Ἱστορικῶν ἀπάντων, τοποθετεῖ τὴν γέφυραν ταύτην, ἡ περὶ τὸ Ἡραῖον, ἡ περὶ τὴν Δάμαλιν, καὶ, τὸ παραδοξότατον, διατείνεται ὅτι ταῦτα λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἐν ᾧ ὁ Ἱστορικὸς οὗτος, εἰ καὶ εἰκάζων, λέγει ὁμοῦς ῥητῶς, ὅτι » ὁ χῶρος, τὸν ἔξευξε Δαρεῖος, μέσον ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ » τοῦ ἐπὶ τοῦ στόματι Ἰροῦ (2)«. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τοσοῦτος Εὐστάθιος οὐδαμοῦ ἐθάῤῥησεν ὀνομάσαι (λέγει ὁ Γύλλιος) τὸν τόπον, ὅπου ἡ γέφυρα ἔξευκται, καὶ τοι παρασχὼν αὐτῷ, πολλαχοῦ μὲν καὶ ἄλλοι, μάλιστα δὲ ἐν οἷς φησι, » περὶ που τὸ Ἱερὸν στόμα », καὶ τούτου μᾶλλον ὅπου ἀνερευνᾷ ποῖα τὰ τοῦ Βοσπόρου στενότερα. Τὸν γὰρ Ἱερνάνδον συγγνωστὰ καθεῖν ἂν τις οἰήσαιτο (ὁ αὐτὸς φησι συγγραφεὺς), Γότθον ἂν

(1) Καὶ ὅχι Φωνήεις, καθὼς τὸ ἐξέλαβεν ὁ σοφὸς Γύλλιος, ὅς τις καὶ ἐτυμολογεῖ διὰ τοῦτο τὴν λέξιν ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα γινομένης ἡχῆς τοῦ ρεύματος, καχλάζοντος δίκην λέδητος περὶ τὴν ἀκτὴν. Ἀλλ' ἴδε περὶ τούτου τὸν Δούκαν ἐν τῷ παραπεσθίνῃ (σελ. 126) αὐτοῦ χωρίῳ. (2) Ἡρόδ. Δ', 87. »

θρωπον και τοῦ Βοσπόρου ἀθέατον, λέγοντα τὸν Δαρεῖον σχεδίαις πλω-
ταῖς ἀπὸ Χαλκηδόνος περαιωθῆναι εἰς Βυζάντιον. Ἄλλ' ἐκθέσωμεν πρῶ-
τον ὁλόκληρον τοῦ Ἱστορικοῦ τὸ χωρίον. » Δαρεῖος δέ, ἐπεὶ τε πορευό-
» μενος ἐκ Σούσων ἀπῆκετο τῆς Καλχηδονίης ἐπὶ τὸν Βόσπορον, ἵνα ἔξευ-
» κτο ἡ γέφυρα, ἐντεῦθεν ἐσθὰς εἰς νέα ἐπλωε ἐπὶ τὰς Κυανέας καλευ-
» μένας, τὰς πρότερον πλαγκτὰς Ἑλληνές φασι εἶναι, ἐζόμενος δὲ ἐπὶ τῷ
» Ἰρῷ ἐθνεῖτο τὸν Πόντον, ἐόντα ἀξιοθέητον. . . Τούτου τοῦ πελάγους
» τὸ στόμα ἐστὶ εὖρος τέσσερες στάδιοι, μῆκος δὲ τοῦ στόματος, ὁ αὐ-
» χὴν, τὸ δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃ δὴ ἔξευκτο ἡ γέφυρα, ἐπὶ στα-
» δίους εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐστὶ· τείνει δ' εἰς τὴν Προποντίδα [ὁ Βόσπορος·
» ἡ δὲ Προποντὶς . . . καταδιδοὶ εἰς τὸν Ἑλλήσποτον . . . ἐκδιδοὶ δὲ ὁ
» Ἑλλήσποντος εἰς χάσμα πελάγους, τὸ δὴ Αἰγαῖον καλεῖται . . . . Ὁ
» δὲ Δαρεῖος ὡς ἐθνήσατο τὸν Πόντον, ἐπλωε ὀπίσω ἐπὶ τὴν γέφυραν,
» τῆς ἀρχιτέκτων ἐγένετο Μανδροκλῆς Σάμιος· θηησάμενος δὲ καὶ τὸν
» Βόσπορον, στήλας ἔστησε δύο ἐπ' αὐτοῦ λίθου λευκοῦ, ἐνταμὼν γράμ-
» ματα, ἐς μὲν τὴν Ἀσσύρια, ἐς δὲ τὴν Ἑλληνικὰ, ἔθνεα πάντα, ὅσα
» περ ἦγε· ἦγε δὲ πάντα, τῶν ἦρχε· τούτων μυριάδες ἐξηριθμήθησαν χω-
» ρὶς τοῦ ναυτικοῦ ἐβδομήκοντα σὺν ἱππεῦσι, νέες δὲ ἑξακόσαι συνελέ-
» χθησαν. Ἦσι μὲν νυν στήλησι ταύτησι Βυζάντιοι, κομίσαντες ἐς τὴν
» πόλιν ὕστερον τούτων, ἐχρήσαντο πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθωσίης Ἀρ-
» τέμιδος, χωρὶς ἐνὸς λίθου (οὗτος δὲ κατελείφθη παρὰ τοῦ Διονύσου τὸν
» νηὸν ἐν Βυζαντίῳ γραμμάτων Ἀσσυρίων πλέος). Τοῦ δὲ Βοσπόρου ὁ χω-
» ρος, τὸν ἔξευξε βασιλεὺς Δαρεῖος, ὡς ἐμοὶ δοκέειν συμβαλλομένῳ,
» μέσον ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ τοῦ ἐπὶ τῷ στόματι ἱροῦ. Δαρεῖος δὲ μετὰ
» ταῦθα, ἡσθεῖς τῇ σχεδίῃ, τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς, Μανδροκλέα τὸν Σά-
» μιον, ἐδωρήσατο πᾶσι δέκα· ἀπ' ὧν δὴ Μανδροκλῆς ἀπαρχὴν, ζῶα γρα-
» ψάμενος πᾶσαν τὴν ζεύξιν τοῦ Βοσπόρου καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον ἐν
» προεδρίῃ κατήμενον, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, ταῦτα γρα-
» ψάμενος ἀνέθηκε εἰς τὸ Ἡραῖον, ἐπιγράφας τάδε·

» Βόσπορον ἰχθυόεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε

Μανδροκλῆς Ἦρη μνημόβουνον σχεδῆς,

» Αὐτῷ μὲν στέφανον περιθείς, Σαμίοισι δὲ κύδος,

Δαρείου βασιλέος ἐκτελέσας κατὰ νοῦν.

Καὶ τὴν μὲν γέφυραν εἰκὸς ἐξεῦχθαι διὰ πλοίων, ὁποῖαν περιγράφει ὁ
αὐτὸς Ἱστορικός καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Ξέρξου ζευχθεῖσαν ἐπὶ τοῦ Ἑλλήσπον-
του, καθ' ὅσον μάλιστα τὴν ὀνομάζει καὶ σχεδίαν· τὸν δὲ τόπον, ὅπου ἐ-
ζεύχθη αὕτη, δύναται τις, λέγει ὁ Γύλλιος, νὰ προσδιορίσῃ ἐκ τῆς τῶν
τόπων ἐπόψεως, ὅσον οἶόν τε ἀκριβέστερον. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ [μὲν ἀπόστα-
σις, ἡ μεταξὺ τοῦ στενοῦ, ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπὶ πέντε

διήκει στάδια· ἡ δὲ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς διάρκεια τοῦ ρεύματος ἐπὶ τρία περίπου· ἡ δὲ ὁρμὴ τοῦ ρεύματος οὐκ ἔστι, καθὰ προείπομεν, πανταχοῦ ἡ αὐτὴ· ἐν μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ σταδίῳ, τῷ πρὸς βορρᾶν, διαχεόμενον τὸ ρεῦμα εἰς πλατυτέραν ἐπιφάνειαν, ῥέει ἡρεμαιοτέρον· ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς δύο σταδίοις, ἀπὸ τῆς τοῦ φρουρίου δηλαδὴ πύλης, ἄχρι τῆς περατούσης τὴν ἀνατολικὴν τοῦ ἀκρωτηρίου πλευρὰν γωνίας, ὅπου ἡ ἄκρα κάμπτεται πρὸς δυσμὰς καὶ τὸν τῶν Χηλῶν κόλπον, ὀξύτερον ἑαυτοῦ καὶ περιδινέστερον, τὸν Μανδροκλέα εἰκὸς, ἀρχιτεκτονικὸν ἄνδρα, πρὸς τὸ ἀποφυγεῖν τὰς δίνας καὶ τὴν ὀξύτητα τοῦ ρεύματος, ζεύξαι τὴν γέφυραν ἐπέκεινα τῆς τοῦ φρουρίου πύλης, οὐ κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Ἀσίας φρούριον, ἀλλ' ἐγκαρσίως, μικρὸν ἀνωτέρω αὐτοῦ, εἰς τὸ μέρος τὸ καλούμενον πάλαι Κόρμον (Ὅην) ἢ Κικῶνειον.

Οὐκ ἀπίθανον ἐπίσης φρονεῖ ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ὅτι ὁ Μανδροκλῆς, διαίωνίζων οὐ μόνον τὴν τοῦ Δαρείου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ἐν τῷ Βοσπόρῳ, ἐλατόμησέ τι ἐν εἵδει ἐξέδρας ἢ δίφρου, ἣν ὁ Ἡρόδοτος προεδρίαν καλεῖ, ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα σκοπιάς, ἀφ' ἧς κατώπτευσεν ὁ Δαρεῖος τὸν Βόσπορον καὶ τὴν διάβασιν τοῦ πολυαρίθμου αὐτοῦ στρατοῦ· ἡ δὲ ἐξέδρα αὕτη καὶ ἐσώζετο, καθὰ λέγεται, καθὼς ἐσώζετο, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, καὶ ἡ τοῦ Ξέρξου ἐν τῇ Ἀβύδῳ, λευκοῦ λίθου πεποιημένη. Πρὸς ἀναζήτησιν δὲ αὐτῆς, προσθέτει μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ εὐτραπείας ὁ Γύλλιος, πάντας ἂν τοὺς ἐνταῦθα ἀνεμόχλευσα λίθους, εἰ μὴ οἱ τοῦ φρουρίου ἄγρυπνοι φύλακες, καὶ τῆς Πυρρῆς κυνὸς χαλεπώτεροι, καὶ Πυρρῆος παντὸς ἰταμώτεροι, οὐ μόνον τοὺς πεζῇ παραπορευομένους, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἀνηρεύνων καὶ κατεσχόπευσον τοὺς παραπλέοντας.

Τὸ δὲ Ἡραῖον, εἰς ὃ ὁ Μανδροκλῆς ἀνέθηκε, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, τὴν εἰκόνα τῆς τοῦ Βοσπόρου διαβάσεως, ἐν ἣ καὶ αὐτὸς ὁ Δαρεῖος ἐξηγράφιστο, » ἐν προεδρίῃ κατήμενος «, εἶναι φρονεῖ ὁ Γύλλιος ἢ τὸ ἐπὶ Θράκης ὑπὸ Σαμίων συνωχισμένον, ἢ τὸ μεταξὺ Ἀκρίτα καὶ Χαλκηδόνος, κατὰ τὸν τοῦ Μενίππου Περίπλουν (1), ἢ καὶ αὐτὸ, τέλος, τὸ ἐν τῇ αὐτοῦ πατρίδι Σάμῳ.

Ἐντεῦθεν διέβησαν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ οἱ Γότθοι καὶ οἱ Σταυροφόροι, καὶ πολὺ παραβολώτερον πάντων οἱ Παταινάκαι (2) τῷ 1049 ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου.

Τὸ δὲ παρὰ τὴν προσάρκτιον τοῦ φρουρίου πλευρὰν κείμενον καὶ ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμούμενον χωρίον, κατοικεῖται μόνον ὑπὸ Ὀθωμανῶν, καὶ ἔχει, μετὰ τοῦ ἀναποφεύκτου διὰ τοὺς Μωαμεθανοὺς λουτροῦ, καὶ κρήνην ὕδρα-δραγωγουμένην ποτιμωτάτῳ ὕδατι. Τὸ δὲ τζαμίον, κτισθὲν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τινος εὐλαβοῦς, Χαφύζ-ἢ Χατζῆ-Κεμάλ-ἐδ-δίν, ξύλινον, ἀνωκοδομήθη

(1) Ἰδε. Φενέρ-μπαγτεσί. (2) Ἰδε σελ. 16, 17 τοῦ Α' Μέρους.

τῷ 1746, πυρποληθὲν μεθ' ὅλου τοῦ χωριδίου, λίθινον, ἐπὶ Σουλτάν -
-Μαχμούδ τοῦ Α', προσεπαυξήθην καὶ κοσμηθὲν δι' ὑψηλῶν μιναρῶν.
Ἵπάρχει δέ, παρὰ τοῦτο καὶ τρία τέσσαρα ἄλλα, ὧν ἓν τὸ παρωνυμού-
μενον ἀπὸ τοῦ πλησίον διπλοῦ λουτροῦ, χρονολογουμένου ἀπὸ Βαγιαζήδ
τοῦ Β', καὶ ἐντὸς τοῦ φρουρίου μεστζήτιον, τοῦ ὁποίου ὁ ἱμάμης μισθοδο-
τεῖται ἐκ τοῦ ταμείου τῆς Ἀγ. Σοφίας.

ΚΑΜΨΑΝΤΙ δὲ πρὸς βορρᾶν τὸ Ἑρμαῖον, ἀπαντᾷ (λέγει ὁ Διονύσιος)
πέτρα αὐτοφυῆς λευκὴ, ἀετῷ ἐοικυῖα, ἔχοντι ἀναπεπταμένας τῆς πτέρυ-
γας, καὶ καλουμένη Φιδάλεια, ἔστι δὲ οὔτε νῆσος, διότι συνέχεται με-
τὰ τῆς ξηρᾶς, οὔτε ἡπειρος, διότι περικλύζεται τῇ θαλάσῃ. Ταύτην
φασὶ Προσιδῶνα, τὸν πατέρα ἢ πάππον Φιδαλείας τῆς τοῦ Βαρδύσου, ἀ-
ποβρήξαντα τῆς ἡπείρου, καὶ κατὰ τοῦ θυθοῦ ριζώσαντα, νῆσον εἶναι
ποιῆσαι καὶ τάφον τῆς θυγατρὸς, ἐνταῦθα καταπεσοῦσης εἰς τὸ πέλαγος,
αἰσχυνομένην καὶ δεδοικυῖαν τὸν πατέρα, μετὰ τὸ συνελθεῖν τῷ Βύζαντι.
Κατ' ἄλλας δὲ παραδόσεις, αὐτὴ ἡ καταπεσοῦσα κόρη μετεμορφώθη εἰς
τὴν πέτραν, ἣν, μὴ σωζομένην πλέον, εἴτε ὡς ἀποκοπέσαν, εἴτε ὡς
συγχωσθεῖσαν, ὀνομάζουσιν ὁμῶς οἱ Τούρκοι, ἐξ ἀκοῆς ἔχοντες ἴσως
αὐτὴν τε τὴν εἰρημένην παράδοσιν καὶ ἄλλην ῥηθησομένην μετ' οὐ πολὺ
περὶ τοῦ πλησίον λιμένος, Κχιζλίάρ-μπουρνού.

Ἀπ' αὐτῆς παρονομάζεται ὁ κόλπος τοῦ

Μπλατᾶ-ίλιμαν,

πρὸς ὃν ἤδη μεταβαίνομεν, εἰσέχων ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς βαθὺς
ἐντὸς τῆς ἡπείρου, καὶ σχηματίζων τὸν καλούμενον Γυναικῶν λιμέ-
να, εἴτε διὰ τὸ πάντῃ ἀσφαλὲς καὶ ἀχύμαντον, εἴτε διότι ἡ ἐν αὐτῷ ἀ-
λιεῖα ἦν καὶ γυναιξὶν ἐφικτὴ, εἴτε διὰ τὴν ἐπομένην ἱστορικὴν αἰτίαν, ἣν
ἀναφέρει Στέφανος ὁ Βυζάντιος, » Ἔστι, λέγων, καὶ Γυναικῶν λιμὴν
» περὶ τὴν λεγομένην Φιδάλειαν, τὴν μεταξὺ Ἀνάπλου καὶ τοῦ Λεωσθε-
» νείου. ἐνθα φασὶ τὴν γυναῖκα Βύζαντος Φιδάλειαν, διώξασαν ἅμα ταῖς
» γυναιξὶ τοὺς μετὰ Στροϊδοῦ τοῦ ἀδελφοῦ Βύζαντος τῇ πόλει ἐπιθεμένους,
» τῶν πολιτῶν μὴ παρόντων, νικῆσαι, διώξασαν μέχρι τοῦ λιμένος, καὶ
» οὕτως ὀνομάσαι. Τὸν λιμένα τοῦτον, οὗ τινος τὸ ἀρχαῖον ὄνομα ἐτυ-
μολογοῦσί τινες ἀπὸ τῆς φειδοῦς καὶ τῆς ἀλείας, ὡς φειδοῖ κατ' ἀρχὰς
ἀλειουμένων ἐνταῦθα τῶν, πρωτοφανησίων ἐν ἅπαντι τῷ Βοσπόρῳ,
πηλαμύδων, ὁ Γύλλιος ἐπ' αὐτοῦ καλεῖσθαι φησὶν ὑπὸ τῶν Γραικῶν Σα-
ραντακόπαν(ον), διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ εἰσβάλλοντος ἐν αὐτῷ ποταμίου
ἐστημένην ξυλὴν γέφυραν, βαίνουσιν ἐπὶ τεσσαράκοντα καταπήγων, καὶ

ἐκτεινομένην, διὰ τὰ περὶ αὐτὴν πλήρη καλάμων ἑλγ., ἐπὶ 300 βήματα. Ἔστι δὲ εὐορμότερος καὶ βαθύτερος ἀπ' ἄρκτου ἢ περ ἀπὸ δυσμῶν, καὶ ἔχει περιφέρειαν 800 βημάτων.

Τὸ δὲ σημερινὸν αὐτοῦ ὄνομα ἐνθυμίζει τὴν ἐνταῦθα διαμονὴν ἢ καὶ ναυπηγίαν (οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν ἐντεῦθεν, ὡς ἐνόμισάν τινες, ὑπερνεώλκησιν) τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου, ὑπὸ τὸν περίφημον ναύαρχον τοῦ Σουλτάνου Μεχμέδ τοῦ Β', ὃν ὁ μὲν Δούκας ὀνομάζει υἱὸν τοῦ Πάλτα, ὁ δὲ Χαλκοκονδύλης Παντόγλην, Παλτόγλου δὲ Λεωνάρδος ὁ Χίος. Ὀνομάζεται δὲ κυρίως Σουλεϊμάν-μπεης Μπαλτά-ὀγλοῦς, υἱὸς ἄρχοντός τινος τῶν Βουλγάρων, καλουμένου Μπάλτα ἢ Πάλτα, αἰχμαλωτισθεὶς νέος καὶ τουρκισθεὶς, καὶ ἀναβάς ἐπὶ τέλους εἰς τὸ τοῦ Ἀρχιθαλασσίου ἢ Μεγάλου Κοντοσταύλου, κατὰ τὸν Δούκαν, ἀξίωμα. Ἀλλ' ἐν ᾧ ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος ὥρμει, μέρος μὲν ἐν Μπαλτά-λιμενίῳ, μέρος δὲ ἐν Ἰασωνίῳ, ἐπὶ τῆς τελευταίας πολιορκίας τῆς ΚΠ, ἀγγέλλονται πέντε νῆες (ὧν αἱ τρεῖς Γενουητικαί), ἐρχόμεναι ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου πρὸς βοήθειαν αὐτῆς, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ πλοιάρχου Φλεκτανέλλα, καὶ τῶν ὑποπλοιάρχων Καταναίου, Νοδάβρα καὶ Βαλανέρου, καὶ κατ' αὐτῶν διατάσσεται ἡ ἐκπλῆυσις ἡ Μπαλτά-ὀγλοῦς μετὰ τοῦ πλείστου μέρους τοῦ στόλου. Τότε συνεκροτήθη ἐπὶ τῆς Προποντίδος καὶ ὑπ' ὅψιν τῶν πολιορκουμένων καὶ τῶν πολιορκούντων, ἐν τῶν ἀειμνήστων ἐκείνων πολεμικῶν ἔργων, ἐν οἷς τὸ πλῆθος καὶ ἡ βία ὑποχωροῦσιν εἰς τὴν ἀνδρίαν καὶ εἰς τὴν ἐμπειρίαν, καὶ τὰ ἐπικουρικὰ πέντε πλοῖα, τὰς μὲν τῶν ἐχθρικῶν τριήρεων καταδύσαντα, τὰς δὲ πυρπολήσαντα διὰ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς, καὶ τὰς λοιπὰς τρέψαντα εἰς φυγὴν, μετὰ μυρίου φόνου τῶν ἐναντίων, τοὺς ὁποίους ὁ πολιορκητὴς Σουλτάνος παρώρμα θυμομαχῶν καὶ σφαδάζων ἀπὸ τῆς ὄχθης, τῆς περὶ τὸν Μπαρὺτ-χανὲν πάντως, ὥστε λέγεται ὅτι καὶ ἐντὸς τῆς θαλάσσης μετὰ τοῦ ἵππου εἰσήλασε, διεσώθησαν ἀκέραια, χωρὶς ἡ χάσωσιν οὔτε ἄνθρωπον (1), κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Λεωνάρδου, ἐντὸς τοῦ Κόλπου, χαλασθείσης τῆς κλειούσης αὐτὸν ἀλύσεως. » Τότε θυμωθεὶς ὁ Σουλτάνος, » λέγει ὁ Δούκας, ὥρισεν ἀχθῆναι αὐτὸν (τὸν Μπάλταν) ἐνώπιον αὐτοῦ. » Ἀχθέντος οὖν, καὶ κατὰ γῆς ριφέντος, καὶ ὑπὸ τεσσάρων τανυσθέντος, » αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν οἰκείαις χερσὶν ἔτυψεν, δαύς ἑκατὸν σὺν μιᾷ χρυσῇ βάρβδῳ, » ἧς ἡ κεφαλὴ χρυσοῦ καθαροῦ στάθμιον λίτραι 500 (2), ἣν αὐτὸς κατε- » σκεύασεν, ἵνα παίζῃ αὐτὴν, ὡς δοκίμιον (3)· καὶ ἤθελε τὸν ἀνασκο- » λοκίσῃ, ἐὰν ὅθεν ἐμεσολάβουν ὑπὲρ αὐτοῦ οἱ Γενίσταροι (Ἀζάπιδες), ὧν

(1) » Naves ergo (Deo gratias) non læsæ, nec uno saltem hommo perditæ, aliquod tamen vulneratis, noctu salvæ cum jucunditate portum intrant (Leonard. Chiens. Erist.). (2) Τὰς ὁποίας ὁ μὲν Βουλγαρίδης μετρίζει εἰς 50, ὁ δὲ Χάμμερ, εἰς 5 μύνας. (3) Δούκ. Ἱστορ. ΔΗ'.

εἰς ἐν τούτοις τοῦ εἶχεν ἐξορύξη πρὸ ὀλίγου, χαμαὶ κειμένου, τὸν ὀφθαλμὸν καὶ συντρίψῃ διὰ λίθου τὴν σιαγὸνα.

Ἡ δὲ περὶ τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου κοιλάς, μία τῶν εὐρυχωροτέρων, ἐὰν οὐχὶ καὶ τῶν ὠραιότερων, τοῦ Βρασπόρου, ἀρχομένη μὲν ἀπὸ τῆς ἐν μέσῳ κοιλότητος τοῦ κόλπου, ἐκτεινομένη δὲ πρὸς δυσμὰς ἄχρι τοῦ Λεβέντ-τσιφτλιῆ, καὶ περιεχομένη ἐκατέρωθεν ὑπὸ τραχέων λόφων, τὸ πλεῖστον ἐπὶ Γυλλίου ἀμπελοφύτων, σχίζεται, μικρὸν ὑπεράνωθεν τῶν ἐλῶν, εἰς δύο ἄλλας κοιλάδας, τὴν μὲν εὐθεῖαν, τὴν δὲ πλαγίαν, ἀμφοτέρας διακλαδιζομένας εἰς πολλὰς μικροτέρας ἄλλας, καταφύτους δὲ πάσας ἀμπελῶσι καὶ κερασῶσι καὶ δένδρων ἄλλων ὀπωροφόρων τε καὶ ἀκάρπων δρυμῶσι. Διαρρέει δὲ ταύτην μέσην ρύαξ ἀένναος, ὅστις, ἀφ' οὗ διέλθῃ ποτίζων τὴν κατ' εὐθεῖαν κοιλάδα ἐπὶ τρία καὶ ἥμισυ μίλια, καὶ μετὰ ταῦτα προσλάβῃ μικρὸν μὲν τι ἄλλ' ἀένναον ρυάκιον, καταρρέον ἀπὸ τῆς ἐτέρας κοιλάδος τῆς ἐπὶ δεξιᾷ, κάτεισιν εἰς τὸ ἔλος, βραχὺς μὲν, ἀλλὰ δι' ὅλου τοῦ ἔτους καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ θέρους ἀκμῇ ἔχων ὕδωρ ἰχθυοτρόφον, ἀπ' ἐναντίας τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Διονυσίου.

Καὶ περὶ τὴν ἀρχὴν μὲν τοῦ κόλπου ὑφούται τὸ περικαλλές μέγαρον τοῦ ἐφ' ἡμῶν διασήμευ πρωθυπουργοῦ τῆς Τουρκίας Ῥεσχὴδ-πασσᾶ, τὴν κολοσσαίαν οἰκοδομὴν τοῦ ὁποίου, περιελθόντος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ κτίτορος εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Σουλτάνου, θαυμάζων τις, λιθοκτίστου ὅλου καὶ πλινθοκτίστου, εὐλόγως δύναται νὰ ἐπιφωνήσῃ, ὅτι, ἐὰν, κατὰ τὴν εὐφυᾶ ἔκφρασιν ἐπισήμευ τινὸς πολιτικοῦ τῶν συγχρόνων, οἱ Ταῦρχει εἴν' ἐστραταπεδευμένοι ἐν τῇ Εὐρώπῃ, αἱ σκηναὶ αὐτῶν ὅθεν εἶνε ἐφήμεροι. Περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ἐνὸς τῶν καταλιπόντων ἐποχὴν εἰς τὰ χρονικά τῆς Τουρκίας, ἡ ἱστορία ὅθεν ἐπέφερεν εἰσέτι τὴν ψῆφόν τας· διότι, ἀποθανὼν τῇ 26 Δεκεμβρίου τοῦ 1857, εἰς ἡλικίαν 55 ἐτῶν, ἐν ᾧ διεῖπε τὴν ὑπατον ἀρχὴν, προσκληθεὶς εἰς αὐτὴν τὰ ἔκτον πρὸ τεσσαράκοντα μόλις ἡμερῶν τοῦ θανάτου του, ἀφῆκεν ἀνεκτέλεστα τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα περὶ ἀναγεννήσεως τῆς πατρίδος του σχέδια, τῶν ὁποίων μόνος ἢ μετὰ πάνυ ὀλίγων, αὐτὸς μετὰ τὸν Σουλτάνον εἶχε συλλάβει πλήρεις καὶ ἀναγνωρίσῃ τὸ μεγαλεῖον (1).

Ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς τοῦ κόλπου μέσης ἀνεγέγερται, περίοπτον διὰ τὴν

(1) Ὁ Ῥεσχὴδ-πασσᾶς, κατὰ τὰς δημοσιευθείσας ἄχρι τοῦδε βιογραφίας του, ἦτον υἱὸς τοῦ Μουσταφᾶ-Ἐφέντη, Ῥουζναμετζῆ (λογιστοῦ) τῶν βακουφίων τοῦ Σουλτάν-Βαγεζήδ. Συν-οδεύσας ὡς Μουχουρδάρης (σφραγισφύλαξ) εἰς Πελοπόννησον τὸν γαμβρὸν του Σπάρταλη-Ἀλῆ-Πασσᾶν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνεγερσίας, καὶ εἰσαχθεὶς μετὰ ταῦτα εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Βεζίρη, ἦτον ἀκόμη γραμματεὺς ἐπὶ τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει εἰρήνης. Σταθεὶς οὖν εἰς Αἴγυπτον καὶ πολλάκις εἰς ἄλλα τῆς αὐτοκρατορίας μέρη μὲ διαφόρους ἐπισήμους ἀποστολάς, διωρίσθη τῷ 1836 διὰ τοῦ προτῆτου καὶ φίλου του Περτιβ-πασσᾶ πληρεξούσιος ὑπουργὸς τῆς Πύλης ἐν τῇ Γαλλίᾳ, κέκειθεν, μετὰ δύο περίπου ἔτη, ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ, ὅπου

κομψότητα αὐτοῦ, περίπτερον διὰ τὸν Σουλτάνον, καὶ ἐδῶ ὑπεγράφη τῇ 18 Ἀπριλίου τοῦ 1846 ἡ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας συνθήκη, ἡ τοπολογουμένη ἀπὸ τοῦ Μπαλτὰ-λιμενίου. Ἡ δὲ τοῦ χωρίου κρήνη ἐνθυμίζει τὸ ὄνομα τοῦ Βεζίρη Ἀχμέδ-πασσᾶ, τοῦ ἐπικληθέντος Ἐζάρ-παρᾶ,

διαμένων διωρίσθη τῇ 1836 ὑπογραμματεύς καὶ μετ' οὐ πολὺ Ἰπουργὸς τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ἰπουργείου, ἔχων βαθμὴν Μουσταίρ· προαχθεὶς δὲ, μετὰ μερικὸς μῆνας, εἰς πασσᾶν, διωρίσθη τὸ δεύτερον πρέσβυς εἰς Παρισίους, διατηρῶν τὸ χαρτοφυλάκιόν 'του' ἄλλ', ἀναβληθείσης τῆς ἀναχωρήσεώς 'του, ἐστάλη τῇ 1838 εἰς Λονδίνον, διατηρῶν πάντοτε τὴν θέσιν 'του. Ἀναβάντος δὲ τὸν θρόνον τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-ούλ-Μιτζήδ, ἐπανελθὼν εἰς ΚΠ, ἀνεκέρυξε τῇ 6 Τζεμάζ-ούλ-ἔββήλ τοῦ 1841 τὸ περίφημον Χάττι τοῦ Γκιουλχανέ, καὶ διορισθεὶς εἰς Γάλλων πρέσβυς τὸ τρίτον, ἀκείθευ ἐπιστρέψας τῇ 1842, καὶ μετὰ ἓν ἔτος σταλεὶς πάλιν εἰς Παρισίους τὸ τέταρτον, τῇ δὲ 1845 διορισθεὶς ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τὸ δεύτερον, ὑψώθη μετὰ ἓν ἔτος εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Μεγάλου βεζίρη, κατέκπεσάν ταύτης τῇ 1848, καὶ πάλιν ἐπανελθὼν εἰς αὐτὴν μετὰ μῆνᾶς τινὰς τοῦ ἰδίου ἔτους, καὶ ἐκπεσὼν αὖθις τῇ 1852, καὶ πάλιν ἐπανελθὼν μετὰ 40 ἡμέρας, ὑπεχώρησεν αὖθις τῇ 19 Σεβᾶλ τοῦ ἐπομένου ἔτους. Ἐπαναλαβὼν δὲ διὰ τρίτην φορὰν τῇ 1853 τὸ χαρτοφυλάκιον τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ μετὰ τινὰς μῆνας τὴν ὑπατον ἀρχὴν τὸ τέταρτον, καὶ ὑποχωρήσας αὖθις, καὶ πρὸς καιρὸν ἰδιωτεύσας, καὶ ἀναλαβὼν αὐτὴν τὸ πέμπτον, καὶ μετὰ τινα χρόνον παραιτηθεὶς, ἀνεκλήθη πάλιν εἰς αὐτὴν τὸ ἕκτον καὶ τελευταῖον. Ἰπῆρξε δὲ τὸ σημαντικώτερον πρόσωπον τῆς Τουρκίας ἐπὶ τῶν ἡμερῶν 'μας, καὶ συνετέλεσεν ὑπὲρ ἅπαντας εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις τοῦ Κράτους τούτου ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη. Ἀλλ' αἱ μεταρρυθμίσεις αὗται 'δὲν 'τοῦ ἀπεισπῶντο διὰ τῆς βίας, οὔτε 'τῷ ἐνεπνέοντο στιγμιαίως καὶ ὑπὸ περιστάσεων ἀπροόπτων καὶ ὡς ἐκ τύχης, ἀλλ' ἦσαν, μετὰ μακρὰν καὶ ὥριμον σκέψιν, τὸ προῖόν τῆς θαλήσεώς 'του. Ὁ δὲ σκοπὸς 'του, ὃν καὶ ἐξέφρασε πρὸ 20 ἐτῶν, ἦτον 'ν' ἀναμορφώσῃ τὴν πατρίδα 'του δραστηρίως καὶ θεμελιωδῶς, καὶ 'να 'τὴν εἰσαγάγῃ, ὡς καὶ 'τὸ κατώρθωσε τῇ 1856, εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν χορείαν. Ἡ Ἱστορία, τῆς ὁποίας τὸ φῶς, κατὰ τὴν ὀρθὴν ἔκφρασιν, 'δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τίνος, σοφοῦ, ἀρχεται φαίνειν ἐπὶ τοῦ τάφου, θέλει κρίναι περὶ αὐτοῦ' ἄλλ' ἡ θέσις 'του εἶνε ἥδη οὐχ ἦτοεν παρ' αὐτῇ ὠρισμένη, τὸ δὲ ὄνομά 'του, συνδεθὲν μετὰ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς πατρίδος 'του, θὰ διεξέλθῃ τοὺς αἰῶνας. Παρὰ δὲ τοῖς Τούρκοις ἐσχηματίσθη ἥδη ἡ γνώμη, ὅτι ὑπερήρτες πάντῳ ἄλλῳ καλλιώτερον τὸν τόπον 'του. Ὅποιανδήποτε δὲ κἄν λάθωσιν ἔκδασιν αἱ προσπάθειαι τῆς Τουρκίας πρὸς τὰς μεταρρυθμίσεις, εἶνε βέβαιον ὅτι καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ 'να μὴ ἀπείπισθῃ διὰ τὸ μέλλον τῆς πατρίδος 'του, ἣν ἡ γενναιοτέρα τῶν ἰδεῶν, ὅσαι ἡδύναντο 'να ἐπέλθωσιν εἰς ἄνθρωπον τοῦ ἔθνους 'του, καὶ ἡ μεγαλητέρα ὑπηρεσία ἐνὸς Τούρκου οὐ μόνον εἰς τὴν πατρίδα 'του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἀπασαν. Κατὰ δὲ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Φουὰδ-πασσᾶ, ὁ Ῥεσχῆδ ἐφύτευε μίαν βάλανον, ἐξ ἧς, εὐτυχέστερος πολλῶν ἄλλων μεταρρυθμιστῶν, εἶδε βλαστήσασαν καὶ ριζωθείσαν τὴν δρῦν, ἥτις πρόκειται ν' αὐξήσῃ διὰ τοῦ χρόνου. Φύσει εὐγενής, αξιοπρεπής καὶ εὐτακτος ἐν τῷ οἴκῳ 'του, εὐπροσήγορος πρὸς τοὺς ὑποδεστέρους, ἐλευθέριος ἄχρις ἀσωτίας, γενναῖος μετὰ τὴν νίκην, 'δὲν ἐφῆκε μετὰ θάνατον ἐχθροὺς, διότι καὶ ζῶν 'δὲν εἶχεν εἰμῆ ἀντιπάλους. Ἡ Εὐρώπη ἀπέδιδεν εἰς αὐτὸν καὶ μόνον τὰς πλείστας καὶ οὐσιωδεστέρας τῶν γενομένων μεταρρυθμίσεων, καὶ τοὶ συντελεσάντων εἰς αὐτὰς πολλῶν καὶ ἄλλων ὑπουργῶν τῆς Τουρκίας, διότι τὸ ὄνομά 'του ἐχρησίμευσεν ὡς σημεῖα, περὶ τὴν ὁποίαν καὶ αἱ ἰδέαι, ὡς οἱ στρατοὶ, ἔχουσιν ἀνάγκην 'να συγκεντρῶνται. Ὁ Σουλτάνος ἐνόησεν ἀπ' ἀρχῆς εὐθὺς τῆς ἀναβάσεως αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον, πόσον ἡδύνато 'να ὠφεληθῇ ἀπὸ τοῦ Ῥεσχῆδ, ὅθεν καὶ τὸν ἡγάπα καὶ τὸν ἐτίμα, καὶ εἰς τὴν εὐνοίαν τοῦ Σουλτάνου ὀφείλει καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸν πλοῦτόν 'του. Ὁ δὲ Ἀαλή-πασσᾶς, ὁ ἔξοχος οὗτος πολιτικὸς τῆς Τουρκίας, ἀναγνωρίζει διδάσκαλον αὐτοῦ τὸν Ῥεσχῆδ, καὶ ὑπεχώρει αὐτῷ πάντοτε, τιθέμενος ὑπὸ τὰς διαταγὰς 'του, καὶ προσφέρων αὐτῷ μετ' ἀγάπης τὴν

δι' ἣν ἀνεφέρομεν ἀλλαχού (1) αἰτίαν. Τὸ δὲ τζαμίον ἠγέρθη οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ Μεστζητίου, ὅπερ εἶχεν ἰδρύσῃ ἐν Μπαλτά-λιμανίῳ ὁ Μπασμακτση-Σσετζαεδδίν.

Πρὸς βορρᾶν δὲ τοῦ κόλπου καὶ περὶ τὴν εἴσοδον αὐτὴν τῆς κοιλάδος κεῖται τὸ, μικρὸν μὲν, ἀλλὰ χαριέστατον, χωρίον

ΕΜΠΡΓΚΙΟΥΝ,

παρονομασθὲν ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα λαμπροῦ ποτε παλατίου τοῦ χάνη Ίουσοφ-πασσᾶ, Ἐμίρ-Γκιούν-ὀγλοῦ, ὁμιλητοῦ (μουσαίμπ) Σουλτάν-Μουράδ τοῦ Δ', ὅς τις, Πέρσης τὸ γένος καὶ διοικητῆς τοῦ Ἐριβάν, ἀφ' οὗ παρέδωκε τῷ Σουλτάνῳ τὸ φρούριον ἐκεῖνο, ἐφείλκυσε εἰς ἑαυτὸν, διὰ τε τῆς εὐφυίας καὶ τῆς περὶ τὴν μουσικὴν ἐμπειρίας 'του, ὅλην αὐτοῦ τὴν εὐνοίαν. Διορισθεὶς, μετὰ τὴν τοῦ Ἐριβάν ἄλωσιν, διοικητῆς Χαλεπίου, ἀφ' οὗ ἐνεφανίσθη εἰς τὸν Σουλτάνον κρατῶν ἐπὶ τοῦ ἰδίου 'του τραχήλου γυμνὴν τὴν σπάθην, ἐπαύθη μετὰ καιρὸν, διότι ἐφόνευσεν ἐν παραφορᾷ μέθης τὰν κεαγιαὶν 'του Μουράδ-πασσᾶν, διορισθέντα διοικητὴν τῆς Τριπόλεως, καὶ περιωρίσθη μετὰ τοῦ υἱοῦ 'του, μόλις διαφυγὼν τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου, εἰς Νικομήδειαν. Ἀνακτησάμενος δὲ μετ' οὐ πολὺ τὴν εὐνοίαν τοῦ Μουράδ, τοῦ ὁποίου τῆς περὶ τὴν κραιπάλην καταφορᾶς αὐτὸς ἦν ὁ αἰτιώτατος, ὡς φύσει τρυφηλὸς καὶ ἄσωτος καὶ διάγων ἐπικουρεῖον βίον, διετέλει πρωτοστατῶν τοῦ θιάσου ἐν τοῖς ὀργίοις, ἅπερ ἐτέλει οὐ μόνον τῷ οἰνοπλήγι ἀλλὰ καὶ τῷ ὠμηστῇ Διονύσῳ περὶ τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὁ Μουράδ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου, φονευθέντος καὶ αὐτοῦ τῇ 14 Ἰουλίου τοῦ 1641, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάν-Ἡθραῆμ, κατ' εἰσήγησιν τοῦ πρέσβεως τῆς Περσίας, διαβαλόντος αὐτὸν, ὡς ἔχοντα μετὰ τοῦ Σοφῆ ἀλληλογραφίαν, τὸ παλάτιον αὐτοῦ τοῦτο, κατὰ Περσικὸν ὅλως ρυθμὸν ὠκοδομημένον, ἐδωρήθη τῷ τότε Μεγάλῳ Βεζίρη Καρα-Μουσταφᾶ-Πασσᾶ, Ἀλβανῷ τὸ γένος, ὅς τις εἶχε διαδεχθῇ τὸν ἐπὶ

εὐλικρινῇ σύμπραξιν 'του πρὸς διεξέλευσιν τῆς ὁδοῦ, ἣν ἐκεῖνος εἶχε τόσον βεβήως διαχαράξῃ. Ἐξωτερικῶς ἀπεδίδετο αὐτῷ προτίμησις ὑπὲρ τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλ' ὁ Ῥεσχῆδ, ἄνθρωπος διακρινόμενος πρὸ πάντων διὰ τὴν εὐρεῖαν νοσησύνην καὶ τὴν σταθερότητα τοῦ χαρακτήρος 'του, 'δὲν ἠδύνατο 'να ᾔνε οὐδενὸς δούλος' ἐνδέχεται δὲ μᾶλλον ὁ Ῥέδγκλιφ 'να προσηλῶθη εἰς αὐτὸν, ὡς ἐννοήσας ἐν δέοντι τὴν βαρύντητα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ διότι ἀμφοτέρω ἔτεινον πρὸς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ τέρμα. Ἀφῆκε δὲ πέντε υἱούς, διαπρέποντας ἅπαντας ἐν ταῖς ἀνωτάταις λειτουργίαις τοῦ Κράτους τὸν Μεχμέδ-τζεμῆλ-πασσᾶν, γεννηθέντα τῷ 1825, καὶ νυμφευθέντα τῷ 1845 τὴν ἀδελφὴν τοῦ Μεχμέδ-Ἀλῆ-πασσᾶ, γαμβροῦ ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Σουλτάν-Μετζήδ-τὸν Ἀχμέδ-Τζεμῆλ-πασσᾶν τὸν Ἀλῆ-Γαλήμπ-πασσᾶν, γαμβρὸν ἐπὶ τῇ Φατμᾷ, τῇ πρεσβυτέρᾳ τῶν θυγατρῶν τοῦ Σουλτάνου (πνιγέντα, καθὼς προείπομεν, ἐκ συμβάματος εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Βοσπόρου) πρὸ δύο ἐτῶν τὸν Μαζᾶρ-πασσᾶν, καὶ τὸν Σαλήχ-μπεην. (1) Ἰδα εἰλ. 252 τοῦ Δ' Μέρους.

τῆς κατὰ τοῦ Βαγδάτ ἐφόδου φονευθέντα Ταγιάρ-πασσάν, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐσῆκωσαν ἀπ' αὐτοῦ τὸν διὰ τὸν Σουλτάν-Μουράδ ἐστημένον θρόνον.

Ἡ δὲ ὡραία μαρμαρίνη τοῦ χωρίου κρήνη ἔχει ρυθμὸν Μαυρουσίας κα-
τασκευῆς, καὶ εἶνε κτίσμα τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-ούλ-Χαμμῆδ, ὃς τις ἐ-
κτισε τῷ 1780 καὶ τὸ τζεαμίον καὶ τὸ λουτρόν καὶ τὸν μεδρεσέν, περιελ-
θόντα εἰς τὴν κυριότητα τοῦ δημοσίου, μετὰ θάνατον τοῦ τελευταίου αὐτοῦ
ἐπιχαρπικοῦ, τοῦ Μουφτῆ Μεχμέδ-ἑσσαὰδ, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε κατὰ δια-
δοχὴν περιέλθει, ἀφ' οὗ, φονευθέντος τοῦ πρώτου αὐτοῦ κτίτορος Ἐμίρ-
-γκιουν-ὀγλου, ἐχαρίσθη εἰς τὸν τότε Μουφτὴν Μιρζά-Μουσταφά-ἑ-
φέντην.

Ὁ δὲ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Κυπαρώδης (ὄρμος ἢ κοιλάς;),
καὶ τοποθετούμενος ὑπ' αὐτοῦ πρὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἑκάτης, περὶ οὗ μετ'
ὀλίγον, φαίνεται ὅτι, κατὰ τὸν Γύλλιον, πρέπει 'να τοποθετηθῇ εἰς τὸν
καλούμενον ὑπὸ τῶν ἀλλείων ἐπὶ τοῦ συγγραφέως τούτου τόπον Κυπα-
ρίσσῳ να, ἀπὸ τῶν κυπαρίσσων, ἀφ' ὧν ἐτυμολογεῖ, πάνυ ἀπιθάνως, ὁ
σοφὸς οὗτος τὸ παλαιὸν τοῦ χωρίου ὄνομα, ἀπέχοντα τῆς γεφύρας τοῦ
Σαραντακοπάνου περὶ τὰ 700 βήματα, καὶ κυπαρίσσων μὲν στερούμενον,
ἀμπελόφυτον δὲ ἅπαντα, καλούμενον δὲ μετὰ ταῦτα Φεριδούν-πασσά-
-μπαγ-σεσι, ὅπου καὶ καταλήγει ἡ ἀπὸ τῆς Πυρρᾶς κυνὸς ἄκρας ἀρ-
χομένη πρώτη καμπὴ τοῦ κόλπου.

Τετρακόσια δὲ βήματα μακρὰν τοῦ Κυπαρώδους, σχηματίζεται ἄλλη
κοιλὰς μικροτέρα, καὶ μετ' αὐτὴν ἔκειτο ὁ ναὸς ἢ βωμὸς τῆς Ἑκάτης,
περιηλούμενος ὑπὸ τῶν κυμάτων, καλούμενος δὲ ἐπὶ Γυλλίου Τριβιάς,
ὅπερ ὁ σοφὸς οὗτος ἐτυμολογεῖ ἀπὸ τοῦ Λατινικοῦ Tribiana (Τριοδίτις),
ἐπιθέτου τῆς Ἑκάτης. Ἄπαν δὲ τοῦτο τὸ ἀπὸ τοῦ Γυναικῶν Λιμένος
ἄχρι τοῦ Ἑκατείου παράλιον εἶνε ὑψηλὸν καὶ ἀπόκρημνον, σῶζον ἐπὶ
Γυλλίου, πανταχοῦ σχεδὸν, θεμελίους ἀρχαίων οἰκοδομῶν. Κατὰ δὲ τὸν
Τιμόνην, ἐντὸς τοῦ κήπου καὶ μικρὸν ἀνωτέρω Τουρκικοῦ τινος οἴκου,
κειμένου μεταξὺ Μπαλτά-Λιμενίου καὶ Ἐμιργκιούν, ἀνήκοντος δὲ πρὸ
τινῶν ἐτῶν τῷ τότε Ρεῖζ-ἑφέντη, σώζονται λείψανα παλαιοῦ κτιρίου,
συνιστάμενα εἰς παχυτάτους καὶ μακροὺς τοίχους, ὅπου ἀνευρέθη καὶ
ἀνθρωπίνων ὀστέων πλῆθος, μετακομισθέντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ
Μπογιατζῆ-κιουῦ. Τὰ ἐρείπια ταῦτα ἀνῆκον ἴσως εἰς ἀρχαίαν Μοῆν,
κτισθεῖσαν ἐπὶ τοῦ εἰδωλείου τῆς Ἑκάτης.

Φαίνεται δὲ, λέγει κομψευόμενος, κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ, ὁ Χάμ-
μερ, ὅτι ἡ ὀλεθρία τῆς θεᾶς ταύτης ἐπιβρόθ' ἐπενήργει ἐπὶ τῆς τύχης
τοῦ παλατίου τοῦ Ἐμιργκιούν διότι οὐ μόνον ὁ προειρημένος δεύτερος
αὐτοῦ κτίτωρ, ὃς τις, ὡς ἐνθερμος ἐραστής τῶν κτιρίων, 'τὸ εἶχε κα-
θωραίση, ἀλλὰ καὶ ὁ τρίτος, ἐφονεύθησαν διὰ χειρὸς τοῦ δημίου. Οὐ μὴν

δὲ ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ἐπὶ Σουλτάν-Σελήμ, ὅτε Ρεῖζ-
-ἐφέντης ἢ Καμπάν-ναίμπης Μαχμούδ-ἐφέντης, καθὼς καὶ ὁ τότε παν-
τοδύναμος Βαλιδέ-κεαγιάς Ἰουσούφ-ἄγας, καὶ τοὶ ἐπιχειρήσας, παρ' ἡ-
λικίαν, τὸ εἰς Μέκκαν ταξειδίον, ἵνα λυτρωθῇ, ἀμφότεροι κατοικοῦντες
ἐνταῦθα, ἐγένοντο θῦμα τῆς κατὰ τοῦ Νιζάμ-τζεδῆδ στάσεως. Ὁ θάνα-
τος μάλιστα τοῦ Μαχμούδ-ἐφέντη ὑπὸ τῶν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου φρουρούν-
των δοκίμων (γιαμάκ) τοῦ Γενιτσαρικοῦ στρατοῦ, ὑπῆρξε τὸ σύνθημα τῆς
στάσεως, περὶ ἧς ἀκολούθως.

Ὑπεράνωθεν τοῦ χωρίου Ἐμιργκιούν συμφίσθη περὶ τοὺς τελευταίους
τούτους χρόνους τὸ χωρίον

ΜΠΟΓΙΑΤΖΗ-ΚΙΟΥ

κατοικούμενον ὅλον ὑπὸ χριστιανῶν, οἵτινες, προεξαρχούσης τῆς συν-
τεχνίας τῶν Βαφίων (ἀφ' ὧν παρέμεινε καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὴν συνοικίαν),
μετὰ πολλὰς ἐκ μέρους τῶν κατοικούντων τὴν παραλίαν Ὀθωμανῶν ἀν-
τιδράσεις, κατώρθωσαν ἅν' ἀνεγείρῳσιν ἐκκλησίαν, εἰς μνήμην τοῦ Εὐαγ-
γελισμοῦ, ἐπ' αὐτῆς τῆς τοῦ λόφου ἀκρωρείας, ἀντὶ τῆς προτέρας ἐκ-
κλησίας, τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρόμου, καὶ περὶ αὐτὴν ἵνα συ-
νοικισθῶσιν, ἀπολαμβάνοντες ἀπὸ τῆς ἀκρολοφίας τῶν καὶ τὴν θέαν τοῦ
Βοσπόρου θελκτικωτάτην, καὶ τὸν ἀέρα καθαρώτατον, ὡς μακρὰν τῶν
ἀτμίδων τῆς κοιλάδος, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁμως ἢ εἰς τὸ χωρίον ἀνοδος, διὰ
τὸ τραχὺ καὶ ἀπότομον τοῦ λόφου, εἶνε κοπωδεστάτη.

Μετὰ δὲ τὸν ναὸν τῆς Ἐκάτης ὁδεύσας τις 800 βήματα διὰ παραλίας
ἡρέμα κατωφεροῦς, φθάνει εἰς τὴν ἐσχάτην πεδινὴν τῆς τρίτης κοιλάδος,
ἐπέκεινα τῆς ὁποίας 200 ἄλλα βήματα ἄρχεται ὁ τοῦ Σωσθενίου κόλπος.
Τὸ δὲ μεταξὺ ἄκρον ὀνομάζεται Τοκμάκ-μπουρνού, ὅπερ ἐπέχει ἅπαν
τὸ ποτὲ περικομψὸν παλάτιον τοῦ Χοσρέβ-Μεχμέδ-πασσᾶ μετὰ τῶν ὑ-
περεκτεταμένων αὐτοῦ κήπων. Τὸν διάσημον τοῦτον ἄνδρα, ἀποθανόντα τῇ
20 Ἰανουαρίου τοῦ 1855, εἰς ἡλικίαν 95 ἐτῶν, ὧν τὰ 70 διήγαγεν ἐν
ὕπηρεσίᾳ, καὶ ταφέντα ἐν τῷ Ἐϊοῦμπ, ὠνόμασάν τινες, ἴσως οὐχὶ μόνον
διὰ τὴν χωλότητα (ὅθεν ἐπωνομάζετο καὶ Τοπάλ-πασσᾶς), Ταλεϋράνδον
τῆς Τουρκίας. Κιρκάσιος τὴν πατρίδα, ὑπῆρξε δοῦλος ἀργυρώνητος τοῦ
περιφήμου ναυάρχου Κιουτσούκ-Χουσεῖν-πασσᾶ, ὅς τις, διακρίνας τὴν
ικανότητά του, τὸν ἀπελευθέρωσεν, ἐτι παῖδα, καὶ ἀναθρέψας αὐτὸν
ὡς υἱόν του, τὸν συνέστησε τῷ Σουλτάν-Χαμμήδ, ὅθεν ἦτον καὶ τοῦ
Σουλτάν-Μαχμούδ παιδιόθεν σύντροφος. Ἐπανελθὼν, μετὰ θάνατον τοῦ
Χαμμήδ, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πάτρωνός του, καὶ διορισθεὶς, τὸ μὲν
πρῶτον σφραγιδοφύλαξ, εἶτα δὲ καὶ κεαγιάς αὐτοῦ, διωρίσθη ἐπὶ Σουλτάν-
Σελήμη διοικητῆς τῆς Αἰγύπτου, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκείθεν ἀναχώρησιν τῶν

Γάλλων ἀλλ' εὐρὼν ἱκανώτερον ἀντίπαλον τὸν τότε μὲν χιλιάρχον, ἔπειτα δὲ τοπάρχην τῆς Αἰγύπτου, τὸν διαδόητον Μεχμέδ-Ἀλῆ-πασσᾶν, μετετέθη εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Βοθνίας, καὶ συνετέλεσε μετὰ τοῦ Χουρσίδ-πασσᾶ τὰ μέγιστα πρὸς καθυπόταξιν τῶν Σέρβων ἐπαναστάντων. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐθνεργεσία τὸν εὖρε διοικούντα τὴν τοπαρχίαν τῆς Τραπεζοῦντος, ἧς τοὺς χριστιανοὺς διέσωσε διὰ τῆς φρονήσεως τοῦ ἀπὸ τῆς λύσεως τῶν Τραπεζουντίων Ὀθωμανῶν, διαβεδοημένων ἐπὶ θηριωδία. Ἀποτυχὼν ἐναντίον τῶν Περσικῶν ὅπλων, διεδέχθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1823 τὸν ἐν Χίω καταστραφέντα ναύαρχον, καί, διοικήσας ἐμφρόνως ἐφ' ὅλην ἑπταετίαν τὸν Ὀθωμανικὸν στόλον, ἀριθμεῖ δυστυχῶς μεταξὺ τῶν τροπαίων τοῦ τὴν καταστροφὴν τῆς Κάσσου καὶ τῶν Ψαρῶν. Ἀλλ' ἡ ἐνδοξότερα τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ βίου ἐποχὴ εἶνε ἀναντιρρήτως ἡ τῶν Γενιτσάρων ἐξολόθρευσις. Ἐχθρὸς ἄσπονδος τοῦ φιλοταράχου τούτου σώματος, οὗ τινος εἶχε γνωρίσῃ ἐκ πείρας τὴν ἀχρηστίαν, ὅθεν καὶ μετεχειρίζετο ἐν ταῖς σατραπείαις τοῦ, κατὰ μίμησιν τοῦ ἀδιαλλάκτου ἀντιζήλου τοῦ Μεχμέδ-Ἀλῆ, Ἀλβανούς, συνεσχέδιασε μετὰ τοῦ Σουλτάν-Μαχμουδ καὶ συνεξετέλεσε τὴν κατάργησίν τοῦ. Ὅθεν καὶ διορισθεὶς, εὐθὺς μετὰ τοῦτο, Σερασκέρης ἢ Ἀρχιστράτηγος καὶ Ὑπουργὸς τοῦ πολέμου, κατώρθωσε μετὰ ταχύτητος ἀπιστεύτου τὸν διοργανισμὸν νέου τακτικοῦ στρατοῦ, καὶ ἔλαβεν ἐνεργητικώτατον μέρος εἰς ὅλας τὰς ἐπομένας σωτηρίους μεταρρυθμίσεις, ἀναπτύξας, καὶ τοι ὑπερεβδομηκοντούτης, σπανίαν ἐπιμονὴν καὶ δραστηριότητα, ἐνομένην μετὰ μεγίστης πολιτικῆς περινοίας καὶ συνέσεως· ὅθεν καὶ ἔφθασε τὸν ὑπέρτατον τῆς εὐνοίας βαθμὸν παρὰ τῷ Σουλτάν-Μαχμουδῇ. Ἐπὶ τοῦ προτελευταίου μετὰ τῆς Ῥωσσίας πολέμου διεῖπε τὴν ὑπατον ἀρχήν, καὶ μετὰ τὴν ἐν Ναβαρίνῳ ναυμαχίαν κατώρθωσε διὰ τῆς συνέσεώς τοῦ ἡ ἀναστείλῃ τὴν τῶν Τούρκων ὁρμὴν, οἵτινες, ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ ἐρεθισμοῦ τῶν ἐφοβέριζον ἡ φονεύσωσιν ὅλους τοὺς ἐν Σταυροδρόμῳ Φράγκους. Βραχὺς τὸ ἀνάστημα, ἔχων οὐχ ἥττον τὴν ἀρρένωπὴν καὶ νευρώδη, συγχρόνως ὅμως καὶ χαροπὴν καὶ ζωηράν, φυσιογνωμίαν τῶν ὀρεινῶν συμπατριωτῶν τοῦ, καὶ τρόπον πάνυ εὐπροσήγορον, εἶχε πρὸ πάντων τοὺς ὀφθαλμοὺς πλήρεις νοημοσύνης, διατηρήσαντας ὅλον αὐτῶν τὸ πῦρ ἄχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐσχάτου γήρως· ἡ δὲ ἀδιάκοπος εὐθυμία τοῦ οὐδέποτε προὔριδε παρ' αὐτῷ διὰ τῶν τοῦ προσώπου χαρακτήρων τὰς τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς μερίμνας. Δύω τῶν ἐπ' ἀδελφαῖς γαμβρῶν τοῦ νῦν αὐτοκρατοροῦντος Σουλτάνου, ὁ Σαῖδ-πασσᾶς καὶ Χαλήλ-πασσᾶς, ὑπῆρξαν δοῦλοί τοῦ, καὶ τὸ ἐκήρυττον σεμνυνόμενοι, διότι τοὺς εἶχεν ἀναθρέψῃ ὡς υἱούς τοῦ· ἀπέθανε δὲ ἄτεκνος.

Ἀλλὰ διατὶ ὁ κωπηλάτης, χριστιανὸς τῶν θεραπειῶν ἡ τοῦ Νεοχωρίου, ἀφείς, μεταξὺ λόγων, τὸ δεξιόν τοῦ κωπίου, σταυροκοπεῖται, ἐν παρὰ-

πλῶ τῆς ἄκρας; Διότι ὑπὸ τὴν σκοτεινὴν καμάραν τοῦ παλατίου, τὸ ὁποῖον, μετὰ θάνατον τοῦ Χοσρέδ, περιελθὼν εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Ῥεσχῆδ-πασσᾶ, καὶ παρ' αὐτοῦ μεγίσταις δαπάναις μετακοσμηθὲν ἐπὶ τὸ πολυτελέστερον καὶ μεγαλειότερον, εἶνε σήμερον ἰδιοκτησία τοῦ Σουλτάνου, σώζεται τὸ ἅγιασμα τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ὅπερ, διὰ τὰ θρυλλούμενα αὐτοῦ θαύματα, οὐδεὶς τῶν χριστιανῶν τοῦ Καταστένου κωπηλατῶν παρέρχεται ἀπροσκύνητον. Οἱ δὲ κατὰ καιροὺς ἰδιοκτῆται τοῦ παλατίου Ὀθωμανοὶ, ὅχι μόνον ἔδεν σκανδαλίζονται διὰ τοῦτο, ἀλλὰ διατηροῦσιν ἀκοίμητον ἐξ ἰδίων καὶ τὸ ὑπὲρ τὴν πηγὴν κρεμᾶμενον λυχνάριον.

ΚΑΜΨΑΝΤΙ δὲ τὸ Ἐκάτειον, ἀναπέπταται ὁ τοῦ Σωσθενίου ἡ Λεωσθενείου κόλπος, ἡ κοινῶς

ΣΤΕΝΗ.

Ὁ κόλπος οὗτος, ὁ μέγιστος, ὡραιότατος καὶ ἀξιοθεατώτατος τῶν ἐν τῷ Βοσπόρῳ, φιλοτεχνηθεὶς ὑπὸ τῆς φύσεως, ὥσπερ ἐξεπίτηδες, πρὸς τὴν ναυπηγίαν καὶ ἀσφάλειαν τῶν πλοίων, προήκων ἐντὸς τῆς χέρσου, ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, εἰς μῆκος 1400 σχεδὸν βημάτων, ἔχει διάφορον τὸ πλάτος, κατὰ τὸν Γύλλιον. Περὶ γὰρ τὸ στόμιον αὐτοῦ ἀνοιγόμενος εἰς τέσσαρα σχεδὸν στάδια, συστέλλεται περὶ τὸ μέσον εἰς δύο μόνον, καὶ στενούμενος βαθμηδὸν εἰς 200 βήματα, οὐ συμπληροῖ περὶ τὸν μυχὸν αὐτοῦ οὔτε 100. Ἡ δὲ περιφέρειά του γυροῦται διὰ συνήθων βημάτων ὑπὲρ τὴν μίαν ὥραν.

Περιέχεται δὲ τριχόθεν ὑψηλοῖς λόφοις, ἀσφαλίζουσιν αὐτὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἀνέμων, καὶ αὐτῶν τῶν ἀπ' ἀνατολῶν μὴ ἐξαιρουμένων. Τὸ γὰρ δεξιὸν αὐτοῦ κέρας, προεκτεινόμενον ἐντὸς αὐτοῦ ἀπ' ἀνατολῶν, διακόπτει τὴν τῶν ἐκεῖθεν ἀνέμων ῥύμην, συνθραυομένων ἄλλως τε καὶ ὑπὸ τῶν ὑπὲρ τὴν Ἀσιατικὴν παραλίαν ἀνατεινόντων λόφων. Ἡ δὲ προβολὴ αὕτη, δίδουσα εἰς αὐτὸν σχῆμα κέρατος βοείου, ἀπατᾷ προσέτι καὶ τὸν ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ πλέοντα ὥστε ἵνα νομίζῃ ὅτι καὶ ἐκ τούτου τοῦ μέρους περιχέλειται ἡ κοιλάς.

Ἔστι δὲ λίαν εὖορμος, καθὼ βαθύτερος, ἀσφαλέστερος καὶ εὐρυχωρότερος ἀπάντων τῶν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, μετὰ τὸν Κεράτιον, παρέχων ταῖς ναυσὶ πελάζειν ἄχρι τῆς ὄχθης αὐτῆς, καὶ μάλιστα πρὸς τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος, οὗ τινος ἡ θέσις διαφέρει τῆς τοῦ ἀριστεροῦ. Τοῦτο μὲν γὰρ, ἐπὶ 1000 τὰ ἀπὸ τοῦ στόματος βήματα, ἔχει ὑψηλὰς καὶ ἀποκρήμινους τὰς ὄχθας, ἐκεῖθεν δὲ μόλις καταλείπει 400 βημάτων στενὸν τι ἐπίπεδον,

ἄπαν κεκηπευμένον τε καὶ ἐξω κοδομημένον· τὸ δὲ δεξιὸν ἔχει πᾶσαν αὐτοῦ τὴν παραλίαν ἐπίπεδον, κατοικουμένην καθ' ὅλον αὐτοῦ σχεδὸν τὸ μῆκος ὑπὸ Ὀθωμανῶν τὸ πλεῖστον.

Τὸν κόλπον τοῦτον ὁ μὲν Διονύσιος καὶ ὁ Πλίνιος καλοῦσι Λασθένην, ὁ δὲ Στέφανος Λεωσθένιον, ἀπὸ Λασθένους ἢ Λεωσθένους, Μεγαρέως ἀνδρός. Ὁ δὲ Διονύσιος παρεικάζει αὐτὸν, ὅσον μικρὸν μεγάλῳ, διὰ τε τὸ τοῦ μυχοῦ αὐτοῦ ἐλῶδες, καὶ τὴν τῶν ἄκρων ἐξοχὴν, ὡς καὶ διὰ τὴν τοῦ ποταμίου εἰσροὴν, πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον, πλὴν ὅσον ἐκεῖνος μὲν ἐστὶν ὅμοιος ἐλάφου κέρατι, ὡς προεῖρηται, οὗτος δὲ βοός, ὅποια τὰ πρὸς ἐναπόθεσιν πυρίτιδος φερόμενα συνήθως ὑπὸ τῶν κυνηγῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν Γραικορωμαίων ἐκαλεῖτο Σωσθένιον, ἀφ' οὗ παρεφθάρη καὶ τὸ σημερινόν αὐτοῦ ὄνομα· διότι, κατὰ τὸν Χάμμερ, οὐκ οἶδ' ὅπόθεν λαβόντα, οἱ Ἀργοναῦται, σωθέντες ἀπὸ τῶν τοῦ Ἀμύκου χειρῶν, καθιέρωσαν ἐνταυθοῖ, εἰς μνήμην τῆς αὐτῶν σωτηρίας, ναὸν, ἰδρυσάμενοι καὶ ἄγαλμα Διὸς Οὐρίου ἐπτερωμένον, ὅπερ εὐρὼν ὕστερον ὁ Κωνσταντῖνος, μετεκόσμησε τὸν ναὸν εἰς τιμὴν τοῦ Ἀρχιστρατήγου κτλπ.

Ἡ δὲ κοιλάς τῆς Στένης, μία τῶν βαθυτέρων καὶ τερπνοτέρων τοῦ Βοσπόρου, περιέχεται πανταχόθεν λόφοις ἀμπελοφύτοις καὶ βρίθουσι δένδρων ὀπωροφόρων. Προβαίνουσα δὲ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς τοῦ κόλπου, ἰσόπεδος ὁμαλῶς εἰς μῆκος 2200 καὶ ἐπέκεινα βημάτων, καὶ πλάτος οὔτε πλεῖον 200, οὔτε ἑλαττον οὐδαμοῦ 100, διαιρεῖται ἐκεῖθεν εἰς δύο ἄλλας, ἰσομήκεις σχεδόν, κοιλάδας, ἐξ ὧν συρρέοντες οἱ ῥύακες εἰς τὸ τῆς πρώτης κοιλάδος μέσον, ἀνειμένης τὸ πλεῖστον εἰς λιβάδια καὶ νομάς, σχηματίζουσιν, ἐνούμενοι μετὰ τῆς θαλάσσης ἐπιβρεούσης, ὑφάλμυρόν τι ποτάμιον, ὁκτὼ περίπου βημάτων πλάτους, ἐν ᾧ ἐλλιμενίζονται τὰ τῶν πορθμῶν καὶ ἀλιέων ἀκάτια. Ἐν δὲ τῷ πρὸς βορρᾶν παραλίῳ αὐτῆς ἐπιπέδῳ συνώχισται, πολυάνθρωπον ἱκανῶς, τὸ προειρημένον Τουρκικὸν χωρίον, ὁμώνυμον τῷ κόλπῳ, τοῦ ὁποίου τὸ τζαμίον, ὑψούμενον παρὰ τὴν ἀκτὴν, εἶνε κτίσμα τοῦ ναυάρχου Χαλήλ-πασσᾶ. Ὁ δὲ πρῶτος αὐτοῦ θεμελιωτής, Μεχμέδ-μπεης, ὑπῆρξε γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ Βαγεζήδ τοῦ Β', καὶ ἰδρύσατο τῷ 1540 τὸ τζαμίον τοῦτο εἰς μνήμην τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ναζλί-σάχ. Παρὰ τὸ τζαμίον δὲ τοῦτο ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Σωσθενίῳ καὶ τρία ἄλλα μεστζίτια, ὧν ἓν, τὸ Κιουρεκτζή-μεστζιηδὶ εἶνε κτίσμα τοῦ Ἀχμέδ-μπεη, ἀρχικωπηλάτου τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, ὃς τις ἰδρύσατο καὶ ἐν ΚΠ, παρὰ τὴν Πύλιν τῶν κανονίων καὶ τὸ τζαμίον Τζεβράχ-Μεχμέδ-πασσᾶ, ἕτερον τζαμίον.

Ἐλατρεύετο δὲ ἐνταῦθα, κατὰ τινα χρησμόν, καὶ ὁ Ἀμφιάραος. Ἐκ δὲ τοῦ ἐπομένου ἐπιγράμματος τοῦ Σχολαστικοῦ Λεοντίου, ἢ ὅς τις ἄλλος ἐστὶν ὁ ποιήσας αὐτό, μανθάνομεν ὅτι ἐν τῷ Σωσθενίῳ ἐγένετο κατὰ τὸ ἔαρ

(πιθανῶς μάλιστα κατὰ τὴν πρωτομαίαν) καὶ χορὸς δημοσίᾳ, ὅθεν ἴστατο ἐν αὐτῷ καὶ τὸ ἄγαλμα ὀρχηστρίδος τινός, εἰς ἣν ἐπεγέγραπτο τὰ ἐξῆς :

» Εἰμὶ μὲν Ἑλλαδίῃ Βυζαντίας, ἐνθάδε δ' ἔστην,
 ἤχι χοροστασίην εἶαρι δῆμος ἄγει,
 » Ὅπποθι πορθμῷ γαῖα μερίζεται· ἀμφοτέραι γὰρ
 ἄντυγες ὀρχηθμοὺς ἤνεσαν ἡμετέρους «.

Ὁ δὲ Ἀνώνυμος, ὁ συνεκ δεδομένος τοῖς Μικροῖς Γεωγράφοις, ἀγνοῶ τί ποτε παθὼν, ἐνταῦθα τοποθετεῖ καὶ τὴν Μαινομένην Δάφνην, λέγων ὅτι » Ἀπὸ τοῦ Τεροῦ Διὸς Οὐρίου, ἐν ᾧ τὸ στόμα τοῦ Πόντου, εἰς λιμένα » Δάφνης τῆς Μαινομένης, τὸν νῦν λεγόμενον Σωσθένην, στάδια π', μίλια ι', L'. 5' «. Οὐκ ὀλίγην δὲ καταλείπουσιν ἀμφισβήτησιν καὶ τὰ περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀρχιστρατήγου. Ὁ μὲν γὰρ Κεδρηνὸς τὸν ἐνταῦθα ναὸν τοῦ Ἀρχιστρατήγου, κτισθέντα μὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ναοῦ, ὃν ἰδρύσαντο ἐνταῦθα οἱ Ἀργοναῦται, ἀναφερόμενον, ὡς προείπομεν, καὶ ὑπὸ τοῦ Χάμμερ, ἀνακαινισθέντα δὲ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ, λαμπρότερον ἔτι, ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδό- νος, ἕτερον εἶναι βούλεται παρὰ τὸν ἐν τῷ Ἀνάπλῳ· ὁ δὲ Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος δὺν ναοὺς κτισθῆναί φησι ῥητῶς ὑπὸ Κωνσταντίνου εἰς ὄνομα τοῦ Ἀρχιστρατήγου, τὸν μὲν ἐν τῷ Ἀνάπλῳ, τὸν δὲ ἐν τῷ Σωσθενίῳ, καὶ εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον ἀναφέρει καὶ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἀρχιστρατήγου, περὶ ὧν εἶδομεν (1) τί ἱστορεῖ ὁ Προκόπιος. Ἄλλ' ὁ Γύλλιος ἀμφιβάλλει (ἔχων καὶ ἡμᾶς πειθομένους αὐτῷ) ἐὰν ὁ ναὸς οὗτος ἦνε ἄλλος παρὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Σωζομένου τοποθετούμενον ἐν ταῖς Ἑστίαις. Ἐπειδὴ ὁμως, κατὰ τὸν Χάμμερ, τὸν ναὸν τοῦτον κατέστρεψεν ὁ πατὴρ Σουλτάν-Μεχμέδ τοῦ Β', Σουλτάν-Μουράδ, καὶ ἐκ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ ἐτείχισε φρούριον, ἔπεται ὅτι, ἐὰν ὑπῆρχεν, ἔκειτο ἀντικρὺ ἐπὶ τῆς Ἀσίας παραλίας, ὅπου καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Μουράδ κτισθὲν φρούριον, καὶ ἐπειδὴ τοῦτο συμβιδάζεται οὐ μόνον πρὸς τὴν τοῦ Προκοπίου περιγραφὴν, περὶ ἧς θέλομεν διαλάβει κατόπιν (2), ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν σταδισμὸν τοῦ προειρημένου Ἀωνύμου Γεωγράφου, ἴσως ἤθελεν εἶπε τις ὅτι πρέπει » να παραδεχθῶμεν οὐ μόνον ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἄλλο Σωσθένιον ἐπὶ τῆς Ἀσίας, ἀλλὰ καὶ ὅτι οἱ ἐν τῷ Βοσπόρῳ ναοὶ τοῦ Ἀρχιστρατήγου ἦσαν, οὐχὶ δὺν, ἀλλὰ τρεῖς, πρὸς συμβιδασμὸν ὅλων τῶν ἀντιφάσεων. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν προκείσθω εἰς σκέψιν· εἰς τὴν εἰκόνα δὲ τοῦ Ἀρχαγγέλου, τὴν ἐν τῷ Σω- σθενίῳ, σώζεται καὶ ἐπίγραμμα τὸ ἐξῆς ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ :

» Καρικὸς Αἰμιλιανός, Ἰωάννης τε σὺν αὐτῷ,
 » Ρουφίνος Φαρίης, Ἀγαθίης Ἀσίης,

(1) Ἴδε σελ. 415. (2) Ἴδε Β π ν λ η - κ ι ο υ .

» τέτρατον, Ἀγγελίαρχε, νόμων λυκάβαντα λαχόντες,
 ἄνθεσαν εἰς σέ, μάκαρ, τὴν σφετέραν γραφίδα,
 » αἰτοῦντες τὸν ἔπειτα καλὸν χρόνον. Ἀλλὰ φανείης
 ἐλπίδας ἰθύνων ἐσσομένου βίотου α.

Ἦν δὲ ἐν τῷ Σωσθενίῳ καὶ ἑτέρα ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου.

ΜΕΤΑ τοῦ κατὰ τὴν Στένην χωρίου συνέχεται παραλίῳ τὸ μεγαλῆ-
 τερον Ἰσως τῶν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου χωρίων, εἰς τὸ ὁποῖον παρέμεινεν, ἀφ'
 οὗτου συνωκίσθη τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Σουλειμάνου, τὸ ὄνομα

Νεοχώριον,

συνοικούμενον τὸ πλεῖστον ὑπὸ Χριστιανῶν, καὶ ἔχον τρεῖς ἐκκλησίας,
 καὶ ἰσαριθμούς, ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν παρωνυμουμένας, ἐνορίας, τὴν τοῦ
 Ἀγίου Νικολάου, τὴν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, μετόχιον Ἀγιοταφίτικόν, καὶ
 τὴν τῆς Παναγίας εἰς τὸ καλούμενον Κιόυ - μ π α σ ῖ ἢ Κεφαλοχώριον.
 Ὁ δὲ ῥύαξ, ὁ διαβρέων, χειμῶνος μόνον, τὸ χωρίον, ἀπέχει 700 βήματα
 τοῦ κέρατος τοῦ Λασθενικοῦ κόλπου.

Παρὰ τὰς τρεῖς ἐκκλησίας ταύτας, ἐπισκέπτονται οἱ εὐλαβεῖς τῶν χρι-
 στιανῶν ἐν Νεοχωρίῳ καὶ τρία ἁγιάσματα, τὸ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, τὸ
 τοῦ Ἀγίου Χαραλάμπους καὶ τὸ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς. Οἱ δὲ κάτοικοι
 τοῦ χωρίου διακρίνονται, καθὼς καὶ οἱ τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος καὶ τῶν
 Θεραπευῶν, ὡς οἱ ἐπιτηδεϊότεροι τῶν κωπηλατῶν καὶ ἀλιέων τοῦ Κα-
 ταστένου.

Ἡ δὲ ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Κιόυ - μ π α σ ῖ μεταξὺ ἀνθοφόρων κήπων
 ὑψομένη οἰκία τοῦ εὐγενοῦς Ἀριστάρχου τοῦ Λογοθέτου, ἀνῆκε πρὸ τες-
 σαράκοντα ἐτῶν εἰς τὴν οἰκογένειαν Δούζογλου, ἡ καταστροφή τῶν
 ὁποίων ὑπῆρξε τὸ προτέλειον, τρόπον τινά, τοῦ μεγίστου καὶ αἱματωδε-
 στάτου, ἀλλ' εὐτυχῶς τελευταίου, δράματος τῶν 1821. Ἡ ἀληθῶς Ἀδρα-
 μιαία οἰκογένεια αὕτη, ἀπολαύσασα ἐπὶ δύο σχεδὸν αἰῶνας τῆς εὐνοίας
 δώδεκα κατὰ σειρὰν Σουλτάνων, εἶνε φαινόμενον ἐκ τῶν σπανιωτέρων τῆς
 Τουρκικῆς μοναρχίας. Καταγόμενοι ἀπὸ τινος αἰχμαλώτου Οὐγγρου, νυμ-
 φευθέντος Ἀρμενίαν τινὰ τῶν ἐν ΚΠ, καὶ διορισθέντος, διὰ τὴν περὶ τὴν
 μεταλλουργίαν δεξιότητά 'του, χρυσοχόου καὶ λιθογνώμονος τοῦ Σουλτα-
 νικοῦ ἀνακτόρου, οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ διετήρησαν εὐτυχῶς διὰ τῆς φρονήσεως
 καὶ ἐμπειρίας 'των τὴν ἐπίζηλον μὲν, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον ταύτην θέσιν,
 ἥ προσετέθη ἐπὶ Σουλτάν - Μαχμούδ τοῦ Β', καὶ ἡ ἐπιστασία τοῦ Ζέρμπ -
 - Χανέ (Νομισματοκοπείου), δοθέντος τῷ 1818 εἰς τοὺς πρεσβυτέρους

δὴ τῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ τίτλου Μπέη. Ἀλλὰ μόλις παρῆλθεν ἔτος, καὶ ἐγένοντο θῦμα τοῦ φθόνου καὶ τῆς ραδιουργίας, εἰς ἣν ὁμῶς παρέσχον καὶ αὐτοὶ λαβὴν διὰ τῆς ἀπαράδειγματίστου πολυτελείας τῶν. Ἐγνώρισα, παῖς ἀκόμη, τοὺς εὐγενεῖς τούτους πέντε ἀδελφούς καὶ τὰς δύο τῶν ἀδελφᾶς, ἀγαθοὺς, εὐεργετικοὺς, ἐν ἀκμῇ τῆς δόξης καὶ τοῦ πλοῦτος τῶν, μίαν ἐστίαν νέμοντας, ὑπὸ τὴν οἰκιακὴν ἐπιστάσιαν τῆς μητρός τῶν, ἀξιοπρεποῦς καὶ φιλελεήμονος γυναικὸς, μηδέποτε κλείσαντας τὴν θύραν τῆς οἰκίας αὐτῶν εἰς τὸν πένητα, μηδέποτε παρακούσαντας ἱκεσίας τοῦ δεομένου. Οἶκος εὐλογημένος, ἀληθῶς πατριαρχικός! Ἀλλὰ παρέστην καὶ εἰς τὴν πτωσίαν τῶν, καὶ εἶδον τοὺς δυστυχεῖς κρεμαμένους ἐκ τῶν θυρίδων αὐτῆς ταύτης τῆς οἰκίας, καὶ τοὺς ἐθρήνησα· διότι τοὺς ἐθρήνησαν καὶ αὐτοὶ αὐτῶν οἱ ἐχθροί, καὶ οὗτοι δὲν ἦσαν ὀλίγοι! Τὸ κύριον ἐγκλημα τῶν ἦν ὅτι ὤφειλον χρήματα εἰς τὸν Ζερμπ-χανέν, καὶ πρὸς τοῦτο ἐξεδόθη διαταγὴ νὰ φυλακισθῶσι, τὰ δὲ κτήματά τῶν νὰ μεσεγγυηθῶσι, μέχρις οὗ πληρωθῇ τὸ δημόσιον. Εἰς μάτην προέτεινον οἱ δυστυχεῖς ὅτι ἔχουσι λαμβάνειν, ὅτι μέγα μέρος τῶν ἐλλειπόντων χρημάτων ὑπῆρχον ἐν τῇ Εὐρώπῃ πρὸς ἀγορὰν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου διὰ τὴν τοῦ Νομισματοκοπείου ὑπηρεσίαν, καὶ ἀπῆρτετο χρόνος νὰ τὰ εἰσπράξωσιν. Οἱ ἐχθροὶ τῶν ἐδίψων αἷμα, καὶ τούτων πολλοὶ ἐκεντῶντο καὶ ὑπὸ θρησκευτικοῦ ζήλου (διότι οἱ Δούξ ἦσαν τὸ δόγμα Καθολικοί)· ἡ δὲ ἐλπίς τῶν μεγάλων τῶν θησαυρῶν, τοὺς ὁποίους ἐπολλαπλασίαζεν ἡ ἀκένωτος μεγαλοδωρία τῶν, διηρέθιζε τὴν πλεονεξίαν τῶν παραδυναστευόντων, ὧν προεξῆρχεν ὁ διαδόχος Χαλῆδ μετὰ τοῦ εὐνοουμένου αὐτῷ Ἰουδαίου Ἀζηκελ (Ἰεζεκιήλ) καὶ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Νομισματοκοπείου. Ὅθεν καὶ ἀπήχθησαν τῇ.. Ὀκτωβρίου τοῦ 1819 (ι), οἱ μὲν τέσσαρες ἀδελφοὶ (διότι ὁ πέμπτος ἀπεδήμει εἰς τὸ Αἰγαῖον, σταλθεὶς πρὸ τινων μηνῶν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν μεταλλείων καὶ σχεδιογράφησιν [διότι ἦτον ζωγράφος ἄριστος] τῶν φρουρίων τῆς Ἀσιατικῆς παραλίας), οἱ ἐξάδελφοὶ τῶν Ἀπίκογλου, καὶ ἄλλοι τῶν οἰκείων καὶ συγγενῶν τῶν εἰς τὸν Φοῦρνον (1), αἱ δὲ γυναῖκες εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ὅπου διεκηρύχθη συγχρόνως ὅτι ὤφειλεν ἕκαστος νὰ προσαγάγῃ, ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν, ἐπὶ κεφαλικῇ ποινῇ, ὅ,τι εἶχεν ἀνῆκον εἰς τοὺς φυλακισμένους, καὶ συνάμα ἤρξατο καὶ ἡ καταγραφὴ τῆς περιουσίας τῶν. Τηλικούτος δὲ φόβος ἐκυρίευε τοὺς πάντας, ὥστε τρεῖς γραφεῖς δὲν ἐπῆρχουν καταγράφοντες τὰ ἐν διαστήματι τῶν τριῶν ἡμερῶν κομισθέντα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ἐνδύματα, ὥρολόγια καὶ ἄλλα τοιαῦτα τιμαλφῇ κοσμήματα· διὸ καὶ παρετάθη, κατ' αἵτησιν τοῦ Πατριάρχου, ἡ προθεσμία. Ἐπωλοῦντο δὲ πάντα ἐπὶ δημοπρασίας· ἀλλ' ὅποια δημοπρασία!

---

(1) Ἦδε σελ. 148 τοῦ Α' Μέρους.

Συνήρχοντο, κατὰ διαταγὴν ἀνωτέραν, οἱ ἐγκριτώτεροι καὶ πλουσιώτεροι τῶν Γραικῶν καὶ τῶν Ἀρμενίων, ὁ δὲ κήρυξ, ἐκτιμῶν ὅσου ἤθελε τὸ δημοπρατούμενον, κατεκύρονεν αὐτὸ εἰς ὃν ἂν ἐκ τῶν παρακαθημένων διέγνωεν αὐτῷ ὁ Χαλῆδ ἢ ὁ Ἰουδαῖός 'του, παρόντες εἰς ὅλην ταύτην τὴν κικλήσκουσαν κωμωδίαν. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὰ βαρυτιμότερα, ἐκτιμώμενα ἐπ' ἐλαττωμένον, κατεκυροῦντο εἰς τοὺς ἐκτελεστάς τῆς ἀνόμου ταύτης διαρπαγῆς καὶ εἰς τοὺς εὐνοουμένους 'των. Παρετάθη δὲ ἡ καταγραφή καὶ ἡ δημοπράτης ἐπὶ δύο μῆνας, τὸ δὲ συναχθὲν ποσὸν ἐξιῶθη, λέγουσι, πρὸς τὰ ὀφειλόμενα. Ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν· ἐπειδὴ ὁ ὄλεθρος τῶν ἀθλίων ἀδελφῶν εἶχεν ἀποφασισθῇ, οἵτινες, ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ, ἐστέναζον ἐν τῇ φυλακῇ, ταλαντευόμενοι μεταξὺ ἐλπίδος καὶ φόβου, καὶ ἡ ἀναβολὴ 'τοὺς ἐπαρηγόρει, καὶ μάλιστα τὸν Σερχιζ, ὃς τις, ζωηρότερος τῶν λοιπῶν, ἐξεδέχετο, τὸ πολὺ, ἐξορίαν. » Ματαίᾳ ἐλπίς, ἀνέκραζεν ὁ ἐξ ἀδελφός 'του! εἶδες τοὺς ἀρχηγούς Βεχαμπῆ πῶς ἀπεκεφαλίσθησαν πέρυσιν κατ' αὐτὴν ταύτην τοῦ ἔτους τὴν ἐποχὴν πρὸ τῶν ὀφθαμῶν σου; ἡ αὐτὴ τύχη ἀπεκδέχεται καὶ ἡμᾶς. » Εὐφήμει, ὑπελάμβανεν ὁ Κηρχόρ· ἀφ' οὗ δὴ θεμελίσωσι τὴν περιουσίαν 'μας, ὑπεραρκοῦσαν πρὸς ἀπότισιν τοῦ ὀφλήματος, τί ὠφελήσει ὁ θάνατός 'μας; Διὰ τοιούτων συμπερασμάτων διαπαιδαγωγοῦντες τὰς ἀπεράντους τῆς φυλακῆς στιγμὰς, βλέπουσι πρωίαν τινα (ἦτον ἡ 12 Αὐγούστου), ὅτε μόλις εἶχον καμμύσῃ τὰ βλέφαρά 'των, ἡτονημένα ὑπὸ τῆς ἀϋπνίας (ἐπειδὴ, εἴτε προαίσθησις, εἴτε σύμπτωσις, εἶχον διέλθῃ τῆς νυκτὸς τὸ πλεῖστον ἐν ἀγωνίᾳ) τὸν Μπόσταντζῆ-πασσην! ἡ τοιαύτη ἐμφάνισις ἦτον προᾶγγελος καταδίκης, καὶ ταύτην περιέμενον 'ν' ἀκούσωσιν ἐν σιγῇ. Ἀλλὰ ποία ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς 'των, ὅταν ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος διὰ φωνῆς μελιχρᾶς, » χαρῆτε, φίλοι μου, 'τοῖς λέγει: τὰ βάσανά σας ἐτελείωσαν· ὁ κραταῖός ἡμῶν παδισάχ ηὐδόκησε 'να μοὶ διαβιβάσῃ τὰς περὶ τούτου διαταγὰς 'του. Ὑμεῖς, Γρηγόριε καὶ Σερχιζ, θέλετε περιορισθῇ ἐν τινὶ νήσῳ τῶν τοῦ Αἰγαίου· οἱ δὲ δύο σας ἀδελφοί, Μιχαήλ καὶ Ἰωάννης, θέλουν σταλῇ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Περὶ δὲ τῆς τύχης τῶν ἄλλων φυλακισμένων, ὁ Σουλτάνος εἰσέτι 'δὲν ἀπεφάσισεν· ἄς μὲ ἀκολουθήσωσι λοιπὸν οἱ τέσσαρες ἀδελφοί. Τίς 'να περιγράψῃ τὴν χαρὰν τῶν ἀθλίων! πίπτουσιν εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν συγγενῶν 'των, 'τοὺς περιπτύσσονται δακρύοντες, 'τοὺς ἀποχαιρετοῦσι μετὰ φωνῆς διακοπτομένης ὑπὸ λυγμῶν: ἀναντιρρήτως καὶ ἐκεῖνοι μετ' ὀλίγον ἀπολαύσουσι πλήρους χάριτος, ἀφ' οὗ αὐτοί, οἱ κατηγορούμενοι ὡς κυρίως ἐνοχοί, κατεδικάσθησαν εἰς ὑπερορίαν. Ἐξέρχονται λοιπὸν, καὶ ὁδεύουσι διὰ τῶν τοῦ κήπου ὁρῶν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγα βήματα, ὁ Μπόσταντζῆ-πασσης 'τοὺς σταματᾷ, καὶ » πρέπει 'να χωρισθῆτε, λέγει, ἀφ' οὗ τὸ προσδιωρισμένον διὰ τὸν Γρηγόριον καὶ Σερχιζην μέρος 'δὲν εἶνε τὸ

αὐτὸ μετὰ τοῦ τῶν ἄλλων δύο ἀδελφῶν «, καὶ συγχρόνως οἱ φύλακες ὀδηγοῦσι τὸν Μιχαὴλ καὶ τὸν Ἰωάννην πρὸς τὸ παράλιον, ἀφ' οὗ νέοι ἀποχαιρετισμοὶ καὶ νέα δάκρυα τοὺς διέστησαν τῶν δύο πρεσβυτέρων, οἱ τινες φθάνουσι μετ' ὀλίγον παρὰ τὸν Ζέρμπ-χανέν, ὅπου ἦσαν κλεισμένοι καὶ ἄλλοι τῶν ὑποδίκων. Ὁ δὲ Σερκίζ, προπορευόμενος, ὑψώνει τὴν ῥωμυλεάν φωνήν του, καὶ » θαρσεῖτε, κραυγάζει, ἀδελφοί· ἡλευθερώθημεν, καὶ ἡ ἐδική σας ἀπαλλαγὴ ἐγγίζει «. Οἱ φυλακισμένοι ἀναγνωρίζουσι τὴν φωνήν του, καὶ συνωθοῦνται πρὸς τὰ παράθυρα· ἀλλ' οἱ φύλακες τοὺς ἀπωθοῦσι, καὶ μόλις διακρίνουσι τὰς τελευταίας τοῦ δυστυχοῦς Σερκίζ λέξεις, μακρυνομένου, ὅταν ἐκ μέσου τῶν κυπαρίσσων ἀναπηδῶσι τέσσαρες δῆμιοι, καὶ ἐξαγκωνίζουσιν ἀμφοτέρους τοὺς ἀδελφούς, μόλις τότε ἀνανήψαντας ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ ἐννοήσαντας περὶ τίνος πρόκειται. Καὶ ὁ μὲν Κηρχὸρ, φύσει ἐμβριθής, κλίνει τὸ γόνυ ἀπτόητος, ἀφ' οὗ κατησπάσθη ἅπερ ἔφερεν ἐπ' αὐτοῦ ἅγια λείψανα, καὶ δέχεται τὴν τομὴν, παραγγέλλων ὑπομονὴν εἰς τὸν ἀδελφόν του, ὅς τις, σφριγῶν καὶ ὀρμητικὸς, μόλις ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν βοηθῶν τοῦ δημίου, καὶ κατέπεσε καταρώμενος τοὺς αἰτίους τοῦ θανάτου του, καὶ κραυγάζων: » εἴθε τὸ αἷμά μου νὰ βῇ πρὸς τὸν πῶγονα τοῦ Χαλῆδ! « Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Μπος-αντζή-μπασης εἶδε πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ τὰ δύο πτώματα αἱματόφυρτα, ἔσπευσε πρὸς ἐκτέλεσιν καὶ τοῦ ἑτέρου μέρους τῆς ἐντολῆς του, καὶ φθάνει εἰς τὸ Γιαλί-κίόσκ, ὅπου περιέμενον ὁ Μιχαὴλ καὶ ὁ Ὁβανῆζ ἐντὸς ἀκατίου δίδει τὸ σύνθημα εἰς τοὺς κωπηλάτας, καὶ, μακρυθυθέντος τοῦ πλοίου, ἀναπηδῶσιν ἀπὸ τῆς πρύμνης, ὅπου διέμενον κεχυμένοι τέως, οἱ δῆμιοι, καὶ δῆσαντες ἀπάγουσι τοὺς δυστυχεῖς ἀδελφούς εἰς τὴν ἐν Νεοχωρίῳ ταύτῃ αὐτῶν οἰκίαν, ὅπου πολλὴν ὥραν ἀνεζήτουν τὸ πρὸς ἀγχόνην ἀρμοδιώτερον παράθυρον. Ὁ θάνατος τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν κατεπράυνε τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου, καταδικάσαντος εἰς ἀειφυγίαν τοὺς λοιποὺς ὑποδίκους, ἐκτὸς τῶν γυναικῶν, αἵ τινες ἔμειναν καθειργμένοι ἐν ΚΠ μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ Χαλῆδ, ὅτε, ἀνακληθέντων τῶν ἐπιζώντων, ἐπανήλθε μετ' αὐτῶν καὶ ὁ πέμπτος τῶν ἀδελφῶν Ἀγκῶπ (Ἰάκωβος), διασωθείς, ὡς ἐκ θαύματος, ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ὀλέθρου. Ἀπράγμων φύσει καὶ καλλιεργῶν τὰς ὡραίας τέχνας, εὐρέθη, καθὰ προείπομεν, ἀπὼν, ὅτε ἐξεβράγη ἡ θύελλα κατὰ τῆς οἰκογενείας του. Τὸ δὲ σταλὲν ἵνα τὸν συλλάβῃ πλοῖον, εὗρεν αὐτὸν ἐν τῇ Χίῳ, ὁπόθεν ἠδύνατο εὐκολώτατα νὰ σωθῇ, ὡς ἔχων εἰς τὴν διάθεσίν του εὐπλωτάτον βρίκιον, οὗ τινος καὶ ὁ πλοίαρχος, Ἰσπανός, πλήρης νοημοσύνης, ἦν ἐτοιμώτατος πρὸς τοῦτο· ἀλλ' ἡ ἰδέα ὅτι ἡ φυγὴ αὐτοῦ ἠδύνατο ν' ἀφανίσῃ τοὺς ἀδελφούς του, τὸν ἐπέειπε νὰ συμμερισθῇ τὴν τύχην των· ἡ δὲ ὑπακοή του ἐξιλίωσε τὸν Σουλτάνον, ἐκτιμῶντα ἄλλως τὸν ἐντιμὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἀγκῶπ, καὶ

ἀνακαλέσας ἀπὸ τῆς ἐξορίας, αὐτόν τε καὶ τὸν μικρότερον ὄλων τῶν ἀδελφῶν, Βογὸζ, μὴ συμπεριληφθέντα μετὰ τῶν ἄλλων, ὡς ἀνήλικα, ἀπέδωκεν αὐτοῖς καὶ τὴν προτέραν ἐνέργειαν καὶ τὴν προτέραν 'του εὐνοίαν, πεισθεὶς πάντως περὶ τῆς ἀθωότητός 'των. Διορισθεὶς δὲ ὁ Ἀγκώπ ἐπιστάτης τοῦ Ζέρμπ-χανέ καὶ λιθογνῶμων τοῦ σαραγίου, θέσιν κληρονομικὴν τῆς οἰκογενείας 'του, καὶ λαβὼν ἀφορμὴν 'να ἐξασκήσῃ μεγίστην ἐπιβρότην ἐπὶ τῶν Τουρκικῶν πραγμάτων, καὶ ὡς ἰδιαίτερος τραπεζίτης τῆς Βασιλεομήτορος, καὶ ὡς μέλος διαφόρων ἐπιτροπῶν, ἀπέθανε τῷ 1853 (;) ἐν Ἰταλίᾳ, ἀφ' οὗ, συναγαγὼν περὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ λοιπὰ ἐπίζησαντα τῆς οἰκογενείας 'του μέλη, καταντήσαντα εἰς ἐσχάτην ἐνδειαν, συνεμερίσατο πρὸς μὲν τὰ τὴν εὐροήσασαν αὐτῷ τύχην, φροντίσας καὶ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ μόνου ἀνεψιοῦ 'του, Μιχράν Δούζ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Σερκίζ, ὃν ἐξεπαιδεύσατο ἐν Εὐρώπῃ, διατηροῦντα σήμερον, μόνον ἐκ τῆς οἰκογενείας, τὴν ἀγαθὴν μνήμην καὶ τὸ ὄνομα τῶν Δούζογλου.

Ἐκ δὲ τῶν τριῶν τοῦ Νεοχωρίου τζαμίων, τὸ καλούμενον Μολλά-τσελεμπή, εἶνε κτίσμα τοῦ Φαζλῆ-ἐφέντη, υἱοῦ τοῦ περιφήμου Μουφτῆ Ζενμπιλλή-Ἀλῆ, ὃς τις, πρὸς εὐκολίαν τῶν ἐξαιτουμένων τὰς ἱεράς ἀποφάσεις 'του (φετβά), εἶχεν ἀνηρτημένην ἀπὸ τοῦ παραθύρου τῆς οἰκίας 'του σφυρίδα (ζενμπίλ), καὶ δι' αὐτῆς δεχόμενος τὰς αἰτήσεις, ἔδιδε παρὰ χρῆμα τὰς ἀποκρίσεις τῶν ζητουμένων.

Χίλια πεντακόσια βήματα πρὸς ἄρκτον, ἀπὸ τῆς ὁχθῆς τοῦ ρύακος τοῦ Νεοχωρίου, ἡ ἀκτὴ, στρεφόμενη ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς θερινὰς, σχηματίζει γωνίαν, ἣν ἐπὶ Γυλλίου οἱ ἀλιεῖς ὠνόμαζον Κόμαρον, καὶ τοι αὐτοῦ μῆδαμοῦ ἰδόντος ἐνταῦθα τὸ δένδρον τοῦτο φυόμενον, εἰ καὶ ἐπὶ Διονυσίου ὑπῆρχε δάσος ἐνταῦθα κομάρων, ἀφ' οὗ καὶ ὁ τόπος, θαλάσση κυματῶδει πληττόμενος, καλεῖται ὑπὸ τοῦ περιγητοῦ τούτου Κομαρώδης. Τὸ ὄνομα τῶν κομάρων διατηρήθη εἰς τὴν τρίτην τῶν ἐν Νεοχωρίῳ προειρημένων Γραικικῶν ἐκκλησιῶν, τὴν τῆς Θεοτόκου παρὰ τὸ Κιό-μπαση, ὅπου προσκυνεῖται ἀρχαία εἰκὼν, ὑπὸ τὴν ἐπίκλησιν ἡ Κουμαριώτισσα.

Ἔως ἐδῶ ἐκτείνεται ἡ πνευματικὴ δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὡς ἀρχιεπισκόπου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διότι τὰ ἐπέκεινα μέχρι Φαναρακίου τελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Δέρκων.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἔπεται ὑψηλὴ καὶ τραχεῖα ἀκτὴ, καὶ περὶ αὐτὴν ἐξεῖχον τῆς θαλάσσης ἐπὶ Γυλλίου βράχοι, οὗς οἱ πάλαι Βαρχίας (πέτρας) ἐκάλεσαν, διότι τὰ κύματα, προσπίπτοντα βίᾳ περὶ αὐτοὺς, ἐδόκουν μαίνεσθαι κατὰ τὰς Βάρχας. Ἐπ' αὐτοῦ δὲν ἦσαν τόσον ἀποκρημνοί, ὡς δαπανηθέντες, φαίνεται, πρὸς οἰκοδομὰς καὶ ἀσβεστοουργίαν.

Ἐνταῦθα συμπλακέντες οἱ Βυζάντιοι Δημητρίῳ, τῷ στρατηγῷ τοῦ Φι-

λίππου, κατ' αὐτό που τῆς ἡμέρας τὸ σταθερώτατον, Θερμημερίαν τὸν τόπον ἀπὸ τοῦ συμβάντος ἐκάλεσαν. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου εἰκάζων δέ τις, τεκμήραιοιτ' ἂν τοῦτο εἶναι τὸ μεταξὺ Κιόου-μπαση καὶ Καλενδερίου κατωφερές, κενὸν οἰκημάτων, ὅπου οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, χρησιμοποιοῦντες τὸ προσήλιον τοῦ τόπου, ξηραίνουνσι τὴν ἀνοιξιν τοὺς νοστιμωτάτους ἐκείνους τσιήρους ἔτων, τοὺς ὁποίους οὐδεὶς τῶν γνησίων τοῦ Βυζαντίου ἀστῶν ἐνθυμεῖται χωρὶς ἵνα ἐνθυμηθῇ συγχρόνως καὶ τὸ χλοερὸν παράλιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ξηραίνονται.

Τὴν προέχουσαν ἐντεῦθεν ἀκτὴν τῆς Θερμημερίας ἐκδέχεται μικρὸς κόλπος, καλούμενος Λιμὴν Πιθήκου, ἀπὸ τινος ἀρχηγοῦ τῶν τῇδε βαρβάρων, ὃν λέγουσιν ὁδηγὸν γενέσθαι αὐτοῖς τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν διαβάσεως. Ἀπέχει δὲ τοῦ Κομαρώδους, κατὰ τὸν Γύλλιον, 1200 βήματα, καὶ ἐκαλεῖτο ἐπ' αὐτοῦ Λιβάδιον, καὶ τοι ἀμπελόφυτον. Περικλείεται δὲ ὑπὸ δύω ἀποκρήμνων ἀκρωτηρίων, καὶ εἶνε καὶ πρὸς ἀλείαν καὶ πρὸς ὀρμισιν ἐπιτηδειότατον. Ἡ δὲ κατατείνουσα εἰς αὐτὸν κοιλάς, ἔχουσα, περὶ αὐτὸ τὸ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς ἀκτῆς ὁμαλὸν λιβάδιον, 200 βημάτων πλάτος, ἐκαλεῖτο Εὐδίων Καλὸν, ὅπου καὶ χωρίον ποτὲ ὑπάρξει εἰκάζει ἀπὸ τῶν σωζομένων ἐρειπίων ὁ Γύλλιος.

Τὸ μέρος τοῦτο ὀνομάζεται σήμερον

Καλενδέρ,

ὄνομα τάγματός τινος Δερβίσων Ἐπικουρείων, σημαῖνον κυρίως πτωχόν, τῶν ὁποίων, φαίνεται, ἡ τὸ ἀσκητήριον ὠκοδόμητο ἐνταῦθα, ἡ ἐπίσημός τις ἐκ τοῦ τάγματος ἐτέθαπτο. Ὁ δὲ Χάμμερ, ἐν τῇ συνήθει αὐτῷ περὶ τὰ τοιαῦτα εὐκολία, εὕρισκει μεταξὺ τοῦ Εὐδίου Καλὸν καὶ τοῦ Καλενδέρ, καὶ τινα συνήχησιν. Καὶ περὶ τούτου μὲν ἐπέχω· ὅτι δὲ καὶ ὁ Στράβων ἀναφέρει χωρίον ἐν Τροϊζηνίᾳ καλούμενον Κελένδεριν, σημειοῦται ἐνταῦθα πρὸς ὑπόμνησιν μόνον· διότι τί ἄλλο δύναται ἵνα ὑπέρχῃ κοινὸν μεταξὺ ἀμφοτέρων.

Πᾶσαν δὲ τὴν μεταξὺ Κομαρώδους καὶ Λιβαδίου βαθυτάτην ἀκτὴν ἐπέχουσιν οἰκήματα εὐδαιμόνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνεται τὸ κολοσσαῖον λίθινον παλάτιον τοῦ Ἀρμενίου Τζεζαεργλῆ, εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ὁποίου ἀφ' οὗ ἐδαπανήθησαν ἀσκόπως καὶ καχοζήλως ἑκατομμύρια, σήμερον καταρρέει, μείναν ἡμιτελές, ὡς μνημεῖον πλούτου ὑβρίζοντος.

Παρ' αὐτὸν δὲ τὸν αἰγιαλὸν τῆς τοῦ Καλενδερίου κοιλάδος ἀναδρύει ὑπὸ τὴν χαμάραν ἀμφιλαφῶς σχιαζομένου ἀναχώματος τὸ ἅγιον τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου, τὸ τέρμα τοῦ συνήθους τῶν Νεοχωριτῶν περιπάτου, καὶ μικρὸν προσωτέρω τὸ θερινὸν ἐνδιαίτημα τοῦ περιφήμου καταστροφῆς τῶν Γενιτσάρων Χουσεῖν-πασσά, τοῦ ἰδιωνυμικῶς καλουμένου Ἀγά-

- πασσα, διότι εἶχε χρηματίση Γενιτσάρ - Ἄγας, ὅθεν καὶ ἀστεϊζόμενος ἔλεγεν ὅτι εἶχε μείνει μόνος αὐτὸς κληρονόμος τοῦ ἐπικινδύνου τούτου σώματος.

ΜΕΤΑ τὸν Πιθήκου λιμένα καὶ τὴν Λιδάδειον κοιλάδα, ἡ ἀκτὴ, ἀπορῶξ καὶ κρημνώδης, ὅθεν καὶ ἀκατοίκητος, ἐκτείνεται ὑπὲρ τὰ 1000 βήματα μέχρι τῆς κοιλάδος, τῆς γειτνιαζούσης τῷ Φαρμακίᾳ κόλπῳ, καὶ καλουμένης Λῖνον. Ἡ κοιλὰς αὕτη εἶχεν ἐπὶ Γυλλίου περὶ τὴν παραλίαν αὐτῆς πεδινὴν, ἐκτεινομένην εἰς 260 βημάτων πλάτος, πλήθος ἐρείπίων, ὅθεν φαίνεται ὅτι ἔκπαλαι κατωκεῖτο. Ἐφ' ἡμῶν δὲ κατέχεται σχεδὸν ἅπαντα, προήκουσα εἰς βάθος 700 καὶ ἐπέκεινα βημάτων, ὑπὸ τοῦ θερινοῦ παλατίου τοῦ ποτὲ βαθυπλούτου τραπεζίτου Ματόζ, τοῦ ἐπικληθέντος διὰ τὸν ἀπέραντον αὐτοῦ πλοῦτον, Χουδὰ - βερδῆ (θεο - δωρήτου), ὅς τις, ἀφ' οὗ τὸ εἶχεν ἀγοράση παρὰ τοῦ πρώτου αὐτοῦ ἰδιοκτῆτου, Μιχαὴλ Σούτσου, τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, τοῦ πρὸς διαστολὴν λεγομένου γέροντος, καὶ τὸ ἀνωκοδόμησεν ἐπὶ τὸ μεγαλειότερον καὶ πολυτελέστερον, τὸ παρεχώρησεν ἐξ ἀνάγκης, ὥς καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἄλλην περιουσίαν, εἰς τὸν Σουλτάνον, ὅθεν καὶ χρησιμεύει σήμερον ὡς αὐτοκρατορικὸν ἐνηθητήριον, ἀξιοθέατον διὰ τοὺς σπανίους αὐτοῦ ἀνθῶνας καὶ τοὺς ἀειθαλεῖς ἐκ πύξου διαδρόμους, πρὸ πάντων δὲ διὰ τὸ τερπνὸν καὶ μεμονωμένον αὐτοῦ δάσος, τοῦ ὁποίου τὰς χλοηφόρους καὶ δροσεράς σκιάδας ἐξελέξαντο αἱ θεραπείαι ἀηδόνες ὡς προνομιούχον αὐτῶν ὦδεῖον. Ἀλλὰ τὰ κατηρειπωμένα ἐκεῖνα ἄνδρα (σέτια), ἐπὶ τῶν ὁποίων, παρατεινόντων τὰς ὄχθας τοῦ πρὸς μεσημβρίαν τῆς κοιλάδος ἀκρωτηρίου, ἄλλος ἥχος ἔδεν ἀκούεται σήμερον παρὰ τὸν ψιθυρισμὸν τῶν φύλλων τῶν φιλυρεῶν καὶ κοκκωναρέων, σπανίως διακοπτόμενον ὑπὸ τοῦ μονοτόνου ἄσματος τῶν ὑπὸ τὴν σκιάν αὐτῶν ἀνιωμένων φρουρῶν, ποσάκις ἄρα γε ἀντήχησαν ὑπὸ τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν ἁρμονίαν μουσικῆς χαρμοσύνου καὶ τὰς εὐρύθμους κινήσεις χρυσοστολίστων χορευτῶν καὶ χορευτριῶν! ποσάκις ὑπὸ τοὺς ἀνθισμένους κλάδους τῶν στοιχηδὸν σχιαζόντων αὐτὰ φιλυρεῶν, πεφωτισμένων τὴν νύκτα διὰ μυρίων λαμπτήρων, πέριξ τραπέζης πολυτελῶς ἐστρωμένης, ἔδεν συνεκρούσθησαν μεταξὺ τῶν ἀβροδιαίτων συνδαιτυμόνων τὰ ποτήρια, καὶ ἔδεν ἀντήχησαν αἱ ὑπὲρ τῶν νεονύμφων ἐστιατόρων προπόσεις! Ἀλλὰ σήμερον τίς ἐνθυμεῖται πλέον, παρὰ τέσσαρας - πέντε γέροντας, ὅτι ἐν τοῖς περικαλλέσι μεγάροις, ἃ τινα διεχόσμου τὴν τοῦ ἀκρωτηρίου ἀκτὴν, διήλθον τὰς ὡραιότερας αὐτῶν ἡμέρας αἱ οἰκογένειαι τοῦ Καλλιμάχη καὶ τοῦ Ῥωσσέτου; Ἀλλ' ἐπνευσεν ὁ τυφὼν τοῦ 1821, καὶ δι' ἐνὸς νεύματος τοῦ κρατοῦντος κατεβλήθη τὸ μέγαρον εἰς ἔδαφος, καὶ τὰ ἐπίχρυσά τοῦ

ὁρόφου αὐτοῦ φατνώματα κατεχράσθησαν πρὸς σκηνοπηγίαν ἄγριοι ὀπλοφόροι! Ἀλλὰ διὰ τοῦτο εἶνε ἀνεκτίμητοι αἱ διὰ τῆς βίας ἀποκτώμεναι ἐθνικαὶ ἐλευθερίαι, διότι ἀγοράζονται δι' αἵματος καὶ δακρύων!

Ἀπ' ἄρκτου δὲ περικλείει τὴν τοῦ Λίνου κοιλάδα μικρά τις ἄκρα, διαιρουσα τὸν Φαρμακίαν κόλπον εἰς δύο, καὶ ἔχουσα περὶ τὴν ὑπώρειαν 100 περίπου βημάτων πλάτος, κατὰ τὸν Γύλλιον. Πρὸ αὐτῆς δὲ προήκει ἐπὶ 16 βήματα, ξηρονήσιον, μόλις ἐξέχον ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, διηρημένον δὲ εἰς διαφόρους σκοπέλους καὶ συνεχόμενον μετὰ τῆς ξηρᾶς, καθὼς καὶ ἐπὶ Διονυσίου, εἰ καὶ ἐπὶ Γυλλίου ἐχωρίζετο ἀπ' αὐτῆς διὰ τελματώδους εὐρίπου, ἔχοντος βάθος ἄχρι τοῦ γόνατος καὶ πλάτος 40 βημάτων. Ἐκαλεῖτο δὲ, λέγει, ὑπὸ τῶν Γραικῶν, ἀπὸ τινος ἴσως ὁμοιότητος, Κάτεργον.

Καὶ ἤδη εἵμεθα εἰς τὸν Φαρμακίαν κόλπον, ἡ τὰ

ΘΕΡΑΠΕΙΑ.

Τὸ γλυκὺ τοῦτο ὄνομα, τὸ διεγείρον εἰς τὰς καρδίας τῶν τε κατοίκων καὶ τῶν παροίκων αὐτοῦ τοσαύτας τερπνὰς ἀναμνήσεις, τὸ ὄνομα τοῦτο, ὅπερ διαιώνισαν τῶν Ῥίζων καὶ Χρηστοπούλων αἱ ἀηδόνες, ὀφείλεται, κατὰ τὸν Ἱστορικὸν Σωκράτην, εἰς τὴν φιλακαλίαν ἀρχαιοτάτου τινὸς πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Ἀττικοῦ, ὃς τις, ἐκ Σεβαστείας ἔλχων τὸ γένος, ἀνὴρ ἀσκητικὸς, ἔμφρων καὶ ἀνεξίκακος, ἐκόσμησε, μετὰ τὸν διάδοχον τοῦ Χρυσοστόμου Ἀρσάκιαν, ἐπὶ ἓν καὶ εἴκοσιν ἔτη τὸν αἰκουμενικὸν θρόνον. » Ἦν δὲ, λέγει ὁ εἰρημένος ἱστορικὸς, καὶ » περὶ τὴν θέσιν τῶν ὀνομάτων φιλόκαλος. Ἐπίνειον γοῦν, ἐπὶ τῷ στό- » ματι τοῦ Εὐξείνου Πόντου κείμενον, ἐξ ἀρχαίου τε Φαρμακεία καλού- » μενον, Θεραπείαν ὠνόμασεν, ἵνα μὴ, τὰς συνάξεις ἐκεῖ παιούμενος, » δυσφῆμιν ὀνόματι ὀνομάζῃ τὸν τόπον (1)«. Λέγεται δὲ ὅτι Φαρμακίας ἡ Φαρμακεὺς ὠνομάσθη ὁ κόλπος, διότι, κατὰ τὸν μῦθον, ἐνταῦθα εἶχεν ἀποθέσῃ, βαπανολογοῦσα ἴσως, ἡ Μήδεια τὴν τῶν φαρμάκων ἑκὼς κύστιν. Φυσικώτερον ὅμως δύναται τις, νομίζομεν, ἵνα εἴπῃ ὅτι, ἐὰν φαρμακεῖον σημαίνῃ, κατὰ τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν ἰδίωμα, ἱατρεῖον, τὰ Θεραπεία εἶν' ἀληθῶς Φαρμακεῖαν φερώνυμον καὶ ἀδάπανον. Ἄς ἐπεξέλθωμεν τὴν χαριστάτην αὐτοῦ καμπὴν καὶ τὰς πέριξ ἀκρολοφίας μετὰ τῶν δύο κοιλάδων, ἀναπολοῦντες καθ' ἕκαστον βῆμα μίαν εὐάρεστον ἀνάμνησιν.

Ἡ περιφέρεια τοῦ κόλπου τούτου ἔχει, κατὰ τὸν Γύλλιον, 1400 βήματα, ὧν τὰ ἡμίση ἐπέχει τὰ βορειοανατολικὰ αὐταῦ κλίτος. Τὸ δὲ

(1) Ὁ δὲ Γύλλιος σημειοῖ ὅτι οἱ Γραικοί, ἐπὶ δηλητηρίου μόνον χρώμενοι σημασίᾳ τῇ τοῦ φαρμάκου λήξει, μετωνόμασαν μὲν τὸν τόπον, ἀποτροπιαζόμενοι τὸ δύσφημον τοῦ ὀνόματος, εὐ μὴν ἔνευ αὐτακρατορικοῦ θεσπίσματος (2).

πλάτος τῆς περὶ αὐτὸν πεδινῆς παραλίας ἐστὶ, ποῦ μὲν 300, μᾶλλον ἢ ἤττον, βημάτων, ποῦ δὲ, καὶ μάλιστα περὶ τὴν πυμάτην αὐτοῦ ἀναχώρησιν, 200. Ἔστι δὲ πανταχόθεν ἀσφαλὴς ἀπὸ τῶν ἀνέμων, καὶ, διὰ τε τὸ νήνεμον καὶ ἀγχιβαθὲς αὐτοῦ, πρὸς τε ναυλοχίαν καὶ ἀλιεῖαν ἐπιτηδειότατος. Ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸ προσάρκτιον αὐτοῦ πλευρὸν, ὅπου καὶ τὸ ὁμῶνυμον αὐτῷ χωρίον συνώκισται, εἶν' εὐορμώτερος καὶ βαθύτερος ἑαυτοῦ, παρέχων ταῖς ναυσὶ προσίσχειν ἄχρι τῆς παραλίας· πρὸς δὲ τὸ μεσημβρινόν, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπόκρημνος καὶ ἐλώδης. Κατεσχίαστο δὲ πάντῃ κυκλόθεν ἐπὶ Διονυσίου δρυμῶσι καὶ νάπαις βάθειαις ποικίλων δένδρων, ὥς δοκεῖν ἀμιλλᾶσθαι χλιδῶσαν τὴν θάλασσαν τῇ ξηρᾷ· νῦν δὲ καλλιεργεῖται τὸ πλεῖστον, ὅσον οὐκ ὤκοδόμηται, εἰς ἀμπελῶνας καὶ κερασῶνας, τὸ δὲ λοιπὸν ἢ ἀνακέχωσται εἰς, κλιμακῆδὸν ἀνυφούμενα κατὰ νώτου τῶν ἐπὶ τῆς παραλίας οἰκιῶν, ἄνθηρα (σέτια), σκιαζόμενα γραφικῶς ὑπὸ καταπύκνων φιλυρῶν καὶ κοκκωναρέων, ἢ καταλείπεται ἄνετον πρὸς νομὴν, κεκαλυμμένον λόχμῃς ἐρείκων.

Ἡ δὲ κοιλάς, ἢ ἐκδεχομένη ἀπὸ δυσμῶν τὸν κόλπον, ἀφ' οὗ προβῇ ἀπὸ τοῦ μυχοῦ αὐτοῦ εἰς 100 βημάτων ἐπίπεδον, διαιρεῖται, παρεμπύπτοντος λόφου, εἰς δύο, ὥστε τοὺς ἀνέμους, παρεμποδιζομένους τῷ λόφῳ, μὴ καταιγίζειν ἀπὸ τῶν κοιλάδων κατ' εὐθείαν ἐπὶ τὸν κόλπον. Ῥέει δὲ δι' αὐτῆς ἀψοφητὶ ποτάμιον, πρὶν μὲν ἀένναον, νῦν δὲ μαραινόμενον τοῦ θέρους, ἐκβάλλον εἰς τὸν τοῦ κόλπου μυχόν, ὅπου καὶ τὸ Μεσ-τίζήδιον, κτίσμα τοῦ ἐπιστάτου τῶν ἐμπόρων, Ἐλγάτζ-Ὀσμάν-ἀγᾶ, τὸ μόνον ἔχνος Τουρκικῆς παρουσίας ἐν τῷ χωρίῳ, οὗ τινος αἱ πηγαὶ ἀπέχουσιν ὑπὲρ τὰ 1400 βήματα, ἀναδιδόμεναι οὐκ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς κοιλάδος, ἀλλὰ περὶ τὴν ὑπώρειαν τοῦ προειρημένου λόφου, εἰς τὴν φερῶνυμον Κρύαν Βρύσιν· ἡ δὲ πηγὴ τῆς ἐτέρας κοιλάδος εἶνε ἀγίασμα τῆς Ἀγίας Κυριακῆς· τὸ δὲ μέρος, ὅπου σχηματίζεται τὸ Τρίστρατον, ὀνομάζεται Τουρκιστὶ Γιὸλ-ἀγζύ.

Τὰ Θεραπεῖα, ὧν ἡ ἐνοριακὴ ἐκκλησία τιμᾶται εἰς ὄνομα τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ἦσαν ἄχρι τοῦ 1821 τὸ θερινὸν ἐνδιαίτημα τῶν ἀριστοκρατικῶν ἐφ' ἡμῶν Γραικικῶν οἰκογενειῶν, καὶ οἱ κατὰ καιροὺς ἐξ αὐτῶν ἡγεμονεύσαντες τῆς Δαχίας, ἐνταῦθα διῆγον τὰς ἐν ἀπραγμοσύνῃ αὐτῶν ἡμέρας, καταναλισκόμενοι εἰς οἰκοδομὰς καὶ денδροφυτείας, μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες, πρὶν κατασταθῶσι κοινὰ τὰ ἀτμόπλοια, ὅδεν ἐπεχωρίαζον εἰς τὰς ὑπὲρ τὸ Σωσθένιον Εὐρωπαϊκὰς τοῦ Βοσπόρου ἀκτὰς, ὥς ἀπεχούσας τοῦ κέντρου τῆς πολιτικῆς ἐνεργείας. Εἶδομεν δὲ ἤδη πῶς ἐξέλιπον τὰ παλάτια τοῦ Σούτσου καὶ Καλλιμάχου, κατόπιν θέλομεν ἰδεῖ ποίαν τύχην ἔλαβον τὰ τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τοῦ Μουρούζη· νῦν δὲ πρόκειται ἐμπροσθεν ἡμῶν, διακρινομένη διὰ τοῦς Σε-

μιραμείους 'της κήπους, ἡ οἰκία τοῦ Μαυρογένους, τοῦ παραδόξου ἐκείνου ἀνδρός, ὅς τις, δημιούργημα τῆς ἰδίας 'του τύχης καὶ εὐφύας, ἀνευ πολλῶν γραμμάτων, ἀνευ προηγουμένων, προαχθεὶς εἰς τὴν τῆς Βλαχίας ἡγεμονίαν, καὶ ἰσχύσας εἰς τοσοῦτον βαθμὸν, ὥστε 'να ἴδῃ ἐντὸς τῆς σκηνῆς αὐτοῦ σατράπας 'Οθωμανούς, ἀναμένοντας τὰς διαταγὰς 'του, ἔγινε τέλος παρανάλωμα τοῦ φθόνου καὶ τῆς ραδιουργίας τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας, κατατομηθεὶς ἐν τῇ Βουλγαρικῇ κωμοπόλει Βελᾶ τῷ 1789.

'Οπισθεν τῆς οἰκίας ταύτης, ἐν ταῖς ὑπωρεῖαις τοῦ λόφου, τοῦ διαιρουντος, ὡς εἶπομεν, τὴν κοιλάδα τῶν Θεραπειῶν εἰς δύο, ἀνεγέγερται πρό τινων ἐτῶν ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς σχεδίου καὶ ἐπὶ τῶν θεμελίων ἀρχαίου ἄλλου ναοῦ, τοῦ ὁποίου ἐπροσκυνεῖτο τέως μόνον τὸ ἁγίασμα, ἡ ἐκκλησία τῆς 'Αγίας Παρασκευῆς, περίοπτος ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ τὸν κομψὸν αὐτῆς θόλον, χρησιμεύουσα ὡς ταφεῖον.

'Εδρεύει δὲ ἐν ταῖς Θεραπειοῖς καὶ ὁ μητροπολίτης Δέρκων, τοῦ ὁποίου μητρόπολις ἦν κυρίως πάλαι ποτὲ τὸ παρὰ τὸν Εὐξείνιον Πόντον χωρίον Δέλκων ἢ (δ) Δέλκων, ὅπερ ἐν Ξενοφῶντι εὔρηται γεγραμμένον Δέλτα, ἀπέχον τοῦ Βυζαντίου ἡμέρας ὁδὸν εὐζώνῳ ἀνδρὶ, καὶ περιεχόμενον τριχόθεν λίμνη-γλυκεῖα, παρεκτὸς τοῦ εἰσαγομένου εἰς αὐτὴν θαλασσίου ὕδατος ἐν καιρῷ κλύδωνος διὰ ρενοῦ τινος εὐρίπου. 'Εκόσμησαν δὲ τὸν θρόνον τῆς μητροπόλεως ταύτης καὶ ἄλλοι μὲν τῶν παρ' ἡμῖν ἀειμνήστων πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων, ἰδίως δὲ ὁ κλεινὸς Σαμουήλ, ὁ προαχθεὶς ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον τῷ 1763, καὶ ἀποθανὼν τῷ 1775 (1). 'Ο δὲ ἐφ' ἡμῶν περιφήμης διὰ τὴν πολιτικὴν 'του σύνεσιν, Γρηγόριος ὁ Δέρκων, ὁ συνώνυμος καὶ συμπατριώτης καὶ ἐφάμιλλος καὶ συναθλητὴς Γρηγορίου τοῦ Ε', τοῦ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχου, ἐνταῦθα ἐν τοῖς προθύροις τῆς ἰδίας 'του μητροπόλεως κρεμασθεὶς τῇ . . 'Ιουνίου (;) τοῦ 1821, καθηγίασε διὰ τοῦ ἡρωϊκοῦ 'του θανάτου τὸν θρόνον αὐτῆς, ὃν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἶχε καθωραΐσῃ. Φαντάζομαι ὅτι βλέπω ἀκόμη τὸν ἀπτόητον τοῦτον τῆς 'Εκκλησίας πρόμαχον, προβαίνοντα στερβῶ βήματι ἀναμέσον τῶν δημίων, ἐνώπιον ὀλοκλήρου τοῦ ποιμνίου 'του, λυομένου εἰς δάκρυα· νομίζω ὅτι τὸν ἀκούω παρηγοροῦντα καὶ νουθετοῦντα τοὺς χριστιανούς, ὡς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ 'του θρόνου, διὰ φωνῆς ἀνδρικῆς, αἰτούμενον καὶ διδόντα συγχώρησιν. 'Αλλ' αἱ χεῖρες τοῦ γεραροῦ ποιμένος 'δὲν δύνανται 'να ὑψωθῶσι πρὸς εὐλογίαν, διότι εἶνε συνδεδεμέναι, καὶ οἱ δῆμιοι σπεύδουσι! πέντε λεπτά μετὰ ταῦτα ἡ μακαρία αὐτοῦ ψυχὴ ἀνίπταται πρὸς ἀντάμωσιν τῶν συλλειτουργῶν καὶ συναθλητῶν 'του, Δωροθέου τοῦ 'Αδριανουπόλεως, τοῦ σοφοῦ Πρωίου, καὶ 'Ιωαννικίου τοῦ ἀπὸ Θεσσαλονίκης Τουρνόβου, τῶν ὁποίων,

(1) 'Ἰδε καὶ προσωτέρω ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς νήσου Χάλκης.

κρεμασθέντων πρό μιᾶς ὥρας ἐν ταῖς Ἑστίαις, εἶχεν αὐτὸς ἐκφωνήσῃ, θεωρῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς, τὴν ἐξόδιον εὐχὴν, ἀφ' οὗ καὶ οἱ τρεῖς συνάμα ἐψαλαν, ἀπαγόμενοι ἐν τῷ πλοίῳ, τὴν νεκρώσιμον ἑαυτῶν ἀκολουθίαν! Σκιαὶ μακάριαι, αἱ ἀνανεώσασαι ἐν ταῖς ἐσχάταις ταύταις καὶ πονηραῖς ἡμέραις, τὰ θαύματα τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν πρώτων τῆς Ἑκκλησίας αἰώνων, διατηρεῖτε ἀνεπηρέαστον διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν αὐτὴν ταύτην τὴν Ἑκκλησίαν, ἣν ἐδοξάσατε, καὶ δι' ἣν ἐτύθητε!

Τὸν Φαρμακίαν κόλπον κλείει ἀπ' ἄρκτου, ἀσφαλίζον αὐτὸν ἀπὸ τῶν βορείων ἀνέμων, ἀκρωτήριον ἡρέμα χερβρόνησιζον, ὡς βρεχόμενον ἐνθεν μὲν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κόλπου, ἐκείθεν δὲ ὑπὸ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Βοσπόρου. Ἔστι δὲ πανταχόθεν κατωφερὲς, ἐκτὸς τοῦ αὐχένος καὶ τῆς ῥάχεως αὐτοῦ, ὅπου ἐπὶ Γυλλίου μὲν ἐστρέφοντο ἀνεμόμυλοι, ἐφ' ἡμῶν δὲ συρρέει φαιδρὸς τὸ ἐσπέρας ὁ νεαρὸς καὶ ὡραῖος κόσμος περὶ τὸ λεγόμενον Ἀλωνακιὸν καὶ τὰ σέτια, τὰ παρωνυμούμενα πάλαι μὲν ἀπὸ τοῦ Τομάζου, νῦν δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀλεῶν. Ἦν δέ ποτε ἐπ' αὐτοῦ καὶ Φάρος ὑπὲρ τῶν ναυτιλλομένων, κρημνισθεὶς ἐπὶ Γυλλίου ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὸν δὲ πρόβολον αὐτοῦ περιέχει ἀκτὴ ἐπίπεδος, ὅλη ἐξωκοδομημένη, ἔχουσα πλάτος 60 βημάτων.

Τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ ἐτέρου τοῦ προβόλου ἄκρου ὑψούμενον θερινὸν παλάτιον τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας, τοῦ ὁποῦ ἡ ὡραιότης τοῦ δάσους πρὸς ἑαυτὴν μόνον δύναται 'να παραβληθῇ, ἀνῆκε ποτε εἰς τὸν ἡγεμόνα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, οὗ τινος καρατομηθέντος τῷ 1807, καθὼς ἱστορήσαμεν ἐν τῷ Α' Μέρει, ἐδωρήθη παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐλῆς τῷ τότε πρέσβει τοῦ Ναπολέοντος, τῷ στρατηγῷ Σεβαστιάνῃ, ἰσχύοντι τὰ μέγιστα παρὰ τῷ Σουλτάν - Σελήμ. Πρόκειται δὲ νῦν, καθὰ λέγεται, 'να ἀνοικοδομηθῇ ἐπὶ νεαρωτέρου καὶ μεγαλειότερου σχεδίου.

Τὸ δὲ μετὰ τὴν Γαλλικὴν πρεσβείαν προφαινόμενον λίθινον οἰκοδόμημα, μετὰ τὴν καμπὴν ἤδη τοῦ ἀκρωτηρίου καὶ περὶ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν τοῦ Βαθέος Κόλπου, ὅπου ἦσάν ποτε τὰ μέγαρα τῶν Μουρούζων, ἀφ' οὗ πυρποληθέντων αὐτῶν, μετεσχηματίσθη εἰς Ζυθοποιεῖον, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τῶν πυροσκάφων πακτωτήριον, προσδιώρισται νῦν εἰς θερινὴν κατοικίαν τῆς Ἀγγλικῆς πρεσβείας.

Ἐκτὸς δὲ τῶν πρεσβειῶν τούτων, εἶχον ἐνταῦθά ποτε τὰ θερινὰ αὐτῶν διαιτήματα καὶ οἱ πρέσβεις τῆς Σουηκίας καὶ Νεαπόλεως καὶ ὁ Σουηδὸς περιηγητὴς Bjornstahl ἐκ τοῦ ἐνταῦθα Σουηδικοῦ παλατίου ἐτοπολόγει, ἐν διαστήματι τῆς ἑαυτοῦ τριμήνου ἐν ΚΠ διαμονῆς, τὰς ἐπαφροδίτους τρεῖς ἐκείνας ἐπιστολάς 'του, πλήρεις πολυμαθείας (1).

(1) Bjornstahls Briefe 4, th. 7, 8, 9 Brief.

» ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΑ βήματα ὁδεύσας ἀπὸ τῶν Θεραπειῶν, λεγεί ὁ Γύλλιος, ἔφθασα εἰς κοιλάδα, καλουμένην Διάλυθρα, ἥς ἡ ἐσχάτη πεδινὴ παραλία, πλήρης ἀμπέλων, ἦν ὠκοδομημένη τὸ πάλαι, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐρειπίων, ἐν οἷς καὶ χίονες μαρμάρινοι. Ἡ δὲ μέχρις αὐτῆς παραλία ἐστὶν ἀπόκρημνός καὶ τραχεῖα, μόλις στενὴν τινα καταλείπουσα καὶ ἀποκροτον ἀτραπὸν μεταξὺ αὐτῆς τε καὶ τῆς θαλάσσης, στενουμένην καὶ ταύτην καθημέραν πλειότερον ὑπὸ τῶν κυμάτων, ὥστε τοὺς ὑπὲρ αὐτὴν ἐπικρεμαμένους κρημνοὺς φαίνεσθαι ὑπερχύπτοντας.

Ὁ πετρώδης οὗτος αἰγιαλὸς περατοῦται εἰς τὸ

Κιρέτσ - μπουρνού,

ἡ δὲ αὐτοῦ ἀναβρύουσα πηγὴ, σχιαζομένη πλατάνοις, χρησιμεύει ὡς τέρμα τοῦ περιπάτου τῶν Θεραπειῶν, ἡ ὡς σταθμὸς εὐάρεστος τῶν ἀπὸ τοῦ βαθέος Κόλπου εἰς τὸν Φαρμακίαν, ἡ τὸ ἀνάπαλιν, πεζοπορούντων, ὅπου εὐρίσκει τις ὕδωρ σπάνιον διὰ τὴν διαύγειαν, ἀέρα συνεπιφέροντα ζῶν ὄλην ἐπὶ τῶν δροσοδόλων αὐτοῦ πτερύγων, καὶ τὴν τοῦ Πόντου θεὰν ἐντεῦθεν ἤδη ἀνεπιπρόσθητον:

» Ἡδὴ δ' ἐνθα καὶ ἐνθα διὰ πλατὺς εἶδετο Πόντος (1) «.

Τὸ μέρος τοῦτο ὠνομάζετο πάλαι Κλειθρα ἢ Κλειδες Πόντου, ὁπόθεν παρεφθάρησαν, κατὰ τὸν Γύλλιον, τὰ Διάλυθρα. Ἀλλὰ τίς ἡμῶν τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν, ἡ καὶ αὐτῶν τῶν παρεπιδήμων Εὐρωπαίων (2), ὁδὸν αἰσθάνεται τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἀνασκιρτῶσαν ὑφ' ἡδονῆς, ἀναμνησκομένου τὴν τερπνὴν ταύτην παραλίαν; εἰς τίνος στῆθος ὁδὸν ἀναθάλλουσιν αἱ ἡδύτεραι τοῦ ἔαρος τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἀναμνήσεις ὑπὸ τὸν ἥχον τῆς λέξεως τοῦ Κιρέτσ - μπουρνού; Τίς ὁδὸν ἡσθάνθη ἀναγεννώμενον ἑαυτὸν κατ' ἔτος ἐντὸς τῆς δροσώδους αὔρας, ἥτις, προσπνέουσα κατ' εὐθειαν ἀπὸ τοῦ Πόντου, ὡς ἡ ἀναδυομένη ἐκ τοῦ πελάγους Κυθέρεια, περισεῖει τὰ φύλλα τῶν ὑψικόμων καὶ θαλερῶν πλατάνων, τῶν σχιαζόντων τὴν κρηπίδα, ἐφ' ἧς ἀναβρύει ἡ τοῦ Κιρέτσ - μπουρνού Ναϊάς; Πόσοι τῆς νεαρᾶς ἡλικίας πόθοι ὁδὸν ἀνεπτύχθησαν κατὰ πρώτην φορὰν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἐσπερινῆς δρόσου καὶ τοῦ μελιχροῦ τῆς σελήνης φωτὸς ἐπὶ τῆς κρηπίδος ταύτης;

(1) Ἀπόλλων. Ἀργοναυτ. Β', 579. (2) Ἐννοῶ δὲ τοὺς παρεπιδημούντας οὐχὶ πρὸς χρηματισμὸν, ἢ ἀναζήτησιν τύχης, καθὼς οὕτε τοὺς βαρουμένους ὑπὸ σπληνὸς, καὶ περιέγοντας γῆν καὶ θάλασσαν, ὅπως ἀπαλλαγῶσι τοῦ ἑαυτοῦ ὅτων διότι περὶ αὐτῶν οὐδεὶς λόγος ἐν τῇ μετὰ χεῖρας πραγματείᾳ· ἀλλὰ τοὺς ἐρχομένους ἵνα διδασθῶσι, ἵνα ἐμπνευσθῶσι, ἵνα παρατηρήσωσι, τοὺς αἰσθανομένους πάλλουςαν τὴν καρδίαν αὐτῶν ὑπὸ τὰς μουσουργοὺς τῆς ἀρχαίας φύσεως χεῖρας δι' αὐτοὺς καὶ μόνους ἐδημιουργήθη ὁ Βέσπορος!

Ἄπας ὁ παρὰ τὸ Κιρέτσ - μπουρνὸν κολπώδης αἰγιαλὸς συγχώννυται ἐφ' ἡμῶν, αἱ δὲ χλοεραὶ κλιτύες τῶν περὶ αὐτὸν χθαμαλῶν γηλόφων διετμήθησαν, ῥυμοτομηθεῖσαι κανονικῶς, εἰς οἰκόπεδα πρὸς συνοικισμῶν χωρίου, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ νῦν διαπρέποντος Ὑπουργοῦ Φουάδ-πασσᾶ, οὗτινος εἶνε δίκαιον ἵνα δοθῇ, καθὰ λέγεται, καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὴν συνοικίαν.

Προχωρήσαντι δὲ ἐπὶ 500 ἄλλα βήματα ἀπὸ τῆς κρηπίδος ταύτης, διὰ τραχείας καὶ πετρώδους ἀκτῆς, ἥς ὑπεραιώρηνται προεξέχοντες οἱ ἀπόκρημνοι ὄχθοι, ἀπαντᾷ ἡ καλουμένη τὸ πάλαι Δικαία Πέτρα, σκόπελος στροβιλοειδῆς, καὶ, διὰ τὸ παράδοξον αὐτοῦ σχῆμα, περίσπτος, ἀποτελῶν μέρος τῆς εἰς 100 ποδῶν ὕψος ὑπερτεινούσης κλιτύος, καὶ ἔχων 12 μὲν ποδῶν ὕψος ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, 18 δὲ ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ 60 ποδῶν περιφέρειαν. Ἐδόθη δὲ εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα τῆς Δικαίας, διότι κατὰ τὴν παράδοσιν, δύο σύντροφοι ναῦται, μέλλοντες ἵνα ἐκπλεύσωσιν εἰς τὸν Πόντον, ἐναπέθεσαν εἰς τῶν βράχων αὐτῆς τὰς ὁπὰς, ἐκ συμφώνου ἀμφοτέρω, ὅσα χρήματα εἶχον, ὀρκισθέντες ἵνα μὴ τὰ λάβωσιν, εἰμὴ πάλιν ἐκ συμφώνου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἕτερος ἐξ αὐτῶν, ἐπιорκήσας, ἐπανῆλθεν, ἐν ἀγνοίᾳ θατέρου, ἵνα λάβῃ τὰ πάντα μόνος, ἡ Πέτρα τὰ ἀπέκρυψεν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, οὐχὶ μόνον ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπὸ πάντων, ὅσων τὴν φιλοχρηματίαν διηρέθισεν ἕκτοτε ἡ μεγαλοποιούσα τὰ πάντα φήμη, ὅτι ὁ σκόπελος οὗτος κρύπτει ἐν ταῖς λαγύρῃσι αὐτοῦ θησαυρὸν, πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ὁποίου ὁ μὲν Γύλλιος εἶδε, λέγει, ἀνεωγμένον ὄρυγμα χειροποίητον ἀπ' αὐτῆς τῆς εἰς ὁξὺ συνηγμένης τοῦ σκοπέλου κορυφῆς ἄχρι τοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν κλίτους· οἱ δὲ δοῦλοι τοῦ Βαρβαρούσου, καθ' ἑτέραν παράδοσιν, εἶχον συντρίψῃ αὐτὴν, ἄλλην οὖσαν ἐπομένως παρὰ τὴν ἀνωτέρω, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ εἰς ΚΠ, ἄχρι τῆς βάσεως. Φαίνεται δὲ, πολὺ πιθανώτερον, ὅτι κατήναλῶθη πᾶσα (διότι πλέον ἢ δὲν σώζεται) τιτανοποιηθεῖσα ἐν τοῖς ἀσβεστοურγείοις, ἀφ' ὧν, σωζομένων καὶ σήμερον ἐνταῦθα, παρωνόμασται καὶ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Κιρέτσ-μπουρνῶ.

Ἐντεῦθεν δὲ ἡ ἀκτὴ, ἥτις ἐπὶ Γυλλίου ὠνομάζετο Βρουλλογένης, ἀναχωροῦσα πρὸς δυσμὰς θερινὰς, σχηματίζει γωνίαν, κλείουσαν ἀπὸ μεσημβρίας τὸν φερώνυμον Βαθὺν Κόλπον, ἥ

ΜΠΟΥΓΓΙΟΥΚ-ΔΕΡΕ

εἰς τὸ ὁμώνυμον τοῦ ὁποίου χωρίον, ὅπερ ἐπέχει τὴν προσάρκτιον τοῦ κόλπου χθαμαλὴν παραλίαν, πρὶν φθάσῃ τις, διέρχεται, πρῶτον μὲν τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν πεδινὸν τέρμα μικρᾶς κοιλάδος, ἐχούσης 40 μόλις βημάτων πλάτος, καὶ ἀπεχούσης 500 βήματα τῆς Δικαίας Πέτρας, ὅπου

καὶ τὰ ἔχνη τοῦ ποτὲ ναοῦ τῆς Ἀγίας Εὐφημίας, ἥς τὸ ἀγίασμα, ἔστε-
γασμένον πλίνθοις ὀπταῖς, ἀναβρύει 200 βήματα ὑπὲρ τὴν ἀκτὴν τῆς κοι-
λάδος, καὶ μετ' αὐτὸ τὴν χαράδραν Τσακάλ - δερὲ, καὶ μετ' αὐτὴν, 800
βήματα ἀπὸ τῆς πηγῆς τῆς Ἀγίας, φθάνει εἰς τὴν καλουμένην ἐπὶ Γυλ-
λίου ὑπὸ τῶν ἀλιέων, ὡς ἀπὸ τοῦ σχήματος, Τράπεζαν, πέτραν πε-
ρίκλυστον, μικρὸν ὑπερανέχουσιν τῆς θαλάσσης.

Πλησίον δὲ ἤδη τοῦ Μπουγιούκ - δερὲ κεῖται τὸ χωρίδιον Κεφελῆ,
ὀνομασθὲν οὕτω, κατὰ τὸν Ἀνδρεώσπην, ἀπὸ τινος, ἐκ Καφᾶ (Παντικα-
παίου) τῆς Κριμαίας καταγομένου, Ὀθωμανοῦ, κατοικήσαντος ἐνταῦθα.
Ἐν τῷ παραλίῳ τοῦ Τουρκικοῦ τούτου χωριδίου, τοῦ ὁποίου τὸ μεστίζη-
διον, κτίσμα τοῦ Χασάν - πασσᾶ, εἶνε βᾶκφ τοῦ ἐν ΚΠ τζαμίου Σαχ-
-ζαδὲ, ἐκτίσθη κεραμεῖον, ὅμοιον τῷ ἐν τῷ Μπουγιούκ - δερὲ, καὶ περὶ
αὐτὸ μερικαὶ Ἀρμενικαὶ κατοικίαι, παρέχει δὲ ἄλλαι πτωχῶν τινων ἁμα-
ξηλατῶν, ὧλων σχεδὸν Βουλγάρων. Ἀλλὰ τὸ μέρος, διὰ τὰ σχηματίζό-
μενα περὶ τὸν πλησίον μυχὸν τοῦ κόλπου ἔλη, ὑπόκειται τὸ θέρος εἰς
διαλείποντας πυρετοὺς, τῶν ὁποίων, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ὁ δὲ εἶν' ἀπηλ-
λαγμένος, καὶ ὁ Μπουγιούκ - δερὲς. Ἐδῶ δὲ μᾶλλον φρονῶ ἀρμόζον τὸ
Βρουλογένης ὄνομα, διὰ τὰ περιφύομενα βρύλλα.

Τὸν κόλπον τοῦτον, λέγει ὁ Διονύσιος, ἐπωνόμασαν Βαθὺν, οὐ τοσοῦ-
τον διὰ τὸ βάθος τῆς ἐντὸς τῆς ξηρᾶς εἰσοχῆς αὐτοῦ, ὅσον διὰ τὸ τῆς
θαλάσσης, εἰς ἣν καταλήγουσιν αἱ ἀπόκρημνοι αὐτοῦ ἀκταί. Ἐκαλεῖτο δὲ
καὶ Σαρωνικός, ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα, περὶ τὸ Σαρωνικὸν ἀκρωτήριον, τὸ
μεταξὺ τῆς καλουμένης Τραπεζῆς καὶ τῆς εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου κα-
ταληγούσης πεδινῆς παραλίας, ἰδρυμένου ἡρώου εἰς τιμὴν τοῦ Μεγαρέως,
εἴτε ἥρωος, εἴτε καὶ θεοῦ θαλασσίου, Σάρωνος, ἀφ' οὗ παρωνομάσθη καὶ
ὁ μεταξὺ Πελοποννήσου καὶ Μεγαρίδος κόλπος (1). Ὁ δὲ Γύλλιος λέγει
ὅτι οὐδαμῶς παντὸς τοῦ Βοσπόρου ἐνηργεῖτο, ἐπ' αὐτοῦ γοῦν, ἡ ἀλεία
ἐπικερδέστερον παρὰ ἐν τῷ κόλπῳ τούτῳ, ἅτε τῶν ἰχθύων ἐν αὐτῷ συρ-
ρέοντων, τοῦ τε ἥρος, ὅτε ἀναπλέουσι τὸν Βόσπορον πρὸς τὸν Πόντον
καὶ τὴν Μαιώτιν, τοῦ τε φθινοπώρου, ὅτε καταπλέουσιν αὐτὸν πρὸς τὴν
Μεσόγειον.

Ἡ δὲ τερπνοτάτη κοιλάς, ἡ φερωνύμως μεγάλη τε καὶ βαθεῖα, ἡ πε-

(1) Πιθανώτερον φρονῶ ὅτι ἀμφοτέρω οἱ κόλποι παρωνομάσθησαν μᾶλλον ἀπὸ τοῦ φυτοῦ
σάρω, ἀφ' οὗ κατασκευάζονται καὶ τὰ σάρωθρα, φυομένου ἐν τοῖς τελματώδεσιν ἀμφοτέ-
ρων μυχοῖς. Ἡ λέξις μάλιστα Βρουλογένης, διὰ τῆς ὁποίας ὠνόμαζον, ὡς προεῖπον, ἐπὶ
Γύλλιου οἱ ἄλλοις τὸ περὶ τὴν Δικαίαν Πέτρην ἢ τὴν Τράπεζαν παράλιον, πιθανολογεῖ ἔτι μᾶλ-
λον τὴν εἰκασίαν ταύτην. Ἴσως δὲ καὶ τὰ δάση τῶν δρυῶν, οἷς περιστέφοντο τὸ πάλαι οἱ
κόλποι οὗτοι, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ ὄνομα. Σάρωνας γὰρ οἱ πάλαι τὰς δρυς ἐκάλουν, ὅθεν
καὶ οἱ Δρυῖδες, οἱ ἱερεῖς καὶ φιλόσοφοι τῶν παλαιῶν Γαλατῶν, ὠνομάζοντο προσέτι καὶ Σα-
ρωνίδαί.

φικλείουσα τὸν τοῦ κόλπου μυχὸν, καὶ τερματίζουσα τὴν, ἀπὸ τοῦ Κομαρώδους ἤδη ἀρχομένην κάμπτεσθαι ἀπ' ἀνατολῶν χειμερινῶν ἐπὶ δυσμᾶς θερινᾶς, πετρώδη καὶ ἀπόκρημνον ἀκτὴν, ἐκτείνεται μεσογείως, συνεχίζουσα τρόπον τινὰ τὸ τοῦ κόλπου βάθος, εἰς διάστημα μιᾶς ὥρας, ἄχρι τοῦ ἐπιστέφοντος τὸ κατάλευκον τοῦ Μπαγτσέ - κιουοῦ ὑδραγωγεῖον δρυμώδους λόφου· ἐκεῖθεν δὲ προϊούσα διὰ χλοερῶν λιθαδίων, ἢ καταπύκνων καὶ δροσερῶν λειμώνων, ἐν οἷς πλανῶνται ἀγέλαι ὄλαι ἀγριοχοίρων καὶ ἐλάφων, καὶ διασχιζομένη εἰς πολλὰς ἄλλας μικροτέρας κοιλάδας, δασώδεις τὰς πλείστας, φθάνει μέχρις αὐτοῦ τοῦ Πόντου καὶ τῶν πηγῶν τοῦ Κυδάρεως καὶ Βαρδύσου. Ἀφθονοὶ δὲ ῥύακες, συλλεϊδόμενοι ἀπὸ τῶν κλιτύων τῶν περὶ τὸν λόφον, ὑψουμένων κλιμακῶδων, καὶ καταφύτων ἀμπέλαις καὶ δένδροις ἀγρίοις τε καὶ ἡμέροις, σχηματίζουσι, συβρέοντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ, τὸν καλούμενον Μέγαν ἢ Βαθὺν Ῥύακα (Μπουγιούκ-δερέ), ἀπὸ τοῦ ὁποίου, κεκρυμμένου τὸ πλεῖστον ὑπὸ τὴν σκιὰν πυκνοφύλλων δένδρων, ὅσα σκεπάζουσι τὰς ὑψηλὰς αὐτοῦ ὄχθας, παρωνόμασται καὶ ὁ κόλπος. Εἶνε δὲ ὅλη σχεδὸν καλλιεργημένη φιλοτιμότητα εἰς κήπους λαχανοφόρους τε καὶ ὀπωροφόρους, τροφοδοτοῦντας ἀφθόνως τὴν πρωτεύουσαν. Μετὰ δὲ τοὺς κήπους ἄρχονται τὰ ἀμπέλια, καὶ ἐκεῖ, ὅπου τελειοῦσιν αὐτὰ, ἀρχίζουν αἱ καστανεαί, ῥωμαλεώταται· ἐν δὲ ταῖς χαράδραις, τῇδε χάκεισε, ἡ λεύκη τῆς Ἰταλίας, ἡ πετελέα καὶ ἡ ζυγία, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ ὑψίκομος πλάτανος, προσφέρουσιν εἰς τοὺς φιλερμητοτέρους τῶν περιδιαβατῶν ἀνεπίληστα καταγώγια, διατηροῦσαι χλοάζοντα δι' ὅλου σχεδὸν τοῦ ἔτους τὸν πρᾶσινον τάπητα, τὸν ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτῶν ἐστρωμένον. Καλαμοσκεπάστα δὲ χωρικὰ διαιτήματα, σκιαζόμενα ὑπὸ φουντωτὰς καρύας, στεγάζουσι τὰς καλλιεργούσας τοὺς κήπους χριστιανικὰς οἰκογενείας. Ἀπὸ δὲ τῆς κορυφῆς τῆς κοιλάδος ἡ θεὰ ἐκτείνεται, ἔνθεν μὲν ἐπὶ τῆς Προποντίδος, ἐτέρωθεν δὲ καὶ κατεναντίας ἐπὶ τοῦ Πόντου, ὃν περιλαμβάνει μέχρι τοῦ τελευταίου τοῦ ὀρίζοντος σημείου· πρὸ τῶν ποδῶν δὲ τοῦ θεατοῦ, τὰ μὲν τῶν πλοίων ἐρχόμενα, τὰ δὲ ἀπερχόμενα διὰ τοῦ Βοσπόρου· εἰς ταῦτα πάντα τὰ πλεονεκτήματα τῆς ξηρᾶς ὅταν προσθέσῃ τις καὶ τὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης πλοῦτον, ἡ κοιλάς τοῦ Βαθέος Ῥύακος εἶνε μία τῶν προνομιούχων ἐκείνων θέσεων, δι' ἧς ἡ ΚΠ μόνῃ δύναται· ν' ἀμφισβητήσῃ τὰ πρωτεῖα πρὸς πᾶσαν ἄλλην τῆς οἰκουμένης πόλιν.

Ἐκαλεῖτο δὲ, φερωνύμως καὶ τοῦτο, καὶ Καλὸς Ἀγρὸς (1), καθὼς Λιθαδίον ὀνομάζεται καὶ σήμερον, καὶ μάλιστα τὸ παρὰ τὴν παραλίαν αὐτῆς ὁμαλώτατον καὶ ἀλιτενὲς ἐπίπεδον, ἐκτεινόμενον εἰς 700 βημάτων πλάτος. Γενικώτερον δὲ καλεῖται Κχιρ-άάτσ, ἢ Σαράντα δένδρα (2),

(1) Ὅπερ ὁ Γύλλιος ἤκουσι, λέγει, προφερόμενον, Καλὸς Ἀβρός. (2) Οὐχὶ διότι εἶνε

διὰ τὸ ἐν μέσῳ τῆς πεδινῆς αὐτῆς παραλίας σύμφυμά τι πλατάνων, τοὺς ὁποίους ὁ Βραγερ ὀνομάζει Γίγαντας τῆς δημιουργίας, καλουμένους ἄλλως Γεδι καρινδάς (Ἑπτὰ ἀδελφοὺς), καὶ τοὶ διηρημένους εἰς ὀκτὼ ἢ μᾶλλον ἑνδεκά ἀκριδῶς στελέχη, καὶ φυτευθέντας, κατὰ τὴν παρά τοῖς Εὐρωπαϊοῖς ἐπικρατοῦσαν δόξαν, ὑπὸ τοῦ Γοδεφρουὰ De Bouillon, πρὸ 764 ἐτῶν, στρατοπεδεύσαντος ἐνταῦθα μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ ἑπτακισμυρίων πεζῶν καὶ δεκακισχιλίων ἱππέων τῷ 1096, ὅπερ ὅμως οὐ παραδέχεται ὁ Χάμμερ, εἰ καὶ ὁ λόγος τοῦ μήκους τῆς ἀποστάσεως, ὃν φέρει πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐνστάσεώς 'του, ἐμὲ γοῦν οὐκ ἔχει πειθόμενον. Τὴν ἐν τῷ Λιβαδίῳ τοῦ Κχίρκ - ἀὰτς κατασκήνωσιν τῶν Σταυροφόρων, ἴσως ἤθελεν ἀποδώσῃ τις, ἐναγόμενος ὑπὸ τῶν λόγων τῆς συγχρόνου Ἀννης τῆς Κομνηνῆς, τοποθετούσης ῥητῶς τὸ στρατόπεδον τοῦ Γοδεφρουὰ ἀπὸ τοῦ Κοσμιδίου μέχρι τοῦ Ἀγίου Φωκά, εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Κόμητα Ῥαοὺλ μᾶλλον στρατιάν· ἀλλὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ὑπερίσχυσε τῷ χρόνῳ παρά τοῖς πλείστοις τὸ, πολὺ γνωστότερον, ὄνομα τοῦ ἥρωος τῆς Ἀπελευθερωθείσης Ἱερουσαλὴμ τοῦ Τάσσου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν δόξαν συνοψίζει ὁ ὄχλος τὴν τῶν Σταυροφοριῶν ιδέαν. Ὅπως ὅμως καὶ ἔχη, ὁ χιλιετῆς οὗτος πλάτανος, ἱστάμενος ὀρθίος ἐννέα ὅλους αἰῶνας, βλέπει περὶ αὐτὸν καταπίπτοντα, ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου τὰ ἔτη μετὰ τῶν φύλλων 'του, καὶ ἐν ᾧ ὁ Χαμζὶν διεσχόρπισε πρὸ πολλοῦ μετὰ τῶν ἄμμων τῆς Παλαιστίνης καὶ τὴν χόνιν αὐτὴν τῶν ὁστέων τῶν Σταυροφόρων, οὗτος διαιωνίζει τὸ ὄνομα τοῦ Γοδεφρουὰ, ἀνηθῶν ῥωμαλεώτερος καὶ παχύτερος ἑαυτοῦ κατ' ἔτος, καὶ φροντίζων τόσον ὀλίγον διὰ τὸ περὶ τὸν εἰς σχῆμα σπηλαίου χαίνοντα κορμὸν αὐτοῦ ἀναπτόμενον ὑπὸ τῶν ποιμένων πῦρ, ὅσον καὶ περὶ τῶν πλανωμένων ἐπὶ τοῦ τυλώδους αὐτοῦ δέρματος μυρμήκων. Ὑπὸ τὴν σκιὰν δὲ αὐτοῦ συνέρχονται, τὸ ἔαρ μάλιστα, ὅλων τῶν θρησκευτῶν οἱ φιλοθεάμονες. Ἐκεῖ ὁ ἀγέρωχος Μουσουλμάνος χαλὰ, κατὰ μίμησιν τῆς προσμειδιώσης φύσεως, τὸ σύνοφρυ τοῦ μετώπου 'του, καὶ προσμειδῶ καὶ αὐτὸς φαιδρὸς τὸν ζωντὸν Εὐρωπαῖον, ὅς τις προσπαθεῖ διὰ τῆς διόπτρας 'του 'να εἰσδύσῃ ὀπισθεν τοῦ βυσσίνου παραπετάσματος, ὅπερ ἡ Ἀσιατικὴ τῶν Χαρμενίων ἀστυνομία ἀντιτάττει εἰς τὴν ἀδιάκριτον περιέργειάν 'του· ἐκεῖ ἡ ἐπίπλαστος Φραγκικὴ ἀβρότης συνωθεῖται πρὸς τὸν Τουρκικὸν τύπον, τὸ σκιάδιον πρὸς τὸ φέσιον, ὁ διαφανὴς πέπλος πρὸς τὸ διαφανέστερον αὐτοῦ γιασμάχιον, ἡ βαρύτιμος μακρὰ πᾶσα πρὸς τὸ αὐτοσχέδιον τσηγάρον. Ἀλλ' ἡ φύσις, μία πρὸς πάντας, οὐδένα ποτὲ

ἢ ἥσάν ποτε τοσούτοι, ἀλλὰ κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἀσιανῶν, οἱ τινες καὶ τὰ τῆς Περσικῆς ἐρείπια ὀνομάζουσι, κατὰ μεγαληγορίαν, Τζήλ-μηνάρ (τεσσαράκοντα κίονας), καὶ πᾶν ὅπλως πολυκύνδηλον Τσεγγέλ-τσηράγ (τεσσάρκοντα λαμπάδας), καὶ ἤθελεν ἔχει μόνον τέσσαρας τοιαύτας.

ἀποκλείει τῆς ἀπολαύσεως τῶν νεαρῶν αἰωνίως αὐτῆς θελητήρων. Εὐτυχής, ὅς τις, ἐν ταῖς τοιαύταις στιγμαῖς, δὲν ἀναπολεῖ ὄνομα προσφιλές, τοῦ ὁποῖου τὸν χωρίζει ἀπέραντος ἔκτασις, ἢ ὁ τάφος (ἄλῃμων ὦ!). Ἀνεῖτο δὲ τὸ πάλαι εἰς παράδεισον (parc) διὰ τὴν αὐτοκρατορικὴν θήραν, καὶ εἶχεν ἐπὶ Γυλλίου καὶ κιόσκιον διὰ τὸν Σουλτάνον, περὶ δὲ τὸ πάντῃ ἀνακεχωρηκὸς αὐτῆς μέρος ἦσαν καὶ κῆποι βασιλικοὶ ποτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ Βαθέος Ῥύακος.

Ἐν τῇ ὥραιότατῃ ταύτῃ πεδιάδι συνήλθον τῇ 14 Μαΐου τοῦ 1807 τὰ γι α μ α χ ι α (οἱ δόκιμοι) τῶν κανονοστοιχιῶν (τάμπια) τῶν πλησίον φρουρίων, καὶ ἀφ' οὗ ἐξελέξαντο ἀρχηγὸν αὐτῶν τὸν περίφημον Καμπακ-τσόγλου, καὶ κατεκρεοῦργησαν τὸν πρὸ μικροῦ ἀποδάντα εἰς τὰ κανονοστασία τῶν καὶ δοκιμάσαντα ἵνα ἐνδύσῃ αὐτοὺς τὴν νέαν στολὴν τοῦ Νιζάμ-τζεδῆδ, τὸν πρῶτον Πείζ-εφέντην, τότε δὲ Κχαμπάν-νακχίπην, Μαχμούδ-εφέντην μετὰ τοῦ γραμματέως του, καὶ ὠρκίσθησαν, ὑπερπηθήσαντες, κατὰ γῆς ἐμπηγμένα, τὰ σπαθία τῶν (εἶδος ὀρκωμοσίας), ἵνα μὴ ἐνοχλήσωσιν ἄλλον παρὰ τοὺς ἐνόχους μόνους, ἐκίνησαν ἀπ' ἐδῶ τὴν τρίτην ἡμέραν (Μαΐου 17), τὸν ἀριθμὸν περὶ τοὺς 600, καὶ, καταντήσαντες εἰς τὸν Ἑὸπ-χανέν, ἥδη περὶ τοὺς 5000, κατώρθωσαν τὴν στάσιν ἐκείνην, ὀργανισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀνθυπάτου (καϊμεκάμ) Μουστᾶ-πασσᾶ, ὑπενεργούντος καὶ τοῦ ὑποῦλου Σείχ-οὐλ-ισλάμη, ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἐξωσις τοῦ Σουλτάν-Σελήμ καὶ ἡ ἀνάβασις εἰς τὸν θρόνον τοῦ ἀδελφοῦ του Σουλτάν-Μουσταφᾶ (1).

Ἀλλὰ πρὶν ἐμβῶμεν εἰς τὸ χωρίον Μπουγιούκ-δερέν, προχωρήσωμεν ἀναβαίνοντες τὴν κοιλάδα, ὅπως ἐπισκεφθῶμεν τὰ ποθεινὰ τὴν ἀνοιξιν χωρία Μπαγτσέ-κιοῦ, Βελιγράδι, Πύργον κτλπ., καὶ πρὸ πάντων τὰ, πολλοῦ λόγου ἄξια, ὕδραγωγεῖα τῆς πρωτεύουσας, ἢ

Τὰ Μπένδια.

Εἴπομεν ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις, ἐστερημένη ἐπιτοπίως ἀναβρυόντων ὑδάτων, ἡσθάνθη, ἀπ' αὐτῆς ἀκόμη τῆς πρώτης τῶν αὐτῆς θεμελίων καταβολῆς, τὴν ἀνάγκην τῆς διοχετεύσεως τῶν εἰς τὰς πέριξ αὐτῆς κοιλάδας συλλειβομένων ὑδάτων. Ὅθεν ἅπαντες οἱ κατὰ καιροὺς αὐτοκράτορες αὐτῆς ἐφιλοτιμήθησαν περὶ τὴν κατασκευὴν ἢ ἐπισκευὴν τῶν, θαυμαζομένων ἔτι καὶ νῦν, Ὑδραγωγείων καὶ κινστερνῶν ἐκείνων. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν διεκρίθησαν ὁ Οὐάλης, ὁ Ἰουστιναῶς, ὁ Κοπρώνυμος καὶ Ἀνδρόνικος ὁ τύραννος. Τὴν ἀνάγκην ταύτην ἡσθάνθησαν ἔτι μᾶλλον οἱ Αὐτοκράτορες τῶν Ὁθωμανῶν, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ὕδωρ εἶνε οὐχὶ μόνον

(1) Ἴδε σελ. 385 τοῦ Α' Μέρους.

φυσικῶς, ἀλλὰ καὶ θρησκευτικῶς ἀναπόφευκτον διὰ τὸν σωματικὸν ἀγνισμὸν, ὅς τις μετὰ τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ σώματος συνεπάγεται κατ' αὐτοῦς καὶ τὸν τῆς ψυχῆς. Ὅθεν, κατὰ τὸ Κούρ-ἄν, »ἢ μᾶλλον εὐπρόσδεκτος τῷ » Θεῷ ἀγαθοεργία εἶνε ἡ τῆς ὑδραγωγείας (1)«. Ἐπομένως πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ἰδίως δὲ ὁ μεγαλουργὸς Σουλεϊμάν, Ἀχμέδ ὁ Γ', Μαχμούδ ὁ Α', καὶ ἄλλοι, κατὰ μίμησιν τῶν χριστιανῶν αὐτῶν προκατόχων, καὶ νέους ὑδραγωγοὺς κατεσκεύασαν, καὶ τοὺς ὑπάρχοντας ἀνενέωσαν. Τὸ δὲ σύστημα τῶν Τουρκικῶν Μπενδίων (νεροδεμάτων, ἀπὸ τοῦ Γερμανοπερσικοῦ *hinde*) καθὼς καὶ τῶν Σου-τεραζύ (νεροζυγίων), προσδιωρισμένων, τῶν μὲν πρὸς συναγωγὴν καὶ ταμίευσιν τοῦ ὕδατος, τῶν δὲ πρὸς ἐξίσωσιν

(1) Οἱ Τοῦρκοι, καθὼς ἅπαντες οἱ Ἀσιανοὶ, ἐρασταὶ, κατ' ἐξίρεσιν, τῶν χρηστῶν ὑδάτων, καὶ ἐπομένως ἱκανώτεροι, διὰ τε τοῦτο καὶ διὰ τὴν τοῦ οἴνου δὲ οὐχ ἦττον ἀποχὴν, ἢ τὰ ἐκτιμῆσιν πολὺ μᾶλλον τῶν Εὐρωπαίων, ἐπισκέπτονται, περιπάτου χάριν, τὰ περὶφηρότερα ὕδατα, ἅπερ ἀποκαλοῦσι Πηγὰς τοῦ Παραδείσου, καθὼς τὰ Ἀγιάσματα οἱ Χριστιανοί. Ὁ δὲ Δερβίς - Χαφίζ, υἱὸς τοῦ ἐλλογίμου Ἀαμπούρ - ἐφέντη, διερωτήσας μόνος τὴν ποιότητα τῶν ὑδάτων δεκαεπτὰ πηγῶν τῶν περὶ τῆς ΚΠ διὰ τοῦ Τουρκικοῦ δαλίνου ὑδρομέτρου, ὅπερ, συγκεῖμενον ἐξ δαλίνου τινὸς σωλῆνος, ἐφηρμοσμένου ἐν σταλεῖ, ἐφ' οὗ σπασμύνονται, ἀπὸ τῶν ἄνωθεν πρὸς τὰ κάτω, οἱ ἀριθμοὶ 1, 2, 3, κλπ., ὅσῳ πλεονέτερον βυθίζεται, ἐμβαπτόμενον ἐπὶ τούτῳ εἰς τὸ ὕδωρ, τόσῳ ἐλαφρότερον ἀποδείκνυσεν αὐτὸ, καὶ τόσῳ ὀλιγωτέρας τοὺς ἀριθμοὺς τῶν βαθμῶν 'του, γράφει περὶ αὐτῶν ἐν τῇ πραγματείᾳ, ἐκδοθείσῃ μὲν εἰς 14 φύλλα ἐν ἔτει τοῦ Χιτζίρ 1212 (1797), νῦν δὲ σπανιστάτη, τὰ ἐξῆς: »Ἀπαν ἀγαθὸν ὕδωρ πρέπει ἢ ἔχει τὰς ὁκτώ ταύτας ιδιότητας: 1, ἢ ἀναδρῦν καὶ διέρχεται διὰ λιθώδους ἐδάφους· 2, ἢ παγάζῃ ἀπὸ τῶν ἄνωθεν πρὸς τὰ κάτω· 3, ἢ ἀναδρῦν ἄθρόον καὶ ταχέως· 4, ἢ ῥέει δὲ μετὰ τοῦτο ἡμέρα· 5, ἢ καθαρὴ παντὸς ἑτερογενεῶς μορίου καὶ πάσης ἀκαθαρσίας· 6, ἢ ἦνε ἡδὺ τὴν γεῦσιν· 7, ἢ ἦν ἐκκείμενον πρὸς τὸν ἥλιον· καὶ 8, ἢ διευθύνεται ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον, ἢ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς. Κατὰ τὰς βάσεις δὲ ταύτας βαθμοθετεῖ τὸ ὕδωρ τῶν προειρημένων δεκαεπτὰ πηγῶν, ὧν ὁκτώ μὲν ἀναδρῦουσιν ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς τοῦ Βοσπόρου πλευρᾶς, ἄλλαι δὲ τόσαι ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ ἡ ἐπτακαιδεκάτη παρὰ τὴν Νικομήδειαν, ὡς ἐξῆς: 1, ἡ τοῦ Τσάμιτζε, τὸ ἄριστον πάντων, 5 βαθμῶν, ὅσον δηλαδὴ καὶ τὸ ἐλαφρότατον βρόχινον ὕδωρ· 2, τὸ τοῦ Κεσανέ, 5 ὡσαύτως βαθμῶν, οὐχὶ ὅμως τόσον χωνευτικόν, ὡς τὸ πρὸ αὐτοῦ· 3, τὸ τοῦ Καϊσ-μπυναρ, μίαν ὥραν ἀπὸ Σκουτάρως, 5 βαθμῶν ὡσαύτως· 4, τὸ τοῦ Κασακλὺ, τὸ ἄλλως Κιουτσούκ-Τσάμιτζε, ἐπὶ τοῦ ὄρους Μπουργκουρλοῦ, 6 βαθμῶν· 5, τὸ τοῦ Σουλτάν-Τσιφτλι, μίαν ὡσαύτως ὥραν ἀπὸ τοῦ Σκουταρίου, 6 βαθμῶν· 6, τὸ τοῦ Ἐμῖρ-ἄχὺρ-κιοσκιοῦ, ἐν τῷ Κιαγχαδ-χανέ, 6 βαθμῶν· 7, τὸ τοῦ Χαλκαλὺ, δηλαδὴ τὸ τοῦ Μπενδίου Σουλτάν-Ἀχμέδ τοῦ Γ', 6 βαθμῶν· 8, τὸ τῆς Στένης, ἐν τῇ πλησίον αὐτῆς πηγῇ, 6 βαθμῶν· 9, τὸ τοῦ Χουνκιάρ-ισκελεσί, 6 βαθμῶν· 10, τὸ τοῦ Δεμιρτζή, ἐν αὐτῷ τῷ χωρίῳ Μπουργκουρλοῦ, 6 βαθμῶν· 11, τὸ Γκιουμουσ-σουγιού, ἐν τῷ Σουλτανί, 6 βαθμῶν· 12, τὸ τῆς πηγῆς τῆς ἀναδρῦούσης περὶ τὸ πέρασ τοῦ λιθαδίου τοῦ Μπαλιᾶ-λιμενίου, περὶ τὴν λεγομένην αἵματηρὰν λεύκην (Κανλὺ-καβὰκ), καὶ ὀχτευομένης εἰς τὴν ἐν τῷ ἱγιάλει τοῦ Ναρκτζή-Ἀλῆ κρήνην, 7 βαθμῶν· 13, τὸ τοῦ Τουρουτζλι-τσιφτλι, συρρέον, καθὰ καὶ τὸ τοῦ Χαλκαλὺ, εἰς τὸ Μπένδ τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ, 7 βαθμῶν· 14, τὸ τοῦ ὑδραγωγοῦ τοῦ Σουλτάν-Σουλεϊμάν, 7 βαθμῶν· 15, τὸ τοῦ Μπυρυντζυκλή-Ἀγιάσμα, ἐν τῇ κατὰ τὸ Ἐϊοῦμπ ἀποβάθρᾳ τοῦ Δεφθερδάρ, 8 βαθμῶν· 16, τῆς πηγῆς τῆς ἀναδρῦούσης ὀπισθεν τῆς οἰκίας τοῦ Ἀμουτζᾶ-ζαδὲ Χουστίν-πασσᾶ, πλησίον τοῦ Ἀναδὺλ-Χιτισαρή, 9 βαθμῶν.

τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ γηπέδου, καθὼς θέλομεν ἀκολούθως ἰδεῖ, θαυμάζεται καὶ σήμερον ἀκόμην ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων, ὁ δὲ κόμης Ἀνδρεῶσης πραγματεῖαν ὀλόκληρον καθιέρωσε πρὸς ὑδρογραφίαν τῆς ΚΠ. Σκοπὸν ἔχοντες ἵνα περιγράψωμεν τὰ ὑπὲρ τὴν κοιλάδα τοῦ Βαθέος Ῥύακος χωρία, ὡς ἀποτελοῦντα μέρος τῶν προαστείων τῆς ΚΠ, θέλομεν πραγματευθῇ διεξοδικώτερον καὶ περὶ τῶν μετ' αὐτῶν ἠνωμένων ὑδραγωγείων, ὧν ἄλλως τε ἡ περιγραφή καὶ διάγνωσις, συγχεομένων παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν περιηγητῶν, ὁδὸν εἶνε τόσον εὐκολος, καὶ τοι λίαν εὐάρεστος.

Τὸ πρῶτον καὶ ὠραιότερον τῶν Μπενδίων τούτων, ὅπερ, πολὺ πρὶν ἀκόμην φθάσῃ τις εἰς αὐτὸ, ἀνερχόμενος διὰ τοῦ Καλοῦ Ἀγροῦ, προσηλόνει διὰ πολὺν χρόνον εἰς ἑαυτὸ καὶ μόνον εὐαρέστως τὴν ὁρᾶσιν, καὶ τοι περιστοιχούμενον ὑπὸ φύσεως, οὐχ ἥττον μεγαλοπρεποῦς, εἶνε τὸ τοῦ Σουλτάν-Μαχμούδ Α', ἀμιλλώμενον φερεγγύως πρὸς τὰ τῶν Γραικορωμαίων αὐτοκρατόρων ὑδρονομικὰ μεγαλουργήματα. Διατέμνον κατὰ κορυφὴν τὴν κοιλάδα, καὶ σκεπασμένον κατὰ μέρος ὑπὸ καταπρασίνων κισσοῦ ταπήτων, οἵτινες, δίδοντες μορφὴν ἀρχαιότητος εἰς τὸ κτίριον, προσθέτουσι συγχρόνως καὶ νέα θέλγητρα εἰς τὸ ἥρεμαῖον τῆς πέριξ τοποθεσίας, φαίνεται ὡς γέφυρα τολμηρὰ, ζευγύουσα τὰς ὄχθας ποταμοῦ λάδρου, ἢ πόρπη ἀδαμαντίνη, συγκρατοῦσα τὸν πράσινον μανδύαν τῶν πέριξ ἄλσων καὶ λόφων. Εἶνε ὁμῶς μακρόθεν μόνον ἀξιοθέατος· διότι ἐκ τοῦ πλησίου, διὰ τὸν ὄγκον τοῦ κτιρίου, ἡ ἐντύπωσις ἀφανίζεται. Ἀλλ' ἢ ἀπ' αὐτοῦ θεὰ πρὸς τὴν κοιλάδα, καὶ μάλιστα κάτωθεν ἀμέσως τῆς μεγάλης αὐτοῦ καμάρας, δι' ἧς ἡ ὁδὸς φέρει ἄνω πρὸς τὸ Μπαγτσέ-κιοῦ, εἶνε ζωγραφικὴ· διότι ἐντεῦθεν βλέπει τις, κατὰ μῆκος μὲν, τὴν ὠραίαν κοιλάδα τοῦ Βαθέος Ῥύακος καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν, ἐν ἀπόπτῳ δὲ τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου καὶ τὸν Μέλαναν Πόντον, ναυστολοῦντας τὰς σημίας ὅλων τῶν ἐθνῶν, ἐκατέρωθεν δὲ αὐτοῦ βωδάμαξα χρυσοκόλλητα, ἐστεγασμένα δι' ἄλουργίδων, ἀφ' ὧν προκύπτουσι μειδιῶσαι θελκτικαὶ κεφαλαί, διαλάμπουσαι μεταξὺ λευκοτάτων πέπλων. Ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Α' Σουλτάν-Μαχμούδ τῷ 1753 ἢ 1749 (1), καὶ ἐπειδὴ ἀνεκαινίσθη τῷ 1789 ὑπὸ τοῦ Ἀμπδ-οῦλ-Χαμμήδ, καλεῖται καὶ Γενι-μπένδ. Σύγκειται δὲ ἐκ δύο προχωμάτων, ὧν τὸ μὲν φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Σουλτάν-Μαχμούδ, τὸ δὲ τῆς μητρὸς του (Βαλιδέ), κτισθὲν 18 ἔτη πρότερον. Τὴν δὲ πρῶτην τοῦ ὕδατος ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Μπεσίχ-δὰς ἐκροῇ, καθ' ἣν ἀναδρύσαν πρῶτην φορὰν τὸ ὕδωρ, ἤντλησεν ἐν χρυσῷ ποτηρίῳ, παρόντος τοῦ αὐτοκράτορος, πρῶτη ἡ βασιλεομήτωρ, περιέγραψε κομικῶς ὁ Ἱστορικὸς Σουμπχῆ, καθὼς καὶ τὴν ἐπὶ τούτῳ γενομένην τελε-

(1) Ὁ Χάμιρ λέγει τῷ 1732.

(ΚΠ. ΤΟΜ. Β')

τὴν, καθ' ἣν πολλοὶ τῶν μεγιστάνων τοῦ Κράτους ἐξητήσαντο, ὡς χάριτι ἰδιαιτέραν, ἵνα διοχετεύσωσιν αὐτὸ ἰδίαις δαπάναις εἰς τὰς κρήνας τῶν διαφόρων συνοικιῶν τῶν τεσσάρων προαστείων, Κασήμ-κασσᾶ, Ταταβούλων, Τόπ-χανέ καὶ Μπεσίχδασίου, ἀριθμουμένας ὑπὲρ τὰς τεσσαράκοντα.

Παρέκει δὲ εἶνε ὁ ὀχετός ἢ ὕδραγωγός τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ', ὅς τις, λαμβάνων τὸ ὕδωρ ἀφ' ἐτέρας δεξαμενῆς (χαβούζ), κεκρυμμένης μεταξὺ ὠραιότητας καστανεῶνος, οὗτινος τὸ μαγευτικὸν κάλλος, καθὼς καὶ τῶν πρὸς αὐτὸν ἀγουσῶν ὁδῶν, ἀφίνομεν ἵνα ἐκτιμήσῃ μόνος ὁ θεατῆς, ἵνα μὴ ἐλαττώσωμεν τὸ αἶσθημά 'του δι' ἀσθενῶν ἐκφράσεων, μετοχετεύει αὐτὸ εἰς τὸν ἀγωγὸν τοῦ Βελιγραδίου, τοῦ ὁποίου φαίνεται, διὰ τὸν περικαλύπτοντα αὐτὸν κισσὸν καὶ τὴν ἀγριάμπελον, ἀρχαιότερος. Τὰ ὕδατα τῆς δεξαμενῆς ταύτης, καθὼς καὶ μιᾶς ἄλλης, συγκρατούσης διὰ προχώματος τὰ ὕδατα τῆς πλησίον χαράδρας, διευθύνονται ὡς προείπομεν, μέρος μὲν πρὸς τὸ Σταυροδρόμιον καὶ τὸν Γαλατὰν, μέρος δὲ πρὸς τὸν Δολμά-μπαγτσέν καὶ τὸ Μπεσίχ-δᾶς, καὶ, ἀκολουθῶν τις τὰ ὑπερανέχοντα, παντοῦ ὅπου ὑπάρχουσι χαμηλώματα καὶ βάλτοι, νεροζύγια (1), δύναται ἵνα φθάσῃ μέχρι τοῦ Ταξιμίου (2). Ἐπὶ δὲ τοῦ ὕδραγωγοῦ αὐτοῦ ὠκοδόμηται, ἀναμέσον δύο βαθυσκίων κοκκωναρέων, κιάσκιον μεθ' ἑνὸς μαρμαρίνου Μιχράμπ διὰ τοὺς προσευχομένους εὐλαβεῖς Μουσουλμάνους καὶ μιᾶς δεξαμενῆς. Ὁ δὲ κρότος τῶν ὑδάτων εἶνε τηλικούτος, ὥστε ἡ φωνὴ τοῦ λαλοῦντος 'δὲν ἀκούεται.

Ὀλίγα βήματα δὲ ἐπέκεινα τοῦ ὕδραγωγοῦ εἶνε τὸ Μπαγτσέ-κιού, χωρίον ἐπέχον τὴν κορυφὴν τῆς ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμουμένης κοιλάδος, ἣν σχηματίζει ἡ τῶν λόφων σειρὰ, πρὸς οὓς φέρει στενουμένη ἡ μακρὰ τοῦ Μπουγιούκ-δερε κοιλάς, μετὰ μιᾶς ὥρας δρόμον ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ἡ θέσις τοῦ χωριδίου τούτου, κειμένου ἐν μέσῳ πεδιάδος εὐφορωτάτης, εἶνε γραφικωτάτη· διότι ἐπὶ μὲν τῶν προθύρων αὐτοῦ συμπλέκονται πρὸς ἀλλήλας, εὐαρέστως διεσπαρμέναι, πλάτανοι καὶ κυπάρισσοι· ἀναμέσον δὲ τοῦ χωρίου αἱ πυκνόφυλλοι πετέλαι σκιάζουσιν ἀμφιλαφῶς τὰς οἰκίας καὶ τὰς ὁδοὺς. Ἡ δευτέρα δὲ κοιλάς αὕτη, χωριζομένη τῶν κοιλάδων τοῦ Μπουγιούκ-δερε καὶ Βελιγραδίου, καθὼς καὶ τῆς πρὸς αὐτὴν ἀντιθέτου, τοῦ Ζεκ-ε-δερε, ἐκβάλλει παρὰ τὸ χωρίον Τζέν-δερε εἰς τὸ κοίλωμα τὸ διαρρέομενον ὑπὸ τοῦ Βαρδύσου.

(1) Τουρκιστὶ Σού-τεραζύ. Οἱ Βυζαντινοὶ τὰ ὀνόμαζον Καστέλλους. Χρησιμοποιοῦσι δὲ, ἢ ἴν' αὐξήσωσι διὰ τῆς ὀψέως, κατὰ τοὺς τῆς ὀδραυλικῆς κανόνας, τὴν δύναμιν καὶ ἐπομένως τὴν πρὸς τὰ ἄνω φθάραν τοῦ ὕδατος, ἢ ἵνα τὸ ἀερίσωσι. Τέσσαρα μὲν τοιαῦτα Νεροζύγια ὑφίστανται, ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ἐπὶ τῶν γεωλόγων τοῦ Λεβέντ-τσιφτιλή, περὶ τὰ μέσα τῆς ἀπὸ τοῦ Πέρην πρὸς τὸν Μπουγιούκ-δερεν ὁδοῦ, δύο δὲ πλησίον τοῦ τελευταίου τούτου χωρίου περὶ τὸ ἐτόμιον στενῆς τινος διασφάγος (κλεισούρας). (2) Ἴδε σελ. 73.

Τρία τέταρτα, ἢ μίαν ὥραν, μεσογειότερον τοῦ Μπαγτσέ-χιούου, δι' ὁδοῦ ποικιλοτρόπως χαριεστάτης, ἀπέχει τὸ Βελιγραδίον (1), τοῦ ὁποίου ἡ θέσις, κειμένου ἐν τῷ βάθει τῆς κοιλάδος, μεταξύ δύο λόφων καὶ δύο Μπένδ, ὑπερβαίνει τὴν τοῦ Μπαγτσέ-χιούου· διότι, ὅπου κἄν στρέψῃ τις τοὺς ὀφθαλμούς 'του, ἀπαντᾷ συνηρεφῇ καὶ κατάσχια βουνά, ἢ δάση ἀλληλουχούμενα, καὶ περίξ ἑαυτοῦ πεδιάδα, ἔχουσιν κατὰ διαστήματα ἄλση πλατάνων καὶ καρυῶν, προσκαλοῦντα ὑπὸ τὴν δροσώδη αὐτῶν σκιάν τὸν ὁδίτην, κἄν σπεύδῃ. Ρύαξ δέ τις ἢ μικρὸς ποταμὸς, ὁ τῶν Βυζαντινῶν Ὑδράλης (2), παραρρέων τὰς ὑπωρείας, ἀφανίζεται ἐντὸς δάσους, ὅπου τὸ ὕδωρ αὐτοῦ συναζόμενον ἐντὸς λαμπροτάτης δεξαμενῆς, διοχετεύεται εἰς ΚΠ διὰ τοῦ ἀγωγοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον, ἀφ' οὗ μέρος τῶν ὑδάτων αὐτοῦ διέλθῃ καὶ τὰς τέσσαρας τοῦ Βελιγραδίου δεξαμενάς (ὧν ἡ μεγαλητέρα, ὅλη μαρμαρίνος, καλουμένη Μπας-χαβούζ, εἶνε ἡ μᾶλλον ἀξιοθέατος), κειμένας ἐν τῇ φάραγγι ἢ κοιλάδι ταύτῃ, ἐχούσῃ πέντ' ἐξ ὥρων περιφέρειαν, καὶ καλουμένη ὑπὸ τῶν Τούρκων Ἐγθαδεδδίν, παρὰ δὲ τοῖς Βυζαντινοῖς Πέτ ρ α. Μία τῶν δεξαμενῶν τούτων ὀνομάζεται, διὰ τὸ συνηρεφές καὶ κατάπυκνον τῆς ὑπὲρ αὐτὴν δρυὸς, Καρανλὺ-χαβούζ.

Τὸ ἔαρ εἶνε συνήθως ἢ καταλληλοτέρα διὰ τὴν ἐν Βελιγραδίῳ διαμονὴν ἐποχῇ· οἱ δὲ Ἀρμένιοι ἰδίως, οἵ τινες ὀνομάζουσιν αὐτὸ Δέφι-γκάμ (Παυσίλυπον, Sans soucy), σπεύδουσιν, ὅσον δυνηθῶσιν ἐνωρίτερα, 'να τὸ ἀπολαύσωσι· διότι τὸ θέρος, ἐξαντλουμένων ἤδη τῶν ὑδάτων, αἱ ἀπὸ τῆς ἱλῆος ἀναθυμιάσεις καθιστῶσι τὴν ἐν αὐτῷ διατριβὴν νοσερὰν, καὶ τοὺς διαλείποντας πυρετοὺς κινδυνώδεις. Οἱ δὲ Ἀγγλοὶ ἐπισκέπτονται τὸ Βελιγράδ καὶ μετ' ἄλλου τινὸς πατριωτικοῦ αἰσθήματος, ἀναζητοῦντες ἐν αὐτῷ μετὰ πόθου τὴν οἰκίαν, ἐν ἣ πρὸ 140 ἐτῶν ἡ διάσημος Μαρία Montaguë, σύζυγος τοῦ τότε πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας ἐν ΚΠ, Ἐδουάρδου Wortley Montaguë, ἥτις ἀπεθανάτισε τὴν ὡραίαν πηγὴν καὶ τὸ Λειβάδιον (boulangerin), τὸν ὡραιότερον τοῦ χωρίου περίπατον, διὰ τῶν ἐπιστολῶν 'της, ἐδοκίμασεν εἰς τὰ ἴδια αὐτῆς τέχνα τὸν διὰ τῆς φυσικῆς εὐλογίας ἐμβολιασμόν, ὃν εἰσήγαγε μετὰ τοῦτο εἰς τὴν πατρίδα 'της, κακείθεν εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

Ἐκ τῶν τεσσάρων τοῦ Βελιγράδ μπενδιῶν, ὧν τὸ πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου καλεῖται κατ' ἐξοχὴν Μέγα, τὰ μὲν δύο εἶνε μεγαλήτερα, τὰ δὲ ἄλλα δύο, τὰ ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν αὐτοῦ, μικρότερα, ἐξ ὧν τὸ ἐκ δεξιῶν κείμενον ὀνομάζεται τοῦ Πα σ σ ᾱ - δ ε ρ έ. Τὸ ὕδωρ τῶν τεσσάρων τούτων

(1) Περὶ τῆς ἐπωνυμίας καὶ τοῦ συνοικισμοῦ τοῦ Βελιγραδίου ἴδε σελ. 332 τοῦ Α' Μέρους. (2) Ἰδε σελ. 115 καὶ 557 τοῦ Α' Μέρους.

μπενδίων συνοχετεύεται εἰς τὴν μεγάλην δεξαμενὴν (Μπασ-χαδούζ) τοῦ Πύργου, κτίσμα τοῦ αὐτοῦ Κομνηνοῦ, ὃς τις ὠκοδομήσατο καὶ τὸν πύργον, ἀφ' οὗ παρωνόμασται τὸ χωρίον, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον, φέρουσιν δὲ σήμερον τὸ ὄνομα Σουλτάν-Όσμάν τοῦ Β'. Πρὸς δυσμὰς δὲ τοῦ Βελιγρὰδ καὶ πρὸς ἄρκτον τοῦ μπενδίου Πασσά-δερε, ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Ἐγδαδεδδὴν κοιλάδι, εἶνε τὸ μπένδι τοῦ Αἰβὰδ, τὸ νεώτατον ὄλων, ὡς κτισθὲν ἐπὶ Σουλτάν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ' τῷ 1766, ἔν' ἀποταμιεύῃ ἀφθονωτέραν τροφὴν τῇ μεγάλῃ δεξαμενῇ, πρὸς τὴν ὁποίαν μετοχετεύεται τὸ ὕδωρ αὐτοῦ διὰ τῶν πρὸς δυσμὰς τοῦ Πύργου δύο ὑδραγωγῶν. Τὸ δὲ διὰ τῶν μπενδίων τοῦ Βελιγρადίου καὶ Αἰβὰδ συρρέον ἐν τῇ μεγάλῃ δεξαμενῇ ὕδωρ, λαμβάνει ἀπ' αὐτῆς τὸν περαιτέρω δρόμον αὐτοῦ πρὸς τὴν πόλιν, ἀφ' οὗ ὑπερβῇ πρῶτον δύο κοιλάδας, τὴν μὲν διὰ τοῦ μεγάλου ὑδραγωγοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὴν δὲ, οὐ μακρὰν αὐτοῦ, δι' ἐτέρου μικροτέρου.

Ἐξ περὶ που μίλια μακρὰν τοῦ Μπαγτσέ-κιοῦ φαίνονται τέσσαρες ἄλλοι ὑδραγωγοί, ἔχοντες ἀνὰ μίαν ἢ δύο ἢ τρεῖς σειρὰς καμαρῶν, καὶ μετοχετεύοντες τὰ ὕδατα τῶν ἐν μέσῳ τοῦ δάσους τοῦ Βελιγρადίου μπενδίων. Ὁ πρῶτος αὐτῶν, ὃς τις καλεῖται κατ' ἐξοχὴν Μακρός, ὑφίσταται ἀπὸ Μεχμέδ ἤδη τοῦ Β', ὁ δεύτερος ἀπὸ Μουσταφᾶ τοῦ Γ', τὸν δὲ τρίτον ἔκτισε μὲν Ἀχμέδ ὁ Γ', ἐπεσκεύασε δὲ Μαχμούδ ὁ Α'. Οἱ δύο αὐτῶν ὑποτίθενται, ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς, ἀρχαιότεροι τῶν ἐπὶ Σουλτάνων τοῦ δὲ τρίτου, τοῦ πλησίον τοῦ χωρίου Πύργου, φημίζουσι μὲν κοινῶς κτίτορα τὸν Ἰουστινιανόν, ἐπειδὴ ὁμοῦ οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς, καὶ ἰδίως ὁ Προκόπιος, ὃς τις καὶ βίβλον συνέταξε περὶ τῶν κτισμάτων τοῦ μονάρχου τούτου, οὐδὲν περὶ αὐτοῦ ἀναφέρουσιν (1), ἢ κτίσις αὐτοῦ ἀποδίδεται πιθανώτερον Ἀνδρονίκῳ τῷ τυράννῳ. Ὑπερβαίνει δὲ ἀναντιρρήτως ὁλοιὸς τοὺς ἄλλους διὰ τὸ τολμηρὸν καὶ ἐνταυτῷ κομψὸν τῆς κατασκευῆς 'του, καὶ εἶνε τὸ ἀξιολογώτερον τῶν διασωθέντων ἄχρις ἡμῶν ἐκ τῶν τοῦ Μεσαίωνος κτιρίων, εἰ καὶ ὁ δύσκολος De Tott κακίζει τὸ ψευδὲς (λέγει) καὶ ἄχαρι τῆς οἰκοδομῆς 'του. Εἶνε δὲ διώροφος, ἔχων διηρημένον ἐκάτερον τῶν ὀρόφων αὐτοῦ διὰ τεσσάρων καμαρῶν (τόξων), χωριζομένων ἀπ' ἀλλήλων διὰ πινσῶν, ἐχόντων 64 ποδῶν πλάτος· ὁ δὲ ἀνώτερος αὐτοῦ ὀροφος ἔχει εἰς ἐκατέρας αὐτοῦ τὰς ἄκρας, παρὰ τὰ τέσσαρα ταῦτα τόξα, ἄλλας ὀκτὼ καμάρας, ἀνὰ τέσσαρας ἐκατέρωθεν, 12 ποδῶν πλάτους. Καθ' ὅλον δ' αὐτοῦ τὸ μῆκος, μετρούμενον εἰς 160 Γαλλικὰς ὀργυῖδας

(1) Ὁ Προκόπιος μάλιστα, ἐκ τοῦ ἐναντίου, λέγει ῥητῶς ἐν τῇ Μυστικῇ αὐτοῦ (ἐννοεῖται) Ἱστορίᾳ, ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ Θεοδώρα, « τὸν τῆς πόλεως ὀχετὸν διεββώγητα ὀρῶντας » . . . . . ὑπερώρων ».

(toises), διατείνει την ανωτέραν όροφὴν διάδρομος, εἰς ὃν κατέρχεται τις διὰ δύο καθόδων, ἑκατέρας ἀνὰ 15 βαθμίδας, φωτιζόμενος ὑπὸ θυρίδων, αἵτινες, παρεκτός τούτου, καὶ τὸν ὄγκον τοῦ κτιρίου ὀλιγοστεύουσι καὶ εἰς τὸ σύνολον τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ δίδουσιν ἐμφασίν τινα ἐλαφρότητος. Τὸ δὲ ὕψος αὐτοῦ εἶνε, κατ' εἰκασίαν, 140 ποδῶν. Μετοχγετεύει δὲ τὰ ὕδατα τῆς τοῦ Βελιγραδίου κοιλάδος εἰς τὴν ἐτέραν, ἐρημαίαν, ἀγρίαν καὶ, μέχρι τοῦ, καλῶς τοποθετημένου καὶ ὑπὸ χριστιανῶν συμφωτισμένου, χωρίου Τζεμπετζή, ἐπικίνδυνον κοιλάδα, τὴν τοῦ Κυδάρεως, ὅς τις διαβρέχει αὐτοῦ τὴν βάσιν. Τὸ δὲ ὕδωρ αὐτοῦ, προσλαβὼν καὶ τὰ ὕδατα τῆς κοιλάδος ταύτης, καταλήγει εἰς τὸ παρὰ τὸ Ἐγγρὺ-καπὺ ὕδρο-νομεῖον.

Ἀναβαίνων δέ τις ἑκατοντάδας τινὰς βημάτων ὑπὲρ τὸν δεῦτερον τῶν ὕδραγωγῶν τούτων, διακρίνει, ἐν καὶ ἡμισυ μίλιον μακρὰν, τὴν κοιλάδα τοῦ Πύργου, μεταξὺ τοῦ ὁποίου καὶ τοῦ Βελιγραδίου ὑψοῦται μικρά τις περιβρῦτος καμάρα, καλουμένη Δεβετζή-μποςτάν. Ἐὰν δὲ θελήσῃ ἵνα ἐπιστρέψῃ ἀπὸ Βελιγραδίου εἰς Μπουγιούκ-δερέν διὰ τοῦ Δομούζ-δερέ, ἀπαντᾷ καθ' ὁδὸν ἐν ἄλλῳ μπένδι κατάσκιον, ὅπερ οὐδὲν ἕτερον ἔχει παρὰ τὰ λοιπὰ ἰδιαιτέρας περιεργείας ἄξιον, παρεκτός τῆς θέσεως, τὴν ὡραιότητα τῆς ὁποίας ἐπαυξάνει ἡ ὑπὸ τοῦ προχώματος τούτου σχηματιζομένη ἐν τοῖς ἐρημικοῖς τόποις τούτοις λίμνη. Ἀπὸ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ ὄρους, ὅπου παύει τὸ δάσος, περιλαμβάνει διὰ μιᾶς ἡ ὄρασις τὸν ἀχανῆ ὀρίζοντα τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τὰς εἰς τοῦτον τελευτώσας κοιλάδας· ὁ δὲ δρόμος, μετὰ μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας ὁδοπορίαν, φέρει ἀνεκασθήτως εἰς τὸ χωρίον. Πλησίον δὲ τοῦ Βελιγραδίου συνώχισται τὸ χωρίον Κιομουρλὺ, ὅπερ ἐστιγματίσειε διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν ὁδῶν τοῦ ὁ ποιήσας τὴν Βοσπορομαχίαν.

Καὶ μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὸ χωρίον Μπουργκάζ (Πύργον), διασωζον τὸ ὄνομα τοῦ πύργου, ὃν ὠκοδομήσατο ἐνταῦθα, πρὸς θερινὸν αὐτοῦ ἐνδιαίτημα, Ἀνδρόνικος ὁ Κομνηνός, ὁ σπιγματισθεὶς ἰδίως ὑπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας διὰ τοῦ ἐπιθέτου Ὑράννος, ὅς τις, ἀνακαινίσας μεγίσταις δαπάναις τὸν παλαιὸν ἀγωγὸν τοῦ Οὐάλεντος, μετωχέτευσεν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν ποταμὸν Ὑδράλην, κατασκευάσας περὶ τὰς πρώτας αὐτοῦ πηγὰς, τέσσαρας λεύγας περίπου εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς τοῦ Εὐξείνου Πόντου δυτικῆς παραλίας, τὰς θαυμαζομένας καὶ σήμερον ἀκόμη δεξαμενάς, ἀφ' ὧν λαμβάνει τὸ ὕδωρ ὁ ἀγωγὸς οὗτος, τὸν ὁποῖον μὴ φθάσας ἵνα συντελέσῃ μέχρι μέσης τῆς ἀγορᾶς, ἐξωσθεὶς καὶ θανατωθεὶς οἰκτρῶς τῷ 1185 (1), ἀφῆκεν ἡμιτελῆ μέχρι τῶν Βλαχερνῶν καὶ μικρὸν ἔτι ἐνδοτέρῳ

(1) Ἰδε σελ. 249 τοῦ Α' Μέρους.

τῆς πόλεως. Οἱ δὲ μετ' ἐκεῖνον ἄρξαντες, οὐ μόνον ἔδεν ἐφρόντισαν ἵνα συντελέσωσι τὸ κοινωφελές τοῦτο ἔργον, ἀλλ' ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν Ἰσαάκ, κιος ὁ Ἀγγελος ἐκρήμνισε προσέτι καὶ τὸν πύργον καὶ τὰ οἰκήματα τοῦ Ἀνδρονίκου, » φθονῶν ὥσπερ αὐτῷ τῆς καλλίστης ταυτησί πράξεως », λέγει ὁ Χωνειάτης. Τὰς δεξαμενὰς ταύτας ἐπισκεύασε τῷ 1621 ὁ νεώτατος Σουλτάν - Ὁσμάν ὁ Β', υἱὸς Σουλτάν - Ἀχμέδ τοῦ Α'. Παρατηρήθη δὲ ὅτι καὶ ὁ κτίστης καὶ ὁ ἐπισκευαστὴς αὐτῶν, γενόμενοι θῦμα ἐπαναστάσεων, ἔσχον τὸ αὐτὸ τραγικὸν τέλος (1).

Ἡ κοιλάς τοῦ Πύργου ἀμιλλᾷται, ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ χλοερὸν τῶν δασῶν τῆς, πρὸς τὰς γειτνιαζούσας αὐτῇ κοιλάδας. Διαβρῆει δὲ ταύτην μέσην, ὑπὸ τὴν σκιὰν αἰγείρων καὶ ἰτεῶν, ὁ Βορδύσης, καὶ ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς τῶν κλιτύων αὐτῆς ἐκτείνονται ἀτάκτως τὰ οἰκήματα τοῦ χωρίου, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας δάσος ἀγριωπὸν, καὶ εἰς τὰς ἄκρας δύο ὕδραγωγεία· ἐπέκεινα δὲ αὐτῶν, ἐπ' αὐτῆς ἤδη τῆς ἀκρολοφίας, κεῖται Τουργικὸν τι χωρίον, καλούμενον, ἀπ' αὐτῶν ἤδη τῶν τοῦ Γυλλίου χρόνων, Πετεϊνοχώριον, εἰς τὸ λουτρὸν τοῦ ὁποῦ ἀπέρχονται περὶ αἱ κυρίαι τοῦ Πύργου, καὶ διημερεύουσιν ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν κατοίκων τῆς Τουρκίας.

Ἄλλ' ἡ τοῦ θεατοῦ προσοχὴ προσηλοῦται κυρίως εἰς τρεῖς ὕδραγωγούς, ὧν μεγαλοπρεπέστερος ὁ πρὸς ἄρκτον, διερχόμενος τὴν κοιλάδα ὑπεράνωθεν τοῦ χωρίου, καὶ στηριζόμενος ἐπὶ δύο ἀλλεπαλλήλων σειρῶν καμαρῶν, ἀριθμουμένων ἑκατέρας εἰς πεντήκοντα, καὶ ἀπεχουσῶν δεκαπέντε πόδας ἀλλήλων, ὥστε, ἐπειδὴ δεκαπέντε ἄλλους πόδας ἐπέχουσιν οἱ μεταξὺ ἐκάστης καμάρας πεσσοί, τὸ μὲν σύνολον τοῦ κτιρίου μῆκος, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν δύο προσκτισμάτων, δι' ὧν συνέχεται μετὰ τῶν ἑκατέρωθεν αὐτοῦ λόφων, λαγίζεται εἰς 270 Γαλλικὰς ὀργυῖας (toises), τὸ δὲ ὕψος εἰς 80 πόδας. Κατὰ δὲ τὴν στερεότητα καὶ κομψότητα ἐλαττοῦται τοῦ Ἰουστινιανείου, καὶ τοι συνηρμοσμένος ἐκ τετραγώνων κάλλιστα συνδεδομημένων λίθων· δύναται δὲ τις διελθεῖν ἐφιππας 120 ὀργυῖας διὰ τοῦ ὅλου αὐτοῦ μήκους. Τοῦ ὠραίου τούτου κτιρίου, ὅπερ μετοχετεύει τὰ πρὸς τὰ μεσημβρινοανατολικὸν κλίτος ὕδατα εἰς τὴν ἐτέραν τῆς κοιλάδος κλιτὺν, καὶ συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ ὕδραγωγοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ δι' αὐτοῦ μετὰ τοῦ Οὐάλεντος, ἀνακαινιστῆς ὑπῆρξεν ὁ Σουλτάν - Σουλεϊμάν. Ὁ ὕδραγωγὸς τοῦ Μπουργκάζ, λέγει ὁ Guye (2), ὑπερβαίνει, κατὰ τὴν εὐρυθμίαν καὶ τὰ ὕψος, καὶ αὐτὸν τὸν τῆς Nîmes, τὸν ὠραιότερον τῶν διασωθέντων. Ἔφη δὲ, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Bourlat de Montredon, παχύτερος πρὸς τὴν βᾶσιν παρὰ πρὸς τὴν κορυφὴν, διατείνων ἐπὶ 420

(1) Ἰδὲ σελ. 315 τοῦ Α' Μέρους. (2) Lettre XXXVI.

πόδας τερπνοτάτην τινὰ κοιλάδα, διαβρεσμένην ὑπὸ ῥύακος, καὶ ἐνόνων δὴν λόφους ἰσοῦς αὐτῶ, ἔχοντι 107 ποδῶν ὕψος τὸ μέγιστον. Εἶνε δὲ αἰώροφος, ἑκατέρου τῶν ὁρόφων αὐτοῦ διατεμνομένου ὑπὸ τεσσάρων μεγάλων ἀλλεπαλλήλων τόξων, χωριζομένων ἀλλήλων διὰ πινσῶν, ἐφ' ὧν προσερίδονται ἔξωθεν ἀντηρίδες, ὑψούμεναι κατηφορικῶς ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἄχρι τῆς κορυφῆς, καὶ διατεμνομένων κατὰ παντοίους τρόπους, ὥστε ἀποτελεῖν διαφόρους ἄλλας μικροτέρας καμάρας, αἵτινες, καθιστῶσαι τὸ ἔργον καὶ εὐογκώτερον καὶ γλαφυρότερον καὶ ὀλιγοδαπανώτερον, οὐδὲν παραβιάπτουσι καὶ τὴν στερεότητά 'του. Παρεκτός δὲ τῶν κενῶν τούτων διαστημάτων, ὑπάρχει περὶ τὴν δευτέραν τῶν καμαρῶν σειρὰν καὶ δίοδος δι' ὅλου τοῦ τῶν πινσῶν μήκους, δι' ἧς δύναται τις, ἐὰν θέλῃ, 'να διέλθῃ ἐφιππος πέραν-πέραν κατὰ μῆκος ὅλον τὸν ἀγωγόν. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ σῶμα τοῦ χτιρίου τούτου, ὅποιον περιεγράφῃ, 'δὲν ἐπαρκεῖ 'να ἐνόσῃ ἀμφοτέρους τοὺς λόφους ἄχρι τῆς κορυφῆς, παρεξέτειναν αὐτὸν ἄχρις αὐτῆς διὰ συνεχοῦς τοιχοδομίας, διατεμνομένης ὡσαύτως διὰ τινῶν καμαρῶν, συμφωνουσῶν, ὅσον οἶόν τε, πρὸς τὸ ἐπίλοιπον τοῦ χτιρίου, ὥστε διὰ τῆς ἐπεκτάσεως ταύτης ὁ ἀγωγὸς ἔχει μῆκος 120 Γαλλικῶν ὀργυιῶν (toises). Ἐχεῖ δὲ ὅπου ἡ τοιχοδομία αὕτη ἐγγίζει τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἀρχεται ἡ αὐλαξ, ἡ διατρέχουσα ἔσωθεν κατὰ μῆκος τὴν τοῦ ἀγωγοῦ κορυφὴν, καὶ μετοχετεύουσα ὑπόστεγον τὸ ὕδωρ εἰς τὸν ἀπέναντι λόφον· πλάκες δὲ λίθιναι, συντηρμοσμέναι ἐντέχνως, σχηματίζουσιν ἀμφικυρτον τὴν στέγην αὐτῆς τε τῆς αὐλακος καὶ παντὸς τοῦ χτιρίου, οὗ τινος τὴν κατασκευὴν 'δὲν δύναται τις ἀρκούντως 'να θαυμάσῃ καὶ ἐπαινέσῃ· διότι ὅλα τὰ κενὰ αὐτοῦ μέρη (κουφώματα), ἐστεγασμένα λαξευτοῖς λίθοις, δίδουσιν εἰς τὸ σύνολον αὐτοῦ ἰδιαιτέραν τινὰ γλαφυρότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν, καὶ προσηλοῦσιν εἰς αὐτὸ εὐαρέστως τὴν ὄψιν τοῦ θεατοῦ.

Ὁ δὲ δεύτερος ὕδραγωγός, ὁ λεγόμενος κοινῶς τοῦ Κωνσταντίνου, ἀποδιδόμενος δὲ ὑπ' ἄλλων εἰς τὸν Ἀνδρόνικον, εἶνε μικρότερος τοῦ πρώτου, καὶ διέρχεται μὲν ἐπίσης τὴν κοιλάδα, κάτωθεν ὅμως τοῦ χωρίου, ὑψούμενος μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ τριῶν σειρῶν καμαρῶν (1), ἔχουσιν τὰς αὐτὰς διαστάσεις ταῖς τοῦ πρώτου, καὶ σχηματίζων, ἐξ αἰτίας παρακειμένης τινὸς ἀποτόμου ὄχθης, γωνίαν. Δέχεται δὲ τὰ ὕδατα τῆς τοῦ Βελιγραδίου κοιλάδος, καθὼς καὶ τὰ τοῦ τρίτου ὕδραγωγοῦ, καὶ διοχετεύει αὐτὰ ὑπογείως εἰς τὸν Ἰουστινιάνειον, ἀφ' οὗ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν τοῦ Σουλεϊμανείου ἐν δεξαμενῇ τινι, κειμένη μεταξὺ τῶν κοιλάδων Πύργου καὶ Ἀλῆ-μπεη-χιούου.

(1) Ἡ μὲν ἀνωτάτη σειρὰ ἔχει 33 καμάρας, ἡ δὲ μετ' αὐτὴν 12, καὶ ἡ κατωτάτη ἡ πρόσ-γειος, 4. Καθ' ὅλον δὲ τὸ μῆκος τῆς ἀνωτάτης σειρᾶς, 340 ποδῶν, ὡς ἔγγιστα, διατρέχει διάδρομος ἢ αὐλὴν (corridor).

Τὸ δὲ τρίτον ὑδραγωγεῖον ἐλαττοῦται, κατὰ τε τὸ μῆκος καὶ ὕψος, τῶν ἄλλων δύο. Κεῖται δὲ πρὸς τὸ μεσημβρινοδυτικὸν τῆς κοιλάδος μέρος, καὶ, διερχόμενον αὐτὴν, διοχετεύει τὰ ὕδατα αὐτῆς τε ταύτης, καὶ τὰ τοῦ ὑδραγωγοῦ τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ.

Ἐξ ὧν τούτων τῶν, περιπεπλεγμένων πως, περιγραφῶν ἐξάγεται ἄρα ὅτι τὸ ὅλον σύστημα τῶν τοῦ Μπαγτσέ-κιοῦοῦ καὶ Βελιγραδίου ὑδραγωγείων συνίσταται ἐξ ἑπτὰ Μπενδίων ἢ προχωμάτων (ὧν δύο τὰ τοῦ Μπαγτσέ-κιοῦοῦ, τέσσαρα [δύο μεγάλα καὶ δύο μικρά, ὧν ἓν τὸ τοῦ Πασσᾶ-δερέ] τοῦ Βελιγραδίου, καὶ ἑβδομον τὸ τοῦ Ἀϊβάδ), καὶ ἄλλων τοσοῦτων ὑπεργείων ὑδραγωγείων (ὧν δύο μὲν τὰ τοξοειδῆ ἐπὶ τῆς ἀπὸ Βελιγράδ εἰς Πύργον ὁδοῦ, δύο, τὰ μεγαλύτερα, ἐπὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Μπενδίου τοῦ Ἀϊβάδ ἐπὶ τὴν μεγάλην τοῦ Πύργου δεξαμενὴν φερούσης ὁδοῦ, δύο τὰ ἀπὸ τῆς δεξαμενῆς ταύτης μετοχετεύοντα τὸ ὕδωρ εἰς τὴν ΚΠ, ὧν μείζον τὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, παρωνυμούμενον ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἀπὸ τοῦ πλησίον χωρίου Τζεμπετζῆ-κιοῦοῦ, καὶ ἑβδομον, τέλος, τὸ τοῦ Μπαγτσέ-κιοῦοῦ, τὸ νεώτατον ὧν). Πρότερον ὑπῆρχε καὶ ὄγδοον ἄλλο μπένδ, ὅπισθεν τοῦ χωρίου Τζεμπετζῆ, ὅπερ ὁμως παραμεληθὲν κατηρειπώθη. Ἐκ τῶν ἑπτὰ τούτων μπενδίων, τὰ μὲν πέντε κεῖνται ἐν τῇ κοιλάδι Φατιχγιέ, πλησίον τοῦ Τζεμπετζῆ-κιοῦοῦ, ἐν πλησίον τοῦ Βελιγράδ εἰς τὸ χωρίον Δομουζ-δερέ, καὶ τὸ ἑβδομον παρὰ τὴν διπλὴν δεξαμενὴν (τσιφτέ-χαβούζ) τοῦ Σουλτάν-Ὀσμάν τοῦ Β'.

Ἡ ἐπιρρύσις ὧν τούτων τῶν ὑδρονομικῶν χτιρίων ἐξήρτηται ἀπὸ τῆς διατηρήσεως τοῦ περὶ αὐτὰ δάσους, τοῦ μόνου ὑφειστώτος ἐπὶ τῆς Θρακικῆς τοῦ Βοσπόρου πλευρᾶς. Ὅθεν καὶ ὁ καθαρισμὸς αὐτῶν τε καὶ τῆς ὅλης κοιλάδος, καθὼς καὶ ἡ φυλακὴ τοῦ δάσους, ὅπερ θεωρεῖται διὰ τοῦτο ἱερὸν, καὶ ἀξίην (δι' ἀδείας τοῦλάχιστον) οὐδέποτε 'τὸ ἐγγίζει, εἴν' ἐπιτετραμμένα τοῖς τῶν χωρίων κατοίκαις, οἷς καὶ προνόμιον ἀτελείας διὰ τοῦτο δεδώρηται, ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν ἰδιαιτέρων ὑδρονόμων (σουγιολτζουλέρ). Τὰ δὲ δάση ταῦτα, τὰ σκεπάζοντα τοὺς γηλόφους καὶ μέγα μέρος τῆς πεδιάδος τοῦ Βελιγράδ, καὶ καταγοητεύοντα τοὺς Εὐρωπαίους ἰδίως, ὡς ἀναμνησκόντα εἰς αὐτοὺς τὰ τῆς πατρίδος 'των δάση, 'δὲν σύγκεινται μόνον ἐκ φηγῶν (δρυῶν), ἀλλ' ἀναμιξὲς ἐξ αὐτῶν τε τούτων καὶ τῶν κυρίως δρυῶν, σημυδῶν, σφενδάμνων, πετελεῶν, πλατάνων, πιτύων καὶ αἰγείρων. Καὶ ἤδη ἐπαναλαμβάνομεν τὴν περιγραφὴν τοῦ Μπουγιούκ-δερέ.

Ὁ Μπουγιούκ-δερέ, ὡς ἐν σχέπῃ τῶν βορείων ἀνέμων, καὶ διὰ τὴν ἐφ' ὅλον τοῦ Βοσπόρου τὸ μῆκος ἐπεκτεινομένην θέαν 'του, εἶνε διὰ τοὺς Εὐρωπαίους τὸ μᾶλλον περιζήτητον πρὸς θερινὴν κατοικίαν μέρος. Οἱ πρέσβεις ἰδίως τῶν ξένων Δυνάμεων σπεύδουσιν, ὅσον ἐνωρίτερον δυναθῶσι κατὰ τὸ ἔαρ, 'να συμπνίξωσιν ἐν τῇ δροσοβόλῳ καὶ καθαρᾷ αὐτοῦ

ἀτμοσφαῖρα τὰς φροντίδας, ὅσαι τοὺς βασανίζουσιν ἐν Σταυροδρομίῳ. Μεταξὺ δὲ τῆς εὐρύθμου τῶν παλατίων σειρᾶς, ἅτινα, ὡς πολύτιμον περιδέραιον, παρατείνοντα μεγαλοπρεπῶς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς τοῦ χωρίου μέχρι τοῦ Μεζάρ-μπουρνού, περικοσμοῦσι τὴν λαμπρὰν τῆς ἀκτῆς κρηπίδα (quai), τὸν ἀπαράμιλλον τοῦτον, καὶ μάλιστα ὑπὸ τὴν σελήνην, περίπατον, διακρίνεται, διὰ τὴν θέσιν μᾶλλον καὶ τὴν τῶν κήπων εὐρυχωρίαν, παρὰ διὰ τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ, μηδὲν ἀναλογοῦσαν κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν διαίρεσιν πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ θεωρίαν, τὸ παλάτιον τοῦ πρέσβειος τῆς Ῥωσσίας, καὶ, μικρὸν πρὸ αὐτοῦ, τὸ τῆς Δανιμαρχίας, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ποτὲ Baron Hübsch, τοῦ παρὰ τοῖς Γραικοῖς Ὑψη, ὃς τις προσεῖλετο ὡς ἐπώνυμον καὶ τὸ τῆς Μεγάλῃς Κοιλάδος (Von Grossthal), ἀπὸ τοῦ τόπου, ὃν καθωραίζει ὁ κήπος τοῦ, μνείας καὶ θέας ἀξίος, ὡς κανονικώτερος τῶν λοιπῶν, καὶ ὡς χρησιμεύσας, πολὺ πρὸ τοῦ Ῥωστικοῦ, ὡς τὸ πρότυπον τῶν ἐνταῦθα πολλῶν καὶ ἄλλων ωραίων κήπων, ὧν ὑπερέχει σήμερον ὁ τοῦ γνωστοῦ τραπεζίτου Ἀλεῶν.

Ἐπὶ Γυλλίου τὸ Τουρκικὸν χωρίον ἦτον κεχωρισμένον, καὶ τοι πλησίον ἄλλως, τοῦ Γραικικοῦ, ἐκτεινομένου εἰς 2000 περίπου βημάτων μῆκος. Σήμερον δὲ τὸ μὲν κάτω καὶ πρὸς τὴν κοιλάδα μέρος τοῦ χωρίου κατοικοῦσιν οἱ Γραικοὶ καὶ Ἀρμένιοι καὶ ὀλίγοι τινὲς Τούρκοι· τὸ δὲ ἐπάνω καὶ πρὸς τὸ Σαρῆ-γιάρ, οἱ Εὐρωπαῖοι. Πρὸ τριῶν δὲ ἐτῶν ἐβρύμοτομήθη ἐν τῷ κεντρικωτέρῳ τοῦ χωρίου μέρει νέα συνοικία, ἐπονομασθεῖσα Ἡ τῆς Εἰρήνης, καὶ ἐνθυμίζουσα τὴν πολλοῦ τιμηθεῖσαν, ὡς καὶ πολλοῦ ἀξίαν, εἰρήνην τῶν Παρισίων, ἥτις, ἐν ᾧ ἀποτελεῖ ἐποχὴν διὰ τὴν Τουρκίαν, οἰωνίζεται αἰσιώτατον καὶ τὸ μέλλον ὅλου τοῦ Κόσμου. Τὸ τζαμίον, κτίσμα τοῦ κεαγια-μπη Μεχμέδ-ἀγά, τοῦ φονευθέντος ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς ἐπὶ Σουλτάν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ', καὶ ἀνῆκον, ὡς ἀφιέρωμα (βάκφ), εἰς τὸ ἐν ΚΠ τζαμίον Σάχ-ζαδὲ, καθὼς καὶ τὸ τοῦ χωρίου Κεφελῆ, ἀνωκοδομήθη τῷ 1796 ὑπὸ τοῦ Φεροῦχ-Ἰσμαήλ-ἐφέντη, χοτζακιάνου τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διδανίου, εἰς τὸν ὅποιον ἀνῆκεν, ὡς ἐπικαρπωτὴν ἐκ κληρονομίας, προσοικοδομήσαντα εἰς αὐτὸ καὶ λουτρόν.

Ἐδῶ συνήθως τοποθετοῦσι καὶ τὸν ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν περιώνυμον ναὸν τοῦ Μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου, ὅπου καὶ τὰς ἄλλας μὲν ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος συνέτρεχον οἱ πιστοὶ, χάριν εὐλαθείας, » ὁπνίκα δ' ἡ Κυριακὴ » ἦν, λέγει Ἄννα ἡ Κομνηνὴ, πάνδημον ἐποιοῦντο τὴν πρὸς τὸ ἱερόν » τοῦτο τέμενος ἔλευσιν, παννύχιοί τε καὶ πανημέριοι, κύκλω τε καὶ κατὰ » τὸν πρόδομόν τε καὶ ὀπισθόδομον τοῦ νεῶ προσμένοντες. Κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεως ἀπῆρχετο καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐν παρατάξει, κατὰ τὸν Χωνειάτην. Ἀλλὰ τὸν ναὸν τοῦτον ἐτοποθετήσαμεν ἤδη καταλ-

ληλότερον παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸ νεωστὶ συνοικισθὲν προδ-
στειον Μακρῇ - κιού (1).

Ὁ δὲ σημερινὸς τοῦ χωρίου ναὸς, ἀνοικοδομηθεὶς πρό τινων ἐτῶν λι-
θόκτιστος, τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς. Ἐχουσι δὲ καὶ
οἱ Καθολικοὶ ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου, κεκμένην παρὰ τὴν
ἀγορὰν καὶ τὴν οἰκίαν Φραγκίνη, μίαν τῶν διακρινομένων ἐν τῷ Μπου-
γιούκ - δερὲ.

Τὸν Βαθὺν τοῦ Μπουγιούκ - δερὲ κόλπον χωρίζει τοῦ Σκληθρινούντος
ἀπ' ἄρκτου τὸ ἀκρωτήριον ὁ Σίμας, καλούμενον νῦν ὑπὸ τῶν Τούρκων
Μεζάρ - μπουρνού (Μνημάτων ἄκρα), διότι ἐπέκεινα αὐτοῦ εἶνε τὸ
ἄλσος τῶν τάφων τοῦ Σαρῆ - γιάρ, ὅπου, ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν κυπαρίσσω
καὶ τῶν πλατάνων, δύο κρῆναι ζωογονοῦσι τὸ τελευταῖον τοῦτο τῶν τοῦ
χωρίου κατοίκων ἄσυλον. Εἶχε δὲ ποτε ἐπ' αὐτοῦ, κατὰ τὸν Διονύσιον,
ἄγαλμα Ἀφροδίτης Πανδήμου, ἰδρυθὲν ὑπὸ τινος ἐταίρας, ἣν ὁ Χάμμερ,
τεκμαιρόμενος ἐκ τῆς τοῦ ὀνόματος συστοιχίας, εἰκάζει (πάνυ ἀπιθάνως)
εἶναι τὴν Μεγαρικὴν διαβόητον Σιμαίθαν. Αἱ δὲ ὑπῶρειαι αὐτοῦ, πρὸ τῶν
ὁποίων ἐπὶ Γυλλίου ἴσταντο ἰχθυοσκοπεῖα, ἐκτείνονται εἰς 500 βημάτων
μῆκος, κρημνῶδεις τὸ πλεῖστον μέχρις ὕψους 300 βημάτων, ἐκεῖθεν δὲ
ἐξέχει, ὀμαλωτέρα πῶς, ἡ ἀκρολοφία 'του.

Ἀπ' αὐτοῦ ἄρχεται ὁ Σκληθρινούς κόλπος, περατούμενος πρὸς
ἄρκτον τῷ φερωνύμῳ ἀκρωτηρίῳ

Σαρῆ-γιάρ

(Κιτρίνη ὀχθη ἢ χαράδρα), καὶ οὐχὶ Σαρῆ - γέρ, καθὼς συνήθως προφέ-
ρεται, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρονομάζεται καὶ ὁ κόλπος ὀλόκληρος, καὶ τὸ
περὶ τὴν εἰσοδὸν αὐτοῦ κείμενον Τουρκικὸν χωρίδιον, ἀπέχον 3500 βή-
ματα τῆς τοῦ Βαθυκόλπου κοιλάδος, καὶ ἐλκύνον συχνάκις ἄχρις αὐτοῦ,
διὰ τὴν ὠραιότητα τοῦ τε ὕδατος καὶ τῆς θέσεώς 'του, τοὺς ἐραστὰς τῆς
ὠραίας φύσεως. Τὸ τζαμίον τοῦ χωρίου, κτίσμα τινὸς Ἀλῆ - κεαγιά,
ἀνωκοδομήθη τῷ 1720 ὑπὸ τοῦ Μεχμέδ - ἀγά, γαμβροῦ τοῦ Δαμάδ - Ἡ-
βραῆμ - πασσά, καὶ ἔχει ἀπέναντι αὐτοῦ καὶ κρήνην, ἀπὸ τῆς ὁποίας γε-
μίζονται δύο δεξαμεναί, κτίσματα τοῦ Ἐλχάτζ - Βεσσέρ - ἀγά· τὸ δὲ
λουτρὸν, διπλοῦν, δι' ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας, ἀφιέρωται, ὡς βάρκφ, εἰς
τὸ τζαμίον τοῦ χωρίου Ζεκεριέ, τὸ ὁποῖον ὠκοδόμησεν ἐκεῖ ὁ Μουφτῆς
Χοτζαζαδὲ - τσελεμπῆ - Μεχμέδ - ἐφέντης. Ἐκαλεῖτο δὲ πάλαι Μίλτον,

(1) Ἴδε σελ. 320 τοῦ Α' Μέρους.

διὰ τὸ κοκκινοκίτρινον χρώμα τῶν περὶ αὐτὸ βράχων, συγκεκλιμένων ἐκ σιδηρούχου καὶ κουαρτσίου λίθου, ἐνεσπαρμένον ἔχοντος καὶ θειούχον· καὶ ἐπειδὴ ἡ δημώδης φήμη ἐθρύλλησε τοὺς βράχους τούτους ὡς χρυσοφόρους, πιστεύεται κοινῶς ὅτι ἦν ἐνταῦθα ποτε μεταλλεῖον χρυσοῦ. Ὁ δὲ Σπαλαντζάνης ἀπέδειξεν ὅτι τὸ πλησίον ἐπιθαλάσσιον ὄρος ἔχει μέταλλον μαρκασίτου. Ἡμίσειαν δὲ ὥραν μακρὰν τοῦ χωρίου ἀνεκάλυψαν πρό τινων ἐτῶν τὰ ἔχνη χαλκωρυχείου, ἢ μᾶλλον ὠχρωρυχείου, ὅπερ ὁμῶς, μεταλλευθὲν πρὸς ἀπόπειραν, ὁδὸν ἐτελεσφόρησεν. Ἐπὶ Γυλλίου ἐκαλεῖτο Τρυπητόν. Τὸ δὲ ὄρος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου προεκτείνεται, κλειόμενον, ἐνθεν μὲν, τῇ τοῦ Σκληθρινοῦντος κοιλάδι, ἐκεῖθεν δὲ τῇ τοῦ Βοσθνικοῦ ἢ τοῦ Μαύρου Μόλου, ἔχει τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ, καθὰ καὶ τὸ Ἑρμαῖον, ἀποτόμους καὶ κρημνώδεις, ὥστε, παρεκτὸς ἀτραποῦ τινος, μόλις διαβατὴ διὰ τῶν κρημνῶν, εἶνε πάντη ἀδιόδευτον. Τὰ δὲ ἀπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀντιπέραν ἐπὶ τῆς Ἀσίας ἀκτὴν σχηματιζόμενα στενὰ, τὰ μὲν ἐγκαρσίως πρὸς τὸ τοῦ Διὸς Ἱερὸν, τὰ δὲ κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ Ἀργυρώνιον, εἶνε, καθὼς ἔλεγον οἱ τῇδε ἀλιεῖς τῷ Γυλλίῳ, στενώτερα παρὰ τὰ μεταξὺ τῶν δύο Ἱερῶν, ὡς ἐλαττούμενα ἐκείνων κατὰ τρία, μᾶλλον ἢ ἥττον, στάδια. Ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν δὲ αὐτοῦ κεῖται τὸ κανονοστάσιον τοῦ Δελι-Ταλιάν, κτισθὲν μετὰ τοῦ ἀπέναντι κανονοστασίου τοῦ Ἰούσσα τῷ 1794 ὑπὸ τοῦ Ναυάρχου Χασάν-πασσᾶ καὶ διὰ τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ Meunier, ὅθεν καὶ Γενί (Νέον) προσωνομάσθη.

Ἡ δὲ τερπνοτάτη κοιλάς, ἡ καταλήγουσα εἰς τὸν κόλπον τοῦτον, προϊούσα εἰς μῆκος 2000 ὡς ἔγγιστα βημάτων, ἄχρι τῆς καλουμένης κρήνης Ὀρτά-τσεσμέ, κακεῖθεν στρεφομένη πρὸς ἄρκτον ἐπὶ 2000 ἄλλα βήματα, σχηματίζει κυρίως τρεῖς στενομάχρους κοιλάδας. Τῆς ἐκτάσεως δὲ ταύτης τὰ μὲν ἐπίπεδα ἄκρα, ἔχοντα, κατ' εἰκασίαν, 1000 βημάτων μῆκος καὶ 400 πλάτος, ἀνεῖνται εἰς λιβάδια καὶ οἰνόφυτα· τὰ δὲ ὀρεινότερα, ἔχοντα 200 βημάτων πλάτος, εἰς κερασῶνας καὶ ὀπωρῶνας, τόσον ἐπιμελῶς καλλιεργουμένους ἐκπαλαι, ὥστε διηγοῦνται ὅτι Μουράδ ὁ Δ', ἐπισκεψάμενός ποτε τὸν ἐνταῦθα κῆπον πιστοῦ τινος σωματοφύλακός 'του (σολάκ), εἶπεν: »Ἐγὼ, ὁ θεράπων τῶν δύο ἐνδόξων Χαρεμίων (1), ὁδὸν ἐ-
» χω τοιοῦτον κῆπον«, ὅπερ ἀκούσας ὁ ἰδιοκτήτης, προσέφερεν αὐτὸν τῷ Σουλτάνῳ ἀμέσως. Ἀλλ' ὁ Μουράδ, ἀποδεξάμενος αὐτοῦ τὴν προθυμίαν, οὐ μόνον ἀντεδωρήσατο αὐτὸν εἰς αὐτὸν, ὡς ἄξιον, διὰ τὴν φιλοπονίαν καὶ φιλοκαλίαν 'του, 'να 'τὸν ἔχη, ἀλλὰ καὶ 'τὸν ἀντήμειψε πλουσιοπαρόχως. Ἀπὸ τῆς τῶν κερασῶνων κοιλάδος ἀρχεται ἡ τρίτη κοιλάς, περιε-

(1) Οὕτως ὀνομάζουσιν οἱ Ὀθωμανοὶ, ἐκφέροντες ἐπὶ τὸ Περσικώτερον δοτικῶς τὴν λέξιν, τὰ δύο προσκυνήματα (καθὸ ἱερὰ, ἅδυτα) τῆς Μίκκας καὶ Μεδίνης. Ἡ δὲ φράσις »Χαδύμου-λ-Χαρεμί-ν-σερ-φείν«, εἶνε εἰς ἐκ τῶν πολλῶν τοῦ Σουλτάνου τίτλων, ἴδε τὸ Γ' Μέρος.

χομένη ὑπὸ ἀποτόμων ὀρέων, κεκαλυμμένων, ἐκ μεσημβρίας μὲν, ὑπολασίων δρυμῶν, συνεχομένων τῷ νάπει τῆς Βοσθνικῆς κοιλάδος καὶ τρεφόντων ἐλάφους, ἀγριοχοίρους καὶ ἄλλα τῶν ἀγριμαίων· ἀπ' ἀρκτου δέ, τὰς μὲν ὑπωρείας ἐχόντων κατωφερεστέρας, τὰς δὲ ἀκρωρείας πολὺ ὁμωτέρας, καὶ μάλιστα ὅπου ἐξέχουσι θίνες μεταλλικῶν θρυμμάτων. Ὑπὴρχον δέ ποτε ἐπ' αὐτοῦ καὶ τρία μονήδρια, μικρὸν ἀλλήλων ἀπέχοντα, διατηρούμενα δὲ γλίσχρως καὶ μόλις ἀπὸ τῆς προσόδου τῶν κερασίων.

Ἀπὸ τοῦ βάθους δὲ τῆς κοιλάδος ταύτης ἀναβρύει τριχόθεν ὁ Σκληθρίνας, ποτάμιον ξηραίνόμενον τὸ θέρος, αὐξανόμενον δὲ ἀπὸ τῶν ἐκ τῶν πέριξ λόφων, καὶ μάλιστα τῶν ἐκ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς, ἀναβρυόντων ρυάκων, ὧν τρεῖς ἀένναιοι, καὶ χυνόμενον διὰ δύο ἐλωδῶν στομίων εἰς τὸν κόλπον, παρὰ τὸ ἕτερον τῶν χωρίων, τὸ καλούμενον

ΓΕΝΙ-ΜΑΧΑΛΕ

(Νέαν συνοικίαν), ἀπέχον ὀλίγα βήματα τοῦ χωρίου Σαρῆ-γιάρ, καὶ συνοικούμενον ὅλον ὑπὸ χριστιανῶν, ναυτῶν τῶν πλείστων καὶ ἀλιέων. Ἐκαλεῖτο δὲ, καὶ ἐπὶ Γυλλίου ἐτι, ὁμωνύμως τῷ τε ποταμῷ καὶ τῷ κόλπῳ, Σκλετρίνα, ὅπερ ὁ σοφὸς οὗτος περιηγητὴς παράγει, κατ' εἰκασίαν οὐκ εὐστοχοῦσαν, ἀπὸ τῆς τῶν πέριξ τόπων τραχύτητος, ἐν ᾗ φυσικώτερον ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τῶν περὶ τὸν ποταμὸν παραπεφυκότων σκληθρῶν (sunes).

Ἡ ἐκκλησία τοῦ χωρίου, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρόμου, εἴν' ἐκπαλαι περίφημος διὰ τὰ ἐν αὐτῇ τελούμενα θαύματα. Κρημνισθεῖσα δὲ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ὑπὸ τῶν δοκίμων τοῦ πυροβολικοῦ τῶν πλησίον φρουρίων (Τάμπια - γιαμακλαρὺ), ἀνηγέρθη πρό τινων ἐτῶν χωρητικωτέρα.

Πλησίον τοῦ Γενι-μαχαλὲ, εἰς τὸ λιβάδιον τὸ καλούμενον Παζάρ-μπαση, ὅπου σκηνοῦσιν οἱ λοιμοφύλακες, ἐπισκεπτόμενοι, καθὼς καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ ἀντιπέραν ἀκρωτηρίου Σέλβι-μπουρνοῦ, τὰ ἀπὸ τοῦ Πόντου καταπλέοντα σκάφη, καταφεύγουσι πανοικί τὸ θέρος, ὡς βεδυθισμένον μεταξὺ δύο σειρῶν ἡρεμαίων καὶ ἀποτόμων λόφων, οἱ ζηλότυποι μάλιστα Ἀρμένιοι, ὅσοι διατηροῦσιν ἀκόμῃ τὰ νόμιμα τοῦ γυναικωνίτου. Ὁ δὲ συνήθης περίπατος τοῦ χωρίου φέρει ἀπὸ τοῦ πέρατος τῆς κοιλάδος πρὸς τὸ περίφημον ὕδωρ Κεστανέ-σουγιοῦ, τὸ κατέχον, ὡς πρὸς τὴν ποιότητα καὶ τὴν ἐλαφρότητα, τὴν δευτέραν ἀμέσως μετὰ τὸ τοῦ Τσαμλιτζα θέσιν (1). Ἡ δὲ πηγὴ αὐτοῦ ἀνῆκε ποτε εἰς ἐν τῶν προειρημένων μοναστηρίων, ἀναβρύουσα ἐπὶ ὕψους, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἡ θία ἐκτείνεται

(1) Ἴδε σελ. 160.

εὐαρέστως ἐπὶ χλοερῶν λιθαδίων, σχιαζομένων ὑπὸ ὠραίων δένδρων, καὶ ἰδίως καστανεῶν, ἀφ' ὧν καὶ τὸ τῆς πηγῆς ὄνομα, οὐ μακρὰν τῆς ὁποίας ἀναβρύει, καταπίπτον ἐντὸς κατασκίου δεξαμενῆς, ἄλλο, ἐπίσης περιζήτητον, ὕδωρ, τὸ Φυντικ-σοῦγι οὐ, χρησιμεῖον ὡς τέρμα ἐτέρου περιπάτου.

ΜΕΓΑ τὸν Σκληθρινθεῖντα κόλπον, ἦτον, ἐπὶ Διονυσίου, βωμὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ῥέας, ὃν ὁ Γύλλιος τοποθετεῖ πιθανῶς ἐκεῖ, ὅπου ἐπ' αὐτοῦ ἦσαν οἱ ναοὶ (ἰσως μικρὰ ἀγιάσματα) τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ τῆς Θεοτόκου· διότι οἱ βωμοὶ τῆς Μητρὸς τῶν θεῶν, ὡς ὀρεῖας καὶ πυργοφόρου, ἰδρύνοντο (λέγει) ἐν τοῖς ὑψηλοῖς μᾶλλον καὶ ἀποκρήμνοις ἢ τοῖς παραλίοις καὶ πεδινοῖς τόποις. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ τοῦτον ὁ Ἰάσων ἰδρύσατο, καθὼς καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ Δινδύμου ὄρους τῆς Κυζίκου, καὶ ἄλλον περὶ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Φάσιδος, ὃν εἶδεν ὁ Ἀρρίανός.

Μετὰ δὲ τὸ Μίλτον, ἦν, κατὰ τὸν Διονύσιον, ὁ οἶκός τινος ναυάρχου, συνεχόμενος τῷ ἀκρωτηρίῳ, καὶ ὄχθη ἀπότομος καὶ κρημνώδης, νεύουσα πρὸς ἀνατολὰς· ἡ δὲ περὶ αὐτὴν θάλασσα διακέκριται ραχίαις καὶ τενάγῃσι. Μετὰ δὲ ταύτας τὸ Ἰερὸν α.

Ἡ δὲ κοιλάς ἡ μετὰ τὸ Μίλτον, κλειομένη ἀπ' ἄρκτου διὰ τοῦ φρουρίου τοῦ Καβάκ, καὶ ἀντικρύζουσα τῷ ἀπέναντι ἐπὶ τῆς Ἀσίας Ἱερῷ, καταλήγουσα δὲ εἰς κόλπον ἀμμώδη, ἔχει 1400 βημάτων περιφέρειαν καὶ πεφυτεύεται ἀμπέλοις, ἐκτεινομέναις ἄχρις αὐτῶν τῶν τοῦ ἀκρωτηρίου Μίλτου ὑπωρειῶν, ὅπερ ἡ κοιλάς διατέμνει ἀπὸ τοῦ αὐχένος, ἐφ' οὗ ἱδρύται τὸ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης Ἱερὸν. Μετὰ 400 δ', ὡς ἐγγιστα, βημάτων διάστημα, ὅπερ ἐπέχει ἡ παραλία πεδινὴ τοῦ ἀκρωτηρίου, ἡ κοιλάς σχίζεται, μεσολαβοῦντος λόφου κλείοντος τὰ πεδινὰ αὐτῆς μέρη, εἰς δύο στενάς καὶ δασύδεις ἄλλας κοιλάδας, ὧν ἡ μὲν χωρίζει ἀπ' ἄρκτου τὸ ὄρος, ἐξ οὗ προέχει τὸ ἀκρωτήριον Μίλτον, ἡ δὲ ἑτέρα τὸ ἄνω μέρος τοῦ λόφου ἀπὸ τοῦ τῆς Εὐρώπης Ἱεροῦ.

Ὁ δὲ λόφος ἡ αὐχὴν, ἐφ' οὗ ἔκειτο τὸ Ἱερὸν, περιέχεται τρισὶν ὀρθαῖς καὶ ἀποκρήμνοις κατωφερείαις, τῇ μὲν πρὸς ἀνατολὰς, τῇ δὲ πρὸς μεσημβρίαν, καὶ τῇ τρίτῃ πρὸς δυσμὰς. Ἐχει δὲ κατὰ μέτωπον τὸν Βόσκορον, εἰς ὃν ἐμπίπτει πάντῃ κατάντης, σχηματίζων τὰ μεταξὺ τῶν δύο Ἱερῶν στενά, ἀντίθετα μὲν πρὸς ἄλληλα καὶ συνελαύνοντα τὸν πορθμὸν ἐπὶ τὸ στενότατον, διαφέροντα δὲ καθ' ὅσον τὸ μὲν ἐπὶ τῆς Ἀσίας κεῖται ἐπὶ ἀκρωτηρίου, προπίπτοντος ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς βορρᾶν· τὸ δὲ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, ἐπ' αὐχένος ἐκπέμποντος ραχίαν

ἀπ' ἄρκτου πρὸς ἡμεσημβρίαν, καὶ ἐπικρεμαμένου μὲν τῷ Βοσπόρῳ, οἷ μὴν προεκτείνοντος τὰς ἑαυτοῦ ὑπωρείας ἐκτὸς τῆς ἀκτῆς.

Ἐπὶ τῆς πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἡμεσημβρίαν περικρήνου γωνίας τοῦ λόφου τούτου ἔκειτο πάλαι πολίχνιον, καλούμενον ὑπὸ μὲν τοῦ Πολυβίου Σεραπεῖον (1), ὑπὸ δὲ τοῦ Στράβωνος Βυζαντίων Ἰερὸν, λέξιν διασωθεῖσαν, κατὰ τὸν Γύλλιον, ἄχρι τῶν ἑαυτοῦ χρόνων ἐν τοῖς στόμασι τῶν ἐνταῦθα Γραικῶν (2). Τὰ τεῖχη τοῦ πολυχνίου τούτου, περιέχοντα δέκα σταδίων ἐμβαδόν, ἡ καὶ ἐτι πρὸς, ὡς δύναται τις πεισθῆναι ἀπὸ τῶν ἐρείπιων αὐτῶν, ἐξεχόντων ἔστιν ὅπου μέχρις 20 παδῶν, ἐξετείνοντο, διὰ τὸ ἀμφίκημνον τοῦ προβόλου, μέρος μὲν ἐκ πλαγίου τοῦ χωρίου Βοσθνικοῦ, μέρος δὲ ἐπὶ τοῦ χειροποιήτου λιμενίου τοῦ Μαύρου-Μόλου, περὶ ὧν ἐφεξῆς. Ἐκρημνίσθησαν δὲ, ἐκ τοῦ πρὸς τὸ παραλίον ἰδίως αὐτῶν μέρους, ἄχρι τῶν θεμελίων, ἐν ἔτος ἀφ' οὗ τὰ εἶδεν ὁ Γύλλιος. Ἡ δὲ ἀκρόπολις αὐτοῦ ἔκειτο, μέρος μὲν ἐπὶ τῶν κατωφερειῶν, μέρος δὲ ἐπὶ τοῦ βραχέος καὶ ὀμαλοῦ αὐχένος τοῦ λόφου, ὅς τις, στεναύμενος εἰς 20 σχεδὸν βήματα ὑπὸ τῶν περιεχουσῶν αὐτὸν ἐκατέρωθεν καλὰδων, κορυφοῦται κατὰ βραχὺ εἰς ἀκρώρειαν, ἀφ' ἧς ἀποπτος ἡ ΚΠ.

Τὰ φρούρια ταῦτα, ἐνούμενα διὰ σκελῶν (μακρῶν τειχῶν) μετὰ τῶν ἐπὶ τῆς παραλίας ὀχυρωμάτων, προσφάλλιον ἐπὶ τῶν Γραικορωμαίων, καθὼς καὶ πολὺ ἀρχήτερα, τὸ στένωμα τοῦ Βοσπόρου, κλειόμενον, παρεκτὸς τούτου, καὶ δι' ἁλύσου. Καὶ τὸ μὲν Ἀσιατικὸν διατηρεῖται, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, ἀκέραιον· τοῦ δὲ Εὐρωπαϊκοῦ διακρίνονται μόνον τὰ ἐρείπια τῶν σκελῶν καὶ τὰ τῆς κρηπίδος, ὑπὸ τὸ ὄνομα Μαῦρος Μόλος, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον. Καλοῦνται δὲ Γενουητικά, ὡς περιελθόντα, περὶ τοὺς ἐσχάτους τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας χρόνους, εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν θαλασσοκρατόρων τούτων, καὶ σύγκεινται, μέρος μὲν ἐκ παλαιῶν λιθίνων τε καὶ πλινθίνων τειχῶν, ἀποτελούντων ποτὲ τὸν περίβολον τοῦ φρουρίου· μέρος δὲ, ἐκ δέκα πλινθοκτίστων καὶ λιθοκτίστων ὡσαύτως θόλων, ἐκτεινομένων εἰς 65 σχεδὸν βημάτων διάστημα, καὶ ἐπεχόντων τὴν τε πλευρὰν καὶ μέρος τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους. Τὸ πᾶχος τῶν θόλων τούτων, ὧν εἰς μόνος ἀνοικτός, εἶνε 15 ποδῶν, τὸ δὲ ὕψος 22.

Ἐνταῦθα, ἐν τῷ τῆς Εὐρώπης Ἰερῷ, ἔθυσε, κατὰ τὸν Διονύσιον, ὁ Ἰάσων τοῖς ἑβ' θεοῖς, ἐπανιών ἀπὸ τῆς Κολχίδος. Ἀλλ' ὁ Πολύβιος λέγει, ὅτι ὁ Ἰάσων ἐπραξε τοῦτο ἐν τῷ τῆς Ἀσίας Ἰερῷ.

Ἐνταῦθα τοποθετεῖ καθ' ὑπόθεσιν ὁ Χάμμερ καὶ τὸν ναὸν τῶν Ἀσω-

(1) Ὁ Διονύσιος μνείαν οὐ ποιεῖται τοῦ Σεραπεῖου, ὅθεν συμπεραίνει ὁ Γύλλιος ὅτι ἔτι ἦτον σύγχρονος τοῦ Πολυβίου. (2) Καὶ τοῦτο μὲν ἄχρι τίνος εἶνε πιθανόν, ἄλλοι κρίναντες. Τὸ δὲ Σεραπεῖον ὄσμενος ἂν αὐτὸς ἐτοποθέτου, διὰ τὴν συνήχην, εἰς τὰ Θεραπεῖα, μὲν αἱ τῶν τόπων διαστάσεις τὸ ἐπέτρεπον.

μάτων, τὸν ἐν τῇ Κατασκέπῃ, τοῦ ὁποῦ τοῦ ὕλικόν ἐχρησίμευσε, τὸ πλείστον μὲν πρὸς χτίσιν τοῦ Ῥούμελη-Χχισαρή, μέρος δὲ πιθανῶς καὶ πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ φρουρίου Καβάκ.

Ἐνταῦθα (μεταξὺ τῶν χωρίων Γενί-Μαχαλὲ καὶ Ῥούμελη-Καβαῦ) κεῖνται νῦν τὰ δεύτερα, ἀπὸ τῆς τοῦ Πόντου εἰσόδου, πολεμικὰ ὀχυρώματα (κανονοστάσια), τὰ κατασκευασθέντα ἴμην περὶ τὸ 1783 ὑπὸ τοῦ Γάλλου ὀχυρωματοποιοῦ Toussaint, ἐπισκευασθέντα δὲ καὶ ἐπαυξηθέντα τῷ 1794 διὰ τοῦ μηχανικοῦ Γάλλου Meunier. Καλοῦνται δὲ Γελλί-τάμπια ἢ Δελή-ταλιάν, καὶ σύγκεινται ἐκ δύο τετραγώνων πύργων, ἀντικρύζοντα καὶ διασταυρούμενα τοῖς ἀπέναντι ἐπὶ τοῦ Ἀσιανοῦ ἀκρωτηρίου Ματζάρ-μπουργου.

Τὸ δὲ Τουρκικὸν χωρίον

ΡΟΥΜΕΛΗ-ΚΑΒΑΚ,

ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς παραλίας, ἐκτείνεται συστελλόμενον ἄχρι τῶν ἀποκρήμνων καὶ πετρωδῶν φαράγγων, αἵτινες, διατέμνουσαι τοὺς πέριξ αὐτῶν ξηροὺς λόφους, διαγράφουσι ποικίλας περιελίξεις. Ὑπερθεὶν δὲ αὐτοῦ εἰσι τὰ ταφεῖα, ἐκτεινόμενα μέχρι ζωγραφικῆς τινος κοιλάδος, περιοριζομένης τῆς θέας, πρὸς μεσημβρίαν μὲν, ὑπὸ σκυθρωποῦ τινος ἀκρωτηρίου, πρὸς ἄρκτον δὲ ὑπὸ τῶν προειρημένων ὀχυρωμάτων. Τὸ δὲ ὕψηλόν ὄρος, ὅπου τὰ προειρημένα ἐρείπια τοῦ τῶν Γενοσησίων φρουρίου, ὑπερτείνει τὸ χωρίον, οὗ τὸ τζαμίον ὠκοδομήσατο, πρὸς μνήμην τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Ἰουσούφ-ἀγά, ἡ Βαλιδὲ Σουλτάν-Μεχμέδ τοῦ Δ', Ταρχχάν-Χαττητζέ.

Τὸ δὲ ὁμώνυμον τοῦ χωρίου φρούριον ἐκτίσθη, καθὼς καὶ τὸ ἀντικρὺ αὐτοῦ Ἀναδὸλ-καβάκ, ἐπὶ Μουράδ τοῦ Δ', πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ Βοσπόρου ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Καζάκων. Ἐπέχουσι δὲ ἀμφοτέρω τὴν θέσιν τῶν Ἱερῶν, ὧν τὸ μὲν ἐπὶ τῆς Ἀσίας καλεῖται ὑπὸ τοῦ Στράβωνος Ἱερὸν τῶν Χιλικηδονίων, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης Ἱερὸν Βυζαντίων, λέγοντος ὅτι ἀπέχουσι καὶ τὰ δύο ἐξ ἴσου τῶν Κυανέων.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης Ἱερὸν ἐστερεῖτο αὐτοφυοῦς λιμένος, ὅποιον ἔχει τὸ ἐπὶ τῆς Ἀσίας, κατεσκεύασαν οἱ Βυζάντιοι περὶ τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ τεχνητὸν ἢ χειροποίητον λιμένα, σχηματίσαντες ἐκατέρωθεν αὐτοῦ χηλὰς, προεχούσας ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα βήματα ἐντὸς τοῦ Βοσπόρου. Ἐν τῷ λιμένι δὲ τούτῳ ἐξελέγετο καὶ τὸ τελωνίον τῶν ἐκ τοῦ Πόντου εἰσαγομένων, ὅθεν καὶ οἱ Τούρκοι τὰ ἐρείπια τῆς κρηπίδος ταύτης καλοῦσιν ἔτι καὶ νῦν Γιομρούκ-ἰσκελεσί (τελωνείου σκάλαν). Ἐν γένει δὲ τὸ μικρὸν τοῦτο ἀγκυροβόλιον ὀνομάζεται Καρά-τάσ, ὑπὸ δὲ τῶν Γραικῶν Μαῦρος Μόλος, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐξετείνετο εἰς τὸ ἀπέ-

ναντι Ἱερὸν τῆς Ἀσίας ἡ κλείουσα τὰ στενὰ ταῦτα τοῦ Βοσπόρου ἄλλως, ὡς προείπομεν, ἥς ἐτι σώζεσθαι λέγουσι τὰ λείψανα ἐν τῇ ἀκροπόλει τοῦ Ἀναδολ-χιισαρίου. Τῆς προκυμαίας ταύτης, καί τοι ἡρειπωμένης, ἐσώζοντο ἐτι τὰ ἱχνη ἐπὶ Γυλλίου, ἐξέχοντα μικρὸν ὑπὲρ τὸ ὕδωρ· τότε δὲ νεωστὶ, ἀφαιρεθέντα, κατὰ βαρβαρικὴν (λέγει) ἀπρονοήσιαν, μετεκομίσθησαν πρὸς ἄλλων κτιρίων χρήσιν, πρὸς μεγίστην τῶν ναυτιλ-λομένων βλάβην, οὐχ ὁρώντων νῦν τὰ ὑπὸ τὸ ὕδωρ αὐτῶν ἐρείπια.

Ἐνταῦθα ἐσώζετο μέχρι τοῦ 1713 μονήδριόν τι, ἡ μᾶλλον ἐρημητήριον, ἀρχαῖον, συγκείμενον ἐκ δύο κελλίων καὶ ἐνὸς δάσους, κρημνισθὲν τότε κατὰ διαταγὴν τοῦ περιφήμου, διὰ τὴν σύνεσιν καὶ θηριωδίαν τοῦ, Βεζίρη Δαμάτ - Σααχχιδ - Ἀλῆ - πασσᾶ, τοῦ φονευθέντος ἐν Πιτερβαραδινίῳ (1), διότι οἱ ἐν αὐτῷ μοναχοί, ἀνοικοδομοῦντες τὸν ἐν αὐτῷ ἱερὸν ναὸν, ἡ κτιζόντες ἄλλον νέον, ὑψώσαν καὶ ἐξέτειναν αὐτὸν ὑπὲρ τὸ δέον, ἡ, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦ Κ ή π ο υ τ ὼ ν τ ζ ε α μ ί ω ν, διότι εὐρέθησαν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένα ὄπλα (2). Τότε μετεκομίσθη ἐντεῦθεν εἰς τὴν ἐν

(1) Ἴδε σελ. 71. (2) Ἴδου πῶς διηγείται καὶ τὴν οἰκοδομὴν καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ μονηδρίου ὁ Ὄθωμανὸς Ἱστοριογράφος Ῥασχιδ: » Ὅπισθιν τοῦ φρουρίου Ῥούμελη-καβάκ, » ἐν τῷ ὑπὸ τὸ ὄνομα Μαῦρος Μάλος γνωστῷ τόπῳ, ὑπῆρχον ποτὲ δύο μοναχῶν καταγῶγια. » Ἐν ἐτει δὲ τοῦ Χχιτζρᾶ 1026 (1616), ἐπὶ τῆς βασιλείας Σουλτάν-Βαγιαζήδ τοῦ Β' (*), παρ- » εχωρήθη τῷ μοναχῷ Ἡσαίᾳ εἰς ἐτήσιαν ἐκμίσθωσιν (μουκαταᾶ) πεμάχιόν τι ἀγροῦ καὶ » δάσους, ἐπὶ ὑποσχέσει μισθώματος 500 ἄσπρων κατ' ἔτος, ὅπερ οὗτος ἀποθνήσκων κατ- » ἔλιπε τῷ ἑαυτοῦ διαδόχῳ Διουσιφ (Διγιανού), καὶ οὗτος τῷ μοναχῷ Κυριακῷ, ὃς τις τὸ » μὲν ἕτερον τῶν δύο καταγωγίων ἀφῆκεν ἔρημν, ἀνέκτισε δὲ τὸ ἕτερον, ἐπαυξήσας αὐτὸ καὶ » δι' ἐνὸς πύργου πρὸς ἐναπόθισιν ἀγωγίων καὶ ἐτέρων πρᾶγματων. Κατόπιν ἔκτισεν, ὡς εἶπε » τοῦ ἐφόρου τῶν ἱερῶν κτιρίων, καὶ δύο ἀλλεπάλληλα διαιτήματα (δαίρε) μετὰ πολλῶν καλ- » λίων, μυλώνων, ἰχθυοσκοπείων, ἀποθηκῶν, ἀμπελώνων, κήπων καὶ περιβολίων, ὥστε ἡ » μισθοφορὰ ἀνέβη εἰς 5000 ἄσπρα κατ' ἔτος· προσεπεργασάμενος δὲ καὶ ἄλλους ἀγρούς, ἡ- » ξησεν ἐτι τὸ ἐκμίσθωμα κατὰ 150 ἄσπρα τὸν μῆνα. Εἶχε δὲ συντροφίῳ μετ' ἄλλων δέκα » μοναχῶν, οἷς καὶ ἀποθανῶν ἐκληροδότησε τὰ πάντα, ἐπικυρωθείσης αὐτοῖς τῆς ἐπινομῆς » αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἐφορίας τῶν ἱερῶν κτιρίων ἐπὶ μισθοφορᾷ ἐτησίᾳ 200 ἄσπρων, ἥτις ἐπινομῇ » καὶ παρεχωρήθη αὐτοῖς τῷ 1086 (1676) ἔτει, τῇ εἰδήσει τοῦ Διευθυντοῦ, ἐπὶ τοῖς εἰρημέ- » νοις ὅροις. Τῷ δὲ 1102 (1690) ἔτει οἱ τότε μοναχοί, χαλάσαντες τὴν παλαιὰν ἐκκλησίαν, » ὡς ἐτοιμώροπον, ἔκτισαν διὰ τοῦ συναχθέντος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπὸ διαφόρων ἔθνων » χρυσοῦ, νέαν εὐρυχωροτέραν ἐκκλησίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ μοναχοί οὗτοι ἀπέθανον ἄτεκνοι, » καὶ ἐπομένως τὰ εἰρημένα κτίρια καὶ ἀκίνητα κτήματα, περιελθόντα εἰς τὴν κυριότητα τοῦ » Βᾶκφ, κατεῖχοντο τίως ὑπὸ τῶν μετέπειτα μοναχῶν παρανόμως, ἡ Αὐτοῦ Ὑψηλότης, ὁ » Μέγας Βεζίρης, ἄμπα τοῦτο μαθὼν, διέταξε τῷ ἐκ μέρους τοῦ Μουφιτῆ, ὡς ἐφόρου πάντων » τῶν ἱερῶν καταστημάτων, διορισθέντι ἐπιτρόπῳ Σααχχίμπ - ἐφέντῃ, τῷ ἐπιτρόπῳ τῆς διευ- » θύνσεως τῶν κτιρίων τοῦ τζαμίου Σουλτάν - Βαγιαζήδ, καὶ τῷ ἐκ μέρους αὐτοῦ διορισθέντι, » ἵνα ἐξετάσῃ καὶ ἀνακαλύψῃ τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἐπειδὴ οὗτοι ἀπέδειξαν νομίμως, ὅτι τὰ, » περὶ ὧν ὁ λόγος, κτίρια ὠκοδομήθησαν ἐπὶ ἐδάφους καὶ θεμελίου ἀνήκοντος τῷ Βᾶκφ, καὶ » ἐγένετο ἡ προσήκουσα ἐκθεσις, ὅτι δυνάμει τοῦ ἐπισυνημμένου ἐντίμου φετῶ ἡ κατακρήνι-

(*) Ἀντιγράφωμεν τὸν Χάμπερ· ἀλλ' εἰς τὰ 1616 ὅτεν ἐδασίλευεν ὁ Σουλτάν Βαγεζήδ· ὥστε ἡ τῇ ἔτος τοῦ συμβάντος, ἡ τὸ ὄνομα τοῦ Σουλτάνου εἶν' ἐσφαλμένον.

ταῖς Ἑστίαις ἐκκλησίαν τῶν Ἀσωμάτων ἢ μέχρι νῦν προσκυνουμένη ἐκεί-
 ἀρχαία τῆς Θεοτόκου εἰκὼν, ἢ ἐπιλεγομένη διὰ τοῦτο Μαυρομολίτισσα.
 Εἶνε δὲ ἄδηλον εἰ ἢ Μονὴ αὕτη ἦτον ἢ τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ,
 ἣν ἔκτισεν ὁ Κομνηνὸς Μανουήλ (1), ἢ μᾶλλον ἢ γυναικεῖα Μονὴ τῆς
 Θεοτόκου, » ἢ περί που τὸ τοῦ Πόντου στῆμα δεδομημένη, καὶ τῆς Νη-
 » ματαρίας ὠνομασμένη «, κατὰ τὸν Χωνειάτην, ὅπου περιωρίσθη δια-
 βληθεῖσα ἡ Βασιλὶς Εὐφροσύνη, ἡ σύζυγος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοαγγέ-
 λου, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰσαακίου, ἢ αὕτη ἴσως τῇ καλουμένη, κατὰ τὸν
 Σ. Κουροπαλάτην, Πιπεροῦς, καὶ συστηθεῖση ἐν τῷ στενῷ παρὰ τὴν
 θάλασσαν ὑπὸ τῆς περιφήμου Βασιλίδος Εὐδοκίας, τῆς χήρας Κωνσταν-
 τίνου τοῦ Δούκα καὶ συζύγου Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένη, ἐν ᾗ καὶ περιω-
 ρίσθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Μιχαήλ Δούκα τοῦ Παραπινάκη ἢ τοῦ Βοτα-
 νειάτου, ἀποκαρεῖσα καὶ ἀκουσα μοναχὴ (2).

Ἡ δὲ μετὰ τὴν κρηπίδα τοῦ Μαύρου Μῶλου ἀμέσως ἀπαντωμένη,
 στενὴ μὲν, ἀλλ' ἀναπεπταμένη καὶ κατὰσχιος, εἰ καὶ τὰς ὄχθας ἀπρόσ-
 βατος, κοιλὰς ἢ μᾶλλον φάραγξ, ἀπέχουσα τῆς προειρημένης τοῦ Ἱε-
 ροῦ κοιλάδος ὑπὲρ τὰ 1600 βήματα, φέρει πρὸς τινα πηγὴν, ἐν ᾗ ὑ-
 πῆρχεν ἐπὶ Γυλλίου ναῖδιον, ἀνεγερθὲν πιθανῶς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ
 ναοῦ τῆς Ῥέας, εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου, τῆς ἐπιλεγομένης Καστανε-
 ωτίσσης, πρόδηλον ὅτι, ἀπὸ τοῦ δάσους τῶν περὶ αὐτὸ καστανῶν,
 ἄλλην παρὰ τὸ προῤῥηθὲν Κεστανέ-σουγιού, καὶ αὐτοῦ ἐκπηγάζει ὁ
 Χρυσοβόδας, ῥυαξ ῥέων ἀφορητὴ καὶ τὸ θέρος παντάπασι διψαλὸς
 διὰ τῆς κοιλάδος, κληθεὶς δὲ ἀπὸ τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατασυρομένων χρυσο-
 ειδῶν ψηγμάτων, ὅτε ἐμεταλλεύοντο τὰ ἐνταῦθα χαλκωρυχεῖα, ὧν δια-
 κρίνονται εἰσέτι τὰ ἀναχώματα καὶ ὀρύγματα, καὶ ἀφ' ὧν παρωνομάσθη,
 κατὰ τὸν Διονύσιον, καὶ τὸ, μικρὸν ἐπέκεινα κείμενον, παραγιάλιον
 Χάλχεια. Ἐν δὲ τῷ κύτει αὐτοῦ εὐρίσκονται πετράδια τόσον γλαφυρὰ καὶ
 ὑαλιστερά, ὥστε ὁδὸν ὑποχωροῦσι τὰ δευτερεῖα εἰς τοὺς ὄνυχας καὶ σαρ-
 δώνυχας.

Περὶ τὴν εἴσοδον δὲ αὐτῆς κεῖται τερπνότατόν τι Τουρκικὸν χωρίδιον,
 ὅπερ ἐπὶ Γυλλίου ὠνομάζετο Βοσθνικόν, ἀπὸ τῶν συνοικισάντων αὐτὸ
 Βόσθνων (Μποσνάκων).

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ λόφου, τοῦ πρὸς ἄρκτον τοῦ ῥυακος, εἰς ὃν

» σις τῶν κτιρίων τούτων εἶνε ἀναγκαῖα, καὶ ὅτι τὸ ἔδαφος πρέπει πάλιν ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν
 » κυριότητα τοῦ Βάκρ, ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὀρισμὸς ἵνα κτημισθῶσι ταῦτα, ὃ καὶ ἐγένετο τῇ 8
 » τοῦ μηνὸς Σεφέρε. Ὁ δὲ ποιήσας τὴν Βοσπορομαχίαν ἐκτίθησι περιεκτικώτερον τὸ συμβῆναι
 διὰ τῶν ἐξῆς δύο στίχων: » Τὸν Μαῦρον Μῶλον, παλαιὸν ποῦ τώρα ναι βεράνι, Γιατί σκληρὰ
 » τὸν γκρέμινει ἢ ἀπαίσιον φερμένι. (1) Ἰδε: προσωτέρω Μωκάδρον. (2) Ἰδε πλείονα
 περὶ αὐτῆς ἐν τῷ Α' Παραρτήματι.

καταλήγει ἡ φάραγξ αὕτη, ὑψοῦτο ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Τιμαίᾱς Πύργος, ὑψηλὸς καὶ περίοπτος, χρησιμεύων πάλαι ὡς φάρος, φαίνων ἐπὶ πολὺ τῆς θαλάσσης καὶ σώζων τὰ πρὸς τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου, πρὸς ὃ βλέπει κατ' εὐθὺ, διευθυνόμενα νύκτωρ πλοῖα, ἅπερ ἄλλως, διὰ τὸ ἐκθεσμον καὶ ἀπάνθρωπον ἔθος τῶν περὶ τὴν ἀλίμενον καὶ διὰ τὸ τοῦ πυθμενος βάθος ἀγκύραις ἀνέφικτον ἀκτὴν τῆς Σαλμυδησοῦ (τὴν νῦν Νιάδαν ἢ Μήδειαν) οἰκούντων βαρβάρων, παραγόντων δι' ἐπίτηδες ἀναπτομένων πυρσῶν τοὺς ναυτιλλομένους, ἔθος, ὅπερ, διατηρούμενον καὶ ἐπὶ Ξενοφῶντος (1), ἔδεν ἐλησμόνησαν οὐδ' οἱ νῦν περιρικοῦντες τὰς ἀκτὰς ταύτας Θρᾶκες, εὐκαιρίας δραττόμενοι, ἐξώκελλον ἂν εἰς τοὺς ἀληθῶς ἀξένους τούτους αἰγιαλούς. Λέγεται δὲ νῦν καταχρηστικῶς Πύργος τοῦ Ὁβιδίου, περὶ οὗ ἐφεξῆς.

Ὁ Γύλλιος λέγει ὅτι οὐδαμοῦ ἀλλαχόθι καταλληλότερον ἤδυνάτο τοποθετηθῆναι ὁ Φάρος οὗτος, οὐ μόνον διὰ τὸ πανταχόθεν τοῦ τε Πόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου, καθὰ καὶ τῆς ΚΠ καὶ τῆς Προποντίδος αὐτῆς ἀποπτον αὐτὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀσφαλές, ἰδρυμένος ἐν ὕψει καὶ γειτνιαζὼν τῷ ὑπ' αὐτὸν κειμένῳ φρουρίῳ τοῦ Ἱεροῦ, οὗπερ ὅτι ἔκειτο πλησίον ἀποδείκνυται καὶ ἐκ τῶν τοῦ Φιλοστράτου, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς δηλώσομεν.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν φάραγγα ταύτην τοῦ Μαύρου Μόλου, τὸ ὑπόπετρον παραλίον εἶνε πάντῃ ἄβατον· ἡ δὲ ὁδὸς, ἀκολουθοῦσα τὴν, καθέτως ἀποκρημνον καὶ πολλαχοῦ ὑπὸ τῶν κυμάτων διερρήγμενην εἰς σπήλυγγας, λοφίαν (craie), φέρει πρὸς τὰ ἄνω. Ἐκεῖ δὲ, ὅπου οἱ ἀπότομοι οὗτοι βράχοι τελευτῶσιν εἰς ἀκρωτήριο, ἡ ἀκτὴ σχηματίζει κόλπον, τὸν καλούμενον Μέγαν Λιμένα

(Μπουγιούκ-Λιμάν),

τὸ δὲ πάλαι Ὀρμον τῶν Ἐφεσίων, ἴσως διότι ἐνταῦθα ὠρμίζοντο κατ' ἐξαίρεσιν τὰ τῆς Ἐφέσου πλοῖα, ὅς τις εἶνε ὁ πρῶτος μὲν ἐπὶ ταύτης τῆς πλευρᾶς διὰ τὰ εἰσπλέοντα ἐκ τοῦ Πόντου πλοῖα, ἔβδομος δὲ, ὡς προείπομεν, διὰ τὰ ἐκπλέοντα.

Κατὰ δὲ τὸν Διονύσιον, » τοὺς περὶ τὸν Φάρον τόπους ἐκδέχεται ὁ καλούμενος Φωσφόρος, κληθεὶς εἴτε ἀπὸ τῆς Φωσφόρου Ἀρτέμιδος, εἴτε ἀπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ φωσφόρου πύργου. Τούτῳ δὲ γειτνιαζει καὶ συνέχεται μακρὰ ἀκτὴ, προϊοῦσα σχεδὸν κατ' εὐθείαν, ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου

(1) Κύρου Ἀναδ. Ζ', ε, 11.

τοῦ κλείοντος ἀπ' ἄρκτου τὴν τοῦ Χρυσορρόδου κοιλάδα μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου, τοῦ διαιροῦντος, ὡς εἰρήσεται, τὸν Ἐφεσίων λιμένα, εἰς μῆκος, ὡς ἐξ ὀψεως εἰκάσαι, ὀκτῶ σταδίων, πεζῷ ἀδιόδευτον α.

Ὁ δὲ Γύλλιος λέγει ὅτι ἐπ' αὐτοῦ τὸ μέρος τοῦτο διετῆρει εἰσέτι ἰχνη τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ ὀνόματος, καλούμενον Ἀφοσιάτιν (1), διαιρούμενον δὲ εἰς Μέγα καὶ Μικρὸν διὰ τινος, ἐξέχοντος μεταξὺ ἀμφοτέρων, μικροῦ μὲν ἀλλ' ἀποτόμου προβόλου, καὶ μάλιστα πρὸς τὸ τοῦ μικροῦ Ἀφοσιατίου μέρος, ὅπου ἐξέχει καθέτως ἐν εἵδει ὀρθίου τοίχου, σχηματίζων παρ' ἑκατέρας αὐτοῦ τὰς πλευράς τὸν λιμένα, ἐν εἵδει ἡμικυκλίου, ἔχοντα πλάτος 200 σχεδὸν βημάτων, καὶ συνελαυνόμενος εἰς κορυφὴν, ὁμοιάζουσαν κωνοειδῇ πύργου στέγην. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γύλλιος εἰκάζει τὸ Ἀφροδίσιον, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον, εἶναι τοποθετητέον πρὸς τὸν ἐφεξῆς τῶν Λυκίων μᾶλλον ἢ τὸν τῶν Ἐφεσίων λιμένα, διότι τὴν θεὰν ταύτην οἱ Λύκιοι μᾶλλον ἐσέβοντο, ὅθεν καὶ Πρόκλος ὁ φιλόσοφος Βασίλιδα Λυκίων αὐτὴν ἀποκαλεῖ ἐν ὕμνῳ εἰς τιμὴν αὐτῆς πεποιημένῳ, πιθανώτερον φαίνεται ὅτι ἱδρυτο τοῦτο οὐχὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προβόλου, τοῦ διαιροῦντος τὸν Ἐφεσίων λιμένα, ἀλλὰ παρὰ τοὺς τοῦ Μυρλείου μᾶλλον κρημνοὺς, ὡς ἔστι τεκμήρασθαι καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Διονυσίου, ὧν ἡ κορυφὴ, προσπίπτουσα δίκην ὀροφῆς, ἐστέγαζε καὶ τὸν βωμὸν καὶ τὸ ἄγαλμα, ἐν ᾧ τὸ μεταξὺ τῶν δύο Ἀφοσιατίων ὑψοῦται σχεδὸν ὅλον κατὰ κάθετον.

Τὸν ὄρμον τοῦτον προασφαλίζουσιν, ἱδρυμένα εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἀκρωτηρίου, τὰ ὑπὸ τοῦ Tott κατασκευασθέντα τῷ 1773 ὀχυρώματα, ἀντικρύζοντα πρὸς τὰ ἐπὶ τοῦ Φιλ - μπουρνοῦ τῆς ἀπέναντι Ἀσιατικῆς παραλίας, καὶ ἐπικείμενα διὰ τῶν σφαιρῶν αὐτῶν ἐν χρῷ τὸν κόλπον.

Μετὰ δὲ τὸ φρούριον κεῖται τὸ χωρίδιον, συνάρτημά τι οἰκίων, ἐκτεινόμενον πρὸς τὴν φάραγγα, ἥτις, συγκλειομένη μεταξὺ δύο λόφων, τερματίζεται πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ λιμένος.

Ἀπὸ δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου μέχρι τοῦ ἐφεξῆς, ἡ ἀκτὴ, ἀμμώδης ἅπασα, πρόεισι καμπτομένη τοξοειδῶς εἰς μῆκος 1000 καὶ ἐπέκεινα βημάτων. Αἱ δὲ πρὸς αὐτὴν καταλήγουσαι κοιλάδες, οὐ διέρχονται τὴν βᾶξιν τοῦ ὑπερτείνοντος ὄρους, ὅθεν καὶ τὴν ἀκτὴν ἀσφαλίζουσιν ἀπὸ τῶν ἀνέμων, καὶ τὴν κάθοδον ποιοῦσιν εὐκολωτέραν τοῖς κεκτημένοις τὰς ἐπὶ

(1) Ἡ λέξις μοι φαίνεται ἀπίθανος, εἴτε αὐτοῦ τοῦ Γύλλιου παρικούσαντος αὐτὴν, εἴτε τῶν ἀντιγραφῶν καὶ ἐκδοτῶν αὐτοῦ παραναγνόντων καὶ διαστρεψάντων τὸ καίμενον. Καὶ ἐπειδὴ ἡ περὶ τὴν διαστροφήν τῶν ξενικῶν ὀνομάτων, καὶ μάλιστα τῶν Τουρκικῶν καὶ Ἑλληνικῶν, εὐχέεται τῶν ἀπὸ τῆς δύσεως περιηγητῶν ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον ἀκόμην, ἐννοεῖται ὅτι ἐπὶ Γύλλιου ἦτον πολλὴ φυσικωτέρα καὶ συγγνωστότερα.

τοῦ ὄρους κειμένας, ὡς ἐκ τῶν ἐρειπίων ἐστὶν εἰκάσαι, ποτὲ ἐπαύλεις, ὅπου καὶ ὕδατα ἐκπηγάζουσιν ἀένναα.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἔπεται, κλείον ἀπ' ἄρκτου τὸ μέγα Ἀφοσιάτιν, τὸ ἀκρωτήριον Ἀφροδίσιον, φρικωδῶς περίκρημνον, κατὰ τὸν Διονύσιον, καλούμενον δὲ νῦν φερωνύμως Τασαλαντζίκ-μπουρνού (Λιθώδης ἄκρα), μεθ' ὃ ἄρχεται ἤδη ἀνευρύνεσθαι τὸ τοῦ Πόντου στόμιον, οἱ δὲ βράχοι, τραχύτεροι τὸ ἐντεῦθεν καὶ ἀγριώτεροι ἑαυτῶν ἄχρι τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Καριπτζέ, σύγκεινται, καθὰ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀντιπέρας ὀχθῆς Κετσελλῆ-λιμάν, ἐξ ἡφαιστείου λίθου, μίγματός τινος μελανοῦ τὴν χροιάν, διατεμνομένου ὑπὸ φλεβῶν Χαλκηδονίας, διασταυρουμένων κατὰ δύο-τρεῖς πόδας εἰς ἀνίσους γωνίας.

Ἡ ἀπόκρημος ἀκτὴ αὕτη ἐχρησίμευε καὶ τὸ πάλαι, καθὰ καὶ νῦν, πρὸς φωλεὰν τῶν γυπῶν (Ἀρπιῶν), καὶ ἀπ' αὐτῶν παρωνομάσθη καὶ ἡ αὐλὴ τοῦ Φινέως, τοῦ ὑποδεξαμένου τοὺς Ἀργοναύτας, Γυπόπολεις.

Ἔπονται μετὰ τοῦτο τὰ ὑπὸ τοῦ Meunier καὶ Lafitte κατασκευασθέντα κανονοστάσια, ἀντικρύζοντα πρὸς τὰ τοῦ Ποριάζ-λιμάν.

ΜΕΤΑ δὲ τὸ Ἀφροδίσιον ἔπεται ὁ, μικρὸς μὲν ἀλλ' ἀσφαλὴς, λιμὴν

Καριπτζέ,

ἔχων, κατὰ τὸν Διονύσιον, ἀκαρπον καὶ ὑφαμμον τὴν ἀκτὴν, καλούμενος δὲ τὸ πάλαι Λιμὴν Λυκίων.

Εἰς αὐτὸν χύνεται ὁ ῥῶαξ, ὁ ποτίζων τὴν ὑπερχειμένην στεγὴν καὶ οὐ πολὺ προήκουσαν κοιλάδα, περὶ τὴν ἐξοδὸν τῆς ὁποίας κεῖνται τινὰ πενιχρὰ οἰκήματα, ἀφ' ὧν παρωνόμασται Τουρχιστί καὶ ὁ κόλπος, ἀπέχων ἐν καὶ ἡμισυ μίλιον τοῦ Φάρου.

Ἄπανα δὲ ἐν γένει ἡ παραλία, ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Χρυσοῤῥόου μέχρι τοῦ Καριπτζέ, σύγκειται ἐκ βράχων ὑπερυψηλῶν καὶ ἀποτόμων, ὧν τὴν συνέχειαν διακόπτει μόνον ὁ ὄρμος τῶν Ἐφεσίων.

Τὸ δὲ ἀκρωτήριον, τὸ κλείον τὸν κόλπον τοῦτον ἀπὸ βορρᾶ, ἀπόκρημνον πανταχόθεν καὶ ὑψηλὸν, παρὰ τὴν παραλίαν δὲ πεζῷ ἀδιόδευτον, προέχει ἐντὸς τοῦ Βοσπόρου τριπλάσιον ἢ τὸ πρὸ αὐτοῦ. Ἐπ' αὐτοῦ δὲ ὑψοῦνται τὰ ὑπὸ τοῦ Τοίτ ἐγερθέντα ὀχυρώματα, τὰ παρωνυμούμενα ἀπὸ τοῦ πτωχοῦ χωρίου Καριπτζέ.

Εἰς τὸ παράλιον δὲ αὐτοῦ ἔχειτό ποτε ἡ μονὴ τοῦ Ἀγίου Ταρασίου, πατριαρχεύσαντος Κωνσταντινουπόλεως τῷ 784 καὶ ἀποθανόντος τῷ 806, ορταζομένου δὲ τῇ 25 Φεβρουαρίου, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἀρπηρεθὲν τὸ σῶμα

αὐτοῦ διὰ νυκτὸς τῷ 1018 ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα προσωρμισμένων Οὐνετιῶν, μετεκομίσθη εἰς Οὐνετιάν, εἰ καὶ τὸ Συναξάριον αὐτοῦ λέγει ὅτι «ὥκοδόμησε μοναστήριον ἐν τῷ πέραν τοῦ Στενοῦ».

ΜΕΤΑ τὸν τῶν Λυκίων λιμένα τοποθετεῖ ὁ Διονύσιος τὸ Μύρλεον, ὅπερ συνώκισαν ἐνταῦθα οἱ διὰ στάσιν ἐκβληθέντες τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος Μυρλεανοί (1). Ὁ δὲ Γύλλιος λέγει ὅτι, ἐπ' αὐτοῦ, ὁ πρῶτος ἀπαντώμενος ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῖς εἰσπλέουσιν ἐκ τοῦ Πόντου, μικρὸς μὲν, ἀλλ' εὖορμος, κόλπος ἐκαλεῖτο εἰσέτι Μυρέληον ἢ Μυρίλειον, ἀπέχων τοῦ μεγάλου Ἀφοσιάτου 1400, ὡς ἐγγιστα, βήματα. Κρημνοὶ δὲ ἀποβῶγες τὴν ὄχθην ἅπασαν ταύτην ἐπέχουσι, μηδεμίαν ὁδὸν διαβατὴν παρὰ τὴν ἀκτὴν καταλείποντες. Κλείεται δὲ ἀπὸ μεσημβρίας ἀκρωτηρίῳ πετρώδει ὄλῳ καὶ διατετρημένῳ σήραγξι καὶ σπηλαίοις, ὧν ἐν ἔχει βάθος μὲν ὑπὲρ τὰ 30 βήματα, ὕψος δὲ ἴσον τῇ τοῦ ἀκρωτηρίου κορυφῇ, πάντη κατὰ κάθετον ἀπότομον. Κλύδωνος δὲ ὄντος, προσπίπτουσα ἡ θάλασσα ταῖς πρὸς τὸν Πόντον χαινούσαις σπιλάσι, τηλικούτον ἤχει, ὥστε τοὺς ἀπείρους τοῦ πράγματος νομίζειν κανονίων εἶναι κρότον. Τὰ δὲ ἐπ' αὐτοῦ σωζόμενα τέως ἐρείπια παλαιοῦ κτιρίου, ὁ περιηγητὴς οὗτος εἶναι νομίζει λείψανα τοῦ ἀρχαίου Μυρλείου ἢ Μυρελαίου.

Ὁ δὲ κόλπος αὐτὸς ὁ Μυρλεανὸς, εἰσέχων ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, καταλήγει εἰς κοιλάδα, δι' ἧς καταρρέει εἰς αὐτὸν ποτάμιον, διαυγὲς καὶ ἀένναον, ὅπερ, ἀναβρύον ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ διαιροῦντος τὴν τοῦ Χρυσοβρόδου κοιλάδα λόφου, ἐφ' οὗ ὁ παλαιὸς ἵδρυτο, καθὼς εἶπομεν, Φάρος, καὶ προῖδν ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον εἰς μῆκος τεσσάρων, ὡς ἐγγιστα, μιλίων, κἀκεῖθεν στρεφόμενον πρὸς δυσμὰς, εἰσβάλλει, μετὰ ὀκταστάδιον δρόμον, εἰς τὸν κόλπον, ὅς τις, διὰ τε τὸ ὕδωρ τοῦτο, καὶ τὴν ἀσφάλειαν, ὡς καὶ διὰ τὸ βάθος τῆς περὶ αὐτὸν θαλάσσης, ἀείποτε κατωχεῖτό, πρῶτον μὲν ὑπὸ τῶν περὶ Φινέα Θρακῶν, εἴτα δὲ ὑπὸ τῶν Λυκίων, καὶ μετέπειτα τῶν Μυρλεανῶν. Τὸν ποταμὸν τοῦτον, ἀπορεῖ ὁ Γύλλιος διατί, ὃν ἀναφέρει ὁ Διονύσιος, ἐν ᾧ ἄλλους πολὺ μικροτέρους οὐκ ἀπηξίωσε μνήμης.

Μετὰ τὸ Μύρλειον ἔστι, κατὰ τὸν Διονύσιον, ἡ καλουμένη Λιχνιάς (πέτρα ἢ ἄκρα), κληθεῖσα οὕτως ἀπὸ τοῦ σχήματος, ὡς κοιλαινομένη εἰς λίχνου σχῆμα, καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Γυπόπολις, λόφος πετρώδης, κληθεῖς

(1) Ἡ Μύρλεια ἢ τὸ Μύρλεον, πόλις τῆς Βιθυνίας ἐπὶ τῆς Προποντιδὸς, ἡ μετονομασθεῖσα ἔπειτα Ἀπάμεια, ἔκειτο ἰσως ὅπου νῦν τὸ θέλειον τῆς Προύσης, τὰ Μπουδανιά.

οὕτως, εἴτε διὰ τοὺς περιρικκοῦντας αὐτὸν βαρβάρους, ληστρικοὺς τινας καὶ ἀρπακτικοὺς κατὰ τοὺς γύπας· εἴτε διότι οἱ γύπες ἀσμενίζουσιν ἐμφωλεύοντες τὰ πολλὰ τοῖς ἐνταῦθα κρημνοῖς, ὡς προείπομεν· εἴτε διὰ τὰς περὶ αὐτὸν γυπὰς (γούβας, σπήλαια).

Τὸ δὲ ἀπ' ἄρκτου κλεῖον τὸν Μυρλεανὸν κόλπον ἀκρωτήριον, βραχύ-πλευρον καὶ ὀλόλιθον, περιεχόμενον τριχόθεν μὲν τοῖς ὕδασι τοῦ πορθμοῦ, ἐκ μεσημβρίας δὲ τῷ τε προειρημένῳ ποταμῷ καὶ τῷ κόλπῳ, οὐ πλατύ-τερόν ἐστι περὶ αὐτὸν αὐτοῦ τὸν πρόβολον 200 βημάτων. Ἐπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ προβόλου μικρὸν ὑπὲρ τὰ 60 βήματα προβὰς, βλέπεις τὸ πρὸς τὸν Πόντον καὶ τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου νεδὸν αὐτοῦ πλευρὸν ὅλον ἀπέκρη-μνον, ἀπ' αὐτῆς αὐτοῦ τῆς κορυφῆς ἄχρι τῶν τῇ θαλάσῃ προσκλυζομέ-νων αὐτοῦ ρίζων, βραχείας τινας καταλείπον ἀναχωρήσεις, πλήρεις πε-λωρίων βράχων, ἀπορβραγέντων ἀπ' αὐτοῦ τοῖς τε κύμασι καὶ τῷ χρόνῳ, καὶ καταληγούσας εἰς σπήλαια, καλυπτόμενα πέτραις ἀπορβῶξιν, ὧν ἐν, χαῖνον πρὸς ἀνατολὰς, ἔχει πλάτος 25 βημάτων.

Οἱ βράχοι οὗτοι, συνεχόμενοι πρὸς ἀλλήλους, ἐκτὸς βραχείας τινὸς κολποειδοῦς εἰσοχῆς, ἐξ ἧς ἀναβατὰ εἰς τὸν, τοῖς προὔχουσι τῶν βράχων κλάδοις συμπιεζόμενον, ζυγὸν τοῦ ἀκρωτηρίου, ἐκτεινόμενοι εἰς 1000 περίπου βήματα ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου, φαίνονται τοῖς μακρόθεν παρα-πλεύουσιν ὡς ἐρείπια πύργων τινῶν ἢ φρουρίων, φρικτῶν τὴν θέαν καὶ ἀντικρυς βαρβαρικῶν. Ὅθεν ὁ Γύλλιος, τῷ Διονυσίῳ ἐπόμενος, ἐνταῦθα τοποθετεῖ τὴν πολλοῖς ὑμνηθεῖσαν ἑπαυλιν ἢ ἀκρόπολιν τοῦ Φινέως τὴν παρὰ τῷ Στεφάνῳ Φινόπολιν, ἄλλην παρὰ τὸ Φινάιον (1), ἐν ᾧ

(1) Ἰδοὺ οἱ λόγοι, οὓς ὁ συγγραφεὺς οὗτος, πραγματουσάμενος τὸ θέμα τοῦτο μετὰ πλεί-στης πολυμαθείας, φέρει πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἑαυτοῦ εἰκασίας: Α', ἡ Βιθυνία ἦταν διττῇ, ἡ Εὐρωπαϊκῇ, κειμένη περὶ τὴν ἐν Θράκῃ Σαλμηδυστὸν, καὶ ἡ ἐπὶ τῆς Ἀσίας· Β', ἡ Φινό-πολις, ἄλλη παρὰ τὴν Γυπόπολιν, κειμένη ἐκτὸς τοῦ Βοσπόρου, 'δὲν εἶνε δυνατόν 'να ὑπῆρ-ξεν ὁ τόπος τῆς ὑπαδόχῃς τοῦ Ἰάσανος· διότι, ἐκπλεύσας ἀπ' αὐτοῦ τὸν Πορθμὸν, οὐδεμίαν εἶχε πλέον ἀνάγκην τῶν συμβουλῶν τοῦ Φινέως, ὡς πρὸς τὸν διὰ τῶν Συμπληγάδων ἑκκλυσ-Γ', τοῖς σκοποῦσιν ἐπιμελέστερον, ἐκ τε τοῦ Ὀρφείως καὶ τοῦ αὐτὸν ἐρμηνεύσαντος, οὐχ ἦσαν ἀκριβοῦς γεωγράφου ἢ κομψοῦ ποιητοῦ, Ἀπολλωνίου, καταφαίνεται ὅτι ἡ μὲν αὐλὴ τοῦ Ἀ-μύκου, βασιλέως τῶν Βεβρύκων, ἔκειτο ἐπὶ τῆς Ἀσίας, ἡ δὲ τοῦ Φινέως ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἐν-δοθεν τῶν Κιανίων· διότι, Δ', κατὰ τὴν ἀκριβῆ τοῦ Ἀπολλωνίου περιγραφὴν, οἱ Ἀργοναῦ-ται, ἄραντες ἐκ τῆς Κίου, ἔφθασαν εἰς τοῦ Βεβρύκων βασιλείας, κλεῖσαντες «πᾶν ἡμᾶρ, «πᾶσάν τε νύκτα, «ἀνέμῳ προῶ καὶ λαύρῳ, ὅπερ ὁ ἡμέτερος περιηγητὴς, τιμαριόμενος ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ ἐκείθεν θαλασσοπλοίας, ἀναλογεῖ εἰς ἑκατὸν μάλιστα πρὸς μίλια, ὅσα εἰσι ἀπὸ τῆς Κίου μέχρι τοῦ Βοσπόρου, ὅπου ἐπομένως τοποθετεῖ μᾶλλον ἢ ἐν τῇ Προπονίδι τὴν τοῦ Ἀμόκου αὐλὴν, ὅπερ ἀποδείκνυται· Ε', καὶ ἐκ τῆς δάφνης, περὶ ἣν ἐφρονεῖσθαι κατὰ τὸν Ἀπολλωνίον, ὁ Ἀμυκος, σωζομένην, κατὰ τὰς μαρτυρίας Ἀπολλοδώρου, Ἀνδρίου τοῦ Τε-νεδίου, καὶ τοῦ Πλίνου, ἐν μέσῳ τῷ Βοσπόρῳ, πολλὴ μετέπειτα, πασῶν μεγίστη, καλωμέ-νην δὲ Μαινομένην (Insanam), καὶ ἀπέχουσαν, κατὰ τὸν Πλίνιον, 40 μὲν σταδίων τοῦ Ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου, 80 δὲ τοῦ τῶν Βυζαντίων ἁγίου ΣΤ', ὁ Φινεὺς, οὗ τὴν αὐλὴν τοποθε-

ὑπεδέξατο οὗτος τοὺς μετὰ Ἰάσονος. Ἦσαν δὲ, λέγει, ἄλλοτε πολὺ μεγαλύτεροι, κατακρημνισθέντες ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ὑπῆρξαν ἀείποτε καταφύγια ληστών, εἰς οὓς προσέφερον τὴν τε ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς αὐτοφυῶν οἰκημάτων εὐκολίαν.

Μικρὸν δ' ἐπέκεινα Γυποπόλεως ἐστὶν ἡ καλουμένη Δωτίνη Πέτρα, ὕψαλος ἐπικίνδυνος διὰ τοὺς ἀπείρους τῶν ναυτῶν, κληθεῖσα οὕτω κατ' εὐφημισμὸν ἢ καὶ κατὰ ναυτικὴν εἰρωνείαν. Δωτίνην γὰρ οἱ Δωριεῖς (καὶ ἐπομένως καὶ οἱ Μεγαρεῖς καὶ οἱ Βυζάντιοι, ὡς δωρίζοντες) ἐκάλουν τὴν δωρεὰν ἐν γένει καὶ τὴν προῖκα ἰδίως.

Ἀνωτέρω δὲ μικρὸν μετὰ τὴν Δωτίνην, προέχει τὸ Πάνιον ἀκρωτήριον, τὸ τελευταῖον πρὸς τὸν Πόντον τῆς ἐνταῦθα περατουμένης δυτικῆς τοῦ Βοσπόρου παραλίας. Παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ἐκτίσθησαν τῷ 1628 τὰ τελευταῖα τῇ θέσει ὀχυρώματα τοῦ Βοσπόρου, ὅπλι-

τητίον, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, μεταξύ Κυανέων καὶ τῶν μέσων τοῦ Βοσπόρου, ἔπρεπεν, ὡς ἔχων κτηνῶν καὶ θρεμμάτων ἀγέλας, ἵνα προτιμήσῃ τὴν παρὰ ποταμὸν κατοίκησιν· ἐπειδὴ δὲ οὗτος ὁ τοῦ Φαρμακία κόλπου ποταμὸς εἰκὸς ἐστὶν εἶναι οὗτος, ὡς οὐκ ἀπέχων, εἰμὴ μόλις ἐν μίλειον τῆς καταντικρὺ αὐλῆς τοῦ Ἀμύκου, καὶ ἐπομένως τοὺς Ἀργοναύτας ἀπίθανον δαπανῆσαι μίαν ἡμέραν ἀπὸ τῆς μῆδος εἰς τὴν ἄλλην ἑκταλιν· οὕτε ὁ τοῦ Βαθυκόλπου, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ὡς ἀπέχων καὶ οὗτος τρεῖς μίλια μόνον τῆς τοῦ Ἀμύκου αὐλῆς· οὕτε ὁ Μυρλεανὸς, διότι κατὰ τὸν Ἀπολλώνιον, οἱ Ἀργοναῦται, λύσαντες ἀπὸ τοῦ Φινέως, » ἐκ δὲ τόθιν μακάρεσσι » δωδῆκα δομήσαντες » βωμὸν ἄλλος ῥηγμῖνι πέρην (in littora ulteriori), καὶ ἔφ' ἱερὰ θεν- » τες, » νῆα θοὴν εἰσδανον, ἐρεσέμεν κτλ., καὶ μετὰ τοῦτο ἔφθασαν εἰς τὰς Κυανέας, ὅπερ ἄλλως ἦν ἐν ὁπισθοδρόμῃσι τῶν Ἀργοναυτῶν, διότι τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς Οὐρίου κεῖται δύο μίλια ἐνδοτέρω τοῦ Βοσπόρου ἢ ὁ Μυρλεανὸς κόλπος· μένει ἔρα ἡ ὁ Σκληθρινούς, καὶ τοῦτο ἐξάγεται τῷ ὄντι ἐκ τοῦ Ὀρφέως, ἡ πιθανώτερον ὁ τῆς Γυποπόλεως παρὰ τὸν Μυρλεανὸν ποταμὸν· διότι, παρεκτὸς τούτου, Ζ', καὶ ἡ κατὰ πετρῶν ῥίψις τῶν υἱῶν τοῦ Φινέως, πιθανολογεῖται μᾶλλον ἐκ τῶν περὶ τὸν Μυρλεανὸν κόλπον ἀποκρήμνων βράχων· Η', καὶ αἱ Ἀρπυιαὶ δὲ, εἴτε εἰς ὄρνεα σαρκοφάγα, εἴτε εἰς θυέλλας ἀλληγορηθῶσι φυσικώτερον, εἴτε καὶ εἰς τοὺς ἀρπυκικοὺς ληστὰς τῆς Θράκης (*), ἐνταῦθα μᾶλλον, μεταξύ δηλ. Μυρλείου καὶ Γυποπόλεως, τοποθετοῦνται καταλλήλοτερον, ὅπου καὶ οἱ ἄνεμοι πνέουσιν ὀρμητικώτεροι τῶν ἀπὸ ταχέως τοῦ Βοσπόρου, καὶ τὰ σαρκοφάγα πτηνὰ, γῦπες, ἰέρπεις καὶ κόρακες (**), ἐν τοῖς ἐνταῦθα κρημνοῖς ἐμφιλοχωροῦσι, καὶ οἱ λησταὶ δυσπρόσβατα εὑρισκον ὀρμητήρια. Ὅτι δὲ ὁ μὲν Ὀρφεὺς τοποθετεῖ τὴν τοῦ Φινέως αὐλὴν ἐντὸς δάσους, νῦν δὲ τοιοῦτον οὐδὲν ὑπάρχει, οὕτε ἐν τῷ Μυρλεανῷ, οὕτε ἐν τῷ Φαρμακία κόλπῳ, οὐδὲν παράδοξον, δι' αὐτοῦ, περὶ τοῦ Κεράτιου κόλπου πραγματευόμενοι, ἐξεθίμεθα αἰτίας (***)).

(*) Κατὰ τὸν Clerc (Bibliothèque universelle Vol. I, p. 148), αἱ Ἀρπυιαὶ ἦσαν ἀκρίδες. Καὶ τὴν εἰκασίαν ταύτην καθιστῶσι τῷ ὄντι πιθανώτατην, τὸ τε Συριακὸν ἢ Φοινικικὸν ὄνομα τῶν ἐντόμων τούτων, καὶ τὸ θορυβώδες τῆς πτήσεως αὐτῶν, καὶ ἡ δυσωδία ἢ παρακολουθοῦσα τὴν ὑπ' αὐτῶν προενομούμενην ζημίαν, καὶ οἱ βόρειοι ἄνεμοι, οἱ καταδιώκοντες αὐτάς πρὸς τὴν θάλασσαν. (**) Ἀρπυῶν καὶ τὸ ἀντιπέραν ἀκρωτήριον Κοράκειον ἐκαλεῖτο, εἰσέτι ἐπὶ Γυλλίου. (***) Ταῖς μὲν λοιπαῖς τοῦ σοφοῦ Γυλλίου εἰκασίαις, ὡς ἐμδριβῶς καὶ εὐστόχως πάνυ ἐκτεθειμέναις, προστιθέμεθα ἔσπευον· τὴν μὲν τοι τοῦ Ἀμύκου αὐλὴν, ὡς καὶ τὴν Μαινομένην δάφνην, οὗ τοῦ Βοσπόρου μᾶλλον ἔρα τὸς, ἢ ἐπὶ τῆς Προποντιδὸς τοποθετῆσαι ὀρμητήριον, αὐτὸν τὸν ἄπαιστον Ἀπολλώνιον παραδεχόμενοι ποδηγέτην, καθὰ πλατύτερον διαληψόμεθα, τὰ κατὰ τὴν Βασιλικὴν Ἀποδόθραν καὶ τὸν περὶ τὴν Σκληθρῶνα λιμένα τοῦ Εὐτροπίου διεξιόντες ἐν δίδοντι.

σθέντα πεντεκαίδεκα πυροβολοίς, διότι πρὸ δύο ἐτῶν (τῷ 1626) οἱ περ τὴν Μαιώτιν καὶ τὸν Τάναϊν Καζάκοι, εἰσπλεύσαντες δι' 150 μακρῶν καὶ ἐλαφρῶν σκαφῶν, ἐλαυνομένων ὑπὸ 20 κωπηλατῶν καὶ φερόντων 20 μαχητὰς ἑκάστον, ἐλεηλάτησαν ὅσα χωρία ἐπρόφθασαν, κατέκαυσαν δὲ καὶ τὴν Στένην, τὸ Νεοχώριον, τὸν Βαθύκολπον καὶ τὸ Φαναράκιον, ὅτε, πρὸς ἐμπόδισιν αὐτῶν, ἄχρις οὗ οἰκοδομηθῶσι τὰ ὀχυρώματα, παρεξετάθη ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα Φάρου πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς Ἀσίας καὶ ἡ τὸν Κεράτιον κόλπον ἀποκλείουσά ποτε ἄλυσος, φυλαττομένη τέως ὑπὸ τοῦ Πορθητοῦ.

Αἱ δὲ ὀπισθεν τῶν πέριξ λόφων ἐκτεινόμεναι τερπναὶ καὶ κατάσκιαι κοιλάδες, αἱ ἐπὶ τῆς μεταξὺ Βοσπόρου καὶ Πόντου γωνίας ταύτης τῆς Θράκης, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν βόρειον κατωφέρειαν τοῦ Αἵμου καὶ καταλήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριο Μίλτον, περιέχουσι τὰ χωρία Ζεκεριέ (Ζαχαρίου)-κιὸν, ἐγγύτατα τοῦ λεγομένου Πύργου τοῦ Ὀβιδίου, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον, Σχομπροῦ-κιὸν, Γερλῆ-κιὸν, Δεμυρτζῆ-κιὸν, Δομουζ-δερέ, οὗ τινος αἱ μὲν ἀμμώδεις πεδιάδες χρησιμεύουσιν ὡς ὑγιεινὰ ἀμμόλουτρα, τὸ δὲ ἔξωθεν τοῦ χωρίου ἀγίασμα ὡς τέρμα τοῦ μακροῦ περιπάτου τῶν ἐν τῷ Βελιγραδίῳ ἐαριζόντων, καὶ τέλος τὸ φρούριον τῆς Χηλῆς (Κήλιας), ὅπερ, ἐν τινι ἰχθυωδεστάτῳ ὄρμῳ, πέριξ τοῦ ὁποίου συνώκισται τὸ χωρίον, συγκείμενον ὅλον ὑπ' ἀλιέων, προέκκεται ὡς προφυλακὴ τοῦ Βοσπόρου ἐκ τῆς Εὐρωπαϊκῆς αὐτοῦ πλευρᾶς, καθὼς τὸ τοῦ Ῥήβα ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης. Τὰ χωρία ταῦτα, κατοικούμενα τὸ πλεῖστον ὑπὸ Γραικῶν, θαμίζονται ἰδίως ὑπὸ τῶν κυνηγῶν καὶ τῶν ἱππηλατῶν τοῦ Βαθυκόλπου.

Τὸ δὲ περιεργότερον καὶ χορηγοῦν ὕλην γλυκείας ἀπάτης ἐπὶ τῶν ὀφωμάτων τούτων εἰς τὴν εὐπειστον φαντασίαν, ἐστὶ τὸ ἐν μέσῳ σχισμῶν δρυμῶνων ἀνυψούμενον ἐρείπιον τετραγώνου τινὸς κτιρίου, χαρακτηῖρος Βυζαντινοῦ, ἴσως σκοπιᾶς τῶν Γενονησίων διὰ τὰ ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου καταπλέοντα πλοῖα τῶν, ὅπερ ἀποκαλοῦσι κοινῶς Πύργον τοῦ Ὀβιδίου, καθὼς ὠνόμασαν καὶ Πύργον Λεάνδρου τὸν Κχιζ-κουλέν, καὶ Στήλην τοῦ Πομπηίου τὴν ἐπὶ τῶν Κυανέων κτλπ. Ἐν ᾧ, ἐὰν ὁ Ῥωμαῖος ποιητὴς ἤθελε λάχει τῷ ὄντι τοιοῦτο τερπνὸν μέρος ὡς ἐξορίαν, ἠδύνατο, ἀπολαύων τοῦ καθαροῦ ἀέρος καὶ τῶν ἄλλων τῆς φύσεως καλλωνῶν, ἵνα ἀναπολῇ χαριέστερον τὴν Ῥώμην καὶ τοὺς ἐκεῖ γλυκεῖς πόθους τοῦ.

» Τὸ ἀκρωτήριο Πάνιον, λέγει ὁ Γύλλιος, εἶνε λίθος διόλου, ἀποτελεῖ δὲ χερσόνησον, περιβρεχομένην ἀπ' ἀνατολῶν μὲν ὑπὸ τοῦ Βοσπόρου, ἀπ' ἀρκτου δὲ ὑπὸ τινος ἀλιμένου καὶ σκοπελώδους κόλπου τοῦ Πόντου, ἀνοιγομένου εἰς μῆκος 1200 σχεδὸν βημάτων, καὶ ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ προβάλου μέχρι τοῦ αὐχένος τοῦ ἰσθμοῦ ἢ τῆς Ῥή-

χως τοῦ ἀκρωτηρίου εἰς μῆκος κατωφρὲς 1200 ὡσαύτως βημάτων. Αὐτὸς δὲ αὐτῆς ὁ ἰσθμός, ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου μέχρι τοῦ μυχαιτάτου τοῦ προρρήθέντος κόλπου κατ' εὐθείαν γραμμὴν, 700 ἐστὶ βημάτων. Ἐκπέμπει δὲ πρὸς τὰς πρὸ αὐτοῦ κειμένας Κυανέας δύο ὁλολίθους προβόλους, ἀπέχοντας ἀλλήλων ἀκτῇ 300 σχεδὸν βημάτων, τὸν μὲν μείζονα καὶ ἀποτομώτερον, ἔχοντα περὶ τὴν πυμάτην αὐτοῦ ρίζαν βραχεῖάν τινα ἀναχώρησιν, ὑποσκαφεῖσαν ταῖς καθήμεραν τῶν κυμάτων προσβολαῖς, πλήρη δὲ σπηλαίων καὶ σφράγγων, ξηρανομένων μὲν ἐν καιρῷ γαλήνης, πλὴν τοῦ πυθμένου αὐτῶν, ὅπου ἐναπομένει πάντοτε ἡ θάλασσα, πληρούμενων δὲ ἀπ' αὐτῆς, ἐν καιρῷ κλύδωνος τὸν δὲ, βραχύτερον, σχηματίζοντα τῇ πρὸς μεσημβρίαν αὐτοῦ καμπῇ βραχὺ τι ναύλοχον.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ αὐτοῦ, τῆς ἐξεχούσης ἐπὶ τοῦ μείζονος προβόλου, ἀφ' ἧς ἀποπτος πάντοθεν ὁ Εὐξείνιος, ὑψοῦται σήμερον ὁ ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς τοῦ Βοσπόρου παραλίας ὠκοδομημένος Φάρος, καλούμενος κοινῶς

Φαναράκιον.

Ἔστι δὲ πύργος ὀκτάγωνος, ἔχων ἐπὶ τῆς κορυφῆς φανὸν, καιόμενον ὀλονύκτιον, πρὸς ὁδηγίαν τῶν πλοίων, περικλεισμένον δὲ πανταχόθεν ὑαλίταις θυρίσι. Φαίνεται δὲ, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Γυλλίου, εἶναι τῶν Γραικῶν μᾶλλον ἢ τῶν Τούρκων ἔργον. Προσπίζει δ' αὐτὸν ὀχύρωμα, ὠπλισμένον πεντεκαίδεκα κανονίοις, κτισθὲν τῷ 1769 ὑπὸ Γραικοῦ τινὸς ἀρχιτέκτονος.

Ἐντὸς τοῦ πύργου τούτου ὠχυρώθη, καταφυγὼν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1808, ὁ τολμηρὸς Χατζή-'Αλῆς μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἑκατὸν ἱππέων, ἀφ' οὗ, κατ' ἐντολὴν τοῦ περιφήμου Μουσταφᾶ-Μπαϊρακδάρη (1), φονεύσας τὸν Καμπιακτοῦ-ὀγλοῦν, κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν δοκίμων τοῦ πυροβολικοῦ τῶν ἐν τῷ Βοσπόρῳ φρουρίων (Γάμπια-γιαμακλαρῦ), πυρπολησάντων καὶ τὸ χωρίον, ἐν ταῖς οἰκίαις τοῦ ὁποίου εἶχον κλεισθῇ κατ' ἀρχὰς οἱ περὶ τὸν Χατζή-'Αλῆν. Τρεῖς ὀλοκλήρους ἡμέρας ἐκανονοβολήθη ὁ πύργος οὗτος ὑπὸ τῶν Γιαμακίων, ἀλλ' ἀντέσχεν εἰς τὰς βολὰς αὐτῶν, μὴ λαμβανόντων ἄλλως τε βοήθειαν, καὶ στερουμένων διευθύνσεως ἀρμοδίας.

Τὸ δὲ παρώνυμον τοῦ Φαναρακίου χωρίου, ἡ ἐκκλησία τοῦ ὁποίου τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐκαλεῖτό ποτε, ὁμωνύμως τῷ ἀκρωτηρίῳ, ἐπὶ τῆς χερσονήσου τοῦ ὁποίου κεῖται, Πάνιον. Εἶνε δὲ κυρίως ἄξιον ἐπισκέψεως τὸν Σεπτέμβριον, τὸ μὲν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐπὶ τῶν βράχων καὶ τῶν ἀκτῶν αὐτοῦ ἀγρευομένων δικτύοις ὀρτυκίων, τὰ δὲ διὰ τὴν ἀλυσίαν τῶν θύνων, τῶν ὁποίων αἱ ἀλιάδες σταθμεύουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῷ τοῦ χωρίου ὄρμῳ.

(1) Ἰδε σελ. 187 τοῦ Α' Μέρους.

Ἡ δὲ κατάσχιος πηγὴ τῆς Τσίρπινας, ἀπέχουσα οὐκ ὀλίγον τοῦ χωρίου, ἐπεφημίσθη, διὰ τὴν ὡραιότητα τῶν ναμάτων τῆς, ὡς ἀγίασμα.

Πρὸ τῶν προβόλων δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου Πανίου, κεῖνται, καθὰ προσέκομεν, αἱ θρυλλούμεναι

Κυάνεαι ἢ Συμπληγάδες,

καλούμεναι ἄλλως καὶ Συνορμάδες καὶ Πλαγκταί, πέτραι ἢ σκόπελοι, μόλις ὀργυίαν ὑπερανέχουσαι τῆς θαλάσσης, καὶ νῦν μὲν καλυπτόμεναι ὑπ' αὐτῆς, ἄλλοτε δὲ, δηλαδὴ ἐν καιρῷ νηνεμίας, ἀποκαλυπτόμεναι, ἀφ' οὗ καὶ ὁ γνωστός περὶ τῆς κινήσεως αὐτῶν ἐποιήθη μῦθος.

Οἱ σκόπελοι οὗτοι, κείμενοι ἀντικρὺ ἀλλήλων, οἱ μὲν παρὰ τὴν Εὐρωπαϊάν ἀκτὴν, περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος, οἱ δὲ ἐπὶ τῆς ἀντιπέρας, περὶ ὧν ἐφεξῆς, καὶ κλείοντες, τρόπον τινὰ, τὸ στόμιον τοῦ Εὐξείνου, ἀπέχουσιν ἀλλήλων, κατὰ τὸν Στράβωνα, εἴκοσι στάδια, καὶ, λογιζομένου τοῦ μιλίου ὀκτασταδίου, φαίνεται ἀκριβὲς τῷ ὄντι τὸ διάστημα τοῦτο, ἐξισούμενον, κατὰ τὰς νεωτέρας καταμετρήσεις, εἰς 1900 ὀργυιάς. Τοῦ δὲ ἀκρωτηρίου ἀπέχουσι βραχεὶ θαλασσίῳ διαστήματι, ἀδαθεῖ, ἰλυώδει τε καὶ πετρώδει, διαπλευστέῳ, μόλις εἰς δύο ἢ τρία μέρη, διὰ μικρῶν ἀκατίων, ἐκτεινομένων δὲ, κατὰ μὲν τὸν Γύλλιον, εἰς 70 καὶ ἐπέκεινα Ῥωμαϊκῶν βημάτων (118 Γαλλ. μέτρων) πλάτος, κατὰ δὲ τὸν Κόμητα Ἀνδρεάσσην, εἰς 104 μέτρων, ἐξ οὗ καὶ συμπεραίνει ὁ ἀκριβοῦς τοπογράφος σὺντος, ὅτι ἐν διαστήματι 250 ἐτῶν, τὸ στενὸν τοῦτο ἐπλατύνθη κατὰ 14 μέτρα ὑπὸ τῶν κυμάτων.

Εἰσὶ δὲ κυρίως πέντε ὄγκοι βράχου, καὶ αὐτὸ τοῦθ', ὅπερ καὶ λέγονται, πέτραι, εἰ καὶ ὁ Στράβων, καθὼς καὶ ὁ Διονύσιος, νήσους αὐτὰς καταχρηστικώτερον καλοῦσι, προλόντα ἡφαιστείων ἀναντιρρήτως ἐκρήξινον, φύσεως συμμιγούς, πρὶν μὲν ἀποτελοῦσαι μίαν καὶ μόνην πέτραν, σχισθεῖσαι δὲ μετὰ ταῦτα, καὶ διέχουσαι σήμερον ἀπ' ἀλλήλων διὰ ῥηγμάτων, ἐκτεινομένων ἀπὸ ἀνωθεν ἕως κάτω, ἐρειδόμεναι δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς βίβης, ὑπερεχούσης πόδας τινὰς τῆς θαλάσσης, καὶ περιεχούσης ἱκανὰς σπιλάδας καὶ σήραγγας, τὰς μὲν ξηρὰς, τὰς δὲ πληρουμένας ὕδατος, ὥστε χρησιμεύουσιν, οὐ μόνον εἰς τοὺς ἰχθῦς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὡς χρυσόρυγτα καὶ διὰ τοῦτο, τὸ τοῦ Ἀπολλωνίου

• Κοίλαι δὲ σπήλυγες ὑπὸ σπιλάδας τρηχείας,

• Κλυζούσης ἁλὸς, ἔνδον ἐβόμβεον,

ἃν εἶνε πλάσμα καθότι ἅπασα ἢ ἀπὸ τοῦ Μυρλαανοῦ κόλπου μέχρι τῶν Ξυανῶν ἀκτῆ, διὰ τὰς ὑποβρυχίους σήραγγας καὶ τοὺς ἐνθεν ἀναίθουσιν διεσπαρμένους ὑπερμεγέθεις βράχους, τηλικούτον τινα χρότον, καὶ μάλιστα κυματωγῆς οὐσης, ἀποδίδωσιν, ὥστε, κατὰ τὸν Ποιητὴν,

» . . . . . βόων ἀλμυρές ἀκται, . . .

» . . . . . αὐε δὲ πόντος

» σμερδαλέον πάντη δὲ περιμέγας ἔδρεμεν αἰθήρ «.

Τὸ δὲ ὕψος αὐτῶν ἐστὶ περὶ τὰ 20 μέτρα (80 dodrans, κατὰ τὸν Γύλλιον), καὶ ἡ περιφέρεια ὁλόκληρος 450—500 (2000 dodrans). Ἄν φαίνεται δὲ ἀπίθανον ὅτι ἀπεσπᾶσθη καὶ ὁλόκληρος οὗτος ὁ τετρασχιδὴς ὄγκος ἀπὸ τοῦ Πανίου ἀκρωτηρίου, καὶ ὅτι ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν μῦθον τὸν περὶ Συμπληγάδων. Ὅθεν καὶ τὸ τοῦ Οὐαλερίου Φλάκκου

» Cyaneæ juga præcipites illa remittunt,

φαίνεται ὀρθῶς εἰρημένον. Τῷ ὄντι γὰρ, κεραϊσθεῖσαι αὐτῶν αἱ κορυφαί, ἐγένοντο ταπεινότεραι.

Ἐκλήθησαν δὲ Κυάνεαι μὲν διὰ τὸ χρῶμα ὅσων, ὁμοιάζον ἀποθεῖν βαθὺ ἡεράνεον (κυανοῦν), τοῦτο μὲν διὰ τὸ ἀργιλλῶδες τῶν ὑλῶν, ἐξ ὧν σύγχεινται, τοῦτο δὲ διὰ τὴν ἀνταύγειαν τῆς θαλάσσης (1). Πλαγχταὶ δὲ καὶ Συμπληγάδες, ὡς συντρέχουσαι δῆθεν καὶ συγκρουόμεναι ἀλλήλαις, αἱ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης τὰς ἐπὶ τῆς Ἀσίας, καὶ ποτὲ μὲν ἀνοίγεσθαι τὸ μεταξὺ αὐτῶν, ποτὲ δὲ κλείεσθαι, ἡ, κατὰ τὸν Ἐρατοσθένην, τὸν Διονύσιον, καὶ μετ' αὐτοὺς τὸν Γύλλιον, διὰ τὸν ἐν γένει σχηματισμὸν ὅλου τοῦ σχολιοῦ Βοσπόρου, ὃν ὁ διαπλέων δοκεῖ ποτὲ μὲν κλείεσθαι, ἄλλοτε δ' ἀνοίγεσθαι, διὰ τὰς τῶν ἀκρωτηρίων καμπὰς, ἐπιπροσθούσας τῇ προσωτέρω θέᾳ. » Τὸ γὰρ πέρας δόξαν εἶναι, αὐθις ἀρχὴ φαίνεται «, κατὰ τὸν Διονύσιον.

Φύονται δὲ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῶν, εἰ καὶ σπανίως, θάμνοι τινές, ἐκ τοῦ τῶν ἐρινεῶν καὶ ἀγριοκοκχυμηλεῶν γένους. Ἐκ δὲ τῶν περὶ αὐτὰς ἐρριμμένων παμπόλλων λίθων, ὧν εἷς, ἀμαξιαῖος τῷ ὄγκῳ, παρεμπέπτωκε μεταξὺ τοῦ ῥήγματος τῆς πρώτης πέτρας, τῆς πλησιεστέρας τῇ Φάρῳ, καὶ χρησιμεύει ὡς βαθμὶς καὶ πρόσοδος ἐπὶ τὴν δευτέραν, φαίνεται ὅτι ἡ μεγαλητέρα αὐτῶν εἶχε ποτὲ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῆς κτίριον.

Ἐν ᾧ δὲ τῶν Ὀμηρικῶν Συμπληγάδων τὴν ὑψηλοτέραν, ὡς ἐκεῖνος,

(1) Κυάνεαι δὲ τὸ πάλαι, οὐ μόνον οἱ σκόπιοι οὔτοι, ἀλλ' ἀμφότεραι τοῦ Βοσπόρου ἑκαλοῦντο αἱ ὄχθαι, καὶ μάλιστα αἱ πρὸς τὸν Πόντον καὶ τὰ δύο Ἱερά, διὰ τὸ χρῶμα τῶν περὶ αὐτὰς βράχων. Ὅθεν καὶ ὁ Fontinus ὄλον τὸν Βόσπορον Κυανέας ἐποκαλεῖ, » Philippus, » λέγων, cum angustias maris, quæ Cyaneæ appellantur, transnavigare propter Athe-niensium classem, quæ opportunitatem loci custodiebat, non posset, scripsit Anti-patro etc. Ὁ δὲ Ἰσ. Τζέτζης, σχολιάζων τὸν 1285 στίχον τοῦ Λυκόφρονος » Ἄς πόντος » Ἑλλης καὶ πέτραι Συμπληγάδες «, λέγει (πρὸς ἄκραν ἐκπληξιν τοῦ Γύλλιου, ὅς τις συμπαρᾶναι ἐκ τούτου ὅτι ὁ συγγραφεὺς οὗτος οὐ μόνον τὰς τῶν Γεωγράφων καὶ Ἱστορικῶν Κυανέας ἠγνόει, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς τῶν Ποιητῶν): » Φαίνεται μεταξὺ ταύτας εἶναι λέγων Χαλκιδῶνος καὶ Βυζαντίου, ὡς εἶναι τὸ λεγόμενον παρ' ἰδιώταις βαρβάρους Περύμα. Ὁ δ' Ἀπολλώνιος ποτὲ μὲν φαίνεται παρὰ τὸν Εὐξείνιον Πόντον, ἦτοι τὴν τοῦ Στενοῦ Κλειδα, λέγων αὐτὰς, ποτὲ δὲ ὁμοίως τῷ Δουρόπον, γράφων: » Πληγάδες αἰετίνους, καὶ ὅπως φέρονται ἔδρα «.

ποιητικῇ τινι μηχανῇ ἐξετίναξε, καὶ τοι μετὰ τὴν τοῦ Ἰάσονος διδῶσιν ῥιζωθεῖσας, εἰς τὸν Σικελικὸν πορθμὸν,

» Οὐ κεν ἀμβαίη βροτὸς ἀνὴρ, οὐ καταβαίη,

» Οὐδ' εἰ οἱ χεῖρές γε εἰκοσι καὶ πόδες εἶεν.

» Πέτρη γὰρ λίς ἐστὶ, περιξοστή εἰκυῖα »,

αἱ Θρακικαί, ἐκ τοῦ ἐναντίου, αὐταὶ μὲν ἀμβαταὶ, αἱ δὲ περὶ αὐτὰς ἀκταὶ ἀπρόσβατοι.

Ἐπὶ τοῦ ὀμαλοῦ δὲ τῆς βράχως τῆς δευτέρας ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας καὶ μόνης, εἰ καὶ δυσκόλως, προσβατῆς κορυφῆς αὐτῆς, ὑψοῦται ἡ, καταχρηστικῶς καλουμένη (καθὰ καὶ ὁ ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ ὀβελίσκος) Στήλη τοῦ Πομπηίου, ὑπὸ δὲ τῶν Τούρκων Οὐρεκέ-τασί (ἡλακάτη, ῥόκα), ὕψους, κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαιοτέρους περιηγητὰς, 12 ποδῶν, κατὰ δὲ τὸν Κ. Ἀνδρεώσσην, 4 $\frac{3}{16}$. Πρῶτος δὲ ὁ Γύλλιος παρετήρησεν ὀρθῶς ὅτι ἡ βᾶσις αὐτῆς ἔδεν ἀναλογεῖ πρὸς τὸν ἐπ' αὐτῆς Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ κίονα, οὗ περ ἡ μὲν περίμετρος 6 ποδῶν, ἡ δὲ διάμετρος 2 ποδῶν καὶ 7 δακτύλων· διότι οἱ Κορινθιακοὶ κίονες οὐδέποτε ἔχουσι στρογγύλην, ἀλλὰ τετράγωνον πάντοτε τὴν βᾶσιν.

Ὁ κίων οὗτος, ἐκ Προκοννησίου ἀρίστου καὶ λευκοτάτου λίθου, ὑποτίθεται παρὰ τινων ἀνεγερθεὶς πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ εἰς τιμὴν τοῦ Αὐγούστου ἰδρυθέντος ἐνταῦθα βωμοῦ. Ὁ δὲ Chevalier ἀνέγνω ἐπὶ τῆς βάσεως αὐτοῦ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν.

CAESARI . AUGUSTO.

F. CL. ANNIDIUS.

L. F. G. LA.

FRONTO.

Ὁ δὲ Κόμης Ἀνδρεώσσης λέγει ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ (τῷ 1813) οὐδὲν διεκρίνετο τῶν γραμμάτων τούτων ἐπὶ τοῦ κίονος. Ὁ δὲ μακαρίτης Τιμόνης φρονεῖ ὅτι ἡ βᾶσις τοῦ κίονος τούτου, ὅς τις ἔχει κατ' αὐτὸν, 4 ποδῶν καὶ 3 δακτύλων ὕψος, καὶ 2 $\frac{3}{4}$ ποδῶν πᾶχος, εἶνε μᾶλλον ὑπόβαθρον ἀγάλματος ἢ τεμάχιον κίονος. Ἀνέγνω δὲ ἐπὶ τοῦ πρὸς δυσμᾶς αὐτοῦ μέρους τὴν λέξιν SEBAST., καὶ κατωτέρω TIB. FUIT, καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς σειρᾶς BELLA, καὶ οὐδὲν ἕτερον. Τὰς δὲ λοιπὰς λέξεις, ἐν αἷς καὶ ἡ λέξις ΠΑΡΙΣ, εὐκρινῶς ἀναγινωσκομένη, εἶναι λέγει μεταγενεστέρων Περιηγητῶν παίγνια.

Τοῦ βωμοῦ τούτου ἐλλείπει τὸ ἄνω μέρος (ἡ πύελος), ὅπου ἐκαίοντο τὰ ὀλοκαυτώματα· σώζονται ὁμῶς αἱ τέσσαρες ὀπαί, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔβαινον οἱ ὑπέχοντες αὐτὴν ἐμβολοὶ (goujons).

Ὁ δὲ Γύλλιος, ὅς τις εὗρε τὸν βωμὸν τοῦτον κρημνισμένον, καθὼς εἶνε καὶ σήμερον, ἀνέγνω ἐκ τῆς ἀπ' αὐτοῦ ἐκτοτε ἐξαλλημιμένης Λατι-

νικῆς ἐπιγραφῆς, μόνον τὸ γράμμα C, ἀρχικὸν τοῦ ὀνόματος τοῦ Καίσαρος· συμπεραίνει δὲ, ἐκ τῆς περὶ τὸ μέσον τῆς βάσεως αὐτοῦ περικαμπτομένης, νῦν μὲν ἐμπροσθεν, νῦν δ' αὖ ὀπισθεν, περιπλοκάδος, συγκειμένης ἐκ φύλλων δάφνης, καταπιπτόντων λίαν ἐπιχαρίτως, καὶ ἀνεχομένων ὑπὸ κεφαλῶν κριοῦ, ὅτι ὁ βωμὸς οὗτος εἶν' ὁ, κατὰ τὸν Στράβωνα καὶ Διονύσιον, ἀνεγερθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, ᾧ καθιέρωτο ἡ δάφνη. Ἐνδέχεται ὅμως ἵνα ᾖ καὶ τοῦ Ποσειδῶνος. Ἐκ δὲ τῆς μέσης καμπῆς τοῦ τετραπλοῦ αὐχένος ἐξήρτηται κεφαλὴ βοῦς (τοῦ Ἀπιδος), καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν λοιπῶν τεσσάρων εἰσὶν ἐγκεχαράμενοι κύκλοι, ὧν ἐν μὲν τῷ ἐνὶ εἰκῶν ἐστὶ τετραπόδου, ἐν τῷ ἐτέρῳ εἰκῶν ἡλίου, ἐν τῷ τρίτῳ δεκάς ἀκτίνων, ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ, τῷ πρὸς βορρᾶν, οὐδὲν ἐμφανές. Τῆς δὲ βάσεως ταύτης τὸ μὲν ὕψος εἶνε, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, 4 ποδῶν καὶ 6 δακτύλων, ἡ δὲ περίμετρος 9 $\frac{1}{2}$ ποδῶν. Ὁ δὲ Θεβέτος (ἐν τῇ Κοσμογραφίᾳ) δίδει εἰς τὸ μνημεῖον τοῦτο περίμετρον μὲν 8 $\frac{1}{3}$ ποδῶν, ὕψος δὲ 17 ποδῶν, προσθέτων ὅτι ὁ Σουλτάν-Σουλεϊμάν ἀνέβη τῷ 1565 ἐπὶ τοῦ βράχου τούτου, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ νεωτέρου αὐτοῦ υἱοῦ Τζιχάν-γκίρ.

Ὁ δὲ Χάμμερ εἰκάζει ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἴστατο ὁ πελώριος κρατῆρ, ὁ στηθεὶς ἐν τῷ στόματι τοῦ Βοσπόρου ὑπὸ τοῦ Πausανίου, οὗ τὸ ἀντίβροπον εἶχεν ἰδεῖν ὁ Ἡρόδοτος ἐν τῇ ὁχθῇ τοῦ Ὑγίνου (:), χαλκοῦν, ἔχον 85 δακτύλων πάχος καὶ χωροῦν 600 ἀμφορεῖς.

Καὶ ἤδη εἰμὲθα εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον, ὃν οἱ τῆδε ναῦται ὀνομάζουσι Μαύρην θάλασσαν, ἀπ' ἐναντίας τῷ Ἀριστοτέλει, λέγοντι ὅτι τὸ ὕδωρ τοῦ Πόντου, διὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰς αὐτὸν εἰσβαλλόντων ποταμῶν, ἐστὶν οὐ μόνον γλυκύτερον, ἀλλὰ καὶ λευκότερον τοῦ τῆς Μεσογείου. Ἀλλ' οἱ ναῦται ἐπείσθησαν μάλλον ὑπὸ τῆς ὀψέως τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ καὶ τοῦ περιέχοντος αὐτὸν ὀρίζοντος, σκοτεινοῦ τὸ πλεῖστον καὶ ὀμιχλώδους, ὥστε μὴ μόνον τοὺς ναυτιλλομένους πολλάκις τὰς ἀκτὰς αὐτοῦ μὴ ὁρᾶν, ἀλλ' οὐδὲ τὸν κυβερνήτην, ἐν τῇ πρύμνῃ ἰστάμενον, δύνασθαι διοπτρεύειν τὰ ἐν τῇ πρῶρᾳ. Ὅθεν ὀρθῶς πεποιήται Οὐαλερίῳ τῷ Φλάκκῳ τὸ

» Illic ambrosæ semper stant æcore nubes,

» et non certa dies. . . . . α

Ἀλλ' ὅστις θέλει ἵνα ἴδῃ τί ἐστὶ χειμῶν ἐν θαλάσῃ, ἃς εὗρεθῇ ἐν Φαναρακίῳ ἡμέραν τινὰ τοῦ Δεκεμβρίου ἢ τοῦ Φεβρουαρίου, καὶ ἀληθῶς θέλει εἶπῃ ὅτι καὶ αὕτη τοῦ θειοτάτου τῶν ποιητῶν Ὀμήρου ἡ περιγραφὴ, ἐνώπιον τῆς πραγματικότητος τῆς φύσεως, εἶνε λέβητος κοχλασμός.

ΚΑΙ μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν Ἀνατολικὴν παραλίαν τοῦ Βοσπόρου, ἣν ὁ Γύλλιος, ὑποπτεύων τοὺς, κατ' ἐξοχὴν ἐπ' αὐτῆς, καὶ τότε καθὼς καὶ τῶρα, κατοικοῦντας Ὀθωμανοὺς, ἀγριωτέρους (λέγει) καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀμύκου καὶ τῶν περιοικούντων ποτὲ τὸν Εὐξείνιον Πόντον, οὔτε περιέγραψεν, οὔτε κατεμέτρησε μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριθείας, μεθ' ἧς ἐτοπογράφησε τὴν δυτικὴν παραλίαν.

Καὶ τῷ ὄντι ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα ἀκτῆς ὁ Ὀθωμανός, αἰσθανόμενος ὅτι βαίνει ἐπὶ τοῦ ἰδίου, τρόπον τινὰ, ἐδάφους, φαίνεται ἀγριώτερος καὶ ἱταμώτερος ἑαυτοῦ. Προσκειόμενος εἰς τὰ ἑαυτοῦ ἥθη, ξενοπαθῶν πρὸς πᾶσαν καινοτομίαν, προσσπίζων δὲ πρὸ πάντων ζηλοτύπως τοῦ γυναικωνίτου 'του, ὑποβλέπει πάντα ξένον καὶ ἐτερόθρησκον, καὶ μάλιστα Εὐρωπαῖον, καὶ ἀμφισβητεῖ πρὸς αὐτὸν καὶ αὐτὴν ἀπλῶς τὴν θεὰν τῶν τόπων, ὅπου, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἐξελέξατο κατὰ προτίμησιν καὶ τὸ τελευταῖον 'του ἄσυλον· διότι οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης Ὀθωμανῶν, εἰπομεν ἤδη ὅτι, ποιοῦνται περὶ πολλοῦ ἵνα ταφῶσιν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀσίας ἐδάφους.

Φυσικῶς δὲ θεωρούμεναι αἱ Ἀνατολικαὶ ἐν γένει τοῦ Βοσπόρου ἀκταί, ἔχουσί τι τερπνότητος καὶ θελγῆτρων, οὐπερ ἀμοιροῦσιν αἱ δυτικαί. Καὶ ἐκ πρώτης ὀψεως βλέπει τις ὅτι τὰ δένδρα ἐνταῦθα εἶνε καὶ θαλερώτερα καὶ μεγαλήτερα καὶ πυκνότερα, τὰ ὕδατα ἀφθονώτερα, αἱ κοιλάδες ἐν γένει χλοερώτεραι καὶ γαληνιώτεραι. Τοῦτο δύναται μὲν 'να ἐξηγηθῇ καὶ ὡς ἀπὸ τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς φύσεως τῶν ὑπερκειμένων ὀρῶν, ὑψηλοτέρων ἐν γένει καὶ συνηρεφεστέρων παρὰ τὰ ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἥθη, οἵτινες, θεωρητικοὶ φύσει καὶ φιλήσυχοι, ἀποφεύγοντες, καθὼς εἴπομεν ἀλλαχόθι, τὰς θορυβώδεις διασκεδάσεις, δυσαρεστούμενοι πρὸ πάντων εἰς τὰς δυτικὰς τοῦ Βοσπόρου ἀκτάς, ὅπου ἡ διαμονὴ τῶν προσωρμισμένων πλείων καὶ ἡ ναυτικὴ ἀκρασία καθιστῶσιν αὐτοῖς, λόγῳ τῶν χαρεμίων μάλιστα, ἀφόρητον τὴν διαμονήν, ἐν ᾧ εἰς τὰς ἀνατολικὰς ὀχθὰς πούποτε 'δὲν ἀγκυροβολεῖ πλοῖον, παρεκτός τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ἰούσα-δαχγῦ, καὶ ἐκεῖ πρὸς ὥραν καὶ μέχρις οὗ πνεύσῃ ἄνεμος, ἐρασταὶ περιπαθεῖς τῆς ἀτημελήτου φύσεως, προτιμῶσι τὴν ἐρημίαν, τὴν σιωπὴν, ἥτις, διὰ μὲν τὸν ζωνηρὸν Εὐρωπαῖον καὶ Ἕλληνα, ἔχει τι πληκτικόν, σκυθρωπὸν, μελαγχολικόν, ὅπερ προσβάλλει αὐτὸν, ἅμα πατήσῃ τὴν ἀνατολικὴν ὀχθὴν τοῦ Καταστένου· διὰ τὸν βραδυκίνητον δὲ μὲν Μουσουλμάνον εἶνε πλήρης θελγῆτρων, διότι 'τὸν ἀφίνει 'να ἀπολαύσῃ ἀταράχως τῆς ἀηδόνης τὸ ἄσμα, ἢ τὸ μορμουρτὸν τοῦ ὕδατος, 'δὲν 'τοῦ διακόπτει τὰ ἡδονικὰ τοῦ ὁπίου ὄνειρα, 'δὲν 'τοῦ χαλᾷ, καθὼς λέγουσι, τὸ κέ ι φ ι. Ἐδῶ σπανίως ἀκούει τις κνηγετικὸν πυροβόλου κρότον, διότι ὁ Ὀθωμανός οὐδέποτε φονεῖει χω-

ρις μεγίστης ανάγκης πτηνόν· ἐπὶ τῶν ἐνταῦθα δένδρων οὐδέποτε καταπίπτει ὁ πέλεκυς ξυλουργοῦ· ὅθεν καὶ βλέπει τις αὐτὰ κεκαλυμμένα ὑπὸ βρύου· » Ὅχνη δ' ἐπ' ὄχνη γηράσκει, μῆλον δ' ἐπὶ μῆλῳ ». Ἐνὶ λόγῳ, μεταβαίνων τις ἀπὸ τῆς μᾶς εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην, εὐρίσκεται, ἐντὸς ἡμισείας ὥρας, ἀπὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ὃς τις ἤρχισεν ὅπως δῆποτε ἵνα ἐπιχρῶζῃ καὶ τοὺς Ὀθωμανοὺς, εἰς τὸν ἀκρατον Τουρκισμόν· καὶ ὁ αὐτὸς Τοῦρκος, ὃν ἀπήντησας πρὸ ὀλίγου μειδιῶντα καὶ προσηῆ ἔν τῷ Φαναρίῳ ἢ τῷ Σταυροδρομίῳ, λαμβάνει ὕψος ἀγέρωχον καὶ μόλις ὑπανοίγει πρὸς ἀπόκρισιν τὰ χεῖλη, συναπαντῶμενος μετὰ σοῦ ἐν τῇ τοῦ Σκουτάρεως ἢ τοῦ Γκιόχ - σουγιοῦ κρηπιδί.

Διὰ τοῦτο ἐδῶ συνήθως συνέρχονται καὶ τὰ Τουρκικὰ χαρέμια, καὶ μάλιστα καθ' ἐκάστην παρασκευὴν, καὶ τότε εἶνε διὰ τοὺς Εὐρωπαίους κινδυνωδέστεροι οἱ ἐνταῦθα Τοῦρκοι· ὅθεν καὶ οἱ γνωρίζοντες τὸν τόπον ἀποφεύγουσι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὰς ἐνταῦθα ἐξοχὰς· διότι ἀναφέρονται πολλὰ δυστυχήματα ἐκ ζηλοτυπίας.

Ἡμεῖς ὁμῶς, οἵτινες, σεβόμενοι παντὸς ἔθνους τὰ ἔθιμα καὶ τὰς παραδόσεις, οὔτε ἀδιάκριτον βλέμμα ἔχομεν σκοπὸν ἵνα ρίψωμεν ἐπὶ τῶν λευκῶν κρηδέμων τῶν Χαννοῦμ, οὔτε πτηνόν ἵνα κυνηγετήσωμεν, οὔτε τὴν τόσον ἀρεστὴν τοῖς ὀπιοφάγοις ἡρεμίαν ἵνα συνταράξωμεν, ἀλλ' ἀπλοῖ τοπογράφοι, σπεύδομεν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς χαριεστάτης εἰκόνης, ἣν ἐσχεδιογραφήσαμεν, ἀποβαίνομεν θαρρᾶλέῳ βήματι ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ὅπου προκαλοῦσιν ἡμᾶς πρὸς περιγραφὴν ἐν πρώτοις αἱ

Κυάνεαι τῆς Ἀσίας.

Ὁ Γύλλιος ἐξέλαβε κατ' ἀρχὰς ὡς τοιαύτας, πρῶτον μὲν τὸν σκόπελον, τὸν καλούμενον ὑπὸ τῶν Γραικῶν ἐπ' αὐτοῦ Ἀτροπάριον (ι), ἀπέχοντα τρία περί πού μίλια τοῦ ποταμοῦ Ῥήβα, καὶ δεύτερον τὸν καλούμενον Κρόμμυον, ὡς ἀπὸ τοῦ σχήματος, ὑψούμενον μετὰ τοῦ Ῥήβα καὶ τοῦ Ἀγκυραίου ἀκρωτηρίου· ἀλλ' ἔπειτα, παρατηρήσας, λέγει, ὅτι ὁ Ἀπολλώκος τοποθετεῖ τὰς Κυανέας » ἄλῶς ἐν ξυνοχῇσι «, καὶ, μικρὸν ἔπειτα, ἀναφέρει τὸν ποταμὸν » Ῥήβαν ὠκυρρόην, σκόπελόν τε Κολώνης «, ἐκείσθῃ ὅτι Κολώνη μὲν εἶνε αὐτὸς οὗτος ὁ προειρημένος σκόπελος Κρόμμυον· ἐπειδὴ δὲ, μετὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἰεροῦ, ὑπάρχουσιν ἄλλοι πέντε σκόπελοι, τῇ θαλάσῃ περίκλυστοι, ἐξ αὐτῶν δὲ ὁ πλησιέστερος τῷ ἀκρωτηρίῳ τῷ σχηματιζομένῳ ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα ἀκτῆς, ἥτις, τείνουσα τέως πρὸς ἄρκτον, κάμπτεται πρὸς ἀνατολὰς σχεδὸν τὰς ἰσημερινὰς, οὐ δύναται εἶναι ἢ τῆς Ἀσίας Κυανέα, ὡς εἶχε κατ' ἀρχὰς ὑποθέσῃ· διότι τοῦτον ὀρθῶς ὁ Διονύσιός φησι καλεῖσθαι Πύργον Μηδείας· μένει ἵνα ὀρίσωσιν ρί μετ' αὐτὸν περιηγηταὶ ὃν ἂν ἐκ τῶν λοιπῶν τεσσάρων ἐγ-

χρίνωσιν, ἐπιμελέστερον ἐρευνήσαντες. Ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν σκοπέλων τούτων, σκεπασμένων σήμερον ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἕκαστος ἔχει ἴδιον ὄνομα, κατὰ δὲ τὸν Κ. Ἀνδρεώσσην, οὔτε φαίνεται σήμερον σκόπελός τις ἢ βράχος ἐν τῷ μέρει τούτῳ, τὰς καθ' αὐτὸ Ἀσιατικὰς Κυανέας ἔνδον δύναται τις σήμερον ἀκριβῶς ἵνα προσδιορίσῃ.

Πρὶν προχωρήσωμεν περιγράφοντες ἕκαστον τῶν σκοπέλων τούτων, εἰπωμεν δὴν λέξεις περὶ τοῦ ποταμοῦ Ῥήβα, διατηρήσαντος ἀκέραιον ἄχρι σήμερον τὸ εὐγενὲς αὐτοῦ ὄνομα. Τὸν ποταμὸν τοῦτον, ὃν ὁ Περιηγητὴς Διονύσιος ὕμνησε διὰ τῶν ἐπομένων ὡραίων στίχων:

» Ῥήβας ἐνθ' ἐρατεινὸν ἐπιπρόησι ῥέεθρον,

» Ῥήβας, ὃς Πόντοιο παρὰ στομάτεσσιν ὁδεύει,

» Ῥήβας, οὗ κάλλιστον ἐπὶ χθονὶ σύρεται ὕδωρ «,

ὁ μὲν Ἀρρίανος ἀπέχειν φησὶ τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Διδος Οὐρίου 90 στάδια· ὁ δὲ Εὐστάθιος, πάνυ ἀδασανίστως, πηγάζειν φησὶν ἀπὸ Ὀλύμπου τοῦ Μυσίου, ἐν ᾧ μεταξὺ αὐτοῦ τε καὶ τῶν πηγῶν τοῦ Ῥήβα, οὐ πολλὰ ἀπεχουσὼν τῶν ἐκβολῶν του, μεσολαβοῦσι δὴν θαλάσσης κόλποι καὶ ἀλλὰ ὄρη ὑψηλότατα.

Ὁ σκόπελος Κρόμμυον, ὃν οἱ Τοῦρκοι, τηρήσαντες τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ὀνομάζουσι, κατὰ τὸν Τιμόνην, Σογάν-ἁδὰ, ὑψούμενος εἰς 25 μέτρα, εἶνε, κατὰ τὸν Χάμμερ, ἐντελῶς ἀφυτος· φαίνεται δὲ ὅτι ἀπεσπάρθη τῆς ἀκτῆς, μεθ' ἧς εἶνε σήμερον δι' ἀμμώδους προσχώσεως ἠνωμένος. Ἐχει δὲ σχῆμα ὑποστρόγγυλον (κρομμυοειδές), καὶ περιφέρειαν τεσσάρων, ὡς ἐγγιστα, σταδίων, ὁροπέδιον δὲ ἐπίπεδον, ἥρεμα πρὸς τὸ κάταντες ὑποκλίνον, τὰ δὲ πλάγια, ἀπ' ἀρκτου μὲν καὶ ἀνατολῶν ἀποκρημνα καὶ ἀπρόσβατα· ἐκ μεσημβρίας δὲ καὶ δυσμῶν, προσηνέστερα καὶ εὐεπιδατώτερα. Ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ διακρίνονται, μεταξὺ τῶν χόρτων, τινὰ ἐρείπια, ἴσως ὀχυρώματος πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ ὄρμου. Ὁ δὲ διαιρῶν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἡπείρου εὐριπος, ξηραινόμενος ἐν καιρῷ γαλήνης, ἔχει 160 βημάτων (100 μέτρων) πλάτος, ὧν τὰ ἡμίση ἐπέχει ὥστερ αὐχὴν τις ἀμμώδης, δι' οὗ συνέχεται μετὰ τῆς ξηρᾶς, ἧς ἡ ἀκτὴ, ἐπίπεδος καὶ ἀμμώδης, εὐθετος δὲ πρὸς δικτύων βόλον, ἐκτείνεται δύο περὶ πού μίλια, μέχρι τοῦ μέρους, ὅπου, τείνουσα τέως πρὸς δυσμὰς πῶς τὰς ἡμερινὰς, κάμπτεται πρὸς τὰς χειμερινὰς.

Τὸ πρῶτον δὲ, κατὰ τὸν ἐκ τῆς Ἀσίας στενούμενον τοῦ Βοσπόρου τόπον, ἀκρωτήριον, εἶνε τὸ καλούμενον Τουρχιστὶ

Κοῦμ (1)-μπουρνού,

ἀντικρύζον πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης Πάνιον, καὶ σχηματίζον μετ' αὐτοῦ

(1) Ὁ Κ. Ἀνδρεώσσης, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἴσως καὶ ὁ Χάμμερ, τὸ γράψουσι Ἰοῦμ.

τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου. Διὸ, ἅμα πλησιᾷσθαι μὲν τις αὐτὸ, ἐρχόμενος ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου, νομίζει ὅτι ἐξηλθεν αἰφνης τῶν στενῶν εἰς πέλαγος ἀναπεπταμένον καὶ ἀχανὲς τῇ ὄψει·

» Ἐκ δὲ τοῦ οἰγόμενος παραπέπταται ἐγγύθι Πόντος,

» Πολλὸς ἐὼν, καὶ πολλὸν ἐπ' ἀντολῆς μυχὸν ἔρπων «,

κατὰ τὸν Περιηγητὴν Διονύσιον, οὗτινος ὁ ὁμώνυμος » οὐδεμίαν ὄψα, » λέγει, θέαν θαυμασιωτέραν καὶ ἡδυτέραν τοῖς δ' ἐρχομένοις αὐτὸν ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ῥήβα, ἅμα παρέλθωσι τὸν πρόβολον τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου, ἡ θάλασσα αὕτη ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος φαίνεται συστελλομένη διὰ μιᾶς εἰς στενὸν πόντον.

Ἐκαλεῖτο δὲ, τὸ μὲν πάλαι Ἀγχύραιον, ἐπειδὴ, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἐνταῦθα οἱ Ἀργοναῦται, ἀφέντες τὸν ἐκ τῆς Κυζίκου ληφθέντα παρ' αὐτῶν ἀγκυραῖον λίθον, ἐφωδιάσθησαν δι' ἐτέρου, ὃν κατέλιπον ἐν τῷ Φάσει, ὅπου ὅμως ἡ δεικνυμένη ἐπὶ Ἀβρίανου, ἐν ἀριστερᾷ τοῖς εἰσιποῦσι τὸν ποταμὸν, ἄγκυρα, καὶ λεγομένη εἶναι αὕτη ἡ τοῦ Ἰάσονος, ἦν σιδηρᾷ· ἐπὶ δὲ Γυλλίου ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν Γραικῶν Ψωμίον (1). Ἔστι δὲ λιθῶδες ἅπαν, καὶ πανταχόθεν, τείχους δίχην, ἀπότομον, καὶ ἀπρόσβατον, ἐκτὸς δύο χθαμαλῶν τύπων, ὧν ἐν ἐνὶ καὶ ἀγίασμα τῆς Παναγίας.

Μετὰ τὸ Ἀγχύραιον ἔπεται ὁ καλούμενος κόλπος Καμπά-κχιζ, ὁ ἐπὶ Γυλλίου Ἀμπελώδης, ἀπὸ τῶν αὐτομάτως ἐν αὐτῷ περιφουμένων ἀμπέλων, καμπτόμενος ἐπὶ τῆς ἐτέρας τοῦ ἀκρωτηρίου πλευρᾶς, ἐν ᾗ δύο σπήλαια, τὸ μὲν περὶ τὴν πρὸς βορρᾶν ἀρχὴν τοῦ κόλπου, 72 πόδας πλατὺ, 69 βαθύ, καὶ 40 ὑψηλόν· τὸ δὲ, ἐν αὐτῷ αὐτοῦ τῷ μυχῷ, 12 πόδας πλατὺ, 14 βαθύ καὶ 20 ὑψηλόν. Καλεῖται δὲ νῦν (:) Ἀγίος Ἰσίδωρος, κατὰ παράδοξον, λέγει ὁ Χάμμερ, μετωνυμίαν τοῦ Ἀγκυραίου (σιδήρου) εἰς Ἰσίδωρον. Τὰ σπήλαια ταῦτα τοποθετούμενα ὑπὸ τοῦ Κ. Ἀνδρεώσσης ἐν τῷ τοῦ Ἀναδὸλ-καβάκ κόλπῳ, ἐγνώριζεν ὁ Γύλλιος πολὺ πρὸ αὐτοῦ, ὅς τις λέγει ὅτι τὰ ἀνεκάλυψε πρῶτος. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς πεδινῆς αὐτοῦ παραλίας, ἡρέμα ὑπτιάζουσης, εἰσρέει ποτάμιον δι' ὅλου τοῦ ἔτους ἀένναον.

Ἐν μέσῳ δὲ αὐτοῦ ἀνέχουσι δύο σκόπελοι ὀλόλιθοι, μικρὸν ἀλλήλων ἀπέχοντες, ὧν ὁ μεῖζων, ὁ πρὸς βορρᾶν, ἀπέχων τῆς ξηρᾶς μᾶλλον τοῦ ἐτέρου, σκεπάζεται ὅλος ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐν καιρῷ κλύδωνος· εἶναι δὲ κατάλευκος, ὡς χιονοσκεπαστος, διὰ τὴν κόπρον τῶν ἐμφιλοχωρούντων ἐπ' αὐτοῦ λάρων καὶ ἄλλων θαλασσίων πτηνῶν· ὁ δὲ ἕτερος, ὁ ὑψη-

(1) Ὁ Χάμμερ λέγει ὅτι τὸ ὄνομα ταῦτο ἀρμόζει μᾶλλον εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτοῦ Πάνιον, ὅπερ παράγει ἀπὸ τοῦ panum, ἐν ᾗ φαίνεται πιθανώτερον εἶναι ἢ τὸ Πανός.

λότερος, διέχει τῆς ξηρᾶς βραχεὶ τιμὴ εὐρίπω. Ἐνα ἐξ αὐτῶν, ἡ τρίτον ἄλλον, πάντοθεν τῇ θαλάσῃ περιβρύτον, ὑπόκοilon δὲ ἐκ τοῦ πρὸς δυσμὰς μέρους, οἱ ναῦται ἐκάλουν ἐπὶ Γυλλίου Καλογραῖαν, ἀπὸ τινος παρεμφαινομένης πάντως ὁμοιότητος.

Κατέμπροσθεν δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀγκυραίου ὑψοῦται ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Μηδείας πύργος, σκόπελος στρογγύλος, συγκορυφούμενος εἰς λόφον ὀξύν, καὶ διηρημένος εἰς τέσσαρας πέτρας, σχισθείσας ἴσως ὑπὸ σεισμοῦ, χωριζόμενος δὲ τῆς ἡπείρου διὰ στενοῦ εὐρίπου, νηνεμούσης μὲν τῆς θαλάσσης, ποσὶ διαβατοῦ, κλύδωνος δὲ ὄντος, καλυπτόμενος σχεδὸν ὅλος, πλὴν τῆς μεσαίας αὐτοῦ πέτρας, ὑπὸ τῶν κυμάτων.

Ἐπ' αὐτοῦ ὑποδόμηται ὁ Φωσφόρος πύργος, ἡ τὸ

Φαναράκιον τῆς Ἀνατολῆς,

ἔχων 70 ποδῶν, ὡς ἐγγιστα, ὕψος, ἐφ' οὗ ἀνάπτεται νύκτωρ ὁ πρὸς ὁδηγίαν τῶν ἀπὸ τοῦ Πόντου καταπλεόντων Φάρος, ἀντίφωτος τῷ ἐν τῇ Εὐρώπῃ. » Καὶ σημείωσαι, λέγει ὁ Δοσίθεος (1), ὅτι τὸ Φανάριον τὸ Ἀνατολικόν, μὴ ὄν πρότερον, ἔκτισεν ὁ Κιοπρουλόγλης Βεζύρης τῷ 1675 » ἔτει «.

Μετὰ τὸν Φάρον τοῦτον, πρὸς μεσημβρίαν, κεῖνται, πρὸςφυλάττοντα αὐτόν, τὰ πρῶτα ἐπὶ τῆς Ἀσίας κανονοστάσια τοῦ Βοσπόρου, κατασκευασθέντα μὲν περὶ τὸ 1628, ἀνακαινισθέντα δὲ καὶ ἄλλοτε μὲν πολλάκις, ἰδίως δὲ καὶ ἐπὶ τὸ μεγαλειότερον τῷ 1769 συγχρόνως τοῖς ἐπὶ τῆς Εὐρώπης. Μετ' αὐτὰ δὲ ἔπονται, κατ' ἀναστροφὴν πρὸς τὸν Βόσπορον, τὰ κατασκευασθέντα ὑπὸ τοῦ Γάλλου Meunier. Τὰ κανονοστάσια ταῦτα, λέγει ὁ Jussereau de S. Denys, ὡς ἀπέχοντα τῶν καταντικρὺ ἐπὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Φάρου περὶ τὰς 1500 ὀργυῖας (toises), ὁδὸν ἀναπληροῦσι τὸν σκοπὸν, πρὸς τὸν ὁποῖον κατεσκευάσθησαν.

Ὅπισθεν δὲ τοῦ φρουρίου ἐκτείνεται τὸ χωρίον, ἄθροισμα πενιχρῶν τινῶν οἰκημάτων, ἐπεχόντων τὴν κορυφὴν ὄρους ἀποκρήμνου καὶ δυσπροσβάτου, ὅπου οὔτε δένδρον, παρεχτὸς μερικῶν συκῶν, οὔτε χλόη παρηγορεῖ τὸ βλέμμα τοῦ διαβάτου, μόλις εὐρίσκοντος μίαν κρήνην πρὸς ἀνάψυξιν τῆς δίψης τοῦ. Ἡ δὲ θέα τῆς Μαύρης θαλάσσης, μυχωμένης ἀγρίως εἰς τοῦ ὄρους τοὺς πρόποδας, ἐπαληθεύει ἐντεῦθεν τὸ ὄνομά της, φαινομένη ὅτι συνέχεται μετὰ τοῦ οὐρανοῦ.

---

(1) Δωδεκαβίβλου IB', θ', 2.

ΚΑΤΑ τὸν Διονύσιον, μετὰ τὰς Κυανέας ἔστιν ἄκρα Κοράκειον, καὶ πλατεῖα ἀκτὴ, ἥ Παντεῖχιον ὀνομαζομένη μεθ' ἧς ἔπονται αἱ Χηλαί, καὶ μετ' αὐτὰς τὸ Ἱερὸν. Ἀλλὰ, κατὰ τὸν Γύλλιον, μεταξὺ Παντείχιου καὶ Ἱεροῦ, οὔτε χηλῆς (προκυμαίας, σκάλας) ἔχνη εἰσὶν, οὔτε ὁδὸς ἀπλῶς διαβατὴ παρὰ τὴν ἀκτὴν, παρεκτός ἀτραπῶν τινῶν στενοπόρων, διὰ τὸ μεσολαβοῦν ὑψηλὸν ὄρος, καθήκον ἄχρι τῆς θαλάσσης. Πιθανὸν ὅμως, ὥς ἐκ τῆς τοῦ Ἱεροῦ γειτνιασεως, ἵνα ὑπῆρχέ τις σκάλα (χηλὴ) τὸ πάλαι, κατὰστραφεῖσα πρὸ τοῦ Γυλλίου πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ φρουρίου, καθὰ συνέβη καὶ ἐπὶ τῶν χηλῶν τῆς ἀπέναντι προκυμαίας τοῦ Μαύρου Μόλου.

Τὸ ὄρος τοῦτο, ὑποκρατούμενον ὑπὸ βράχων ἀθεωράτων, ὑπερέχει κατὰ τὸ ὕψος πάντα τὰ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ Βοσπόρου ἀκτῆς· ὑπέρχεται δὲ βορειοανατολικῶς τοῦ λιμένος, τοῦ καλουμένου

Ποριάζ (1)-λιμάν,

κλείον αὐτὸν ἀπ' ἄρκτου, καὶ ἐκτεινόμενον περὶ τὰ 600 βήματα. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς πρὸς βορρᾶν καὶ δυσμᾶς κλιτύος αὐτοῦ κεῖται τὸ ὁμώνυμον τοῦ λιμένος φρούριον, ἀντικρύζον πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς Καριπτζέ, ἀπέχον 500 toises. Ἐκτίσθη δὲ τῷ 1773 ὑπὸ τοῦ Βαρῶνος Tott, καὶ περιέχει 23 κανόνια, διὰ χασμάτων ἡσφαλισμένα, ὧν αἱ σφαῖραι, καὶ διὰ τὴν μικρὰν ἀπόστασιν καὶ διὰ τὸ ὑπερδύειον τῆς θέσεως, εὐστοχοῦσι πρὸς τὸν σκοπὸν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας κλιτύος κείνται σποράδην τὰ συγκροτοῦντα τὸ χωρίδιον οἰκίδια, πάντα πρὸς τὸ φρούριον ἐστραμμένα. Τὴν δὲ στενὴν αὐτοῦ ῥάχιν ἐπιστέφει σωρὸς λίθων, ἴσως ἐρείπια φρουρίου τινὸς ἐγκαταλειφθέντος ἢ βωμοῦ πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν ναυτιλλομένων.

Ὁ κόλπος οὗτος, ὁ πρῶτος ἐκ τῆς πλευρᾶς ταύτης τοῦ Βοσπόρου, καθὼς ἐπὶ τῆς ἀπέναντι τὸ Μπουγιούκ-λιμάν, ἐκαλεῖτο ποτὲ Παντεῖχιον, ἄλλο παρὰ τὸ ἐπὶ τῆς Προποντίδος (2), μεθ' οὗ καὶ συγχέεται ἐνίοτε. Ἐκλήθη δὲ οὕτω, κατὰ τὸν Διονύσιον, διὰ τὰς τάφρους, τὰς περιεχούσας ποτὲ πάντα τὸν τόπον τοῦτον.

Κλείεται δὲ ἀπὸ μεσημβρίας ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου

Φιλ-μπουρνου,

ὅπερ ἐκαλεῖτο ποτὲ Κοράκειον, διὰ τὴν πληθὺν τῶν ἐπ' αὐτοῦ νεοττο-

(1) Προφέρεται καὶ Ποιράζ. Ὁ δὲ Χάμμερ λέγει ὅτι παρίφθαρται ἀπὸ τοῦ Κοράκειον!!

(2) Τὸ ἐπὶ τῆς Προποντίδος Παντεῖχιον, ἥ, καθὼς εἴρηται γραφόμενον παρ' ἄλλοις, ὡς πανόλκιον δῆθεν, Παντύχιον, διατηρήσαν ἔχει τοῦδε τὸ ὄνομα· τοῦ, καίτοι, κατὰ τὸ Ὁδοπορικὸν Ἀντωνίου τοῦ Πίου, 15 μίλια ἐπέκεινα Χαλκηδόνος, μεταξὺ αὐτῆς τε καὶ τοῦ Ἀκρίτα, χωρίον πολυάνθρωπὸν τε καὶ ἀμπελόφυτον, ἀνῆκον πάλαι ποτὲ τῷ περιδύξῳ Βελισσαρίῳ, ὅπου καὶ τὰ περὶ τῆς τοῦ οἴνου πλημύρας μυθολογοῦνται αὐτῷ συμβῆναι, καὶ τειχῶν ἀρχαίων ἐρείπια σώζονται, θαυμαστὰ μεγέθει. Ἦσαν δὲ ἀμφοτέρω προάστεια τῆς βασιλευσῆς.

ποιουμένων κοράων, αντικρύζον πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης λιμένα τῶν Ἐφεσίων, καὶ περιεχόμενον ὑπὸ βράχων γιγαντιαίων. Ἐπὶ δὲ τῆς παραλίας αὐτοῦ κεῖνται τὰ δεύτερα τῶν ὑπὸ τοῦ Toit μὲν κτισθέντων, ὑπὸ δὲ τοῦ Meunier ἀνακαινισθέντων ὀχυρωμάτων.

Ὀλίγον δὲ παρεκεῖ, εἰς τὸ λεγόμενον Μαναστήρ-ἄγζυ, σώζονται, περὶ τὰ 60 βήματα μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ, ἐρείπια τοίχων, ὑψουμένων περὶ τοὺς 36 πόδας, καὶ ἐπεχόντων 40 ποδῶν ἔκτασιν, πιθανῶς τοῦ μοναστηρίου τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης, ὅπερ ἀναφέρει, κατὰ τὸν Χάμμερ, ὁ Γύλλιος (3). Ὁ δὲ Τιμόνης τοῦτο εἶναι νομίζει τὸ ἀρχαῖον Παντεῖχιον, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου διστράφη, κατὰ τὸν Γύλλιον, τὸ Μαγκίπιον, τόπος τις ἐν μέσῳ τῷ κόλπῳ τούτῳ, καλούμενος οὕτως ἐπ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Γραικῶν, διαβεβαιούντων ἄλλως τε, φησί, φρούριον ἐνταῦθα ποτε ὑπάρξει. Πρὸ τινῶν δὲ ἐτῶν τῆς ἐλευσεως αὐτοῦ εἶχον ἀνορυχθῆ τὰ θεμέλια κτιρίου τινὸς ἀρχαίου, λίθοι τετράγωνοι παμμεγέθεις, περὶ ὧν προσωτέρω.

Ἐντεῦθεν διεπέρασαν ἔφιπποι, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, εἰς τὸν ἀπέναντι λιμένα Καριπτζέ, οἱ δεκαπεντακισχίλιοι Πατσινάχαι, οὗς ὁ ῥηθεὶς Αὐτοκράτωρ, μεταπεμφάμενος ἐπικούρους ἐκ Δακίας, ἐξέπεμψεν, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Πατρικίου Κωνσταντίνου τοῦ Ἀδροβαλάνου, κατὰ τῶν εἰσβαλόντων εἰς Γεωργίαν Περσῶν αὐτοὶ δὲ, μεταμεληθέντες, ἀφ' οὗ ἔφθασαν ἄχρι τοῦ Δαματρός, τὸν μὲν Ἀδροβάλανον ὥρμησαν ἀποκτείναι, διασωθέντα μόλις εἰς τι τῶν ὑπερώων τοῦ ἐν τῷ ὄρει τούτῳ αὐτοκρατορικοῦ πάλαιτιού, λαβόντες δὲ τὴν πρὸς τὰ ἐνταῦθα διεύθυνσιν, » ἐκεῖ » ἐν τῷ αἰγιαλῷ ἐγένοντο, μηδὲν πλέον εἰπὼν ὁ (ἀρχηγὸς αὐτῶν) Κατα- » λείμ, ἀλλ' ἢ μόνον: Ἐπέσθω ὁ βουλόμενος αὐτόν τε περιεῖναι καὶ πάν- » τας τοὺς Πατζινάχας, τὸν ἵππον μυωπίσας, εἰσεισιν εἰς τὴν θάλασσαν. » Τοῦτο καὶ ἄλλος ἰδὼν ἐποίησε καὶ ἐπ' ἐκεῖνῳ ἄλλος, καὶ εὐθὺς τὸ πλῆ- » θος ἅπαν. Καὶ διανηξάμενοι, περαιοῦνται κατὰ τὸν ἅγιον Ταράσιον (1) «.

Πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Φιλ-μπουργου συγχάμπει ἑαυτὸν ὁ καλούμενος ὄρμος

Κετσελη-λιμάν,

ὅπου τοποθετηταί, κατὰ τὸν Χάμμερ, αἱ Χηλαὶ τοῦ Διονυσίου, ὡς σκάλα τοῦ Ἱεροῦ.

Ἐπὶ τῆς ἀκτῆς δὲ τοῦ, ἀρίστου ἄλλως, ὄρμου τούτου, ὅπου ναυλο-

(1) Κεδρην.

χοῦσι τὰ διὰ τὸν Πόντον ἔτοιμα πλοῖα, ἐκτείνεται ὡραιότατόν τι χωρίον, περίξ τοῦ ὁποίου αἱ πεδιάδες, κατάφυτοι δάφναις, κομάροις, μυρίκαις καὶ ἄλλοις ὀρεσιβίοις φυτοῖς, καὶ διαβρέομεναι ῥύακι ἀενάῳ, ἐκβάλλοντι εἰς τὴν θάλασσαν, εἶνε τερπνόταται, κυρίως τὸ καλοκαίριον, πρὸς περιδιάδασιν.

Μετὰ δὲ τὰς Χηλάς ἐστὶ τὸ καλούμενον Ἱερὸν (Διὸς Οὐρίου), ὅπερ ἐμφαίνει ἀρχοῦντως τὸ σημερινὸν Τουρκικὸν αὐτοῦ ὄνομα.

Ἱορούς ἢ Ἱορόζ-καλεσί,

Ἀφετήριον σύνθητες τῶν εἰς τὸν Πόντον πάλαι πλεόντων. Ἀρχεὶ δὲ, λέγει ὁ Πολύβιος (1), τοῦ στόματος ἀπὸ τοῦ Πόντου τὸ καλούμενον Ἱερὸν (ἐφ' οὗ τόπου φασὶ κατὰ τὴν ἐκ Κόλχων ἀνακομιδὴν Ἰάσονα θῦσαι πρῶτον τοῖς δώδεκα θεοῖς), ὃ κεῖται μὲν ἐπὶ τῆς Ἀσίας, ἀπέχει δὲ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ δώδεκα στάδια πρὸς τὸ καταντικρὺ κείμενον Σαρραπείον τῆς Θράκης.

Ἦτον δὲ κατ' ἀρχὰς βωμὸς εἰς τιμὴν τοῦ Διὸς Οὐρίου (2), ἡ τοῦ Ποσειδῶνος (καθὸ καὶ τούτου Διὸς), ὃν ἰδρύσατο, κατὰ τινὰς μὲν, Φρύξος ὁ Ἀθάμαντος καὶ Νεφέλης, πλέων ἐπὶ Κόλχους· κατὰ δὲ τοὺς πλείστους τε καὶ ἀρίστους, ὁ Ἰάσων, οὐ μὴν ἀπὶ τῶν εἰς Κόλχους, ἀλλ' ἐπανιὼν ἐκεῖθεν, κατὰ τὴν ἀνωτέρω ῥῆσιν τοῦ Πολυβίου. Ὁ δὲ Ἡρόδοτος λέγει, ὅτι καὶ πρὸ τοῦ Φρύξου ὑπῆρχε βωμὸς ἐνταῦθα. Ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τὸν Πτολεμαῖον (3), ἐνταῦθα ἦν καὶ τῆς Ἀφροδίτης, ἡ, κατ' ἄλλους, τῆς Ἀρτέμιδος ναὸς, κατὰ δὲ τὸν Πλίνιον καὶ Ἀριστείδην, τοῦ Ποσειδῶνος, εἰκάζει οὐκ ἀπιθάνως ὁ Γύλλιος, ὅτι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς βωμὸς ἦν καθιερωμένος εἰς τιμὴν τῶν ἑβ' θεῶν, ἐπεκαλεῖτο δὲ ποτὲ μὲν ἀπὸ τούτου μᾶλλον, ποτὲ δ' αὖ ἀπ' ἐκείνου τῶν θεῶν, ἢ ὅτι ἐπεκράτει παρὰ μὲν τοῖς θηρευτικοῖς ἡ Ἀρτεμις, παρὰ δὲ τοῖς ναυτικοῖς ὁ Ποσειδῶν, παρὰ τοῖς πλείστοις δὲ, καθὸ καὶ τῶν ἀνέμων καὶ τῶν ὑετῶν ταμίας, ὁ Ζεὺς. Φρονεῖ δὲ καὶ οὗτος ὅτι ἐκτίσθη τὸ πρῶτον οὐχ ὑπὸ τοῦ Ἰάσονος ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Φρύξου. Τὸν γὰρ Ἰάσονα εἰκὸς ἐν τῇ Εὐρώπῃ μᾶλλον, ὁπόθεν καὶ ὠρμήθη, ἰδρύσασθαι τὸν βωμόν. Θῦσαι μὲν τοὶ αὐτὸν ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ προὔπαρχοντος βωμοῦ τῶν ἑβ' θεῶν οὐκ ἀπίθανον, ἐξευμενιζόμενον τὸν Δία Οὐρίον καὶ τὸν Ποσειδῶνα, ὑποθήκη Γλαύκου καὶ Ὀρφέως.

Τὸ δὲ καλούμενον σήμερον Ἱερὸν, λέγει ὁ Γύλλιος, μικρὸν φρούριον, φύσει καὶ τέχνῃ ὠχυρωμένον, καὶ κατοικούμενον ὑπὸ μόνων Ὀθω-

(1) Πολυβ. Δ', 39. (2) Φαίνεται δὲ, λέγει ὁ Χάμμερ, ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐπιγραφῆς, τῆς ἀγκυρολαμμένης ἐπὶ τῆς παρὰ τὴν ἐν Χαλκηδὸνι ἐκκλησίαν ἐντεταχισμένης πέτρας, ἣν, ἐκτεθεισομένην προσωτέρω, ἀναφέρει ὁ Μοντεφελχόνιος (Antiquité dévoilée), ὅτι ὁ Οὐρίος Ζεὺς ἐκαλεῖτο καὶ Ὀδηγητὴρ, καθὸ καὶ ὁ Ἡρακλῆς. (3) Πτολ. Γεωγραφ. Ὑψηλ. Ε', 4.

μανῶν, κεῖται ἐν τῷ ὕψει τῆς τοῦ ὄρους ὄφρυς, ἀφ' οὗ, προεξέχοντος ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, ἀρχεται στενοῦσθαι ἐπὶ μᾶλλον ὁ Βόσπορος. Ἐκ δὲ τῶν τριῶν αὐτοῦ κατωφερειῶν, ἡ μὲν κατὰ μεσημβρίαν κλείει κοιλάδα δασώδη, διηρημένην εἰς ἄλλας μικροτέρας, καὶ σχηματίζουσιν τὸν κόλπον, δασώδη ὡσαύτως καὶ εὐλίμενον, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν καμπετομένην προβολὴν τοῦ ἀκρωτηρίου, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ ἐπίπεδον ὁροπέδιον φθάνει τις δι' αὐχένος, στενοῦ μὲν, ἀλλ' ὀμαλοῦ καὶ σχεδὸν πεδινοῦ. ἡ δὲ πρὸς βορρᾶν, κρημνώδης καὶ σχεδὸν ὀρθία, περικλείει κοιλάδα, ἀρχομένην ἀπὸ τῆς τοῦ ἀκρωτηρίου κορυφῆς καὶ καταλήγουσαν εἰς τὸν Βόσπορον, καὶ εἰς παύτης τὰς ὑπωρείας ἦσαν τὰ ἀνορυθέντα κτιρίων ἀρχαίων θεμέλια, περὶ ὧν προείπομεν. Ἐκαλεῖτο δὲ τὸ μέρος τοῦτο ὑπὸ τῶν Γραικῶν Περιβόλιν ἢ Περιβολίτσιν, καὶ τοὶ φαραγγῶδες καὶ ἀπότομον. Ὅθεν νομίζει ὁ συγγραφεὺς οὗτος ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος, ὃν καὶ ὁ Ἀριστείδης παραθαλάσσιον εἶναι λέγει, καὶ ὁ λόγος δὲ τοιοῦτον αὐτὸν αἰρεῖ διὰ τε τὴν τῶν ναυτιλλομένων εὐκολίαν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ φρουρίου ἀσφάλειαν. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸν τοῦ Διὸς βωμὸν οἱ Ἀργοναῦται ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἰδρύσαντο, κατὰ τὸν Ἀπολλώνιον. Ἀπέχει δὲ ἡ ἀκτὴ αὕτη ἀπὸ τῆς ἀκρωρείας πέντε περί που στάδια. Ἡ δὲ πρὸς δυσμᾶς πρόεισιν, ἐν εἶδει ῥάχεως, ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ ζυγοῦ κορυφῆς ἄχρι τοῦ Βοσπόρου, καὶ ἐπὶ τέσσαρα μὲν, ὡς ἔγγιστα, στάδια φαίνεται πανταχόθεν περιτετειχισμένη ὑπὸ τειχῶν ἀρχαίων, τῶν τοῦ πολυχνίου τοῦ Ἱεροῦ, ἐρήμου νῦν καὶ ἀμπελοφύτου· ἐκεῖθεν δὲ, προνεύουσα μέχρι τοῦ Βοσπόρου, σχηματίζει κατωφερῇ πῶς τὴν τοῦ ἀκρωτηρίου προβολὴν, ὕψος μὲν ἔχουσαν 100 ὡς ἔγγιστα βημάτων, πλάτος δὲ σχεδὸν 300. Παρὰ δὲ τὴν ἀκτὴν αὐτῆς διασώζονται θεμέλια, ἀντικρύζοντα ἀκριβῶς τοῖς ἐπὶ τοῦ, 30 μόλις βήματα ἀπέχοντος αὐτῆς, σκοπέλου, ἀφ' ὧν ἐξετείνετο εἰς τὴν ἀπέναντι κρηπίδα τοῦ Μαύρου Μόλου ἢ ἄλυσος.

» Τὸ μέρος τοῦτο, κατὰ τὸν Πολύβιον, οἱ Βυζάντιοι, μικροῖς ἀνώτερον » χρόνοις τοῦ πρὸς Ῥοδίους πολέμου, μεγάλων ὠνησάμενοι χρημάτων (1), » ἐσφετερίσαντο, διὰ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ τόπου· βουλόμενοι μηδεμίαν ἀφορ- » μὴν μηδενὶ καταλιπεῖν, μήτε κατὰ τῶν εἰς τὸν Πόντον πλεόντων ἐμπο- » ρων, μήτε περὶ τοὺς δούλους καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς τῆς θαλάσσης ἐργασίας. » Ἐπὶ δὲ τοῦ Ῥωδιακοῦ πολέμου, ὁ Προυσίας, βασιλεὺς τῆς Βιθυνίας, συμ- » μαχῶν τοῖς Ῥοδίοις, ἀφείλετο τὸ χωρίον τοῦτο τῶν Βυζαντίων. Ἀλλὰ, » γενομένης ὕστερον εἰρήνης, τῇ μεσιτείᾳ τοῦ τῶν Γαλατῶν βασιλέως Καυά-

(1) Παρὰ τίνας; Παρὰ τῶν Γαλατῶν ἢ Χαλκηδονίων πάντως. Διότι, κατὰ τὸν Διονύσιον πολλοὶ τῶν κατὰ καιροὺς θαλαττοκρατησάντων ἡμισητήσαν περὶ τοῦ χωρίου τούτου. Παρὰ πάντας ὁμῶς οἱ Χαλκηδόνιοι ἔκπαλαι τὴν τοῦ Ἱεροῦ κτῆσιν ἐφιλονείκουν. Οὐ μὴν ἀλλ' οἱ Βυζάντιοι, πλείσταις ναυσὶν ἐπὶ πολὺ θαλασσοκρατήσαντες, αἰετοὶ τοῦτο κατέχον.

ρου, ἀπέδωκεν αὐτὸ εἰς αὐτοὺς, » ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ξύλα, καὶ τὴν λι-
» θείαν, καὶ τὸν κέραμον τὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ χωρίου (1) ». Ὁ Χάμμερ, συμ-
περαίνων ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ναὸς τοῦ Οὐρίου Διὸς ἦν ἀνέκαθεν πολυθάμιστος,
καὶ ἐπομένως πλούσιος, διὰ τὸ τῶν ναυτιλλομένων πλῆθος, φρονεῖ ὅτι αἱ
κεραμίδες αὐτοῦ, περὶ ὧν ἐνταῦθα ὁ λόγος, ἦσαν ἀργυραῖ, ἢ, τοῦλάχιστον,
ἐπίχρυσοι, καθὼς παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις τὸ ἐν Ῥώμῃ Χρυσοῦν παλάτιον,
τὰ τζαμιά τοῦ Μεσχέδ καὶ τῆς Μέκκας, καὶ τὸ ἐν Ἰνσμπρουκ χρυσοῦν τέγος·
διότι ἄλλως, ἐὰν ὑποτεθῶσι, λέγει, πῆλιναι χρυσωμένοι, Α', ὅθεν ἤξιζαν τὸν κόπον οὔτε τῆς ἀρπαγῆς, οὔτε τῆς ἀποδόσεως,
καὶ Β', διότι ὁ Πολύβιος, ὅς τις, ὁμιλῶν ἀλλαγῇ περὶ τοῦ ἐν Ἐκδατάνοις
ναοῦ τῆς Ἀναίτιδος, λέγει ῥητῶς ὅτι οἱ μὲν κίονες ἐπεκεχρύσωντο,
αἱ δὲ κεραμίδες ἦσαν ἐξ ἀργύρου, ἤθελε σημειώσῃ τοῦτο.

Ὁ δὲ Τιμόνης λέγει ὅτι τὴν ἐπιγραφὴν, ἣν θέλομεν ἀναφέρει περιγράφοντες
τὰ κατὰ τὴν Χαλκηδόνα, Ἀγγλοὶ τινες ἀνεῦρον ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἰορούζ.
Ἄλλ', ἐν ᾧ τῷ ὄντι, ὡς ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ ἐπιγράμματος, ἢ πλᾶξ ἢ φέρουσα
ἐγκεκολαμμένην αὐτὴν, φαίνεται ἀνήκουσα ἐνταῦθα μᾶλλον, ὅθεν
σημειοὶ οὔτε πότε αὕτη ἀνευρέθη, οὔτε πότε καὶ πῶς μετεκομίσθη
ἐντεῦθεν εἰς Χαλκηδόνα.

Ὅτι δὲ ἦν ἐν τῷ Ἱερῷ καὶ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος, εἴτε χωρὶς τοῦ τῶν
δώδεκα θεῶν, καθὼς φρονοῦσί τινες, ἐν οἷς καὶ ὁ Χάμμερ, εἴτε καὶ ὁμοῦ,
δύναται τις τεκμηριῶσαι καὶ ἐκ τοῦ ἐπιγράμματος, ὅπερ, κατὰ τε τὸν
Ἡρόδοτον καὶ τὸν Ἡρακλεώτην Νύμφιν, ὁ Πausανίας, τυραννικώτερον
καὶ θρασύτερον φερόμενος, ἐτόλμησεν, ἑαυτοῦ ἐπιλαθόμενος, ἐπιγράψαι
ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ κρατῆρος, ὃν ἐστήσατο τοῖς δώδεκα θεοῖς ἐν τῷ στόματι
τοῦ Πόντου, ἔχοντος ὡς ἐξῆς:

» Μνᾶμ' ἀρετᾶς ἀνέθηκε Ποσειδάωνι ἄνακτι

Πausανίας, ἄρχων Ἑλλάδος εὐρυχόρου,

» Πόντου ἐπ' Εὐξείνου, Λακεδαιμόνιος γένος, υἱὸς

Κλεομβρότου, ἀρχαίας Ἡρακλέος γενεᾶς.

Τὸ δὲ ἄγαλμα τοῦ Διὸς Οὐρίου, ὁποῖόν τι ἦν, ἐκ μόνου τοῦ Κικέρωνος
(2) μανθάνομεν, ὅς αὐτὸ χαλκοῦν εἶναι φησὶ, καὶ τρίτον τῇ καλλιτεχνίᾳ
τῶν ἐπ' αὐτοῦ σωζομένων ἐν τῷ παντὶ ἀριστουργημάτων, διατηρεῖσθαι
δὲ ἀκέραιον. Τὸ δὲ ὁμοίωμα τοῦ τὰς χεῖρας ὀρέγοντος τῷ ἀγάλματι
παιδός, Ἐρωτος εἶναι πιθανώτερον δοκεῖ, ἐξ ὧν καὶ ὁ Φιλόστρατος
ἐν τῷ Βοσπόρῳ, τὰ περὶ τὸ Ἱερὸν μέρη, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Γυλίου,
διαγράφων, φησὶ » κρημνὸν τῇ θαλάττῃ ἐφειστηκέναι, τὰ μὲν κλυ-
» ζόμενα ὑπωλισθηκότα, τὰ δὲ ἄνω προεκκείμενα, ἔφαλόν τινα ταύτην.

(1) Πολύβ. Δ', 50, 52. (2) Ἐν τῷ κατὰ Βιόβρου.

» ἀνέχοντα οἰκίαν, ἀφ' ἧς » καὶ ἡ θάλασσα κυανωτέρα φαίνεται, καθιεμέ-
 » νων εἰς αὐτὴν τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ γῆ παρέχεται τὰ νεῶς πάντα, πλὴν
 » τοῦ κινεῖσθαι «.

Ποῦ δὲ ἦν τὸ Ἱερὸν, ἐν ᾧ, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, καθήμενος ὁ Δαρεῖος
 ἐθεᾶτο τὸν Πόντον, ὁ Γύλλιος ἀμφιβάλλει, φρονεῖ ὅμως ὅτι τοῦτο ἔν
 πρέπει ἵνα ἦτον ἐξ ἁπαντος ἐν ταῖς Κυανέαις, οὔτε ὅτι ὁ Δαρεῖος ἐπρο-
 χώρησε [μέχρις αὐτῶν πρὸς θεῖαν τοῦ Πόντου, ὅς τις, πολὺ ἐσωτέρωθεν
 τοῦ Ἱεροῦ, ἀπὸ τῶν Κλειδῶν ἐτι αὐτῶν, 40 στάδια τῶν Κυανέων ἀπε-
 χουσῶν, ἄρχεται φαίνεσθαι· οὔτε δὲ καὶ αἱ Κυάνεαι ναοῦ χωρητικαὶ εἰσι·
 καὶ τοῦτο δὲ εἰάν ὑποτεθῇ, ἤθελον μένει πάντως αὐτοῦ ἐρείπια, ἢ ἱχνη
 τῶν θεμελίων, ἢ γοῦν ὁδὸς ἐντετμημένη πρὸς ἀνοδὸν, ὧν οὐδὲν ὅμως
 φαίνεται νῦν. Ἰδοὺ δὲ τὸ κείμενον τοῦ Ἡροδότου: » Δαρεῖος δὲ, ἐκ τοῦ
 » Βοσπόρου, ἵνα ἐξευκτο ἡ γέφυρα, ἐνθεῦτεν ἐσθὰς ἐς νέα, ἐπλεε ἐπὶ
 » τὰς Κυανέας καλευμένας . . ἐξόμενος δὲ ἐπὶ τῷ ἱρῷ, ἐθήητο τὸν Πόν-
 » τον (1) «.

Ἵπὲρ τὸ Ἱερὸν δὲ, μικρὸν περαιτέρω τοῦ τῶν Γαλατῶν τείχους, τοῦ
 καλουμένου νῦν τῶν Γενονησίων, ὑψοῦτό ποτε ὁ ἐπὶ τῆς Ἀσιανῆς παρα-
 λίας Φάρος, ἐπὶ τῶν κατηρειπωμένων τειχῶν τοῦ ὁποίου φαίνεται εἶσιν
 οὗ ἐγκεχαραγμένον τὸ μεγαλόγραμμα Μ, ὅθεν ὁ συγγραφεὺς τῆς Κων-
 σταντινιάδος εἰκάζει ὅτι ἀνεκαινίσθησαν ὑπὸ Μιχαὴλ ἢ Μανουὴλ τοῦ Πα-
 λαιολόγου. Φαίνονται δὲ καὶ σταυροὶ ἐπὶ μαρμάρων ἐσωθεν καὶ ἐξωθεν
 τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου, καθὼς καὶ τὰ παράσημα τῶν Γενονησίων ἐφ'
 ἐκάστου τῶν πύργων, τῶν ἐκατέρωθεν τῆς θύρας, θυρεὸς φέρων σταυρόν,
 καὶ τὸ ἔτος 1190. Ὑπάρχει δὲ καὶ ὑπόγειον, δύσκολον πρὸς κατάβασιν,
 μηδὲν ἔχον ἀξιοπαρατήρητον.

Ἡ θέσις ἀμφοτέρων τῶν Ἱερῶν, ὅπου ἐξελέγοντο τὰ τέλη καὶ διαγώ-
 για τῶν ἀπὸ τοῦ Πόντου εἰσπλεόντων, ἦν ἐκπαλαι περιμάχητος. Καὶ διὰ
 τοῦτο οἱ Γενονησῖαι, ἐπικρατήσαντες διὰ τοῦ ἑαυτῶν ναυτικοῦ, ὥστε
 ἵνα ἀπειλῶσι καὶ χλευάζωσι καὶ αὐτοὺς τοὺς αὐτοκράτορας τῆς ΚΠ ἐντὸς
 τοῦ παλατίου ἑκείνων, ἐσπευσαν, κύριοι ἤδη τοῦ φρουρίου τοῦ Γαλατᾶ, ἵνα
 οἰκισιοποιηθῶσι καὶ τὰ δύο Ἱερά, τὰ ὁποῖα διὰ τοῦτο καὶ ἀπ' αὐτῶν παρω-
 νυμοῦνται μέχρι σήμερον. Τὸ δὲ μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν φρουρίων τούτων
 στενὸν ἐγένετο πολλάκις θέατρον τῶν ναυμαχιῶν αὐτῶν πρὸς τοὺς Οὐε-
 νετούς.

Οἱ δὲ σημερινοὶ κάτοικοι τοῦ φρουρίου τούτου εἰσὶν ἄποικοι λαοῦ τινος
 φιλησύχου, ζῶντος ἀπὸ τῆς γεωργίας, καὶ συγγενεύοντος διὰ γάμων πρὸς
 ἑαυτούς· περὶ τῶν θρησκευτικῶν ὅμως φρονημάτων αὐτῶν οὐδεὶς οὐδὲν εἶ-

(1) Ἡρόδ. Δ', 85.

δεν ἀκριδῶς βέβαιον, καθὼς οὔτε περὶ τοῦ τῶν Δρουζῶν (Δουρυζή, ὀρεινῶν). Ἐνταῦθα, λέγει ὁ Χάμμερ, ἤθελε κατάλληλότερα τοποθετηθῇ ἡ σκηνὴ τοῦ ἐρωτικοῦ μυθιστορήματος, ὅπερ ἀναφέρει ἐκ τοῦ Φιλοστράτου ὁ Διονύσιος (1).

ἈΚΡΙΒΩΣ δὲ καταντικρὺ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Καβακίου, ἐν τῷ στενοτάτῳ τοῦ Βοσπόρου, ὅπου καταλήγει, ἐνθεν μὲν, ἡ σειρὰ τοῦ ἐν Βιθυνίᾳ Ὀλύμπου, ἐκεῖθεν δὲ ἡ τοῦ Αἴμου, δεξιουμένων, οὕτως εἰπεῖν, ἀλλήλους ὑπὸ τὸ ὕδωρ, κεῖται τὸ

Ἀναδὸλ-Καβὰκ,

ὅπου ὑπάρχουσιν ἐπίσης ὀχυρώματα, ἀνεγερθέντα μὲν τὸ πρῶτον πλησίον καὶ ἴσως ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Οὐρίου Διὸς, ἐπὶ Σουλτάν-Μουράδ τοῦ Δ' τῷ 1624, πρὸς ἀποτροπὴν ὡσαύτως τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Καζάκων· ἀνοικοδομηθέντα δὲ ἐπὶ τὸ κανονικώτερον τῷ 1783 ὑπὸ τοῦ Γάλλου ὀχυρωματοποιοῦ Toussaint, ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ περιφήμου Χασάν-πασσᾶ, καὶ ὀπλισθέντα 25 κανονίοις καὶ 8 ὀλμοις· τῷ δὲ 1794 ἐπαυξήθέντα διὰ προσθήκης 12 ἐτι κανονίων καὶ 6 ὀλμων ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ Meunier. Σύγκειται δὲ τὸ φρούριον τοῦτο ἐξ ἑνὸς τετραγώνου πύργου. Ὁ δὲ Ἐβλιά λέγει ὅτι τό, τε φρούριον καὶ τὸ ἐν αὐτῷ μεστζήτιον ἐκτίσεν ἡ μήτηρ τοῦ Σουλτάν-Ἡβραῆμ καὶ μάμμη Σουλτάν Μεχμέδ τοῦ Δ', ἡ περίφημος Κιοσέμ-Μάχ-πεικέρ, περὶ ἧς θέλομεν ἀναφέρει πλείονα ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν τζαμιῶν τοῦ Σκουταρίου. Παρὰ τὸ Μεστζήτιον τοῦτο ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Ἀναδὸλ-Καβὰκ καὶ ἑτέρα δύο, ὧν τὸ δεύτερον, καλούμενον Γενι-τζαμί, ἀνεκαίνισε τῷ 1699 ὁ μετὰ τοῦ Δαμάδ-Ἡβραῆμ-πασσᾶ φονευθεὶς Κεαγια-μπης Μεχμέδ-ἁγᾶς.

Εἰς τὴν παραλίαν ἀκτὴν τοῦ φρουρίου τούτου, τὸ ὅποιον παρονομάζεται καὶ ἀπὸ τοῦ ἐφεξῆς ὄρους Ἰούσα, φαίνονται ὑποβρύχια τὰ λείψανα τῆς κρηπίδος (χηλῆς, προκυμαίας) τοῦ Ἱεροῦ, καὶ ἀπ' αὐτῆς προσεδέδετο ἡ ἄλυσος, ἧς ἡ ἑτέρα ἄκρα ἐκρατεῖτο ἀπὸ τοῦ ἀντιπέραν φρουρίου.

Ἡ κοιλάς δὲ, ἡ μεταξὺ Ἱεροῦ καὶ Ἀργυρωνίου, δι' ἧς ῥυαξ ἀένναος (2), ἀφ' οὗ προμηθεύσῃ τὴν ἐνταῦθα, παρὰ τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ (περὶ οὗ ἐφεξῆς), ὠκοδομημένην κρήνην, ἐκβάλλει εἰς τὸ παράλιον, λέγεται νῦν Ματζάρ-μπαγτσεςή, διότι ἐκαλλιεργεῖτο ποτε ὁλόκληρος εἰς κήπους. Φέρει δὲ ἀπ' αὐτοῦ πρὸς τὸ Οὐμούρ-γιαρὺ λιθόστρωτον, κτισθὲν κατὰ

(1) Ἰδε σελ. 200. (2) Ἰδε περὶ αὐτοῦ μετ' ὀλίγον.

διαταγὴν Σουλτάν - Μουσταφᾶ τοῦ Γ', ὅταν ἐκτίσθῃ ἢ ἀνεκαμίσθῃ ὑπ' αὐ-
τοῦ καὶ τὸ ἕτερον τῶν ἐνταῦθα φρουρίων.

Ἐν δὲ τέταρτον ὥρας μακρὰν τοῦ Ματζάρ - μπαγτσιεσῆ ὑπάρχουσι καὶ
δύο ἢ τρία σπήλαια, ὧν τὸ ἐν, θολοσκέπαστον καὶ, κατὰ τὸν Τιμόνην,
κτισμένον ἐκ πλίνθων καὶ λίθων ἀμαξιαίων, διαιρούμενον δὲ εἰς ἑξ ὁγ-
χας ἢ σηκοὺς, καὶ ἔχον 14 ποδῶν μῆκος καὶ 12 πλάτος, ὕμνησεν ἐν τοῖς
Ἀργοναυτικοῖς αὐτοῦ ὁ Οὐαλέριος Φλάκκος διὰ τῶν ἐπομένων ὠραίων
στίχων :

» Littore in extremo spelunca adparuit ingens,
» arboribus super et dorso conlecta minanti (etc)«.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἄλλοτε ἦτο πολὺ εὐρυχωρότερον. Ὁ Γύλλιος ἔδεν τὸ ἐ-
γνώριζε. Λέγεται δὲ ὅτι ἐπὶ Σουλτάν - Σελήμ (;) εὐρέθη ἐν αὐτῷ θησαυρὸς,
ἀφ' οὗ ἐπεκράτησε καὶ τὸ ὄνομα (Ματζάρ - ἄλτυν) εἰς τὸν τόπον.

Τὸν λιμένα δὲ καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἱεροῦ κλείει ἐκ μεσημβρίας τὸ
ἀκρωτήριον Ἀργυρώνιον, κληθὲν οὕτω, κατὰ τὸν Διονύσιον, διὰ τὸ
χρήμασι πολλοῖς ὠνηθῆναι (1), καὶ γραφόμενον ὑπὸ τοῦ Γυλλίου, ἐάν
ἔδεν ἦνε σφάλμα, καὶ Ἀργυρόνικον, καλούμενον δὲ νῦν

Ματζάρ - μπουρνού,

εἴτε διὰ τὴν προειρημένην τοῦ θησαυροῦ αἰτίαν, εἴτε διὰ τινὰ διάβασιν ἢ
καὶ διαμονὴν ἐνταῦθα Οὐγγρων (Ματζάρων), εἴτε καὶ διὰ τινὰ μεταξὺ τῶν
φλωρίων Ματζάρ καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀργυρωνίου ἀναλογίαν, ἢ, πιθα-
νώτερον τούτων ὅλων, διὰ τὸ ποτίζον τοὺς ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμουμένους
κῆπους ἀένναον ῥεῖθρον (μάι - τζάρ), περὶ οὗ προείπομεν. Ἡ γωνία
δὲ, ἣν σχηματίζει τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, ἐκτεινόμενον εἰς πλάτος 900
σχεδὸν βημάτων, καὶ ἀντικρύζον τῇ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης κοιλότητι τοῦ Βα-
θέος Κόλπου, εἶνε ἡ πρώτη κανονικῶς προέχουσα ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, ὅς
τις, τείνων τέως πρὸς δυσμὰς, κάμπτεται ἀπ' αὐτοῦ πρὸς ἀνατολάς. Ἡ
δὲ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ λιμένος τοῦ Ἱεροῦ ἀκτὴ εἶνε, λέγει ὁ Γύλλιος,
ἀδιόδευτος διὰ τὰ ἐπικρεμάμενα ἀπόκρημνα καὶ πετρώδη ὄρη.

Ἐπὶ δὲ τῆς πετρώδους καὶ ἀποτόμου αὐτοῦ κλιτύος, τῆς κλειούσης ἀπ'
ἀρχτοῦ τὸν καλούμενον κόλπον Μουκάποριν, ἐπὶ μετρίας τινὸς ἐπιπέδου
ἐκτάσεως, ὠμαλισμένης ὅσον χωρῆσαί τι κτίριον, ἐσώζοντο ἐτι ἐπὶ Γυλ-
λίου τὰ ἐρείπια τοίχων ναοῦ ἀρχαίου, καὶ κίονες ἐρριμμένοι χαμαί, ὧν
ἓνα, Θηβαίου λίθου, μετεκομίσατο ὁ Σουλτάν - Σουλεϊμάν εἰς τὸ, τότε
κτιζόμενον, φερώνυμον αὐτοῦ τζαμίον. Τὰ ἐρείπια ταῦτα, κατὰ τὴν εἰ-
κασίαν τοῦ συγγραφέως τούτου, ἀνῆκον εἰς τὸν, ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ

(1) Ὁ Γύλλιος, ἀπορῶν περὶ τῆς ὠνῆς ταύτης, αἰτιολογεῖ αὐτὴν διὰ λόγων ἐπίσης, ἐμοὶ
γεῦν, ἀκαταλήπτων.

μεγαλοπρεπῶς ἀνοικοδομηθέντα ἢ ἀνακαινισθέντα (ἐκ τῶν ἐρειπίων πιθανῶς τοῦ Οὐρίου Διὸς), ναὸν τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος, τοῦ ὁποίου τὸ μοναστήριον ἐχρησίμευσεν ὡς λωδοκομεῖον. Ἀπέχουσι δὲ ὀλίγα βήματα πρὸς μεσημβρίαν τοῦ προειρημένου σπηλαίου, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ὑπάρχει δεξαμενὴ ἢ κινστέρνα, καλουμένη ὑπὸ τῶν Τούρκων Δ οὐ ν - μ π ο υ λ δ ο ὡ μ - σ ο υ γ ι ο ὡ . Οἱ δὲ κίονες τοῦ Γυλλίου ἔδεν ὑπάρχουσι πλέον.

Εἰς τοὺς πρόποδας δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ὑψοῦται τὸ ἀπὸ τοῦ ὄρους Ἰούσα παρωνυμούμενον ὀχύρωμα, περὶ οὗ ἐφεξῆς. Ἐνταῦθα, κατὰ τὸν Χάμμερ, ἔκειτο καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἀρχιστρατήγου, κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου Ἱεροῦ, οὐκ ἐλάττων τοῦ ἐν ταῖς Ἑστίαις, ἀντικρύζων δὲ τῷ ἐπὶ τῆς ἀντιπέρας ἀκτῆς ἐν τῇ Κατασχέπῃ. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ Χωνειάτης ἔδεν προσδιορίζει εἰς ὁποτέραν τῶν τοῦ Βοσπόρου ἀκτῶν ἔκειτο ἡ μονὴ αὕτη ἢ ἐν τῇ Κατασχέπῃ (γραφομένη ἐν ἄλλοις καὶ ἀπλῶς Σ χ έ π η), ἀμφιδάλλω Α', ἐὰν ὁ ναὸς οὗτος ἦν ὁ αὐτὸς τῷ, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, ὑπὸ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ ἰδρυθέντι, » περὶ που τὸ τοῦ Πόντου στόμα, εἰς φροντιστήριον ἱερὸν, καθ' » δ τῶν τότε μοναστῶν ἡθροικῶς τοὺς ὀνομαστοτάτους, πάντη μοναδικόν » καὶ ἀπράγμονα βίον μετιέναι προεμηθεύσατο, πᾶσαν αὐτοῖς τὴν δίαίταν » ἐκ τῶν βασιλικῶν χρυσῶνων ἐπιμετρήσας (1)· καὶ Β', ἐὰν ἔδεν ἦνε μᾶλλον ὁ αὐτὸς τῷ ἐν τῇ κατὰ τὸν Καριπτζέ Μονῇ τοῦ Ἀγίου Ταρασίου, ὅπου περιωρίσθη τὸ πρῶτον, ἐξωσθεὶς τῆς πατριαρχείας, ὁ Ἱερὸς Φῶτιος.

ἘΝΤΑῦΘΑ, κατ'ἀντικρὺ τοῦ Μπουγιούχ - δερὲ, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος, ὃν σχηματίζει ἐνθεν μὲν ὁ Βόσπορος, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὸ στόμιον τοῦ Πόντου, ὑψοῦται τὸ δικόρυφον ὄρος, τὸ καλούμενον κοινῶς τοῦ Γίγαντος, Τουρκιστὶ δὲ

Ἰούσα-δαχγύ,

ὄρος τοῦ (Προφήτου) Ἰωσία ἢ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ὃν φρονοῦσιν υἱὸν τοῦ Νῶε, ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τοῦ ὁποίου, καλουμένης τὸ πάλαι Ν ῶ τ α Ἡ ρ α χ λ έ ο υ ς , καὶ ὑψουμένης καθέτως κατὰ 112, ἢ, κατὰ τὸν Ἀνδρεώσσην καὶ Χάμμερ, 186 ἢ 180 μέτρα ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ὑπάρχει, ἐν τῷ μέσῳ πυκνοῦ δενδρῶνος δαφνῶν καὶ ἄλλων δενδρυλλίων, μονήδριόν τι (τεκχές) Τουρκοκαλογήρων, καὶ ἐντὸς τῆς πε-

(1) Συνιστῶ εἰς τὴν μετὰ προσοχῆς καὶ χωρὶς προκαταλήψεως μελέτην τοῦ εὐσεβοῦς ἀναγνώστου ὅσα κατὰ τοῦ κτηματικοῦ καὶ πολυπράγμονος βίου τῶν μογαχῶν ἐκτίθουσιν ὁ Χωνειάτης, προτιμῶν τὴν ἐκ τοῦ δημοσίου τροφοδοσίαν αὐτῶν καὶ τὴν ἐν ἀποκριμέναις θέσειν ἐγκαθίδρυσιν τῶν μοναστηρίων.

ριοχῆς αὐτοῦ κεῖται τὸ λεγόμενον Μνημα τοῦ Γίγαντος ἡ Ἑλλη-
νος, καὶ παλαιόθεν Κλίνη Ἡρακλέους (διότι, καθὼς ἐν τῷ ἀρχαίῳ
Ἰνδικῷ κόσμῳ τὰ ἔχνη τοῦ Βούδδα, οὕτω καὶ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ τὰ τοῦ
Ἡρακλέους, δείκνυνται πανταχοῦ), ἀνακαλυφθὲν πρὸ 300 ἐτῶν ὑπὸ πινων
ποιμένων τοῦ χωρίου Καβάκ. Ἔστι δὲ κρηπὶς τις ἐκ λίθων τετραγώνων,
εἴκοσι ποδῶν μήκους, καὶ πέντε πλάτους (1), κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-
-Ὁσμάν, ὡς καὶ τὸ Μεστίζίδιον, ὅπερ ἀνεκαίνισεν ὁ ἐν ἔτει 1761 ἀποθανὼν
βεζίρης Μεχμέδ-Σαῖδ, υἱὸς τοῦ Μεχμέδ-ἐφέντη, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄ-
νομα Γιρμί-Σεκίζ, διότι, εἰκοσιοκταετῆς μόλις, ἐστάλη πρέσβυς εἰς Πα-
ρισίους. Εἰς τὴν μίαν δὲ τοῦ μνήματος ἀκρὰν, ἐπέχοντος ὅλον σχεδὸν
τὸ τοῦ περιβόλου μήκος, καὶ ἀπέχοντος τῶν τοίχων τρεῖς πόδας, ὑπάρ-
χει θυμιατήριον ἐπὶ τμήματος κίονος· παρὰ τὴν θύραν δὲ τῆς εἰσόδου, τὸ
κουτίον διὰ τὰς χρηματικὰς συνδρομὰς, ὅλως προαιρετικὰς. Περὶ τοὺς
κλάδους δὲ τῶν πεφυτευμένων περὶ τὸν τάφον δενδρυλλίων, καθὼς καὶ
εἰς τὰς κιγκλίδας τῆς θυρίδος τοῦ πλησίον μικροῦ εὐκτηρίου, κυματίζουσι
πληθος ποικιλοχρῶν ῥακίων, ἅπερ κρεμῶσι συνήθως οἱ συρρέοντες εὐ-
λαβεῖς Μουσουλμάνοι, πιστεύοντες ὅτι συναποτίθενται μετ' αὐτῶν καὶ τὴν
βασανίζουσιν αὐτοὺς ἢ τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν νόσον. Ἄλλ' ὅτι μὲν, κα-
θόσον τὰ ῥάκη ταῦτα διαλύονται ὑπὸ τῶν ἀνέμων, συνδιαλύεται καὶ τὸ
νόσημα, εἶν' ἀμφίβολον· ὅτι ὁμως, ἐν καιρῷ μάλιστα πανώλους, μετὰ
τῶν ἀρωματικῶν ἀτμίδων τῆς νάρδου καὶ τῆς μυρσίνης, αἱ τινες σκιάζου-
σι τὸ ἐρημητήριον, διαδίδεται ἀπὸ τῶν ῥακίων τούτων καὶ τὸ μῖasma
ἐνίοτε τῆς ἐπιδημίας, εἶνε πάνυ πιθανόν.

Τὸ μνημα τοῦτο (ἐὰν ὑποτεθῇ καὶ τῷ ὄντι μνημα) εἶνε, κατὰ τὴν γνώ-
μην πολλῶν περιηγητῶν, τὸ τοῦ Ἀμύκου, βασιλέως τῶν Βεδρύκων, κα-
ταπυγμαχθέντος ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκου, ὅς τις, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ
Οὐαλερίου Φλάκκου, ἦτο τῷ ὄντι Γίγας, ὁποῖος καὶ ὁ ἀναφερόμενος ὑπὸ
τοῦ Ἀρρίανου, Ἄρας ὁ Βέβρυξ, ἔχων ὀκτὼ πηχῶν ὕψος, καὶ πλάτος ἀ-
νάλογον. Ἄλλως τε, κατὰ τὰς σωζομένας μυθώδεις παραδόσεις παρὰ τοῖς
Τούρκοις, τὰ περὶ τοῦ γίγαντος αὐτῶν τούτου θρυλλούμενα συμφωνοῦσι
πρὸς τὰ περὶ Ἀμύκου.

Πλησίον δὲ τοῦ μνήματος εἶνε φρέαρ ἀρίστου ὕδατος, καὶ ἀντικρὺ τοῦ
τεκχέ κισκίου τερπνότατον.

ὑπὸ τὸν δεύτερον δὲ τοῦ ὄρους μαστὸν, ἔχοντα ὕψος 64 μέτρων, κεῖ-
ται παρὰ τὸν αἰγιαλὸν τὸ φρούριον τοῦ Ἰούσα, προασφαλίζον μετὰ τοῦ
ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς φρουρίου τοῦ Δελή-Ταλιάν ἢ Τελλή-τάμπια
τὸ, ἀρκετὰ στενούμενον ἐνταῦθα, τοῦ Βοσπόρου μέρος. Τὸ ἐχύρωμα

(1) Κατὰ δὲ τὸν Τιμόνην, 20 ποδῶν μήκους καὶ 4 πλάτους.

τοῦτο, ὠπλισμέναν δι' 23 πυροβόλων καὶ 12 ὀλμων, κατεσκευάσθη τῷ 1795 ὑπὸ τοῦ ὀχυρωματοποιοῦ Meunier.

Ἡ πρὸς ἄρκτον τοῦ μνήματος ὁδὸς φέρει πρὸς τὸ Ματζάρ-μπαγτσεσί καὶ τὸ θολοσκέπαστον σπήλαιον, καθὼς καὶ πρὸς τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος, περὶ ὧν προείπομεν. Ἐὰν θελήσῃ δέ τις ἔνα ὑπάγη ἐντεῦθεν διὰ ξηρᾶς ἄχρι τοῦ στόματος τοῦ Εὐξείνου, ἀκολουθεῖ σχολιὰν μὲν τινα ἀτραπὸν, συμμεταβαλλομένην πρὸς τὰς διαφόρους τοῦ γηπέδου κλίσεις καὶ ἀνυψώσεις, σκιαζομένην δὲ σχεδὸν καθ' ὀλοκληρίαν ὑπὸ συκομορεῶν, ζιζυφεῶν, ροιῶν, κερατωνιῶν καὶ δαφνῶν παντὸς εἶδους. Ἐνίοτε δὲ διοδεύει μεταξὺ δύο χλοερῶν τοίχων, περιπεπετασμένων διὰ ποικίλων ἐρπυστικῶν ἢ περιπλοκοειδῶν ἀνθηφόρων θάμνων, τῶν ὁποίων οἱ ἀνθεμόεντες κόρυμβοι, κατασειόμενοι ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὁδίου, προσφέρουσιν εἰς αὐτὸν προχείρους ἀνθοδέσμας, προητοιμασμένας ὑπὸ τῆς φύσεως. Πλησίον δὲ τοῦ βουνοῦ εἶνε τὸ Σουτλουτζέ (1), περίπατος χαρίεστατος, σκιαζόμενος ὑπὸ συμπλέγματος ἀγρίων φουντωτῶν δένδρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνεται τις φιλύρα μεγαλοπρεπεστάτη. Ἀριστερόθεν δὲ πρὸς τὸ Ματζάρ-μπαγτσεσί, βράχοι πελώριοι, λατομούμενοι διὰ τὰς οἰκοδομὰς τῆς βασιλευούσης, καὶ πρὸς δεξιὰν αὐτῶν πλῆθος σικκῶν. Παρὰ δὲ τὸν αἰγιαλὸν εἶνε ἀσβεστουργεῖα, διότι τὸ ὄρος εἶνε τιτανῶδες ὄλον.

Ἀπ' αὐτοῦ δὲ φέρουσι πρὸς τὸ ὄρος δύο ἄνοδοι, ἡ μὲν ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Χουνκιάρ-ἰσκελεσῆ, ὁμαλωτέρα τῆς ἐτέρας, ἀκολουθοῦντος τοῦ ὁδοιπόρου τὴν μεταξὺ Τοκατίου καὶ τοῦ ἐνταῦθα Κιαχγὰδ-χανὲ ἀμαξιτόν· ἡ δὲ ἀπὸ τῶν ἀσβεστουργειῶν καὶ τῆς μικρᾶς κοιλάδος τοῦ Οὐμούρ-γιαρῆ, περιτεινομένη παρὰ τὰς πλευρὰς τοῦ ὄρους, κατ' εὐθείαν μὲν, ἀλλὰ διὰ τραχείας καὶ ἀρκετὰ σχολιάς καὶ στενῆς ἀτραποῦ, πεζῇ μόνον ὁδυσίμου, πλὴν εὐαρέστου καὶ κατὰ διαστήματα σκιαζομένης, ἐν μέσῳ κομάρων, πρίνων καὶ ἄλλων ἀρωματικῶν θάμνων.

Ἀπὸ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ ὄρους, ἀπὸ τῆς ὁποίας οἱ Δερβίσαι προαναγγέλλουσι τὴν βροχὴν, ὅταν ἴδωσι μελανίαν τινα ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος τοῦ Πόντου, ἡ θεὰ εἶνε τόσον λαμπρὰ, ὥστε ἀποζημιοῖ πληρέστατα τὸν κοπιάσαντα ὁδοιπόρον. Καθότι, ἐνθεν μὲν καταφαίνεται ὁ Πόντος καὶ αἱ εὐφοροὶ πεδιάδες τῆς Βιθυνίας· ἐνθεν δὲ ἡ ΚΠ καὶ ὁ Βόσπορος· καταντικρὸν δὲ ἐπὶ τῆς Θρακικῆς παραλίας, αἱ ὠραῖαι κοιλάδες τῶν Θεραπειῶν καὶ τοῦ Βαθυκόλπου, ἧς τὰς μὲν ἐκατέρωθεν πλευρὰς σκιάζουσι δάση καστανεῶν, ποτιζομένων ἀεννάως ὑπὸ τοῦ Βαθέος-Ρύακος, τὴν δὲ κορυφὴν περιστέφει, φαινόμενος ὡς μετέωρος, ὁ μέγας τοῦ Πύργου ὑδραγωγός.

(1) Ἰδεῖ προσωτέρω.

Πρὸς δὲ τὰ μεσόγεια ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς ὀφρύος τοῦ ὄρους διάφορα τερπναὶ κοιλάδες, αἱ μὲν πρὸς τὸν Εὐξείνιον Πόντον, αἱ δὲ πρὸς τὸν Βόσπορον, σχιαζόμεναι οὐχὶ πλέον ὑπὸ βαλανιδεῶν καὶ καστανεῶν, καθὼς αἱ ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν αὐτῶν Θρακικῆς ἀκτῆς, ἀλλ' ὑπὸ σκίνων καὶ κομαρέων καὶ ἄλλων ἀρωματικῶν θάμνων. Εἰς δὲ τὰ κοιλώματα τῶν φαράγγων τούτων εὐρίσκει τις πανταχοῦ δρόσον καὶ σκιὰν καὶ βυάκια ἀένναα περίξ διαφόρων Τουρκικῶν χωριδίων, ὅποια τὸ Ἀμπδουλάρ, τὸ Ἀκ-μπαμπά, τὸ Τσεκῆ-δερε κτλπ.

Τὸ ὄρος τοῦτο τοῦ Γίγαντος, συνεχόμενον, ὡς προείπομεν, μετὰ τῶν ὀρέων τῆς Βιθυνίας, καταλήγει, ἐνθεν μὲν καὶ πρὸς ἄρκτον, εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ματζάρ-μπουρουν· ἐνθεν δὲ καὶ πρὸς μεσημβρίαν, εἰς τὸ ἀκρωτήριον Μεζάρ ἢ Σελδί-μπουρουν. Μεταξὺ δὲ τῶν ἀκρωτηρίων τούτων ἀμφοτέρων σχηματίζεται ὁ μικρὸς ὄρμος τοῦ χωριδίου

Οὐμουρ-γιαρῆ ἢ Οὐμουρ-κιοῦ,

τὸν ὅποιον ἰδοὺ πῶς τοπογραφεῖ ὁ Γύλλιος. » Ἀπὸ τῆς τοῦ Ἱεροῦ ἡῤ-νος ὁδεύσας περὶ τὰ 400 βήματα, διὰ τινος στενῆς ἀτραποῦ, τετμημένης ἐν μέσῳ ἀποτόμων καὶ κρημνωδῶν κλιτύων, ἐφθισα (λέγει) εἰς μικράν τινα κοιλάδα, κειμένην ἐν μέσῳ τῇ πλάτει τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀργυρωνίου, ὅπου ὑπάρχει ἀγίασμα τῆς Ἀγίας Γαλατίνης (1), καὶ κόλπος οὐ μέγας ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ἄλλοτε, ὥς μοι εἶπον, καὶ λιμὴν, ὠχυρωμένος προχυμαίᾳ, κρημνισθεὶς οὐ πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων. » Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ μὲν συγγραφεὺς οὗτος πρῶτον κόλπον μετὰ τὸ Ἀργυρώνιον ἀναφέρει τὸν τῆς Συκῆς, τὴν ὁποίαν ὅμως, καὶ θέλοντος αὐτοῦ καὶ μὴ θέλοντος, τοποθετητέον εἰς τὸ ὁμώνυμον Ἰντζιρ-κιοῦ· ὁ δὲ Διονύσιος λέγει ὅτι μετὰ τὸν, λίαν βαθὺν καὶ εὐλίμενον κόλπον Μουκάποριν (ὃν ὁ Γύλλιος ὀνομάζει μέγαν), ἐστὶν ἄκρα Ἀετόρυγχον· ὁ δὲ Προκόπιος, εὐθὺς μετὰ τὸν τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος ναὸν, τοποθετεῖ τὴν καλουμένην ἀκτὴν Μωκάδιον, ἃς προσπαθήσωμεν ἵνα συμβιβάσωμεν, καθ' ὅσον ἐνδέχεται, τὰς ἀντιφατικὰς ταύτας περιγραφὰς πρὸς τὴν φύσιν αὐτῇ τῶν τόπων καὶ πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον.

Καὶ πρῶτον ἀκούσωμεν τὸν Προκόπιον: » Τοῦ δὲ χώρου τούτου ἐγγὺς, » ὃν καὶ νῦν Ἱερὸν ὀνομάζουσιν, ἀκτὴ τίς ἐστι, Μωκάδιον ὄνομα. » Ἐκ τούτου ὁ μὲν Γύλλιος συμπεραίνει ὅτι ἡ ἀκτὴ αὕτη εἶνε φυσικῶς μεταξὺ Ἱεροῦ καὶ Ἀργυρωνίου· ὁ δὲ Τιμόνης εἶναι λέγει τὸ νῦν καλούμενον Χα-διάρ-τασύ. Τὸν δὲ Μουκάποριν κόλπον, ἐγγίζοντα, κατὰ τὸν Γύλλιον,

(1) Ποίας ταύτης, ἀγνοῶ. Παραβάλλον ὅμως τὸ Τουρκικὸν ὄνομα τῆς προειρημένης τοποθεσίας Σουτλουτζέ, πρὸς τὰ περὶ Γαλακρήνης εἰρημένα καὶ ῥηθισμένα, συμπεραίνει ὅτι ὁ σοφὸς Γύλλιος συνέχευε τὰ τε ὀνόματα καὶ τὰς θέσεις, δι' ἄγνοιαν τῶν γλωσσῶν.

τῇ τοῦ Μωκαδίου ἀκτῇ, ὁ Διονύσιος τοποθετεῖ μετὰ τὴν Μαινομένην Δάφνην. Ἐκ τούτων εἰκάζων, φρονῶ Α', ὅτι τὸ παράδοξον ὄνομα Μουκάπορις (1) εἶναι φαίνεται ἐσφαλμένον, εἰ καὶ ὁ Διονύσιος παράγει αὐτὸ ἀπὸ τινος Βιθυνῶν βασιλέως, καὶ Β', ὅτι τὸ Μωκάδιον, ἐὰν ὑποτεθῇ καὶ τοῦτο ὀρθόν, εἶνε ἴσως παραφθορὰ μᾶλλον τοῦ Ἀμύκου Λιμένος (2), ὅπου εἶχον ἀράξῃ οἱ Ἀργοναῦται, καὶ ὅπου ὑπῆρχε καὶ ἡ Μαινομένη Δάφνη. Ἐπομένως, ἐὰν προσυποτεθῇ ὅτι ἀμφότερά εἰσιν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ, τότε τοῦτό ἐστι τὸ Οὐμούρ - γιὰρ, ἀρκεῖ μόνον 'να ἐξακριβωθῇ ἐὰν εἰς τὸν μικρὸν αὐτοῦ κόλπον ἐφαρμοζῶνται ὅσα περὶ μεγέθους καὶ βάθους τοῦ Μουκαπόριδος κόλπου λέγουσιν, ὡς προσέπομεν, ὁ τε Διονύσιος καὶ ὁ Γύλλιος. Τούτου δὲ ἅπαξ τεθέντος, τότε τὸ ἀκρωτήριον Ἀετόρυγχον, κληθὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ σχήματος, πετρῶδες ἅπαν καὶ θαλάσση ἀγχιβαθεῖ περικλυστον, εἶνε ἀναντιρρήτως τὸ

Σέλβι ἢ Μεζὰρ-μπουρνού,

τὸ κλεῖον ἐκ μεσημβρίας τὸν τοῦ Οὐμούρ - γιὰρ κόλπον.

Ἀλλὰ ποῦ ἔκειτο τότε ἡ Μαινομένη Δάφνη; Ταύτην τὸ κατ' ἀρχὰς ὁ Γύλλιος, ἐκ τοῦ Διονυσίου παραχθεὶς, ὠρμήθη, λέγει, τοποθετῆσαι ἐν τῇ τῆς Ἀγίας Γαλατίνης κοιλάδι· ἀλλ' ἀπέτρεψεν αὐτὸν τὸ κείμενον τοῦ Ἀρρίανου, λέγοντος (3) ὅτι ἀπέχει αὕτη τοῦ Ἱεροῦ 40 στάδια (4), ἐν ᾧ ἡ τῆς Ἀγίας Γαλατίνης κοιλάς ἀπέχει αὐτοῦ μόνον 20. Ὅστε θέλομεν εὔρει αὐτὴν ἐν τῷ τοῦ Μηλουδίου κόλπῳ, ἐὰν καθεῖθεν ὁδὸν ἐκτοπίσῃ αὐτὴν ἢ σειρὰ τοῦ λόγου πολὺ μακρότερον.

Ἡ δὲ αὐλὴ τοῦ Ἀμύκου, ἐὰν ὅδὸν χριθῇ τοποθετητέα ἐπὶ τῆς Προποντίδος παρὰ τὴν Χαλκηδόνα, καθὼς θέλομεν προσπαθήσῃ 'να ἀποδείξωμεν, ὑπὸ ποδηγέτην τὸν Ἀπολλώνιον, ὅταν φθάσωμεν ἐκεῖ, οὐδαμοῦ καταλληλότερον δύναται 'να τοποθετηθῇ, παρὰ εἰς τὸ

Χουνκιὰρ-ἰσκειλεσί,

τὸ τερπινότατον τοῦτο παραθαλάσσιον δάσος, τὸ πρὸς βασιλικὴν ἀληθῶς

(1) Ὅπερ εὐρηται γραφόμενον καὶ Μουκόπορις, καὶ, ἵνα μὴδὲν ἐλλείπη ἀηδίας, καὶ Μονόκωλος, οὗ τὸ κακέμφατον κακίζων ὁ Γύλλιος, ἐτυμολογεῖν πειράται αὐτὸ ἀπὸ τοῦ μονοκίτου, τοῦ ἐνταῦθα νεωστί, καθὰ ἐλέγτο, λατομηθέντος. (2) Portus Amyci, κατὰ τὸν Πλίνιον, Κεφ. ΚΓ'. (3) Ἀρρ. Περίπλ. . . . (4) Ὁ δὲ Ἀνώνυμος, ὁ συνεκδοκόμενος τοῖς Μικροῖς Γεωγράφοις, λέγει ὅτι 'Ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου, ἐν ᾧ τὸ στόμα τοῦ Πόντου, εἰς λιμένα Δάρης τῆς Μαινομένης, τὸν νῦν λεγόμενον Σωσθίνην, στάδια π', μιλιαί, L. 5' α.

ἐνδιαίτησιν ἀνέκαθεν ὑπὸ τῆς φύσεως προσδιωρισμένον, ὅπου ἦσαν ποτε καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων θερινὰ ἀνάκτορα καὶ ἐνηθητήρια, τὰ καλούμενα τοῦ Μηλουδίου, ἐν οἷς ἔτυχε διατρίβων, κατὰ τὸν Χωνειάτην, Ἀνδρόνικος ὁ τύραννος, ὅτε ἡ κατ' αὐτοῦ ἐπηγέρθη στάσις ὑπὸ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου.

» Ἡ εὐρυχωροτάτη καὶ ὁμαλὴ κοιλάς, ἡ περιστέφουσα τὸν βασιλικὸν τοῦτον κόλπον, χωριζόμενον τοῦ μὲν πρὸ αὐτοῦ διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀστορύγχου, τοῦ δὲ μετ' αὐτὸν, διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου, ὅπερ ὁ Γύλλιος ὀνομάζει Τοῦρχον ἢ Τουρρικὸν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ παρονομάζει καὶ τὸν κόλπον ὀλόκληρον, καὶ ἀντικρύζοντα τῷ Φαρμακίᾳ, μείνασα (λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος), ἐπὶ ἑκατὸν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἔτη, ἀκαλλιέργητος, καὶ ἀποδασωθείσα, μετεβλήθη εἰς ἄλσος, ἀνειμένον τῷ αὐτοκρατορικῷ κυνηγεσίῳ. Ἐν μέσῳ δὲ τῷ κόλπῳ εἰσβάλλει ῥύαξ, στρέφων μυλῶνας καὶ σχηματίζων ἕλος, κεκαλυμμένον δάσει καλάμων, οὗ τὸ στόμιον γεφυρίῳ διαβατόν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀκτῆς προέχει ἀποβάθρα ξυλίνη, δι' ἧς ὁ Σουλτάνος διαβαίνων τὸ θαλάσσιον τέλμα, κάτεισιν εἰς περίπτερον, σκιαζόμενον δάσει ἄλλων τε δένδρων, μάλιστα δὲ πλατάνων ἀμφηρεφῶν τε καὶ ὑψιπρέμων. Ἀπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς δ' ἀποβάθρας ταύτης παρνομάσθη καὶ ἅπασα ἡ κοιλάς «.

Τὴν κοιλάδα ταύτην, ποτιζομένην ὑπὸ διαυγεστάτων καὶ ἀφθόνων ὑδάτων, ἅπερ συρρέοντα πανταχόθεν διὰ δαφνηρεφῶν λαβυρίνθων εἰς τὸν διερχόμενον αὐτὴν ῥύακα, διατηροῦσι χλοάζον δι' ὅλου σχεδὸν τοῦ ἔτους τὸ ἑδαφὸς τῆς, ὅπου ἅπασαι αἱ αἰσθήσεις ἡδυπαθοῦσι συγχρόνως, ὅπου τὸ κελάρυσμα τῶν ῥυάκων καὶ τὸν ψιθυρισμὸν τῶν ὑπὲρ αὐτοὺς περισειομένων ὑπὸ τῆς καθαρᾶς θαλασσίας αὔρας πτελεῶν, φιλυρῶν καὶ λεύκων, ἃς οὐδέποτε προσήγγισε πέλεκυς ὑλοτόμου, διακόπτουσι μόνοι τῆς ἀηδόνος, ἢ τῆς ὑπολαίδος, ἢ τῆς τρυγόνος οἱ λιγυροὶ φθόγγοι, οὐδεμία γραφὴς δύναται νὰ ἀπεικονίσῃ, καὶ αὐταὶ δὲ τῶν κήπων τοῦ Ἀλκινόου, καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Κνίδου, καὶ τοῦ ἄντρου τῆς Καλυψοῦς αἱ περιγραφαὶ μένουσιν ὀπίσω τῆς ἀληθείας. Ἀπὸ τῆς κοιλάδος ταύτης τὰ κελαδιστικά πτηνὰ ἔδεν ἀποδημοῦσι· διότι τοῦ κυνηγοῦ οἱ ἐξολοθρευτικοὶ μολυβδόκοκκοι ἔδεν ματαιοῦναι τὴν ἐπιγονὴν τῶν τὴν δὲ μονοτονίαν τῆς χλόης καὶ τὸ κυαναυγὲς τοῦ ἐρίζοντος ποικίλλουσι κατὰ διαστήματα κρῆναι, ἀπλούστατα ἐκ λευκοτάτου μαρμάρου πεποιημένα, ἢ ὁ τύμβος εὐλαβοῦς πινος Μουσουλμάνου, ἐκλέξαντος, ὡς αἰώνιον αὐτοῦ ἄσυλον, τὸ μέρος, ὅπου καὶ ζῶν ἀπελάμβανε τῶν προτελείων τοῦ Παραδείσου. Ἐδῶ συνέταξε μέρος τοῦ ποιήματος αὐτοῦ, ἐπιγραφομένου, L' Imagination, ὁ μουσόληπτος αἰοδὸς τῆς ωραίας φύσεως, καὶ τοῦ Οὐίργιλίου γλαφυρὸς ἑρμηνεύς. Καὶ τῷ ὄντι, τίς ἄλλος τόπος ἀρμοδιώτερος πρὸς τοιαύτας ποιητικὰς ἐμπνεύσεις!

Ἰπὲρ τὰς κορυφὰς δὲ τῶν καρῶν καὶ καστανῶν ὑψοῦται ἐπὶ κρηπίδος, ἣν διακόπτει ὁ ῥυαξ, τὸ κομψότατον ἐργαστάσιον τοῦ χαρτοποιείου, ἀνεγερθὲν τῷ 1805 ὑπὸ τοῦ φιλολαοτέρου τῶν ἡγεμόνων Σελήμ τοῦ Γ', ὡς πρωτόλειον τῆς μόλις τότε διαυγαζούσης ἐποχῆς τῶν βιωφελῶν μεταβρυθμίσεων τῆς Τουρκίας. Τὸ Τουρκικὸν χαρτίον ἐπρομήθευσεν ἀνέκαθεν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν ἡ Οὐνετία, καὶ ὑπερωφελεῖτο. Ἐπὶ Σουλτάν-Μαχμούδ δὲ τοῦ Α' εἶχεν ἀνεγερθῆν' ἐπὶ τῶν ποταμῶν τοῦ Κιαχγάδ-χανῆ (Κυδάρεως καὶ Βορδύσου) τὸ καὶ πρότερον ὑπάρχον ἐκεῖσε Χαρτοποιεῖον (Chartararia), ἀλλὰ ἔδεν ἐτελεσφόρησεν. Ὅθεν ὁ Σουλτάν-Σελήμ, προτιμήσας τὸ μέρος τοῦτο, ἀνέθετο τὴν διεύθυνσιν τοῦ καταστήματος τούτου εἰς τὸν Μπεϊτζῆ-ἐφέντην (;), χρηματίσαντα ἔπειτα ὑπουργὸν ἐπὶ Μουσταφᾶ-Μπαϊρακδάρου, ὃς τις, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Σελήμ-ἀγά, Βρεττανῶ τὴν καταγωγὴν, ἐπέτυχεν εἰς βαθμὸν ὥστε τὸ Χαρτουργεῖον τοῦτο ἐπρομήθευσεν ἄχρι πολλῶν ἐτῶν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Κράτους δαπανωμένων χαρτίων. Μεταποιηθὲν δὲ μετὰ καιρὸν εἰς ἐργουργεῖον, ἐγκυατέλειφθη παραμεληθὲν ἐπὶ τέλους. Ἐνταῦθα ἐστρατοπέδευσαν ἱκανὰς ἐβδομάδας τῷ 1157 οἱ ὑπὸ Λουδοβίκον τὸν Ζ' Σταυροφόροι, οἱ δὲ καταλλάττει τῆς Πρωτευούσης συνέδραμον περὶ αὐτοῦς οἵτινες ὅμως, ἀντὶ τοῦ προσδοκώμενου κέρδους, διήρπασαν τὰς τραπέζας τῶν, καὶ τοὺς ἐστεῖλαν ἵνα πληρωθῶσιν ἀπὸ τοῦ θησαυροφυλακίου τοῦ Αὐτοκράτορος.

Ἐδῶ ὑψώθη καὶ τὸ ἐκ λίθου μνημεῖον, φέρον, ἐνθεν μὲν, ἐγκεχαρᾶγμένον τὸ ἔτος τῆς ἀναχωρήσεως τῶν, ἐνταῦθα σκηνοσάντων τῷ 1833, Ῥωσικῶν στρατευμάτων, συμποσούμενων εἰς δεκακισχιλίους ἄνδρας, ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Μενουαβιέρ, σταλέντων δὲ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ τῶν Ὀσμανιδῶν θρόνου, ἀπειλούμενου ὑπὸ τῶν ὀπλων τοῦ Ἡβραῆμ-πασσᾶ τῆς Αἰγύπτου· ἀφ' ἑτέρου δὲ τετράστιχόν τινα Τουρκικὴν ἐπιγραφὴν εἰς δημῶδες ὕφος, ποίημα τοῦ διασήμου Περτέβ-πασσᾶ, ὑπουργοῦ τότε τῶν Ἐξωτερικῶν, ἧς ὁ ἀκροτελεύτιος στίχος ἦν

» Μυσταφίρ γκελδὶ γκιττὶ ἀσκέρι Ῥουσι (1) «.

Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἱδρύεται ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ μέρους, ὅπου εἶχε στημένῃ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ὁ Ἀρχιστράτηγος.

Ἀπὸ τοῦ Χουνκιάρ-Ισκελεσί τοπολογεῖται καὶ ἡ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας συνθήκη, ἡ συναφθεῖσα τῷ 1835.

(1) Ἰδὲ ἡ εἰς τὸ Γαλλικὸν μετάφρασις τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, καθὼς περιέχεται ἐν τῇ τῷ Δουκὸς τῆς Ῥαγούζης περιηγήσει: « Cette plaine a donné une courte hospitalité à l'armée Russe. Que cette pierre monumentale en perpetue le souvenir ! Puisse l'alliance des deux cours demeurer aussi ferme et aussi solide ! Puisse cet événement être à jamais célèbre dans les annales de l'amitié !

Κατὰ τὰς παλαιὰς δὲ διατυπώσεις τῆς ἐθιμοταξίας, δοσάκις μετέβαινεν ἐν πομπῇ ὁ Σουλτάνος τὸ θέρος εἰς τὸν παρώνυμον αὐτοῦ τοῦτον ἀπόδαθμον, ἦτον συνήθεια ὥστε ὁ τῆς Γαλλίας πρέσβυς, οὗ τινος ἦν ἐν τῇ καταντικρὺ παραλίᾳ τὸ θερινὸν ἐνδιαίτημα, ἵνα προσφέρῃ αὐτῷ ἐκλεκτὰς ὀπώρας καὶ ἄνθη μετὰ σακχαρικῶν, φιλοτιμούμενος πρὸς ἐπίδειξιν Γαλλικῆς φιλοκαλίας καὶ ἀσιατικῆς πολυτελείας. Τὸ αὐτὸ ἐπρατταν καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις κατὰ σειρὰν, ὅταν τὸ πρόκενσον (μπινίς) ἐγίνετο εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Βαθυκόλπου καὶ τὰ Σαράντα-δένδρα, καθὼς καὶ ὅλοι πάλιν ὁμοῦ, ὅταν μετέβαινεν ὁ Σουλτάνος εἰς τὸ ἐν Σταυροδρομίᾳ Τακσίμιον ἢ τὸ Σαράι τοῦ Γαλατᾶ.

Ἀκολουθῶν δέ τις τὸν ἀνάρβουν τοῦ ποταμίου, φθάνει, μετὰ μερικὰ βήματα εἰς τὴν συμβολὴν τῶν δύο ρυάκων, ὧν ὁ μὲν κατέρχεται ἀπὸ τοῦ Τοκάτ, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ Καρά-κουλάκ, κῆκεῖθεν, μετὰ 200-300 ἄλλα βήματα, κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ρυάκος τοῦ Τοκάτ, καταντᾷ εἰς τὸ στενότερον τῆς κοιλάδος, τὸ καλούμενον Τερεζί κ λὺ, μέρος τόσον μεμωμένον καὶ ἡρεμαῖον, ὥστε, ἐάν ᾖσιν αἱ δεξαμεναὶ, ὅπου συναζόμενον ἀκίνηται πρὸς ὀλίγον τὸ ὕδωρ, ὡς ἐάν ᾔθελε ἢ ἀποκοιμηθῇ ἢ ἂν ἀναπνεύσῃ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ἱεῶν καὶ πλατάνων, ᾗθελέ τις νομίσῃ, ὅτι πρῶτος αὐτὸς εἰσεχώρησεν ἕως ἧδε. Τοῦτο εἶπε τὸ

Τοκάτι,

ὅπου, κατὰ τὸν Ἑβλιά, Μαχμὺδ ὁ Β' εἶχεν ἤδη κτίσῃ κιάσκιον, τὸ ὅπερ ἐπωνόμασε Τοκάτ, διότι, ἐν αὐτῷ διατρίβων, ἔλαβε τὴν εἰδησιν τῆς ἀλώσεως τοῦ ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ ὁμωνύμου φρουρίου. Σουλεϊμάν δὲ ὁ Κανουνης ἐπεσκεύασε κατεργασθῆναι αὐτὸ, καί, τέλος, Μαχμὺδ ὁ Α' τῷ 1745-1746, μετεκόσμησεν αὐτὸ εἰς σχῆμα καὶ μέγεθος ἀνακτόρου, μετὰ λουτρῶν, παραδείσων, δεξαμενῶν κλπ., ὅπερ ὅμως, παραμεληθέντα ὑπὸ τῶν μετὰ ταῦτα Σουλτάνων, ὡς ἀπανθήσασαι ὡραιότητες, ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ χρόνου, μόλις ἀπολιπόντα ἔχνη τινὰ ἀμαυρὰ τῆς πάλαι αὐτῶν λαμπρότητος.

Αἱ κλιτύες τῶν λόφων τοῦ Τοκατίου εἶνε κατάφυτοι ὑπὸ δρυῶν, μελιῶν καὶ καστανεῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀνέχουσι ποῦ καὶ ποῦ καὶ πύξοι, καὶ δάφναι, καὶ πίτυες, καὶ κυπάρισσοι.

Ἐντεῦθεν δὲ μετὰ μίαν περίπου ὥραν, φθάνει τις εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κοιλάδος, κῆκεῖθεν, ἐάν ἀνέλθῃ μέχρι τοῦ ὁροπεδίου, δύναται, ἐάν θέλῃ, ἵνα λάβῃ τὴν πρὸς τὸ ὄρος τοῦ Γίγαντος φέρουσαν ὁδόν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἵνα ἐπανακάμψῃ διὰ τῆς παραλίας εἰς τὸ Χουνκιάρ-Ἰσκελεσί.

Ἐάν δὲ λάβῃ τὸν ῥοῦν τοῦ Καρά-κουλάκ, δηλαδὴ τὸν τῆς κυρίως κοιλάδος, δι' ὁδοῦ σχολιάς, διατεμνομένης ὑπὸ τοῦ ρυάκος καθ' ὅλας τὰς

θευθύνσεις, πλανᾶται ὑπὸ τοὺς πρίνους, τὰς κομάρους καὶ τὰς μυρσίνας, περὶ τὰς ὁποίας περιπλέκεται ἡ ἐλξίνη καὶ τὸ αἰγόκλημα, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὑψοῦται καὶ μία πίτυς. Ὅσῳ δὲ προχωρεῖ, τόσῳ ὁ δρόμος γίνεται δυσδιάγνωστος, οἱ δὲ λόφοι, νῦν μὲν συνέρχονται, νῦν δὲ πάλιν ἀπομακρύνονται, κατάφυτοι, καὶ μάλιστα ἐν τῷ μυχῷ τῆς κοιλάδος, ὑπὸ καρῶν, μελιῶν, φιλυρῶν, πλατάνων καὶ λευκοῖτεῶν, καὶ, τέλος, φθάνει εἰς βαθυτάτην τινὰ ἐρημίαν, τὴν ὁποίαν νομίζει ἐντελῶς ἀκατοίκητον· ἀλλὰ... τάφοι τινὲς ὑποκάτωθεν τῶν δένδρων ἀναγγέλλουσι πλησιόχωρον κατοικίαν ἀνθρώπων· καὶ, τῷ ὄντι, εἰσδύων τις ὑπὸ τὰς φιλύρας καὶ τὰς λεπτοκαρύας, ἀνακαλύπτει μετ' οὐ πολὺ τὸ χωρίδιον

ΛΚ-ΜΠΑΜΠΑ,

συνωκισμένον ἐντὸς χαράδρας, ἐν μέσῳ δάσους συκῶν, ροδακινεῶν καὶ κεράσων, στεφανωμένων ὑπὸ κλημάτων.

Τὴν περίφημον λόγῳ ὑγιεινῆς κρήνην τοῦ Ἄκ-μπαμπᾶ, καλουμένην Καρᾶ-Ἰαῖλᾶκ, ἰδρύσατο, κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν, ὁ τὰ μέγιστα ἰσχύσας ἐπίτροπος (Βαλιδὲ-καχάγιας) τῆς μητρὸς τοῦ Σουλτάν-Σελήμ Γ' Ἰουσοῦφ-ἁγάς. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ χωρίου, φημιζομένου προσέτι καὶ διὰ τὰ κάστανα καὶ κεράσιά· του, ὀφείλεται εἰς τὸν πελώριον καὶ χωρὶς ἐπιγραφῆς τάφον ἀσκητοῦ τινος γέροντος (πολιοῦ πατρὸς), συγχρόνου Μεχμέδ τοῦ κατακτητοῦ, ἀποθανόντος ἐν ἀγιότητι ὑπολήψει, κειμένου δὲ κατάντιχρὸ τοῦ τζαμίου, ὅπερ ἔκτισεν ἐνταῦθα ἡ Ἰζάν-φεδᾶ, κτίτωρ καὶ ἄλλου τζαμίου ἐν ΚΠ.

Ἡμίσειαν δὲ ὥραν ἐκείθεν τοῦ Ἄκ-μπαμπᾶ, δι' ὁδοῦ ἀνωφερεστέρως καὶ δάσους-δυσδιεξόδου λεπτοκαρυῶν, ἀγρίομεσπιλεῶν, κρανεῶν καὶ σφενδάμων, διὰ τῶν ὁποίων ῥέει ἀφοψητὶ μεταξὺ νυμφαῶν καὶ καλᾶμων, ἐφ' ὧν περιίπτανται τὰ σπανιώτερα εἶδη τῶν πεταλούδων, ὁ βρύαξ, φθάνεις, ἀπηυδηκῶς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς μᾶλλον ἢ τοῦ κόπου, εἰς τὸ

ΖΕΚΕ Η ΤΣΕΚΗ-ΔΕΡΕ,

χωρίον κείμενον ἐν τῷ μέσῳ περιβολίων καὶ συνοικούμενον ὑπὸ μόνων Ὀθωμανῶν, καλούμενον δὲ ἄλλως Τερεζικλὺ.

Ἀκόμην ὀλίγα βήματα διὰ σχολιάς ὁδοῦ, καὶ εἴς εἰς τὴν θελκτικωτάτην ἀναχώρησιν τῆς Ναϊάδος τοῦ περιφήμου

Καρᾶ-κουλᾶκ,

τὴν σχηματίζουσι συνερχόμενα ἐπὶ μᾶλλον τὰ βουνὰ τῆς κοιλάδος. Αὐτοὶ δὲ ἀναχώματα (σέτια), χωριζόμενα διὰ μαρμαρίνης δεξαμενῆς καὶ σχεπασμένα ὑπὸ στέγης ἐπιπέδου, στηριζομένης ἔμπροσθεν μὲν ἐπὶ τασσάρων

στύλων, ὁπισθεν δὲ ἐπὶ τοίχου, ἐρηρυσμένου ἐπὶ τοῦ λόφου, τὸ ὄλον δὲ σχιαζόμενον ὑπὸ φιλυρῶν, σποράδην πεφυτευμένων, σὲ προκαλοῦσι πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ ἀπόλαυσιν τοῦ διαυγεστάτου νάματος, ὅπερ, καταπίπτον εἰς τὴν δεξαμενὴν, χάκεῖθεν πάλιν, κρουνηδὸν ἀναβλύζον ἢ διαβρέον διὰ τῶν τοῦ κτιρίου διαφυῶν, ἐνοῦται εἰς ἓν, καὶ διαντλούμενον μεταφέρεται διὰ φορτηγῶν ζώων εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς πρωτευούσης, διότι φημίε-ται ὡς ἱατρεῖον αὐτὸ καθ' αὐτὸ παντοῖα νοσήματα (1).

Ἐντεῦθεν παρεκτεινόμενος ὁ περίπατος φέρει, ἐκεῖθεν μὲν καὶ πρὸς ἀνατολὰς, εἰς διάφορα χωρία, κείμενα μίαν ἢ δύο ὥρας μεσογειότερον εἰς τοὺς πρόποδας τῆς σειρᾶς τῶν Βιθυνικῶν ὀρέων, οἷον τὸ Ἀλβαντοχώριον (Ἀρναοῦ τ-κιοῦ), τὸν Μπούζ-χανέν, τὸ Ἀλῆ-μπεχαδέρ, ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ κυριεύσαντος τὸ φρούριον τοῦ Ἰορούζ, καὶ ἐπὶ πᾶσιν εἰς τὸ καλούμενον Ἐλμαλὺ, δάσος ὁπωροφόρων δένδρων, ἰδίως δὲ μηλεῶν, ἀφ' ὧν καὶ παρονομάζεται· ἐντεῦθεν δὲ καὶ πρὸς μεσημβρίαν τε καὶ δυσμὰς, μετὰ δύο ὥρων δρόμον, εἰς τὸ

ΜΠΕΪ-ΚΟΖΟΥ,

πρὸς τὸ ὅποιον ἂν θελήσῃ τις ἵνα ὑπάγῃ ἀπὸ τῆς συμβολῆς τῶν ῥυάκων τοῦ Χουνκιάρ-Ἰσχελεσί, ἀνέρχεται τὴν κλιτὺν, τὴν διαιροῦσαν τὰς κοιλάδας ἀμφοτέρων, καὶ, ὁδεύων μεταξὺ σπάρτων, μυρσινῶν, ἐρείκων, κομάρων, πρίνων καὶ λεπτοκαρυῶν, τῶν μὲν ἀνθοφορούντων, τῶν δὲ καρποφορούντων, φθάνει εἰς τὸν αὐχένα τῶν δύο κοιλάδων, χάκεῖθεν κατέρχεται διὰ δάσους δρυῶν, αἰγείρων καὶ ἀγριοκοκκυμηλεῶν, εἰς τὴν ὠραιό-τάτην καὶ εὖ συνωπισμένην κοιλάδα τοῦ Μπέϊ-κοζοῦ, σχεδιασμένην εἰς σχῆμα ἀμφιθεάτρου, κατάφυτον δὲ πᾶσαν ὑπὸ πλήθους ὁπωροφόρων καὶ ἀνθοφόρων δένδρων, ὥς τε διὰ τῆς τοσαύτης τῆς φυτικῆς ζωῆς ἀναπτύξεως ἀποδείκνυται τὸ κάθυδρον τοῦ τόπου, ἀφ' οὗ καὶ Νυμφαῖον ἀποκαλεῖ τὸ χωρίον ὁ Διονύσιος.

Πρὶν φθάσῃ δέ τις εἰς τὸ Μπέϊ-κοζοῦ, διέρχεται τὸ, συνεχόμενον μετ' αὐτοῦ, χωρίδιον Γιαλὺ-κιοῦ, ἢ Μπαλὺκ-κιοῦ, τὸ ὅποιον δὲν ὑπῆρχε, φαίνεται, οὔτε ἐπὶ Γυλλίου, οὔτε ἐπὶ Τουρνεφόρτου, ὅθεν ἔχει δὲ οὔτε σήμερόν τι ἀξιοπερίεργον, παρὰ τὸν τάφον τοῦ Ἰουνούς, ἐνὸς τῶν ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τῆς ΚΠ ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Μεχμέδ ἀριστέων.

Σχηματίζουν δὲ ἀμφοτέρω τὸν κόλπον τοῦ Μπέϊ-κοζοῦ, τὸν ἀπὸ τοῦ Ἀργυρωνίου τρίτον, ὅπου, κατὰ τὸν Διονύσιον, ὑπῆρχεν ἡ Μαινομένη

(1) Χημικῶς θεωρούμενον τὸ ὕδωρ τοῦτο, πρέπει ἵνα περιέχῃ, ὡς ἐκ τῆς διαλυτικῆς μετ' αὐτοῦ ιδιότητος καὶ τοῦ ἀφροῦ, ὃν ἀποτελεῖ κατάπιπτον, ἐμφαίνοντα ἴσως καὶ τὴν ὑπαρξίν ἀνθρακικοῦ ὀξέος, μόρια σχωνώδη· ὡς ἐκ τῆς ἐπαισθητῆς δὲ καταβρώσεως τῶν τιτανωδῶν λίθων, ὅτους ἐγγίζει, φαίνεται περιέχον καὶ μόρια θειικοῦ ὀξέος.

Δάφνη, παρ' ἣν κατῴκει ὁ βασιλεὺς τῶν Βεβρύκων Ἀμύκος, ἀφ' οὗ παρ-
νομάζετο καὶ ὁ κόλπος. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ τοῦ Ἀμύκου χώρα, κατ' Ἀνδρέαν
τὸν Τενέδιον (1), ἀπέχει πέντε στάδια τοῦ Νυμφαίου, εἰκάζει ὁ Γύλλιος,
ὅτι μεταξὺ ἀμφοτέρων μεσολαβοῦσιν ὁ, τε Μουκάπορις κόλπος καὶ τὸ
ἀκρωτήριον Τοῦρκον ἢ Ἀστόρυγχον, ἀμπελόφυτον ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἔχον πε-
τρῶδεις τὰς ὑπωρείας. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου, ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Διονύσιον, μετὰ
τὸ Ἀστόρυγχον ἔστι κόλπος, καλούμενος Ἀμύκου, καὶ πεδιάς ὑπτία καὶ
ὁμαλή, Γρωνυχία καλουμένη, ἐν δὲ τῷ κόλπῳ καὶ ἀλιεῖα κητωδῶν ἰχ-
θύων, εἴτα ἔλη, ὅμοια τοῖς ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Κερατίου κόλπου, τῶν δὲ
δύο Τουρκικῶν χωρίων, τῶν περὶ τὸν κόλπον τοῦ Μπέϊ-κοζοῦ, τὸ μὲν
ἐκαλεῖτο ἐπὶ Γυλλίου ὑπὸ τῶν Γραικῶν Ἀμαία (2), τὸ δὲ Μαρμαρί-
νη Σκάλα, προσέτι δὲ, ἐπειδὴ ὁ κόλπος οὗτος τοῦ Μπέϊ-κοζοῦ εἶνε
κατ' ἐξοχὴν ἐπιτηδεϊότατος, θέρους ὥρα, πρὸς ἀλίευσιν ξιφίων, τῶν κη-
τωδῶν τοῦ Διονυσίου ἰχθύων, ὅθεν ὑπάρχουσι πρὸς τοῦτο περὶ τὴν παρα-
λίαν αὐτοῦ πλῆθος ἰχθυοσκοπείων (τάλια ν), καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἐπειδὴ ἀπέ-
χει τοῦ Ἱεροῦ 40 στάδια, ἐνταῦθα μᾶλλον ἢ ἐν τῷ Χουνκιάρ - ἰσχελεσί
τοποθετητέαν νομίζει τὴν τοῦ Ἀμύκου κατοικίαν. Ἀλλ' ἡμεῖς, συμβιβά-
ζοντες, ἐκ τῶν ἐνόντων, τὰς ἀντιφατικὰς ταύτας καὶ συγκεχυμένας γνώ-
μας, Ἀμύκου μὲν κόλπον, καὶ Γρωνυχίαν πεδιάδα, καὶ Μωκάδιον, ταῦτά
καὶ Μουκάποριν, καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς Μηλούδιον, νομίζομεν εἶναι
τὸν τοῦ Χουνκιάρ - ἰσχελεσί,

» . . . . . χθονὸς εἰσανέχουσιν

» ἀκτὴν ἐκ κόλποιο, μάλ' εὐρεῖάν γ' ἐσιδέσθαι «,

ὅπου προσωρμίσθησαν (ἐὰν προσωρμίσθησαν τῷ ὄντι ἐντὸς τοῦ Βοσπόρου)
οἱ Ἀργοναῦται, καὶ ὅπου, φυσικώτατα, ἦσαν

» . . . σταθμοὶ τε βοῶν, αὐλὶς 'τ' Ἀμύκου,

» Βεβρύκων βασιλῆος «.

Νυμφαῖον δὲ, καὶ διὰ τὴν πληθὺν τῶν ὑδάτων, καὶ διὰ τοὺς ξιφίας, τὸ
Μπέϊ-κοζοῦ, ὅπου ἦν καὶ ἡ Μαινομένη Δάφνη, κληθεῖσα οὕτως ἢ ἀπὸ
τῆς μανίας τοῦ Ἀμύκου, ἢ ἀπὸ τῆς μανίας, ἣν ἐνεποίει εἰσαγομένη εἰς
συμπόσιον. Ἄνεν πρέπει δὲ, καθὼς εἵπομεν (3), 'να συγχέηται μετὰ τῆς
ἐτέρας Δάφνης, τῆς ἐν τῷ Ἰασωνίῳ ἢ Σωσθενίῳ, διότι ὁ Στέφανος ῥη-
τῶς διαστέλλει ἀμφοτέρους, » Ἔστι, λέγων, καὶ λιμὴν Δάφνη Μαινομέ-

(1) Ἐν Περύπλῳ Προποντιδός. (2) Ὄνομα τὸ ὅποιον ὁ συγγραφεὺς οὗτος φρονεῖ, ἀπι-
θάνως πᾶν, παραφθαρὲν ἀπὸ τοῦ Ἀμύκου, καὶ τοι λέγων συγχρόνως ὅτι ὁ τόπος ἐκλήθη οὕ-
τως ἀπὸ τινος πέτρας, ἐξεχύσεως τῆς θαλάσσης ἐν σχήματι γυναικὸς (μαίας). Ἀλλ' εἵπομεν
πολλάκις ἤδη ὅτι 'δὲν πταίει ὁ σοφὸς Γύλλιος, εἰμὴ καθ' ὅσον 'δὲν ἠθέλησεν ἢ δὲν ἠδυνήθη 'να
ἐκμάθῃ τὴν τῶν συγχρόνων αὐτῷ Γραικῶν γλῶσσαν. (3) Ἰδε σελ. 98 - 99 καὶ 106.

» νη (1) ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Πόντου, ἐν δεξιᾷ ἀναπλέοντι. Ἔστι καὶ προδ-
» στειον Δάφνη ἐν τῷ στόματι τοῦ Πόντου, ἐν ἀριστερᾷ ἐπὶ τὸν Ἀνάπλου
» ἀνιοῦσιν, ὃ λέγεται Σέργιον (2) «. Ἀλλὰ περὶ τούτων θέλομεν ἐπανα-
λάβει καὶ πάλιν, καθὰ προείπομεν, ὅταν φθάσωμεν εἰς τὴν πρὸ τῆς Χαλ-
κηδόνος παραλίαν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπανεέλθωμεν εἰς τὸ Μπέϊ - κοζού.

Τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ ὁ Γύλλιος ἐρμηνεύει Ἑγεμονικὸν (δηλ.
Μέγα) Κέρυον (3), διὰ τὰ φύμενα ἐνταῦθα ὑπερμεγέθη (ἴσα ὡς ἀ-
λεκτορίδας (4)) κάρυα, κατοικεῖται μόνον ὑπὸ Ὀθωμανῶν καὶ τινῶν Ἀρ-
μενίων, καὶ εἶνε ὅλον σχεδὸν περιβόλιον δένδρων ὀπωροφόρων. Ἐκατὸν
δὲ βήματα μακρὰν τῆς ἐπὶ τῆς παραλίας αὐτοῦ μαρμαρίνης ἀποβάθρας,
ἀναβρύει ποτάμιον ψυχρότατον, ἱκανὸν ἂν (εἰ ἔῃχε τὸ κῦτος κατωφερέ-
στερον) πρὸς περιστροφὴν μυλώνων, καὶ θέρους ἀκμῇ· νῦν δὲ, μέρος μὲν
μετωχτευμένον εἰς τὰ περὶ τὸ προδστειον περιβόλια, ἀνειμένα ἐπὶ Γυλ-
λίου τῷ Αὐτοκράτορι, ὅπου ἐπομένως ὑπῆρχεν (εἰ ἂν ὑπῆρχεν ἐνταῦθα),
κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, καὶ ἡ ἐπαυλις (κατὰ δὲ τὸν Χάμμερ, καὶ ὁ
τάφος) τοῦ Ἀμύκου· μέρος δὲ καταρρέον ἀπὸ πλήθους κρουνῶν εἰς τὸ
παρὰ τὴν παραλίαν αὐτοῦ μεγαλοπρεπὲς Νυμφαῖον, κτισθὲν, τῷ 1159
ἔτει τοῦ Χιτζρέ (1746) ἐπὶ Σουλτάν-Μαχμούδ τοῦ Α', ὑπὸ τὴν ἐπιστα-
σίαν τινὸς Ἰσάκ-ἀγά, ἐφόρου τοῦ τελωνείου, κατὰ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

» Σαχχίμπ οὐλ χαϊράτ βέλ χασευάτ

» ἐσ σελδ Ἰσάκ-ἀγά

» ἐμίνι γιουμουκ ἀσιτανέ

1159.

Σύγκειται δὲ ἐκ μεγάλης τινὸς μαρμαρίνης δεξαμενῆς, ἐστεγασμένης
ὑπὸ στοᾶς περιστύλου, στηριζομένης ἐπὶ ὀκτώ μαρμαρίνων λεπτοφυῶν
κισίων καὶ σκιαζομένης ὑπὸ πλατάνων, διατηρούντων αἰδίως τὴν δρόσον.
Ἐν δὲ τοῖς περὶ αὐτὸ καφενείοις καπνίζουσιν ἐν ἐκστάσει ἡδυπαθείας οἱ
ἔκνηροί, ὅσων ἡ εὐδαιμονία ὁδὸν εἶνε ἄλλη, παρὰ ἵνα αἰσθάνωνται παρερ-
χόμενον τὸν χρόνον ὑπὸ τὸν φλοῖσθον τοῦ ὕδατος. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν κρου-
νῶν τοῦ Νυμφαίου τούτου ῥέουσιν ἀεννάως τὰ νάματα τῆς ζωῆς, καθὼς
ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν εὐφυῶν αἱ ζωογόνοι πηγαὶ τῆς εὐφραδείας· ὁ
θόλος ὅμως τῆς στοᾶς τοῦ μακρὰν ἀπέχει τοῦ ἵνα ὁμοιάζη, καθὼς ὁ τοῦ
οὐρανοῦ, ἀδάμαντα καλῶς εἰργασμένον (ὕαλισμένον), ὡς τὸν παρομοιάζει

(1) Ἐν τῷ ἐσφαμένῳ τοῦ Στεφάνου κώδικι γρίφεται Φαινομένη. (2) Οὕτως εὐρη-
ται γριφόμενον παρὰ τῷ Στεφάνῳ, ἀλλ' εἶν' ἐσφαμένον πάντως ἀντὶ Σωσθένιον, ἢ Σε-
ραπειῶν ἢ Ἰασώνιον ἢ τι προσόμοιον. (3) Ὁ Λωδινκλάβιος ἐν ταῖς Πανδέκταις ὀ-
νομάζει χωρίον τι ὑπὲρ τὸ Ἀναδὸλ-χχισάρ Μεγαλοκάρυαν, καὶ ἐννοεῖ βέβαια τὸ Μπέϊ-
κοζού. (4) Εἶδον τῷ ὄντι τοιαῦτα, ἢ περίπου τοιαῦτα, ἐν τοῖς προωτέρῳ, περὶ τὸ Ἰντζίρ-
κισι, κίποις.

ὁ πομπώδης Ἱστοριογράφος Ἰσὺ, τοῦ ὁποίου δανειζόμεθα τὰς φράσεις.

Τὸ δὲ τζαμίον τοῦ Μπέι-κοζοῦ ἐκτίσεν ὁ Μποσταντζή-μπασης Μουσταφᾶ-πασσᾶς, ὃς τις ἔχει καὶ ἐν ΚΠ παρὰ τὴν πλατείαν Ὀδᾶ-μπαση κτισμένον ἄλλο τζαμίον.

Ἐχει δὲ τὸ χωρίον τοῦτο καὶ Μέχεμεν, οὗ τὴν δικαιοδοσίαν εἶχε πάλαι ποτὲ ὁ κατὰ καιρὸν Μουννετζήμ-μπασης (ἀρχι-ἀστρολόγος).

Τὸ δὲ σπήλαιον, ὅπερ ὕμνησεν, ὡς προείπομεν (1), ὁ Φλάκκος, ἐὰν ὑποτεθῇ ἀληθῶς ὑπάρχον καὶ ὅθεν ἦνε μᾶλλον πλάσμα ποιητικόν, εἰς μάτην ἀνεζητήθη ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Γυλλίου, ὃς τις καὶ διὰ τοῦτο ὑπέθεσεν αὐτὸ συγχωσθῆναι ταῖς οἰκοδομαῖς, ἢ κεκλεισμένον ἐντὸς Τουρκικοῦ τινος κήπου.

Τὸ δὲ πάλαι Νυμφαῖον, εἴτε ἄντρον ἱερὸν τῶν Νυμφῶν ὑποτεθῇ, εἴτε ἄλσος, εἴτε λουτρόν, εἴτε κρήνη (διότι τὰ περὶ τούτου οὐδεὶς διασαφεῖ), τοποθετητέον, κατὰ τὸν Γύλλιον, πέντε στάδια μακρὰν τῆς μαρμαρίνης ἀποβάθρας, ἐν αὐτοῖς τοῖς τοῦ χωρίου κήποις, ἢ οὐ πολὺ μακρὰν αὐτῶν.

Ἐπὶ τῆς ὁφρῦος δὲ τοῦ ὑπερέχοντος τὴν τοῦ Μπέι-κοζοῦ παραλίαν ἀκρου, οἰκοδομεῖται πρὸ δέκα ἤδη ἐτῶν μεγαλοπρεπὲς παλάτιον, τὸ ὁποῖον, θεμελιωθὲν ὑπὸ τοῦ περιφήμου Μεχμέδ-Ἀλῆ πασσᾶ τῆς Αἰγύπτου, ἐξακολουθοῦσι συντελοῦντες οἱ ἐγγονοὶ του.

Τὸν τέταρτον ἀπὸ τοῦ Ἀργυρωνίου κόλπον, τὸν νῦν μὲν παρωνυμούμενον ἀπὸ τοῦ, ἀμφιθεατροειδῶς περὶ αὐτὸν ὑψουμένου, χωρίου

ΣΟΥΛΤΑΝΥ,

πάλαι δὲ καλούμενον Κυκλάμινον ἢ Ἐλώδη (διότι ἐνταῦθα τοποθετοῦσιν ὁ Χάμμερ, μετὰ τὸν Γύλλιον, τὰ τοῦ Διονυσίου Ἑλη, ἐμοὶ γοῦν λέγοντες οὐ πιστά), κλείει ἐκ μεσημβρίας τὸ καλούμενον, ἐπὶ μὲν τοῦ Γυλλίου Στρείδιον, νῦν δὲ Πασσᾶ (καὶ Μπαγτσέ)-μπουροῦν, ἀκρωτήριον, ἀντικρύζον τῇ ἀντικρὺ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης γωνίᾳ τοῦ Κομαρώδους· περὶ αὐτὸ δὲ ὁ Βόσπορος, καμφθεὶς ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἀργυρωνίου πρὸς ἀνατολὰς, ἀρχεται στρέφεσθαι πάλιν πρὸς δυσμὰς.

Ἐντὸς δὲ τῆς, μακρᾶς μὲν (διότι ἐκτείνεται ὑπὲρ τὰ δύο μίλια), ἀλλ' ἡρέμα κυρτουμένης αὐτοῦ περιφερείας, ὑπάρχουσι, πρὸς βορρᾶν μὲν, οἱ αὐτοκρατορικοὶ κήποι (Σουλτανῦ-μπαγτσεσί), φυτευθέντες ἐπὶ Σουλτάν-Βαγεζήδ τοῦ Β', καὶ παράγοντες, διὰ τὸ τοῦ τόπου εὐδρον, τὰ περιφημό-

(1) Ἴδε σελ. 202.

τερα τοῦ Βοσπόρου λαχανικά· ποτιζόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ ὥραιου βύακος Γκιουμουσ-σουγιοῦ, καταβρέοντος ἀπὸ τοῦ πλησίον ὄρους· πρὸς μεσημβρίαν δὲ τὸ Τουρκικὸν χωρίον

INTZIPAY H INTZIP-KIOY,

τὴν ἀρχαίαν ὁμώνυμον Συκῆν, διατηροῦν ἄχρι τοῦδε τὴν φήμεν τοῦ προϊόντος τούτου τῶν κήπων 'του, περιζητήτων διὰ τε τὸ μέγεθος αὐτῶν καὶ τὴν γεῦσιν.

Ἐκ τῶν χωρίων τούτων, τὸ μὲν Σουλτανὸν ὀφείλει τὸ ὄνομά του εἰς τὸ κομψότατον περίπτερον (στρογγύλον καὶ θολωτὸν, κατὰ τὸν αὐτόπτην Γύλλιον), ὅπερ, μὴ σωζόμενον πλέον, ἔκτισε παρὰ τὴν ἐνταῦθα ἀκτὴν Σουλεϊμάνης ὁ Μέγας, ὅτε συνεχώσθη, πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ἐνηθητηρίου, καὶ ἡ ὑπάρχουσα τέως περὶ τὸν αὐτόθι τελματώδη αἰγιαλὸν, περίκλυστος τῇ θαλάσσῃ, νῆσος. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἰσως θέσεως ἔκτισε μετὰ ταῦτα ἐνηθητήριον ἐν τῷ Σουλτανὸ καὶ Σουλτάν-Μουράδ ὁ Γ', κατὰ Περσικὸν ὅλως ρυθμὸν, καὶ μάλιστα καθ' ὅσον ἀπέβλεπε τὰς ἐν αὐτῷ ζωγραφίας, μεταχειρισθεὶς πρὸς τοῦτο τὰ παράθυρα, τὰ θυρόφυλλα, τοὺς θριγκοὺς καὶ τὰ ὑαλῖα τῶν Περσικῶν παλατίων, ἅπερ εἶχε πέμψῃ αὐτῷ, ὡς τρώπαια, ὁ κατὰ τῆς Περσίας ἐστρατευμένος στρατηγὸς αὐτοῦ Οὐζδεμῦρ - ὀγλοῦ Ὀσμάν-πασσᾶς, κυριεύσας τὰ ἐν τῇ Περσαρμενίᾳ φρούρια Γκέντζε, Σχιρδάν, Σχαμαχκῦ καὶ Τεμπριζ, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ἀζερμπεϊτζάν, οὗ τινος ἐνθυμίζει τὸ Σουλτανὸ καὶ ἐν τῶν ὠραιότερων ἀστέων. Τοῦ κιοσχοῦ τούτου οὐδ' ἔχνος σώζεται πλέον. Κρήνη δὲ τις μεγαλοπρεπεστάτη, ἡ αὐτὴ πιθανῶς τῇ τῆς καλουμένης ἐπὶ Γυλλίου πηγῆς Συκῆς, εἴτε ἀπὸ τοῦ πλησίον χωρίου, εἴτε ἀπὸ δένδρου, παρ' αὐτὴν πεφυκότος, συναρᾷ ὑπὸ τοὺς περὶ αὐτὴν θαλερωτάτους πλατάνους κατὰ τὸ θέρος, οὐ μόνον πλήθος Ὀθωμανῶν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν Χριστιανῶν τῶν Θεραπειῶν καὶ τοῦ Νεοχωρίου. Ἐπὶ τοῦ μετώπου δὲ αὐτῆς ἀναγινώσκεται ἐν ἐπιγραφῇ τὸ ὄνομα τοῦ κτίτορος Μεχμέδ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ καὶ τὸ ἔτος τοῦ Χιτζρᾶ 1155. Καταντικρὺ δὲ αὐτῆς, ὀλίγα βήματα μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ, ἐπὶ τινος νησίδος, ἡ μᾶλλον χερσονήσου, ἐξεχούσης πόδας τινὰς τῆς θαλάσσης, παλαιότερον δὲ, καθὰ λέγουσί τινες, πλέον ἐκτεταμένης, διακρίνονται τὰ ἔχνη ἐρειπίων, φερόντων τὸν τύπον τῆς Βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἅπερ ὁμως ὁ Τιμόνης, συμβιβάζων, ὡς φαίνεται, τὸ κείμενον τοῦ Γυλλίου, εἶναι λέγει λείψανα τοῦ κιοσχοῦ τοῦ Σουλεϊμάνου. Τὴν δὲ παραλίαν τῆς ὠραιότητος καὶ κατασχοῦ τοῦ ὄρμου τούτου κοιλάδος ἐπέχουσι τὰ αἰγιαλεῖα διαφόρων μεγιστάνων τοῦ Κράτους, ἐν οἷς ἐξέχει τὸ τοῦ ἐφ' ἡμῶν διασήμου διὰ τὴν πολιτικὴν δεξιότητά 'του καὶ εὐφυίαν Φουὰδ-πασσᾶ.

Τὸ δὲ Ἰντζίρ-κιοῦ, θεωρούμενον ἐξ ὑπερδεξίου, φαίνεται σύνθεμά τι οἰκιῶν, διατεμνομένων ὑπὸ πισταχιῶν, μεσπιλεῶν, συχομορεῶν, καὶ ἄλλων, ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων, δένδρων, περιστοιχούμενον δὲ ὑπὸ κήπων λαχανοφόρων, καὶ κλίνων πρὸς σύμφυτόν τινα κοιλάδα, ἐκτεινομένην ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ὑπερκειμένου συνδένδρου ὄρους. Ἰδίως δὲ ἐλκύει τὴν περιέργειαν, ὥς παίγνιον τῆς φύσεως, δενδρὸσύνπλεγμά τι ἐκ δύο κυπαρίσσων καὶ δύο συκῶν, αἵτινες, κατὰ παράδοξον ἀληθῶς τινα τρόπον, καταπίνουσιν, οὕτως εἶπεν, ἀλλήλας. Ὀφείλει δὲ, τὸ μὲν ὄνομα αὐτοῦ, εἰς τὸ μέγεθος, καθὼς εἶπομεν, καὶ τὴν ὠραιότητα τῶν σύκων 'του' τὴν δὲ πάλαι ποτὲ ἐπισημότητά 'του' εἰς τινα εὐνοούμενον Σουλτάν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ', Ταχχύρην τοῦνομα. Διαφθαρέντων ὅμως μετὰ καιρὸν τῶν κατοίκων αὐτοῦ, διὰ τὰ ἐν αὐτῷ καφφενεῖα, καταντήσαντα διαιτήματα τῆς ἀναιδεστέρας ἀκολασίας, ταῦτα μὲν κατεστράφησαν τῷ 1762, οἱ δὲ πλεῖστοι καὶ ἀτακτότεροι τῶν κατοίκων ἐξωκίσθησαν ὑπὸ τοῦ Μποσταντζήμπαση.

Ἐνταῦθα εἶχε παλάτιον καὶ ὁ περίφημος Ἐζάρ-παρᾶ Ἀχμέδ-πασσᾶς, περὶ οὗ ἀνεφέραμεν ἐν σελ. 252 τοῦ Α' μέρους.

Σήμερον δὲ ἐλκύει τοὺς περιδιαβάτας εἰς ἑαυτὸ τὸ Ἰντζίρ-κιοῦ, οὐ μόνον διὰ τὰ περιβόλιά 'του' (Πασσᾶ-μπαγτσεσί), ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ λουτρόν 'του', χτισμένον ἐπὶ τῆς παραλίας, πρὸς τὴν ἀφθονίαν καὶ γλυκύτητα τῶν ὑδάτων τοῦ ὁποίου οἱ τῆς ΚΠ ἀβροδίατοι συγκρίνουσι καὶ τὴν ὠραιότητα τῶν γαλατηρῶν 'του'.

Ἐκ τῶν δύο δὲ τοῦ Ἰντζίρ-κιοῦ τζαμιῶν, τὸ μὲν πρὸς τὸ Πασσᾶ-μπαγτσεσί, καλούμενον Κιμπίρ, ἐκτίσεν ὁ Σουλτάν-Μουσταφᾶς Γ' τῷ 1763, προσίδρυσάμενος καὶ λουτρόν καὶ κρήνην (τσουκούρ-τσεσμέ) καὶ γραμματοδιδασκαλεῖον· τὸ δὲ παρ' αὐτὸ τὸ χωρίον ὁ Μποσταντζή-μπασης Σινάν-ἀγᾶς, ἀνοικοδομηθὲν ἔπειτα ὑπὸ ἄλλου Μποσταντζή-μπασης, τοῦ Δαυζή-Χουσεῖν-ἀγᾶ, ἀποθανόντος τῷ 1726· τὴν δὲ κρήνην καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτὴν σοφᾶν διὰ τὰ ναμάζια ἐκτίσαν τῷ 1763 ὁ υἱὸς τοῦ βεζίρη Πίρ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ, καὶ ὁ γαμβρὸς τοῦ Μουφτῆ Πιρί-ζαδὲ-Ὀσμάν-ἐφέντη, Μεχμέδ-ἐφέντης.

Ὁ δὲ μετὰ τὸν τῆς συκῆς ἐπόμενος, μικρὸς μὲν, ἀλλὰ χαριέστατος, κόλπος, κλειόμενος ἀπ' ἄρκτου μὲν ὑπὸ τοῦ προειρημένου Ὀστρείδιου ἀκρωτηρίου, ἐκ μεσημβρίας δὲ ὑπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Γλάρου, ἐκαλεῖτο ἐπὶ Γυλλίου Καστάχιον (1), ὅπερ φρονεῖ ὁ συγγραφεὺς οὗτος παρεφθαρ-

(1) Καὶ τοῦτο ἐν ἐκ τῶν πολλῶν κακογραμμένων Ἑλληνικῶν ὀνομάτων ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Γυλλίου.

μένον ἐκ τοῦ παρὰ τῷ Διονυσίῳ Κατ'ἀγγειον. Ἔστι δὲ, κατ' ἀμφω τοὺς συγγραφεῖς τούτους, ὁ εὐοφώτατος τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς τοῦ Βοσπόρου παραλίας, μετὰ τὸν τῆς Χαλκηδόνος, ὅθεν καὶ κατφκεῖτο ἔκπαι ὑπὸ ἀλιέων. Εἶναι δὲ φαίνεται διὰ τοῦτο ὁ αὐτὸς τόπος, ὁ καλούμενος ὑπ' αὐτῶν Βόλαξ ἐπὶ Γυλλίου, καὶ τοποθετούμενος ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τὸ χωρίον τῶν Συκῶν. Καταλήγει δὲ εἰς αὐτὸν κοιλάς, τὸ πλεῖστον κηπευομένη, καὶ κρύπτουσα μυστηριώδεις τι δάσος δρυῶν καὶ καστανεῶν.

Ἐπὶ δὲ τῆς πεδινῆς παραλίας τῆς κοιλάδος, σκιαζομένης ὑπὸ ὠραίων πλατάνων, κεῖται τὸ χωρίον

ΤΣΙΜΠΟΥΚΛΙ,

» Τὸ Τσιμπουκλί τὸ θαυμαστὸν εἰς ὅλο τὸ κανάλι,

» μ' ὠραῖα δένδρα φουντωτὰ, ἕως τὸ περιγιάλι «. (Βοσπορομαχ.)

ὥς πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου θρυλλεῖται παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, ὅτι Σουλτάν-Βαγεζήδ ὁ Β', ἐξώσας τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον αὐτοῦ Σελήμ τὸν Α' τῆς ἐν Τραπεζοῦντι ἡγεμονίας, καὶ μεταπεμφάμενος αὐτὸν εἰς ΚΠ, ὁκτῶ ραβδισμοὺς ἐνέτριψεν αὐτῷ ἐνταῦθα, οἰωνισαμένους τὰ ὁκτῶ ἔτη τῆς τοῦ Σελήμ βασιλείας. Τὰς δὲ ράβδους (τσιμποῦκ), τὰς ὑπηρετησαμένας αὐτῷ πρὸς τοῦτο, ἐφύτευσεν, εἴτε αὐτὸς ὁ Βαγεζήδ, εἴτε ὁ Σελήμ, εἴτε ὁ τῇ ποινῇ παριστάμενος Καρά-Σεμσεδδίν, ἐν τοῖς ἐνταῦθα κήποις, καὶ αὗται, ριζοβολήσασαι, ἐχορήγησαν ἀφορμὴν εἰς τὴν τοῦ χωρίου ἐπωνομίαν, περιφήμου ἰδίως διὰ τὰ κράνα (ἀκράνια) 'του, ἐξισούμενα τῷ μεγέθει, κατὰ τὸν ἄκρον φίλον των ὑπερβολῶν Ἑβλιά, πρὸς τοὺς ἀνθρωκοειδεῖς φοινικοβαλάνους τῆς Μεδίνης, καὶ ζυγίζοντα πέντε δράμμα τὸ ἐν, διὰ τοῦ κοκκίνου δὲ αὐτῶν χρώματος ἀναπολοῦντα παρὰ τῷ λαῷ τοὺς μῶλωπας τῶν ραβδισμῶν τοῦ Σελήμ, ὅς τις ἐκαλλώπισεν ἀληθῶς τὸν τόπον διὰ περιβολίου καὶ παλατίου, τοῦ ὁποίου σώζεται σήμερον μία μόνον μαρμαρίνη δεξαμενὴ, ὀλίγον μακρὰν τῆς ἀκραιγιαλίας, καὶ πρὸ αὐτῆς κρήνη τις περικαλλεστάτη, περὶ τὴν ὁποίαν εὐωχοῦνται συχνάκις ἢ περιδιαβάζουσιν, ὑπὸ τὴν σκιὰν λαμπρῶν δένδρων, συντροφίαι τῶν ἀπέναντι χωρίων τοῦ Καταστένου. Ἐτέρωθι δὲ τῆς ἀκτῆς ἐπὶ μαρμάρου διεξοδική τις ἐπιγραφὴ ἐκθειάζει τὰς χάριτας πάντως τοῦ χωρίου, τοῦ ὁποίου τὸ μεστζήδιον ἰδρύσατο τῷ 1712 ὁ Μποσταντζή-μπασης Χαλίλ-ἄγας.

Ἐν τῷ πρὸς μεσημβρίαν ἄκρῳ τοῦ κόλπου τούτου εἶδεν ὁ Γύλλιος τὰ εἰρεπία τῆς πολυθρυλλήτου ἐκεῖνης Τῶν Ἀχοιμήτων Μονῆς, τὴν ὁποίαν ὅμως ὁ Σωζόμενος τοποθετεῖ » πρὸς αὐτῷ τῷ τοῦ Πόντου στόματι «, ἥς τὴν τε τάξιν καὶ τοῦνομα συνεστήσατο ὁ ὄσιος Μάρκελλος ὁ Ἀπαμεύς, ἑορταζόμενος τῇ 29 Δεκεμβρίου, ἥ, κατ' ἄλλους, ὁ τοῦτον διαδεξάμενος εἰς τὴν τῆς Μονῆς προστασίαν Ἀλέξανδρος, τῷ 420. Διεξ

λῶν γὰρ τοὺς ἐν αὐτῇ ἀθροισθέντας τριακοσίους μοναχοὺς, τὸ πλεῖστον Ῥωμαίους, Γραικοὺς καὶ Σύρους, εἰς τρεῖς, ἡ, κατ' ἄλλους, ἐξ τάξεις ἢ χοροὺς, τελοῦντας ὑπὸ πεντηκοντάρχους τε καὶ δεκάρχους, διέταξεν ἱνα, διαδεχόμενοι ἀλλήλους ἀδιακόπως, ψάλλωσιν ἡμέραν καὶ νύκτα ἐν τῷ ναῷ, ὥστε, κατὰ μίμησιν τῆς ἐν οὐρανοῖς ἀσιγήτου ἀγγελικῆς ὕμνω-
δίας, μηδέποτε γίνεσθαι παύσιν τῶν ἱερῶν ᾠμάτων. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς Μονῆς καὶ ἄλλαι ὕστερον ἀλλαχόθι ἔλαβον καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὴν τάξιν τῶν Ἀκοιμήτων, ὥστε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ ἀναφέρονται, κατὰ τὸν Δουκάγγιον, τοιαῦται. Ἐν μιᾷ δὲ αὐτῶν συνήγοντο καὶ οἱ ἐπὶ Ἀναστα-
σίου τοῦ Δικόρου ἀποσπασθέντες τῆς Ἐκκλησίας, καὶ διὰ τοῦτο καλούμε-
νοι ὑπὸ τῶν λοιπῶν Νεστοριανοί.

Σήμερον σώζονται ἐνταῦθα τρεῖς ὠραῖαι κινστέρναι, ἡ μὲν ἄστεγος, αἱ δὲ δύο θολωταί. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐργοστάσιον Φαβεντιανῶν ἀργιλλοπλα-
στοουργημάτων, συστηθὲν ὑπὸ τοῦ ποτὲ Ἀχμέδ-Φετχῆ-πασσᾶ, γαμβροῦ ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Σουλτάν-Μαχμουδ, τοῦ ὁποῦ τοῦ προϊόντα ὅθεν ἦσαν ἀ-
ξιοκαταφρόνητα· ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπερετιμῶντο, λόγῳ τῆς ἐργασίας, καὶ ἐ-
πρεπε ἵνα ὑποτιμηθῶσι πρὸς πώλησιν, νομίζω ὅτι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ
ἰδιοκτῆτου, τὸ κατάστημα τοῦτο ἐκλείσεν, ἢ μετετράπη πρὸς ἄλλην χρῆσιν.

ΕἰΠΟΜΕΝ ὅτι τὸν Κατάγγειον κόλπον κλείει ἐκ μεσημβρίας τὸ ἀκρω-
τήριον τὸ καλούμενον Γλάρος. Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο ἔχει δύο προβόλους,
τὸν μὲν, κλείοντα τὸν κόλπον τοῦτον, καὶ καλούμενον ὑπὸ τοῦ Γυλλίου
Μέγαν Γλάρον, ὃν νομίζει ὁ συγγραφεὺς οὗτος εἶναι τὸν τοῦ Διονυ-
σίου Ὁξύρρου, ὡς ὀξυτέρῳ τοῦ μετ' αὐτὸν καὶ ἡχωδεστέρῳ περιβρέ-
μενον τῷ ρεύματι· τὸν δὲ, κλείοντα τὸν καλούμενον κόλπον Πλάκα,
καὶ καλούμενον Μικρὸν Γλάρον, εἶναι δὲ τὸν τοῦ Διονυσίου Περίρ-
ρου. Μέσος δ' ἀμφοῖν σχηματίζεται βραχὺς κόλπος, ἔχων πεδινὴν πα-
ραλίαν, καλεῖται δὲ ὑπὸ τοῦ Διονυσίου, κατὰ τοὺς πολλοὺς, Λιμὴν
Φρύξου. Ὑπέρκειται δ' αὐτοῦ τόπος τις κοῖλος, εἰς σχῆμα ἀμφιθεάτρου
καλούμενος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως Φίελα.

Παρὰ τὴν ἀκτὴν δὲ τοῦ καλουμένου, ὡς ἀπὸ τοῦ σχήματος, ὑπὸ τοῦ
Διονυσίου Δέμβου, ὑπάρχει, λέγει, διπλοὺν νησίδιον, καὶ παρ' αὐτὸ ὁ
ὑπόλευκος ἐκεῖνος ὑφαλος, ἡ, κατὰ τὸν Χάμμερ, ἔξαλος, βράχος, ὃν
βλέποντες οἱ κατερχόμενοι ἐκ τοῦ Πόντου ἀγελαῖαι ἰχθῦς, καὶ ἐκδειμα-
τούμενοι, στρέφονται κατὰ τὸν ροῦν πρὸς τὸ Βυζάντιον· ὅθεν καὶ αἱ
Χαλκηδόνιοι Βλάβην φερωνύμως ἐκάλουν τὴν νησίδα, ἣν ὁ μὲν Στρά-

θων και ὁ Πλίνιος (1) ὀνομάζουσιν ἀπλῶς πέτραν, οἱ δὲ ἐπὶ Γυλλίου Γραικοὶ οὐ μόνον ἡγνόνουν, λέγει οὗτος, παντάπασιν, ἀλλ' ἡρνοῦντο καὶ τὴν πώποτε ὑπαρξιν αὐτῆς, ἢ τοῦλάχιστον ἀπεδείκνυσιν μυθῶδες τὸ θρυλούμενον αὐτῆς ἀποτέλεσμα. διότι οἱ ἰχθύες, καὶ χωρὶς ταύτης, λαμβάνοντες φύσει τὴν διεύθυνσιν τοῦ ρεύματος, ἐμελλον στρέφεσθαι πρὸς τὸ Βυζάντιον μᾶλλον ἢ τὴν Χαλκηδὸνα. Παρεκτός δὲ τούτου, καὶ ὁ Βόσπορος, καμπτόμενος ἐνταῦθα, ἐκεῖ φυσικῶς ὁδηγεῖ αὐτοὺς, καὶ ὁ Κεράτιος δὲ κόλπος, πολὺ τῆς τῶν Χαλκηδονίων ἀκτῆς ἡσυχώτερος, ἔλκει τοὺς εἰς αὐτόν.

Καὶ ταῦτα μὲν, ὡς ἐκ τοῦ Διονυσίου ὁ Γύλλιος· ἐπειδὴ ὁμοίως ἢ τὸ πρωτότυπον ἢ τὰ ἀντίγραφα τοῦ κειμένου τοῦ Γυλλίου εἶνε συγχευμένα, καὶ ἐπομένως ὁδὸν συμβιδάσσονται οὔτε πρὸς ἑαυτὰ, οὔτε πρὸς τὴν σημερινὴν αὐτοψίαν τῶν τόπων, ἰδοὺ πῶς ἐνόμισα κατατακτέα τοπογραφικῶς τὰ ὀνόματα πρὸς τὰ πράγματα. Τὸ ἀκρωτήριον Γλάριον, ἢ τοῦ Κάνλιτζᾶ, κλείει πρὸς μεσημβρίαν τὸν μεγαλῆτερον τῶν Ἀσιατικῶν τοῦ Βοσπόρου κόλπων, κλειόμενον μὲν ἀπ' ἀρκτου τῷ ἀκρωτηρίῳ Μεζάρ ἢ Σελβί-μπουρνού, καὶ καλούμενον ἐν γένει Ἀμύκου κόλπον, περιέχοντα δὲ ἐντὸς αὐτοῦ τέσσαρας μικροτέρους ἄλλους ὅρμους, δηλ. τὸν τοῦ Χουνκιάρ-ἰσχελεσί (τὸν κυρίως Ἀμυκον ἢ Μωκάδιον), τὸν τοῦ Μπέι-κοζού (Νυμφαῖον), τὸν τοῦ Σουλτανῦ (Κυκλάμινον ἢ Ἐλώδη), καὶ τὸν τοῦ Τιμπουκλῦ (Κατάγγειον). Μετὰ δὲ τὸ Γλάριον (τὴν τοῦ Διονυσίου Λέμβον) ἔπεται ὁ μικρὸς ὅρμος Φρύξος ἢ Πιλάξ, ἔπειτα ὁ μικρὸς Γλάρος (ἢ Ἐχαια τοῦ Διονυσίου), καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Λυκάδιος κόλπος (ὁ τοῦ Κιόρφεζ)· κάψαντι δὲ τὸ πρὸς μεσημβρίαν ἀκρωτήριον αὐτοῦ (ἴσως τὸ Κικωνιον τοῦ Διονυσίου), ἀπαντᾷ τὸ Ναυσιμάχειον (Ἀναδὺλ-χισάρ), καὶ, τέλος, τὸ Ποταμώνιον (Γχιόκ-σουγιού).

Τὴν σειρὰν ταύτην ἀκολουθοῦντες, ἀποδίδομεν πρῶτον τὰ, ποιητικὰ ἀπλῶς (2), ἐπίθετα (καὶ οὐχὶ οὐσιαστικά, ὡς τὰ ἐξέλαβεν ὁ Γύλλιος) ὀνόματα, Ὁξύρρουν καὶ Περίρρουν, εἰς τοὺς δύο προβόλους, οὐχὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Γλάρου, ἀλλὰ τοῦ Καντυλλῆ, διὰ τὴν σφοδρότητα τοῦ περὶ αὐτὸ ρεύματος, ἀντωθουμένου ἐνταῦθα ἐκ τῆς καταντικρὺ περὶ τὸ Ἑρμαῖον (Ρούμελη-Χισάρ) ἄκρας καὶ πάλιν ἐντεῦθεν πρὸς τὰς Ἑστίας μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς, ὥστε καὶ μυλῶνας στρέφειν ἐπὶ Γυλλίου, ἀφ' οὗ καὶ Μυλωθρικὸν ὑπ' αὐτοῦ ὀνομάζεται.

Ἐν δὲ τῇ πεδινῇ παραλίᾳ τοῦ, μικροῦ μὲν, ἀλλὰ βαθέος, ὁρμου Φρύ-

(1) Ὁ Πλίνιος φαίνεται ὅτι ἔννοεῖ ὡς τοιαύτην τὴν τῆς Δαμάλλεως, διότι λέγει ὅτι ἐπὶ 4000 (ὅπερ ὁ Ἑρμόλαος διώρθωσεν εἰς 500) βήματα τῆς Χαλκηδόνος. (2) Περὶ τοῦ ποιητικοῦ ὅρους τοῦ Ἀγάπλου τοῦ Διονυσίου ἴδε σελ. 11. τῶν Προλεγομένων.

ξου, καὶ παρ' αὐτὸν τοῦ ἀκρωτηρίου τὸν πρόβολον, κεῖται τὸ μέγα καὶ
ὠραιότατον Τουρκικὸν χωρίον

ΚΑΝΑΙΤΖΕ,

ἐκτεινόμενον κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, μιᾶς τῶν ὠραιότερων καὶ μάλ-
λον ἐστολισμένων ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς τοῦ Βοσπόρου ὁχθης, τῆς ὁποίας
ὅμως αἱ καλλοναὶ εἶνε φυσικαὶ ὄλαι, καὶ ἡ τέχνη οὐδὲν ἔλαβε μέρος εἰς
αὐτάς. Ἐκαλεῖτο δὲ ἐπὶ Γυλλίου ὑπὸ τῶν Γραικῶν Πλάξ, ἀπὸ μαρμα-
ρίνης τινὸς πλακὸς (ἀγίας τραπέζης;), ὡς ἐλέγετο. Ἴδου δὲ τί παρου-
σιάζει ἡ τοῦ Κάνλιτζε αὐτοσχέδιος εἰκὼν: σειρὰν οἰκημάτων, ἐπὶ τῆς πρώ-
της γραμμῆς τῶν ὁποίων διαπρέπει τὸ τερπινότατον θερινὸν Ἰαλεῖον τοῦ
ἐπὶ τῶν ἡμερῶν 'μας πρώτου Ἰπάτου Μεχμέδ - Ἐμίν - Ἀαλῆ - πασσᾶ, τοῦ
διαδόχου καὶ ἐφαμίλου τοῦ περιφήμου Ῥεσχίδ - πασσᾶ (1). κατὰ νώτου δὲ

(1) Ὁ περίοδος οὗτος ἀνὴρ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα εἶνε τόσον ἐντίμως συνδεδεμένον μετὰ
τῆς ἐν Παρίσις συνθήκης, ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1815, καὶ, καλλιεργήσας διὰ
βαθείας σπουδῆς τὴν Ἀραβικὴν τε καὶ Περσικὴν φιλολογίαν, εἴλκυσε εἰς ἑαυτὸν, ὡς γλαφυ-
ρὸς ἦδη συγγραφεὺς καὶ ἴστωρ τῶν Ἀσιατικῶν γραμμάτων, καὶ τοὶ μάλιστα μεράκιον, τὰ βλέμ-
ματα τοῦ Ῥεσχίδ, καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ ἤρξατο τὸ πολιτικὸν 'του στάδιον, εἰσαχθεὶς
εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ὑψηλῆς Πύλης εἰς ἡλικίαν μάλιστα 18 ἐτῶν, ὅπου ἀσχοληθεὶς ἀνεκδότως
περὶ τὴν Γαλλικὴν καὶ τὰς μεταφράσεις, ἐπεδόθη εἰς τὴν διπλωματίαν, καὶ διορισθεὶς τῷ 1835
Β' γραμματεὺς τῆς Τουρκικῆς ἐν Βιέννῃ πρεσβείας, ἧς προέστατο ὁ Ἀχμέδ - Φετχῦ - πασσᾶς,
ἐτελειοποίησεν ἐπὶ διετίαν τὰς περὶ τὰς Εὐρωπαϊκὰς γλώσσας καὶ ἐπιστήμας γνώσεις 'του. Τῷ
1837 ἐπιστρέψας εἰς ΚΠ, ὠνομάσθη Α' διερμηνεὺς τῆς Γ. Π., καὶ ὡς τοιοῦτος ἐστάλη μετ'
οὐ πολλὸ εἰς Λονδίνον παρὰ τῷ πρεσβεύοντι τότε ἐκεῖσε Ῥεσχίδ - πασσᾶ, καὶ διορισθεὶς μετ'
ὀλίγον Σύμβουλος τῆς Πρεσβείας, ἔμεινε μετὰ ἐν ἔτος, ἀναχωρήσαντος τοῦ Ῥεσχίδ, ὡς ἐπι-
τετραμμένος τὰ τῆς Πρεσβείας. Μετὰ δὲ τὴν εἰς ΚΠ ἐπάνοδόν 'του, ὠνομάσθη Σύμβουλος τοῦ
ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργείου, καὶ τῷ 1841 ἐπίστρεψεν εἰς Λονδίνον ὡς πρέσβυς, ὅπου ἔ-
μεινε τριᾶ - ἡμις ἔτη, ἐλκύσας εἰς ἑαυτὸν διὰ τῆς μετριοπαθείας, τῆς εὐπροσηγορίας καὶ τῆς
ὀρθῆς κρίσεώς 'του, τὴν κοινὴν τοῦ διπλωματικῆς σώματος ὑπόληψιν (οὐ τινος, κατὰ σύμπτωσιν,
καὶ προεξήρχε, λόγῳ τῶν τοῦ διορισμοῦ πρεσβείων, καὶ τοὶ τὴν ἡλικίαν νεώτατος τῶν λοιπῶν),
καὶ ἰδίως τὴν τοῦ Ἀδρδ - Ἀδερδίνου, τοῦ κρυψίνου τούτου καὶ ψυχροῦ πολιτικοῦ, ὑπουργοῦν-
τος τότε ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς ΚΠ τῷ 1844, καὶ ὑπηρε-
τήσας ἐπὶ τινὰς μῆνας ὡς μέλος τοῦ Ὑπερτάτου δικαστικοῦ Συμβουλίου, διεύθυνε πρὸς καιρὸν,
ἀπόντας τοῦ Σχεκίμπ - πασσᾶ εἰς Συρίαν, καὶ τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργεῖον. Διορι-
σθέντος δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει τοῦ Ῥεσχίδ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο, ὁ Ἀαλῆ - ἐφέντης διωρίσθη πά-
λιν παρ' αὐτῷ Σύμβουλος, καὶ συγχρόνως Ἀρχικαγκελάριος τοῦ Διδανίου (Μπειλικτῆς) τῷ
δὲ ἐφεξῆς ἔτει, ὑψωθέντος ἐκεῖνου εἰς τὴν ὕπατον ἀρχὴν, ὠνομάσθη οὗτος ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν
Ἐξωτερικῶν, καὶ μετὰ δύο ἔτη Μουσχιρ, καὶ τῷ 1848 Πασσᾶς. Ἐκπεσόντος δὲ μετ' ὀλίγον
τοῦ Ῥεσχίδ, παρητήθη καὶ οὗτος οἰκιοθελῶς, παρακολουθήσας τὴν τύχην τοῦ προστάτου καὶ
φίλου 'του. Τὴν δὲ σχολὴν ταύτην ἀπὸ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐχρησιμοποίησε πρὸς τε συμ-
πλήρωσιν τῆς πλουσιωτάτης βιβλιοθήκης 'του, τοῦ μόνου τῆς πολυτελείας 'του ἀντικειμένου,
καὶ εἰς τὴν ἀντροπὴν τῶν τέκνων 'του διότι διακρίνεται οὐ μόνον διὰ τὴν μετὰ λογισμοῦ φι-
λοτεχνίαν 'του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἄκραν πρὸς τοὺς γονεῖς 'του στοργὴν, εἰς τῶν ὁποίων τὴν
περὶ τὴν ἐκπαίδευσίν 'του φροντίδα ἀποδίδει τὴν πρόοδόν 'του. Προσκληθεὶς δὲ μετ' οὐ πολλὸν,
ἀκουσίως σχεδὸν, εἰς τὴν προεδρίαν τοῦ ἀνωτάτου Συμβουλίου, καὶ μετ' ὀλίγον εἰς τὸ ἐπὶ

αὐτῶν δάσος κυπαρίσσω, διατεμνόμενον ὑπὸ χαραδρῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων περατουμένων εἰς τὴν τοῦ ὄρους ράχιν, ἐφ' ἧς ἐκτείνεται ἕτερον ἀραιὸν δάσος κοκκωναρέων, φύονται αὐτομάτως αἱ δάφναι, αἱ πασχαλαί καὶ αἱ ἀγραβανέαι. Παρ' αὐτὴν δὲ τὴν τοῦ χωρίου ἀποβάθραν μέγα μολυβδοσκέπαστον τζαμίον, κτίσμα τοῦ Οὐζοῦν-Γαζή-Ίσκενδέρ-πασσᾶ, ἐνὸς τῶν Βεζίρων τοῦ Σούλτάν-Σουλεϊμάνου, προαχθέντος ἀπὸ Μπασταντζή-μπαση, συμπληροῖ τὴν εἰκόνα. Ἐθαυμάζετο δὲ ποτὲ ἐν τῷ τοῦ Κάνλιτζε λουτρῷ καὶ τις μαρμάρινος ἐλέφας, προχέων τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς προδοσίδος 'του.

Παρὰ τὸ μεστζήτιον τοῦ Ίσκενδέρ-πασσᾶ ὑπάρχει ἐν τῷ Κάνλιτζε καὶ ἕτερον, κτίσμα τοῦ νομοδιδασκάλου Σινάν-ἐφέντη, ἀποθανόντος τῷ 1571, ὃς τις ἔχει κτισμένον καὶ ἕτερον τζαμίον ἐν ΚΠ.

Τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου τούτου ὀφείλεται εἰς τὸ κατακόκκινον (ὡς τὸ αἶμα) χρῶμα τῶν παλατίων, ἅπερ κατεχόσμουσαν ποτὲ τὴν αὐτοῦ παραλίαν, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ κοκκινωπὸν τῶν ὑπὲρ αὐτὸ ὑψουμένων βράχων.

Τὸ ἀκρωτήριον Ἑχαια, ὁ μικρὸς δηλαδὴ τοῦ Γυλλίου Γλάρος, κλείει ἀπ' ἄρκτου τὸν, ἀρκούντως βαθὺν, κόλπον, τὸν καλούμενον ὑπὸ μὲν τοῦ Διονυσίου Λυκάδιον (γραφόμενον, εἴπερ ἑβρώται, καὶ Κυκλάδιον), ἀπὸ τινος ἥρωος, λέγει, Μεγαρέως, ἐπὶ δὲ Γυλλίου κοινῶς ὑπὸ τῶν Γραικῶν Μανόλιον, ἀντικρύζοντα δὲ τῷ κέρατι τοῦ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης Ἑρμαίου ἀκρωτηρίου, τῷ καλουμένῳ Ρωώδει, καὶ ἀποτελοῦντα λιμένα ἄριστον, καί, διὰ τὴν πλησίον αὐτοῦ ἐκβολὴν τῶν ποταμῶν τοῦ

τῶν Ἐξωτερικῶν αὐθις Ὑπουργεῖον, διορίσθη κατὰ πρῶτον βεζίρης τῷ 1852, καὶ μετὰ τέσσαρας μῆνας ὀνομασθεὶς διοικητὴς Σμύρνης, ἀνεκλήθη, μετὰ τέσσαρας ἄλλους μῆνας, εἰς ΚΠ καὶ ἔμεινεν ἐκεῖσε ἰδιωτεύων καὶ ἀπολαύων τῶν ἡδονῶν τῆς οἰκιακῆς εὐμερείας, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ μόνην περιορίζει ὅλην 'του τὴν εὐδαιμονίαν, ἄχρις οὗ διορισθεὶς τῷ 1854 διοικητὴς Προύσης, προσεκλήθη μετὰ πεντέμηνον εἰς ΚΠ, ὡς Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Τανζιμάτ. Περὶ δὲ τὰ εἶλη τοῦ ἔτους τούτου, γονίμου τοσούτων ὑπουργικῶν μεταρρυθμίσεων ἐν Τουρκίᾳ διὰ τὰς περιπλοκὰς τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος, ἀνακληθέντος τοῦ Ρεσχίδ εἰς τὴν Ἱππασίαν, ἀνέλαβε καὶ ὁ Ἀλή-πασσᾶς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Ὡς ὑπουργὸς δὲ τοῦ κλάδου τούτου, ἐστάλη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1855 εἰς τὰς ἐν Βιέννῃ συνδιαλέξεις' μόλις δὲ ἐπιστρέψας εἰς ΚΠ, διεδέχθη, διὰ τὴν τότε συνήθη ἐν τῇ Τουρκίᾳ αἰφνηδίαν ἀντιμετάθεσιν, τὸν Ρεσχίδ εἰς τὴν Ἱππασίαν. Θεωρήσας ὡς τὸ κυριώτατον τῆς οὐδετερώσεως τῆς πολιτικῆς ἐν Τουρκίᾳ ἐπαρβότης τῆς Ρωσσίας μέσον τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν χριστιανῶν ὑπακόων, προεκάλεσε τὴν ἔκδοσιν τοῦ Χάττι-χουμαγιὸν τῶν 6 Φεβρ. 1856, τὸ ὁποῖον εἶχε προετοιμάσῃ προεδρεύων ἀκόμῃ τοῦ Συμβουλίου τοῦ Τανζιμάτ, καὶ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ἔτινον ὅλαι 'του αἱ φροντίδες, ἀφ' ὧν, ἀποθανόντος τοῦ Ρεσχίδ, εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν τοῦ Κράτους.

Γκιόκ-σουγιού, ἀπάντων τῶν ἐν τῇ Ἀσιατικῇ παραλίᾳ εὐοφότερον, καλούμενον δὲ σήμερον Τθυρκιστί

Κιόρφεζ,

ὅπερ δηλοῖ ἀπλῶς κόλπον (= κόρπον), εἰ καὶ ὁ Χάμμερ, πάνυ προχείρως, ἐτυμολογεῖ αὐτὸν ἀπὸ τῶν κερσεβιζίων, μεταφράζων τὸ Κιόρφεζ - μπαγτσεσί Selleriegarten.

Ὑπάρχει δὲ ἐν τῇ πεδινῇ αὐτοῦ παραλίᾳ καὶ χωρίδιον Τουρκικόν, ὁμώνυμον τῷ κόλπῳ, τοῦ ὁποίου τὸν πρὸς δεξιὰν φέροντα περίπατον διεβρύθμισέν ποτε οἱ ἀγάδες Σαδὺκ καὶ Χουσεῖν. Ὑπῆρχε δὲ ἐν τῇ παραλίᾳ καὶ παλάτιον, θαμιζόμενον ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μαχμούδ τοῦ Α'. Νῦν δὲ στολίζει αὐτὴν τὸ χαρίεστατον ἀγροκήπιον τοῦ ἀκμάσαντός ποτε Μαμπεϊντζή Ἀχμέδ - μπεη (1).

Κλείει δὲ αὐτὸν ἀπ' ἀνατολῶν τὸ ὁμώνυμον ἀκρωτήριον, ἴσως τὸ Κικώνιον τοῦ Διονυσίου, ἐὰν τοῦτο ὅθεν κριθῇ τοποθετητέον προσωτέρω, διὰ τοὺς ἐκτεθεισομένους μετ' ὀλίγον λόγους.

Τὴν δὲ κλιτὺν ἅπασαν τοῦ ἀκρωτηρίου, τὴν πρὸς δυσμᾶς, ἐπέχει τὸ φρούριον

Ἀναδὸλ - χισάρ,

τὸ προσυνομαζόμενον, διὰ τὴν κομφότητά του, καὶ Γκιουζελτζέ - χισάρ, κτισθὲν δὲ, κατὰ τινὰς μὲν (2) ὑπὸ Βαγεζήδ τοῦ Α' ἢ Γιλδερῖμ, τῷ 1393 — 94 (;), κατὰ τινὰς δὲ, πολὺ πιθανώτερον, ὑπὸ Σουλτάν - Μεχμέδ τοῦ Α', ὅθεν καὶ συγγέεται μετὰ τοῦ κατάντικρὺ αὐτοῦ ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ ἀκτῇ, τοῦ ὁποίου ἀπέχει περὶ τὰ 800 βήματα, κτισθέντος, καθὰ προεῖρηται, ὑπὸ Μεχμέδ τοῦ Β'.

Ὑψοῦται δὲ ἐπὶ τινος προεχούσης ἀκτῆς, καὶ σύγκειται ἐξ ἑνὸς τετραγώνου πύργου, ἔχοντος πέριξ αὐτοῦ τέσσαρας μικροτέρους ἄλλους στρουγγύλους. Ὁ ἐν μέσῳ δὲ πύργος οὗτος εἶνε περίφημος ὑπὸ τὸ χαρακτηριστικώτατον ὄνομα Καρα - κουλὲ ('Μαῦρος Πύργος'), ὅχι τόσον διὰ τὸ ἀμυρόν αὐτοῦ χρῶμα, ὅσον διὰ τὰ ἐν αὐτῷ προσφερθέντα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἢ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν θύματα, διαγαγόντα ἐντὸς τῶν σκοτεινῶν αὐτοῦ κευθμώνων ἡμέρας ἢ ὥρας βίου, ὣν πολὺ προκριώτερος ὁ θάνατος.

Ἀπὸ τῶν τειχῶν δὲ τοῦ φρουρίου ἐκτείνεται κυπαρισσῶν, σκιάζων τὰ κοιμητήρια τοῦ ὁμώνυμου τῷ φρουρίῳ χωρίου, κατοικουμένου ὑπὸ μόνων Ὀθωμανῶν καὶ ἀντικρύζοντος τῷ ἐπὶ τῆς ἐτέρας τοῦ κόλπου ἄκρας χωρίῳ Κανδυλλί, ὠκοδομημένου δὲ, καθὼς καὶ ἐκεῖνο, εἰς σχῆμα ἀμφιθεάτρου.

(1) Τὸ εἰλ. 385 τοῦ Α'. Μέρους. (2) Τὸ εἰλ. Δοζ. Ἱστορ. ΑΔ', 134.

Ἐπικρατεῖ δὲ ἐν αὐτῷ, καθὼς ἐν πᾶσι τοῖς Τουρκικοῖς χωρίοις, διηνεκτῆς ἡσυχία, τὴν ὁποίαν μὲν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διακόπτει ἡ ἡ ὑλακὴ τῶν κυνῶν, ἡ ὁ κροταλισμὸς τοῦ βράμφους τῶν πελαργῶν, οἱ τινες, καὶ διὰ τὰ πλησίον ἔλη, καὶ διὰ τὸ ἀνενόχλητον καὶ ἀθόρυβον, φιλοχώρουσιν ἄσμενοι ἐν ταῖς ἐπάλξεσι τοῦ φρουρίου. Ἡ δὲ περίστασις αὕτη μοι ἐχορήγησε τὸ ἐνδόσιμον ἵνα εἰκάσω ὅτι ἐνταῦθα μᾶλλον ἔκειτο τὸ Κικῶνιον τοῦ Διονυσίου, ἐὰν ἡ λέξις ἔχη τι κοινόν, καθὼς ὑποπτεύω, πρὸς τοὺς Κίκωνας (cicognia) = πελαργούς, τοὺς αὐτοὺς πρὸς τοὺς Λέλεγας καὶ τοὺς Πελασγούς, ἀποδημητικούς δηλαδή τινες καὶ σκηνίτας καὶ φερεσίους, κατὰ τὰ λ ε ἰ λ έ κ ι α καὶ κατὰ τοὺς σημερινούς τῆς Ἑλλάδος Βλαχοποιμένας, ἐκτὸς μόνον ὅτι, κατὰ τὸν Διονύσιον, οἱ ἐν τῷ Κικωνεῖῳ συνοικισθέντες μετηνάστευσαν, οὐχὶ πρὸς ἀναζήτησιν μέρους εὐκραστεύου, ἀλλὰ διὰ μοχθηρίαν καταστασιασθέντες.

Παρὰ τὴν μεσημβρινὴν δὲ ὑπώρειαν τοῦ ὑψώματος, ἐφ' οὗ συνώκισται τὸ προάστειον, χύνεται εἰς τὸν κόλπον, ἀφ' οὗ διατρέξῃ μακρὰν καὶ δασύδην κοιλάδα, ἀνειμένην ἐπὶ Γυλλίου εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν κυνηγέσιον, τὸ ποτάμιον

Κιουτσουκ (Γκιόκ) - σουγιού,

περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὁποίου πρέπει ἵνα τοποθετηθῇ τὸ Ναυσιμάχειον ἢ Ναυλόχειον ἢ Ναύπλιον (1) ἢ Ναυσίχλεια (διότι εὐρηται γραφόμενον τετραχῶς), τόπος διάσημος ἐπὶ τῇ ναυμαχίᾳ, ἣν ἐνίκησαν ἐνταῦθα, κατὰ τὸν Διονύσιον, οἱ Χαλκηδόνιοι, καθὼς καὶ τὸ Κόρμιον (= Κράνσιον, ἐκ τοῦ Cornum) τοῦ Γυλλίου, ὅς τις ἐνόμισεν ὅμως τοῦτο παρεφθαρμένον ἐκ τοῦ Κικῶνιον.

Τὸν μικρὸν τοῦτον ποταμὸν ὁ συγγραφεὺς οὗτος παρονομάζει Ναυπλίτην ἀπὸ τοῦ προειρημένου Ναυπλίου, καὶ ἀμφιβάλλει ἐὰν ἦνε ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος Ἀζαρίτιον, ἐν ταῖς πηγαῖς τοῦ ὁποίου ἦσαν μικροὶ κροκόδειλοι· διότι τὰς πηγὰς τούτου δὲν ἠδυνήθη ἵνα ἐξετάσῃ. Φρονεῖ δὲ ὅτι ὁ Στράβων ἐννοεῖ μᾶλλον τὴν παρὰ τὸ Ἀρίχιον (2) τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου πηγὴν, ὅπου ἀλίσκονται, λέγει, οἱ ὑπὸ τῶν ἐντοπίων καλούμενοι Μαυλεδόνες ἰχθῦς, ὅμοιοι κροκοδείλοις, εὐρεσκόμενοι παρομοίως καὶ ἐν ταῖς πηγαῖς ταῖς περὶ τὴν Χαλκηδόνα.

Καὶ μετ' αὐτὸ ἀρχεται ἡ ὠραιότερα καὶ τερπνοτέρα πασῶν τῶν κατὰ τὸν Βόσπορον τερπνῶν καὶ ὠραίων κοιλάδων, ἡ παρωνυμουμένη ἀπὸ τοῦ ἑτέρου τῶν ποτιζόντων αὐτὴν δῶα ἀενάων ποταμῶν, τοῦ

(1) Κυρίως Ἀνάπλειον. (2) Ἴδε προωτέρω.

ΓΚΙΟΚ - ΣΟΥΓΙΟΥ.

• Τὸ Γκιόκ - σοὶ τὸ ἀγαπῶ, γιὰτ' εἶν' βαθεῖα κρυμμένο,

ὥσάν ἐγκόλπ' ἀτίμητον, στὸν κόρφο κρεμασμένο.

• Σ' αὐτὸ ἡ πρώτη Ἀνοιξὶς ἀρχίζ' ἀπὸ τὸν Μάρτη,

ὅταν τὰ ἄλλα τὰ χωριὰ τὴν καρτεροῦσι νάρτη * (Βοσπορομαχίης εἰς. . .).

Ἡ κοιλάς αὕτη, χλοᾶζουσα καὶ κατάφυτος ὅλη ὑπὸ πλατάνων τὸ πλεῖστον καὶ κυπαρίσσω, ἥτις ὀντόποιεῖ (λέγει ὁ Χάμμερ) τὰς ἰδανικωτέρας ποιητικὰς περιγραφὰς τῶν ποταμῶν τοῦ Παραδείσου, ὅσοι δροσιζοῦσι παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς τὰς μυθιστορικὰς κοιλάδας τοῦ Κασσμίρ καὶ Ἰεμέν, τῆς εὐδαίμονος Ἰνδίας καὶ Ἀραβίας· ἡ κοιλάς αὕτη, τὴν ὁποίαν πρέπει 'να εἶχε πάντως ὑπ' ὄψιν ὁ ποιητὴς Μελχεμμί, ὅταν ἐποίησε τὸ περίφημον ἐκεῖνο διῆστιχον, τὸ ἐπιχειρημαμένον καὶ εἰς πολλὰ μὲν ἄλλα περίπτερα, ἰδίως δὲ εἰς τὸ ἐν τῷ ὄρει Μπουργκούρλου θερινὸν παλάτιον τοῦ Ρεῖζ-ἐφέντη καὶ Ἱστοριογράφου Βασζίφ-ἐφέντη, διὰ τοῦ ὁποίου ὑπεραίρει τὸν Βόσπορον καὶ ὑπὲρ τὰς τέσσαρας ὠραιότερας θέσεις τῆς Ἀσίας (1), ἃς οἱ Ἀσιανοὶ θεωροῦσιν ὡς τοὺς τέσσαρας αὐτῆς Παραδείσους· ἡ κοιλάς αὕτη εἶνε διπλῇ, συνενουμένη μόνον περὶ τὸ βάθος. Ἐκαλεῖτο δὲ ἐπὶ Βυζαντινῶν Ἀρετὰ ἢ Ἀρέθουσα, ὁμωνύμως τῷ ποταμῷ ἢ τοῖς ποταμοῖς ἀμφοτέροις, καὶ τῷ πᾶρά τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου τερπνοτάτῳ καὶ εὐδροτάτῳ ὡσαύτως χωρίῳ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα, παραφθαρὲν κατ' ἀρχὰς εἰς Ἀρίχιον, ἀναφαίνεται γνησιώτερον εἰς τὴν σήμερον Ἀρετσούν (2). Ἦσαν δὲ ἀμφότεραι αἱ κοιλάδες αὗται τὸσόν περίφημοί ποτε διὰ τὰς βοσκὰς τῶν, λέγει ὁ Γύλλιος (συγγέων ὅμως, ὡς φαίνεται, τὰ ὀνόματα τῆς Μονῆς Γαλακρήνης), ὥστε τὸ γάλα τῶν ἀμελγομένων βοσκημάτων, διὰ τὸ πλῆθος, μετωχετεύετο δι' ὑπογείων σωλήνων ἐκ τῶν ὑπερκειμένων λόφων εἰς τὸ ἐνταῦθα μοναστήριον, ὅπερ καὶ οἱ ἐν Νεοκαιρείᾳ τῇ ἐν Πόντῳ θρυλοῦσι περὶ τῆς ἐκεῖσε Μονῆς τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ, καλοῦντές τινα παρ' αὐτοῖς ὁδὸν γάλακτος (3). Πᾶσα δὲ ἡ πεδιάς αὕτη ἦτον ἄχρι Σουλτάν-Μαχμούδ τοῦ Α' κῆπος, ἡ δὲ παραλία αὐτῆς κατάφυτος κυπαρίσσοις.

Ὁ δὲ ποταμὸς Ἀρετῇ, ὁ μόνος τῶν ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τοῦ Βοσπόρου πλευστὸς διὰ πλοιαρίων καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ θέρους ἀκμῇ, μικρὸν ὑπὲρ τὰ ὀκτὼ στάδια, μέχρι τοῦ πρώτου, ὀφειστώτος ἐπὶ Γυλλίου, μολοστροφείου (διότι ὑπῆρχον καὶ ἄλλα δύο, ὑπὲρ τὰ τρία μίλια ἐνδοτέρῳ),

(1) Τὴν τῆς Δαμασκοῦ, καλουμένην Γουτὰ, τὴν τῆς Ὀμπόλλας παρὰ τὴν Βέβραν, τὴν τῆς Σογδιανῆς πεδιάδος, καὶ τὴν τῆς ἐν τῇ μεσημβρινῇ Περσίᾳ κοιλάδος Σχάμπ-μπεδάν.

(2) Συγγεομένην ὑπὸ τινων πρὸς τὸ Ῥήγιον (Τσεκμετζέν), ἀπὸ τοῦ ὁποίου προέκυψε τὸ ἀνύπαρκτον Ῥύσιον, ἡ πατρὶς τοῦ ἀπ' αὐτοῦ πατρωνυμηθέντος Ῥυσίου, τοῦ πάππου τοῦ Κοραΐ.

(3) Ἐὰν ὁ σοφὸς Γύλλιος δὲν παρεποίησε, παρακούσας, τὸ Σοὺ-γιολλοῦ (ὠδραγωγεῖον) εἰς Σοὺτ-γιολλοῦ.

πρόεισιν ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς διὰ κοιλάδος δασώδους, εὐθήρου καὶ τερπνοτάτης· χύνεται δὲ εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὸ μέρος ὅπου πρέπει ἵνα τοποθετηθῇ καταλλήλως τὸ Ποταμώνειον τοῦ Διονυσίου. Ἀλιεύονται δὲ ἐν αὐτῷ τε καὶ τῷ γείτονι αὐτοῦ ποταμῷ τοῦ Ναυσιμαχείου, κατὰ τὸν Γύλλιον, παμπληθῆ τὰ καλούμενα λελίγκια, ἀλιευόμενα παρομοίως καὶ ἐν τῇ Ἀσκανίᾳ ἢ τῆς Νικαίας λίμνῃ, καὶ ἐσθιόμενα ὠμὰ, ἀφ' οὗ ξηρανθῶσιν εἰς τὸν ἥλιον. Φέρουσι δὲ ἀμφότεροι καὶ κεφάλους, καὶ ἐν ταῖς ὑψηλοτέραις αὐτῶν δίναις καὶ γλάνεις (γουλιανούς) ὑπερμεγέθεις.

Παρὰ τὸ στόμιον δὲ αὐτοῦ, ἐν ἀριστερᾷ εἰσιούσῃ, κεῖται τὸ Σουλτανικὸν ἐνηθητήριον (1), ἢ μᾶλλον παλάτιον, οἰκοδομηθὲν τῷ 1853, κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ παλατίου Δολμά-μπαγτσῆ, τοῦ ὁποίου τὰ περίκομψα διαστήματα, διεσκευασμένα μετὰ πλείστης ὅσης λαμπρότητος καὶ φιλοκαλίας, ἐνθυμίζουσι τὸ ὄνομα τοῦ Γάλλου ἀριστοτέχνου Séchan, τοῦ δεξιωτάτου τούτου διακοσμητοῦ τοῦ Γαλλικοῦ μελοδράματος, εἰς τὴν γόνιμον φαντασίαν τοῦ ὁποίου, καθὼς καὶ τοῦ γαμβροῦ 'του Diéterle, ὀφείλει καὶ τὸ νέον αὐτοκρατορικὸν θέατρον τοῦ Δολμά-μπαγτσῆ τὴν ἐκπληκτικὴν αὐτοῦ διακόσμησιν. Τὸ δὲ παλαιὸν τοῦ Γκιόκ-σουγιόυ κιόσκιον ἔκειτο ἐπὶ τῆς δεξιᾶς εἰσιόντι ὄχθῃς τοῦ ποταμοῦ, σκιαζόμενον ὑπὸ τῶν ὠραιότερων φιλυρῶν, πετελεῶν, ἰτεῶν καὶ πλατάνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀνυψούμενος ὁ κατάλευκος τοῦ πλησίον τζαμίου πύργος, ἔδιδεν ἐμβριθῇ καὶ κομψῇ ἐνταυτῷ θεωρίαν εἰς τὰ περὶ αὐτὸν ἀντικείμενα. Κτισθὲν δὲ τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Μαχμούδ Α', ἐκεῖ ὅπου, ἐπὶ Γυλλίου, ὑπῆρχε μέγιστον καὶ τερπνότατον περιβόλιον, κατὰπυκνον ὑπὸ δάσους δένδρων ὀπωροφόρων, ἀνεγνώθη ἐπὶ Σουλτάν Σελήμ. Φέρει δὲ ἐπ' αὐτοῦ ὑπερθεῖν τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην γέφυρα, καὶ παρ' αὐτὴν κεῖται τὸ τζαμίον, κτίσμα τοῦ ἐπιστάτου τοῦ τε μυλῶνος καὶ τῶν ποτὲ παξιμαδοπτείων Σαλήχ-ἀγά, καὶ παρεκεῖ τὸ κεραμαρεῖον. Παρ' αὐτὴν δὲ τὴν παραλίαν ἱδρύεται περικαλλὴς μαρμαρίνη κρήνη, ὑπεράνωθεν τῆς ὁποίας σείουσι χαριέντως τὰς χλοεράς αὐτῶν χαίτας αἱ ἱτέαι καὶ ἄλλα φίλυδρα δένδρα, ὡς ἐάν τὴν ριπίζουσιν.

Ἀδελον δὲ ἐάν ἐν ταῖς ἐνταῦθα Ἀρεταῖς, ἢ μᾶλλον ταῖς ὑπὲρ τὸ Ἐιούμπ, ἔκτισε Ῥωμανὸς ὁ Διογένης παλάτιον, ὅπερ ἀναφέρει Ἄννα ἡ Κομνηνὴ (2).

Ὅπισθεν δὲ τοῦ Γκιόκ-σουγιόυ ὑψοῦται τὸ ὄρος Ἀλέμ-δαχγύ, ἄλλο παρὰ τὸν Δαματρυά, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν σκαπιά, κατοπτεύουσα τὸν τε Βόσπορον ἅπαντα καὶ τὴν πόλιν, καὶ

(1) Ἄγνω ἐάν αὐτὸ ᾗναι τὸ κτισθὲν κατ' ἀρχὰς ἐν ταῖς Ἀρεταῖς περίπτερον ὑπὸ τοῦ Ἐμίν-Μεχμέδ-πασσᾶ, ὑπατεύσαντος τῷ 1762 ἢ 1768. (2) Ἐν Ἀλεξίῳ, Β:βλ. Β', σελ. 60, 61.

ἀπὲς αὐτῆς ἀναγγέλλονται διὰ κανονοβολιῶν αἱ πυρκαϊαί, χρησιμευούσης συγχρόνως καὶ ὡς σταθμός τοῦ διὰ σημείων τηλεγράφου.

ΜΕΤΑ τὸ στόμιον τοῦ δευτέρου ποταμοῦ τῶν Ἀρετῶν, ἀρχεται τὸ ἀκρωτήριον, ὅπερ φρονεῖ ὁ Γύλλιος ὅτι εἶνε αἱ τοῦ Διονυσίου Ῥοιζοῦσαι ἢ Ῥοφοῦσαι ἄκραι, κληθὲν οὕτω, διότι τὸ ρεῦμα, προσβάλλον μετὰ μεγίστης ῥύμης περὶ τὸν πρόβολον αὐτοῦ, διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ καταντικρὺ Ἑρμείου ἀντίκρουσιν, καὶ σχιζόμενον εἰς δύο, κοχλάζει μετὰ πολλοῦ τοῦ φλοίσβου περὶ αὐτὸ, ὑπερτεροῦν κατὰ τε τὴν σφοδρότητα καὶ τὸ βάθος καὶ τὸν ἦχον πάντα τὰ τοῦ Βοσπόρου ρεύματα, ὥστε καὶ μυλῶνας στρέφειν ποτὲ, ἀφ' οὗ καὶ Μυλωθρικὸν προσηγόρεται ὑπὸ τοῦ Γυλλίου. Ἔστι δὲ πανταχόθεν κατωφερὲς, σφιγγόμενον εἰς στενὸν κομιδῇ διὰ τὰς ἐκατέρωθεν αὐτοῦ δύο βαθείας κοιλάδας, καὶ διευθυνόμενον ἀπ' ἀνατολῶν χειμερινῶν πρὸς δυσμὰς θερινὰς, ἀντικρὺζον δὲ τῷ ἀπέναντι κόλπῳ τῶν Χηλῶν ἢ τοῦ Μπεμπεκίου. Ἐχει δὲ καὶ περὶ τὰς τρεῖς αὐτοῦ πλευρὰς τρεῖς ἀναχωρήσεις ἢ κοιλώματα θεατροειδῆ, τὸ μὲν ἐπ' αὐτοῦ αὐτοῦ τοῦ προβόλου, ἀπέχον τῆς παραλίας περὶ τὰ 20 βήματα, σχηματίζον δὲ περιφέρειαν 300 σχεδὸν βημάτων· τὸ δὲ, ἀπέχον ὑπὲρ τὰ 300 βήματα τοῦ πρώτου, τοῦ ὁποίου εἶνε καὶ μεγαλότερον· φαίνεται δὲ ὅτι ἦτόν ποτε λατομεῖον· τὸ δὲ τρίτον, ἀπέχον τοῦ δευτέρου περὶ τὰ 200 βήματα, καὶ καταλήγον εἰς τὴν κλείουσιν ἐκ δυσμῶν τὸ ἀκρωτήριον πεδινὴν κοιλάδα, ἀντικρὺζον δὲ τῷ ἀπέναντι ἀκρωτηρίῳ τῶν Ἑστιῶν.

Ἐκαλεῖτο δὲ πάλαι, κατὰ τὸν συμπολίτην μου Διονύσιον, καὶ Πρόχθους, » ὅτι δὴ προδέδληται, σῆμαι, κατὰ πολὺ τῆς ἀκτῆς τῆς ταύτης » κίονος », λέγει ὁ Προκόπιος, προστιθεὶς ὅτι τὸ μέρος τοῦτο ἐπεκαλεῖτο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ καὶ Βρόχοι ἢ Βρόγχοι (1), » διαφθειρομένης (λέγει) τὰ δνόματα τῆς τῶν ἐπιχωρίων ἀγνοίας τῷ μήκει τοῦ χρόνου ».

Ἐπὶ τῆς ἀκτῆς δὲ αὐτοῦ, ἐπὶ τινος, φύσει μὲν ὀμαλοῦ, » συνθέσει δὲ » λίθων ὕψους ἀνέχοντος », γηπέδου ὠκοδόμησεν ὁ Ἰουστινιανὸς ναὸν εἰς τιμὴν Μιχαὴλ τοῦ Ἀρχιστρατήγου (2), ἀντίπορθμον μὲν τῷ ἐν ταῖς Ἑ-

(1) Διὰ τὴν Μ πο γ α ζ (λαϊμὸς) Τουρκιστὶ, καθὼς καὶ τὸ ἀντικρὺ Ἑρμαῖον, διὰ τὴν ἐνταῦθα στενότητα τοῦ Βοσπόρου. Γράφεται δὲ, ἐσφαλμένως πάντως, καὶ Βρόχοι, καὶ παρὰ γέγραπται πρὸς τίνος ἐν τῷ παρὰ σελίδι Κ ρ ω ν ὀ χ ι ο ν ἢ Β ρ ω ν ὀ χ ι ο ν, ἐξ οὗ προέκυψε ἵσως ἡ Γ ρ ω ν χ ι α, περὶ ἧς ἴδε σελ. 243. (2) Τίς αὖτε ἦσαν, κατὰ τὸν Κάμμερ, ὀρθόματα συμπεραίνοντα, εἰ ναοὶ τοῦ Ἀρχιστρατήγου ἐν τῷ Βοσπόρῳ, δύο ἐκατέρωθεν, ἀντικρὺζοντες πρὸς ἀλλήλους, ὅπου τὸ στενότερον τοῦ Πορθμοῦ, ὡς φύλακος αὐτοῦ, καθὼς συνήθως ζωγραφίζεται ὡς τοιοῦτος καὶ ἐπὶ τῶν θυρῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

στίαίς ἐτέρω ναῶ τοῦ αὐτοῦ Ἀρχαγγέλου, ἄξιον δὲ, τὴν τε λαμπρότητα καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τοῦ ὀνόματος, ᾧ ἐπικεφήμισται, καὶ τοῦ κτίτορος. Ἐκρημνίσθη δὲ, φαίνεται, καὶ αὐτός, καὶ ἡ ὕλη αὐτοῦ ἐχρησίμευσε πρὸς κτίσιν τοῦ Γχιουζελτζέ ἢ Ἀναδὸλ-χχισαρίου.

Ἀπασαν δὲ τὴν κλιτὺν τοῦ προεξέχοντος τούτου ὑψώματος ἡ ἀκρωτηρίου, τὴν ὠραιότεραν καὶ συνδενδροτέραν τοῦ Βοσπόρου, ἐπέχει νῦν ἄχρι τῆς κορυφῆς τὸ χωρίον

ΚΑΝΔΥΛΛΙ,

ἑμοιάζον ὡς σκαλωμένον ἐπὶ τῶν ἐξοχῶν 'του διότι αἱ πλείσται τῶν οἰκιῶν 'του, ὅπισθεν τῶν ὁποίων θαυμάζει τις βλέπων ἀνυψουμένας ὠραιότητας συμφυάδας πλατάνων, κυπαρίσσω, σμιλάκων καὶ ἄλλων δένδρων, ὠκοδόμηνται, ἄνω καὶ κάτω καὶ περίξ αὐτοῦ, σποράδην τε καὶ ἀτάκτως. Εἶνε δὲ ἐν τῶν πολυανθρωποτέρων τοῦ Βοσπόρου, κατοικοῦμενον ὑπὸ Τούρκων, Ἀρμενίων, καὶ ὀλίγων Γραικῶν, οἵτινες ἐστεροῦντο οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ ἐκκλησίας, τιμωμένης νῦν ἐπ' ὀνόματι τῆς Μεταμορφώσεως, συνωχισμένοι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, πρὸς ἣν ἡ ἀνοδος εἶνε κοπώδεστάτη, καὶ ἐνταῦθα ἀρμόζει ἀληθῶς τὸ τοῦ Ποιητοῦ:

» Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν εἶθκαν
» ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν,
» καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκται « ,

ὦ! τότε τῷ ὄντι ἡ ἀμοιβὴ ὑπερβαίνει καὶ τὰς τολμηροτέρας τοῦ θεατοῦ προσδοκίας! διότι, καθὼς ἡ τοῦ Γχιόκ-σουγιού κοιλάς ὑπερβαίνει κατὰ τὴν ὠραιότητα πάσας τὰς τοῦ Βοσπόρου κοιλάδας, οὕτω καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Κανδυλλί θέα ὑπερτερεῖ πάσας τὰς ἀπ' ἀμφοτέρων αὐτοῦ τῶν ἀκτῶν. Εἰς τὴν γωνίαν ἑνὸς τῶν ἐνταῦθα χιοσκίων ἀναπαυόμενός τις, ἀρκεῖ ἵνα μετακινήσῃ μόνον τὴν κεφαλὴν δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ, καὶ ἔχει ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ, διὰ μαγικῆς τῷ ὄντι λυχνίας (κανδύλ), ὡς ἐπὶ τοῦ τεχνικωτέρου πανοράματος, τὰς ἀκτὰς τῆς Θράκης καὶ Βιθυνίας, τοὺς βράχους τῶν Κνανίων καὶ τῶν Πριγκηποννήσων, τὸν Μέλανα Πόντον καὶ τὴν οὐρανόγλαυκον Προποντίδα, ὅλον ἐν γένει τὸ ποικιλόμορφον ἐκεῖνο σκηνογράφημα τῶν ἀκρωτηρίων, τῶν κοιλάδων, τῶν ὀρέων, τῶν βυακίων, τῶν κόλπων, τῶν ρευμάτων, τῶν χωρίων, τῶν πλοίων τοῦ Βοσπόρου. Ἐδῶ τῷ ὄντι ἡ ὄψις τοῦ θεατοῦ εἶνε Κ υ ρ ί α δ ύ ω ἡ π ε ί ρ ω ν καὶ δ ύ ω θ α λ α σ σ ῶ ν! Ὅθεν δικαίως ὁ Melling ἐν τῷ ὠραίῳ αὐτοῦ πονήματι τῶν περὶ τὴν ΚΠ τοπείων, τὰς πλείστας τοῦ Βοσπόρου ἐπόψεις ἀπὸ τῆς τοῦ Κανδυλλί θέσεως ἀπεικόνισεν! Εἰς δὲ τὴν ἀμίμητον ταύτην θέαν εἰάν προσθέσῃ τις καὶ τὴν καθαρότητα τοῦ αἵρος, ὅς τις φημίζεται ἀνέκαθεν ὡς ὁ ὑγιεινότερος τοῦ Βοσπόρου, ὅθεν καὶ τοὺς ἀναρρώγωνμένους ἀπ' ἀσθενείας ἐνταῦθα συ-

νήθως μετοικίζουσιν οἱ ἀσκληπιάδαι, τὸ Κανδυλλί εἰν' ὁ πολυτιμότερος λῖθαξ τῆς καρυφῆς, τῆς περικοσμούσης τὴν τοῦ Βοσπόρου τακίαν.

Τὸ δὲ ὄνομα Κανδυλλί ἐδόθη εἰς τὸ χωρίον τοῦτο διὰ τοὺς ἀναπομένους ἐνταῦθα διὰ νυκτὸς λαμπτήρας (κανδύλ) πέριξ μιᾶς κυπαρίσσου, κατὰ διαταγὴν τῶν Σουλτάνων Μουράδ τοῦ Γ', καὶ Μουράδ τοῦ Δ', τοῦ Φατίχη-Βαγδάτ, ὅς τις τῷ 1637 ἰδίως, ἐξ αἰτίας μεγάλης θραύσεως τῆς πανώλης ἐν ΚΠ, διήλθεν ὅλον τὸ θέρος ἐν τῷ ἐνταῦθα κήπῳ μετὰ τοῦ Πέρσου πρόσφυγος Ἑμίρ-γχιούν, διασχεδάζων δι' ἀλλοκότων φόνων. Ἐντεῦθεν διέταξε καὶ ἐκανονοδόλησαν τὸν υἱὸν ἐνὸς Πασσᾶ, περιδιαβάλλοντα πολλὰ πλησίον τοῦ βασιλικοῦ περιπτέρου. Τοῦ δὲ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ῥάδουλ-βόδα, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ὑστρεΐδια-μπεη, προτείναντος χρήματα ἵνα διορισθῇ ἡγεμὼν μετ' Ἀλεξάνδρου τοῦ Παρέση, διέταξε ἵνα κόψωσι τὴν μύτην καὶ τὰ ὠτία, διότι ὁ ἀντιπαραγγέλλων αὐτῷ διὰ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας, Ματθαῖος ὁ Βασσαράβας, προσέφερε πλείοτερα. Ἄλλοι πάλιν παράγουσιν αὐτὸ, παραποιήσαντες ἴσως διὰ παιγνηγορίαν τὸ ὄνομα, ἀπὸ τοῦ Καν-δελλί (αἵματος γλῶσσα), ἀναφέροντες τὴν αἰτίαν εἰς τὴν ἐν τῷ περὶ τὴν ἐνταῦθα ἄκραν (γλῶσσαν) κειμένῳ ποτὲ παλατίῳ τῶν Σουλτάνων κρημνισθεῖσαν εἰς τὸ παραρρέον ρεύμα καθ' ὑποβολὴν τῆς ζηλοτύπου Χασσεκῆ-Σουλτάνης Σουλτάν-Μεχμέδ τοῦ Δ', τῆς περιφήμου Κρήσσης Ῥεμπιέ-Γκιουλνούσσ, Κιρκασσίαν τινὰ χορεύτριαν, πρὸς τὰ θελκτικὰ κινήματα τῆς ὁποίας ὁ Σουλτάνος εἶχε προσηλώσῃ βλέμμα ἡδυπαθές.

Παρὰ τὴν παραλίαν δὲ τοῦ χωρίου, καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς τοῦ ἀκρωτηρίου αἰχμῆς, ἱδρυνται καφφενεῖα, σκιαζόμενα ὑπὸ ἰτεῶν καὶ πλατάνων, πεφυτευμένων πέριξ ὠραίας κρήνης, τῆς ὁποίας κτίτορα ἀναφέρει ἡ ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴ μετὰ τῆς χρονολογίας 1755 τὴν Χαττιτζέ, κάτοικον τοῦ ἀπέναντι Ρούμελη-Χχίσαρίου. Τὸ δὲ τζαμίον, καθὼς καὶ τὸ λουτρόν καὶ τὸ γραμματοδιδασκαλεῖον ἰδρύσατο τῷ 1751 ὁ Σουλτάν-Μαχμούδ Α'.

ΚΛΑΜΨΑΝΤΙ δὲ πρὸς νότον τὸ ἀκρωτήριο Κανδυλλί, ἄρχεται ὁ τῶν Φυλακῶν (τοῦ Κουλε-μπαγτσεσί ἢ τοῦ Ὑσεγκελλῆ-χιού) κόλπος, ὁ σχηματίζων τὸν πρῶτον ἢ μείζονα τῶν καλουμένων ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Δίσκων, λιμνοειδῶν δηλονότι καὶ κυκλοτερῶν ἐκτάσεων τοῦ, σχολιοῦ ἄλλως καὶ στενοῦ, Βοσπόρου, περὶ ὧν διαπορήσας ὁ Γύλλιος, παρήχθη παραγαγεῖν ἀπιθάνως τὸ Πρόχθους ἀπὸ τοῦ Πρῶτος δίσκος.

Καὶ εὐθὺς ἀπαντᾷ τὸ μικρὸν Τουρκικὸν χωρίον

ΒΑΝΛΥ-ΚΙΟΥ,

μηδέν ἔχον ἀξιοπερίεργον, παρεκτός τοῦ τζαμίου, ὅπερ ἔκτισεν ἐνταῦθα ὁ ἐπώνυμος καὶ ἰδιοκτήτης τοῦ χωρίου Βανῆ - ἐφέντης, ἰσως αὐτός ἐκεῖνος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐφιλονείκησε περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς χριστιανικῆς πίστεως, κατὰ διαταγὴν καὶ ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου, Σουλεϊμάν τοῦ Β', ὁ πρῶτος Γραικὸς ἐρμηνεὺς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, Παναγιώτης ὁ Νικόσιος(1), ἀνεκαίνισε δὲ τῷ 1752 ὁ Διβίτ-δάρ-Μεχμέδ-πασσάς, βεζίρης τοῦ Σουλτάν Μαχμουδ Α'. Τὸν δὲ ἐν τῷ τζαμίῳ ἐπιγραφικὸν πίνακα ἀνηρτήσατο ἐν αὐτῷ Σουλτάν-Μουσταφᾶς ὁ Γ', μαθητὴς τοῦ κτίτορος. Ἐκαλεῖται δὲ πρότερον Παπάζ-μπαγτσεσί, εἴτε αὐτό, εἴτε μᾶλλον τὸ μετὰ τοῦτο εὐθὺς ἀπαντῶμενον παράλιον

Κουλελί ἢ Κουλέ-μπαγτσεσί,

ἐπέχον μετὰ τοῦ καλουμένου Χαβούζ-μπαση τὴν γραφικωτάτην καὶ κατὰσχίον πεδινὴν παραλίαν τῆς ἐνταῦθα κοιλάδος, ἀντικρύζον δὲ τῷ ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παραλίας χωρίῳ τῆς Ξηρᾶς Κρήνης.

Τὸν ἐπὶ Γυλλίου ὑφούμενον ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς παραλίας Πύργον (Κουλέ), ἀφ' οὗ παρωνομάζοντο καὶ οἱ περίξ αὐτοκρατορικοὶ κῆποι μετὰ τοῦ δάσους, ποτιζόμενοι ὑπὸ τῶν ὑδάτων, τῶν πηγαζόντων ἀπὸ τῶν περὶ τὴν κορυφὴν τῆς κοιλάδος ὑψηλῶν λόφων, ἔκτισε μὲν ὁ Μέγας Σουλεϊμάν ἐπὶ προβολῆς τινός, χωρίζουσας δύο χαράδρας, σκιαζομένας ὑπὸ πλατάνων, ἀξίων παρατηρήσεως διὰ τοὺς σχολιῶς ἀναπτυσσομένους αὐτῶν κλάδους, ἐκρήμνισε δὲ τῷ 1722 ὁ ἐπὶ Σουλτάν-Ἀχμέδ τοῦ Γ' περίφημος Δαμαδ-Ἡβραῆμ-πασσάς, μεταχειρισθεὶς τὴν ὕλην εἰς τὸ οἰκοδομηθὲν τότε ἐν τῷ Κιαχγάδ-χανέ ἀνάκτορον.

(1) Ὁ Σείχης οὗτος καὶ ἱεροκῆρυξ Βανῆς, ἐπενομασθεὶς οὕτω ἀπὸ τῆς πατρίδος τοῦ Βαν, ἀκμάσας ἐπὶ τῆς βασιλείας Σουλτάν-Μεχμέδ τοῦ Α', τοῦ ὁποῖου εἶχεν ἐλκυσθῆ εἰς αὐτὸν τὴν εὐνοίαν, καθὼς καὶ τοῦ περιφήμου βεζίρη Ἀχμέδ - Κιοπρουλή-πασσᾶ, γνωρίσαντος αὐτὸν ἐν τῷ Ἐρζουρούμ, ὅταν ἦτον διικητὴς τῆς πόλεως ἐκεῖνης, παραβάλλεται ὑπὸ τοῦ Χάμερ, διὰ τὸν ὑποκριτικὸν τοῦ φανατισμὸν καὶ τὴν ἐπιτετηδευμένην τοῦ ἱεροκῆρυξ ἐκείνου, πρὸς τὸν περίφημον Ἰησοῦτην, τὸν καὶ σύγχρονον αὐτοῦ, Tellier. Διορισθεὶς, πρῶτος αὐτός, τῷ 1665 ὑπὸ τοῦ τότε Σείχ - οὐλ - Ισλάμη Μινκαριζαδέ - Ἰαγχιᾶ - ἐφέντη ἱεροκῆρυξ τοῦ παλατίου, παρευρέθη τῷ 1683 καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Καρᾶ - Μουσταφᾶ - πασσᾶ πολιορκίαν τῆς Βιέννης, ὡς σείχης τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, τοῦ ὁποῖου ἐξῆλπε τὴν τὸλμην διὰ τῶν λόγων του. Ἐξορισθεὶς δὲ, μετὰ τὴν κατατομίαν τοῦ Καρᾶ - Μουσταφᾶ, εἰς τὸ παρὰ τὴν Προῦσαν χωρίδιον Κεσιλ, ἐκεῖ καὶ ἀπέθανε τῇ 4 Ὀκτ. τοῦ 1684 ἢ 1685, ἀφείς θρησκευτικὰ τινὰ συγγράμματα, διότι ἦτον πεπαιδευμένος. Ἡ δὲ σύζυγός του, ἀποθανοῦσα τῷ 1702, εἰς ἡλικίαν 85 ἐτῶν, ὀνόματι Οὐμμέδ-οὐλ - Τζεμπάρ (μήτηρ τοῦ ὑπερτάτου Κοσμοκράτορος), ἦτον τόσον πεπαιδευμένη εἰς τὸ Κουράν καὶ τὰς ἱερὰς περὰδόσεις, ὥστε συνεζήτηε δημοσίᾳ μετὰ τοῦ συζύγου καὶ τοῦ γαμβροῦ της, τοῦ διασήμου Σείχ - οὐλ - Ισλάμη Φεϊζ - οὐλ - λὰχ, θεολογικὰ ζητήματα, καὶ τόσον εὐλαδῆς, ὥστε διετίρχετο τὸ Κουράν κάθε πέντε ἡμέρας, καὶ ἐξηγείετο πεντάκις τῆς νυκτὸς ἓνα προσευχὴν.

Ἐν τῷ Πύργῳ τούτῳ, τοῦ ὁποίου ἐν μέρος, σωζόμενον ἔτι πρό τινων ἐτῶν, ἐχρησίμευεν ὡς κυνοκομεῖον (σαμσόν-χανέ), ἔχουσιν ἐκ παραδόσεως οἱ Ὀθωμανοὶ ὅτι ἐφυλάχθη, κρυμμένος ὑπὸ τοῦ Μποσταντζή-μπα-σῆ, Σουλεϊμάνης ὁ Μέγας, διαταχθέντος μὲν ὑπὸ τοῦ πατρός του Σελήμ τοῦ Α' ἵνα τὸν φονεύσῃ, ἀλλ' ἀπειθήσαντος, ἄχρις ὅτου, ἐπιστρέψας ὁ Σελήμ ἀπὸ τῆς Περσίας ἢ τῆς Αἰγύπτου, καὶ ποθῶν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἔμαθε, πρὸς ἄκραν αὐτοῦ χαρὰν, ὅτι ζῇ. Βασιλεύσας δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Σουλεϊμάν, ἐκτίσεν ἐνταῦθα παλάτιον, διατηρήσας ἀκέραιον τὸ τοῦ πύργου σχῆμα, ἐφύτευσε δὲ ἰδιοχείρως καὶ μίαν κυπάρισσον, διακρινομένην εἰσέτι διὰ τὴν ἀρχαιότητά της. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐπὶ Τουργοφόρτου ἦτον ἐνταῦθα καὶ χωρίον, ἐὰν ὁ περιηγητὴς οὗτος ἔδεν ἐννοῇ μᾶλλον τὸ Βανλῆ.

Τὸ ἐν Κουλελί μεστζήτιον εἶνε κτίσμα τοῦ Καϊμάκ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ, περὶ οὗ ἐν ἄλλοις.

Ἐπάρχει δὲ ἐν τῷ Κουλελῇ καὶ ἀγίασμα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, πηγὴ, ἀνήκουσα πιθανῶς εἰς ἀρχαίαν ἐκκλησίαν, καθὼς δύναται τις ἵνα συμπεράνῃ καὶ ἐκ τῶν πλησίον ἀνευρεθέντων οὐ πρό πολλῶν ἐτῶν ἀρχαίων τάφων καὶ τοίχων Βυζαντινῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἐν οἷς καὶ λείψανα κιόνων καὶ ἄλλων μαρμάρων, ἐχόντων σταυροὺς ἐγκεχαραγμένους, ὧν δύο κολοσσαῖα μετεκομίσθησαν εἰς Τσεγκέλ-κιού. Περὶ τὸ ἀγίασμα τοῦτο συνήρχοντο ἄλλοτε οἱ Χριστιανοὶ τῶν πλησιοχώρων, πανηγυρίζοντες τῇ 2 Μαΐου· ἀλλ' ἀφ' ὅτου ἐκτίσθη ἐνταῦθα ὁ μέγας τοῦ Ἰππικοῦ στρατῶν, τοῦ ὁποίου πυρποληθέντος πρό ὀλίγων ἐτῶν, τὰ διασωθέντα λείψανα προσδιωρίσθησαν εἰς ἑτέραν χρῆσιν, ἢ συνάθροισις αὕτη ἔπαυσεν.

Ὁ στρατῶν οὗτος, κτισθεὶς τῷ 1827, ὑπατεύοντος τοῦ Χοσρέδ-Μεχμέδ-πασσᾶ, εἰς ἐπίμηκες σχῆμα καὶ εἰς ἑκτασιν 333 βημάτων καὶ πλάτος τὸ ἥμισυ, ἔχων δὲ ἐκατέρωθεν τοῦ ἐν μέσῳ αὐτοῦ περιπτέρου δύο πύργους, ὑψομένους εἰς τὰ ἄκρα τοῦ κτιρίου, μετεποιήθη τῷ 1838 εἰς λοιμοκαθαρτήριον, τὸ πρῶτον συστηθὲν ἐν Τουρκίᾳ.

Τὰ δὲ προειρημένα Βυζαντινὰ ἐρείπια φαίνεται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὰ ἐκ παλαιτάτου ὑφεστῶτα ἐνταῦθα, οὐ μακρὰν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, παλάτια, μετακοσμηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἢ μᾶλλον τῆς Θεοδώρας εἰς λαμπρότατον μοναστήριον, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου καὶ ἐπικληθὲν φερωνύμως Τῆς Μετανοίας· διότι ἐν αὐτῷ συνωκίσθησαν αἱ πανταχόθεν τῆς πόλεως συναχθεῖσαι καὶ πρὸς μεταμέλειαν τοῦ προτέρου αὐτῶν βίου ἐλθοῦσαι φαυλόβιοι γυναῖκες, περὶ τὰς πεντακοσίας τὸν ἀριθμὸν, καταργηθέντος συγχρόνως καὶ τοῦ τῶν πορνοδοσκῶν ἐπιτηδεύματος (1). Τῆς Μονῆς ταύτης ἔδεν σώζεται, κατὰ τὸν Τιμόνην, εἰμὴ τὸ

(1) Παρὰ τὴν Μονὴν ταύτην τῆς Μετανοίας, ἦσαν καὶ ἄλλαι δύο, ἐντὸς, φαίνεται, τῆς πόλεως· ἡ μὲν, καλουμένη Νέα Μετανοία, ὅπου ὁ Φωκᾶς εἶχε κλείσῃ τὴν τε μητέρα καὶ τὴν

ἀγίασμα μόνον παρὰ τὸ Τσεγκέλ-κιοῦ, πλησίον μιᾶς ἀμπέλου. Ὁ δὲ Γύλλιος λέγει, ὅτι εἶδεν ἀνορυχθεῖσαν ἐντεῦθεν, ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν θεμελίων ἀρχαίου τινὸς κτιρίου ὑπερμεγέθη (δώδεκα ποδῶν μήκους) τετράγωνον πέτραν.

Τὸ δὲ προῤῥηθὲν Χαβούζ-μπασή, κείμενον εἰς τὴν ἄκραν τοῦ προαστείου Τσεγκελλή, ἐπέκεινα μικροῦ τινος τερπνοτάτου καὶ κατασκήνιου λιθαρίου παρὰ τὴν παραλίαν, ὅποια μόνον εἰς τὸν Βόσπορον ἀπαντῶνται, εἶνε λείψανον παλατίου, προϋπάρχοντος ἐνταῦθα πρὸ τοῦ Σουλτάν-Χαμμήδ, ὅπου συνέρχονται τὸ θέρος κατὰ παρασκευὴν τὰ τῶν μεγιστάνων τοῦ Κράτους χαρέμια, καὶ δίδουσι καὶ δέχονται ἐπισκέψεις, καὶ σχηματίζουν κύκλους συναναστροφῆς· διότι αἱ Τούρκισσαι, καθὼς καὶ οἱ Τούρκοι, ἔδν ἐξέρχονται, καθὼς εἶπομεν (1), πρὸς περίπατον ἵνα γυμνασθῶσι πρὸς δρόμον, κατὰ τοὺς Εὐρωπαίους, ἀλλ' ἵνα διασκεδάσωσιν, ἀναπνεύουσαι τὸν δροσερὸν ἀέρα τῆς ἐξοχῆς, τοῦτο ὅμως οὐχὶ τρέχουσαι ἢ ἀναβρίχόμεναι ἀποκρήμνους λόφους, ἀλλ' ἀναπαυόμεναι ὑπὸ τὴν σκιὰν ἐπὶ ἀπαλῶν καὶ χρυσοκεντήτων στρωμάτων, ἐπεστρωμένων δι' ἄλουργῶν ταπήτων. Ἡ δὲ χαννούμ, ἀφ' οὗ διατάξῃ τὰς θεραπαινίδας ἵνα περιφράξωσι τὸ περὶ αὐτὴν διάστημα διὰ τῶν βαρυτίμων τοῦ Λαχὸρ ὕψωμάτων, καὶ ἐξωθεν τοῦ προχείρου τούτου ἀδύτου τοποθετήσασα πρὸς φρουρὰν τοὺς εὐναύχους ἵνα, ἀπαλλαγῇ τοῦ βάρους τοῦ νάμ-ιχράμ, παραδίδεται ὅλη μετὰ τῶν φιληνάδων ἵνα εἰς τὰς παιδικωτέρας διασκεδάσεις. Καὶ, πρῶτον πάντων, ἀναρτᾶται ἀπὸ τῶν ἐπὶ τούτῳ συγκεκαμμένων τοῦ δένδρου κλάδων ἡ αἰώρα (σαλιντζάκ)· τῶν δὲ ἀμφιπόλων αἱ μὲν ἄδουσιν, αἱ δὲ συναδύουσι τὴν φωνὴν τῆς ἀδούσης διὰ τοῦ σείστρου (δέφ) ἢ τοῦ ταμποῦρ, αἱ δὲ χορεύουσι τοὺς ζωγραφικοὺς ἐκείνους χοροὺς τῶν Ἀλμὰ τῆς Ἰνδίας, ἐν ᾧ αἱ ἄλλαι προσκομίζουσι τὸν ναργιλέν ἢ τὴν πίπαν μετὰ τοῦ καφέ καὶ τῶν ὀπωρικῶν καὶ τῶν γλυχυσμάτων. Τοιοῦτός ἐστιν ὁ τῶν Τουρκισσῶν περίπατος. Ἀλλ' ἤθελεν εἶναι πάσης περιεργείας ἄξιον ἢ ἀκούσῃ τις τὰς νωχελεῖς ταύτας ὥραιότητας, καταλαλούσας ἀφελῶς καὶ αὐτὸ τοῦτο παιδικῶς ἐν τῇ εὐήχῳ καὶ ἀρμονικῇ αὐτῶν γλώσσῃ, ἥτις λαμβάνει μελιχρὸν τινα φθόγγον εἰς τὸ στόμα τῶν Τουρκισσῶν, τὰς ἀσέμνους (ιρζσιζ, ἐδεψιζ) γυναῖκας τῶν Φράγκων, αἱ τινες ἔδν ἀρχοῦνται

μνηστὴν τοῦ Ἡρακλείου· ἡ δὲ, καλουμένη τοῦ Θεοφίλου, διότι συνετελέσθη τῷ ἱεῖ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐπὶ Συμεὼν τοῦ Λογοθέτου. Αὕτη δὲ, τὸ μὲν πρῶτον, οἶκος ἦν Ἰσιδώρου τοῦ Πατριάρχου, τοῦ ἐλθόντος μετὰ Ὀλυμπίου ἐκ Ῥώμης εἰς ΚΠ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου· μετὰ πολλὰ δὲ ὕστερον ἔτη δημευθεῖσα, κατίστη κατοικία εὐγενῶν γυναικῶν πορνευομένων. Ἐπὶ δὲ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ἐγένετο Ξενοδοχεῖον. Ἐπειτα ἐχρημάτισεν ὡς ἐνδιαίτημα Κωνσταντίνου τοῦ τῆς Εἰρήνης, μετὰ τὸ τυφλωθῆναι αὐτὸν ὑπ' αὐτῆς. Τούτου δ' ἀποθανόντος, ἡ γυνὴ αὐτοῦ, μονάσασα, μετεποίησεν εἰς μοναστήριον, καὶ τὰ Μετανοίας ἐκάλεσε.

(1) Ἦδε σελ. 86 τοῦ Α' Μέρους.

ἵνα περιπατῶσιν ἀσκεπεῖς, ἀλλὰ κρατοῦσιν ἀπὸ τοῦ βραχίονος καὶ τοὺς ἀνδρας ἐν μέσῃ τῇ λεωφόρῳ! Τὰς ent'actes ὁμῶς ταύτας, αἱ τινες ποικίλλουσι, καὶ παρὰ ταῖς Ὀθωμανίσι καθὼς παρὰ παντὶ τῷ ὠραίῳ φύλῳ, τὰς τε κατ' οἶκον καὶ ἐν ὑπαίθρῳ συνομιλίας, μόνον ὅσαι, κατὰ τὴν Λαδὺ-Μονταγκιου, εὐτύχησαν ἵνα ἐπισκεφθῶσι τὰ τῶν μεγιστάνων τῆς ΚΠ χαρέμια, δύνανται ἵνα ἐξιστορήσωσιν ὡς αὐτόπται.

Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ χωρίου

ΤΣΕΓΚΕΛΛΙ Η ΤΣΕΓΚΕΛ-ΚΙΟΥ

ὅπερ ἐπέχει τὴν πρὸς μεσημβρίαν πλευρὰν τοῦ μεγίστου κόλπου τῶν Φυλακῶν, ὀφείλεται, κατὰ τινὰς μὲν, εἰς τὴν ἐπὶ Σουλτάν-Μεχμέδ τοῦ Β' εὐρεθεῖσαν ἐνταῦθα ἀγκυραν· κατ' ἄλλους δὲ, διότι ἔμεινε πολὺν χρόνον ἔρημον (;)· κατὰ δὲ τὸν Τιμόνην, διὰ τοὺς ἐν αὐτῷ κατοικοῦντας ἀγκιστροποιούς ἢ ἀγκυλοποιούς. Τὸ τζαμίον τοῦ χωρίου εἶνε κτίσμα τῆς Κε-ριμὲ-κχαδούν, μητρὸς τοῦ Ἀχμέδ-πασσᾶ, κτίτορος τοῦ ἐν τῷ Κουρου-τσεισμὲ σχολείου. Ἡ δὲ ἐκκλησία τῶν ἐν αὐτῷ κατοικούντων Γραικῶν τιμᾶται εἰς ὄνομα τοῦ Ἀγίου Γεωργίου.

Τὸ δὲ πέρας τῆς ἐκ μεσημβρίας καμπῆς τοῦ κόλπου ἐπέχει τὸ Τουρ-κικὸν χωρίον

ΜΠΕΙΑΞΕΡ-ΜΠΕΙ,

ὅλως μεταγενέστερον, κείμενον καταντικρὺ τοῦ ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Περαιάς Ὀρτά-κιουῦ. Ἐχει δὲ θέσιν ὠραιότατην, ὅθεν, διὰ τε τοῦτο καὶ τὴν πρὸς τὸ ἄστυ ἐγγύτητά του, διεκρίθη πολλὰ πρωίμως ὡς θερινὸν ἐνδιαίτημα τῶν τε ἐν τέλει καὶ αὐτοῦ τοῦ Κρατοῦντος. Ἦν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν Γραικορωμαίων ἤδη ἐπίσημον διὰ τὰ μεγάλα καὶ λαμπρὰ κτίριά του. Ἀμφιβάλλω ὅμως ἐὰν ἐνταῦθα ἢ ἐπὶ τῆς τοῦ Κερατίου κόλπου Περαιάς μᾶλλον πρέπει νὰ τοποθετηθῶσι, καθὰ προεῖρηται, Τὰ Ὀνωράτου ἢ Ὀνωράτα (1), προάστειον κείμενον ἀντικρὺ τῆς πόλεως, κτήμα Ὀνωράτου ἐκείνου τοῦ ἐπὶ Κωνσταντίου, χρηματίσαντος πρώτου Ἐπάρχου τῆς πόλεως τῷ 359.

Ἐν τοῖς Ὀνωράτου ἦν καὶ ναὸς τῆς Θεοτόκου, κτίσμα Ἰουλιανῆς τῆς θυγατρὸς Ὀλυμβρίου καὶ Πλακιδίας, τῆς ὑπερμαχησάσης τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου ἐπὶ Ἀναστασίου, περὶ ἧς διελάβομεν πλείοτερα ἐν τῷ Α' μέρει (σελ. 380, 381). » Εἰς Ὀνωράτας μετέβη εἰς μεταστάσιμον ὁ Αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς ὁ νεώτερος, κάκεισε θηρεύσας χοίρους τέσσαρας, πρὸς τὰ βασίλεια τῇ ἐσπέρᾳ ἀντεπέρασε, κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Θεοφάνη Χρονογράφους.

(1) Γραφόμενον ἐσφαλμένως καὶ Ἀναράτα.

Ἐνταῦθα αὐλιζόμενος πρὸς ἀνθρώποις, ἐξήρχετο συνεχῶς ἐπὶ θήραν καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνός, κατὰ τὸν Βρυένκιον, τὸ σῶμα γυμνάζων καὶ τῆς συνεχούσης αὐτὸν νόσου ἀνακούφισιν μηχανώμενος. Ὁ δὲ Ζωναρᾶς, διηγούμενος αὐτὸ τοῦτο, λέγει ὅτι καὶ » ὁ Θρακῆσιος θη-
» ρῆν τοῦτον τὸν βασιλέα ἱστορήσε περὶ τὴν Νεάπολιν· σὺν δ' ἐπιφα-
» νῆναί ποθεν, τὴν θεάν φρικτὸν κτλπ. Ἀκατίῳ δ' ἐκείθεν ἐμβιβάσθοντα,
» κομισθῆναι εἰς τὰ βασίλεια, καὶ νοσήσαντα, καὶ ἀπογνωσθέντα, κείρα-
» σθαί τε τὴν τρίχα, καὶ τῇ τοῦ Στουδίου προσορμίσαι Μονῇ, κἀκεῖ τὸ
» λοιπὸν καταβιδῶναι τῆς βιοτῆς, ἀναβρῶσθέντα ἐκ τοῦ νοσήματος (1) «.

Ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ ἐκάθ' ἑώρα μετὰ τῆς θυγατρὸς ἑτῆς, κατὰ τὸν Γραμματικὸν Λέοντα, καὶ ἡ ἀθλία γυνὴ ἐκείνη, ἡ βαλοῦσα λίθους ἀπὸ τοῦ τέγους κατὰ τοῦ Νικηφόρου Φωκά.

Τὸ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἀνάκτορον, καθὼς καὶ οἱ περὶ αὐτὸ κῆποι, καλούμενοι πρὸ 120 ἐτῶν τοῦ Σταυροῦ, χρονολογοῦνται ἀπὸ Σουλτάν-Μουράδ τοῦ Δ', ὃς τις ἐν ταῖς τρομερωτέραις τῆς ὀργῆς αὐτοῦ περιόδαις, ἐνταῦθα διέτριβε τὸ πλεῖστον, ὅπου καὶ πολλαὶ μὲν ἄλλαι μισαιφονίαι ἐξετελέσθησαν ἐκ διαταγῆς ἑαυτοῦ, ὀνομαστὶ δὲ ἡ τοῦ ἐν Περγάμῳ ἀποστατήσαντος Ἑλιάζ-πασσᾶ, νικηθέντος καὶ συλληφθέντος ὑπὸ τοῦ Κιουτσούκ-Ἀχμέδ-πασσᾶ. Πλησίον τοῦ παλατίου τούτου ἦσαν δύο μαρμάριναι στήλαι, φέρουσαι τὸ ὄνομα τοῦ Σουλτάν-Μουράδ καὶ τὸ Τουρκικὸν ἔτος 1049 (ἀναλογοῦν πρὸς τὸ 1639 ἀπὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως). Μετὰ δὲ τὴν ἐν Πασσάροβιτο εἰρήνην, ὁ φιλόκαλος Βεζίρης Δαμάδ-Ἡδραῆμ-πασσᾶς ἀνενέωσε μετὰ πολλῶν καὶ ἄλλων κτιρίων, κατερειπωθέντων ἐπὶ τοῦ μακροῦ πολέμου, τοῦ σημειώσαντος τὸ δεύτερον ἡμῖς τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος, καὶ τὸ παλάτιον τοῦτο τῷ 1718, ἵνα συγκρύψῃ (λέγει ὁ Χάμμερ), ὅσον τὸ δυνατόν, ἀπὸ τῶν ὁμμάτων τῶν ξένων πρέσβειν τὰ ἔχνη τῶν τοῦ πολέμου δυστυχημάτων. Ἐπὶ Σουλτάν-Μαχμούδ δὲ τοῦ Α', τῷ 1734 (1147 τοῦ Χιτζρέ), φυτευθέντος περὶ αὐτὸ νέου κήπου (τοῦ ἐπονομασθέντος Μπάγυ-φερράχ, κήπου χαρᾶς), ἐπωνομάσθη ὁ τόπος Φερράχ-φεζᾶ (χαρᾶς αὐξητικός). Μεταξὺ δὲ Μπεϊλέρ-μπεϊ καὶ Τσενγκέλ-κιούου ἐκτίσθη διὰ τὴν βασιλεομήτορα νέον κιόσκι, ἐπονομασθὲν Σσέφκ-ἀμπάδ (εὐθυμίας οἶκος). Κατ' ἄλλην δὲ περιγραφὴν, ὁ Σουλτάν-Μαχμούδ τό τε ἀνάκτορον ἀνωκοδομήσατο καὶ τὸ τζαμίον μετὰ τοῦ λουτροῦ ἰδρύσατο μετὰ τὸ ἡμῖς τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος, τῷ 1751, ἀφιερῶσας πρὸς διατήρησιν αὐτῶν, ὡς βᾶκφ, ὅλον τὸ παράλιον κρηπίδωμα.

Ἐπὶ δὲ τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-οὐλ-Χαμμίδ, ὃς τις ἀνήγειρε τῷ 1778

(1) Ζωναρ. Ἱστορ. Βιβλ. ΙΗ'.

ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα παραλίας τὸ, μικρὸν μὲν ἀλλὰ κομψότατον, τέμενος, ὅπερ διακρίνει σήμερον τὸ χωρίον τοῦτο, προσαρτήσας εἰς αὐτὸ ἐργαστήρια καὶ λουτρά, συνοικισθὲν, διὰ τὰ πολλὰ 'του προτερήματα, ὑπὸ πολλῶν ἐπισήμων Τούρκων, κατήντησε βαθμηδὸν χωρίον. Φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ τζεαμίον τοῦτο, προεκτισμένον ἤδη ὑπὸ Σουλτάν-Ἀχμέδ τοῦ Α' τῷ 1613, ἀνωκοδόμησεν ὁ Σουλτάν-Χαμμίδ καὶ 'τὸ ἐχάρισεν εἰς τὴν μητέρα 'του Ῥαμπιέ, κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ στιχηρὰν ἐπιγραφὴν, διότι, ὡς μὴ αὐξήσας διὰ κατακτήσεων τὸ βασίλειον, 'δὲν ἐδίκαιούτο, κατὰ τοὺς θεμελιώδεις νόμους τοῦ Ὄθωμανικοῦ Κράτους, 'να κτίσῃ τζεαμίον ἐκ βάθρων. Ἀριθμεῖται δὲ τὸ ΙΔ' τῶν ἐν ΚΠ Σουλτανικῶν τζεαμίων (τζεβαμύ-ύ-σελατίν), ὅθεν προσωνόμασται καὶ Ζεῖλ, ὄνομα κοινὸν τῶν τῇ τάξει τελευταίων τζεαμίων. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Σουλτάν-Μαχμουδ ὁ Β', ἀνακαινίσας τὸ τζεαμίον, ὠκοδομήσατο συγχρόνως τῷ 1828-1830 καὶ λαμπρότατα θερινὰ ἀνάκτορα. Τὸ παλάτιον τοῦτο, σχεδιασθὲν κατὰ μίμησιν τῶν τε ἀρχαίων Ἑλληνικῶν καὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κτιρίων, σύγκειται ἐκ τοῦ μεσαίου ἢ κυρίως σώματος τοῦ οἰκοδομήματος, προσδιωρισμένου διὰ τὸν Σουλτάνον, καὶ ἐκ δύο πετερίγων, ὧν ἡ μὲν ἀριστερὰ διὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν χαρέμιον, ἡ δὲ δεξιὰ διὰ τοὺς ἀξιωματικούς καὶ τὴν λοιπὴν θεραπείαν τοῦ παλατίου. Μεγαλοπρεπὴς δὲ μαρμαρίνη κλίμαξ φέρει πρὸς τὴν σχηματίζουσαν τὸ πρόσωπον τοῦ κτιρίου στοᾶν, ἧς τὸ προμετώπιον ἢ ἀέτωμα ὑποστηρίζουσιν ἑξ κίονες Κορινθιακῆς τάξεως. Τὰ δὲ παράθυρα, κανονικῶς διατεθειμένα, περικεκόσμηται διὰ κορωνίδων καὶ προπλασμάτων, καθὼς καὶ αἱ θύραι δι' ἀετωμάτων καὶ ὑπερθύρων. Τὰ δὲ ἐξώστεγα καὶ λοιπὰ, καθὼς καὶ ἡ ἐσωτερικὴ τῶν ἐπίπλων αὐτοῦ διάθεσις, εἶνε διεσκευασμένα κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν τρόπον, ὅς τις, πρώτην φορὰν τότε, ἤρχισε 'να εἰσάγῃται εἰς τὰ βασιλικά κτίρια. Ὁκοδόμηται δὲ ἐπὶ κρηπίδος γρανίτου λίθου, καὶ ἡ κανονικὴ εὐρυθμία καὶ καλλονὴ 'του, ἐνωμένη μετὰ τινος εὐγενοῦς καὶ κομψοῦ (τὸ ὁποῖον ἤθελεν εἶναι φαντακτερότερον, ἐὰν εἶχε περισσότερον ὕψος), καταφαίνεται ἐτι μᾶλλον, παραβαλλομένη ἐξ ἀντιθέσεως πρὸς τὰ περιστοιχοῦντα αὐτὸ Ἀσιατικοῦ τύπου μέγαρα. Ὁ δὲ Λαμαρτίνος, ὅς τις 'τὸ περιέγραψεν ἐν συνόψει, λέγει ὅτι 'δὲν γνωρίζει ἐν τῇ Εὐρώπῃ μεγαλοπρεπέστερον καὶ μαγευτικώτερον ἀνάκτορον. Ἀξιοθέατα δὲ εἰσιν ἐν αὐτῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τι σκεῦος ἀρχαίου πρασίνου λίθου, καθὼς καὶ ἐξ ὑπερμεγέθους καὶ λαμπρότατοι καθρέπται. Οἱ δὲ κῆποί 'του, ὑψούμενοί κλιμακῶδον κατὰ κώτου τοῦ κτιρίου, εἶνε ἄξιοι τῆς ἄλλης αὐτοῦ ωραιότητος. Ἀντικρύζει δὲ πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης χειμερινὸν ἄλλοτε ἀνάκτορον τοῦ Μπεσίχ-τὰς, καὶ εἰς αὐτὸ διάγει ὁ Σουλτάνος συνήθως τὰς ὥρας τοῦ ἔαρος ἡμέρας.

Ὑπεράνωθεν τοῦ Μπεϊλέρ-μπετῆ ὕψεται ὁμαλῶς καὶ ἡρέμα, ἐπὶ πε-

διάδος ἀνωφεροῦς, τὸ ὄρος

Μπουργκουρλου,

καλούμενον Ἑλαιῶν ἐπὶ τῶν Γραικορωμαίων, εἰς τοὺς πρόποδας πάντως τοῦ ἐποίου ἦτον πάλαι τὸ προάστειον Ἑλαία, κείμενον, κατὰ τὸν Σωκράτην, ἀντικρὺ τῆς πόλεως, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον. Τὸ βουνὸν τοῦτο, τὸ ὁποῖόν τινες, ἐν οἷς καὶ ὁ Χάμμερ, ὑπετόπασαν εἶναι τὸ αὐτὸ τῷ τοῦ Δαματρέως (1), ἀπέχον μίαν ὥραν κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Σκουτάρεως, εἶνε τὸ ἀντίρροπον τοῦ βουνοῦ τοῦ Γίγαντος, εἰ καὶ ὑψηλότερον ἐκείνου, ὡς ἔχον 240 μέτρων ὕψος. Ἀλλ' ἡ ἐντεῦθεν θεὰ εἶνε προσηνεστέρα καὶ ζωγραφικωτέρα, ὡς παριστάνουσα τὰ ἀντικείμενα ζωρότερα, ἐκτεινομένη ἐνθεν μὲν ἄχρι τῶν τερμάτων τῆς Προποντίδος, ἀφ' ἑτέρου δὲ μέχρι τοῦ Βαθυκόλπου, καὶ κατὰ πρόσωπον μὲν ἔχουσα τὴν ΚΠ καὶ τὸν Κεράτιον κόλπον ὅλον μετὰ τῶν κοιλάδων τῶν ἐπὶ τῆς Θράκης παραπολίων, κατὰ νότου δὲ τὰς πεδιάδας τῆς Βιθυνίας καὶ τὴν σειρὰν τῶν Ἀργανθωνίων ὀρέων, ὑπεράνωθεν τῶν ὁποίων ἀνυψοῖ τὴν γιγαντώδη καὶ πολὺν κορυφὴν 'του ὁ Μῦσιος Ὀλυμπος. Ἀπὸ τοῦ Μπουργκουρλου δὲ θεωρούμενος ὁ Βόσπορος, ὁμοιάζει αὐτόχρομα ποταμὸν, σχηματίζοντα σειρὰν λιμνῶν συνεχομένων πρὸς ἀλλήλας, καὶ θέλγοντα ἀνεκφράστως τὴν ὄρασιν διὰ τῶν περικλειόντων αὐτὸν ἐκατέρωθεν λόφων, ζωγραφημένων περὶ τὰς ἑαυτῶν ὑπωρείας διὰ ποικιλοχρῶν βαφῶν.

Ὁ τοῦ Μπουργκουρλου περίπατος εἶνε διὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς πολυπόθητος, διότι μετὰ τῆς ἀπ' αὐτοῦ ἐξαισίας θεᾶς ἐνόνει καὶ τὸ, διὰ τοὺς Ἀσιανοὺς ἅπαντας πολύτιμον, πλεονέκτημα τῶν ἀρίστων ὑδάτων. Εἶνε δὲ τὸ ὄρος τοῦτο φύσεως σχιστώδους, καὶ, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀναδρουσῶν, οὐ μόνον ἀπὸ τῶν πλευρῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῆς αὐτοῦ τῆς ἀκρωρείας, πηγῶν, δύναται 'να θεωρηθῇ ὡς ὑδρονομεῖον (τακσίμ). Ἐκ τῶν πολυαρίθμων δὲ πηγῶν τούτων, ὧν αἱ πλείοτεραι συνενοῦνται εἰς τὸ τῆς Χαλκη-

(1) Καὶ τοῦτο μὲν πιθανόν, ἐὰν Δαματρέως ἢ Δάματρος 'δὲν ὑποτεθῇ μᾶλλον τὸ, πολὺ ἀνωτέρω τοῦ Μπουργκουρλου ἀνυψούμενον, ὄρος Ἀλὲμ - δάγ, ἢ παρὰ τισι τῶν Βυζαντινῶν Ἀλμαία· ὅτι ὁμοῦς τὸ Τσαμλιτζα εἶνε παρεμφαμένον ἀπὸ τοῦ Δαματρίου, καθὼς ὑπέθεσεν ὁ Χάμμερ, ἐγὼ γοῦν οὐ πείθομαι. Ἀλλ' ὅπως κἂν ἔχη, τὰ τοῦ Δαματρίου παλάτια, κτίσμα τοῦ Τιβερίου ἢ Μαυρικίου, ἦσαν ὁ πρῶτος ἢ τελευταῖος σταθμὸς τῶν αὐτοκρατόρων, ἀπερχομένων πρὸς θήραν ἢ ἐκστρατείας εἰς τὴν Ἀσίαν, ἢ ἐπιστρεφόντων ἀπ' αὐτῆς, καθὼς, π. χ., Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνός, ἀπὸ τῆς Νικαίας κινήσας, τὴν μὲν πρώτην νύκτα ἔμεινεν ἐν Νικομηδείᾳ, τὴν δὲ δευτέραν ἐν τῇ Ἀλμείᾳ, καὶ τὴν τρίτην ἐν τῷ Δαματρίῳ, ὅπου ἱδρυτὸ ποτε καὶ ἡ Μονὴ τῶν Στειρῶν, κτίσμα τοῦ περιφήμου Σαμωνᾶ, τοῦ Παρακοιμωμένου Αἰωνίου τοῦ Φιλοσόφου. Κατὰ τὸν Χάμμερ, Ἀλμέα εἶνε τὸ μέρος, τὸ καλούμενον σήμερον Μεχαλίτ - οὐλ - Ἀλμέι (χῶρος τῆς Ἀλμείας, παιδείας χορευτρίας).

δόνος ποτάμιον, τὸ παραρρέον τὴν μεταξὺ Προποντίδος καὶ τοῦ βουνοῦ πεδιάδα, διακρίνεται, καὶ δικαίως, ἡ τοῦ

Τσάμλιτζα,

ἡ ἀρίστη ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν περὶ τὴν ΚΠ, ὡς ἐνοῦσα ἐν ἑαυτῇ καὶ τὰς ὀκτὼ ιδιότητας, τὰς ὀριζομένας διὰ τὸ ἀρίστον ὕδωρ ὑπὸ τοῦ Δερβίση Χαφιζ (1). Ὅθεν, ἐπειδὴ ἀπ' αὐτῆς πίνει ὁ Σουλτάνος, μένει ἐσφραγισμένη ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Χχεκχίμ-μπασῆ. Προσονομάζεται δὲ Μεγάλη, πρὸς διαστολὴν τῆς ἐτέρας, τῆς ἐπονομαζομένης Μικρᾶς (Κιουτσούκ-Τσάμλιτζα), ἀναβρυούσης κατωτέρω, παρὰ τὸ χωρίον Κασυκλῦ ἢ Κχιζσικλῦ, ἀφ' οὗ καὶ παρονομάζεται, οὐσα, κατὰ τὴν γνώμην τινῶν, προκριτωτέρα τῆς Μεγάλης.

Τὸ δὲ ὄνομα Τσάμλιτζα εἶναι φαίνεται μετάφρασις τῶν ἐπὶ Βυζαντινῶν Πευκίων, διὰ τῶν ὁποίων ἀπεκάλουν τὴν ἀκώρειαν τοῦ βουνοῦ, ὅπου καὶ σήμερον ἀκόμη φαίνονται πεφυκότες ἐπὶ χαμηλοὶ καὶ ἐρρικνωμένοι πεῦκοι. Ἐδῶ ηὐλίσσατο, κατὰ τὸν Χωνειάτην (2), Ἀνδρόνικος ὁ τύραννος, ἐρχόμενος ἀπὸ τῆς Παφλαγονίας κατὰ τῆς ΚΠ, » καὶ χαίρειν ἑάσας τὰς » πόλεις Νίκαιάν τε καὶ Νικομήδειαν καὶ τὸ τῇ δε κἀκεῖσε μεταστρέφεσθαι, » πρὸς τὴν Κωνσταντίνου τὸν δρόμον ἀκλινεῖ συνέτεινε νεύματι . . καὶ δὴ » κατὰ τὰ Πευκία ἐναυλισάμενος (τόπος δὲ ἐστὶ ταῦτα ἐν τοῖς ἄνω Χαλ- » κηδόνος κείμενος μέρεσι, καὶ οὕτως ὀνομαζόμενος), καὶ πυρὰ πολλὰ » καύσας τὴν νύκτα ὅλην ἐκείνην . . . ἐκκρεμῖς ἑαυτοῦ τοὺς Βυζαντίους » ἔθετο, ὡς, τὰ ἀνὰ χεῖρας προεμένους ἔργα, εἰς τὴν περαίαν τείνειν τὸ » ὄμμα, καὶ πόρρωθεν ὄντα Ἀνδρόνικον ἐπισπᾶσθαι οἶον τοῖς νεύμασι . .

Παρὰ τὰς δύο ταύτας πηγὰς ὑπάρχει καὶ ἄλλη τρίτη, καλουμένη Δεμυρτζῆ, καὶ ἀναβρύουσα ἐν τῷ ὁμωνύμῳ τοῦ Μπουργκουρλοῦ χωρίῳ.

Τὸν θόλον τὸν ὑπὲρ τὴν πηγὴν τοῦ Μεγάλου Τσάμλιτζα, ἐκτίσε μεθ' ἐνὸς παλατίου Σουλτὰν Μεχμέδ ὁ Δ' τῷ 1660. Τὴν δὲ στιχηρὰν ἐπιγραφὴν τῆς πηγῆς εἶχε ποιήσῃ τῷ 1612 ὁ Νααλῆ-ἐφέντης. Ἡ δὲ πλησίον αὐτῆς θαυμαστὴ διὰ τὴν θέσιν καὶ τοὺς κήπους τῆς οἰκίας ἀνήκει εἰς τὸν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμᾶς ἀρχίατρον (Χχεκχῦμ-μπασην) τοῦ Σουλτάνου.

Ἐπὶ τοῦ ὅρους τούτου ἦτο, νομίζω, καὶ τὸ κατὰ τὴν Ἑλαίαν μοναστήριον, ὅπερ ἔλαβε πρὸς ἐνδιαίτησιν ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου, Ἀλέξιος ὁ Μωσηλῆ, πρὶν εἰς μονάσῃ ἐν τῇ, ἀπ' αὐτοῦ ἐπονομασθείσῃ, Μονῇ τοῦ Ἀνθεμίου, περὶ ἧς ἐν οἰκείῳ τόπῳ. Ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ, ἐν ᾗ, κατὰ τὸν Σωκράτην, ἐπετελεῖτο ἐξ ἔθους, διὰ τὴν ὁμωνυμίαν πάντως τῶν τόπων, ἡ ἀναλήψιμος τοῦ Σωτῆρος ἑορτὴ, ἐμόναζον

(1) Ὡς σελ. 160. (2) Ἐν Ἀλεξίῳ τῷ Κομνηνῷ 9.

ὁ Πατριάρχης Σισίνιος, ὁ μετὰ Ἀττικὸν πατριαρχεύσας, ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Νέου.

Ἐπὶ τοῦ ὅρους τούτου εἶχε συστήσῃ ὁ ἐν Ἀγίοις Ζωτικός, ὁ ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Κωνσταντίου Μαγιστριανὸς, τὸ Λωδοκομεῖόν του, κατὰ τὸ Συναξάριον τῆς 31 Δεκεμβρίου, καὶ ἐδῶ, » ἀπὸ τοῦ λόφου πρὸς τὸ κάταντες«, κατεσύρῃ ὑπὸ τῶν ἡμιόνων, ὅπου καὶ πηγὴ τότε ἀνεδόθη διαυγοῦς καὶ ποτίμου ὕδατος, ἱατρεύουσα πᾶσαν νόσον. Κατ' ἄλλους, ὁ Ζωτικός οὗτος, ὁ καὶ πρῶτος κληθεὶς Ὀρφανοτρόφος (διότι φαίνεται ὅτι ἐπετήδευεν ὅλα τῶν ἀγαθοεργιῶν τὰ εἶδη), ἦν Πρωτοβεστιάριος τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου, τοῦ κτίσαντος τῷ 586 τὸ λωδοκομεῖον τοῦτο (ἀρξαμένου, ὡς φαίνεται, τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Τιβερίου) » ἐγγώρηγον, διὰ τὸ ὑπὸ τῶν Σθλαβίνων καῖναι ξυλόστεγον ὄν, καὶ πολλὰ ἐν αὐτῷ ἐχορήγησε πρὸς θεραπείαν τῶν λωδῶν ἀδελφῶν«, κατὰ τὸν Κεδρηνόν, ὅς τις ὁμῶς τοποθετεῖ αὐτὸ εἰς τὰ Ἡρίου. Ἐπεστάτει δὲ τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ ὁ Ζωτικός. Κρημνισθὲν δὲ αὐτὸ σεισμῷ, ἀνεκαίνισε τῷ 1032 (;) Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρός. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Τζιμισκῆς, αὐτοκρατορήσας, ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὸ τὸ ἡμισυ τῆς περιουσίας του, » προσεπιδομήσας » τοῖς παλαιοῖς δόμοις τῶν τῇ ἱερᾷ νόσῳ καμνόντων καὶ ἐτέρας οἰκίας«, κατὰ τὸν Γραμματικὸν Λέοντα.

Ἐν τῇ Ἐλαίᾳ ἦν καὶ τὸ Ὀρφανοτροφεῖον τοῦ Ἀγίου Παύλου, ἐὰν τοῦτο δὲν πρέπη μᾶλλον ἢ να τοποθετηθῇ προσωτέρω περὶ τὴν Σταυρῶσιν.

Περὶ τὴν εἰσοδὸν δὲ τοῦ χωριδίου ὠκοδόμητο τὸ πυρποληθὲν ἀνάκτορον τῆς ἐφ' ἡμῶν Βασιλεομήτορος, ἐν τινι τῶν διαιτημάτων τοῦ ὁποίου ἐτελεύτησε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1838 ὁ Σουλτάν-Μαχμοῦδ, μετακομισθεὶς πρὸς ἀνάρθρωσιν ἐνταῦθα. Μικρὸν δέ τι εὐκτήριον, κτισθὲν εἰς ὁχτῶ ἡμέρας, κατὰ διαταγὴν του, ἐνθυμίζει ἀκόμην, ἐὰν δὲν κατέπεσε, τὴν ἰσχυρὰν τοῦ μονάρχου ἐκείνου θέλησιν, εἰς ἣν καὶ μόνην ὀφείλεται ἡ τῶν τότε καταχρήσεων κατάπαυσις καὶ ἡ πρὸς τὸ βέλτιον μεταρρύθμισις τῆς Τουρκίας.

Μετὰ τοῦ Μπεϊλέρ-μπεη συνέχεται ὁ καλούμενος

Σταυρὸς,

εἴτε διότι ἐνταῦθα ἦν ἐκκλησία τῆς Σταυρώσεως, ἢ, πιθανώτερον, διότι ἐδῶ ἐπάγη ὁ εἰς τῶν τριῶν Σταυρῶν (ὠκοδομήθη δηλαδὴ ἐκκλησία), οὗς ἐπηξε, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ πρῶτος τοῦ Βυζαντίου ἐπίσκοπος, ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας (1).

(1) Ἴδε Ἐκκλησ. Ἱστορ. Σωζομενοῦ, Εὐαγγελίου, Θεοδωρήτου κλπ. καὶ παράβαλε τὰ ἐν σελ.83 προεικτιθέντα περὶ τῆς ἐπὶ τῆς δυτικῆς τοῦ Βοσπόρου παραλίας Ἐλαίας, τῆς περὶ τὸ Σαλῆ-παζάρ.

Ὁ δὲ Τιμόνης λέγει ὅτι ὀπισθὲν τινος τῶν ἐνταῦθα παντοπωλείων καὶ ἀρτοποιίων σώζονται τὰ ἐρείπια, ἀρκετὰ καλῶς διατηρημένα, τῆς ἐκκλησίας ἀρχαίου μοναστηρίου, ἐχούσης σχῆμα τετράγωνον καὶ μῆκος 22 βημάτων· οἱ τοῖχοι τοῦ κτιρίου εἶνε πλινθόκτιστοι, οἱ δὲ θόλοι στερεοί, ὑποκρατούμενοι ὑπὸ δύο ἀδρῶν κιόνων χονδροειδοῦς ἐργασίας, χλωσμένον ἐντὸς τῆς γῆς. Ἀνασκάπτονται δὲ καὶ πλίνθοι μετὰ σταυρῶν καὶ μονογραμμάτων, ἐν μιᾷ τῶν ὁποίων ὁ συγγραφεὺς οὗτος ἀνέγνω τὰς λέξεις·

ΤΗ ΔΙΑ ΠΑΥΛΟΥ,

ὅθεν εἰκάζω ὅτι ἐνταῦθα μᾶλλον πρέπει νὰ τοποθετηθῇ τὸ Ὀρφανοτροφεῖον τοῦ Ὁσίου Παύλου, τὸ ἐν τῇ Ἑλαίᾳ, περὶ οὗ προείπομεν.

Ἐχόμενα τοῦ Μπεϊλέρ-μπεῆ καὶ τῶν αἰγιαλείων τοῦ Σταυροῦ κεῖται τὸ χωρίον

ΚΟΥΣ-ΚΟΥΝΤΖΟΥΚ,

συνεχόμενον σχεδὸν ἐτέρωθεν μετὰ τοῦ Σκουτάρεως. Ἀρχόμενον δὲ ἀπὸ τινος κοιλάδος, ὀριζούσης ἐντεῦθεν τὴν πόλιν ταύτην, ἐκτείνεται μέχρι τῆς περὶ τὸν Σταυρὸν παραλίας, κατοικουμένης τὸ πλεῖστον ὑπ' Ἀρμενίων.

Τοῦ χωρίου τούτου τὸ μὲν Τουρκικὸν ὄνομα, χαρακτηρίζον τὸ πλῆθος τῶν αὐτοῦ συνήθως φωλευόντων πάλαι ποτὲ ὀρνέων (» Γιατί ταν κορακοφωληά, τὸ λέγουν Κουσκουντζούκι «, Βοσπορομαχ. σελ. 29), ἐνθυμίζει συγχρόνως καὶ ἀσκητὴν τινα Τοῦρκον, ἐπικαλούμενον Κουζγκοὺν-μπαμπά, ὃς τις ἔζη ἐπὶ Μεχμέδ τοῦ Β'. τὸ δὲ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν (Χρυσόκεραμος (1)) τὴν δι' ἐπιχρύσων ἢ βερενικωμένων μᾶλλον καὶ ὑαλιστερῶν κεραμίδων ἐστεγασμένην ἐκκλησίαν τῆς Θεοτόκου, ἢ πιθανῶς καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος (εἰς ὄνομα τοῦ ὁποίου τιμᾶται καὶ ἡ σημερινή, ἀρκετὰ κομψή, εὐρύχωρος καὶ πλουσίως κεκοσμημένη, νεόδμητος τοῦ χωρίου ἐκκλησία), κτίσμα τοῦ Ἰουστίνου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Σοφίας (2). Τῶν

(1) Ὁ Τιμόνης τοποθετεῖ τὸ μὲν Χρυσόκεραμον εἰς τὸ Τσεγκιλλῦ-κιὺ, τὸ δὲ Κουσκουντζούκι εἰς, λέγει, ἡ ἀρχαία Coziniza, ὄνομα, τὸ ὁποῖον ἀγνοῶ ποῦ ἀνέῳρε. (2) Ἐὰν ὁ ἀρχαῖος ναὸς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος κριθῇ τοποθετητέος ἐνταῦθα, τότε ἡ κτίσις αὐτοῦ πρέπει ν' ἀποδοθῇ οὐχὶ εἰς τὸν Ἰουστίνον καὶ τὴν Σοφίαν, ἀλλ' εἰς τὸν εὐνοούμενον αὐτοῦ Ναρσῆν, τὸν Κουδικουλάριον καὶ Πρωτοσπαθάριον (» εἰς δὲν ἐλαιοδορεῖτο «), συγχρόνως πρὸς τε τὸν μέγαν στρατηγὸν Ναρσῆν τὸν εὐνοῦχον, τὸν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, καὶ πρὸς ἄλλον Ναρσῆν τὸν Πατρικίον, τὸν ἐπὶ Φωκά ἐπαναστάντα καὶ ὑπ' αὐτοῦ καίντα, ὃς τις ἔκτισεν αὐτὸν τῷ 568 (τῷ ς' ἔτει Ἰουστίνου τοῦ Β'), καὶ ἐν αὐτῷ ἀπέθετο τὰ λείψανα (μέρος πίντως τῶν λειψάνων) τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Π. καὶ Π., καὶ τὰ τῶν ἁγίων Μαρτύρων Πρόδου, Ταράχου καὶ Ἀνδρονίκου. Φαίνεται δὲ ὅτι κυρίως ἐπιπερήμεστο τῇ Θεοτόκῳ· ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐν αὐτῷ ἐσώζετο καὶ ἡ κἀρα τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐλαμβάνετο καὶ » ἄγιον ἀπομύρισμα «, κατὰ τὸν Πορφυρογέννητον (Β', ιγ'), ἐπεκράτησε βαθμηδὸν τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου τούτου. Εἶχε δὲ καὶ Ξενῶνα, καὶ Παλάτιον, καὶ εἰς αὐτὸ ἀπέρχετο κατ' ἔτος τῇ 29 Ἰουλίου διὰ θαλάσσης ὁ Αὐτοκράτωρ πανηγυρίσων. Ἀποβαίνων δὲ τοῦ δρόμου, διήρχετο εἰς τὴν αὐ-

κεράμων τούτων σώζεται, κατὰ τὸν Τιμόνην, ἐπὶ τῆς στέγης τῆς σημεῖ-
ρινῆς ἐκκλησίας, εἰς μόνος, ἔχων χρώμα πρασινωπὸν οἱ δὲ λοιποὶ μετα-
κομίσθησαν εἰς ΚΠ, καὶ χρησιμεύουσι πρὸς στολισμὸν παλαιοῦ τινος μεσ-
τιδίου, κειμένου πλησίον τοῦ Ἰαλῦ-χιόσχ.

Παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ἔχει τὸ Κούσ-κουντζούκ καὶ δευτέραν, πε-
νιχρωτέραν, ἐν ᾗ προσκυνεῖται εἰκὼν τις ἀρχαιοτάτη, ἔχουσα ἔμπροσθεν
μὲν ἐξωγραφημένην τὴν Θεοτόκον, τὸν Χριστὸν ἀγκαλοφοροῦσαν, ὀπισθεν
δὲ ζωγραφίαν τινά, ἐξηγητημένην κατὰ μέρος ὑπὸ τοῦ χρόνου. Μετεχο-
μίσθη δὲ, καθὰ λέγεται, ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς ποτὲ ἐκκλησίας ἡ Μονῆς τοῦ
Σταυροῦ. Ὁ δὲ ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἐκκλησίας πλάτανος εἶνε ἀξιοθέατος
διὰ τὴν εὐθάλειαν καὶ τὸ μέγεθός του.

Ἐδῶ κατοικεῖ ἀπὸ τινων ἐτῶν καὶ ὁ κατὰ καιρὸν ἀρχιερεὺς Χαλκηδό-
νος. Ἀλλὰ κυρίως εἰν' ἐνταῦθα συνωκισμένοι ἀνέκαθεν οἱ πλείστοι σχεδὸν
τῶν ἐν ΚΠ Ἰουδαίων, ὅσοι δὲν κατοικοῦσι τὸν Παλατᾶν ἢ τὸ Χάσ-κιού
καὶ Ὀρτά-κιού, καὶ ἐδῶ κατοικεῖ συνήθως καὶ ὁ ἀρχιεραδὴνός (Χαχάμ-
μπασῆς) τῶν. Φιλοτιμοῦνται δὲ οἱ πλουσιώτεροι ἐξ αὐτῶν καὶ ἵνα ταφῶ-
σιν ἐνταῦθα, ὅσοι δὲν δύνανται ἵνα πέμψωσι τὰ ὅσθα αὐτῶν εἰς τὴν τοῦ
Ἰωσαφάτ κοιλάδα, ἵνα φθάσωσιν εὐκολώτερον ἐντεῦθεν ἐκεῖ, διορύττοντες
τὴν γῆν διὰ τῶν ὀνύχων, ὅθεν καὶ, ἅμα ἀσθενήσαντες, οὐ διονυχίζονται.
Διὸ καὶ τὰ ταφεῖα αὐτῶν καλύπτουσιν ἀπέραντόν τινα ἑκτασιν ἐπὶ τῆς κο-
ρυφῆς τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ χωρίου ὄρους. Κατὰ τὸν ποιητὴν δὲ τῆς
Βοσπορομαχίας.

» Πριχοῦ γενοῦν στὸ Μπέιογλου τάφοι καὶ κοιμητήρια,
ἐκεῖ ἦσαν τὰ μνήματα, θαφτιάδων οἰκητήρια «.

Διαρρέει δὲ τὴν τοῦ Χρυσοκεράμου κοιλάδα ρύαξ, ξηραίνόμενος τὸ θέ-
ρος. Ἦν δὲ ἄλλοτε ἐν αὐτῷ καὶ παλάτιον τῆς Κιᾶ-Σουλτάνης, θυγα-
τρός τοῦ Σουλτάνου Μουράδ τοῦ Δ', καὶ συζύγου τοῦ Βεζίρη Μελέχ-Ἀχμέδ-
-πασσᾶ.

Τὸν δὲ κόλπον τοῦ Σταυροῦ, καὶ ἐπομένως τὸν δεύτερον καὶ μικρό-

λὴν, καὶ ἐκεῖθεν ἀπὸ τῆς ἐπιπλοῦς ἀχρι τοῦ ἔξω προπυλαίου τοῦ εἰς τὸν Ἐμβολόν, καὶ ἐκεῖ
ἀποβαίνων τοῦ ἵππου, εἰσέρχεται εἰς τὸν ναόν. Τὰ Ναρσοῦ ἐλέγοντο καὶ τὰ Κανικλίου,
ὡς περιελθόντα, φαίνεται, ἔπειτα εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Μαγίστρου Θεοκτίστου, τοῦ ἐπὶ τοῦ
Κανικλείου, ἢ Λογοθέτου τοῦ Δρόμου, τοῦ ἐν τῷ Ἰπποδρόμῳ φονευθέντος, κατὰ διαταγὴν τοῦ
Καίσαρος Βάρδα, θείου τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Θεοφίλου, οὗ ἐγένετο καὶ παιδαγωγός.
Μετ' ἐξουσίας δὲ τέλος εἰς μοναστήριον γυναικείον, τὸ κληθὲν τῆς Θεοφορίας (ἐὰν τοῦτο
ἦν ἄλλο, κείμενον πλησίον αὐτοῦ), ὅπου ἀπεκάρη Σοφία ἡ γυνὴ Χριστοφόρου τοῦ υἱοῦ
Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπτινοῦ, καὶ ὅπου περιώρισε τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ Ῥωμανὸς ὁ Πορφυρογέννη-
τος. Ἐν αὐτῇ ἐτάφη κρύφα Θεόφοδος ὁ Πέρσης, ὁ μετὰ 12,000 Περσῶν προσφυγὼν ἐπὶ
Θεοφίλου, καὶ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρῆς τῆς Αὐγούστης Θεοδώρας, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου, ἥδη
τὰ λοιπὰ πνέοντος.

ἔτερον τῶν Διονυσίου Δίσκων, κλείει ἀπὸ δυσμῶν ἀκρωτήριον, τὸ καλούμενον ὑπὸ τοῦ Διονυσίου Νάγαλον, ὅπου ἐπίσης τὸ ρεῦμα εὐτονεῖ, διὰ τὴν σφοδρότητά του, πρὸς μυλῶνων περιστροφὴν.

Μεταξὺ δὲ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἄλλου ἀκρωτηρίου, τοῦ καλουμένου ὑπὸ μὲν τοῦ Διονυσίου Ἑρμωνιανοῦ, κοινῶς δὲ σήμερον Ταμποῦρ-μποῦρ-νοῦ, ὅπερ ὁ Γύλλιος ὠνόμασε διὰ τοῦτο Ταμπουρλιανόν, καὶ κλείοντος ἀπ' ἀνατολῶν, πολὺ μᾶλλον ἢ τὸ πρὸ αὐτοῦ, τὸν Βόσπορον, διότι τὰ ἐπέκεινα αὐτοῦ, ἀνήκουσιν ἤδη εἰς τὴν Προποντίδα, τὸ δὲ ρεῦμα παρατείνεται μὲν ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ πολὺ χαλαρώτερον, ἄχρι Χρυσουπέλεως, κάμπτεται ὁ μικρὸς ὄρμος

Ὀκιούζ ἡ Πασσα-λίμαν,

ὅς τις τὸ μὲν πρῶτον τῶν ὀνομάτων τούτων ἐκληροδοτήθη παρὰ τῆς ἀρχαιότητος, καλούμενος ἐκ παλαιτάτου Βοὸς Πόρος καὶ Δάμαλις, δι' ἣν παρακατιόντες ἐκθησόμεθα αἰτίαν (1)· τὸ δὲ ἕτερον ὀφείλει ἴσως ἢ εἰς τὸν Ἀμπδ-οὐλ-Ῥαχμάν-ἀγᾶν, Σιλιχδάρην Σουλτάν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ', κτίσαντα ἐνταυθοὶ τζαμίον, ἢ μᾶλλον εἰς τὸν Βεζίρην Μελέκ-Ἀχμέδ-πασσᾶν, οὗ τινος ἡ σύζυγος, Κιᾶ-Σουλτάνα, εἶχεν ἐνταῦθα, ὡς προεῖπομεν, παλάτιον.

»Ὁ κόλπος οὗτος, λέγει ὁ Διονύσιος (ὅς τις τὸν ὀνομάζει τῆς Χρυσουπέλεως), ἔστι μεγέθει καὶ νηνεμία κάλλιστος καὶ ἄριστος, ἔχων ἀκτὴν ὀμαλὴν καὶ θαθεῖαν, προκλινούσης ἡρέμα πρὸς αὐτὴν τῆς ὑπερκειμένης πεδιάδος «.

»Ἡ δὲ Βοὺς καλουμένη, λέγει ὁ Πολύβιος (2), ἔστι τῆς Ἀσίας τόπος, ἐφ' ὃν ἐπιστῆναί φασι πρῶτον οἱ μῦθοι τὴν Ἰὼ περαιωθεῖσαν «. Ὁ δὲ Χωνειάτης (3) » Πόρος, λέγει, Βοὸς καλεῖται ἡ βόρειος ἀντίπορθμος » τῆς πόλεως πλευρὰ, ἀφ' ἧς καταφανὴς ἐστὶν ἀκριβῶς ὁ μέχρι τῶν ἐν » Βλαχέρναις ἀνακτόρων συρόμενος ὄλκος καὶ ὅσα πρὸς ἄνεμον βορρᾶν » ἐπινενεύχασι μέρη τῆς πόλεως «.

Ἐνταῦθα ἵστατο ἐπὶ χίονος λιθίνη δάμαλις, διαιωνίζουσα τὴν μνήμην, οὐχὶ τῆς διαβάσεως τῆς Ἰοῦς, καθὼς λέγει ὁ Πολύβιος, ἀλλὰ τῆς γυναικὸς τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων Χάρητος, καλουμένης αὐτὸ τοῦτο Δαμάλεως. Εἶχε δὲ ἐπὶ τῆς βάσεως ἡ τοῦ χίονος αὐτῆς ἐγκεχαραγμένον τὸ ἐπόμενον ἐπίγραμμα:

» Ἰναχίης οὐκ εἰμὶ βοὸς τύπος, οὐδ' ἀπ' ἐμεῖο
κλήζεται ἀντωπὸν Βοσπόριον πέλαγος.

(1) Ἐὰν δὲν ᾔνε μᾶλλον, κατὰ τινος, διότι ἐνταῦθα διαβιβάζονται συνήθως αἱ βόες καὶ τὰ λοιπὰ ἀγροφύρα ζῶα ἐκατέρωθεν τοῦ Βοσπόρου, ἴδε σελ. 99. (2) Πολυβ. Ἱστορ. Δ', 44.

(3) Χων. ἐν Ἰσακίῳ.

(ΚΠ. ΤΟΜ. Β')

» Κείνην μὲν τὸ πάροιθε βαρὺς χόλος ἤλασεν Ἥρης
 ἐς Φάρον· ἡ δ' ἐγὼ Κεκροπίς εἰμι νέκυς·
 » εὐνέτις ἦν δὲ Χάρητος, ἐπλων δ' ὅτ' ἐπλωεν ἐκεῖνος
 τῆδε, Φιλιππείων ἀντίπαλος σχαφίων.
 » Βοίδιον δ' ἤκουον ἐγὼ τότε· νῦν δὲ Χάρητος
 εὐνέτις, ἡπείροις τέρπομαι ἀμφοτέραις.

Ἐστήθη δὲ, κατὰ τὸν Κωδινόν, ὑπὸ τοῦ Βυζαντίων δήμου. Ὁ δὲ Γύλλιος εἰκάζει ὅτι τὸν τόπον τῆς Ἰναχίας βοδός, ἡ τῆς διανηξαμένης ἀπλῶς τὸν Βόσπορον δαμάλεως, ἥτις, κατὰ τὸν Ἀῤῥιανόν, ἱδρυτο χαλκῇ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, φθαρείσης τῷ χρόνῳ, ἐπέσχευ ἐπειτα ἡ ἀντίτυπος τῆς τοῦ Χάρητος γυναικός, ναυμαχίσαντος ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ κόλῳ πρὸς Φίλιππον. Κατεῖχετο δὲ τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο τῆς Δαμάλεως ἐπὶ τοῦ συγγραφείως τούτου ἅπαν σχεδὸν τοῖς τῆς Χρυσοπόλεως οἰκήμασιν. Ἀπέχει δὲ τῆς Χαλκηδόνος τρία μίλια, καὶ ἔστιν ἀρχή τε καὶ πέρας τοῦ Βοσπόρου, ὁποτέρως δηλονότι ἄρξηται τις αὐτὸν μετρεῖν, καὶ περὶ αὐτὸ ἤδη ὁ πορθμὸς οὗτος, προϊὼν τέως πρὸς δυσμὰς, ἄρχεται στρέφεσθαι πρὸς μεσημβρίαν.

Τὴν δὲ πρὸς ἄρκτον ὑπώρειαν τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ἐπέχουσι νῦν, ἐκτεινόμενα κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, λιθόκτιστοι σιτῶνες (Ὀρεῖα) εὐρυχωρότατοι, κτισθέντες ἐπὶ Σουλτάν-Σελήμ τοῦ Γ', πρὸς ἐναπόθεσιν τοῦ συνωνομένου ὑπὸ τοῦ δημοσίου σίτου διὰ τὴν προμήθειαν τῆς βασιλευούσης καὶ τοῦ στρατοῦ, ἡ τοῦ εἰσπραττομένου ἐκ τῶν δεκάτων, συνιστάμενοι εἰς πέντε εὐθυγώνια κτίρια, συνεχόμενα ἐκ πλαγίου μετ' ἀλλήλων, ὧν τὰ ἀετώματα σχηματίζουν τὸ πρόσωπον. Ἀπ' αὐτῶν δὲ παρωνυμείται καὶ ἡ ἐνταῦθα ἀποβάθρα. Ἡ δὲ εἰς αὐτὰ εἴσοδος ἀπηγόρευται.

Ἐνταῦθα ἱδρυτο ἰσως καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Δαμάτ-Ἡδραήμ-πασσᾶ κτισθὲν παρὰ τὸν αἰγιαλὸν παλάτιον, τὸ καλούμενον φερωνύμως Σεμσῆ-σαράϊ, ὅπερ ἀνωκοδόμησε τῷ 1816 ὁ Σουλτάν-Μαχμούδ, ἐπέχον, κατὰ πᾶσαν, πιθανότητα, τὸν τόπον τῶν Βυζαντινῶν παλατίων, τῶν καλουμένων Τὰ κατὰ Δάμαλιν.

Μεταξὺ δὲ τῆς Δαμάλεως καὶ τοῦ ἀπέναντι Βοσπορίου ἀκρωτηρίου ὑφύεται ἐπὶ τῶν ἐκεῖ ὑφάλων τὸ μικρότατον φρούριον

ΚΧΙΖ-κουλέ,

ἀπέχον, κατὰ μὲν τὸν Γύλλιον, 100 βήματα περὶ που, κατὰ δὲ τὸν Choiseul-Gouffier, 125 ὀργυιάς (toises) τοῦ ἀκρωτηρίου, καὶ ἔχον μόλις 30 ὀργυιῶν περιφέρειαν, ὠπλισμένον δὲ μετὰ κανονίων, καὶ χρησιμεῖον, κυρίως μὲν καὶ ἀνέκαθεν, ἵνα ὁδηγῇ διὰ τοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἀναπτομένου πυρσοῦ τὰ νύκτωρ διαπλέοντα σκάφη τὸν Βόσπορον· συγχρόνως δὲ ἵνα ἀσφαλίζῃ καὶ τὸν εἰσπλουν τοῦ τε Κόλπου καὶ τοῦ Βοσπόρου, πάλαι

μὲν διὰ τῆς ἀπ' αὐτοῦ (1) μέχρι τοῦ ἀπέναντι Πύργου τῶν Μαγγάνων, ἴσως δὲ καὶ μέχρι τῆς τοῦ Γαλατᾶ παραλίας διατεινομένης ἀλύσου, νῦν δὲ διὰ τηλεβόλων. Ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Καλοϊωάννου, καὶ ὠνομάζετο ἐπὶ μὲν τῶν Βυζαντινῶν Ἀρχλα (2), σήμερον δὲ ὑπὸ μὲν τῶν Τούρκων Κόρης Πύργος (Κχιζ-κουλέ), εἴτε διότι διετήρησαν τὴν μνήμην τῆς γυναικὸς τοῦ Χάρητος, εἴτε διότι τῷ ὄντι ἐχρησίμευσεν ἴσως ποτὲ πρὸς ἐνοίκησιν βασιλίδος, περὶ ἧς ἐπλάσθησαν καὶ τὰ μυθεύόμενα ὑπὸ δὲ τῶν Εὐρωπαίων, ἐκτόπως καὶ παραλόγως, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, Πύργος Λεάνδρου, ὡς ἐὰν τὰ καθ' Ἡρῶ καὶ Λεάνδρον συνέβησαν ἐνταῦθα. Φαίνεται δὲ ὅτι εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἐπωνυμίαν ἔδωκεν ὁπωσδήποτε ἀφορμὴν καὶ τὸ Τουρκικὸν αὐτοῦ ὄνομα.

Ἐπὶ τῆς τελευταίας δὲ πολιορκίας τῆς πόλεως, λέγει ὁ Φραντζῆς (3) ὅτι »τῷ Γαβριὴλ Τριβιζάνῳ, τῷ τῶν Ἑνετῶν τριήρων καπιτανίῳ, μετὰ καὶ » ἐτέρων ἀνδρῶν πενήκοντα, ἐδόθη φυλάττειν τὸν πύργον τὸν ἐν μέσῳ » τοῦ βρέματος, τὸν φυλάσσοντα τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος, καὶ ἦν ἀντι- » κρὺ τῆς Πύλης τῆς Βασιλικῆς«. Ἄλλ' ἄρα γε τοῦτον ἐννοεῖ ὁ Ἱστορικὸς; καί, τούτου δοθέντος, εἶνε πιθανὸν ὅτι ἐξετέθησαν ἐντὸς τοῦ εὐαλάτου τούτου ὀχυρώματος, καὶ μάλιστα ἐὰν, ὡς ἐξῆς εἰρήσεται, ἦτον καὶ ξυλόστεγον, πενήκοντα ἄνθρωποι, ἀπέναντι 400 τριήρων τοῦ Σουλτάν-Μεχμέδ; ἐπέχω.

Ἀνακτισθεὶς δὲ μετὰ τὴν ἄλωσιν ξύλινος, ἀνωκοδομήθη ἐπὶ Σουλτάν-Ἀχμέδ τοῦ Γ' λιθοκτιστος ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου 'του καὶ γαμβροῦ Ἡδραήμ-πασσᾶ, καὶ πάλιν τῷ 1763 στεγασθεὶς καὶ διὰ θόλου μολιβδοσκεπέστου, στηριζομένου ἐπὶ μαρμαρίνων κιόνων. Οὐ πρὸ πολλῶν δὲ ἐτῶν με-

(1) Ἄν μοι φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἀπὸ τοῦ καστελλίου τούτου διετίνετο πρὸς τὸ πέραν ἕλκυσος. Τούλάχιστον, ἐπὶ τῆς τελευταίας ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκίας, τοιαύτη 'δὲν ὑπῆρχε διότι τότε αἱ Τουρκικαὶ τριήρεις 'δὲν ἠδύναντο, οὐτε, » ἐπειδὴ ἐν τῷ λιμένι οὐ βραδίως εἶχον » τὴν εἴσοδον, διὰ τὸ σειρὰν βαρετάτην ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος εἶναι, ἔλθοῦσαι ἐκ τῆς » Ἐύων περαιοῦς, » να ἀγκυροβολήσωσι πὰρ τὴν ξηρὰν, » κάτωθεν ὀλίγον τι τοῦ Δικλαῶ » κίονος καὶ μέχρι τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου, κατὰ τὸν Φραντζῆν οὕτε κατὰ τῶν πρὸς ἐπικουρίαν τῆς πόλεως ἔλθουσῶν ἔπειτα πέντε Γενουτικῶν τριήρων » να ἐκπλέσωσιν. (2) Ἐκ τοῦ Λατινικοῦ Area, Argula, ὅπερ σημαίνει κυρίως Ἑρμάριον ἢ κιβώτιον. » Σκρινία γὰρ αἱ ἄρκλαι, κατὰ τὸν Σουτάν καὶ τὸν Ἑτυμολόγον. » Ἀνοίγω καὶ τὴν ἄρκλαν » μου, ναυρῶ ψωμὸν κομμάτιν, Πτωχοπροδρ. » Καὶ τὸ λογάριον, ὅπερ ἔλαβεν, ἐν τῇ ἄρκλῃ » αὐτοῦ εἶχε, Ζαχαρ. Πάππ. Α', 9. Ὅθεν, κατὰ συνεκδοχὴν, τὸ Θησαυροφυλάκιον. » Καὶ » τι ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν Ἀρκαν εἰσφέρεισθαι, καὶ τι δαπανᾶσθαι προσήκει, Ἰουστινιαν. Νισαρ. 128, ὅθεν καὶ Ἀρκάριος ὁ θησαυροφύλαξ. » Δεῖ τοὺς οἰκονόμους κατὰ μῆνα . . λογοποιεῖν » πρὸς τοὺς Ἀρκάρειους, Βαλσαμ. Νομοκαν. Θ', 1. Κατ' ἔκτασιν δὲ, καὶ ὁ ἐν σχήματι ἑρμαρίου πρέχων τοῦ τείχους πυργίσκος, ὅπου ἴσταντο σκοπιωροῦντές οἱ φρουροί. » Τῶν πρενεουσῶν τοῦ τείχους ἔξωθεν μηχανῶν Ἀρκλας οἶδε ταύτας ἡ κοινὴ φράσις καλεῖν, Νικητ. Χων. ἐν Μανουήλῳ Ζ', 3. (3) Φραντζ. Ἱστορ. Γ', δ'.

ταποιηθείς εἰς τὸ νῦν ὁρώμενον σχῆμα ὑπὸ Σουλτάν-Μαχμουδ τοῦ Β', χρησιμεύει σήμερον ὡς νοσοκομεῖον, ἢ μᾶλλον ἀναβρωτήριον, τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ. Ἦν δὲ ἀνέκαθεν τελωνεῖον.

Διατείνει δὲ ἀπ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Δαμάλεως ὑποβρύχιον τεῖχος ἐν εἵδει μόλου, ἐξέχον τὸ πάλαι, ὡς φαίνεται, καὶ χρησιμεῖον ὡς προχυμαία πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ τε ρεύματος, καὶ, ἐνθεν μὲν τῶν βορείων, ἐκεῖθεν δὲ τῶν νοτίων κυμάτων, ὥστε ναυλοχεῖν ἐνδοθεν αὐτοῦ τοὺς περιμένοντας φορὸν ἀνεμον πρὸς διάπλευσιν τοῦ Βοσπόρου. Ἄλλ' οἱ ὑπὲρ τὸ ὕδωρ ἐξέχοντες αὐτοῦ λίθοι εἶχον ἀπαρθῇ, ὀλίγον πρὸ τοῦ Γυλλίου, πρὸς ἰδιωτικὰς ἢ καὶ δημοσίας οἰκοδομάς.

Ὁ μόλος οὗτος ἐχρησίμευε, φαίνεται, συγχρόνως, ἴσως δὲ καὶ ἀκόμῃ χρησιμεύει, καὶ ὡς ὑδραγωγεῖον, ἐὰν τὸ ἐν αὐτῷ πηγαῖον πότιμον ὕδωρ, τὸ μόνον ἐν αὐτῷ ἀξιοπερίεργον, διοχετεύηται ἀληθῶς, καθὰ λέγεται, ἀπὸ τῆς ἡπείρου, καὶ ἔδεν συνάγεται μᾶλλον ἀπὸ τῶν βροχῶν, ταμιευόμενον ἐν κινστέρνῃ, εἰ καὶ ὁ Wehler ῥητῶς λέγει ὅτι ἔδεν εἶνε βρόχινον, καὶ τοι ποτιμώτατον. Ὅθεν καὶ ὁ Μ. Χρυσολωρᾶς καταλέγει καὶ τοῦτο μεταξὺ τῶν θαυμασίων τῆς ΚΠ, » καὶ τοὺς ἐν μέσῳ (λέγων) τῆς θαλάττης » καὶ τοῦ πελάγους καὶ τοῦ βυθοῦ, ἐπὶ τῆς δίνης αὐτῆς καὶ τῆς παλιρ- » ροίας, πύργους, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς γλυκεὰ ὕδατα «.

ΜΕΤΑ δὲ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Δαμάλεως, ἄρχεται κόλπος ἕτερος, νῦν μὲν οὐ πολὺ συγκαμπτόμενος, πάλαι δὲ πολὺ ἐσωτέρω τῆς περὶ αὐτὸν πεδινῆς παραλίας εἰσχωρῶν, κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Γυλλίου, εἰ περ ἐν αὐτῷ ὁ, τε ναύσταθμος ἦν τῶν Χαλκηδονίων, καὶ τριάκοντα τριήρεις τῶν Ἀθηναίων ἐφρούρου (1), καὶ, κατὰ τὸν Σωκράτην, καὶ ὁ Λικίνιος κατεναυμαχήθη ὑπὸ τοῦ στόλου τοῦ Κωνσταντίνου· συγχωσθεῖς δὲ, τὸ μὲν, μετὰ τὴν τῆς Χαλκηδόνος καταστροφὴν, τὸ δὲ, μετὰ ταῦτα, φόβῳ τῶν Γούρκων, τὸ δὲ, καὶ ὑπ' αὐτῶν τέλος τούτων, πρὸς ἐποικοδόμησιν καθὼς καὶ αὐτὸς εἶδε, λέγει, ὁ Γύλλιος συγχωσθὲν αὐτοῦ μέρος πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ γηπέδου, ἐφ' οὗ ἐκτίζετο τότε τὸ τζεαμίον καὶ τὸ προσηρτημένον αὐτῷ ἱμαρέτιον τῆς τοῦ Σουλεϊμάνου θυγατρὸς.

Πᾶσαν δὲ τὴν πεδινὴν περιφέρειαν αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄχρι τοῦ ἑτέρου ἀκρωτηρίου, καὶ αὐτῶν τούτων συμπεριλαμβανομένων, καθὼς καὶ τὴν κλιτὺν σχεδὸν ἅπασαν τοῦ ὑπὲρ αὐτὸν ὑψουμένου λόφου, ἐπέχει σήμερον τὸ

(1) Ὅτι, κατὰ τὸν Ξενοφῶντα ('Ελλην. Α', 4, 22), » οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοί, εἰς » Χρυσόπολιν τῆς Χαλκηδόνος ἀφικόμενοι, ἐτείχισαν αὐτὴν, καὶ δεκατευτήριον κατεσκεύασαν » ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν δεκάτην ἐξελέγοντο τῶν ἐκ τοῦ Πόντου πλοίων «.

ΣΚΟΥΤΑΡΙ

τὸ, μετὰ τὸν Γαλατᾶν, μεγαλύτερον τῶν προαστείων τῆς ΚΠ, ἢ μᾶλλον τὸ τρίτον αὐτῆς μέρος, ἔχον ἴδιον ἀρχιδικαστὴν (Μολλὰ (1)), ἴδιον στρατιωτικὸν διοικητὴν, καὶ πρὸ πάντων ἰδίαν φυσιογνωμίαν.

Τὸ Σκούταρι, κείμενον, ὡς προείπομεν, μέρος μὲν ἐπὶ πεδιάδος, μέρος δὲ ἐπὶ λόφου, ἐπὶ γηπέδου σχηματίζοντος, καθὼς τὸ τῆς ΚΠ, ἐπτὰ μικροὺς γεωλόφους καὶ ἄλλα τόσα κοιλώματα, ὠραϊζόμενον διὰ πολλῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν τζαμιῶν καὶ ἄλλων δημοσίων κτιρίων, διατεμνόμενον ὑπὸ θαλερῶν κήπων, περιστοιχούντων τὰς πλείστας τῶν οἰκιῶν 'του, ἀποτελεῖ, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, πολυάνθρωπον πόλιν, καὶ παρίστησιν, ἐγγύθεν τε καὶ μακρόθεν, θελκτικωτάτην πρόσοψιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπ' αὐτοῦ θέα, ἥς ἀπολαύουσιν αἱ πλείσται τῶν οἰκιῶν 'του, εἶνε ἀμίμητος, διότι ἔχει καταντικρὺ μὲν τὴν ΚΠ καὶ τὸν Γαλατᾶν καὶ μέγα μέρος τοῦ Κερατίου κόλπου, ἐκατέρωθεν δὲ, τῇ μὲν, τὰς ὠραίας κοιλάδας τοῦ Ἰασωνίου καὶ Διπλοκιονίου, τῇ δὲ, τὴν ἀχανῆ Προποντίδα, καὶ πρὸ ποδῶν τὸν Βόσπορον. Ἐκτὸς δὲ τούτων, καὶ ὁ ἀὴρ ἐν αὐτῷ εἶνε καθαρώτατος καὶ δροσερώτατος, ἐρχόμενος ἀπὸ τοῦ πελάγους, καὶ τὰ ὕδατα ποτιμώτατα καὶ ἀφθονα, καὶ τὰ πέριξ καλλιεργημένα καὶ κατάφυτα. Ἐνταῦθα φθάνουσι, καὶ ἐντεῦθεν ἀναχωροῦσιν ὅλα τὰ διὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, Συρίαν, Περσίαν καὶ Ἰνδίαν κερδάνια, καὶ ὅλοι οἱ ταχυδρόμοι τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας. Ὅθεν, διὰ τε τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα, καθὼς καὶ διὰ τὸ πλῆθος καὶ μέγεθος τῶν τζαμιῶν, τῶν λουτρῶν, τῶν πτωχοτροφείων, τῶν πανδοχείων, τῶν ἀσκητηρίων, καὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν καὶ ἀγαθοεργῶν καταστημάτων (2), καὶ αὐτῶν δὲ ἀκόμη τῶν νεκροταφείων 'του, ὑπερβαίνει, ὡς πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς μάλιστα, ὅλα τῆς ΚΠ τὰ προάστεια. Οἱ δὲ ἐκ τῆς Ἀσίας ἰδίως Τούρκοι θεωροῦσι τὸ ἔδαφος αὐτοῦ ὡς τὸ ἱερώτατον τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῶν πατρίδος, καὶ διὰ τοῦτο φιλοτιμοῦνται ν' ἀποθέσωσιν ἐν αὐτῷ καὶ μετὰ θάνατον τὰ ὅσα 'των.

Ἐχει δὲ περὶ τὰς 60,000 κατοίκων, Τούρκων, τὸ πλεῖστον, καὶ Ἀρμενίων· διότι οἱ Ἑβραῖοι εἶναι πολλὰ ὀλίγοι. Τῶν δὲ Γραικῶν μόλις πρό τινων ἐτῶν συνωκίσθησαν περὶ τὴν ἀκρολοφίαν αὐτοῦ ἕως 400 οἰκαγένειαι, αἵτινες αὐξάνουσι καθ' ἡμέραν, ἔχοντες καὶ σχολεῖα καὶ ἐκκλησίαν, τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, καὶ κάλλιστα τοπο-

(1) Ὁ τοῦ Σκουταρίου Μολλᾶς, τελευταῖος τῇ τάξει τῶν τεσσάρων Μολλᾶδων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαιρεῖται ἡ δικαιοδοσία τῆς ΚΠ, ἔχει ὑφ' ἑαυτὸν ὅλας τὰς ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Βοσπόρου κώμας. Ἴδε περὶ αὐτῶν ἐν ἐκτάσει εἰς τὸ Γ' Μέρος τῆς παρούσης πραγματείας. (2) Τὴν περιγραφὴν ὧν τούτων, καὶ ἰδίως τῶν τζαμιῶν, ὅρα κατ' ἐκτασιν εἰς τὸ περὶ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Βοσπόρου σύγγραμμα τοῦ Χάμμερ, σελ. 320, κ. ε.

θετημένην. Οἱ Ἀρμένιοι συγκροτοῦσι τὸ πλεῖστον τῶν συνοικιῶν Σελαμ-
σιζ καὶ Γενι-μαχαλέ, καθὼς καὶ τὸ πρὸς νότον τοῦ Σκουταρίου μέ-
ρος, τὸ τερπνότερον καὶ ὑγιεινότερον, καλούμενον Μπαγλάρ-μπασι (1).

Ἐνταῦθα, ἐπὶ τῶν Ὑψηλῶν τοῦ Σκουτάρεως, ἐνίκησεν ὁ Μέγας
Κωνσταντῖνος τὴν κρίσιμον ἐκείνην νίκην κατὰ τοῦ Λικινίου, ἥτις περι-
ήγαγε τὴν ἀπέραντον Ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, τέως διεσπασμένην, εἰς
χεῖρας ἑνὸς κυριάρχου, καὶ ἔδωκεν ἄλλην τάσιν εἰς τὸν δρόμον τοῦ με-
σαιωνικοῦ πολιτισμοῦ

Ἐκαλεῖτο δὲ ἐπὶ Βυζαντινῶν Χρυσούπολις ἢ, ὀρθότερον, Χρυσό-
πολις, εἴτε διότι, κατὰ τὸν Δ. Βυζάντιον, ἐδῶ ἐσυνάζοντο τὰ χρήματα,
ὅσα εἰσέπραττον οἱ Πέρσαι ἀπὸ τῶν τοῦ Βασπόρου τελῶν, εἴτε, κατὰ
τὴν τῶν πολλῶν (λέγει πάλιν αὐτὸς οὗτος) γνώμην, ἀπὸ Χρύσου, τοῦ ἐκ
τῆς Χρυσίδος υἱοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονος, θανόντος καὶ ταφέντος ἐνταῦθα,
ὅτε, φεύγων τὸν Αἰγισθον καὶ τὴν Κλυταιμνήστραν, ἐπορεύετο εἰς Κόλ-
χους πρὸς Ἴφιγένειαν. Ἄν εἶνε δὲ ἀπίθανον ἵνα ὠνομάσθῃ οὕτως ὑπὸ τῶν
ἅπαν ἄριστον εἰς τὸ εἶδος ἑκατόντων χρυσῶ, καὶ διὰ τὴν τοῦ λιμένος
αὐτοῦ εὐφυίαν (2). Φαίνεται δὲ, λέγει ὁ Γύλλιος, ὅτι ἀπέβαλεν ἔπειτα
τὰ τείχη τ' αὐτοῦ διότι ὁ Στράβων τὸ ὀνομάζει κώμην (3), ὡς ἦτον, λέγει,
καὶ ἐπ' αὐτοῦ, ἔχον δύο σχεδὸν μιλίων περιφέρειαν, συνωκισμένον δὲ
ὅπως ἔτυχε, πολλοῖς μὲν, ἀλλ' οὐ συνεχέσι τοῖς οἰκήμασιν. Ὅθεν ἴσως
καὶ Γελάσιος ὁ Κυζικηνός, ἐν τῷ περὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου συντάγματι

(1) Αἱ συνοικίαι τοῦ Σκουταρίου ἡριθμοῦντο πρὸ 25 ἐτῶν περὶ τὰς 62· 1 Ἰχσικὴ ἢ Σινὰ-
πασα, 2 Σελημιε, 3 Ἐμίρ-ἀχὼρ, 4 Ἀγιάσμα, 5 Σαλιντζὰκ, 6 Ροῦμ-Μεχμέδ-πασ-
σα, 7 Χαμζά-ἀτίκ, 8 Ἀχμέδ-τσελεμπή, 9 Κίφτσι, 10 Ταβασσι-Χασάν-ἀγᾶ, 11 Σου-
λεϊμάν-ἀγᾶ, 12 Κερεδὲ, 13 Γκιουλσάμ-καδὸν, 14 Καρὲ-Δασὺδ-πασα, 15 Μπουλ-
γκουρλοῦ, 16 Τουτζάρ-χαμζᾶ, 17 Δορμπαλῦ, 18 Ἐβλιὰ-χότζα, 19 Τενμπὺλ-ἐλχάτζ-
Μεχμέδ, 20 Χατζῆ-Χουσᾶ-κχαδὸν, 21 Σολάκ-σινάν, 22 Χαϊρεδδὲν-τσαούς, 23 Σα-
λάμι-Ιολάμ, 24 Ἐσκι-Βαλιδὲ, 25 Σοττζαᾶ-μπαση, 26 Ταμπακλέρ, 27 Μωρὰδ-Ρετζ,
28 Ἀρκιετζῆ-Ἐλχάτζ-Τζαφέρ, 29 Ἀρκιετζῆ-Ἐλχάτζ-Μεχμέδ, 30 Τσαοῦς-μπαση,
31 Καζακέρ, 32 Διθιδτζηλέρ, 33 Καρατζᾶ-Ἀχμέδ-σουλτάν, 34 Γενι-Μαχαλέ, 35
Μπαζάρ-μπαση, 36 Ἀσσοτῆ-μπαση, 37 Σουλτάν-τεπεση, 38 Μπουλμποῦλ-δερε, 39
Γκιουμαδα-ἀραϊτζῆ, 40 Τσινάρ-τσεμεσι, 41 Νούχ-καποῦ, 42 Ἀκ-γιαπῦ, 43 Μπα-
γλάρ-μπαση, 44 Τπνιῦ-τζαμῆ, 45 Τσαοῦς-δερε, 46 Καδάν-σιράτ, 47 Ὀρᾶ, 48
Δογματζιλέρ, 49 Ἰναδγι, 50 Ἀτ-μπαζάρ, 51 Τοπουτζιλέρ, 52 Κχιζλάρ-ἀγᾶ, 53
Γενι-τσεμε, 54 Ἀχμεδι, 55 Ἐσκι-Μεχμε, 56 Ἐσκι-Χαμᾶμ, 57 Ἰμπερὶκ-τζα-
μι, 58 Σεμῆ-πασα, 59 Οὐντζιλέρ, 60 Ἀμπαρλάρ, 61 Ὀκιοῦζ-λιμάν, 62 Καδάν.
Περικτὸς δὲ αὐτῶν ἀναφέρονται καὶ αἱ ἑξῆς: 63 Χχεδαγῆ-ἐφέντη, 64 Τογαντζηλέρ, 65
Ἐσκι-μενζιλ, 66 Μπουγιουκ-Ισκαλέ, 67 Γενι-Βαλιδὲ-τζαμι, 68 Τσινάρ, 69 Κούς-
-ὀγλοῦ-γιοκουσοῦ, 70 Τσιγκιανὲ-φαυροῦν, 71 Τοπ-τασσι, 72 Ἀλατζᾶ-μινερέ. (2) Τὰ
αὐτὰ ἀναφέρει καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος, ὅθεν καὶ εἰκάζει ὁ Γύλλιος εἶναι μεταγενέστερον αὐ-
τὸν τοῦ Διονυσίου, τὸν ὁποῖον νομίζει ἀρχαιότερον καὶ τοῦ Σεθίου. Ἴδε δὲ προσωτέρω ἐν
ὁποσημειώσει καὶ ἄλλην τινὰ οὐκ ἐπίθανον τοῦ ὀνόματος ἐτυμολογίαν. (3) Στράβ. ΙΒ', δ'.

αὐτοῦ, ἀποκαλεῖ τὴν Χρυσόπολιν ἐμπορεῖον ἢ ἐπίνειον τῆς Χαλκηδόνος. Πόθεν δὲ λαβὼν ὁ μακαρίτης Τιμόνης ἐγράψεν ὅτι, πρὶν ἀλωθῇ ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐκαλεῖτο Οὐρανόπολις, ἀγνοῶ.

Τὸ δὲ σημερινὸν αὐτοῦ ὄνομα ἐτυμολογεῖ πιθανῶς ὁ Χάμμερ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου Περσικοῦ Οὐσχιουδάρ (1), σημαίνοντος ἄγγελον = ἄγγαρον, πεζὸν ἀγγελιοφόρον· διότι τῷ ὄντι εἶνε ὁ τελευταῖος μὲν τῶν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς πρὸς τὴν δύσιν ἐρχομένων, ὁ πρῶτος δὲ τῶν ἀπ' αὐτῆς πρὸς ἀνατολὰς ἀπερχομένων σταθμός.

Περιέλθωμεν δὲ ἤδη τὴν παραλίαν πρῶτον τοῦ προαστείου. » Ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Δαμάλεως, λέγει ὁ Γύλλιος, ἡ ἀκτὴ, σχεδὸν ἅπασα, ἐστὶν ἀπόκρημνος καὶ ἀλίμενος, ἢ τε θάλασσα, ῥαχίαις καὶ ὑφάλοις τραχυνομένη, μόλις προσορμίζεσθαι παρέχει τοῖς μικροῖς ἀκατίοις. Ἡ δὲ ἀνοδος, ἐπὶ πεντήκοντα βήματα ἀπὸ τῆς κρηπίδος, ὀρθία καὶ ἀπότομος. Ἡ ἐπὶ τὸν τοῦ κόλπου ὁμῶς μυχὸν, ὃν σχηματίζει μικρά τις κοιλάς, ἢ τε ἀκτὴ χθαμαλωτέρα, καὶ ἡ ὄχθη προσηνεστέρα, καὶ ἡ θάλασσα εὐορμος. Διακρίνονται δὲ περὶ αὐτὸν τὰ ἐρείπια προκυμαίας ἀρχαίας, ἀσφαλιζούσης ποτὲ τὸν ἐνταῦθα ὄρμον. Τὸν δὲ κόλπον κλείει μεσημβρινοδυτικῶς τὸ ἀκρωτήριο Καβάχ-μπουρνού, τὸ παρὰ τῷ Πλινίῳ Λεῦχα, κατὰ τὸν Χάμμερ (2), ἀντικρύζον τῷ ἀπέναντι τοῦ Σαράι-μπουρνού, καὶ περιχλειόμενον ἐκατέρωθεν ὑπὸ δύο μικρῶν ὀρμῶν, ὧν ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν καλεῖται Ἑσχι-χαρέμ-ισκελεσί, ὁ δὲ ἐξ ἀριστερῶν (τεχνητὸς, κατὰ τὸν Χάμμερ) Γενιί-χαρέμ-ισκελεσί, ἀμφότεροι ἀπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀποδαθρῶν. Ἐπ' αὐτοῦ δὲ ὠκοδόμητό ποτε, ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ ἄστεως, τὸ Σουλτανικὸν ἀνάκτορον, τὸ καλούμενον Μπαγδάδ ἢ Καβάχ-σαράϊ, χτισθὲν τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Σουλεϊμάνου, ἔπειτα δὲ, πολὺ μεγαλότερον καὶ λαμπρότερον, κατὰ τὸν Περσικὸν τρόπον, ὑπὸ Σουλτάν-Μουράδ τοῦ Δ', τοῦ κατακτητοῦ τοῦ Μπαγδάδ (3), σωζόμενον δὲ, κατὰ τὸν Dalaway, μέχρι τοῦ 1794, ὅτε, κατεστραμμένου ἤδη αὐτοῦ ἐν μέρει, τὰ πάγκαλα αὐτοῦ μάρμαρα ἐχρησίμευσαν πρὸς

(1) Γραφόμενον παρὰ τῷ Ξενοφῶντι καὶ ἄλλοις Ἀστανδάρ. (2) Καὶ τοῦτο μὲν, διὰ τὴν ὁμωνυμίαν, οὐκ ἀπίθανον· ὅτι ὁμῶς τὸ Καβάχ-μπουρνού εἶνε τὸ Ἡραῖον, καθὼς ἐνόμισεν ὁ πολυμαθὴς οὗτος συγγραφεὺς, καθαπτόμενος τοῦ τε Γυλλίου καὶ τοῦ Chevalier, ὡς ἡπατημένων, διότι ἐτοποθέτησαν τοῦτο εἰς τὸ Φενέρ-μπαγτσέ, καὶ βιασθεῖς 'να μετατοπίσῃ τὸν Ἀκρίταν, καὶ ἐπομένως καὶ τὸν τῆς Ἀφροδίτης ναὸν, εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀκρωτήριο, εἶνε ἀνυποστήρικτος ἰδέα. Ὅσον δὲ περὶ τῆς ἀπὸ τῶν τόπων ἀποδείξεως, ἣν ἐπιφέρει, ὡς τῶν ἀποκρήμνων καὶ ὑπεσκαμμένων ἀκτῶν τοῦ Καβάχ-μπουρνού συμφωνούντων δῆθεν μᾶλλον πρὸς τὴν τοῦ Προκοπίου περιγραφὴν, δύναται τις εὐλογώτερον ν' ἀντιτάξῃ ὅτι ἡ σημερινὴ ὁμαλότης τοῦ ἀκρωτηρίου Φενέρ-μπαγτσέ εἶνε τέχνης μᾶλλον ἢ τῆς φύσεως ἔργον, φέρων μάρτυρα αὐτὸν πάλιν τὸν Προκόπιον. (3) Ἡ, κατ' ἄλλους, ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Μουράδ Γ', ὅς τις ὁμῶς ἐνδέχεται 'να' τὸ ἐπεσκεύαζε μόνον καὶ ἐκαλλώπιζε.

οικοδομήν τοῦ ἐν τῷ Σαραγίῳ Γενί - κιοσκίου καὶ ἄλλων οἰκοδομῶν μετὰ-
ποιηθὲν δὲ ὑπὸ Σελήμ τοῦ Γ' εἰς στρατῶνα διὰ τὰ νέα στρατεύματα, κτί-
σαντος ἐν αὐτῷ καὶ μικρὸν ἀνάκτορον, καὶ χρημισθὲν κατὰ μέρος ἐπὶ τῆς
στάσεως τῶν 1807, ἀνέλαβε πάλιν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν τὸν στρατιωτι-
κὸν αὐτοῦ προσδιορισμὸν, ἀνεγερθὲν κατ' εὐρυχωρότερον, κανονικώτερον
καὶ μεγαλοπρεπέστερον σχέδιον. Τὸ δὲ καθ' αὐτὸ Καθὰξ - σαραὶ εἶχεν ἀ-
νεγείρη πρὸ τούτου περικαλλέστατον τῷ 1816 ὁ Σουλτάν - Μαχμούδ,
καὶ ἐν αὐτῷ διέτριβε τὰς ὥραιάς τοῦ ἔαρος ἡμέρας, ἀφ' οὗ μάλιστα ἐδυς-
χέρανε τὸν Κιαχγάδ - χανέν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ θέρος ἔδεν περιπνέεται ὑπὸ
τῶν βορείων ἀνέμων, παρημελήθη. Φαίνεται δὲ ὅτι τὴν ὠραιότατην ταύ-
την θέσιν ἔκπαλαι κατεκόσμουσαν αὐτοκρατορικὰ διαιτήματα, καὶ ἐνταῦθα
ἱδρυντο καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν τὰ καλούμενα Κατὰ Δάμαλιν καὶ Σκου-
τάριον παλάτια, ὅπου, κατὰ τὸν Χωνειάτην (1), ἀνεχώρει συχνάκις,
διὰ τε τὴν εὐκрасίαν καὶ τὸ ἀθύρβον, Μανουὴλ ὁ Κομνηνός.

Παρὰ τὸ Σαραγίον τοῦτο ὑπῆρχον καὶ ἄλλα δύο ἐν Σκουταρίῳ, ὧν τὸ
ἕτερον ἐσώζετο μέχρι τοῦ 1822, ὅτε μετεποιήθη, καθὼς καὶ τὸ πρὸ
αὐτοῦ, εἰς στρατῶνα.

Αἱ δὲ κυριώτεραι ἀποβάθραι τοῦ Σκουταρίου εἶνε ἑξ, καὶ πρώτη τούτων
ἀπὸ βορρᾶ, ἡ καὶ ἐξωτάτη, ἡ παρονομαζομένη ἀπὸ τοῦ παρ' αὐτὴν ὄρμου,
Ὅχιουζ - λίμαν, παρὰ τὴν ὁποίαν ἱδρυτό ποτε, ὡς προείπομεν, τὸ πα-
λάτιον τῆς Κιᾶ - Σουλτάνης, μεταποιηθὲν εἰς στρατῶνα ἐπὶ Σελήμ. Δευ-
τέρα ἡ Μποστάν - ἰσκελεσί, πλησίον τῆς ὁποίας ἡ περίφημος Βα-
λιδὲ τοῦ Σουλτάνου Σελήμ τοῦ Γ' ἱδρύσατο ἐν γραμματοδιδασκαλεῖον.

Τρίτη ἡ καλουμένη Μεγάλη (Μπουγιούκ ἡ Μπαλαμπάν - Ἰσκελεσί),
ἀφ' ἧς καὶ ἐφ' ἧς γίνεται συνήθως ἡ διάβασις τῶν κερδανίων καὶ στρα-
τευμάτων πρὸς τὸ πέραν, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Ὑπὲρ τὴν ἀποβάθραν ταύτην
ὑφουτό ποτε Σουλτανικόν τι ἀνάκτορον. Ἐπεταί μετ' αὐτὴν τετάρτη, ἡ
καλουμένη Σανιῖε καὶ Ἀγιάσμα - ἰσκελεσί, ἀπὸ τοῦ πλησίον αὐ-
τῆς ἀγιάσματος, ἴσως τῆς ποτὲ ἐκκλησίας τῶν Ἀγίων Πρωταποστόλων,
περὶ ἧς ἐφεξῆς. Πλησίον αὐτῆς καὶ τοῦ παρ' αὐτὴν τζαμίου Σεμσῆ - πασ-
σᾶ, ἦτον ἄλλοτε ὡσαύτως ἐν Σουλτανικὸν ἀνάκτορον μετὰ κήπων, κα-
λούμενον τοῦ Σουλτάν - Μουσταφᾶ. Σήμερον δὲ ἱδρύται οὐ μακρὰν αὐτῆς
τὸ πιεστήριον (Μπασμᾶ - χανέ) τῶν ζωγραφιστῶν ὑφασμάτων, τὸ ὅποιον
ἔδεν πρέπει ἵνα συγχέηται μετὰ τοῦ τυπογραφείου (καλουμένου ὡσαύτως
Μπασμᾶ - χανέ), περὶ οὗ μετ' ὀλίγον. Πέντε σχεδὸν λεπτά πρὸς τὰ δεξιὰ
ταύτης τῆς ἀποβάθρας ὑφουταί ἄλλος στρατῶν, ὠραίος, κτίσμα Σουλτάν -
Μαχμούδ τοῦ Β'. Πέμπτη ἀριθμεῖται ἡ καλουμένη Χαρέμ - ἰσκελεσί,

(1) Ἐν Μανουὴλ τῷ Κομνηνῷ Ζ', 6.

ὁμώνυμος τῇ ἐτέρᾳ, τῇ ἀπὸ τῆς ἄλλης τοῦ ἀκρωτηρίου πλευρᾶς, ἀριθμουμένης ἑκτῆς, περὶ ὧν προείπομεν· ἐχρησίμευον δὲ ἀμφότεραι διὰ τὸν γυναικωνίτην τοῦ ποτὲ αὐτοκρατορικοῦ παλατίου Καβάκ.

Τῶν δὲ κυριωτέρων ἐν Χρυσοπόλει δημοσίων κτιρίων προηγοῦνται καὶ προσέχουσιν, ὡς προείρηται, τὰ τζαμιά. Τούτων δώδεκα-δεκατρία εἶνε τὰ μᾶλλον ἀξιοθέατα· ἐκ τῶν ὀκτῶ δὲ Σουλτανικῶν τὰ πέντε εἶνε κτίσματα Σουλτανίδων, κείμενα, τὰ μὲν τρία ἐπὶ ὑψωμάτων, τὰ δὲ δύο παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, καὶ ὑπερβαίνοντα κατὰ τε τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ μέγεθος τὰ αὐτοκρατορικά, καὶ Α', τὸ καὶ ἀρχαιότερον τῶν λοιπῶν, καὶ διὰ τὴν θέσιν 'του περίοπτον, ἰδρυμένον ἐγγιστα τῆς θαλάσσης, ἐπὶ γηλόφου καὶ κρηπιδώματος, ἔχον ἄνοδον διὰ βαθμίδων, καλούμενον δὲ συνήθως, διὰ μὲν τὴν θέσιν 'του, Ἰσκέλε-τζεαμισί, διὰ δὲ τὸ σχῆμά 'του, Ἰμπρίκ-τζαμί, κτίσμα τῆς θυγατρὸς τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, τῆς περιφήμου Μίχρι-μάχ, ἡ μᾶλλον αὐτοῦ τούτου τοῦ Σουλτάνου, πρὸς χάριν τῆς πεφιλημένης αὐτῷ ταύτης θυγατρὸς, κτίτορος καὶ ἄλλου τζαμίου ἐν ΚΠ (1). Ἐπὶ τῆς μεγάλης αὐτοῦ πύλης ἀναγινώσκεται ἐπιγραφή, δηλοποιοῦσα ὅτι ἐκτίσθη μὲν ὑπὸ τῆς Χαννούμ-Σουλτάν, θυγατρὸς τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάνου, υἱοῦ τοῦ Σουλτάν-Σελήμ· ἐτελειώθη δὲ τῷ 954 τοῦ Χιτζρέ (1547). Παρὰ δὲ τὸ Μιχράμπ ὑπάρχει ἐν ὑπερύψηλον στασίδιον διὰ τὸν Σουλτάνον· καὶ περὶ τὴν ὀροφὴν τῶν τριῶν αὐτοῦ θόλων περιγέγραπται τὸ ἐσμὰϊ-χουσσανά (ῥαῖον ὄνομα), ἐν τῶν πολλῶν ὀνομάτων τῶν τοῦ θεοῦ προσόντων, δι' ὧν οὗτος γνωστοποιεῖται εἰς τὰ ἑαυτοῦ κτίσματα, κατὰ τὴν Τουρκικὴν θεολογίαν. Τοὺς δὲ μικροὺς θόλους τοῦ προαυλίου (Χαρέμ) ὑποστηρίζουσιν ὠραιότατοι μαρμάρινοι κίονες. Ἐχει δὲ προσκείμενον ἑαυτῷ ἐν πτωχοτροφεῖον, ὅπου οἱ μὲν τοῦ καταστήματος τρόφιμοι λαμβάνουσι δις ἐκάστης ἡμέρας ἐν τρυβλίον ζωμοῦ καὶ ἀνὰ ἓνα ἄρτον, καὶ κατὰ παρασκευὴν, ὡς καὶ δι' ὅλου τοῦ Ῥαμαζανίου, πιλάριον καὶ ζερδέν· οἱ δὲ ξένοι τὴν αὐτὴν μὲν μερίδα δι' ἑαυτοὺς, μίαν δὲ μερίδα φορβῆς δι' ἕκαστον τῶν ἵππων 'των ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας (2). Ἡ σουλτάνα αὕτη ἀπέθανε τῷ 1556, καὶ τέθαπται παρὰ τὸν πατέρα 'της ἐν τῷ ἐν ΚΠ παρωνύμῳ αὐτοῦ τζαμίῳ.

Β', κατὰ χρονολογικὴν τάξιν, εἶνε τὸ Ἐσκι ἡ Ἀτίκ-Βαλιδέ-τζεαμισί, καλούμενον δὲ κοινῶς Ἰσιννιλι-τζαμί ἡ Μουραδιέ, κτίσμα τῆς μητρὸς Σουλτάν-Μουράδ τοῦ Γ', καλουμένης Σαφιγέ (Καθαρίνης = Αἰκατερίνης), καὶ ἐπονομαζομένης Νουρμπανού (φωτὸς γυνή), θεμελιωθὲν τῷ 1577 καὶ τελειωθὲν τῷ 1583. Κεῖται δὲ ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ἄκρας τοῦ Σκουταρίου, καὶ ἔχει προσκείμενα εἰς αὐτὸ ἐν πτωχο-

(1) Ἰδε σελ. 350 τοῦ Α' Μέρους. (2) Συνήθης ὄρος τῆς Ἀσιανῆς φιλοξενίας.

τροφείον πρὸς δυσμὰς, καὶ ἐν ἀσκητήριον πρὸς ἀνατολάς· ἀφιέρωνται δὲ αὐτῷ, ὡς βὰκφ, παρεκτὸς τοῦ καταντικρὺ τοῦ νέου Βαλιδέ-τζαμίου λουτροῦ, τοῦ ὁποίου εἶνε ἀξιοθέατοι οἱ χιόνες ἐκ πρασίνου λίθου, καὶ δύο ἄλλα λουτρά ἐν ΚΠ, τό τε παρὰ τὸ Διδάν-γιολοῦ διπλοῦν, ὡς καὶ τὸ τοῦ Σκουτάρεως, καὶ τὸ ἔσωθεν τῆς πρὸς τὴν Προποντίδα Νέας Πύλης. Παρὰ τὰ καταστήματα ταῦτα ἡ εὐεργετικὴ αὕτη βασιλὶς ἐκτίσεν ἐν Χρυσοπόλει καὶ ἄλλο πτωχοτροφείον, δύο γυμνάσια, καὶ δύο λουτρά. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1582 καὶ τέθαπται ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ παρὰ τὸν σύζυγον αὐτῆς Σελήμ τὸν Β'.

Γ', Τὸ Κιοσέμ Βαλιδέ-τζαμισί ἡ Τσιννιλλί-τζαμί, κτίσμα τῆς περιφήμου Μάχ-πεϊκέρ, κοινῶς δὲ Κιοσέμ-Σουλτάνης, γυναικὸς Σουλτάν-Ἀχμέδ' τοῦ Α', μητρὸς δὲ τριῶν Σουλτάνων, Ὁσμάν τοῦ Β', Μουράδ τοῦ Α', καὶ Ἡδραήμ, καὶ μάμμης Σουλτάν-Μεχμέδ τοῦ Α', πνιγείσης, ἅμα τῷ ἀρχιευνούχῳ Διβ-Σουλεϊμάν, ἐπὶ τῆς περὶ τὰς ἀρχὰς εὐθὺς τῆς Βασιλείας τοῦ ἑαυτῆς ἐγγόνου ἐγερθείσης ἐπαναστάσεως, καὶ ταφείσης παρὰ τὸν αὐτῆς σύζυγον ἐν τῷ παρωνύμφῳ αὐτοῦ μαυσωλείῳ. Ἐθεμελιώθη δὲ τῷ 1640 καὶ ἐτελειώθη τῷ 1643. Κείμενον δὲ ὡσαύτως ἐπὶ λόφου, ἔχει ἓνα μόνον θόλον καὶ ἓνα μιναρέν. Παρὰ τὸ τζαμίον τοῦτο, ᾧ πρόσκειται παρομοίως σχολεῖον, λουτρὸν διπλοῦν καὶ πτωχοτροφείον, ἡ περιώνυμος αὕτη βασιλὶς ἐκτίσεν καὶ ἐν ΚΠ τὸ ἀπ' αὐτῆς παρωνυμούμενον Γενιὴ ἡ Βαλιδέ-τζαμίον, καὶ ἄλλα διάφορα ἀγαθοεργὰ ἰδρύματα, ἐν οἷς καὶ τὴν καλουμένην Βαλιδέ-Σουλτάν κρήνην παρὰ τὸ λουτρὸν τοῦ Σουλτάν-Σελήμ Β' καὶ τὸν ἀπ' αὐτῆς ὡσαύτως παρωνυμούμενον Μεδρεσέν, θεμελιωθέντα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Βεζίρη Οὐζδεμίρ-Ὁσμάν-πασσᾶ.

Δ', Τὸ Γενιὴ ἡ Τζεδιδ-Βαλιδέ-τζαμισί, κτισθὲν ὑπὸ τῆς μητρὸς τῶν Σουλτάνων Μουσταφᾶ τοῦ Β', καὶ Ἀχμέδ τοῦ Γ', τῆς πεφιλημένης Χασσεκῆ-Σουλτάνης Μεχμέδ τοῦ Α', Ἑλληνίδος τὸ γένος, ἐκ τῆς νήσου Κρήτης, ἣτις, αἰχμαλωτισθεῖσα τῷ 1663 ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τοῦ Ῥεθύμνου, προσηνέχθη δῶρον εἰς τὸν Σουλτάνον ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Δελή-Χουσεῖν. Ὀνομασθεῖσα δὲ Ῥεμπιέ-Γκιούλ-νοὺς (ἑαρινὸν ῥοδόσταγμα) Οὐμμέδ-οὐλ-λάχ, τόσον ἔρωτα ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Σουλτάνον τοῦτον, ὥστε κατάρθωσε, μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σουλτάν-Μουταφᾶ, ἡ ἀντισταθμίση μόνη τὴν ἐπιβρότην τῆς βασιλεομήτορος, τῆς Ῥωσσίδος Ταρχάν-Σουλτάνης. Περιορισθεῖσα δὲ, μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρός ἑτῆς, εἰς τὸ Ἑσκι-σαράι, καὶ διαμείνασα ἐκεῖ ὀκτὼ ἔτη, αὐτοκρατορούντων τῶν Σουλτάνων Σουλεϊμάν τοῦ Β' καὶ Ἀχμέδ τοῦ Β', υἱῶν τοῦ Ἡδραήμ, ἐπανῆλθεν αὐθις εἰς τὰ πράγματα ἐπὶ τῶν δύο αὐτῆς υἱῶν, καὶ, ἀπολαύσασα ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη τὰς τιμὰς τῶν μεγιστάνων καὶ τὴν ἀγάπην τῶν ὑπη-

κδων, απέθανε πλήρης ημερῶν τῷ 1715. Ἐκτισε δὲ, ἐπὶ τῆς βασιλείας μὲν τοῦ υἱοῦ τῆς Σουλτάν-Μουσταφᾶ, τὸ ἐν Γαλατᾷ ἀπ' αὐτῆς καλούμενον Βαλιδὲ-τζαμίον· ἐπὶ τῆς Βασιλείας δὲ τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ, τὸ ἐν Σκουταρίῳ, κατὰ ζῆλον τῆς προειρημένης Κιοσέμ-Σουλτάνης, κτισάσης παρομοίως δύο τζαμιά. Τὰ θεμέλια τοῦ τζαμίου τούτου ἐτέθησαν πομπικῶς τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1707, ὁ δὲ ἐγκαινισμὸς αὐτοῦ, τελειωθέντος ἐν διαστήματι τεσσάρων ἐτῶν, ἐτελέσθη τῇ 10 Μαρτίου 1711 (1). Δέκα ἔτη δὲ μετὰ τὴν κτίσιν αὐτοῦ, ἐζητήσαντο δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν οἱ τοῦ Σκουταρίου κάτοικοι, καὶ ἰδιαιτέρως οἱ τῆς συνοικίας Μπαλαμπάν-Ισκελεσί, ἐν ἧ καίται τὸ τζαμίον, ἵνα ἐπιτραπῇ αὐτοῖς ἵνα φωτίζωσι τοὺς μιναρέδες αὐτοῦ κατὰ τὰς τοῦ Ῥαμαζανίου νύκτας, διὰ τῶν ἐξ ἔθους φωταψιῶν, τῶν καλουμένων Μαχχιγέ (σελήνης κύκλων), δι' ὧν φωταγωγοῦνται καὶ τὰ λοιπὰ αὐτοκρατορικὰ τζαμιά, ἰδίως δὲ τὸ τῆς Σουλτάνης Βαλιδὲ ἢ Γενί-τζαμί. Τῆς δεήσεως δ' αὐτῶν ἐπακούσας, μεσιτεία τοῦ Καδῆ-οὔλ-ἀσκέρ τῆς ἀνατολῆς, ὁ βεζίρης, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς τὴν φωταγωγίαν ταύτην, καὶ οὕτω νῦν ἀμιλλῶνται (λέγει ὁ ἱστοριογράφος Ῥασχίδ) οἱ τοῦ Σκουτάρως κάτοικοι, ἐν ταῖς αἰθρίαις νυξί τοῦ Ῥαμαζανίου, ἵνα ἀμπαρώσωσι διὰ τῶν περὶ τὸν μιναρὲν σεληνῶν τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ σελήνην. Καίται δὲ τὸ τζαμίον τοῦτο μεταξὺ τῶν δύο προειρημένων, σχεδὸν ἐν μέσῳ τοῦ ἄστεως, καὶ ἔχει προσηρτημένον αὐτῷ, καθὼς καὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ τρία, καὶ πτωχοτροφεῖον, καὶ σχολεῖον, καὶ νυμφαῖον (Ζεμπιλ-χανέ).

Ε', Τὸ τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ τοῦ Γ', θεμελιωθὲν τῷ 1721 εἰς τὴν ἄκραν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ποτε κήπου (ὅπου σήμερόν εἰσιν οἱ νέοι στρατῶνες), ἐντελῶς παλαιοῦ ρυθμοῦ, καὶ ἔχον ἓνα μόνον πύργον, παρωννυμούμενον δὲ ἀπὸ τοῦ ποτὲ πλησίον αὐτοῦ Καβάκ-σαραί.

ΣΤ' Αὐτοκρατορικὸν ἐν Σκουταρίῳ τζαμίον ἀριθμεῖται τὸ ἐπιλεγόμενον Τσεσμέ ἢ Ἀγιάσμα-τζαμισί, ἀπὸ τῆς πλησίον δωδεκακρούνου κρήνης, τὸ ὠραιότερον τῶν ἐν Σκουταρίῳ, κτίσμα Σουλτάν-Μουσταφᾶ τοῦ Γ', εἰς μνήμην τῆς μητρὸς 'του, καλουμένης Ἑμινέ, καὶ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ 'του Σουλεϊμάν, τελειωθὲν τῷ 1760. Τὴν τρίτην τῶν θυρῶν τοῦ τζαμίου τούτου ἤνοιξε τῷ 1775, κατὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴν, ὁ ὠρογνώμων τοῦ τζαμίου, Σείχης Ἰαχγιά-Χαλβετῇ Σαατσηζαδές, πρὸς εὐκολίαν τῶν ἀγνιζομένων ἐν ταῖς πλησίον κρήναις· ἐν δὲ τῇ ὑπὲρ τὴν μεσαίαν πύλην ἐπιγραφῇ, καλλιγραφηθεῖση ὑπὸ τοῦ Μουφτῇ Βεληαδδίν, ἀναφέρεται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τότε βεζίρη Ῥαχγίμπ-πασσᾶ.

Ζ', κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν, τὸ καὶ νεώτατον ἀπάντων, εἶνε τὸ, μικρόν

(1) Πρὸς τὰς χρονολογίας ταύτας δὲν συμβιβάζονται οὔτε τὰ 1000 ἔτη τοῦ Χιτζρὲ (1591) οὔτε τὰ 1100 (1688) τὰ ὅποια, λέγει ὁ συγγραφεὺς τοῦ Κήπου τῶν τζαμιῶν, ἀναφέρονται ἐν τῷ χειρογράφῳ 'του.

μέν, ἀλλὰ γλαφυρόν καὶ εὐρυθμον τζαμίον τοῦ Σουλτάνου Σελήμ τοῦ Γ', ἰδρυθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ γηλόφου, ἐν ᾧ ὠκοδόμηται καὶ ὁ στρατὸν τῶν νεωστὶ τότε διοργανισθέντων τακτικῶν στρατευμάτων (Νιζάμ-τζεδήδ), κατεδαφισθεὶς μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων. Ὑψοῦται δὲ ἐν μέσῳ αὐτῆς εὐρυχωροτάτης καὶ κανονικωτάτης, περικλεισμένης διὰ χαμηλοῦ ἀύλοτοίχου, καὶ ἀποτελεῖ τετράγωνον εὐθυγώνιον τεσσαράκοντα βημάτων, ἐστεμμένον διὰ κομποτάτου θόλου, ἔχοντος 24 παράθυρα, καὶ ὑποστηριζομένου, ἔξωθεν μὲν ὑπὸ τεσσάρων ἡμιθολίων, ἐπιστεφόντων τοξοειδῶς τὰς τέσσαρας αὐτοῦ πλευράς· ἔσωθεν δὲ, ὑπὸ τεσσάρων ὀκταγώνων πινσῶν, ἀνὰ δύο ἑκατέρωθεν, ἀπεχόντων ὀκτὼ βήματα ἀλλήλων. Δύο δὲ, διὰ κιγκλιδωτοῦ ἐπιχρύσου κεχωρισμένα, διατειχίσματα εἶνε προσδιωρισμένα, τὸ μὲν διὰ τὴν βιβλιοθήκην, τὸ δὲ διὰ τὰ ἀρχεῖα τοῦ θεοφιλοῦς ἰδρύματος (βάκφ) τοῦ τζαμίου· ἰδιαίτερα δὲ τὶς θέσις (μύαξ ἢ σηκός) ἐχρησίμευε πρῶην πρὸς ἀπόθεσιν τῆς Σουλτανικῆς κιδάρως (τοῦ στέμματος), ἥτις ἐν πάσαις ταῖς ἐπισήμοις αὐτοκρατορικαῖς προελεύσεσι προεκομίζετο πομπικῶς, κρατουμένη ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τούτῳ ἀξιωματικοῦ (Καοὺκ-ἀγᾶ), προσκυνουμένη ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ προσαγορεύουσα αὐτὸν δι' ἐλαφρᾶς τινος κλίσεως (1). Ἐκτὸς δὲ τῶν δύο μεγάλων κηροπηγίων, τῶν ἐστημένων ἑκατέρωθεν τοῦ Μιχράμπ, εἶνε καὶ ἄλλα δύο ἐπίχρυσα, ἔχοντα σχῆμα σαλπίγγων (βουκίνων) μᾶλλον ἢ λυχνίων, παρὰ τὸ στασίδιον τοῦ Σουλτάνου. Τὸ δὲ πρόσωπον τοῦ κτιρίου διακρίνει περίστυλος μεγαλοπρεπῆς στοᾶ, τερματιζομένη ἑκατέρωθεν ὑπὸ δύο περιπτέρων, ὑπεράνωθεν τῶν ὁποίων ἀνυψοῦνται δύο γλαφυρώτατοι μιναρέδες. Ἐνδοθεν δὲ, περὶ τὴν βάσιν μὲν τῶν στοῶν εἶνε τὰ καταλύματα τῶν ἱμάμιδων, περὶ τὰς πλευράς δὲ δεξαμεναὶ διὰ τοὺς καθαρισμοὺς, καὶ ὀλόγυρα πίτυες αἰεὶ θάλλουσαι. Ἐν μέσῳ δὲ τῷ προαυλείῳ, ἴσῳ τὴν ἑκτασιν πρὸς τὸ οἰκοδόμημα, κατεσκευάσται ἡ φαλὴ τῶν ἀγνισμῶν, κομποτάτη, εἰς τὴν ὀροφὴν τῆς ὁποίας ἀνυψούμενον ἀθέατον διὰ τῶν περὶ αὐτὴν κιόνων τὸ ὕδωρ, καταπίπτει ἔπειτα ἀπ' αὐτῆς εἰς τὴν δεξαμενὴν. Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ τζαμίου θέα περιλαμβάνει, παρεκτὸς τῆς θαλάσσης, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῶν πεδιάδων τῆς Βιθυνίας, καὶ τὴν παρώνυμον τοῦ κτίτορος συνοικίαν, ἐβρύμοτομημένην διὰ κανονικῶν καὶ εὐρυχώρων λεωφόρων, περατουμένων εἰς ὠραιοτάτας ὡς πρὸς τὴν ἀποψιν θέσεις.

Μετὰ τὰ Σουλτανικὰ τζαμιά τοῦ Σκουταρίου, λόγου ἄξια θεωροῦνται τὸ τοῦ Σσεῖχη Χχεδαγῆ-Μαχμουδ-ἐφέντη, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον, ἔχον προσκείμενον εἰς αὐτὸ, παρεκτὸς ἑνὸς πτωχοτροφείου, καὶ ἐν πολυθάμι-
σον ἀσκητήριον, ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμούμενον· τὸ ταῦ Διδιδτζηζαδὲ-Μεχμέδ-

(1) Ἴδε περὶ τούτων κατ' ἑκτασιν εἰς τὸ Γ' Μῆρος.

ἡ ἐφέντη, ἐνὸς τῶν Σσεῖχ τοῦ Χχεδαγῆ-Μαχμουδ-τεκσεῖ, ἀποθανόντος τῷ 1679, ἀνοικοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μαχμουδ τοῦ Α', ἀφ' οὗ καὶ παρωνυμεῖται· τὸ Δαμπαγκλάρ-μεστζηδὶ, κτίσμα τῶν ἐξ Ἰκονίου ἀδελφῶν Χατζῆ-Φερχὰδ καὶ Χατζῆ-Μεχμέδ, ἐπιστατησάντων εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Ἑσκι-Βαλιδέ-τζαμίου, καὶ ἐκ τοῦ περισσεύματος τῶν διὰ τὴν οἰκοδομὴν ἐκείνου προσδιωρισμένων χρημάτων οἰκοδομησαμένων μετὰ τέσσαρα ἔτη, κατ' ἄδειαν τῆς κτίτορος, τὸ εὐκτήριον τοῦτο· τὸ Ἀλατζᾶ-μιναρὲ-μεστζητὶ, κτίσμα τοῦ Μουράδ-Χότζα, ἀνακαινισθὲν ὑπὸ τῆς Σαλιχέ-σουλτάνης, μητρὸς τοῦ Σουλτάν-Μαχμουδ Α'· τὸ Δάρ-ὕς-σιφᾶ-μεστζηδὶ, εὐκτήριον τοῦ μόνου ἐν Σκουταρίῳ νοσοκομείου, κτίσματος τῆς ἀρχαίας Βαλιδέ· τὸ Φεναρί-μεστζητὶ, κτισθὲν ὑπὸ τοῦ ἐκ Κοτυαίου Σσεῖχη Σσεῖδ-Ἀλῆ-ἐφέντη τῷ 1714, ὑπὲρ τὸ μαυσωλεῖον τοῦ ὁποίου κυματίζει σημαία, διότι ὁ κτίτωρ αὐτοῦ ἔλαβε μέρος εἰς τὰς κατὰ τῶν Ῥώσων μάχας· τὸ Καπετάν-πασσᾶ-τζαμισί, κτισθὲν μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ νομοδιδασκάλου Χαμζᾶ, ἀποθανόντος τῷ 1429, ἀνοικοδομηθὲν δὲ ἐκ βάρων ὑπὸ τοῦ Καϊμεκᾶμ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ, τοῦ γαμβροῦ τοῦ περιφήμου Δαμαδ-Ἡδραῆμ-πασσᾶ, φονευθέντος μετὰ τοῦ πενθεροῦ· τοῦ τῷ 1730, τρία ἔτη μετὰ τὴν κτίσιν τοῦ τζαμίου· τοῦ Ἰχσανιέ-τζαμισί, κτισθὲν μεθ' ἐνὸς ὁμωνύμου μεστζηδίου τῷ 1755 ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Ὁσμάν τοῦ Γ', πρὸς χρῆσιν τῶν κατοίκων τῆς ἐνταῦθα συνοικίας Ἰχσανιέ (εὐποιίας), τὰ εἰσοδήματα τῆς ὁποίας προσδιωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου πρὸς διατήρησιν τοῦ ἐν ΚΠ ἔξωθεν τῆς πόλεως τοῦ Ἐιούμπ-ἐνσαρῆ σχολείου καὶ νυμφαίου, ἅπερ ἰδρύσατο παρὰ τὸ ἐκεῖ παλάτιον αὐτῆς ἡ θεῖα τοῦ Σουλτάνου Χαττιτζέ, θυγάτηρ τοῦ Σουλτάν Μεχμέδ Γ', καὶ ἄλλα ἡττονος λόγου ἄξια, τὰ πάντα ἐβδομήκοντα δύο τὸν ἀριθμὸν, παρεκτὸς τῶν ἐπτὰ Σουλτανικῶν. Ἐξ αὐτῶν δὲ τὰ 44 μόνον εἶνε τζαμιά, τὰ δὲ λοιπὰ 35 μεστζίδια, οἷς προστίθενται καὶ ἄλλα ἐξ ἡ ἐπτὰ, κείμενα εἰς τὰ περίξ τοῦ Σκουταρίου, ὧν ἐν διὰ τοὺς λεπρούς (μεσκινλέρ), καλούμενον ἄλλως καὶ Δεδελέρ-μεστζηδὶ, κτισθὲν δὲ τῷ 1514 ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Σελημ τοῦ Α'.

Ἐν τοῖς πλείστοις τῶν τζαμιῶν τούτων εἰσὶ προσκείμενα καὶ Γυμνάσια (Μεδρεσέ), ἐξ ὧν κατ' ὄνομα διακρίνονται τὰ τῶν τεσσάρων Βαλιδέ, τὸ τῆς Μίχρι-μάχ, τὸ τοῦ Σεμσή-πασσᾶ, καὶ τὸ τῆς Κελιμέ-χανούμ.

Σχολεῖα δὲ ἀναγνώσεως τοῦ Κούρ-ἄν (Δάρ-ούλ-κχιραγέτ), παρεκτὸς τῶν ἐν τοῖς τζαμίοις τῶν τεσσάρων Βαλιδέ, εὐρίσκονται καὶ ἐν τοῖς τοῦ Χατζῆ καὶ Σεμσή-πασσᾶ. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλὰ γραμματοδιδασκαλεῖα.

Τὰ δὲ Πανδοχεῖα (Κερβάν-σεράια) τοῦ Σκουτάρως εἶνε, κατὰ φυσικώτατον λόγον, καὶ πλείωτερα καὶ καλλήτερα τῶν εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς πρωτεύουσας· διότι τούτων μᾶλλον ἢ γυμνασίων καὶ βιβλιοθηκῶν ἔχει

ανάγκην τὸ προάστειον τοῦτο, ὡς τὸ τελευταῖον, καθὰ προείπομεν, κατὰ λυμα τῶν ἀπανταχόθεν τῆς Ἀσίας ἐρχομένων διὰ ξηρᾶς εἰς ΚΠ. Ὅθεν καὶ αἱ κτίτορες τῶν τζαμιῶν αὐτοῦ Σουλτάναι ἠυδόκησαν προνοητικώτατα ἵνα προικίσωσι τὰ θρησκευτικὰ ταῦτα ἱδρύματα καὶ διὰ τοιούτων καταγωγίων, ὧν τὸ εὐρυχωρότερον, εἰ καὶ χωρὶς συμμετρίας, εἶνε τὸ τῆς Μίχρι-μάχ, κείμενον παρὰ τὸ παρώνυμον αὐτῆς τζαμίον, καὶ διακρινόμενον διὰ τοῦ ἐπιθέτου Κεμέρ-Χάν.

Ἔπονται μετ' αὐτὰ τὰ λουτρά, ἐπίσης εὐεργετικά καὶ ἀφευκτα διὰ τοῦ Ὀθωμανοῦς, ὡς συνδεδεμένα πρὸς τὸν θρησκευτικὸν αὐτῶν βίον. Ὅθεν, παρεκτός τοῦ Σουλτάν-χαμάμ, τοῦ μεγαλητέρου καὶ καλλιωτέρου λουτροῦ τῶν ἐν Σκουταρίῳ, ἱδρυμένου ἐν τῇ καθαυτῇ ἀγορᾷ, καὶ τῶν παρὰ τὰ τζαμιά τῆς μεσαίας καὶ τῆς νέας Βαλιδέ, ὑπάρχουσιν ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ καὶ πληθος ἄλλα, ἰδιωτικά τε καὶ δημόσια.

Ἴσως δὲ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν τῆς τῶν ξένων συρροῆς εἶνε καὶ οἱ τεκνέδες (τὰ ἀσκητήρια) τοῦ Σκουταρίου καὶ πολυπληθέστεροι καὶ ἀκμαιότεροι τῶν ἐν ΚΠ. Οἱ περιφημότεροι δὲ αὐτῶν εἰσιν οἱ ἑξῆς: Α', ὁ τοῦ Μαχμουδ-ἐφέντη, μεγάλου τινὸς Σείχη τοῦ τάγματος τῶν Δερβίσιων Χαλβητῆ, εἰς οὗς ἀνήκει καὶ, Β' ὁ τοῦ Διδιττοῦ-ζαδέ· Γ', ὁ τοῦ Καρά-Ἀχμέδ-σουλτάν, παρὰ τὸ νεκροταφεῖον· Δ', ὁ τοῦ Χατζῆ-Μπεγκδάσσ, ἐγγιστα τοῦ Ὀκιοῦζ-λιμάν· Ε', ὁ τῶν λεπρῶν (μυσηκίων) ἐξωθεν τοῦ ἁσπεως, καὶ, τέλος, ΣΤ', ὁ τῶν Δερβίσιων Ρουφαῆ, τὸν ὅποιον, περιγραφέντα ὑπὸ τοῦ Δόκτωρος Κλαρκίου ἐπὶ τὸ ἀκριδέστατον, ἐπισκέπτονται πάντες οἱ περιηγηταί, διὰ τὰς ἐν αὐτῷ τελουμένας θαυματοποιίας καὶ τὰ ὄργια τῶν ὁπαδῶν τούτου τοῦ τάγματος (1). Εἰς τὸν πρῶτον ἐκ τῶν

(1) Ἰδοὺ, χάριν περιεργίας, δι' ὅσους ὁν ἐγείναν θεαταὶ τῶν ὀργίων τούτων, κατὰ ποῖον τρόπον ταῦτα τελοῦνται: » Ἡ τελετὴ ἄρχεται διὰ τῆς συνήθους καὶ ὑποχρεωτικῆς δι' ἕκαστον Μουσουλμάνον πεντάκις τῆς ἡμέρας ἐπαναλαμβανομένης εὐχῆς, ἐκτὸς μόνον ὅτι, ἀντὶ ἐκτενέων (σετσεζαδέ) ὑποστρώννυνται αὐτοῖς οἱ προσευχόμενοι ἀρνοτόμαρα. Μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν κἀθῆνται πάντες ἐν κύκλῳ, καὶ ψάλλουσιν ἀργῶς, καὶ πως οὐκ ἀνομοίως τῇ τῶν Καθολικῶν χορωδίᾳ, τὸν Φατιχχᾶ, τὸν πρῶτον δηλονότι τοῦ Κουρανίου σουρᾶν, μεθ' ὃν διαφόρους ἄλλους ἐπικλήσεων τοῦ θεοῦ καὶ ὑμνωδιῶν ἢ χαιρετισμῶν τύπους. Ἐπειτα ἄρχονται ἀπαγγέλλειν ἀργῶς τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως: Α ἄ ἰ λ ἄ χ ἰ λ ἄ λ ἄ χ, περιοριζόμενοι εἰς τὰς ἑξ ταύτας πρώτας συλλαβὰς αὐτοῦ μόνον, τὰς ὁποίας προφέρουσι διηρημένως καὶ ὡς ἐν μέτρῳ, κλίνοντες μὲν αὐτοὺς πρὸς τὰ ἔμπροσθεν περὶ τὴν ἐκφώνησιν τῆς πρώτης συλλαβῆς, ὀρθοῦμενοι δὲ ἐπὶ τῆς δευτέρας, καὶ κλινόμενοι ὀπισθίως ἐπὶ τῆς τρίτης· ἐπαναλαμβάνουσι δὲ τὰς κινήσεις ταύτας καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν ἐπομένων συλλαβῶν, ἀλλὰ μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι, ἐπὶ τῆς δευτέρας ταύτης ἐκφωνήσεως, ἡ διεύθυνσις τῆς κλίσεως γίνεται ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά. Ὁ δὲ ρυθμὸς τῆς τε φωνῆς καὶ τῶν κινήματων, ἀργὸς κατ' ἀρχὰς, ὡς εἶπομεν, προχωρεῖ βαθμυδὸν ἐπὶ τὸ γοργότερον, καὶ ἐντὸς ὀλίγου γίνεται τόσον ταχὺς, ὥστε ἐν ἐνὶ κινήματι ἐκφωνοῦνται δύο συλλαβαί, καὶ ὁν ἀκούεται εἰμὴ ἡ ἀργία μόνον κραυγὴ Ἡλ καὶ Λ ἄ χ, καὶ τέλος ἐκτρέπεται εἰς ἀληθῶς Κορυθάντων χορὸν, πρὸς ὃν ὅμως ἀπαιτεῖται ἰσχυρὸς πνευμένων καὶ γόμφων οὐχὲ συνήθης. Διακρούσης δὲ τῆς μακρῆς ταύτης χορωδίας, δύο

τεκκέδων τούτων, ἱδρυμα πλουσιωτάτου τινὸς Μολλά ἡ Σσείχη, Χχεδα-
γῆ (Κχουδάι) - Μαχμουδ - ἐφέντη, ὅς τις τῷ 1620, παραιτήσας τὴν ἀξίαν
αὐτοῦ καὶ τὸν Κόσμον, κατετάχθη εἰς τὸ τάγμα τῶν δερβίσων Τζελβετῆ
ἡ Χαλβετῆ, ἀφιερῶσας εἰς αὐτὸ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν, ἀπέθανε
δὲ τῷ 1728 εἰς ἡλικίαν 99 ἐτῶν, ψάλλεται δι' ὅλου τοῦ ἔτους ἀπὸ τοῦ
πύργου τοῦ ἐν αὐτῷ τζαμίου, κατὰ τὸ μεσονύκτιον, πρὸς παρηγορίαν τῶν
βασανιζομένων ὑπ' αὐπνίας ἀσθενῶν, τὸ ᾄσμα τὸ λεγόμενον Γεμτζήδ
(«*Ἡὰ χαζρέτ μεβλά κτλπ.*»), τὸ ὁποῖον εἰς τὰ ἄλλα τζαμιά ψάλλεται μό-
νον κατὰ τὸ Ῥαμαζάνιον, παρεκτὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὅπου ἀρχεται
ψάλλεσθαι δύο μῆνας πρότερον δι' ὅλων τῶν Οὔτσ - αἰλάρ (τρισεληνῶν).

Ἐν Χρυσοπόλει ὑπάρχει καὶ ἐργοστάσιον Φαβεντιανῶν ἀργιλλοπλά-
στων καὶ ὑαλουργημάτων, κτῆμα τοῦ Μεχμέδ - Ἀαλή - πασσᾶ, γαμβροῦ
τῶν Σουλτάνων Μαχμουδ καὶ Μετζήδ, τὸ ὁποῖον ὅμως ἐγκατελείφθη,
ἀφ' οὗ κατέστρεψε τοὺς πρώτους αὐτὸ ἐργολαβήσαντας.

ψάλλται ἄρουν ἐν τῷ μεταξύ γεγωνυῖα τῇ φωνῇ σιάσει· ἐκ τοῦ Μπορδᾶ (τοῦ περιφήμου ὕμνου
τοῦ Προφήτου) ἡ καὶ ἐξ ἄλλων κασσιδέδων (ἐλεγείων) πρὸς ἔπαινον τοῦ μεγάλου
Σείχη Ἀμπδ - οὐλ - καδῖρ - γιλανῆ, ἡ τοῦ Σαῖδ - Ἀχμέδ - Ρουφαῆ. Ἄλλ' ἡ πρακτικὴ αὕτη καὶ
πῶς οὐκ ἀτερπὴς ψδῆ, ἐν μέσῳ τῆς λοιπῆς θηριώδους ὠρυγῆς, ὁμοιάζει κώδωνος ἤχον ἐν μέ-
σῳ λαβιαποῦ καὶ βροντῶν. Τὸ δὲ σημεῖον τοῦ ὑπάτου βαθμοῦ τῆς τῶν κινήσεων ταχύτητος
εἶνε ὅταν ὁ Σείχης ἀρχεται τύπτειν διὰ τῶν πτερυγῶν αὐτοῦ τὸ ἔδαφος. Τότε ὅταν ἀκούεται
πλέον διακεκριμένως εἰ μὴ εἰς μόνον φθόγγον, ὁ τοῦ Λαχ, διακοπτόμενος ποῦ καὶ ποῦ διὰ
φλογερᾶς τινος ἐκφωνήσεως τοῦ Χοῦ. Ἐν ᾧ δὲ ὁ λοιπὸς ὄμιλος ὁμοιάζει ἴλην ἐνεργουμένων,
δερβίσαι τινὲς ἐπιδεικνύονται εἰς τοὺς δεισιδαίμονας τὰ τεχνάσματα τῆς ἐκτῶν ἀφελείας, ἀνα-
λαμβάνοντες ἐντὸς τοῦ ἑαυτῶν στόματος σίδιρα πυρῶμένα, σφίγγοντες διὰ τῶν χειρῶν πεπυ-
ρακτωμένους μύδρους, περιτυλισσόμενοι δι' ἀγκίστρων πυριφλεγῶν, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης φω-
νῆς, ἡ τοῦ παραμικροῦ σημείου ὀδύνης; καὶ χωρὶς ἔχοντες κατακαύσεως (*). Οἱ χορεύται ἐν
τοσοῦτῳ, φθάνοντες εἰς τὸ μὴ περαντίρω τῶν κραυγῶν καὶ τῆς κινήσεως τῶν γόμφων, οἱ μὲν
καταπληπτοῦσιν ἀφρίοντες, οἱ δὲ ἀποχωροῦσι λειποψυχοῦντες, ἄλλοι κρέχουσι Ἰὰ Χοῦ
(Ἰεχοῦ), ἄλλοι Ἰὰ μεδεδ (ῶ, βοήθεια), ἐν ᾧ οἱ ὕμνωδοι ἐξακολουθοῦσι μελωδοῦντες
μετ' ἀνεκφράστου γλυκύτητος: Ἰὰ μοσσεσεφῆ! Ἰὰ χαμπιμπι! Ἰὰ σαμπήμπι!
Ἰὰ μοσσταφα! Ἰὰ μοσσεσεφῆ, φίλ γιάιμ - ἰλ κχιγιάμέτ· ἐν νάι, Ἰὰ
κουλούμ· Ἰὰ νεφεσί! Ἰὰ νεφεσί! βοῖντε τακούλ· Ἰὰ οὐμμετί, Ἰὰ
οὐμμετί! δηλαδὴ: Ὡ παρήγορε! Ὡ πεφιλημένε! Ὡ ψυχῆς καρδίε! Ὡ ἐκλεκτὲ, Ὡ παρή-
γορε ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτε οἱ ἄνθρωποι κρέχουσιν· Ὡ ψυχὴ μου, Ὡ ψυχὴ μου! καὶ
ὅτε σὺ ἐρεῖς· Ὡ λαί μου, Ὡ λαί μου! Ἡ σκηνὴ τελειοῦναι διὰ τῆς ἐλεημοσύνης, ἦν δὴ, ὡς
ὄλως ἐντὸς ἑαυτῶν καὶ μετὰ ψυχροῦ αἵματος, θιασῶνται συλλέγουσιν ἀπὸ τῶν συνηγμένων ἐπὶ
τὴν θίαν, ἰδίως δὲ ἀπὸ τῶν ὀπισθεν τοῦ δικτυωτοῦ διαφράγματος γυναικῶν, ἅτινα συντρέχου-
σιν εἰς τὰ ὄργια ταῦτα, ἐντελῶς ὁμοίᾳ πρὸς τὸν παλαιὸν χορὸν (τὸν κνισμὸν) τῶν Θε-
σμοφορίων, ὧν τὴν περιγραφὴν ἔχουσιν ὁ Ἀθήναιος καὶ ὁ Πολυδεύκης (Ἴδε τὰ χωρία τῶν συγ-
γραφέων τούτων παρὰ τῷ Creuzer Symbolik 4, th. S. 512 κ. ε.).

(*) Τὰ τεχνάσματα ταῦτα, σαφηνισθέντα ἤδη ἀποχρώντως κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους, παρα-
βάλλονται πρὸς τὰς τελετὰς τῶν ἱερέων τοῦ Ἀπόλλωνος παρὰ τοῖς Ἑτρούσκοις, ὥς εἰκονίζει σαφῶς
ὁ Ἄρων ἐν τῇ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα εὐχῇ αὐτοῦ διὰ τῶν ἐξῆς:

»et medium freti pietate per ignem

»cultores multa praemixtus vestigia pruna«, (Aineid. XI, εἴγ. 288).

Ἄλλα τὸ ἀξιολογώτερον τῶν ἐν Σκουταρίῳ καταστημάτων, διὰ τε τὴν χρησιμότητά του καὶ διότι ἡ ἰδρυσις αὐτοῦ καὶ αἱ περιπέτειαί του ἔχουσι χαρακτῆρα ἱστορικὸν ἐν τοῖς Χρονικοῖς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, εἶνε τὸ Τυπογραφεῖον (Μπασμα-χανέ), ἰδρυμένον παρὰ τὸ τζαμίον Σουλτάν-Σελήμ. Τὸ κατάστημα τοῦτο, ἰδρυθὲν κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ Κιαχγάδ-χανέ, προεκδοθέντος ἐπὶ τούτῳ Φετβά, ἐπὶ Σουλτάν-Ἀχμέδ τοῦ Γ', ἀνέλαθεν ὁ Σουλτάν-Σελήμ (1). Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ περιφήμου Ἡδραήμ-ἐφέντη, τοῦ ἐπικληθέντος, κατ' ἐξοχὴν, Μπασματζή (Τυπογράφου), τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα πρέπει νὰ προσφέρωσι μετὰ σεβασμοῦ οἱ Ὀθωμανοί, παρήκμασεν ἐντελῶς. Ὁ ἀρνησίθρησκος οὗτος, Οὐγγρος τὴν καταγωγὴν, ἵνα πραγματοποιήσῃ τὴν ἰδέαν, ἣν πρῶτος εἶχε δώσῃ ὁ, ἐπὶ Σουλτάν-Ὀσμάν τοῦ Γ' ὑπατεύσας τῷ 1757, Σαῖδ-ἐφέντης, υἱὸς τοῦ Μεχμέδ-ἐφέντη, τοῦ ἐπιλεγομένου Ἰγερμῆ-σεκίζ-τσελεμπῆ, ὃς τις, πραγματευθεὶς τὴν ἐν Πασσάροβιτς συνθήκην, ἐστάλη ἔπειτα (τῷ 1721) πρέσβυς εἰς Παρισίους, οὐ μόνον τὰς μήτρας τῶν στοιχείων ἐκόλαψεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς χαρακτῆρας ἔχυσε μόνος. Συγγραφεὺς δὲ καὶ ἐκδότης ὁ αὐτός, ἐδημοσίευσεν διάφορα χρήσιμα συγγράμματα, Ἱστορικά, Γραμματικά, Πολιτικά καὶ Ἐπιστημονικά, καὶ ἰδίως Πίνακας λογαρίθμων, Χάρτας γεωγραφικοὺς, ἀστρονομικοὺς καὶ ναυτικοὺς, καὶ, ὡς τελευταῖον τοῦ ἔργου, τὸν κανονισμόν τοῦ Νιζάμ-τζεδῆδ, ὃς τις κατέστρεψε τὸν Σελήμην, καὶ ὑπερεδόξασε τὸν Μαχμούδην, ἀποδόντα πάλιν εἰς τὸ κατάστημα τοῦτο τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀξίαν, καὶ μετακομίσαντα αὐτὸ εἰς ΚΠ ἐντὸς εὐρυχώρου κτιρίου, ὅπερ ἦτόν ποτε λουτρόν.

Τῶν δὲ νεκροταφείων τοῦ Σκουταρίου τὸν ῥωμαντικὸν χαρακτῆρα, παρασχόντων εἰς πολλοὺς τῶν περιηγητῶν, καὶ ἰδίως εἰς τὸν Κόμητα Ἀνδρέωσσην καὶ τὸν Κύρ-Ἰωάννην Ηορε, ἰδιαίτερων πραγματειῶν ἀφορμὴν, ὁδὸν εἶνε δυνατόν νὰ παραδράμῃ τις ἀσημεῖωτον. Εἶπομεν δὲ ἤδη ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν ΚΠ Ὀθωμανῶν φιλοτιμοῦνται νὰ ταφῶσιν ὑπὸ τοὺς καταπύκνους κυπαρισσῶνας, οἳ τινες διακρίνουσι τὰ ταφεῖα ταῦτα, σκιαζόντες ἀπέραντον ἔκτασιν τῶν τοῦ Σκουτάρως ὑπερανέχοντων λόφων. Ἡ ἰδέα, ὅτι αἱ δύο ἱεραὶ πόλεις, ἡ Μέκκα καὶ ἡ Μεδίνη, κεῖνται ἐν τῇ Ἀσίᾳ, πείθουσι τὸν εὐλαβῆ Μουσουλμάνον νὰ προτιμήσῃ, ὡς ἐσχατοὺς αὐτοῦ ἄσυλον, τὴν γῆν ταύτην, πρὸς τὴν ὁποίαν, ὡς μονιμωτέραν αὐτοῦ πατρίδα, καὶ προσευχόμενος ἀποβλέπει. Καὶ τῷ ὄντι, μελαγχολικῶν ἰδεῶν διεγείρει σμῆνος καὶ ἡ θέα μόνη τοῦ ἀχανοῦς τούτου δάσους τῶν κυπα-

(1) Τὸ περὶ συστάσεως τῆς τυπογραφίας ταύτης διάταγμα περιέχει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν ἐξῆς ἀξιοσημείωτον φράσιν: « Συμφέρι τὰ μέγιστα εἰς τὴν τυπογραφίαν νὰ μὴ παραδέχεται, ὅσον εἶνε τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ (σὺν θεῷ), εὐήθεις καὶ ἀμαθεῖς ». Συμβουλὴ, τὴν ὁποίαν (λέγει ὁ Michaud) εὐκαίρως πάνυ δύναται τις νὰ δώσῃ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα Κράτη.

ρίσων, οἱ τινες ἐπέχουσι πολὺ μεγαλύτερον διάστημα παρ' ὅσον ἅπαντα ἡ Χρυσόπολις· διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις οἱ Τοῦρκοι οὐδέποτε θάπτουσι ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ τάφου πολλὰ σώματα, θεωροῦντες τὴν ἀνόρυξιν ἀπλῶς τάφου τυμβωρυχίαν· ὅθεν καὶ τὰ ταφεῖα αὐτῶν ἐπέχουσι πολλαπλάσιον διάστημα τοῦ τῶν ἄλλων ἐθνῶν.

Μεταξὺ τῶν ἀναριθμήτων τούτων μνημάτων πολλὰ διακρίνονται, εἴτε λόγῳ τῆς ἀγιότητος, εἴτε λόγῳ τῆς ἐπισημότητος τῶν κειμένων. Τὰ ἐπιτύμβια ἰδίως τῶν πλειοτέρων εἶνε τόσον ἀπλᾶ, τόσον θελκτικά, ὥστε ἀποτελοῦσι τὸ ἀντίθετον τῶν στομφωδῶν ἐπιγραμμάτων τῶν δημοσίων κτιρίων τῆς ΚΠ. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ, ἢ τὸ ὄνομα μόνον καὶ τὸ ἐπάγγελμα καὶ ἡ ἡλικία τοῦ τεθνεώτος, ἐκλιπαροῦντος σιωπηλῶς τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκφώνησιν ἐνὸς Φατιχῆ (1), ἢ σκέψις τις περὶ τῆς οὐθενίας καὶ ματαιότητος τῶν γηίνων, ἢ ἀναγωγὴ τοῦ νοός πρὸς θεόν, τὴν αἰδίων πηγὴν τῆς ἀληθοῦς ζωῆς· ἰδοὺ ἡ ὕλη τῶν ἐπιτυμβίων τούτων, περὶ ὧν θέλομεν διαλάβει πλείοτερα ἐν τῷ Γ' Μέρει.

ΕἰΠΟΜΕΝ ἤδη ὅτι τοῦ ἀκρωτηρίου Καδᾶκ-μπουρνοῦ, τοῦ μεσημβρινόδυτικωτάτου τοῦ Σκουταρίου, σχηματίζονται ἑκατέρωθεν δύο μικροὶ ὄρμοι, παρωνυμούμενοι ἀπὸ τῶν Χαρεμίων τοῦ ἐπ' αὐτοῦ Σουλτανικοῦ ποτε ἀνακτόρου (2), πρὸς ἀπόδασιν τῶν ὁποίων εἶχον ἐν ἑαυτοῖς ἀποδάθρας, διαστελλομένας διὰ τῶν ἐπιθέτων Ἑσκί καὶ Γενιί (Παλαιᾶς καὶ Νέας). Ἡ τελευταία τούτων, καλουμένη προσέτι καὶ Καδᾶκ-ἰσχελεσί, φέρεται πρὸς τὴν ὑπερεκτεταμένην, ὑπτίαν καὶ ὀμαλὴν, πεδιάδα τοῦ

Χαΐδὰρ-πασσᾶ,

ἐπὶ τῆς ὁποίας, περιγραφομένης ὑπὸ τοῦ τῶν ταφείων κυπαρισσῶνος, ὑψοῦνται, ἐνθεν μὲν ὁ ἀπ' αὐτῆς παρωνυμούμενος εὐρυχωρότατος στρατῶν, ἐτέρωθεν δὲ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον. Ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς παραλίας ὠκεοδόμηται περίπτερον διὰ τὸν Σουλτάνον, καὶ ἔξωθεν τοῦ διὰ κιγκλίδων περικλεισμένου αὐτοῦ περιβόλου ὑψοῦται γλαφυρὰ μαρμαρίνη κρήνη, κτε-

(1) Οὕτως ἐπιγράφεται τὸ πρῶτον κεφάλαιον ἡ ἐδάφιον (σουρᾶ) τοῦ Κούρ-ἄν. Ἀναλύει δὲ πρὸς τοῖς Μουσουλμάνοις πρὸς τὸ Πάτερ ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, καὶ σέβεται, καθὼς καὶ ἐκεῖνο, ἐξ ἐπὶ στίχων ἢ παραγράφων. (2) Ὁ Χάμιερ ἐτυμολογεῖ τὸ (Γενιί) Χαρεμ-ἰσχελεσί ἐκ τοῦ παλαιοῦ Ἑβραίου, ὅπερ τοποθετεῖ ἐνταῦθα. Ἀλλὰ, παρεκτὸς τοῦ βεβαιωμένου τῆς ἐτυμολογίας, ὅθεν συμβιβάζεται ἡ γνώμη τοῦ σοφοῦ τούτου οὔτε πρὸς τὴν τοπογραφίαν.

σθείσα μὲν κατ' ἀρχάς ὑπὸ τοῦ Χαλῆδ-ἀγᾶ, ἀξιωματικοῦ τῆς Αὐλῆς Σουλτάν-Σελήμ τοῦ Β', ἀνακαινισθεῖσα δὲ τῷ 1255 τοῦ Χιτζρέ ὑπὸ τοῦ νῦν Σουλτάνου Ἀμπδ-οὐλ-μετζήδ, καθὰ δηλοῖ ἡ ἐπιγραφή 'της.

Ὁ στρατὸν οὗτος εἶχεν ἀνεγερθῆ, καθὼς εἵπομεν, ἐπὶ τοῦ Σουλτάν-Σελήμ, ὅς τις οὐδὲν παρέλιπε πρὸς καλλωπισμὸν 'του, ἀλλὰ καὶ τζαμίον, καὶ λουτρά, καὶ ἐργοστάσια, καὶ ἐνηθητήρια, καὶ διαιτήματα διὰ τοὺς ἀξιωματικούς, τὰ πάντα κατεσκευάσατο λαμπρότατα, δαπανηθέντων εἰς τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ (κατὰ τὴν περὶ τῶν στρατιωτικῶν τῆς Τουρκίας διατριβὴν τοῦ μηχανικοῦ Σεῖδ-Μουσταφᾶ) 5,000,000 γροσίων, ὅτε τὸ Τουρκικὸν γρόσιον ἐτιμᾶτο ὑπὲρ τὰ δύο Γαλλικὰ φράγκα. Ἀλλὰ τῶν Γενητσαρῶν ἡ λύσσα, ἐκχέουσα τὸν ἰὸν αὐτῆς ἄχρι καὶ τῶν ἀφύχων, μόλις ἐφείσατο τοῦ τζαμίου μόνου.

Ἡ ὠραιότατη πεδιάς αὕτη, πρὸς τὴν ὁποῖαν, παρὰ τὴν προειρημένην ἀποβάθραν Χαρεμιέ, φέρεται καὶ ἑτέρα, ἀπ' αὐτῆς παρωνυμουμένη, ὀφείλει τὸ Τουρκικὸν αὐτῆς ὄνομα εἰς τὸν ἐν τῷ μυχῶ τοῦ περὶ τὸ κράσπεδον αὐτῆς ὄρμου ὕφαστῶτά ποτε κῆπον τοῦ Χαϊδάρ-πασσᾶ, ὃν ἐπότιζε κρήνη, σκιαζομένη ὑπὸ ἄλσους πλατάνων. Ἡ πηγὴ αὕτη, ἡ αὐτὴ πιθανῶς τῇ παλαιᾷ πηγῇ Ἑρμαγόρα, ἣν ἀναφέρει ὁ Διονύσιος, τοποθετῶν μετ' αὐτὴν μὲν τὸ τοῦ Εὐρώστου ἡρῶν, παρὰ δὲ τὸ ποτίζον τὴν πεδιάδα βραχὺ ποτάμιον, τὸν ναὸν τῆς Ἀφροδίτης, ὑπωχετεύθη, κατὰ τὸν Γύλιον, οὐ πολὺ πρὸ αὐτοῦ, εἰς τοὺς κήπους, οὓς περὶ αὐτὴν ὁ Μέγας Σουλταϊμάνης μακροῖς περιετείχισε τείχεσι. Ὑπανοιχθεῖσιν δὲ πλησίον αὐτῆς καὶ ἑτέρων πηγῶν, ἐπανεδόθη τὸ βεῖθρον αὐτῆς δαφιλέστερον. Καλεῖται δὲ ἡ πεδιάς αὕτη Τουγαντζηλάρ-μεϊδανῦ (Ἱερακαρίων πεδιάς ἡ πλατεῖα), καὶ ἐν αὐτῇ συνηθροίζοντο τὰ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκστρατεύοντα στρατεύματα, καθὼς εἰς τὴν ὑπὲρ τὸ Ἐϊοῦμπ πεδιάδα τοῦ Δαουδ-πασσᾶ τὰ ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην. Τώρα δὲ χρησιμεύει πρὸς τὰς ἐκτάξεις καὶ τὰ γυμνάσια τῶν στρατιωτῶν, καθὼς καὶ πρὸς περίπατον τῶν χαρεμιῶν τοῦ Σκουταρίου καὶ τοῦ Καδῆ-κιοῦῦ, τὸ ἔαρ μάλιστα, ὅτε συνέρχονται ἐν αὐτῇ πλῆθος τοιούτων ἐν βωδαμᾶξαις.

Ἀπ' αὐτῆς ἀνελήφθη τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἀνάληψιν ὁ δυστυχὴς ἀερόπτερος Κομάσκης, ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου καὶ τῶν ἐν τέλει, ἀναπεμπόμενος ὑπὸ τῶν εὐφημιῶν μυριάδων λαοῦ, καὶ, μ' ὅλας τὰς ἐπιμόλους περὶ αὐτοῦ ἐρεύτας τῆς ἐξουσίας, αὐτ' ἐγνώσθη καὶ ποῦ κατέπεσεν ὅθεν καὶ εἰκάζεται ὅτι ἡ κατεποντίσθη ἐν τῷ Εὐξείνῳ, ἡ ἀπώλετο κώκυμος ἐν τινὶ τῶν τῆς Βιθυνίας ἀπροσβάτων ὁρέων.

Ἐνταῦθα τοποθετοῦσι τινες καὶ τὸν πάλαι ναὸν τῆς Ἀγίας Εὐφημίας, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον ὁ δὲ μακαρίτης Τιμόνης λέγει ὅτι τὸ πλησίον ἀγία-

σμα τῆς Ἀγίας ταύτης, οὗ τὴν κλεῖδα κρατεῖ ὁ δεσπότης τοῦ παρ' αὐτὰ καφενείου, εἶνε ἡ προειρημένη Ἑρμαγόρα πηγή.

Ἐνταῦθα ἦν τὸ τῆς Χαλκηδόνος προάστειον, τὸ καλούμενον, πρότερον μὲν Ἀρῦς, εἶτα δὲ Ρουφινιαναί, ἀπὸ τοῦ Ὑπάτου Ρουφίνου, ὅς τις, Γάλλος τὸ γένος, ἐξ Αrmagnac, καὶ ἀπὸ ποταπῶν γονέων, προαχθεὶς εἰς περιωπὴν ἰσχύος καὶ δόξης, οἷαν σπανίως ἀπαντῶμεν ἐν τοῖς τῶν τοιούτων τῆς τύχης παιγνίων κώδηξιν, ἐφρονεύθη, ἀποστατήσας τῷ 395, καὶ κατεκερματίσθη ὑπὸ τῶν στρατευμάτων ὑπ' ὅψιν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου. Ἴδου δὲ πῶς διηγεῖται τὰ κατ' αὐτόν, ἀπὸ τοῦ Σωκράτους ἀρυσάμενος τὰ πλείστα, Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος: »Ρουφίνος δὲ, ὁ παρα-
» δυναστεύων τῷ Ἀρκαδίῳ, ἀνὴρ ἦν ἀνδρώδης τε καὶ τὴν ἡλικίαν εὐμήκης,
» γενναῖος δὲ καὶ τὴν σύνεσιν, ἦν μάλα αἱ τῶν ὀφθαλμῶν κινήσεις ἐδή-
» λουν αὐτοῦ, καὶ τῶν λόγων ἡ ἐτοιμότης . . . Οὗτος (καθὰ καὶ ὁ Στε-
» λίκων ἐν Ῥώμῃ, τὸ τῆς βασιλείας σχῆμα καὶ τοῦνομα μόνον ἑκατέρω
» τῶν Θεοδοσίου παίδων χαριζόμενοι, οὗτοι τὸ τῆς ἀρχῆς κράτος διὰ χει-
» ρὸς εἶχον καὶ γλώσσης) ἐν Ὑπάρχου προσηγορίᾳ βασιλεύων τοῦ βασι-
» λεύοντος . . . Ἄλλ' ἐπὶ τέλους αὐτόν ὁ ἐκ Ῥώμης στρατὸς, ὃς συ-
» νάμα Θεοδοσίῳ κατὰ τοῦ τυράννου Εὐγενίου ἐστράτευσαν, πρὸς τοῖς πο-
» σὶν Ἀρκαδίου, ἐν τῷ λεγομένῳ Τριβουναλίῳ, εἰς ἀπάντησιν ἤκοντα τῷ
» στρατῷ, εἰωθὸς ὃν τοιαῦτα ποιεῖν, μαχαίραις ἀνείλον, ἤδη ἐλπίζοντα
» μέλλειν αὐτοὺς, ἐκ πρώτης καὶ μόνης ὀψεως, τὸν μὲν Ἀρκαδίον ἀπο-
» σκευάσσεσθαι, ἀφυῶς πρὸς τε εἶδος καὶ τὴν ἀρχὴν ἔχοντα, αὐτόν δὲ βα-
» σιλεύειν αἰρήσεσθαι . . . Τεμόντες δὲ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, λίθον ἐνήκαν
» τῷ στόματι, ἐπὶ ξύλου μετέωρον ἀναρτήσαντες· περιελόντες δὲ καὶ τὴν
» δεξιάν, περιτῆγον ἀνὰ τὰ τῆς πόλεως ἐργαστήρια, » Δότε, λέγοντες,
» τῷ ἀπλήστῳ «. Πολὺ δὲ ἄρα χρυσίον ἢ γελοιώδης ἐκεῖνη αἵτησις ἤρα-
» νίσατο. Ἐπὶ γὰρ ἤδει καὶ καταθυμίῳ θεάματι εὐχερῶς οἱ ὀρώντες τὸ
» χρυσίον προίεντο «. Τὴν τύχην τούτου διεδέξατο ὁ Εὐτρόπιος, περὶ οὗ
μετ' ὀλίγον.

Ἐν τῷ προαστείῳ τούτῳ τῶν Ρουφινιανῶν, ὅπερ μετὰ καιρὸν περιήλ-
θεν εἰς τὸν Μέγαν Βελισάριον, ἦτον καὶ τὸ Ἀποστολεῖον τῶν ἁγίων
Πέτρου καὶ Παύλου, κτίσμα αὐτοῦ τοῦ Ρουφίνου, ὃς, ἐκκλησίαν μεγάλην
ἐνταῦθα εἰς τιμὴν τῶν Πρωταποστόλων τούτων οἰκοδομήσας, καὶ πλησίον
αὐτῆς μοναχοὺς συνοικήσας, οἱ τῆς ἐκκλησίας τὸν κλῆρον ἐπλήρουν, με-
τονομασθῆναι ἀπ' αὐτοῦ Ρουφινιανὰς τὸν τόπον παρέσχε. Συναγαγὼν δὲ
τοὺς ἐπισημοτέρους τῆς Ἀνατολῆς ἐπισκόπους καὶ τοὺς ἐναρετωτέρους
μοναχοὺς τῆς Αἰγύπτου, ἐπετέλεσε λαμπρότατα τοῦ ναοῦ τούτου τὰ ἐγ-
καίνια, ὅτε καὶ ἐβαπτίσθη, ἀναδεξαμένου αὐτόν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς κολυμβήθρας
τοῦ περιφήμου ἀσκητοῦ Εὐαγρίου, τοῦ ἐκ τοῦ Πόντου, (πρῶτον παρὰδειγμα

ἀναδόχου δι' ἐνήλικα βαπτιζόμενον (1)). Ἡ Μονὴ αὕτη τῆς Δρυὸς ἐκαλεῖτο καὶ τῶν Σοφιανῶν, ἀπὸ τῶν πλησίον αὐτῆς παλατίων, περὶ ὧν ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

Ἐν τῷ Ἀποστολείῳ, ἡ, κατὰ τὸν Σωκράτην, Μαρτυρίῳ τῶν Ρουφιανῶν τέθαπται καὶ Διόσκορος, ὁ τῆς Ἑρμουπόλεως ἐπίσκοπος, εἰς τῶν τεσσάρων ἐκείνων ἀδελφῶν, τῶν ἐπιλεγομένων Μακρῶν, οἱ τινες ἐπὶ τῶν μεταξὺ Θεοφίλου καὶ Χρυσοστόμου σκανδάλων πολλὰ καὶ ἐπραξαν καὶ ἔπαθον.

Ἐνταῦθα παρωδήθη καὶ ἡ κατὰ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἐκείνη σύνοδος, ὑπὸ πρωταγωνιστὴν τὸν Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον, ὃς τις, ἐλθὼν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, καθ' ὑποθήκην τῆς Εὐδοξίας (1), εἰς ΚΠ, » ἐπεὶ πολλοὺς ἔγνω, » λέγει ὁ Σωζόμενος (2), Ἰωάννη ἀπεχθάνεσθαι καὶ κατηγορεῖν ἐτοίμους, » προδιαθεῖς τὰ ἄλλα, ἥπερ αὐτῷ καλῶς ἔχειν ἐδόκει, ἦκεν εἰς Δρῦν . . . » ἅμα τοῖς ἄλλοις ἐπισκόποις . . . Ἡ δὲ Σύνοδος ἅπαντας συνεκάλεσε τοὺς » ἐν Κωνσταντινουπόλει κληρικούς, καθαίρεσιν ἀπειλήσασα κατὰ τῶν ἀ- » πειθούντων· ἐκάλεσε δὲ καὶ Ἰωάννην πρὸς ἀπολογία. Ὁ δὲ Ἰωάννης, » ἄλλους τέ τινες τῶν ἐπιτηδείων αὐτῷ κληρικούς καὶ Δημήτριον τὸν Πε- » σινοῦντος ἐπίσκοπον πέμψας πρὸς αὐτοὺς, ἔλεγε μὴ ἀποφεύγειν τὴν » κρίσιν· ἔτοιμος δὲ εἶναι, εἰ πρότερον μάθοι τοὺς κατηγορούς, καὶ τὴν » γραφὴν ἐπισκέψαιτο, ἐπὶ μείζονος ἀπολογεῖσθαι Συνόδου· μὴ γὰρ αἰ- » ρεῖσθαι ἀνόητόν τι ὑπομένειν καὶ περιφανῶν ἐχθρῶν ἀνέχεσθαι δικαστῶν. » Ὡς ἀπειθούντος δὲ Συνόδῳ χαλεπαινόντων αὐτῶν . . . κατ' αὐτὴν τὴν » ἡμέραν ταχυδρόμος (Cursus) καὶ ταχυγράφος ἐκ τῶν βασιλείων παραγε- » νόμενοι, τὸν μὲν κατήπειγον πρὸς τοὺς ἐπισκόπους ἐλθεῖν, τοὺς δὲ μὴ » μέλλειν περὶ τὴν κρίσιν. Ἐπεὶ δὲ, τετράκις κληθεῖς, Οἰκουμενικὴν ἐπ- » εκαλεῖτο Σύνοδον, οὐδὲν ἕτερον ἐπατιώμενοι, πλὴν ὅτι κληθεῖς οὐχ » ὑπήκουσε, καθεῖλον αὐτόν «.

Ἐνταῦθά που τοποθετητέον καὶ τὴν ἀρχαίαν Μονὴν τοῦ Φιλιππι-
κοῦ, κτίσμα τοῦ στρατηγοῦ καὶ Δουκὸς τῆς Ἀνατολῆς Φιλιππικοῦ, τοῦ
ἐπ' ἀδελφῇ τῇ Γορδία γαμβροῦ (3) τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου, ὃν ὁ Φω-
κᾶς ἀποκείρας ὕστερον, ἠνάγκασε γενέσθαι καὶ πρεσβύτερον, ὅτε φαίνε-
ται ὅτι μετωνομάσθη καὶ Φίλιππος. Μετακληθεῖς δὲ κατόπιν ὑπὸ τοῦ Ἡ-

(1) Κατὰ τὸ Λαυσαϊκόν, οὐκ αὐτὸς, ἀλλ' ὁ ὅσιος Ἀμμώνιος, μαθητὴς τοῦ ὁσίου Παμβῶ, » ἀνεδείξατο τὸν Ρουφίνον παρὰ τῶν ἐπισκόπων ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ἔλθων εἰς ΚΠ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ διὰ χρεῖας τῶν πολιτῶν τῆς Ἑρήμου, καὶ παρευρεθεὶς καὶ αὐτὸς, κατὰ παράκλησιν τοῦ Ρουφίνου, εἰς τὰ καταθίσια τῶν ἁγίων οὐπερ ἐκεῖνος ἔκτισε Μαρτυρίου, ἐν ᾧ καὶ ἐτέφη, ἀποθανὼν μετ' ὀλίγον, οὗ καὶ τὸ μνήμα λέγεται θεραπεύειν πάντας τοὺς βίγιαζο-
μένους «. (1) Ἰδε σελ. 464 τοῦ Α' Μέρους. (2) Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Η', κεφ. ιζ'.

(3) Καὶ οὐχὶ ὁδελφῷ, καθὼς λέγει ὁ Κέλλιςτος.

ρακλείου, καὶ διορισθεὶς ἀρχιστράτηγος (Δοῦξ τῶν στρατευμάτων), ἀπέθανε μετ' ὀλίγον, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ, ἣν νομίζω εἶναι τὸ κατὰ τὴν Χρυσοῦ πολὶν Βασιλικὸν Μοναστήριον, ὅπερ Ἀλέξιος ὁ Μωσηλὲ λαβὼν δωρεὰν παρὰ τοῦ πενθεροῦ 'του, τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου, ἐμόναζε διαιτώμενος ἐν αὐτῷ, πρὶν κτίσῃ τὴν ἰδίαν Μονὴν ἐν τοῖς Ἀνθεμίου, περὶ ἧς ἐφεξῆς (1).

Ἐν τῇ Μονῇ ἐπομένως ταύτῃ, ὡς οἰκογενειακῇ, τὴν ὁποίαν οὐδὲν κωλύει 'να ὑποθέσωμεν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῇ ἐν τῇ Δρυϊ, ἥ κτισθεῖσαν ἐν τῇ θέσει καὶ ἀπὸ τῶν ἐρειπίων ἐκείνης, ἐτάφη, περιτυλιγμένος εἰς ἵππου σάγισμα, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ τοῦ Θεοφίλου (2). Ὑστερον δὲ, βασιλεύοντος Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου, ἀνακομισθὲν ἐντεῦθεν τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ τεθὲν ἐν κυπαρισσίνῃ λάρνακι, κατετέθη μετὰ βασιλικῆς προπομπῆς εἰς τὰ αὐτοκρατορικὰ μνήματα, τὰ ἐν τοῖς Ἀγίοις Ἀποστόλοις.

Παρὰ τὴν Μονὴν ταύτην, κτισθεῖσαν τῷ 584, καὶ τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναχράντου Θεοτόκου, ἔκτισεν ὁ Φιλιππικὸς καὶ οἶκον λαμπρότατον μετὰ παραδείσων καὶ ἰχθυοτροφείων, ἵνα ὑποδέχεται ἐν αὐτῷ τὸν Μαυρίκιον καὶ τὰ τέκνα 'του. Τὸ παλάτιον τοῦτο ἀνεκαίνισεν ὕστερον καὶ Ἡράκλειος ὁ νεώτερος, καὶ ἴσως αὐτὸ εἶνε τὸ ὑπερεπαινούμενον ὑπὸ τοῦ Βιλλαρδουίνου, λέγοντος ὅτι » Cil Palais fu un des plus biaux et des plus » delitables que onques oël peussent esgarder de toz les deliz que il convient à » cors d' homme qui en maison de Prince doit avoir (3) «.

Ἐν τῷ προαστείῳ τῶν Ρουφινιανῶν ἦν καὶ ναὸς τοῦ Ἀγίου Ὑπατίου.

Οὐ μακρὰν δὲ τοῦ Χαϊδάρ-πασσᾶ ὑπάρχει χωρίδιόν τι καλούμενον Ἡ-βραήμ-κιού.

Ἀπὸ τῆς τοῦ Ἑρμαγόρου πηγῆς καὶ τοῦ Ἀφροδισίου ἄρχεται πάλιν τραχύνεσθαι κρημνοὶς καὶ ὑφάλοις ἡ ἀκτὴ μέχρι τῆς παραλίας τῆς Χαλκηδόνης καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἡραίου.

Ἡ δὲ Χαλκηδὼν, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Διονυσίου, ἔκειτο ἐν ἀκρωτηρίῳ σχηματίζοντι χερσόνησον, συνεχομένην βραχεὶ ἰσθμῷ μετὰ τῆς ξηρᾶς, μικρὸν ὑπὲρ τὸν ὁμώνυμον αὐτῇ ποταμόν. Ἐχει δὲ δύο λιμένας, τὸν μὲν πρὸς δυσμᾶς, τὸν δὲ πρὸς ἀνατολάς. Τὸ δὲ ἀκρωτήριον τοῦτο, λέγει ὁ Γύλλιος, ἐξογκούμενον ἐν τῷ μέσῳ, ἐκ μὲν τῶν τριῶν

(1) Χρονολογ. Πορφυρογενν. Γ', ιη'. (2) Ἰδὲ σελ. 9. (3) Villard. §. 48.

αὐτοῦ μερῶν εἶνε ὀλίγον ἐπικλινές, ἐκ δὲ τοῦ τετάρτου, τοῦ πρὸς ἀνατολὰς θερινὰς, ἔχει τὴν κοιλάδα, δι' ἧς ρέον τὸ ἐπώνυμον τῆς πόλεως ποτάμιον, ἐκβάλλει εἰς τὸν πλησίον κόλπον.

Ἡ ἀντιζήλος ποτε αὕτη τοῦ Βυζαντίου πόλις, συνοικισθεῖσα τῷ 685 πρὸ Χριστοῦ (17 ἢ 19 ἔτη πρὸ τῆς τοῦ Βυζαντίου κτίσεως) ὑπὸ Ἀρχίου τοῦ Μεγαρέως, ὠνομάσθη ὑπὸ μὲν τῶν ἀποικισάντων αὐτὴν Προκέραστις, ἴσως διὰ τὸ προέχον· ἐν εἶδει κέρατος ἀκρωτήριον, ἐφ' οὗ συνακίσθη· ὑπὸ δὲ τοῦ χρησμοῦ Πόλις τῶν τυφλῶν, διότι οἱ πρῶτοι ἀποικιοὶ αὐτῆς προετίμησαν αὐτὴν τοῦ Βυζαντίου. Ἀλλ' εἰ μὲν, λέγει ὁ Ὀλιβιέρος, εἶχον σχεπὸν ἵνα συστήσωσιν ἐμπορεῖον, ἦσαν τῷ ὄντι τυφλοὶ εἰς ὅμως προηροῦντο τὸν ἥσυχον μᾶλλον καὶ ἀγροτικὸν βίον, ἤθελον εἶναι τυφλοὶ τῷ ὄντι, προτιμῶντες τὸ Βυζάντιον. Διότι ἀληθῶς ἡ θέσις αὐτῆς, κειμένης ἐπὶ ἀκρωτηρίου, ἐν σκέπη τῶν βορείων ἀνέμων, καὶ ἐν μέσῳ δύο λιμένων, ἀρκετὰ εὐρυχώρων, ἔχουσα περὶ αὐτὴν γαίης εὐφορτάτας καὶ ὕδατα ποτιμώτατα καὶ ἀφθονα, τόσον ὥστε, κατὰ τὸν Κοσμογράφον Θεδέτον, διὰ τὰ εὐώδη δένδρα, χόρτα καὶ ἄνθη, τὰ ὅποια εἶνε περὶ αὐτὴν τὸ ἔαρ τόσον πολλὰ, νομίζει τις ἑαυτὸν εὕρισκόμενον ἐν τῷ ἐπιγίῳ Παραδείσῳ, εἶνε, ἐὰν ὅχι ἀσφαλεστέρα, βεβαίως ὅμως εὐθηνότερα, ὡς πρὸς τὸν τότε μάλιστα βίον, καὶ εὐαρεστοτέρα τοῦ Βυζαντίου· ὅθεν καὶ ἡμιλλᾶτο πρὸς αὐτὸ, ἀκμῇ ἰσχύος καὶ πλούτου, ἐπὶ τὸσαῦτα ἔτη. ὠνομάσθη δέ ποτε καὶ Κολποῦσα, διὰ τοὺς ἐκατέρωθεν αὐτῆς δύο κόλπους.

Τὸ δὲ ἐπώνυμον ἢ παρώνυμον τῆς πόλεως, βραχύτατον μὲν καὶ βορβορῶδες τὴν σήμερον, ζωννύμενον ὅμως δι' ὑψηλῶν παροχθίων, ποτάμιον, ρέον εἰς μῆκος 1000 καὶ ἐπέκεινα βημάτων, χύνεται εἰς τὴν Προποντίδα (1). Τὸ δὲ ὕδωρ αὐτοῦ, διὰ τε τὴν ἀναρρόην τῆς θαλάσσης, καὶ διότι μετωχετεύθη, ἀπ' αὐτῆς αὐτοῦ τῆς πηγῆς, εἰς τὴν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνην, εἶνε ἁλμυρὸν, ἄχρι τῆς διατεμνούσης ἐνταῦθα τὴν πρὸς Νικομήδειαν ὁδὸν λιθίνης γεφύρας, ἀφ' ἧς ἄρχεται ἡδὴ ὁ ἰσθμὸς τοῦ ἀκρωτηρίου, ἐκτεινόμενος ἐπὶ ὀκτὼ περίπου στάδια μέχρι τοῦ Βοσπόρου. Τὸν ἰσθμὸν τοῦ-

(1) Καλχήδων ἐκλήθη ὁ ποταμὸς οὗτος, κατὰ τὸν Ἀρριανόν, ἀπὸ Καλχήδονος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, ἢ, κατ' ἄλλους, τοῦ μάντιος Κάλχαντος, ἴσως διὰ τὴν ἐνταῦθα μαντείου φήμην, ἢ ἀπὸ τῶν ἐκ Χαλκίδος τῆς ἐν Εὐβοίᾳ ἐνταῦθα πρῶτον ἀποικισθέντων, ὅθεν ἴσως καὶ ὁ Περιηγητὴς Διονύσιος Χαλκιδεὺς ἀποκαλεῖ τοὺς Χαλκιδόνιους. Ὁ δὲ Θεδέτος ἐν τῇ Κοσμογραφίᾳ λέγει ὅτι παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον (ἐὰν ὅμως ὁ ἐν συγχέῃ πρὸς αὐτὸν τὴν Χαλκίδιν νῆσον· διότι εἶνε παράδοξος νεανίας) ὑπῆρχε πάλαι ποτὶ μεταλλεῖον Χάλυθος καὶ ἰσθμὸς γόρου. Ἀλλ' ἴσως τοῦτο δίδει ἡμῖν ἀφορμὴν ἵνα εἰκόσωμεν ὅτι ἦσαν μᾶλλον χρυσοπλόσις ἐνταῦθα, ἢ χωνευτήριον μόνον τῶν ἀλλαχού, καὶ πιθανῶς ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ, ἀνορυττομένων μετὰ τῶν, ὧν ἔχνη τινὰ σκωρίας ἀνευρίσκονται παρὰ τὸν λιμένα, καὶ τότε ὁ ἐν εἶνε παράδοξον, ἐπ' αὐτῶν ἵνα παρωνομάσθῃ καὶ ἡ Χρυσόταλις, τὸ προάστειον τῆς Χαλκιδέως.

τον διατείχισεν ὁ Ἀλκιβιάδης, περικαθήμενος τὴν Χαλκηδόνα, ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν, περιφράξας ξυλίνῳ τείχει τὸ πρὸς τὸν ποταμὸν αὐτοῦ μέρος. Ὄθεν ὁ Φαρνάβαζος, ἀπογνοὺς τὸ βοηθῆσαι τοῖς Χαλκηδόνικοις ἐντεῦθεν, ἀνεχώρησεν εἰς Ἡράκλειον τὸ Χαλκηδονίων.

Τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου, ἀντικρύζοντος διὰ τοῦ προβάλου αὐτοῦ κατ' εὐθείαν, ἀπ' ἀνατολῶν χειμερινῶν πρὸς δυσμὰς ἰσημερινάς, διὰ τῆς βράχως τῶν λόφων τῆς ΚΠ, τοῦ Ἱπποδρόμου, τοῦ Σουλτάν-Βαγεζήδ καὶ Σουλτάν-Μεχμέδ, εἰς τὰ χερσαῖα τείχη τῆς πόλεως, τὸ ἥμισυ καὶ ἐπέκεινα μέρος περιέχεται ὑπ' ἀκτῆς ἀδιοδεύτου, οὐ μόνον διὰ τὴν περὶ αὐτὸ, κρημνώδη εἰς ὕψος 25 καὶ ἐπέκεινα ποδῶν, κατωφέρειαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἐντὸς τῆς θαλάσσης προέχοντας αὐτῆς βράχους, ἐκλείποντας μόνον εἰς τὴν ὑπτίαν καὶ πεδινὴν παραλίαν, ὅπου κεῖται σήμερον μὲν τὸ, διαδεξάμενον τὴν ποτὲ Χαλκηδόνα, μικρὸν κωμύδιον

ΚΑΔΗ-ΚΙΟΥ,

πάλαι ποτὲ δὲ ἦν ὁ λιμὴν τῆς πόλεως, συγκεχωσμένος ἤδη ἐπὶ Γυλλίου, ἐφ' οὗ καὶ λίθοι καθ' ἑκάστην ἀπ' αὐτοῦ ἐξήγοντο· ἐκεῖ δὲ, ὅπου ἐναυλόχουν ποτὲ τριήρεις καὶ ὀλκάδες μεγάλαι, νῦν οὐδὲ σκάφη τὰ τυχόντα εἰσπλεῦσαι δύνανται διὰ τὰ βράχια καὶ τὰς σύρτεις. Φαίνεται δὲ ἐκ τῶν παρὰ τῷ Ἀμμωνῷ ὅτι ἐκλείετο ποτε καὶ ἀλύσει, ἣν διασπάσας ὅμως ὁ στόλος τοῦ Μιθριδάτου, ὅτε ἐπολιώρκει τὸν Πραίτωρα Κότταν ἐν Χαλκηδόνι, ἐκυρίευσεν τὰς ἐν τῷ λιμένι τριήρεις. Τῆς προκυμαίας καὶ τῆς κρηπίδος τοῦ λιμένος τούτου σώζονται τινα λείψανα, καθὼς καὶ τοῦ ὕδραγωγείου, τοῦ μετοχετεύοντος ὑπογείως ποτὲ τὰ ὕδατα, οὐ μόνον ἄχρι τῆς παραλίας τοῦ λιμένος, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῶν τῆς προκυμαίας χηλῶν, ἐξεχουσῶν πολὺ πρὸς τὴν θάλασσαν, πρὸς εὐκολίαν τῶν ὠδρευομένων ναυτῶν.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τούτου τοῦ παρὰ τὸν λιμένα ἦν ποτὲ ὁ τῆς Ἀφροδίτης ναός, τὸ Χαλκηδονίων ἰσως ἰερὸν τοῦ Στράβωνος (1), καὶ ἐπὶ τῶν θεμελίων καὶ πιθανῶς ἐκ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ, ἐάν οὐχὶ μᾶλλον τῶν τοῦ μαντείου, ἐκτίσθη ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀγίας Εὐφημίας, περὶ ἧς παρακατιόντες.

Τὸ μαντεῖον δὲ τοῦτο καὶ ὁ ναός τοῦ Ἀπόλλωνος ἦν τὸ θαυμασιώτερον τῶν ἐν Χαλκηδόνι. Τὴν ἐπισημότητα δὲ αὐτοῦ βεβαίῃ καὶ ὁ Δουκιανός, ἱστορῶν (2) ὅτι ὁ λαοπλάνος Κοκκωνᾶς προετίμησε πρὸς σύστασιν τοῦ μαντείου τὴν Χαλκηδόνα, ὡς ἐμπόρων καταγωγὴν, εἰ καὶ ἐξενίκησεν ὕστερον ἢ τοῦ συνεργάτου αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου γνώμη ὑπὲρ τοῦ Ἀδώντου Τείχους. Οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Κοκκωνᾶς οὐχ ἥττον παρέμεινεν ἐνταῦθα. Ἐκ

(1) Στράβ. Γεωγρ. ΙΒ', δ'. (2) Δουκ. ἐν Ἀλεξάνδρῳ ἢ Ψευδαίμνῳ.

τοῦ μαντείου τούτου εἰκάζει οὐκ ἀπιθάνως ὁ Γύλλιος ὅτι ἐξεδόθη καὶ ὁ χρησμὸς ἐκεῖνος (« Ἀλλ' ὀπότεαν Νύμφαι κτλπ.), περὶ οὗ μετ' ὀλίγον.

Περὶ δὲ τοῦ περικλειοῦς ναοῦ τῆς Ἀγίας Εὐφημίας, ἐπειδὴ πολὺς παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ὁ λόγος, ἐφείσθω ἡμῖν ἐκτενέστερον τῇ περιγραφῇ αὐτοῦ ἐνδιατρίψαι, αὐτὰ παρατιθεῖσι τὰ τῶν συγγραφέων χωρία, καθόσον μέλιστα συμβάλλονται καὶ πρὸς τὴν τῶν τόπων ἐξεκόνεισιν. » Ἀπόκρισται δὲ, λέγει ὁ Σχολαστικὸς Εὐάγριος, τοῦ Βοσπόρου σταδίοις οὐ πλείους δύο, ἐν τισὶ τῶν εὐφυῶν ἰδρυμένος χωρίων, ἡρέμα προσάντει, ὥστε τοὺς περιπάτους ἀνεπαισθήτους εἶναι τοῖς εἰς τὸν ναὸν ἀπιοῦσι τῆς Μάρτυρος, ἐξαπίνης τε μετεώρους εἶναι, εἰσω τῶν ἀνακτόρων γενομένους ὥστε, τὰς ὀφείας ἐκχέοντας ἐκ περιωπῆς, ἅπαντα θεωρεῖν τὰ ὑπερφωμένα πεδία, ὁμαλῇ καὶ ὑπτια, τῇ πόδι χλοάζοντα, ληίοις τε κυμαινόμενα, καὶ παντοδαπῶν δένδρων τῇ θεᾷ ὠραϊζόμενα, ὄρη τε λάσια, ἐς ὕψος εὐπρεπῶς μετεωριζόμενά τε καὶ κυρτούμενα. Ἀτὰρ καὶ πελάγη διάφορα, τὰ μὲν τῇ γαλήνῃ πορφυρούμενα, καὶ ταῖς ἀκταῖς προσπαίζοντα ἡδύ τι καὶ ἡμερον· τὰ δὲ, παφλάζοντά τε καὶ τοῖς κύμασιν ἀγριαίνοντα, κάχληκάς τε καὶ φυκία καὶ τῶν ὀστρακοδέρμων τὰ κουφότερα μετὰ τῆς ἀντανακλάσεως τῶν κυμάτων αὐτῆς ἀναβράζοντα. Ἀντικρὺ δὲ τῆς Κωνσταντίνου τὸ τέμενος, ὥστε καὶ τῇ θεᾷ τῆς τοσαύτης πόλεως τὸν ναὸν ὠραϊζεσθαι. . . Εἰσω δὲ τοῦ θόλου πρὸς τὰ ἐῶα, εὐπρεπῆς ἐστὶ σηκός, ἐνθα τὰ τῆς Μάρτυρος ἀπόκειται λείψανα, ἐν τινι σορῶ τῶν ἐπιμήκων, μακρὰν (1) ἐνοιοι καλοῦσιν, ἐξ ἀργύρου εὖ μάλα σοφῶς ἡσκημένη. Ἐκ τοῦ τιμίου τούτου λειψάνου, ὅπερ ἄχρι σήμερον προσκυνεῖται, διατηρούμενον ἐν τῷ τοῦ Πατριαρχείου τῆς ΚΠ ναῷ ἀλώδητον, ἀνέδλυζεν ἐστὶν ὅτε, κατὰ τὴν ἐαυτῇ τῆς Μεγαλομάρτυρος, μύρον ἐν εἵδει αἵματος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐορτὴ αὕτη τελεῖται τῇ 16 Σεπτεμβρίου, ὅτε συμπίπτει καὶ ἡ τοῦ τρυγητοῦ ἐποχὴ, ἐπεκράτησεν ἡ λέξις καὶ ἐπὶ τοῦ θαύματος τούτου τῆς μυροβλύτου Παρθενομάρτυρος. Ἰδοὺ δὲ πῶς ἱστορεῖ τὸ πρᾶγμα ὁ αὐτὸς συγγραφεύς: » Πολλάκις δὲ, ἡ τοῖς κατὰ καιρὸν τὴν αὐτὴν ἐπισκοποῦσι πόλιν ὄναρ ἐπιστᾶσα διακελεύεται, ἡ καὶ τισὶ τῶν ἄλλως ἐς βίον ἐπισήμων παραγινόμενοις αὐτῇ κατὰ τὸ τέμενος, τρυγᾶν (2). Ὅπερ ἐπειδὴ τοῖς τε βασιλεῦσι, τῷ τε ἀρχιερεὶ καὶ τῇ πόλει κατὰδηλον ἦ, φοιτῶσι κατὰ τὸν νεῶν, οἳ τε τὰ σκήπτρα, οἳ τε τὰ ἱερά καὶ τὰς ἀρχὰς διέποντες, ἅπας τε ὁ λοιπὸς ὄμιλος, μετασχεῖν τῶν τελουμένων βουλόμενοι.

(1) Ἐκ αὐτοῦ, σορὸν δηλ. Λατινιστῇ, γραπτέον εἶναι μᾶλλον εἰκάζει ὁ Ἑρρίκος Οὐαλέσιος, καὶ εἶχεν ἂν καὶ ἡμᾶς συμφωνοῦντας τῇ αὐτοῦ γνώμῃ, ἢν μὴ τὸ προηγουμένον ἐπιμήκων ἄλλο τι ἔχειν κατὰ νοῦν ὑπερθεῖν τὸν συγγραφέα. (2) Ἡθελήσαντι τινες ἵνα γράψωσιν ἀντὶ τούτου τρυγᾶν, διορθοῦντες δὴθεν τὴν λέξιν· ἀλλ' ὁ Οὐαλέσιος ἀφῆκεν ἔχειν κατὰ χώραν, ἐννοήσας καλῶς τὴν σημασίαν τῆς λέξεως.

» Πάντων οὖν ὁρώντων, ὁ τῆς Κωνσταντίνου πρόεδρος μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἱερέων, εἶσω τῶν ἀνακτόρων χωρεῖ, ἐνθα τὸ τῆς Μάρτυρος ἀπό- κειται σῶμα. Ἔστι δέ τι κλειθρήδιον μικρὸν κατὰ τὴν αὐτὴν σορὸν ἐν τῷ λαίῳ μέρει, θύραις μικραῖς κατησφαλισμένον, ὅθεν σίδηρον ἐπιμή- κη κατὰ τὸ ἱερὸν λείψανον, σπόγγον περιартήσαντες, ἐπαφίᾳσι, καὶ τὸν σπόγγον περιδινούντες, ἐς ἑαυτοὺς τὸν σίδηρον ἀνέλκουσιν, αἱμάτων πλήρη, θρόμβων τε πολλῶν. Ὅπερ ἐπὶ ὁ λαὸς ἰδὼν, εὐθέως προσεκύ- νησε τὸν θεὸν γεραίρων. Τοσαύτη δὲ καθέστηκε τῶν ἐκφερομένων ἡ πληθὺς, ὥστε καὶ τοὺς εὐσεβεῖς βασιλεῖς, καὶ πάντας τοὺς ἀλιζομένους ἱερέας, καὶ μὴν καὶ πάντα τὸν ἀθροιζόμενον λαὸν, πλουσίως τῶν ἀνα- διδομένων μεταλαμβάνειν, ἐκπέμπεσθαι τε καὶ ἀνὰ τὴν ὑψηλίον πᾶσαν τῶν πιστῶν τοῖς βουλομένοις, καὶ διὰ παντὸς τοὺς τε θρόμβους σώζε- σθαι, τό τε αἷμα, μηδαμῶς εἰς ἑτέραν μεταχωροῦν ὄψιν, ἅπερ θεοπρε- πῶς τελεῖται, οὐ κατὰ τινα διωρισμένην περίοδον, ἀλλ' ὡς ἂν ἡ τοῦ προεδρεύοντος βιοτὴ καὶ ἡ τῶν τρόπων σεμνότης βούλεται. Φασὶ δ' οὖν, ὅτε μὲν τῶν εὐσχημόνων τις κυβερνήτῃ καὶ ταῖς ἀρεταῖς ἐπίσημος, τοῦτο τὸ θαῦμα καὶ μάλιστα συχνῶς γίνεσθαι· ὅτε δὲ τῶν οὐ τοιούτων, σπα- νίως τὰς τοιαύτας θεοσημεσίας προΐεναι. » Ἡ δὲ γε εὐωδία, ἡ τῆς σοροῦ ἐκπεμπομένη, ξένῃ τις οὔσα καὶ ὑπερφυῆς, καὶ πάσης συνήθους ἀνθρώ- ποις ὑπερτέρα, πᾶσιν ἐξ ἴσης καὶ πάντοτε ἀνειτάι, ὅταν τις ᾧδε τοῦ χώρου γένηται. » Καὶ ἰδοὺς ἂν, λέγει ὁ Σιμοκάττης, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεως, τὸν ἀρχιερέα τῆς Χαλκηδόνος, σπόγγοις ἀπὸ τοῦ σώ- ματος τῆς Ἀγίας πηγὰς αἱμάτων ἀρυόμενον· τὰ δὲ αἵματα, ὡς ἀπὸ τινος σώματος νεοσφαγοῦς, ἰχῶρσι τραυμάτων ἀναμεμιγμένα, μύροις συγκεκραμένα αὐτοφυέσι τισί, καὶ τούτων τὰς διανομὰς ἐπὶ σκευῶν ἐξ ὕλου πεπονημένων μικρῶν τοῖς ὄχλοις τὸν ἱερέα ποιούμενον. Περὶ τὸ θαῦμα τοῦτο ῥαδιουργίαν ὑποπτεύσας λαμβάνειν χώραν ὁ Μαυρίκιος, διέταξε, τῷ ἰδ' ἔτει τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ, ἵνα ἀφαιρεθῇ τὸ σῶμα ἐκ τῆς σοροῦ καὶ ἵνα σφραγισθῇ αὕτη. Ἀλλὰ τὸ θαῦμα ἐτελέσθη καὶ πάλιν ὡς ἄλλοτε.

Ὁ ναὸς οὗτος εἶχε καὶ ἀσυλίας δικαίωμα, καὶ εἰς αὐτὸν κατέφυγον οἱ κατὰ Λέοντος τοῦ Μακέλλου συνομόσαντες μετὰ τοῦ γυναικαδέλφου αὐ- τοῦ Βασιλίσκου, Ἀσπαρ καὶ Ἀρδαβούριος ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Τυχόντες δὲ ἀμνηστίας, ἐγιναν ἔπειτα θῦμα τῆς τοῦ Μακέλλου μνησιχακίας, δολοφo- νήσαντος αὐτοὺς διὰ τοῦ Ζήνωνος, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέζευξεν ὁ Λέων τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀριάδην, διαζεύξας αὐτὴν ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀσπαρος. Ἐπειδὴ ὁμῶς ἀναφέρεται καταφυγὼν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας ταύτης ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ καὶ ὁ Πάππας Βιγίλιος, ἄδηλον ἐὰν εἰς τοῦτον μᾶλλον ἢ τὸν ἐν ΚΠ, καὶ ἐὰν ἀμφοτέρωι ἦσαν ἄσυλα.

Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ συνεκροτήθη τῷ 451, ἐπὶ Μαρκιανοῦ καὶ Πουλχερίας, καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῶν 630 Πατέρων, κατὰ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκούρου. Ἐν δὲ τῇ ΣΤ' συνεδριάσει (πράξι) τῆς Συνόδου ταύτης, εἰς τὴν ὁποίαν παρευρέθη πρώτην ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐδόθησαν τῇ τῆς Χαλκηδόνος Ἐπισκοπῇ καὶ τὰ πρεσβεῖα Μητροπόλεως. Τὴν δὲ περὶ τούτου Πράξιν ἰδοὺ πῶς ἀναφέρουσι τὰ Πρακτικά: » Ὁ θεότατος » καὶ εὐσεβέστατος ἡμῶν δεσπότης πρὸς τὴν Ἀγίαν Σύνοδον εἶπεν · Εἰς » τιμὴν τῆς τε Ἀγίας Μάρτυρος Εὐφημίας, καὶ τῆς Ὑμετέρας Ὁσιότη- » τος, τὴν Χαλκηδονέων πόλιν, ἐν ᾗ (περί) τῆς ἁγίας πίστεως σύνοδος » συνεκροτήθη, μητροπόλεως ἔχειν πρεσβεῖα ἐθεσπίσαμεν, ὀνόματι μόνον » ταύτην τιμήσαντες, σωζομένου δηλαδὴ τῇ Νικομηδέων μητροπόλει τοῦ » ἰδίου ἀξιώματος«. Ἐπεσκόπευε δὲ τότε τῆς πόλεως ταύτης ὁ ἱερώτα- » τος Ἐλευθέριος. Γνωστὸν δὲ εἶνε ἀπὸ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, ὅτι, » μετὰ πολλὰς ἐκατέρωθεν συζητήσεις, ἔδοξε κοινῇ πᾶσι, ἵνα θέσωσιν ἐν- » τὸς τῆς σοροῦ τῆς Ἀγίας Μάρτυρος γεγραμμένας τὰς ἐκατέρων γνώμας, » καὶ ὁποτέραν αὐτῶν ἐνστερνίσηται αὕτη, ἐκείνη ἵνα λογισθῇ ἡ μόνη ὀρθὴ » καὶ παραδεχτέα. » Ἦρσε ταῦτα καὶ τοῖς αἵρετικοῖς, λέγει ὁ Ζωναρᾶς (1), » καὶ οἱ τόμοι γεγράφαται, καὶ ὁ κλείων λίθος τὴν λάρνακα αἵρεται, καὶ » οἱ χάρται τῷ στήθει τῆς Μάρτυρος ἐπιτίθενται, καὶ ὁ λίθος αὐτῆς τῇ » λάρνακι ἐπενήνεκται, καὶ σφραγίζεται ὑπ' ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν . . . καὶ » μετὰ τρίτην ἡμέραν συνέρχονται, μηδὲ τοῦ βασιλέως ἀπολειφθέντος, » καὶ, ἀνοιγείσης τῆς λάρνακος, εὐρέθη ὁ μὲν τῶν αἵρετικῶν τόμος ἐν » τοῖς ποσὶ τῆς Μάρτυρος κείμενος· ὁ δὲ γε λοιπὸς, τῇ δεξιᾷ παύτης » χεὶρὶ κατεχόμενος, ἦν ἐκτείνει λέγεται πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὸν Πα- » τριάρχην, τὸν τόμον αὐτοῖς ἐγχειρίζουσα «.

Εἰς τὰ ἱστορικὰ ταῦτα συμβάντα προσθέτει ὁ Κωδινός, κατὰ τὴν συνή- » θειάν· του, καὶ ἕτερόν τι ἀνέκδοτον, ὅπερ, καὶ τοι ὅλως ἀπίθανον, ἀναφέρομεν » οὐχ ἥττον, ὥς δυνάμενον ἴσως ἵνα χρησιμεύσῃ εἰς τοὺς ἀναδιφῶντας μεταξὺ » τοῦ συρφετοῦ τῶν χρονογραφικῶν ἀκρισιῶν τοῦ Μεσαίωνος τοὺς πολυτίμους » μαργαρίτας τῆς Ἱστορίας. » Μετὰ τὸ θαῦμα τοῦτο, καὶ τὴν ἀποτυχίαν τῶν » Εὐτυχιανῶν, Ἀκατός τις, διάκονος ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Εὐτυχοῦς, καταφυ- » γὼν εἰς τοὺς Πέρσας, κατῴρθωσε ἵνα πείσῃ τὸν ἐν τοῖς μεθορίοις ἐσρατευ- » μένον Σατρέπην ἵνα ἐλθῇ μετὰ 30 ἢ 70 χιλιάδων στρατοῦ πρὸς διαρπαγὴν » τοῦ ναοῦ, καὶ ἰδίως τοῦ λειψάνου τῆς Μάρτυρος, ὑπὲρ οὗ τὸ πλεόν ἐσπού- » δασεν ὁ Ἀκατος, θέλων ἀμύνασθαι τὴν Ἀγίαν διὰ τὸ θαῦμα. Οἱ δὲ ἐν Χαλ- » κηδόνι μόλις ἴσχυσαν διαφυγεῖν εἰς ΚΠ, συνδιασώσαντες ἐκεῖ καὶ τὸ λεί- » ψανον τῆς Ἀγίας«. Ἐκ τῶν ἀπίθανολογιῶν τούτων τοῦ Κωδινοῦ τοῦτο

(1) Ζωναρ. Ἱστορ. Β.6λ. ΙΓ'.

μόνον δύναται τις ἴσως ἵνα συμπεράνη, ὡς βέβαιον, ὅτι μετὰ τὴν, ἐπὶ τῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείας τοῦ Ἡρακλείου, ἐπιδρομὴν τοῦ Πέρσου στρατάρχου (σαραπάραι), ὅς τις, κατὰ τὸ Ἀλεξανδρινὸν Χρονικόν, » ἐως αὐτῆς Χαλκηδόνος ἦλθε, καὶ ἐπὶ τὰ μέρη Χρυσουπόλεως καὶ τοῦ » Μηκωνίου (1), καὶ εἰς τὴν ἀντιπέραις ἐβλέπετο », φοβηθέντες περὶ τῶν ἱερῶν λειψάνων οἱ ἐν τῇ πόλει, μετέφερον αὐτὸ, διὰ τὸ ἀσφαλέστερον εἰς ΚΠ, καὶ ἐναπέθεσαν αὐτὸ πιθανῶς ἐν τῷ ναῷ, τῷ εἰς ὄνομα αὐτῆς, περὶ τὸν Ἰππόδρομον.

Τοῦ ναοῦ τούτου πᾶσα ἡ ὕλη μετεκομίσθη ἐπὶ τῶν Τούρκων εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ ἐστόλισε τὸ περιφανὲς τζαμίον τοῦ Σουλτάν - Σουλεϊμάνου, ἀνασκαφέντων, λέγει ὁ σύγχρονος καὶ αὐτόπτης Γύλλιος, καὶ αὐτῶν αὐτοῦ ἄρδην τῶν θεμελίων, ἐκτὸς ὑπογείου τινὸς ἀρχαίου ὕδραγωγοῦ, ἐξ οὗ ἀναβλύζει ἐτι καὶ νῦν τὸ ἀγίασμα, ἀπέχον τῆς τοῦ Καδῆ-κιοῦ σκάλας 1100 βήματα. Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς δὲ ταύτης ὠφεληθέντες, αὐτὸς τε οὗτος ὁ ἀκάματος περιηγητὴς, καθὼς καὶ ὁ Κοσμογράφος Θεότοτος, ἀνεῦρον ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς Χαλκηδόνος διάφορα ἀρχαῖα νομίσματα, ἐν οἷς καὶ ἐν, ἀρκετὰ καλῶς ἐκτετυπωμένον, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΡΧΙΑΣ (2) ΜΕΓΑΡΕΥΣ.

Ἐκ τῶν προσεκτεθέντων, καὶ ἰδίως ἐκ τῆς τοῦ Εὐαγρίου περιγραφῆς, ἐπεταί ἄρα ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἔκειτο μᾶλλον εἰς τὸ Χαϊδάρ-πασσά, ἢ δὲ σημερινῇ τοῦ Καδῆ-κιοῦ ἐκκλησίᾳ, τιμωμένη εἰς ὄνομα τῆς Ἀγίας Εὐφημίας, καὶ ἀνακαινισθεῖσα οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ὅθεν εἶνε ἡ ἀρχαία ἐκείνη, καὶ τοὶ ἀρχαῖοι καὶ αὕτη. Θαυμάζεται δὲ ἐν αὐτῇ ὡραῖός τις κίων γρανίτου λίθου, ἔχων 7 1/2 ποδῶν ὕψος, καὶ ἐπιστύλιον κομψότατα ἐργασμένον (3). Προσκυνεῖται δὲ καὶ ὁ ὀβελὸς, δι' οὗ ἐσουδλίσθη ἡ Μάρτυς, πολὺ μεταγενέστερος, κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Σεστίνι, ὅς τις ἀναφέρει, ὡς σωζόμενον ἐπ' αὐτοῦ, παρὰ τοῦτον, καὶ τὸν τροχόν, ἐφ' οὗ ἐστρεβλώθη, καὶ ἀρχαίας τινὰς εἰκόνας, σωζόμενας ἐν τινὶ οἰκίᾳ παρὰ τὴν ἐκκλησίαν.

Παρὰ τὰς ἀρχαιότητας ταύτας ὑπάρχουσι διεσπαρμένα ἐν τῷ Καδῆ-κιοῦ καὶ ἄλλα τινὰ λείψανα ἀρχαίων κίωνων καὶ ἀναγλύφων, ἐν οἷς καὶ ὁμοίωμα γυναικὸς, ἐστηριγμένης ἐπὶ μαρμάρου, 4 1/2 σχεδὸν ποδῶν μήκους καὶ 2 πλάτους, ἀρίστης καὶ ἀρχαιοτάτης ἐργασίας. Ὁ δὲ Wehler

(1) Ὡς γραπτὸν Κικωνίου, ἴδε σελ. 223, 224. (2) Εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν μου κείμενον εἶνε γραμμικὸν ΑΡΧΙΑΣ. (3) Ἀπὸ τοῦ κίονος τούτου ἀναδίδεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἱκμάς (ιδρὼς). Ὁ δὲ Bjornsthol, ὃν ἀναφέρει ὁ D. Sestini, ἐποδίδει τὸ φαινόμενον τοῦτο, παρατηρούμενον καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους λίθους τῆς αὐτῆς φύσεως, εἰς ῥαδιογραφίαν τῶν περὶ τὸν ναόν, εἰσαγόντων, λέγει, διὰ τῆς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ κίονος σχισμῆς σπόγγον, πλήρη ὕδατος, καὶ θαυματοποιούντων τὴν διὰ τῶν πόρων τοῦ λίθου ἀνάβασιν τοῦ ὑγροῦ, πρὸς ἀναγλύφους λογίαν.

ἀνέγνω (τῷ 1675 - 1676), ἐπὶ τινος πλακὸς, ἐντετυχεισμένης εἰς ἰσχυρὰν οἰκίαν πλησίον τῆς ἐκκλησίας, τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν, ἣν, δημοσιευθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ παναθλίως, διωρθώσαμεν ὅσον ἐνεδέχτο:

- » Οὐρίον ἐπὶ πρύμνης τις ὁδηγητῆρα καλεῖτω
 Ζῆνα, κατὰ προτόνων ἰστία ἐκπετάσας,
 » εἴτ' ἐπὶ κυανέας δίνας εὐδρομεῖ (;), ἐνθα Ποσειδῶν
 καμπύλον εἰλίσσει κῦμα παρὰ ψαμάθοις,
 » εἴτε κατ' Αἰγαίαν πόντου πλάκα ναῦν ἐπερέσσει (;),
 νείσθω, τῷδε βαλὼν ψαιστὰ παρὰ ξοάνῃ.
 » Ὅδε τὸν εὐάντητον αἶε θεὸν Ἀντιπάτρου παῖς
 στήσῃ, φίλων ἀγαθῆς σύμβολον εὐπλοίης (1).

Τὸ περιεργότερον ὅμως τῶν ἐν Χαλκηδόνι ἀρχαιοτήτων ἦσαν αὐτὰ αὐτῆς τὰ τεῖχη, ὧν ἴχνη τινὰ τῶν θεμελίων, σωζόμενα τέως ἐπὶ Γυλλίου, καὶ συγχείμενα ἐκ πελωρίων τετραγώνων λίθων, ἀνεσκάφησαν τότε καὶ μετακομίσθησαν εἰς τὸ ἐν ΚΠ κτιζόμενον τζαμίον τοῦ Σουλεϊμάνου. Τῶν τειχῶν τούτων εἶνε ἀξιαφῆγητος ἡ τύχη μᾶλλον ἢ ὁ ὄγκος· διότι ἐπὶ Οὐάλεντος, ἀποστατήσαντος ἐναντίον αὐτοῦ Προκοπίου, τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Ἰουλιανοῦ, καὶ τῶν Χαλκηδονίων κηρυχθέντων ὑπὲρ τοῦ ἀποστατοῦ, ἀγανακτήσας ὁ Οὐάλης, διέταξε, μετὰ τὴν τοῦ Προκοπίου καταστροφὴν, ἵνα κρημνισθῶσι τὰ τεῖχη τῆς Χαλκηδόνος (« Ὁμομῶκει γὰρ τοῦτο ποιῆσαι, νικήσας τὸν τύραννον », λέγει ὁ ἱστορικός Σωκράτης), καὶ ἐκ τῆς ὕλης αὐτῶν ἵνα κτισθῇ τὸ ἐν τῷ Ταύρῳ τῆς ΚΠ Νυμφαῖον, αἱ Κωνσταντιναὶ ἦ, κατὰ τὸν Ἑρρίκον Οὐαλέσιον, Καρωσιαναὶ θέρμαι, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ὁ, ἀπ' ἐκείνου κληθεὶς, ἀγωγὸς τοῦ Οὐάλεντος. Καταλυομένου δὲ τοῦ τεύχους, οἱ Κωνσταντινουπολίται, μετὰ τῶν Νικομηδέων καὶ Νικαέων συμπαραστάντων, παρεκάλεσαν τὸν αὐτοκράτορα ἵνα παύσῃ τὸν κρημνισμόν. Ἀλλ' οὗτος, περιοργῆς ὢν, ἐδέχθη μὲν μόλις τὴν ἱκεσίαν αὐτῶν· ἀλλὰ, τὸν ὄρκον ἀφοσιούμενος, διέταξεν ἀφαιρεῖσθαι μὲν ἀφ' ἐνὸς τοὺς μεγάλους λίθους, ἀναπληροῦσθαι δὲ τὸ κενὸν ἀφ' ἑτέρου δι' ἄλλων μικρότερων. » Καὶ νῦν ἔστιν ἰδεῖν, λέγει ὁ αὐτὸς ἱστορικός, ἐν τισὶ τοῦ » τεύχους μέρεσιν, ὅπως τοῖς μεγίστοις καὶ θαυμαστοῖς λίθοις ἡ τότε γενομένη εὐτελὴς οἰκοδομὴ ἐπὶκείται ». Καὶ ταῦτα μὲν φυσικώτατα· τὸ θαυμαστὸν ὅμως καὶ ἀπίθανον εἶνε, ὅτι, καθαιρουμένων τῶν τειχῶν, εὐρέθη πλάξ ἐν τοῖς θεμελίοις αὐτῶν, περιέχουσα χρησμόν, προαγορευόντα οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τῆς ὕλης αὐτῶν ἀνέγερσιν τῶν προειρημένων κτι-

(1) Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἀνῆκε, κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην, εἰς τὸ ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς Ἀσίας ἱδρυμένον ἔγαλμα τοῦ Διὸς Οὐρίου. Πότε δὲ καὶ πῶς μετακομίσθη εἰς Χαλκηδόναν, ἄδηνον. Ἀλλ' εἶνε ἄρ' ἔτι ἀνέδεικτον ἵνα ὑποθίσωμεν ὅτι ἔρρυτο ἐπ' ἐρχῆς ἐνταῦθα, ἡ γοῦν ἐν τῷ Ἡραίῳ; Σκοπεῖν τὴν καὶ ἄλλοι.

ρίων, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ τῆς Θράκης ἐπιδρομὴν τῶν ὑπὲρ τὸν Δούναβιν Γότθων, κατασφραγέντων περὶ αὐτὴν μετὰ ταῦτα. Εἶχε δὲ ὁ χρησμός οὕτως:

» Ἀλλ' ὅτε δὴ Νύμφαι ἱερὸν κατὰ ἄστν χορεῖν
 » τερπόμεναι στήσονται εὐστεφείας κατ' ἀγυιάς,
 » καὶ τεῖχος λοετροῖσι πολύστονον ἔσσειται ἄλκαρ,
 » δὴ τότε μυρία φῦλα πολυσπερέων ἀνθρώπων,
 » ἄγρια, μαργαίνοντα, κακὴν ἐπιειμένα ἀλκὴν,
 » Ἴστρου Κιμμερίοιο πόρον διαδάντα σὺν αἰχμῇ,
 » καὶ Σκυθικὴν ὀλέσει χώραν, καὶ Μυσίδα γαῖαν·
 » Θρηϊκίης δ' ἐπιδάντα σὺν ἐλπίσι μαινομένησιν,
 » αὐτοῦ κεν βιότοιο τέλος καὶ πότμον ἐπίσποι α·.

Παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Εὐφημίας ἦτον ἐν Χαλκηδόνι καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Βάσσης, οὗ πρεσβύτερος ἐχρημάτισεν ὁ αἰρεσιάρχης Πέτρος ὁ Κναφεὺς, ὁ μετὰ ταῦτα πατριάρχης Ἀντιοχείας. Κατὰ δὲ τὸν Σ. Λογοθέτην, περὶ τὴν αὐτὴν πόλιν ἦτον καὶ ἡ Μονὴ τοῦ Μιχαηλίστη, ὅπου μετεκομίσθη ὑπὸ τοῦ χτίτορος αὐτῆς Μιχαὴλ τὸ λείψανον τοῦ Ὁμολογητοῦ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου.

Σήμερον τὸ χωρίον Καδῆ-κιοῦ, διὰ τὴν ὠραίαν 'του θέσιν, εἴλχυσεν εἰς ἑαυτὸ πολλοὺς τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης. Πυρποληθὲν δὲ πρό τινων ἐτῶν, σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν, ἀνεγείρεται ἐπὶ νέου κανονικοῦ σχεδίου, ῥυμοτομηθὲν κατ' εὐθυγραμμίαν, καὶ καλλωπίζεται ὁσημέραι δι' οἰκιῶν λαμπροτάτων, ὧν προέχει τὸ ἐπ' αὐτῆς αὐτοῦ τῆς κρηπίδος ἀνεγερθὲν γλαφυρώτατον τζαμίον, καὶ μέλλει ἐντός οὐ πολλῶν ἐτῶν 'να κατασταθῇ ἐν τῶν ὠραιότερων τῆς ΚΠ προαστείων. Τὸ τζαμίον τοῦτο ἰδρύσατο μὲν κατ' ἀρχάς ὁ δεύτερος χρονολογικῶς Καδῆς τῆς ΚΠ Μεχμέδ-μπέν-Φιραμούζ-μπέν-Ἀλῆ-ἐφέντης, ἀποθανὼν τῷ 1480, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρωνομάσθη καὶ τὸ προάστειον, δοθὲν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, ἀνεκαίνισε δὲ ἐκ βάθρων, μετοχετεύσας καὶ ὕδωρ εἰς τὴν πλησίον κρήνην, κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέδ τοῦ Α' (;), τῷ 1620, ὁ Κχιζλάρ-ἄγᾶς Μουσελλῆ-Μπεκίρ-Ὁσμάν, ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν τὸ ἔθος τῆς ὑπὸ τοῦ Σουρρῆ-ἐμινῆ κατ' ἔτος δωροφορίας μοσχολιδάνου εἰς τὰς ἱερὰς πόλεις. Ὁ Καδῆς οὗτος ἰδρύσατο καὶ ἐν ΚΠ τὸν, ὑπὸ τὸ ὄνομα Μολλά-Χοσρέδ, μεδρεσὲν, κείμενον πλησίον τοῦ ὁμωνύμου τζαμίου.

Τὸν δὲ κόλπον τοῦ Καδῆ-κιοῦ κλείει ἀνατολικομεσημβρινῶς τὸ ἀκρωτήριον Μαντά-ῆ, κατὰ τὸν Χάμμερ, Μολλά-μπουρνού, καλούμενον δὲ κοινῶς Μόδα-μπουρνού, κάθισμα περισπούδαστον, ὅπου,

ὑπὸ τὴν σκιάν εὐθαλῶν κακκαθεῶν καὶ πλατάνων, ἀναπνέων ὁ θεατὴς τὰς τοῦ πλησίον δαφνῶνος βαλσαμοφόρους αὔρας, ἔχει ἀπέναντι αὐτοῦ τὴν ὠραίαν τῆς Προποντίδος θέαν, νῦν μὲν κυμαιομένης, νῦν δὲ γαληνιωσῆς, καθὼς καὶ ὁ ἀνθρώπινος βίος, καὶ πρὸς δεξιὰν μὲν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς χλοηφόρους παραλίας τῆς Θράκης, πρὸς ἀνατολὰς δὲ τὰς Πριγκηποννήσους καὶ τὸ Ἡραῖον.

Ἐάν δὲ προχωρήσῃ μίαν περίπου ὥραν πρὸς τὸ ἀνατολικοδόρειον, εἶνε εἰς τὸ θαυμάσιον περιβάλλον τοῦ Τσιτσεκτση-μπασῆ, ὅπου, καθὼς ἐν σχέπη τῶν χειμερίων ἀνέμων, καλλιεργοῦνται δι' ὅλου τοῦ ἔτους, τὰ ὠραιότερα καὶ σπανιώτερα τῶν ὀπωρικῶν καὶ ἀνθέων τῆς πρωτευούσης, τὰ μὲν ἐν ὑπαίθρῳ, τὰ δὲ ὑπόστεγα, κυρίως διὰ τὰς ἐγκύους τῶν βασιλίδων. Εἰς τὸ ἀειθαλὲς ταῦτο τῆς Φλώρας τέμενος ἀρμόζουσι μᾶλλον ἢ εἰς τὸν κήπον τοῦ Ἀλκινόου, οἱ ὠραῖοι ἐκεῖνοι στίχοι τοῦ ποιητοῦ:

- » Ἐνθαδὲ δένδρα μακρὰ πεφύκει τηλεθώντῃ,
- » Ὅγγναι καὶ ῥοιαί καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
- » Συκαὶ τε γλυκεραί καὶ ἐλαταὶ τηλεθώσας.
- » Τάων οὐ ποτε καρπὸς ἀπόλλυται οὐδ' ἀπολείπει
- » Χείματος οὐδὲ θέρεως ἐπετήσιος· ἀλλὰ μάλ' αἰεὶ
- » Ζεφυρίη πνείουσα, τὰ μὲν ὄφει, ἄλλα δὲ πέσσει (1) α.

διότι ἐντὸς αὐτοῦ περιστοιχοῦμένός τις ἐν Ἰανουαρίῳ μηνὶ ὑπὸ ῥοδοπῶν καὶ κρίνων καὶ ὑακίνθων ἀνθοβολούντων, καὶ βλέπων περὶ αὐτὸν θαλλούσας τὰς συκάς καὶ κοκκυμηλέας καὶ κερασέας, πολλάκις ἐφ' ἐνὸς καὶ ταῦτο στελέχους, παραπειθεται ἵνα νομίσῃ ἐσφαλμένον τὸ μηνολόγιον, καὶ σημειωμένον ἐν αὐτῷ ἀντὶ τοῦ Μαΐου τὸν Δεκέμβριον.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἀκρωτηρίων Μαντὰ-μπουρνού καὶ Φενέρ-μπαγτσέ κλείεται ὁ χωρητικώτατος λιμὴν, ὁ καλούμενος πάλαι τοῦ Εὐτροπίου, ἐπὶ Γυλλίου δὲ Καλαμώδης ἢ Καλαμωτός, ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ εἰσβάλλοντος ῥύακος Καλαμίσχ-δερε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν πεφυκόντων καλαμῶν. Ἐπινομάσθη δὲ, καθὼς καὶ τὸ μετ' αὐτοῦ συνεχόμενον φρούριον, ὀχυρωθὲν ὑπὸ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ Κιβωτός, διὰ τὰς, πλήρεις καχλήκων, τιάνου καὶ ἄμμου, κιβωτοὺς, δι' ὧν ἐπεξετάθη ἡ προκυμαία του. » Ἐνταῦθα γὰρ (ἐν τῷ Ἡραίῳ) καὶ λιμένα ἐτεχνήσατο ὁ Ἰουστινιανός, λέγει ὁ Προκόπιος, οὐ πρότερον ὄντα. Τὰς κιβωτοὺς γὰρ » καλουμένας, ἀναρίθμους τε καὶ παμμεγέθεις πεπονημένους, ἀμφοτέρωθεν τε αὐτὰς τῆς ἡτόνος ἐπὶ πλείστον ἐγκαρσίως ἀπορρίψαμενος, αἰεὶ τε » τῶν προτέρων καθύπερθεν ἐτέρας ἐπιβάλλων ἐν τάξει, τοίχους πελα- » γίους ἀπεναντίας ἀλλήλων ἀνέστησε δύο, ἐκ τῶν τῆς ἀδύσσου κρηπίδων

(1) Ὁμ.ρ. Ὀδυσσ. II, στίχ. 444 κ. ε.

» μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, ὡς διαμένειν τὰ ἐντὸς αὐτῶν, χει-
 » μῶνος ὥρα, γαλήνια, μεταξὺ μιᾶς ἀπολελειμμένης ἐπὶ τὸν λιμένα τοῖς
 » πλοίοις εἰσόδου «.

Τὴν ἐκ μὴ ὄντος παραγωγὴν τοῦ λιμένος τούτου ἐκθειάζοντες πιθανῶς
 καὶ οἱ Συναξαρισταί, παρέδωκαν τὴν, ὅσον διδακτικὴν καὶ ἡθοποιὸν, το-
 σοῦτον ὑπερφυῆ, παράδωσιν ἐκείνην, θρυλλοῦντες ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ὁ
 ἀμπελὼν τῆς χήρας, τῆς ἐπὶ Χρυσοστόμου, ὃν, ἀρπαγέντα ὑπὸ τῆς φι-
 λοδόξου βασιλίδος, Εὐδοξίας τῆς Ἀρχαδίου, ἀπέκοψε τῆς ξηρᾶς ἡ κομί-
 ζουσα τὸ σῶμα τοῦ θεοῦ πατρὸς βασιλικὴ τριήρης. Εἰς ἀνάμνησιν δὲ τοῦ
 θαύματος ὑπῆρχεν ἐνταῦθα καὶ ἐκκλησία τοῦ Χρυσοστόμου, καλουμένη
 ἐπὶ Γυλλίου Τοῦ Κ α λ α μ ι ῶ τ ο υ, τῆς ὁποίας σώζεται σήμερον μόνον
 τὸ ἁγίασμα.

Ὁ λιμὴν οὗτος εἰσέχει ἐντὸς τῆς χέρσου ὀκτὼ περί που σταδίσους, κατὰ
 τὸν Γύλλιον, καὶ ἔχει, περὶ τὸ στόμιον αὐτοῦ, ἄλλων τόσων σταδίων
 πλάτος, περιφέρειαν δὲ τριῶν, ὡς ἐγγιστα, μιλίων. Ὁ δὲ εἰσπλέων εἰς
 αὐτὸν κατ' ἀρχὰς νομίζει εἶναι βαθὺν διὰ τὸ ἀμαυρὸν χρῶμα τῶν ἐν τῇ
 πυθμένι αὐτοῦ φυκίων καὶ τῆς ἰλύος, ἐν ᾧ εἶν' οὐ μόνον ἀβαθὴς, ἀλλὰ
 καὶ βράχοις ἐγκατεσπαρμένος ὑφάλοις, καθὼς καὶ πάντα τὰ περὶ τὴν
 Χαλκηδὸνα παράλια, καὶ ἡ λοιπὴ τῆς ἐνταῦθα Βιθυνίας ἀκτὴ, » ναυσί
 » μάλιστ' ἀφορτίζει δυσπρόσοδος, καθὼς λέγει ὁ Ζώσιμος. Ἴδου δὲ πῶς
 ζωγραφίζει αὐτὸν ἀκριβῶς τε ἅμα καὶ γλαφυρῶς ὁ Δημοσθένης ἐν τοῖς Βι-
 θυνικοῖς:

» Ἔστι δὲ προπάροιθε κλυτῆς Χαλκήδονος ἄκρα
 » Ἡραία, τρήχουσα, πολυσπιλάς· ἐνδοθὶ δ' αὐτῆς,
 » λαίνεον περὶ τεῖχος ἰών, κοιλαίνεται εἴσω
 » κόλπος ἄλλος· φαίης κεν ἰδὼν βαθυδίνεα
 » πάντα ἔμμεναι· ἱαμενὴ δὲ καὶ οὐ βαθείας
 » ἔστι θαλάσσης· ἐνθα τε γαῦς ἄγον, οἴομενοι σκέπος εἶναι
 » αὐτοφυοῦς ὄρμιοι· κακῶ δ' ἐνέκυρσαν ἐτοίμῳ (1) «.

ὅθεν οἱ ἀπροσέκτως αὐτὸν εἰσπλέοντες, καὶ σήμερον ἀκόμην, εἰς προῦπταν
 ἑαυτοὺς ἐμβάλλουσι κίνδυνον· τοῦθ' ὅπερ ὑφορώμενος καὶ Κωνσταντῖνος ὁ
 Μέγας, ὅτε κατεδίωξεν ἐνταῦθα, διαφυγόντα ἀπὸ Βυζαντίου τὸν Λικίν-
 νιον, ἀφαίς τὰς μακρὰς τριήρεις, κατεσκευάσατο τάχιστα κέλητας καὶ
 ἀκάτια, καὶ δι' αὐτῶν κατεναυμάχησεν αὐτὸν, ὡς προείπομεν.

Ἔχει δὲ, καθὼς φαίνεται, ἐντὸς αὐτοῦ δύο ὄρμους, ἀσφαλισμένους
 διὰ προκυμαιῶν, τὸν μὲν ἐν τῇ δυτικῇ αὐτοῦ ἀκτὴ, παρὰ τὴν Χαλκηδὸνα,

(1) Ὅθεν εἰς ταύτην μᾶλλον τὴν παραλιάν νομίζω καταλληλότερον τὸ ὄνομα Βρ ό γ θ ο ι, ἢ
 οὐ ἀπεκαλεῖτο, κατὰ τὸν Προκόπιον, ἐγγυρίως ἢ ἄκρα τοῦ Κανδύλλη.

τὸν κυρίως τοῦ Εὐτροπίου, περὶ οὗ προείπομεν ἤδη, ἐροῦμεν δὲ καὶ παρακατιόντες· τὸν δὲ ἐν τῇ ἀντιθέτῳ, τῇ πρὸς ἀνατολᾶς, παρωνυμούμενον ἀπὸ τοῦ περὶ αὐτὸν Ἡραίου, ὃν ὁ Γύλλιος ἤκουσεν ἐπ' αὐτοῦ καλούμενον, κατὰ παραθορὰν, Τῆς Εἰρήνης (εἰάν ὅμως καὶ αὐτὸς ἤκουσε καὶ ἔγραψεν ὁρθῶς, καὶ οἱ ἀντιγραφεῖς καὶ ἐκδύται αὐτοῦ ὅθεν διέστρεψαν τὰ γραφέντα· διότι τοῦτο, καθὰ προείπομεν, πρέπει 'να ἐννοῇται πάντοτε, προκειμένου λόγου περὶ αὐτοῦ τε τούτου τοῦ περιηγητοῦ καὶ ὄλων ἀνεξαιρέτως τῶν διαδόχων 'του). Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον ἐξηγεῖται καὶ τὸ τοῦ Προχοπίου, λέγοντος ὅτι, κτίσας ὁ Ἰουστινιανὸς τὸν λιμένα τοῦ Ἡραίου, ἐκτίσεν ἔπειτα, οὐ μακρὰν αὐτοῦ, ἄλλο ἐν τῇ ἀντιπέραν ἡπείρῳ. Τῆς δὲ χρηπίδος καὶ τῶν προκυμαιῶν ἀμφοτέρων τῶν ὁρμῶν τούτων ἐσώζοντο ἐπὶ Γυλλίου τὰ ἴχνη, μηδεμίαν ὅμως ταῖς ναυσὶν ἀσφάλειαν παρεχόμενα.

Ἡ δὲ τοῦ Καλαμισχ-δερέ κοιλάς εἶναι ἢ μᾶλλον σύνδεσρος ταύτης τῆς παραλίας· διότι πρὸς τὰς ἀμυγδαλέας, ῥοδακινέας, ῥοιὰς καὶ ἄλλα τῆς αὐτῆς φύσεως ὀπωροφόρα δένδρα, φιλοτιμοῦνται πρὸς στολισμὸν αὐτῆς καὶ ἀπὸ τῶν ἀγρίων, ὁ πρίνος, ὁ σχῖνος, αἱ κόμαροι, αἱ μυρσίαι, καὶ πρὸ πάντων αἱ δάφναι, τῶν ὁποίων ἐνταῦθα ἔρχονται ἀναζητοῦντες ἐν ἰδιαιτέρον εἶδος οἱ Ἰουδαῖοι, ὅπως στολίσωσι τὰς καλύδας 'των (καμὶς) ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς σκηνοπηγίας.

Τοῦτο μόνον ὅθεν ἤρκει πάντως ἵνα με πείσῃ 'να μεταθέσω ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν κοιλάδων τοῦ Μπεσίχ-δὰς καὶ τῆς Ξηρᾶς Κρήνης τὸ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Ἀγαθίου ὑμνηθὲν ἄλσος τῆς Δάφνης, » ἐκτοθεὶ Πόντου « τοποθετούμενον ῥητῶς ὑπ' αὐτοῦ, ὡς παρακατιόντες ἐροῦμεν, εἰάν αἱ χάριτες τοῦ πλησίον Φενέρ-μπαγτσέ ἀφ' ἐνός, καὶ ἡ περιγραφή τοῦ Ἀπολλωνίου ἀφ' ἐτέρου, συνδυαζομένη μετὰ τῆς Μαινομένης Δάφνης, περὶ ἣν ἐγένετο ἡ πρὸς τὸν Ἀμυκὸν πυγμαχία τοῦ Πολυδεύκους, ὅθεν με κατηνάγκαζον, οὕτως εἰπεῖν, οὐ μόνον τὴν Δάφνην ταύτην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑκαυλὶν τοῦ Ἀμύκου ὅλην 'να μεταθέσω ἀπὸ τοῦ Μωκαδίου (Χουνκιάρ-ἰσκελεσί) εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Καλαμισχ-δερέ. Καθότι ἄλλως ἡ περιγραφή τοῦ Ἀπολλωνίου, τοῦ ὁποίου τὴν γεωγραφικὴν ἀκρίβειαν, οὐχ ἦττον ἢ τὴν ποιητικὴν γλαφυρότητα, παρετήρησεν, ὡς προείπομεν, καὶ ὁ Γύλλιος, καταντᾷ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Παρακολουθῶμεν λοιπὸν τὸν ἀπταίστον τοῦτον, καθὼς 'τὸν ὠνόμασαν οἱ Γραμματικοί, ποιητὴν, καὶ θέλομεν ἰδεῖν ὅτι, οἱ Ἀργοναῦται, ἀναχθέντες πρωίας, ἅμα ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος ἀστήρ, ἀπὸ τῆς Δολιονίδος, καὶ πλεύσαντες ἀνέμῳ λαύρῳ τὴν ἡμέραν ὅλην ἐκείνην καὶ τὴν μετ' αὐτὴν νύκτα, » ἡὸς τελλομένης «, ἤδη κοπᾶσαντος ἐντελῶς τοῦ ἀνέμου, προσωρμίσθησαν (» κώπησιν, ἅμ' ἡελίῳ, ἐπέκελσαν «), » χθονὸς εἰσα-

ἡ νέχουσαν ἀκτὴν ἐκ κόλποιο, μάλ' εὐρεῖάν γ' εἰσιδέσθαι, φρασσάμενοι, » ἐνθαδ' ἔσαν σταθμοί τε βοῶν, αὐλὶς τ' Ἀμύκοιο, Βεδρύκων βασιλῆος (Ἀργοναυτ. Α', 1350, 1373, κ. ε.). Καὶ ὁ χρόνος ἄρα τοῦ διάπλου, καὶ ἡ περιγραφή τῆς ἀκτῆς, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ παρατήρησις ὅτι ἀδύνατον ἦτον ἐν καιρῷ νυκτὸς ἵνα εἰσπλεύσωσι τὸν δινήεντα Βόσκορον, καὶ μάλιστα παραπλέοντες τὴν πολυσπιλάδα καὶ τραχεῖαν τῆς Χαλκηδόνος ἀκτὴν, ἀπαιτοῦσιν ὥστε ἡ ἑπαυλὶς τοῦ Ἀμύκου ἵνα τοποθετηθῇ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Καλαμίσχ-δερέ. Ἀλλ' ἀκολουθήσωμεν καὶ ἀπ' αὐτῆς πλέοντας προσωτέρω τοὺς Ἀργοναύτας. Ἄραντες λοιπὸν ἀπὸ τῆς Ἀμύκου αὐλῆς, καὶ πλεύσαντες αὐθις, ἀνέμῳ οὐρίῳ, ἄλλην μίαν ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα, » ἤματι ἄλλῳ, ἀντιπέραν γαίην Βιθυνίδι πείσματ' ἀνήψαν (αὐτ. Β', » 164, κ. ε.). Ἐκ τούτου πάλιν πληροφορούμεθα, Α', ὅτι, ἐὰν τοποθετήσωμεν τὴν Ἀμύκου ἑπαυλὶν περὶ τὸ Μωκάδιον, ἀδύνατον ὁ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς τοῦ Φινέως διάπλους ἵνα διαρκέσῃ ἐν νυχθήμερον, καὶ ταῦτα φορῶ ἀνέμῳ, ἐν ᾧ ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα κόλπου μέχρι τοῦ Καριπτζέ, ὅπου ἐτοποθετήσαμεν τὴν αὐλὴν τοῦ Φινέως, ὑπάρχει πλείστη πιθανότης ὅτι οἱ Ἀργοναῦται, καὶ διὰ τὰ ρεύματα, καὶ διὰ τὰ ἀκρωτήρια, ἐχρεώσθησαν εἰκοσιτέσσαρας ὅλας ὥρας· καὶ Β', ὅτι τὸ μέρος, ὅπου προσωρμίσθησαν, ἔκειτο πάντως ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀντιπέραν τῆς Βιθυνίας. Τὴν παρέχουσαν ταύτην, ἣν πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἀναγνώστων θέλουσιν ἴσως ὀνομάσῃ σχολαστικὴν, συγχωρήσουσιν ἡμῖν, ἐλπίζομεν, οἱ ἐρασταὶ τῶν ἀρχαίων, περὶ τὴν ἀναδίφησιν τῶν ὁποίων ἡ λεπτολόγος ἀκρίβεια οὐδέποτε λογίζεται περιττή. Καὶ ἐπανίωμεν ἤδη ὅθεν ἐξέβημεν.

Ὁ Εὐτρόπιος οὗτος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρωνομάσθη ὁ Μόλος (1), ἦ, κατὰ τὸν Προκόπιον, Πρόβολος τοῦ Ἡραίου, εἶνε, κατὰ τὸν Κωδινὸν μὲν καὶ ἄλλους, ὁ ἐν τοῖς χρόνοις Ζήνωνος καὶ Ἀναστασίου τῶν βασιλέων (2) Κοιαιάτωρ καὶ Πρωτοσπαθάριος· κατὰ δὲ τὴν πιθανωτέραν γνώμην, ὁ ἐπὶ Ἀρχαδίου τὰ μέγιστα ἰσχύσας εὐνοῦχος Εὐτρόπιος, ὁ διαδεχθεὶς τὸν Ρουφῖνον, καὶ » εἰς τοσοῦτον δόξης ἀρθεὶς, ὥς καὶ πατὴρ τοῦ κρατοῦντος » ἀναγραφῆναι, ὁ μὴδὲ τὸν τυχόντα παῖδα φῦσαι δυνάμενος », καθὼς λέγει Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος. Κατατρεχθεὶς ὑπ' ἄλλου εὐνοουμένου, τοῦ Γότθου Γαῖνᾶ, κατέφυγεν εἰς τὸ ἄσυλον τοῦ Μεγάλου ναοῦ, ὅπου ὑψωθείσα ὑπὲρ αὐτοῦ ἡ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου φωνή, αὐτοσχεδιάσαντος τὸν σωζόμενον ἐκεῖνον περὶ ματαιότητος τοῦ βίου γλαφυρὸν λόγον, ἔσωσε μὲν αὐτὸν τότε τῆς τοῦ ὄχλου καὶ τοῦ βασιλέως ὀργῆς, ἐξορισθέντα εἰς Κύπρον· ἐγκειμένου ὁμῶς τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ Γαῖνᾶ, μεταπεμφθεὶς ἔπειτα ἐ-

(1) Ὅς τις εἴρηται γραφόμενος καὶ Μῶλος καὶ Μοῦλος. (2) Ἄλλοι θέλουσιν ἀκμάσαντα αὐτὸν ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου.

κείμενον, ἀπεσφάγη ἐνταῦθα, ὅπου εἶχεν οἰκοδομήσῃ, φαίνεται, καὶ παλάτια, διότι ἐλέγοντο καὶ τὰ Εὐτροπίου.

Ἄλλ' αὐτοῦ μὲν ὁ θάνατος ἐθεωρήθη, ὅπως δὴποτε, ὡς ἐκανοποίησις τῆς τοσοῦτον ἱταμῶς διὰ τῆς εἰς εὐνούχους χορηγουμένης πολιτικῆς ἰσχύος περιυδριζομένης κοινῆς γνώμης· τοῦ αὐτοκράτορος ὁμῶς Μαυρίκιου ἡ παγγενεὶς τελεσθεῖσα ἐν τοῖς Εὐτροπίου σφαγῇ, κατασπαράττει καὶ σήμερον ἀκόμῃ τὴν καρδίαν τοῦ ἀναγνώστου. Πέντε υἱοὶ προαπεσφάγησαν τοῦ δυστήνου πατρὸς, ὃς τις, ἀφ' οὗ πεντάκις ἡσθάνθη προαποθνήσκοντα ἑαυτὸν ἐν ἐκάστῳ τῶν τέκνων· του, ἐπεθυσιάσθη καὶ αὐτὸς, εὐχαριστῶν τῷ θεῷ, μετὰ πολλῆς γενναιοψυχίας, εἰς ἡλικίαν ἐξήκοντα καὶ τριῶν ἐτῶν, » ταῖς τῆς ποδάγρας καὶ χειράγρας περιωδυνίαις βαλλόμενος«, κατὰ τὸν Νικηφόρον Κάλлистον. Τὸ δὲ τραγικώτατον τοῦτο δράμα, τὸ τέταρτον τὸν ἀριθμὸν καὶ πρῶτον τῇ τάξει ἐξ ὧν ἐμόλυναν τὴν ΚΠ, δεινοποιούντες ἐπὶ μᾶλλον οἱ Χρονογράφοι, προσεπετραγώδησαν ἱστοροῦντες ὅτι » λέγεται, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεοδοσίον, ἀπιόντα πρὸς Χοσρόην, κατασχεῖσθαι, καὶ, ἀχθέντα πρὸς Φωκᾶν, ἀναιρεθῆναι, καὶ τὴν βασίλισσαν » Κωνσταντίναν καὶ τὰς τρεῖς θυγατέρας αὐτῆς (1)«. Ὁ δὲ Κεδρηνὸς προστίθισιν ὅτι, » τῆς τιθῆνης κλεψάσης τὸν νεώτατον τῶν παιδῶν, καὶ » τὸν ἑαυτῆς ἐπιδιδούσης εἰς σφαγὴν, ὁ Μαυρίκιος οὐ καταδέξατο, ἀλλὰ » τὸ ἔξιον ἐπεζήτησεν οὐ καὶ σφαγέντος, γάλα σὺν τῷ αἵματι ἐβρέυσεν, » ὡς πάντας τοὺς ὁρῶντας θρηνησαι δεινῶς«.

Ἄλλ' ἐν ᾧ ἐν τῇ Νέᾳ Ῥώμῃ ἐθρήνουν τὸν δυστυχῆ Μαυρίκιον καὶ αὐτοὶ αὐτοῦ οἱ ἐχθροὶ, ὁ τῆς Παλαιᾶς Ῥώμης πνευματικῶς προϊστάμενος, ὁ Πάππας Γρηγόριος ὁ Ι', ὁ καὶ ἅγιος τοῦ Λατινικοῦ Καλανδαρίου, καὶ ἴσως ὅχι ὀλιγώτερον ἄξιος τῆς τοιαύτης τιμῆς παρὰ πολλοὺς ἄλλους ἁγίους τοιοῦτου εἴδους, οὐ μόνον ἔστησε τὴν εἰκόνα τοῦ Φωκᾶ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Λεοντίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Λατεράνου εἰς πρόσκύνησιν τῆς Ῥωμαϊκῆς Γερουσίας καὶ τοῦ λαοῦ, μεθιδρύσας αὐτὴν ὕστερον ἐκείθεν εἰς τὸ Παλάτιον, ἀναμέσον τῶν εἰκόνων τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Θεοδοσίου, ἀλλ' ἔγραψεν αὐτῷ καὶ συγχαρητήριον διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ τυραννοῦ!! » Benignitatem, λέγει (2), vestrae pietatis ad imperiale fastigium pervenisse gaudemus. » Laetantur caeli et exultet terra, et de vestris benignis actibus universae reipublicae populus, nunc usque vehementer afflicti

(1) Ἦδε σελ. 600 καὶ παρέβαλε σελ. 346, 347 τοῦ Α', καὶ σελ. 66 τοῦ Β' Μέρους. Τὴν μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Μαυρίκιου ἡ Ἀσιατικὴ μυθιστορία διασώσασα, συνέλεξε τῷ μεσάρχει τῆς Περσίας, Χοσρέδ-Περβίζ, μεταβαλοῦσα καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς, καλουμένης Εἰρήνης, εἰς Σειρήνα (Σίριν, τερπνὴ, γλυκεῖα). Ταύτης ἐραστὴς πλάττεται ὁ περίφημος Φερχὰδ, καὶ αὐτὴν ἔχει ὡς ἡρώδα τὸ γνωστὸν ἐπικὸν μυθιστόρημα Χοσρέδ δὲ Σίριν. (2) Epistol. XXXIII, Indict, VI.

hilarascat etc.!!! α 'Αλλά μήπως τὸ ἐν Ῥώμῃ θυσιαστήριον ἔδεν εἶδε φρίκτον ἐστημένην ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Ῥαβαλλιάκου! ὦ! εἴθε ἡ δύναμις ἐξηλείφθαι τὰ τοιαῦτα ὀνειδῆ τῶν σελίδων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας! διότι τότε τὸ καθήκον τοῦ ἱστοροῦντος τὰ γεγονότα ἦν ἂν ὀλιγώτερον δυσχερές!

» Ἐν τοῖς Εὐτροπίου ὑπῆρχε καὶ στύλος, ἐφ' οὗ ἵστατο μοναχός, δεξις, καταβληθέντος τοῦ στύλου ὑπὸ τοῦ ἐπὶ Ἱζιμισκῇ συμβάντος μεγίστου σεισμοῦ, ἀπεπνίγη τοῖς θαλασσίοις ρεύμασι, κατὰ τὸν ὑπ' ἀριθμ. 1334 Κώδικα τῆς ἐν Παρισίοις αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης.

Τὸν κόλπον τοῦ Καλαμισχ-δερε κλείει ἀνατολικομεσημβρινῶς, ὡς προεῖκομεν, τὸ χερρόνησίζον ἀκρωτήριον Ἡραῖον, τὸ ἐξώτατον πάντων τῶν ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου, παρωνυμούμενον νῆν, ἀπὸ τε τοῦ ἐπ' αὐτοῦ ἰδρυμένου Φανοπύργου καὶ τῶν περὶ αὐτὸ κήπων,

Φενέρ-μπαγτσέ,

καλούμενον δὲ ἐπὶ Γυλλίου Ἀκρα τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Καλαμιώτου, δι' ἣν προεῖκομεν αἰτίαν. Εἶνε δὲ ὅλον, πλὴν τοῦ αὐχένος, ἀπόκρημνον, καὶ ἔχει περίξ αὐτοῦ πολλὰς κοίλας πέτρας, καὶ περιφέρειαν ὀκτῶ καὶ ἐπείκεινα σταδίων, σχῆμα δὲ κάλπης, ἧς τὸν στενὸν λαιμὸν εἰκονίζει ὁ αὐχὴν αὐτοῦ, οὕτως ὁμαλός, ὥστε ἐκ τῶν ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἀκτῶν καθορᾶν ἀλλήλους τοὺς ἱσταμένους. Εὐρῆται δὲ γραφόμενον, τὸ πλείστον ἐξ ἀναγνώσεων ἐσφαλμένων, οὐ μόνον Ἡρίον καὶ Ἰρίον, ἀλλὰ καὶ Εὔρον καὶ Εὔριον (1) καὶ Ἰρίς. Κατὰ δὲ τὸν Πισίδην, ἐκαλεῖτο οὐχὶ Ἡραῖον, ἀλλ' Ἡραία (ἄκρα). Ὑστερον δὲ ὁ Ἡράκλειος, ἀποτροπιαζόμενος, ὡς ἐθνικόν, τὸ τοῦ τόπου ὄνομα, μετωνόμασεν αὐτὸ Ἰέρειαν (2).

» Καὶ δὴ παρέπλεις εὐθὺς Ἡραίας τόπους·

» οὕτω γὰρ αὐτὴν ὠνόμαζον ἐκ πλάνης,

» τῆς πρὶν κρατούσης, διαδοχὴν δεδεγμένοι,

» ἕως ἔτρεψας, εὐσεβῶς μεθαρμόσας,

» τὸ τῆς πλάνης ἄδοξον εἰς εὐχοσμίαν.

(1) Ὅπερ ὁ Στέφανος ἑτυμολογεῖ ἀπὸ τῶν εὐρεθέντων, ὡς φασιν, ἐνταῦθα καὶ ἀνορυχθέντων χυτῶν καὶ δοτείων. Ὅθεν συγχέεται καὶ πρὸς τὸν Βρόαντα (Μάλ-τεπέν), περὶ οὗ μετ' ὀλίγον. (2) Καὶ τοῦτο ποικίλως γραφόμενον. Εὐρῆται γὰρ καὶ Ἡρία καὶ Ἡερία, τοῦτο γοῦν σύμφωνον, ὅπως δὴ ποτε, πρὸς τὸ τοῦ τόπου εὐάερον καὶ τὸ ἡεροσιδὲς τοῦ περιέχοντος. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἰρία, καὶ, τέλος, Ὀνερία!!

Τὴν ἐπωνυμίαν δὲ ταύτην εἰς τὴν ἀποδώσωμεν φυσικώτερον εἰς τὸν ἐπ' αὐτοῦ ἰδρυμένον ναὸν τῆς Ἥρας, πυρποληθέντα ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐν τῇ κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐπιστρατεύσει τοῦ Κύρου, ἀνάγκη ἵνα ἐτυμολογήσωμεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα νεκροταφείου (Ἡρίου) τῶν Χαλκηδονίων (1), εἰς μᾶλλον ἢ ἐν προτιμῇ, συμβιβάζοντες τὰ ὀνόματα πρὸς τὰ πράγματα, ἵνα παραδεχθῶμεν ἀμφοτέρας τὰς ἐτυμολογίας.

Γεωλογικῶς δὲ ἐξεταζομένη ἡ χερσόνησος αὕτη, φαίνεται ὑποστᾶσα τὰς δι' ὑπογείου πυρὸς ἀλλοιώσεις, ὅθεν ἔχει τι καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρον τὸν γεωλόγον.

Ἐπ' αὐτῆς ὠκοδόμησεν ὁ Ἰουστινιανὸς τὸ λαμπρότατον ἐκεῖνο παλάτιον, ὁμώνυμον τῷ ἀκρωτηρίῳ, εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ ὁποίου, ὡς εἰς οὐδενὸς ἄλλου παλατίου, ἐνδιατρίβουσιν οἱ συγγραφεῖς· διότι οὐδενὸς ἄλλου παλατίου ἢ καλλονῆ καὶ τὸ πολυδάπανον ἐθαυμάσθη, φαίνεται, ὑπὸ τῶν συγχρόνων τόσον. Ἐὰν δὲ ποτε θέσεως ὠραιότης ἐδικαίωαι τὰς πρὸς οἰκοδομὴν βασιλικῶν οἰκημάτων γινομένας δαπάνας, ἀναντιβρήτως ὀλίγαι τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ παραβάλλονται πρὸς τὴν τοῦ Φενέρ - μπαγτσε. Τοῦτο, φαίνεται, προσήλωσεν ἐπ' αὐτοῦ τὰ βλέμματα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ » ἀνασκάψας ὅλον τὸ ἀκρωτήριο, καὶ ἀνακαθάρας τὸν τόπον (ἐκ τῶν μνημάτων πάντως), ἐπεδείξατο περὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πολυτελοῦς τούτου ἀνακτόρου τὴν ἐπιμονὴν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐκείνην, ἥτις χαρακτηρίζει τὰ πλεῖστα τῶν ἐπ' αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ οἰκοδομηθέντων κτιρίων, ὅσα διεσώθησαν ἄχρι σήμερον, ἀπ' αὐτοῦ πρώτου τοῦ θαυμασίου καὶ τῆς Ἀγίας Σοφίας, τοῦ ὕδραγωγείου τοῦ Βελιγράδ, τῆς ἐπὶ τοῦ . . . γεφύρας κτλπ. » Ἀλλ' ἀποκρήσει, λέγει ὁ Προκόπιος (2), ταῦτα εἰπεῖν βασιλεῖα τε εἶναι, » καὶ πρὸς Ἰουστινιανοῦ γεγονέναι, παρόντος τε καὶ ἐπιτεχνωμένου, καὶ » οὐδενὸς ἀπερίοπτου ὅτι μὴ χρημάτων καθισταμένου ». Ἐν δὲ τῇ Μυστικῇ Ἱστορίᾳ, » Πολλὰ δὲ, λέγει, ρίπτειν καὶ ἐς θαλασσίους οἰκοδομὰς » τινὰς ἡξίου, βιαζόμενος τὸ τῶν κυμάτων εἰσαεῖ ρόθιον. Ἐκ γὰρ τῆς » ἡϊόνος ταῖς τῶν λίθων ἐπιβολαῖς, ἐπίπροσθεν ἵει φιλονεικῶς ταῖς ἐκ » τοῦ πόντου ἐπιβροαῖς, καὶ καθάπερ ἐξουσία πλούτου πρὸς τὴν τῆς θα- » λάττης ἀντιφιλοτιμούμενος δύναμιν, τὰς τῶν Ῥωμαίων ἰδίας ἐκάστων » οὐσίας ἐκ πάσης γῆς ἐς αὐτὸν ἤγειρεν ».

Ὦκοδόμησε δὲ καὶ ναὸν εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου λαμπρὸν ἐν τῷ παλατίῳ τούτῳ, ὅπερ ἐκαλλώπισεν ἔπειτα καὶ ὁ Ἰουστίνος καὶ διάφοροι ἄλλοι αὐτοκράτορες. Ἀπὸ τῆς γυναικὸς δὲ τοῦ Ἰουστίνου Σοφίας παρωνομάσθη τὸ παλάτιον τοῦτο καὶ Σοφιανὰ ἢ Σοφιαναί, καθὼς καὶ ὅσα ἄλλα τῶν

(1) » Ὅτι τὸ παλαιὸν ἐκεῖ ἐθάπτοντο οἱ πολῖται, καὶ ὁλοῦ τοῦτο τὰ πολλὰ μαρμαρίνη κιβώρια », Κωδιν. περὶ Κτίσ. Κωνσταντινουπόλεως. (2) Ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἰουστινιανοῦ κτιρίων Α', 14.

παλατιῶν ἐπεσκεύασεν ἢ ἀνωκοδόμησεν ἢ φιλόδοξος αὕτη βασιλὶς, βασιλεύουσα πράγματι διὰ τοῦ συζύγου ἴης. Ὅθεν ὁσάκις ἀπαντῶμεν ἐν τοῖς Βυζαντινοῖς τὴν φράσιν: » Πέραν ἐν Σοφianaῖς «, ὁδὸν πρέπει ἵνα ἐννοῶμεν πάντοτε τὰ κατὰ τὸν Ἅγιον Μάμαντα μόνον παλάτια, κληθέντα κακεῖνα, ὡς ἐκεῖ εἶπομεν, Σοφiana, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ Ἡραίου. Ὁ δὲ Ἡράκλειος, ἐπιστρέφων τροπαιοφόρος ἀπὸ τῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείας, παρέμεινεν ἐν τῷ παλατίῳ τούτῳ μέχρις οὗ κατασκευασθῇ ὑπὸ τοῦ Ἐπαρχοῦ τῆς πόλεως ἢ ἐκ πλοίων γέφυρα, δι' ἧς ἐπέρασεν ἐφιππος, ὡς διὰ ξηρᾶς, εἰς τὸν Φιδαλείας κόλπον· διότι, προειρημένον αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀστρολόγου Στεφάνου ὅτι μέλλει ἵνα θανατωθῇ ὑπὸ ὕδατος (καὶ ἀπέθανεν ὑδρωπιάσας), οὐ μόνον ὁδὸν ἐτόλμα ἵνα εἰσέλθῃ εἰς πλοῖον, ἀλλὰ διέταξε (λέγουσιν οἱ δυσφημοῦντες διὰ τὸ δόγμα αὐτὸν) ἵνα συγχωσθῇ καὶ ἡ ἐνταῦθα κινστέρνα (1), καθὼς καὶ ἡ ἐν τῷ Βυζαντινῷ ἀνακτόρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς παλατίοις, μεταβαλὼν αὐτὰς εἰς λαχανοκήπους (2). Ἄλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἀνεκάθηρεν αὐτὴν ὕστερον, καλλωπίσας καὶ τὸ παλάτιον, καὶ οἰκοδομησάμενος ἐν αὐτῷ καὶ ναὸν εἰς τιμὴν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ.

Περὶ αὐτοῦ μᾶλλον τοῦ Παλατιοῦ ἢ τοῦ ἐν τῷ ἀκρωτηρίῳ τῆς Δαμάλεως φαίνεται λαλῶν ἐν τῷ Χρονικῷ αὐτοῦ καὶ ὁ Βιλλαρδουῖνος, καὶ ὑπερεκθειάζων αὐτὸ, ὡς τὸ ὠραιότερον καὶ τερπνότερον τῶν, ὅσα ποτὲ κατῴκησαν ἡγεμόνες.

Τὸ παλάτιον τοῦτο, ὅπερ ὑπερηγάπων ὁ, τε Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ Θεοδώρα, καὶ πολλάκις, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς πρώτους τῆς αὐτῶν αὐτοκρατορίας χρόνους, εἰς αὐτὸ ἀνεχώρουν (ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐντεῦθεν ἐχδεδομένων διαφόρων διαταγμάτων αὐτῶν), ἑαυτοῖς συνεσόμενοι, καὶ ἀναπαυσόμενοι τῶν τῆς αὐτοκρατορίας περισπασμῶν, ἐφιλοτιμήθησαν ἵνα ὑμνήσωσι διάφοροι ποιηταί, καὶ σώζονται πεποιημένα ὑπὲρ αὐτοῦ, τοῦ μὲν Σιλεντιαρίου τὰ ἐξῆς δύο ἐπιγράμματα:

Α'.

» Πόντος ὑποκλύζει χθονὸς ἔδραν, ἄπλετα δὲ χέρσου
νῶτα θαλασσαίης ἄλσεσι τηλεθάει.

» Ὡς σοφός, ὅς τις ἔμιξε βυθὸν χθονὶ, φυκία κήποις,
Νηιάδων προχοαῖς χεύματα Νηρείδων! «

Β'.

» Ἐνθάδ' ἐριδμαίνουσι τίνος πλέον ἐπλετο χῶρος,
Νύμφαι Νηιάδες, Νηρίδες, Ἀδρυάδες.

(1) Ἡ κινστέρνα αὕτη, σωζομένη μέχρι τοῦδε, ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες εὐθυγώνιον, 80 βημ. μήκους ἐπὶ 40 πλάτους. (2) Ἴδε περὶ τῶν κατὰ τοῦ Ἡρακλείου φλυαρημάτων τούτων τὰ Προλεγόμενα.

» Ταῖς δὲ θεμιστεύει μεσάτη Χάρις, οὐδὲ διχάζειν
οἶδεν, ἐπεὶ ξυνὴν τέρψιν ὁ χῶρος ἔχει.

Τοῦ δὲ Ἀγαθίου τοῦ Σχολαστικοῦ τὸ ἐξῆς:

» Εἶξον ἐμοί, Δάφνης ἱερὸν κλέτας, ἔκτοθι πόντου
καίμενον, ἀγραύλου κάλλος ἐρημοσύνας.

» Ἐνθάδε γὰρ Νύμφαι δενδρίτιδες, αἱ τ' ἐνὶ πόντῳ
Νηρείδες ξυνὴν θέντε συνηλυσίην.

» Ἀμφ' ἐμὲ γὰρ μάρναντο, δίκασσε δὲ Κυανοχαίτης,
καὶ με παρ' ἀμφοτέραις μέσσον ἔθηκεν ὄρον.

Ἐπεγέγραπτο δὲ καὶ ἐπὶ τῆς εισόδου αὐτοῦ τὸ ἐπόμενον διάτακτον:

» Τοῦτον Ἰουστινιανὸς ἀγακλέα δείματα χῶρον,
ὑδαὶ καὶ γαίῃ κάλλος ἐπικρεμάσας.

Ἐν τῷ παλατίῳ τούτῳ συνεκροτήθη τῷ 746, ἢ 754 (1), ἡ ἐπὶ Κο-
πρωνύμου ψευδοσύνοδος ἐκείνη, συγκειμένη ἐκ 38 (2) ἐπισκόπων, ὃν προ-
εξήρχον Θεοδόσιος ὁ Ἐφέσου καὶ Σισίνιος ὁ Πέργης, ὁ ἐπιλεγόμενος Πα-
στηλάς, διαρκέσασα ἐξ ἑξήκοντος ἡμερῶν, σχολάζοντες ἐν τῷ διαστήματι
τούτῳ τοῦ Πατριαρχικοῦ τῆς ΚΠ θρόνου.

Ἐξῶθεν δὲ αὐτοῦ ἐτελεῖτο κατ' ἔτος, περὶ τὰ μέσα τοῦ Σεπτεμβρίου,
ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Σταυροῦ, ἡ καὶ μετ' αὐτὴν, κατ' ἀρ-
χαιότατον ἔθος, ἡ ἑορτὴ τοῦ Τρυγητοῦ, ποιοῦντος πρὸ κενοῦ εἰς
τὴν Ἡραίαν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον τοῦ αὐτοκράτορος, ὅπερ δηλοῖ τριά-
κοντα ἡμέρας. Ἴδου δὲ πῶς διηγεῖται τὴν τελετὴν αὐτὴν ὁ Πορφυρογέν-
νητος (3): » Ἐξῶθεν τοῦ παλατίου τούτου τῆς Ἱερείας, εἰς τὸ πεδῖον,
» ἦγουν εἰς τὸ Λιδάδιον, ἐγένετο κατ' ἔτος ἡ τελετὴ τοῦ τρυγητοῦ, γι-
» νομένου φρενέζατου (σκιᾶδος ἡ ἀναδενδράδος, Τουρκιστὶ τσαρδάκ) πε-
» ρικαλλοῦς τε καὶ ὠραίου· ἀνπεκρὺ δὲ τούτου καὶ τῆς ἀμπέλου παρετάτ-
» τοντο εἰ ἄρχοντες καὶ συγκλητικοί, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ τῶν δύο μερῶν
» δῆμαι μετὰ τῶν δημάρχων. Ὁ δὲ βασιλεὺς κάτεισι μετὰ τοῦ Πατριάρ-
» χου, φορεῖντος τὸ φελώνιον καὶ ὠμοφόριον αὐτοῦ· καὶ, εἰσελθόντων αὐ-
» τῶν ἐν τῷ πρὸ τῆς ἀμπέλου ἀναδενδραδίῳ (ἐκεῖσε γὰρ ἴσταται τράπεζα
» μαρμάρινος, ἐν ἣ ἀπόκεινται αἱ σταφυλαὶ μετὰ κανισκίων), πλησιάζου-
» σιν οἱ παριστάμενοι καὶ τοῦ Κουράτωρος προσφέροντος τὴν βούτην με-
» τὰ τῶν σταφυλῶν, ποιεῖ ἐκεῖσε εὐχὴν ὁ Πατριάρχης, κατὰ τὴν τῆς ἐκ-
» κλησίας ἀκολουθίαν, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν λαμβάνει ἐν βοτρυδίῳ, καὶ ἐπι-
» δίδωσι τῷ βασιλεῖ· ὁμοίως καὶ ὁ βασιλεὺς πάλιν δίδωσι τῷ Πατριάρχῃ,

(1) Τῷ 13' ἔτι τῆς βασιλείας τοῦ Κοπρωνύμου. (2) Καὶ οὐχὶ 338, καθὼς πλαστογρα-
φοῦσι τὸν ἀριθμὸν οἱ τὰ τῶν Εἰκονομάχων ἐξαίροντες. (3) Πορφυρογένν. Δ', σθ'.

» καὶ εἴθ' οὕτως εἰσέρχονται κατὰ τάξιν οἱ ἄρχοντες, καὶ δίδωσιν ἐν ἑκά-
 » στῳ αὐτῶν ὁ βασιλεὺς ἀνὰ μιᾶς σταφυλῆς, ψαλλόντων καὶ ὑμνούντων
 » τὰ πρόσφορα τῇ τελετῇ τῶν δῆμων . . . Μετὰ δὲ τὴν διανομὴν τῶν βο-
 » τρῶν, λαμβάνουσι τὰ δύο μέρη ἀνὰ νομισμάτων ἐξ εὐεργεσίαν δι' ἀπο-
 » κομδίων, καὶ ἐπεύχονται τῷ Αὐτοκράτορι ἐξιώντες. Ὁ δὲ Πατριάρχης,
 » συνανερχόμενος τῷ αὐτοκράτορι εἰς τὸ παλάτιον, συναστίαται, ἅμα καὶ
 » ἡ Σύγκλητος, εὐφραινόμενοι «.

Ὅς τις γνωρίζει τὸ πλῆθος τῶν ἀμπελώνων, τῶν καλυπτόντων ἅπα-
 σαν ἄχρι Νικομηδείας τὴν τερπινοτάτην ταύτην τῆς Βιθυνίας ἀκτὴν, καὶ
 ἰδίως ὅς τις ἐγγύθι τῶν ὀνομαστῶν σταφυλῶν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι, ὑπὸ τὸ
 ὄνομα τσαοῦσια, κατ' ἐξοχὴν εἰς τοὺς ἀμπελῶνας τούτους τελεσφο-
 ροῦσιν, ἐκεῖνος ἐννοεῖ παρευθὺς διατὶ ἡ προτίμησις αὕτη τῆς τοῦ τρυγη-
 τοῦ τελετῆς ὑπὲρ τοῦ Ἑραίου, ἀρκεῖ μόνον ἵνα ὑποθέσωμεν ὅτι αἱ σταφυ-
 λαὶ αὗται, τὰς ὁποίας κυριωνυμικώτερον βασιλικὰς ἤθελεν ὀνομάσῃ τις,
 ἐκαλλιεργοῦντο (καὶ τί κωλύει;) ἀπ' ἐκείνων ἐπὶ τῶν χρόνων. Ἀλλ' εἰς
 ἐκεῖνον, ἐκ τούναντίου, ὅς τις καὶ τῶν τόπων ἐστὶν ἀθέατος, καὶ τῶν
 σταφυλῶν ἄγευστος, ἐνθυμιζόμεν, παρωδοῦντες ὀλίγον, τὸ γνωστὸν ἐκεῖ-
 νο τοῦ Δικαιάρχου ἀπόφθεγμα: » Εἰ μὴ τεθέασαι τὸ Ἑραῖον, στέλεχος
 » εἴ κτλπ. «, καὶ τὸν παρακινούμεν λέγοντες· σπεῦσον, ὦ οὗτος, ὅπου
 κεν ᾗς, ἵνα εὐρεθῇς, ἅπαξ γοῦν ἐν τῷ βίῳ σου, τὸν Σεπτέμβριον εἰς ΚΠ,
 καί, μένων ἐκεῖ ἓνα μῆνα, μὴ κατανάλισκε τὸν καιρὸν καὶ τὰ χρήματά
 σου ἐν τοῖς στενωποῖς τοῦ Γαλατᾶ καὶ Σταυροδρομίου, μὴ ἀλλὰ, δια-
 γράψας τὸ ὁδοιπορικόν σου εἰς τρόπον ὥστε, ἀφ' οὗ τὰς πρώτας ὀκτὼ ἢ
 δέκα ἡμέρας ἀφιερῶσης πρὸς θεωρίαν τῶν ἐντὸς τοῦ ἄστεος ἀξιοθεάτων,
 καὶ τὰς λοιπὰς διαγάγῃς ἀπολαμβάνων τῶν τοῦ Βοσπόρου χαρίτων, ἵνα
 σοὶ μείνωσι τρεῖς ἡμέραι διὰ τοὺς ἀμπελῶνας ἰδίως τῆς Χαλκηδόνης,
 καὶ ἄλλαι τρεῖς, τὸ ἐλάχιστον, διὰ τὰς Πριγκηποννήσους, πρὸς τὰς ὁ-
 ποίας μετὰ μικρὸν μεταβαίνομεν, καὶ τότε (σὲ ὑποθέτομεν δὲ πάντοτε
 γνῶμονα τῶν καλῶν καὶ φιλοθεάμονα τῆς ωραίας φύσεως) μὴ βαρυνθῇς
 ἵνα ἐπαναλάβῃς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γεροντιῶντων τούτων λεσχηνευμάτων!

Παρὰ τοὺς προειρημένους δύο ναοὺς, ἀναφέρεται ἰδρυμένος ἐν τῷ Ἑραίῳ
 καὶ ὁ τοῦ ἁγίου Προχοπίου, ὅπου παρέμεινεν ἐπ' ἐνιαυτὸν ὀλόκληρον τὸ σῶ-
 μα τοῦ ὁμολογητοῦ Θεοφάνους, τοῦ ἐν τῷ μεγάλῳ Ἀγρῷ, μετακομιζό-
 μενον ἀπὸ Σαμοθράκης, ὅπου εἶχεν ἀποθάνῃ ὁ Ὅσιος οὗτος, ὑπερόριος
 εἰς τὴν, δώδεκα σταδίους ἀπέχουσαν, Μονὴν, τὴν ἀπ' αὐτοῦ καλουμένην.

Ὑπῆρχε δὲ ἐπ' αὐτοῦ καὶ Σουλτανικὸν περίπτερον, τὸ καλούμενον Φε-
 νέρ-χιόσκ, κτίσμα τοῦ Σουλτεϊμάνου, κατερειπωθὲν, οὗ τις σῶζονται
 μέχρι νῦν αἱ δεξαμεναί, πλησίον τῆς παραλίας, πληρούμεναι ὑπὸ τῶν
 ἐπιβρέοντων ἀενάως ὑδάτων, καὶ τρέφουσαι ἐν αὐταῖς χρυσόκχινα ὀψά-

ρια ὑπὸ κομῶντας πλατάνους, μετὰ καθισμάτων, ἐνθυμιζόντων τὴν φιλοκαλίαν τοῦ πολλαχοῦ διὰ ταύτην μνημονευθέντος Δαμᾶδ-Ἡδρατήμ-πασσᾶ.

Ὅλα δὲ τὰ λοιπὰ κτίρια ἐξέλειπον, ἀνασκαφέντα, διὰ τε τοὺς λίθους καὶ τὴν ἀναζήτησιν θησαυρῶν, ὑποτιθεμένων ἐκπαλαί ἐν τοῖς παλατίοις τούτοις. Σώζεται δὲ, ὡς προείπομεν, ἡ κινστέρνα μόνη, ἀφρημένη τὴν τε ψαλιδωτὴν αὐτῆς σκέπην καὶ τοὺς ὑπανέχοντας αὐτὴν κίονας· ἐπὶ Γυλλίου δὲ ἦσαν ἀκόμην ὀρθοὶ καὶ οἱ τοῦ ναοῦ τοῖχοι, τῶν ὁποίων μολὶς σήμερον διακρίνονται τὰ ἴχνη. Ἄλλ' ἡ θέσις ἔμεινεν ἢ αὐτὴ, κατάφυτος, θελκτικὴ, πανευφρόσυνος, καὶ σώζουσα πάσας τὰς ἀναφαίρετους αὐτῆς χάριτας. Τὸ δὲ Φενέρ-μπαγτσέ μένει ἀνεξάλειπτον εἰς τὴν μνήμην τῶν ἐπισκεπτομένων τὴν ΚΠ καὶ τὸν Βόσπορον· διότι, καὶ ἐρχόμενός τις ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς Προποντίδος, εἰς τὴν χλοάζουσαν ταύτην χερσόνησον καὶ πρὸς τὸν ἀναμέσον τῶν σχιαζουσῶν αὐτὴν κυπαρίσσων ὑψούμενον κατάλευκον τοῦ Φάρου πύργον προσηλόνει κατὰ πρῶτον εὐαρέστως τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἀναχωρῶν αὐτὴν ἀποχαιρετᾷ μετὰ πόθου τελευταίαν.

Καταντικρὺ δὲ αὐτοῦ ὑψοῦτο οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, σχόπελος ἐν τῷ μέσῳ τῆς θαλάσσης, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν ἐστειβασμένοι λίθοι, ἀφ' οὓς ἐσυλήθη ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊῶν ἢ ἐπ' αὐτοῦ πρᾶτερον ἐστημένη τετράγωνος στήλη, ἔχουσα καὶ ἐπιγραφὰς Ἑλληνικάς, νομιζομένη δὲ ὅτι ἦτον βάσις ἄλλου κίονος ἐπισημοτέρου, ἰδρυμένου εἰς τιμὴν τῆς Ἡρας καὶ χρησιμεύοντος ὡς σημεῖον εἰς τοὺς ναυτιλλομένους τὰ ἐπικίνδυνα ταῦτα παράλια, τῶν ὁποίων τὰς ὑφάλους γνωρίζουσι καὶ μετὰ προσοχῆς ἀποφεύγουσιν οἱ ἔμπειροι κωπηλάται τοῦ Καταστήτου.

Τρία ἤδη μοναστήρια μένει νὰ τοποθετήσωμεν, οὐ μακρὰν μὲν κείμενα τῆς Χαλκηδόνος καὶ τοῦ Ἡραίου, ἀκριβῶς ὅμως ποῦ, ἄγνωστον, ἡμῖν γοῦν, καὶ ἀμφίβολον. Ἄλλ' ἐπειδὴ » ὁ ἐξελέγχων μόνος ἀλάθειαν χρόνος « ἐνδέχεται ν' ἀποκαλύψῃ πᾶν ὅ,τι διέλαθεν ἡμᾶς, σημειοῦμεν ἐνταῦθα πᾶν ὅ,τι περὶ αὐτῶν ἀπομνημονεύεται, καὶ ἀφίνομεν εἰς τοὺς μεθ' ἡμᾶς εὐτυχήσαντας νὰ ἐξηλατῇσωσι μετὰ πλειοτέρας ἀνέσεως καὶ ἐπιτυχίας τὰ μέρη ταῦτα, νὰ τοποθετήσωσιν αὐτὰ ἀκριδέστερον, καὶ Α', εἶνε

Τὰ Προμότου,

χωρὶα πάντως ἡ μέγαρά τοῦ περιφήμου στρατηγοῦ τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου, ὑπατεύσαντος μετὰ τοῦ Τιμασίου τῷ 389, καὶ δολοφονηθέντος τῷ

391, ραδιουργία, ὡς ἐλέγετο, τοῦ Ἐπαρχοῦ Ρουφίνου, ὃν εἶχε ραπίσῃ ἐν τινι συμβουλίῳ.

» Εἰς τὰ Προμότου διεπέρασαν ἀπὸ τῆς Ἱερείας τὸν Πατριάρχην Ἰγνάτιον τὸν τοῦ Ραγγαβέ, καὶ ἐκεῖ Λέων ἐκεῖνος ὁ Λαλάκων, ὁ τῶν Νουμέρων Δομέστικος, ἐρράπισεν αὐτὸν οὕτω σφοδρῶς, ὡς καὶ δύο μύλας τοῦ ἱερωτάτου γέροντος ἐκπασεῖν . . . Ἡμερῶν δὲ παρελθουσῶν ὀλίγων, εἰς τὰ Νούμερα τοῦτον π ε ρ ά σ α ν τ ε ς, σιδηροδέσμιον ἐνέκλεισαν (1) «.

Τὰ ἐνταῦθα ἀλιευόμενα ὅστρεα ἀναφέρει καὶ ὁ Αὐσόνιος (2), ὡς περίφημα (Promoti celebrata).

» Πέραν εἰς τὰ Προμότου ἦτον καὶ ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου, ὃν νομίζω εἶναι τὸν ἐν

Τοῖς Σατύρου,

χωρίῳ, τοποθετουμένῳ μὲν πρὸ τοῦ Βρύαντος, παρονομασθέντι δὲ πιθανῶς ἀπὸ τινος ἀγάλματος Σατύρου, ἰδρυμένου ἐν τῷ ἐνταῦθα εἰδωλείῳ, ὅπου ὑπῆρχεν, ὡς φαίνεται, καὶ ἀγκυροδόλιον (σκάλωμα, ἐμπορεῖον), ὅθεν ὁ ὑπὸ τὸν Ἰζάθ (Ἰεζήδ) στόλος τῶν Σαρακηνῶν, ὁ ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου κατὰ τῆς πόλεως ἐπιπλεύσας, » προσώρμισε ἐν τὸν Σάτυρον καὶ » τὸν Βρύαντα καὶ ἕως Κάρτου λιμένος (3) «, κατὰ τὸν Κεδρηνόν.

Τὴν ἐνταῦθα ἀνδρῶν Μονὴν ἐκτίσεν, ἢ, πιθανώτερον, ἀνεκαίνισε, προϋπάρχουσαν, τῷ 873 (ς' ἔτει τοῦ Βασιλείου) ὁ ἐν Ἀγίοις Πατριάρχης Ἰγνάτιος ὁ τοῦ Ραγγαβέ (4), χρηματίσας ἡγούμενος αὐτῆς καὶ ἐν αὐτῇ καὶ ταφεῖς τῇ 23 Ὀκτωβρίου τοῦ 878 (ὅτε καὶ ἐορτάζεται), ἐν μαρμαρίνῃ σορῷ, πρὸς τοῖς δεξιοῖς τοῦ ναοῦ, συνταφέντος αὐτῷ καὶ τοῦ ὠμοφόρου (τῆς ἐπωμίδος) τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, ἀποσταλέντος αὐτῷ πρὸ τινων ἐτῶν ἀπὸ Ἱεροσολύμων, κατὰ τὸν βιογράφον αὐτοῦ, Νικήταν τὸν Παφλαγόν, ὅθεν ἐλέγετο καὶ Μονὴ τοῦ Πατριάρχου (5). » Ταύτην, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, ἀντικρὺ τῶν Πριγκη- » πείων νήσων πρὸς τῇ ἀκτῇ κειμένην, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς αὐτοῦ ζωῆς ὁ

(4) Νικήτας ὁ Παφλαγὸν ἐν Βίῳ Ἰγνατίου τοῦ Πατριάρχου. (2) Ausoni Epist. XIII.

(3) Εἰς τὸν Θεοφάνην εὐρηται γεγραμμένον ὑφ' ἐν Καρταλιμένος, ἡ σήμερον Χαρταλιμή καὶ Τουρκισί Καρτάλ, χωρίον παράλιον, ἀπέχον 3 ὥρας μεσημβρινοανατολικῶς τοῦ Σκουτάρεως, καὶ 4 ὥραν πρὸς δύσιν τοῦ Παντειχίου, ἄλλου παραθαλασσίου χωρίου τῆς Βιθυνίας, ὅπου ἦν τὸ προάστειον τοῦ Βελισαρίου. (4) Τὸ μηνολόγιον λέγει τὸν Ἰγνάτιον, ἐσφαμένως μὲν, ἀδελφὸν τοῦ Θεοφίλου, συγγένων Μιχαὴλ τὸν Ραγγαβέ Μιχαὴλ τῷ Τραυλῷ ὀρθῶς δὲ, ἕγγονον Νικηφόρου τοῦ βασιλέως, ὡς ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Προκοπίας, θυγατρὸς Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Γενικῶν. (4) Ἄννα Βιβλ. I, ἄλλη παρὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, περὶ ἧς ἴδε σελ. 102.

» μακάριος τελευταίαν ἀνεστήσατο «. » Ἦς τὴν ἐπισημότητα καὶ περιφάνειαν, τοῦ τε ναοῦ τὴν ὑπέρχαλλον ἀγλαίαν καὶ μεγαλοπρέπειαν, . . » ὡς λόγου κρείττω, ταῖς ὄψεσι παραχωροῦμεν «.

» Ἀνορυττομένων δὲ τῶν τοῦ ναοῦ θεμελίων, εὐρέθη τράπεζα παλαιά, ὑπὸ κίονος βασταζομένη, ἐν ᾧ τόκῳ τὸ τῆς Μονῆς θυσιαστήριον ἱδρύται, γράφουσα οὕτως: Τοῦτό ἐστι τὸ ἅγιον θυσιαστήριον τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ τοῦ Ἀνατέλλοντος, ὅπερ ἐνεθρόνισεν ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος Ἀνδρέας, ὅθεν ἐπεκλήθη Τοῦ Ἀρχιστρατήγου τοῦ Ἀνατέλλοντος (1) «.

Ἐν αὐτῇ ἐτάφη, κατὰ τὸν Κεδρηνόν, ὁ αὐτοκράτωρ Σταυράκιος, μονάσας, μετὰ τὸ παραιτῆσαι τὸν θρόνον, ἐν τοῖς Βραχᾶ, εἰ καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἐκεῖ αὐτὸν ἱστορεῖ καὶ μονάσαι καὶ ταφῆναι (Ἐν αὐτῇ ἐτάφη ὡσαύτως καὶ ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος, ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ οἰκία αὐτῷ Μονῇ (2), εἰς ἣν, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν (3), ἀπελθὼν, ἤδη τῆς πανηγύρεως ἐφεσώσης τῶν ἐν αὐτῇ τιμωμένων Οὐρανίων Δυνάμεων, ἔν' ἐορτάσῃ λαμπρότερον, ἀπ' αὐτῆς ἐξωρίσθη μετὰ τῶν ἀνεψιῶν αὐτοῦ, πέμψαντος ἐκεῖ χεῖρα στρατιωτικὴν τοῦ Κρατοῦντος (Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ). Ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ μετ' ὀλίγον, ὁ βασιλεὺς, ἀναγαγὼν τὸν αὐτοῦ νεκρὸν ἐκ τῆς ὑπερορίας μετ' ἐντίμου τῆς προπομπῆς, εἰς τὴν αὐτοῦ Μονὴν ἐναπέθετο «).

Τὰ ἐρείπια τῆς Μονῆς ταύτης εἶνε ἴσως τὰ φαινόμενα σήμερον πρὸς δεξιὰν τῆς λιθίνης γεφύρας τῆς ἀπὸ τοῦ Μάλ-τεπέ πρὸς τὸ Σκούταρι ὁδοῦ.

Συγχέεται δὲ, νομίζω, πρὸς ἄλλην Μονὴν, τὴν τῶν Βρύων ἢ Βροίων, περὶ ἧς μετ' ὀλίγον.

Ἐρχονται μετὰ ταῦτα, Γ',

Τὰ Βορράδιου ἢ Βοραιδίου (4),

ἅπερ νομίζω τὰ αὐτὰ Τοῖς Βηρίδου, ὅπου, κατὰ τὸν Κεδρηνόν, προσωρμίσθη ὁ ὑπὸ τὸν ἀποστάτην Θωμᾶν, τὸν ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ, στόλος, συγκείμενος ἐκ 350 πλοίων, καὶ αὐτοῦ κατεπυρπολήθη διὰ τοῦ ὕγρου πυρός.

Ἐὰν δὲ τὸ ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ σωζόμενον ἐπίγραμμα » Εἰς τὸν ναὸν » τοῦ Ἀρχαγγέλου ἐν Βοθρέπτῳ « ἀναφέρηται εἰς τὰ Βορράδιου, τότε τὸ μὲν Γεβράδιε τοῦ ἐπιγράμματος πρέπει 'να μεταποιηθῇ εἰς Βορ-

(1) Συμ. Λογοθ. Χρονικόν. (2) Ἡ Μονὴ τοῦ Κηρουλάρου ἔκειτο πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως, ἔξωθεν τῶν Βλαχερνῶν, κατὰ τὸν Μιχαὴλ Ἀταλαιάτην. (3) Βιβλ. ΙΗ'. (4) Ἀπὸ Βορράδιου τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἴδε τὸ Α' Παράρτημα.

ῥάδεις, ὁ δὲ ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου ἵνα ταυτισθῇ πρὸς τὸν ἐν τοῖς Σατύρου. Κρινάτωσαν δὲ περὶ ἀμφοτέρων ἑτεροί, ἔχοντες ὑπ' ὄφιν καὶ τὸ ἐπίγραμμα, ἔχον οὕτω:

» Καὶ τόδε σὼν καμάτων παναοίδιμον ἔργον ἐτύχθη,
 » Γεῖράδεις κλυτόμητι. Σὺ γὰρ περικαλλέα νηὸν
 » Ἀγγελικῆς στρατιῆς σημάντορος αὖτις ἔδειξας «.

Δ' θέσις εἶνε

Τὰ Βοαιτίου ἢ Βωτίου ἢ Βουτίου,

τοῦ ὑπατεύσαντος τῷ 487 καὶ τῷ 510. Τὴν θέσιν ταύτην ὀνομάζει ὁ Κεδρηνὸς ἐμπόριον, διότι ἦτον, φαίνεται, σκάλα, ὅπου ἀπέβη ὁ Αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Βασιλείου, ἀπερχόμενος εἰς τὰς ἐν τῷ ὄρει τοῦ Δαματρίου Νοσσίας, ὅπως ἐγκαινιάσῃ τὴν ἐκεῖ χτισθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ Μονὴν τοῦ εὐνοουμένου αὐτῷ Χριστοφόρου Σαμωνᾶ, τοῦ Πατριχοῦ καὶ Πρωτοδιστιαρίου,

Ε' θέσις εἶνε

Τὰ Ἀνθεμίου,

τοποθετούμενα ὑπὸ τοῦ Θεοφάνους παρὰ τὰ Εὐτροπίου καὶ Βοῤῥαδίου, ἐν οἷς οἱ μετὰ Σουλειμάνου Σαρακηνοί, ἀπάραντες τοῦ τῆς Μαγναύρας ἀχρεοῦ Κυκλοβίου αἰγιαλοῦ, ὅπου ἦσαν τέως προσωρμισμένοι, καὶ παραπλεύσαντες τὴν πόλιν, ἐπέρασαν καὶ μεθωρμίσθησαν.

Παρωνομάσθησαν δὲ, ἡ ἀπὸ Ἀνθεμίου, τοῦ αὐτοκρατορήσαντος ἐν Ῥώμῃ τῷ 454 ἐπὶ Λέοντος, καὶ γαμβροῦ ἐπὶ θυγατρὶ τῇ Εὐφημίᾳ τοῦ Μαρκαίου, ἡ, πιθανώτερον, ἀπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ Ἀνθεμίου, τοῦ ὑπατεύσαντος τῷ 405, καὶ διορισθέντος, ἐπὶ τῆς ἀνηλικιότητος Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου, Ἐπάρχου τοῦ Πραιτωρίου καὶ ἐπιτρόπου τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀφ' οὗ ἐπῆρξε πρότερον ἔτη πολλὰ τῆς Ἀνατολῆς. Ἦν δὲ ἐγγονος Φιλίππου, τοῦ ἐπὶ Κωνσταντίου Ἐπάρχου τοῦ Πραιτωρίου, τοῦ ἀποπνίξαντος ἰδίαις χερσίν, ὡς ἐλέγετο, Παῦλον τὸν ἀρχιεπίσκοπον ΚΠ. Ἀλλ' ὅσον ἄδικος καὶ ἄσπλαγχνος ἦν ὁ πάππος, τόσον φιλοδίκαιος καὶ οἰκτίρμων ἦν ὁ ἐγγονος. Τῆς ἀρετῆς δὲ καὶ τῆς ἰκανότητος αὐτοῦ μαρτυρία εἶνε ἡ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἣν ἀντιγράφομεν ὁλόκληρον: » Ἀλλοι μὲν σου τῇ θαυμασιότητι καὶ τῆς Ὑπατείας καὶ τῆς Ἐπαρχότητος » συνήδονται· ἐγὼ δὲ αὐταῖς ταῖς ἀρχαῖς τῆς σῆς ἐνεκεν Μεγαλοπρεπείας » οὐ γὰρ σε κατεκόσμησαν, ἀλλ' ἐκοσμήθησαν παρὰ σοῦ. Ἐπειδὴ καὶ » τοιοῦτον ἡ ἀρετὴ οὐκ ἐξωθεν δανεῖζεται τὰς τιμὰς, ἀλλ' αὐτὴ ἐν ἑαυτῇ » περιφέρει ταύτας, τιμὴν τοῖς ἀξιωμασι τούτοις παρέχουσα, οὐκ αὐτὴ » παρ' ἐκείνων λαμβάνουσα. Διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ προσεθήκαμεν τῷ φίλτρῳ

» νῦν τῷ περὶ σέ· οὐδὲν γάρ σοι προσγέγονε πλεόν· οὐδὲ τὸν Ὑπαρχον
 » καὶ Ὑπατον ἡμεῖς φιλοῦμεν, ἀλλὰ τὸν δεσπότην μου τὸν ἡμερώτατον
 » Ἀνθέμιον, τὸν πολλῆς μὲν συνέσεως, πολλῆς δὲ γέμοντα φιλοσοφίας.
 » διό σε καὶ μακαρίζομεν, οὐκ ἐπειδὴ πρὸς τὸν θρόνον ἀνέβης τοῦτον,
 » ἀλλ' ἐπειδὴ δαψιλεστέραν ἔλαβες ὕλην εἰς τὸ τὴν σύνεσίν σου καὶ τὴν
 » φιλανθρωπίαν ἐπιδείξασθαι· καὶ τοῖς ἀδικουμένοις πᾶσι συνηδόμεθα, τὸν
 » πλατύν σου λιμένα τῆς ψυχῆς ὀρώντες μυρία δυνάμενον λῦσαι ναυάγια,
 » καὶ τοὺς εἰς ἔσχατον κλυδονίου κατενεχθέντας παρασκευάσαι ἐξ οὐρίας
 » πλεῖν. διὰ ταῦτα σχιρτῶμεν, διὰ ταῦτα χαίρομεν, τὴν σὴν ἀρχὴν κοι-
 » νὴν ἑορτὴν τῶν ἐπηρεαζομένων εἶναι νομίζοντες, ἥς καὶ αὐτοὶ νῦν ἀπο-
 » λαύομεν, οἰκείαν ἡδονὴν εἶναι τιθέμενοι τῶν σῶν κατορθωμάτων τὸ μέ-
 » γεθος. Ἀλλὰ πολὺ πιθανώτερον νομίζω ὅτι παρωνομάσθησαν μάλ-
 » λον ἀπὸ Ἀλεξίου τοῦ Μωσηλῆ, τοῦ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβροῦ τοῦ Θεοφίλου,
 » ὃς τις, μονάσας, μετωνομάσθη, καθὼς φαίνεται, Ἀνθέμιος. Τὸ διαιτη-
 »σαι ὁμῶς τὰ τοιαῦτα, τοῦ μέλλοντός ἐστιν ἔργον χρόνου μόνον, ὅταν ἡ
 » τῶν τόπων ἐν ἀνέσει σπουδὴ καὶ αἰ μετὰ λόγου ἀνασκαφαὶ ποδηγετήσωσι
 » τὰ βήματα τῆς Ἱστορίας.

Ὁ τόπος οὗτος ἦν ἐπὶ Θεοφίλου ἄρματοφυλάκιον (» ἀποθήκη τῶν βασι-
 » λικῶν μαγγάνων «)· ὁ δὲ Καῖσαρ Ἀλέξιος ὁ Μωσηλῆ, ὁ τοῦ αὐτοκρά-
 »τορος, ὡς εἵπομεν, γαμβρός, γενόμενος μετὰ θάνατον τῆς συζύγου αὐτοῦ
 » μοναχός, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ δωρεὰν τό, τε κατὰ τὴν
 » Ἑλαίαν τῆς Χρυσοπόλεως μοναστήριον, καὶ τὸ τῶν Βρυῶν, ἐπεὶ ποτε,
 » τῷ ἐν Χρυσοπόλει ἐνδιαιτῶμενος, καὶ δεηθεὶς περιπάτου, καὶ ἐνταῦθα γε-
 » νόμενος, εἴλετο τὸν τόπον, ἀγοράσας αὐτὸν διὰ τῆς πενθερᾶς 'του, καὶ
 » καλῶς ἐποικοδομήσας, καὶ μοναστήριον καταστήσας, ἐκεῖσε, τὸν βίον
 » ἐκλιμπάνων, ἐτέθη, τὸν τάφον καὶ τὴν ἀνωθεν αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένην εἰ-
 » κὸνα μάρτυρα ἔχων τῶν λεγομένων (1) «. Ἐδῶ ἐμόνασε καὶ ὁ ἀδελφὸς
 » αὐτοῦ, ὁ ἐπίσκοπος Θεόδωρος, ὁ ἐπιλεγόμενος Κρίθινος, ὃν ἀποστείλας
 » ὁ Θεόφιλος πρὸς τὸν ἐν Σικελίᾳ γαμβρὸν αὐτοῦ Ἀλέξιον, φέροντα λό-
 » γους ἀπαθείας (ὑποσχόμενος αὐτῷ ἀμνηστίαν, καθὼς λέγομεν τῶρα),
 » πεισθέντι δὲ καὶ ἐπανελθόντι τύψας καὶ δημεύσας καὶ φυλακώσας, ἡλέγ-
 » χθη ἐπιστήμως ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου ἐν τῷ τῶν Βλαχερνῶν ναφ. Στὰς γὰρ
 » πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ βήματος ἐν ἀρχιερατικῇ στολῇ, ἡρώτησε μεγαλοφώ-
 » τως τὸν αὐτοκράτορα πλησιάσαντα: » Ἐντείνε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασιλευ-
 » ἐνεκεν τίνος, ὦ βασιλεῦ; ἀποκριθέντος δὲ ὑπ' αἰσχύνης τοῦ Θεοφίλου:
 » Ἐνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης «, ὑπέλαβεν ὁ Θεόδω-
 » ρος: » Καὶ ποία δικαιοσύνη ἐν σοί, ὅτι, δοὺς ἐνυπόγραφον λόγον Ἀλεξίῳ

(1) Πορφυρογεν. Χρον. Β', ιγ'.

δι' ἐμοῦ, οὐκ ἐφύλαξας τοῦτον » ; θυμωθεὶς οὖν ὁ Θεόφιλος, διέταξε 'να τὸν ἀποσπάσῃ βιαίως τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ, πληγὰς οὐ μετρίας λαβόντα, 'να τὸν ὑπερορίσῃ, προφάσει μὲν διὰ τὴν αὐθάδειάν 'του, τῇ δὲ ἀληθείᾳ διότι ἠλέγχετο ὑπ' αὐτοῦ ὡς εἰκονομάχος. Ἐπιπληχθεὶς ὁμοῦ μετὰ ταῦτα διὰ τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, τὸν ἀνεκάλεσέ, καὶ, μὴ πεισθέντα 'να ἀναλάβῃ τὴν ἀρχιερωσύνην, ὡς περὶ βρισθεὶς δημοσίᾳ, διώρισεν αὐτὸν Οἰκονόμον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, συγχωρήσας καὶ τὸν Ἀλέξιον. Ἐκ τούτου ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι οὐδ' ὁ Θεόδωρος ἦν Ἀμβρόσιος, οὐδ' ὁ Θεόφιλος Θεοδόσιος: ἄλλοι χρόνοι, ἄλλα ἔφη.

Καὶ μεταβαίνομεν ἤδη, ὡς εἰς τέρμα τῆς ἐν τῇ ἡπείρῳ περιοδείας ἡμῶν, εἰς

Τὰ Βρύου ἢ Βρύαντος.

Καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο διαφόρως καὶ διεστράφη καὶ ἀναφέρεται. διότι, παρεκτός τοῦ Εὐρον καὶ Εὐρίον καὶ Ὑρίς, διὰ τῶν ὁποίων συγγέεται, ὡς προείπομεν, μετὰ τοῦ Ἡραίου, ἐκαλεῖτο καὶ Βροῖα καὶ Βρύσις, ἐπὶ Γυλλίου δὲ καὶ Ὁβρύας (τὸ ὅποσον ὁμοῦ ἴσως εἶνε Ὁ Βρύας) καὶ Ἀβρύας. Ὅλα δὲ ταῦτα ἐμφαίνουσι τό τε πλῆθος καὶ τὴν ἀξιολογότητα τῶν ἐνταῦθα μέχρι σήμερον ἀναβρυόντων ὑδάτων, ἅπερ, ἀφοῦ ἐπαρχέσωσιν εἰς τε τὰ λουτρά καὶ τὰς ἄλλας ἀνάγκας τῶν τοῦ χωρίου κατοίκων, Τούρκων τῶν πλειοτέρων, ποτίζουσι καὶ ἀπέραντα περιδόλια, προμηθεύοντα δι' ἀρίστων λαχανικῶν τὰς ἀγορὰς τῆς Πρωτευούσης. Καλεῖται δὲ νῦν Τουργιστὶ τὸ χωρίον

ΜΑΛ-ΤΕΠΕ

(Θησαυροῦ λόφος), διότι διετηρήθη ἀνέκαθεν ἡ ἰδέα ὅτι εἰς τὸν ὑπεράνωθεν τοῦ χωρίου λόφον, ἐγκατορώρυκται θησαυρὸς, πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ὁποίου πολλὰ κενεὰ κάρηνα ἐδαπάνησαν καὶ τὰ χρήματά 'των καὶ τὸν καιρόν 'των, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν 'των, παγιδευθέντες ὑπὸ τῶν ἀγυρτῶν καὶ κακούργων, ὅσοι παντοῦ καὶ πάντοτε οὐ διαλείπουσι μεταλλεύοντες τὴν πλεονεξίαν καὶ εὐπιστίαν τῶν ἀπλουστέρων.

» Μετὰ τὸ Ἡραῖον, λέγει ὁ Γύλλιος, ἐκδέχεται ἄκρα Ζαῤῥίτριον (1), περὶ ἣν θρυλλεῖται ὑπὸ τῶν περιοίκων ὅτι ἀνευρέθη χύτρα (κατὰ ἡ ἱερά) πλήρης χρυσοῦ. Ἀπέχει δὲ, κατὰ τὸν Ἀρτεμίδωρον (2), 110 στάδια πρὸς εὐρον τοῦ Ἀκρίτα «.

(1) Οὕτως εὐρίσκεται γεγραμμένη ἡ λέξις ἐν τῇ, πλήρῃ κυριωνυμικῶν μάλιστα σφαλμάτων ἐκδόσει τοῦ Γυλλίου φαίνεται ὁμοῦ ὅτι εἶνε τὸ Ἀζαρίτριον τοῦ Πλινίου, πηγὴ, τοποθετούμεν ὑπ' αὐτοῦ ἐπέκειντα (3) Χαλκηδόνος. (2) Ἀρτεμίδ. Γεωγρ. ΙΑ'.

Ἐνταῦθα ὑπεδόμησεν ὁ αὐτοκράτωρ Θεόφιλος παλάτια, κατὰ μίμησιν τῶν ἐν Βαγδατίῳ, λαβὼν τὴν ὕλην ἀπὸ τῶν ἐρείπιων τῆς πλησίον Μονῆς τοῦ Σατύρου, περὶ ἧς προείπομεν. » Ἀποστείλας γὰρ τὸν, ἐπὶ λόγου δυνάμει θαυμαζόμενον, διδάσκαλον αὐτοῦ καὶ τῆς κακοδοξίας συμμετόχον, Ἰωάννην τὸν Σύγκελλον, ὃν, πατριαρχεύσαντα ἔπειτα, Ἰανὴν ἐκάλουν καὶ τότε, διὰ τε τὴν αἵρεσιν καὶ διότι κατηγορεῖτο ὡς μάγος, πρέσβυν πρὸς τὸν ἐν Βαγδατίῳ δυναστεύοντα τότε Κχαλίφην, ἀφ' οὗ, ἐπανελθὼν ἐκεῖνος, διηγείτο αὐτῷ τὰ ἐκεῖ, καὶ ιδίως τὰ σχήματα καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν τοῦ Κχαλίφου ἀνακτόρων, εἰς ἔρωτα κεκίνηται ἐκμιμήσεως· διὸ κατέστησεν αὐτὸν τῆς οἰκοδομῆς ἐπιστάτην. Εὐφυῆς δὲ ὢν καὶ ἱκανὸς ἐκεῖνος, ταχὺ τὸ ἔργον ἐξεπέρανε, καὶ σχήματα διδάσκων καὶ μέτρα εὗρους τε καὶ μήκους καὶ ὕψους (1) α. Κατεσκεύασε δὲ ἐν τῷ κοιτῶν μὲν τοῦ παλατίου τούτου εὐκτήριον εἰς ὄνομα τῆς Θεοτόκου· ἐν τῷ προαυλίῳ δὲ ναὸν τρίκογχον, κάλλει τε κάλλιστον καὶ μεγέθει πολλῶν διαφέροντα, καθιερώσας τὸ μὲν μέσον αὐτοῦ θυσιαστήριον εἰς ὄνομα τοῦ Ἀρχιστρατήγου, εἰς μνήμην πάντως τοῦ ναοῦ τῆς ἐν τοῖς Σατύρου Μονῆς, ἧς μετεχειρίσθη, καθὼς εἵπομεν, τὴν ὕλην· τὰ δὲ ἐκατέρωθεν τούτου εἰς Μαρτύρων γυναικῶν ὀνόματα (2) α.

Ὁ δὲ Κωδινὸς λέγει ὅτι προὔπηρχον ἤδη ἐνταῦθα καὶ πρὸ τοῦ Θεοφίλου παλάτια, κτισθέντα ὑπὸ Τιβερίου καὶ Μαυρικίου. Νομίζω ὅμως ὅτι συγχέει τὰ τοῦ Βρύαντος τοῖς ἐν τῷ Ἡραίῳ.

Τὰ ἐρείπια τοῦ παλατίου τούτου φαίνονται μετὰ τοῦ χωρίου Μάλ-τεπέ καὶ τοῦ ἐπωνύμου αὐτοῦ λόφου.

Τὴν δὲ τῶν Βρύων ἢ Βροῶν Μοῆν, καλουμένην προσέτι καὶ τῆς Βρύσεως, καὶ ἀναφερόμενην ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς ἐπὶ Μηνᾶ συνόδου, ὡς ἐν τῇ Χαλκιδόνης κειμένην διοικήσει, ἣν ἔλαβεν ὡς ἐνδιαίτημα ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ Θεοφίλου Ἀλέξιος Καῖσαρ ὁ Μωσήλ, πρὶν μονάσῃ ἐν τῇ ἀπ' αὐτοῦ ἐπονομασθείσῃ Μοῇ τοῦ Ἀνθεμίου, ἄλλην νομίζω εἶναι παρὰ τὴν τοῦ Σατύρου, ἂν καὶ ὁ Τιμόνης φρονῇ, ὅτι ἡ σημερινὴ ἐκκλησία τοῦ Μάλ-τεπέ, λείψανον ἄλλης ἀρχαιοτέρας, τῆς ὁποίας σώζονται ὅχι μόνον οἱ τοῖχοι, χονδροειδῶς ἐξωγραφισμένοι, ἀλλὰ καὶ τεμάχια μαρμάρων καὶ κιόνων, ἐν οἷς καὶ τὸ τῆς ἁγίας Τραπεζῆς, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: **ΔΙΟΝΥΣΙΩΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΧΑΛΚΗΔΟΝΩΝ** κτλπ., ἐπὶ τῆς ὁποίας καὶ λειτουργοῦσιν ἅπαξ τοῦ ἔτους (;!), ἐπωνομάσθη Τοῦ Σωτήρος, κατὰ παρήχσιν Τοῦ Σατύρου.

Πλησίον τοῦ Μάλ-τεπέ καὶ τοῦ Παντειχίου, καταντικρὺ τῆς Πριγκήπου, εἶνε τὸ Χουνκιάρ-τσαϊρί, ὅπου ἀπέθανεν ὁ Σουλτάν-Μεχμέδ

(1) Ζωναρ. Ἱστορ. ΙΕ', κς'. (2) Κωνσταντ. Πορφυρογενν. Χρον. Γ', θ'.

ὁ κατακτητὴς τῇ 3 Μαΐου τοῦ 1481, καὶ ὅπου διανυκτερεύουσι συνήθως τὸν πρῶτον αὐτῶν σταθμὸν τὰ ἀπὸ Σκουταρίου κινοῦντα κερδάνια.

ΤΑ ΝΗΣΙΑ.

Τὸ πάντερπον ἀρχιπέλαγος τοῦτο τῆς Προποντίδος, τὸ περιέχον, ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς αὐτῆς πλευρᾶς καὶ περὶ τὰς εἰς αὐτὴν ἐκβολὰς τοῦ Βοσπόρου, τὰς Κυκλάδας τῇ πόλει νήσους, πρέπει ἵνα ἀπολαύσῃ τις ἡ ἑαρος ἡ φθινοπώρου. Ὅς τις τὸν Μάιον ἔδεν ἀνέπνευσεν ἐν ταῖς νήσοις ταύταις τὴν ζωογόνον τοῦ ἑαρινοῦ ζεφύρου αὔραν, ἐν ᾗ ἐλούσθησαν αἱ τερέβινθοι καὶ τὰ σπάρτα· ὅς τις ἔδεν παρευρέθη κατὰ τὴν Πρωτομαίαν εἰς τὸν χορὸν τῶν νησιωτικῶν, συντριβουσῶν διὰ τῶν εὐρύθμων αὐτῶν ποδῶν, καθὼς αἱ παρὰ τῷ Ὀρατίῳ Χάριτες, τὴν ἀναδλασπάνουσιν χλόην ὅς τις, τὸ ἐσπέρας σεληνοφώτου καὶ ἡρεμαίας νυκτὸς, ὑπὸ τὸν φλοίσβον τοῦ εἰς τὰς ἀμμώδεις ἡϊόνας τῆς Χάλκης ἢ τῆς Πριγκηποννήσου ἐκπνέοντος κύματος, ἔδεν ἐβυθίσθη εἰς ἐκστατικὰς σκέψεις, ὁ τοιοῦτος ἂς σπεύσῃ, πρὶν ἢ κρυερὰ πλάξ τοῦ τάφου ἐπιτεθῇ βαρεῖα ἐπὶ τοῦ στηθους 'του, ἵνα ἀπολαύσῃ, ἔστω καὶ ἐνὸς μόνου, ἑαρος Νησιωτικοῦ τέρψιν!

Ἀνθῶν φυσικῶν καὶ ἀρωματικῶν θάμνων ἀνέκφραστος ποικιλία (1), καρπῶν καὶ ὀπωρικῶν, καὶ μάλιστα σύκων καὶ σταφυλῶν, ἡδύτης καὶ ἀφθονία, ἰχθύων κάλλος καὶ μέγεθος, θήρας πλοῦτος, τὰ πάντα προσκαλοῦσιν ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, εἴτε εἰς τὴν Δίκτυναν, εἴτε εἰς τὴν Ἀγροτέραν Ἀρτεμιν προαιρεῖται ἵνα θυσιάσῃ. Ἐὰν δὲ ἐπροικοδοτήθῃ ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ ποιητικῶν πνεῦμα, οἱ στίχοι, ὅσους, ὑπὸ τῆς πίπτους τὸν ψιθυρισμὸν καὶ τὴν εὐωδίαν τῶν νάρδων καὶ τῶν ληδάνων, θέλει χαράξῃ εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν 'του, ἀναμφιβόλως θέλουν μυροβολεῖ ἰδιαίτερόν τι

(1) Τὰ κυριώτερα τῶν ἐν ταῖς Πριγκηποννήσοις φυομένων δένδρων καὶ θάμνων εἶνε ἡ πίτυς (ἀγριοκοκκίαναρῆς, Τουρκιστὰ τ σ ἄ μ), ἡ τερέβινθος (ἀγριοτσικουδέα, ἣν οἱ Χῖοι ἐγκαντρίζουσιν εἰς πιστακίαν), ἡ πρίνος, ἡ τε συνήθης καὶ δύο ἕτερα ταύτης εἶδη, ἡ φυλίκη καὶ ἐλαιόπρινος, ἡ ἀγριελαία, ἡ κόμαρος, ἡ μυρσίνη, ἡ μυρίκη, ἡ ῥάμνος, ἡ βάτος, ἡ σπάρτος, ἡ τραγάκανθα, ἡ κόνυζα, ἡ στοιδὴ (poterium spinosum), ἡ ἐρείκη (κοινῶς φοῦντα ἡ τσαλλί, erica scoparia), ἡ λῆδος (κίστος ὁ Κρητικὸς), καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ στοιχὰς νάρδος (τὸ Τουρκιστὶ κ ε ρ ἄ - μ π ἄ σ σ). Ὁ δὲ Γύλλιος ἀριθμεῖ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸ δεινδρολίθανον (ῥοσμερί)· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ φυτὸν τοῦτο, τὴν σήμερον τὸ ἐλάχιστον, ἔδεν εὐρίσκεται αὐτοφυὲς ἐν ταῖς Νήσοις, νομίζω ὅτι ὁ συγγραφεὺς οὗτος διὰ τοῦ rosmarinum ἐννοεῖ τὴν προσειρημένην στοιχάδα νάρδον, τὸ χαρακτηριστικώτατον τοῦτο, μετὰ τὴν σπάρτον, τῶν ἡμετέρων Νήσων δεσπερχίδιον.

ποιήσεως ἄρωμα, διακρίνον αὐτοὺς παρὰ τὰς λοιπὰς ἀπάσας αὐτοῦ ἐμπνεύσεις, καθὼς αἱ χαριέστεραι τῶν ὠδῶν τοῦ μακαρίτου Ἀθανασίου τοῦ Χρηστοπούλου, ὧν τὰς πλείστας ἐμελοποίησεν ἐν ταῖς νήσοις ταύταις.

Ἀλλὰ διατί ὁ δρόμος τοῦ ἀτμοπλοίου, καὶ τοι ταχύπλοοῦντος, φαίνεται οὐχ ἥττον βραδὺς εἰς τὸν γράφοντα τὰς σελίδας ταύτας; διατί προσπαθεῖ ἵνα προλάβῃ, εἰ δυνατόν, αὐτὸν, προχωρῶν εἰς τὸ ἀφλαστον αὐτὸ τῆς πώρας; διατί, ἀφείς τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ πολιτικολογούντας ἢ κυβεύοντας ἢ κατακτηλουμένους ὑπὸ τῶν ἐκ Δαχίας μουσουργῶν, ἀτενίζει ἀκίνητος πρὸς ἐν καὶ μόνον τοῦ ὀρίζοντος σημεῖον, τὸ πρὸς ἀνατολὰς καὶ μεσημβρίαν τῆς Χαλκηδόνος; διατί; διότι ἐκεῖ κεῖνται τὰ Νησιά, ἐκεῖ κεῖται ἡ Χάλκη, ἐν ᾗ συγκεντροῦνται πᾶσαι τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας αἱ ἀναμνήσεις, καὶ πᾶσα θέσις αὐτῆς τῷ ἀναπολεῖ τούτων μίαν. Διό, καὶ μόλις προσορμισθέντος τοῦ πλοίου, πηδᾷ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, καὶ χαιρετᾷ, οὐχὶ ἐμψυχα ὄντα· διότι οὐδεὶς ἐδῶ τὸν ἀναγνωρίζει πλέον· ἀλλὰ τὰς πέτρας τοῦ μόλου, ἐφ' ὧν πολλάκις διημέρευσε ἀλιεύων τὴν φυλλίνην σκιαᾶ (τσαρδὰκ), ὑπὸ τὴν ὁποίαν πολλάκις ἐγευμάτισε τὴν πλάτανον, ὑπὸ τὴν ὁποίαν μετὰ τῶν ὀμηλίκων ἐπαιξε τὸ λιθαδίον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔτρεξε τὸ Γεράνιον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐπτε! διὰ τοῦτο καὶ, πρὸς αὐτὰ χαίνων καὶ κυπτάζων ὅλος, ἀδιαφορεῖ πρὸς τοὺς περιισταμένους καὶ παρατηροῦντας αὐτὸν, ξένον γέροντα! οὔτε ἀποκρίνεται πρὸς τὰς φιλοφρονεστάτας προσκλήσεις τοῦ ξενοδόχου, καὶ περνᾷ ὡς μελαγχολῶν! προχωρεῖ ἐν τοσούτῳ, ἴσα πρὸς τὴν οἰκίαν, ὅπου νομίζει ὅτι ἀκούει ἤδη τῶν συγγενῶν αὐτοῦ τὴν φωνήν· ἀναζητεῖ τὴν ἀναδενδράδα, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἤρτητο ἡ αἰώρα, τὴν συκὴν, τοὺς καρποὺς τῆς ὁποίας πολλάκις ἐπεβουλεύθη· ἀλήμων ὦ! ἡ οἰκία ὑπάρχει, ἀλλὰ . . . νεαρὰ καὶ μεταποιημένη ἐπὶ τὸ γλαφυρότερον· ἡ ἀναδενδράς ἐξέλιπεν· ἡ συκὴ ἐξηράνθη· τὴν δὲ θέσιν τοῦ κήπου ἐπέχουσιν ἐργαστήρια· ἀπὸ τῶν θυρίδων δὲ τῆς οἰκίας κοράσιά τινα, φαιδρῶς ἀνακαγχάζοντα πρὸς τὸ ἐβρίκνωμένον πρόσωπον τοῦ ἀγνώστου γέροντος, ὃς τις παρατηρεῖ τὴν οἰκίαν μετὰ τοσαύτης ἀδιακρίτου περιεργείας, ἐρωτῶσι ποῖον ζητεῖ; — Ἐδῶ κατοικεῖ ὁ . . . .; — Ὅχι. — Ἀλλὰ ποῦ; — Ἀνὲν ἡξεύρομεν. Προχωρεῖ ὁλονέν, καὶ κάθηται τέλος εἰς τὴν πρώτην ἀπαντωμένην κομφοετταρίαν! — Ὁ κύριος τοῦ ἐργαστηρίου, γλυκὺς καὶ εὐρωστος γέρων, τὸν παρατηρεῖ, καὶ τὸν πλησιάζει προσμειδιῶν — Εἴσθε ὁ υἱὸς τοῦ . . .; — Ὅλος· ποῦ κατοικοῦσι, παρακαλῶ οἱ . . . . καὶ οἱ . . . .; — ὦ! ἀπέθαναν πρὸ ἐτῶν. — Ὁ δὲ . . .; — Ἀπέθανε. — Καὶ ἡ . . .; — Ἀπέθανε, ζῶσιν ὁμως αἱ ἐγγονοὶ τῆς, καὶ εἶν' ἐκεῖναι ἐκεῖ, αἱ περιπατοῦσαι. — Λοιπόν; λοιπόν μὴ θελήσῃ μηδεὶς ἵνα ἐπανίδῃ ποτὲ γέρων τοὺς τόπους, τῶν ὁποίων ἀπεμακρύνθη νέος!

Ἄλλα τί ταῦτα πρὸς τὰς ὠραίας Νήσους; καὶ τί μέλει τῷ εὐπαρύφῳ νεανίᾳ ἐκείνῳ, τῷ διατρέχοντι μετὰ θυμηδίας τὸ λιβάδιον καὶ προσλαλοῦντι ταῖς συμπορευομέναις σειρήσιν, ἐὰν καχόχυμός τις πρεσβύτης τῶν θορύζῃ μεμψιμοιρῶν παρ' αὐτόν; Αἱ Νῆσοι εἶνε τόπος χαρᾶς, γελώτων, παιδιᾶς, εὐωχίας! Οἱ καταφεύγοντες εἰς αὐτάς, ἀποτίθενται τὰς βιωτικὰς μερίμνας εἰς τὸ ἄστυ, καὶ, τόσῳ πλειότερον κοῦφοι καὶ εὐσταλεῖς, ὅσῳ βαρύτερον φέρουσι τὸ βαλάντιον, ἐν σκέπτονται καὶ μόνον, πῶς ἵνα διέλθωσιν εὐθυμότερον τὰς ὀλίγας ὥρας, ὅσας ὑποκλέπτουσιν ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος ἐκ τῆς τοῦ βίου τύρβης. Τὸν κοινὸν λοιπὸν τοῦτον βροῦν ἀκολουθοῦντες καὶ ἡμεῖς, ἃς ἀφήσωμεν τὸν θόρυβον τῶν συνωθουμένων περὶ τὰ καφενεῖα ἢ τὸ πηγᾶδιον, ἃς μακρυνθῶμεν ἀπὸ τοῦ καπνοῦ τῶν μαχχισταπίων (1), καὶ ἀναλάβωμεν ἥσυχον τὴν φυσικὴν καὶ ἱστορικὴν τῶν Νήσων περιγραφὴν.

Αἱ Νῆσοι αὗται, αἱ ὅποιαι καταλληλότερον ἔπρεπε ἵνα ὀνομασθῶσι Νῆσοι Μακάρων, εἶνε ὅλαι ἐννέα τὸν ἀριθμὸν, ἐξ ὧν αἱ πέντε μόνον, Πρίγκηπος, Χάλκη, Ἀντιγόνη, Πρώτη καὶ Τερέβινθος, κατοικοῦνται τὴν σήμερον· αἱ δὲ λοιπαὶ τέσσαρες, Ὀξεῖα, Πλάτη, Νείανδρος καὶ Πίτα, εἶνε ἀκατοίκητοι. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐκπαλαι κατοικοῦνται. Διότι ὁ τῶν Οὐγενετῶν Δοῦξ, Ἐρρίκος ὁ Δάνδολος, συνεβούλευε τοῖς Σταυροφόροις, ἐστρατοπεδευμένοις ἐν τῷ Ἀγίῳ Στεφάνῳ, ἵνα μὴ διασκορπισθῶσι πρὸς προνομὴν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Θράκης, ἀλλὰ ἵνα προτιμήσωσι τὰς νήσους ταύτας, » qui sont habitées de genz, et laborées de blez et de viandes et d'autres biens (2) «.

Θεωρούμεναι δὲ ἀπὸ ΚΠ, φαίνονται ὡς ἵνα ᾗνε μία μόνη, περικλείουσα ὅλπον ἐξήκοντά πού σταδίων περιφερείας.

Ἐκαλοῦντο δὲ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Δημόνησοι ἢ Δαιμόνησοι, ὅθεν καὶ ὁ Δημονήσιος χαλκός. Καὶ ὁ μὲν Στέφανος λέγει: » Δημόνησος, περὶ » Χαλκηδὸνα νῆσος, ἀπὸ Δημονήσου τινός. Ἐχει δ' ὁ τόπος κυανοῦ μέ- » ταλλον καὶ χρυσοκόλλης. Καὶ χρυσίον δ' εὐρίσκεται τίμιον, ὀφθαλμῶν » τε φάρμακόν ἐστιν. Ὁ νησιώτης Δημονήσιος «. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης (3): » Δημόνησος, ἡ Χαλκηδονίων νῆσος, ἀπὸ Δημονήσου, τοῦ πρώτου ἐργα- » σαμένου, τὴν ἐπωνυμίαν εἴληφεν. Ἐχει δὲ ὁ τόπος κυανοῦν τὸ (4) μέ- » ταλλον καὶ χρυσοκόλλην. Ταύτης δ' ἡ καλλίστη πρὸς χρυσίον εὐρίσκει » τιμὴν· καὶ γὰρ φάρμακον ὀφθαλμῶν ἐστιν (5). Ἔστι δὲ αὐτόθι χαλκός » κολυμβητός (6), ἐν δυοῖν ὀργυιαῖν τῆς θαλάσσης «. Ὁ δὲ Ἡσύχιος ὁ

(1) Πυροτεχνημάτων. (2) Χρον. Βιλλαρδουίνου. (3) Ἀριστοτέλ. περὶ θυματ. ἀκουσθ.

(4) Ἰωσφ. γραπτέον: » κυανοῦ τε μέταλλον καὶ χρυσοκόλλης «. (5) » Οἱ δὲ τὸν χαλκὸν ἐ- » ρύττοντες ὀξυδερκίστατοι γίνονται, καὶ οἱ βλεφαρίδας μὴ ἔχοντες, φύουσιν «, Αὐτ. αὐτ. «

(6) Ἐν ἄλλοις γράφεται: » Κολυμβήτης ἢ Κολυμβητός «.

Μιλήσιος: » Δημονήσιος χαλκός. Δύω εἰσὶ πρὸς τῷ Βυζαντίῳ νῆσοι, » κοινῇ μὲν Δημόνησοι λεγόμεναι, ἰδίᾳ δὲ διαλλάττουσαι· ἡ μὲν γὰρ Χαλ- » κίτις, ἡ δὲ Πιτυοῦσα «. Ὁ δὲ Ἀρτεμίδωρος (ἐν ΙΑ' Γεωγραφουμένων): » Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀκρίτου παραπλεύσαντι εὖρον, στάδια ἑκατὸν δέκα, ἄκρα » κεῖται Ὑρίς καλουμένη, καὶ νῆσος ταύτῃ παράκειται Πιτυώδης, καὶ » ἄλλη νῆσος καλουμένη Χαλκίτις, καὶ ἄλλη Πρώτα λεγομένη. Ἀπὸ » δὲ ταύτης εἰς τὴν Χαλκίτιν λεγομένην πόλιν (1), στάδια τεσσαράκοντα «. Ὁ δὲ Πλίνιος (ἐν τῷ τέλει τῆς Ε' βίβλου;) τὰς ὀνομάζει Προποντίδας » est et Elea et duæ Rodussæ, Erebinthus, Magale, Chalkitis, Pitiodes (2) «. Οἱ Τοῦρκοι τὰς ὀνομάζουσι, κοινῶς μὲν, Κχιζιλ-ἄδαλάρ (Ἐρυ- θράς νήσους), ἀπὸ τοῦ χρώματος τῆς μεγαλητέρας· ἰδίως δὲ ἐκάστην αὐ- τῶν διὰ μερικοῦ ὀνόματος, ὧν ἔσται μνεῖα ἐν τοῖς ἐξῆς.

ΠΡΩΤΗ λοιπὸν ἐξ αὐτῶν προσπίπτει τοῖς ἀπὸ τοῦ Ἡραίου ἀνατολι- κομεσημβρινῶς ἐκπλέουσι πρὸς τὴν Προποντίδα, ἡ φερωνύμως κληθεῖσα

ΠΡΩΤΗ,

ἀπέχουσα τῆς μὲν Κωνσταντινουπόλεως μικρὸν ὑπὲρ τὰ 60 στάδια, 40 δὲ τῆς Χαλκηδόνης, καὶ ἔχουσα τριῶν, ὡς ἐγγιστα (;), μιλίων περιφέ- ρειαν, ἐκτεινομένη δὲ κατὰ μῆκος ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, προέχον- τος ἀπ' αὐτῆς αὐχένος πρὸς ἐκάτερον τῶν κλιτῶν τούτων.

Ἡ νῆσος αὕτη, ἐὰν δὲν ᾔνε λάθος, ἐλέγετο, κατὰ τὸν Στέφανον, καὶ Ἀκόναι ἢ Ἀκονίτις. Ἰδοὺ ὁλόκληρον τὸ περὶ τούτου χωρίον τοῦ συγ- γραφέως: » Ἀκόναι, πολίχνιον πλησίον Ἡρακλείας. Λέγεται κατὰ περί- » φρασιν, ὁ οἰκῶν τὰς Ἀκόνας. Τὸ ἐθνικὸν Ἀκονίτης, τὸ θηλυκὸν Ἀκονί- » τις. Οὕτω γὰρ τις νῆσος, διαφέρουσα μὲν τῷ πανευφύμῳ Πατρικίῳ καὶ » τῷ πάντα σοφωτάτῳ Μαγίστρῳ Πέτρῳ, κειμένη δὲ καταντικρὺ τῆς εὐ- » δαίμονος πόλεως Χαλκηδόνης. Ἐπικέκληται δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐ- » τῇ πρὸς ἀκόνας πεποιημένων λίθων (3) «.

(1) Ὡς γρηπτόν: πόλιν. (2) Ὁ Χάμμερ ἐξέλαβε τὴν μὲν Ἑλαίαν ἀντὶ τῆς Πρώ- της, τὰς δὲ δύο Ροδοῦσας ἀντὶ τῶν σήμερον Νειάνδρου (Ῥοδίθου;) καὶ Ἀντιροδίθου, Χαλκί- τιν δὲ τὴν Χάλκην, Πιτυώδην τὴν Πίταν καὶ Μεγάλην τὴν Πρίγκηπον. Ἀλλ' ἡ μὲν Πρίγκηπος φαίνεται εἶναι τῷ ὄντι ἡ Μεγάλη, καὶ Χαλκίτις ἡ Χάλκη, καὶ Πιτυοῦσα πιθανῶς ἡ Ἀντιγόνη· αἱ Ῥοδοῦσαι ὅμως καὶ ἡ Ἑλαία καῖνται ἀνατολικώτερον, παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου. Διότι ὁ Πλίνιος ἀναφέρει, φαίνεται, μόνον τὰς τρεῖς μεγαλητέρας τῶν Δημονήσεων.

(3) Τὸ χωρίον φαίνεται ἑλλειπές. Προτείνω τολμηρὰν τινὰ διόρθωσιν, μεταγράφων καὶ ἀνα- πληρῶν αὐτὸ οὕτως: » Ἀκόναι, πολ. πλησ. Ἡρακλείας. (Τὸ ἐθνικὸν) λέγεται κατὰ περίφρα- » σιν ὁ οἰκῶν τὰς Ἀκόνας, (καὶ οὐχὶ) Ἀκονίτης, καὶ τὸ θηλυκὸν Ἀκονίτις. Οὕτω γὰρ κτλ. « Κρίναίτων δὲ οἱ σοφοί.

Οἱ Τοῦρκοι τὴν ὀνομάζουσι, διὰ τὸ ἐρυθρὸν τῶν γαιῶν τῆς χερῶμα, **Κχυνάλυ** (-άδά).

Ὁ λιμὴν αὐτῆς συνεχώσθη πρὸ χρόνων· τὸ δὲ ὑπὲρ τὸν λιμένα καὶ παρὰ τὴν θάλασσαν χωρίον, σωζόμενον ἀκόμην ἐπὶ Γυλλίου παρὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς τῆς νήσου ἀκτὴν, ἥτις εἶνε τὸ χαριέστερον αὐτῆς μέρος, ἐξέλιπε, διὰ τὰς καθημερινὰς εἰς αὐτὴν ἐκδρομὰς τῶν φονόντων τῆς **ΚΠ** φαυλοβίων, καὶ μόνον ἔχνη τινὰ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ διακρίνονται, ἐν οἷς καὶ δύο στρογγύλαι ἀξιοθέατοι κινστέρναι, ὑπερθεν τοῦ χωρίου.

Ἡ νήσος αὕτη ἀνῆκεν ὡς ἰδιοκτησία (ἀγνοοῦμεν ἐὰν κατ' ἀγορὰν ἢ λόγῳ κληρονομίᾳ) εἰς Ἰωαννίκιον τὸν Γ', τὸν ἀπὸ Χαλκηδόνος Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ἐκ γένους Καρατζᾶν, περὶ οὗ ἐν οἰκίῳ τόπῳ. Ἀγοράσας δὲ αὐτὴν ἀπ' αὐτοῦ ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, τὴν ἀφιέρωσεν, ὡς μετόχιον, εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Μονὴν τῆς Παναγίας, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν, ὡς εἰρήσεται, κτίτωρ. Ἀλλὰ πρὸ τινων ἐτῶν οἰκογένειαι τινες Ἀρμενίων διαμαρτυρομένων, συνοικισθεῖσαι περὶ τὴν θέσιν τοῦ παλαιοῦ χωρίου, κατῶρθωσαν ἐπ' ἐσχάτων ἵνα τὴν αγοράσωσιν ἀπὸ τοῦ Μαλιέ, παραγνωρισθέντων τῶν ἐπ' αὐτῆς δικαιωμάτων τοῦ Μοναστηρίου τῆς Παναγίας, δι' ἀπώλειαν τῶν ἐγγράφων τῆς ἰδιοκτησίας.

Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ὑπῆρχόν ποτε τρία μοναστήρια, κείμενα, τὸ μὲν, οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης, κάτωθεν τοῦ, μέχρι νῦν ὄρωμένου, μεγίστου ἐρειπίου ἀστέγου τινὸς δεξαμενῆς· τὸ δὲ, ἐπὶ τὸ μετεωρότερον τῆς νήσου, κτίσμα Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους, ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη τὸ σωζόμενον σήμερον μονήδριον, τιμώμενον εἰς μνήμην τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, λειπόμενον δὲ πολὺ καὶ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς λαμπρότητος τῶν περὶ αὐτὸ παρεκτεινομένων θεμελίων τῆς ἀρχαίας Μονῆς· τὸ δὲ τρίτον, ἄδηλον μὲν περὶ ἔκειτο, ὀνομάζεται δὲ, ὑπὸ μὲν τοῦ Πορφυρογεννήτου (1), » κτῆμα Βαρδανίου, καλῶς πεπονημένον «· ὑπὸ δὲ τοῦ μετὰ τὸν Θεοφάνην χρονογράφου, Ἰωάννου τοῦ Διοκαιοσαρείας, » ἀγρὸς » φιλοπονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Βαρδανίου «, περὶ οὗ θέλομεν εἰπεῖν τι παρακατιόντες.

Ἐπέφερε δὲ τῇ 8 (20) Φεβρουαρίου τοῦ 1807 τὴν τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου ἐφοδον, ὃς τις, συγχείμενος ἐκ δέκα πλοίων (2), ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Ναυάρχου Sir John Duckworth καὶ τοῦ Ἀντιναυάρχου Lewis, ἀφ' οὗ

(1) Κωνστ. Πορφυρογενν. Χρονογρ. Α', γ'. (2) Τούτων ἦσαν τρία μὲν τρίκρετα, δύο τετράκρετα, οἷς προσετίθη ἑκατὰ καὶ τὸ δίκροτον ὁ Ἐνδυμίων, ἀναχωρήσαν μετὰ τοῦ ἀπείρουτος τοῦ Ἀγγλίας, μικρὸν πρὸ τοῦ εἰσπλου τοῦ στόλου, ἐκ **ΚΠ**, δύο κορβέται, καὶ δύο γαλεῶνες βομβοφόροι· τὸ δὲ δίκροτον ἔσπευξε, 74 κανονίων, ἐκπυρπολήθη, ἀναφθὴν κατὰ τὴν ὁδὸν. Ὁ περίφημος Sir Sidney Smith ἦρχεν, ὡς διευτερεύων τοῦ ἀντιναυάρχου, ἐπὶ τοῦ στόλου τούτου, ἀλλὰ δὲν εἰσηλοῦσθαι εἰς τὰς περὶ **ΚΠ** προτάσεις του.

παρεβίασε τὴν τοῦ Ἑλλησπόντου διόδον καὶ ἐπυρπόλησε τὴν ἐν Καλλίου πόλει σταθμεύουσαν Τουρκικὴν μοῖραν, ἡγχυροδόλησεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Πρώτης, ὅπου καὶ παρέμεινεν ἑνδεκα ἡμέρας. Ἐπειδὴ δὲ ἐξήκοντα Τούρκοι, διαβάντες εἰς τὴν νῆσον ἀπὸ τῆς Χαλκηδόνος, ὠχυρώθησαν ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν ἀπὸ τῆς νήσου ξύλευσιν καὶ ὑδρείαν τῶν Ἀγγλων, προσβαλόντες οὗτοι τὸ μονήδριον, τὸ ἐπυρπόλησαν· ἀλλ' ἀντιστάντων ἀνδρείως τῶν Τούρκων, καὶ φονευσάντων ἱκανοὺς Ἀγγλους, οὗτοι μὲν ἀπεσύρθησαν· οἱ δὲ Τούρκοι, στερούμενοι τροφῶν, διεσώθησαν νυκτὸς ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Χάλκης, λαβόντων ὕστερον ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Σελήμ ἀντὶ τούτου προνόμια ἀτελείας.

Ἐντὸς τῶν μοναστηρίων τούτων περιωρίσθησαν, ἐτυφλώθησαν, ἡκρωτηριάσθησαν, ἐτελεύτησαν καὶ ἐτάφησαν διάφοροι τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ ἄλλων ἐπισήμων ἀνδρῶν τοῦ Γραικορωμαϊκοῦ Κράτους. Πόσοι στεναγμοὶ ὅδιν ἀντήχησαν ἐν τοῖς περιβάλοις τῶν ἡσυχαστηρίων τούτων! πόσαι ἐλπίδες, καὶ πόσοι πόθοι ὅδιν συνετρίβησαν, ὡς κωφὰ κύματα, εἰς τοὺς τέσσαρας αὐτῶν τοίχους! ἅς ἀναφέρωμέν τινα τῶν δραμάτων τούτων, ἀκολουθοῦντες τὴν χρονολογικὴν τῆς Ἱστορίας σειρὰν, καὶ παρατιθέντες αὐτὰ τῶν ἱστορικῶν τὰ χωρία.

Καὶ πρῶτος παρίσταται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὁ κτίτωρ αὐτὸς τῆς Μονῆς, ὁ Πατρίκιος Βαρδάνης, ὁ καὶ στρατηγὸς τῆς Ἀνατολῆς (τῶν Ἀνατολικῶν θεμάτων), ὃς Τούρκος ἦν ἐπὶ κλησίς. Ἀναγορευθεὶς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν Ἀνατολικῶν στρατευμάτων τῷ 801, εἴτε θέλων, εἴτε καὶ ἄκων (λέγεται γὰρ ἀμφότερα), εἴτα γνωσιμαχίσας, καὶ πίστει ἀπαθείας λαβὼν παρὰ τοῦ εὐτυχέστερου αὐτοῦ ἀνταγωνιστοῦ, Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Γενικῶν, ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα («ἐν τῷ Καταβολίῳ, εἰς τὴν τοῦ Ἡρακλείου Μονὴν»), καὶ, περαιωθεὶς εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ἡσύχαζεν ἐν τῇ ἰδίᾳ Μονῇ. Ἀλλ' ἡ θηριωδία τοῦ Νικηφόρου ἦτον φιλύποπτος, ὅθεν καὶ πέμψας κρυφίως τινὰς, ὡς δοκεῖν ἀγνοοῦντος αὐτοῦ πεπράχθαι τὸ ἔργον, ἐστέρησεν αὐτὸν τοῦ φωτός. Διέζησε δὲ καὶ τυφλὸς ἀσκητεύων, ἄχρι τῆς ἀναβρῆσεως Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, ὃς τις καὶ τὸν ἐφόνευσεν.

Εὐτυχέστερος, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦλάχιστον τῆς τοῦ βίου τελευτῆς, ὑπῆρξε τοῦ Βαρδανίου ὁ Αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Ῥαγγαβὲς ὁ Κουροπαλάτης. Ἀναβὰς, διὰ φόβον μᾶλλον ἢ δόξης ἔρωτα, τὸν αὐτοκρατορικὸν ὄθρον τῇ 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 811, καὶ δυστυχήσας ἐν τῇ κατὰ τῶν Βουλγάρων μάχῃ τῇ 22 Ἰουνίου τοῦ 813, τασσόμενος προσώχθισε τὴν πολεμικὴν τύχην, ὥστε, ἅμα ἤκουσεν ἀναγορευθέντα πρὸς τοῦ στρατοῦ μετ' ὀλίγον Λέοντα τὸν Ἀρμένιον, τὸ μὲν πρῶτον κατέφυγε μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ ἰκέτης εἰς τὸν ἐν τῷ Φάραρ τοῦ παλατίου ναὸν

τῆς Θεοτόκου· ἐκεῖθεν δὲ ἀπαχθεὶς εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ Μονὴν (1), καὶ λαβὼν τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἐγκατεβίωσεν ἡσυχός, αὐτοκρατορήσας 21 μῆνας καὶ 9 ἡμέρας. Ἀποθανὼν δὲ τῇ 6 Ἰανουαρίου τοῦ 6032, ἐτάφη, αὐτὸς μὲν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἐκκλησίας, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Εὐστράτιος ἀποθανὼν τῇ 15 Ἰανουαρίου τοῦ 6037, ἐν τῷ εὐωνύμῳ.

Ἄλλ' ἡ θεία δίκη ἐπηκολούθησε γοργῶ ποδὶ ἐκδικοῦσα τὸν Ῥαγγαβέ. Διότι, ἐπτά-ἡμισυ ὅλα ἔτη ὅθεν εἶχον ἔτι παρέλθῃ, καὶ ἰδοὺ, κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 820 μεταφέρεται πρὸς ταφὴν ἐντὸς σάκκου εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν Μονὴν τὸ πτώμα τοῦ Ἀρμενίου κατεκρεουργημένον, φονευθέντος κυνὸς τρόπον, λέγει ὁ Χωνειάτης, ἐν μέσῳ τοῦ θυσιαστηρίου (2). Μιχαὴλ δὲ, ὁ Γραυλὸς μὲν ἀπὸ τῆς πηρώσεως τῆς γλώσσης, Ἀμοβράιος δὲ ἀπὸ τῆς πατρίδος γνωρίζομενος, μεταβάς ἀπὸ τῆς εἰρκτικῆς, ὅπου ἐφρουρεῖτο σφαγητόμενος μετὰ τὴν ἑορτὴν, εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον, φέρων ἔτι τὰ σίδηρα εἰς τοὺς πόδας, ἐπεμφεν εἰς τὴν Πρώτῃν ἐξωρισμένους καὶ τριβωνοφοροῦντας τοὺς τέσσαρας τοῦ Λέοντος υἱοὺς, Σαβδάτιον, Βασίλειον, Γρηγόριον καὶ Θεοδόσιον, καὶ ἐκεῖ τοὺς εὐνούχισε. Καὶ ὁ μὲν Θεοδόσιος ἀπέθανεν, ὁ δὲ Σαβδάτιος καὶ ὁ Βασίλειος ἐκωφώθησαν καὶ ἐδωβάθησαν ἐν τῇ ἐκτομῇ. Ἄλλ' ὁ πρῶτος ἐπανάλαβε τὴν φωνήν, ἐπικαλεσάμενος λιπαρῶς τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, καὶ προσπεσὼν μετὰ πίστεως εἰς τὴν ἐν τῇ τῆς Μονῆς ἐκκλησίᾳ ἐστηλωμένην τοῦ Ἀγίου εἰκόνα, ὁ τοῦ εἰκονομάχου υἱός. » Ἐδοξεν οὖν ποτε » (κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Φώτων περὶ τὸν ὄρθρον) ὁ Ἅγιος ἐν ὕπνοις ἐπιστῆναι αὐτῷ, κελεύων ἀναστῆναι, καὶ ἀναγνῶναι τὸ » Πάλιν Ἰησοῦς » ὁ ἐμός «. Ὁ δὲ, πεπιστευκῶς τῷ ὁράματι, εἰσῆλθεν ἐπ' ἐκκλησίας, » καὶ ἀνέγνω, μὴ τινος αὐτοῦ παρεμποδίζοντος τῇ φωνῇ (3) «.

Μετὰ 122 δὲ ἔτη, Ῥωμανὸς ὁ Λακαπνὸς, καταστασιασθεὶς ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ υἱῶν, καὶ ἐξωσθεὶς τοῦ θρόνου, ὃν ἀδίκως μὲν, οὐ μὴν δ' ἀναξίως, κατέσχευεν ἐπὶ 26 ἔτη, παραγκωνίσας τὸν Κωνσταντῖνον, ἐξωρίσθη τῇ 16 Δεκεμβρίου τοῦ 944 καὶ μοναχὸς ἀπεκάρη ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ, συνεξορισθέντων αὐτῷ μετὰ ἐν ἔτος καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, πρὸς οὗς, ἐλθόντας ποτὲ πρὸς ἐπίσκεψίν του, προσεφώνησε καταλλήλως τὸ ψαλμικόν: » υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα· αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν «. Ἀπέθανε δὲ τῇ 15 Ἰουνίου τοῦ 946.

Ἐδῶ περιώρισε τῷ 969, κατ' ἐπίμονον αἵτησιν τοῦ Πατριάρχου Παλκεύκτου, τὴν Αὐγούσταν Θεοφανῶ, σύζυγον τῶν Αὐτοκρατόρων Ῥωμανοῦ τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ Νικηφόρου τοῦ Φωκά, Ἰωάννης ὁ Τζιμάρης.

(1) » Εἰς τὴν ξηρόνησον Πλάτην «, λέγει Λέων ὁ Γραμματικὸς· ἀλλ' εἴτι φαίνεται λάθος.
(2) Ἰδε σελ. 215 τοῦ Α' Μέρους. (3) Ζωναρ. ΙΕ', κβ'.

σκή, ἀφ' οὗ, κατ' εἰσήγησιν καὶ σύμπραξιν αὐτῆς, ἔθαψε τὰς χεῖράς 'του εἰς τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ τὸ αἶμα. » Ἦν δὲ ἡ γυνὴ αὕτη, κατὰ τὸν Διά-
κονον Λέοντα (1), ἀριπρεπὴς ταῖς ὥραις, καὶ αὐτόχρημα Λάκαινα.

Ἀλλὰ πολὺ τούτων οἰκτρότερον θέαμα εἶδεν ἡ νῆσος Πρώτη, μετὰ ἑκατὸν ἔτη, ὅτε τῷ 1070 κατήχθη εἰς αὐτὴν, τυφλωθεὶς πρὸ ὀλίγου, κατὰ διαταγὴν τοῦ προγονοῦ καὶ διαδόχου 'του Μιχαὴλ τοῦ Παρακινάκη, καὶ, τῶν πληγῶν ἐπίτηδες ἀνεπιμελήτων καταλειφθεῖσων, ἐξωγχωμένην ἐλεεινῶς φέρων τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ ἔλκη μυδῶντα, ὁ δυστυχὴς Αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς ὁ Διογένης, εἰς ὃν ἀποδίδει ὁ Ζωναρᾶς (2) καὶ τὴν κτί-
σιν ἐνὸς τῶν ἐνταῦθα μοναστηρίων, » περὶ τὸ τῆς νήσου μετεωρότερον. Αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν τῇ Ἀσίᾳ, πρὸς οὓς εἶχε παραβόλως ἀντιταχθῆ, καὶ ἐλευθερωθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἐντίμως, εὗρεν, ἐπιστρέψας, τοὺς ὁμοφύλους πολὺ τῶν ἀλλοφύλων ἀσπονδοτέρους καὶ ὠμοτέρους. Βραχὺ δέ τι ἐπιβιώσας μετὰ τὴν τύφλωσιν, ἀπέθανεν ἐνταῦθα, λαμπρότατα κηδευθεὶς ὑπὸ τῆς βασιλείσσης καὶ συζύγου αὐτοῦ Εὐδοκίας!

Ἄλλ' ἀφήσωμεν τὴν Πρώτην μετὰ τῶν σκυθρωπῶν αὐτῆς ἀναμνήσεων, καὶ προχωρήσωμεν πρὸς μεσημβρίαν αὐτῆς, ὅπου ἡμᾶς περιμένει ἡ

ΑΝΤΙΓΟΝΗ,

ἀπέχουσα τῆς Πρώτης περὶ τὰ ὀκτὼ μίλια.

Ἡ νῆσος αὕτη, κατὰ τε τὸν Ζωναρᾶν (3) καὶ ἄλλους, ὠνομάζετο ἀρ-
χαιότερα Πάνορμος, διὰ τὸν, μικρὸν μὲν, ἀλλὰ πανταχόθεν ἡσφα-
λισμένον, αὐτῆς λιμένα. Ὁ δὲ Πλίνιος, ἀριθμῶν μεταξὺ τῶν τῆς Προ-
ποντίδος νήσων καὶ Ἀντιόχειαν, ὑπονοῇσαι παρέσχε πιθανώτατα τῷ Γυλ-
λίῳ ὅτι ἔγραψεν ἀντὶ τούτου Ἀντιγόνη. Δὲν εἶνε δὲ παράδοξον,
λέγει ὁ Τιμόνης, ἵνα παρωνομάσθῃ ἀπὸ τοῦ Ἀντιγόνου, τοῦ πατρὸς Δη-
μητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ υἱοῦ 'του, ὅτε, τῷ 311
πρὸ Χριστοῦ, ἐστράτευσεν, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ Βοσπόρου καὶ Ἑλλη-
σπόντου, κατὰ τοῦ Λυσιμάχου καὶ τοῦ Κασάνδρου. Σημειωτέον προσέτι
ὅτι Ἀντίγονος ὠνομάζετο καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Καίσαρος Βάρδα, ἔχοντος ἴσως
κτῆμα αὐτοῦ τὴν Πάνορμον.

Οἱ Τούρκοι τὴν ὀνομάζουσι Μποργκάζ-ἀδά, πρὸς ἀνάμνησιν,
λέγει ὁ Σάμμερ (4), τοῦ ὑφισταμένου ποτὲ ἐν αὐτῇ φρουρίου (Ranormum
castrum), οὗ τινος ἡ βορεία πύλη ὠραίετο διὰ τινος γυναικείου ἀγάλμα-
τος δικεφάλου, ὅπερ, πυρποληθέντος τοῦ φρουρίου, διατηρήθη, λέγουσιν,
ἀλώβητον, καὶ μετεχομίσθη ὑπὸ τοῦ Χοσρόου εἰς Πέρσας. Τὰ ἐρείπια

(1) Δίων Διάκ. Γ', θ'. (2) Ζωναρ. Ἱστορ. ΙΗ', ιε'. (3) Ζωναρ. Ἱστορ. ΙΣ', κ'.

(4) Ὅς τις ὁμοῦς ἄλλου τὴν γράφει Μποργκάζλὺ-ἀδά.

τοῦ φρουρίου τούτου ἀναζητητέα ἴσως ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς ὑπὸ τὸ μνηδριον.

Τῆς νήσου ταύτης αἱ μὲν πρὸς βορρᾶν καὶ νότον πλευραὶ εἰσιν ὑψηλαὶ καὶ ἀπόκρημνοι, βράχοις ἀποτόμοις ἄχρι τῆς κορυφῆς αὐτῆς τραχυνόμεναι· αἱ δὲ πρὸς δυσμὰς, καὶ τοὶ τραχεῖαι ὡσαύτως, ἀλλ' οὖν μακρῶ παπεινότεραι. Τὸ δὲ σχηματίζον αὐτὴν ὄρος εἶνε πολὺ ὑψηλότερον τοῦ τῆς Πρώτης, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸ ἀνόδος τεσσάρων σχεδὸν ἀπανταχόθεν σταδίων. Ἄπαντα δὲ λιθώδης καὶ πλήθουσα χαλίκων. Τὰ δὲ φρέατα αὐτῆς ἀένναα. Εἶνε δὲ, καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν Εὐδαιμοννήσων, κατάκομος πρίνοις, ἐρείκαις, κομάροις, λήδοις καὶ λιθανωτίσι· δένδρων ὁμῶς στερεῖται, καθόσον οὔτε κοιλάδας ἔχει.

Τὸ δὲ χωρίον κεῖται ἐπὶ τῆς πρὸς ἀνατολὰς πεδινῆς καὶ κολπώδους παραλίας τῆς νήσου, ἣν παρατείνουσα ἡ μικρὰ νησίς Πίτυς, σχηματίζει ἀσφαλέστατον λιμένα. Πέριξ δὲ τοῦ χωρίου ὑπάρχουσιν ἀμπελώνες καὶ περιδόλια.

Ἡ δὲ ἐν τῷ χωριδίῳ ἐκκλησία, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρόμου, εἶνε λείψανον τῶν Βυζαντινῶν χρόνων, κτίσμα, καθὰ λέγεται, τῆς εὐσεβοῦς βασιλίδος Θεοδώρας, τῆς συζύγου τοῦ Θεοφίλου, ἀνεγερθεῖσα κατὰ παράκλησιν τοῦ ὁμολογητοῦ Μεθοδίου, ἐπ' αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ τόπου, ὅπου ἦν ὁ ὑπόγειος τάφος, ἐν ᾧ διέμεινεν ὅλην ἑπταετίαν ἐγκλειστος ὁ μακάριος, σωζόμενος ἄχρι σήμερον, ἀφ' οὗ ἀνεγνωρίσθη εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος ἐκ τῆς ἀνευρεθείσης πλησίον ἐπιγραφῆς, ὑποκάτωθεν τοῦ νάρθηκος, ἀριστερόθεν τοῖς εἰς τὸν ναὸν εἰσιούσι. Τοῦ ἀρχαίου τούτου ναοῦ, κρημνισθέντος μετὰ τὴν ἄλωσιν, ὅθεν σώζεται σήμερον, εἰμὴ τὸ ἱερὸν βῆμα, διηρημένον, κατὰ τὸ πάλαι ἔθος, εἰς τρία μέρη, καὶ ὁμοιάζον ἐξωθεν πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ ἐν ΚΠ ναοῦ τῆς Ἀγίας Θεοδοσίας, τοῦ νῦν Γκιούλ-τζαμί. Ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ κατάκλειστος ὁ ἱερὸς Μεθόδιος μετὰ δύο ληστῶν, ἀφ' οὗ πρῶτον, μετὰ πολλὰς καὶ ἄλλας αἰκίσεις, τοῦ εἶχον ἐκριζωθῆν' οἱ ὁδόντες καὶ συνθλασθῆν' αἱ σιαγόνες, ἔλαβε διὰ τινος συνήθους αὐτῷ ἀλιέως παρὰ τῶν ἀπὸ τῆς Μονῆς τοῦ Στουδίου παρωνυμουμένων ὁμολογητῶν αὐταδέλφων, Θεοφάνους καὶ Θεοδώρου, ἀπαγομένων ἀκχείων, μετὰ τὴν τοῦ προσώπου στίξιν (1), ὑπερορίων, καὶ καταλυσάντων ἐν τῷ Κάρτα λιμένι, τὴν ἀκόλουθον διὰ στίχων πρόσρησιν:

» Τῷ ζῶντι νεκρῷ, καὶ νεκρῷ ζωηφόρῳ,
» ναίωντι τὴν γῆν, καὶ πολοῦντι τὸν πόλον,
» γραπτοὶ γράφουσι, δέσμιοι τῷ δεσμίῳ.

(1) Ἦτε σελ. 594 τοῦ Α' Μέρους.

Οἷς, πάλιν διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀλιέως, ὁ Ὅσιος ἀντεπέστειλε:

- » Τοὺς ταῖς βίβλοισιν οὐρανῶν κλησιγράφους,
- » καὶ πρὸς μέτωπα σωφρόνως ἐστιγμένους,
- » προσεῖπεν ὁ ζῶθαιπτος, ὡς συνδεσμίους.

Πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου, ἐπὶ τῆς αὐτῆς τῆς νήσου πλευρᾶς, κεῖται τὸ μονήδριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, κτίσμα τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐπιλεγόμενον Κάριπ (πτωχὸν, πενιχρὸν), διὰ τὴν εὐτέλειάν του, ἀνῆκον δὲ, ὡς Μετόχιον, εἰς τὴν ἐν Πελοποννήσῳ Μονὴν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου. Ἄγνοῶ δὲ, πόθεν λαβὼν, ἢ πῶς μεταφράζων τὴν Τουρκικὴν λέξιν καρίπ, ὁ μακαρίτης Τιμόνης τὸ ὀνομάζει τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ σημαιοφόρου (porte-étendard), ἐκτὸς ἐὰν ἐξέλαβε τὸ τροπαιοφόρου, διὰ τοῦ ὁποίου εὐφημεῖ συνηθῶς ἡ Ἐκκλησία τὸν Ἅγιον τοῦτον Μεγαλομάρτυρα, ἀντὶ τοῦ Σημαιοφόρου.

Ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους σώζονται τὰ ἐρείπια μέρους τοῦ περιβόλου καὶ τοῦ ναοῦ, καθὼς καὶ αἱ πλινθόκτιστοι καὶ θολογύριστοι ἐξ ἀμμοκονίας κινστέρναι τοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος ὑφισταμένου μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος μοναστηρίου, κτίσματος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνης, μετονομασθέντος δὲ ἔπειτα ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ ἀσκούντων Θεοκορυφώτου, καθὼς ἀποδείκνυται ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Μοντεφαλκονίου ἐκδοθέντων καταλόγων τῶν ἐν αὐτῇ τε καὶ ἄλλαις Μοναῖς ἐναποκειμένων παλαιῶν χειρογράφων, κατεδαφισθέντος δὲ, καθὰ λέγεται, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ τότε Σουλτάνου (Μουράδ ἴσως τοῦ Δ'), διότι, περιηγομένου κατὰ τὸν τοῦ μεγάλου Σαββάτου ὄρθρον μετὰ λαμπαδουχίας ὁλόγυρα τῆς Μονῆς τοῦ Ἐπιταφίου, θρονηθέντες οἱ ἐν ΚΠ Ὀθωμανοί, ἤρέθισαν κατὰ τῆς Μονῆς τὸν Σουλτάνον.

Ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ ἀπέχειρε μοναχὸν τῷ 921 Ῥωμανὸς ὁ Λακαπηνὸς τὸν Μάγιστρον Στέφανον Καλόμερον, κατηγορηθέντα ἐπὶ συνομωσίᾳ.

Ἐκ τῆς Μονῆς ταύτης ἦν, κατὰ τὸν Χωνειάτην, ὁ χάκιστ' ἀπολωλέναι ἄξιος μοναχὸς ἐκεῖνος, ὃς τις, ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοαγγέλου, σταλὲς ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῶν κατὰ τὴν Θράκην χωρίων, Θεοδώρου τοῦ Βρανᾶ, ἵνα μηνύσῃ τοῖς κατοικοῖς τῆς Γσορουλοῦ τὴν ἐπαπειλουμένην ἐπιδρομὴν τῶν Σκυθῶν, καὶ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς ἐπομένως τοῦ ἵνα ἐξέλθωσιν εἰς τὴν, τελουμένην κατ' ἔτος ἐν τῷ καλουμένῳ Κουπαρίῳ, πανήγυριν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὸ μὲν γράμμα τοῦ ἄρχοντος κατέκρυψεν, ὡς ἐν σκότει, ἐν ταῖς πτυχαῖς τοῦ μελανοῦ τριβωνίου του; ἀργυρολογῶν δὲ τοὺς συνελθόντας εἰς τὴν πανήγυριν, προεφήτευσεν αὐτοῖς ἀπάθειαν κακῶν, ἄχρις οὗ, ἐπελθόντες οἱ Σκύθαι, ἤχμαλώτισαν πανδημεῖ τοὺς ἀπὸ τῆς πανηγύρεως ἐπιστρέφοντας.

Τὴν, λυπρὰν μὲν, ἀλλ' ἀθόρυβον ταύτην νῆσον εἶχεν ἐκλέξῃ ὡς ἐνδι-

ἑίτημα ἐφ' ἡμῶν ὁ αἰμίτηστος Πατριάρχης Κωνσταντίας Α', ὁ ἀπὸ Σί-
ναίου, καὶ ἐν αὐτῇ συνῶν ἑαυτῷ τε καὶ τῷ θεῷ, καὶ φιλοσοφῶν ἐν ἀνέσει,
μακρὰν τῆς τύρβης καὶ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, παρηγόρει τὴν μονα-
ξίαν αὐτῆς διὰ τῆς ἱερᾶς παρουσίας 'του. Ἀλλ' ἡ μειλίχιος τοῦ σεβαστοῦ
ιεράρχου φωνὴ 'δὲν ἀκούεται πλέον ἐντὸς τοῦ ἀσύλου 'του. ὁ δὲ τὴν
'Αντιγόνην ἐπισκεπτόμενος παρέρχεται σκυθρωπὸς τὴν οἰκίαν τοῦ γερα-
σμίου καὶ σοφοῦ Πατριάρχου, μεταβάντος εἰς τὴν αἰωνιότητα καὶ αὐξή-
σαντος τὸν ἀοίδιμον χορὸν τῶν ἐκ Βυζαντίου πατριαρχῶν τῇ 5 Ἰανουα-
ρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους, εἰς ἡλικίαν 95 ἐτῶν, ἀφ' οὗ ἐκόσμησε διὰ
τῆς φήμης τῶν ἀρετῶν 'του τὸν μὲν οἰκουμενικὸν θρόνον ἐπὶ τεσσαρακοντα-
εῖς καὶ ἐπέκεινα, ἀφείς τῇ μὲν Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ φιλολογίᾳ μνήμην ἀ-
θάνατον, τοῖς δὲ εὐτυχήσασιν 'να 'τὸν συναναστραφῶσι πόθον ἀπλετοῦ,
καὶ τοῖς εὐαγγελικῶς ἀντικρυς εὐεργετούμενοις ὑπὸ τῆς ἐλεήμονος καὶ
μεγαλοδώρα αὐτοῦ δεξιᾶς λύπην ἀπαρηγόρητον. Ἀλλ', ἐὰν τὴν στήρη-
σιν τοῦ κοινοῦ πατρὸς ἐπένθησε πᾶν τὸ χριστῶνυμον πλήρωμα, ὁ τὰς σε-
λίδας ταύτας χαράττων ἡσθάνθη ταύτην ἀνεπιλήστως, διότι, τὴν Κων-
σταντινιάδα (1) τοῦ σοφοῦ γέροντος προστησάμενος ὁδηγόν, καὶ ὑπὸ
τῆς προτροπῆς καὶ τῶν συμβουλῶν αὐτοῦ θαρρύνόμενος, ἤλπιζε 'να θέσῃ
ὕπ' ὄψιν τοῦ γεραροῦ ποιμένος καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος, ἴσως δὲ καὶ
τὸ τρίτον, τῆς ἑαυτοῦ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ 'να τύχῃ καὶ
ἐπὶ τούτοις τῆς εὐλογίας αὐτοῦ, καθὼς ἔτυχεν αὐτῆς καὶ διὰ τὸ πρῶτον
Μέρος· ἀλλὰ τῇ θεῇ βουλήσει ἔδοξεν ἄλλως: Αἰωνία ἡ μνήμη τοῦ μα-
καρίου πατρὸς! καὶ ἔστι καὶ ἔσται.

Εἴπομεν ὅτι τὸν λιμένα τῆς Ἀντιγόνης ἀσφαλίζει ἀπὸ τῶν βορειοανα-
τολικῶν ἀνέμων, παρεκτεινομένη, ἡ νησίς

ΠΙΤΑ,

τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα, κἂν φαίνεται τῷ ὄντι παρεφθαρμένον ἀπὸ τοῦ Πίτυς,
οὐδὲν ἔχει κοινόν, καθὼς ἐσυμπέρανε καὶ ὁ Γύλλιος, πρὸς τὴν τοῦ Ἀρ-
τεμιδώρου Πιτυοῦσαν, ἣτις εἶνε, πιθανώτερον, ἢ πιτυοφόρος Χάλκη μᾶλ-
λον ἢ ἡ Πρίγκηπος, καὶ ὅχι ποτὲ ἡ Ἀντιγόνεια. Ἐχει δὲ μόλις τεσσά-
ρων σταδίων περιφέρειαν, καὶ ὕψος οὐ πλεῖον 50 βημάτων, κατὰ τὸν
Γύλλιον. Πρὸς δὲ τὸ δυτικοβόρειον αὐτῆς ὑπάρχει, κατὰ τὸν Τιμόνην,
ἀρχαία δεξαμενὴ, ἔχουσα ἐν τῷ μέσῳ κίονα εἰργασμένον αὐτοσχεδίως,
ἀνευ κιονοκράνου καὶ στυλοδάτου.

Ἀμφιβάλλω δὲ, ἐὰν αὐτὴν μᾶλλον ἢ τὴν Ἀντιρόβινθον ὀνομάζῃ ὁ

(1) Ἴδε τὰ Προλεγόμενα.

Rouqueville Coniglio, διὰ τὸ πλῆθος τῶν δασυπόδων, περὶ ὧν ἴδε ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς νησίδος ἐκείνης τί λέγει ὁ Καντεμύρης.

ΧΑΛΚΗ,

« Combien j' ai douce souvenance
du beau lieu de ma naissance », (Chateaubriand).

ἩΜΙΣΕΟΣ μιλίου, ἡ τεσσάρων σταδίων, διάστημα χωρίζει τῆς Ἀντιγόνης τὴν Χάλκην, ὄνομα, ὅπερ ἔμεινεν εἰς αὐτὴν ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ, ὃς τις ἐμσταλλεύετο ἐν αὐτῇ τὸ πάλαι, κατὰ τὸν Μένικπον ἐν Περίπλῳ, ἀκολουθούντων, ὡς λέγεται, τῶν μεταλλουργῶν τὰς περιχοῦσας αὐτὸν φλέβας, ἄχρι καὶ αὐτῶν, ἐπὶ δύο βημάτων βάθος, τῆς θαλάσσης τῶν κέλπων. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ χαλκὸς οὗτος ἦτον ἄριστος· διότι, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, τὸ ἀγαλμα τοῦ Σικυωνίου Ἀπόλλωνος ἀπ' αὐτοῦ ἦτον κατεσκευασμένον, καὶ ἐχρησίμευε, κατὰ τὸν αὐτὸν φιλόσοφον, καὶ ὡς κολλύριον διὰ τοὺς ὀφθαλμιῶντας, ὅθεν καὶ ἐτιμᾶτο ἰσοστασίως τῷ χρυσῷ, καὶ ἐπωνομάζετο Στεφανίτης (Coronarius). Εἶχε δὲ καὶ κυάνου καὶ χρυσοκόλλης μεταλλεῖα.

Καὶ ὅτι μὲν ἡ νῆσος περιέχει χαλκόν, δύναται τις ἐκ πρώτης ὀψεως ἢ αὖ τὸ πληροφορηθῇ, καὶ μάλιστα πρὸς τὸ μεσημβρινοανατολικὸν αὐτῆς μέρος, ὅπου οἱ πράσινοι καὶ οἱ μαλαχίται λίθοι καλύπτουσιν ἐξ ἐπιπολῆς ὅλα τὰ πέριξ τοῦ Τσαμ-λιμενίου, θίνες δὲ μεταλλίτιδος, σωρευμέναι τῇδε κἀκείσε, δεικνύουσι τῶν μεταλλουργῶν τὴν ὁδόν, προχωροῦσαι μέχρι τοῦ τῆς θαλάσσης πυθμένος· ἀλλ' ὅτι τὸ μεταλλεῖον τοῦτο, κατὰ τὴν τοῦ Γυλλίου γνώμην, ἠδύνατο, ἀνακαλυφθὲν, ἢ ἀπεργασθῇ καὶ σήμερον, ἀμφιβάλλομεν. Φαίνεται δὲ ὅτι, καθὼς σχιστώδης καὶ τιτανώδης ἡ νῆσος, περιέχει καὶ σίδηρον, οὐκ ὀλιγώτερον τοῦ χαλκοῦ. Καί, ἐὰν κρίνη τις ἐκ τῶν σιδηρούχων σκωριωμάτων, ἅπερ, ἐν εἵδει κατατετρυπημένων καὶ ὑαλοπεποιημένων χαλίκων, περιεχόντων πολλάκις ἐντὸς αὐτῶν ἑτερογενῆ σώματα, καλύπτουσι τὰς ἀμμοδίας τῶν λιμένων τῆς Παναγίας, πρέπει ἢ συμπεράνῃ ὅτι συνεταράσσετό ποτε καὶ ὑπὸ ἐνδομύχου πυρός.

Οἱ Τούρκοι τὴν ὀνομάζουσι Χχειμπελὺ, διότι οἱ περὶ τὰς κοιλάδας αὐτῆς λόφοι σχηματίζουν εἶδος δισακκίου (χχειμπέ (1)).

Διαιρεῖται δὲ, ἐν σχήματι χηνόποδος ἡ τριγώνου, εἰς τρία ὀρεινὰ μέρη, τὸ μὲν πρὸς βορρᾶν, τὸ δὲ πρὸς δυσμὰς, καὶ τὸ τρίτον πρὸς ἀνατολὰς, χωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων δι' ἐνός, ἀρκετὰ διακρινομένου, αὐχένος, ἐκτεινομένου ἀπὸ τοῦ βορειοανατολικοῦ μέρους, ὅπου τὸ χωρίον, πρὸς μεσημβρίαν καὶ δυσμὰς, ὅπου ἐπίσης σχηματίζονται λιμένες· ἕκαστον δὲ τῶν

(1) Ἴδε πρωτότρω,

τριῶν μερῶν τούτων ἔχει ἀνὰ ἓνα ἡ δύο λόφους, τὸ μὲν πλεῖστον δασώδεις, περὶ δὲ τοὺς πρόποδας ἀμπελουργουμένους. Ἄπασα δὲ ἡ μακρὰ κοιλάς αὕτη, ἱκανῶς εὐφορος, ἀνεῖται εἰς καλλιέργειαν ἀμπελώνων ἢ κήπων, καὶ σπανίως ἀρουρῶν, παρεκτὸς τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους, ὅπερ, ἐκτὸς τοῦ μικροῦ λιμενίου τῶν πεύκων (Τσάμ-λιμάν), εἶν' ἀπότομον καὶ κρημνώδες.

Τὸ δὲ χωρίον κεῖται παρὰ τὴν ἀκτὴν, τὴν βλέπουσαν πρὸς ἀνατολάς, καὶ τὸ παρ' αὐτὸ ἀγκυροβόλιον κέχλεισται προκυμαῖα αὐτοσχεδίῳ, ἥτις ἦν ἴσως τὸ πάλαι τακτικώτερα. Οἱ δὲ κάτοικοι αὐτοῦ, οἳ τινες, πρὸ 40 ἐτῶν, μόλις ἠριθμοῦντο εἰς 800, ἀσχολοῦνται πάντες σχεδὸν εἰς πορθμεῖαν ἢ ἀλιεῖαν, καὶ ἔχουσιν ὅλας τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν πορθμέων τοῦ Καταστένου, διακρινόμενοι διὰ τινος ἰδιαιτέρου περὶ τὴν φωνὴν σεσυρμένου τόνου.

Τὴν δὲ ταπεινὴν καὶ μικρὰν τέως τοῦ χωρίου ἐκκλησίαν, τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἀνωκοδόμησαν πρὸ δύο ἐτῶν εἰς λαμπρὸν καὶ ὠραῖον σχῆμα μετὰ θόλου στερεωτάτην. Ἐν αὐτῇ τέθαπται ὁ περιώνυμος ἐκεῖνος οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, Σαμουὴλ Α' ὁ Βυζάντιος, διαγαγὼν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τέσσαρας τοὺς τελευταίους τῆς ζωῆς αὐτοῦ μῆνας, καὶ ἀποθανὼν ὑπὸ λιθιάσεως τῇ 10 Μαΐου τοῦ 1775.

Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς τοῦ χωρίου ἄκρας, τῆς πρὸς ἀνατολάς, ὠκοδομηται πρὸ τινων ἐτῶν σχολεῖον τῶν ναυτικῶν μετὰ τζεαμίου· ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου πέρατος, τοῦ πρὸς τὸ βορειοδυτικόν, τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου, ἐλληνικόν τε καὶ ἀλληλοδιδασκικόν. Ἐπιγέγραπται δὲ ἐπὶ τῆς γωνίας αὐτοῦ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα, ποίημα τοῦ δυσμοῖρου καὶ χρηστοῦ φίλου Η. Τανταλίδου:

- » Τόν δ' ἐρατῆς σοφίης περικαλλέα δείματο σηκὸν
   δῆμος ὁ Χαλκηνῶν, θαῦμα μέγ' ἐσσομένοις.
- » Τῆς δε γὰρ ὕπερ κραναῆς νήσου ἀέθλευσαν ἀγῶνα
   Μοῦσαι Κασταλίδες καὶ γλυκεραὶ Χάριτες.
- » Νίκησαν Μοῦσαι, ἡττηθείσαις δ' ἐπέειπον·
   Ἡμετέρη Χάλκη· μηκέτι νεικέετε.
- » Τούνεκα προφρονέως εἰσέρχεσθ' ἐνθάδε πάντες
   μουσοπόλοι παῖδες νήσου ἀγαχλυμένης,
- » Καί ρ', ἀποσεισάμενοι ὀλοὸν καὶ ἀνάλκιδα ὄκνον,
   δεῦρ' ἴτε, εὐμαθίης ἄθλον ἀποισόμενοι «.

Ἐκ δὲ τῶν τριῶν τῆς νήσου ὁρέων, ἐπὶ τοῦ πρώτου μὲν καὶ ὑψηλοτέρου σώζεται κατηρειπωμένος, ἀφ' οὗ διήρχεσεν ἓνα περὶ που αἰῶνα, ὁ ἀνεμόμυλος τοῦ μοναστηρίου τῆς Παναγίας, ἀνεγερθεὶς τῷ 1710 ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ πρῶην σκευοφύλακος τῆς Μονῆς Νεοφύτου· ἐπὶ τῆς κορυφῆς

δὲ τοῦ δευτέρου ὄρους, ὑψουμένου κωνοειδῶς ὑπερθεν τῆς πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου ἄκρας καὶ σχηματίζοντος ἀκρωτήριον ἢ ἰδίαν νῆσον, ἰδρυται ἡ Μονὴ τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἐπονομαζομένη πρότερον Τῆς Σιών, διότι ἦτον, φαίνεται, Μετόχιον, εἴτε τῶν Ἱεροσολύμων, εἴτε τοῦ Σινᾶ ὄρους, καὶ προσεπονομασθεῖσα ἔπειτα, διὰ τὸ περίοπτον τῆς θέσεως, Κά-
τοπτρον. Πρὸς τὴν ὠραιότητα τῆς ἀπὸ τοῦ τερπνοτάτου τούτου ὄροπε-
δίου θέας ὀλίγαι θέσεις τῶν περὶ τὴν ΚΠ δύνανται ἵνα παραβληθῶσι καὶ
ἐν τοσούτῳ ἡ ΚΠ, καθὼς ἀπεδείξαμεν, ἔχει τὰς ὠραιότερας θέσεις τῆς
οἰκουμένης. Ἡ πρὸς τὴν ΚΠ μάλιστα ἐστραμμένη τῆς τοῦ ὄροπεδίου τού-
του κρηπίδος ἄκρα εἶνε τόσον ζωγραφικὴ, ὥστε δυστυχῆς πρέπει ἵνα λο-
γισθῇ ὁ θνητὸς ἐκεῖνος, ὅς τις, ἐν ἡμέρᾳ μάλιστα καλοκαιρινῇ, καθήμε-
νος ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν ἀειθαλῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δένδρων τοῦ ἐπι-
πέδου τούτου, καὶ ἀκούων μὲν ὑπερθεν τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς ψιθυρίζουσιν
τὴν πίσυν πρὸς τὴν πτελέαν, καὶ τοὺς τέττιγας λαλαγοῦντας καὶ διακό-
πτοντας μόνους τὴν ἡρεμίαν τοῦ περιέχοντος, βλέπων δὲ πρὸ τῶν ὀφθαλ-
μῶν αὐτοῦ ἀνεπτυγμένην, ὡς πολυτιμότερον ζωγράφημα, τὴν κυανοπόρ-
φυρον ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων ὀλοκλήρου σχεδὸν τοῦ κύκλου τῆς Προπον-
τίδος, διαφαίνουσιν ποῦ καὶ ποῦ τὸ ὑπόχλωρον τῶν ἐν τῷ πυθμένι αὐτῆς
χλοαζόντων φυκίων, καὶ τερματιζομένην, ἐξ ἀνατολῶν μὲν, ὑπὸ τῶν ἡε-
ροειδῶν παραλίῳν τῆς Βιθυνίας, ὀριζομένων ὑπὸ τῆς σειρᾶς τῶν Ἀργαν-
θωνίων ὀρέων, ἐκ δυσμῶν δὲ ὑπὸ τῶν χρυσοειδῶν πεδιάδων τῆς σιτοφόρου
Θράκης, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὴν ΚΠ ὑψοῦσαν τὴν ὑπερῆφανον αὐτῆς κε-
φαλὴν, πρὸ τῶν ποδῶν δὲ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν τοῦ ὄρους, σχιαζομένην ἄ-
χρις οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ δάσους ἀρκεύθων, σπάρτων, λήδων καὶ
νάρδων, ὅπερ διακόπτουσιν, ἢ εὐκληματοῦσαι ἄμπελοι, ἢ ἐλαῖαι ἀγλα-
όκαρποι, καὶ ὀλίγον παρέχει τὸν ὄρμον τῆς Ἀντιγόνης, καὶ ἐν ἀπόπτῳ
τὴν Πρώτην, σχηματίζουσιν τὴν δευτέραν τῆς εἰκόνος βαθμίδα, καὶ κατὰ
νώτου τὴν κατάσκιον κοιλάδα τοῦ μοναστηρίου τῆς Παναγίας, καὶ πρό-
χειρον τὸ κατάψυχρον καὶ κρυστάλλου παντὸς διαυγέστερον ὕδωρ τῆς ὁμ-
βροδόχου, . . . ὅς τις, εἰς τοιαύτην θέαν, ἔδεν κλίνῃ γόνυ καρδίας ἐνώ-
πιον τοῦ πανσόφου Δημιουργοῦ καὶ ἔδεν αἰσθανθῇ τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ ὑ-
γραινόμενον, ἐκεῖνος ἅς ὑπερβῇ τὰς σελίδας ταύτας!

Πόσον ζωηρῶς ἡσθάνθη τὰς χάριτας τῆς θέσεως ταύτης καὶ πόσον ἐν-
τέχνως τὰς ἐξωγράφησεν ὁ ἀείμνηστος Οἰκονόμος (1) διὰ τῶν ἐφεξῆς δύο

(1) Αἰμάσσαν ἔτι αἰσθάνομαι, καὶ μετ' ἐμοῦ συνησθάνθη ἅπανα ἡ ἀπανταχοῦ Ἑλλὰς, τὸ
ἔλγος τῆς τελευταίας τοῦ ἀθανάτου ἀνδρός, προσκληθέντος εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς τῇ 8 Μαρ-
τίου τοῦ 1857 ἔτους εἰς ἡλικίαν 76 ἐτῶν!! Δάκρυα καὶ στεναγμοὶ καὶ σχετλιασμοὶ ἔδεν
εἶνε ἕξια τῶν τοιούτων ἀνδρῶν· ἀλλ' εὐφημίαι, καὶ μακαρισμοί, καὶ ἐγκώμια: » Μνήμη
αὐτοῦ δικαίου μετ' ἐγκωμίων! « Καὶ οὗτος μὲν ἠῤῥησε τὴν ἀριθμὸν τῶν ἱερῶν ἐκείνων ἐνδρῶν, τοὺς

ἐπιγραμμάτων, ἀπερ, ἐγκεχαραγμένα, τὸ μὲν ὑπερθεν τῆς πρὸς δυσμὰς πύλης τῆς Μονῆς, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς γωνίας τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ τοίχου τοῦ περιβόλου αὐτῆς, εἰσὶν ἡ φυσικωτέρα καὶ ἐνταυτῷ μεγαλοπρεπεστέρα εἰκὼν καὶ τῶν καλλονῶν τοῦ θεοστολίστου ἀληθῶς τούτου λόφου καὶ τῶν αἰσθημάτων τῆς μεγάλης ἐκείνης καὶ πρὸς ἅπαν καλὸν εὐπαθοῦς καρδίας.

Α'.

Ἐπὶ τῆς πρὸς δυσμὰς πύλης τῆς Μονῆς.

- » Χαῖρέ μοι, ἀνθεμέσσοι Προποντίδος ἀφθίτε κούρη,
Χαλκίτις νῆσος, πᾶσιν ἀειδομένη!
- » Ἡ καλὴν στεφάνην περὶ κρήδεμν' ἐστεφάνωσαι,
τήνδε Μονὴν ἱεράν τῆς Μεγάλης Τριάδος,
- » Φώτιος ἦν πρῶτος Πατριάρχης κείνος ὁ θεῖος
δείματο, καὶ ἐ Νέην ἐξονόμηνε Σιών.
- » Ὡς δ' ἐμόγησε χρόνῳ, Πατριάρχης καίνισεν ἄλλος,
καί μιν Ἑσοπτρον ἐὼς κλήϊσε Μητροφάνης.
- » Νῦν δ' αὐτὴν τὸ τρίτον Πατριάρχης κύδιμος αὖτις
τῆς Τριάδος λάτρις Γερμανὸς ἰδρύσατο.
- » Ἀμφὶ δὲ δώματ' ἔτευξεν, ἀνάκτορα ἔμμεναι ἐσθλὰ
τῆς θεῆς σοφίης, πᾶσι διδασκομένης.
- » Ἀμβαιν', ἡϊθέων σεμνὸς χορὸς, ἡρέμα ταρσῶ
τόνδ' ἀκμῆτι βιβᾶς ἡμερόεντα λόφον.
- » Κ' ἦν δὲ μέτωπ' ἰδίῃ, γέρας ἔξεις· οἶσθα γὰρ ὅττι
τῆς ἀρετῆς ἰδρῶ πρόσθεν ἔθηκε Θεός «.

Β'.

Ἐπὶ τῆς γωνίας τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ τοίχου.

- » Ἴομεν ἐς Χάλκης νήσου Βυζαντίδος ἄκρην,
κεῖνον ὑπερτέλλοντ' οἶκον ἐποψόμενοι.
- » Μέσσοις ὁδε Τριάδος θεῖος ναός· ἀμφὶ δὲ πολλὰ
δῶματα, τῆς ἀρετῆς καὶ σοφίης θάλαμοι.
- » Οἶκον ἀγλαίην στίλβει δόμος! ὥς δὲ οἱ ὕψος
ἵεται ἐπταπόρων ἐγγύθι Πλητιάδων!
- » Πάντῃ μὲν θυρίδεσσι κεκασμένος ἐκπεπέτασται
ζειδῶροις αὖραις εὐαέρων ἀνέμων·

ὅποιους, ὡς σημεῖα περιφανῇ, τοποθετεῖ ἐν τῇ ὁδῷ τῶν αἰώνων ἡ Ἱστορία, τῶν Φωτίων, τῶν Εὐσταθίων, τῶν Εὐγενίων, τῶν Νικηφόρων κλπ., διὰ τοῦς ὁποίους, παραδίδοντας ἀσβεστον τὴν λαμπράδα τῆς ὀρθοδόξου παιδείας τοῖς μετ' αὐτοὺς, σεμνύνεται, καὶ δικαίως, καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ πατρις· ἡμῖν δὲ τοῖς ὑπολειπομένοις γένοιτο, ταῖς ἐκείνων εὐχαῖς, τοῦ αὐτοῦ, μακαρίστου ἀληθῶς, τυχεῖν τέλους, μεμνημένοις τῆς φιλίου καὶ μελιχίας φωνῆς ἐκείνης!

- » Πάντη δ' ἐ προτιδέρεται ἥλιος, οὐδ' ὑπὸ γαῖαν
 γηθόσυνος τρέπεται, θαῦμα τοιόνδε λιπών.
 » Τουτεῖ Πηγασίδος κασιγνήτη καλλιρέεθρος
 ἀμβλύζει κρήνη νάματα νεκτάρεα·
 » Κεῖθι τέθηλε νάπη· ψαίρει πίτυς ἀμφ' ἐλάτησι·
 γαῖα δὲ παντοίοις ἀνθεσιν ἀμφιγελα·
 » Τῇλε δ' ἀποθρώσκει κώμης καπνός· ἡ δ' ἐπείκειται
 ἄλλη δῖα Μονή, τῆς σοφίης τέμενος.
 » Ἄλλη δ' ἄλλος ἀνὴρ· ποιμὴν ὄδε· τοὺς δ' ἐν ἀρούραις
 ἀθρεῖς· ὁ δὲ λίνοις πόντον ἐπ' ἰχθυάα.
 » Αὐγάζου τὸν Ὀλυμπον, ἔδ' ἀγλαὰ ἔργα Βιθυνῶν,
 καὶ Θρήκης ἐτέρωσ' οὖρεα καὶ πεδία,
 » δένδρα, δόμους, νήσους, ἄλα, ναῦς, πόλιν εὐρυάνασσαν·
 δέρκεο Εὐρώπην, δέρκεο τὴν Ἀσίην.

» Ἀλλὰ στράφηθι καὶ ἐντεῦθεν, καὶ σκέψαι τὴν διὰ τῶν λιθαδίων καὶ τῆς κυπαρισσοστοιχίας καὶ τῆς Πρίγκηπος πρὸς τὸ πέλαγος θέαν· τί σοι φαίνεται; — Ἀληθῶς ἐξαισία! Ἀλλὰ τίνος ἡ ἐπερωτώσα φωνή; τίς ὁ εὐτυχῆς θνητός, ὁ ἐκτιμῶν καὶ ἀπολαμβάνων τὴν θεάν ταύτην; φεῦ! . . . τυφλός, νέος, μόλις τριακονταετής!! εὐτυχῆς ἀληθῶς! οὐ μόνον διότι αἰσθάνεται τῶν καλῶν διὰ τῶν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῶν, τοσούτῳ φεραυγεστέρων, ὅσῳ εἰσὶν ἀμαυρότεροι οἱ τοῦ σώματος· ἀλλὰ διότι δὲν βλέπει καὶ πόσα δάκρυα χύνουσι δι' αὐτὸν οἱ φίλοι 'του!

Τῆς Μονῆς ταύτης χτίτωρ λογίζεται, κατὰ παράδοσιν ἀρχαίαν, ὁ περὶ νῦμος Φώτιος, ὁ μυρίου ἄξιος λόγου συγγραφεὺς τῆς Μυριοβίβλου καὶ Πατριάρχης τῆς ΚΠ, τὸ πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν 857 μέχρι τῶν 867, καὶ πάλιν τὸ δεύτερον ἀπὸ τῶν 877 μέχρι τῶν 886, τοῦ ὁποίου διὰ τοῦτο καὶ πανηγυρίζεται κατ' ἔτος ἐν τῇ Μονῇ ἡ μνήμη, καὶ ἡ εἰκὼν ἀνεστηλογράφηται πρὸ τινῶν ἐτῶν, ὡς Ἀγίου, ἐν τῇ τῆς Μονῆς Ἐκκλησίᾳ.

Κατεριπωθεῖσαν δὲ ταύτην μετὰ τὴν ἄλωσιν, τὸ μὲν πρῶτον ἀνεκαίνισεν, ἀναχθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα (τῷ 1554) εἰς τὴν τῆς Καισαρείας μητρόπολιν, διὰ τὴν πρὸς τὸν τότε Πατριάρχην Ἰωάσαφ τὸν Β' οἰκειότητά 'του, καὶ ἀνέκτισε δεύτερον, καὶ μοναχοὺς ἐν αὐτῇ συνώκισε, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν δι' ἀρχαίων δεσποτικῶν εἰκόνων, ὄνομα φερουσῶν Ἰωσήφ Πατριάρχου, τοῦ Α' πάντως, τοῦ τὸ πρῶτον μὲν περὶ τὰ 1268, καὶ πάλιν δεύτερον περὶ τὰ 1278, πατριαρχεύσαντος, ἐκόσμησε, καὶ βιβλιοθήκην (1)

(1) Τὸν κατάλογον τῆς βιβλιοθήκης ταύτης συνέταξε Θεοδόσιος ὁ Ζυγομαλάς, σωζόμενος, κατὰ τὸν Δουκάγγιον, ἐν τῇ τῶν Παρισίων βιβλιοθήκῃ, ὑπὸ τὸν ἐξῆς τίτλον: » Ἐν ἔτει . . . » (1572), μηνὶ Ἰανουαρίῳ, ἡμέρῃ ιε' (;), ἐγένετο ὁ παρὼν κατάλογος καὶ ἡ καταγραφή αὐτοῦ » σεπτῶν βιβλίων τῆς θειοτάτης βιβλιοθήκης τῆς σεβασμιωτάτης καὶ βασιλικῆς Μονῆς τῆς Ἀ-

ἐν αὐτῇ ἐκ διαφορῶν ἐν μεμβράναις χειρογράφων, συναθροισθέντων πολλὰ-
χόθεν, συνέστησεν, ὧν ἓνα, μόνον ἐκκλησιαστικά, διότι τὰ ἄλλα πρὸς τῶν
ἱεροσύλων κατὰ καιροὺς ἐλαφραγωγῆθησαν, φέρουσι τὸ ὄνομα 'του, ὁ περὶ
τὰ 1565 εἰς τὴν τῆς ΚΠ πατριαρχίαν ἀρθεῖς, καὶ μετὰ ἐπταετίαν ὑπὸ τοῦ
ἰσχύοντος τότε Καντακουζηνοῦ Μιχαήλ, τοῦ ἐπικληθέντος Σεϊτάνογλου,
καταβράδιουργηθεῖς, καὶ παραιτησάμενος τῷ 1572, καὶ πάλιν τῷ 1579 ἀ-
νακληθεῖς, καὶ μετὰ μῆνας ἑννέα ἀποθανὼν, Μητροφάνης ὁ ἐκ τῆς κώ-
μης τοῦ Χάσ-κιοῦ, κεραμέως τινὸς τῶν ἐκεῖ υἱός.

Περὶ δὲ τὸ 1772 ἀνεκαινίσθη πάλιν δι' ἐπιμελείας μοναχοῦ τινος ἐγ-
χωρίου, ἡγουμενεύοντος ἐν αὐτῇ, Σαμουήλ τοῦνομα, τοῦ Κωφοῦ, διὰ τὴν
τῆς ἀκοῆς πῆρσιν, ἐπιλεγομένου, καὶ πλεῖστα ὑπὲρ τῆς Μονῆς ταύτης
πονῆσαντος, οὗ καὶ ἡ εἰκὼν, εἰς βαθύτατον ἐλάσαντος γῆρας καὶ ἀποθανόν-
τος ὑπὸ πανώλους τῷ 1812, ἀνεστήλωται ὑπὲρ τὸ ὑπέρθυρον τῆς
Μονῆς.

Πυρποληθεῖσα δὲ τῷ 1831, ἀνωκοδομήθη ἐκ βάθρων, εἰς σχέδιον πολὺ
τοῦ ἀρχαίου λαμπρότερον καὶ κανονικώτερον, ἐπιμελείᾳ τοῦ πατριάρχου
ΚΠ Γερμανοῦ τοῦ Δ', ἐπιτελέσαντος μετὰ μεγάλης πομπῆς τὰ ἐγκαί-
ρια αὐτῆς τῇ 15 Σεπτεμβρίου τοῦ 1844, καὶ κατέστη ἐκκλησιαστικὸν
φροντιστήριον, πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ Κλήρου.

Δευτέρα, τῇ θέσει μᾶλλον ἢ τῇ τάξει, τῶν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ Μονῶν,
εἶνε ἡ τῆς Παναγίας, τῆς ἐπιλεγομένης Καμαριωτίσσης, ἀπὸ
τῆς ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ καμάρας, ἐν ᾗ ἐκωγράφισται ἡ ἱερὰ τῆς Θεο-
τόκου εἰκὼν. Κεῖται δὲ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ τοῦ αὐχένος, τοῦ συνε-
νοῦντος ἐν εἰδὲι ἰσθμοῦ τὰ τρία τῆς νήσου ὄρη, ὥστε ἀπ' αὐτοῦ κατα-
φαίνονται ἀμφότεροι οἱ πρὸς νότον καὶ βορρᾶν τοῦ μοναστηρίου ὁρμοί. Ἡ
δὲ θέσις αὕτη τῆς μετεώρου ταύτης κοιλάδος, ἐχούσης ἐκατέρωθεν αὐ-
τῆς, πρὸς ἀνατολὰς μὲν, τὸν πρῶτον καὶ ὑψηλότερον τῶν ἐτέρων δὲ
λόφαν, τὸν τοῦ ἀνεμομύλου, πρὸς δυσμὰς δὲ τὸν τρίτον καὶ χαμηλότε-
ρον, ὡς δύο, ἐκατέρωθεν σάγματος φορτωμένα, δισάκκια, ἔδωκεν ἀφορ-
μὴν εἰς τὸ προειρημένον Τουρκικὸν ὄνομα τῆς νήσου.

Ἡ Μονὴ αὕτη ἐκτίσθη, πολὺ μεγαλητέρα καὶ λαμπρότερα τὴν νῦν,
ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Παλαιολόγου τοῦ Β', πιθανῶς περὶ τὰ

» γίας Τριάδος τῆς ἐν τῇ νήσῳ (τῇ καταντικρὺ κειμένη Κωνσταντινουπόλει), ἃ δὲ πάντα
» ἅγια βιβλία συνῆξε καὶ συνήθρισε Κύριος Μητροφάνης, ὁ κτίτωρ τῆς σεβασμιωτάτης Μο-
» νῆς αὐτῆς, καὶ ἡ ἱερὰ βιβλιοθήκη αὐτῇ ἐναπεθησαυρίσατο. Τὴν βιβλιοθήκην ταύτην ἐσχά-
» τως ἐπιβάλλοντο συστήσαι πάλιν, εὖ γε ποιῶντες, οἱ ἡμέτεροι, οἰκοδομησάμενοι ἐπὶ τούτῳ καὶ
» κτίριον λιθόκτιστον καὶ κατάλληλον· ἀλλὰ τὰ χειρόγραφα βιβλία, λείψανα πιθανῶς τῆς τοῦ
» Μητροφάνους βιβλιοθήκης, ἧσα συνέπεσιν ἐν αὐτῇ 'να ἴδω, κείμενα τέως ἐπὶ τοῦ ἔδαφους, ἀ-
» τοκοθέτητα ἀκμὴν τότε, κινδυνεύουσι γενέσθαι παρὰ τὴν ἀνάγκην τῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ εὐρώτε-
» ὲν ληροῦ περὶ αὐτῶν ἐγκαιρὸς φροντίς.

1431, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρόμου, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίου τοῦ Α' ἀνευρεθεῖσαν μὲν τῷ 1785, ἀπολεσθεῖσαν δὲ ἔπειτα, τετραχῇ τεθραυσμένην πλάκα, ἀνεστηλωμένην πιθανῶς ὑπὲρ τὰ πρόθυρά ποτε τοῦ ναοῦ τοῦ Προδρόμου, καὶ φέρουσιν τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν: » Ἰω-
 » ἀννης ἐν Χριστῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ Αὐτοκράτωρ
 » Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος «. Ἐκαλεῖτο δὲ, 82 ἔτη μετὰ τὴν
 κτίσιν αὐτῆς, Μονὴ τῆς Θεοτόκου, μετὰ τοῦ ἐπιθέτου Παμμακαρίστου ἢ
 Παναχράντου, ἐπικρατήσαντος τοῦ ὀνόματος τούτου διὰ τὴν ἐντὸς αὐτῆς
 ἀνεγερθεῖσαν, ἐν εἵδει παρεκκλησίου, καὶ μέχρι νῦν σωζομένην, ἔγγιστα
 καὶ ἐκ δεξιῶν τῆς τοῦ Βαπτιστοῦ, ἐκκλησίαν τῆς Θεοτόκου, ὑπὸ τῆς συ-
 ζύγου τοῦ κτίτορος, Μαρίας τῆς Κομνηνῆς, θυγατρὸς Ἀλεξίου τοῦ Κο-
 μνηνοῦ, Αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος καὶ Κολχίδος.

Εἰς τὴν Μονὴν ταύτην μετηνάστευσαν περὶ τὰ 1629 οἱ ἐν τῇ καταντι-
 κρὺ Σωζουπόλεως ἐπὶ τινος νησιδίου ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος ἐκτι-
 σμένη Μονὴ τοῦ Προδρόμου ἀσκούμενοι τέως μοναχοί, φυγαδευθέντες ἐ-
 καθεν, διότι, βιασθέντων αὐτῶν ἵνα ξενίσωσιν ἐπιστρέφοντας τοὺς ἐπὶ
 νεουλτάν - Μουράδ τοῦ Δ' τῷ 1626 ἐπιδραμόντας τὸν Βόσπορον μετὰ 150
 πλοιαρίων Καζάκους, ἢ, κατὰ τὸν Δοσίθεον (1), διότι, » ὀχυρωθέντες ἐν
 τῇ Μονῇ αὐτῶν οἱ Ῥῶσσοι, ἐπολέμησαν πρὸς τοὺς Τούρκους «, κατεστρά-
 φη ἡ Μονὴ αὐτῶν ὑπὸ τῶν κρατούντων, καὶ αὐτοὶ διεσκορπίσθησαν, συμ-
 μετακομίσαντες εἰς τὴν Μονὴν ταύτην καὶ τὰ σωζόμενα ἐν αὐτῇ μέχρι
 σήμερον βιβλία καὶ ἄλλα ἀρχαῖα ἱερὰ σκεύη.

Πυρποληθεῖσαν δὲ ταύτην τῇ 6 Αὐγούστου τοῦ 1672, παρεκτὸς τοῦ
 παρεκκλησιδίου τῆς Θεοτόκου, διασωθέντος ἐκ τῶν φλογῶν, ὡς ὅλου λι-
 θοκτίστου, ἀνεκαίνισεν εἰς μικροτέραν ἀναλογίαν ὁ ἐπὶ τῶν Σουλτάνων
 Ἡδραῆμ καὶ Μεχμέδ τοῦ Δ' τὰ μέγιστα ἰσχύσας, διὰ τὸ βάθος τῶν πο-
 λυειδῶν αὐτοῦ γνώσεων καὶ τῆς πολιτικῆς συνέσεως, πρῶτος ἐκ Χριστια-
 νῶν μέγας διερμηνεὺς τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, Παναγιώτης ὁ Νι-
 κόσιος, ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ὁποῖου, κειμένου ἐν μέσῳ τῷ προνάῳ τῆς ἐκ-
 κλησίας τῆς Θεοτόκου, ἀναγινώσκεται τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον:

Τῷ Σ(ωτῇ)ρι Θεῷ (2)

» Ἐνθάδε κεῖται Παναγιώτου (3) δέμας,
 » ἑρμηνέως ἀνακτος, ἀρίστου λίαν,
 » μέγα διαπρέψαντος ἐν σοφῶν λόγοις,
 » καὶ βασιλείας ἀξίαν εἰληφότος,

† (1) Δοσιθ. Δωδεκαβ. Βιβλ. IB', κεφ. θ', §. 6'. (2) Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, ἐξαλειφθεῖσα
 ὑπὸ τῆς τρίψεως τῶν ποδῶν, ἀναφέρεται μόνον ὑπὸ τοῦ Σπών (Περικλ. Ἀνατ. Τόμ. Γ',
 σελ. 104). (3) Ἐπὶ τῆς πλακῆς ἀναγινώσκεται Παναγιώτης.

» λελοιπότος φῶς πρὶν τὸ γῆρας προφθάσῃ·

» ψυχὴ δ' ἀπέπτη χῶρον ἐς μακαρίων.

αχού, Σεπτεμβρίου 22.

Ἄνωθεν δὲ τῆς παλαιᾶς τοῦ μοναστηρίου πύλης καὶ ἐκ τοῦ ἐσωθεν καμαροειδοῦς αὐτῆς τότε μέρους ἀνεγινώσκετό ποτε ἡ ἐπὶ τῆς ἀνοικοδομήσεως ἀφανῆς γενομένη ἐπειτα, ἐξῆς ἐπιγραφή:

» Πρὸς τοῖς ἄλλοις πέφυκε καὶ τοῦτο χρέος·

» δασμὸν Θεῷ Σωτῆρι Παναγιώτης τελεῖ,

» ὁ τῶν σεκρέτων ἐρμηνεὺς τοῦ κρατοῦντος,

» κτίσας λαμπρῶς Μονὴν τὴν πυρποληθεῖσαν «.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐπεγέγραπτο, κατὰ τὸν Κουτλουμουσιανόν, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ποτὲ ἐστιατορίου τῆς Μονῆς, ὅλου ἐζωγραφισμένου, ὅπου ἦν καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ κτίτορος, ἐνδεδυσμένου τὴν τοῦ Διερμηνέως στολὴν, ὑψηλοῦ μὲν τὸ ἀνάστημα, μικρὰν δὲ καὶ ὑπόξανθον ἔχοντος τὴν ὑπὲρ τὴν κρατοῦντος δὲ μετὰ χεῖρας τὸ σχῆμα τοῦ ναοῦ καὶ προσφέροντος αὐτῶν τῇ Θεοτόκῃ (1).

(1) Ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου ἀνδρὸς κατάγεται ἡ περιφανὴς τῶν Μουρουζῶν οἰκογένεια, καὶ ἔτι μᾶλλον διότι ἀπ' αὐτοῦ χρονολογεῖται ἡ εἰς τὰ πολιτικά τῆς Τουρκίας πράγματα θαυμασιὰ ἐπιβροχὴ τῶν ἐν ΚΠ ποτὲ εὐπατριδῶν Ἑλλήνων, σημειοῦμεν ἐνταῦθα συνοπτικῶς ὅσας ἡδυνήθημεν περὶ αὐτοῦ ἵνα συλλέξωμεν ἱστορικὰς εἰδήσεις. Παναγιώτης, ὁ ἐπικληθεὶς Νικόσιος ἢ Νικουσίος ἀπὸ τῆς ἐν Κύπρῳ πύλης Νικοσίας, ὅθεν κατήγετο, ἦν υἱὸς τινος τῶν ἐν ΚΠ ἔκπαλαι εὐδοκίμων γουναρίων, γεννηθεὶς μὲν τῷ 1643, ἐκπαιδευθεὶς δὲ παρὰ τοῖς ἀρίστοις τῶν τότε διδασκάλων, ὑπὸ προστάτῃ Μελετίῳ Συρίγῳ, τῷ Κρητὶ, δασκάλῳ τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Ἐγκρατὴς δὲ γενόμενος, παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ τῆς Ἀραβικο-Περσικο-Τουρκικῆς, οὐμὴν ἀλλὰ καὶ τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς ἀστρονομίας, ἀπὲρ ἐπιτελοποιήσας, σπουδᾶσας ἐν Παταβίῳ, ὅπου ἐδιδάχθη καὶ τὴν Λατινικὴν καὶ Ἰταλικὴν, προήχθη τῷ 1660, μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐπιστροφὴν 'του, ἐπὶ τοῦ περιφήμου Βαζάρῳ Μαρμὰδ-Κιοπουλῆ-πασσᾶ, ἀπὸ ἐρμηνείας τῆς ἐν ΚΠ Αὐστριακῆς Προεδρίας, ἐν ᾗ διέπρεψεν ἐπὶ 25 ἔτη, εἰς Μέγαν Διερμηνέα τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Συνεζεύχθη δὲ τῷ 1655 εὐγενῇ τινι νύκτι ἐκ τῆς τῶν Καντακουζηνῶν οἰκογενείας (*), ἐξ ἧς ἔσχεν ἕνα μόνον υἱόν, καταφαγόντα εἰς τὰς χιμαῖρας τῆς ἀλχημίας ἀπαταν τὴν πατρῴαν οὐσίαν, παρεκτὸς μιᾶς, ἅχρι νῦν σωζομένης ἐν Παλατᾷ, λιθοκτίστου οἰκίας, καὶ καταλιπόντα δύο θυγατέρας, ὧν ἡ ἐτέρα συνεζεύχθη τῷ ἐπισημοτέρῳ τῶν τότε ἐν ΚΠ μεγαλειπόρῳ, Ἀδαμάκῃ Μουρουζῇ τῷ Τραπεζουντίῳ, ὅς τις, κατὰ τὸν Χάμμερ (Βιβλ. ΝΖ'), διαβληθεὶς ἐπὶ κιβδηλοποιίᾳ, μόλις ἐλπίσας τὴν ζωὴν αὐτοῦ διὰ 50,000 σκούδων, ὅτε ἐδημύθη καὶ ἡ ἐν τῷ παραλίῳ τοῦ Γαλατᾶ (ἴσως γραπτὸν Παλατᾷ) οἰκία τοῦ Παναγιωτάκη. Τοῦ Ἀδαμάκη Μουρουζῆ ἐγένετο υἱὸς Δημήτριος, τούτου δὲ καὶ Σουλτάνης, τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Μαυροκαρδάτου, υἱὸς μὲν ὁ ἡγεμὼν Κωνσταντῖνος Μουρουζῆς, θυγάτηρ δὲ ἡ Δόμνα Αἰκατερίνα, περὶ ἧς μετ' ὀλίγον.

(*) Ὁ Vallieros, Βιβλ. Ζ', σελ. 621 λέγει ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Νικουσίου ἦτον Χία μὲν τὴν πατρίδα, Καλδοκορέση δὲ τὴν οἰκίαν («Pertanto havendo esso per moglie una Sciotta di casa Cavalloresesi, famiglia dal 1537 aggregata ai Nobili Genovesi»). Ὡστε πιθανόν ἵνα ἦσαν, ἡ μὲν, πρώτη, ἡ δὲ, δευτέρα 'του γυνή. Περὶ τῆς τελευταίας ταύτης λέγει ὁ Rycant (Histoire de l'état présent de l'Église grecque, p. 111) ὅτι ἦτον γυνὴ νεοδόξος καὶ φιλέκδικος, καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀπὸ τῆς πρώτης πατριαρχίας ἐκπτώσιν Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης τοῦ Μουσελλίμη τῷ 1672.

(ΚΠ. ΤΟΜ. Β')

Παθούσαν δὲ τῷ χρόνῳ τὴν Μονὴν ταύτην καὶ γενομένην πυρίκαυστον, ἀνυποχώρησε φιλοτίμως περὶ τὰ 1774, καὶ πάλιν τῷ 1796 ἐκαλλώπισε καὶ ἐπεσκεύασεν, ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ἐξαίτησάμενος καὶ λαβὼν αὐτὴν κτῆμα ἴδιον, διὰ τὴν τῆς συζύγου αὐτοῦ, Δόμνης Αἰκατερίνης, συγγένειαν πρὸς τὸν δεύτερον αὐτῆς κτίτορα, τὸν Νικόσιον, οὗ τινος ἦν, κατὰ τὰ ἐν ὑποσημειώσει προεκτεθέντα, τρισεγγόνῃ, παρὰ τοῦ τότε Πατριάρχου ΚΠ Σωφρονίου. Ἀνήγειρε δὲ ἐντὸς αὐτῆς, πρὸς μνήμην τῆς παλαιᾶς ἐπωμίας, καὶ παρεκκλήσιον εἰς ὄνομα τοῦ Προδρόμου, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ ναοῦ.

Ἡ Μονὴ αὕτη κατέστη, πρὸ 25 ἡδὲ ἐτῶν, Ἑλληνικὸν φροντιστήριον, διατηρούμενον ὑπὸ τῶν ἐν ΚΠ μεγαλεμπόρων, ὅπου ἐκπαιδεύονται τὰ τέκνα διαφόρων εὐκαταστάτων, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀνέβη τῷ 1845 εἰς διακόσια, καὶ οὕτως ἐπληρώθη ὁ ἀρχικὸς θεοφιλὴς τοῦ τρίτου κτίτορος αὐτῆς, τοῦ αἰοδίου Ὑψηλάντου, σκοπός, προσδιορίσαντος αὐτὴν, καθὰ ῥητῶς ἀναφέρει τὸ περὶ τούτου χρυσόβουλλον αὐτοῦ, εἰς Ἑλληνομουσίον.

Ἐν τῷ προνάφῃ τῆς ἐκκλησίας τῆς Θεοτόκου ἀνεστήλονται τέσσαρες μεγάλαις δεσποτικαὶ εἰκόνες, τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου, τοῦ Προδρόμου καὶ τῶν Κορυφαίων Ἀποστόλων, μετακομισθεῖσαι, ὡς ἐκ τῆς παλαιότητος αὐτῶν εἰκάζεται, ἐκ τῆς Σωζουπόλεως. Ἐπὶ δὲ τοῦ κάτω περιθωρίου τῆς εἰκόνος τῆς Θεοτόκου ἀναγινώσκεται ἡ ἐξῆς, λογογραφικὴ μὲν φαινομένη, ἀλλ' ἴσως Πινδαρικῶ τῷ μέτρῳ τετονισμένη, ἐπιγραφή:

» Ὡ βασιλεια καλλίπαις, θεοῦ νύμφα μοι (1)

» ἀγνὰ, ἀ χοροῖς εὐαγέεσσιν Ἀγγέλων οὐρανίων,

Ἐπιλοφρεῖται δὲ πρῶτος διερμηνεὺς καὶ σεκρετάριος τῆς Ὁθωμανικῆς Ἀποκρατορίας. Ἡ δὲ δημοκρατία τῆς Γενεύης τὸν ἐνέγραψεν εὐπατρίδην αὐτῆς διὰ τὰς πρὸς τὸν Μαριέτιον Αὐγουστῖνον Δουράτσον (καὶ οὐχὶ Δώριαν, καθὼς λέγει ὁ La Croix), ἐπισταλμένον τῷ 1668 ἐκ μέρους τῆς δημοκρατίας πρὸς τὸν Σουλτάνον, ὑπηρεσίας του. Μετὰ δὲ τὴν ὑπογραφὴν τῆς μετὰ τῶν Οὐρετιῶν συνθήκης, ἥτις ἐκηκολούθησε τὴν ἐν ἔτει 1669, 47 (86) Σεπτεμβρίου, ἔλθουσιν τῆς Κρήτης (τῶν Χανίων), εἰς ἣν συνήργησε τὸ πᾶν ὁ Παναγιώτης, ὁ τότε Μίγας Βελήρης Ἀχμὲδ - Κιοπροῦλδ - πασσάς, προστάτης τοῦ Νικουσιῶν ἀνέκαθεν, πρὸς ἐνδειξὴν τῆς εὐχαριστίας του, ἐδωρήσατο αὐτῷ διὰ βίου τὴν ἐπινομήν τῶν προσόδων τῆς νήσου Μυκόνου, συμποσομένην εἰς 4000 γρόσια κατ' ἔτος. Ἀποθανὼν δὲ τῇ 22 Σεπτεμβρίου (8 Ὀκτωβρίου) τοῦ 1673 ὑπὸ ἀποπληξίας ἐν τῷ παρὰ τὴν παραδουνάδιον Πρωτικὴν πόλιν Σάξαν ἢ Σάκτσαν ἢ Σαξιαν Τουρκικῶ στρατοπέδῳ, καὶ, κατ' ἴδαν αὐτοῦ παραγγέλλαν, ταρχειθεὶς (ὅθεν καὶ νομίζεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἄλυτον δι' ἀφορισμὸν, ὡς συντελείσαντος δῆθεν διὰ προδοσίας (ἴδε τὸν Καντεμ' ρην) εἰς ἐκπολιόρκησιν τῶν Χανίων), ἐκτετεύθη λαμπρῶς ἐν τῇ, περὶ οὗ ὁ λόγος, μοναστηρίῳ. Ἐν τῷ Κώδικι (Brevio) ἢ τῇ Προδόσει τῆς Μονῆς ἐπωνυμίζεται Μαμωνᾶς, καὶ ἀναγράφεται ὡς ἀποθανὼν ἐν Κρήτῃ· ἀλλ' εἶνε προφανὲς λάθος· διότι ἡ Κρήτη ἐκείνῃ τίσσεται ἔτη πρὸ τῆς αὐτοῦ τελευταίας. Σώζονται δὲ αὐτοῦ αἱ πρὸς τὸν παλαιότερον Σίγγην Βαυλῆ - ἀφέντην, τὸν εὐνοούμενον Σουλτάν - Μιχμὲδ τοῦ Δ' (ἴδε σελ. 280), σφαῖραι περὶ θρησκευτικὰς συνδιαλέξεις, ἄδελφον (ἡμῖν γοῦν) ἐὰν ἐξεδόθησαν, καὶ τινα ἄλλα ἡτιοιὸς λόγῳ ἔτιχα, ἐν οἷς καὶ μία ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς Ἀθανάσιον τὸν Κίρχερν περὶ τοῦ ἐν ΚΠ ὀβελίσκου. (1) Ἰσως Μόνη, λέγει ὁ Κουτλουμουσιανός.

» ἀμερίων τληπόνων καινῶς ἐνήλλαξας φυλάν,
 » ἐξ ἰλῦος αἰθερίων ἀμφιβιδάσασα ὕψος· τὸν
 » παντογόνου αἰωνοτόκου βασιλῆος υἱέα παμ-
 » -μεδέοντα Λόγον,
 » κόσμου γενετῆρα, ἐκ κα-
 » θαρῶν λαγόνων τέκες, ἀγνὰ φυλαχθεῖσα.

» Χεῖρ Κωνσταντίνου Βυζαντίου.

Ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ δὲ τῆς Μονῆς σώζονται, πεντήκοντά που τὸν ἀριθμὸν, ἀρχαῖα ἐν μεμβράναις χειρόγραφα, τὸ πλεῖστον Εὐαγγέλια καὶ Πατερικά, ὧν τῶν ἀξιολογωτέρων λεπτομερῆ κατάλογον ἐξέδοτο ὁ ἀκριβέστατος καὶ φιλοπονώτατος Βαρβολομαῖος ὁ Κουτλουμουσιανὸς ἐν τῇ κατ' αὐτὸν περιγραφῇ τῆς νήσου. Τούτων τὸ ἀξιολογώτατόν ἐστιν ἡ Συναγωγὴ Κανόνων Ἑκκλησιαστικῶν, εἰς πεντήκοντα τίτλους διηρημένη, γραφὴν περὶ τὸ 823 ἢ τὸ 1100, δηλαδὴ πρὸ 1036 ἢ 759 ἐτῶν. Ἦσαν δὲ τὸ πάλαι πολὺ πλείότερα καὶ ἀξιολογώτερα, ἐν οἷς καὶ αἱ εἰς τὸν Ὅμηρον Παρεκβολαὶ τοῦ Εὐσταθίου, καὶ τὰ τοῦ Νόννου Διονυσιακοῦ, ἀπαλλοτριωθέντα ἱεροσύλως.

Εἰσὶ δὲ ἐν αὐτῇ τεθαμμένοι ὀκτῶ μὲν Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι, εἰς δὲ τῶν Ἱεροσολύμων, ὧν ἰδοὺ χρονολογικῶς τὰ ὀνόματα:

α', Διονύσιος Β', ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, ὁ καὶ κτίτωρ, κατὰ τὸν Μαλαξὸν, τῆς Μονῆς, ἀποθανὼν τῷ 1551, μετὰ ὀκταετῇ πατριαρχίαν·

β', Τιμόθεος Β', ὁ Μαρμαρηνὸς (ἐκ Πανόρμου τῆς Κυζίκου), ὁ ἀπὸ Παλαιῶν Πατρῶν, ἀποθανὼν τῷ 1622, μετὰ ὀκτῶ ἐτῶν πατριαρχίαν·

γ', Κύριλλος Α', ὁ Λούκαρης, θανατωθεὶς ἀγχόνη τῷ 1640, καὶ ταφείς, τότε μὲν ἐν τῷ κατὰ τὴν Προποντίδα Ῥηγίῳ (Κιουτσούκ-τσεκμετζέ), ὅπου εὐρίθη, παρασυρὲν ὑπὸ τῶν κυμάτων, τὸ λείψανόν τοῦ, ἀνακομισθεὶς δὲ ἔπειτα ἐνταῦθα, καὶ κείμενος νῦν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου, δεξιόθεν τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς, ἐπὶ θυρίδος ὑψηλῆς ἐντὸς διπλοῦ κιβωτίου, ἐπιγεγραμμένου ἄνωθεν·

δ', Παρθένιος δ' Β', ὁ ἀπὸ Ἰωαννίνων, ἀπαγχονισθεὶς ὡσαύτως τῷ 1650, μετὰ πέντε ἐτῶν Πατριαρχίαν·

ε', Παρθένιος δ' Γ', ὁ ἀπὸ Χίου, κρεμασθεὶς τῷ 1657, πρὸς πένθος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ρίφεις εἰς τὴν θάλασσαν, ὅθεν τινὲς τῶν χριστιανῶν αὐτὸν ἀνείλοντο·

ς', Καλλίνικος Β', ὁ Ἀκαρνὰν, ὁ τρεῖς πατριαρχεύσας, καὶ ἀποθανὼν τῷ 1702, κείμενος δὲ ὀπισθεν τοῦ Ἀγίου Βήματος·

ζ', Γαβριὴλ Γ', ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος, ἀποθανὼν τῷ 1707, μετὰ τεσσάρων καὶ ἡμίσεος ἐτῶν πατριαρχίαν, κείμενος δὲ ἐν τῷ ξυλοστήγι νάρθηκι πρὸς τὰ ἀριστερὰ, πλησίον τοῦ Παγκαρίου·

ή, Παΐσιος Β', ό από Νικομηδείας, ό τετράκις πατριαρχεύσας, και άποθανών τῷ 1752 (;). Τέθαπται δέ κατά μέσον του λιθίνου προνάου, έγγύτατα τής βαθμίδος, δι' τής αναβαίνοντες είσερχόμεθα τόν ναόν. Του δέ 'Ιεροσολύμων Θεοφάνους, άποθανόντος έν ΚΠ τῷ 1645, άγνοείται ό τάφος, καθώς και του ΚΠ Τιμοθέου.

Έξωθεν δέ τής Μονής, είς τό πρός βορράν αὐτής μέρος, όπου, υπό τήν σκιαν φιλυρών και πλατάνων, συνάζεται έντός αρχαιοτάτης εύρυχώρου δεξαμενής, έχούσης έσωθεν μήκος μέν πήχεων τεκτονικῶν 17, πλάτος δέ 13, και ύψος 9, θολοσκεπάστου πάσης, και διηρημένης υπό σειρᾶς πέντε μονολίθων κιόνων, υποκρατούντων τόν θόλον, έχούσης δέ τρία στόμια, τό γλυκύτατον εκείνο και υγιεινότατον, καθό σιδηροῦχον, ὕδωρ, υποξανθίζον τήν χροάν, ως καταρρέον από τῶν κατωφερειῶν του υπερκειμένου έξ ανατολῶν όρους, συνηρεφοῦς πίτυσι και άρκεύθοις, εκείτο, έξ άριστερῶν τής αὐλακος, τής όχεταγωγούσης τό ὕδωρ είς τήν κινστήρναν, ό τάφος του Σύρ-Έδουάρδου Βαρδῶν Β', του μετά τόν 'Αρσῶν πρώτου πρέσβεως τής 'Αγγλίας έν ΚΠ επί Μουράδ του Γ' και Μεχμέδ του Γ', ός τις, συνακολουθήσας τόν τελευταίον τουτον Σουλτάνον τῷ 1596 είς τήν κατά τής Οὐγγαρίας έκστρατείαν του, και επιστρέψας άσθενής υπό τής κακοπαθείας, μετέβη πρός άλλαγην άέρος είς τήν Μονήν ταύτην, όπου και άπεβίωσεν. Ό δέ λίθος του μνήματός του, επί τής δευτέρας τής Μονής ανοικοδομης, έτέθη άπρεπῶς και άσυλλογίστως έσωθεν του υπερθύρου τής πρός βορράν του μοναστηρίου πύλης.

Οὐδέν πρός γλυκυθυμίαν έπαγωγότερον παρά τό ήσυχαστήριον τουτο! κλειόμενον, ως προείπομεν, άπ' ανατολῶν και δυσμῶν υπό τῶν προειρημένων δύο τής νήσου λόφων, έχον πρός βορράν μέν τήν θέαν τής ΚΠ και τής Πρώτης και 'Αντιγόνης, πρός μεσημβρίαν δέ τόν όρμον του Τσαμ-λιμάν, και τήν είς αὐτόν καταλήγουσαν άμφιθεατροειδή κοιλάδα, κατάφυτον έλαίαις και άμπελῶσι, περιπνεόμενον εκατέρωθεν υπό τῶν υγιοφόρων και άρωματικῶν άτμίδων του δάσους τῶν πεύκων, οἱ τινες συσχιάζουσι μυστηριωδῶς και πανευαρέστως τήν από τής χώρας πρός αὐτό φέρουσαν όδόν, καθώς και τήν πρός δυσμᾶς πλευράν του υπερκειμένου λόφου, διατίθαι τήν ψυχήν του ανθρώπου είς τήν γαληναίαν κατάστασιν εκείνην, καθ' ήν βλέπει όλα του βίου τά πάθη, όλους τους περισπασμούς, βήγνυμένους πρό τῶν ποδῶν αὐτου άνευ ένεργείας, άπαράλλακτα όπως τά άφρίζοντα κύματα είς τās ύπωρείας τῶν βράχων του πρός τό βόρειον τής Μονής νεωσοίκου ή Τέρσ-χανέ, πρός όν φέρει κατωφερής όδός, λιθόστρωτος άκόμην από τῶν χρόνων του δευτέρου τής Μονής κτίτορος.

Πρός τό νότιον μέρος του μονηδρίου τουτου σχεδιάζεται είς ήμικυκλί-ου άκριδῶς σχήμα, μικρός μέν τις (όλίγον σταδίου πανταχῇ πλείων), άλλ'

ασφαλῆς ἀπαντι ἀνέμῳ, πλὴν τῶν νοτίων, ὄρμος, εἰς τὰ παράλια τοῦ ὁποίου, καθὼς καὶ εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς εἰς αὐτὸν καταληγούσης κοιλάδος, ἥτις χωρίζει τὸν αὐχένα τοῦ πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ κλίτους, φαίνονται ἀκόμη, καθὰ προείπομεν, τὰ ἀναχώματα τοῦ χρυσοχαλκείου, πλήρη κηανοχρόων λιθᾶκων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Γύλλιος λέγει ὅτι συνέλεξεν ἐκλεκτὸν κύανον καὶ ἐντελῆ χρυσόκολλαν. Τὰ δὲ περὶ τὸν Μάιον τοῦ 1845 ἀγορυχθέντα ἐνταῦθα, εἰς βάθος τεσσάρων ὀργυιῶν καὶ ὑπὲρ τὸ στάδιον ἀνωτέρω τῆς θαλάσσης, διορύγματα (λαγούμια), πλήρη ἑτερογενοῦς πινος γῆς, καὶ περικλεισμένα ξύλοις, καταντήσασιν ἐδενοειδέσιν ἐκ τῆς πολυκαιρίας, ἦσαν, νομίζω, μᾶλλον ὑπόνομοι πρὸς μεταλλείαν τοῦ ἀγορυχθέντος χαλκοῦ, συγκρατούμενοι, διὰ τὸ εὐπαράτρεπτον τῆς πέριξ αὐτῶν ἀμμώδους γῆς, διὰ ξυλίνων παραπηγμάτων, ἢ πρὸς ἐναπόθεσιν τῆς μεταλλικῆς ὕλης, ὥς ἐνόμισεν ὁ Κουτλουμουσιανός.

Πρὸς τὴν πλευρὰν ταύτην κεῖται ὁ ἐλαιὼν τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ διαδεχομένου αὐτὸν ἄχρι τῆς παραλίας κήπου γραφικωτάτην πρόσοψιν εἰς τοὺς κατοπτεύοντας αὐτὸν καὶ δι' αὐτοῦ τὸν λιμένα, χρησιμεύοντα, διὰ τὸ ἀκύμαντον καὶ ἀμμώδες, πρὸς θαλάσσια λουτρά, ἀπὸ τοῦ πρὸς νότον εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Μονῆς κιοσκίου. Ἀκολουθῶν δέ τις τὴν πρὸς ἀνατολὰς παρὰ τὴν κλιτὺν τοῦ ὄρους ἀτραπὸν, σκιαζομένην ὑπὸ πεύκων, καὶ ἔχων πρὸς δεξιὰν ἐλευθέραν τῆς θαλάσσης τὴν θεάν, φθάνει, μετὰ ἡμίσειαν ὥραν εἰς

Τὸ τρίτον καὶ μικρότερον τῶν ἐπὶ τῆς νήσου μοναστηρίων, κείμενον πρὸς τὸ μεσημβρινοανατολικὸν αὐτῆς καὶ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ἐπιλεγόμενον δὲ τοῦ Κρημνοῦ, διότι κεῖται τῷ ὄντι ἐπὶ τοῦ χείλους ἀποκρήμνου τινὸς καὶ εὐθραύστου βράχου, καὶ ἤθελεν ἤδη πρὸ πολλοῦ συγκατενεχθῇ μετὰ τῶν ὑπὸ τῆς θαλάσσης ὑποσκαπτομένων ἐκάστοτε καὶ καταπιπτόντων ἀπορρήγμάτων, μετὰ τῶν ὁποίων συγκατασπῶνται καὶ δένδρα ἐνίοτε αὐτόπρεμνα, καὶ κατακλινόμενα εἰς ὀριζοντίους πολλαχοῦ θέσεις, θάλλουσι οὐδὲν ἥττον, καὶ τοι νοτιζόμενα ὑπὸ τῆς θαλασσίας ἄχνης, εἰς πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἐπιχειρηματίας τις καὶ φιλόκαλος ἡγούμενος, συνιδὼν τὸν ἐπαπειλούμενον κίνδυνον, ὃν ἐκτιζε περὶ τὴν τοῦ κρημνοῦ βᾶσιν, ὅπου καὶ ἀγίασμα τῆς Ἀγίας Εὐφημίας, στερεάν τινα προκυμαίαν κρηπίδα.

Τὴν Μονὴν ταύτην, ἐνοριακὴν τέως οὖσαν ὑπὸ τὸν Χαλκηδόνης Μητροπολίτην, ἀνελάβετο καὶ ἐκ βάρων ἀνωκοδόμησε περὶ τὸ 1758 ὁ ἀπὸ Ἰππερίου προέδρικῶς λαβὼν τότε τὴν Χαλκηδόνα, καὶ περὶ τὸ 1761 μὲν πατριαρχεύσας, τῷ δὲ 1763 διὰ τὸ πολυδάπανον αὐτοῦ ἐξωσθεὶς καὶ σταλεὶς ὑπερόριος εἰς Ἀθῶνα, μετὰ διετίαν δὲ ἐπανελθὼν, καὶ διανύσας τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ἀποθανὼν δὲ πλήρης ἡ-

μερῶν τῷ 1793, καὶ ταφείς ἐν μέσῳ τῷ τῆς Μονῆς ταύτης ναῶ, ἣν εἶχεν ἀφιερῶσι πρότερον τῷ Παναγίῳ Τάφῳ, Ἰωαννίκιος ὁ Γ', ὁ τὸ γένος Καρατζᾶς. Αὐτὸς ἐφόρτυσε καὶ τὰς στοιχηδὸν πεφυτευμένας κυπαρίσσους ἐκατέρωθεν τῶν εἰς τὴν Μονὴν ἀγουσῶν ὁδῶν, ὧν ἡ μὲν φέρει πρὸς τὸ χωρίον, ἡ δὲ ἑτέρα πρὸς τὴν ὠραίαν οἰκίαν 'του, κειμένην μὲν εἰς τὸ ἀνατολικώτατον τοῦ χωρίου ἄκρον, μετασκευασθεῖσαν δὲ πρὸ τιμῶν ἐτῶν εἰς τὸ προαναφερθὲν ναυτικὸν σχολεῖον, ἀφ' οὗ πρότερον εἶχε περιέλθῃ εἰς ἄλλους ιδιοκτήτας.

Παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ τούτου καθήμενος ἡσύχως ἐσπέραν τιὰ τοῦ θέρους, καὶ κατοπτρεύων τὸν μεταξὺ Χάλκης καὶ Πριγκήπου πορθμὸν, χρυσαυγίζοντα ὑπὸ τὰς μαρμαρυγὰς τῆς ἀνατελλούσης σελήνης, ἀνεγίνωσκον τοὺς ἐπομένους στίχους ἀπὸ τῆς Βοσπορομαχίας, καὶ ἀπεδόλουν τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐποιήθησαν, καὶ, παραβάλλων αὐτὴν πρὸς τὴν νῦν, καὶ παρατηρῶν τὰς παραδόξους τῶν ἡθῶν, τῶν ἱματισμῶν, τῶν πολιτικῶν ἰδεῶν καὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν γλώσσης ἀλλοιώσεις καὶ ποικιλίας, καὶ εἰκάζων ἐκ τῶν παρόντων τὰ μετὰ ταῦτα, καὶ προχωρῶν διὰ τοῦ νοδὸς εἰς τὸ χάος τῶν ἐπερχομένων αἰώνων, ἀνέπλαττον κόσμον ἄλλον φαντασιώδη, τελειότερον, δικαιότερον πρὸ πάντων! ὄνειρα θνητῶν!

- » Ἡ ἐκλαμπρὸς πασέλληνος ὠραία ἀνατέλλει,
τὸ βράδυ, ὅς ἡλιος νὰ βασιλεύσῃ θέλῃ,
- » Κ' οἱ δύο οἱ Ὀρίζοντες τότε ἔχουν εὐμορφία,
'Ανατολῆς εἶν' ἀργυρὸς, δύσεως μὲ χρυσία.
- » Τότε στὴν ὄψιν τοῦ γιालοῦ χρυσὸ μπατίκι στρώνει,
καὶ ὅσον πλεῖα ὑψώνεται περισσότερον ξαπλώνει,
- » Μὲ κρίνους, ρόδα ἡ Αὐγὴ, μὲ τραῖς περὶχυμένη,
μὲ φόρεμα χρυσόρειθρον ἀρχίζ' αὐτοῦ νὰ βγαίνει.
- » Λαμπρὸς ὁ ἥλιος τὸ ταχὺ κατόπι τῆς πηγαίνει,
καὶ τὰ βουνά μου τὰ ψηλά χρυσώνει κι' ἀναβαίνει
- .....
- » Τώρα ποῦ ἤλθ' ἡ Ἀνοιξίς, κοινὴ παρηγορία,
καὶ τὰ Νησιὰ ἐστόλισε μὲ νέαν εὐμορφία,
- » Τὴν Χάλκην μας προτίμησε μὲ τόσ' εὐεργεσία,
ποῦ φαίνεται πῶς ἔχει αὐτοῦ τερπνὴν τὴν κατοικία,
- » Καὶ εἰς αὐτὴν ἐλεύθερα μπορούμεν νὰ χαροῦμεν,
τὸν οὐρανὸν, τὴν θάλασσαν, τὴν γῆν νὰ εὐφρανθοῦμεν.
- » Νέαις ἡλιοστάλακταις, μὲ γέλοια καὶ τραγούδια,
διαλέγουσι, μαζώνουσι, μυρωδικὰ λουλούδια,
- » καὶ τὰ κρατοῦν στὰ χέρια τους, τὰ βλέπουν, τὰ μυρίζουν,
τὸ στῆθός τους γεμίζουν, τὴν κεφαλὴν στολίζουν.

- » ὡς πέρδικαις μαζώνονται, καὶ γίνονται καπάδι,
 πᾶν εἰς τὰ Μοναστήρια, μὲ τὴν δροσιὰ τὸ βράδυ,
 » τρώγουν καὶ ξεφαντώνουσι στὰ κιόσκια τοῦ στολίζουν,
 μὲ τὸ φεγγάρι τὸ λαμπρὸ εἰς τὸ χωριὸ γυρίζουν.
 » Τότε μὲ δίκιο παραιτοῦν, μουνταῖς ταῖς πρασινάδαῖς,
 σὲ περιγιάλι κάθονται, γιालοῦ σαῖς νοστιμάδαῖς.

Ἐξωθεν τοῦ μοναστηρίου ἔκτισε πρὸ ἐνὸς ἔτους ἡ προνοητικὴ τοῦ νῦν Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Κυρίλλου χεῖρ οἰκήματα λίθινα πρὸς ἐκμίσθωσιν, παρατείνοντα τὴν πρὸς τὸ χωρίον ὁδὸν ἐξ εὐωνύμων τῶν κατιόντι· καί, ἐπειδὴ καὶ ἄλλοι τῶν ἐντοπίων τε καὶ τῶν ξένων συνοικίζονται βαθμηδὸν ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ, φαίνεται ὅτι, μετ' ὀλίγα ἔτη, πᾶσα ἡ ὁδὸς αὕτη θέλει περιστοιχισθῇ ὑπὸ σειρᾶς οἰκημάτων, μεταξὺ ὧν τῶν ὁποίων ἡ γραφικὴ τῶν κυπαρίσσων δενδροστοιχία θέλει ἀπολέσῃ πᾶν ὅ,τι εἶχε ζωγραφικῶς ἰδιάζον.

ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ.

Ἡ νῆσος αὕτη, παρατείνουσα ἀπ' ἄρκτου πρὸς ἀνατολὰς τε καὶ μεσημβρίαν, εἰς μῆκος τριῶν, ὡς ἔγγιστα, μιλίων, χωρίζεται τῆς Χάλκης δι' ἑξασταδίου, ἢ, κατὰ τὸν Γύλλιον, πεντασταδίου πορθμοῦ (1), καὶ κατὰ μὲν τὴν καλλιέργειαν, τὴν ὠραιότητα, καὶ τὴν πολυανθρωπίαν ἀμιλλᾶται πρὸς ἐκείνην, τὴν ὑπερβαίνει δὲ διπλασίως κατὰ τε τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ ὕψος, ὡς ἔχουσα τὸ ὑψηλότερον ὄρος ὅλων τῶν νήσων τούτων, οὗ τινος ἐλαττοῦται καὶ αὐτὸ τὸ τῆς Ἀντιγόνης, ὅθεν καὶ ὀνομάζεται κοινῶς Μεγάλον Νησί (Μπουγιούκ-ἀδά), καὶ ἐκ τούτου εἰκάζεται ὅτι αὕτη εἶνε ἡ Μεγάλη νῆσος τοῦ Πλινίου, ἔχουσα, κατὰ τὸν Γύλλιον καὶ Μελέτιον, 60 σταδίων (2 ½ λευγῶν) περιφέρειαν, καὶ ἀπέχουσα τῆς ΚΠ περὶ τὰ 17 μίλια.

Τὸ δὲ σημερινὸν ὄνομα αὐτῆς ἐμφαίνει ἀποχρώντως ὅτι, ἐπὶ Βυζαντινῶν, ὑπῆρξεν, αὕτη ἰδίως μεταξὺ τῶν λοιπῶν, ἐνδιαίτημα πριγκήπων; καὶ μάλιστα πριγκηπησῶν, ἐλομένων, ἐκόντι ἀέκοντί γε θυμῷ, τὸν ἐν αὐτῇ ἡσυχαστικὸν βίον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γραμματικὸς Λέων (2) καὶ ὁ Θεοφάνης (3) λέγουσιν ὅτι » Ἰουστίνος ὁ Κουροκαλάτης κτίζει τὴν νῆσον τὴν » Πρίγκηπον, ὃ ἦν προάστειον αὐτοῦ, κατασκευάσας καὶ ἐκεῖ καλάτιαν, συμπεραίνει οὐκ ἀπεικόντως ὁ Χάμμερ ὅτι ἀπ' αὐτοῦ παρωνομάσθη νῆσος τοῦ Πρίγκηπος. Οἱ Τούρκοι τὴν ὀνομάζουν Κχιζιλ-ἀδά (Ἐρυθρὰν νῆσον), διὰ τὸ χαλκόχρουν χρῶμα τῶν πρὸς τὸ βόρειον μάλιστα μέρος βράχων

(1) 625 βημάτων, ἢ, κατ' ἄλλους, 94 ½ toises. (2) Ἐστὶ Ε' τοῦ Ἰουστινιανοῦ.
 (3) Ἀπ.τ.

της. Ἐπὶ Καντακουζηνοῦ ἐν τούτοις ἦν, ὡς φαίνεται (1), ἀκατοίκητος.

Διαιρεῖται δὲ κατὰ μέσον αὐτῆς τὸ πλάτος διὰ βαθέος τινὸς αὐχένος, οὗ πινὸς ἐκατέρωθεν μὲν ὑψοῦνται κατὰ συνέχειαν λοφίδια, περὶ δὲ τὰ τέρματα κάμπτονται θύω ὄρμοι· καὶ τὸ μὲν πρὸς μεσημβρίαν πλευρὸν αὐτῆς περιστέφεται βράχοις, καὶ εἶνε, καθὼς καὶ τὸ τῆς Χάλκης, τὸ μᾶλλον ἀγρίωπὸν καὶ ἀκαλλιέργητον, εἰ καὶ οὐχ ἥττον τερπνὸν καὶ ζωγραφικόν· τὸ δὲ πρὸς δυσμὰς, ὑπτιώτερον μὲν, καὶ τοι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπίσης ἀπόκρημνον, ἀλλ' ὑπεῖχον μᾶλλον τῇ γεωργίᾳ.

Ἡ δὲ γῆ αὐτῆς εἶνε, τὸ πλεῖστον, χαλκοῦχος καὶ σιδηροῦχος, κατὰ μέρος δὲ τιτανώδης καὶ κουαρτσώδης, φέρουσαν πανταχοῦ ἔχνη σιδήρου, καθαροῦ τε καὶ μέλανος ὀξειδωμένου, καὶ μάλιστα πρὸς τὸ μέρος, τὸ ἀντικρύζον τῇ Χάλκῃ, δηλονότι τὸ δυτικόν, πρὸς τὰ μέταλλα τῆς ὁποίας συνείχοντο πιθανῶς ὑποβρύχια καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς, ἀνορυχθέντα καὶ ἐφ' ἡμῶν, καὶ ἐπεργασθέντα ἱκανὸν χρόνον, εἰ καὶ μετέπειτα κατελείφθησαν. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀκρωριῶν αὐτῆς, καὶ μάλιστα πρὸς ἄρκτον τῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ Μονῆς, ἀνευρίσκονται παρομοίως ἡφαίστεια προϊόντα, κισσῆρεις, σκωριώματα κλπ.

Τὸ δὲ χωρίον, κείμενον πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς νήσου, ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα πεδινῆς παραλίας, λαμβάνει ἀπὸ τινων ἐτῶν τηλικαύτην αὐξησιν, ὥστε ὅθεν εἶν' ἀπίθανον ἵνα φθάσῃ μετ' οὐ πολὺ μέχρι τῶν μοναστηρίων. Ἐχει δὲ δύο ἐκκλησίας, ὧν ἡ πρωτεύουσα, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, ἀνηγέρθη πρὸ διετίας ἐπὶ λαμπροῦ καὶ εὐρυχώρου σχεδίου, περίστροφος, ἐν μέσῳ ἐκτεταμένου περιβόλου. Ἐκτίσαν δὲ πρὸ τριῶν ἐτῶν καὶ οἱ Ἀρμενοκαθολικοὶ ἐκκλησίαν, καταπεσοῦσαν ἅμα τῇ οἰκοδομῇ, καὶ ἀναγεροθεῖσαν ἀνευ θόλου. Ἀλλ' ὅσοι ἐνθυμοῦνται τὰς Νήσους, καὶ ἰδίως τὴν Πρίγκηπον, οὐχὶ πρὸ τεσσαράκοντα καὶ τριάκοντα ἐτῶν, ἀλλὰ πρὸ δεκαπέντε μόνον, ματαίως ἤθελον ἀναζητήσῃ ἐν αὐταῖς σήμερον τὴν εὐάρεστον μοναζίαν καὶ ἡρεμίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν, φεύγοντες τὴν τύρβην καὶ τὸν θόρυβον τῆς Πόλεως, ἀνεζήτησαν καὶ ἀνεύρισκον κατ' ἔτος μεταξὺ τῆς ἀττημελήτου φύσεως καὶ τῶν ἀγρίων νησιωτικῶν θάμνων, ἀκαλλιεργήτων καθὼς ἦσαν ἀπλοῖκά καὶ ἀκαλλιέργητα καὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν εὐαρίθμων αὐτῶν κατοίκων, μόλις συμποσομένων τῷ 1816 εἰς 1200. Σήμερον ἡ Πρίγκηπος καὶ ἡ Χάλκη μετροῦσι τοὺς κατοίκους αὐτῶν κατὰ χιλιάδας, πάσης φυλῆς, παντὸς γένους, καὶ πάσης θρησκείας καὶ γλώσσης· σήμερον ὁ πολίτης, μεταβαίνων ἐπὶ πετερύγων ἀτμοῦ εἰς τὰς νήσους, ἀπαντᾷ τὴν αὐτὴν πανσπερμίαν, τὴν αὐτὴν ὀχλοδοὴν, τὴν αὐτὴν ἐθιμοταξίαν, ἣν ἀφῆκεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει, δαπάνην δὲ μόνον καὶ

(1) Ἰδὲ Καντακουζ. Δ'. λ'.

πολυτέλειαν ἀσυγκρίτως περισσοτέραν, καὶ καπνὸν, νίτρου καὶ θειαφίου τοῦ τῶν μαχχυταπίων, πνιγηρότερον· εἰς δὲ ἂν θέλῃ δὲ ἔν' ἀπολαύσῃ τὴν φύσιν, ἵνα ἀναπνεύσῃ τὸ ἄρωμα τῶν βουνῶν, ἵνα ἐφοδιάσῃ τοὺς πνεύμονάς 'του διὰ ζωῆς ἄλλου ἐνὸς ἔτους, πρέπει ἵνα φύγῃ πρὸς τὰ μετεωρότερα τῆς νήσου, καὶ ἵνα ὑπάγῃ κρυφῇ καὶ ἀγνώριστος εἰς τὸ δάσος τοῦ Χριστοῦ ἢ τοῦ Κωδωνᾶ, ὅπου μετ' ὀλίγον θέλομεν τὸν ἀκολουθήσῃ, ἀφ' οὗ περιέλθωμεν πρὸς ὀλίγον ἔτι τὸ χωρίον.

Ἐκατοστὴν τινα βημάτων προχωρῶν τις παρὰ τὴν ἀνατολικομεσημβρινὴν τῆς νήσου ἀκτὴν, ἀπαντᾷ λείψανα ἀρχαίων κτιρίων, ὧν τὰ μὲν εἶναι φαίνεται θεμέλια ἀποθηκῶν, τὰ δὲ πύργων· γνωρίζονται δὲ ὑπὸ τὸ κοινὸν ὄνομα Καμάραι, καὶ πιθανῶς ἀνῆκον εἰς τὴν ἐνταῦθα γυναικείαν ποτὲ Μονήν, ἣν ἔκτισεν, ἢ, προῦφεστῶσαν ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἰουστίνου, ἀνφοδομήσεν ἡ βασιλὶς Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία, γυνὴ Λέοντος τοῦ ἐκ τῆς Χαζάρας, καὶ μήτηρ, λεαίνης ὠμοτέρα, τοῦ δυστυχοῦς Κωνσταντίνου ΣΤ', τοῦ Πορφυρογεννήτου (1). Περιορισθεῖσα προσωρινῶς ἐν αὐτῇ, πρὶν ὑπερρισθῇ εἰς Λέσβον, ἀφ' οὗ ἐξώσθη τῷ 802 ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Γενικῶν, ἐν αὐτῇ καὶ ἐτάφη, μετακομισθεῖσα ἐκ Λέσβου. ἔχῃ δὲ ἐν αὐτῇ κατακλείσῃ πρὸ πέντε ἐτῶν αὐτὴ τὴν ἐγγόνην 'της Εὐφροσύνην, θυγατέρα τοῦ τυφλωθέντος υἱοῦ 'της, ἣν, ἀποκεκαρμένην ἤδη εἰς μοναχὴν, ἐνυμφεύθη μετὰ εἰκοσιεπτὰ ἔτη Μιχαὴλ ὁ Τραυλός, θέλων ἵνα νομιμοποιήσῃ τρόπον τινα διὰ τοῦ συνοικεσίου τούτου τὴν ἀρπαγὴν 'του. Ἄλλ' ὁ προγονὸς αὐτῆς Θεόφιλος, διαδεχόμενος τὸν αὐτοῦ πατέρα μετὰ πενταετίαν, ἀπῆλασεν αὐτὴν αὖθις τῶν βασιλείων καὶ ἀπέπεμψεν εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς μετάνοιαν, μηδὲν ἀπωναμένην τῶν ὀρκων, οὓς ὑπὲρ αὐτῆς ὁ Μιχαὴλ τὴν τε Σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον ὥρκισεν ἔτι ζῶν.

Ἐν αὐτῇ κατέκλεισε τῷ 1041 καὶ Μιχαὴλ ὁ Καλαφάτης τὴν θετὴν αὐτοῦ μητέρα Ζωὴν, τὴν θυγατέρα Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ῥωμανοῦ, καὶ σύζυγον, πρῶτον μὲν Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροῦ, δεύτερον δὲ Μιχαὴλ τοῦ Παφλαγόνος.

Ἐν αὐτῇ περιώρισθη ὡσαύτως τῷ 1072 (:) καὶ ἡ Κουροπαλάτισσα Ἄννα ἡ Δαλασσηνὴ, ἡ τῶν Κομνηνῶν μήτηρ, ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Δούκα τοῦ Παραπινάκη.

Οὐ πολὺ δὲ προσωτέρω τῶν ἐρειπίων τούτων, εἰς τὸ ἀνατολικὸν τῆς ἐνταῦθα κοιλάδος πέρας, μικρὸν ὑπὲρ τὸν αἰγιαλόν, κεῖται τὸ μονήδριον τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἐκκλησία πρότερον ἐνοριακὴ τοῦ ἐνταῦθα κειμένου ποτὲ χωρίου Καρύα, σωζομένου, οὐ μόνον ἐπὶ Γυλλίου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Μελετίου ἔτι τοῦ Ἀθηνῶν.

(1) Ἴδε σελ. 206 τοῦ Α' Μέρους.

Πλησίον πάνυ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ μονηδρίου τούτου, ἀνέγνω, λέγει, ὁ Τιμόνης μέγα μέρος τῆς ὑπὸ τοῦ Σιστίνη ἀναφεραμένης ἐπιγραφῆς, ἣν ἀπ' αὐτοῦ ἀντιγράφομεν ἀπαράλλακτον:

ΙΑΚΙΥΕ	ΘΕ
ΟΦΙΛΟΣ	ΠΙC
ΤΟC=ΟC	ΕΝ
ΦΡΑCΙΟΝ	ΤΡ=
ΟΑΔΕΟC	
ΟΚΤΩΒΡCΙΓC	
ΗΒΙΝΑCΗ	

Μεταξὺ δὲ τοῦ μονηδρίου τούτου καὶ τοῦ χωρίου, ἐκεῖ ὅπου πρὸ εἰκοσαετίας εἶχεν ἀνορυχθῆν', ὡς προείπομεν, μεταλλεῖον σιδήρου, φαίνονται τὰ ἴχνη ἑνὸς τῶν ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης ἐκ' ἐνδεχομένοις ἀνεγερθέντων τριῶν πύργων ὑπὸ τοῦ, περιφήμου ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ, διὰ τε τὴν πρηνερίαν καὶ τὰ παθήματά του, Δουκὸς Ἀλεξίου τοῦ Ἀποκαύκου. Τῶν δὲ λοιπῶν δύο πύργων τὰ εἰρεῖπια σώζονται, τὰ μὲν ἐν τῷ πρὸς βορρᾶν παραλίῳ τῆς νήσου μετώπῳ, Πύργος ἄχρι τῆς σήμερον ὑπὸ τῶν ἐγκατοίκων καλούμενα, ἅπερ ὁμως εἰς μάτην ἀνεζήτησε, λέγει, ὁ Τιμόνης· τὰ δὲ, πρὸς τὸ λεγόμενον Κάτω Πηγάδιον, ἅπερ ὁ συγγραφεὺς οὗτος, καὶ τοι λεπτομερῶς περιγράφας, ἠπόρησε πῶς ἔτι ἐξηγήσῃ καὶ συνετέρανεν ὅτι ἦσαν ὑδροδοχεῖον, προμηθεύον τὸ ὕδωρ εἰς τὸ καλούμενον Λουτρὸν, τοῦ ὁποίου διατηρεῖται μέχρι σήμερον τὸ ὄνομα.

Ὑπερθεν τοῦ χωρίου τούτου ἐξέχει εἰς μικρὸν ὕψωμα ὁ προειρημένος αὐχὴν τῆς νήσου, συστελλόμενος εἰς κοιλάδα, περικλειομένην ὑπὸ δύο κορυφῶν, καὶ χωρίζουσιν, ὡς προεῖρηται, μέσσην τὴν νῆσον, ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς.

Ἐπὶ δὲ τοῦ πρὸς βορρᾶν ὑπερτείνοντος τὴν κοιλάδα ταύτην λόφου, περισκιαζομένου τερπνῶς ὑπὸ δάσους πεύκων τε καὶ ἀρκεσίων, κεῖται τὸ δεύτερον τῶν ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης μοναστηρίων, τὸ (τῆς Μεταμόρφωσεως) τοῦ Χριστοῦ, ἀνακαινισθὲν, κατὰ τὸ σωζόμενον σιγγίλιον, περὶ τὸ 1597, ἐπὶ τοῦ τότε ἐπιτηρητοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, Μελετίου Ἀλεξανδρείας τοῦ Πηγά.

Ἐν τῷ ναῷ τοῦ μοναστηρίου τούτου τέθαπται ὁ ἐφ' ἡμῶν Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης, Χρύσανθος ὁ ἀπὸ Σεβρῶν, πατριαρχεύσας ἀπὸ τοῦ 1824 μέχρι τοῦ 1826, καὶ ἀποθανὼν τῇ 10 Σεπτεμβρίου τοῦ 1834 ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ, ὅπου διήγαγε τὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη. Ἐπιγέγραπται δὲ τῷ τάφῳ αὐτοῦ, ἐγχαραχθὲν κατὰ παραγγελίαν τοῦ ἐκ ζῶντος, τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα, ποιηθὲν ποτε ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Εὐγενίου.

» Ἡσθ' ὄθεν; ἐκ γῆς. Νῦν δ' αὖ; ἐς γῆν ᾧδ' ἐπανήλθεν·
εἴτ' ἐπαναστρέψας, λήψομαι ἦν ἔλιπον.

» Καὶ δὴ οὐ βροτὸς, ἀλλ' ἐξῆς ἔσσι' ἀμβροτος αἶν,
εὖτε Θεὸς καλέσῃ, γῆς ἀπαιρόμενος.

» Πεύθει, ὃς γενόμην; Σαυτῷ τί τόδ' ἄρα μελήσει;
ὥς σύ τε τοῖος ἔσῃ, τουτὶ μέλημ' ἐχέμεν «.

Ἄλλ' ἵνα μὴ πάντῃ νώνυμος κῆται ὁ Πατριάρχης οὗτος, ὁ μακαρίτης διδάσκαλος Ἀβράμιος ὁ Ὀμηρόλης προσεπέγραψε τοῖς ἀνωτέρω στίχοις καὶ τοὺς ἐξῆς δύο:

» Χρύσανθος οὗτος Πατριάρχης, ζῶν ἔτι,

» Ὃς ἦν ξυνείρας ταῦτα, ὃν κεῖθει τάφος «.

Τὸ δὲ τρίτον τῶν τῆς νήσου μοναστηρίων ἱδρυται ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τῶν πρὸς νότον αὐτῆς βουνῶν, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, καὶ ἐπιλεγόμενον τοῦ Κωδωνᾶ, ἀφιερωμένον δὲ, ὡς Μετόχιον, τῇ ἐν Πελοποννήσῳ Μονῇ τῆς Ἀγίας Λαύρας. Εἰς τὸν ναὸν τοῦ μοναστηρίου τούτου μεταφέρονται ἀνέκαθεν οἱ φρενοβλαβεῖς πρὸς θεραπείαν, καὶ ἡ φράσις » Εἶνε διὰ τὸν Κωδωνᾶ « ἀναλογεῖ παρὰ τοῖς ἐνταῦθα σήμερον χριστιανοῖς πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων ἐκείνην: » Πλεύσαις εἰς Ἀντίκυρραν «, ὃν τρόπον καὶ παρ' ἡμῖν ἐν Ἑλλάδι πεπαραιμῆσται ὁ ἐν Τήνῃ τῆς Θεοτόκου ναὸς, καὶ τοῖς ἐν Πελοποννήσῳ ὁ Ταξιάρχης, καὶ ἄλλοις ἄλλοι τῶν Ἀγίων, ὡς ἐκάστοις ἐτύχε φήμης καὶ παραδόσεως.

Ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ὄρους τούτου ἡ θία εἶν' ἐπίσης ἐκτεταμένη, καθὼς καὶ ἡ ἀπὸ τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἀλλ' ἐντεῦθεν δύναται τις ἵνα κατοπτρεύσῃ, ὡς μᾶλλον πλησιεστέραν, τὴν παραλίαν τῆς Βιθυνίας, καὶ ἵνα διακρίνῃ τοῦ τε Ἀννίβα τὸν τύμβον, καὶ τὸ προάστειον τοῦ Βελισαρίου, καὶ τῶν Πηλοπυθίων τὰς αὐτοφύεις Θέρμας, καὶ ἵνα καταμετρήσῃ τὰς, εἰς σειράν σχεδὸν ἀδιάκοπον, πλεούσας πρὸς τὴν ΚΠ ἢ τὰνάπαλιν ὀλκᾶδας (τσεκτιρμέ), καὶ μετακομιζούσας, μυρμηκῶν δίκην, πρὸς τὴν αἰθίαν ταύτην κατὰναλώτριαν τὰ προϊόντα μυρίων μυριάδων ἀγρῶν καὶ χειρῶν καὶ ἵνα ἀκούσῃ τὸν μονότονον ἦχον τῶν αὐλῶν καὶ κυμβάλων, διὰ τῶν ὁποίων συνειθίζουσιν οἱ ἐνταῦθα ναῦται ἵνα παρηγορῶσι τὸν πλοῦν, ὅταν ἔχῃσι τὸν ἄνεμον ἐξ οὐρίας καὶ ἵνα μειδιάσῃ πρὸς τὰς τῶν δελφίνων ἀγέλας, παραπεμπόντων τὰς ναῦς, καὶ ἀναδυομένων καὶ καταδυομένων περὶ αὐτάς, καθὼς περὶ τὴν Ἀμφιτρίτην οἱ Τρίτωνες καὶ, λησμονῶν τὸ παρὸν, ἵνα βυθισθῇ ἐν ἐκστάσει εἰς τὸ παρελθόν, ἢ τὸ μέλλον, καὶ ἵνα φαντασθῇ, εἴτε τῶν Περσῶν, εἴτε τῶν Γραικορωμαίων, εἴτε τῶν Σταυροφόρων, εἴτε τῶν Τούρκων θέλει τὰ στίφη, ἀποκρύπτοντα τὰς ἀπέναντι πεδιάδας, καὶ ἵνα ἀναπολήσῃ κατὰ διάνοιαν τὰς μεταβολὰς, ὅσαι ἐδραματουργήθησαν ἐπὶ τῆς ὑπεύρου ταύτης, τὰς δυναστείας, ὅσαι διεδέχθη-

σαν ἀλλήλας, τὰ ἔθνη, ὅσα ἀντετάχθησαν ἐπ' αὐτῆς ἐν κατὰ τοῦ ἄλλου, τῶν ὁποίων μόλις σήμερον ἔμειναν τὰ ὄνόματα, καί, ταπεινούμενος ἐνώπιον τοῦ μόνου ἀναλλοιώτου καὶ αἰωνίου ὄντος, 'να ἐρωτήσῃ αὐτὸς ἑαυτὸν: τί ἔπραξεν ὑπὲρ τῶν ὁμοίων 'του ἐν τῷ βίῳ τούτῳ; Τὰς σκέψεις ταύτας, τὰς ὁποίας ἄλλως τε προκαλεῖ καὶ τοῦ τόπου ἡ ἱερότης, οὐδὲν ἐνταῦθα θέλει 'τοῦ διακάψῃ, παρὰ τὸν συρίζοντα ἄνεμον, ἐπὶ τῶν πτερύγων τοῦ ὁποίου δύναται καὶ 'να παραπέμψῃ μέχρι τῶν ἀπωτάτω χωρῶν καὶ τι προσφιλὲς ὄνομα, εἰς 'τοῦ ἐπέλθῃ εἰς τὴν μνήμην.

Εἰς τὴν νῆσον τοῦ Πρίγκηπος, ἔρημον τότε οὖσαν, ἐστάλη, τῷ 350 μ. Χ., ἐξόριστος ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίου, καὶ διέμεινεν ἔτος ἐν, ὁ ἱερός 'Επίσκοπος τῆς Μεγάλης 'Αρμενίας, Νερσῆς ὁ Α', ὁ παρὰ τοῖς 'Αρμενίοις, καὶ τοι παραχαράξας τὸ ἀκίβδηλον νόμισμα τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ ἀνδρός, ἐπονομαζόμενος Μέντζ (Μέγας), σταλὲς μὲν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τοῦτον ὑπὸ 'Αρσάκου τοῦ Γ', βασιλέως τῶν 'Αρμενίων, πρέσβυς μετὰ δέκα ἄλλων ἀρχόντων τῆς 'Αρμενίας πρὸς ἀνανέωσιν τῆς παλαιᾶς μεταξὺ τῶν δύο ἐπικρατειῶν συμμαχίας, ὑποπεσὼν δὲ εἰς τὴν ὁργὴν αὐτοῦ διὰ τὸ κατὰ τοῦ 'Αρείου ὀρθόδοξον αὐτοῦ φρόνημα.

Κατέναντι τῆς Μονῆς τοῦ 'Αγίου Νικολάου παρατέταται, πρὸς τὸ ἀνατολικομνηστρινὸν τῆς νήσου πλευρὸν, ἡ μικρὰ καὶ ἀκατοίκητος νησίς

ΑΝΤΙΡΟΒΙΘΟΣ,

διειργομένη αὐτῆς μικρῷ (ἐνὸς μόλις μιλίου) πόρῳ. Τὸ ὄνομα τῆς νησίδος ταύτης εἶνε παραγραμματοπισμὸς τοῦ ἀρχαίου Τερρέβινθος, εἰ καὶ ὁ Πλίνιος ἀναφέρει πού (1) καὶ νῆσον 'Ερεβινθώδη. Τουρκιστὶ δὲ καλεῖται Σεδέφ-άδὰ (νῆσος ἀγριοπηγάνου), διότι βρῖθαι τοῦ φυτοῦ τούτου.

Πρὸς τὸ δυτικὸν δὲ μέρος αὐτῆς φαίνονται ἐπὶ τινος παραλίου ἐπιπέδου τὰ εἰσείπια τῆς Μονῆς, ἣν εἶχεν οἰκοδομήσῃ ἐπ' αὐτῆς ὁ ἐπὶ Μανουὴλ καὶ 'Αλεξίου ἢ 'Ανδρονίκου τῶν Κομνηνῶν πατριαρχεύσας Θεοδόσιος ὁ Βορραδειώτης, ὃς τις, ἐξωσθεὶς τῷ 1184, διότι 'δὲν ἐπέτρεπε τὸν ἀθέμιτον γάμον τοῦ υἱοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀνεχώρησεν εἰς αὐτὴν, ἐν ἣ καὶ ἐτάφη ἀποθανών.

Εἰς αὐτὴν ἐξωρίσθη, καθαιρεθεὶς τοῦ θρόνου, μετὰ πολλὰς καχώσεις, ὃς ὑπέστη κατακλεισθεὶς ἐν τῷ τοῦ Κοπρωνύμου τάφῳ, κατὰ διαταγὴν τοῦ Καίσαρος Βάρδα, ὁ Πατριάρχης 'Ιγνάτιος ὁ τοῦ Ραγγαδὲ, ὃς τις εἶχε συστήσῃ καὶ ἐν αὐτῇ, καθὰ καὶ ἐν τῇ Νεάνδρῳ καὶ Πλάτῃ, ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια (2).

'Η νησίς αὕτη 'δὲν εἶχεν ἄχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἄλλους κατοί-

(1) Plin. Hist. Nat. 5. ex tr. (2) 'Ιδὲ προσηγόμενον.

κους παρὰ τοὺς γεωρῦχους δασύποδας (κουνέλια)· ἀλλ' ὁ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς τοῦ νῦν αὐτοκρατοροῦντος Σουλτάνου, Φετῆ-Ἀχμέδ-πασσᾶς, ἐφύτευσεν ἐν αὐτῇ πρό τινων ἐτῶν πλῆθος ἐλαιῶν καὶ ἀμπέλων καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων, καὶ μέρος αὐτῆς μετέβαλεν εἰς λαχανοκήπους, ὅπου, διὰ τὸ εὐδείελον, καλλιεργοῦνται τὰ πρόφαντα τῶν λαχανικῶν, καὶ μάλιστα αἱ κινάραι. Ὡκοδομήσατο δὲ καὶ ἐνηδότηριον, ὅπερ, θανόντος αὐτοῦ πρό δύο ἐτῶν, ἤρχισε ἔν' ἀπανθῇ, καθὼς ὅλα τὰ ὁμοειδῆ αὐτῷ διαιτήματα.

Πρὸς τὸ μεσημβρινοδυτικὸν δὲ τῆς Πρίγκηπος ἄκρον παράκειται ἡ ἑτέρα νησίς

ΝΕΙΑΝΔΡΟΣ ἢ ΝΕΑΝΔΡΟΣ,

ἐπέχουσα πρὸς αὐτὴν, ὡς μικρὰ μεγάλους εἰκάσαι, τὴν αὐτὴν, ἣν πρὸς τὴν Ἰταλίαν ἢ Σικελίαν θέσιν.

Καλεῖται δὲ Τουρκιστὶ Ταφσανλῦ (Λαγοῦσα), καὶ ἐν τῇ ὑπὸ Νικητα τοῦ Παφλαγόνος συντεταγμένη βιογραφίᾳ τοῦ ἐν Ἀγίοις Ἰγνατίου τοῦ ΚΠ Πατριάρχου γράφεται Ὑατρος, συναριθμουμένη μετὰ τῆς Πλάτης καὶ Τερεβίνθου, ἐν αἷς ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης οὗτος ὠκοδομήσατο ἐκκλησίαν καὶ μοναστήρια (1).

Συγγέεται δὲ πρὸς ἑτέραν νησίδα, τὴν τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου, «καθ' ἣν ὁ Ἀκρίτας ἐγγειτονεῖ», κατὰ τὴν Χρονογραφίαν τοῦ Πορφυρογεννήτου (2), ὅπου ἐξωρίσθη ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Ἀμορρραίου ὁ Πατριάρχης Μεθόδιος. Ἡ νησίς αὕτη τοῦ Ἀγ. Ἀνδρέου, μία τῶν περὶ τὸ στόμιον τοῦ Ἀστακηνοῦ ἢ τοῦ τῆς Νικομηδείας κόλπου, ἀπέχει ἐννέα ἢ δέκα μίλια πρὸς ἀνατολὰς ἡμερινὰς τῆς Πρίγκηπος, διειργομένης τετρασταδίων πόρῳ τῆς στερεᾶς. Μικρὸν δὲ ἐπέκεινα αὐτῆς εἶνε τὸ ἀκρωτήριον ὁ Ἀκρίτας, ἀπέχον, κατὰ τὸν Μένιππον, 60 σταδίους τῆς Χαλκηδόνος. Κατωχύρωται δὲ πάντοθεν ὑψηλοῖς καὶ ἀποκρήμνοις βράχοις, πλὴν τοῦ πρὸς ἀνατολὰς αὐτῆς κλίτους, ὅπου ἐπὶ Γυλλίου ἦτον καὶ μοναστήριον.

Καὶ ἤδη ἀπεκδέχονται ἡμᾶς δύο ἄλλαι ἐρημόνησοι,

ΟΞΕΙΑ καὶ ΠΛΑΤΗ ἢ ΠΛΑΤΥΣ (Γιασῦ - ἁδᾶ),

κείμεναι 1 ὥραν μακρὰν τῆς ΚΠ πρὸς τὸ δυτικοδόρειον τῆς Πρώτης καὶ Ἀντιγόνης, καὶ ἐνθυμίζουσαι, διὰ τὸ ἀπότομον καὶ πάσης τερπνότητος ἁμοιβὴν αὐτῶν σχῆμα, τοὺς βράχους τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους. Ἐχρησίμευσον δὲ ἀμφοτέραι ὡς ἐνδαιτήματα μοναχῶν, ἢ ὡς τόπος ὑπερορίας τῶν ἐπικινδύνων πολιτικῶν ἐνόχων.

(1) Ἰδε προσωτέρω. (2) Κωνσταντ. Πορφυρογενν. Χρονογρ. Β', γ'.

Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην αὐτῶν, φερωνύμως ἀποκαλουμένην ἑκπαλαί Ὁξεΐαν διὰ τὸ κωνοειδὲς σχῆμα τοῦ εἰς κορυφὴν συνηγμένου αὐτῆς λόφου, ὑπερέχοντος πάντας τῆς ΚΠ τοὺς λόφους, μετρομένους κατὰ κάθετον, πάντοθεν δὲ ἀπότομον καὶ κρημνώδη, ὑπῆρχε μονήδριον καὶ ναὸς Μιχαὴλ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, τὰ ἐρείπια τῶν ὁποίων, καθὼς καὶ δύο κινστήρνας, σώζονται μέχρι τοῦδε εἰς τὸ παράλιον τοῦ λιμενίσκου, τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τῆς νήσου. Ἀναφέρεται δὲ ἐν αὐτῇ καὶ εὐκτήριος οἶκος Ἀναστασίου τοῦ Πατριάρχου (:), χρησιμεύων καὶ ὡς ὀρφανοτροφεῖον, ἢ μᾶλλον σωφρονιστήριον τῶν ἀνεγγύων καὶ φερεοίκων παίδων, οἵτινες, καὶ τότε πάντως καθὼς καὶ τῶρα, ἐπλημμύρουν τὰς τῶν μεγαλοπόλεων ἀγυιάς (1).

Ἐγούμενος δὲ αὐτῆς ἐχρημάτισεν ὁ ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀναχθεὶς θρόνον Μιχαὴλ ὁ, ἀπ' αὐτῆς ἐπονομασθεὶς, Ὁξεΐτης, ἀνὴρ θαυμαζόμενος μὲν διὰ τὸν ἀσκητικὸν αὐτοῦ βίον καὶ τὰς ἄλλας 'του ἀρετάς, πρὸς διεύθυνσιν ὁμῶς ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων δυσκολώτερος, ὡς φερωνύμως δριμύτερος τοῦ δέοντος καὶ τὸν τρόπον διμπαρίας καὶ στρυφνός. Ὅθεν καὶ, παραιτησάμενος μετὰ τριετίαν, ἐπανῆλθεν ἐν ἄκρᾳ ταπεινώσει εἰς τὴν ἀθόρυβον ταύτην νήσον, καὶ ἀνευρὼν ἐν αὐτῇ τὴν προτέραν αὐτοῦ ἡσυχίαν, ἐν αὐτῇ καὶ τὸν θνητὸν αὐτοῦ διεξεπεραίωσε βίον.

Ἐν τῇ Ὁξεΐᾳ νήσῳ ἐφρουρεῖτο, πρὶν ἀκροτομηθῇ, καὶ ὁ Γήδων ἐκείνος, ὁ, ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Θεοφίλου, » ἀπὸ τοῦ Δυρβάχίου παραγενόμενος, ἐπίληπτος ἄνθρωπος καὶ τὰς φρένας οὐ πᾶνυ καθεστηκώς, κατὰ » τὸν Παφλαγὸνα Νικήταν (2), κληρικὸν δὲ περικείμενος σχῆμα, καὶ παῖδα » ἑαυτὸν τῆς βασιλίσσης Θεοδώρας ἐξ ἀνδρὸς ἐτέρου ληρῶν, ᾧ οἱ πολλοὶ » τοῦ δήμου, ὡς βασιλεύειν μέλλοντι, προσεῖχον ». Ὁ δὲ Βάρδας, ὡς συνωμότην αὐτοῦ τὸν Ἰγνάτιον, καθοσιώσεως γραψάμενος γραφὴν, Γηβοδασίλευτον ἐναντι τοῦ βασιλέως διελοιδορεῖτο.

Εἰς τὴν Ὁξεΐαν περιωρίσθη ὑπὸ τοῦ Βοτανειάτου καὶ ὁ εὐνοῦχος Λογοθέτης Νικηφορίτης, ὁ ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παραπινάκη, καὶ ἐκεῖ τυφλωθεὶς ὑπὸ τοῦ Στραβορωμανοῦ, σταλέντος πρὸς στρέβλωσιν αὐτοῦ, ἵνα μαρτυρήσῃ τοὺς θησαυροὺς 'του, ἐπλήρωσεν οὕτω τὰ δεινὰ, ὅσα ἐπὶ τῆς παντοδυναμίας 'του ὑπέστη ἡ αὐτοκρατορία, πωλοῦντος τὸν μέδιμνον τοῦ σίτου παρὰ πινάκιον.

Ὁ λιμὴν τῆς νησίδος ταύτης, βλέπων πρὸς ἀνατολὰς, εἶχε καὶ προκυμαίαν, τῆς ὁποίας διακρίνονται ἀκόμη, καὶ τοὶ διεσπαρμένα, τὰ λείψανα. Εἶχε δὲ ἐπὶ Γυλλίου καὶ ἄλλων παλαιῶν χτιρίων ἐρείπια, καὶ ἦτον κατὰφυτος δάφναις καὶ ἄλλοις ἀγρίοις καὶ ἀνθοφόροις θάμνοις. Τὰ δὲ ὄστρεα

(1) Ἴδε σελ. 463 τοῦ Α' Μέρους. (2) Ἐν βίῳ Ἰγνατίου τοῦ Πατριάρχου.

αὐτῆς, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ συγγραφέως τούτου, εἶνε τὰ νοστιμώτερα καὶ τροφिमώτερα τῶν περὶ τὴν ΚΠ ἀλιευομένων.

Εἰς δὲ τὴν δευτέραν νῆσον, ἥτις, ὡς χθαμαλωτέρα καὶ, κατὰ παράθεσιν μάλιστα ὡς πρὸς τὴν ἐτέραν, ἐντελῶς ὁμαλῇ, ἐπαληθεύει τὸ ὄνομα τῆς, φαίνονται μέχρι τοῦδε, ἐν μέσῳ τοῦ νησιδίου, αἱ κατάγειοι φυλακαί, διηρημέναι εἰς ἕξ θολωτὰ δωμάτια, ὅπου κατεκλείοντο οἱ ἐπισημότεροι τῶν στασιαστῶν καὶ ὑπόπτων, οἷον ὁ Πατρίκιος Βασίλειος, ὁ υἱὸς τοῦ Ῥωμανοῦ τοῦ Σκληροῦ, ὁ Μάγιστρος Προυσιάνος, ὁ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Βουλγαροκτόνου, ὁ Πατρίκιος καὶ Ἀνθύπατος Κωνσταντίνος Δαλασσηνός, ὁ πατὴρ τῆς περιφήμου βασιλίσσης Εὐδοκίας τῆς Μακρεμβολετισσῆς, συζύγου τῶν Αὐτοκρατόρων Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένης, δυσαρεστηθεὶς διὰ τὴν τοῦ Παφλαγόνος Μιχαὴλ ἀναγόρευσιν κλπ. κλπ.

» Πλάτη μὲν οὖν καὶ Ὑάτρος καὶ Τερέβινθος, αἱ Πριγκήπειοι προσαγορευόμεναι νῆσοι, ταῖς ἐκείνου (τοῦ Πατριάρχου Ἰγνατίου) προνοίαις » οἰακίζόμεναι, εἰς ἐκκλησίας Κυρίου καὶ εὐαγεῖς καθίσταντο Μονάς «.

» Μέσον δὲ Πλατείας τῆς νήσου ναὸς τοῖς Τεσσαράκοντα Μάρτυσιν ἐνί- » δρυτο· αὐτοῦ δὲ ἐχόμενα τῆς Θεομήτορος εὐκτήριον. Τούτου τὴν τρά- » πεζαν τὸ μαιφονώτατον τῶν Σκυθῶν ἔθνος, οἱ καλούμενοι Ῥῶς, διὰ » τοῦ Εὐξείνου Πόντου προσκεχωρηκότες τῷ Στενῷ (1), καὶ πάντα μὲν » χωρία καὶ μοναστήρια διηρπακότες, ἐτι δὲ καὶ τῶν τοῦ Βυζαντίου περιοικί- » δων καταδραμόντες νησιδίων, κατέβαλον εἰς γῆν, κατακόφαντες καὶ εἰκο- » σιδύω ὑπηρέτας τοῦ Πατριάρχου. Ὁ δὲ Ἰγνάτιος, ἐν αὐτῇ μετὰ τὴν ἀπό » τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐξωσιν περιορισθεὶς, ἐνεθρόκισεν αὐθις. Τοῦτο » μέγα τι καὶ δεινὸν τόλμημα ὁ Φώτιος ἡγησάμενος, πατριαρχεύων τὸ » πνηκαῦτα, καὶ τῇ κατ' αὐτὸν ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς κρατούσι κοινωσάμε- » νος, ἀπέστειλεν εἰς τὴν νῆσον τὸν Κυζίκου Ἀμφιλόχιον καὶ τῶν Πα- » τρῶν Θεόδωρον, τοὺς Μητροπολίτας, καὶ Παντολέοντα μετ' αὐτῶν τὸν » Συγκλητικόν, τὸν ἐπικαλούμενον Βάθρον, καὶ τὸ ἱερόν ἐκεῖνο τραπέζιον » βεβήλων χερσὶ καθελῶν, ἐνετείλατο πρὸς τῷ αἰγιαλῷ τῆς θαλάσσης » καταγαγεῖν, καὶ τεσσαράκοντα πλύσεις δοῦναι, καὶ οὕτως ἀναγαγεῖν » καὶ καθιδρῦσαι (2) «.

Εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ἀκατοίκητον οὖσαν καὶ τότε, ἐκκομισθεὶς ἐτάφη εἰς αἰῶς, κατὰ τὸν Παχυμέρη (3), ὁ ἀρχιδιάκονος Κωνσταντίνος ὁ Μελιτινιώτης, ἐν φυλακῇ τέως κρατούμενος, ὡς ὁμόφρων τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Βέκκου, κατ' ἰδίαν του αἵτησιν, τοῦτο καὶ μόνον ἀξιώσαντος πρὸς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου.

(1) Ἐπὶ Θιοφίλου ἡ Μιχαήλ. (2) Νικήτ. ἐν Βίῳ Ἰγνατίου τοῦ Πατριάρχου. (3) Παχυμ. Γ', κγ'.

Πρὸς τὸ κατ' ἀνατολὰς μέρος τῆς ἐρημονήσου ταύτης ὑπάρχει, καθὰ καὶ ἐν τῇ Ὀξειᾷ, χειροποίητος λιμενίσκος, ἔχων προεξεχούσας δύο μικρὰς προκυμαίας, καὶ περὶ αὐτὸν διακρίνονται τὰ ἐρείπια ὀχυρώματος, ὅπου διέμενον οἱ φρουρεῦντες τοὺς ἐν αὐτῇ περιωρισμένους στρατιῶτας.

Ἐχει δὲ καὶ φρέαρ ποτίμου ὕδατος, καὶ μίαν κινστέρναν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ποτίζονται αἱ μορεαί, αἱ φυτευθεῖσαι οὐκ πρό πολλῶν ἐτῶν ἐπὶ τῆς μικρᾶς μὲν (150 σχεδὸν στρεμμάτων ἐκτάσεως), ἀλλ' εὐφορωτάτης πεδιάδος, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ οὐκ ἀτερπὲς ὁροπέδιον τῆς νησίδος ταύτης.

Πρὸς ἄρκτον δὲ αὐτῆς καὶ πρὸς τὴν Ὀξειαν ἦν ποτε ὠκοδομημένος ἐπὶ τῶν βράχων πύργος, πρὸς ἐνοίκησιν πάντως τῶν φρουρῶν, κατεδαφισθεὶς πρὸ τινῶν ἐτῶν, ἐπ' ἐλπίδι ἀνευρέσεως θησαυροῦ κατορωρυγμένου.

Ἐκ τοῦ ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ δὲ σωζομένου ἐπιγράμματος τοῦ Σχολαστικοῦ Ἀγαθίου φαίνεται ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου διότι τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ἐπεγέγραπτο, εἰς τὸν ἦν λάθος,

Εἰς εἰκόνα τοῦ Ἀρχαγγέλου ἐν Πλάτῃ.

- » Ἀσκοπον Ἀγγελίαν, ἀσώματον εἶδει μορφῆς,
ἃ, μέγα τολμήεις, κηρὸς ἀπεπλάσατο.
- » Ἐμπης οὐκ ἀχάριστον ἐπεὶ βροτὸς, εἰκόνα λεύσσων,
θυμὸν ἀπιθύει Κρείσσονι φαντασίῃ.
- » Οὐκέτι δ' ἄλλοπρόσαλλον ἔχει σέβας, ἀλλ', ἐν ἑαυτῷ
τὸν τύπον ἐγγράψας, ὥς παρόντα τρέμει·
- » ὄμματα δ' ὀτρύνουσι βαθὺν νόον· οἶδε δὲ τέχνη
χρώμασι πορθμεῦσαι τὴν φρενὸς ἱκεσίην (1) ε.

Ἀπὸ τῆς νησίδος ταύτης, ὅπου καταπαύομεν ἤδη τὸ δευτέρον τῆς ἐπιβολῆς ἡμῶν Μέρος, ρίψωμεν βλέμμα πρὸς τὴν περιφανῆ Μεγαλόπολιν, ἐφ' ἧς ὠρμήθημεν, καὶ πρὸς τὴν ἐπιστρέφομεν, καὶ, παραβάλλοντες τὴν πολύπονον ἡμῶν πραγματείαν πρὸς τὰς τύχας τῆς βασιλίδος πόλεως ταύτης, παρατηρήσωμεν ὅτι, καθὼς τὸ μέγα Ῥωμαϊκὸν βασίλειον, ἀρξάμενον ἀπὸ σύγκλυδος ὄχλου ἀνδρῶν τὸν ληστρικὸν καὶ ποιμενικὸν ἐλομένων βίον, ἐπικρατήσαν αἰῶνας ὅλους τῆς οἰκουμένης, ὑψωθέν, ἐπὶ τῶν Αὐγούστων καὶ Κωνσταντίνων καὶ Ἰουστινιανῶν, εἰς τὴν αὐτὴν τῆς κοσμοκρατορίας περιωπὴν, πρὸς τὴν πολλοὶ τῶν νεωτέρων κατακτητῶν ἠτένισαν, κατέπεσε νῦν ὑπὸ τὴν κορύνην τοῦ Πορθητοῦ ἐν τῇ τοῦ Ἀγίου Ῥωμανοῦ κύλῃ, οὕτω πως καὶ τὸ ἔργον ἡμῶν, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς περὶ τὸ Βουκόλιον καὶ τὸν Λύγον συνοικίας εὐαρίθμου τινὸς τυχοδιωκτῶν ὁμάδος, περιαγαγὸν ἄνω καὶ κάτω τὸν ἀνγνώστην, νῦν μὲν πρὸς τὰ χρυσώροφα δώματα τοῦ Σαραΐ-μπούρνου, νῦν δὲ περὶ τὸν οὐρανομήκη θόλον

(1) Ἰωὺς Εἰκασίην.

τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ τὸν λαβυρινθώδη δαίδαλον τοῦ Τσαρσίου, καὶ ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς τοῦ Φιλοξένου καὶ τῆς Βασιλικῆς Κινστέρνης μετεωρίσαν αὐτὸν εἰς τὰ ὕψη τῶν μινωιδῶν τοῦ Σουλεϊμανιέ καὶ Ὀσμανιέ, καὶ ξεναγῆσαν αὐτὸν περὶ τὰς κοιλάδας τοῦ Δολμά-μπαγτσέ καὶ τοῦ Βελιγρὰδ καὶ τῆς Βασιλικῆς Ἀποβάθρας, καὶ ἀπὸ τῶν σκοπιῶν τοῦ Γιούσα-δαχγῦ καὶ τοῦ Μπουργκουρλοῦ ἐπιδείξαν αὐτῷ τὰ θέλγητρα τοῦ Βοσπόρου, κατέπαυσε τέλος ἐπὶ . . . τῆς ἐρημονήσου Πλάτης! ἀπὸ τῆς ὁποίας δύναται ἤδη ἵνα ρίψῃ βλέμμα ἀτάραχον ἐπὶ τῶν τοσούτων περιπετειῶν τῆς Βασιλευούσης ταύτης, ὥστε ὅταν, ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τελευταίῳ Μέρει, τοῦ ὁποίου Κύριος οἶδεν εἶναι ἐπίδῃ ὁ τοῦ ἔργου πατὴρ τὸ τέρμα, θεωρῇ τὰς ἀναγορεύσεις τῶν Αὐτοκρατόρων ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ ἢ τῇ Ἀτρίᾳ, καὶ τὰς στέψεις αὐτῶν ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ, καὶ τοὺς διὰ τῆς Μέσης Ὀδοῦ καταγομένους θριάμβους, καὶ ἀκούῃ τοὺς κρότους καὶ τὰς ἀνευφημήσεις τῶν δῆμων, καὶ θαυμάζῃ τὴν ποικιλίαν τοσούτων στολῶν, ὀπλισμῶν καὶ ἱματισμῶν, ὅσοι, ἐν διαστήματι εἰκοσιτεσσάρων ὅλων αἰώνων διεδέχθησαν ἀλλήλους ὑπὸ τρία διάφορα θρησκευτά, ἵνα ἐνθυμῇται πάντοτε τὴν Ὀξειαν καὶ Πλάτην, εἰς τοὺς βράχους τῶν ὁποίων συνθραύονται κυλισθέντα τὰ κύματα τοῦ Βοσπόρου!

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β'. ΜΕΡΟΥΣ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'.

ΠΙΝΑΞ ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ

τῶν

Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
κατὰ τὸν Δουκάγγιον καὶ ἄλλους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Γάιος, Φλάβιος, Οὐαλέριος, Αὐρήλιος, Κλαύδιος (1))
ὁ Μέγας, υἱὸς Κωνσταντίου ἢ Κώνσταντος (Φλαβίου Οὐαλερίου), τοῦ
ἐπὶ κλην Χλωροῦ, υἱοῦ Εὐτροπίου, εὐγενοῦς τινος τῆς ἐν Μοισίᾳ Δαρδα-
νίας καὶ τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ Αὐτοκράτορος Κλαυδίου, ἀποθανόντος τῇ 25
Ιουλίου τοῦ 306, καὶ Ἑλένης (Φλαβίας Ἰουλίας), τῆς πρώτης αὐτοῦ
γυναικὸς (2), ἀποθανούσης ὁγδοηκοντούτιδος τὸν Αὐγούστον τοῦ 327,
ἐγεννήθη τῷ 272, ἢ, κατὰ τὸν Lebeau, πιθανώτερον, τῷ 274 τῇ 3 Κα-
λανδῶν Μαρτίων (27 Φεβρουαρίου)· ἐνυμφεύθη δὲ ἢ, κατ' ἄλλους, ἔσχε
παλλακευομένην αὐτῷ, ἃ μὲν τὴν Μινερβίαν, ἥς ἡ γενεαλογία ἀγνοεῖ-
ται, ἐξ ἧς ἐγέννησε τὸν Κρίσπον (Φλάβιον Ἰούλιον ἢ Οὐαλέριον), φο-
νευθέντα τῷ 326 εἰς ἡλικίαν 36 σχεδὸν ἐτῶν· καὶ 6' τὴν Φαύσταν ἢ
Θεοδώραν (Φλαβίαν Μαξιμιανὴν ἢ Μαξιμίαν), θυγατέρα (3) τοῦ αὐτο-
κράτορος Ἐρκουλίου Γαλερίου Μαξιμιανοῦ (4), ἐξ ἧς ἐγέννησε τρεῖς
υἱοὺς (5), τὸν Κωνσταντῖνον (Φλάβιον Κλαύδιον ἢ Οὐαλέριον), τὸν ἐπι-
κληθέντα Νεώτερον, φονευθέντα τῷ 340, τὸν Κωνσταντίον, καὶ τὸν Κών-
σταντα (Φλάβιον Ἰούλιον), φονευθέντα τῷ 350 ἐν Γαλλίαις, καὶ τρεῖς
θυγατέρας, τὴν Κωνσταντίναν ἢ Κωνσταντίαν, ὑπανδρευθεῖσαν, ἃ μὲν
τὸν Ἀννιβαλιανόν, βασιλέα τοῦ Πόντου, καὶ ἔπειτα τὸν Κωνσταντίον

(1) Ἐπιγραφή τις εἶδει αὐτῷ τὸ προώνυμον Μάρκος. (2) Καὶ οὐχὶ παλλακίδος, ἴδε τὸν Gibbon. (3) Κυρίως προγονήν. (4) Καὶ οὐχὶ, ὥς τινες ἐσφαλμένως ἔγραψαν, τοῦ Διο-
κλητιανοῦ, τοῦ ὁποίου ὁμοῦς ἦτον, ἀπὸ τῆς θυγατρὸς Οὐαλερίας, γυναικὸς τοῦ Μαξιμιανοῦ,
ἐγγόνῃ. (5) Κατὰ τὸν Ζώσιμον, μήτηρ αὐτῶν ἔδεν ἦτον ἡ Φαύστα, ἀλλ' ἄλλη τις, ἣν ἀ-
πέκτισεν· ἀλλ' ὁ Ζώσιμος, ἐν τοῖς περὶ Κωνσταντίνου, ὑποπτος πάντοτε.

Γάλλον, ἀδελφὸν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ· τὴν Κωνσταντίαν ἢ Κωνσταντίαν, ἀποθανοῦσαν, κατὰ τινα φήμην ἀδέσποτον, παρθένον καὶ μοναχὴν ἐν Ῥώμῃ· καὶ τὴν Ἑλένην, σύζυγόν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ. Εἶχε δὲ τρεῖς ὁμοπατέριους ἀδελφούς, τὸν Δαλμάτιον, τὸν Ἰούλιον Κωνσταντὰ ἢ Κωνσταντίον, ὑπατεύσαντα μετὰ τοῦ Ρουφίνου Ἀλβίνου τῷ 335, καὶ τὸν Ἀννιβαλιανόν, καὶ τρεῖς ὁμοπατέριαις, ἐκ Θεοδώρας τῆς Μαξιμίνου, ἀδελφᾶς, Κωνσταντίαν, τὴν συζευχθεῖσαν τὸν αὐτοκράτορα Λικίνιον, τὴν Ἀναστασίαν, συζευχθεῖσαν τὸν Καίσαρα Βασσιανόν, καὶ τὴν Εὐτροπίαν, συζευχθεῖσαν τὸν ὑπατον Νεποτιανόν (ἧς υἱὸς ἀναφέρεται Νεποτιανός). Ἀπέθανε δὲ τῇ 22 Μαΐου (11 καλανδῶν Ἰουνίων) τοῦ 337, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 64 ἢ 66 καὶ μηνῶν δέκα, ἀφ' οὗ ἐώρτασε τὴν τρίτην δεκαετηρίδα τῆς αὐτοκρατορίας του, βασιλεύσας ἔτη 30, ἢ, κατὰ τὸν Κεδρηνόν, λγ', 9 μῆνας, καὶ 28 ἢ 27 ἡμέρας, (χυρίως ἔτη 31, καὶ μῆνας 10).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (Φλάβιος Ἰούλιος ἢ Κλαύδιος ἢ Οὐαλέριος, καὶ ἀπλῶς Κωνσταντίνος Κωνσταντίος), ἐγεννήθη τῇ 6 Αὐγούστου τοῦ 317, ἐνυμφεύθη δὲ, α' τὴν ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ, ἧς ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα· β', τῇ 352, τὴν Εὐσεβίαν (Φλαβίαν Αὐρηλίαν), θυγατέρα καὶ ἀδελφὴν τῶν ὑπάτων Εὐσεβίου καὶ Ὑπατίου, σοφὴν καὶ ὡραίαν, ἀλλ' ἀρειανίζουσαν· καὶ γ', τὴν Φαυστίαν (Μαξιμian), ἐξ ἧς ἐγεννήθη μετὰ θάνατον αὐτοῦ, καταλιπόντος αὐτὴν ἐγκυον, θυγάτηρ ἢ Κωνσταντία, συζευχθεῖσα τὸν αὐτοκράτορα Γρατιανόν· τὰ δὲ περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ δῆθεν θυγατρὸς ἀναφερόμενα ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἁγίου Ζωτικῆ, τῷ ἐν τοῖς Μηναίοις (30 Δεκεμβρίου), οὐ παραδέχεται, ὡς μυθώδη, ὁ Δουκαγγίσιος. Ἀπέθανε δὲ τῷ 361, Νοεμβρίου 3 (1), εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 44, δύο μηνῶν καὶ 22 ἡμερῶν, βασιλεύσας ἔτη 24 (2), μῆνας 5, καὶ ἡμέρας 12.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ (Φλάβιος Κλαύδιος), υἱὸς τοῦ Κωνσταντίου (Φλαβίου Ἰουλίου), τρίτου υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Χλωροῦ, ἐκ Θεοδώρας τῆς τετάρτης αὐτοῦ γυναικὸς, φονευθέντος ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, κατὰ συναινέσιν, ἐὰν οὐχὶ καὶ καθ' ὑποβολὴν, τοῦ Κωνσταντίου, καὶ τῆς Βασιλίνης, εὐγενοῦς Ἑλληνίδος, τῆς δευτέρας αὐτοῦ γυναικὸς, θυγατρὸς Ἰουλιανοῦ, τοῦ ὑπατεύσαντος τῷ 322, καὶ ἀδελφῆς ἄλλου Ἰουλιανοῦ, χρηματίσαντος Κόμητος τῆς Ἀνατολῆς, ἀποθανούσης νεωτάτης ἐπὶ μόνῳ παιδί τῷ Ἰουλιανῷ, ἐγεννήθη ἐν ΚΠ τῷ 332 ἢ 331, Νοεμβρίου 6· ἐνυμφεύθη εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν, ἅμα ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Καίσαρ, τὴν Ἑλένην (Φλαβίαν Μαξιμιανὴν καὶ Κωνσταντίαν), ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκρά-

(1) Κατὰ δὲ τὸν Ἀμμ. Μαρκελλίνον, τῇ 3 Νόν. Ὀκτωβρ. (3) Καὶ οὐχὶ 44, καθὼς φέρεται ἐσφαλμένως παρὰ τῷ Μαρκελλίνῳ.

ταρος Κωνσταντίου, ἀποθανοῦσαν ἅμα ἀνηγορεύθη ὁ ἀνὴρ αὐτῆς αὐτοκράτωρ, ἐν Βιέννῃ, καὶ ταφείσαν ἐν Ῥώμῃ. Ἐφονεύθη δὲ τῇ 26 Ἰουνίου τοῦ 363, ἐν τῇ κατὰ τῶν Περσῶν ἑστρατείᾳ, εἰς ἡλικίαν 31 ἐτῶν (1), βασιλεύσας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίου, ἔτος ἐν καὶ μῆνας ἑξ.

ΙΩΒΙΑΝΟΣ (Φλάβιος), υἱὸς τοῦ Κόμητος Βαβρώνιανου, εὐγενοῦς ἐκ Παννονίας, ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τῇ 27 Ἰουνίου τοῦ 363, καὶ ἀπέθανε τῇ 17 Φεβρουαρίου (11 Καλανδῶν Μαρτίων, κατὰ τὸν Μαρκελλίνον) τοῦ 364, εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν, βασιλεύσας μῆνας 7 καὶ ἡμέρας 21. ἔχγε δὲ γυναῖκα τὴν Χαριτῶ, θυγατέρα τοῦ Λουκιλλιανοῦ, εὐγενοῦς Ῥωμαίου, μεθ' ἧς ἐγέννησε, πρὸς ἄλλοις τέκνοις, καὶ τὸν Βαβρώνιανόν, ἀποθανόντα εἰς παιδικὴν ἡλικίαν, καὶ τιμηθέντα ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, αὐτοκρατορήσαντος, Νωδελήσιμον.

ΟΥΑΛΕΝΤΙΝΙΑΝΟΣ (Φλάβιος Οὐαλέριος), υἱὸς Γρατιανοῦ, ἀσῆμου πινὸς ἐκ Παννονίας, ὅς, διὰ τε τὴν σωματικὴν αὐτοῦ βῶμην καὶ τὴν περὶ τοὺς πολέμους ἐμπειρίαν, Πρὸτῆκτωρ καὶ Τριβῦνος καὶ Κόμης τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἔπειτα τῆς Βρεττανίας προήχθη, καὶ τέλος Ὑπαρχος τοῦ Πραιτωρίου, ᾧ καὶ χαλκοῦν ἀνδριάντα θανόντι ἐψηφίσατο ἡ Σύγκλητος, κατὰ τὸν Θεμίστιον (2), ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τῇ 26 Φεβρουαρίου τοῦ 364, καὶ, ἐλθὼν εἰς ΚΠ, προσέλαβε συγχοινωνὸν τῆς αὐτοκρατορίας τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ΟΥΑΛΕΝΤΑ (Φλάβιον) τῇ 24 Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ᾧ καὶ παρὰ χωρήσας τὴν Ἀνατολήν, ἔλαβεν αὐτὸς τὴν Δύσιν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 17 Νοεμβρίου (15 καλανδῶν Δεκεμβρίων, κατὰ τὸν Κόμ. Μαρκελλίνον) τοῦ 375, εἰς ἡλικίαν 54 ἢ 55 ἐτῶν, βασιλεύσας ἔτη 12 παρ' ἡμέρας ἑκατὸν. Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ, μετακομισθὲν τῷ 377 εἰς ΚΠ, ἐτέθη, μετὰ ἑξ ἔτη, ἐπὶ Θεοδοσίου, ἐν σαρκοφάγῳ, εἰ καὶ δημῳδὸς τις φήμη ἐθρόλλησεν ἀνευρεθῆναι τὸ σῶμα αὐτοῦ τῷ 1174 ἐν τινι πολιχνίῳ τῆς Γερμανίας, ἀφ' οὗ ἐκ μὲν τῆς Σεβήρας (Οὐαλερίας), ἧ, κατὰ τὰ Χρονικά, Μαρίνης ἢ Μαριανῆς, τὸν διάδοχον αὐτοῦ αὐτοκράτορα Γρατιανόν (Φλάβιον), γεννηθέντα τῇ 18 Ἀπριλίου τοῦ 359 ἐκ δὲ τῆς Ἰουστίνας, θυγατρὸς τοῦ Ἰούστου, διοικητοῦ τοῦ Πικηνοῦ, ἣν, κατὰ τινος, μὴ χωρισθεῖς τῆς Σεβήρας, ἀλλὰ συναιέσει αὐτῆς, προσηγάγετο, μεμνηστευμένην ἢ νευμφευμένην πρότερον Μαγνηντίῳ τῷ τυράννῳ, ὃ τὸν αὐτοκράτορα Οὐαλεντιανόν τὸν νεώτερον (3), δ' τὴν Ἰούσταν, γ' τὴν Γράταν, ἀμφοτέρας

(1) Κυρίως 30 ἐτῶν, 7 μηνῶν καὶ 20 ἡμερῶν. (2) Ὁμιλία ις'. (3) Κατὰ τὸν Οὐαλέσιον (σελ. 50 τῶν εἰς τὸν Σωκράτην σχολίων, καὶ σελ. 664 τῶν εἰς Ἀμμων. τὸν Μαρκελλίνον), δύο εἰσὶν οἱ νεώτεροι Οὐαλεντινιανοί, ὁ μὲν Οὐαλεντιανοῦ τοῦ Α', ὁ δὲ τοῦ Οὐαλέντος, καὶ οὗτός ἐστιν ὁ γεννηθεὶς τῇ 16 Φεβρουαρίου τοῦ 366 ἐπὶ ὑπάτων Γρατιανοῦ καὶ Δαγαλαίρου, καὶ ὁ ἔτος ἐνικτῆθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Οὐαλέντος ὁ Προκόπιος, κατὰ τὸν Διδάκιον (Ὁμιλ. ΙΑ')· ὁ δὲ ἑτέρος, ὁ ἀνηγορευθεὶς Ἀβγουστος τῷ 374, εἰς ἡλικίαν τεσσαρῶν, ἧ, κατὰ

ἐγάμους διαμεινάσας, καὶ δ' τὴν Πλακιδίαν (Γάλλαν), σύζυγον τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου (1).

ΟΥΑΛΗΣ δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, βασιλεύσας ἔτη 14, μῆνας 4 καὶ ἡμέρας 5, ἀπέθανε πυρποληθεὶς ἐν ἀχυρῶνι τῇ 9 Αὐγούστου τοῦ 378, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 49, ἀφ' οὗ ἐκ τῆς Δομνίκας (Ἀλβας), τῆς συζύγου αὐτοῦ, θυγατρὸς τοῦ πατρικίου Πετρωνίου, δύο μὲν θυγατέρας, Ἀναστασίαν καὶ Κάρωσαν, ἀφ' ὧν παρωνομάσθησαν τὰ ἐν ΚΠ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντα δύο λουτρά, ἀμφοτέρας πεπαιδευμένας τὰ γραμματικά, τὴν δὲ ἐτέραν αὐτῶν νυμφευθεῖσαν τῷ τυράννῳ Προκοπίῳ· ἓνα δὲ υἱόν, τὸν Οὐαλεντινιανόν, τὸν ἐπικληθέντα, πρὸς διαστολὴν, Γαλάτην, ὡς γεννηθέντα τῇ 18 Ἰανουαρίου τοῦ 366 ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας, συγγερόμενον δὲ πρὸς τινῶν μετὰ τοῦ ἐτέρου Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ νεωτέρου (2).

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ (Φλάβιος) ὁ Μέγας, υἱὸς τοῦ Κόμητος Θεοδοσίου, εὐγενοῦς Ἰσπανοῦ, καὶ τῆς Θερμαντίας, φονευθέντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Οὐαλέντος, ὅταν ἐξωλόθρευε τοὺς ἔχοντας ὄνομα ἀρχόμενον ἀπὸ ΘΕΟΔ, προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Γρατιανοῦ, Δούξ ὧν ἦδη τῆς Μοισίας, κοινῶς τῆς αὐτοκρατορίας τῇ 16 ἢ 19 Ἰανουαρίου τοῦ 379 ἐν Σιρμίῳ, καὶ τῇ 24 τοῦ ἐπομένου Νοεμβρίου, σκορπίσας ἤδη καὶ ἀφανίσας τοὺς Σκύθας, εἰσῆλθεν εἰς ΚΠ ὑπὸ τοῦτο τὸ ὄνομα, λαβὼν εἰς τὸ μέρος αὐτοῦ τὴν Ἀνατολήν. Ἀπέθανε δὲ ἐν Μεδιολάνῳ τῇ 16 Ἰανουαρίου τοῦ 395, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 50 ἢ 60 ἢ 65 (διότι τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως αὐτοῦ εἶνε ἀγνώστον), βασιλεύσας ἔτη 16 ἢ 17. Ἔσχε δὲ δύο γυναῖκας, τὴν μὲν πρὶν αὐτοκρατορήσει, Φλακίλλαν ἢ Πλακίλλαν (3) Αἰλίαν, εὐγενὴ Ἰσπανὴν, θυγατέρα Ἀντωνίου τοῦ ὑπατεύσαντος τῷ 382, ἣτις καὶ ἀναφέρεται, διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ εὐσέβειάν τῆς, ὡς ἀγία ἐν τοῖς Μηναιοῖς τῇ 14 Σεπτεμβρίου, ὅτε καὶ ἀπέθανε τῷ 385. Ταύτης τὸν ἀνδριάντα καταβαλόντες οἱ Ἀντιοχεῖς, εἰς ὄργην ἀνήκεστον ἐξέφλεξαν τὸν Θεοδοσίον. Ἐκ ταύτης ἐγέννησε δύο υἱούς, τὸν Ἀρχάδιον καὶ (τῇ 6 Ἰδῶν Σεπτεμβρίου τοῦ 384) τὸν Ὀνώριον, ἀποθανόντα τῷ 423 ἐν Ραβέννῃ, καὶ μίαν θυ-

τὸν Ζώσιμον, μόλις πάντε ἐτῶν, καὶ ἐπομένως μὴ γεννηθεὶς τῷ 366, εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ, ἀναγορευθεὶς τῷ αὐτῷ ἔτει τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ εἰκοσαετὴς περίπου (= κομῆ παῖς, κατὰ τὸν Ἱερώνυμον), φονευθεὶς ἐν Βιέννῃ. (1) Ὁ Κωδινὸς ἀναφέρει καὶ ἑλλην τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ θυγατέρα, Ἰουλιανήν, τὴν κτίσασαν τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πολυεύκτου. Ἀλλ' ὁ Δουκῆγιος νομίζει τοῦτο ἀπίθανον, ὡς ὑπὸ μηδενὸς ἄλλου ἀναφερόμενον. Οὐμὴν ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἐπίγραμμα, τὸ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Εὐφημίας, τὸν ἐν τοῖς Ὀλυμπίῳ, 8 προεβιθέμεθα ἐν σελ. 384 τοῦ Α' Μέρους, λέγει αὐτὴν ῥητῶς ἐγγόνην τοῦ Θεοδοσίου (= μητέρι, καὶ γενέτῃ, καὶ ἑκατέῃ μητρὶ τεκνοῦσης), ἔπεται ὅτι ἦτον θυγάτηρ, οὐχὶ τοῦ Α' Οὐαλεντινιανοῦ, ἀλλὰ τοῦ Γ', καὶ ἐγγόνη οὐχὶ Θεοδοσίου τοῦ Α', ἀλλὰ τοῦ Β'. (2) Ἴδε ἀντικρὺ τὴν 3 σημείωσιν. (3) Καὶ οὐχὶ Πλακιδίαν, ὡς ἐσφαλμένως ἀναφέρει αὐτὴν Γεώργιος ὁ Ἀμπετωλός.

γατέρα τὴν Πουλχερίαν, ἀποθανοῦσαν μικρὸν πρὶ τῆς μητρὸς τῆς τὴν δὲ, ἥδη αὐτοκράτωρ ὢν, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 386, Γάλλαν καὶ Πλακιδίαν, θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος Οὐαλεντιανοῦ ἐξ Ἰουστίνης τῆς δευτέρας αὐτοῦ γυναικὸς, ἐξ ἧς ἐγέννησεν ἓνα υἱόν, τὸν Γρατιανόν, προποθανόντα τοῦ πατρὸς, καὶ μίαν θυγατέρα, τὴν Γάλλαν Πλακιδίαν, ἀποθανούσης τῆς μητρὸς αὐτῆς ἐν ταῖς ὥδισιν (2), ἣν, ἀλούσης τῆς Ῥώμης ὑπὸ τοῦ Ἀλαρίχου τῷ 409, αἰχμαλωτισθεῖσαν, Ἀθαούλφος, ὁ ἀδελφὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ, ἐνυμφεύθη τῷ 414· τούτου δ' ἀποθανόντος, ἐπανελθοῦσα εἰς Ῥώμην, ἐνυμφεύθη τῷ 416 τὸν μετὰ ταῦτα (τῷ 420) βασιλεύσαντα καὶ τῷ 421 ἀποθανόντα Κωνσταντίνον, καὶ ἐγέννησε τῷ 419 τὸν Οὐαλεντιανόν καὶ τὴν Ὀνωριάδα· ἀπέθανε δὲ ἐν Ῥώμῃ τῷ 451, καὶ ταύτης παρώνυμα ἦσαν τὰ ἐν τῷ Α' Ρεγεῶνι τῆς ΚΠ παλάτια.

ΑΡΚΑΔΙΟΣ (Φλάβιος), ἐγεννήθη τῷ 377 (3), καὶ τῇ 19 Ἰανουαρίου τοῦ 383 ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ ἐν τῷ Ἑβδόμῳ. Ἀπέθανε δὲ τῇ 4 Μαΐου τοῦ 408, εἰς ἡλικίαν 31 ἐτῶν, βασιλεύσας, μετὰ τοῦ πατρὸς τὸν μὲν 12 ἔτη καὶ ἓνα μῆνα, μόνος δὲ ἔτη 13 καὶ τρεῖς-ἥμισυ μῆνας. Ἐνυμφεύθη δὲ τῇ 27 Ἀπριλίου τοῦ 395 τὴν Εὐδοξίαν (Αἰλίαν), θυγατέρα τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ (Κόμητος) Βαύτωνος (Bauton), διατελούντος εἰς ὑπηρεσίαν τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ὑπατεύσαντος τῷ 385, ἀριστεύσαντος δὲ πολλάκις ἐν τοῖς πολέμοις, ἦν ἄλλοι, ἐκ τινος ἐσφαλμένου χωρίου τοῦ Ζωσίμου παραχθέντες, θυγατέρα Γρατιανοῦ ἢ Προμότου (ὡς ἀνατραφεῖσαν μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτῆς παρὰ τοῖς υἱοῖς τοῦ Προμότου) ἀποκαλοῦσιν, ἀποθανοῦσαν ἐν ὥδισι τῇ 6 Ὀκτωβρίου τοῦ 404, μετὰ τρεῖς μῆνας τῆς ἐξορίας τοῦ Χρυσοστόμου, ἐξ ἧς ἐγέννησεν, ἓνα μὲν υἱόν, Θεοδόσιον τὸν νεώτερον, τέσσαρας δὲ θυγατέρας, Φλακίλλαν, γεννηθεῖσαν τῇ 18 Μαΐου τοῦ 397, καὶ ἀποθανοῦσαν τῷ 431, Πουλχερίαν (Αἰλίαν), γεννηθεῖσαν τῇ 19 Ἰανουαρίου τοῦ 399, καὶ ἀποθανοῦσαν τὸν Ἰούλιον τοῦ 453, Ἀρκαδίαν, γεννηθεῖσαν τῇ 3 Ἀπριλίου τοῦ 400 καὶ ἀποθανοῦσαν ἐν παρθενίᾳ τῷ 444, ἀφ' ἧς ἐπωνομάσθησαν αἱ ἐν ΚΠ Ἀρκαδιαναὶ Θέρμαι, καὶ Μαρίναν, γεννηθεῖσαν τῇ 10 ἢ 11 Φεβρουαρίου τοῦ 403, ἀποθανοῦσαν δὲ, παρθένον ὡσαύτως, τῇ 3 Αὐγούστου τοῦ 449, ἀναμφοτέρας ἐτίμησε Νωδελησισίμας.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ (Φλάβιος) ὁ Β' ἢ νεώτερος, ἐγεννήθη τῇ 10 ἢ 11 Ἀπριλίου τοῦ 401, βαπτισθεὶς ἢ ἀναδεχθεὶς (3) ὑπὸ τοῦ Σεβηριανοῦ, ἐπισκόπου Γαβαλῶν, καὶ τῇ 10 Ἰανουαρίου τοῦ ἐπομένου ἔτους ἀναγορευθεὶς καὶ στεφθεὶς ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ ἐν τῷ Ἑβδό-

(2) Οὐχὶ τῆς Γάλλης, ἀλλ' ἄλλης φαίνεται τίππων ἢ Γάλλα αὕτη, ἥ καὶ συναπέθανε τῇ μητρὶ.

μῶ, καταλιπόντος ἐπίτροπον αὐτοῦ, μείναντος ἀνηλίκου, τὸν Ἰσδιγέρ-
δην, βασιλέα τῆς Περσίας, διατηρήσαντα ἀπαράβατον τὴν μετὰ τῶν
Ῥωμαίων φιλίαν ἐν ὧσφ ἔζη. Ἀπέθανε δὲ τῇ 29 Ἰουλίου τοῦ 450, καὶ
μνημονεύεται, διὰ τὴν εὐσέβειάν του, ἐν τοῖς Μηναίοις, ζήσας 49 ἔτη
καὶ μῆνας 3, ἐξ ὧν ἐβασίλευσε, μετὰ τοῦ πατρὸς του μὲν 6 ἔτη, 6 μῆ-
νας καὶ 19 ἡμέρας, μόνος δὲ 42 ἔτη, 4 μῆνας καὶ 28 ἡμέρας. Ἐνυμ-
φεύθη δὲ τῇ 7 Ἰουνίου τοῦ 421 τὴν Εὐδοκίαν (Αἰλίαν), πρότερον καλου-
μένην Ἀθηναΐδα (1), θυγατέρα Λεοντίου ἢ Λέοντος ἢ Ἡρακλείτου, φι-
λοσόφου Ἀθηναίου, ἣν ἐπειτα, δι' ὑποψίαν, ἀπέπεμψεν εἰς Ἱεροσόλυμα,
ὅπου πολλὰ ἀγαθὰ ποιήσασα, καὶ ναοὺς οἰκοδομησαμένη, ἐπανῆλθεν εἰς
ΚΠ, συμμετακομίσασα καὶ τὰ τοῦ Ἀγίου Στεφάνου λείψανα, ἀποτεθέν-
τα ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου, καὶ, μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρὸς αὐ-
τῆς, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ δ' ἔτει τῆς
Λέοντος τοῦ Μακέλλου βασιλείας εἰς ἡλικίαν 67 ἐτῶν, ἐξ ὧν 29 μὲν ἔζη-
σεν ἐν τοῖς ἀνακτόροις μετὰ τῆς Πουλχερίας, 7 δὲ μόνη, καὶ 11 διήγαγεν
ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς ἐκεῖ οἰκοδομηθέντι ναῷ
τοῦ Ἀγίου Στεφάνου, στάδιον ἀπέχοντι τῶν Ἱεροσολύμων κατὰ τὸν Ν.
Κάλλιστον. Ἔσχε δὲ ἐξ αὐτῆς δύο θυγατέρας, τὴν Εὐδοκίαν (Δικιννίαν),
γεννηθεῖσαν τῷ 422 καὶ διετὴ κατεγγυηθεῖσαν τῷ Καίσαρι Οὐαλεντινια-
νῷ, υἱῷ τοῦ Κωνσταντίου καὶ τῆς Γάλλας Πλακιδίας, ὃς ἡγάγετο αὐτὴν
ἐν ΚΠ τῇ 29 Ὀκτωβρίου τοῦ 437, ἀποθανόντος δὲ τούτου, συζευχθεῖ-
σαν Οὐαλεντινιανῷ τῷ Γ', καὶ Φλακίλλαν, ἀποθανοῦσαν τῷ 431.

ΜΑΡΚΙΑΝΟΣ, ἐγεννήθη ἐξ εὐτελῶν γονέων ἐν Ἰλλυρίᾳ, ἐστέφθη δὲ ἀπὸ
Τριδούνου εἰς αὐτοκράτορα, συζευχθεὶς συγχρόνως καὶ τὴν Πουλχερίαν, ὑπὲρ
τὰ πεντήκοντα γεγονῶς ἤδη ἔτη, τῇ 25 Αὐγούστου τοῦ 440. Ἔσχε δὲ,
πρὶν ἐτι αὐτοκρατορήσῃ, ἑτέραν σύζυγον, ἐξ ἧς αὐτῷ ἐγεγόνει θυγάτηρ
Εὐφημία, ἣ συζευχθεῖσα Ἀνθεμίῳ, τῷ βασιλεύσαντι μετὰ ταῦτα τῆς
Ῥώμης, ἐξ ὧν ἐγεννήθησαν Μαρκιανὸς ἕτερος, ὁ νυμφευθεὶς Λεοντίαν
τὴν Λέοντος τοῦ Μεγάλου θυγατέρα, Ῥωμύλος καὶ Προκόπιος. Ἐτε-
λεύτηκε δὲ ἡ μὲν Πουλχερία, ζῶντος ἐτι τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, τὸν Ἰούλιον
τοῦ 453, καὶ μνημονεύεται τῇ τε 20 Σεπτεμβρίου, καὶ αὖθις μετὰ τοῦ
ἀνδρὸς αὐτῆς τῇ 17 Φεβρουαρίου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας· ὁ δὲ Μαρκιανὸς,
μετὰ πέντε ἔτη, τῇ 26 Ἰανουαρίου τοῦ 457 (2), εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 65,
ἐξ ὧν ἐβασίλευσεν 6 ἔτη καὶ 5 μῆνας.

ΛΕΩΝ (Φλάβιος) ὁ Α' ἢ Μέγας ἢ Μακέλης (3) ἢ Θράξ, ὁ ἀπὸ Τρι-

(1) Ἴδε σελ. 608 τοῦ Α' Μέρους. (2) Ἀντιβαίνουναι τούτοις τὰ τοῦ Καλλίστου: » Τῷ
» ε' ἔτει ἤδη ἀρχομένη Μαρκιανοῦ ἐτελεύτησεν ἡ Πουλχερία . . οὐ πάνυ δὲ δύο παρρηχρότων
» ἐνιαυτῶν, καὶ Μαρκιανὸς ἐξ ἀνθρώπων γίνεται. (3) » Οἱ περ Ἀσπαρζ τὸν μέγιστον

βούλων και Δουξ τῶν Σηλυμβριανῶν, ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῆς φατρίας τῶν περὶ τοὺς Πατρικίους Ἀσπαρα καὶ Ἀρδαβούριον αὐτοκράτωρ τῇ 7 Φεβρουαρίου τοῦ 457, στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἀνατολίου. Ἀπέθανε δὲ τῇ 10 Ἰανουαρίου τοῦ 474, αὐτοκρατορήσας ἔτη 17 καὶ μῆνας 6. Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ Βηρίνη (Αἰλία), ἐπιζήσασα τῷ ἀνδρὶ, καὶ ἐξορισθεῖσα ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ αὐτῆς Ζήνωνος εἰς Κιλικίαν ἢ Ἰσαυρίαν, ἀπέθανεν ἐκεῖ τῷ 483. τὸ δὲ σῶμα αὐτῆς μετεκομίσθη ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Ἀριάδνης μετὰ τινα ἔτη εἰς ΚΠ. Ἐκ ταύτης ἔσχεν ὁ Λέων, παρεκτός τοῦ ἐν καισὶν ἀποθανόντος υἱοῦ αὐτοῦ, δύο θυγατέρας, Ἀριάδνην, περὶ ἧς ἐν τοῖς περὶ Ζήνωνος, καὶ Λεοντίαν, ἀρμολογήσαντες μὲν Πατρικίῳ, τῷ νεωτάτῳ τῶν τοῦ Ἀσπαρος υἱῶν, νυμφευθεῖσαν δὲ ὕστερον Μαρκιανῷ, τῷ υἱῷ τοῦ ἐν Ῥώμῃ αὐτοκρατορήσαντος Ἀνθεμίου. Τῆς Βηρίνης ἀδελφὸς ἦν ὁ Βασιλίσκος, ὁ τυραννήσας, συνεργὸς τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, ἐπὶ Ζήνωνος, καὶ ἀναγορεύσας Μάρκον, τὸν ἐκ Ζηωνίδος ἢ Ζηωνίας υἱὸν αὐτοῦ Καίσαρα, ὕστερον δὲ ὑπὸ Ζήνωνος, ἀναλαβόντος τὴν αὐτοκρατορίαν, ἐξορισθεὶς σὺν τῇ γυναικὶ καὶ τῷ υἱῷ εἰς Καππαδοκίαν, κακεὶ τελευτήσας.

ΛΕΩΝ (Φλάβιος) ὁ Β΄ ἡ νεώτερος, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ αὐτοκράτωρ τῷ 473 κατὰ Μάρτιον· προσλαβὼν δὲ συγχωινῶν τῆς αὐτοκρατορίας τὸν ἴδιον αὐτοῦ πατέρα Ζήωνα, ἀπέθανε τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἐπομένου ἔτους 474.

ΖΗΝΩΝ (Φλάβιος), υἱὸς Ῥουσομελαδεώτου ἐξ Ἰσαυρίας, εὐγενὴς τῶν ἐκεῖ καὶ τὰ πολεμικὰ δεινός, ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Ταρασιβοδίης, ἐγένετο γαμβρός ἐπὶ θυγατρὶ τῇ Ἀριάδνῃ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τῷ 459, καὶ Δουξ τῆς ἀνατολῆς. Ἄλλ' ἐπειδὴ περὶ τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν ἀνίκανος ἐφαίνετο, ἢ μᾶλλον διότι ὁ Λέων ὑπεστέλλετο μὴ παρεμβῇ αὐτός εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ δήμου ἀνευφημήσεις, ἀνηγόρευσε αὐτοκράτορα τὸν υἱὸν τοῦ Ζήνωνος καὶ τῆς Ἀριάδνης Λέοντα. Ἀποθανόντος δὲ Λέοντος τοῦ Μ, ὁ Ζήνων, συναινέσει καὶ τῆς Συγκλήτου, ἀνηγορεύθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτωρ, ἐπιθέντος αὐτῷ, καθ' ὑποβολὴν τῆς Ἀριάδνης, τὸ διάδημα, ὅτε ὑπῆγε ἵνα τὸν προσκυνήσῃ ὡς στρατάρχης, καὶ ἐστέφθη ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ ἢ τῷ Ἐβδόμῳ, ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ τοῦ 474. Φυγὼν δὲ, διὰ τὸν Βασιλίσκον, τυραννήσαντα, ὡς προείρηται, καὶ ἐπανελθὼν τῷ 477 (μετὰ εἴκοσι μῆνας τῆς ἐξώσεως αὐτοῦ, κατὰ τὸν Βίκτωρα Tunen), ἀπέθανε τῇ 7 Ἀπριλίου τοῦ 491, εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν καὶ 9 ἡμερῶν, ἐξ ὧν ἐβασίλευσεν ἔτη 17 καὶ μῆνας ἐξ (1), συναριθμου-

• στρατηγὸν καὶ τὸν υἱὸν Ἀρδαβούριον, ἐπιβουλεύοντας τῇ ἀρχῇ, ἀνείλεν εὐθὺς ε, Νίκηφόρ. ὁ Κέλλιος Ἐκκλησ. Ἱστορ. (1) Κατὰ τὸν Μαλακῆν, 45, μὴ συμπεριλαμβανόμενα, φαίνεται, τὰ δύο ἔτη τῆς τοῦ Βασιλίσκου τυραννίδος.

μένων και τῶν 20 μηνῶν τῆς τυραννίδος τοῦ Βασιλίσκου. Εἶχε δὲ, φασί, πρὶν τῆς Ἀριάδνης (1), γυναῖκα ἄλλην, τὴν ὑπὸ τοῦ Κωδικοῦ καὶ Σουίδα καλουμένην Ἀρχαδίαν, καὶ υἷὸν ἐξ αὐτῆς τὸν Ζήνωνα, προαποθανόντα τοῦ πατρὸς 'του.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ (Φλάβιος), ὁ Σιλεντιάριος μὲν διὰ τὸ ἀξίωμα, Δίχορος δὲ διὰ τὸ ἑτερόχρουν τοῦ ἑτέρου τῶν ὀφθαλμῶν, ἐκ Δυρράχίου τῆς Ἰλλυρίας, ἀνηγορεύθη Αὐτοκράτωρ διὰ τῆς Ἀριάδνης, τὴν ὁποίαν καὶ συνεζεύχθη, ἅμα θανόντος τοῦ Ζήνωνος. Ἐστέφθη δὲ ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ τῇ 9 Ἀπριλίου τοῦ 499. Τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τὸ ὄνομα εἶνε ἄγνωστον· εἶχε δὲ δύο ἀδελφοὺς, Ὑπάτιον καὶ Παῦλον, τὸν ὑπατεύσαντα τῷ 496 καὶ τῷ 502, καὶ μίαν ἀδελφὴν, τὴν Μάγναν, σύζυγον τοῦ Σεκουνδίνου ἢ Σεκουνδιανοῦ, ὑπατεύσαντος τῷ 511 μετὰ Φήλικος, ἀφ' οὗ καὶ τὰ ἐν τῷ Ἑβδόμῳ Σεκουνδιανὰ παλάτια. Τοῦ Ὑπατίου ἢ τῆς Μάγνης υἱὸς ἦτον ὁ Πομπήτιος, ὃς τις, κηρυχθέντος τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Ὑπατίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Σεκουνδιανοῦ καὶ τῆς Μάγνης, αὐτοκράτορος τῷ 532 (ἔ. ἔτει τοῦ Ἰουστινιανοῦ), ἢ κατ' ἄλλους, τῷ 542, συλληφθεὶς ἐφονεύθη. Τῶν δύο υἱῶν δὲ αὐτοῦ ὁ ἕτερος, Ἰωάννης, ἐνυμφεύθη τὴν Πρεῖεξαν, μικρανεψίαν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὡς θυγατέρα τῆς ἀνεψιᾶς 'του Βιγιλαντίας (ὁμωνύμου τῇ μητρὶ αὐτῆς), χρηεύσασαν ἀπὸ τοῦ Ἀρεοβίνδου. Ἀπέθανε δὲ ὁ μὲν Ἀναστάσιος, κεραυνῷ βληθεὶς, ὡς φασιν; ἢ ἀπὸ πληκτος γενόμενος, κατὰ τινας μὲν, τῇ 2 ἢ 9 Ἀπριλίου (τὸ ὅποσον ὁμως δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὰ 27 ἔτη καὶ 3 ἢ 4 ἢ 7 μῆνας τῆς αὐτοκρατορίας 'του), κατ' ἄλλους δὲ, τῇ 9 Ἰουλίου τοῦ 518, σχεδὸν ἐννενηκοντούτης· ἢ δὲ Ἀριάδνη τῷ 515, ἥδη πέντε-καὶ-ἐξῆκοντούτις. Τούτου θυγάτηρ, εἰ τῷ Σουίδα πειστέον, ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Μαρίνου, διορισθέντος ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ Ἐπάρχου τῶν Λαζῶν.

ΙΟΥΣΤΙΝΟΣ (Φλάβιος Ἀνίκιος), ὁ Θράξ ἢ Ἰλλυριὸς (διότι ἐγεννήθη ἐν τῇ πόλει Βεδεριανῇ ἢ Βεδερίνα τῆς Δαρδανίας, τῇ ὕστερον τιμηθείσῃ Ἰουστινιανῇ, κειμένη ἐν τοῖς πρὸς τὴν Θράκην μεθορίοις τῆς Ἰλλυρίας), ἀνηγορεύθη Αὐτοκράτωρ τῇ 9 ἢ 19 Ἰουλίου τοῦ 518, εἰς ἡλικίαν 68 ἥδη ἑτῶν. Ἀνεπιτήδειος δὲ ὢν πρὸς διεύθυνσιν πραγμάτων, προσέλαβε κοινῶν τῆς αὐτοκρατορίας τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ Ἰουστινιανόν, καὶ ἀπέθανε τῇ 1 Αὐγούστου (2) τοῦ 527, ἐκ τοῦ τραύματος, ὃ ἔλαβεν ἀπὸ τόξου ἐν πολέμῳ κατὰ τὸν πόδα, αὐτοκρατορήσας ἔτη ἐννέα καὶ μῆνας ἢ ἡμέρας τινάς. Εἶχε δὲ σύζυγον Λουπικίαν ἢ Λουπικίαν, ἣτις στεφθεῖσα μετ' ὀνόμασθαι Εὐφημία, καὶ ἐν τοῖς νομίσμασιν ὀνομάζεται προσέτι καὶ

(1) Κατὰ τὸν Κωδινόν, μετὰ τὴν Ἀριάδνην, » ἐν τῷ δευτέρῳ συνοικισμῷ. (2) Τῇ 4 Ἀπριλίου, κατὰ τὸν Κόμ. Μαριελλίνον.

Αιλία Μαρκία, τελευτήσασαν, ζώντος ἔτι τοῦ ἀνδρός αὐτῆς, καὶ ταφεί-
σαν ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς κτισθέντι ναῷ τῆς Ἀγίας Εὐφημίας, ἥ, κατὰ τὸν
Κωδινόν, ἐν τῷ τῆς Ἀγίας Πρεκοπίας.

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ (Φλάβιος Ἀνίκιος), υἱὸς τοῦ Σαββατίου ἢ Σαββατια-
νοῦ (Ἰστόκ ἢ Στόκ, κατὰ τὸ τοπικόν τῶν Ἰλλυρικῶν ἰδίωμα) καὶ τῆς Βι-
γιλαντίας ἢ Βιγλεντίσας, ἀδελφῆς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστίνου, ἐγεννήθη
τῇ 5 Μαΐου τοῦ 483, καὶ ἐκαλεῖτο πρότερον Οὐπράγδας (Ἀγγλ. Upright),
ὅπερ ἐξελατίνισεν ὕστερον εἰς τὸ Ἰουστινιανός. Ἀνέλαβε δὲ τὴν αὐτοκρα-
τορίαν, ἀσθενοῦντος ἤδη τοῦ θείου 'του, τῇ 5 Ἀπριλίου τοῦ 527, τὴν
ὁποίαν καὶ προτοῦ, Καῖσαρ ἔτι ὦν πρὸ 4—5 ἐτῶν, αὐτὸς διεῖπε, καὶ συν-
εβασίλευσε τῷ Ἰουστίνῳ 4 τοὺς τελευταίους μῆνας, εἰς ἡλικίαν 44—45
ἐτῶν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 13 ἢ 14 Νοεμβρίου τοῦ 565 ἢ 566, ὀγδοηκον-
τούτης ἤδη, βασιλεύσας 38 ἔτη, μῆνας 7 καὶ ἡμέρας 13 ἢ 15 (1).
'Ἔσχε δὲ γυναῖκα, μετὰ θάνατον τῆς μητρὸς καὶ τῆς νύμφης αὐτοῦ, ἀν-
τιπραττουσῶν πρὸς τοῦτο, τὴν Θεοδώραν, δημοσίαν τῶν ἀπὸ σκηνῆς, θυ-
γατέρα Ἀχακίου τινός, θηριοφύλακος τοῦ Ἰπποδρόμου (2), ἀποθανοῦσαν
τῇ 28 Ἰουνίου τοῦ 548. Ἀνεψιοὶ καὶ ἀνεψιαδοὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀπὸ τινος
ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου ἀγνoscεῖται τὸ ὄνομα, ἀναφέρονται πολλοὶ καὶ
ἀγαθοὶ, ὧν εἰς καὶ ὁ Βοραΐδης ἢ Βορβαΐδιος, ἀφ' οὗ παρωνομάσθη μέρος
τι τῶν περὶ τὴν Καλκηδόναν, ὡς προαναφέρομεν. Τούτου ὁ ἀδελφός, Γερ-
μανός ὁ Πατρίκιος, κατέλειπεν υἱὸς Ἰουστίνον καὶ Ἰουστινιανόν, τοῦ
ὁποίου ἀπόγονος ἦτον πιθανῶς ὁ ἐν ἀγίοις Γερμανός, ὁ ἐπὶ Λέοντος τοῦ
Ἰσαύρου Πατριάρχης. Τοῦ Βορβαΐδου καὶ Γερμανοῦ ἀδελφός ἀναφέρεται
καὶ Ἰουστός. Τοῦ δὲ Ἰουστινιανοῦ λέγεται καὶ τις υἱὸς νόθος, Θεόδωρος
ὁ Τσῆρος, ὃν, ἀποθανούσης τῆς Θεοδώρας, ἀνελάβετο. Βιγλεντίας δὲ τῆς
ἀδελφῆς αὐτοῦ ἀνὴρ ὑπῆρξεν ὁ Δουλκίσσιμος, πατὴρ Ἰουστίνου τοῦ νεώ-
τερου, Βαδουρίου τοῦ Κοντοσταύλου, καὶ τρίτου ἄλλου Μαρκελλοῦ, καὶ
θυγατρὸς τῆς Πρεϊέκτας, συζευχθείσης πρῶτον μὲν τὸν Ἀρεόβινδον, ἑ-
παρχον τοῦ Πραιτωρίου τῆς Ἀνατολῆς καὶ Ἀφρικῆς, ἔπειτα δὲ τὸν Ἰωάν-
νην, μικρανεψιὸν Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου, καθὰ προεῖρηται.

ΙΟΥΣΤΙΝΟΣ (Φλάβιος Ἀνίκιος) Β', ὁ Κουρσοκαλάτης ἢ Νεώτερος ἢ
Θράξ, ἀνεψιὸς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὡς υἱὸς τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Βιγιλαντίας
καὶ τοῦ Δουλκισσίμου. Ἀπέθανε τῇ 5 Ὀκτωβρίου τοῦ 578, μηδὲν κα-
ταλειποῦς τέκνον (διότι ἡ θυγάτηρ, κατὰ τὸν Βανδούριον [βιβλ. Γ',
680], καὶ οὐχὶ ἀνεψία αὐτοῦ, κατὰ τὸν Κωδινόν, Ἀραβία, καθὼς καὶ

(1) Ἀπορεῖ ὁ Δουκάγγιος διατὶ ἐν τοῖς Μηναιοῖς ἀναφέρεται ἡ μνήμη αὐτοῦ τῇ 44 Αὐ-
γούστου, μηδενὸς τῶν συγγραφέων, καὶ τοι ἄλλως διαφωνούντων κατὰ τοῦτο, ἱστοροῦντος
συμῆναι τὸν θάνατον αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. (2) Ἴδε σελ. 372 τοῦ Α' Μέρ.

ὁ υἱὸς αὐτοῦ, Ἰοῦστος, εἶχον ἀποθάνῃ πρὸ αὐτοῦ. Τῆς Ἀραβίας δὲ καὶ Βαδαυρίου τοῦ Κουροκαλάτου ἀναφέρεται θυγάτηρ Ἑλένη), βασιλεύσας, τὸ πιθανώτερον (διότι περὶ τούτου διαφωνοῦσιν οἱ συγγραφεῖς), 12 ἔτη, 11 μῆνας καὶ 11 ἡμέρας. Γυναῖκα δὲ ἔσχε τὴν Σοφίαν, τὴν ἐπιλεγομένην Λωδὴν, ἀνεψιάν, ὡς ἐλέγετο, τῆς αὐτοκρατορίσσης Θεοδώρας, ὡς θυγατέρα τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς Κομητοῦς καὶ τοῦ Σίττα, ἀνδρὸς πολεμικοῦ καὶ ἱκανωτάτου, » ὃν ὁ Βασιλεὺς στρατηλάτην Ἀρμενίας προεδάλετο, κατὰ τὸν Προκόπιον, ἥτις καὶ, ἐπιζήσασα αὐτῷ, ἀνεχώρησε, μετὰ θάνατόν του, εἰς τὰ ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς χτισθέντα παλάτια, ἀφ' οὗ ἀπελείσθη ἡ ναυμφευθῇ τὸν Τιθέριον, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τοιαύτῃ ἐλπίδι ἐκήρυξεν Αὐτοκράτορα. Παρέτεινε δὲ τὸ ζῆν ἄχρι τοῦ Μαυρικίου, πρὸς τὸν ὁποῖον τῷ 601 καὶ πολῦτιμον προσέφερε στέμμα μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Κωνσταντίας.

ΤΙΒΕΡΙΟΣ (Φλάβιος Ἀνίκιος), ὁ καὶ Νέος Κωνσταντῖνος, Θράξ τὸ γένος, τὸ πρῶτον Νοτάριος, εἶτα δὲ Κόμης τῶν Ἐξκουβίτων, προσληφθεὶς κοινῶν καὶ διάδοχος τῆς αὐτοκρατορίας ὑπὸ Ἰουστίνου, κατὰ προτροπὴν τῆς αὐτοκρατορίσσης Σοφίας, καὶ Καῖσαρ ἀναγορευθεὶς τῇ 7 Σεπτεμβρίου τοῦ 574, ἐστέφθη μετὰ τετραετίαν Αὐτοκράτωρ τῇ 26 Σεπτεμβρίου τοῦ 578· ἀπέθανε δὲ τῇ 14 ἢ 15 Αὐγούστου τοῦ 582, ἀναγορεύσας πρότερον Αὐτοκράτορα τὸν Μαυρίκιον, τὸν ἐπὶ θυγατρὶ αὐτοῦ γαμβρόν, καὶ βασιλεύσας μόνος, μετὰ θάνατον τοῦ Ἰουστίνου, ἔτη 3, μῆνας 10 καὶ ἡμέρας 8. Εἶχε δὲ γυναῖκα, πρὶν ἐπὶ αὐτοκρατορήσῃ, Ἀναστασίαν, ἀποθανοῦσαν τῷ 594, ἐξ ἧς ἐγέννησε δύο θυγατέρας, τὴν Κωνσταντίαν, σύζυγον τοῦ Μαυρικίου, καὶ τὴν Χαριτῶ, συζευχθεῖσαν τῷ 582 τῷ Καίσαρι Γερμανῷ, ἄδελφον εἰ τῷ αὐτῷ, οὗ τὴν θυγατέρα ἐνυμφεύθη τῷ 601 ὁ τοῦ Μαυρικίου υἱὸς Θεοδόσιος, ὁ εἰς Κληρικὸν ὑπὸ τοῦ Φωκά ἀποκαρεῖς, μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς του· οὗ δοθέντος, ἐπεται ὅτι ὁ Θεοδόσιος ἐγημε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐξαδέλφην.

ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ (Φλάβιος), ὁ καὶ Τιθέριος, υἱὸς Παύλου, ἐξ εὐγενῶν Ῥωμαίων, κατοικοῦ τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Ἀραβισσοῦ καὶ Ἰωάννας, ἀδελφῆς τοῦ ἐπισκόπου τῆς αὐτῆς πόλεως Ἀδελφίου, προαχθεὶς διὰ τὰς πολεμικὰς αὐτοῦ ἀρετὰς εἰς Κόμητα τῶν Ἐξκουβίτων καὶ Μάγιστρον τῆς Ἀνατολῆς, ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ Τιβερίου Καῖσαρ καὶ διάδοχος αὐτοῦ τῇ 5 Αὐγούστου τοῦ 572, καὶ τῇ 13 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐστέφθη Αὐτοκράτωρ καὶ ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Κωνσταντίαν, εἰς ἡλικίαν 43 ἐτῶν. Ἐβασίλευσε δὲ ἔτη 20, μῆνας 3 καὶ ἡμέρας 22 μέχρι τῆς 27 Νοεμβρίου τοῦ 602, ὅτε, κατὰ προσταγὴν τοῦ τυράννου Φωκά, ἀπεκεφαλίσθη παρὰ τὴν Χαλκηδὸνα, μετὰ τῶν πέντε αὐτοῦ υἱῶν, Θεοδοσίου (ὃν καὶ αὐτοκράτορα εἶχεν ἀναγορεύσῃ, γεννηθέντα τῷ 585, καὶ νυμφευθέντα τῷ 601 τὴν θυγατέρα τοῦ πατρικίου Γερμανοῦ), Τιβερίου, Πέτρου, Παύλου, καὶ Ἰουστίνου ἢ Ἰου-

στιναιαγού ή 'Ιουστινίου. 'Η δὲ γυνή αὐτοῦ Κωνσταντία μετὰ τῶν τριῶν αὐτῆς θυγατέρων, 'Αναστασίας, Θεοκτίστης καὶ Κλεοπάτρας (1), περιορισθεῖσα κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Νέαν Μονὴν, ἀπεκεφαλίσθη, μετὰ τρία ἢ, κατ' ἄλλους, πέντε ἔτη (τῷ 605 ἢ 607), μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῆς νύμφης αὐτῆς εἰς τὸν παρὰ τὴν Χαλκηδὸνα λιμένα τοῦ Εὐτροπίου (2). Τοῦ Μαυρικίου ἀναφέρονται, ἀδελφὸς μὲν, Πέτρος ὁ Μάγιστρος καὶ Κουροπαλάτης, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Φωκά· ἀδελφαὶ δὲ, ἡ Γορδία, ἡ νυμφευθεῖσα τῷ 583 τὸν Φίλιππον ἢ Φιλιππικόν, δοῦκα τῆς 'Ανατολῆς, γινόμενον μὲν, κατὰ προσταγὴν τοῦ Φωκά, πρεσβύτερον ἐν Χρυσόπολει, ἀναιρεθέντος δὲ τούτου, μετακληθέντα ὑπὸ τοῦ 'Ηρακλείου, καὶ ἀναγορευθέντα Δοῦκα τῶν στρατευμάτων, καὶ μετὰ μικρὸν ἀποθανόντα, καὶ ταφέντα ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ Μονῇ παρὰ τὴν Χρυσόπολιν (3), ὁ Θεοκτίστη (4), καὶ γ' Δαμιανή, ἡγουμενεύσασα μὲν, κατὰ τὸν 'Ιωάννην Μόσχον, τῆς ἐν 'Ιεροσολύμοις Μονῆς, μετὰ Σωπάτρας, τῆς θυγατρὸς τοῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος, μήτηρ δὲ 'Αθηνογένους, τοῦ χρηματίσαντος ἐπισκόπου τῆς ἐν 'Αραβίᾳ Πέτρας.

ΦΩΚΑΣ (Φυλάδιος), ὁ τύραννος, πατρώθεν Καππαδόχης τὸ γένος, ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, στασιάζαντος, ἀπὸ Κεντυρίωνος Αὐτοκράτορος, ἐστέφθη τῇ 23 Νοεμβρίου τοῦ 602 ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κυριακοῦ ἐν τῷ ναῷ τοῦ 'Αγίου 'Ιωάννου τοῦ Προδρόμου, ἢ, κατ' ἄλλους, ἐν τῷ Σακουνδιανῷ παλατίῳ, τῷ ἐν τῷ 'Εβδόμῳ, καὶ μετὰ δύο ἡμέρας, εἰσελθὼν, μηδενὸς ἀνθισταμένου, εἰς ΚΠ, ἀπεκεφάλισε τὸν Μαυρίμιον καὶ τοὺς υἱοὺς καὶ συγγενεῖς 'του. 'Εξωσθεὶς δὲ τῇ 5 'Οκτωβρίου τοῦ 610 ὑπὸ 'Ηρακλείου, δίκας ἔδωκε τῆς ὀμότητος αὐτοῦ, τυραννήσας ἔτη 7, μῆνας 10 καὶ ἡμέρας 28. Σύζυγον δὲ ἔλαβε τῇ 30 Νοεμβρίου τοῦ 602 τὴν Λεοντίαν. 'Ἔσχε δὲ, φαίνεται, πρὸ αὐτῆς ἄλλην· διότι τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Δομεντίαν ἢ Δομενεντίαν ἐνυμφεύθη τῷ 607 ὁ πατρίκιος Κρίσπος (καὶ οὐ-

(1) Παρὰ ταύτας ἀναφέρονται ὑπὸ τῶν συγγραφέων καὶ ἄλλαι δύο θυγατέρες τοῦ Μαυρικίου, Σωπάτρα, ἡ κατὰ συμβουλήν τῆς ἀγίας Εὐστολίας, παρθένου 'Ρωμαίας, ἀποταξαμένη τῷ κόσμῳ καὶ ἐν 'Ιεροσολύμοις μονάσασα (ὣν ἀμφοτέρων ποιεῖται μνείαν ἡ 'Εκκλησία ἐν τοῖς Μηνείοις τῇ 20 Νοεμβρίου), πρὸς ἣν ἴσως ἀναφέρεται καὶ ἡ περὶ Παρθενίας ἐπιστολὴ, ἡ ἐν τῷ Θ' τόμῳ τῶν συγγραμμάτων τοῦ 'Ιερωνύμου, καὶ Μαρία, ἣν Βιλλέλιμος ὁ Τόρου εἰς γάμον δοθῆναι φησὶ παρὰ τοῦ πατρὸς Χεσρόη τῷ Παρσῶν βασιλεῖ, ἀπίθανα ταῦτα ἐκ τῶν 'Αραβικῶν ἀναλειτουργικῶν Χρονικῶν ὃ σεδάσμιος οὗτος ἐπίσκοπος. (2) Καὶ οὐκ ἐν τῷ 'Ιπποδρόμῳ, καθὼς λίγαι ὁ Τζίτζης. (3) Τὴν Γορδίαν ταύτην, ἄλλην, φαίνεται, παρὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πάππα Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου ἀναφερομένην, κτίσαι φασὶ τὴν ἐν ΚΠ ἐκκλησίαν τοῦ 'Αγίου Μάμαντος, ὅπου ἐτάφησαν παρ' αὐτῆς, καθὰ λέγεται, καὶ τὰ λείψανα τοῦ Μαυρικίου καὶ τῶν τέκνων 'του. (4) Θεοκτίστην, θυγατέρα τῆς Γορδίας, ἀναφέρει καὶ Γρηγόριος Πάππας ὁ Μίγας τῷ 597. 'Αλλ' εἴτε θυγάτηρ, εἴτε ἐγγόνη, εἴτε καὶ ἀδελφὴ τοῦ Μαυρικίου ἢ 'Ιταλὴ αὐτῆς πατρικία Θεοκτίστη, ἦτον συγγενὴς αὐτοῦ, καὶ ἔσχε παρ' αὐτῷ τὰ μέγιστα, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς πρὸς αὐτὴν ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Χιλιδοβέρτου.

χι Πρίσκος), τιμηθείς Κόμης τῶν Ἐξουδίων, δε, μὴ φέρον τὴν τυραννίαν τοῦ πενθεροῦ 'του, ἢ μᾶλλον φοβούμενος περὶ ἑαυτοῦ, προσεκάλεσεν ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, στρατηγοῦντα ἐκεῖ, τὸν Ἡράκλειον, καὶ τιμηθείς κατ' ἀρχὰς ὑπ' αὐτοῦ, ἐκάρη τέλος, ὑποπτος δοκῶν διὰ τὴν γυναῖκά 'του, κληρικὸς ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Χώρας, ὅπου τῷ ἐφεξῆς ἔται καὶ ἐτελεύτησεν (1). Ἀδελφὸν δὲ, ἢ, κατ' ἄλλους, ἤττον πιθανῶς, ἀνεψιὸν, εἶχε τὸν Δομεντίολον ἢ Δομίτιον, ὃν καὶ Κουροπαλάτην καὶ ἀρχιστράτηγον ἀνέδειξε, φονευθέντα μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ (Φλαβίος), υἱὸς Ἡρακλείου τοῦ Πατρικίου καὶ Ὑποστράτηγου ἐν Ἀφρικῇ, καὶ ἀπόγονος, καθὼς πιθανώτατα λέγεται, Ἡρακλείου ἐκείνου τοῦ Ἐδεσσηνοῦ, υἱοῦ Φλώρου τοῦ ἀπὸ Ὑπάτων, δε, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου, τῷ 471, ἐστρατήγησεν ἐν τῇ Ἀφρικῇ κατὰ τῶν Βανδάλων, καὶ μητρὸς Ἐπιφανίας. Προσκληθέντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατὰ τοῦ Φωκά ὑπὸ Κρίσπου τοῦ πατρικίου, ἐστάλη οὗτος μετὰ στρατεύματος, καὶ ἐφθασεν εἰς ΚΠ τῇ 3 Ὀκτωβρίου τοῦ 610. Φονευθέντος δὲ τοῦ τυράννου, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Σεργίου ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ τῇ 6 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Ἀπέθανε δὲ τῇ 11 Μαρτίου (2) τοῦ 641, μετὰ 30 ἔτων, 5 μηνῶν καὶ 7 ἡμερῶν ἐνδοξον αὐτοκρατορίαν. ἔσχε δὲ πρώτην μὲν γυναῖκα τὴν Εὐδοκίαν (Φαβίαν ἢ Φλαβίαν), θυγατέρα Ῥογάτου, εὐγενοῦς Ἀφρικανοῦ, ἣν ἐνυμφεύθη ἅμα αὐτοκρατορήσας, προμεμνηστευμένος ἤδη αὐτὴν ἀποθανούσης δὲ ταύτης τῇ 13 ἢ 14 Αὐγούστου τοῦ 612, δευτέραν ἡγάγετο γυναῖκα, Μαρτίαν, τὴν ἐξ ἀδελφῆς αὐτῷ Μαρίας καὶ τοῦ Μαρτίνου ἀνεψιᾶν τῷ 614, παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, καὶ ἀντιλέγοντος Σεργίου τοῦ πατριάρχου· δθεν καὶ τὰ γεννηθέντα ἐκ τοῦ ἀθεμίτου τούτου γάμου τέκνα πάντα φασὶ διάστροφα γεγονέναι. ἔσχε δὲ, ἐκ μὲν τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς, Ἡράκλειον τὸν νεώτερον, αὐτοκράτορα, καὶ Ἐπιφανίαν ἢ Εὐδοκίαν, γεννηθεῖσαν τῇ 7 Ἰουλίου τοῦ 611, ἐγγυηθεῖσαν δὲ τῷ 625 Ζισβέλῳ, τῷ τῶν Χαζάρων Χαγάνῳ (ἀρχηγῷ, χακxάv)· ἀποθανόντος δ' ἐκείνου, ἐν ᾧ αὕτη διεκομίζετο πρὸς αὐτὸν, ἐπιστρέψασαν εἰς ΚΠ· ἐκ δὲ τῆς δευτέρας, α, τὸν Κωνσταντῖνον, γεννηθέντα τῷ 615, καὶ Καίσαρα ἀναγορευθέντα πρὸς τοῦ πατρὸς, προαποθανόντα δὲ αὐτοῦ, καθὼς φαίνεται, διότι οὐδεμίαν αὐτοῦ πλέον μνείαν οἱ συγγραφεῖς ποιοῦνται, ἐκτὸς ἣν μὴ ὁ αὐτὸς τυγχάνῃ τῷ 6', Φλαβίῳ ἢ Φαβίῳ, συγγεομένῳ τῷ Ἡρακλεωνῇ καὶ γεννηθέντι διαστροφῇ τὸν λαιμόν· γ', Θεοδόσιον, γεννηθέντα ὑπόκωπον, καὶ νυμφευθέντα Νίκην, τὴν τοῦ Πατρικίου Νικήτα θυγατέρα, ἀποθανόντα δὲ ἐν τῇ Περσίδι (ι),

(1) Τούτου τὴν μεγαλοδωρίαν καὶ ἐλευθεριότητα ὑμνεῖ τὸ ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ ἐπιγράμμα.

(2) Τῇ 11 Φεβρ., κατὰ τὸν Pagi, Critica, T. II, p. 824.

ὡς φασί· δ', Ἡρακλεωνᾶν (Φλάβιον)· ε', Δαβίδ, γεννηθέντα τῇ 7 Νοεμβρίου τοῦ 630, καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Κωνσταντος Καίσαρα ἀναγορευθέντα καὶ Τιβέριον μετονομασθέντα· ς', Μαρτῖνον· ζ', Αὐγουστίναν· η', Μαρτίναν, καὶ θ', Φεδρωνίαν, τὴν ἐορταζομένην τῇ 28 Ὀκτωβρίου. Τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου θεῖος πατὴρ ἦν ὁ Πατρίκιος Γρηγόριος ὁ Γρηγοράς, καὶ τούτου υἱὸς ὁ Πατρίκιος Νικήτας, ὃς μετὰ τοῦ Ἡρακλείου διὰ ξηρᾶς πλείστω ἱππικῇ ἐκ τῆς Ἀφρικῆς κινήσας, συνέθετο πρὸς αὐτὸν, ἔν' ὁπότερος φθάσῃ πρότερος εἰς ΚΠ, κηρυχθῇ Αὐτοκράτωρ· ὑστερήσας δέ, ἐτιμᾶτο οὐχ ἥττον πρὸς τοῦ Ἡρακλείου τὰ μέγιστα, ὡς συγκοινωνὸς αὐτόχρημα τῆς ἀρχῆς, στήσαντος αὐτῷ καὶ ἐπύχρυσον ἀνδριάντα ἐπὶ στήλης ἐν τῷ Φόρῳ, εἰς ὃν καὶ δίσκον ἐπίγραμμα ἀναφέρεται ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ. Τοῦ Νικήτα τούτου τὴν ἐτέραν τῶν θυγατέρων, Γρηγορίαν, Ἡράκλειος ἢ Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Ἡρακλείου, μνηστεύσας, ἅμα ἐγεννήθη, ἠγάγετο ὑστερον γυναῖκα τῷ 630· τὴν δὲ ἀδελφὴν αὐτῆς Νίκην ἐλαβεν ὁ ἄλλος υἱὸς αὐτοῦ Θεοδόσιος, ὡς εἴρηται. Ἀδελφοὶ δὲ τοῦ Ἡρακλείου ἀναφέρονται Θεόδωρος ὁ Κουροπαλάτης καὶ Γρηγόριος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Ἡράκλειος Φλάβιος), ὁ Νέος, ἐν δὲ τοῖς νομίμασιν Ἡράκλειος Κωνσταντῖνος καλούμενος, ἐγεννήθη τῇ 3 Μαΐου τοῦ 612, καὶ τῷ 617 ἀνηγορεύθη, κατὰ διαθήκην τοῦ Ἡρακλείου, συγκοινωνὸς καὶ διάδοχος τῆς αὐτοκρατορίας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἡρακλεωνᾶ. Ἀλλὰ, μετὰ 103 ἡμέρας τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς· του, τελευτήσας τῷ 641 τῇ 22 Ἰουνίου, μικρὸν ἀπώνατο τῆς αὐτοκρατορίας. Τὸν δὲ θάνατον αὐτοῦ ἀποδίδουσιν οἱ συγγραφεῖς εἰς φάρμακον, δι' ἐπιβουλῆς τῆς μητρικῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ πατριάρχου Πύρρου, ἵνα τὸ πᾶν κράτος περιέλθῃ εἰς τὸν Ἡρακλεωνᾶ. Τούτῳ ὁ πατὴρ Γρηγορίαν, ἢ, κατὰ τὸν Κεδρητὸν (συχχέοντα, φαίνεται, αὐτὸν τῷ ἄλλῳ Κωνσταντίνῳ τῷ Πωγωνάτῳ), Ἀναστασίαν, θυγατέρα τοῦ ἑξαδέλφου αὐτοῦ Νικήτα τοῦ Πατρικίου, ἠγάγετο γυναῖκα περὶ τὰ 629. Κατέλιπε δὲ δύο υἱοὺς, Ἡράκλειον, τὸν καὶ Κωνσταντα, τὸν Αὐτοκράτορα, καὶ Θεοδόσιον, ὃν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐφόνευσεν, ἀφ' οὗ μικρὸν πρόσθεν συνήργησε προχειρισθῆναι εἰς διάκονον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ καὶ (πρὸς διασολὴν ἢ καθ' ὑποχорισμόν) **ΗΡΑΚΛΕΩΝΑΣ**, ἐγεννήθη τῷ 626 ἢ, κατ' ἄλλους, τῷ 622, καὶ, ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ, τῷ 639, καὶ κατὰ διαθήκην συγκοινωνὸς τῆς αὐτοκρατορίας Ἡρακλείῳ τῷ Κωνσταντίνῳ, ἔμεινε μόνος διάδοχος τῆς ἀρχῆς, τελευτήσαντος ἐκείνου· ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν καὶ οὗτος ἐξέπεσε τοῦ θρόνου, κατὰ μῆνα Δεκέμβριον τοῦ 641, ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Κωνσταντος, ἀποκοπεῖς αὐτὸς μὲν τὴν βίαν, ἢ δὲ μήτηρ αὐτοῦ τὴν γλῶσσαν, καὶ ἐξωρίσθη, αὐτοκρατορήσας μόνους 6 ἢ, τὸ πολὺ, 7 μῆνας (1).

(1) Κυρίως τρεῖς· εἶδεν οὐ πολὺ μετὰ θάνατον τοῦ Ἡρακλείου Κωνσταντίνου (περὶ τὰ τέλη

ΚΩΝΣΤΑΣ ἢ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Φλάβιος Ἡράκλειος), υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου Ἡρακλείου, ἐγεννήθη τῇ 7 Δεκεμβρίου τοῦ 630. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ πατρὸς του, προσελήφθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, κατ' αἴτησιν τοῦ δήμου καὶ ὑπενεργούντος τοῦ Βαλεκτίνου, συγκοινωνὸς τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ, στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Σεργίου, ἐπωνομάσθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κωνσταντίνος, κοινῶς ἅμως ὑπὸ τῶν συγγραφέων καλεῖται Κώνστας. Φονεύσας δὲ, δι' ἔριν τινα, Θεοδόσιον τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν, καὶ ἐλαυνόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, μετέβη τῷ 663 εἰς Ἰταλίαν, κἀκεῖθεν εἰς Σικελίαν, καὶ ζήσας ἐν Συρακούσαις 6 ἔτη, ἔπου εἶχε μεταφέρει καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του, ἐφρονεῖν ὑπὸ τῶν οικείων αὐτοῦ λουόμενος τῇ 15 Ἰουνίου ἢ Ἰουλίου τοῦ 668, αὐτοκρατορήσας 27 ἔτη. Τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τὸ ὄνομα οὐδεὶς τῶν συγγραφέων ἀναφέρει· ἔσχε δὲ τρεῖς υἱούς, Κωνσταντίνον Πωγωνάτον, τὸν αὐτοκράτορα, Ἡράκλειον καὶ Τιβέριον, οὓς ὁ Πωγωνάτος, προσλαβὼν τὸ πρῶτον κοινωτικὸς τῆς αὐτοκρατορίας ψιλῶ μόνον τῷ ὀνόματι, καὶ ἀπαυτουήσας ἐπειτα λαμβάνειν μέρος ἐνεργὸν εἰς τὰ πράγματα καὶ στασιάζοντας ἐπὶ τούτῳ, ἐρήνισεν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Φλάβιος), ὁ Πωγωνάτος κληθεὶς, διότι, ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Σικελίας ἀποστάσης ἀγένειος, ἐπανῆλθε γενειῶν εἰς ΚΠ, διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ τῷ 668, καὶ ἀπέθανε τῷ 685, μετὰ 17 ἐτῶν αὐτοκρατορίαν. Ἔσχε δὲ σύζυγον Ἀναστασίαν (1), καὶ ἐξ αὐτῆς δύο υἱούς, Ἰουστινιανὸν καὶ Ἡράκλειον.

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ (Φλάβιος), ὁ ἐπικληθεὶς, διὰ τὸ συμβᾶν αὐτῷ μετὰ ταῦτα, **Ῥινότμητος**, προσελήφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ συγκοινωνὸς τῆς αὐτοκρατορίας τῷ 681, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἱερωθέντος. Μείνας δὲ μόνος κύριος τῆς αὐτοκρατορίας, ἤδη ἐκκαιδεκαετῆς, οὕτως ἀθλίως καὶ θηριωδῶς ἤρξεν, ὥστε, ἀποστατήσας ὁ λαὸς τῷ 695, ἀνηγόρευσε αὐτοκράτορα τὸν πατρίκιον **ΛΕΟΝΤΙΟΝ**, Δοῦκα τῶν στρατευμάτων, ὃς τις, συλλαβὼν αὐτὸν καὶ ῥινοτομήσας, ἐξώρισεν εἰς Χερσῶνα. Τρίτῳ δὲ μετὰ ταῦτα ἔτει, κηρυχθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ Αὐτοκράτωρ ὁ **ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΑΨΙΜΑΡΟΣ**, καὶ ῥινοτομήσας ἐπίσης τὸν Λεόντιον, περιώρισεν ἐν τῇ Μονῇ τῶν Δελμάτων. Ἐβασίλευσε δὲ οὗτος ἔτη 7 μέχρι τοῦ 705, ὅτε, ἀναλαβὼν, μετὰ δεκαετῇ ἐξορίαν, τὸν θρόνον ὁ Ἰουστινιανός, τὸν μὲν Λεόντιον καὶ Ἀψίμαρον ἀπεκεφάλισεν ἐκ τῷ Ἱπποδρόμῳ κατασφάζας δὲ τοὺς Χερσονησίτας, καὶ διὰ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ θηριωδίαν ἀποτρόπαιος γενό-

Δεκεμβρίου) ἀποστατήσας ὁ δῆμος, ἐψήφισε κοινῶν αὐτῷ τῆς αὐτοκρατορίας τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ Διδύμην, καὶ Κώνσταντα τὸν υἱὸν τοῦ Ἡρακλείου Κωνσταντίνου. (1) Κατὰ τὸν παλαιολογὸν ὁμοῦς τῶν ἐν τοῖς Ἀγίοις Ἀποστόλοις βασιλικῶν μηνμάτων, ὁ Πωγωνάτος εἶχε γυναῖκα Φαύστην.

μενος καὶ αὐτῷ τῷ στρατῷ, ἀναγορεύσαντι αὐτοκράτορα Βαρδάνην τινά, τὸν ἐπονομασθέντα Φιλιππικόν, ἀπεκεφαλίσθη συλληφθεὶς μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τιβερίου (1), περὶ τὰ τέλη τοῦ 711 (;). Ἐλαβε δὲ δύο γυναῖκας, ὧν τῆς μὲν πρώτης τὸ ὄνομα καὶ τὸ γένος παρ' οὐδενὶ ἀναφέρεται· ἡ δὲ δευτέρα ἦν ἀδελφὴ (2) τοῦ Χαγάνου τῶν Χαζάρων (3) Βουσίρου Γλιαδάρου. Καὶ ἐκ μὲν τῆς πρώτης ἔσχε μίαν θυγατέρα, ἣν, βρέφος ἔτι, κατηγγύησε τῷ τῶν Βουλγάρων ἀρχηγῷ, Τερβέλλω· ἐκ δὲ τῆς δευτέρας τὸν Τιβέριον, συναποκεφαλισθέντα αὐτῷ, ὡς εἴρηται.

ΦΙΛΙΠΠΙΚΟΣ (Βασίλειος) Βαρδάνης, ὁ ἀρχιναύαρχος, ὃ ἐπὶ κλην Τοῦρκος, Ἀρμένιος τὴν καταγωγὴν, υἱὸς τοῦ Πατρικίου Νικηφόρου τοῦ Περγαμνοῦ, ἀνηγορεύθη τῇ 17 Αὐγούστου ἢ τῇ 4 (;) Δεκεμβρίου τοῦ 711. Τελέσας δὲ τῷ 713 τῇ 11 Μαΐου (4) τὰ γενέθλια τῆς πόλεως, καὶ ἱπποδρόμιον ἀγαγὼν, συνελήφθη ὑπὸ τῶν συνωμοτῶν, κοιμώμενος μετὰ τὸ ἀριστον ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ, ἀχθεὶς εἰς τὸν Ἰππόδρομον, ἀπετυφλώθη, καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὴν νῆσον Πρώτην, οὖσαν αὐτοῦ προάστιον, βασιλεύσας δεκαεπτὰ περὶ που μῆνας.

ΑΡΤΕΜΙΟΣ, ὁ καὶ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Β' μετονομασθεὶς, ἀρχιγραμματεὺς (πρωτασηκρήτης) ὑπάρχων τοῦ Φιλιππικοῦ, « εὐσεδέστατος καὶ φιλόσοφος », κατὰ τὸν τοῦ Κωδινοῦ κατάλογον, ἀνηγορεύθη τῷ 713. Ἐξωσθεὶς δὲ ἢ παραιτηθεὶς τῷ 716, ἐξωρίσθη εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου δοκιμάσας μετὰ τρία ἔτη ἵνα ἀναλάβῃ τὸν θρόνον, ἐφονεύθη κατὰ διαταγὴν Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, βασιλεύσας ἔτη 2 καὶ μῆνας 3.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Γ', Ἀδραμυττηνός, ὁ ἀπὸ Εἰσπράκτορος, ὁ τῶν Κάτω ἐπονομασθεὶς, ἀνέλαβεν ἄκων τὸν θρόνον τῷ 716, παρητήθη δὲ τῷ 717, βασιλεύσας ἔτος ἓν καὶ τινὰς μῆνας, καὶ, ἀναχωρήσας εἰς Ἐφεσον (5), ἐγένετο Κληρικός.

ΛΕΩΝ (Φλάβιος) Γ', ὁ Ἰσαυρος, γένους ἀσήμευ ἐκ Γερμανικείας ἢ, κατ' ἄλλους, Σελευκείας τῆς ἐν Ἰσαυρίᾳ, ἐκαλεῖτο πρότερον Κόνων. Μετοικισθεὶς ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ῥινοτμήτου παγγενεὶ ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ εἰς τὴν ἐν τῷ Πόντῳ Μεσημβρίαν, κἀκεῖθεν μετακληθεὶς εἰς τὴν Αὐλὴν, διωρίσθη Σπαθάριος. Ὑπὸ Ἀναστασίου δὲ, τοῦ καὶ Ἀρτεμίου, γενόμενος μετὰ ταῦτα Δοῦξ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ κατὰ τοῦ Θεοδοσίου, τυραννῆσαι βιασθέντος, ἐκπεμφθεὶς, ἀνηγορεύθη, καθ' ὑποθήκην τῶν Σαρακηνῶν, ὑπὸ τῶν ἐν τῷ Ἀμορίῳ Αὐτοκράτῳ, ὑπεκστάντος αὐτῷ τῆς ἀρχῆς τοῦ Θεοδοσίου, καὶ ἐστέφθη τῇ 25 Μαρτίου τοῦ 717. Πόλεμον δὲ

(1) Ἴδε σελ. 589, 590 τοῦ Α' Μέρους. (2) Καὶ οὐχὶ θυγάτηρ. (3) Καὶ οὐχὶ τῶν Βουλγάρων, καθὼς λέγει ὁ Κωδινός. (4) Ὅτε ἦν ἀδύνατον ἵνα συνέπαιε τὸ σάββατον τῆς Πεντηκοστῆς, περὶ τῇ 4 Ἰουνίου, καὶ τοῦτο ὅτε ἔλαχεν ἄλλοτε, εἰμὴ, πρότερον μὲν, τῷ 642, ὕστερον δὲ, τῷ 726, δι' ἁπλοῦς μετὰ 13 ἔτη.

κηρύξας κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἀνεθεματίσθη ὑπὸ τοῦ Πάππα Γρηγορίου τοῦ Β'. Ἀπέθανε δὲ τῇ 18 Ἰουνίου τοῦ 741, αὐτοκρατορήσας ἔτη 24, μῆνας 2, ἡ, κατ' ἄλλους, 6 καὶ ἡμέρας 23, ἡ, κατ' ἄλλους, 5. Εἶχε δὲ γυναῖκα, πρὶν αὐτοκρατορήσῃ, Μαρίαν, ἐξ ἧς ἐγένοντο αὐτῷ, ἁ, Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος, καὶ β', Ἄννα, ἣν ἐνυμφεύθη ὁ Δοῦξ τῶν Ἀρμενιακῶν Ἀρτάβαζος ἢ Ἀρτάβασδος, οὗ τῇ συνεργείᾳ εἶχε λάβει ὁ Λέων τὴν αὐτοκρατορίαν. Κουροπαλατῆς δὲ ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ τιμηθεὶς, τελευτήσαντος τούτου, ἐκηρύχθη Αὐτοκράτωρ, καὶ, ἄρξας ἔτη 2 καὶ μῆνας 5, συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Κοπρωνύμου καὶ ἐτυφλώθη μετὰ τῶν δώω υἱῶν αὐτοῦ, Νικηφόρου, τοῦ κηρυχθέντος ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ Νικήτα τοῦ διορισθέντος Δουκὸς τῶν Ἀρμενιακῶν. Ὁ δὲ Κατάλογος τῶν ἐν τοῖς Ἀγίοις Ἀποστόλοις τεθαμμένων ἀναφέρει προσέτι Κοσμῷ καὶ Εὐρήνῃ, ὡς ἀδελφὰς τοῦ Κοπρωνύμου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Φλάβιος) ὁ Ε', ὁ Κοπρώνυμος, γεννηθεὶς τῷ 719, καὶ τῇ 25 ἢ 31 Μαρτίου τοῦ ἐπομένου ἔτους στεφθεὶς Αὐτοκράτωρ, διεδέχθη μετὰ τοῦ θρόνου καὶ τὸ κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων μῖσος τοῦ πατρὸς 'του· ἀπέθανε δὲ τῇ 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 775, αὐτοκρατορήσας ἔτη 35, μῆνας 2 καὶ ἡμέρας 26, ἡ, κατ' ἄλλην ἀπαρίθμησιν, 34 ἔτη καὶ μῆνας 3. Ἐλάβε δὲ τρεῖς γυναῖκας, πρώτην μὲν, ζῶντος ἐτι τοῦ πατρὸς 'του, τῷ 733, Εὐρήνῃ, θυγατέρα τοῦ Χαγάνου τῶν Χαζάρων, ἐξ ἧς ἐγεννήθη αὐτῷ Λέων ὁ Αὐτοκράτωρ· δευτέραν, Μαρίαν, ἀποθανοῦσαν τῷ 750, καὶ τρίτην, Εὐδοκίαν, ἐκ τοῦ Μελισσηνῶν, ὡς φάσι, γένους, ἐξ ἧς αὐτῷ τρία τέκνα ἐγένοντο: ἁ, Χριστοφόρος ὁ Καῖσαρ, β', κατὰ τὰ Μηναια, Λέων ὁ πάππος Θεοδώραν, τὴν Θεοφίλου τοῦ Πατρικίου καὶ Θεοδώρας θυγατέρα, μονάζουσιν ἤδη ἐν τῇ καλουμένῃ Μονῇ τοῦ Ῥιγιδίου, ἀκουσαν βία ἐξελεύσας, γυναῖκα ἡγάγετο· ἀλλὰ, τοῦ γάμου μεταξὺ τελουμένου, Σκυθῶν εἰσβολῆς ἀγγελθείσης, καὶ τοῦ Χριστοφόρου κατ' αὐτῶν στρατεύσαντος καὶ φονευθέντος, ἐπανῆλθεν αὐτὸς εἰς τὴν μοναστικὴν βιοτήν, ἐορταζομένη τῇ 30 Δεκεμβρίου· ἐπειδὴ ὁμως οἱ συγγραφεῖς τὸν Χριστοφόρον πρὸς Κωνσταντίνου τοῦ τῆς Εὐρήνης τυφλωθῆναί φασι, συμβιδαστέα τὰ τῶν Μηναιῶν· γ', Νικηφόρος, ὁ Καῖσαρ ἐπίσης πρὸς τοῦ πατρὸς τιμηθεὶς· δ', Νικήτας, γεννηθεὶς τῷ 764, καὶ πρὸς τοῦ πατρὸς Νωβελήσιμος τιτλοφορηθεὶς· ε', Εὐδόξος ἢ Εὐδόκιμος, ὁ ὑπὸ μὲν τοῦ ἀδελφοῦ Λέοντος Νωβελήσιμος τιμηθεὶς, ὑπὸ δὲ Εὐρήνης τῆς Λέοντος μετὰ ταῦτα βία διάκονος χειροτονηθεὶς τῷ 780, καὶ τῷ 787 (:) μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, Χριστοφόρου, Νικήτα καὶ Ἀνθίμου (:) γλωσσοτομηθεὶς, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν Νικηφόρου ἐκτυφλωθέντος. Τὰ Μηναια ἀναφέρουσι καὶ τὴν ἁγίαν Ἀνθοῦσαν, ὡς γυναῖκα ἢ θυγατέρα τοῦ Κοπρωνύμου, παρθενίαν ἐλομενην, ζῶντος εἰσέτι αὐτῇ τοῦ ἀνδρὸς ἢ πατρὸς, ἀπεθανόντος δὲ, ἐν

τῇ τῆς Ὀμονοίας λεγομένη Μονῇ ἀσκητικῶς διαβιώσαν, καὶ ἐορταζομένην τῇ 12 Ἀπριλίου. Παλαιὸς δέ τις συγγραφεὺς, ὁ Ἐρχενμπέρτος, ἱστορεῖ Γρимоάλδον, τὸν τῶν Βενεδεντῶν Δοῦκα, Οὐαντίαν ἢ Ἡριανθίαν, ἐγγόνην τοῦ τότε Αὐτοκράτορος τῆς ΚΠ, γυναῖκα ἀγαγέσθαι· Φράγκων δὲ εἰσβολῆς περὶ τὰ 793 εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ γενομένης, διαζευχθεῖσαι, εἰς ΚΗ ἀποπεμφθῆναι· ὅπερ ἐάν ἀληθεύῃ, οὐδενὸς ἄλλου, ἢ τοῦ Κοπρινύμου ἐγγόνῃ ταύτῃ ὑποθετέον, ὃ καὶ μόνῃ τὰ τῶν χρόνων συνάδει.

ΛΕΩΝ (Φλάβιος) ὁ Δ', ὁ ἀπὸ τῆς μητρὸς Χαζάρος ἐπικληθεὶς, ἐγεννήθη τῇ 25 Ἰανουαρίου τοῦ 750, καὶ τῷ ἐφεξῆς ἔτι ἐστέφθη Αὐτοκράτωρ. Διαδεχθεὶς δὲ τὸν πατέρα αὐτοῦ, κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπεκρίθη τὴν ὀρθόδοξίαν, ἀλλ' ἔπειτα ἐκαρύχθη καὶ οὗτος θερμὸς τῶν εἰκόνων διώκτης. Ἀπέθανε δὲ τῇ 8 Σεπτεμβρίου τοῦ 780, κατὰ θεομηνίαν, ἄρξας ἔτη 4, μηνῶν 2 καὶ ἡμέρας 25, εἰς ἡλικίαν τριάκοντα ἐτῶν. Τούτῳ ὁ πατὴρ Γίσλαν ἢ Γίζελλαν, τὴν Πιπίνου, τοῦ τῶν Φράγκων βασιλέως, θυγατέρα πρὸς γάμον ἀγαγέσθαι ἐπρεσβεύσατο· ἐπεὶ δὲ οὐ προυχώρει, Εἰρήνην τὴν ἐξ Ἀθηνῶν αὐτῷ συνέλευσε τῇ 10 Δεκεμβρίου τοῦ 769, ἐξ ἧς αὐτῷ ἐγένετο—

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Φλάβιος) ὁ ΣΤ', γεννηθεὶς τῇ 14 Ἰανουαρίου τοῦ 771, καὶ τῷ 776 Αὐγούστος πρὸς τοῦ πατρὸς ἀναγορευθεὶς καὶ στεφθεὶς. Διαδεχθεὶς δὲ τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰς ἡλικίαν δέκα ἐτῶν, διετέλει τέως ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μέχρις οὗ, ἐνῆλξε γενόμενος, καὶ ἀναλαβὼν αὐτὸς τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους, τῷ 790, ἐξέωσεν αὐτὴν τῆς ἀρχῆς. Ἀλλ' ἀνικάνως καὶ μειρακιωδῶς φερόμενος, κατεστασίασθη τῷ 797 ὑπὸ τῆς μητρὸς καὶ τοῦ Σταυραχίου, καὶ συλληφθεὶς ἐξετυφλώθη ἐν τῷ αὐτῷ τῆς Πορφύρας θαλάμῳ, ἐν ᾧ ἐγεννήθη, καὶ κατ' αὐτὴν τοῦ σαββάτου τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν πρὸ πενταστίας (;) αὐτὸς ἐξετύφλωσε τὸν θεῖον αὐτοῦ Χριστοφόρον. Λέγουσι δὲ, οἱ μὲν ὅτι καὶ ἀπέθανε τότε, οἱ δὲ ὅτι ἐπέζησε καὶ μέχρι τοῦ Νικηφόρου, ὀλιγωρήσαντος αὐτοῦ τε καὶ τῆς μητρὸς. Ἀναλαβοῦσα δὲ τὴν ὅλην τῶν πραγμάτων διαύθυνσιν ἡ Εἰρήνη, (ὅτε καὶ πρὸς Καρόλου τοῦ Μεγάλου ἐζητήθη πρὸς γάμον, πρεσβεύσαντες μετὰ δώρων πρὸς αὐτὴν Ἰεσαί, τοῦ τῶν Ἀρμενίων ἐπισκόπου, ἀλλ' ἀπετράπη τούτου ὑπὸ τοῦ πρωτοσπαθαρίου Ἀετίου, ὃ συμβούλῳ πρὸς ἅπαντα ἐχρήτο, λέοντα τὸν ἴδιον ἀδελφὸν αὐτοκράτορα στήσαι διανοουμένον), κατεστασίασθη, οὐ πῶ τῶν τοῦ Καρόλου πρεσβείων τῆς πάλαιος ἐξεληθέντων, ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου, καὶ, ἐξωσθεῖσα τοῦ θρόνου, ἐξωρίσθη κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν τῇ νύκτι Πρώτῃ, ἐκείθεν δὲ ἔπειτα εἰς Λέσβον, ἔπειτα μετ' οὐ πολὺ τελευτήσασα τῇ 9 Αὐγούστου τοῦ 803, ἐτάφη ἐν τῇ νύκτι Πρώτῃ, ἀπειρεῖς χεῖρ μάκατόν τιον. Τούτῳ ἡ μήτηρ κατ' ἀρχὰς μὲν παρθένον (παρθένον ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν μεταφραζομένην),

τὴν Καρόλου τοῦ Μεγάλου θυγατέρα, διαπρεσβευσάμενη ἀνηντήσατο τῷ 781, ἀλλ' ἔπειτα, φοβηθεῖσα μὴ, τῇ βοηθείᾳ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ, ἰσχυρὸς γεγόμενος, ἀποστήσῃ αὐτὴν τῆς ἀρχῆς, ἐνύμφευσεν αὐτῷ Μαρίαν, τὴν ἐξ Ἀρμενίων, τῷ 788, ἐγγόνην τοῦ ἀγίου Φιλαρέτου τοῦ Καππαδόκου, ὃς διὰ τοῦτο καὶ εἰς Ὑπατον προήχθη, καὶ τοι πρὸ τούτου μόλις ἐπαρκῶν τοῖς πρὸς τὸ ζῆν. Ἀλλ' οὐχ ἦττον ὁ Κωνσταντῖνος, πρὸς τὴν Καρόλου θυγατέρα μᾶλλον νεύων, πολλὰς πρεσβείας καὶ ἐπεμψε καὶ ἐδέξατο. Διαζευχθεὶς δὲ μετὰ τριετίαν τῆς Μαρίας, καὶ κλείσας αὐτὴν τῷ 795 εἰς μοναστήριον, ἐνυμφεύθη Θεοδότῃ τὴν Κουδικουλαρίαν. Ἔσχε δὲ ἐκ μὲν τῆς Μαρίας θυγατέρα Εὐφροσύνην, ἣν, μετὰ τὴν τύφλωσιν τοῦ πατρὸς, εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ Πριγκήπῳ μοναστήριον περιορισθεῖσαν, Μιχαὴλ ὁ Τραυλὸς, ὁ μετὰ τὸν Νικηφόρον αὐτοκρατορήσας, γυναῖκα ἡγάγετο· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Μιχαήλ, ὁ ἐξ ἄλλης γυναικὸς υἱὸς αὐτοῦ Θεόφιλος, αὐτοκρατορήσας, εἰς τὴν αὐτὴν αὔθις Μονὴν περιώρισεν· ἐκ δὲ τῆς Θεοδότῃς τὸν Λέοντα, ἀποθανόντα νήπιον.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ (Φλάβιος) Α', ὁ ἀπὸ Γενικῶν (1), ἐκ Σελευκείας καταγόμενος, ἐξώσας, πεντάετες μοναρχήσας, τὴν Εἰρήνην, ἐκηρύχθη Αὐτοκράτωρ τῇ 30 Ὀκτωβρίου τοῦ 802, διαδόχτος ἐπὶ φιλαργυρίᾳ καὶ μοχθηρίᾳ τρόπων. Ἐφονεύθη δὲ ἐν τῷ κατὰ τῶν Βουλγάρων πολέμῳ τῇ 25 Ἰουλίου τοῦ 811, αὐτοκρατορήσας ἔτη 8, μῆνας 8, καὶ ἡμέρας 26, ἀφῆσας ἓνα μὲν υἱόν, τὸν Αὐτοκράτορα Σταυράκιον, μίαν δὲ θυγατέρα, τὴν Προκοπίαν, συζευχθεῖσαν τὸν Αὐτοκράτορα Μιχαήλ τὸν Ῥαγγαβέ.

ΣΤΑΥΡΑΚΙΟΣ (Φλάβιος), ἀναγορευθεὶς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ταρασίου τῷ 803. Ἀνακηρυχθεὶς δὲ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς 'του, ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐν Ἀδριανουπόλει Αὐτοκράτωρ, μετεκομίσθη, βαρέως πληγωμένος, εἰς ΚΠ, ὅπου, βλέπων ἑαυτὸν κινδυνεύοντα, καὶ τέκνα μὴ ἔχων, ἔγνω καταλιπεῖν τὸν θρόνον τῇ συζύγῳ αὐτοῦ Θεοφανοῖ, τῇ ἐξ Ἀθηνῶν, συγγενεῖ τῆς Αὐτοκρατορίσσης Εἰρήνης, ἣν ὁ πατὴρ, διαζεύξας τοῦ πρώτου συζύγου, ἐνύμφευσεν αὐτῷ τῇ 20 Δεκεμβρίου τοῦ 807, ὃ δέισαντες οἱ περὶ τὸν πατριάρχην καὶ τὴν Σύγκλητον, ἀνέδειξαν Αὐτοκράτορα Μιχαήλ τὸν Ῥαγγαβέ, τὸν ἐπ' ἀδελφῇ αὐτοῦ γαμβρόν. Ὁ δὲ Σταυράκιος, γενόμενος μοναχός, ἀπέθανε μετ' οὐ πολὺ τῇ 11 Ἰανουαρίου (2) τοῦ 812, αὐτοκρατορήσας, μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς 'του, μῆνας 2 καὶ ἡμέρας 6 ἢ 8, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Βραχᾶ, μετονομασθεῖσαν ἔκτοτε δι' αὐτὸν Σταυρακίου. Ἐκεῖ δὲ ἐγκατεβίωσε καὶ ἐτάφη καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ.

(1) Λογοθέτης δηλ. οὐκ ἐπὶ τοῦ Γενικοῦ Ταμίου, ὅτε τὸ Γ' Μέρος. (2) Κατὰ δὲ τὸν Χρὸνολόγον τοῦ Πορφυρογεννήτου (Α', δ'), τῇ 2 Ὀκτωβρίου.

ΜΙΧΑΗΛ (Φλάβιος) Α', ὁ Κουροπάλατης μὲν ἀπὸ τῆς ἀξίας, Ῥαγγαβὲ δὲ ἀπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ καλούμενος, υἱὸς Θεοφυλάκτου τοῦ Πατρικίου, λαβὼν εἰς γυναῖκα Προκοπίαν, ὡς εἴρηται, τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Γενικῶν θυγατέρα, Κουροπάλατης ἐτιμήθη. Φογευθέντος δὲ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ, προαγόμενος ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, τὸ μὲν πρῶτον ἀπηρνεῖτο· μαθὼν δὲ ἔπειτα ὅτι ὁ Σταυράκιος ἐμελλε ἵνα τὸν τυφλώσῃ, ἐκηρύχθη Ἀυτοκράτωρ τῇ 2 Ὀκτωβρίου τοῦ 811, ἀνὴρ τὰ μὲν πολιτικὰ ἱκανώτατος, πρὸς πόλεμον δὲ ἀνεπιτήδειος. Νικηθεὶς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῇ 22 Ἰουνίου τοῦ 813, τοσοῦτον διὰ τοῦτο ἐθλίβη, ὡς μηδεμίαν ἔτι τῶν πραγμάτων φροντίδα ποιῆσθαι, καὶ τοὶ ἐγκειμένων αὐτῷ τῆς τε γυναικὸς καὶ τῶν ἀρχόντων. Μαθὼν δὲ ἀναγορευθέντα πρὸς τῶν στρατιωτῶν Αὐτοκράτορα τὸν Λέοντα, ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ μοναστήριον, ὅπου καὶ ἐγκατεβίωσεν, αὐτοκρατορήσας ἔτος 1, μηνῶς 9 καὶ 9 ἡμέρας. Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ μετὰ τῶν θυγατέρων περιωρίσθη εἰς τὴν Μονὴν τῆς Προκοπίας, ὅπου μονάσασα, ἐπέζησε καὶ τῷ Αὐτοκράτορι Λέοντι, κατὰ τὴν τοῦ Πάππα Λέοντος ἐπιστολὴν καὶ τὸν Βιογράφον τοῦ Ἰγνατίου Νικήταν τὸν Παφλαγόνα (1). Ἔσχε δὲ τρεῖς μὲν υἱοὺς, ἁ, Θεοφύλακτον, ἀναγορευθέντα πρὸς τοῦ πατρὸς Αὐτοκράτορα τῇ 25 Δεκεμβρίου τοῦ 811, καὶ ζητηθέντα διὰ πρεσβείας ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Καρόλου γαμβρόν ἐπὶ θυγατρί· μονάσαντος δὲ αὐτῷ τοῦ πατρὸς, εὐνουχισθέντα πρὸς τοῦ Λέοντος, καὶ κλεισθέντα εἰς μοναστήριον, ὑπὸ τὸ ὄνομα Εὐστράτιος· β', Σταυράκιον, στεφθέντα πρὸς τοῦ πατρὸς, καὶ ἀποθανόντα ἐπὶ αὐτοῦ αὐτοκρατοροῦντος· γ', Νικήταν, γεννηθέντα μὲν τῷ 798, διορισθέντα δὲ, εἰς ἡλικίαν δέκα ἐτῶν, ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ Νικηφόρου Δομéstικον τῶν Ἰκονάτων· μετὰ τέσσαρα δὲ, ἢ, κατ' ἄλλους, ἑννέα ἔτη ἀναλαβόντα τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ μετονομασθέντα Ἰγνάτιον· ὕστερον δὲ πρὸς τοῦ Λέοντος εὐνουχισθέντα, καὶ προσηγησάμενον τῆς τοῦ Σατύρου Μονῆς, κάκειθεν τῷ 847 εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον μετὰ τὸν Μεθόδιον προαχθέντα, καὶ ἀπ' αὐτοῦ διὰ τῶν βραδουργιῶν τοῦ Καίσαρος Βάρδα ἐξωσθέντα, καὶ πρὸς τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν Φωτίου τῷ 861 συνοδικῶς καθαιρεθέντα (2), ἐπὶ Βασιλείῳ δὲ τοῦ Μακεδόνης ἀναλαβόντα τὴν πατριαρχείαν, ἐξωσθέντος τοῦ Φωτίου, καὶ ἐν μεγάλῃ ἀγιότητι ὑπολήψει τελευτήσαντα τῷ 878 τῇ 23 Ὀκτωβρίου, ὅτε καὶ ἐορτάζεται, καὶ ταφέντα ἐν τῇ Μονῇ τοῦ

(1) Ὁ Προκοπίαν, τὴν Ἰγνατίου μητέρα, καὶ τὴν ἀδελφὴν, ἐπὶ πολὺ τῷ βίῳ παρατεταμένης, καὶ ἀφειδῶς τε καὶ ἱλαρῶς τὸν πλοῦτον ἐκκενούσας εἰς ἑλεημοσύνας· Νικ. Παρλ. ἐν Βίῳ Ἰγνατίου. (2) Ἄν' ἀληθείᾳ ὅτι, μετὰ τὴν ἑκπύωσιν αὐτοῦ, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἥτις ὁμῶς τὸν ὑπεστήριξεν, ὡς γνωστὸν, κατὰ τοῦ Φωτίου.

Σατύρου· δύο δὲ θυγατέρας, Γοργῶ ἢ Γεωργῶ, καθὼς τὴν γράφει Νικήτας ὁ Παφλαγών, καὶ Θεοφανώ.

ΛΕΩΝ (Φλάβιος) Β', ὁ Ἀρμένιος καὶ (διὰ τὸ χαμηλὸν τοῦ ἀνάστη-
μα) χαμαιλέων (1) ἐπικληθεὶς, υἱὸς τοῦ πατρικίου Βάρδα, φονευθέντος
μετὰ τῶν λοιπῶν στρατηγῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῷ 778 ἐπὶ Κωνσταν-
τίνου τοῦ τῆς Εἰρήνης (2), Δουξ τῶν Ἀνατολικῶν στρατευμάτων, ἀρπά-
σας, νικηθέντος ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τοῦ Ραγγαβέ, τὴν ἀρχὴν, ἐστέφθη
Αὐτοκράτωρ τῇ 11 Ἰουλίου τοῦ 813, τῷ δὲ ἐπομένῳ ἔτει διαπρεσβευσά-
μενος περὶ ἀνανεώσεως τῆς εἰρήνης πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Λουδοβίκον τὸν
Εὐσεβῆ, ἄρτι τὴν πατρικὴν διαδεξάμενον ἀρχὴν, ἐκβλήθεις δὲ τοῦ θρό-
νου ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ, καὶ φονευθεὶς ἐν τῇ τοῦ Παλατίου ἐκκλη-
σίᾳ κατ' αὐτὴν τῶν Χριστουγέννων τὴν ἡμέραν τῷ 820 (3), μετὰ 7 ἐτῶν,
5 μηνῶν καὶ 14 ἡμερῶν αὐτοκρατορίαν. Ἔσχε δὲ ἐκ Θεοδοσίας, ἧς, κατὰ
τὸν Θ. Στουδίτην, Θεοδώρας, τῆς ἀδελφῆς τῆς Θεοφανοῦς καὶ θυγατρὸς
τοῦ Κοιαίστωρος καὶ Πατρικίου Ἀρσαβυρίου, τοῦ ἀναγορευθέντος πρὸς
τῶν στρατιωτῶν αὐτοκράτορος τῷ 808, καὶ ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου ἀποκαρέν-
τος καὶ περιορισθέντος εἰς μοναστήριον, τέσσαρας υἱοὺς: Σαβδάτιον ἢ
Συμβάτιον, ἀναγορευθέντα ὑπὸ τοῦ πατρὸς Αὐτοκράτορα, καὶ μετονομα-
σθέντα (4) Κωνσταντῖνον Βασιλείον, ὃν ὁ Κεδρηνὸς ὀνομάζει Εὐστάθιον,
ἴσως οὕτω μετονομασθέντα μετὰ τὸ μονάσαι· Γρηγόριον καὶ Θεοδόσιον,
οὓς ἅπαντας ἐυνούχισεν ὁ Τραυλὸς, τοῦ μὲν Σαβδατίου καὶ τοῦ Βασιλείου
κωφωθέντων ἐν τῇ ἐκτομῇ (5), τοῦ δὲ Θεοδοσίου θανόντος καὶ συνταφέν-
τος τῷ πατρί. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτῶν, ἀποπτύσασα, καθὼς καὶ οἱ παῖδες
αὐτῆς, τὸ τῆς εἰκονομαχίας ἄγος, ἐγκατεδίωσεν ἐν τῇ Μονῇ τῶν Λε-
σκοτῶν.

ΜΙΧΑΗΛ (Φλάβιος) ὁ Β', ὁ Τραυλὸς μὲν ἀπὸ τῆς πηρώσεως τῆς
γλώσσης, Ἀμορραῖος δὲ ἀπὸ τῆς πατρίδος (6) ἐπικληθεὶς, καὶ ὑπὸ
τοῦ Λέοντος Κόμης τῶν Ἐξουβίων καὶ Πατρικίος τιμηθεὶς, ἐνείχετο
τῇ λύμῃ τῆς αἰρέσεως τῶν Μανιχαίων ἢ Ἀθιγγάνων ἢ Σαββατιανῶν, τῶν
περὶ τὴν πατρίδα αὐτοῦ οἰκούντων, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰς εἰκόνας καὶ
τὴν ὀρθόδοξον ἐν γένει πίστιν κατέτρεχεν. Ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸν Ὀκτώ-
βριον τοῦ 829, ἄρξας ἔτη 8, μῆνας ἐννέα καὶ 9 ἡμέρας, ἢ, κατ' ἄλλους,

(1) » Εἰδεχθῆς τις ἦν καὶ δυσέντεκτος, καὶ τὴν θίαν αἰσχροτέρος· εἰ γὰρ καὶ λεόντειον
» τοῦνομα, ἀλλὰ πιθήκειον τὸ βλεπόμενον α, Γεώργ. ὁ Ἀμαρτ. (2) Ἄδελφον ἔαν αὐτὸς ἦ
ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔστιν ὁ λαβὼν μέρος εἰς τὴν κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου τούτου συνωμοσίαν, καὶ
μοναχὸς ἀποκαρεῖς καὶ ἐξορισθεὶς τῷ 765. (3) Ἰδε σελ. 245 τοῦ Α' Μέρους. (4) Πρὸς
ἐπιληψίαν τῶν νομισματολόγων, λέγει ὁ Sauley. (5) Ὁ δεύτερος τούτων ἀνέλαθεν ὑστερόν
διὰ θαύματος τὴν φωνὴν, ἴδε σελ. 293 τοῦ Β' Μέρους. (6) Τοῦ Ἀμορίου, πολυχνίου τῆς
Φρυγίας.

3 μηνες μόνον. Είχε δὲ γυναῖκα, πρὶν αὐτοκρατορήσῃ, Θέκλαν, θυγατέρα τοῦ Κεντυρίωνος, ὃς ἐστρατεύετο, ὅς, μαθὼν, καθὰ λέγουσι, παρ' Ἀθιγγάνου τινὸς τὴν μέλλουσαν τύχην τοῦ Μιχαήλ, γαμβρὸν αὐτὸν προσηγάγετο. Ταύτης δ' ἀποθανούσης, ἐνυμφεύθη περὶ τὰ 824 Εὐφροσύνην, λεγομένην εἶναι θυγατέρα τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ ἐκ τῆς Εἰρήνης, μονάζουσαν ἤδη ἐν τῇ νήσῳ Πριγκήπῳ, ὁρκίσας πρότερον τὰ στρατεύματα, ἵνα, θανόντας αὐτοῦ, ταύτην ἀναγνωρίσωσιν Αὐτοκρατόρισσαν μεθ' ἐνὸς τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Ἔσχε δὲ τέκνα, ἐκ μὲν τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς, ἁ, τὸν Αὐτοκράτορα Θεόφιλον, καὶ β', Ἐλένην, τὴν νυμφευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, αὐτοκρατορήσαντος, τῷ Πατρικίῳ Θεοδόῳ, λαμπρῷ, τὰ τε ἐκ γένους (εἰς αὐτοὺς γὰρ τοὺς βασιλεῖς τῶν Περσῶν ἀνήγε τὴν καταγωγὴν) καὶ τὰ κατὰ τὴν λοιπὴν ἀρετὴν, καὶ πολλοὺς εὐτυχῶς συνδιενεγκόντι τῷ Θεοφίλῳ πολέμους, τέλος δὲ πρὸς αὐτοῦ τούτου, ἥδη τὰ ἔσχατα πνέοντος, ἀναιρεθέντος, φόβῳ τῆς μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἀποστασίας, ἦν, καιροῦ παρασχόντος, οὐ κατεδέξατο.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ (Φλάδιος), ἀναγορευθεὶς Αὐτοκράτωρ, ζῶντος ἐτι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐζήλωσεν αὐτοῦ τὴν κατὰ τῶν εἰκόνων μανίαν, εἰ καὶ ἄλλως ἐπαινεῖται ὡς ἀκριβοδίκαιος. Ἀπέθανε δὲ τῇ 20 ἢ 30 Ἰανουαρίου τοῦ 842, αὐτοκρατορήσας 12 ἔτη καὶ μηνας 3. Ἔσχε δὲ σύζυγον Θεοδώραν, θυγατέρα Μαρίνου, εὐγενοῦς Παφλαγόνος, καὶ Θεοκτίστης τῆς καὶ Φλωρίνης, γυναῖκα θαυματομένην ἐπὶ εὐσεβείᾳ καὶ ἀρετῇ, καὶ μνημονευομένην ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῇ 14 Φεβρουαρίου, ἐξ ἧς ἔσχε τέκνα, ἁ, τὸν Αὐτοκράτορα Μιχαήλ· β', τὸν Κωνσταντῖνον, οὗ τινος εἰ καὶ μηδεμία παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι γίνεται μνηεῖα, ἀλλ' οὖν ἐν νομίσματι (περὶ οὗ πολλὸς παρὰ τοῖς ἀρχαιολόγοις ὁ λόγος) φέρεται παῖς ἐτι (1)· γ', Θέκλαν, τὴν συναυτοκρατορήσασαν τῇ μητρὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ, ὡς ἐκ νομίσματός τινος εἰκάζεται. Ταύτην φρονεῖ ὁ Δουκάγγελος εἶναι τὴν θυγατέρα τοῦ Θεοφίλου, ἣν Λευδοβίκος ὁ Β' ἐμνηστεύετο, καὶ, ἀκυρωθέντος τοῦ συμβολαίου πρὸς τῶν Γραικῶν, πολέμου ἀφορμὴ μεταξὺ αὐτῶν τε καὶ τῶν Φράγκων, ὡς ἐκ τούτου, ἐδόθη τῷ 853· δ', Ἄνναν· ε', Ἀναστασίαν· ς', Πουλχερίαν, ἃς δὲ πάσας μετὰ καὶ τῆς Θέκλας ὁ Μιχαὴλ μοναχὰς ἀποκείρας, εἴς μοναστήριον μετὰ τῆς μητρὸς κατέκλεισεν ζ', Μαρίαν, τὴν μικροτάτην ἀπασῶν, ἣν ὁ πατὴρ Ἀλεξίῳ τῷ Μωσηλέ, ἀνδρὶ Ἀρμενίῳ, λαμπρῷ τό τε γένος καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν, συνέζευξε, καὶ Πατρίκιον, εἴτα Μάγιστρον, Ἀνθύπατον, καὶ, τέλος, Καίσαρα ἀνηγόρευσεν· ὕστερον δὲ, διαβληθέντα διὰ φθόνον αὐτῷ, ὡς τυραννιδῶντα,

(1) Ὁ Lebeau φρονεῖ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ ἀποπνιγὴς ἐν τῇ τοῦ Παλατίου κινετέρῃ, ἴδε σελ. 210 τοῦ Α' Μέρους.

ζώσης μὲν τῆς συζόγου αὐτοῦ, οὐ προσέειτο τὰς διαβολὰς θανάτου· ὁ ἑκείνης, καὶ τοῦ Ἀλεξίου, δέει τῶν διαβόλων, τὸν μοναχικὸν ἐκδοκένου βίον, οὐκ ἐνίστη τῷ σκοπῷ ὁ Θεόφιλος, καὶ οὕτω μονάσας ὁ Μωσὴλ, ἐν τῇ τοῦ Ἀνθεμίου λεγομένη Μονῇ ἐγκατεβίωσε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου τοῦ Πατρικίου. Τούτου ἀπόγονός ἐστιν ἄλλος Μωσὴλ, ὁ ἐπὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπνοῦ, ὃς ἐν τῷ κατὰ τὸν Βουλγαρὸν πόλεμῳ ἀπεπνίγη, φεύγων διὰ θαλάσσης, ὃν καὶ κείτορα τῆς ἐπὶ ὀνόματι αὐτοῦ Μονῆς θέλει ὁ Τζέτζης.

ΜΙΧΑΗΛ (Φλάβιος) Γ', πορφυρογέννητος, ὁ μεθ' οὗτος, ἐγεννήθη τῷ 836, καθ' ὃν καιρὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατετίκθη, παρ' οὗ καὶ Αὐτοκράτωρ ἀνηγορεύθη. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, παιδὸς ἐτι αὐτοῦ ὄντος, Θεοδώρα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἀναλαβούσα τὴν ἀρχὴν, διεύθυνε τὰ πράγματα ἀνδρικῶς ἀντικρυς τῷ λήμματι ἐπὶ 14 ἔτη, ἀναστηλώσασα καὶ τὰς ἱεράς εἰκόνας σὺν τῷ ἱερῷ Μεθυσίῳ τῷ πατριάρχῃ. Ὑστερον δὲ ἀναλαβὼν τὰ πράγματα ὁ Μιχαήλ, καὶ διοικουμένος ὑπὸ τοῦ πρὸς μητρὸς αὐτοῦ θείου, Βάρδα τοῦ Καίσαρος, ὃς εἰς τοσαύτην ἔφθασε δύναμιν, ὥστε καὶ συνυπογράφεσθαι τῷ Αὐτοκράτορι ἐν τοῖς δημοσίοις ἐγγράφοις, ἐξέωσε μὲν τῶν βασιλείων τὴν μητέρα αὐτοῦ, πικρὸν αὐτῷ ἐπιζήσασαν καὶ ὑπὸ τῆς θλίψεως ἀποθανοῦσαν τῷ 867 (1). τὰς δὲ ἀδελφὰς ἐγκατέκλεισεν εἰς μοναστήριον. Ὑποπετόσας δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τὸν Βάρδαν, αὐτὸν μὲν διὰ τοῦ τότε Πρωτοστράτορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα διεκρήσατο τῇ 6 Ἀπριλίου τοῦ 866, τὸν δὲ Βασίλειον ἀνηγόρευσεν Αὐτοκράτορα, ὃς τις, φοβηθεὶς τὴν ἀστασίαν αὐτοῦ, Βασιλῆϊνόν τινα τριηρίτην ἐν πότῳ Αὐτοκράτορα ἤδη ποίησαντος, πρόσθεν ἐφόνευσεν αὐτὸν, σὺν ὑποβρύχιον, τῇ 24 Σεπτεμβρίου, ἢ, κατ' ἄλλους, τῇ 23 Ἀπριλίου τοῦ 867, αὐτοκρατορήσαντα σὺν τῇ μητρὶ μὲν ἔτη 14, ἢ, κατ' ἄλλους, 15 καὶ μῆνας 10, μόνον δὲ ἔτη 11, καὶ μετὰ τοῦ Βασιλείου ἔτος 1 καὶ μῆνας 4, τὰ δὲ πάντα 25 ἔτη. Τούτῳ ἡ μήτηρ, μόλις εἰς μείρακας παραλλάξαντι, γυναῖκα ἡγάγετο, τῷ 848, Εὐδοκίαν, ἢ, κατὰ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πάππα Νικολάου τοῦ Α', Εὐδοκίαν, θυγατέρα τοῦ Δεκαπολίτου, ἐξ ἧς ἓνα καὶ μόνον ἔσχεν υἱόν, τὸν Κωνσταντῖνον, ἀποθανόντα περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Βασιλείου. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐγεννήθη οὗτος περὶ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ Μιχαήλ, ἴσως, κατὰ τὸν Μανασσὴν καὶ Γλυκᾶν, ἀπελπισθεὶς διὰ τὴν οἰνοφλυγίαν αὐτοῦ ἂν ἀποκτήσῃ τέκνα, εἶχεν ἤδη υἱοθετήσῃ τὸν Βασίλειον. Τῆς Θεοδώρας

(1) Τὸ σῶμα τῆς εὐσεβοῦς βασιλίδος ταύτης, μετακομισθὲν ὑπὸ Βασιλείου ἀπὸ τῶν Κερκυρῶν τοῦ παλατίου, ὅπου τῶς διέμενε περίοιστος, ἐτάφη ἐν τῇ τῶν Γαστριῶν Μονῇ, καθὼς καὶ ἡ ἀπογονικὴ αὐτῆς ἐκβῆεν δ' ἐκκομισθὲν ἐπὶ τῆς ἀλώσεως εἰς Κέρκυραν, διατηρούσα μέχρι καὶ νῦν μέρος ἐν τῇ ἐκείνῃ ναῷ τῆς Θεοτόκου Σπηλαιωτίσσης.

συγγενῇ ἀναγράφουσι τὰ Μηναῖα καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ἱερῶν εἰκόνων μαρτυρήσαντα Νικήταν, ἑορταζόμενον τῇ 13 Ὀκτωβρίου. Τὴν δὲ ἀδελφὴν αὐτῆς Εἰρήνην ἐνυμφεύθη ὁ ἀδελφὸς τοῦ πατριάρχου Φωτίου, Σέργιος ὁ Πατρίκιος.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (Φλάβιος), ὁ ἀπὸ τῆς πατρίδος Μακεδῶν, εἰ καὶ ὁμολογεῖται πρὸς ἀπάντων ἐξ εὐτελῶν γονέων ἔλκειν τὸ γένος καὶ τῇ τύχῃ μόνῃ ἀναγράφειν αὐτοῦ τὴν ὕψωσιν, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐνέλιπον οἱ φιλοτιμησάμενοι εἰς Τηριδάτην τὸν τῶν Ἀρμενίων βασιλέα τὸ γένος αὐτοῦ ἀναγαγεῖν, καὶ τὰ μὲν πρὸς πατρός Ἀρσακίδην, τὰ δὲ πρὸς μητρός οὐ μείον ἢ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἀπόγονον γενέσθαι ἱστορήσαντες (1). Ἀλλὰ ταῦτα μὲν διαιτᾷ ἄλλοις ἐῶμεν, ἀρχούμενοι μόνον ἵνα ἀναφέρωμεν ὅτι ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐκαλεῖτο Παγκαλῶ, ἥτις ἐγέννησε, παρεκτός τοῦ Βασιλείου, δύο μὲν υἱούς, τὸν Μαρνανόν, ἀποθανόντα περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοκρατορίας, καὶ τὸν Συμβάτιον· τρεῖς δὲ θυγατέρας, Ἀναστασίαν, Ἄνναν καὶ Ἑλένην, ὧν μέμνηται ὁ Πορφυρογέννητος (2). Ὁ δ' οὖν Βασίλειος, προσληφθεὶς, ἅμα τῷ παραγενέσθαι εἰς ΚΗ, ὑπὸ τοῦ Μιχαήλ, ἐπισημένου δεινῶς περὶ τὰς ἵπποτροφίας, ἐπιτηδεύτατος ὢν περὶ τὴν ἵπποκομίαν αὐτός, καὶ Πρωτοστράτωρ, Κουδικουλάριος καὶ Μάγιστρος τιμηθεὶς, καὶ, τέλος, φονευθέντος τοῦ Καίσαρος Βάρδα, εἰσποιηθεὶς αὐτῷ καὶ Αὐτοκράτῳ ἀναγορευθεὶς, ἐστέφθη τῇ 26 Μαΐου τοῦ 866. Φονευθέντος δὲ τοῦ Μιχαήλ τῇ 24 Σεπτεμβρίου τοῦ 867, μόνος αὐτοκρατορήσας, ἐπεχείρησεν ἀνεγείραι τὴν πεπτωκυῖαν διὰ τὴν ἀχρεϊότητα τοῦ

(1) Τῆς πλαστοῦς ταύτης καταγωγῆς ἀρχιτέκτονα θρυλοῦσιν οἱ ἐπὶ τῆς δόσεως γενέσθαι τὸν ἱερώτατον Φῶτιον, ἐξευμενιζόμενον ἑαυτῷ δῆθεν τὸν Βασίλειον, ἐξ οὗ, φασὶν, ἔκπαιτα καὶ ὁ ἕγγονος αὐτοῦ Κωνσταντίνος ὁ Πορφυρογέννητος καὶ ὁ Σκυλίτσης καὶ ἄλλοι, τῇ Μήδῳ, Πάρθῳ καὶ Ἀρμενίων καταχρησάμενοι ὀνοματολογίᾳ, ἵνα πιθανὰ δοκῶσι λέγειν, Ἀρτίδανόν τινα καὶ Κλείνην, ἀδελφὸν αὐτοῦ, τοῦ Ἀρσακιδῶν ὄντας γένους, τῆς παππῆας ἐκπεπνυίας ἀρχῆς, φυγάδας ἀφικέσθαι εἰς ΚΠ ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μ, ὅφ' οὗ προσδιορισθέντος αὐτοῖς τόπος πρὸς οἴκησιν ἐν Νίκῃ τῇ τῆς Μακεδονίας πόλει, μετακισθῆναι ἐξ αὐτῆς εἰς Φιλίππους καὶ ἔκπαιτα εἰς Ἀδριανούπολιν ὑπὸ Ἡρακλείου, ὅπου καὶ ἐγκαταστήναι αὐτοὺς τε καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῶν, ἄχρις οὗτου, ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης, Μάκτην τινα, ἐξ Ἀρσακιδῶν καταγόμενον, ἀφικόμενον εἰς ΚΠ, εἴτε κατὰ πρεσβίαν, εἴτε κατ' ἐμπορίαν, καὶ Λέοντι, Ἀρσακιδῇ καὶ τούτῳ, φίλῳ χρησάμενον, γῆμαι τὴν τούτου θυγατέρα Παγκαλῶ, καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει τοῦ λοιποῦ κατοικῆσαι. Τούτων υἱὸς λέγεται γενέσθαι Βεκλας, ὁ τοῦ Βασιλείου πατὴρ (*), δευτέρου τινος γυναικὸς, εἰς Κωνσταντίνον τὸν Μέγαν ἀναγούσης τὸ γένος, τὴν θυγατέρα νυμφευθεὶς, εἰκόμωσι τὸν Βασίλειον καὶ δύο ἄλλους υἱούς καὶ τρεῖς θυγατέρας, ὡς εἴρηται.

(2) Β. βλ. Β'. μδ'.

(*) Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὄνομα Βεκλας, ὡς ἐκ τῶν συγχροτούντων αὐτὸ στοιχείων, πλαστὸν ἐκείνησαν ἀποδείξαι οἱ τοῦ Βασιλείου πολέμιοι. Τὸ μὲν γὰρ Β αὐτὸν φασὶν ἐμφαίνειν τὸν Βασίλειον, τὸ δὲ κ τὴν σύζυγον αὐτοῦ Εὐδοκίαν, τὰ δὲ λοιπὰ τέσσαρα τοὺς τέσσαρας αὐτοῦ υἱούς, Κωνσταντίνον, Λέοντα, Ἀλέξανδρον καὶ Στέφανον. Ἄ δὲ καὶ ἀναλεγομένοις ἡμῖν, εἰς μνήμην εἰσθεὶς τὸ παρ' Ἰταλοῖς παροιμιαζόμενον: si non e vero, e ben trovato.

προκατόχου αὐτοῦ αὐτοκρατορίαν, φανείς περὶ τὸ δόγμα ἰδίως ἀμώμητος (1). Ἀνακαλέσας δὲ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν Ἰγνάτιον, καὶ ἐξώσας τὸν Φώτιον, ὕστερον δὲ, καθ' ὑποβολὴν τοῦ Σανταβαρηνοῦ, ἐκ-
 ναγαγὼν αὐτοὺς τὸν Φώτιον, ἀνεθεματίσθη διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Πάππα
 Ἰωάννου. Ἀπέθανε δὲ τῇ 4 Μαρτίου τοῦ 886, ἄρξας, μετὰ τοῦ Μιχαήλ
 μὲν, 16 μῆνας, μόνος δὲ ἔτη 17, μῆνας 10 καὶ ἡμέρας 7. Εἶχε δὲ, πρὶν
 κηρυχθῆ Αὐτοκράτωρ, γυναῖκα Μαρίαν, τῆς ὁποίας ἠναγκάσθη παρὰ τοῦ
 Μιχαήλ ἵνα χωρισθῇ, καὶ ἵνα συζευχθῇ τὴν Εὐδοκίαν, θυγατέρα τοῦ Λο-
 γοθέτου Ἰγγερος, ἐκ τῆς λαμπρᾶς τῶν Μαρτινακίων γενεᾶς, παλλα-
 κευομένην τέως αὐτῷ τῷ Μιχαήλ, καὶ, καθὰ λέγουσι, κύουσαν ἤδη ἐξ
 αὐτοῦ Λέοντα, τὸν ἔπειτα Αὐτοκράτορα. Τοῦτο ὅμως φαίνεται ὅτι ἐθρυλ-
 λήθη φθόνῳ τοῦ Κωνσταντίνου πρὸς τὸν Λέοντα, πολλῶ αὐτοῦ καὶ λήμ-
 ματι καὶ κάλλει καὶ εὐγενείᾳ προέχοντα. Ἔσχε δὲ, ἐκ μὲν τῆς πρώτης
 αὐτοῦ γυναικὸς, υἱὸν πρωτότοκον τὸν Κωνσταντῖνον, ὃν τῷ πρώτῳ τῆς
 αὐτοκρατορίας αὐτοῦ ἔτει Αὐτοκράτορα ἔσπεψε, καὶ κατὰ τῶν Σαρακηνῶν
 ἐξέπεμψεν, ἀποθανόντα τῷ 879. Οὗτος ἄρα ἐστὶν ὁ τοῦ Βασιλείου υἱὸς,
 ὃς Λουδοβίκος ὁ Β', αὐτοκράτωρ τῆς δύσεως, Ἑρμενγάρδαν τὴν ἰδίαν θυ-
 γατέρα μνηστεύμενος, πρέσβεις ἐπεμψεν εἰς ΚΠ. Ἀλλὰ, τῆς διαπραγ-
 ματεύσεως ἀποτυχούσης, εἰ καὶ γάμων τελεσθέντων μνημονεύουσιν οἱ τῆς
 δύσεως συγγραφεῖς, ἡ Ἑρμενγάρδα Βόσσωι τῷ Κόμητι συνεζεύχθη,
 τῷ μετέπειτα Ῥηγί τῆς Προβιγίας· ἐκ δὲ τῆς Εὐδοκίας, ἡ, τὸν αὐτο-
 κράτορα Λέοντα· 6', τὸν Ἀλέξανδρον, ἀναγορευθέντα πρὸς τοῦ πατρὸς
 σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοκράτορα, καὶ, ἀποθανόντος τοῦ Λέοντος, ἐπιτροπεύ-
 σαντα, κατ' αἰτησιν αὐτοῦ, τοῦ ἀνηλίκου αὐτοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου, ἀν-
 δρα νωθρὸν περὶ διοίκησιν πραγμάτων καὶ οἴῳ καὶ ἀκολασίαις ἐκδοτὸν,
 ἐξ ὧν καὶ ἀπέθανεν, ἐπεὶ, ἀκράτου χανδὸν σπᾶσας, ἐσφαίρισεν ἀφ' ἱππῶν
 τῇ 7 Ἰουνίου τοῦ 912, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μνήματι τοῦ πατρὸς· του. Ἐπεὶ
 δὲ περὶ γάμου αὐτοῦ σιγῶσιν οἱ συγγραφεῖς, δικαίως ἀμφισβητεῖται τὸ
 παρὰ πινος νεωτέρου συγγραφέως ἀναφερόμενον, ὅτι θυγατέρα αὐτοῦ Κων-
 σταντίαν Λέων ὁ Φωχᾶς, ὁ ἐπὶ Ῥωμανοῦ, γυναῖκα ἠγάγετο· γ', Στεφά-
 νον, ὃν ὁ πατήρ, παῖδα ἔτι, τῷ Κλήρῳ κατέλεξεν, ἵνα ἡλικιωθεὶς πατ-
 ριαρχεῖσθ, ὃ καὶ ἐγένετο, ἀποθανόντος τοῦ Φωτίου, καὶ αὐτοκρατοροῦν-
 τος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Λέοντος. Πατριαρχεύσας δὲ 6 ἔτη καὶ 5 μῆνας,
 ἀπέθανε τῷ 888, μνημονευόμενος ἐν τοῖς Μηναίοις τῇ 17 Μαΐου. Ἔσχε
 δὲ καὶ τέσσαρας θυγατέρας, ἃς ἀπάσας τῷ θεῷ καθιέρωσεν ἐν τῇ τῆς
 Ἀγίας Εὐφημίας Μονῇ, ἡ μᾶλλον, ὥς ἐκ τοῦ Πορφυρογεννήτου εἰκάζε-
 ται, ἐν τῇ τοῦ Βαπτιστοῦ τῇ ἐν τῷ Πετρίῳ.

(1) Ἰδ. σελ. 331, 332 καὶ 514 τοῦ Α' Μέρους.

ΛΕΩΝ (Φλάβιος) ΣΤ', ὁ τοῦ Βασιλείου, ὁ ἐπικληθεὶς, διὰ τὴν πολυμαθειαν αὐτοῦ, **Φιλόσοφος**, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ **Αὐτοκράτωρ** τῇ 6 Ἰανουαρίου τοῦ 890, ἀπέθανε δὲ τῇ 11 Μαΐου τοῦ 911, αὐτοκρατορήσας ἔτη 25, μῆνας 2, ἡμέρας 11, ἥ, κατὰ τὸν Κωδινόν, ἔτη 27 καὶ μῆνας 8. Ἔσχε δὲ τέσσαρας γυναῖκας, ἁ, ζῶντος ἐτι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τὴν Θεοφανῶ, θυγατέρα τοῦ Ἰλλουστρίου Κωνσταντίνου τοῦ Μαρτινακίου, συγγενοῦς τριῶν βασιλέων, κατὰ τὸ Συναξάριον, καὶ τῆς Ἀννης, ἀποθανοῦσαν μετὰ 12 ἐτῶν συμβίωσιν, ἐν ὑπολήψει ἀγιότητος, καὶ ἐορταζομένην τῇ 16 Δεκεμβρίου, ἥ καὶ ναὸν ἐδείματο μετέπειτα ὁ Λέων πλησίον τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, καὶ κατέθηκεν αὐτὴν ἐκεῖ. β', τὴν Ζωὴν, μεθ' ἧς, καὶ ζωσῆς ἐτι τῆς Θεοφανοῦς, συνεφθείρετο, χήραν τοῦ Θεόδωρου Γουνατζίτου, Ἰσαούσου τὴν ἀξίαν, καὶ θυγατέρα Στυλιανοῦ, τοῦ, διὰ τὴν ἐπιγαμίαν ταύτην, Μαγίστρου τιμηθέντος, εἴτα δὲ Λογοθέτου τοῦ δρόμου, καὶ, τέλος, Βασιλεσπάτορος, τότε πρῶτον τῆς ἀξίας ταύτης ἐπικυρωθείσης· οὐ καὶ τὸ ὄνομα ἀναφέρεται ἐν πολλαῖς τῶν τοῦ Λέοντος Νεαρῶν· ἀποθανοῦσης δὲ μετὰ ἐν ἔτος καὶ 8 μῆνας, ἥ, κατὰ τὸν Σκυλίτην, ἐν καὶ ἡμισυ ἔτος, ἐπὶ μιᾷ θυγατρὶ, τῇ Ἀννῇ, ἣν εὐθὺς μετὰ θάνατον τῆς μητρὸς αὐτῆς Αὐγούσταν ἐστεψεν ὁ Λέων, γ' ἔλαβε γυναῖκα, Εὐδοκίαν, τὴν ἐπιλεγομένην, κατὰ τὸν Πορφυρογέννητον, Βαϊνήν, ἐκ τοῦ ἐν Φρυγίᾳ θέματος τῶν Ὀψικιανῶν· ἀλλὰ, καὶ ταύτης μετ' οὐ πολὺ ἐκλιπούσης ἐν τῷ τίκτειν, δ' ἐνυμφεύθη γυναῖκα, Ζωὴν τὴν Καρβονοφίαν, Ζωῖζόναν καλουμένην ὑπὸ τοῦ Λουῖτπράνδου, ἀνεψίαν τοῦ Ἀγίου Θεοφάνους, τοῦ ἡγουμένου τοῦ Μεγάλου Ἀγροῦ, καὶ διὰ τὴν τετραγαμίαν ἐκανονίσθη ἀφορισμῶ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Νικολάου, εἰ καὶ ὁ Πάππας νόμιμον αὐτοῦ ἀνεκέρυξε τὸν γάμον. Κατηγορεῖται δὲ αὕτη ὑπὸ τοῦ Λουῖτπράνδου διὰ τὴν ἀκολασίαν τῆς, καὶ τὰς μετὰ τοῦ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ παρανόμους σχέσεις τῆς, ὑφ' οὗ καὶ αὐτοκρατορήσαντος ὕστερον ἀποκαρεῖσα περιωρίσθη ἐν τῇ Μονῇ τῆς Ἀγίας Εὐφημίας, ὡς ἐπιβουλεύουσα αὐτῇ. Ἔσχε δὲ ἐκ ταύτης υἱὸν μὲν, Κωνσταντῖνον Πορφυρογέννητον τὸν Αὐτοκράτορα, θυγατέρα δὲ Εὐδοκίαν, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ὁποίας, λέγει ὁ Πορφυρογέννητος, μετωνομάσθη ἔπειτα ἡ νύμφη αὐτοῦ Βέρτα. Ἀδηλον ὅμως εἰ ἡ Εὐδοκία αὕτη ἦν καὶ ὁμομήτριος ἀδελφὴ τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὡς ἦν ὁμοπάτριος. Εὐδοκίαν μὲν τοι, θυγατέρα τῆς Θεοφανοῦς, ἀναφέρει ὁ ἀνώνυμος τοῦ Κομβεφικίου Χρονογράφος, ἀποθανοῦσαν ἅμα τῇ γεννήσει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (Φλάβιος) ΣΤ', ὁ πρῶτος καὶ κατ' ἐξοχὴν ἰδιωνυμικῶς **Πορφυρογέννητος**, ἐγεννήθη τῷ 905. Μείνας δὲ ἀνήλικος, ἐπετροπεύθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπὶ μῆνας δεκατρεῖς· ἀποθανόντος δ' ἐκείνου, ἔσχεν ἐπιτρόπους τὸν Πατριάρχην Νικόλαον, τὸν

Μάγιστρον Ἰωάννην τὸν Γαριδᾶν, καὶ τοὺς πρῶτους τῆς Συγκλήτου, πρῶτως δὲ τὴν μητέρα τοῦ Ζωὴν, ἀνακληθεῖσαν ἐπὶ ταύτῃ ἀπὸ τῆς ἐξορίας, εἰς ἣν εἶχε καταδικάσῃ αὐτὴν ὁ Ἀλέξανδρος. Ἐρίζοντων δὲ περὶ τῆς ἐπιτροπείας πρὸς ἀλλήλους τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα, τοῦ Λέοντος Φωκά καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, ὑπερίσχυσεν οὗτος, Δρουγγάριος ὢν τοῦ στόλου, καὶ, νυμφεύσας τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἑλένην τῷ Κωνσταντίνῳ τῷ 912, ἀνωμάσθη Βασιλεσπάτωρ, καὶ μετ' ὀλίγον ἐκηρύχθη καὶ συγκοινωνὸς τῆς ἀρχῆς καὶ, τέλος, Αὐτοκράτωρ, στέψας ἑπειτα καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Αὐτοκράτορας, καὶ, περιστήσας οὕτω τὸ πᾶν κράτος εἰς ἑαυτὸν, ἥρξεν 26 ὁλόκληρα ἔτη. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, τὸ ὄνομα μόνον ἔχων τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐδόθη ὅλος εἰς τὴν σπουδὴν τῶν γραμμάτων, καὶ συνέγραψε περὶ πάσης ὕλης. Ἀφαιρέσας δὲ, τέλος, τοῦ Ῥωμανοῦ τὴν ἀρχὴν τῷ 944, καὶ ἀποκείρας αὐτόν τε καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ μοναχούς, ἥρξε τὰ λοιπὰ 15 τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη μόνος, καὶ ἀπέθανε τῇ 24 Νοεμβρίου τοῦ 959, φαρμακωθείς, ὡς λέγουσιν, ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ῥωμανοῦ, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 54 καὶ μηνῶν 2, βασιλεύσας 47 ἔτη καὶ τινὰς μῆνας. Ἔσχε δὲ ἐξ Ἑλένης τῆς Ῥωμανοῦ, ἀποθανούσης τῇ 20 Σεπτεμβρίου τοῦ 861, ἓνα μὲν υἱὸν τὸν αὐτοκράτορα Ῥωμανόν, δύο δὲ, ἡ, κατὰ τὸν Χρονογράφον τοῦ, τρεῖς, ἢ μάλλον πέντε (1) θυγατέρας, Ζωὴν, Θεοδώραν, τὴν ὁποίαν ὑπάνδρευσεν τῷ Αὐτοκράτορι Ἰωάννῃ τῷ Τζιμισκῇ, Θεοφανῶ, Ἄνναν καὶ Ἀγάθην, τὴν μάλλον ἡγαπημένην τοῦ.

ΡΩΜΑΝΟΣ Α΄, ὁ Λακαπηνὸς ἢ Λεκαπηνὸς, υἱὸς Θεοφυλάκτου τοῦ Ἀδαστάκτου (2), τοῦ κατὰ πρῶτον ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα ἐπισήμου γενομένου ἐν τῇ Αὐλῇ ΚΠ, ἀφ' οὗ, μαχόμενον αὐτὸν τοῖς ἐν Τεφρικῇ Παυλικιανοῖς, ἐκ μέσου τῶν πολέμων διέσωσε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ μέγιστα πρὸς αὐτοῦ τιμηθέντος, καταγομένου δὲ, κατὰ τὸν Λουιτηριανόν, ἐξ Ἀρμενίας, ἐκ γένους ἀσκήμου. Πατρίκιος ὢν ἤδη καὶ Δρουγγάριος, συστήσας περὶ ἑαυτὸν, ἀποθανόντων Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου τῶν Αὐτοκρατόρων, τὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ στρατεύματα, συμπραττούσης καὶ τῆς τοῦ Κωνσταντίνου μητρὸς, μεθ' ἧς οὗτος ἐρωτικῶς συνεστῆτο, κυριεύσας τὸ παλάτιον, διωρίσθη Μάγιστρος καὶ μέγας Ἐταυρεάρχης, καὶ, κηδεύσας τῷ Κωνσταντίνῳ, Βασιλεσπάτωρ, ὡς καὶ ὁ τοῦ Λέοντος πενθερὸς Στολιανὸς, μεταβιβάσας τὸ ἀξίωμα τῆς μεγάλης Ἐταυριάρχου εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Χριστοφόρον, τῇ δὲ 24 Σεπτεμβρίου τοῦ 918 Κῆσαρ, καὶ, τέλος, τῇ 11 ἢ κατ' ἄλλους, 17 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους Αὐτοκράτωρ, ἀναγορευθεὶς πρὸς τοῦ ἰδίου γαμβροῦ, τῷ δὲ ἐφεξῆς ἔτει στέψθη

(1) Διότι ὁ αὐτὸς Χρονογράφος ἀναφέρει περὶ ταύτης ὅτι δύο. (2) Ὅθεν ὕπὸ τοῦ Ἰωάννου καὶ αὐτοῦ Ἀδαστάκτου προσεπωνομάσθη.

Αὐγούσαν καὶ τὴν ἰδίαν σύζυγον Θεοδώραν, καὶ τῇ 17 Μαΐου 920 τὸν ἰδίον υἱὸν Χριστοφόρον Αὐτοκράτορα, στεφθέντα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου, τῇ δὲ 25 Δεκεμβρίου τοῦ 927 (:) καὶ τοὺς ἄλλους δύο υἱοὺς αὐτοῦ τὸν Κωνσταντῖνον καὶ Στέφανον, Αὐγούστους, καὶ βαθμηδὸν διατάξας ἵνα προηγείται ἐν ταῖς δημοσίαις ἀνευφημήσῃσι τοῦ ὀνόματος τοῦ Κωνσταντίνου τὸ ὄνομα τοῦ ἰδίου αὐτοῦ υἱοῦ Χριστοφόρου, οὗ καὶ ἀποθανόντος, τὰ δευτερεῖα μετὰ τὸν Ῥωμανὸν ἔσχεν ὁ Κωνσταντῖνος, προηγούμενος τῶν γυναικαδελφῶν αὐτοῦ Στεφάνου καὶ Κωνσταντίνου. Ἀλλ' ἡ νέμεσις ἐπεξῆλθεν αὐτὸν δι' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τοῦ υἱοῦ Στεφάνου, ἐκβαλόντος αὐτὸν τῆς ἀρχῆς καὶ μοναχὸν ἀποκείραντος, καὶ εἰς τὴν νῆσον Πρώτην περιορίσαντος τῇ 16 Δεκεμβρίου τοῦ 944, ἄρξαντα, ὡς προείπομεν, ἔτη 26. Ἀπέθανε δὲ τῇ 15 Ἰουλίου τοῦ 947, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ Μονῇ τοῦ Μυρελαίου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου κατετέθη καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Θεοδώρα, ἀποθανοῦσα τῷ 922, ἐξ ἧς ἔσχεν, υἱὸς μὲν, ἁ, Χριστοφόρον τὸν Αὐτοκράτορα, ἀποθανόντα οὐχὶ τῷ 931, ὡς ἱστοροῦσι Λέων ὁ Γραμματικὸς καὶ ὁ Σκυλίτσης, ἀλλὰ πιθανώτερον, κατὰ τὸν Κεδρηνὸν, τῷ 926, διότι ἐν τῇ ἐν ἔτει 929 ἐκδεδομένῃ Νεαρᾷ τοῦ Ῥωμανοῦ ὁ δὲ ἀναφέρεται τούτου τὸ ὄνομα· εἶχε δὲ γυναῖκα Σοφίαν, τὴν θυγατέρα τοῦ Μαγίστρου Νικήτα, ἀναγορευθεῖσαν Αὐγούσταν τῷ 922 μετὰ θάνατον τῆς τοῦ Ῥωμανοῦ τοῦ πρεσβυτέρου γυναικὸς, καὶ, ἀποθανόντος τοῦ συζύγου αὐτῆς, ἐξωσθεῖσαν τοῦ παλατίου, ἐξ ἧς ἔσχε δύο μὲν υἱοὺς, Ῥωμανὸν, ἀναγορευθέντα, κατὰ τινας, Αὐτοκράτορα, καὶ ἀποθανόντα ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ Μιχαὴλ, ὃς τις, καὶ τοι μὴ ἀναγορευμένος Αὐτοκράτωρ, ὑπεδείκτο οὐχ ἦττον τὰ ἐρυθρὰ πέδιλα καὶ ἐφόρει τὸ αὐτοκρατορικὸν ἔνδυμα· ἀπεκάρη δὲ ὕστερον καὶ αὐτὸς μοναχὸς ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου· μίαν δὲ θυγατέρα, Μαρίαν, προσονομασθεῖσαν καὶ Εἰρήνην, καὶ ἐκδοθεῖσαν εἰς γάμον Πέτρῳ τῷ τῶν Βουλγάρων βασιλεῖ· β', Στέφανον, ἀναγορευθέντα ὡσαύτως Αὐτοκράτορα τῷ 928, οὗ πω δεκάετη, καὶ συζευθέντα τῷ 934 Ἀννῇ τῇ τοῦ Γαβαλά θυγατρὶ, τῇ δὲ 27 Ἰανουαρίου τοῦ 945 συλληφθέντα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ ἀποκρέντα καὶ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ ἐξόριστον ἀποσταλέντα, ὃς καὶ ἐσχάρη, κατὰ τὸν Λουϊτπράνδον, τὰ μέγιστα, ἰδὼν αὐτοὺς, ὅτε καὶ τὸ ῥητὸν ἑαυτῷ ἐφήρμοσεν: » υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δὲ με ἠθέτησαν. Κατ' ἄλλους δὲ, οὗτος μὲν εἰς Πάνορμον, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ εἰς Τερέβινθον ἐξωρίσθησαν, κἀκεῖσε πρὸς τῶν ἐπισκόπων Καισαρείας καὶ Ἡρακλείας μοναχοὶ ἀπεκάρησαν· ἐκεῖθεν δὲ ὁ Στέφανος εἰς Προκόννησον, κἀκεῖθεν εἰς Ῥόδον, καὶ, τέλος, εἰς Μιτυλήνην ἀπαχθεὶς, γενναίως ἤνεγκε τὴν ἐξορίαν, τελευτήσας μετὰ 19 ἔτη, ἧ, κατ' ἄλλους, φονευθεὶς ἐκεῖσε, κατὰ διχαγὴν Θεοφανοῦς τῆς Ῥωμανοῦ τοῦ νεωτέρου γυναικὸς,

ὡς δρασμὸν μελετῶν· ἔσχε δὲ υἱὸν, τὸν Ῥωμανόν, εὐνουχισθέντα κελεύσει τοῦ Πορφυρογεννήτου· γ', τὸν Κωνσταντῖνον, συναποστατήσαντα, κατὰ τὸν Λουίτπράνδον, μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ κατὰ τοῦ πατρὸς, εἰ καὶ οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς μόνον ἐκείνον ἐπὶ τούτῳ ἀναφέρουσι. Συνεξορισθεὶς δ' οὖν ἐκείνῳ ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου, πρῶτα μὲν εἰς Τερέβινθον, εἴτα δὲ εἰς Σαμοθράκην, καὶ δεινοπαθὼν ἐπὶ τῇ ὑπερρίᾳ, καὶ πολλάκις δρασμὸν βουλευσας, καὶ, τέλος, φονεύσας ἓνα τῶν φυλάκων αὐτοῦ, ἐφρονεῦθη ὑπὸ τῶν ἄλλων. Ἐνυμφεύθη δὲ τῷ 934 Ἑλένην, τὴν Ἀδριανοῦ τοῦ Πατριχοῦ, εὐγενοῦς ἐξ Ἀρμενίων, θυγατέρα, καὶ, ταύτης θανούσης, τὴν Θεοφανῶ, εἰς Μάμαντα, ὡς φασι, τὸν Μάρτυρα (:) τὸ γένος ἀνάγουσαν, ἐξ ἧς ἔσχευεν υἱὸν τὸν Ῥωμανόν, ᾧ ὁ πάππος Ῥωμανὸς εἰς γυναῖκα ἐδόλετο δοῦναι πρὸ τοῦ 943, Εὐφροσύνην, τὴν θυγατέρα τοῦ Δομεστίκου Ἰωάννου τοῦ Κουρκούα, ἀνδρὸς λαμπροῦ τὰ πολεμικά. Ἐξ ἧς οὗτος ἐπὶ καὶ ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Τζιμισκῆ, ᾧ καὶ, κατὰ τῶν Ῥώσων στρατεύσαντι, συνείπετο· δ', τὸν Θεοφύλακτον, χειροτονηθέντα πατριάρχην ΚΠ τῇ 2 Φεβρουαρίου τοῦ 933, μόλις ἐκκαιδεκαετῇ, περίφημον διὰ τὴν περὶ τοῦς ἱπποὺς καὶ τὰ κυνηγέσια μανίαν· του, ἀποθανόντα δὲ τῇ 27 Φεβρουαρίου τοῦ 956, ἀφ' οὗ ἐπατριάρχευσεν 23 ἔτη καὶ 25 ἡμέρας· θυγατέρας δὲ, ἁ, Ἑλένην, τὴν σύζυγον Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου· β', Ἀγάθην, νυμφευθεῖσαν τῷ υἱῷ Λέοντος τοῦ Ἀργυροῦ· γ', ἀνώνυμον τὴν συζευχθεῖσαν τῷ Μαγίστρῳ Ῥωμανῷ τῷ Σαρωνίτῃ, δς, ἀποταξάμενος τῷ κόσμῳ, καὶ διανείμας τὴν περιουσίαν αὐτοῦ τοῖς ἰδίοις τέκνοις, ἐμόνασεν, ἐπὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Νεωτέρου, εἰ καὶ ἄλλος, σύγχρονος αὐτοῦ συγγραφεὺς νόσῳ φησὶ τελευτῆσαι αὐτὸν, τυραννιῶντα. Εἶχε δὲ παρὰ τούτους καὶ τινα νόθον υἱὸν ὁ Ῥωμανὸς Βάσιλλον ἐκ τινος παλλακίδος Βουλγάρας, ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου εὐνουχισθέντα, καὶ ὕστερον διορισθέντα ὑπ' αὐτοῦ Πραιπόσιτον τῶν Κουδικουλαρίων, δς καὶ, ἀποθανόντος τοῦ Τζιμισκῆ, ὑπηρέτησε διὰ τῆς φρονήσεως αὐτοῦ Βασιλείῳ καὶ Κωνσταντίνῳ, τοῖς υἱοῖς τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ νεωτέρου, ἐφ' ὧν καὶ τὰ μέγιστα ἐπὶ πλείστον ἰσχύσας, τέλος ἐξωρίσθη, στερηθεὶς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν (1).

ΡΩΜΑΝΟΣ Β', ὁ Νεώτερος ἢ Παιδίον, πρὸς διαστολὴν τοῦ πάππου αὐτοῦ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, καὶ Εὐσχημῶν διὰ τὴν ὠραιότητά· του, ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ τῷ 947, ἀπέθανε δὲ τῇ 16 Μαρτίου τοῦ 963, εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν, αὐτοκρατορήσας

(1) Περὶ τὰ ἔσχατα ἦν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἡμας καὶ Γεώργιος τις Λακαπηνὸς, οὗ καὶ γραμματικὰ τινα συγγράμματα ἐξεδόθησαν καὶ ἀπιστολαὶ ἀναφέρονται ἀνέκδοτοι. Ἀλλὰ τίς βεβαίως οἶε κατ'ἡμέτερον ἐκ τῆς αὐτῆς τοῦ Αὐτοκράτορος Λακαπηνοῦ οἰκογενείας;

ἔτη 3, μήνας 4, ἡμέρας 5. Ἐλαβε δὲ δύο γυναῖκας, πρώτην μὲν τὴν Βέρθαν, θυγατέρα νόθον τοῦ Οὐγῶνος, Ῥηγὸς τῆς Ἰταλίας, καὶ ἀδελφὴν (ἑτερομήτριον;) τοῦ Λοθαίρου, συνοδευθεῖσαν εἰς ΚΠ ὑπὸ Σιγεφρίδου τοῦ ἐπισκόπου Πάρμας τῷ 943 (;), μήπω τοῦ Ῥωμανοῦ τὸ 14 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ συμπεπληρωκότος, καὶ μετονομασθεῖσαν Εὐδοκίαν, ἢ Εὐδοξίαν, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς τε μάμμης καὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Κωνσταντίνου, ζήσασαν δὲ μετὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς πέντε ἔτη, καὶ ἀποθανοῦσαν, καθὰ λέγουσι, παρθένον. Δευτέραν τότε γυναῖκα ἐμνήστευσεν ὁ πατὴρ τῷ Ῥωμανῷ περὶ τὰ 949 (;), τὴν Ἀναστασίαν (1), γένους, κατὰ τοὺς πλείστους μὲν, εὐτελοῦς καὶ καπηλικοῦ, κατὰ δὲ τὸν Χρονογράφον τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἐξ εὐγενῶν γονέων, θυγατέρα τοῦ Κρατεροῦ, μετονομασθεῖσαν Θεοφανῶ, διοικήσασαν δὲ τινα ἔτη, μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρός αὐτῆς, καὶ συζευχθεῖσαν Νικηφόρῳ τῷ Φωκᾷ, ὡς εἰρήσεται. Ἔσχε δ' ἐκ ταύτης α', τὸν Αὐτοκράτορα Βασίλειον· β', τὸν Αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον· γ', τὴν Θεοφανῶ, τὴν καὶ Στεφάναν, ζητηθεῖσαν μὲν εἰς γάμον ὑπὸ Ὄθωνος τοῦ Α', αὐτοκράτορος τῆς δύσεως, τῷ 968, διὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ὄθωνα τὸν Β', πρεσβείας ἐπὶ τούτῳ σταλείσης ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος πρὸς Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν, αὐτοκρατοροῦντα τότε, ἧς προηγεῖτο Λουίτπράνδος, ὁ Κρεμῶνης ἐπίσκοπος, ὃς καὶ τὰ κατὰ τὴν πρεσβείαν ταύτην ἱστορήσει, τοῦ δὲ Νικηφόρου μὴ κατανεύσαντος καὶ συζεύξαντος αὐτὴν Ἰωάννῃ τῷ Τζιμισκῇ, ὃς αὐτὸν διεδέξατο, ὑπ' αὐτοῦ τούτου προσενεχθεῖσαν, καθὰ λέγεται, τῷ Ὄθωνι, πρεσβείας σταλείσης ἐπὶ τούτῳ εἰς ΚΠ, ἐκ τριῶν Ἐπισκόπων, ὧν πρῶτος ἦν ὁ Κολωνίας καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Μετῶν Θεοδέρικος, καὶ πολλῶν δουκῶν καὶ κομήτων, οἱ καὶ συνώδευσαν αὐτὴν εἰς Ῥώμην τῇ 14 Μαΐου τοῦ 972, ἧτις καὶ ἐπαινεῖται ὑπὸ τῶν Λατίνων συγγραφέων ἀπάντων, ὡς γυνὴ ἔμφρων καὶ ἀνδρική τὸ λῆμμα, διοικήσασα ἐπὶ ἐνναετίαν τὸ Κράτος τοῦ ἀηλίκου υἱοῦ αὐτῆς Ὄθωνος τοῦ Γ', καὶ ἀποθανοῦσα τῇ 15 Ἰουνίου τοῦ 990, ταφείσα δὲ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Πανταλέοντος τῷ ἐν τῇ Κολωνίᾳ Ἀγριππίνᾳ· δ', τὴν Ἄνναν, γεννηθεῖσαν δύο ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτῆς, καὶ ἐκδοθεῖσαν εἰς γάμον ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Βασιλείου Βλαδιμίρῳ ἢ Βλουδομίρῳ τῷ πρίγκηπι τῆς Ῥωσσίας καὶ Μοσχοβίας, δι' ἣν ἐπεγαμίαν πολλάκις ὕστερον Ῥωσσικὸν στρατὸν εἰς συμμαχίαν ὁ Βασίλειος μετεπέμψατο. Ἰστοροῦσι δὲ οἱ Ῥῶσσοι συγγραφεῖς τὸν Βλαδίμηρον νόθον υἱὸν γεγονέναι τοῦ Πρίγκηπος Σβαρολάου, ὃς, τὴν ἀρχὴν τὸν ἀδελφὸν ἀφελόμενος, ἐξητήσατο παρὰ τοῦ Βασιλείου τῷ 961 σύζυγον τὴν ἀδελφὴν Ἄνναν, καί, ὑποθήκαις αὐτῆς χριστιανίσας, Βασίλειος ἐν τῷ βαπτίσματι μετωνομά-

(1) Ἀναστασίᾳ, κατὰ τὸν Γλυκῶν.

σθη. Καὶ οὗτοι μὲν προαποθανεῖν αὐτὴν λέγουσι τοῦ ἀνδρός, τῷ 23 ἔτει τῆς συζυγίας ἴτης, ἐπιζήσαντος αὐτῇ τέσσαρα ἔτη· ὁ δὲ Σκυλίτσης, ἀπ' ἐναντίας, διαβρῆδην φησὶ προαποθανεῖν αὐτὸν τῆς συζύγου. Συγγραφεὺς δέ τις, ὁ Δίτταρος, τὴν Ἄνναν, ἣν αὐτὸς Ἑλένην καλεῖ, διαζευχθεῖσάν φησιν Ὀθωνος τοῦ Γ', δόλῳ πρὸς τοῦ Βλαδιμίρου ἀφαιρεθῆναι. Ἔσχε δ' ἐκ ταύτης ὁ Βλαδίμηρος τρεῖς υἱοὺς, καὶ κεῖται παρὰ τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ ἐν τῇ ἐν Κιαιβίῳ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγίου Κλήμεντος. Παρὰ ταύτας ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Ὀλλανδῶν συγγραφέων καὶ Λουιθγάρδα τις, ἀδελφὴ δῆθεν τῆς Θεοφανοῦς, ὑπὸ Ὀθωνος τοῦ Β' Ἀρνούλφῳ τῷ Κόμητι τῆς Ὀλλανδίας, υἱῷ τοῦ Κόμητος Θεοδερίκου τοῦ Β', πρὸς γάμον ἐκδοθεῖσα, μηδεμιᾶς τοιαύτης συγγενείας πρὸς τῶν ἀρχαιοτέρων ἱστορικῶν ἀναφερομένης. Ὁ δὲ Gibbon (1) λέγει ὅτι ταύτης ἡ τοῦ Ῥωμανοῦ ἐγγόνῃ ὑπανδρεύθη Ἐρβρίκον τὸν Α', βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ὥστε » τὸ αἷμα, λέγει, τῶν Μακεδόνων, καὶ ἴσως καὶ τῶν Ἀρσακιδῶν, κυκλοφορεῖ ἀκόμῃ ἐν ταῖς φλέβαις τῆς οἰκογενείας τῶν Βουρβόνων «.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ Β', ὁ Φωκάς, υἱὸς Βάρδα τοῦ Φωκά, καὶ ἐγγονὸς Νικηφόρου τοῦ Φωκά. Τούτου ὁ μὲν πάππος, Πατρίκιος καὶ Δουξ τῶν στρατευμάτων ἐπὶ Βασιλείῳ τοῦ Μακεδόνα, μεγίστην ἔσχεν εὐκλειαν διὰ τὰ κατὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ Σαρακηνῶν αὐτοῦ τρόπαια, ἐπὶ δὲ Λέοντος, τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ, διορισθεὶς Δομέστικος τῶν Σχολῶν, ἐστράτευσεν αὐτοκράτωρ στρατηγὸς κατὰ τῶν Βουλγάρων, οὓς καὶ πολυτάκτως κατηγωνίσατο, καὶ, τέλος, εἰς διαφόρους καὶ ἄλλας ἐξόχους ἀνυψωθείς ἀξίας, καὶ πλείστην δόξαν προσκτησάμενος, εἰς γῆρας μήκιστον ἐλάσας, ἐπὶ παισὶν ἀπέλιπε τὸν βίον· ὁ δὲ πατήρ, διορισθεὶς τῷ 948 ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου Δομέστικος τῶν Σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἤδη Πατρίκιος καὶ Μάγιστρος τελῶν, μεγίστην ἔσχεν ἐπ' αὐτοῦ, ἐξωσθέντων ἤδη τῶν περὶ τὸν Ῥωμανόν, ἐν τοῖς πράγμασιν ἰσχύον. Τοῦ δὲ υἱοῦ αὐτοῦ αὐτοκρατορήσαντος, Καῖσαρ ἀναγορευθεὶς, εἰς βαθύτατον ἤλασε γῆρας, ὥς ὑπὸ τοῦ Λουϊτπράνδου ἑκατονπεντηκοντούτης εἶναι ἤδη λογίζεσθαι. Αὐτὸς δὲ ὁ Φωκάς, ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου Ὑπαρχος Καππαδοκίας τῷ 948, εἴτα δὲ Μάγιστρος καὶ τῶν Σχολῶν Δομέστικος διορισθεὶς, πλείστα κατὰ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Σαρακηνῶν ἀράμενος τρόπαια, κατὰ τῶν ἐν Κρήτῃ εἰσβαλόντων σταλεις, ἐν ἑπτὰ μηνσὶν ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐξουσίαν τὴν νῆσον ἐκείνην ἐπανήγαγε· καθεῖθεν εἰς τὴν Ἀνατολὴν μεταβάς, καὶ τὸν τοῦ Χαλεπίου Σουλτάνον Ἀβδᾶν νικήσας, αὐτό τε τὸ Χαλεπ, εἴτ' εὖν τὴν Βέρσιαν καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις κυριεύσας, θρίαμβον ἐξ αὐτῶν λαμπρόν, μετὰ τὴν εἰς ΚΠ ἐπιστροφὴν, τελευτήσαντος ἤδη τοῦ

(1) Κεφ. λ. ΜΖ'.

Ρωμανοῦ, κατὰ διαταγὴν τῆς Αὐτοκρατορίσης Θεοφανοῦς, κατήγαγεν ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ τοῦ 963, φερομένων ἐν εἵδει τροπαίων τῶν ἐκ Κρήτης καὶ Βεροίας λαφύρων. Διαβληθεὶς δὲ ὑπὸ Ἰωσήφ τοῦ Βρίγκα, ἰσχύοντος ἐν τῇ Αὐλῇ, καὶ φοβηθεὶς περὶ τῆς ἰδίας ζωῆς, ἐναγόντων ἄλλως τε αὐτὸν τοῦ τε Ἰωάννου τοῦ Τζιμισκῆ καὶ Ρωμανοῦ τοῦ Κουρκούα, ἀνηγορεύθη Αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῇ 2 Ἰουλίου τῆς αὐτῆς Ἰνδικτιῶνος, τῇ δὲ 16 Αὐγούστου ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, καὶ τῇ 20 Σεπτεμβρίου ἐνυμφεύθη τὴν Θεοφανῶν, χηρεύων ἤδη ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικός. Ἀπέθανε δὲ φονευθεὶς, κατ' ἐπιβουλὴν τῆς Θεοφανοῦς, ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Τζιμισκῆ, τοῦ διαδόχου αὐτοῦ, τῇ 2 (1) Δεκεμβρίου τοῦ 969, ζήσας ἔτη 57 καὶ αὐτοκρατορήσας ἔτη 6, μῆνας 5, καὶ ἡμέρας ἐννέα. Ἔσχε δὲ ἓνα υἱὸν ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικός, Βάρδαν τὸν Φωκάδην, φονευθέντα ἀκουσίως δι' ἀκοντίου ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Πλευσᾶ ἐν τινὶ ἵπποδρομίᾳ, οὗ τῷ θανάτῳ οὕτως ὑπερήλγησεν ὁ πατὴρ, ὥς τοῦ λοιποῦ τοῦ κρεωφαγεῖν ἀποσχέσθαι, ὃ καὶ ἀκριβῶς ἐτήρησεν ἄχρι τῆς αὐτοκρατορίας 'του. Ἐκ δὲ τῶν δύο αὐτοῦ ἀδελφῶν, ὁ μὲν Λέων Φωκάς, διορισθεὶς Ὑπαρχος Καππαδοκίας, Κουροπαλάτης καὶ Λογοθέτης τοῦ Δρόμου, καὶ ὑπὸ Ρωμανοῦ τοῦ νεωτέρου εἰς Συρίαν μετὰ στρατοῦ ἀποσταλεὶς, καὶ νικήσας καὶ αἰχμαλωτίσας Ἀπολασάερον, τὸν συγγενὴ τοῦ Σουλτάνου τῆς Βεροίας, ἐξωρίσθη, φονευθέντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ Τζιμισκῆ εἰς Λέσβον, καὶ μετὰ ταῦτα (τῷ 971) ὡς τυραννιῶν, σὺν τῷ υἱῷ Νικηφόρῳ, ἐξορίστω ἤδη εἰς Ἰμβρον, ὑπὸ Βασιλείου, διὰ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ Βάρδα ἀποστασίαν ἐξετυφλώθη, οὐ μὴν ἀληθῶς, ἀλλὰ, φιλανθρωπία τοῦ Αὐτοκράτορος, ὥς δοκεῖν τοῦτο παθεῖν, πρὸς ἀποτροπὴν τῶν τὰ ὅμοια βουλευομένων· μετ' οὐ πολὺ ὅμως, δρασμὸν ἀμφοτέρω βουλευσάμενοι καὶ τοὺς φύλακας διαφθείραντες, συνελήφθησαν, καὶ, ἀληθῶς τυφλωθέντες, ἐν τῇ νήσῳ Πρώτῃ περιωρίσθησαν. Τῶν δὲ λοιπῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν Βάρδας, Δούξ καὶ Ἐπαρχος Χαλδίας ἢ Κολωνέας, ἐξορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Τζιμισκῆ, μετὰ θάνατον τοῦ θείου 'του, εἰς Ἀμάσειαν, χάκειθεν ἀποδράς, καὶ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας στάσει ἐπιχειρήσας, καὶ ὑπὸ Βάρδα τοῦ Σκληροῦ συλληφθεὶς καὶ ἀποκαρεῖς καὶ εἰς Χίον ἐξορισθεὶς, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Τζιμισκῆ ἀνακληθεὶς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου, καὶ Μάγιστρος, εἴτα δὲ Δομέστικος τῆς Ἀνατολῆς διορισθεὶς, καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Σκληροῦ, στάσιν ὡσαύτως μελετήσαντος, σταλεὶς, καὶ ἐν Ἀμορίῳ ὑπ' αὐτοῦ καταπολεμηθεὶς, εἴτα δὲ πρὸς αὐτὸν μονομαχήσας καὶ τραυματίσας αὐτὸν, ἐξαρπασθέντα ὑπὸ τῶν ἰδίων στρατιωτῶν, τῷ δὲ κατορθώματι τούτῳ ἐπαρθεὶς, καὶ ὑπὸ τῶν Χαρσιανῶν Αὐτοκρά-

(1) Τῇ 41, κατὰ τὸν Διάκονον Λέοντα.

1 Νικηφόρος Φωκάς, ὁ Πατρίκιος.

2. Βάρδας Φωκάς ὁ Καίσαρ.		Λέων Φωκάς ὁ Μάγιστρος.		Μαγνήλ Φωκάς μοναχός.
3. Νικηφόρος Φωκάς ὁ αὐτοκράτωρ.	Λέων Φωκάς ὁ Κουροπαλάτης.	Κωνσ. Φωκάς.	Συμεὼν Φωκάς ὁ μέγας ἱεραρχάγγελος.	
4. Βάρδας Φωκάς ὁ φρονιθεὶς ἀκουσίως ὑπὸ τοῦ θείου.	Νικηφόρος Φωκάς ὁ Βασιλεύς.	Βάρδας Φωκάς ὁ Μάγιστρος 989.	Πέτρος Φωκάς ὁ εὐνούχος.	Σοφία ἡ σύζυγος Βάρδα τοῦ Σκληροῦ.

5 Νικηφόρος Φωκάς ὁ Πατρίκιος.

6 Βάρδας Φωκάς ὁ πατρίκιος.

τωρ τῇ 15 Αὐγούστου τοῦ 987 ἀναγορευθεὶς, ἐφονεύθη, τέλος, ἐν τῇ μάχῃ, ἢ, κατ' ἄλλους, ἐφαρμακώθη ὑπὸ τοῦ Βασιλείου διὰ τοῦ πιγκέρνου αὐτοῦ, χρήμασι διαφθαρέντος, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 989, καταλιπὼν ἓνα υἱὸν, Νικηφόρον Φωκᾶν τὸν Πατρίκιον, ὃς, στάσιν ὡσαύτως μελετήσας κατὰ τοῦ Βασιλείου, ἐν ᾧ ἐστράτευε κατὰ τῶν Ἀβασγῶν, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ξιφία τῷ 1019 ἢ 1020, κἀκείνου ἐπίσης τυραννιῶντος. Τοῦτου υἱὸς, ὁ Πατρίκιος Βάρδας Φωκᾶς, δὴ ὁ Σκυλίτσης ἔγγονον (υἱίδου) ῥητῶς λέγει τοῦ Μαγίστρου Βάρδα Φωκᾶ, ἐτυφλώθη, διαβληθεὶς πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν Αὐτοκράτορα, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Βασιλείου. Ὁ δὲ Πέτρος Φωκᾶς, εὐνουχισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰσιμισκῆ (:), καὶ ὑπὸ τοῦ Βασιλείου κατὰ τοῦ Σκληροῦ, τυραννῆσαι ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπιβαλομένου, ἐκπεμφθεὶς, ἐτραυματίσθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐφυγαδεύθη· ἡ δὲ ἀδελφὴ Σοφία συνεζεύχθη Κωνσταντῖνον τὸν Σκληρὸν, ἀδελφὸν Βάρδα τοῦ Σκληροῦ. Τῶν δὲ πρὸς πατρὸς θεῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν Λέων Φωκᾶς, Μάγιστρος καὶ Δομέστικος τῶν σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἢ μᾶλλον ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ζωῆς, διορισθεὶς, καὶ κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐκπεμφθεὶς, οὐ μικρὸν ὕστερον τυραννίδα μελετήσας, ὑπὸ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, τὰ πάντα τότε πράττοντος ἐν τῇ Αὐλῇ, συλληφθεὶς, ἐτυφλώθη τῷ 912· εἶχε δὲ γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν Κωνσταντίνου τοῦ Πραιποσίτου-τῶν Κουβικουλαρίων, πρωτεύοντος ἐπὶ Ζωῆς ἐν τῇ Αὐλῇ, ὃς καὶ πρὸς τὸ τυραννῆσαι αὐτὸν ἀνέπεισεν. Ἀπέλιπε δὲ τέκνα, Συμεῶνα μὲν Φωκᾶν, τὸν ὑπὸ τῆς Ζωῆς μέγαν Ἐταιρειάρχην γενόμενον· ἄλλον υἱὸν δὲ νόθον, τὸν Μανουὴλ Φωκᾶν, Πατρίκιον καὶ Δομέστικον τῶν Σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς, σταλέντα τῷ 944 ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ κατὰ τῶν ἐν Σικελίᾳ Σαρακηνῶν, καὶ ὑπ' αὐτῶν νικηθέντα καὶ συλληφθέντα καὶ αἰσχίστῳ μὲρῳ φονευθέντα. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Φωκᾶς, ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, μετὰ τὸ ἀναλαβεῖν τὴν ἀρχὴν, Ὑπαρχος Σελευκείας διορισθεὶς, συνελήφθη ὑπὸ Ἀβδᾶ, τοῦ Ἀμηνᾶ τοῦ Χαλέπιου, καὶ, ἀπαχθεὶς εἰς Χαλέπιον, ἐπεὶ τὴν πάτριον θρησκείαν ἀρνήσασθαι ἀπηνήνατο, φαρμάκῳ ἐφονεύθη τῷ 955. Τρίτος υἱὸς δὲ ἄλλος, υἱὸς Νικηφόρου, τοῦ πρώτου Φωκᾶ, ὁ Μιχαὴλ Φωκᾶς, ἀπέθανε μοναχός (1). Τὸν Αὐτοκράτορα τοῦτον ὁ Λουῖτπράνδος καὶ ψυχῇ καὶ σώματι πρὸς τῆς φύσεώς φησιν ἡδίκησθαι (2)· ἀλλ' εἴοικε, τῷ κοινῷ κατὰ τῶν Γραικῶν ἔχθει χαριζόμενος ὁ ἐπίσκοπος οὗτος, ταῦτα γράψαι περὶ αὐτοῦ. Σώζεται δὲ ἐν Κρότωνι τῆς Ἰταλίας πολύτιμόν τι φυλακτῆριον εἰς σχῆμα σταυροῦ, ἐν

(1) Τῆς λαμπρᾶς ταύτης τῶν Φωκάδων οἰκογενείας, ἐξ ἧς κατήγετο καὶ Νικηφόρος ὁ Βουτανειάτης, συγχεομένης διὰ τὴν τῶν ὀνομάτων ταυτότητα, δεῖν ἔγνωμεν τὸ διάγραμμα, ἢ δένδρον, καθὰ φασιν οἱ φραγκίζοντες, γενεαλογικὰν παραθέσθαι, πρὸς ὁδήγαν τῶν φιλαρχολόγων. (2) Ἴδε τὰ Προλεγόμενα.

ὃ τὸ ἐξῆς ἐγκεχάραται τετράστιχον, εἰς μνήμην τῶν ἀπὸ τῶν βαρβάρων τροπαίων τοῦ Νικηφόρου:

- » Καὶ πρὶν κραταιῷ δεσπότη Κωνσταντίνῳ
 » Χριστὸς δέδωκε Σταυρὸν εἰς σωτηρίαν·
 » καὶ νῦν δὲ τοῦτον ἐν Θεῷ Νικηφόρος
 » ἀναξ τροποῦται φύλα βαρβάρων ἔχων α·.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α΄, ὁ Τζιμισκῆς (1), ἐγγονὸς ἦν Θεοφίλου, τοῦ Ἐπάρχου τῆς Μεσοποταμίας, τοῦ πολλάκις νικήσαντος τοὺς Σαρακηνοὺς, καὶ δισέγγονος Ἰωάννου τοῦ Κουρκούα, τοῦ χρηματίσαντος Πρωτοβεστιάριου ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα. Τοῦ δὲ πατρὸς αὐτοῦ τὸ ὄνομα ἔδεν ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν συγγραφέων. Δομέστικος ὢν τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ Φωκά, ἀνέλαβε, φονευθέντος ἐκείνου, τὴν ἀρχὴν, παραλαβὼν συγχοινωνοὺς τῆς αὐτοκρατορίας τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ῥωμανοῦ, Βασίλειον καὶ Κωνσταντῖνον. Ἀπέθανε δὲ φαρμακωθεὶς ἐν τῇ κατὰ τῆς Συρίας ἐκστρατείᾳ τῇ 10 Ἰανουαρίου τοῦ 975, κατὰ τὸν σύγχρονον αὐτοῦ Ἱστορικὸν Λέοντα τὸν Διάκονον, εἰς ἡλικίαν 51 ἐτῶν, ἄρξας ἔτη 6 καὶ ἓνα μῆνα. Ἔσχε δὲ γυναῖκα, πρώτην μὲν, Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν Βάρδα τοῦ Σκληροῦ· ταύτης δ' ἀποθανούσης, ἔλαβεν, αὐτοκράτωρ ἤδη, δευτέραν γυναῖκα Θεοδώραν, τὴν θυγατέρα Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ ἀδελφὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ Β΄.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Β΄, ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς Ῥωμανοῦ τοῦ νεωτέρου, ὁ ἐπικληθεὶς Βουλγαροκτόνος, διότι κατετρόπωσε τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος, ἐστέφθη πρὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ τῷ 960, καὶ προσελήφθη, ἐπταετὴς ἤδη, ὑπὸ τοῦ Τζιμισκῆ, διαδεξαμένου τὸν Νικηφόρον Φωκᾶν, συγχοινωνὸς τῆς αὐτοκρατορίας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Τζιμισκῆ, ἦρξαν ἀμφότεροι, ὁ μὲν Βασίλειος εἰκοσαετὴς ἤδη, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος δεκαεπταετὴς· ἀλλὰ τὸ πᾶν τῆς ἀρχῆς εἶχεν ὁ Βασίλειος. Ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1025, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, τῷ ἐν τῷ Ἐβδόμῳ, καχεῖθεν ἔπειτα, ἀνευρεθέντος ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου τοῦ Λειψάνου αὐτοῦ (2), μετεκομίσθη ἐντίμως εἰς τὸν ἐν Σηλυμβρία ναὸν τοῦ

(1) » Τοῦτο δὲ τοι, τῆς Ἀρμενίων διαλέκτου πρόσρημα ὄν, εἰς τὴν ἑλλάδα μεθερμηνευόμενον, Μοζακίτζην δηλοῖ· βραχύτατος γὰρ τὴν ἡλικίαν τελῶν, ἐπωνυμίαν ταύτην ἐπέσχετο, (Λέων ὁ Διάκονος Ε΄, θ'). Ἀλλὰ, τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην πάμπαν ἀποδοκιμάζων, ὁ σοφὸς τῶν Ἀρμενικῶν ἐν Παρίσις καθηγητὴς Cirbied, φησὶν εἶναι πόλιν ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἀρμενίᾳ, καλουμένην Τσεμισγκαϊζάκ (δ' ἐρμηνεύεται σάνδαλον ἀγλαόν, δηλαδὴ πορφυροῦν, δ' ἀποδίδονται αἱ Ἀσσαναί), καὶ ἀρχαιότερον Ἱεράπολις, καὶ ἐκ ταύτης κατάγεσθαι τὸν Τζιμισκῆν. γραφόμενον Ἀρμενιστὶ Τσεμισεγκ'ιζα, ὅπερ ἐστὶν ὑποκοριστικὸν τοῦ ἀνωτέρω. (2) Ἰδα εἰλ. 361 τοῦ Α' Μέρους.

Σωτήρος, ζήσας ἔτη 70, ἐξ ὧν ἐβασίλευσε τὰ 50. Περὶ δὲ συζύγου καὶ ἀπλῶς περὶ νυμφεύσεως αὐτοῦ σιγῶσιν οἱ συγγραφεῖς. οὐ θαρρόμεν γὰρ (λέγει ὁ Δουκάγιος) πιστεῦσαι τῇ βούλλῃ τοῦ Πάππα Ἀδριανοῦ, ἐκδε-
δαμένη τῷ 1014, λέγοντος Μαρίαν, τὴν αὐτοκρατόρισσαν τῶν Γραικῶν,
καὶ Ῥητζουίαν (Ῥηγίαν;), τὴν αὐτοκρατόρισσαν τῶν Ῥωμαίων, θυγα-
τέρας γεγονέναι Ὁθωνος, τοῦ Κόμητος τοῦ Οὐολφαρτσαχάουζεν καὶ Ἰου-
στιτίας τῆς αὐτοῦ γυναικός.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ζ', ὁ 6' Πορφυρογέννητος, ὁ τοῦ Ῥωμανοῦ, ἐγεννήθη τῷ 941, καὶ, δεκαεπταετῆς ἤδη, συναυτοκρατόρησεν, ὡς προ-
εῖρηται, τῷ ἀδελφῷ. Ἀποθανόντος δ' ἐκείνου, ἔμεινε μόνος διάδοχος τῆς
ἀρχῆς, καὶ ἀπέθανε τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1028, εἰς ἡλικίαν 67 ἢ 68
ἐτῶν, ἀφ' οὗ ἐβασίλευσε μόνος ἔτη 3 καὶ ὀλίγους μῆνας. Ἔσχε δὲ σύζυγον
Ἑλένην, τὴν θυγατέρα Ἀλυπίου τοῦ Πατρικίου, ἀνδρὸς λογιμωτάτου καὶ
ἰσχυροτάτου τῶν καθ' αὐτὸν, ἐξ ἧς ἔσχε τρεῖς θυγατέρας: α', Εὐδοκίαν
ἢ Εὐδοξίαν, ἣτις, τοῦ κάλλους αὐτῇ διαφθαρέντος ὑπὸ λοιμώδους ἐξαν-
θήματος (εὐλογίας;), ἀνέθετο ἑαυτὴν τῷ θεῷ μονάσασα· ἄδηλον δὲ, ἐὰν
αὐτὴ ᾔηνε ἢ ζητηθεῖσα ὑπὸ Οὐγωνος Καπέτου, τοῦ τῶν Φράγκων βασιλέως,
διὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ῥοβέρτον εἰς γάμον, μετὰ τὴν διάλυσιν, ὡς εἰσιν,
τοῦ συνοικισίου τοῦ Ῥοβέρτου μετὰ τῆς Βέρτας, τῆς θυγατρὸς Κορράδου
τοῦ βασιλέως τῆς Βουργουνδίας· β', τὴν Ζωὴν, γεννηθεῖσαν τῷ 978,
καὶ συζευχθεῖσαν πρὸ τριῶν ἡμερῶν τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτῆς, Ῥω-
μανῷ τῷ Ἀργυρῷ, ἀναγκασθέντι πρὸς τοῦτο διαζευχθῆναι τῆς πρώτης
αὐτοῦ γυναικός Ἑλένης, καὶ αὐτοκρατορήσαντι· γ', Θεοδώραν, τὴν ἐπι-
κληθεῖσαν Πορφυρογέννητον, ἧς ποικίλαι καὶ διάφοραι αἱ κατὰ τὸν
βίον τύχαι. Ὁ γὰρ πατὴρ αὐτὴν διάδοχον τῆς ἀρχῆς καταλιπεῖν ἠβούλε-
το καὶ συζεῦξαι Ῥωμανῷ τῷ Ἀργυρῷ· ἀπαξιώσασαν δὲ τὴν πρότασιν,
διὰ τε τὴν μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσαν συγγένειαν καὶ τὸν ὑφισταμένον ἤδη
γάμον τοῦ Ῥωμανοῦ, ὁ Ἀργυρὸς, αὐτοκρατορήσας μετὰ μικρὸν, κατέ-
κλεισεν αὐτὴν εἰς μοναστήριον, ὅπου, κατὰ διαταγὴν τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς
Ζωῆς, ἀποχαρεῖσα τῷ 1031 μοναχῇ, προφάσει δῆθεν συνωμοσίας, ἀνα-
κλήθη μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐξωσθέντος τοῦ Καλαφάτου, καὶ, ἀναγο-
ρευθεῖσα Αὐγούστα συνάμα τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς Ζωῇ, τρίμηνον τῷ ὀνόματι
τούτῳ ἐχρήσατο, μέχρις οὗ δηλονότι τὸ κράτος περιέστη εἰς Κωνσταν-
τῖνον τὸν Μονομάχον, συζευχθέντα τὴν Ζωὴν· ἐκείνου δ' ἀποθανόντος,
ἔπασα πάλιν ἡ δύναμις εἰς αὐτὴν περιήλθεν, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς χρονολογι-
κῶς διεξελευσόμεθα.

ΡΩΜΑΝΟΣ Γ', ὁ Ἀργυρὸς ἢ Ἀργυρόπουλος, πατρικίας, τοῦ-
πίκλιν Ἱεραπολίτης, γεννηθεὶς περὶ τὸ 973, υἱὸς τοῦ Μαγίστρου καὶ
Δαμειστίκου τῶν σχολῶν Λέοντος τοῦ Ἀργυροῦ, τοῦ συζευχθέντος Ἀγάθην,

τὴν Ῥωμανοῦ τοῦ Λαχαπηνοῦ θυγατέρα, καὶ ἐγγονὸς Εὐσταθίου τοῦ Ἀργυροῦ, ὃν Λέων ὁ Φιλόσοφος τῆς ἐξορίας ἀνακαλέσας, καὶ Ἐπαρχὸν Χαρσιανῶν (1), Μάγιστρον καὶ Δρουγγάριον τῆς Βίγλας ὀνομάσας, ἐξέπεμψε κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, πλείστα κατ' αὐτῶν ἀράμενον τρόπαια· ὕστερον δέ, αἰτία δὴ τινι, στερήσας τῆς ἀρχῆς, καὶ περιορίσας κατ' οἶκον, φαρμάκῳ ἀνείλε, πολὺν ἑαυτοῦ καταλιπόντα πόθον παντὶ τῷ στρατῷ, μεμνημένῳ τῶν πολεμικῶν αὐτοῦ ἀνδραγαθημάτων· δισέγγονος δὲ ἀνωνώμου τινός, υἱοῦ τοῦ πρώτου τῆς λαμπρᾶς ταύτης οἰκογενείας ἀρχηγοῦ, Λέοντος τοῦ Ἀργυροῦ, ὃς τοσαύτην ἐπὶ τε κάλλει σώματος, βίου ἀρετῇ καὶ πολιτικῇ δυνάμει δόξαν ἔσχεν, ὥστε, ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Θεοφίλου, μόνος μετὰ τῶν ἰδίων οἰκογενῶν τοὺς ἐν Τεφρικῇ Μανιχαίους καὶ τοὺς ἐν Μελιτινῇ Σαρακηνοὺς φυγαδεύσας, διὰ μόνου τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ φρίκην αὐτοῖς ἐνεποίει. Ἀναγκασθεὶς, ὡς προείπομεν, ἵνα χωρίσῃ Ἑλένην τὴν πρώτην αὐτοῦ σύζυγον, καὶ ἡ ἵνα συζευχθῇ Ζωῇ, τὴν θυγατέρα Κωνσταντίνου τοῦ Ῥωμανίδου, ἡ ἵνα στερηθῇ τῶν ὀμμάτων, συγκατένευσε, καὶ, ἀναγορευθεὶς Καῖσαρ πρὸς τοῦ πενθεροῦ, ἔμεινεν, ἀποθανόντος μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐκείνου, καὶ διάδοχος τῆς ἀρχῆς. Τὴν δὲ Ἑλένην, ἀποκαρεῖσαν μοναχὴν, ἐκλείσεν εἰς μοναστήριον, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1032. Ἀλλ' ἡ Ζωή, τὴν ὀφειλομένην τῷ ἀνδρὶ μὴ τηρήσασα πίστιν, ἀθεμίτους πρὸς Μιχαὴλ τὸν Παφλαγόνα σχέσεις συνέδεσε, καὶ παρώρμησεν αὐτὸν πρὸς φόνον τοῦ Ῥωμανοῦ, ἀποπνίξαντά αὐτὸν τῇ 11 Ἀπριλίου τοῦ 1034, μετὰ 5 ἐτῶν καὶ 6 μηνῶν αὐτοκρατορίαν. Εἶχε δὲ ὁ Ῥωμανὸς οὗτος ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς τοὺς καὶ τὰς ἐξῆς: α', Πόθον, τὸν ὑπὸ Ῥωμανοῦ τοῦ Λαχαπηνοῦ Δομέστικον τῶν Σχολῶν ὀνομασθέντα, καὶ ἐν διαφόροις στρατείαις ἐπ' αὐτοῦ διαπρέψαντα· β', Λέοντα, συζευχθέντα τῷ 920 Ἀγάθην, τὴν θυγατέρα Ῥωμανοῦ τοῦ Λαχαπηνοῦ, τιμηθέντα δὲ πρὸς αὐτοῦ Δομέστικον τῶν Σχολῶν, καὶ πολλὰς στρατείας εὖ διαθέμενον· γ', Βασίλειον τὸν Πατρίκιον, νικηθέντα κατὰ κράτος τῷ 1011 ὑπὸ τῶν Λογγοβάρδων, καθ' ὧν εἶχε σταλῇ ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, τῷ δὲ 1016 προστάντα τῆς ἁνω Μηδίας ἢ Βαασπραχανίας, ἐναγχὸς τοῖς Ῥωμαίοις προσχωρησάσης, εἴτα δὲ, διὰ τὸ κακῶς ἄρχειν, ἀντικατασταθέντα ὑπὸ Νικηφόρου Κομνηνοῦ τοῦ Πρωτοσπαθαρίου· ἐγένοντο δὲ αὐτῷ υἱοὶ πλείους, ὧν τινες ἀναφέρονται μετὰ τῶν ἀναγορευσάντων Ἰσαάκιον τὸν Κομνηνόν. Εἶχε δὲ καὶ θυγατέρα Ἑλένην, ἣν Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρὸς ἐνύμφευσεν Παγκρατίῳ τῷ Γεωργίῳ, ἡγεμόνι τῶν Ἀβασγῶν· ἴσως δὲ (οὐ γὰρ δῆλον) τούτου θυγάτηρ ᾗν καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ πάλιν τοῦ Ῥωμανοῦ ἐκδοθεῖσα πολλῇ σὺν προικὶ τῷ ἡγεμόνι τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας· δ', Μαρία-

(1) Ἀπ' ὅπου, φαίνεται δε, καὶ κατήγετο, ὅθεν καὶ Μοῦνην πατρῴαν εἶχεν ἐκεί· ἐπίσημον.

νὸν τὸν μοναχὸν, οὗ ταῖς ὑποβολαῖς Στέφανος, ὁ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, τὸν πατέρα τοῦ θρόνου ἐξέωσε, καὶ ἔπειτα ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ συλληφθεὶς ἐξωρίσθη, ἀνθ' ὧν Κόμητα τοῦ Σταύλου ὁ Κωνσταντῖνος αὐτὸν ἐτίμησεν· ε', Πουλχερίαν, ἧς ὁ μὲν σύζυγος ἀγνοεῖται, τὴν δὲ θυγατέρα ἐνυμφεύθη Κωνσταντῖνος ὁ Διογένης, ὧν ἐγένετο Ῥωμανὸς Διογένης ὁ Αὐτοκράτωρ· ς', ἄλλην ἀδελφὴν τοῦ Ῥωμανοῦ Βασίλειος ὁ Αὐτοκράτωρ τῷ 999 νυμφεῦσαι λέγεται τῷ τῶν Οὐνετιῶν Δουκί, τὴν φιλίαν αὐτῶν διὰ τούτου προσκτώμενος (1). ζ', ἄλλην ἀδελφὴν αὐτοῦ τῷ Πατρικίῳ Κωνσταντίνῳ τῷ Καραντηνῷ, ὃς διεδέξατο Μιχαὴλ τὸν Σφόνδυλον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἀντιοχείας, νυμφευθῆναί φησιν ὁ Σκυλίτσης, ἐξ ὧν ἐγένετο Νικηφόρος ὁ Καραντηνός, ἐπαρχος τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Νεαπόλεως (Ναυπλίας;), ὁ πολλάκις καταναυμαχήσας τοὺς τὸ Αἰγαῖον πορθοῦντας Σαρακηνοὺς· η', ἀδελφὴν τοῦ Ῥωμανοῦ ἀναγράφει ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς καὶ τὴν σύζυγον Βασιλείου (ὃν ἐν ἄλλοις Ῥωμανὸν καλεῖ) τοῦ Σκληροῦ, υἱοῦ τοῦ Ῥωμανοῦ, καὶ ἐγγόνου Βάρδα τοῦ Σκληροῦ, τοῦ ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου τυραννήσαι ἐπιχειρήσαντος. Ἐὰν δὲ ὁ Ῥωμανὸς εἶχε τέκνα ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς Ἑλένης, εἶνε ἄδηλον· ἀλλ' ἡ οἰκογένειά 'του, εἶνε βέβαιον ὅτι, ἐσώζετο ἐντίμως ἐν ΚΠ μέχρι τοῦ τέλους τῆς αὐτοκρατορίας, ὅτε Δημήτριός τις Ἀργυρόπουλος φαίνεται διασωθεὶς εἰς Ἰταλίαν. Ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον ἡ οἰκογένεια αὕτη ἐκέκτητο ἐν Θήρᾳ (Σαντορήνῃ) τῇ νήσῳ τὸ φρούριον (πύργον) Ἀγ. Νικόλαον, ὁπό-

---

(1) Τὴν τοῦ Δουκὸς ἀρχὴν τῷ ἔτει ἐκείνῳ εἶχε Πέτρος ὁ Οὐρτέολος, συνάρχοντα προσλαβὼν τὸν υἱὸν Ἰωάννην, τούτῳ χαρισαμένης αὐτῷ τῆς τῶν Οὐνετιῶν βουλῆς, ὡς ἱστορεῖ ὁ Σαβελλικός. Ἐπεμψε δὲ αὐτὸν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τοῦ ἄλλου υἱοῦ αὐτοῦ Ὁθωνος εἰς ΚΠ, κατ' αἴτησιν τῶν αὐτοκρατόρων Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου, ὅπου τιμηθεὶς πρὸς αὐτῶν τῇ τοῦ Πατρικίου ἀξίᾳ, μεταξὺ ἄλλων δώρων ἔλαβε καὶ τὸ τῆς Ἀγίας Βαρβάρας λείψανον, ὃ μετέφερεν Ἐνετίαζι. Ἐξ ὧν εἰκάζει ὁ Βαρώνιος ταύτην εἶναι τὴν ἐκ ΚΠ εὐγενῆ γυναῖκα, περὶ ἧς γράφει Πέτρος ὁ Δαμιανοῦ ὅτι, συζευθεῖσα τῷ τῶν Οὐνετιῶν Δουκί, τοσαύτην ἐπέχρητο τροφῇ, ὥστε, ἀπαξιούσης αὐτῆς χρῆσθαι πρὸς λουτρὸν τοῖς κοινοῖς ὕδασι, οἱ θεράποντες πολλὰ ἐπρηγματεύοντο πορίσαι αὐτῇ ὕδωρ τὸ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ· τὴν δὲ τροφὴν ταῖς χερσὶν οὐκ ἤγγιζεν, ἀλλ', ὑπὸ τῶν εὐνούχων εἰς λεπτὰ πρότερον κατακοπτομένην, τριαινιδίους τοῖς χρυσοῖς ἐνέβαλον αὐτῇ ἔπειτ' αἱ τινες εἰς τὸ στόμα· οἱ δὲ κοιτῶνες αὐτῆς τοσοῦτων μύρων καὶ θυμιαμάτων ἀπῶζον, ὥς καὶ ἡμῖν αἶσχος φέρειν διηγεῖσθαι, καὶ τοῖς ἀκούουσιν ἀπιστεῖν ἐπιέναι. Ἀλλ' ὁ θεὸς δεινῶς αὐτὴν τῆς τοιαύτης ὑπερηφανίας δίκην ἐπράξατο· ἐνσκήψαντος γὰρ αὐτῇ δεινοῦ νοσήματος, ἅπαν τὸ σῶμα τηλικαύτῃ σηπεδόνι ἐτάκη, ὥς μηδὲν δύνασθαι εἰσελθεῖν εἰς τὸν κοιτῶνα, ὅπου κατέκειτο πρὸς θεραπείαν, οὔτε θεράποντα, οὔτε κοσμητὴν, εἰμὴ μίαν τινα παιδίσκην, καὶ ταύτην δὲ οὐ πρὶν ἀρώμασιν ἑαυτὴν ἀσφαλίσει, καὶ τότε μὲν τοι σπουδῇ εἰσιούσα, αὐτίκα ἀνεχώρει. Πολὺν δὲ οὕτω ταλαιπωρηθεῖσα χρόνον, καὶ ἰλκεῖν ὡς βασανισθεῖσα, ἀσμένους τοῖς φίλοις ἐξέλιπεν. Ὁ δὲ Σαβελλικὸς ταύτην οἶται εἶναι τὴν τῷ Δουκί Δομνίκῳ τῷ Σιλβίῳ συζευθεῖσαν, ἣν τινες Μιχαὴλ τοῦ Δούκα ἀδελφὴν φασὶ γενέσθαι. Τῷ Δουκα κατ' ἴκον μὲν τοι αἰρετωτέρᾳ φαίνεται ἢ τοῦ Βαρωνίου γυναικός.

θεν εξώσθη υπό τῶν Τούρκων τῷ 1577· κλάδος δέ τις τῶν Ἀργυρῶν ἀποκατεστάθη ἐκ Κρήτης, ὅπου καὶ διεκρίνετο ἐντίμως (1).

ΜΙΧΑΗΛ Δ', ὁ Παφλαγῶν, ἀποπνίξας, ὡς εἴκομεν, τὸν Ῥωμανόν, καὶ ἀναγορευθεὶς Αὐτοκράτωρ, ἀφῆκεν ὅλην τῶν πραγμάτων τὴν διοίκησιν εἰς τὴν σύζυγον αὐτοῦ Ζωὴν, διοικουμένην ὑπὸ τῶν εὐνούχων καὶ γυναικῶν τοῦ παλατίου. Αὐτὸς δέ, ἀνιάτῳ περιπεσὼν νοσήματι, παραιτήσας τὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ ἐνδυσάμενος τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετ' οὐ πολὺ, βασιανίζομενος ὑπὸ τοῦ συνειδότος διὰ τὸ κακούργημά 'του, ἐτελεύτησε τῇ 10 Δεκεμβρίου τοῦ 1041, αὐτοκρατορήσας ἔτη 7 καὶ μῆνας 8. Τούτου ἀδελφοὺς ἀναφέρουσιν οἱ συγγραφεῖς, παρεκτὸς τοῦ ἐπισημοτέρου ἐξ αὐτῶν Ἰωάννου, ὃς τις διεῖπε τὸ Κράτος ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ 'του, Νικήταν, τὸν Δοῦκα τῆς Ἀντιοχείας, Κωνσταντῖνον τὸν ἑπαρχὸν ταύτης τῆς πόλεως καὶ ἔπειτα Μέγαν Δομέστικον καί, τέλος, Νωβελλήτισμον ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ τοῦ Καλαφάτου τιμηθέντα, καὶ Γεώργιον τὸν Πρωτοβεστιάριον· ἀδελφὴν δὲ Μαρίαν, Στεφάνῳ τῷ Πατρικίῳ, τῷ ἐν Σικελίᾳ δυστυχίσαντι, νυμφευθεῖσαν, ἐξ ὧν ἐγένετο.

ΜΙΧΑΗΛ Ε', ὁ Καλαφάτης, ὑπὸ μὲν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ τιμηθεὶς **Καῖσαρ**, ὑπὸ δὲ τῆς Ζωῆς υἱοθετηθεὶς, καὶ ἀναγορευθεὶς Αὐτοκράτωρ, ἀφ' οὗ πρῶτον ὠρίσθη 'να σέβηται αὐτὴν ὡς μητέρα καὶ βασιλῖδα. Ἀλλ' ἐπιλαθόμενος τῶν ὀρκῶν, καὶ ἐπιθυμῶν 'να ἐξώσῃ τὴν Ζωὴν, ἐδοκίμασε τὴν περὶ τούτου γνώμην τοῦ λαοῦ, ἀλλ' αὐτοὶ ἔκριναν ὑπὲρ τῆς **ΖΩΗΣ** καὶ **ΘΕΟΔΩΡΑΣ**, εἰς τὰς ὁποίας αἰφνης μετέβη ἡ αὐτοκρατορία· ὅθεν ὁ Καλαφάτης ἀπώλεσε καὶ τὸ σκήπτρον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῇ 21 Ἀπριλίου τοῦ 1042, αὐτοκρατορήσας μῆνας 14 καὶ ἡμέρας 5 (2). Ἦτον δὲ καὶ αὐτὸς ἐπιληπτικός.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Η', ὁ Μονομάχος, νυμφευθεὶς τὴν Ζωὴν τῇ 11 Ἰουνίου τοῦ 1042, ἐστέφθη τῇ ἐφεξῆς Αὐτοκράτωρ. Ἐπεισαγαγὼν δὲ μετ' οὐ πολὺ, ὡς παλλακίδα αὐτοῦ, τὴν Σκλήραιναν ἐπισήμως εἰς τὸ παλάτιον, καὶ ἀναγορεύσας αὐτὴν Αὐγούσταν, ἐξήρχετο εἰς τὰς δημοσίας πομπὰς, καθήμενος ἀναμέσον ἀμφοτέρων. Ἀπέθανε δὲ ἡ μὲν Ζωὴ τῷ 1050, ἐβδομηκοντοῦτις ἤδη· ὁ δὲ Μονομάχος τῷ 1054, αὐτοκρατορήσας ἔτη 12, ἢ, κατ' ἄλλους, 13 καὶ μῆνας 7, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ Μονῇ τῶν Μαγγάνων.

(1) Ἡ οἰκογένεια αὕτη 'δὲν πρέπει 'να συγχέεται μετὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἀργυρῶν, ἀπογόνων τοῦ Μίλη καὶ Λέοντος, οἱ τινες 'δὲν διήρκεσαν εἰμὴ μέχρι τῶν μέσων τοῦ 18' αἰῶνος, ὅτε (τῷ 1440) Ῥογήρος ὁ βασιλεὺς τῆς Σικελίας ἐκρέμασεν Ἰάκινθον τὸν Ἀργυρὸν, ἐπαναστατήσαντα κατ' αὐτοῦ τὴν πόλιν Βάριν. (2) Μιχαὴλ ὁ Ἀιταλειώτης λέγει ῥητῶς » μῆνας μόνους πέντε «.

ΜΙΧΑΗΛ ΣΤ' δὲ, ὁ Στρατιωτικὸς ἢ Γέρων, γέννημα τῆς ΚΗ, καὶ ὑπὸ τοῦ Πρωτοσπάθου Λούπου Βρίγκας ἐπονομαζόμενος, ὅθεν πιθανόν ὅτι κατήγετο ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἰωσήφ Βρίγκα, τοῦ Πραιποσίτου τῶν Κουδικουλαρίων, ὃς τις ἐπὶ Ῥωμανοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου, ἐπεχείρησε ἢ αὐτοκρατορήσῃ, ἣν ἀνὴρ ἐντριβὴς τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶσιν ἀνηγορεύθη δὲ, γέρων ἤδη, Αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῆς ΘΕΟΔΩΡΑΣ, εἰς τὴν ὁποίαν, μετὰ θάνατον τοῦ Μονομάχου, περιῆλθεν αὖθις ἡ αὐτοκρατορία καὶ ἤρξε μόνη ἔτος 1, μῆνας 8, καὶ ἡμέρας 20, καὶ, ἄρξας, μετ' αὐτῆς μὲν (ἀποθανούσης τῇ 22 Αὐγούστου τοῦ 1056) ἡμέρας 5 καὶ μόνας, μόνος δὲ μῆνας 11 καὶ ἡμέρας 18, ἢ, κατ' ἄλλους, ἔτος 1 καὶ ἡμέρας 11, ἀπεβλήθη τοῦ θρόνου δι' ἀνικανότητα, καὶ διεδέχθη αὐτὸν

ΙΣΑΑΚΙΟΣ ὁ Κομνηνὸς, Μάγιστρος ἤδη ἐπὶ Θεοδώρας, ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων Αὐτοκράτωρ τῇ 8 Ἰουνίου (1) τοῦ 1057, ἀνὴρ πολεμικώτατος, καὶ τούτῳ μόνῳ ἀναγράφων τὴν ἑαυτοῦ ἀναγόρευσιν, ὅθεν καὶ ξιφηφόρος ἐν τοῖς νομίμασιν ἐγχαράττεσθαι διέταξεν. Αὐτοκρατορήσας δὲ ἔτη 2 καὶ μῆνας 3, ἢ, κατὰ τὸν Κωδινόν, 2 ἔτη, μῆνας 2 καὶ ἡμέρας 24, νοσήσας ἀπηλπισμένως, διώρισεν Αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον τὸν Δούκαν, ὃν εἶχεν ἤδη προσλάβει καὶ συγκοινωνόν τῆς ἀρχῆς, καὶ, ἀναχωρήσας ἐν τῇ Μονῇ τῶν Στουδίων, ἔζησεν ἐκεῖ ἐν ἄκρᾳ ὑπακοῇ καὶ ταπεινώσει δύο περίπου ἔτη, καὶ ἀποθανὼν ἐκεῖ καὶ ἐτάφη. Ἦν δὲ υἱὸς Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ Πρωτοσπαθαρίου, ὃν ὁ Σκυλίτσης Ἐρωτικόν, ἀπὸ τοῦ μητρώου ἴσως γένους, καλεῖ, τοῦ ἀποθανόντος ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Ῥωμανίδου, ἀφ' οὗ συνέστησεν αὐτῷ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἐῖχε δὲ ἀδελφόν μὲν Ἰωάννην τὸν Κομνηνόν, τὸν Μέγαν Δομέστιχον, πατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἀποθανόντα ὀλίγον μετὰ τὸν ἀδελφόν· τοῦ ἀδελφοῦ δὲ τὴν νυμφευθεῖσαν Μιχαὴλ τὸν Δοκεανόν, τὸν ἐπὶ Μονομάχου τῷ 1650 πεσόντα ἐν τῇ κατὰ τῶν Πατινᾶκων μάχῃ, καὶ μητέρα τὴν θυγατέρα Θεοδώρου τοῦ Δοκεανοῦ· τέκνα δὲ, Μανουὴλ καὶ Μαρίαν, ἑξ Αἰκατερίνης, τῆς πρεσβυτέρας τῶν θυγατέρων Σαμουὴλ τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων, ἢ, κατ' ἄλλους, ἀδελφῆς Ἀαρῶν τοῦ Μαγίστρου καὶ Ἐπάρχου Ἀσπραχανίας, Βουλγαρικοῦ Πρίγκηπος (ἀδελφίδου τοῦ Ἀαρῶν), ἣτις, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ ἀνδρός· τῆς, ἀναχωρήσασα μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Μυρελαίου, καὶ μετονομασθεῖσα Ἑλένη, ἐτάφη θανοῦσα ἐν τῇ Μονῇ τῆς Ξένης, ἢ, κατὰ τὸν Σκυλίτην, ἐν τῇ τοῦ Στουδίου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ', Δούκας, ὁ Πρόεδρος, ὁ καὶ Δουκίτης, ὡς

(1) 31 Αὐγούστου· διότι ὁ σύγχρονος Ἱστορικὸς Μιχαὴλ ὁ Ἀτταλειεύτης λέγει ῥητῶς: «Σεπτεμβρίου μηνὸς ἐνισταμένου».

ἀπὸ τῶν γυναικῶν Δούκας, πρὸς τῶν συγχρόνων αὐτοῦ καλούμενος, υἱὸς Ἀνδρονίκου τοῦ Δούκα, καὶ ἐγγονὸς Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα, τοῦ ἐπὶ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου τοῦ Ῥωμανίδου ἀποστατήσαντος, καὶ παγγενεὶ καταστραφέντος, κριθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰσαακίου ὡς ὁ ἰκανώτερος πάντων (καὶ αὐτῶν αὐτοῦ τῶν συγγενῶν) ἵνα τὸν διαδεχθῇ, ἀνηγορεύθη Αὐτοκράτωρ τῇ 25 Νοεμβρίου τοῦ 1059· ἀπέθανε δὲ ἐξηκοντούτης περὶ τὰ τέλη Μαΐου τοῦ 1067, ἄρξας ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας ἕξ, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τῇ καλουμένῃ Μολιβωτῇ. Ἔῃχε δὲ γυναῖκα Εὐδοκίαν, τὴν θυγατέρα Κωνσταντίνου τοῦ Δαλασσηνοῦ, τοῦ ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παφλαγόνος (1), ἐξ ἧς ἔσχε τρεῖς υἱοὺς, οὓς ἅπαντας, τελευταῖον τὸν βίον, αὐτοκράτορας ἔσπεψε, Μιχαὴλ τὸν Παραπινάκην, Ἀνδρόνικον, καὶ Κωνσταντῖνον ἢ, κατὰ τὴν Ἄνναν, Κωνσταντίον, τὸν κληθέντα Πορφυρογέννητον, ὡς γεννηθέντα μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ πατρὸς· του, δὲ ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου τῷ 1075 τὰ τῆς Αὐτοκρατορίας σύμβολα ἐνδυσάμενος ἐν Χρυσοπόλει, καὶ ἐγκαταλειφθεὶς ἔπειτα ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ ἀχθεὶς πρὸς τὸν Νικηφόρον, ἐκάρη μοναχὸς καὶ ἐξωρίσθη εἰς τινὰ τῶν νήσων· ὕστερον δὲ, ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, εἰς πολλὰς ἐκστρατείας λαβὼν μέρος, ἐφονεύθη τῇ 19 Ὀκτωβρίου τοῦ 1082 ἐν τῇ κατὰ Ῥοβέρτου τοῦ Γκουῖσχάρδου μάχῃ· καὶ τρεῖς θυγατέρας, Ἄνναν (ἀποθανοῦσαν ἴσως ἀνήλικον), Θεοδώραν, ἣν πρὸς γάμον ἡγάγετο Δομνίκος Σίλβιος, ὁ τῶν Οὐνετεῶν Δούξ (2), καὶ Ζωὴν, τὴν κληθεῖσαν, διὰ τὴν αὐτὴν, δι' ἣν καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς, αἰτίαν, Πορφυρογέννητον, καὶ συζευχθεῖσαν τὸν Πρωτοσέβαστον καὶ Δομέστικον τῆς Ἀνατολῆς Ἀδριανὸν τὸν Κομνηνόν, ἀδελφὸν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης, ὃν καὶ Καίσαρα ὠνόμασε, καὶ, ἀποθνήσκων, τοὺς παῖδας αὐτῷ, μέχρις οὗ ἡλικιωθῶσι, συνέστησε, παραγγέλων τῇ γυναικὶ μηδὲν ποιεῖν παρὰ γνώμην αὐτοῦ, ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ κατὰ Οὐρσέλλου τοῦ Βαλλιόλου, εὐγενοῦς Φράγκου, ἀποστατήσαντος, συνελήφθη ὑπ' αὐτοῦ σὺν τῷ υἱῷ Ἀνδρονίκῳ, καὶ ἀνεπίσθη Αὐτοκράτωρ ἀναγορευθῆναι· ὑποχείριος δὲ μετ' οὐ πολὺ γενόμενος τοῦ Μιχαὴλ, μοναχὸς ἀπεκάρη, καὶ εἰς μοναστήριον ἐγκατεκλείσθη· ἀνακληθεὶς δὲ ἔπειτα εἰς τὴν Αὐλὴν ὑπὸ τοῦ Βοτανειάτου, ἀνέπεισεν αὐ-

(1) Ἀβτὴ ἐστίν, ἡ ἐπιλεγομένη Μακροβολίτισσα, ἥτις συνέγραψε τὴν Ἰωνιάν, ἢ, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ συγγράμματος τούτου ἐπιστημείωσιν, » τὸν Πλόκαμον τῆς Ἀριάδνης ἐπικῶς, » τὰς Χρείας τῶν γυναικῶν, καὶ τί δεῖ τὰς βασιλίδας ἀσκεῖν, ἐν πεζῷ λόγῳ, καὶ περὶ διαίτης » τῶν μοναζουσῶν, ὅπερ καὶ νῦν (;) καθ' ἡμᾶς ἐν τῷ τῆς Προκονήσου σημειῶ σώζεται. Ὁ δὲ D' Ansse de Villosion συνέγραψε διατριβὴν περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτῆς, ἣν ἀνέγνω τῷ 1773 ἐν τῇ τῶν Ἐπιγραφῶν Ἀκαδημίᾳ, ἐκδοθεῖσαν ἴσως μετὰ τῆς Ἰωνιάδος ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς αὐτοῦ ἀνεκδότοις. Ἀμφιβάλλεται δὲ ἐὰν ταύτης μάλλον ἢ Εὐδοκίας τῆς τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Β' ἔργον ᾔνε τὰ Ὀμηρόκεντρα. (2) Ἰδε σελ. 357

τὸν συζευχθῆναι τὴν γυναῖκα τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Μιχαήλ. Ἔσχε δὲ σύζυγον Μαρίαν, τὴν τιμηθεῖσαν πρωτοβεστιάρισσαν, ἐξ ἧς ἐγέννησε δύο υἱούς, ἃ Ἀνδρόνικον τὸν Πρόεδρον, τὸν ἐκτυφλώσαντα Ῥωμανὸν τὸν Διογένην, λαβόντα δὲ γυναῖκα τὴν ὠραιότατην θυγατέρα Τρωϊάνου, τοῦ υἱοῦ τοῦ τῶν Βουλγάρων βασιλέως Σαμουήλ, καὶ κτίσαντα τὴν Μονὴν τῆς Χώρας, γεννήσαντα δὲ δύο υἱούς, Μιχαήλ τὸν Πρωτοστράτορα, τὸν διαπρέψαντα ἐν τοῖς τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ πολέμοις, καὶ Ἰωάννην, τὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Κομνηνοῦ Μέγαν Δούκα καὶ στρατηγόν, καὶ τρεῖς θυγατέρας, Εἰρήνην τὴν τοῦ Ἀλεξίου σύζυγον, Ἄνναν, τὴν σύζυγον Γεωργίου τοῦ Παλαιολόγου, καὶ Θεοδώραν μοναχὴν, καὶ ὁ Κωνσταντῖνον τὸν Πρόεδρον καὶ Πρωτοστράτορα, λαβόντα καὶ αὐτὸν μέγα μέρος εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ῥωμανοῦ ἐπιβουλὴν, ἀποθανόντα δὲ, ὡς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, πρὶν τοῦ πατρὸς ἔων· σῶζονται δὲ ἐπιστολαὶ πρὸς αὐτὸν Θεοφυλάκτου τοῦ Ἀχριδῶν. Ἡ δὲ Εὐδοκία, καὶ τοι ἐγγράφως ὑποσχομένη τῷ Δούκα μὴ δευτερον νυμφευθῆναι, ὑπανδρεύθη οὐχ ἥττον τῇ ἁ Ἰανουαρίου τοῦ 1068 Ῥωμανὸν τὸν Διογένη, ὃν καὶ Αὐτοκράτορα ἀνηγόρευσε τὸν Μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἄρξασα αὐτὴ μετὰ τῶν υἱῶν μῆνας ἑξ καὶ ὀλίγῳ πλέον. Ἐξῆς δὲ ἔτι μέχρι τοῦ 1096, ὡς μανθάνομεν ἐκ τῆς Ἀννης, ἀφ' οὗ, ἀποθανόντος τοῦ Διογένους, προσεπάθησε, καθὼς λέγουσι, ἵνα νυμφευθῇ καὶ Νικηφόρον τὸν Βοτανειάτην.

ΡΩΜΑΝΟΣ Δ', ὁ Διογένης, Πατρίκιος, Μάγιστρος, καὶ Δουξ τῆς Σαρδικῆς, ἦν υἱὸς Κωνσταντίνου τοῦ Διογένους, ὃς ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, τῷ 1015—16—17, κατὰ τῶν Βουλγάρων ἀνδραγαθήσας, καὶ τὸ Σίρμιον αὐτὸ καθυποτάξας, ἐπὶ δὲ Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροῦ, αὐτὴν ἀνεψιὰν εἶχε γυναῖκα, Δουξ Θεσσαλονίκης διορισθεὶς, μετὰ τὸν Βοτανειάτην (πατέρα ἴσως τοῦ Νικηφόρου), καὶ μετὰ τοῦτο, ὡς τυραννῶν, μοναχὸς ἀποκαρεῖς τῷ 1031 ἐν τῇ Μονῇ τῶν Στουδίων, καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν κατηγορηθεὶς, ὡς συνωμοτῶν μετὰ τῆς Θεοδώρας, καὶ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι καταγγεῖλαι τοὺς συνειδότας τὴν συνωμοσίαν, ἑαυτὸν κατακρημνίσας ἀπὸ τοῦ τείχους καὶ ἀνελὼν, ἄταφος μετὰ τῶν βιοθανάτων ἐβρίφη. Ἐάλω δὲ ὑπὸ τῶν Τούρκων, περικλεισθεὶς ἐν τῇ κατ' αὐτῶν μάχῃ, τῷ 1070, καὶ, ἐλευθερωθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἐντίμως, ἐπανάρχετο εἰς ΚΠ ἀνακτησόμενος τὴν ἰδίαν ἀρχήν. Ἀλλὰ, πεμφθεὶς κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ προγονοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Μιχαήλ, Ἀνδρόνικος Δούκας, ὁ τοῦ Μιχαήλ ἐξάδελφος, συνέλαβεν αὐτόν, καὶ, ἐκτυφλώσας, ἀφῆκεν ἐπίτηδες ἀνεπιμελήτους τὰς πληγὰς, ὥστε σαπῆναι, καὶ οὕτως ἀπέθανεν οἰκτίστῳ μὶθῳ. Τούτου υἱὸν ἐκ τῆς προτέρας γυναικὸς ἀναφέρει Γουλιέλμος ὁ ἐξ Ἀπουλίας, ὃς, ἐκτυφλωθέντος αὐτῷ ἀπίστως τοῦ πατρὸς, Τούρκων καὶ Ἀρμενίων στρατεύματι τὴν Ῥωμαίων ἐξεπόρθησε γῆν.

ΜΙΧΑΗΛ Ζ', Δούκας, ὁ Παραπινάκης, διεδέχθη τὸν μητρικὸν αὐτοῦ, συνεργεῖα τοῦ θείου 'του 'Ιωάννου τοῦ Καίσαρος, καὶ αὐτοκρατορήσας 6 ἔτη καὶ (κατ' ἄλλους) 6 προσέτι μῆνας, ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Βοτανειάτου τῇ 25 Μαρτίου τοῦ 1078, καὶ μοναχὸς ἀποκαθεῖς ἐν τῇ τῶν Στουδίων Μονῇ, ἐχειροτονήθη Ἐπίσκοπος Ἐφέσου, καὶ, ἅπαξ μόνον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ ἀπελθὼν, τὸ ἐπίλοιπον τοῦ βίου διήγαγεν ἐν τῇ τοῦ Μανουὴλ Μονῇ, ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶ, καὶ τιμώμενος τὰ μέγιστα ὑπὸ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ μέχρι τῆς τελευτῆς. Γυναῖκα δὲ ἔσχε Μαρίαν, τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἀλανίας ἢ Ἰβηρίας (1), ὥραιστατήν καὶ φρονιμωτάτην, ἣν μετὰ τοῦ υἱοῦ ἐν τῇ Μονῇ τῶν Στουδίων ἐγκατέκλεισεν ὁ Βοτανειάτης· ὕστερον δὲ, ἀποθανούσης αὐτῇ τῆς πρώτης γυναικὸς Βερδένης, ἣν ἑαυτῷ συνέστεψεν Αὐγούσταν, ἡβουλήθη μὲν ἀγαγέσθαι τὴν μητέρα τοῦ Μιχαήλ· ἀποτραπείς δὲ τούτου τοῦ σκοποῦ, ἐνυμφεύθη τὴν τοῦ Μιχαήλ γυναῖκα ταύτην, καταπατήσας πᾶσαν αἰδῶ καὶ αὐτοὺς τοὺς τῆς Ἐκκλησίας θεσμούς. Ἐκβλήθέντος δὲ τοῦ Βοτανειάτου, ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος περιώρισεν αὐτὴν μετὰ τοῦ υἱοῦ ἐν τῇ τῶν Μαγγάνων Μονῇ, ὅπου καὶ ἐγκατεβίωσεν, ὡς ἱστορεῖ ὁ Βουλγαρίας Θεοφύλακτος, ὅς τις κατὰ παρακίνησιν αὐτῆς συνέταξε τὰ εἰς τοὺς δ' Εὐαγγελιστὰς ὑπομνήματα αὐτοῦ. Τὸν δὲ υἱὸν τοῦ Μιχαήλ, Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον, ᾧ τὴν Ῥοβέρτου Γκουισκάρδου, τοῦ Δουκὸς Ἀκυλίας, θυγατέρα Ἑλένην κατηγγύησεν ὁ πατὴρ, κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ Βοτανειάτης, ἥδη τῆς ἀρχῆς ἐπιλημμένος, τῇ τῶν Μαγγάνων Μονῇ ἐγκατέκλεισε, τὴν δὲ Ἑλένην, ἀφικομένην ἥδη εἰς ΚΠ, ἀπέπεμψε τῷ πατρί· νυμφευθεὶς δὲ ἔπειτα τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἀνεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὸ παλάτιον· ὁ δὲ Ἀλέξιος ὕστερον, γαμβρὸν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ Ἀννῇ Κομνηνῇ τῇ πάνυ ποιῆσαι αὐτὸν διανοούμενος, ἐπέτρεψεν αὐτῷ χρῆσθαι τῇ τε στολῇ καὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Αὐτοκράτορος· ἀλλ' ἀποθανόντος αὐτοῦ ἐν αὐτῇ τῇ τῆς ἡλικίας ἀκμῇ, ἐματαιώθη ὁ σκοπὸς οὗτος τοῦ Ἀλεξίου. Ἦν δὲ, κατὰ τὴν Ἀνναν καὶ τὸν Ἀχριδῶν Θεοφύλακτον, τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ, νέος καθ' ὅλα σπάνιος.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ Γ', ὁ Βοτανειάτης, ἀρπάσας, βοηθεία τῶν Τούρκων, τὴν αὐτοκρατορίαν, ἐστέφθη τῇ 3 (10) Ἀπριλίου τοῦ 1078, καὶ μετὰ τρία ἔτη ἐκθρονισθεὶς ὑπὸ τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου τῷ 1081, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Μονὴν τῶν Στουδίων, ὅπου καὶ ἀπέθανε μετ' ὀλίγον. Κατήγετο δὲ, κατὰ τὸν Σκυλίτσην καὶ τὸν Ἀτταλειάτην, ἐξ ἀρχαιοτά-

(1) Ὁ Τζιτζις (Χιλ. Ε', Ἱστορ. ιζ', 570) λέγει ὅτι κακῶς αὐτὴν Ἀλάνισσαν ἔλεγον· κυρίως γὰρ ἦν Ἀδασγίς. » Ἰβηρις δὲ καὶ Ἀδασγοὶ καὶ Ἀλανοὶ ἐν γένος εἰ, ὡς αὐτὸς πάλιν φησί.

της εὐγενοῦς οἰκογενείας, εἰς Φωκᾶν (1) καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Φαβίους ἀναφέρων τὸ γένος. Ἦν δὲ υἱὸς μὲν Μιχαὴλ τοῦ Βοτανειάτου, ὃν διεδέξατο εἰς τὴν τῆς Θεσσαλονίκης ἀρχὴν Κωνσταντῖνος ὁ Διογένης τῷ 1029, ἑγγονος δὲ Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου, ὃς τις, στρατεύων μετὰ Βασιλείου τοῦ Β' κατὰ τῶν Βουλγάρων, ἔπεσεν ἐνδόξως ἀγωνιζόμενος ἐν τῇ καλουμένῃ κλεισούρᾳ τοῦ Κλειδίου.

ΑΛΕΞΙΟΣ Α', ὁ Κομνηνός, υἱὸς τριτότοκος Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ Μεγάλου Δομεστίκου, ἐξ Ἀννης τῆς μητρόθεν καλουμένης Δαλασσηνῆς, θυγατρὸς Ἀλεξίου Χάρωνος, Ἐπάρχου τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Βυζαντινῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὑπὸ μὲν Μιχαὴλ Δούκα τοῦ Αὐτοκράτορος Πρόεδρος, ὑπὸ δὲ τοῦ Βοτανειάτου Νωβελλήσιμος, εἴτα δὲ Μέγας Δομέστικος, καὶ, τέλος, Σεβαστὸς ὀνομασθεὶς, τοῦ Βοτανειάτου ἀποκαρέντος, ἀνηγορεύθη Αὐτοκράτωρ τῇ 1 Ἀπριλίου τοῦ 1081, ἀνὴρ διάσημος διὰ τε τὰ πολεμικὰ του κατορθώματα καὶ τὴν ἄλλην βασιλικὴν ἀρετὴν, εἰ καὶ πρὸς τῶν Λατίνων ὡς δόλιος καὶ ὑπουλος δυσφημεῖται. Ἀπέθανε δὲ τῇ 15 Αὐγούστου τοῦ 1118, ζήσας περὶ τὰ 70 ἔτη, ἐξ ὧν ἐβασίλευσεν 27, μῆνας 4 καὶ ἡμέρας 15, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ Μονῇ τοῦ Φιλανθρώπου. Ἐλαβε δὲ, πρὶν ἐτι αὐτοκρατορήσῃ, δύο γυναῖκας: πρῶτην μὲν τὴν θυγατέρα τινὸς τῶν ἐξ Ἰταλίας Ἀργυρῶν (2), γένει καὶ πλούτῳ διαπρέποντος ἀνδρός· δευτέραν δὲ, τῆς πρῶτης ἀποθανούσης, Εἰρήνην, τὴν θυγατέρα Ἀνδρονίκου τοῦ Δούκα, ἀνεψιὴν δὲ τοῦ Καίσαρος Ἰωάννου τοῦ Δούκα, μὴ πῶ ὑπερβαίνουσιν τὰ 15 ἔτη, ὅτε ὁ ἀνὴρ αὐτῆς αὐτοκρατόρησεν· ἥτις, ἀποθανόντος αὐτοῦ, τὸ μοναχικὸν σχῆμα λαβοῦσα, μετωνομάσθη Ξένη· ἐξ ἧς ἐγένοντο αὐτῷ υἱοὶ τρεῖς, καὶ θυγατέρες τέσσαρες: Α', Ἰωάννης Κομνηνός, ὁ Αὐτοκράτωρ· Β', Ἀνδρόνικος ὁ Σεβαστοκράτωρ, ἀποθανὼν ἀνδρείως ἐν τῷ κατὰ τῶν Τούρκων πολέμῳ, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός· Γ', Ἰσαάκιος, ὁ Καίσαρ μὲν πρὸς τοῦ πατρός, Σεβαστοκράτωρ δὲ πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου ὀνομασθεὶς, εἰς ὃν οἱ Πρίγκηπες καὶ Αὐτοκράτορες τῆς Τραπεζοῦντος, ἀπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ τυραννήσαντος, τὸ γένος ἀναφέρουσιν, ὃς, τὸ μὲν πρῶτον, πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου, αὐτοκρατορήσαντος (πρὸς τοῦτο γὰρ αὐτῷ τὰ μέγιστα οὗτος συνήργησε, τῆς μητρὸς τὸν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἀννῇ γαμβρόν Βρυέννιον μᾶλλον προτιμώσης), καὶ θρόνου καὶ τραπέζης καὶ εὐφημιῶν κοινῶνδς ἀνεδείχθη, ὕστερον δὲ, προφάσει οἰαδηποτοῦν, μετὰ τοῦ υἱοῦ Ἰωάννου ἐπαναστάς, καὶ εἰς τοὺς Τούρκους δραπετεύσας, στρατιὰν αὐτῶν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἐπήγαγεν· εἴτα

(1) Ἀδελφον ἐν γένει ποῖον: ἓνα γοῦν τῶν εἰς ΚΠ ἀπὸ Ῥώμης ὑπὸ Κωνσταντίνου μετοικισθέντων, κατὰ τὸν Πανηγυριστὴν τοῦ Νικηφόρου Φωκά, Μιχαὴλ τὸν Ἀτταλεῖαν. (2) Θεσελ. 358.

δε, προσοχθείας τῇ ἐπὶ ξένης ταλαιπωρίᾳ, ἐπανήλθε πρὸς τὸν ἀδελφόν, καὶ ἀμνησιχάκως ὑπεδέχθη καὶ πάλιν, τοῦ υἱοῦ Ἰωάννου πρὸς τοὺς Τούρκους ἀπὸ τοῦ θείου ἀποστάντος, εἰς Ἡράκλειαν τὴν ἐν Πόντῳ, ὡς συνειδὼς τὴν στάσιν, ἐξορισθεὶς, ὕστερον ἐπὶ Μανουὴλ, συγγνώμης τυχὼν, ἀνεκλήθη μὲν εἰς τὴν Αὐλὴν, ἀλλὰ τῆς τυραννίδος τὴν ἐλπίδα κληροδοσίαν τῷ υἱῷ Ἀνδρονίκῳ κατέλιπεν. Ἦν δὲ τὴν ἡλικίαν εὐμήκης, καὶ τὰ πολέμια ἱκανώτατος. Τῶν δὲ υἱῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν πρωτότοκος Ἰωάννης, φυγὼν, ὡς εἴκομεν, μετὰ τοῦ πατρὸς εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ συγχωρηθεὶς, ὕστερον, τοῦ Αὐτοκράτορος στρατεύοντος κατὰ τοῦ Μασούτ, τοῦ Σουλτάνου Ἰκονίου, καὶ κελεύσαντος αὐτῷ δοῦναι τὸν Ἀραβικὸν ἵππον, ᾧ ἐπωχεῖτο, Λατίῳ τινὶ τῶν συμμάχων, παρακολουθοῦντι πεζῷ, πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀφιππασάμενος ἠτύμοδλῃσε, καὶ, τὴν Τουρκικὴν ἀναλαβὼν θρησκείαν, τὴν τοῦ Μασούτ θυγατέρα, ἣν ὁ Φραντζῆς Καμερῷ καλεῖ, ἔγμη, λαβὼν πλείστας πόλεις καὶ ἑρατηγίας εἰς προῖκα. Εἰς τοῦτον εἰῶθει τὸ γένος ἀναφέρειν Μεχμέδ ὁ Β', ἀπαναινόμενος τοὺς ἐκ βουκόλων αὐτοῦ προγόνους, κατὰ τὸν Σπανδουγῖνον καὶ Λευγκλάβιον. Ἐπονομάζεται δὲ πρὸς τῶν Τούρκων Τσελεμπής, δηλ. εὐγενής, καὶ ἐγέννησεν ἐκ τῆς τοῦ Μασούτ θυγατρὸς, κατὰ τοὺς Χρονογράφους τῶν Τούρκων, τὸν Σάχ-Σουλεϊμάν, πατέρα τοῦ Ἐρτογρούλ καὶ πάππον τοῦ Ὀσμάν, εἰ καὶ τοῦτο τοῖς λοιποῖς τῶν Ἱστορικῶν οὐ δοκεῖ, ἀλλ' ἄλλον τινὰ Τσελεμπὴν πάππον τοῦ Μεχμέδ ἀναγράφουσιν, ὡς ὀφόμεθα τὰ κατὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς Αὐτοκράτορας γενεαλογοῦντες. Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ἐτυράννησε, περὶ οὗ ἐν οἰκείῳ τόπῳ τρίτος δὲ τις υἱὸς αὐτοῦ, οὗ τινος ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα, ἐπαναστὰς ἐπὶ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, καὶ συλληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, ἀπέθανε βασανιζόμενος ἵνα μαρτυρήσῃ τοὺς συνωμώτας 'του. Δ', Ἄννα ἡ Κομνηνὴ, ἡ ἐπὶ παιδείᾳ διδάσκαλος συγγραφεὺς τῆς Ἀλεξιάδος, γεννηθεῖσα τῷ 1083. Ταύτην ὁ πατὴρ, παῖδα ἔτι, Κωνσταντίνῳ Δούκᾳ τῷ Πορφυρογεννήτῳ ἐμνήστευσεν· ἐκεῖνου δὲ πρὸ γάμων ἀποθανόντος, ζητηθεῖσαν εἰς μάτην παρὰ τοῦ Σουλτάνου τῶν Τούρκων εἰς γυναῖκα, ἔλαβε Νικηφόρος ὁ Βρυέννιος, εἰς Βρυέννιον τὸν Πατρίκιον, τὸν ἐπὶ Λέοντος τοῦ εἰκονομάχου, ἢ Θεοφίλου, ἀναφερόμενον ἐν τοῖς Μηναίοις, ἀνάγων τὸ γένος, Καῖσαρ τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ Πανυπερσέδαστος τιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ, ἀνὴρ δυνάμει λόγου καὶ τῇ περὶ τὸ διοικεῖν ἱκανότητι διαπρέπων, δι' ὃ καὶ αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ ὑπὸ τῆς πενθερᾶς πρὸς διαδοχὴν τοῦ θρόνου προτιμηθεὶς. Οὐ μὴν ἀλλ' ἀναγορευθέντος τοῦ Ἰωάννου, ἐπεχείρησεν ἀναγορευθῆναι καὶ αὐτός, ἐναγοῦσης αὐτὸν πρὸς τοῦτο καὶ τῆς ἰδίας συζύγου, οὐ μὴν προὔχωρησεν αὐτῷ τὰ τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἐπέζησε δὲ αὐτῷ ἡ Ἄννα, παρατείνασα τὸν βίον μέχρι καὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. Τὸν δὲ τάφον αὐτῆς μονόλιθον εἰσεσθαι φησι κατ' αὐτὸν ὁ Κρούσιος ἐν τῷ τότε πατριαρχικῷ ναῷ τῆς

ΚΠ, ἐξέχοντα τοῦ ἐδάφους, καὶ ἔχοντα ἐπιγεγλυμμένον ἀετὸν. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτῆς καὶ τοῦ Βρυεννίου Ἀλέξιος, ἐπωνομάσθη Κομνηνὸς ἀπὸ τῆς μητρὸς, τοῦθ' ὅπερ καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ ἐπεκράτησεν, ὥστε τοὺς εἰσέπειτα Βρυεννίους δοκεῖν οὐκ ἀπὸ τοῦ τῆς Ἀννης συζύγου τὸ γένος ἔλκειν. Ε', Μαρία ἡ Πορφυρογέννητος, γεννηθεῖσα τῷ 1085, καὶ νυμφευθεῖσα Γεώργιον τὸν Γαβρᾶν ἡ Γαυρᾶν, υἱὸν Θεοδώρου τοῦ Γαβρᾶ, ἀνδρῶν ἀμφοτέρων ἐπισήμων, ἐκ Χαλδίας καταγομένων, οἳ τινες ἐχρημάτισαν καὶ Δοῦκες τῆς Τραπεζοῦντος, ἦν ἀπὸ τῶν Τούρκων ἐξείλοντο. Ἀλλὰ, διαζευχθεῖσα τοῦτον ἔπειτα, διὰ τὴν ἀσέλγειαν αὐτῆς, ὑπανδρεύθη δεύτερον Νικηφόρον τὸν Κατακαλῶν τὸν Σεβαστοκράτορα, Κωνσταντίνου Εὐφορβηνοῦ τοῦ Κατακαλῶν υἱόν· ἔσχε δὲ (ἄδηλον ἐξ ὁποτέρου γάμου, πιθανώτερον ὅμως φαίνεται ἐκ τοῦ δευτέρου) δύο υἱούς, Ἀλέξιον καὶ Ἀνδρόνικον. ΣΤ', Εὐδοκία, νυμφευθεῖσα μὲν τῷ υἱῷ Κωνσταντίνου τοῦ Ἰασίτου, ἀπαξιώσασα δ' ἔπειτα, ὡς ἀνάξιον ἑαυτῆς, τὸν γάμον τοῦτον, καὶ διὰ τοῦτο, λυθέντος αὐτοῦ, ἀναχωρήσασα εἰς μοναστήριον. Ζ', Θεόδωρα, σύζυγον Κωνσταντίνου τοῦ Ἀγγέλου, εὐγενοῦς ἐκ Φιλαδελφείας, ἐξ οὗ κατὰγεται ἡ αὐτοκρατορήσασα ἔπειτα οἰκογένεια τῶν Ἀγγέλων. Ἀπέθανε δὲ ἡ μήτηρ τοῦ Ἀλεξίου ἐν ἔτος πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ τῆς. Ἐκ δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν Μανουὴλ, τιμηθεὶς Πρωτοπρόεδρος, Πρωτοστράτωρ καὶ Κουροπαλάτης ὑπὸ Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένη, τῷ δὲ 1069 σταλὲς κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ ὑπ' αὐτῶν συλληφθεὶς, εἴτα δὲ μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Χρυσοσκούλου, αὐτομολήσαντος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, φυγὼν, ἀπέθανε τῷ ἐπομένῳ ἔτει, ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἐν Βιθυνίᾳ. Τούτου τὴν θυγατέρα ἐξέδοτο ἡ μάμμη αὐτῆς Ἀννα ἡ Δαλασσηνὴ τῷ υἱῷ ἢ μᾶλλον ἐγγονῷ Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου· ὁ δὲ Ἰσαάκιος, ἀνὴρ στρατηγικώτατος, αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ λυτρωθεὶς ὑπὸ τοῦ Βοτανειάτου, ὑφ' οὗ διωρίσθη καὶ Δοῦξ τῆς Ἀντιοχείας, ὠνομάσθη ἔπειτα ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ᾧ, καὶ τοι μικροτέρῳ, ὑπεχώρησε τὴν αὐτοκρατορίαν, Σεβαστοκράτωρ, τότε πρῶτον ἐπινοηθείσης καὶ τῆς ἀξίας καὶ τῆς ὀνομασίας ταύτης. Ἀπέθανε δὲ ἐν ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς του, ὀλίγῳ πρότερον ἐνδυθεὶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ μετονομασθεὶς Ἰωάννης. Τούτου γυνὴ ὑπῆρξεν Εἰρήνη, θυγάτηρ τοῦ ἡγεμόνος (ἐξουσιοκράτορος) τῶν Ἀλανῶν, ἐξαδέλφη Μαρίας τῆς Αὐτοκρατορίσσης, τῆς συζύγου πρῶτον μὲν τοῦ Μιχαὴλ, εἴτα δὲ τοῦ Βοτανειάτου, ἐπικῆσασα μόλις ἐν ἔτος τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, ἐξ ἧς ἔσχεν οὕτως πολλὰ τέκνα, ἐξ ὧν ἀναφέρονται ὑπὸ τῶν συγγραφέων, α', Ἀλέξιος, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Ἀλεξίου Δοῦξ Δυρραχίου τῷ 1106· β', Κωνσταντῖνος, ὁ Σεβαστὸς καὶ Δοῦξ Βεῤῥοίας, ἕως ὁ αὐτὸς τῷ ἐν τῇ τοῦ πατριάρχου Κοσμᾶ ἐξώσει παρθερεύοντι τῷ Ἀυτοκράτορι Μανουὴλ τῷ 1144,

γ', Ἀδριανός, ὅς τις, παραιτήσας τὴν αὐλικὴν τύρβην καὶ ὑποδυθεὶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ μετονομασθεὶς Ἰωάννης, διεδέχθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Βουλγαρίας καὶ Ἀχριδῶν Μιχαὴλ τὸν Μάξιμον, τὸν ἀπὸ Ὀστιαρίου τῆς Μ. Ἐκκλησίας, τὸν εὐνοῦχον κλπ. ὁ δὲ Ἀδριανός ἔσχε γυναῖκα Ζωὴν, τὴν μικροτέραν τῶν θυγατέρων τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα, ἣν ὁ Βοτανειάτης ἀγαγέσθαι γυναῖκα βουλευθεὶς, ἀπετράπη πρὸς τοῦ εὐνοῦχου Λέοντος· ὁ δὲ Νικηφόρος, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, πρῶτον Σεβαστός, εἶτα Δρουγγάριος τοῦ στρατοῦ, ἀπέθανεν ἐν τῇ κατὰ τῶν Σκυθῶν μάχῃ τῷ 1089· ἡ δὲ Μαρία ἐνυμφεύθη, ζῶντος ἐτι τοῦ πατρὸς ἑαυτῆς, Μιχαὴλ τὸν Ταρωνίτην, υἱὸν ἰσως Γρηγορίου Πατρικίου τοῦ Ταρωνίτου, οἰκογενείας ἀρχαιοτάτης, ἐκ τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπαρχίας Ταρῶνος πρὸς τὴν Συρίαν, ὅς τις ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παφλαγόνος τῷ 1040 δεινῶς ἐπὶ συνωμοσίᾳ ἤχισθη, ὧν ἐγένοντο Ἰωάννης καὶ Γρηγόριος οἱ Ταρωνῖται· ἡ δὲ Εὐδοκία ὑπανδρεύθη Νικηφόρον τὸν Μελισσηνόν, ἄνδρα λαμπρὸν ἐπὶ γένει καὶ φρονήσει, τιμηθέντα πρὸς τοῦ γυναικαδέλφου Καίσαρα καὶ ἀποθανόντα τῇ 17 Νοεμβρίου τοῦ 1104. Τούτου υἱὸς ἐγένετο Ἀλέξιος ὁ Μελισσηνός, τιμηθεὶς Μέγας Δοῦξ ὑπὸ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ τούτου ἀπόγονος ὑπῆρξεν Ἀλέξιος Μελισσηνός, ὁ ἐπὶ κλην Στρατηγόπουλος, περίφημος διὰ τὴν ἀπὸ τῶν Λατίνων ἀνάκτησιν τῆς ΚΠ. (Διὰ τὴν μετὰ τῶν Κομνηνῶν ταύτην ἐπιγαμβρίαν, οἱ τελευταῖοι Μελισσηνοὶ, καὶ ἰδίως οἱ μεταναστεύσαντες εἰς τὴν Εὐρώπην, εἶχον προσλάβει καὶ τὸ ἐπώνυμον Κομνηνοί· εἰς δὲ τὰ παράσημα αὐτῶν εἶχον ἑξ μελίσσας χρυσαῖς καὶ τρεῖς κωδωνίσκους μαύρους, τὸ σύμβολον, ὡς λέγουσι, τῶν Κομνηνῶν)· ἡ δὲ Θεοδώρα, συζευθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς ἑαυτῆς, Λέοντι ἢ Κωνσταντίνῳ Διογένει τῷ Πορφυρογεννήτῳ, πρωτοτόκῳ υἱῷ τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους ἐκ τῆς Εὐδοκίας, ἀποθανόντι τῷ 1090 ἐκ τραύματος, ὃ ἔλαβεν ἐν τῇ κατὰ τῶν Τούρκων ἐν Ἀντιοχείᾳ μάχῃ, ἀνεχώρησε, μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, εἰς τὴν Μονην τοῦ Μυρελαίου.

ΙΩΑΝΝΗΣ Β', ὁ Κομνηνός, δευτερότοκος υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀλεξίου, ὁ καὶ Κασσιανῆς ἐπιλεγόμενος, ἐγεννήθη τῷ 1088, ἐστέφθη δὲ Αὐτοκράτωρ τῷ 1092. Ἦν δὲ μικρὸς μὲν τὸ ἀνάστημα, τὴν χροιάν καὶ τὴν κόμην μέλας, ὄθεν καὶ Μαῦρος προσεπωνομάζετο, καὶ τὴν ὄψιν εὐτελὴς, ἐνάρετος δὲ καὶ πολεμικώτατος. Ἀπέθανε πληγωθεὶς ἐν κυνηγίῳ ὑπὸ φαρμακωμένου βέλους τῷ 1137, ἢ 1135, ἢ 1141, ἢ 1143, αὐτοκρατορήσας ἔτη 27, ἢ, κατ' ἄλλους, 24 καὶ μῆνας 8 (εἰς τοὺς ὁποίους ἄλλοι προσθέτουσι καὶ 23 ἡμέρας), ἢ, κατ' ἄλλους, 25, καὶ μῆνας 7 καὶ ἡμέρας 13. Ἐλαβε δὲ γυναῖκα, ζῶντος ἐτι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Εἰρήνην, τὴν θυγατέρα Λαδισλάου (Γκέιζα), τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας,

Πύρσχαν (Πυρίσκη) καλουμένην ὑπὸ τῶν Οὐγγρων συγγραφέων, ἀποθανούσαν, ζῶντος ἔτι τοῦ ἀνδρός τῆς, τῷ 1124, καὶ ταφείσαν ἐν τῇ ὑπ' αὐτῆς κτισθείσῃ Μονῇ τοῦ Παντοκράτορος. Ἔσχε δὲ ἐξ αὐτῆς, Α' Ἀλέξιον, γεννηθέντα τῷ 1106, δίδυμον μετὰ μιᾶς θυγατρὸς, καὶ ἀποθανόντα, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς του, ἐν τῇ αὐτῇ ἐκστρατείᾳ, ἐν ᾗ χάκεινος ἀπέθανεν. Ἐπὶ δὲ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου πλάνος τις οὕτω προσεποιήσατο αὐτόν, ὥς μὴ μόνον τὸ ξανθὸν τῆς κόμης, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπότραυλον τῆς γλώσσης μιμήσασθαι. Τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τὸ ὄνομα καὶ τὴν οἰκογένειαν οἱ συγγραφεῖς παρασιωπῶσι· τὴν δὲ θυγατέρα ἐνύμφευσεν Μανουὴλ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλεξίῳ τῷ Πρωτοστράτῳ, πρωτοτόκῳ υἱῷ τοῦ Μ. Δομεστίκου Ἰωάννου τοῦ Ἀξούχου, Τουρκικῆς καταγωγῆς, τοῦ ἐπὶ Ἰωάννου καὶ Μανουὴλ διαπρέψαντος, ὃν ὁ Μανουὴλ, διαβληθέντα πρὸς αὐτόν ὑπὸ φθόνου διὰ τὰ πολλὰ αὐτοῦ προτερήματα, ἀποκείρας, εἰς μοναστήριον περιέκλεισεν, ὅπου καὶ ἐγκατεβίωσεν· ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ, μὴ δυνηθεῖσα ἵνα ἐξιλεώσῃ ὑπὲρ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς τὸν Αὐτοκράτορα, ἀπέθανεν ὑπὸ θλίψεως ἐπὶ δύο παισὶ· Β', Ἀνδρόνικον, τὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς Σεβαστοκράτορα τιμηθέντα, καὶ περὶ τὸ 1142 ἀποθανόντα· νυμφευθέντα δὲ Εἰρήνην, ἧς πῃ προτροπῇ τὰ Χρονικὰ αὐτοῦ διὰ πολιτικῶν στίχων συνέταξε Κωνσταντῖνος ὁ Μανασσῆς· ὧν ἐγένοντο, Α', Ἰωάννης, ὁ ἐν Ἡρακλείᾳ βέβαιον τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκοπεῖς καὶ ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ Πρωτοβεστιάριος καὶ Πρωτοσέβαστος τιμηθεὶς, ἀποθανὼν δὲ ἐν τῷ πρὸς τὸν Σουλτάνον τοῦ Ἰκονίου πολέμῳ περὶ τὰ 1174, ἐπὶ υἱῷ τῷ Ἀλεξίῳ καὶ θυγατράσιν, ὧν μίαν, τὴν Μαρίαν, ἐνυμφεύθη Ἀμαλρικὸς ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς τῷ 1167, καὶ, τούτου ἀποθανόντος, ὁ Βαλλιάνος Δεϊβελῖνος περὶ τὸ 1176, καί· Β', Ἀλέξιος ὁ Πρωτοστράτῳ, Πρωτοβεστιάριος καὶ Πρωτοσέβαστος, ὁ ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Μανουὴλ τὰ μέγιστα ἰσχύσας, διὰ τὴν μετὰ τῆς αὐτοκρατορίσεως ἐρωτικὴν αὐτοῦ, ὥς ἐλέγετο, σχέσιν, τὴν ἀφόρητον τοῦ ὁποῖου ἀλαζονίαν μὴ ὑποφέροντες οἱ ἄρχοντες, μετεκάλεσαν ἐκ τοῦ Πόντου τὸν Ἀλέξιον, ὃς τις, τυραννήσας, ἐξετύφλωσεν αὐτόν, καὶ εὐνουχίας ἐφυλάκισε. Τούτου ὁ υἱὸς Στέφανος, ὁ Μέγας Δρουγγάριος, ἐνυμφεύθη Εὐδοκίαν τὴν Ἀλεξίου (ῖ), τοῦ Μ. Δομεστίκου, θυγατέρα, καὶ Εἰρήνης τῆς Ἀλεξίου τοῦ Ἰωάννου γυναικὸς ἀδελφὴν, Γ', Ἰσαάκιον, τὸν καὶ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς Σεβαστοκράτορα ὀνομασθέντα, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν, ὑπὸ τοῦ μικροτέρου ἀδελφοῦ Μανουὴλ, προτιμηθέντος ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἐν φυλακῇ διὰ τὸ δυσφορεῖν τηρούμενον· ὕστερον δὲ, διαλλαγέντος μὲν αὐτῷ, δι' ὑποψίαν δὲ αἰὶ θωρακοφοροῦντος. Τούτου ἐγένοντο, Α', Θεοδώρα, ἡ τρισκαιδεκαετῆς μὲν Βαλδουίνῳ τῷ Γ', βασιλεῖ τῶν Ἱεροσολύμων, νυμφευθεῖσα περὶ τὰ 1158, τούτου δ' ἀποθανόντος, Ἀνδρόνικῳ τῷ τυράννῳ συμφυγαδευθεῖσα εἰς Μερσίαν, καὶ αὐτῷ

του παρανόμως τεκνοποιησάμενη, ὡς ἐν τοῖς κατ' ἐκείνον δηλωθήσεται·
 β' Μαρία, ἣν Φριδερίκος Α' ὁ Αὐτοκράτωρ ἐμνηστεύσατο, ἀλλ' ὁ Μανουὴλ Στεφάνω, τῷ Βελα, τοῦ τυφλοῦ τῆς Οὐγγαρίας Πηγὸς, δευτεροτόκῳ υἱῷ, ἐν ΚΠ διὰ φόβον τοῦ θεοῦ Γεῖζα διατρίβοντι, ἐξέδοτο, φαρμακωθέντι ὕστερον ὑπὸ τῶν Οὐγγρων· γ' θυγατέρα αὐτοῦ ἐνυμφεύσατο Κωνσταντῖνος ὁ Μακροδόκας, δὴ Ἀνδρόνικος ὁ τύραννος, Πανυπερσίβαστον τὸ πρῶτον ὀνομάσας, ὕστερον ἀνεσχολόπισε περὶ τὰ 1182, διὰ τὸν Ἰσαάκιον, τὸν ἐν Κύπρῳ ἐπαναστατήσαντα· δ' θυγατέρα αὐτοῦ, τὴν μητέρα Ἰσαακίου ἐκείνου, τοῦ ἀπὸ τῆς μητρὸς Κομνηνοῦ ἐπονομασθέντος, ἀναφέρουσι, πατὴρ δὲ ἀγνώστου ποίου. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἀνεψιῶν τοῦ Μανουὴλ, ἀδήλον εἰ τοῦ Ἰσαακίου τούτου, ἢ ἄλλου τῶν ἀδελφῶν θυγατέρες ἦσαν· Δ', Μανουὴλ τὸν Αὐτοκράτορα· Ε', Μαρίαν ἀδελφὴν δίδυμον τοῦ Ἀλεξίου, νυμφευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς Ἰωάννη Ῥογερῖω τῷ Καίσαρι, τῷ ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Καπούης πριγκήπων, ἀποθανούσαν δὲ περὶ τὰ πρῶτα τῆς τοῦ Μιχαὴλ αὐτοκρατορίας ἔτη, οὐ πολὺ μετὰ τὸν σύζυγον αὐτῆς· ΣΤ' θυγατέρα τοῦ Ἰωάννου ἐνυμφεύθη Στέφανος ὁ Κοντοστέφανος, ἀποθανὼν ἐκ λίθου βολῆς ἐν τῇ τῆς Κερκύρας πολιορκίᾳ, ἀνθ' οὗ τὴν Κέρκυραν ὁ Μανουὴλ αὐτῇ κατεκλήρωσε. Τούτων ἐγένοντο Ἀλέξιος, Ἀνδρόνικος καὶ Ἰωάννης οἱ Κοντοστέφανοι, ὧν ὁ μὲν Ἀλέξιος ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ ἀρχιστράτηγος εἰς Οὐγγαρίαν ἐστάλη τῷ 1170, Στέφανον, τὸν τῆς ἀνεψιάς αὐτοῦ σύζυγον, εἰς τὴν ἀρχὴν καταστήσων ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ἅπασαν τὴν προτέραν αὐτοῦ δόξαν ἡμαύρωσεν, αὐτομολήσας μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ πρὸς τὸν τύραννον Ἀνδρόνικον, ὑφ' οὗ ὕστερον τὰ ἐπίχειρα τῆς προδοσίας ἔλαβε, τυφλωθεὶς μετὰ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ υἱῶν ἐπὶ συνωμοσίᾳ· ὁ δὲ Ἰωάννης παρέτεινε καὶ μέχρις Ἰσαακίου· Ζ' δὲ θυγατέρα αὐτοῦ ἐνυμφεύθη Θεόδωρος ὁ Βατάτζης, ἐξ ὧν ἐγένοντο Ἀνδρόνικος καὶ Ἰωάννης οἱ Βατάτσαι, οἱ καὶ Κομνηνοὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς, καθὼς καὶ οἱ ἀπ' αὐτῶν, προσονομαζόμενοι.

ΜΑΝΟΥΗΛ ὁ Κομνηνός, ἀποθανόντων μὲν τῶν δύο πρώτων υἱῶν τοῦ Ἰωάννου, ζῶντος δὲ τοῦ τρίτου Ἰσαακίου, προετιμήθη οὗτος εἰς τὴν διαδοχὴν, καὶ τοι μικρότερος, ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἀνὴρ ἐν τε πολέμῳ καὶ εἰρήνῃ ἀριστος ὑπὸ τῶν Λατίνων μάλιστα συγγραφῶν εἶναι μαρτυρούμενος. Ὁ χρόνος τοῦ θανάτου αὐτοῦ διαφόρως ὑπὸ τῶν συγγραφῶν ἀναφέρεται φαίνεται ὅμως τὸ πιθανώτερον, ὅτι ἀπέθανε τῇ 22 ἢ 24 Σεπτεμβρίου τοῦ 1180 ἢ 1181, εἰς ἡλικίαν τοῦλάχιστον 57 ἐτῶν, ἀναλαβὼν, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ μετονομασθεὶς Ματθαῖος, ἀφ' οὗ αὐτοκρατορήσεν ἔτη 37, μῆνας 5 καὶ ἡμέρας 23, ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον τῇ 4 Ἀπριλίου τοῦ 1143, Ἐνυμφεύθη δὲ, πρῶτον μὲν, κατ' αὐτὸ

τοῦτο τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἔτος, τὴν Βέρθαν ἢ, κατὰ τὸν Μ. Κρούσιον (ἄδηλον πόθεν τοῦτο πορισάμενον), Φριδερούναν, γυναικαδέλφην τοῦ Αὐτοκράτορος Κονράδου, καὶ θυγατέρα Βερανζέρου τοῦ Κόμητος τοῦ ἐν Βαυαρίᾳ Σουλταμπάχενς, μετονομασθεῖσαν Εἰρήνην, καὶ ἀποθανοῦσαν τῷ 1158, ταφείσαν δὲ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Παντοκράτορος, ὅπου καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς (1), τῷ δὲ 1161, Μαρίαν, Ραῦμούνδου τοῦ Πικταβίνου (De Poitiers), Πρίγκηπος τῆς Ἀντιοχείας, θυγατέρα, ἣτις, εὐθὺς μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρός αὐτῆς, ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετονομασθεῖσα Ξένη. Ὡς δ' αὐτοῦ, εἶχε πᾶσαν σχεδὸν τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν, τὰ πάντα πράττοντος δι' αὐτῆς Ἀλεξίου Κομνηνοῦ τοῦ Πρωτοβεστιάριου, ἐξαδέλφου τοῦ Μανουὴλ, ἔχοντος πρὸς αὐτὴν οἰκειότερον, ὥς ἐλέγετο, τοῦ δέοντος· ἐξ οὗ, φθόνῳ κινήθεντες οἱ πρόκριτοι, προήγαγον Ἀνδρόνικον τὸν τύραννον, ὃς, αὐτοκρατορήσας, ἀπέπνιξε μὲν αὐτὴν τῷ 1183, ἐφόνευσε δ' ἀπηνέστατα καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς Ἀλέξιον. Ἔσχε δὲ, ἐκ μὲν τῆς πρώτης γυναικός, Μαρίαν, τὴν νυμφευθεῖσαν περὶ τὰ 1163 Βελᾶ, τῷ δευτεροτόκῳ υἱῷ τοῦ τῆς Οὐγγαρίας βασιλέως Γεῖζᾶ, καὶ ἀδελφῷ τοῦ βασιλέως Στεφάνου, μετονομασθέντι Ἀλεξίῳ καὶ τιμηθέντι Δεσπότη, ὕστερον δὲ, ἄρρενος διαδόχου μὴ γεννωμένου τῷ Μανουὴλ, ἀναγορευθέντι καὶ διαδόχῳ τῆς αὐτοκρατορίας σὺν τῇ Μαρίᾳ· γεννηθέντος δὲ ὕστερον ἐκ τῆς Μαρίας τοῦ Ἀλεξίου, διαζευχθεῖσαν τοῦ Βελᾶ, νυμφευθέντος τὴν τῆς Μαρίας ἀδελφὴν (2). Πολλῶν δὲ μνωμένων αὐτῆς τὸν γάμον, καὶ τοῦ Μανουὴλ πάντας ὑφορωμένου, ἄγαμος τέως διατελοῦσα, ὑπανδρεύθη, τέλος, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1180, τριακονταετῆς ἤδη αὐτῇ, ἐπταχαιδεκαετῇ μόλις, Ραῦνέρον, τὸν Βιλέλμου τοῦ πρεσβυτέρου, Μαρκίωνος τῆς Μοντισφερβράτης, δευτερότοκον υἱὸν, τιμηθέντα Καίσαρα, καὶ μετονομασθέντα Ἰωάννην, οὗς ἀμφοτέρους ὕστερον Ἀνδρόνικος ὁ τύραννος, τὸν θρόνον ἑαυτῷ ἐξασφαλιζόμενος, φαρμάκῳ ἀνείλεν ἄπαιδας, προφάσει συνωμοσίας· ἐκ δὲ τῆς δευτέρας, Ἀλέξιον τὸν Αὐτοκράτορα, περὶ οὗ ἐφελξῆς. Παρεκτός δὲ τούτων, ἔσχε καὶ ἐκ Θεοδώρας τῆς ἀνεψίας αὐτοῦ, θυγατρὸς τοῦ Ἰσαακίου, νόθον υἱὸν, Ἀλέξιον τὸν Σεβαστοκράτορα, ὃν ὁ Ἀνδρόνικος οὕτως ἔστεργεν, ὥς, καὶ τῶν ἰδίων τέχνων ἐπίπροσθεν αὐτὸν ποιούμενος, διάδοχον βούλεσθαι τῆς ἀρχῆς καταλιπεῖν· ὕστερον δὲ, ὥς συνωμοτοῦντα κατ' αὐτοῦ, ἐκτυφλωθέντα καὶ ἐν τινι φρουρίῳ κατεχόμενον, Ἰσαάκιος ὁ Ἀγγελος εἰς τὴν Αὐλὴν αὐτῆς ἀνεκαλέσατο, καὶ Καίσαρα ὠνόμασε· κατηγορηθέντα δὲ μετὰ ταῦτα, ὥς Ἀνδρόνικον τὸν Βρυέννιον εἰς τυραννίδα ἐνάγοντα, καὶ ἐξορισθέντα, καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα

(1) Ταύτη προσφωνεῖ Ἰωάννης ὁ Τζέτζης τὰς Ὀμηρικὰς αὐτοῦ ἑλληγορίας. - (2) Τὰ τοῦ γάμου τοῦτου οὐκ ἔσχον, φαίνεται, πέρας, διὰ τὴν μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσαν συγγένειαν.

ἀναλαβεῖν διαταχθέντα, καὶ μετὰ τρίμηνον ἀνακληθέντα, καὶ τὴν πρῶτην φιλίαν καὶ οἰκειότητα τοῦ Αὐτοκράτορος ἀναλαβόντα.

ΑΛΕΞΙΟΣ Κομνηνός ὁ Β', ὁ τοῦ Μανουὴλ, ἐγεννήθη τῷ 1167 ἢ, κατὰ τὸν Κωδινόν, τῇ 10 Σεπτεμβρίου τοῦ 1169 ἢ 1170, καὶ μετὰ δύο ἔτη ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ. Ὡν δὲ μόλις τρισκαιδεκαετῆς, ὅτε ἀπέθανεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, διετέλει ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρίας τῆς ἐξ Ἀντιοχείας, διοικουμένην, ὡς εἵπομεν, ὑπὸ τοῦ Πρωτοβεσπαραίου Ἀλεξίου, τοῦ μεγάλου αὐτοῦ θεοῦ· καθ' οὗ δυσανασχετοῦντες οἱ ἄρχοντες, ἐπήγειραν Ἀνδρόνικον τὸν τύραννον, ὃς, ἀποκείρας ἀμφοτέρους, ὕστερον αὐτὸν ἀπέπνιξε δολοφονήσας, οὕτω τὸ δέκατον πέμπτον ἔτος ἄγοντα τῆς ἡλικίας. Ἐνυμφεύθη δὲ τῇ 2 Μαρτίου τοῦ 1180 Ἀγνὴν (Agnès), τὴν θυγατέρα Λουδοβίκου τοῦ Ζ' (ἢ Η'), βασιλέως τῆς Γαλλίας, μόλις ἑννεαετῇ, μετονομασθεῖσαν Ἀνναν, καὶ συζευχθεῖσαν, μετὰ θάνατον τοῦ Ἀλεξίου (ὃς τις ἔδεν τὴν εἶχε πλησάσῃ, ὡς ἀνήλικον), τὸν τύραννον Ἀνδρόνικον, ὑπερεβδομηκοντούτη, αὐτὴ μόλις ἑνδεκαετῆς.

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ Κομνηνός ὁ Α', δευτερότοκος υἱὸς Ἰσαακίου Κομνηνοῦ τοῦ Σεβαστοκράτορος καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Α', πολλάκις ἐπὶ Μανουὴλ τυραννήσαι μελετήσας, κατώρθωσε, τέλος, δολοφονήσας, ὡς εἵπομεν, τὸν μικρανέψιον αὐτοῦ Ἀλέξιον τὸν Β', ἵνα αὐτοκρατορήσῃ, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐστέφθη, ὡς κοινωνὸς τῆς αὐτοκρατορίας, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1183. Ἀλλὰ τοῦ καρποῦ τῶν κακουργημάτων αὐτοῦ οὐκ ἐπὶ πολὺ ἀπώνατο. Στάσεως γὰρ γενομένης ὑπὸ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, συλληφθεὶς καὶ πομπευθεὶς καὶ τὰ ἔσχατα βασανισθεὶς, κατεσπαράχθη ὑπὸ τοῦ ὄχλου κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1185 (1), ἄρξας, μετὰ τοῦ Ἀλεξίου μὲν, ἔτος 1 καὶ μῆνας περίπου 5, μόνος δὲ ἔτος 1, μῆνας 10 καὶ 10 ἡμέρας, ἀνὴρ γενόμενος εὐμήκης καὶ γεραρὸς, πεπαιδευμένος καὶ εὐγλωττος· ἀλλὰ τύραννος ἀπηνέστατος καὶ ἐξωλέστατος, καὶ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἐκτόπως ἐπτοημένος, ὥστε ἐξ ἀμφοτέρων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, Εὐδοκίας τῆς Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ θυγατρὸς, καὶ Θεοδώρας τῆς Ἰσαακίου Κομνηνοῦ τοῦ Σεβαστοκράτορος, παιδοποιήσασθαι· Μαραπτικῇ δὲ τινι πόρῃ, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐπιμεμνηνέναι, καὶ ταῦτα ζώσης καὶ ὁρώσης Ἀγνῆς, τῆς γυναίκος αὐτοῦ, χάρας Ἀλεξίου Κομνηνοῦ τοῦ Β', ὡς εἵπομεν, ἥτις ἐζῆ ἔτι τῷ 1204, συζευχθεῖσα μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἄλωσιν τῆς ΚΠ Θεόδωρον τὸν Βρανᾶν. Ταύτην δὲ πρὶν εἰσέτι νυμφεῦθαι, εἶχεν ἤδη διαζευχθῆ δύο γυναῖκας, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη, ἥς οὐκ ἀναφέρεται τὸ ὄνομα, ἐγέννησεν

(1) Ἡμερ. σελ. 249 τοῦ Α' Μέρους.

αὐτῷ δύο υἱούς, Μανουὴλ καὶ Ἰωάννην, καὶ μίαν θυγατέρα, ὧν τὸν μὲν Μανουὴλ, ὀνομασθέντα ὑπὸ τοῦ πατρὸς, αὐτοκρατορήσαντος, Σεβαστοκράτορα, Ἰσαάκιος ὁ Ἀγγελος ἐτύφλωσε καὶ ἐφυλάκισε, καὶ τοι ἀμέτοχον τῶν κακουργημάτων τοῦ πατρὸς 'του, ὅς τις, διὰ τοῦτο, εἶχε κηρύξῃ διάδοχόν 'του τὸν μικρότερον υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην, ὕστερον δέ, καταστασιασθεὶς, καὶ τὸ μοναχικόν, πρὸς ἐξαπάτησιν τοῦ λαοῦ, ὑποδὺς σχῆμα, ὑπέσχετο τῷ πρεσβυτέρῳ τούτῳ καταλιπεῖν τὴν ἀρχὴν, οὗ ἐγένετο Ἀλέξιος Κομνηνός, ὁ ἐπονομασθεὶς Μέγας, ὅς, κυριευθείσης τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, προσεκύρωσε ἐαυτῷ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Τραπεζοῦντος, ἧς ἔλαχεν εἶναι τότε Δουξ, κηρυχθεῖσαν ὕστερον ὑπὸ τοῦ δισηγγόνου αὐτοῦ Ἰωάννου αὐτοκρατορίαν, καθὼς καὶ Δαβὶδ ὁ Κομνηνός, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τῆς ἀλώσεως, εἶχε κηρυχθῇ ἡγεμὼν τοῦ Πόντου καὶ τῆς Παφλαγονίας, καὶ πολλὰς πρὸς Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν μάχας ἐκρότησεν· ὁ δὲ Ἰωάννης, ὁ καὶ Καλοῖωάννης πρὸς τινων καλούμενος, ἐγεννήθη περὶ τὰ 1156, ἐν τῇ φυλακῇ συνοικούσης τῷ πατρὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ· φονευθέντος δὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τυφλωθεὶς κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἰσαακίου, ἀπέθανεν ὀδυνηρότατα τῷ 1186· περὶ δὲ τῆς θυγατρὸς ἀναφέρει ὁ Νικήτας· ἡ δὲ δευτέρα αὐτοῦ γυνὴ Φιλίππα, ἦτον θυγάτηρ Ῥαϊμούνδου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀντιοχείας, καὶ ἀδελφὴ Μαρίας, τῆς Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ γυναικός. Ἐτέκνωσε δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἰσαακίου τοῦ Σεβαστοκράτορος θυγατρὸς Θεοδώρας, χήρας Βαλδουίνου τοῦ Ἱεροσολύμων βασιλέως, Ἀλέξιον καὶ Εἰρήνην, τὴν συζευχθεῖσαν τῷ νόθῳ υἱῷ τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουὴλ, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου εἴρηται.

ΙΣΑΑΚΙΟΣ Β', ὁ Ἀγγελος, ἐξ οἰκογενείας ἀσήμευ, καταγομένης τὸ πρῶτον ἐκ Φιλαδελφείας, πρωτότοκος υἱὸς Ἀνδρονίκου τοῦ Ἀγγέλου καὶ Εὐφροσύνης, τῆς Θεοδώρου τοῦ Κασταμωνίτου, λογοθέτου τῶν Σεκρέτων, θυγατρὸς, ὃν ὁ Μανουὴλ, αἰσχυρῶς φυγόντα ἀπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1182, ὀλίγον ἔλειψε 'να πομπεύσῃ ἐν γυναικεῖα στολῇ, εἰ μὴ διὰ τὴν συγγένειαν ἐχαρίσατο, ὕστερον δέ, καταπολεμηθέντα ὑπὸ τοῦ τυράννου Ἀνδρονίκου, καὶ πρὸς αὐτὸν μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν ἐξ υἱῶν αὐτομολήσαντα, ἐξώρισεν αὐτοκρατορήσας οὗτος μετὰ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ υἱῶν, εὐνουχίσας, ὡς φασι, πρῶτον καὶ τυφλώσας αὐτόν τε καὶ τοὺς δύο ἢ τρεῖς ἐξ αὐτῶν· ἀναγορευθεὶς, μετὰ θάνατον τοῦ Ἀνδρονίκου, Αὐτοκράτωρ, ἦρξεν ἐτὴ 9 καὶ μῆνας 8, ἀπὸ τῆς 12 δηλ. Σεπτεμβρίου τοῦ 1185 μέχρι τῆς 8 Ἀπριλίου τοῦ 1195, ὅτε τυφλωθεὶς καὶ φυλακισθεὶς, εἰς ἡλικίαν μόλις 40 ἐτῶν, ἀναλαβόντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀλεξίου, διὰ βασιουργίας τινῶν ἀρχόντων, τὴν αὐτοκρατορίαν, ἐπανέλαβεν αὐτὴν αὐθις, κυριευσάντων τῶν Λατίνων τὴν ΚΠ τῷ 1203 καὶ φυγόντος τοῦ Ἀλεξίου. Ἀλλ' οὐ κατέσχεν, εἰ μὴ ἐπ' ὀλίγον· μαθὼν γὰρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέξ.

ξιον, Αὐτοκράτορα καὶ αὐτὸν ἀναγορευθέντα, ἀποπνιγῆναι ὑπ' Ἀλεξίου Δούκα, τοῦ ἐπιλεγομένου Μουρτσούφλου, ὑπὸ τῆς θλίψεως εὐθὺς ἔπειτα ἐτελεύτησε κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1204. Ἔσχε δὲ δύο γυναῖκας, ὧν τῆς μὲν πρώτης, ἀποθανούσης πρὶν αὐτοκρατορήσῃ, ἀποσιωπᾶται ὑπὸ τῶν συγγραφέων τὸ ὄνομα· τὴν δὲ δευτέραν, Μαργαρίταν, θυγατέρα Βελα τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας καὶ Ἀγνῆς τῆς ἐξ Ἀντιοχείας, αὐτοκρατορήσας ἤδη, ἐμνηστεύσατο, δεκαετή, καί, γενομένην ἐπίγαμον, ἡγάγετο, μετονομασθεῖσαν Μαρίαν, ἥτις, ἀποθανόντος αὐτοῦ, ἐνυμφεύθη, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς ΚΠ, Βονιφάτιον, τὸν Μαρκίωνα τῆς Μοντισφερβράτης καὶ βασιλέα τῆς Θεσσαλονίκης. Τέκνα δὲ αὐτοῦ ἐγένοντο, ἐκ μὲν τῆς πρώτης γυναικὸς, Α', Ἀλέξιος, περὶ οὗ ἐφεξῆς· Β', θυγάτηρ, ἣν καθιέρωσε τῷ Θεῷ ἐν τῇ τοῦ Ἰωαννίτσα Μονῇ· Γ', Εἰρήνη, ἡ ἄλλως Μαρία καὶ ὑπὸ τινων Καικιλία καλουμένη, νυμφευθεῖσα, πρῶτον μὲν, Ῥογερίῳ, τῷ Ταγχεδέου τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας υἱῷ· κακείνου τελευτήσαντος, ἄλωθείσης τῷ 1195 τῆς Σικελίας, ὑποχείριος γενομένη τῷ Αὐτοκράτορι Ἐρρίκῳ τῷ ΣΤ', ἐξεδόθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς γάμον Φιλίππῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, Δουκὶ τότε τῆς Σοαύας, ὕστερον αὐτοκρατορήσαντι, ἀποθανούσῃ τῷ 1208, καὶ ταφεῖσα ἐν τῷ παρὰ τὴν Τυβίγγην μοναστηρίῳ τῆς Λόρχας· ἐκ δὲ τῆς δευτέρας, πρωτότοκος τῶν ἄλλων τέκνων, Μανουήλ, ὁ ὑπὸ Βονιφατίου, τοῦ Δουκὸς τῆς Μονφερβράτης, τοῦ μητριοῦ αὐτοῦ, ὀνομασθεὶς Αὐτοκράτωρ, ἵνα συμβιδάσῃ τοὺς πρὸς Βαλδουῖνον τὸν τῆς Φλανδρίας, τὸν ἐκλεχθέντα Αὐτοκράτορα τῆς ΚΠ, διαφορομένους Γραικοὺς. Περὶ αὐτοῦ, εἰ καὶ οὐδὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν συγγραφέων, οὔτε ἐὰν ἡλικιώθῃ, οὔτε ἐὰν ἐνυμφεύθῃ, συμπεραίνονται ὅμως ἀμφότερα ἐκ τῆς, ὡς θυγατρὸς αὐτοῦ ἀναφερομένης, Ἐλένης, βασιλίσσης Θεσσαλονίκης, καὶ ἐγγονῆς Δημητρίου τοῦ τῆς Μοντισφερβράτης, βασιλέως ὡσαύτως Θεσσαλονίκης καὶ υἱοῦ τοῦ Βονιφατίου ἐκ Μαργαρίτας τῆς Οὐγγαρίσσης. Ἐκ δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν -

ΑΛΕΞΙΟΣ Γ', ὁ καὶ Ἀνδρόνικος, φοβηθεὶς τὰς ἐπιβουλὰς Ἀνδρονίκου τοῦ τυράννου, καὶ φυγὼν πρὸς τὸν Σουλτάνον Σιλλάχ - οὐδ - δὴν (Σαλαδῖνον), ἐπιστρέφων, ἐκείνου φονευθέντος, διὰ τῆς τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ ἡγεμόνων χώρας, συνελήφθη πρὸς αὐτῶν, ὡς ὑπὸ τοῦ Ἰσαακίου σύμφωνος εἶναι τοῖς Τούρκοις κατηγορούμενος. Ἐκείνου δ' ἔπειτα τυφλωθέντος καὶ φυλακισθέντος, αὐτοκράτορα ἑαυτὸν τῇ 8 Ἀπριλίου τοῦ 1195 ἀνεκήρυξε, καὶ ἀντὶ Ἀγγέλου Κομνηνὸς ἐπωνομάσθη, εἴτε διὰ μῖσος τὸ πρὸς τὸν ἀδελφόν, εἴτε ὡς ἐνδοξότερον προκρίνας τοῦτο τὸ ἐπώνυμον. Ἀλλ' ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς, ἄλωθείσης τῆς ΚΠ, συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Μαρκίωνος τῆς Μοντισφερβράτης, καί, πεσὼν τέλος εἰς τὰς χεῖρας τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Θεοδώρου τοῦ Λασκάρως, καὶ τυφλωθεὶς ἐκ διαταγῆς αὐτοῦ, καὶ μονα-

χὸς ἀποκαρεῖς, ἐν εἰρκτῇ τὸν λοιπὸν ἐγκατεβίω χρόνον, αὐτοκρατορήσας ἔτη 7 καὶ μῆνας 3. Ἔσχε δὲ γυναῖκα Εὐφροσύνην, τὴν ἀδελφὴν Βασιλείου τοῦ Καματηροῦ καὶ Ἰωάννου τοῦ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου, τοῦ χρηματίσαντος ἐπειτα ἐπισκόπου Ἀχριδῶν, καὶ τέλος πατριάρχου ΚΠ (ὕπὸ τοὺς Λατίνους ἤδη τελοῦσης) μετὰ Γεώργιον τὸν Ξιφιλῖνον, τὴν ἐπονομαζομένην Δούκαιναν ἐκ τινος μετὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης ἀγχιστείας, γυναῖκα εὐγλωττον καὶ ἀνδρικὴν τὸ λῆμμα, ἥτις, τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐκπεσόντος, ἀποκαρεῖσα καὶ αὐτὴ, ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἀσίας ἐτελεύτησεν. Ἐκ δὲ τῶν τριῶν αὐτοῦ θυγατέρων, ἡ μὲν Εἰρήνη, νυμφευθεῖσα πρῶτον Ἀνδρόνικον τὸν Κοντοστέφανον, ἐκείνου ἀποθανόντος, ἐξεδόθη πρὸς τοῦ πατρὸς Ἀνδρονίκῳ Παλαιολόγῳ τῷ Δεσπότη, διαζευχθέντι τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς, τῷ 1199· ἡ δὲ Ἄννα ἐνυμφεύθη πρῶτον Ἰσαακίῳ τῷ Κομνηνῷ, ὀνομασθέντι πρὸς τοῦ πενθεροῦ Σεβαστοκράτορι, εἴτα δὲ πρὸς τῶν Βουλγάρων νικηθέντι καὶ συλληφθέντι καὶ ἐν εἰρκτῇ τελευτήσαντι περὶ τὰ 1196, ἐπὶ μιᾷ θυγατρὶ Θεοδώρα, ἣν, μόλις τετραετῇ, συνέζευξεν ὁ πάππος Ἰωάννη τινί, εὐγενεὶ ἐκ Βουλγαρίας, ἀνελόντι, κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἰσαακίου, Ἀσάνην τὸν τῶν Βουλγάρων βασιλέα, καὶ διὰ τοῦτο ἀναχωρήσαντι εἰς ΚΠ, ὕστερον δὲ συλληφθέντι ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου ἐπὶ συνωμοσίᾳ, καὶ τῆς Θεοδώρας δοθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἄλλῳ εὐγενεὶ Βουλγάρῳ, ἐνυμφεύθη καὶ αὕτη, εἰς δεύτερον ὡσαύτως γάμον, Θεοδῶρῳ Λάσκαρι τῷ Αὐτοκράτορι· ἡ δὲ Εὐδοκία, νυμφευθεῖσα ὑπὸ τοῦ πάππου Ἰσαακίου, τοῦ πατρὸς αὐτῆς παρὰ τῷ Σιλλάχ-οὐδ-δὶν διάγοντι, περὶ τὰ 1185, Συμεῶν ἡ Στεφάνῳ τῷ βασιλεὶ τῆς Σερβίας, ἐκείνου τὴν βασιλείαν παραιτήσαντος καὶ μονάσαντος, ἔλαβε τὸν πρόγονον τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Στέφανον, καὶ τεκνοποιησαμένη ἐξ αὐτοῦ, ὕστερον, ἐπὶ μοιχείᾳ διαζευχθεῖσα, ἀπεπέμφθη εἰς ΚΠ, ὅπου, συναινέσει καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, συνεζεύχθη Ἀλέξιον Δούκαν τὸν Μούρτσουφλον, κακείνου πρὸς τῶν Λατίνων φονευθέντος, ἐξεδόθη πρὸς τοῦ πατρὸς Λέοντι τῷ Σγουρῷ, κατὰ τῆς Κορίνθου τότε ἐπιχειροῦντι. Τῶν δὲ λοιπῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν Κωνσταντῖνος, συλληφθεὶς μετὰ τοῦ πατρὸς ὑπὸ τοῦ τυράννου Ἀνδρονίκου, καὶ τυφλωθεὶς, ἐφυλακώθη· ὁ δὲ Θεόδωρος, ἀντιστὰς καρτερῶς τῷ Ἀνδρονίκῳ, καὶ εἰς Προῦσαν διασωθεὶς, κυριευθείσης ταύτης ὑπὸ τοῦ τυράννου, ἐτυφλώθη ὡσαύτως, τὴν νεανικὴν μόλις παραλλάττων ἡλικίαν· τοῦ δὲ Ἰωάννου υἱὸς ὑπῆρξεν Ἀνδρόνικος ὁ Ἀγγελος, ὁ δοθεὶς ὑπὸ Ἰσαακίου τοῦ πάππου ὁμηρος τῷ Αὐτοκράτορι Φριδερίκῳ τῷ Α', ὅτε πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπήρχeto τῷ 1190. Εἶχε δὲ παρὰ τούτους Ἀνδρόνικος ὁ Ἀγγελος καὶ ἕκτον υἱὸν, καὶ δύο θυγατέρας, Εἰρήνην, τὴν συζευχθεῖσαν Ἰωάννη Καίσαρι τῷ Καντακουζηνῷ, καὶ Θεοδώραν, τὴν νυμφευθεῖσαν τῷ 1186 Κονράδῳ τῷ

Μαρκίωσι τῆς Μοντισφερράτης, υἱῷ Γουλλιέλμου τοῦ Γ', καὶ ἀδελφῷ Βο-
νιφατίου τοῦ Β', χηρεύοντι ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικός.

ΑΛΕΞΙΟΣ Δ', Ἀγγελος, ὁ μόνος υἱὸς τοῦ Ἰσαακίου, ἐκβληθέντος
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τυφλωθέντος, ὑπεκφυγὼν τὴν ὁμό-
τητα τοῦ τυράννου, κατέφυγε τὸ μὲν πρῶτον εἰς Γερμανίαν πρὸς τὸν Αὐ-
τοκράτορα Φίλιππον τὸν Σουηδόν· συστηθεὶς δὲ παρ' αὐτοῦ πρὸς τοὺς τὴν
Ε' Σταυροφορίαν σταλέντας Γαλλο-Οὐνετούς, ἐπανῆλθε μετ' αὐτῶν εἰς
ΚΠ, καὶ, ἀλούσης ταύτης ὑπ' αὐτῶν (τὸ πρῶτον), καὶ τοῦ μὲν θεοῦ αὐ-
τοῦ φυγόντος, τοῦ δὲ πατρὸς εἰς τὸν θρόνον ἀντικατασταθέντος, ἐστέφθη
ἐπισήμως Αὐτοκράτωρ ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ τῇ α' Αὐγούστου τοῦ 1203, καὶ
συνῆρξε τῷ πατρὶ μέχρι τῆς 27 Ἰανουαρίου τοῦ ἐπομένου ἔτους, ὅτε φυ-
λακισθεὶς ὑπὸ τοῦ Μουρτσούφλου, ἀπεπνίγη ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ φυλακῇ τῇ
8 Φεβρουαρίου, μετὰ 6 μηνῶν καὶ 6 ἡμερῶν αὐτοκρατορίαν.

ΑΛΕΞΙΟΣ Ε', Δούκας, ὁ ἐπικληθεὶς (διὰ τὰ πυκνὰ καὶ μακρὰ ὀφρύ-
διά του) Μουρτζούφλος, ἐκηρύχθη Αὐτοκράτωρ τῇ 25 Ἰανουαρίου
τοῦ 1204, ἀφ' οὗ ἐφόνευσεν Ἀλέξιον τὸν Δ', τὸν τοῦ Ἰσαακίου υἱόν. Ἀ-
λούσης δὲ τῆς ΚΠ ὑπὸ τῶν Λατίνων (1), κατέφυγεν εἰς τὸν πενθερόν του

(1) Γνωστὸν ταῖς ἀκριβοῦσι τὴν Ἱστορίαν ὅτι ἡ ΚΠ ἐάλω δις ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, τοὺς
ἁπολοὺς ὀνομάζουσιν ἀδιαφόρως Λατίνους οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς· τὸ μὲν πρῶτον, τῇ 18
Ἰουλίου τοῦ 1203, ἡμέρᾳ πέμπτῃ τῆς ἐβδομάδος, ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰσαακίου· τὸ
δὲ δεῦτερον τῇ 12 Ἀπριλίου τοῦ 1204, τῇ ἑκτῇ ἐβδομάδι τῶν νηστεϊῶν, ἀφ' οὗ ἐπολιωρῆθη,
τὸ μὲν πρῶτον 14 μῆνας, τὸ δὲ δεῦτερον 40 ἡμέρας. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ συγγίνοσι τὰς δύο ταύ-
τας ἀλώσεις, ὡς καὶ τοὺς τρεῖς Αὐτοκράτορας Ἀλεξίους, οἳ τινες διεδέχθησαν ἀλλήλους ἐπὶ
τοῦ κραδαιομένου ἐκείνου θρόνου ἐν διαστήματι οὐδ' ὅλων δέκα μηνῶν. Μετὰ δὲ τὴν δευτέραν
ἄλωσιν, ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Δούκα τῶν Οὐνετῶν, Ἐρρίκον τὸν Δάνδολον, 12 ἡ, κατ'
ἄλλους, 15 ἐκλεκτῶν, Αὐτοκράτωρ Κωνσταντινουπόλεως ὁ Κόμης τῆς Φλανδρίας Βαλδουίνος
ὁ Βαλδουίνου τοῦ Ζ' καὶ Μαργαρίτας τῆς Ἀλσκηνηῆς τῇ 9 Μαΐου τοῦ 1204 καὶ τῇ 16 τοῦ αὐτοῦ
ἐστέφθη ὡς τοιοῦτος ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ. Τῇ δὲ 15 Ἀπριλίου τοῦ 1205 αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ
Ἰωαννίλου, τοῦ τῶν Βουλγάρων βασιλέως, ἐφονεύθη ἢ ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ μετὰ 16 μῆ-
νας· ἔσχε δὲ ἐκ Μαρίας τῆς Καμπανῆς δύο θυγατέρας Ἰωάνναν καὶ Μαργαρίταν, αἵτινες
ἐχρημάτισαν διαδοχικῶς Κόμησαι Φλανδρίας. Τοῦτον διεδέχθη ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἐρρίκος,
γεννηθεὶς ἐν Βαλεντινιανῇ τῷ 1174 καὶ στεφθεὶς τῇ 14 (20) Αὐγούστου τοῦ 1206 (τῇ Κυ-
ριακῇ μετὰ τῆς Παναγίας) ἐν ΚΠ, καὶ ἀποθανὼν τῷ 1216, φαρμακευθεὶς, ὡς λέγεται, ὑπὸ
τῆς δευτέρας αὐτοῦ γυναικός, θυγατρὸς τοῦ Ἰωαννίλου, βασιλέως τῶν Βουλγάρων, ἀφ' οὗ
ἐβασίλευσεν 9 ἔτη καὶ μῆνας. Ἡ πρώτη αὐτοῦ γυνή, θυγάτηρ τοῦ Μαρκίωνος τῆς Μοντισφερ-
ράτης, ὠνομάζετο Ἀγνή. Ἀποθανόντος δ' αὐτοῦ, τὸ στέμμα τῆς ΚΠ προσεφέρθη εἰς τὸν Ἀν-
δρέαν, βασιλέα τῆς Οὐγγρίας, ὅς τις 'τὸ ἀπεποιήθη, καὶ οὕτως ἐξελέχθη Πέτρος ὁ Κουρτε-
νάγς, Κόμης Ἀντισιοδώρου (Auxerres), γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τῇ Ἰολάνδῃ τῶν Αὐτοκρατόρων
Βαλδουίνου καὶ Ἐρρίκου, καὶ ἐγγονὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, Λουδοβίκου τοῦ Χονδρόυ, καὶ
τῇ 3 (9) Ἀπριλίου τοῦ 1219 ἐστέφθη ἐν Ῥώμῃ· δὲν ἐφθασεν ὅμως εἰς ΚΠ, συλληφθεὶς καθ'
ὁδὸν ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Ἀγγέλου, ἡγεμόνος τοῦ Δυβράχλου, καὶ παραδοθεὶς ὑπ' αὐτοῦ Θεοδώρῳ
τῷ Λασκάρει ἀπέθανε μετὰ δύο ἔτη ἐν φυλακῇ, διοικουμένη ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ τῆς γυναικός
του, ἣτις εἶχε στεφθῇ μετ' αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐβασίλευε πρὸ αὐτοῦ εἰς ΚΠ. Οἱ ἐκλεκτοὶ
ἀνηγόρευσαν Ῥοβέρδον, τὸν τέταρτον υἱὸν αὐτοῦ (ἀποθανόντος τοῦ πρεσβυτέρου Φιλίππου),

Ἀλέξιον τὸν Γ', διατρίβοντα ἐν Μοσυνουπόλει. Τυφλωθεὶς δὲ δόλω ὤκ' ἐκείνου, ἐπλανᾶτο ἀλήτης περὶ τὴν Θράκην, ὅπου συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Λατίνων, καὶ ἄχθεις εἰς ΚΠ, κατεκρημνίσθη ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ Ταύρῳ κίονος, ὡς φονεὺς τοῦ Ἀλεξίου, βασιλεύσας ἡμέρας 70. Ἔσχε δὲ γυναῖκα, ὡς εἴρηται, τὴν Εὐδοκίαν, τρίτην θυγατέρα Ἀλεξίου Γ' τοῦ Ἀγγέλου, καταλιπὼν τὴν ἰδίαν, δευτέραν ἤδη, σύζυγον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ὁ Λάσκαρις, κατασχόντων ἤδη τὴν ΚΠ τῶν Λατίνων, ἀνηγορεύθη Αὐτοκράτωρ, χάρις εἰς τὴν ἐν ἔτει 1198 συζυγίαν 'του μετὰ τῆς Ἀννης, θυγατρὸς τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου Γ' τοῦ Ἀγγέλου, καὶ χήρας Ἰσαακίου Κομνηνοῦ τοῦ Σεβαστοκράτορος, καὶ ἐστέφθη ἐν Νικαίᾳ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Μιχαὴλ τοῦ Αὐτωρειανοῦ, ἅμα ἔμαθεν ὅτι ὁ πενθερὸς 'του συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Μαρκίωνος τῆς Μοντισφερβράτης, ὑπὸ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἤδη ὀνομασθῆ Δεσπότης. Ἀπαλλαγείς δὲ ἔπειτα τῆς αἰχμαλωσίας ὁ Ἀλέξιος, ἐπεχείρησε μὲν 'να ἀναλάβῃ τὴν προτέραν ἀρχὴν, ἀλλ', ἀποκηρυχθεὶς ὑπὸ τοῦ Λασκάρως, ἐκίνησε μὲν ὅπλα κατ' αὐτοῦ, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων, νικηθεὶς ὁμως καὶ συλληφθεὶς, ἀπεκάρη, καὶ ἐκλείσθη ἐν τινι τῶν ἐν Νικαίᾳ μοναστηρίων, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ἐλαβε δὲ, μετὰ θάνατον τῆς Ἀννης, δευτέραν ὁ Θεόδωρος γυναῖκα Φιλίππαν τὴν θυγατέρα Ῥουπίνου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀρμενίας, ἐξ Ἑλισάβετ τῆς Τορωνείας, ἣν, γενομένου αὐτῷ υἱοῦ, διαζευχθεὶς, ἐνυμφεύθη τῷ 1220 τρίτην γυναῖκα Μαρίαν, τὴν θυγατέρα Πέτρου τοῦ Κόμητος Ἀντισιοδώρου (Aukerges), τοῦ Αὐτοκράτορος ΚΠ. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1222, εἰς ἡλικίαν 45 καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν, ἐξ ὧν ἦρξε 18, τῆς γυναικὸς αὐτῷ οὐκ ἐπὶ πολὺ ἐπιζησάσης. Ἔσχε δὲ, παρεκτὸς δύο υἱῶν διδύμων, ἀποθανόντων ζώντος εἰσέτι αὐτοῦ, τρεῖς ἢ τέσσαρας θυγατέρας, ὧν ἡ μὲν Εἰρήνη ἐξεδόθη ὑπ' αὐτοῦ πρῶτον μὲν Ἀνδρονίκῳ τῷ Παλαιολόγῳ, ὃν ὠνόμασε Δεσπότην, κακεῖνου ἀποθανόντος ἐν τῇ πολιτορχίᾳ τοῦ Ἀσεντιανοῦ φρουρίου, Ἰωάννῃ τῷ Βατάτζῃ, ὃς αὐτὸν διεδέξατο· ἡ δὲ Μαρία ὑπαν-

ὃς τις, ἀναχωρήσας ἐκ Γαλλίας περὶ τὰ τέλη τοῦ 1220, ἐστέφθη ἐν ΚΠ τῇ 25 Μαρτίου τοῦ 1221, ἀπέθανε δὲ τῷ 1228, βασιλεύσας ἐπτά περίπου ἔτη. Τὸν διεδέχθη δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βαλδουῖνος, εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν, γεννηθεὶς ἐν ΚΠ τῷ 1217, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ πρῶην βασιλέως τῆς Ἱερουσαλὴμ, Ἰωάννου de Brienne, ὃς τις διέκχησε μέχρι τῆς 20 Μαρτίου τοῦ 1237, ὅτε ἀπέθανεν ἐννενηκοντούτης. Ὁ Βαλδουῖνος ἦτον τότε εἰς τὴν Γαλλίαν, πραγματευόμενος μετὰ τοῦ βασιλέως αὐτῆς Λουδοβίκου τοῦ Θ' περὶ τῆς ἐξαγορᾶς τοῦ ἀκανθίνου στεφάνου, τῆς λόγχης καὶ τοῦ σπόγγου, καὶ μόλις ἔφθασε καὶ ἐστέφθη ἐν ΚΠ τῷ 1239 μετὰ τῆς γυναικὸς του, Μαρίας, θυγατρὸς τοῦ Ἰωάννου de Brienne, τὴν ὅποιαν εἶχε συζευχθῇ τῷ 1234. Τῷ 1244 ἐπλευσεν εἰς Ἰταλίαν, ζητῶν βοήθειαν, διήρκεσε δὲ παλαιῶν πρὸς τοὺς Γραικοὺς ἄχρι τοῦ 1264, ὅτε ἐξεβλήθη ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου (ἴδε σελ. 326 κ. ε. 545 καὶ 567—68 τοῦ Α' Μέρους)· διασωθεὶς δὲ μόλις εἰς Ἰταλίαν, ἀπέθανεν ἐκεῖ τῷ 1273, ἀφίς ἑνα υἱὸν τὸν Φίλιππον, ἀποθανόντα τῷ 1274, καὶ τιτοφοροῦμένον Αὐτοκράτορα Κωνσταντινουπόλεως.

ἔφρευθη Βελαν τὸν Δ', υἱὸν καὶ διάδοχον Ἀνδρέου τοῦ Ῥηγὸς τῆς Οὐγγαρίας, ᾧ καὶ ἐπιζήσασα, ἐτάφη, θανοῦσα, παρὰ τῷ συζύγῳ καὶ τῷ υἱῷ αὐτῆς ἐν τῷ ὑπ' αὐτῶν κτισθέντι μοναστηρίῳ ἐν Στριγώνι· ἡ δὲ Εὐδοκία, μνηστευθεῖσα Ῥοβέρτῳ τῷ Αὐτοκράτορι τῆς ΚΠ, τοῦ πατρὸς ἀποθανόντος πρὶν ἔτι ὑπάγῃ αὐτῇ εἰς ΚΠ, τοῦ δὲ διαδόχου αὐτοῦ Βατάτση ἀκυρώσαντος καὶ τὰς περὶ τοῦ γάμου καὶ τὰς περὶ τῆς μετὰ τῶν Λατίνων εἰρήνης συνθήκας, ἐνυμφεύθη, ἀδεία τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς 'της, Ἀνσέλμου De Caieu, εὐγενῆ Γάλλον, μείναντα ἐπίτροπον τῆς αὐτοκρατορίας τῆς ΚΠ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥοβέρτου. Κατὰ δὲ τὸν Ἀκροπολίτην, ἔσχεν ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ γυναικὸς καὶ υἱόν, ὀκταετὴ καταλειφθέντα ὑπ' αὐτοῦ, ὅπερ ὅμως οὐ συμφωνεῖ πρὸς τὰ τοῦ Γρηγορά, ἰστοροῦντος ἀνευ ἀρρένων τέκνων αὐτὸν ἀποθανεῖν. Ἐκ δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν Κωνσταντῖνος μαρτυρεῖται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Γοδοφρέδου Βιλλαρδουίνου μέγας στρατηγὸς γενέσθαι· τηρούμενος δὲ μετ' ἄλλων ἀρχόντων ἐν ΚΠ ἐπὶ τῆς ἀλώσεως, αἰχμαλωτίσθη ἐκεῖ ὑπὸ τῶν Λατίνων. Ὁ δὲ Ἀλέξιος καὶ ὁ Ἰσαάκιος, Σεβαστοκράτορες πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ τιμηθέντες, κάκειναι τελευτήσαντος, δεινῶς φέροντες τὴν τῷ Βατάτση προτίμησιν, ἀνεχώρησαν εἰς ΚΠ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ῥοβέρτον, καὶ, συνεκστρατεύσαντες μετὰ τῶν στρατευμάτων ἐκείνου κατὰ τοῦ Βατάτζη, συλληφθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἐξετυφλώθησαν ὁ δὲ Μανουὴλ καὶ ὁ Μιχαὴλ, φοβηθέντες μὴ πάθωσι τὰ αὐτὰ, ἀνεχώρησαν, καὶ, πολλὰ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ κακοπαθήσαντες, καὶ διαφόρων βασιλέων καὶ ἡγεμόνων Αὐλὰς περιελθόντες, καὶ πείραν μεγίστην πραγμάτων πρὸς τῇ φρονήσει ἣν εἶχαν προσκτησάμενοι, μακρῷ τοὺς καθ' αὐτοὺς ἐπὶ πολιτικῇ καὶ στρατηγικῇ ἱκανότητι ὑπερήλασαν, ὅθεν καὶ ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως, τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Βατάτζη, ἀνακληθέντες εἰς τὴν Αὐλὴν, στρατευμάτων προέστησαν, καὶ τοι προβεβηκότες τῇ ἡλικίᾳ· καὶ ὁ μὲν Μανουὴλ, ὁ καὶ Ἰσαμαντούρης προσεπικαλούμενος, ἔλαβε περὶ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου τὸ μοναχικὸν σχῆμα· ὁ δὲ Μιχαὴλ ἀδελὸν εἰ ὁ αὐτός ἐστι τῷ μετ' ἄλλων ἀρχόντων κατὰ τοῦ Βατάτζη συνωμόσαντι, καὶ ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου τῇ τοῦ Μεγάλου Δουκὸς ἀξίᾳ τιμηθέντι, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀποθανόντι ἐν γήρᾳ βαθυτάτῳ.

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ', ὁ Βατάτζης, περὶ τῶν γεννητόρων τοῦ ὁποίου σιγῶσιν οἱ συγγραφεῖς, ὁ καὶ Δούκας παρὰ τινων συχνάκις καλούμενος, διὰ τινα μετὰ τῆς οἰκογενείας ταύτης, ὡς φαίνεται, συγγένειαν 'του, κατήγετο ἐκ Αἰδυμοτοίχου, καὶ ἦτον ἰσως συγγενῆς τῆς ἄλλης τῶν Βατατσῶν οἰκογενείας, τῆς ὁποίας ὁ πρῶτος ἀναφερόμενος πρόγονος μετώκησε τῷ 1000 πανακί ἀπὸ τῆς Ἀνδριανουπόλεως εἰς Βουλγαρίαν, φέδῳ τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου, πρὸς τὸν ὁποῖον κατηγορήθη ὡς συνεννοούμενος

Μετά τῶν Βουλγάρων. Διαδεχθεὶς τὸν Λάσκαριν, τοῦ ὁποῖου τὴν θυγατέρα Εἰρήνην, χηρεύουσιν, εἶχεν, ὡς εἶπομεν, νυμφευθῆν', ἤρξε φρονίμως καὶ ἀνδρείως 33 ἔτη, καὶ ἀπέθανε τῇ 30 Ὀκτωβρίου τοῦ 1255, εἰς ἡλικίαν 60 ἢ 62 ἐτῶν. Ἀποθανούσης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εἰρήνης τῷ 1241, εἰς ἡλικίαν ἤδη προβεβηκυῖαν, ἐνυμφεύθη τῷ 1244 Ἄνναν, ἥ, κατ' ἄλλους, Κωνσταντίαν, θυγατέρα νόθον τοῦ Αὐτοκράτορος Φριδερίκου τοῦ Β', καὶ ἀδελφὴν Μανφρέδου τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας. Ἐρασθεὶς δὲ τῆς Μαρκεζίνης, μιᾶς τῶν μετὰ τῆς Ἄννης ἐλθουσῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας γυναικῶν, ἀπέδιδε τὰς αὐτὰς καὶ αὐτῇ τιμὰς, οἷας καὶ τῇ αὐτοκρατορίσῃ. Ἔσχε δὲ ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς υἱόν, τὸν διαδεξάμενον αὐτὸν Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν. Τούτου ὁ ἀδελφός, Ἰσαάκιος Δούκας ὁ Πρωτοστράτωρ, ἴσως ὁ αὐτὸς καὶ Παρακοιμώμενος τῆς Σφενδόνης, εἶχεν υἱὸν Ἰωάννην, νυμφευθέντα Εὐδοκίαν, τὴν θυγατέρα τοῦ Δεσπότη Ἰωάννου τοῦ Ἀγγέλου, καὶ ἀποθανόντα ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ἐπὶ μιᾷ θυγατρὶ τῇ Θεοδώρα, νυμφευθεὶς Μιχαὴλ Παλαιολόγῳ τῷ Κομνηνῷ, τῷ μετὰ ταῦτα Αὐτοκράτορι. Ἡ πρώτη δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ὑπῆρξε μήτηρ Ἀνδρονίκου τοῦ Νεστόγχου, τοῦ ἀπ' αὐτοῦ ἀποστατήσαντος, Θεοδώρου τοῦ Νεστόγχου, καὶ Ἰσαακίου τοῦ Νεστόγχου τοῦ Ἐπαρχοῦ Ἀχριδῶν. Μένεται δὲ ὁ Παχυμέρης (1) καὶ ἀνεψιάς αὐτοῦ ἐκ γυναικὸς (:), νυμφευθείσης Κωνσταντίνῳ τῷ Στρατηγοπούλῳ, υἱῷ τοῦ περιφήμου Ἀλεξίου τοῦ Στρατηγοπούλου, τυφλωθέντι ὑπ' Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ νεωτέρου, ἥτις ἔζη εἰσέτι, πάνυ γεγηρακυῖα, τῷ 1289.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Β', υἱὸς Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη, ἐπονομασθεὶς Λάσκαρις ἀπὸ τῆς μητρὸς, διεδέχθη τὸν πατέρα 'του εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν, ἀπέθανε δὲ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1259, αὐτοκρατορήσας ἔτη 3, καὶ μῆνας 10 ἢ 6, ἀφ' οὗ, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου 'του, ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ ταφεῖς, ὡς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐν τῷ ἐν Μαγνησίᾳ μοναστηρίῳ τῶν Σωσάνδρων. Ἐνυμφεύθη δὲ Ἑλένην, τὴν θυγατέρα Ἀσάνη τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων, ἀποθανοῦσαν ζῶντος εἰσέτι τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἐξ ἧς ἔσχε υἱὸν μὲν Ἰωάννην τὸν Λάσκαριν, θυγατέρας δὲ Εἰρήνην, τὴν συζευχθεῖσαν Κωνσταντίνῳ τῷ Τέχῳ, βασιλεῖ τῆς Βουλγαρίας· Μαρίαν, τὴν νυμφευθεῖσαν Νικηφόρῳ Ἀγγέλῳ τῷ Κομνηνῷ, Δεσπότη τῆς Ἰταλίας, υἱῷ τοῦ Δεσπότη Μιχαὴλ Θεοδώραν, μείναςαν ἄγαμον ὅτε ἀπέθανεν ὁ πατὴρ 'της, ἦν Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, φοβούμενος μὴ, νυμφευθεὶς τις τῶν ἐπισήμων, ἐπιβουλεύσῃ αὐτῷ, ὑπ' ἀνδρὸς Ματθαίῳ τῷ Βαλλαινοῦρ, ἐγγενεὶ Γάλλῳ ὑπὸ τὸν ὄρον 'να 'τὴν συμπαραλάβῃ εἰς τὴν πατρίδα 'του· Εὐδοκίαν, τὴν ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ Γουιλλέλμῳ τῷ Κόμητι τῶν ἐν Λιγυρίας Ἰντιμελίων· καὶ πέμπτην ἄλλην νόθον, ὑπανδρευθεῖσαν

(1) Παχυμ. Α', 8, 21 καὶ Η', 19.

Βενσεσλάβον, εὐγενῇ τινα ἐκ Βουλγαρίας, ἡγεμόνα φρουρίων τινῶν τοῦ Αἰμόνος.

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ', Λάσκαρις, ὁ υἱὸς Θεοδώρου Β' τοῦ Λασκάρως, μείνας ὀκταετῆς ἢ ἐνναετῆς ὅτε ἀπέθανεν ὁ πατὴρ 'του, ὑπὸ κηδεμόνι τῷ Πρωτοβεστιαρίῳ Μουζάλωνι, ἀνδρὶ φρονιμωτάτῳ, φονευθέντος ἐκείνου ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, ἐτυφλώθη καὶ οὗτος μετ' οὐ πολὺ, καὶ, μοναχὸς ἀποκαρεῖς, περιωρίσθη ἐν τινι τῶν φρουρίων τῆς Βιθυνίας, ζήσας ἄχρις Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου, ὃς ἐπίτηδες παρ' αὐτὸν εἰς τὴν Ἀσίαν διέβη, κατορθώσων πρὸς αὐτοῦ τὴν παραχώρησιν τῆς αὐτοκρατορίας, ἣν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀδίκως αὐτὸν ἀφείλετο.

ΜΙΧΑΗΛ Η', Παλαιολόγος, ὁ Κομνηνὸς, πρωτότοκος υἱὸς Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου, τοῦ Μεγάλου Δομεστίκου, καὶ τῆς μονογενοῦς θυγατρὸς Ἀλεξίου Παλαιολόγου τοῦ Δεσπότη, ἐξ Εἰρήνης τῆς πρωτότου θυγατρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Ἀγγέλου τοῦ Κομνηνοῦ, ἦτον, διὰ τὴν τοιαύτην συγγένειαν, πατρόθεν καὶ μητρόθεν Παλαιολόγος ἢ Διπλοπαλαιολόγος· τιμηθεὶς Μέγας Κοντόσταυλος ὑπὸ Θεοδώρου Λασκάρως τοῦ Β', ἤρπασεν, ἀποθανόντος ἐκείνου, τὴν κηδεμονίαν Ἰωάννου τοῦ Λασκάρως, τοῦ ἀνγλικοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ, καὶ, ὀνομασθεὶς Μέγας Δομέστικος, ἔπειτα δὲ Δεσπότης, καὶ τυφλώσας ἀθέσμως καὶ ἐξορίσας μετ' οὐ πολὺ τὸν ἀνήλικον Λάσκαριν, ἀνηγορεύθη τῇ 4 Ἰανουαρίου τοῦ 1260 Αὐτοκράτωρ· τῇ δὲ 15 Αὐγούστου τοῦ 1261 μετέφερε πάλιν τὸν Γραικορωμαϊκὸν θρόνον ἀπὸ τῆς Νικαίας εἰς τὴν ΚΠ, κυριευθεῖσαν τῇ 25 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὑπὸ Ἀλεξίου τοῦ Στρατηγοπούλου (1). Ἀπέθανε δὲ τῇ 11 Δεκεμβρίου τοῦ 1282 (2), εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 58, αὐτοκρατορήσας ἔτη 23 ἢ 24, παρὰ 22 ἢ 23 ἡμέρας (3). Τούτου σύζυγος ὑπῆρξε Θεοδώρα, ἡ μονογενὴς θυγάτηρ Ἰωάννου τοῦ Δούκα, καὶ ἐγγόνῃ ἢ ἀνεψιᾷ (;) τοῦ Πρωτοστράτορος Ἰσαακίου τοῦ Δούκα, ἀδελφοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη, ἀποθανοῦσα τῇ 16 Φεβρουαρίου τοῦ 1304, ἐξ ἧς ἐγένοντο αὐτῷ, υἱοὶ μὲν, Α', Μανουὴλ, ἀποθανὼν εἰς παιδικὴν ἡλικίαν· Β', Ἀνδρόνικος, ὁ Αὐτοκράτωρ· Γ', Κωνσταντῖνος, ὁ κληθεὶς Πορφυρογέννητος, ὃν ὁ πατὴρ πρῶτον μὲν Βασιλέα τῆς Θεσσαλονίκης, ἔπειτα δὲ καὶ διάδοχον καταλιπεῖν ἐμελέτα τοῦ θρόνου, διὰ τὰ πολλὰ 'του προτερήματα· καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀνδρόνικος, ἐγκοτῶν αὐτῷ, κατηγορίαν συνωμοσίας συνέρραψεν ἔπειτα ἐναντίον 'του, καὶ δημεύσας τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἐβρίψεν αὐτὸν εἰς δυσώδη καὶ ὑγρὰν φυλακὴν, ὅπου τὸ

(1) Ἦδε σελ. 326 καὶ 327 τοῦ Α' Μέρους. (2) Ὁ Φραντζῆς λέγει τῷ 1283 (6794 ἀπὸ Κ. Κ., Ἰνδίκτ. ιδ'), εἰς ἡλικίαν 68 ἐτῶν, ἐξ ὧν ἐβασίλευσε τὰ 35. (3) Κατ' ἄλλην ἀπαριθμῆσιν, 24 ἔτη, 2 μῆνας καὶ 20 ἡμέρας.

λοιπὸν τοῦ βίου διαγαγὼν, ἀπέθανε τῇ 5 Μαΐου τοῦ 1306, ἀναλαβὼν πρότερον τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ μετονομασθεὶς Ἀθανάσιος ἡ Ἀναστάσιος (;). Οὗτος, τριακονταετῆς ἤδη ὢν, ἔσχε γυναῖκα τὴν θυγατέρα Ἰωάννου Ῥαούλ τοῦ Πρωτοβεσπιαρίου, συγγενῇ αὐτῷ οὔσαν, ἐξ ἧς αὐτῷ ἐγένετο υἱὸς μονογενῆς, ὁ Ἰωάννης, ὃς τις, εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν, ἐπιμήθη ὑπὸ τοῦ θείου 'του Πανυπερσέβαστος, καὶ ἐνυμφεύθη Εἰρήνην, τὴν θυγατέρα Θεοδώρου τοῦ Μετοχίτου, τοῦ Μ. Λογοθέτου, τὰ μέγιστα ἐσχύοντος παρὰ τῷ Ἀνδρονίκῳ· ἐκ τοῦ γάμου δὲ τούτου ἐγένοντο εἰς υἱὸς, φονευθεὶς ἐν τῇ μεταξὺ Ἀνδρονίκου τοῦ Νεωτέρου καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ τῶν Βουλγάρων βασιλέως μάχῃ τῷ 1332, καὶ μία θυγάτηρ, ἡ Μαρία, νυμφευθεῖσα Στεφάνῳ τῷ βασιλεῖ τῆς Σερβίας, νόθῳ υἱῷ τοῦ βασιλέως Βρόσκου, ἐφ' ᾧ ἐπαρθεὶς ὁ πατὴρ αὐτῆς Ἰωάννης, ἀπέστη τοῦ Ἀνδρονίκου, καὶ, ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ, ἀπῆτει τὴν ἀξίαν τοῦ Καίσαρος καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Θεσσαλονίκης· ἀπέθανε δὲ μετ' ὀλίγον νοσήσας τῷ 1326· Δ', Θεόδωρος, ὃς τις, ἀπαξιώσας, οὐ μόνον τὴν τοῦ Δεσπότη, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ Σεβαστοκράτορος ἀξίαν, καὶ Κυρίτσης (1) καλούμενος, ὡς υἱὸς καὶ ἀδελφὸς Αὐτοκρατόρων, ὕστερον, ἀποστάντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου, μετριώτερον ἑαυτὸν παρασχὼν, καὶ μήτε τοῖς διὰ τὸ γένος ἀνήκουσιν αὐτῷ ἀμφίοις, ἀλλ' ἰδιωτικοῖς χρώμενος, ἐξωκείωσατο ἑαυτῷ τὸν ἀδελφόν. Μνηστευόμενος δὲ τὴν θυγατέρα τοῦ Πρωτοβεσπιαρίου καὶ μεγάλου Λογοθέτου Μουζάλωνος, ἐπεὶ ἐκείνη ἐφάνη κύουσα ἐκ τινος τῶν πρὸς γένους αὐτῇ, ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Πιγκέρνου Λιθαδαρίου· ἀπέθανε δὲ ἐν τῇ μάχῃ, τῇ πρὸς Καταλάνους ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ συγκροτηθείσῃ τῷ 1307· θυγατέρες δὲ, Α', Εἰρήνη, νυμφευθεῖσα Ἰωάννῃ Ἀσάνῃ, τῷ βασιλεῖ τῶν Βουλγάρων· Β', Εὐδοκία, νυμφευθεῖσα Ἰωάννῃ τῷ Κομνηνῷ, Αὐτοκράτορι τῆς Τραπεζοῦντος· Γ', Ἄννα, ἡ γενομένη σύζυγος Μιχαὴλ Δούκα, τοῦ ἐπιλεγομένου Κουτρούλη, υἱοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, τοῦ βασιλέως Θεσσαλονίκης ἐκ Θεοδώρας τῆς Πετραλοῖφα. Παρὰ δὲ ταύτας ἔσχε καὶ δύο νόθας θυγατέρας, Εἰρήνην, ἡ, κατὰ τὸν Παχυμέρη, Εὐφροσύνην, ἐκδοθεῖσαν πρὸς αὐτοῦ Νογαί τῷ ἀρχηγῷ τῶν Σκυθῶν, φονευθέντι ὑπὸ τοῦ Τοχταί, ἄλλου αὐτῶν ἡγεμόνος· καὶ Μαρίαν, ἐκ τινος κόρης τῆς τῶν Διπλοδατατζῶν οἰκογενείας, μνηστευθεῖσαν μὲν Χαλάῳ ἢ Χουλάχ, τῷ τῶν Τατάρων ἡγεμόνι, καὶ συνοδευθεῖσαν πρὸς αὐτὸν ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Βιλλαρδουίνου, ἡγουμένου τῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, καὶ ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος Ἀχαΐας

(1) Εὐγενής δηλ. κατ' ἐξοχὴν, Gentlemann κατὰ τοὺς Ἀγγλους, καὶ Τσελεμπής κατὰ τοὺς Τούρκους, τίτλον, ὃν ἀπέδιδον καὶ εἰς Μεχμέδ τὸν Α' καὶ ἄλλους διαδόχους τοῦ Σουλτάνου Ὁρόντου.

καὶ Πελοποννήσου· ἐκείνου δ' ἐν τῷ μεταξύ ἀποθανόντος, συζευχθεῖσαν τῷ υἱῷ καὶ διαδόχῳ αὐτοῦ Ἀπάγα, καὶ καλουμένην διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Παχυμέρους Δέσποιναν Μουγουλίαν (1). Ἐκ δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν Ἰωάννης, ὑπὸ μὲν τοῦ νεωτέρου Λασκάρεως Μέγας Δομέστικος, ὑπὸ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ Σεβαστοκράτωρ καὶ ἔπειτα Δεσπότης ὀνομασθεὶς, ἐνίκησε καὶ αἰχμαλώτισε Γουλιέλμον, τὸν τῆς Ἀχαΐας καὶ τοῦ Μωρέως πρίγκηπα· ἀπέθανε δὲ, περιόντος ἐτι αὐτῷ τοῦ ἀδελφοῦ. Ἔσχε δὲ γυναῖκα τὴν θυγατέρα Κωνσταντίνου τοῦ Τορνίκη, Μεγάλου Πριμκηρίου, ὃν διὰ τὴν τοιαύτην συγγένειαν ὁ Μιχαὴλ Σεβαστοκράτορα ἐτίμησεν, ἐξ ἧς ἐγένοντο αὐτῷ δύο υἱοί, Ἀνδρόνικος, ὁ συζευχθεὶς θυγατέρα τοῦ Ῥαοῦλ, καὶ Μιχαὴλ ὁ πρὸς τοῦ θείου Μυστικὸς ὀνομασθεὶς, καὶ μία θυγάτηρ, νυμφευθεῖσα τῶν Συναδινῶν τινι, κυρίῳ τῆς ἐν Δαλματία Πολόγης, ὧν ἐγένετο Θεόδωρος Συναδινὸς ὁ Πρωτοστράτωρ, ὁ ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου (2)· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, ὁ ἐκ τῆς δευτέρας τοῦ Ἀνδρονίκου γυναικὸς, ὀνομασθεὶς πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ Σεβαστοκράτωρ καὶ Καίσαρ, καὶ διορισθεὶς ἀρχηγὸς τῶν ἐν Παφλαγονίᾳ στρατευμάτων, ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Βρανᾶ, ἐξ ἧς αὐτῷ ἐγένοντο, υἱὸς μὲν ὁ Μιχαὴλ, ἴσως δὲ καὶ ἕτερος ὁ Ἰωάννης, θυγάτηρ δὲ ἡ νυμφευθεῖσα Σμίλτσα τῷ τῶν Βουλγάρων βασιλεῖ· ἡ δὲ Μαρία, ἡ ἄλλως Μάρθα, κτίτωρ τῆς ἐν ΚΠ Μονῆς τῆς Μάρθας, ὑπανδρεύθη τὸν Μ. Δομέστικον Νικηφόρον τὸν Τραχανειώτην, ἥδη χηρεύοντα, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας, ἐπονομασθέντας ἀπ' αὐτῆς Παλαιολόγους· ἡ δὲ Εὐλογία ἐνυμφεύθη Καντακουζηνόν τινα, καὶ ἐγέννησε θυγατέρας, τὴν Ἄνναν, σύζυγον Ἀλεξίου τοῦ Ἀγγέλου, τοῦ τῆς Αἰτωλίας Δεσπότη· τὴν Μαρίαν, νυμφευθεῖσαν, πρῶτον μὲν τῷ Μ. Δομεστικῷ Ἀλεξίῳ τῷ Φιλῇ, αἰχμαλωτισθέντι ὑπὸ Μιχαὴλ Ἀγγέλου τοῦ Δεσπότη, καὶ τελευτήσαντι ἐν εἰρκτῇ, εἶτα δὲ Λαχανᾶ, τῷ Βασιλεῖ τῶν Βουλγάρων· τὴν Θεοδώραν, ὑπανδρευθεῖσαν, πρῶτον μὲν, Γεωργίῳ Μουζάλωνι τῷ Ἀδραμυττηνῷ, εἶτα δὲ τῷ Πρωτοδεσπιαρίῳ Ἰωάννῃ τῷ Ῥαοῦλ, ὧν ἐγένετο (ἄδηλον ἐξ ὁποτέρου) ἡ σύζυγος Κωνσταντίνου Παλαιολόγου τοῦ Πορφυρογεννήτου, υἱοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ· τὴν Εὐλογίαν, ἐξ ἧς ἐγένετο ἄλλη Εὐλογία, ἣν Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ἀποκαλεῖ Μεγάλην Δομεστίκην, καὶ λέγει ὅτι ἀπέθανε μοναχή (3).

(1) Ἀπλάδῃ Μογγόλων, ἴδε σελ. 577 τοῦ Α' Μέρους. (2) Ὁ Παχυμέρης λέγει ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ Ἰωάννου ἐγέννησεν ἐκ λαθραίων γάμων καὶ ἄλλην θυγατέρα, νυμφευθεῖσαν Δαβίδ τῷ Μέγα (δυνάστη, βασιλεῖ) τῆς Ἰβηρίας. (3) Τοῦ Μιχαὴλ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Θεοδώρας εἰκόνες, ἐν μέσῳ ἔχουσαι Κωνσταντῖνον τὸν υἱὸν αὐτῶν τὸν Πορφυρογεννήτην, σώζονται (:) ἐν ΚΠ ἐν τῷ ναῷ τῆς Περιβλέπτου πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος, ὅς ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν τῆς Βουλγανίδος Ἱστορικῶν μεταγραφάμεθα, τῆς μὲν Θεοδώρας φορούσης ἐπὶ κεφαλῇ τὸ λεγόμενον

ΑΝΑΡΟΝΙΚΟΣ Β', Παλαιολόγος (Δούκας, Ἄγγελος, Κομνηνός), ὁ πρεσβύτερος, πρὸς διαστολὴν τοῦ νεωτέρου, στεφθεὶς Αὐτοκράτωρ, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς 'του, ἀνέλαβε μόνος τὴν διοίκησιν τῆς αὐτοκρατορίας εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν, προσλαβὼν, κατ' ἀρχὰς μὲν, τὸν υἱὸν 'του Μιχαήλ· τοῦτου δ' ἀποθανόντος, τὸν ἐγγονόν 'του Ἀνδρόνικον, συγκοινωνόν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἀναγκασθεὶς δὲ ὑπ' αὐτοῦ, κυριεύσαντος τὴν ΚΠ τῷ 1328, 'να παραιτηθῇ, περὶ τὰ ἔσχατα ἤδη τῆς ἡλικίας 'του, ἀπέθανε, μετὰ πολλὴν ταλαιπωρίαν καὶ ἀμαύρωσιν τῶν ὀφθαλμῶν, τῇ 13 Φεβρουαρίου τοῦ 1332, ἀφ' οὗ πρὸ διετίας ἀνέλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετονομασθεὶς Ἀντώνιος, εἰς ἡλικίαν 72 ἐτῶν, αὐτοκρατορήσας ἐξ αὐτῶν τὰ 62, λογιζόμενα ἀφ' οὗ ἐστέφθη, κυρίως δὲ 45 καὶ μῆνας 6, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Λιβός, ἣν ἐκτίσεν ἡ μήτηρ 'του. Ἐλαβε δὲ δύο γυναῖκας, πρώτην μὲν τὴν Ἄνναν, θυγατέρα Στεφάνου τοῦ Ε', βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας, υἱοῦ Βελα τοῦ Δ', ἐξ εὐγενοῦς τινος γυναικὸς ἐκ Κομάνων, ἣν, αἰχμάλωτόν ποτε ληφθεῖσαν, ἐκ δούλης εἰς βασιλίδαν ἀνύψωσε. Τῆς δὲ Ἄννης ἀποθανούσης, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μιχαήλ ἔτι περιόντος, δευτέραν ἐνυμφεύθη γυναῖκα περὶ τὰ 1285, Εἰρήνην τὴν θυγατέρα Γουλιέλμου τοῦ Δ', Μαρκίωνος τῆς Μοντισφερράτης καὶ Βατρίκης τῆς Καστελλανῆς, ἥτις, ἀποθανόντος ἀπαιδὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Ἰωάννου, ἡ τῆς Μοντισφερράτης Μαρκωνία εἰς κληρονομίαν περιήλθε, γυναῖκα φιλόδοξον καὶ προσπαθεύσαν 'να περιαγάγῃ τὴν τοῦ θρόνου διαδοχὴν εἰς τοὺς ἐξ αὐτῆς γενομένους τῷ Ἀνδρονίκῳ παῖδας, ἀποθανοῦσαν δὲ ἐν Δράμῃ τῆς Θεσσαλίας καὶ ταφείσαν ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος Μονῇ, μετακομισθέντος τοῦ σώματος αὐτῆς εἰς ΚΠ. Ἔσχε δὲ, ἐκ μὲν τῆς Ἄννης, Α', Μιχαήλ τὸν Αὐτοκράτορα· Β', Κωνσταντῖνον τὸν Δεσπότην, ἀναχωρήσαντα, μετὰ πολλὰς τοῦ βίου ταλαιπωρίας, εἰς μοναστήριον. Τούτῳ ὁ πατὴρ πρώτην μὲν ἐνυμφευσεν τὴν θυγατέρα τοῦ Πρωτοβεστιαρίου Γεωργίου τοῦ Μουζάλωνος, καὶ τοὶ χύουσιν ἤδη ἐξ αἰμομιξίας· ταύτης δ' ἀποθανούσης, δευτέραν ἡγάγετο γυναῖκα, Εὐδοκίαν, τὴν θυγατέρα Νεοκαισαρείτου τοῦ Πρωτασηκρήτης,

Τυμπάνιον μαργαρολιθοκόλλητον· τοῦ δὲ Μιχαήλ, οὐ διαφέροντος πολὺ τῆς ἑλλης αὐτοῦ εἰκόνης, ἦν ὁ Οὐόλφις ἀντεγράψατο ἐκ τοῦ κώδικος Γεωργίου τοῦ Παχυμέρους, τὸ ἐπὶ κεφαλῇ διὰ δῆμα ἑτεροῦδόν ἐστι τοῦ ἐν τῷ παρίντι, καὶ ἡ καλουμένη δὲ Ἀκακία (ἡ ἐν εἰδὶ τόμου ἢ εἰλικτοῦ) διαφέρει προφανῶς· τοῦ δὲ ὑποποδίου ἐκατέρωθεν φαίνονται ἀετοὶ μονοκέφαλοι. Ἐπιγράφεται δὲ τῇ εἰκόνι τὰ ἑξῆς: »Μιχαήλ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς Βασιλεὺς καὶ Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων Δούκας Ἄγγελος Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος. Συνήθως δὲ τῷ ἑξῆς ἔχρητο τίτλῳ: »Μιχαήλ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς Αὐτοκράτωρ καὶ διοικητὴς Ῥωμαίων, Δούκας, Ἄγγελος, Κομνηνὸς, Παλαιολόγος καὶ νέος Κωνσταντῖνος. Ἦν δὲ, κατὰ τὸ πρωτότυπον τοῦ Οὐόλφου, »τὸ μέτωπον ὁμαλώτερος, τὸ δ' ὅλον τοῦ προσώπου βλοσυρώτερος· ἡ δὲ εἰς ὑποπλάτειά καὶ προέχουσα.

χηρεύουσιν ἤδη ἐξ ἄλλου Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, γυναῖκα κάλλει καὶ ἀγχινοῖα ἔξοχον· τέκνα δ' ἐξ οὐδετέρας ἔσχεν, ἀλλ' ἐκ τῆς παλλακευομένης αὐτῷ Καθαρᾶς ἐτέκνωσεν υἱόν, Μιχαὴλ τὸν Καθαρόν, ὃν, καὶ τοὶ μηδὲν ἔχοντα διαφέρον, οὕτως ἔστερξεν ὁ γέρων Ἀνδρόνικος, ὡς, τελευτήσαντος αὐτῷ τοῦ Μιχαήλ, Αὐτοκράτορα βούλεσθαι στέφαι· ἐκ δὲ τῆς Εἰρήνης, Γ', Ἰωάννην, στεφθέντα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τῷ 1295, καὶ ὀνομασθέντα Δεσπότην, συζευχθέντα δὲ τῷ 1304 Εἰρήνην, τὴν θυγατέρα Νικηφόρου τοῦ Χούμνου, τοῦ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου, ἰσχύσαντος ἐπὶ Ἀνδρονίκου καὶ ἀποθανόντος τῷ 1308· Δ' Θεόδωρον, τὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς μὲν ὀνομασθέντα Δεσπότην, ὑπὸ τῆς μητρὸς δὲ Μαρκίωνα τῆς Μοντισφερβάντης, ἧς ἡ ἀρχὴ εἶχε περιέλθῃ εἰς αὐτὴν, ὡς προείπομεν, κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1305 διαθήκην τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Μαρκίωνος Ἰωάννου. Ἀπελθὼν δὲ εἰς Ἰταλίαν μετὰ 18 τριηρῶν Γενουησίων, ἔλαβε κατοχὴν τῇ 19 Νοεμβρίου τοῦ 1310 τῆς κληρωθείσης αὐτῷ ἡγεμονίας. Συνεζεύχθη δὲ Ἀργεντίνην, μονογενὴ θυγατέρα Ὀπικίνου Σπινόλα, εὐγενοῦς Γενουησίου, ἐξ ἧς αὐτῷ ἐγένοντο Ἰωάννης Παλαιολόγος, ὁ διαδεξάμενος αὐτόν, ἀφ' οὗ ὁ ἐν Ἰταλίᾳ ἕτερος τῶν Παλαιολόγων κλάδος, καὶ Ἰολάνδα ἡ Βιολάνθη, ἡ συζευχθεῖσα Ἀυμόνδον τὸν Κόμητα Σαβαυδίας, ἐπὶ συμφωνίᾳ ἵνα οἱ ἐξ αὐτῆς ἔχωσι δικαιώματα εἰς τὴν διαδοχὴν τῆς Μοντισφερβάντης ἐν ἑλλείψει ἀπογόνων τοῦ Θεοδώρου, ἐξ οὗ πολλαὶ μετὰ ταῦτα ἀνεφύησαν ἑριδες μετὰ τῶν Δουκῶν Μαντούης καὶ Σαβαυδίας (1). Ε', Δημήτριος, ὁ πρὸς τοῦ πατρὸς Δεσπότης καὶ ἄρχων Θεσσαλονίκης καὶ τῶν πέριξ ὀνομασθεὶς, ὕστερον δὲ τῆς ἐναντίας αὐτοῦ τύχης συμμετασχὼν, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Σερβίας παγγενεὶ καταφυγών. Τούτου μίαν τῶν θυγατέρων, Εἰρήνην, ἐνυμφεύθη Ματθαῖος ὁ Καντακουζηνός, υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου ΣΤ', Σιμωνίς, ἡ συζευχθεῖσα Στεφάνῳ τῷ Δραγουτίνῳ, βασιλεὶ τῆς Σερβίας. Ἔσχε δὲ, παρὰ τούτους, καὶ ἄλλην θυγατέρα νόθον, ἐκδοθεῖσαν εἰς γάμον Τουκτάι τῷ ἀρχηγῷ τῶν Τατάρων, διαδεξαμένῳ τὸν Νογάν.

(ΜΙΧΑΗΛ Θ', Παλαιολόγος, στεφθεὶς πρὸς τοῦ πατρὸς Αὐτοκράτορος τῇ 21 Μαΐου τοῦ 1295, καὶ διορισθεὶς ἄρχων Ἀδριανουπόλεως καὶ Θεσσαλονίκης, ἀπέθανεν ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ πόλει τῇ 12 Ὀκτωβρίου τοῦ 1320 ὑπὸ τῆς θλίψεως διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ τοῦ Μανουήλ, εἰς ἡλικίαν 43 ἐτῶν. Ἐλαβε δὲ γυναῖκα τῇ 6 Ἰανουαρίου τοῦ 1296, Ῥίτταν (τὴν μετονομασθεῖσαν Μαρίαν καὶ Ξένην), θυγατέρα Λίβονος τοῦ Β', βασιλέως τῆς Ἀρμενίας, ἀδελφὴν δὲ τοῦ βασιλέως Αἰθωνος τοῦ Β', ἧτις,

(1) Οὗτος πολλάκις ἔπειτα ἦλθεν εἰς ΚΠ ἵνα ἴδῃ τοὺς γονεῖς τοῦ, ἐνδυμένος Φραγκικὰ καὶ κεκαρμένος τὸν πύγωνα.

ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ ἐκτραγέντος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἀναχωρήσασα εἰς μοναστήριον, ἀπέθανεν ἐκεῖ τῷ 1333. Ἐξ αὐτῆς ἐγένοντο αὐτῷ, Α', Ἀνδρόνικος ὁ νεώτερος, ὁ Αὐτοκράτωρ· Β', Μανουὴλ ὁ Δεσπότης, φονευθεὶς ὑπὸ τῶν φρουρούντων τὴν ἐρωμένην τοῦ ἀδελφοῦ του, πρὸς ἣν καὶ οὗτος ἐρωτικῶς διέκειτο· Γ', Ἄννα, ἡ συζευχθεῖσα πρῶτον μὲν Θωμᾷ Ἀγγέλῳ, τῷ Δεσπότη τῆς Ἡπείρου καὶ Ἀκαρνανίας, υἱῷ τοῦ Δεσπότη Νικηφόρου· τούτου δὲ φονευθέντος ὑπὸ τοῦ Θωμᾶ Κόμητος τῆς Κεφαλληνίας, ἔλαβεν εἰς δεύτερον ἄνδρα αὐτὸν τοῦτον τὸν Θωμᾶν, καὶ ἀπέθανε ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς ἑαυτῆς· Δ', Θεοδώρα, ἡ συζευχθεῖσα, πρῶτον μὲν τῷ Σβεστισλαύῳ, ἔπειτα δὲ Μιχαὴλ τῷ Στρασιμίρῳ, βασιλεῦσι τῶν Βουλγάρων, μετὰ θάνατον τῶν ὁποίων ἐπιστρέψασα εἰς ΚΠ, ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετονομασθεῖσα Θεοδοσία).

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ Γ', Παλαιολόγος, ὁ Νεώτερος, πρὸς διάκρισιν τοῦ πάππου του, προσελήφθη ὑπ' αὐτοῦ κοινωνὸς τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ἐστέφθη ἐπισήμως τῇ 2 Φεβρουαρίου τοῦ 1325. Ἐπαναστὰς δὲ ἔπειτα κατὰ τοῦ πάππου του, κατηνάγκασε τέλος αὐτὸν, γέροντα ἤδη, ἵνα παραιτηθῇ, κυριευθείσης τῆς ΚΠ τῷ 1332, καὶ ἀνέλαβε μόνος τὴν αὐτοκρατορίαν εἰς ἡλικίαν 36 ἐτῶν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 25 Ἰουνίου τοῦ 1341 εἰς ἡλικίαν 45 ἐτῶν, μετὰ 22 ἐτῶν ἀρχῆν. Ἐλαβε δὲ γυναῖκα, πρῶτον μὲν τῷ 1318 Εἰρήνην τὴν ἐξ Ἀλαμανίας, θυγατέρα τοῦ Δουκὸς τῆς Βραουνσβάγης, Ἀλδέρτου πιθανῶς τοῦ Δ', ἀποθανοῦσαν ἐν Ῥαιδεστῷ τῇ 16 Αὐγούστου τοῦ 1324, καὶ ταφείσαν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Λιδός· δεύτερον δὲ, τῷ ἐφεξῆς ἔτει (1326 κατὰ Ὀκτώβριον), Ἰωάνναν, τὴν μετονομασθεῖσαν Ἄνναν, θυγατέρα Ἀμεδαίου τοῦ Ε', ὁγδοῦ Κόμητος τῆς Σαβαυδίας, καὶ Μαρίας ἡ Ἰωάννας τῆς Βραβαντίνης, ἥτις, ἀποθανόντος τοῦ Ἀνδρονίκου, ἔμεινεν ἐπίτροπος τοῦ υἱοῦ ἑαυτῆς, τὸ μὲν πρῶτον μετὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ ὕστερον δ', ἐκείνου ἑπαναστάντος, μόνη, καὶ ἀπέθανε τῇ 13 Φεβρουαρίου τοῦ 1332 ἐν ΚΠ, διαθεμένη ἵνα ταφῇ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου τῆς Ἀσσίσης, πρὸς τὸν ὅποιον εἶχε δι' ὅλου αὐτῆς τοῦ βίου ἀκραν εὐλάβειαν (1). Υἱοὶ δ' αὐτῆς (οἷοι ὁ ἐκ τῆς πρώτης ἀπέθανε νήπιος) ἐγένοντο, Α', Ἰωάννης ὁ Αὐτοκράτωρ· Β', Μανουὴλ ὁ Δεσπότης, σταλθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὁμηρος εἰς τὸν βασιλεία τῆς Σερβίας· Γ', Θεόδωρος, ἀναλφερόμενος ἐν διαφόροις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐγγράφοις τῆς τε Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ὅπου ἐστάλη, ὡς φαίνεται, πρὸς αἰτησιν συμμαχίας· Δ', Μαρία, ἡ συζευχθεῖσα Μιχαὴλ τὸν Ἀσάνην, υἱὸν τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων, Ἀλεξάνδρου, τελεσθέντων μεγαλοπρεπῶς τῶν γάμων ἐν Ἀδριανουπόλει τῷ 1334· Ε', ἡ συζευχθεῖσα πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου Φραγ-

(1) Τὴν εἰκόνα τῆς Βασιλίδος πρώτης ἐκδομασθεύσας ἐν τῇ 512 τοῦ Α' Μέρους.

κίσκω τῷ Κατελούζῳ, εὐγενεὶ Γενουνησίῳ, ἡγεμόνι τῆς Μιτυλήνης, διὰ τῆς βοηθείας τοῦ ὁποίου ἀνεκτήσατο ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Ἰωάννης τὴν αὐτοκρατορίαν. Εὐδοκίαν δὲ, θυγατέρα νόθον τοῦ Ἀνδρονίκου, ἐνυμφεύθη Βασίλειος ὁ Κομνηνὸς, αὐτοκράτωρ τῆς Τραπεζοῦντος. Τὴν δὲ ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Φραντζῆ καὶ ἄλλων, ὡς ἐκδοθεῖσαν δῆθεν εἰς γάμον Ὁρχάνη, τῷ τῶν Τούρκων Σουλτάνῳ, οὐ παραδεκτέον, ὡς συγχεομένην ἀναμφιδόλως τῇ τοῦ Ι. Καντακουζηνοῦ θυγατρὶ.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ε', Παλαιολογος, ὁ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Νεωτέρου υἱὸς, ἐγεννήθη ἐν Αἰδυμοτοίχῳ τῇ 18 Ἰουνίου τοῦ 1332, καὶ ἐπομένως ἦτον ἐννέα ἐτῶν, ὅτε ἀπέθανεν ὁ πατήρ του. Μείνας οὖν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἀννης καὶ Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, καὶ διεγεργθέντος μεταξὺ ἀμφοτέρων τοῦ ὀλεθρίου ἐκείνου ἐμφυλίου πολέμου, τὸν ὁποῖον αὐτὸς οὗτος ὁ Καντακουζηνὸς ἐστόρησε λεπτομερέστατα, ἐκηρύχθη μετὰ τινα ἔτη, κυριευθείσης τῇ 8 Φεβρουαρίου τοῦ 1347 τῆς ΚΠ, συγκοινωνὸς τῆς αὐτοκρατορίας ὑπὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ, καὶ τῇ 21 Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔλαβεν εἰς γυναῖκα Ἑλένην τὴν θυγατέρα του. Ἐκπολεμώθεις δὲ ἔπειτα πρὸς τὸν πενθερόν του, ἔμεινε, τέλος, παραιτηθέντος ἐκείνου, μόνος κύριος τῆς αὐτοκρατορίας τῷ 1357. Καταστασιασθεὶς δὲ ἔπειτα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου, κηρυχθέντας Αὐτοκράτορας, καὶ φυλακισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἐτέρου του υἱοῦ Μανουὴλ ἐπὶ δύο καὶ ἡμισυ ἔτη, ἀπέθανε, τέλος, βεβαρημένος, ἐνθεν μὲν ὑπὸ τοῦ ἐπικειμένου φόβου τοῦ Σουλτάν-Βαγιαζήτου, ἐνθεν δὲ ὑπὸ τῆς ποδᾶγρας καὶ ἄλλων νόσων, ἃς ἐκτήσατο ἐκ τῆς ἀκολάστου διαίτης του. Ὁ δὲ χρόνος τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἀμφιβάλλεται, τῶν μὲν ὀριζόντων αὐτὸν τῷ 1384, τῶν δὲ τῷ 1391. Ἀλλ', εἰ μὲν ἀληθεύῃ τὸ τοῦ Κωδινοῦ, ὅτι αὐτοκρατορήσεν ἔτη 41, ἔπεται ὅτι ἀπέθανε τῷ 1382· εἰ δ', ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μανουὴλ εἶχε τῷ 1422, κατὰ τὸν Κανανόν, 32 ἔτη ἀφ' οὗτο αὐτοκρατορήσεν, τὰ ἔτη τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ἰωάννου ἀνάγονται εἰς 52. Ἀποθανούσης δὲ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς Ἑλένης, τῆς Καντακουζηνοῦ, ἐνυμφεύθη Εὐδοκίαν, τὴν θυγατέρα τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, χήραν Ζετίνου ἀρχηγοῦ τινος Τούρκου, μεθ' οὗ εἶχεν ἤδη καὶ τέκνα. Ταύτην μνηστευσάμενος κατ' ἀρχὰς τῷ υἱῷ Μανουὴλ, ἐλθοῦσαν ἤδη εἰς ΚΠ, τῷ κάλλει αὐτῆς ἀλούς, καὶ τοι γέρων καὶ ποδαγρῶν, ὡς μὴδὲ στῆναι δύνασθαι, ἀποσπάσας τοῦ υἱοῦ, ἑαυτῷ ἠγάγετο. Ἔσχε δὲ ἐξ Ἑλένης τῆς Καντακουζηνῆς, Α', Ἀνδρόνικον τὸν Δεσπότην, Αὐτοκράτορα στεφθέντα ὑπ' αὐτοῦ, εἴτα δ' ἐπαναστάντα, καὶ ἐνθόντα Σιαοῦζ, τῷ υἱῷ τοῦ Σουλτάν-Μουράτου, καὶ συλληφθέντα, καὶ τυφλωθέντα μετὰ τοῦ υἱοῦ Ἰωάννου, καὶ φυλακισθέντα ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ. Ἀλλ' οὐδέτερος αὐτῶν ὁλοσχερῶς ἐκτετύφλωτο.

ὁ μὲν γὰρ Ἰωάννης παραβλῶψ, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ἑτερόφθαλμος ἔμεινε, καὶ, κατὰ τὸν Φραντζήν, ἐλευθερωθεὶς, ἀπελθόντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν πρὸς αἴτησιν βοηθείας, ἐπετρόπευσε τῶν πραγμάτων ἐν ΚΠ. Ἐπειδὴ ὅμως τῆς Ἰωάννου ταύτης εἰς Εὐρώπην ἀποδημίας οὐδεὶς ἕτερος τῶν συγγραφέων μνημονεύει, τῷ Μανουῆλ τοῦτο πάντων ἀναγραφόντων, ἀπιστεῖν εἰκὸς τῷ Φραντζῇ. Κατὰ δὲ τὸν Δούκαν, δραπετεύσας ἐκ τῆς φυλακῆς μετὰ διετίαν διὰ τῶν ἐν Γαλατῇ Γενονησιῶν, καὶ βοηθούμενος ὑπ' αὐτῶν τε τούτων καὶ τοῦ Σουλτάν Βαγεζήτου καὶ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Σισμάνου, πόλεμον κατὰ τοῦ πατρὸς ἐπήγειρε, καὶ, γενομένης αὐτοῖς εἰρήνης μεθ' ὀρκων ἐπὶ τῶν ἁγίων Μυστηρίων, παραβὰς ταύτην, καὶ κυριεύσας τὴν ΚΠ, τὸν τε πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν Μανουῆλ ἐν τῷ αὐτῷ πύργῳ ἐπὶ διετίαν κατέχλεισε. Φυγόντων δ' ἐκείνων πρὸς τὸν Βαγεζήδ, εἴτε τὴν ἁμαρτίαν δυσωπηθεὶς, εἴτε φοβηθεὶς μὴ οἱ Τούρκοι καταπίωσιν ὀλοσχερῶς τὰ λείψανα τῆς αὐτοκρατορίας, ἀνεκάλεσεν αὐτοὺς, καὶ, ὑποχωρήσας τῷ μὲν πατρὶ τοῦ θρόνου, τῷ δὲ ἀδελφῷ Μανουῆλ τῆς διαδοχῆς, αὐτὸς ἑαυτῷ πρὸς διατροφὴν τὰς περὶ τὴν Σηλυμβρίαν ἔλαβε χώρας, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης, φοβούμενος τὰς ἐπιβουλὰς τοῦ θεοῦ 'του, ἀνεχώρησε πρὸς τὸν Βαγεζήδ, καὶ, κυριεύσας δι' αὐτοῦ τὴν Σηλυμβρίαν, ἣν εἶχε παραχωρήσῃ τῷ Μανουῆλ, προέστη αὐτῆς. Φοβηθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα τὸν Βαγεζήτην, ἐπανῆλθε τῷ 1379 εἰς ΚΠ, καὶ ὑπεδέχθη εὐμενῶς παρὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καὶ, ἀναχωρήσαντος ἐκείνου εἰς Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν, ἔμεινεν αὐτὸς ἐπίτροπος ἐν ΚΠ, ὅπερ ὅμως ἄλλως διηγεῖται ὁ Δούκας, ὅτι, φοβηθεὶς δῆθεν τὸν Βαγεζήτην ὁ Μανουῆλ, ὑπεξέστη τοῦ θρόνου τῷ ἀνεψιῷ, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Εὐρώπην· καταστραφέντος δ' ἔπειτα τοῦ Βαγεζήδ πρὸς τοῦ Τιμουρλέγκ, ἐπανῆλθε, καὶ, ἀναλαβὼν τὴν ἀρχὴν, ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς Λήμνον. Σύζυγον αὐτοῦ ἀναφέρουσί τινες· περὶ δὲ τέκνων αὐτοῦ οὐδαμοῦ γίνεται μνεία. Κατὰ δὲ τὸν Κατάλογον, τὸν προσσηρημένον τῷ Κωδινῷ, μονάσας, μετωνομάσθη Ἰωάσαφ· Β', Μανουῆλ τὸν Αὐτοκράτορα· Γ', Θεόδωρον τὸν Πορφυρογέννητον, ὃς μετὰ τὸν θάνατον Μανουῆλ τοῦ Καντακουζηνοῦ, υἱοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου, τῷ 1380, ἔλαβεν εἰς πατρικὴν κληρονομίαν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης ἢ τοῦ Μωρέως· συνειδὼς δ' ἑαυτῷ ἀδυνάτως ἔχοντι ἀντιστῆναι τοῖς Τούρκοις, συναλλάξας πρότερον πόλεις τινάς, οἷον τὸ Ἄργος καὶ τὴν Θέρμισαν τῷ 1395 πρὸς τοὺς Οὐνετοὺς, ἐπώλησεν ἔπειτα τοῖς Ἰππόταις τῆς Ῥόδου τὴν τε Σπάρτην καὶ Κόρινθον· ἀλλὰ, τῶν κατοίκων μὴ δεχομένων αὐτοῦς, ἀνέλαβε ταύτας τῷ 1404, καὶ ἀπέθανε μετὰ τριετίαν, τὸν ἐπιτάφιον αὐτῷ ἐκφωνήσαντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μανουῆλ τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἐλαβε δὲ γυναῖκα Βαρβολομαίαν, ἣ κατ' ἄλλους Φραγκίσχαν, τὴν

θυγατέρα Γραυερίου τοῦ Ἀκκιαυδίου, Δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν, καὶ προῖκα τὴν Κόρινθον, ἐξ ἧς οὐκ ἔσχε τέκνα, νόθους δὲ ἄλλους τινὰς υἱοὺς· Δ', Δημήτριον, οὗ μέμνηται ὁ Φραντζῆς (I)· Ε', Εἰρήνην, συζευχθεῖσαν Βασίλειον Κομνηνὸν τὸν Β', Αὐτοκράτορα τῆς Τραπεζοῦντος. Ὑπῆρξε δὲ αὐτοῦ καὶ ἕτερος υἱὸς νόθος, ὁ Μανουήλ, ἀνδραγαθήσας ἐν τῇ κατὰ τοῦ Σουλτάνου Μουᾶ ναυμαχίᾳ, ὃν ὁ Μανουήλ, ἔτε φοβούμενος, εἴτε φθόνων διὰ τοῦτο, ἐν εἰρκτῇ μετὰ τῶν τέκνων κατέκλεισεν, ὅπου καὶ μετὰ 17 ἔτη ἀπέθανε.

(ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤ', Καντακουζηνός), ὁ Αὐτοκράτωρ, τοῦ ὁποίου τὴν, ἄλλως λαμπράν, οἰκογένειαν οὐκ ἀναφέρουσιν οἱ συγγραφεῖς πρὸ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἦν υἱὸς Ματθαίου (3) τοῦ Καντακουζηνοῦ, υἱοῦ πιθανῶς Μανουήλ τοῦ Καντακουζηνοῦ, τοῦ Μεγάλου Πιγκέρνου καὶ Μεγάλου Δουκὸς τῶν Θρακησίων θεμάτων, τοῦ ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Βατάτζη τῷ 1250 σταλόντος κατὰ τῶν ἐν Ρόδῳ Γενουησίων, καὶ ζώντος ἐτι καὶ ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ, διορισθεὶς, εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν, Ἐπαρχος Πελοποννήσου, συνεζεύχθη Θεοδώραν τὴν Παλαιολογίναν, Καντακουζηνὴν ἐνὸς τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ Γρηγορίου καλουμένην, θυγατέρα πιθανῶς Μιχαὴλ τοῦ Τραχανειώτου, καὶ ἐγγόνην πρὸς μητρὸς τῆς ἀδελφῆς τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Μάρθας, ἀποθανούσης τῇ 6 Ἰανουαρίου τοῦ 1342. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης, τιμηθεὶς ὑπὸ Ἀνδρονίκου τοῦ Νεωτέρου, κατ' ἀρχὰς μὲν, Μέγας Μαρίας, ἔπειτα δὲ Μέγας Δομέστικος, καὶ μετὰ θάνατον τοῦ Ἀνδρονίκου μέντας κηδερῶν τοῦ ἀνηλικίου αὐτοῦ υἱοῦ, ἠναγκάσθη, ἐπιβουλευσάντων αὐτῷ μετέπειτα τῶν περὶ τὴν αὐτοκρατορίσαν Ἄνναν, καὶ ἐκραγόντος ἤδη τοῦ ὀλεθρίου ἐκεῖτου ἐμφυλίου πολέμου, ὃς τις ἐπὶ δεκαπενταετίαν ἐσπάραξε τὴν τὰ λαΐσθια σχεδὸν ἤδη πνέουσαν αὐτοκρατορίαν, ἵνα κηρυχθῇ Αὐτοκράτωρ, καὶ ἐστέφθῃ τὸ πρῶτον ἐν Διδυμοτοίχῳ· ἔπειτα δὲ, κυριεύσας, προδοθεῖσαν αὐτῷ, τὴν ΚΠ τῇ 8 Ἰανουαρίου τοῦ 1347, καὶ διαλλαγὴς μετὰ τῆς Ἄννης, συζεύξας δὲ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἑλένην μετὰ τοῦ Ἰωάννου, ἀνηγορεύθη αὐτῇς μετ' αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ τῇ 8 τοῦ ἐπομένου Φεβρουαρίου, καὶ τῇ 13 Μαρτίου ἐστέφθη ἐν τῷ τῶν Βλαχερνῶν ναῷ, ἀνευφημούμενος Ἰωάννης Ἄγγελος Κομνηνός Παλαιολόγος Καντακουζηνός. Ἐκπολεμωθείς δὲ μετὰ ταῦτα πρὸς τὸν γαμβρόν, ἠναγκάσθη, τέλος, ἡ καὶ αὐθόρμητος ἠθέλησε, ἵνα παραιτηθῇ τοῦ θρόνου, καὶ ἐμόνασεν ἐν τῇ τῶν Μαγγάνων Μονῇ, μετονομασθεὶς Ἰωάσαφ· τῇ δὲ 1355 ἀναχωρήσας εἰς τὴν ἐν τῷ Ἀθῶνι Μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, ἀπέθανεν, εἴ τῳ πιστὰ τὰ τοῦ Λαμπεκίου, τῇ 20 Νοεμβρίου τοῦ 1409 (2), πράγμα

(1) Βλ. Α', 15. (2) Ὁ Λαμπέκιος λέγει τῷ 1411.

ἀπὸ θάνατον ἐντελῶς, ὡς ἐκ τῶν χρόνων ἀναλογιζομένοις, ἐκτός ἐάν ὑπο-
 τεθῇ, λέγει ὁ Gibbon, ὅτι ἔζησεν 116 ἔτη. Ἐλαβε δὲ γυναῖκα Εἰρήνην,
 τὴν θυγατέρα τοῦ Πρωτοβεσσιαρίου Ἀνδρονίκου τοῦ Ἀσάν, πρώην βασιλέως
 τῆς Βουλγαρίας καὶ Δεσπότης τῆς Ῥωμανίας, καὶ Εἰρήνης τῆς Παλαιολο-
 γίνης, ἀνεψίας τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, μόνασσε-
 σαν ὡσαύτως ἐν τῇ τῆς Μάρθας Μονῇ, καὶ μετονομασθεῖσαν Εὐγενίαν,
 ἐξ ἧς αὐτῷ ἐγένοντο, Α', Ματθαῖος Καντακουζηνός, ὁ ὑπὸ τοῦ πατρὸς,
 ἐκπολεμωθέντος πρὸς τὸν γαμβρὸν, Αὐτοκράτωρ ἐν Βλαχέρναις στεφθεὶς
 τῷ 1355, ὅτε καὶ φαίνεται προσυπογεγραμμένος μετὰ τοῦ πατρὸς ἐν τῇ
 κατὰ τοῦ Παλαμᾶ Συνόδῳ: » Ματθαῖος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πει-
 στός Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων Ἀσάνης Καντακουζηνός ». Ἄλλ' οὐκ ἐπὶ πολὺ τῷ ὀνόματι τοῦ Αὐτοκράτορος ἐχρήσατο. διότι, συλ-
 ληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, ἀνακτησαμένου τὴν ΚΠ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος,
 ἐστάλη ἐξόριστος, τὸ μὲν πρῶτον εἰς Λήμνον, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Πελοπόν-
 νησον. Παραιτήσας δὲ ἔπειτα, ταῖς τοῦ πατρὸς νοθεσίαις, τὸν τίτλον
 τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ ἐλευθερωθεὶς, Δεσπότης τοῦ λοιποῦ ὀνομάσθη,
 καὶ ἀπέθανε ζώντος εἰσέτι τοῦ πατρὸς του. Ἐλαβε δὲ εἰς γυναῖκα Εἰρή-
 νην τὴν Παλαιολογίναν, θυγατέρα τοῦ Δεσπότης Δημητρίου τοῦ Παλαιολό-
 γου, υἱοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου (1), ἐξ ἧς
 αὐτῷ ἐγένοντο, α', Ἰωάννης, ὁ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, μετὰ τὴν παραίτησιν
 τοῦ πατρὸς, Δεσπότης ὀνομασθεὶς τῷ 1356. β', Δημήτριος ὁ Σεβαστα-
 κράτωρ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος συγχρόνως τῷ ἀδελφῷ ὀνομασθεὶς·
 γ', Γεώργιος, ὁ ἐπονομασθεὶς Σουχέτης, στρατηγικώτατος καὶ μεγαλο-
 πρεπέστατος, πατὴρ Μανουὴλ τοῦ Καντακουζηνοῦ, τοῦ ἄρξαντος ἐπὶ τινι
 καιρῷ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Μεσσήνης, καὶ πρὸς Μεχμέτην ἔπειτα συν-
 θεμένου ἐπὶ δισμυρίων καὶ πεντακοσίων χρυσῶν συντάξει, φυγόντος δὲ
 μετὰ ταῦτα εἰς Οὐγγαρίαν, καὶ ἐγκαταβιώσαντος, λαβόντος δὲ γυναῖ-
 κα Μαρίαν, τὴν πρὸς τῶν Ἀλβανῶν (ὑποτελῶν αὐτῷ γενομένων) Γκλου-
 χίαν ἐπιλεγομένην, ὡς καὶ αὐτὸν τοῦτον Τζὶν ἐκάλουν, καὶ θυγατέρα τε-
 κνώσαντος Ἄνναν τὴν Καντακουζηνήν, γυναῖκα Στεφάνου τοῦ Δουκὸς τοῦ
 Ἀγίου Σάββα· δ', Θεοδώρα, ἀναχωρήσασα μετὰ τῆς μάμμης Εἰρήνης
 τῆς Αὐτοκρατορίσσης εἰς τὸ τῆς Μάρθας μὲναστήριον· ε', Ἑλένη, ἡ
 σύζυγος Δαβίδ τοῦ Κομνηνοῦ, Αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος· ς', Εἰρή-

(1) Τῶν ἐν Εὐρώπῃ μεταλλευόντων ἔκπαλαι τὰ τοιαῦτά τινες ἔγραψαν ὅτι ὁ Καντακουζηνὸς
 οὗτος ἔλαβεν εἰς γυναῖκα Ῥούσταν, τὴν θυγατέρα Οὐκασσίνου, ἡ μᾶλλον ἀδελφὴν Στεφάνου
 τοῦ Δουσκιάνου, βασιλέως ἢ Αὐτοκράτορος (11) τῆς Σερβίας, λαβὼν εἰς προίκα πᾶσαν τὴν
 Ἀλβανίαν. Κατέλιπε δὲ ταύτην, ἀποθανὼν, ἔγκυον, ὅθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς, ὡς ἐπὶ ἑτέρῳ
 ἔστιν, ἔθεν τοῦ ἐμβρύου, ἀνηγόρευσε αὐτὸν Αὐτοκράτορα. Τὸ ἀνέκδοτον ὅμως τοῦτο ὁ Δουσκιάνος
 οὐκ ἀναφέρει, ὁρθῶς παρατηρῶν ὅτι οὐκ ἂν παρσιώπησεν αὐτὸ ὁ πατὴρ Καντακουζηνός.

νη, ἡ συζευχθεῖσα Γεώργιον τὸν Βραγχοδίχιον, Δεσπότην τῆς Σερβίας· Β', Θωμάς, ὃς τις ἔζη ἔτι μέχρι τοῦ 1458· Γ', Μανουὴλ, ὁ Δεσπότης πρὸς τοῦ πατρὸς ὀνομασθεὶς, καὶ τῷ 1349 Δούξ τῆς Σπάρτης ἡ τοῦ Μυστρά διορισθεὶς, ἀποθανὼν δὲ τῷ 1380· Δ', Ἀνδρόνικος, ἀποθανὼν λοιμῷ ἐν ΚΠ τῷ 1348· Ε', Μαρία, ἡ συζευχθεῖσα Νικηφόρον Δούκαν, τὸν Δεσπότην Ἀκαρνανίας, υἱὸν Ἰωάννου τοῦ Δεσπότη, ἐκ τῆς τῶν Ἀγγέλων οἰκογενείας· ΣΤ', Θεοδώρα, ἡ ἐκδοθεῖσα πρὸς γάμον τῷ 1347 Ὀρχάνῃ, τῷ Σουλτάνῳ Βιθυνίας, Φρυγίας καὶ Παφλαγονίας, ἐξ ἧς οὗτος ἔσχε καὶ υἱὸν τὸν Χαλίλ, αἰχμαλωτισθέντα ἐν Νικομηδείᾳ ὑπὸ τῶν ἐν Φωκαίᾳ δυναστευόντων πειρατῶν, καὶ ἐξαγορασθέντα ὑπὸ Ἰωάννου Παλαιολόγου τοῦ Α', δι' 100,000 χρυσοῦς· Ζ', Ἑλένη, ἡ σύζυγος τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Παλαιολόγου (1).

ΜΑΝΟΥΗΛ Β', ὁ Παλαιολόγος, ἐστέφθη πρὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Αὐτοκράτωρ τῇ 25 Σεπτεμβρίου τοῦ 1373, ὑπεκστάντος αὐτῷ ἐκοντὶ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ Ἀνδρονίκου πάντων τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιοματίων. Ἐπαναστάντος δὲ ἔπειτα αὐτῷ τοῦ ἀνεψιοῦ Ἰωάννου, καὶ πόλεμον ἐμφύλιον διεγείραντος, οἱ Τούρκοι, καιροῦ λαβόμενοι, ἐπεξέτειναν

---

(1) Τῶν Κατακουζηνῶν ἀπόγονοι ἐσώζοντο καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν, ὧν εἷς ἦν ὁ μεγαλέμπορος Μιχαὴλ Καντακουζηνός, ὃς τις ἐπρομήθευε κατ' ἔτος ἐκ τῆς Ῥωσσίας εἰς τὴν Αὐλὴν τοῦ Σουλτάνου γουναρικὰ πολύτιμα καὶ ἄλλας πραγματείας, τιμωμέναις 60,000 χρυσῶν. Ἔιχε δὲ καὶ τὴν ἐργολαβίαν τῶν ἐν Ἀγγιάλῳ ἀλικῶν, ὅπου ὠκοδομήσατο καὶ οἰκίαν λαμπροτάτην, καθὼς καὶ ἄλλην ἐν τῷ Πέραν Κωνσταντινουπόλεως, σωζομένην ἔτι ἐπὶ Δουκαγγίου. Ἰσχύσας δὲ καὶ πολιτικῶς τὰ μέγιστα ἐπὶ τοῦ Βεζίρη Μεχμέδ - Σοκολῆ, ἐκρεμάσθη τέλος, διαβληθεὶς, ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Ἀγγιάλῳ οἰκίᾳ τοῦ. Τούτου ὁ υἱὸς ἐνομφεύθη τῷ 1576 ἀπόγονόν τινα τῆς ἀρχαίας τῶν Ῥαούλων (*) οἰκογενείας, ἐξ οὗ ἐγένετο Γεώργιος Καντακουζηνός, παρὰ τοῦ ὁποίου περηγγέλθη Γεώργιος ὁ Δούξας, καθὰ γράφει ὁ ἴδιος, 'να ἐκδώσῃ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἀκροπολίτου. Ἴδε περὶ τῶν Καντακουζηνῶν τούτων πλείονα ἐν σελ. 538 καὶ 539 τοῦ Α' Μέρους.

(*) Ὁ γενάρχης τῆς τῶν Ῥαούλων (Ῥαλαίων) οἰκογενείας εἶνε ὁ Ῥαούλ, ὁ ἀπλετέμενος Λυκαο-ἑρμῶν (Ρεαυ δὲ Ιουρ), διότι ἐφόρει ὑπὲρ τὰ ὄπλα αὐτοῦ δέρμα λύκου. Τούτον ἔπεμψε τῷ 1080(2) ὁ Ῥῆξ τῆς Ἱταλίας Ῥοβέρτος Γκουϊσκάρδος (πολύτροπος, πανούργος), ὁ περίφημος Νορμανδός, πατὴρ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς πρώτης σταυροφορίας Βοημούνδου, πρέσβυν πρὸς τὸν Νικηφόρον Βοτανειάτην, ἵνα παρακινεῖ, διότι τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν, σταλεῖσαν πρὸ χρόνων, νήπιον ἔτι τότε, ἵνα νυμφευθῇ Κωνσταντῖνον τὸν Δούκαν, υἱὸν τοῦ Μιχαὴλ Παρραπινάκη, μόλις τότε διετῆ, οὐ μόνον ὅθεν ὑπάνδρευσαν, ἀλλὰ κατέκλεισαν καὶ εἰς μοναστήριον, καὶ 'να τῷ προαναγγελλῇ πόλεμον ἔσπονδον, ἔαν ὅθεν σκεύσῃ 'να τὸν ἱκανοποιήσῃ. Ὁ Βοτανειάτης ἀπέπεμψε τὸν πρέσβυν ἄπρακτον. Ὁ δὲ Ῥαούλ, δεκαθεὶς ἱσως ὑπὸ τῶν Γραικῶν καὶ τοῦ Ἀλεξίου, ἐτόλμησε 'ν' ἀποτρέψῃ τοῦ πολέμου τὸν Ῥοβέρτον, καὶ προσέειπε 'να τὸν πληροφορήσῃ, ὅτι ὁ ψευδομέναχος, ὃν ὁ Ῥοβέρτος περιέφερε μετ' ἑαυτοῦ, ὡς τὸν Μιχαὴλ Παρραπινάχην, ἦτον ἀγύρτης, καὶ ὅτι αὐτός ὁ Ῥαούλ εἶδε τὸν καθ'αυτὸν Μιχαὴλ ἐν ΚΠ μονάζοντα ἐν τῇ Μονῇ τῶν Στουδίων, προσθεὶς ὅτι, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἀπὸ ΚΠ, ὁ μὲν Βοτανειάτης εἶχεν ἐκείσιν τοῦ θρόνου, ὁ δὲ Κομνηνός Ἀλέξιος, βασιλεύσας, εἶχεν ἀπαρταστήσῃ τὸν Κωνσταντῖνον εἰς ὅλα 'του τὰ δικαιώματα, καὶ ὅτι τὸ συνοικέσιον ἔμελλε 'να πραγματοποιηθῇ κλπ. Ὁ Ῥοβέρτος, ὀργισθεὶς, ἀπέπεμψεν αὐτὸν ἀπειλήσας, καὶ ὀλίγον ἔλειψε 'να τὸν φονεῖσῃ. Καὶ διὰ τοῦτο, φοβηθεὶς ὁ Ῥαούλ, ἔφυγεν εἰς ΚΠ, ὅπου εἶχεν ἤδη ἀπέλθῃ προτὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ῥογῆρος, γνωστοποιήσων τῷ Ἀλεξίῳ τοῦ Ῥοβέρτου τὰς ἐτοιμασίας.

αὐτῶν τὰς ἐπὶ τοῦ ὑπολειπομένου Βυζαντινοῦ Κράτους κατακτήσεις. Συν-
 διαλλαγείς δὲ ἔπειτα μετ' αὐτοῦ, καὶ καταλειπόντων αὐτὸν ἐπίτροπον ἐν ΚΗ,
 ἀπῆλθε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1399, κατὰ παρακίνησιν τοῦ πρὸς βοήθειαν
 αὐτοῦ σταλέντος ὑπὸ Καρόλου τοῦ Ζ', μετὰ Γαλλικῶν στρατευμάτων,
 Marechal de Boucicault, εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ εἰς Παρισίους τῷ 1400,
 ὅπου ὑπεδέχθη φιλοφρονέστατα ὑπὸ Καρόλου τοῦ ΣΤ', προσδιορισθέντος
 αὐτῷ εἰς κατοικίαν τοῦ παλατίου τοῦ Λούβρ, καὶ παρευρέθη καὶ εἰς τοὺς
 γάμους Ἰωάννου, τοῦ Δουκὸς τῆς Κλερμόντης, μετὰ Μαρίας τῆς θυγα-
 τρὸς τοῦ Δουκὸς τῆς Βουρβῶνος, διατρίψας ἐν τῇ Εὐρώπῃ μέχρι τοῦ 1402.
 Λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Dorgonville ὅτι ἦτον un noble prince et bel vieillard,
 ἐξ οὗ προσετίθη δῆλον ὅτι κακῶς τινες φασὶ καὶ Ἰωάννην τὸν πατέρα αὐ-
 τοῦ εἰς Γαλλίαν ἀφικέσθαι. Ὁ γὰρ Ἰωάννης ἀπῆλθε μὲν εἰς Εὐρώπην τῷ
 1369, ἀλλ' οὐκ ἐπέκεινα τῆς Ἰταλίας ἀφίκετο, ὅπου πρὸς Οὐρβανὸν τὸν
 Ε' ἐξέθετο τὴν ἀθλίαν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους κατάστασιν. Γνωστὸν δὲ
 ὅτι τῷ 32 ἔτει τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ οἱ Τούρκοι, ἐπὶ Μουράδ τοῦ
 Β', τῷ 1422, πολιορκήσαντες τὴν ΚΠ, ὀλέγον ἐλειψε ἵνα τὴν κυριεύσω-
 σιν. Εἰς βαθὺ δὲ γῆρας ἐλάσας, παρητήθη τοῦ θρόνου τῷ 1423, καὶ τῶν
 πᾶσαν τῶν πραγμάτων φροντίδα ἀναθεῖς τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, ἐδόθη
 ὅλος εἰς τὸν ἡσυχον βίον καὶ τὴν τῶν θείων Γραφῶν ἀνάγνωσιν, ἀνὴρ γε-
 νόμενος πεπαιδευμένος καὶ πραγμάτων ἐμπειρος, ὥς ἐκ τῶν γεγραμμέ-
 νων αὐτῷ εἰκάζεται. Ἀπέθανε δὲ ἀπόπληκτος τῇ 21 Ἰουλίου τοῦ 1425,
 ἐνδυθεὶς πρὸ δύο ἐτῶν τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ μετονομασθεὶς Ματθαῖος,
 καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος Μονῇ, ζήσας ἔτη 77 καὶ ἡμέρας 25,
 καὶ αὐτοκρατορήσας ἔτη 32. Ἔσχε δὲ γυναῖκα Εἰρήνην ἢ Ἑλένην, θυγα-
 τέρα Κωνσταντίνου τοῦ Δραγάση, ἡγεμόνος τῆς παρὰ τὸν Ἀξιὸν Μακε-
 δονίας, ἀποθανοῦσαν τῇ 13 Μαρτίου τοῦ 1450, καὶ ταφείσαν ὅπου καὶ ὁ
 ἀνὴρ αὐτῆς, ἀφ' οὗ, μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου αὐτῆς, ἀνέλαβε τὸ μοναχι-
 κὸν σχῆμα, μετονομασθεὶσα Ὑπομονή. Ἐγένοντο δὲ αὐτοῦ, Α' Ἰωάννης
 ὁ Αὐτοκράτωρ Β', Θεόδωρος, ὁ Δεσπότης Σηλυμβρίας, λαβὼν παρὰ τοῦ
 πατρὸς, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ θείου αὐτοῦ, Θεοδώρου τοῦ Πορφυρογεν-
 νήτου, τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης, καὶ συζευχθεὶς, περὶ τὸ 1419, Κλεώ-
 πην, τὴν θυγατέρα τοῦ Κόμητος Μαλατέστα τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ Ῥιμίνου, Αὐ-
 τοκρατόρισαν ὑπὸ τῶν συγχρόνων συγγραφέων καλουμένην, ἀποθανοῦσαν
 δὲ τῷ 1433· αὐτὸς δὲ οὗτος ἀπέθανε λοιμῶ τῷ 1448 ἐν Σηλυμβρίᾳ, ἀφ'
 οὗ, πολὺ πρότερον, παραχωρήσας πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν τῷ ἀδελφῷ
 Κωνσταντίνῳ, ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ ἐτάφη, μετακομισθέντος
 τοῦ σώματος αὐτοῦ εἰς ΚΠ, ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος Μονῇ. Τούτων
 ἐγένετο Ἑλένη, ἡ σύζυγος Ἰωάννου τοῦ Β', βασιλέως τῆς Κύπρου Γ',
 Ἀνδρόνικος, ὃς τις, λαβὼν εἰς τὸ μέρος αὐτοῦ τὴν δεσποτείαν τῆς Θεσ-

σαλονίκης, ἐπώλησεν αὐτὴν εἰς τοὺς Οὐνγετοὺς, κυριευθεῖσαν μετὰ ταῦτα (τῷ 1429) ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ ἀπέθανεν, ἐλεφαντιάσας, ἐν ΚΗ τῇ 4 Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἐκαίνου ἔτους, ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος Μονῇ, ὅπου εἶχεν ἀναλάβει τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετονομασθεὶς Ἀνάκιος· Δ', Κωνσταντῖνος ὁ Αὐτοκράτωρ Ε', Δημήτριος Πορφυρογέννητος, ὁ παρευρεθεὶς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου τοῦ Αὐτοκράτορος ἐν τῇ ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδῳ, καὶ λαβὼν ἐπειτα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ Κωνσταντίνου τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πελοποννήσου, ἣν μὴ δυνάμενος προφυλάξει ἀπὸ τῶν γειττοζόντων αὐτῷ Τούρκων, ἔγραψε τὴν ἀνάγκην ταύτην πρὸς τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας, καὶ ἰδίως πρὸς τὸν βασιλεῖα τῆς Γαλλίας Κάρολον τὸν Ζ', τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1455, διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου αὐτοῦ Φραγκούλη τοῦ Σερβοπούλου, Καγκιέλλαριου καὶ γενικοῦ Κριτοῦ, ὃν, ὡς εἰδήμια ἀμφοτέρων τῶν γλωσσῶν, ὑπερεπαινεῖ ὁ Πάππας Κάλλιστος, συστήσας αὐτὸν δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Κάρολον (1). Συμπλαχεὶς δὲ μετὰ ταῦτα εἰς πόλεμον πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Θωμᾶν, ἐκελθόντος κατ' ἀμφοτέρων αὐτῶν τοῦ Σουλτάνου Μεχμέδ τοῦ Β', καὶ ὁρμήσαντος εὐθὺς κατὰ τῆς Σπάρτης, ὅπου διέτριβεν ὁ Δημήτριος, ἐκπλαγεὶς οὗτος τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, οὐ μόνον τῆς Σπάρτης καὶ πάσης τῆς Πελοποννήσου τῷ Μεχμέδ ὑπεχώρησεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν μονογενῆ θυγατέρα, γεννηθεῖσαν τῷ 1438, εἰς γάμον αὐτῷ ἐξέδοτο. Καὶ ταύτην μὲν ὁ Σουλτάνος ἔγαγε τῇ 30 Μαΐου τοῦ 1460 μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς εἰς τὸ παλάτιον, καὶ, κατὰ τινας μὲν, ἐν οἷς πρῶτος ὁ Φραντζῆς, εἰς νόμιμον ἑαυτῷ γυναῖκα ἡρόδοστο, ἀποθανοῦσαν ἔτη τινὰ πρὸ τοῦ πατρὸς (2)· κατ' ἄλλους δέ, ὑπέσχετο μὲν νυμφευθῆναι αὐτὴν, ἀλλὰ, φοβούμενος φάρμακον, εἰς Ἀδριανούπολιν περιώρισεν, ὅπου ἀπέθανε παρθένος· αὐτὸς δὲ ὁ δυστυχὴς Δημήτριος ἐστάλη εἰς Ἀδριανούπολιν βιωσόμενος, χρυσῶν τινῶν αὐτῷ πρὸς διατροφήν ἀποταχθέντων, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1471, μοναχὸς πρότερον γενόμενος, καὶ μετονομασθεὶς Δαβίδ. Ἔσχε δὲ δύο γυναῖκας: πρώτην μὲν περὶ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ 1437, Ζωὴν, τὴν θυγατέρα τοῦ Μεγάλου Δουκῆς Παρασκοπιδόλου, τελευτήσασαν μετὰ τριετίαν (3), τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀποδημούστος εἰς Ἰταλίαν· δευτέραν δὲ τῷ 1442, θυγατέρα Παύλου τοῦ Ἀσάνη, καὶ ἀδελφὴν Ματθαίου τοῦ Ἀσάνη, πρωτεύοντος τὸ τανιχαῦτα ἐν τῇ Αδ-

(1) Ἡ τοῦ Δημητρίου ἐπιστολὴ αὕτη, γεγραμμένη εἰς τὸ Λατινικόν, ἐκτὸς τῆς ὑπογραφῆς, ἀρχοῦσης ἐρυθροῖς γράμμασιν οὕτω: » Δημήτριος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς Δεσπότης Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος«, σώζεται, κατὰ τὸν Δουκάγγιον, αὐτόγραφος. Ἡ δὲ σφραγὶς ἐστὶν ἐρυθρὰ, φέρουσα τὸν δικέφαλον αἰτόν. (2) Ἦς καὶ τοὺς κόσμους, ἀποθανούσης, ἰδωρήσατο ὁ Σουλτάνος τῷ Πατριάρχῳ, ἐξ ὧν ἦν καὶ σάκος τις ἀρχαῖος, διατηρούμενος ἄχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ συγγραφέως τῆς Πολιτικῆς Ἱστορίας Κωνσταντινουπόλεως. (3) Τῇ 15 Ἰουνίου τοῦ 1471, κατὰ τὸν Φραντζῆν, Βιβλ. Β', κ'.

λῇ τῆς ΚΠ, ἀποθανοῦσαν μῆνᾳς τινας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός τῆς ΣΤ, Θωμᾶς ὁ Πορφυρογέννητος, Δεσπότης τῆς Ἀχαΐας, ὅς τις, ἀφ' οὗ συνετάραξε τὰ ὑπὸ τοὺς τοῦ Μεχμέτου ὄνυχας ἀσπαίροντα ἐλεεινὰ τῆς Ἑλλάδος λείψανα διὰ τῶν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Δημήτριον διαπληκτισμῶν, καὶ ἐπέσυρε κατὰ τε ἑαυτοῦ καὶ ἐκείνου τὸν, ἀκατάσχετον ἤδη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς ΚΠ, Σουλτάνον, κυριεύσαντα τῷ 1460 καὶ ἐξῆς καὶ τὴν λοιπὴν ὅλην Ἑλλάδα, ἐφυγε μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων εἰς Λευκάδα πρῶτον πρὸς τὸν τῆς Ἀρτης Δεσπότην, τὸν συγγενὴ τ' αὐτοῦ, ἐκείθεν δὲ εἰς Ῥώμην πρὸς τὸν Πάππαν Πίον τὸν Β', κατὰ πρόσκλησιν αὐτοῦ, ὑποδεξαμένου αὐτὸν φιλανθρώπως, καὶ προσδιορίσαντος αὐτῷ κατὰ μῆνα 300 χρυσοὺς, συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν χάραν τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου, σωζομένην τέως ἐν Πάτραις, καὶ ἀπέθανεν ἐν Ῥώμῃ τῇ 12 Μαΐου τοῦ 1465, εἰς ἡλικίαν 56 ἐτῶν. Ἐλαβε δὲ τῷ 1430 εἰς γυναῖκα Αἰκατερίναν, τὴν θυγατέρα Μαρτίνου Ζαχαρίου τοῦ Ἀσάνη, εὐγενοῦς Κεντυρίωνος Γενονησίου, ἥτις, συμμετασχούσα τῶν τοῦ σιζύγου ταλαιπωριῶν, ἀπέθανεν ἐν Κερκύρᾳ, μεταβαίνουσα ἤδη σὺν αὐτῷ εἰς Ῥώμην, τῇ 2 Αὐγούστου τοῦ 1462, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῶν Ἀγίων Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάτρου. Ἔσχε δὲ ἐξ αὐτῆς τέκνα, ἃ, Ἀνδρέαν τὸν Δεσπότην, γεννηθέντα τῇ 17 Ἰανουαρίου τοῦ 1453, καὶ μετακληθέντα σὺν τῷ ἀδελφῷ ὑπὸ τοῦ Πάππα Πίου διὰ τοῦ Καρδινάλιου Βησσαρίωνος εἰς Ῥώμην, ὅπου εὗρε σιτηρέσια καὶ τιμὰς· ἀλλὰ, λησιμονέσας τὴν εὐγένειαν τῆς καταγωγῆς τ' αὐτοῦ, ἐνυμφεύθη πόρνην τινὰ Ἑλληνίδα, καὶ ἀπέθανεν ἐν Ῥώμῃ, ἀφ' οὗ πρῶτον παρεχώρησε, κατὰ διαθήκην, γενομένην τῇ 7 Ἀπριλίου τοῦ 1502, πάντα τὰ ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς ΚΠ δικαιώματά τ' αὐτοῦ εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Καταλωνίας (Ἰσπανίας), Φερδινάνδον καὶ Ἐλισάβετ, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Πέτρου πλησίον τοῦ πατρὸς τ' αὐτοῦ Β', Μανουὴλ, γεννηθέντα τῇ 2 Ἰανουαρίου τοῦ 1455, πολὺ τοῦ ἀδελφοῦ τοῖς προτερήμασιν ὑπερέχοντα, ὅς, δυσχεράνας τῇ δυστυχίᾳ, καὶ ἀναχωρήσας τῆς Ἰταλίας, κατέφυγε πρὸς τὸν Μωάμεθ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ὑπεδέχθη φιλανθρωπότατα, καὶ τιμῶν καὶ σιτηρεσίων ἐτησίων ἀπῆλαυσε, καὶ ἔζησε χριστιανικῶς ἐν ΚΠ, ὅπου ἀποθανὼν ἐπὶ Βαγεζήτου, ἔτυχε λαμπρᾶς κηδείας, συνοδευσάντων τὸ φέρετρον αὐτοῦ, κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου, οὐ μόνον τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν περὶ τὴν Αὐλὴν Τούρκων. Ἐτάφη δὲ ἐν τῷ κατὰ τὸ Συρέντζιον (1) ἱερῷ ναῷ. Ἱστοροῦσι δὲ αὐτὸν καὶ τεκνοποιήσασθαι ἐκ δύο παιδισκῶν, δωρηθειῶν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Μεχμέτου, δύο υἱοὺς, Ἰωάννην καὶ Ἀνδρέαν Παλαιολόγους, ὧν ὁ μὲν Ἰωάννης ἀπέθανε παῖς

(1) Χωρὸν, δωρηθὲν αὐτῷ πρὸς διατροφήν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου.

ἔτι, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ τῆς Παμμακαρίστου· ὁ δὲ Ἀνδρέας, παραληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Σελήμ εἰς τὸ παλάτιον, καὶ τουρκίσας, μετανομάσθη Μεχμέδ· γ', Ἑλένην, νυμφευθεῖσαν τῷ 1445 Λαζάρῳ τῷ Δεσπότη τῆς Σερβίας· δ', Ζωὴν, ἥ, κατ' ἄλλους, Σοφίαν, συζευχθεῖσαν τῷ 1467 Ἰωάννῃ Βασιλείδῃ τῷ Γ', Μεγάλῳ Δουκὶ τῆς Μοσχοβίας, ἐξαττησάμενῳ αὐτὴν διὰ πρεσβείας, σταλείσης εἰς Ῥώμην. Ταύτης, πανουργοτάτης, ὡς φασί, γυναικὸς, ἐγένετο Ἑλένη, ἥ νυμφευθεῖσα Ἀλέξανδρον τὸν Ῥῆγα τῆς Πολωνίας (1).

ΙΩΑΝΝΗΣ Ζ' ἥ, κατ' ἄλλην ἀπαρίθμησιν, Η', Παλαιολόγος, ὁ Πορφυρογέννητος, ἐστέρθη Αὐτοκράτωρ, ζῶντος εἰσέτι τοῦ πατρός 'του, δευτεῖς, γήρα βαρὺς ἤδη, παρήτησεν αὐτῷ, καθὰ προείπομεν, τὴν αὐτοκρατορίαν. Γνωστὸν δὲ ὅτι, διαγαγὼν ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὸν Μουράτην, ἀπῆλθε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Δημητρίου καὶ τοῦ τῆς ΚΠ Πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον, τῷ 1439—1440, καὶ προστετέθη τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ, θελήσας διὰ τῆς τριαύτης οἰκονομίας 'να ἐξοικειωθῇ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης, καὶ 'να ἐπισπῆσται αὐτοὺς πρὸς συμμαχίαν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 31 Ὀκτωβρίου τοῦ 1448, ἥ, κατὰ τὸν Φραντζῆν, τοῦ 1449, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Παντοκράτορος, ζῆσας ἔτη 57 ἥ, κατὰ τὸν Φραντζῆν, 56, μῆνας 10 καὶ ἡμέρας 15, καὶ αὐτοκρατορήσας ἔτη 23, μῆνας 3, ἡμέρας 13 ἥ, ἀκριδέστερον, 10. Ἐλαβε δὲ εἰς γυναῖκα, πρώτην μὲν, τῷ 1414, Ἄνναν, τὴν θυγατέρα τοῦ Μεγάλου Δουκὸς τῆς Μοσχοβίας, Βασιλείου πιθανῶς τοῦ Μεγάλου, ἑνδεκαετῆ, ἀποθανοῦσαν ἐν ΚΠ τῷ 1417 ὑπὸ πανώλης, καὶ ταφείσαν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Λιβός· δευτέραν δὲ, τῇ 19 Ἰανουαρίου τοῦ 1420, ζῶντος εἰσέτι τοῦ πατρός 'του, Σοφίαν τὴν Παλαιολογίαν, θυγατέρα Ἰωάννου τοῦ Β', Μαρξίωνος τῆς Μοντισφερράτης, καὶ Ἰσαβέλλης τῆς Μαϊορικής, φυγοῦσαν ἔπειτα λάθρα ἐκ ΚΠ, διὰ τὸ ἀποστέργεσθαι τῷ συζύγῳ, καὶ ἐπιστρέψασαν εἰς Ἰταλίαν, τῷ 1426, καὶ διαζευχθεῖσαν, καὶ μοναχικῶς διαβιώσασαν· τρίτην ἐπομένως γυναῖκα συνήρμασεν ἑαυτῷ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ 1427, ὁ Ἰωάννης, Μαρίαν τὴν Κομνηνὴν, θυγατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, βασιλέως τῆς Τραπεζοῦντος, ἀποθανοῦσαν τῇ 17 Δεκεμβρίου τοῦ 1440, ἀπόντος εἰς Ἰταλίαν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, οὐδενὸς αὐτῷ παιδὸς καὶ ἐκ τῶν τριῶν συνοικεσίων γενομένου (2).

(1) Τὴν εἰκόνα τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου ἀντεγραψάμεθα, ὡς καὶ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν, ἐκ τοῦ χειρογράφου τῶν ἀπάντων Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, ὅπου αὐτὸς σῆτος ἐδωρήσατο τῷ 1408, διὰ τοῦ πρέσβεως αὐτοῦ Μανουὴλ τοῦ Χρυσολωρᾶ, τῇ ἐν Παρεσίοις Μονῇ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ὅπου διατηρεῖται. (2) Τὴν εἰκόνα τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου ἀπετυπωσάμεθα ἐκ τῆς ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ τῶν Παρισίων Μουσείῳ διατηρουμένης μεταλλίῳνης, μεγαλύτερας καὶ βαρυτέρας τῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ (ἴδε σελ. 445 τοῦ Α' Μέρους),

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι', Παλαιολόγος, ὁ μητρόθεν ἐπιλεγόμενος Δραγώσης, τέταρτος τῶν υἱῶν τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουῆλ, λαχὼν πρὸς τοῦ πατρὸς ἄρχειν τῶν τῇ Χαζαρία ὁμορουντῶν μερῶν τοῦ Πόντου, εἴτα δὲ λαβὼν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πελοποννήσου, ὅθεν ἠθέλησεν, ἀποθανόντος τοῦ ἀδελφοῦ 'του, 'να στεφθῇ Ἀυτοκράτωρ· διότι, περικυκλωμένος ἀπανταχόθεν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὅθεν ἦτον εἰρηνικὸς κύριος οὐδεμιᾶς σχεδὸν πόλεως. Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος τῶν Χριστιανῶν Αὐτοκρατόρων τῆς ΚΠ, ἀλωθείσης τῇ 29 Μαΐου τοῦ 1453, μετὰ 52 ἡμερῶν πολιορκίαν ὑπὸ Σουλτάν - Μεχμέδ τοῦ Β', ὅτε ἐφρονεύθη καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος εἰς ἡλικίαν 49 ἐτῶν, μηνῶν 3 καὶ ἡμερῶν 20, αὐτοκρατορήσας ἔτη 4 καὶ μῆνας 4 ἢ 7, ἢ, κατὰ τὸν Χαλκοκονδυλῆν, ἔτη 3 καὶ μῆνας 3. Ὡστε ἐγεννήθη τῇ 9 Φεβρουαρίου τοῦ 1404, καὶ ὅχι, κατὰ τοὺς Χρονολόγους, περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου τοῦ 1403. Συνεζεύχθη δὲ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1428 Θεοδώραν, τὴν θυγατέρα τοῦ Κόμητος Λεωνάρδου τοῦ Τόχκου, ἀνεψιὰν δὲ Καρόλου τοῦ Β', Κόμητος Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, ὃς τις παρεχώρησεν αὐτῷ διὰ τοῦ συνοικεσίου τούτου ὅσα πολίχνη καὶ φρούρια ἐκέκτητο ἐν Πελοποννήσῳ. Ἀποθανούσης δὲ ταύτης ἐν ταῖς ὥδισι τῷ 1429, καὶ ταφείσης ἐν Κλαρεντία (1) τῇ ἐν Πελοποννήσῳ, ἐτέραν ἑαυτῷ σύζυγον ἡρμόσατο τῇ 27 Ἰουλίου τοῦ 1441, Αἰκατερίναν, τὴν θυγατέρα τοῦ ἡγεμόνος τῆς Λέσβου, Νοταρᾶ Παλαιολόγου τοῦ Κατελουσίου, ἀποθανοῦσαν τὸν Αὐγούστον τοῦ 1442 ἢ 1443 ἐν Παλαιοκάστρῳ τῆς Λέσβου, οὐδενὸς αὐτῷ τέκνου ἐξ οὐδετέρου τῶν συνοικεσίων τούτων γενομένου (2).

Αὐτοκράτορες Τούρκοι.

ΜΕΧΜΕΔ (Χάν), ὁ Β', ὁ ἐπονομασθεὶς Φατίχ, υἱὸς τοῦ Σουλτάν -

ἥτις ὅμως οὔτε ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτοῦ, οὔτε κατ' ἰδίαν 'του γνῶμην ἐτυπώθη· ἀλλ' εἶν' ἔργον τῆς φαντασίας τοῦ ἐκ Βερόνης ζωγράφου Βίκτωρος Πιζανέλλη, τοῦ μεταξὺ τῶν τεχνιτῶν γνωριζομένου διὰ τοῦ ἀπλοῦ ἐπιθέτου *Pisano*, ὃς τις, χαλκεύσας διαφόρους τοιαύτας εἰκόνας ἐπισήμων προσώπων, ἐν οἷς καὶ τὴν τοῦ Σουλτάν - Μεχμέδ τοῦ Β' (ἴδε σελ. 388 τοῦ Α' Μέρους), 'τὰς ἐμπορεύετο, χαράττων ὀπισθεν ἢ ἐν τῷ ἐξίδρω αὐτῶν καὶ τὸ ὄνομά 'του, καθὼς 'τὸ ἔχει καὶ εἰς τὸ ἔμπαλιν τῆς τοῦ Ι. Παλαιολόγου εἰκόνης εἰς ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους: *Ἔργον τοῦ Πιζανίου ζωγράφου: Opis Pisani pictoris*. Ἴδε περὶ αὐτοῦ πλεῖον ἐν τῇ *Lettre du Signor Giovio à Cosme de Medicis, sur la vie et les ouvrages du Pisano*.

(1) Τῇ νῦν Κλαρέντζα τῆς Ἡλίδος. (2) Ἐκ τῆς τῶν Παλαιολόγων περιδόξου οἰκογενείας κατήγοντο, κατὰ τὸν Δουκάγγιον, Α', Θωμᾶς Παλαιολόγος ὁ Γύδος, τοῦ ὁποῦ οὗ υἱὸς Μουρᾶδ, μπειλέρ - μπεης τῆς Ἀνατολῆς τῷ 1469, ἀπέθανεν ἐν τῇ κατὰ τοῦ Οὐζούν - Χασὴν μέλῃ καὶ β', Μειζιῆδ - πασσᾶς, μέγας Βεΐ'ρης, πολιορκῶν τὴν Ῥόδον τῷ 1481.

Μουράδ-χάν του Β', και ἐγγονός του Σουλτάν-Μεχμὺδ Α' (1), ἀριθμεί-

(1) Ἰδοὺ ἐν συνόψει καὶ ἡ χρονολογικὴ γινεαλογία τῶν πρὸ τοῦ Μεχμὺδ ἐξ Ὀθωμανῶν Σουλτάνων ἀπὸ Ὁσμὰν ἢ Ὁθμὰν τοῦ Α', υἱοῦ τοῦ Ἐρτογρούλ, ὅς τις, γεννηθεὶς τῷ 1258, ἀπέθανε τῷ 1326, εἰς ἡλικίαν 68 ἐτῶν, καὶ μετὰ 27 ἐτῶν ἐνδοξον βασιλείαν, ἀφίς δύο υἱούς, τὸν Ἀλλάχ-ιδ-διν καὶ τὸν Ὁρχάν, τὸν ὁποῖον Νικηφόρος ὁ Γρηγορὸς γράφει ὀρθότατα Ὑρκανόν, ἀποθανόντα τῷ 1360, μετὰ 35 ἐτῶν βασιλείαν. Ἔσχε δὲ αὐτὸς τρεῖς υἱούς, τὸν Σουλεϊμάν, ἀποθανόντα τῷ 1359, τὸν Χαλίλ ἢ Κασίμ, περὶ οὗ τίποτε πλείότερον ἔιν γνωρίζομεν, καὶ τὸν Σουλτάν Μουράδ Α', τὸν διαδεξάμενον αὐτὸν, γεννηθέντα δὲ τῷ 1348 (:) καὶ δολοφονηθέντα ἐν τῇ μάχῃ τῆς Κοσσοῦδας τῷ 1389, μετὰ 29 ἐτῶν βασιλείαν. Ἔσχε δὲ καὶ αὐτὸς τρεῖς υἱούς, Βαγιζῆδ Α', τὸν ἐπικληθέντα Γιλδερὶ μ (κεραυνὸν), νεκρῶντα καὶ συλληφθέντα ὑπὸ τοῦ Τιμούρ-λίγκα τῷ 20 Ἰουλίου τοῦ 1402 ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀγκυραν μάχῃ, ἀποθανόντα δὲ ὁκτὼ σχεδὸν μῆνας ὕστερον, τῇ 8 Μαρτίου 1403, ὑπὸ ἀποκλήϊας ἐν τῇ κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν πόλει Ἀκ-σέχρ, ὅπου ἐφρουρεῖτο αἰχμάλωτος, μετὰ 14 ἐτῶν βασιλείαν καὶ εἰς ἡλικίαν 44 ἐτῶν τὸν Τακοῦμπ ἢ Κοντοῦζ, ὃν ἐφόνευσε βασιλεύσας ὁ Βαγιζῆδ, καὶ τὸν Σαεὺζ, ἀποστατήσαντα μὲν κατὰ τοῦ πατρὸς μετ' Ἀνδρονίκου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου, συλληφθέντα δὲ καὶ ἀποκεφαλισθέντα. Τοῦ δὲ Βαγιζῆδ ἐγένοντο ἐξ ἧ, κατ' ἄλλους, ἑπτὰ ἢ ὁκτὼ υἱοί: Ἐρτογρούλ, ἀποθανὼν ζώντος εἰσέτι καὶ βασιλεύοντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Σουλεϊμάν, ὁ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς Μουζλῆμ ἢ Μουσουλμάν, ὅς τις, κατὰ τὸν Φραντζήν (Β:βλ. Α', 27, σιλ. 20 τῆς ἀρχαίας ἐκδόσεως), ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Θεοδώρου, ἀδελφοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου Μωσᾶ (Μωῦσῆς), ὅστις καὶ συνηχμαλώτισθη μετὰ τοῦ πατρὸς Ἰσᾶς (Ἰησοῦς) Μουσταφᾶς, ὅς, παῖς ἔτι ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐδόθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Σουλεϊμάν, φίλαν συνθεμένην πρὸς τοὺς Γραικοὺς, μετὰ μίαν αὐτῶν ἀδελφῆν, τῆς Φατμᾶ, στείλεισης ὕστερον πρὸς τὸν Μεχμὺδ, μοναρχήσαντα, καὶ ἐκδοθείσας ὅκ' αὐτοῦ τινι τῶν Τοπαρχῶν αὐτοῦ (Σατζάκ-μπαη) εἰς γάμον, ὁμηροῦς Μανουὴλ τῷ Παλαιολόγῳ Μουσταφᾶς, ὅς τις, γενόμενος ἄφαντος ἐν τῇ ἐν Ἀγκυρᾷ μάχῃ (ὅθεν καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἱστορικῶν λέγεται Ναμπε δὴδ καὶ Δουσμέ, ὑποβολιμαῖος), πολλὰ πράγματα παρίσχεν ἔπειτα τῷ Μεχμὺδ, ἔχρις οὗτο, συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Γραικῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἀκαίθην ἀποσταλεὶς εἰς ΚΠ, περιωρίσθη ἐν Λήμνῳ, ἵνα φρουρητῇ ἐκεῖ ἐν ὧν ζῇ ὁ Μεχμὺδ, ὅς τις καὶ ἐπλήρως διὰ τὴν διατροφήν αὐτοῦ τοῖς Γραικοῖς 300,000 ἀσπρων κατ' ἔτος, καθὼς καὶ διὰ τὸν προσιρημένον ἕλλον αὐτοῦ ἀδελφόν, τὸν Κασήμ ἢ Ἰουσοῦφ, ὅς τις, μέινας ἐν ΚΠ, καὶ ἐρασθεὶς παιδείας Ἑλληνικῆς, ἐδαπτίσθη περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου 'του, μετενομασθεὶς Δημήτριος, καὶ, ἀποθανὼν χριστιανὸς τῷ 1419 (:), ἐτάφη ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Στουδίου. Τοῦ δὲ Σουλεϊμάν ὁ υἱὸς Ὁρχάν, φοβηθεὶς τὸν θεῖον αὐτοῦ Μουσᾶν, ἀνεχώρησε μετὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ εἰς ΚΠ, ὅπου καὶ ἔμεινεν, ἔχων σιτηρέσιον παρὰ τοῦ μικρασιατικοῦ 'του Μεχμὺδ τοῦ Β', καὶ ἐκεῖ ἐδρέθη ἐπὶ τῆς ἀλώσεως, καὶ συλληφθεὶς, ἐν ᾧ ἔφρουγε μετημφισμμένος, ἐφονεύθη. Μεχμὺδ δὲ Α', ὁ ἔκτος τῶν τοῦ Βαγιζῆδ υἱῶν, ὁ κατ' ἐξοχὴν Τσελεμπῆς (μεταφραζόμενος ὑπὸ τοῦ Φραντζῆ Κυρίτσης, ὅπερ ὁ Χάμμερ βιάζεται παραγαγεῖν ἐκ τοῦ Κιουρυστσῆς — Παλαιστῆς, συγχομένου, λίγει, παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς πρὸς τὸ Κιριτσῆς — Χορδοποιοὺς, ἐξ οὗ καὶ τὰ περὶ Μεχμὺδ παρ' αὐτοῖς λογοποιούμενα), γεννηθεὶς τῷ 1388, καὶ διαδεχθεὶς τῷ 1413 τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετὰ δεκαετῇ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ πόλεμον, ἀπέθανε τῷ 1424, μετὰ ὁκτὼ ἐτῶν μοναρχίαν, ἀφίς διάδοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μουράδ τὸν Β', γεννηθέντα τῷ 1403 καὶ ἀποθανόντα τῇ 28 Ἰανουαρίου (5 Φεβρουαρίου) τοῦ 1454, εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 49, ἐξ ὧν ἐβασίλευσε τὰ 30, ἀφίς δύο υἱούς, Μεχμὺδ, τὸν διάδοχον αὐτοῦ, καὶ, ἐκ τῆς Ἑλένης, ἐγγόνης τοῦ Δεσπότη τοῦ Σερβίας καὶ θυγατρὸς τοῦ Ἰσφενδιγιάρου, τὸν Ἀχμὺδ, ὃν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐφόνευσεν αὐτοκρατορήσας, νῆπιον ἔτι ὄντα, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Μουράδ ὁ Β' εἶχε φονεύσει τὸν νεώτατον ἀδελφὸν αὐτοῦ Μουσταφᾶν, ἐπαναστάντα κατ' αὐτοῦ τῷ 1422. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν τοῦ Μου-

ται έβδομος Σουλτάνος από 'Οθμάν του Α' (1), γεννηθείς τῷ 1423, καὶ διαδεχθείς τὸν πατέρα αὐτοῦ τῇ 28 'Ιανουαρίου (5 Φεβρουαρίου) τοῦ 1451, ἀποθανὼν δὲ παρὰ τὴν Νικομήδειαν τῇ 3 Μαΐου τοῦ 1481, εἰς ἡλικίαν 58 ἐτῶν, ἐξ ὧν ἐβασίλευσε τὰ 30. Ἔσχε δὲ υἱοὺς, Α', Μουσταφᾶν, μπίην τῆς Καραμανίας, ἀποθανόντα πρὸ τοῦ πατρὸς 'του· Β', Βαγεζήδ τὸν διάδοχόν 'του· Γ', Τζέμ, τὸν παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις Ζιζίμ, φυγαδευθέντα μὲν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, πρὸς τὸν ὅποιον δοκιμάσας 'ν' ἀμφισβήτησιν τὸν θρόνον διὰ τῶν ὀπλῶν, ἀπέτυχε, φονευθέντα δὲ φαρμάκῳ ἐν Ἰταλίᾳ, μετὰ δεκατριῶν ἐτῶν περιπλάνησιν καὶ κράτησιν, τῇ 24 Φεβρουαρίου τοῦ 1495, εἰς ἡλικίαν 36 ἐτῶν, καὶ ταφέντα ἐν Προύσῃ, ἐν τῷ ἐκεῖ μαυσωλείῳ τοῦ πάππου 'του Μουράδ τοῦ Β', ὅπου μετεκομίσθη βαλσαμωθὲν τὸ σῶμά 'του. Τοῦ Τζέμ υἱὸν ἀναφέρουσιν οἱ 'Οθωμανοὶ Ἱστορικοὶ τὸν 'Ογκιοῦζ - Χάν· ἄλλον δὲ υἱὸν αὐτοῦ, εὐρεθέντα μετὰ τοῦ υἱοῦ 'του ἐν Ῥόδῳ τῷ 1522, ἐφόνευσεν ὁ Σουλτάν - Σουλεϊμάν, κυριεύσας τὴν νῆσον· θυγατέρα δὲ αὐτοῦ, νυμφευθεῖσαν τῷ Σουλτάνῳ τῆς Αἰγύπτου, καὶ σταλεῖσαν ἔπειτα, κατ' αἴτησιν τοῦ Βαγεζήδ, εἰς ΚΠ, ἔλαβεν ὁ Σινάν - πασσᾶς, Μπειλέρ - μπεης τῆς Ἀνατολῆς. Τοῦ δὲ Μεχμέδ θυγάτηρ ἀναφέρεται ἡ Αἰσσέ, κτίτωρ τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει παρωνύμου αὐτῆς τζαμίου. Ἀδελὸν δὲ ἔαν

ρὰ οἱ Ἱστορικοὶ διαφωνοῦσιν· οἱ μὲν γὰρ ἀναφέρουσιν Ἀχμέδ μὲν καὶ Μουσταφᾶν, πρεσβυτέρους τοῦ Μουράδ, ἀποθανόντας ἐν Ἀμασειᾷ, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς αὐτῶν, Ἰουσούφ δὲ καὶ Μεχμέδ, νεωτέρους, ἀποθανόντας ὑπὸ πανώλης, βασιλεύοντος ἤδη τοῦ Μουράδ· οἱ δὲ ὀνομάζουσι, τοὺς μὲν δύο πρῶτους Ἀλλάχ - ἔδ - διν καὶ Ἀχμέδ, τοὺς δὲ τελευταίους 'Ορχάν καὶ Χασάν· ἄλλοι δὲ, τέλος, 'διν ἀναφέρουσιν, εἰμὴ μόνον τὸν Μουσταφᾶν, ἄλλον παρὰ τὸν Δουσιμέ. Ὁ δὲ θρῠλλοῦμενος ὡς ἀδελφὸς Μεχμέδ τοῦ Β' καὶ υἱὸς Σουλτάν - Μουράδ τοῦ Β', Κέλ-λιστας 'Οθωμάνος, ἦτον τυχοδιώκτης, ὅς τις, βαπτισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πάππα Καλλίστου τοῦ Γ' (ὄθην καὶ ὀνομάσθη), εὗρε φιλοφρονησάτην ὑποδοχὴν παρὰ τῇ Αὐτοκράτορι Φριδρίκῳ τῷ Γ', τὸν ὅποιον συνώδευσεν εἰς ὅλας 'του τὰς ἀποδημίας, καὶ παρὰ τοῦ ὁποῦο Ἰαβεδωρεῖν τὰ εἰσοδήματα τοῦ Βροῦη ἐπὶ τοῦ Λεῖθα· ἀπέθανε δὲ ἐν ᾧ ἔμελλε 'να νυμφευθῇ εὐγενῆ τινα ἐκ τῆς οἰκωγενείας Χόχενφελδ. Ἄλλος τοιοῦτος τυχοδιώκτης, συγγεόμενος πρὸς αὐτὸν, εἶνε ὁ Padre Ottonianos, ὑποτιθέμενος ἀδελφὸς Μεχμέδ τοῦ Δ', δν, συλληφθέντα ὑπὸ τῶν Οὐνετιῶν ἐπὶ Τουρκικοῦ τινος πλοίου (ἡ ἄλωσις τοῦ ὁποῦοι εἶδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν κατὰ τῆς Κρήτης ἐκστρατείαν) μετ' ἄλλων Τούρκων Χατζήδων, καὶ νομισθέντα υἱὸν τοῦ Σουλτάν - Ἡδραῖμ, βλέπομεν μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἀναφανέντα πάλιν ἐν τῇ τῆς Κρήτης πολιορκίᾳ, ὅπου ἐστάλη ἐπὶ τῶν Παπτικῶν τριήρεων, τῶν πεμφθεισῶν ὑπὸ τοῦ Πάππα Κλήμεντος τοῦ Θ' πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων, ὅπου ὅμως ἡ ἀσήμαντος παρουσία 'του πρὸς οὐδὲν ἐχρησίμευσεν, λεησμονηθέντος ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς συμφορῆς. (1) Ὅθεν καὶ εἰς αὐτὸν ἐνηρμόσθη ὑπὸ τῶν ἀστρολόγων τὸ ρητὸν τοῦ Κουράν : » Ὁ θεὸς ἡλόγησε τὸν ἀριθμὸν ἐπτά (παρωδήθην ἴσως ἀπὸ τοῦ Γραφικοῦ : » Καὶ ἡλόγησεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην «), διότι οὐ μόνον ὑπῆρξεν ὁ ἑβδομος κατὰ τὴν χρονολογικὴν τάξιν Σουλτάνος τῆς δυναστείας 'του, ἀλλ' ἐγεννήθη καὶ τῇ ἑβδόμῃ (τῇ κατ' ἡμᾶς πέμπτῃ) ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος, καὶ ἀνεδέχθη, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς 'του, τῷ 1443, τὴν βασιλείαν εἰς ἡλικίαν 21 (τρὶς ἐπτά) ἐτῶν. Περιττὸν δὲ ἔτι μία τῶν αἰτιῶν τῆς τοῦ μονάρχου τούτου μεγαλοπραγμοσύνης καὶ τόλμης ἦν καὶ ἡ περὶ αὐτοῦ πρόρρησις αὐτῇ τῶν Μουννιτζήμ.

αὐτὴ μᾶλλον ἢ ἡ προειρημένη τοῦ Τζέμ θυγάτηρ, εἶχε νυμφευθῇ τὸν Σινάν-πασσᾶν (1).

ΒΑΓΕΖΗΔ (Χάν), ὁ Β', ἐγεννήθη τῷ 1447, παρητήθη τοῦ θρόνου, βιασθεὶς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ 'του, τῇ 25 'Απριλίου τοῦ 1512, καὶ ἀπέθανε τῇ 26 Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀπερχόμενος εἰς Διδυμότοιχον, εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν, αὐτοκρατορήσας ἔτη 31. Ἔσχε δὲ ὀκτὼ υἱοὺς, ὧν οἱ πέντε εἶχον προαποθάνη τοῦ πατρὸς αὐτῶν: Α', Σααχχινσσάχ, μπέην τῆς Καραμανίας, ἀποθανόντα πρὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ δύο παισὶ, Μεχμέδ-τσελεμπῇ καὶ 'Αλλάχ-ἐδ-δὲν τσελεμπῇ, ἀπαγχονισθέντας ἀμφοτέρους ὕστερον ὑπὸ τοῦ Σελήμ· Β', 'Αλέμ-σσάχ, ἀποθανόντα πρὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ υἱῷ 'Ορχάν-ἢ 'Οσμάν-τσελεμπῇ· Γ', 'Αχμέδ, διοικητὴν τῆς 'Αμασείας, φονευθέντα ὑπὸ τοῦ Σελήμ ἐπὶ δύο υἱοῖς, Μουράδ-τσελεμπῇ, φυγόντι εἰς Περσίαν καὶ λαβόντι θυγατέρα τοῦ ἐκεῖ βασιλεύοντος, καὶ 'Αλλάχ-ἐδ-δὲν-τσελεμπῇ, καταφυγόντι πρὸς τὸν Σουλτάνον τῆς Αἰγύπτου, παρ' οὗς ἀναφέρονται καὶ ἄλλοι δύο, Σουλεϊμάν καὶ 'Οσμάν· Δ', Μεχμέδ ἢ Μαχμούδ, διοικητὴν τῆς Μαγνησίας, φαρμακωθέντα, ὡς λέγεται, ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἐπὶ παισὶ, Μουσα, 'Ορχάν καὶ Ἐμίν, οὗς ὕστερον ἐφόνευσεν ὁ Σελήμ ἐν Προύσῃ· Ε', Κορχοῦδ, διοικητὴν τῆς Κασταμονῆς καὶ μετὰ ταῦτα τῆς Μαγνησίας, φονευθέντα ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ. Οὗτος, διαμένων ἐν ΚΠ παρὰ τῷ πάπῳ αὐτοῦ Μεχμέδ, εἶχε διορισθῇ ἀντιβασιλεὺς ἄχρι τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ πατρὸς 'του ἀπὸ τῆς 'Αμασείας· ΣΤ', Ἀμπδ-οὐλ-λάχ· Ζ', Μαχμούδ, ἐὰν οὗτος 'δὲν ᾦν ὁ αὐτὸς τῷ Μεχμέδ, καὶ· Η', Σελήμ, τὸν διάδοχον αὐτοῦ, διοικητὴν Ἰραπεζοῦντος. Ἐκ δὲ τῶν ἐπτά θυγατέρων αὐτοῦ, τέσσαρες μόνον ἀναφέρονται ὡς ὑπανδρευθεῖσαι· ὧν μία, ἡ Φερουχσάχ, ὑπανδρεύθη τὸν Κιατὺμπ-Μπαλῦ-Μεχμέδ-πασσᾶν, κτίτορα τοῦ παρὰ τὸ Λαλελί τζαμίου Κχιζιλ-τάσσ· μία τὸν υἱὸν τοῦ Μ. Βεζίρη Δαοῦδ-πασσᾶ· μία τὸν Νασούχ-μπην, διοικητὴν τοῦ Σκουταρίου, καὶ τετάρτη ἄλλη τὸν Χάνην τῆς Κριμαίας. Ἐπωνομάσθη δὲ Βελῆς καὶ Σοφῆς, διότι ἦτον φύσει ἐπιβρέπης πρὸς τὸν θεωρητικὸν καὶ ἀσκητικὸν μᾶλλον βίον καὶ τὸν ἐπικρατοῦντα τότε παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις μυστικισμόν· ὅθεν καὶ ἐπ' αὐτοῦ συνεστήθησαν τὰ πλεῖστα τῶν Δερβισσῶν τάγματα καὶ ὠκοδομήθησαν οἱ πλείότεροι τεκκέδες.

ΣΕΛΗΜ (Χάν), ὁ Α', ὁ ἐπικληθεὶς διὰ τὴν ὠμότητα αὐτοῦ **Για-**

(1) Κατὰ τοὺς τῶν 'Οθωμανῶν Ἱστορικοὺς, ὁ Σουλτάν-Μεχμέδ ἦτον τόσῳ γρυπὸς, ὥστε τὸ ἀπροφάνειον αὐτοῦ ἤγγιζε σχεδὸν τὸ ἄνω χεῖλός 'του, ὅθεν οἱ ποιηταὶ παρωμοίαζον αὐτὸν φιντακῷ, ἔχοντι τὴν ῥάμφος αὐτοῦ ἐπὶ κεφαλῇ, ἴδε τὴν εἰκόνα τοῦ μονάρχου τούτου ἐν σελ. 388 τοῦ Α' Μέρους, καὶ τὰ Προλεγόμενα.

680ζ (1), ἐγεννήθη τῷ 1467, καὶ διεδέχθη τὸν πατέρα 'του εἰς ἡλικίαν 47 ἐτῶν· ἀπέθανε δὲ τῇ 22 Σεπτεμβρίου τοῦ 1520, εἰς ἡλικίαν 54 ἐτῶν, αὐτοκρατορήσας ἔτη ὀκτώ, μῆνας ὀκτώ καὶ ἡμέρας ὀκτώ. Ἔσχε δὲ πολλὰς θυγατέρας, ἓνα δὲ μόνον υἱόν, τὸν διάδοχον αὐτοῦ Σουλεϊμάν. Μία τῶν θυγατέρων αὐτοῦ, ἡ Σαχ-χομπάν (βασιλὶς τοῦ κάλλους), ὑπανδρεύθη τὸν βεζίρην Λουτφῆ-πασσάν, ἀποθανόντα τῷ 1543 ἐν Διδυμοτείχῳ, καὶ ἀπέθανε τῷ 1572, ταφείσα ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς κτισθέντι τζαμίῳ ἐν Σκουταρίῳ. Ἄλλη θυγάτηρ αὐτοῦ, ἡ Φατμά, ἐνυμφεύθη τὸν Καρά-Ἀχμέδ-πασσάν, κτίτορα τοῦ παρὰ τὸ Τόπ-καποῦ παρωνύμου αὐτοῦ τζαμίου. Τρίτη δ' αὐτοῦ θυγάτηρ, ἡ Σαχ-σουλτάν, ὑπανδρεύθη τὸν Σιλιχδάρην τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου, Σάλ-Μαχμούδ-πασσάν, καὶ τετάρτη ἄλλη, ἡ Τζεβχέρη-Μουλούκ, τὸν Σκενδέρ-πασσάν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ πλείεσαι αὐτῶν ὑπανδρεύθησαν δις καὶ τρις, ἄδηλον ἐάν αἱ ὑπανδρευθεῖσαι, ἡ μὲν τὸν Φερχάδ-πασσάν, Δαλμάτην τὸ γένος, φονευθέντα διὰ τὰς ἀρπαγὰς 'του ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμάν τῇ 1 Νοεμβρίου τοῦ 1524, ἡ δὲ τὸν Μουσταφά-πασσάν, Σχλαβοῦνον τὴν καταγωγὴν, συγγεόμενον πρὸς ἄλλον, σύγχρονον καὶ ὁμώνυμον αὐτῷ, τὸν Γιαϊλάχ-Μουσταφάν Καπετάν-πασσάν, ἀφ' οὗ ἐφονεύθη ὁ πρῶτος αὐτῆς σύζυγος, Μποσταντζή-μπασης τοῦ πατρός 'της, εἰσὶν ἄλλαι παρὰ ταύτας.

ΣΟΥΛΕΪΜΑΝ ὁ Α', ὁ ἐπικληθεὶς, παρὰ μὲν τοῖς Τούρκοις, Κανουν-νῆ (Νομοθέτης, διὰ τὸν περίφημον Νομοκάνονά 'του, Κανούν-ναμέ, ὃς τις διέπει μέχρι σήμερον τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν), παρὰ δὲ τοῖς Εὐρωπαίοις Μέγας ἢ Μεγαλοπρεπής, ἐγεννήθη τῷ 1494 (900 τοῦ Χιτζρέ), καὶ ἀπέθανε τὴν νύκτα τῆς 5 πρὸς τὴν 6 Σεπτεμβρίου τοῦ 1566, πολιορκῶν τὸ ἐν Τρανσυλβανίᾳ φρούριον Σιγέθ, εἰς ἡλικίαν 72 ἐτῶν, ἐξ ὧν ἐβασίλευσεν ὑπερενδόξως 46. Ἔσχε δὲ ἑπτὰ ἡ, κατ' ἄλλους,

(1) Ἐφόνευσεν, εὐθὺς αὐτοκρατορήσας, δώδεκα ἀδελφοὺς καὶ ἀνεψιούς 'του· ἐπὶ δὲ τῆς ὀλιγοχρονίου αὐτοκρατορίας 'του δέκα ἢ ἑνδεκα Βεζίρας, ὥστε ἡ κατάρτα: » εἶθε 'να γένῃς Βεζίρης τοῦ Σουλτάν-Σελήμ », κατήντησε παρὰ τοῖς Τούρκοις παροιμιώδης· ποιητὴς δὲ τις ἐκαιξεν ἐπὶ τούτου τὸ ἐξῆς δίστιχον:

» Ραχύμπουν ὠλμεσνὲ τσαρὶ γιόκδουρ,

» Βεζίρ ὀλὰ μέγερ Σουλτάν Σελημέ ».

(τοῦ ἀνυζήλου σου ἐλπίς 'να λυτρωθῇς 'δὲν μένει, » Βεζίρης τοῦ Σουλτάν-Σελήμ ἐντὸς μόνον ἓν γένν). Διηγούνται δὲ ὅτι εἰς ἐξ αὐτῶν, ὁ Πιρί-πασσάς, ἀνὴρ καὶ εἰλικρινὴς καὶ εὐτολμος, ἐτόλμησέ ποτε 'να 'τῷ εἶπῃ, τὰ μὲν παίζων, τὰ δὲ σπουδάζων » Βασιλεῦ μου, ἤξεύρω ὅτι, θάπτον ἢ βράδιον, ἐπὶ ὁποιοδήποτε προφάτει θά μὲ φονεύσῃς· 'δὲν ἦτον λοιπὸν δόξα νὰ τὸν 'να μοὶ δώσῃς προτοῦ ὀλίγων ὥρων καιρὸν, ὅπως, διευθετήσας τὰ κατ' ἐμὲ ἐν τῷ » Κόσμῳ τούτῳ, ἐτοιμασθῶ διὰ τὸν ἄλλον »; Ὁ Σουλτάνος 'δὲν ἠδυνήθη 'να μὴ γελάσῃ, καὶ ἀπεκρίθη » Εἰν' ἄλθις ὅτι σκέπτομαι περὶ τούτου πρὸ πολλοῦ, ἀλλὰ 'δὲν εὕρισκω τινὰ ἱκανὸν νῦν ὥς σὲ διὰ τὴν θέσιν τοῦ Βεζίρη· καθότι ἄλλως 'δὲν ἦτον δύσκολον 'να εἰσακούσω τὴν » ἐξέτασίν σου ».

δικτῶ υἱοῦς, καὶ τρεῖς θυγατέρας. Ἐκ τῶν υἱῶν δὲ αὐτοῦ, ὁ μὲν Ἀμπδ-
-οὐλ-λαχ ἀπέθανε, φαίνεται, νήπιος· ὁ δὲ Μαχμούδ, ὑπ' εὐλογίας, εἰς
ἡλικίαν ἑννέα ἐτῶν, τῇ 29 Ὀκτωβρίου τοῦ 1521· ὁ δὲ Μουράδ, τῷ αὐτῷ
ἔτει, εἰς ἡλικίαν δύο ἐτῶν· ὁ δὲ Μεχμέδ, ὁ κατ' ἐξοχὴν αὐτῷ πεφιλῆ-
μένος, ἐγεννήθη μὲν τῇ 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 1525, ἀπέθανε δὲ τῇ 6
Νοεμβρίου τοῦ 1543, ἐπὶ μιᾷ θυγατρὶ, τῇ Χουμαή, ἣν νυμφευθεὶς ὁ
ἀρρησιθρησκος Οὐγγρος Φερχάδ-πασσᾶς, ὁ καλλιγραφώτατος τῶν Βε-
ζίρων, ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς πέντε υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας. Εἰς τῶν υἱῶν
τούτων (1), ὁ Μεχμέδ-μπεης, ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Μουσταφᾶ-
-πασσᾶ, τοῦ δοξασθέντος ἐν τῇ τοῦ Τσιλδέρ μάχῃ καὶ κυριεύσαντος τὴν
Γεωργίαν· ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐφονεύθη μεθ' ἐνὸς αὐτοῦ τέκνου, ἔτι θηλάζον-
τος, τοῦ Μουράδ-μπεη, ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ ἐν Πόντῳ τῇ 21 Σεπτεμβρίου
ἢ τῇ 6 Ὀκτωβρίου τοῦ 1553, κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ διὰ
τῶν βραδουργιῶν τῆς περιφήμου Χουρρέμ-σουλτάνης, τῆς παρὰ τοῖς
Εὐρωπαίοις Ῥωξελάνης (2), καὶ τοῦ γαμβροῦ τῆς Ῥουστὲμ-πασσᾶ, καὶ
ἐτάφη ἐν Προύσῃ παρὰ τὸν τάφον τοῦ Μουράδ Β'. Τούτου θυγατέρα,
ἀποθανοῦσαν τῇ 2 Ὀκτωβρίου τοῦ 1577, εἶχε νυμφευθῇ ὁ Μαχμούδ-
-πασσᾶς, καὶ πρὸ αὐτοῦ ἢ μετ' αὐτόν, τῷ 1562, ὁ γενιτσάρ-ἀγᾶς Ἀμπδ-
-οὐλ-κερήμ· ὁ δὲ Βαγεζήδ ἐφονεύθη, αὐτὸς μὲν μετὰ τεσσάρων αὐτοῦ
υἱῶν, Ὁμέρ, Μουράδ, Σελήμ καὶ Μεχμέδ, τῇ 25 Σεπτεμβρίου τοῦ 1561,
ἐν Τεμπρίζ τῆς Περσίας, ὅπου εἶχε καταφύγη, φεύγων τὴν ὀργὴν τοῦ
πατρὸς αὐτοῦ καὶ τὰς διαβολὰς τῆς αὐτῆς Σουλτάνης Χουρρέμ, καὶ ἐτά-
φη μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς Σιβάζ, ὅπου εἶχον μεταχομισθῇ τὰ λείψανά
τῶν· ὁ δὲ πέμπτος καὶ νεώτατος αὐτοῦ υἱός, ἔτι τριετής, ἐν Προύσῃ,
ὅπου ἐφυλάττετο ὡς ὁμηρος, πρὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν του· ὁ δὲ
Τζιχανγκίρ ἀπέθανε τῷ αὐτῷ ἔτει ὑπὸ λύπης διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτοῦ Μουσταφᾶ (3)· ὁ δὲ Σελήμ, ὁ μόνος υἱός τοῦ Σουλεϊμάν ἐκ τῆς

(1) Περὶ τῶν Σουλτανζαδίδων τούτων ἴδε τὰς προσηλωτέρας δύο ὑποσημειώσεις. (2) Ἡ δια-
κόπτος αὕτη Βασίλισ, τῆς ὁποίας τὸ Τουρκικὸν ὄνομα Χουρρέμ ἀναλογεῖ πρὸς τὸ Ἑλλη-
νικὸν Φαῖδρα, ἦτον Ῥωσσίς τὴν πατρίδα, θυγάτηρ πτωχοῦ τινος Ιερῆος, ἐκ πολυχνίου τινὸς
τῆς Μικρᾶς Ῥωσσίας, τῆς νῦν Γαλικίας, ἐπὶ τοῦ Δάπα· εἰ καὶ τὴν πατρίδα αὐτῆς ἠμφισβί-
τησαν καὶ πολλὰ ἄλλα πόλεις καὶ ἔθνη, καὶ μάλιστα ἡ Γαλλία. Ἐβασίλευσε δὲ ἐπὶ τοῦ πνεύ-
ματος τοῦ Μ. Σουλεϊμάνου, ὥς οὐδεμία οὐδέποτε γυνὴ ἄλλη, ὅχι τόσον διὰ τῶν σώματι-
'της θελητήρων, ὅσον διὰ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ νοῦς καὶ τοῦ ἰσχυροῦ χαρακτήρος τῆς. Ἀλλ' ἡ
Ἱστορία ὁρᾷται 'να τὴν κρίνῃ αὐστηρῶς· διότι τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς ταύτην καταχρήσατο πρὸς
βλάβην οὐ μόνον αὐτοῦ τοῦ συζύγου τῆς, ἀλλ' ὅλης τῆς Αὐτοκρατορίας· εἰς τὰς βραδουργίας
δὲ αὐτῆς ἀποδίδεται ὁ θάνατος οὐ μόνον τῶν δύο Βεζίρων Ἡβραήμ καὶ Ἀχμέδ, ἀλλὰ καὶ ὁ
τοῦ βασιλόπαυδος Μουσταφᾶ, τὸν ὁποιον, καθὼς πρεσβύτερον (ἐξ ἄλλης μητρὸς) τοῦ ἰδίου τῆς
υἱοῦ Σελήμ, προσεπέθηκε 'να ἐξάρῃ ἐκ τοῦ μίσου, 'ἵν' ἀσφαλίσῃ τὸν θρόνον· εἰς τὸν υἱόν τῆς.
Ἀπῆθανε δὲ τὴν Ἀπρίλιον τοῦ 1558 καὶ ἐτάφη παρὰ τὸν συζυγόν τῆς. (3) Ἴδε πλεῖον περὶ
τοῦ βασιλόπαυδος τούτου ἐν σελ. 82 τοῦ Β' Μέρους.

Ῥωξιλάνης, διεδέχθη τὸν πατέρα 'του. Ἐκ δὲ τῶν θυγατέρων 'του ἀναφέρεται μόνη ἡ περίφημος Μίχρι-μὰχ, συζευχθεῖσα τὸν Νοέμβριον τοῦ 1539 τὸν Μ. Βεζίρην Ρουστέμ-πασσᾶν, καὶ ἀποθανοῦσα τῇ 25 Ἰανουαρίου τοῦ 1578, ἧς ἡ θυγάτηρ Ἑσμὰ-χὰν (3) ὑπανδρεύθη τῷ 1582, τὸν Φεριδούν-πασσᾶν, ἀποθανόντα τῇ 10 Μαρτίου τοῦ ἐπομένου ἔτους (1). Ὁ Σουλτάνος οὗτος, γεννηθεὶς τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς δεκάτης ἐκατονταετηρίδος τοῦ Ἀχμέτ, καὶ ἀριθμούμενος δέκατος τὴν τάξιν τῆς διαδοχῆς Σουλτάνος, ἐδασίλευσεν ὑπὸ τοὺς αἰσιωτέρους αἰωνοὺς διὰ τοὺς Μουσουλμάνους, οἵτινες τιμῶσι τὸν ἀριθμὸν 10. Ὑψωσε δὲ τὴν δόξαν τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, καὶ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς θεωρεῖται ὡς Μάρτυς, καθὼς τελευτήσας ἐν ἐκστρατείᾳ· ἀλλ', ἐπηρεαζόμενος ὑπὸ τῆς γυναικωνίδος, ἐξέκλινε περὶ τὸ γῆρας 'του μέχρι παιδοκτονίας.

ΣΕΛΗΜ ὁ Β', ὁ ἐπικληθεὶς Μ ἐ σ τ (μέθυσος), ἐγεννήθη τῷ 1524, καί, διαδεχθεὶς τὸν πατέρα 'του εἰς ἡλικίαν 42 ἐτῶν, ἀπέθανε τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1574, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ δυτικῷ περιβόλῳ τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ἔσχε δὲ ἑπτὰ υἱοὺς, Μουράδ τὸν διάδοχον αὐτοῦ, Μεχμέδ, Σουλεϊμάν, Μουσταφᾶν, Τζιχανγκίρ, Ἀμπδ-οὐλ-λάχ καὶ Ὀσμάν, καὶ τρεῖς θυγατέρας: τὴν Ἑσμὰ-χὰν, γεννηθεῖσαν τῷ 1544, ὑπανδρευθεῖσαν δὲ, πρῶτον μὲν, τῷ 1562, τὸν περίφημον Βεζίρην Σοκολλή-Μεχμέδ-πασσᾶν (2), ἐξ οὗ ἔσχε μίαν θυγατέρα, συζευχθεῖσαν τὸν Τζαφέρ-πασσᾶν, καὶ δεύτερον, μετὰ θάνατον αὐτοῦ, τὸν Καλαϊλκχόφ-Ἀαλή-πασσᾶν, διοικητὴν τοῦ ἐν Οὐγγαρίᾳ Ὀφφεν, καὶ ἀποθανοῦσαν ἐν ὠδίσει τῇ 5 Αὐγούστου τοῦ 1585 (3); πεντήκοντα ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου 'της τὴν Τζεδχέρ, νυμφευθεῖσαν, ζῶντος ἐτι τοῦ πάππου 'της, τὸν ναύαρχον Πιαλή-πασσᾶν, θυγατέρα τῆς ὁποίας ἐνυμφεύθη ὁ Μεχμέδ-πασσᾶς, υἱὸς τοῦ πεντάκις ὑπατεύσαντος Βεζίρη Σινάν-πασσᾶ καὶ τρίτην τὴν Φατμά, ἣν ὑπάνδρευσεν ὁ ἀδελφός 'της, Μουράδ ὁ Γ', τῷ Σιαβούζ-πασσᾶ μετὰ προικὸς 200,000 φλωρίων, ὑπανδρευθεῖσαν, μετὰ θάνατον αὐτοῦ, τὸν βεζίρην Ααλά-Μεχμέδ-πασσᾶν, ἀπὸ τῆς ὁποίας παρωνυμεῖται ὁ παρὰ τὸ τζαμίον τοῦ συζύγου 'της μεδρεσές (3).

(1) Ταύτης θυγατέρα καὶ ἱγγόνην τῆς Μίχρι-μὰχ, καλουμένην καὶ ταύτην Μίχρι-μὰχ, ἐνυμφεύθη ὁ Βεζίρης Ἀχμέδ-πασσᾶς, ἐξ ἧς ἔσχε τρεῖς θυγατέρας, ὧν τὰς μὲν δύο ἐνυμφεύθη (ἀποθανούσης τῆς πρώτης τὴν διυτίραν) ὁ Γενουίτης ἀρνησθρησκὸς Κιγάλες, τὴν δὲ τρίτην ὁ πλουσιώτατος Χασάν-πασσᾶς. Δύο δὲ Σουλτανζαδέδες, ὁ Μουσταφᾶς καὶ Μεχμέδ, οἱ τινες ἐν τῇ παρὰ τὸ Σισιὴ φονικωτάτῃ διὰ τοῦς Τούρκους μάχῃ, συγκροτηθεῖση τῇ 20 Ἰουνίου τοῦ 1593 ἔτους, ἐπερ διὰ τοῦτο ἀποκαλεῖται παρὰ τοῖς Τούρκοις Ἱστορικοῖς μ ο ς γ κ ι ο ὦ ν (καταστροφικὸν), ἐπνίγησαν ἐν τῷ ποταμῷ Κούλπα τῆς Οὐγγαρίας, ἦσαν οὐχὶ υἱοί, ἀλλ' ἱγγοναί τῆς δευτέρας ταύτης Μίχρι-μὰχ ἐκ τῶν θυγατέρων 'της, ἴδε καὶ κατωτέρω ἐν τῇ 3 ὑποσημείωσι. (2) Ἴδε σελ. 6 τοῦ Β' Μέρους. (3) Τῆς Βασιλίδος ταύτης καὶ τοῦ Μεχμέδ-πασσᾶ ὁ υἱὸς, Ἡδραήμ-χὰν, καὶ τοῖς υἱὸς Σουλτάνης, ὅθεν ἐφονεύθη, λέγει ὁ Χάμπερ. Νω

ΜΟΥΡΑΔ ὁ Γ', γεννηθεὶς τῷ 1546 ἐκ τῆς Χασεκί-Σουλτάνης Νούρ-μπανου (γυναικὸς φωτὸς), ἀποθανούσης τῇ 29 Νοεμβρίου τοῦ 1585, ἢ τῇ 5 Δεκεμβρίου τοῦ 1584, διεδέχθη τὸν πατέρα 'του εἰς ἡλικίαν 28 ἐτῶν. Ἡ δὲ πρώτη αὐτοῦ πράξις, ἅμα ἐκ Μαγνησίας ἐφθασε νύκτωρ τῇ 21 Δεκεμβρίου τοῦ 1574 εἰς ΚΠ, ἦτο 'να διατάξῃ 'να φονευθῶσιν οἱ πέντε 'του ἀδελφοί, ταφέντες ἐν τῷ δυτικῷ περιβόλῳ τῆς Ἀγίας Σοφίας, εἰς τοὺς πόδας τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 16 Ἰανουαρίου τοῦ 1595, βασιλεύσας 20 ἔτη, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ παρὰ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν μαυσωλείῳ τοῦ πατρὸς 'του. Ἐγέννησε δὲ ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν τέκνα, διότι ἦτον θηλυμανέστατος, ὥστε εἶχε τεσσαράκοντα χασεκί (μητέρας ἀβρέων τέκνων) γυναῖκας. Ἀλλ' ὑπὲρ ἀπάσας ἠγάπησε μετὰ διαρκοὺς προσηλώσεως καὶ περιπαθείας τὴν πρώτην αὐτοῦ γυναῖκα Σαφιγέ (Καθαράν), ἥτις, καταγομένη ἐκ τῆς εὐγενοῦς τῶν ἐν Οὐνετιᾷ Βάφρων οἰκογενείας, συνελήφθη ὑπὸ πειρατῶν Τούρκων, μεταβαίνουσα ἐκ Βενετίας εἰς Κέρκυραν, ἥς διοικητὴς ἦτον ὁ πατήρ 'της, καὶ, χομισθεῖσα εἰς ΚΠ, προσελήφθη εἰς τὸ χαρέμιον τοῦ Μουράδ, πρὶν ἐτι αὐτοκρατορήσῃ. Ἰσχύσασα δ' ἐπ' αὐτοῦ τὰ μέγιστα, καὶ μάλιστα μετὰ θάνατον τῆς μητρὸς 'του Νούρ-μπανου, ἐπενήργησεν ἐπ' ἀγαθῷ καὶ εἰς τὰς τῆς πατρίδος αὐτῆς σχέσεις μετὰ τῶν Τούρκων, οὐ μόνον ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ 'της, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ δισεγγόνου 'της (διότι ἐπὶ τῆς δεκατετραετοῦς βασιλείας τοῦ ἐγγόνου 'της Σουλτάν-Ἀχμέδ, ἔμεινε περιορισμένη ἐν τῷ Ἑσκι-σαραγίῳ)· ἀπέθανε δὲ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1619. Ἐκ δὲ τῶν 102 τέκνων τοῦ Μουράδ, ἔζων, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, 20 υἱοὶ καὶ 27 θυγατέρες, ἐξ ὧν τοὺς 19 μὲν ἐφόνευσεν ὁ ἀδελφὸς αὐτῶν Μεχμέδ ὁ Γ' τῇ 9 (19) Ἰανουαρίου τοῦ 1595, εἰκοσιτέσσαρας ὥρας μετὰ τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ εἰς ΚΠ, ταφέντας πέριξ τοῦ πατρὸς αὐτῶν, 17 δὲ τῶν θυγατέρων ἀπέθανον ὑπὸ πανώλης. Μίαν αὐτοῦ θυγατέρα, τὴν Ἀἰσσέ (1), ἐνυμφεύθη τῇ 20 Μαΐου τοῦ 1586 ὁ τότε διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου καὶ μετὰ ταῦτα Μέγας Βεζίρης Ἡδραήμ-πασσᾶς, καὶ, τούτου ἀποθανόντος, ὁ βεζίρης Γεμισιστῆ-Χασάν-πασσᾶς ἄλλην δὲ, τὴν Φατμὰ, τῇ 4 Δεκεμβρίου τοῦ 1593, ὁ ἐξ Ἀγκῶνος ἀρνησίθρησκος Χαλήλ-πασσᾶς, ὁ χρηματίσας Καπετάν-πασσᾶς καὶ ἔπειτα καϊμεκάμης, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Μουράδ-πασσᾶς· τρίτην δὲ, τὴν Χουμαί, ὁ Βόσνος Μουσταφᾶ-πασσᾶς, ὁ κατὰ κτητὴς τῆς Κύπρου καὶ Γεωργίας, ἀποθανὼν τῇ 7 Αὐγούστου τοῦ 1580.

ΜΕΧΜΕΔ ὁ Γ', υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Σουλτάν-Μουράδ Γ' ἐκ τῆς

μὲν ὅμως ὅτι οἱ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ τούτου ἀναφειρόμενοι υἱοὶ ἢ ἐγγονοὶ Σουλτανίδων (Σουλταν-ζαδίδες), ἐξ ὧν μάλιστα δύο, λέγει ὅτι, καὶ ἐβιζέρευσαν, δὲν εἶν' αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν ἐσθίων αὐτῶν υἱοί. (1) Καὶ οὐχὶ Χουμαί, καθὼς λέγει ὁ Lewenkian, τοῦ ἐποίου σώζεται λεπτομερὲς τις περιγραφή τῶν γάμων τούτων.

Βάρφω, ἐγεννήθη τῷ 1566. Διορισθεὶς δὲ τῷ 1583 διοικητὴς Μαγνησίας, καὶ λαβὼν χαρέμι, ὡς ἔχων ἤδη, κατὰ τοὺς Τουρκικοὺς νόμους, νόμιμον (16 ἐτῶν) ἡλικίαν, ἐγέννησε τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1585 υἱόν, ἐγαμυσθέντα Σελήμ, ἀποθανόντα δὲ τῇ 20 Ἀπριλίου τοῦ 1597. Ἀπέθανε δὲ τῇ 12 (22) Δεκεμβρίου τοῦ 1603, ζήσας 37 ἔτη, ἐξ ὧν ἐβασίλευσε, παρὰ ἓνα μῆνα, τὰ ἑννέα, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ παρὰ τὸν πατέρα του. Ἀφῆκε δὲ δύο υἱούς, Ἀχμέδ τὸν Α' καὶ Μουσταφᾶν τὸν Δ'. τρίτος δὲ αὐτοῦ υἱός, ὁ Σελήμ, ἀπέθανεν, ὡς προεῖπομεν, ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς του· ὁ δὲ τέταρτος, Μαχμούδ, ἐφονεύθη τῇ 7 Ἰουνίου τοῦ 1603, κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, διότι, ζητήσας ἐπανειλημμένως ἵνα διορισθῇ κατὰ τῶν ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἀσίᾳ ἀποστατῶν, ἔδωκε καθ' ἑαυτοῦ ὑπονοίας· πέμπτος δὲ αὐτοῦ υἱός, ὁ Τζιχανγκίρ, ἀπέθανε νήπιος. Ἐκ δὲ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ ἐνυμφεύθησαν, βασιλεύοντος ἤδη τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν, ἡ μὲν Φατμὰ τὸν Χαλίλ-πασσᾶν, καὶ χηρεύσασα ἀπ' αὐτοῦ, τὸν βεζίρην Κουγιουτζή-Μουράδ-πασσᾶν· ἡ δὲ τὸν Τεριακῆ-Χασᾶν-πασσᾶν, καὶ μετ' αὐτόν, τὸν Μουσταφᾶ-πασσᾶν· τὴν δὲ πρεσβυτέραν αὐτῶν ἐνυμφεύθη τῇ 13 Ἰουνίου τοῦ 1612 ὁ Βεζίρης Νασούχ-πασσᾶς.

ΑΧΜΕΔ ὁ Α', ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Σουλτάν-Μεχμέδ Γ', γεννηθεὶς τῷ 1589 ἢ 1590, ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν. Περιτμηθεὶς δὲ τῇ 23 Ἰανουαρίου τοῦ 1604, δεκαεννέα ἡμέρας ἀπ' οὗ ἐζώσθη εἰς τὸ Ἐϊούμπ τὴν σπάθην, καὶ βασιλεύσας 14 ἄλλα ἔτη, ἀπέθανε τῇ 22 Νοεμβρίου τοῦ 1617. Ἔσχε δὲ ἑννέα υἱούς, ἐκ μὲν τῆς περιφθίμου Μάχ-πεϊκέρ (σεληνοπροσώπου), γνωστοτέρας ὑπὸ τὸ ὄνομα Κιοσέμ· (1); τὸν Μουράδ Δ', τὸν Σουλεϊμάν, τὸν Κασήμ καὶ τὸν Ἡβραήμ· ἐκ δὲ τῆς Μαχ-φιρούζ (σελήνης ἐρατεινῆς), τὸν Ὀσμάν Β'· ἐξ ἄλλων δὲ αὐτοῦ γυναικῶν τὸν Σελήμ, τὸν Χουσεῖν, τὸν Μεχμέδ καὶ τὸν Βαγεζήδ, τὸν ὁποῖον ἔχει ὑπόθεσιν τὸ ὁμώνυμον αὐτοῦ δρᾶμα τοῦ Ρακίνα (2). Ἐξ αὐτῶν ἐβασίλευσαν μὲν ὁ Μουράδ, ὁ Ὀσμάν καὶ ὁ Ἡβραήμ· ἐφονεύθησαν δὲ, ὑπὸ μὲν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν Ὀσμάν, τῇ 12 Ἰανουαρίου τοῦ 1621, ὁ Μεχμέδ· ὑπὸ δὲ τοῦ Μουράδ, ἐστρατευμένου κατὰ τῆς Περσίας, τὸν μὲν Αὐγούστον τοῦ 1634 ἢ 1635, ὁ Σουλεϊμάν καὶ ὁ Βαγεζήδ, τῇ δὲ 17 Φεβρουαρίου τοῦ 1638 ὁ Κασήμ, πρίγκηψ παρέχων πόλλας ἐλπίδας· ἀπέθανον δὲ, ὁ μὲν Σελήμ, ἅμα γεννηθεὶς, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1610, ὁ δὲ Χουσεῖν τῇ 14 Νοεμβρίου τοῦ 1613. Ἐκ δὲ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ τὴν

(1) Ἴδε τὰ περὶ αὐτῆς ἐν ἐκτάσει ἐν τῇ τοῦ Σκουταρίου περιγραφῇ. (2) Τοῦ ὁποῖου ὅμως ὅλαι αἱ περιπέτειαι, πλὴν τοῦ θανάτου τοῦ ἥρωος, εἰν' ἐπινοήματα τοῦ ποιητοῦ, τὰ δὲ τοῦ Σαραγίου ἔθιμα, καθὼς καὶ τὰ κύρια ὀνόματα, ὅλα πλαστὰ καὶ παραμυθευμένα.

μὲν πρεσβυτέραν, καλουμένην Ἀϊσσὴ ἢ Κιοσέμ, ἐνυμφεύθη, μόλις ἐπταετῇ, τῇ 13 Ἰανουαρίου τοῦ 1612, ὁ τότε ναύαρχος καὶ μετὰ ταῦτα μέγας Βεζίρης Ὀγκιούζ-Μεχμέδ-πασσάς, ὁ προσεπονομασθεὶς διὰ τοῦτο καὶ Δαμάτ, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ εὐνοούμενος τῆς μητρὸς τοῦ Σουλτάν-Μουράδ Χασάν-πασσάς, διαδεχθεὶς τὸν Ῥετζέμπ-πασσάν ὡς ναύαρχος, καὶ ἀποθανὼν αἰφνιδίως ἐν ὑποψίᾳ φαρμακώματος τὸν Αὐγουστον τοῦ 1631, καὶ τρίτος μετ' αὐτὸν ὁ Ἰζανμπουλαδζαδὲ-Καρά-Μουσταφά-πασσάς, φονευθεὶς τῇ 2 Ἰουλίου τοῦ 1636 ἐν Ἐρζερούμ· τὴν δὲ νεωτέραν, Φατιμά, ἐπταετῇ ὡσαύτως, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1611, ὁ Μ. Βεζίρης Νασούχ-πασσάς, καὶ μετὰ τοῦτον, ἀποθανόντα, ὁ Μ. Βεζίρης Χαφύζ-Ἀχμέδ-πασσάς, τῇ 13 Μαρτίου τοῦ 1626, καὶ, τούτου φονευθέντος, ὁ διοικητῆς τῆς Ὀζοῦ καὶ ἔπειτα τοῦ Διγιαρμπέκρ Μουρτεζά πασσάς, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Βεζίρης Ῥετζέμπ-πασσάς, φονευθεὶς τῇ 18 Μαΐου τοῦ 1632· καὶ μετὰ ταῦτα, περιορισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ ἑαυτοῦ ἐν Ἀνδριανουπόλει, ἐνυμφεύθη τῇ 3 Σεπτ. τοῦ 1667, ἥδη πεντηκοντούτιν, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἀνεψιοῦ ἑαυτοῦ Σουλτάν Μεχμέδ, ὁ Ἰουσούφ-πασσάς, διοικητῆς τῆς Σιλίστρας, ἀποθανοῦσαν μετὰ δύο ἔτη τρίτην δὲ ἄλλην τῇ 1612 ὁ Ταγκαλαζαδὲ-Μαχμούδ-πασσάς· καὶ τετάρτην ὁ Μπεϊράμ-πασσάς, Τουρνατζίμπασης πρῶτον τῶν Γενιτσάρων τοῦ Καίρου, καὶ ἔπειτα Γενιτσάρ-ἄγας· πέμπτην δὲ ἄλλην (ἐὰν δὲν ᾔνε μία ἐκ τῶν ἀνωτέρω), τὴν Ἰζεβχέρ, ὁ Μεχμέδ-πασσάς, διοικητῆς τῆς Αἰγύπτου, ὁ ἐπικληθεὶς Κούλ-κχιράν.

ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ ὁ Α', υἱὸς τοῦ Σουλτάν-Μεχμέδ Γ', γεννηθεὶς τῇ 1591, διεδέχθη, εἰς ἡλικίαν 26-27 ἐτῶν, τὸν ἀδελφόν ἑαυτοῦ, πρῶτον τοῦτο φορὰν μετὰ δεκατέσσαρας Σουλτάνους, διαδεχθέντας υἱὸς πατέρα· ὤθεν καὶ ὁ ἀνεψιὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Ὀσμάν, ἐν τῇ περὶ τῆς ἀναγορεύσεως αὐτοῦ Χάττι-σσερίφ, καθάπτεται τῆς καινοτομίας ταύτης. Ἐπειδὴ δὲ ἦτον ἡλίθιος, ἐπαύθη μετὰ τρεῖς μῆνας, καὶ τὸν διεδέχθη τῇ 26 Φεβρουαρίου τοῦ 1618 ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ·

ΟΣΜΑΝ ὁ Β', υἱὸς τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ Α', γεννηθεὶς τῇ 4 Νοεμβρίου τοῦ 1604. Ἐφονεύθη δὲ τῇ 10 (20) Μαΐου τοῦ 1622 ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων ἐπαναστάντων (1), εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν καὶ 6 μηνῶν, βασιλεύσας ἔτη 4 καὶ μῆνας 3 παρὰ τινὰς ἡμέρας. Ἔσχε δὲ ἐκ τῆς μόνης αὐτῷ νομίμως συζευχθείσης συζύγου (2), Ῥωσσίδος τὴν καταγωγὴν (ἦν αἰσχοιησάμενος, ἔτι νήπιον, ὁ Κχιζλάρ-ἄγας Σουλεϊμάν, παρεχώρησεν

(1) Ἴδε σελ. 315 καὶ 316 τοῦ Α' Μέρους. (2) Ὅπερ ὁμοίως δὲν συμβαδίζεται πρὸς τὰ παρὰ τοῦ Χάμμερ ἱστορούμενα περὶ ἄλλων δύο νομίμων αὐτοῦ γυναικῶν, ὧν ἡ μὲν ἦτο θυγάτηρ τοῦ Περίτ-πασσά, ἡ δὲ τοῦ Σέιχ-οὐλ-Ιελάμη, ἃς ἀμφοτέρας ἐνυμφεύθη νομίμως, κατὰ συγκατάθεσιν τῶν γονέων ἑαυτοῦ.

αὐτῷ ὑπὸ τοῦτον τὸν ὄρον, τρωθέντι ὑπὸ τοῦ κάλλους αὐτῆς), ἓνα μόνον υἱόν, γεννηθέντα τῇ 20 Ὀκτωβρίου τοῦ 1621, καὶ μετ' ὀλίγον ἀποθανόντα. Ἀνεβιδάσθη δὲ εἰς τὸν θρόνον πάλιν ὁ θεῖος αὐτοῦ -

ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον (καὶ τοῦτο πρωτοφανὲς καὶ μόνον ἄχρι τοῦδε παράδειγμα ἐν τοῖς Τουρκικοῖς Χρονικοῖς), καὶ βασιλεύσας ἀθλίως καὶ κατ' ὄνομα μόνον, διότι ἀντ' αὐτοῦ διεῖπε τὸ Κράτος ἡ μήτηρ 'του μετὰ τοῦ Μουφτῇ, τοῦ Βεζίρη καὶ τοῦ Κχιζλάρ-ἀγᾶ, ἐν ἔτος καὶ μῆνας τέσσαρας, κατεβιδάσθη τοῦ θρόνου τῇ 9 Σεπτεμβρίου τοῦ 1623, καί, κλεισθεὶς ἐν τῷ τοῦ Σαραγίου κλωδῷ, ἀπέθανε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1639, ἔχων παρὰ τοῖς Τούρκοις ὑπόληψιν θεοφορούμενον (ἀμπδάλ).

ΜΟΥΡΑΔ ὁ Δ', ὁ ἀνεψιὸς μὲν τοῦ Μουσταφᾶ, ἀδελφὸς δὲ, οὐχὶ ὁμομήτριος, τοῦ Ὄσμάν, γεννηθεὶς τῇ 27 Ἰουλίου τοῦ 1612, διεδέχθη τὸν θεῖόν 'του ἑνδεκαετῆς, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρός 'του, τῆς περιφήμου Κιοσέμ-σουλτάνης. Τῇ δὲ 15 Σεπτεμβρίου περιετμήθη, διότι καὶ αὐτὸς, καθὼς καὶ ὁ πατήρ 'του Σουλτάν-Ἀχμέδ, ἀνέβησαν εἰς τὸν θρόνον ἀπερίτμητοι. Βασιλεύσας δὲ ἔτη 16 καὶ μῆνας 4, ἀπέθανε τῇ 8 Φεβρουαρίου τοῦ 1640, εἰς ἡλικίαν 36 ἐτῶν, ἀφείς φρικτὸν, διὰ τὴν ὠμότητα αὐτοῦ, ὄνομα εἰς τὴν Τουρκικὴν Ἱστορίαν (1). Ἔσχε δὲ τέσσαρας μὲν υἱούς, Ἀχμέδ, Σουλεϊμάν, Μεχμέδ καὶ Ἀλλάχ-ἐδ-δίν, ἀποθανόντας νηπίους· ἔξ δὲ θυγατέρας: τὴν Κχιᾶ, μνηστευθεῖσαν μὲν τῷ 1638 τὸν εὐνοούμενον τοῦ πατρός 'της Σιλιχδάρ-πασσᾶν, νυμφευθεῖσαν δὲ ὑπὸ τοῦ θεῖου 'της Σουλτάν-Ἡβραῆμ, φονευθέντος ἐκείνου, τῷ μὲν 1644 τὸν Ἱερνακτσῇ-Μελέκ-Ἀχμέδ-πασσᾶν, ἔτι τότε Σιλιχδάρην, φονευθέντα τῷ 1654, τῷ δὲ 1649 τὸν Χαϊδεραγαζαδὲ-Μεχμέδ-πασσᾶν· τὴν Ῥαχχιέ, νυμφευθεῖσαν τὸν Γκιουρτζῇ-Μεχμέδ-πασσᾶν· τὴν Αἴσσε, νυμφευθεῖσαν τὸν Βεζίρην Σουλεϊμάν-πασσᾶν, Ἀρμένιον τὴν καταγωγὴν· τὴν Φατμά-τὴν Χανζαδὲ, νυμφευθεῖσαν τῷ 1660 τὸν Νακάς-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, καί· τὴν Τζεδχέρ, ὑπανδρευθεῖσαν τὸν Ρετζέμπ-πασσᾶν, ἧς τὴν θυγατέρα, Σαφιγέ-Χάν, ἐνυμφεύθη ὁ Σιαβούζ-πασσᾶς, διοικητὴς τότε τοῦ Χαλέμπ.

ΗΒΡΑΗΜ, ὁ υἱὸς τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ Α', διεδέχθη τὸν ἀδελφόν 'του

(1) Παρεκτὸς τῶν ἀναριθμητῶν μισοφονιών, ὅσαι ἐξεταλέσθησαν κατὰ διαταγὴν 'του, καὶ τῶν ὁποίων τὰς ἐπισημοτέρας ἀναφέρει ἡ Ἱστορία, ἀρκούμεθα 'να σημειώσωμεν τὸν τύπον, δι' οὗ ἐπεκύρωσεν ἰδίᾳ χειρὶ τῇ 21 Σεπτεμβρίου 1637 (1047 τοῦ Χχιτζρέ) τὸ Χάττι-σεερίφ, διὰ τοῦ ὁποίου παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς Γραικοὺς τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνητάτα, καὶ ὁ ὁποῖος ἦεν συνήθης εἰς τὰ πλείω διατάγματά 'του. » Ἐμρι σεερίφ μωυτζερπίντζε ἀπουλ-ἐδέσιν: κχιλᾶφ ἐδέρσαν, μπασσινὶ κασέριμ, σοσιλὲ μπιλίσιν (» Κατὰ τὴν εὐγενῆ μου ὁρσισμόν 'να ἐνεργήσῃς τὸ ἐναντίον ἐάν πράξῃς, σοῦ κόπτω τὴν κεφαλὴν. Οὕτω γίνωσκες) ». Καὶ ἡ ἀπειλὴ αὕτη 'δὲν ἦτον παρ' αὐτῷ ἀπλῆς λόγος, ἀλλ' ἀπόφασις ἀμετάσπριτος, καθὼς ἡ τῆς Εἰμαρμένης.

εις ηλικίαν 25 ἐτῶν, ὡς γεννηθεὶς τῇ 4 Νοεμβρίου τοῦ 1615. Ἐξωσθεὶς δὲ τῇ 8 (18) Αὐγούστου τοῦ 1648, ἐφονεύθη πνιγείς μετὰ δέκα ἡμέρας, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μαυσωλείῳ τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ, τοῦ πρὸ τῶν θυρῶν τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ἔσχε δὲ ὀκτὼ μὲν υἱοὺς (1), Μεχμέδ Δ', τὸν διὰ δοχὸν αὐτοῦ, Σουλεϊμάν τὸν Γ', Ἀχμέδ τὸν Β', Σελήμ, Ὀσμάν, Τζιχανγκίρ καὶ Βαγεζήδ, τοὺς τέσσαρας τελευταίους τούτους ἀποθανόντας νηπίους· καὶ θυγατέρας, 4, τὴν Φατμᾶ, γεννηθεῖσαν τῷ 1642, μνηστευθεῖσαν δὲ, οὐπω τριετῇ, τὸν τότε μὲν Σιλιχδάρην, ἔπειτα δὲ βεζίρην καὶ ναύαρχον Ἰουσοῦφ-πασσᾶν, εὐνοούμενον τοῦ πατρὸς τῆς, καὶ μετὰ τοῦτον, φονευθέντα τῇ 20 Ἰανουαρίου τοῦ 1646, τὸν Φαζλή-πασσᾶν β', τὴν Τζεβχέρ, ὑπανδρευθεῖσαν τῷ 1646 τὸν Τζαφέρ ἢ Ρετζέμπ-πασσᾶν γ', τὴν Μπιμπή, συζευχθεῖσαν τῷ 1646 τὸν Χασάν-πασσᾶν, ἔπειτα δὲ τὸν βεζίρην Ἀχμέδ-πασσᾶν, τὸν ἐπικληθέντα Ἐζάρ-παρᾶ, διότι, φονευθεὶς ἐπὶ τῆς κατὰ τοῦ πενθεροῦ τοῦ ἐπαναστάσεως, κατεχρεουργήθη (2) δ', τὴν Ἀισσέ, μνηστευθεῖσαν μὲν τῷ 1654, μόλις ἐπταετῇ, τὸν Ἰπσιρ-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, νυμφευθεῖσαν δὲ, ἤδη δεκατετραετῇ, τὸν Χασεκ-Μεχμέδ-πασσᾶν, διοικητὴν τοῦ Χαλέμπ, καὶ, τούτου πνιγέντος τῷ 1661, κατὰ διαταγὴν τοῦ γέροντος Κιοπρουλή, διὰ κιβδηλοποιίαν, τὸν ναύαρχον Ἡβραήμ-πασσᾶν, καὶ, τούτου ἀποθανόντος, τὸν διοικητὴν τῆς Αἰγύπτου Τζανμπουλάδ-ζαδέν, καὶ· ἐ, τὴν Ἀαττικᾶ, ἥτις, νυμφευθεῖσα, παῖς ἔτι, πρῶτον μὲν τὸν Τζαφέρ-πασσᾶν, ἔπειτα δὲ τὸν Γιαβούζ-Κεναάν-πασσᾶν, καὶ μετ' αὐτὸν, τὸν Ἰουσοῦφ-πασσᾶν, καὶ, τέταρτον μετ' αὐτὸν, τὸν ναύαρχον Σινάν-πασσᾶν, τὸν νικηθέντα ὑπὸ τῶν Οὐνε-τῶν ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ, καὶ μετ' αὐτὸν, πέμπτον, τῷ 1658, τὸν τότε μὲν καϊμεκάμην τοῦ βεζίρη Μεχμέδ-Κιοπρουλή, ἔπειτα δὲ Μέγαν βεζίρην, Ἡβραήμ-πασσᾶν, ἔλαβε, πνιγέντος αὐτοῦ ἐν τῷ ποταμῷ Ράμπ κατὰ τὴν περίφημον μάχην τοῦ St. Gotthard, ἔκτον ἤδη καὶ τελευταῖον, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1666, τὸν Τζερβᾶχ-Κασήμ-πασσᾶν, ὅς τις, εἰσαχθεῖσαν ταύτην εἰς τὸ χαρέμιόν 'του, παρθένον ἔτι, δι' ἐλαττωματικὸν τοῦ σώματος σχηματισμὸν, κατῴρθωσε 'να τὴν ἰατρούσῃ διὰ χειρουργικῆς ἐγχειρίσεως, ἀποκοιμίσας αὐτὴν διὰ ναρκωτικοῦ.

ΜΕΧΜΕΔ ὁ Δ', υἱὸς τοῦ Σουλτάν-Ἡβραήμ, γεννηθεὶς τῇ 2 Ἰανουαρίου τοῦ 1642, διεδέχθη τὸν πατέρα 'του τῇ 29 Ἰουλίου (8 Αὐγούστου) τοῦ 1648, εἰς ἡλικίαν μόλις ἐπτὰ ἐτῶν, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρὸς 'του καὶ δώδεκα πασσάδων, ὧν προεξήρχεν ὁ Μ. Βεζίρης. Ἐξεθρονίσθη

(1) Πρὶν ἢ ὁ Σουλτάνος οὗτος τεκνοποιήσῃ, τὸ περὶ διαδοχῆς τοῦ Τουρκικοῦ θρόνου ζήτημα εἶχε καταντήσῃ προβληματικὸν, καὶ μάλιστα ὅτε, κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1641, ὁ Σουλτάνος οὗτος προσεδόχθη ὑπὸ ἀποκληξίας· ὅτι· εἶχε μείνῃ μόνος ἀπὸ τῆς γενεᾶς τοῦ Ὀσμάν.

(2) Ἰδεε σελ. 252 τοῦ Α' Μέρους.

δὲ δι' ἐπαναστάσεως τοῦ στρατοῦ τῇ 8 Νοεμβρίου τοῦ 1687, εἰς ἡλικίαν 39 μόλις ἐτῶν, καὶ ἀπέθανε τῇ 17 Δεκεμβρίου τοῦ 1692, ταφείς ἐν τῷ τζαμίῳ τῆς μητρὸς 'του (Γενί-βαλιδέ-τζαμί). Ἔσχε δὲ υἱοὺς μὲν τὸν Μουσταφᾶν Β', τὸν Ἀχμέδ Β', τὸν Βαγεζήδ καὶ τὸν Σουλεϊμάν· θυγατέρας δὲ, τὴν Οὐμμ-ὕ-κουλσούμ, νυμφευθεῖσαν τῷ μὲν 1673 τὸν Ὀσμάν-πασσᾶν, τῷ δὲ 1691 τὸν Τσερχέζ-Ὀσμάν-πασσᾶν, καλλιγράφον καὶ ἰδιαιτέρον γραμματέα τοῦ θεοῦ 'της, Σουλεϊμάν τοῦ Β' τὴν Χαττιτζέ, νυμφευθεῖσαν τῇ 24 Ἰουνίου (2 Ἰουλίου) τοῦ 1675, τὸν τότε μὲν Καϊμεκάμην τοῦ Ἀχμέδ-Κιοπρουλή-ζαδὲ, ἔπειτα δὲ μέγαν βεζίρην, Καρὰ-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, εὐνοούμενον τοῦ πατρὸς 'της, καὶ, τούτου φονευθέντος, τὸν βεζίρην Σιλιχδάρ-ῆ Δαμάτ-Χασάν-πασσᾶν τῷ 1691, ἀποθανοῦσαν δὲ τῇ 7 Ἰουλίου τοῦ 1745 ἢ 1751· τὴν Φατμά, ὑπανδρευθεῖσαν τῷ 1695 τὸν Τερνακτση-Μεχμέδ-πασσᾶν τὴν Τζεβχέρ, ἀποθανοῦσαν περὶ τὰ τέλη τοῦ 1694, κλπ.

ΣΟΥΛΕΙΜΑΝ ὁ Β', υἱὸς τοῦ Σουλτάν-Ἡδραήμ, γεννηθεὶς τῇ 15 Ἀπριλίου τοῦ 1642, διεδέχθη τὸν ἀδελφόν 'του εἰς ἡλικίαν 45 ἐτῶν· ἀπέθανε δὲ τῇ 13 (23) Ἰουνίου τοῦ 1691, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μαυσωλείῳ τοῦ Μεγάλου Σουλεϊμάνου.

ΑΧΜΕΔ ὁ Β', υἱὸς τοῦ Σουλτάν-Ἡδραήμ, γεννηθεὶς τῇ 12 (22) Μαρτίου τοῦ 1643, διεδέχθη τὸν ἀδελφόν 'του εἰς ἡλικίαν 48 ἐτῶν, ζωσθεὶς τὴν σπάθην ἐν τῷ ἐν Ἀδριανουπόλει Ἐσκι-τζαμίῳ. Ἀπέθανε δὲ τῇ 27 Ἰανουαρίου (6 Φεβρουαρίου) τοῦ 1695, ἀφήσας δύο υἱοὺς, Ἡδραήμ καὶ Σελήμ, γεννηθέντας διδύμους τῇ 6 Ὀκτωβρίου 1692, καὶ μίαν θυγατέρα, τὴν Ἀαττικᾶ, γεννηθεῖσαν τῇ 25 Ὀκτωβρίου τοῦ 1694.

ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ ὁ Β', υἱὸς τοῦ Μεχμέδ Δ', γεννηθεὶς τῇ 23 Μαΐου (2 Ἰουνίου) τοῦ 1664, διεδέχθη τὸν θεῖόν 'του εἰς ἡλικίαν 34 ἐτῶν. Ἐζώσθη δὲ τὴν σπάθην τῇ 10 (22) Αὐγούστου τοῦ 1703, καὶ ἀπέθανε τῇ 20 Νοεμβρίου ἢ τῇ 31 Δεκεμβρίου τοῦ 1705, καὶ ἐτάφη παρὰ τὸν πατέρα 'του ἐν τῷ Βαλιδέ-τζαμίῳ. Ἔσχε δὲ, υἱοὺς μὲν, τὸν Μαχμούδ Α', τὸν Ὀσμάν Γ', τὸν Μεχμέδ, τὸν Χασάν, τὸν Χουσεῖν, τὸν Μουράδ, τὸν Ἀχμέδ, καὶ Μεχμέδ ἢ Μουράδ τὸν ἑτερον, ἀποθανόντας νηπίους· θυγατέρας δὲ, τὴν Ἀϊσσέ, γεννηθεῖσαν τῷ 1695, μνηστευθεῖσαν δὲ τῇ 19 Ἀπριλίου τοῦ 1708 (;) τὸν Χασάν-πασσᾶν, καὶ, τούτου περιπασόντος μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου, τὸν τότε μὲν εὐνοούμενον Σιλιχδάρην, ἔπειτα δὲ Μέγαν Βεζίρην, Τσάρλουλου-Ἀαλή-πασσᾶν τὴν Φατμά, γεννηθεῖσαν τῷ 1703 (;), νυμφευθεῖσαν δὲ τῷ 1757, εἰς ἡλικίαν 54-55 ἡδὴ ἐτῶν, τὸν Ἰουσούφ-πασσᾶν, διοικητὴν τῆς Σιλιστρίας, ἀποθανοῦσαν δὲ μετὰ δύο ἔτη τὴν Ραχχιέ, ἀποθανοῦσαν τῇ 14 Δεκεμβρίου τοῦ 1703· τὴν Σαφιγέ, νυμφευθεῖσαν τὸν Ἀαλή-πασσᾶν, υἱὸν τοῦ βεζίρη Καρὰ-

-Μουσταφά-πασσά, καί, τούτου ἀποθανόντος, τὸν Μιρζά-Μεχμέδ-πασσάν, διοικητὴν τῆς Κρήτης, καί, τέλος, τὸν Μάιον τοῦ 1710, τὸν υἱὸν τοῦ Τσόρλουλου-Ἀαλή-πασσά· τὴν Ἑμινέ, μνηστευθεῖσαν τῇ 9 Ἀπριλίου τοῦ 1708, ἐτι ἐξαετῇ, τὸν τότε ναύαρχον Κιοκρουλή-Νουουμάν-πασσάν, καί ἔπειτα (:) τὸν βεζίρην Τσόρλουλου-Ἀαλή-πασσάν τὴν Ζεϊνέ, ἀποθανοῦσαν τῇ 18 Δεκεμβρίου τοῦ 1705· τὴν Οὐμμεδουλλάχ, νυμφευθεῖσαν τῇ 15 Σεπτεμβρίου τοῦ 1720 τὸν Σιρχέ-Ὅσμάν-πασσάν, καί ἀποθανοῦσαν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1727.

ΑΧΜΕΔ ὁ Γ', υἱὸς τοῦ Μεχμέδ Δ', γεννηθεὶς τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1673, διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του εἰς ἡλικίαν 29 ἐτῶν. Ἐξεθρονίσθη δὲ τῇ 1 Ὀκτωβρίου τοῦ 1730, κατὰ συνέπειαν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Τζεμπετζήδων καὶ Γενιτσάρων, ἧς ἐγένοντο θύματα ὁ περίφημος Σείχ-οὐλ-Ισλάμης Φελζ-οὐλλάχ-ἐφέντης καὶ οἱ δύο αὐτοῦ γυναικάδελφοι, υἱοὶ τοῦ Βανῆ-ἐφέντη (1), καὶ ἀπέθανεν ἐν τῷ κλωβίῳ τῇ 30 Ἰουνίου τοῦ 1736. Ἔσχε δὲ υἱοὺς μὲν δεκαοκτὼ: Μεχμέδ, Ἰσάν, Ἀαλήν, Σελήμ, Μουράδ, Μουράδ ἕτερον, Ἀμπδ-οὐλ-Μελέχ, Βαγεζήδ, Σελήμ ἕτερον, Μουσταφάν τὸν Γ', Σεϊφφεδδίν, Χασάν, Μεχμέδ ἕτερον, Σουλεϊμάν, Ἀμπδ-οὐλ-λάχ, Νουουμάν, Ἀμπδ-οὐλ-Χαμμήδ καὶ Σουλεϊμάν ἕτερον, ὧν οἱ πλείους ἀπέθανον ζῶντος ἐτι τοῦ πατρὸς αὐτῶν, εἰς ἐφονεύθη, καὶ δύο ἐδασίλευσαν θυγατέρας δὲ εἴκοσι: τὴν Φατμά, γεννηθεῖσαν τῇ 22 Ὀκτωβρίου τοῦ 1704, νυμφευθεῖσαν δὲ τῷ 1718 εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν τὸν περίφημον βεζίρην τοῦ πατρὸς τῆς Δαμάτ-Ἡβραήμ-πασσάν (2), καὶ ἀποθανοῦσαν τὸν Μάιον τοῦ 1733· τὴν Χαττιτζέ καὶ τὴν Ῥαχγιέ, ἀποθανούσας μετὰ ἐν ἔτος· τὴν Ἀϊσσέ, γεννηθεῖσαν τῇ 11 Ὀκτωβρίου τοῦ 1715, ὑπανδρευθεῖσαν δὲ τῷ 1757 τὸν Σιλιχδάρ-Μεχμέδ-πασσάν τὴν Σαλιχέ, γεννηθεῖσαν τῷ 1715, νυμφευθεῖσαν δὲ, πρῶτον μὲν τὸν Ἰαχγιᾶ-πασσάν, διοικητὴν τῆς Ὀζοῦ, καί, τούτου ἀποθανόντος, τὸν Μουσταφά-πασσάν, υἱὸν τοῦ Δελή-Χουσεῖν, καί, ἀποθανόντος αὐτοῦ, τὸν βεζίρην Ῥαχγύμπ-Μεχμέδ-πασσάν, τῇ 31 Μαρτίου τοῦ 1758, εἰς ἡλικίαν 43 ἤδη ἐτῶν, καί, τούτου ἀποθανόντος, τὸν ναύαρχον Μεχμέδ-πασσάν, καὶ ἀποθανοῦσαν τῷ 1711· θυγατέρα ταύτης καὶ τοῦ Μεχμέδ-πασσά, τὴν Φατμά-Χαννοῦμ, ἐνυμφεύθη τῷ 1747 ὁ Ἡβραήμ-μπεης, ἀδελφὸς τοῦ Ἰαχγιᾶ-πασσά· τὴν Ζεϊνέμπ (Ζηνοβίαν), ἀποθανοῦσαν μετὰ ἐν ἔτος· τὴν Οὐμμε-ῦ-Κουλοῦμ, γεννηθεῖσαν τῇ 26 Ἰανουαρίου (6 Φεβρουαρίου) τοῦ 1707, νυμφευθεῖσαν δὲ τῷ 1724 τὸν Ἀχμέδ-μπεην, υἱὸν τοῦ Τσερκέζ-Ὅσμάν-πασσά, καὶ ἀποθανοῦσαν τῷ 1732· Ζεϊνέμπ ἑτέραν, Ῥαμπιέ, Οὐμμέδ-οὐλ-λάχ, Ναϊλέ, Ναζιφέ, Ἐσμὰ, Σαμπιχέ, Ῥεμπιέ δευτέραν, ἀποθα-

(1) Ἴδε σελ. 230 τοῦ Β' Μέρους.

(2) Ἴδε σελ. 256 τοῦ Α' Μέρους.

νούσας νηπίας· Ζομπειδὲ, γεννηθεῖσαν τῇ 19 Μαρτίου τοῦ 1728, μνηστευθεῖσαν δὲ τῇ 2 Ἰανουαρίου τοῦ 1748 τὸν Σουλταῖράν-πασσᾶν, καί, ἀποθανόντος αὐτοῦ πρὸ τοῦ γάμου, νυμφευθεῖσαν τῇ 6 Ἰανουαρίου τοῦ 1749 τὸν Βεζίρην Νουουμάν-πασσᾶν, ἀποθανοῦσαν δὲ τῇ 14 Μαΐου τοῦ 1758· Οὕμ-ὕ-σελμά· Ζεινέμπ τρίτην, γεννηθεῖσαν τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1709, νυμφευθεῖσαν δὲ τὸν τότε μὲν ἱκιντζή-Ἐμίρ-ἀχὼρ, ὕστερον δὲ Μέγαν Βεζίρην Μουσταφᾶ-πασσᾶν, ἀνεψιὸν τοῦ Βεζίρη Δαμάτ-Ἡβραήμ-πασσᾶ, καί, μετ' αὐτὸν, τὸν τότε μὲν Σιλιχδάρην, ἔπειτα δὲ Μέγαν βεζίρην Μελέχ-Μεχμέδ-πασσᾶν, τὸν δεύτερον ὑπὸ τοῦτο τὸ ὄνομα, ἀποθανόντα τῇ 19 Φεβρουαρίου τοῦ 1802, καὶ ἀποθανοῦσαν τῷ 1774· Χαττιτζὲ δευτέραν, γεννηθεῖσαν τῇ 27 Σεπτεμβρίου τοῦ 1710, ὑπανδρευθεῖσαν δὲ τῷ 1724 (:) τὸν Ἀαλή-μπην, καί· Ἐμινέ, ἀποθανοῦσαν τῷ 1732.

ΜΑΧΜΟΥΔ ὁ Α', υἱὸς τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ Β', γεννηθεὶς τῇ 22 Ἰουλίου (2 Αὐγούστου) τοῦ 1696, διεδέχθη τὸν θεῖόν 'του εἰς ἡλικίαν 35 ἐτῶν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 2 (13) Δεκεμβρίου τοῦ 1754, βασιλεύσας 24 ἔτη, καὶ μηδὲν καταλιπὼν τέκνον.

ΟΣΜΑΝ ὁ Γ', υἱὸς τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ Β', γεννηθεὶς τῇ 17 (:) Μαρτίου τοῦ 1696 ἢ τοῦ 1703, διεδέχθη τὸν ἀδελφόν 'του εἰς ἡλικίαν 51 ἢ 61 ἐτῶν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 30 Ὀκτωβρίου τοῦ 1757, βασιλεύσας ἔτη τρία, παρὰ 43 ἡμέρας, καὶ μηδὲν ὡσαύτως καταλιπὼν τέκνον.

ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ ὁ Γ', υἱὸς τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ Γ', γεννηθεὶς τῇ 22 (:) Ἰανουαρίου τοῦ 1717, διεδέχθη τὸν θεῖόν 'του εἰς ἡλικίαν 40 ἐτῶν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 9 (20) Ἰανουαρίου τοῦ 1774, βασιλεύσας ἔτη 19. Ἐγένοντο δὲ αὐτοῦ, υἱοὶ μὲν, Σελήμ ὁ Γ', καὶ Μεχμέδ, ἀποθανὼν τῇ 10 Ἰανουαρίου τοῦ 1767· θυγατέρες δὲ, ἁ, ἡ Ἀμπεδουλλάχ, γεννηθεῖσα τῇ 10 Μαρτίου τοῦ 1759, μνηστευθεῖσα, ἔτι νηπία, τὸν τότε μὲν Σιλιχδάρην, ἔπειτα δὲ Μέγαν Βεζίρην Χαμζά-πασσᾶν, καὶ ἀποθανοῦσα τὸν Ἰούλιον τοῦ 1762· β' ἡ Σαχ-σουλτάν, γεννηθεῖσα τῇ 19 Ἀπριλίου τοῦ 1759 ἢ 1761, μνηστευθεῖσα δὲ τῷ 1763 (:) τὸν Βεζίρην Μπαχὺρ-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, καί, τούτου μετὰ δύο ἔτη φονευθέντος, ὑπανδρευθεῖσα τῇ 1 Ἰανουαρίου τοῦ 1768 τὸν Μουχσινζαδὲ-Μεχμέν-Ἐμίν-πασσᾶν, τότε Νισσαντζήν· γ', ἡ Μίχρι-μάχ, γεννηθεῖσα τῇ 6 Ὀκτωβρίου τοῦ 1762, καὶ ἀποθανοῦσα τῇ 21 Φεβρουαρίου τοῦ 1776· δ', ἡ Μπειχάμ, γεννηθεῖσα τῇ 14 Ἰανουαρίου τοῦ 1766· ε', ἡ Χαττιτζὲ, γεννηθεῖσα τῇ 24 Μαΐου τοῦ 1768.

ΑΜΠΑ-ΟΥΛ-ΧΑΜΜΙΑ, υἱὸς τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ Γ', γεννηθεὶς τῇ 20 Μαΐου τοῦ 1725, διεδέχθη τὸν ἀδελφόν 'του εἰς ἡλικίαν 47 ἐτῶν, ἐξ ὧν τὰ 43 διήλθεν ἐν τῷ Κλωδίῳ. Ἀπέθανε δὲ τῇ 26 Μαρτίου τοῦ 1789, βασιλεύσας 16 ἔτη. Ἔσχε δὲ υἱοὺς, τὸν Μεχμέδ, ἀποθανόντα ὑπ' εὖλο-

γίας, τὸν Μουσταφᾶν Δ', καὶ τὸν Μαχμοῦδ Β', καὶ θυγατέρας, τὴν Μπειχὰμ, τὴν Ἑσμὰ, τὴν Ἀμπεδουλλάχ καὶ ἄλλας (1).

ΣΕΛΗΜ ὁ Γ', υἱὸς τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ Γ', γεννηθεὶς τῇ 12 (24) Δεκεμβρίου τοῦ 1761, διεδέχθη τὸν θρόνον 'του εἰς ἡλικίαν 28 ἐτῶν. Ἐξεθρονίσθη δὲ τῇ 16 (28 Μαΐου) τοῦ 1807 ὑπὸ τῶν Γεντισάρων ἐπαναστάντων διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Νιζὰμ-τζεδιδ, καὶ ἐφονεύθη, κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐξαδέλφου καὶ διαδόχου 'του, τῇ 16 (28) Ἰουλίου τοῦ 1808, βασιλεύσας 18 ἔτη, μηδενὸς αὐτῷ γενομένου τέκνου.

ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ ὁ Δ', υἱὸς τοῦ Ἀμπδ-οὐλ-Χαμμῆδ, ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ-Μπαϊρακδάρου τῇ 16 (28) Ἰουλίου τοῦ 1808, βασιλεύσας 14 μῶλις μῆνας· τῇ δὲ 4 (16) Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐπαναστάντων τῶν Γεντισάρων καὶ τοῦ Μπαϊρακδάρου καταστραφέντος, ἐθυσιάσθη καὶ οὗτος διὰ τὴν τοῦ θρόνου ἀσφάλειαν, μηδὲν ὡσαύτως καταλιπὼν τέκνον, εἰ καὶ περὶ ὀψιγόνου τινὸς θυγατρὸς αὐτοῦ πιθανά τινα καὶ οὐκ ἄκομψα ἐλόγοποιήθησαν.

ΜΑΧΜΟΥΔ ὁ Β', υἱὸς τοῦ Ἀμπδ-οὐλ-Χαμμῆδ, γεννηθεὶς τῇ 8 (20) Ἰουλίου τοῦ 1785, διεδέχθη τὸν ἀδελφόν 'του εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν, καὶ ἀπέθανε τῇ 20 Ἰουνίου (2 Ἰουλίου) τοῦ 1839, βασιλεύσας 31 ἔτη. Κατέλιπε δὲ δύο μὲν υἱοὺς, τὸν διάδοχον αὐτοῦ Σουλτάν-Ἀμπδ-οὐλ-Μετζῆδ καὶ τὸν Ἀμπδ-οὐλ-Ἀζιζ-ἐφέντην, γεννηθέντα τῇ 28 Ἰανουαρίου (9 Φεβρουαρίου) 1830· τέσσαρας δὲ θυγατέρας, ὧν ἡ μόνη σήμερον ζῶσα Ἀδிலέ-Σουλτάν, γεννηθεῖσα τῇ 11 (23) Μαΐου τοῦ 1826, ὑπανδρεύθη τῇ 12 Ἰουνίου 1845 τὸν Μεχμέδ-Ἀλῆ-πασσᾶν.

ΑΜΠΑ-ΟΥΑ-METZHA, ὁ νῦν εὐτυχῶς αὐτοκράτορῶν, εἰκοστὸς ὀγδοὸς μὲν τῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς ΚΠ Σουλτάνων, τριακοστὸς δὲ πρῶτος τῶν ἀπὸ τοῦ Ὁσμάν, ἐγεννήθη τῇ 11 (23) Ἀπριλίου τοῦ 1823, διεδέχθη δὲ τὸν πατέρα 'του εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν. Ἐχει δὲ σήμερον ἑξ μὲν υἱοὺς, ἃ, τὸν Μεχμέδ-Μουράδ, γεννηθέντα τῇ 9 (21) Σεπτεμβρίου 1840· β', τὸν Ἀμπδ-οὐλ-Χαμμῆδ, γεννηθέντα τῇ 10 (22) Σεπτεμβρίου τοῦ 1842, γ', τὸν Μεχμέδ-Ῥεσσάδ, γεννηθέντα τῇ 21 Ὀκτωβρίου (3 Νοεμβρίου) τοῦ 1844· δ', τὸν Ἀχμέδ-Κεμάλ-ἐδ-διν, γεννηθέντα τῇ 20 Νοεμβρίου (2 Δεκεμβρίου) τοῦ 1847· ε', τὸν Μεχμέδ-Μπουχράν-οὐδ-διν, γεννηθέντα τῇ 11 (23) Μαΐου τοῦ 1849, καὶ· ς', τὸν Νούρ-ἐδ-διν, γεννηθέντα τῇ 2 (14) Ἀπριλίου

(1) Ἐπειδὴ ἡ τοῦ Χάμμερ Ἱστορία λήγει, κατὰ δυστυχίαν, ἔχρη τῆς εἰρήνης τοῦ Καϊναρτζίκ (1774), τῶν ἀπὸ τοῦ Σουλτάν-Ἀμπδ-οὐλ-Χαμμῆδ καὶ ἐξῆς Σουλτάνων τὴν γενεαλογίαν ἀρνούμεθα ἀπὸ διαφόρων ἑλλων πηγῶν, καὶ διὰ τοῦτο τὰς χρονολογίας τῶν πλείστων γεννήσεων, καθὼς καὶ τὰ τῶν γεννηθέντων ὀνόματα, μὴ δυνηθέντες 'να ἐξακριβώσωμεν, 'δὲν ἐγνώμεθα οὔτε περὶ τοῦ πλήρους οὔτε περὶ τοῦ ἀξιωματικοῦ τῶν περὶ αὐτῶν σημειώσεων ἡμῶν.

τοῦ 1851· ὀκτῶ δὲ θυγατέρας· α', τὴν Φατμὰ, γεννηθεῖσαν τῇ 19 Ὀκτωβρίου (1 Νοεμβρίου) τοῦ 1840, καὶ ὑπανδρευθεῖσαν, πρῶτον μὲν, τὸν Ἀλῆ-Γαλίμπ-πασσᾶν, τρίτον υἱὸν τοῦ Ρεσσίδ-πασσᾶ, δεύτερον δὲ, μετὰ θάνατον ἐκείνου, τὸν Νετζήμπ-πασσᾶν· β', τὴν Ρεφιγέ, γεννηθεῖσαν τῇ 25 Ἰανουαρίου (6 Φεβρουαρίου) τοῦ 1842, καὶ ὑπανδρευθεῖσαν τῇ 9 (21) Ἰουλίου τοῦ 1859 τὸν Ἐτέμ-πασσᾶν, υἱὸν τοῦ Μεχμέδ-Ἀλῆ-πασσᾶ· γ', τὴν Τζεμιλέ, γεννηθεῖσαν τῇ 6 (18) Αὐγούστου τοῦ 1843, καὶ ὑπανδρευθεῖσαν τῇ 22 Μαΐου (3 Ἰουνίου) 1858 τὸν Μαχμούδ-Τζελάλ-ἑδ-δίν-πασσᾶν, υἱὸν τοῦ Ἀχμέδ-Φετχῆ-πασσᾶ· δ', τὴν Μυνιρέ, γεννηθεῖσαν τῇ 28 Νοεμβρίου (9 Δεκεμβρίου) τοῦ 1844, καὶ ὑπανδρευθεῖσαν τῇ 29 Μαΐου (10 Ἰουνίου) τοῦ 1858 τὸν Ἰλχαμί-πασσᾶν, υἱὸν τοῦ πρώην ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου Ἀμπάζ-πασσᾶ· ε', τὴν Μπεχχιγέ, γεννηθεῖσαν τῇ 4 (16) Ἰουλίου τοῦ 1848· ς', τὴν Σενιχχέ, γεννηθεῖσαν τῇ 9 (24) Νοεμβρίου τοῦ 1851· ζ', τὴν Φεχχιμέ, γεννηθεῖσαν τῇ 14 (26) Ἰανουαρίου τοῦ 1855· καὶ η', τὴν Σσεχχιμέ, γεννηθεῖσαν τῇ 17 Φεβρουαρίου (1 Μαρτίου) τοῦ 1855.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'.

Χρονολογικός κατάλογος τῶν Βεζιρῶν τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας.

ΠΡΩΤΟΣ βεζίρης (1) ὑπῆρξεν ὁ **ΑΛΛΑΧ-ΕΛ-ΔΙΝ ΑΛΗ-ΠΑΣ-**
ΣΑΣ, ἀδελφὸς πρεσβύτερος τοῦ Σουλτάν-᾽Ορχάν καὶ υἱὸς τοῦ Σουλτάν-
᾽Οσμάν. Παραχωρήσας τὸν θρόνον εἰς τὸν νεώτερον αὐτοῦ ἀδελφόν,
ἀνέλαβεν αὐτὸς τῷ 1320 τὴν φροντίδα τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τοῦ
Κράτους. Συνέστησε δὲ πρῶτος οὗτος τὸ σῶμα τῶν Γενιτσάρων, καὶ ὠρ-
γάνισε μετὰ πολλῆς φρονήσεως τὸ διοικητικὸν καὶ οἰκονομικὸν μέρος τοῦ
νεοσυστάτου τότε ἀκόμῃ Τουρκικοῦ βασιλείου.

ΣΟΥΛΕΙΜΑΝ, ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Σουλτάν-᾽Ορχάν, διεδέχθη
τὸν θείον αὐτοῦ ἀποθανόντα, καὶ διεξήγαγε τὸ Κράτος, ὡς ἐπίτροπος
τοῦ πατρὸς ᾽του. Ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ τῷ 1359, ἐσχόλασεν ἡ ἀξία τοῦ
Βεζίρη ἐπὶ δεκαετίαν.

ΤΩ δὲ 1369 ὠνομάσθη Βεζίρης ὁ **ΤΖΕΝΔΕΡΕΛΗΣ ΚΑΡΑ-ΧΑΛΙΛ**, ὁ
ἄλλως Χαῖρ-οὐδ-δὶν-πασσᾶς, σύγγαμβρος τοῦ Ἐδέμπ-᾽Αλή, πενθεροῦ
τοῦ Σουλτάν-᾽Ορχάν, καὶ στρατοδίκης (Καδῆ-οὐλ-ἄσχερ) καθ' ὅλην
τὴν τριακονταετῇ βασιλείαν τοῦ ᾽Ορχάνου. Διοικήσας δὲ τὸ Κράτος ἐπὶ
δεκαοκτὼ ἔτη, ἀπέθανε τῷ 1386, σχεδὸν ἐννενηκοντούτης, ἀφ' οὗ, ὀλί-
γον πρὸ τοῦ θανάτου ᾽του ἐκυρίευσε τὴν Θεσσαλονίκην, ἀφείλετο διαδοχικὴν
τὴν ἀρχὴν τοῦ Βεζίρη εἰς τέσσαρας ἐκ τῶν ἀπογόνων ᾽του. Ὑπῆρξε δὲ εἰς
τῶν φρονιμωτέρων, δικαιοτέρων καὶ στρατηγικωτέρων Βεζιρῶν τοῦ ᾽Οθω-
μανικοῦ Κράτους.

ΑΛΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Τζενδερελῆ-Καρὰ-Χαλὶλ, ἀνδρείος καὶ
στρατηγικώτατος, ἀλλ' ἐκδοτος εἰς τὰς ἡδονάς, εἰς τὰς ὁποίας παρέσυρε
καὶ τὸν Σουλτάν-Βαγεζῆδ, τοῦ ὁποίου τὸν υἱὸν Σουλτάν-Σουλεϊμάν αὐ-
τὸς διέσωσεν ἐκ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ μάχης. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1411.

---

(1) Περὶ τῆς σημασίας τῆς λέξεως Βεζίρ καὶ τῶν καθηκόντων τῆς ἀξίας ταύτης ἴδε εἰς τὸ
Γ' Μέρος.

ΒΑΓΕΖΗΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς τὴν πατρίδα, διασώσας ἀπὸ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ καταστροφῆς τὸν Σουλτάν-Μεχμέδ, υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Σουλτάν-Βαγεζήδ, διωρίσθη, μοναρχήσαντος αὐτοῦ, Βεζίρης, ἢ μάλλον στρατηγὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Βεζίρη, ὡς πολεμικώτερος τοῦ Τζενδερελή Ἡδραήμ-πασσᾶ. Ἐφονεύθη δὲ τῷ 1421 ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ, ἀδελφοῦ Σουλτάν-Μουράδ τοῦ Β', ἐπαναστάντος. Συγχέεται δὲ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν πρὸς τὸν Σοφῆ-Βαγεζήδ, τὸν παιδαγωγὸν τοῦ Σουλτάν-Μεχμέδ, ἔτι δεκαπενταετοῦς.

ΗΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Τζενδερελή-Ἀαλή-πασσᾶ, τρίτος ἀπὸ τῆς οἰκογενείας ταύτης, ἐβεζίρευσε 20 ἔτη· διότι, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς βασιλείας τοῦ τε Μεχμέδ Α' καὶ Μουράδ τοῦ Β', οὗτος ἦτον κυρίως Μέγας (1) Βεζίρης. Ἀλλ' οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς ἀναφέρουσιν ὡς Μ. Βεζίρην ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ τὸν Βαγεζήδ-πασσᾶν, ὡς στρατηγούμενον καθ' ὅλας τὰς ἐκστρατείας. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1428 ἢ, κατ' ἄλλους, τῷ 1430 ὑπὸ πανώλους.

ΧΑΛΙΑ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Τζενδερελή-Ἀαλή-πασσᾶ, τέταρτος ἀπὸ τῆς οἰκογενείας ταύτης, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Μεχμέδ τοῦ Β', τῷ 1453, εἰκοσὶν ἡμέρας μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς ΚΠ, κατηγορηθεὶς ὡς σύντροφος τῶν Γραικῶν (Γκιοῦρ-ὀρταῦ), κυρίως δὲ, διότι συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ πατρὸς τοῦ Σουλτάνου, δις παραιτηθέντος. Ἐμείνει δὲ ἡ θέσις τοῦ Βεζίρη κενὴ ἐπὶ ὀκτὼ ἢ μάλλον δώδεκα ὀλοκλήρους μῆνας. Καὶ εἶνε ὁ πρῶτος φονευθεὶς Βεζίρης.

ΜΑΧΜΟΥΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ Μιχάλογλους, υἱὸς Γραικοῦ καὶ Σερβίδος, διωρίσθη τῷ 1454 καὶ ἐπαύθη τῷ 1457. Διορισθεὶς δὲ ναύαρχος, ἐκυρίευσε τῷ 1471 τὸ φρούριον τῆς Εὐρίπου.

(ΡΟΥΜ)-**ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ**, ἀρνησίθρησκος Γραικὸς, ἐπαύθη τῷ 1470 μετὰ δεκατριῶν ἐτῶν Βεζιρείαν, διότι ἐνίκηθη προσβαλὼν δυνάστην τινὰ τῶν ἐν τῇ Τραχείᾳ Κιλικίᾳ. Ἀφῆκε δὲ μνήμην σκληροῦ καὶ ἄρπαγος ἄρχοντος.

ΙΣΑΚ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἰλλυριὸς τὴν πατρίδα, ὑψωθείς ἀπὸ ἀπλοῦ δούλου εἰς διακικτὴν τῆς Βοσθνίας, ἐπαύθη τῷ 1572, διότι, εἰσβαλόντος τοῦ Οὐζοῦν-Χασάν ἐκ τῆς Περσαρμενίας εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, δὲν ἠδυνήθη ὡς τὸν ἀντισταθῆ. Ἀνεκλήθη δὲ ὁ -

ΜΑΧΜΟΥΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ Μιχάλογλους, τὸ δεύτερον, καὶ μετὰ δύο ἔτη ἐπαύθη καὶ ἐφονεύθη τῷ 1474, διότι, εὐθὺς φύσει καὶ φιλαλήθης,

---

(1) Πρὸς διαστολὴν τοῦ Πρώτου ἢ κυρίως Βεζίρη (διότι κατόπιν διωρίσθησαν τέσσαρες, καὶ ἀκολουθῶς πέντε, καὶ ἐπὶ τέλους ἑπτὰ) ἐσῆλθη παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις ἡ φράσις Μέγας Βεζίρης, οἷς ἐπόμεθα καὶ ἡμεῖς.

ἔλεγεν εὐπαρβησιάστως εἰς τὸν Σουλτάνον τὸ παρίστανένον. Πολλὰ κοινοφελῆ ἰδρύματα, ἐν τε Κωνσταντινουπόλει, Σόφια καὶ ἀλλαχοῦ διακινῶνται τὴν μνήμην τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἱκανοῦ τούτου ἀνδρός, περὶ οὗ ἴδε πλεῖον ἐν σελ. 537, 538 καὶ 566 τοῦ Α' Μέρους.

(ΚΕΔΥΚ (1)) - ΑΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς τὸ γένος, ἐκυρίευσε τῶν Καφῶν καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Κριμαίας. Περιπεσὼν δὲ τῷ 1477 εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάν - Μεχμέδ, ἐπαύθη πρὸς καιρὸν καὶ ἐφυλαχίσθη· ἀλλὰ, συγχωρηθεὶς μετ' ὀλίγον, ἐκυρίευσεν τὴν Ζάκυνθον καὶ τὸν Ὑδροντα (Ὅτραντο) τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐνίκησε τὸν Τζέμ, ἀδελφὸν τοῦ Σουλτάν - Βαγεζήδ, ἐπαναστάντα κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ 'του, ἐν Κιλικίᾳ. Ἀλλὰ τῇ 18 Νοεμβρίου τοῦ 1482 ἐπαύθη καὶ ἐφρονεύθη, κατὰ διαταγὴν τοῦ Βαγεζήδ, ἐγκοιτώντος αὐτῷ διὰ προλαβοῦσάν τινα διένεξιν. Ἀπ' αὐτοῦ παρονομάζεται τις συνοικία ἐν ΚΠ.

(ΚΑΡΑΜΑΝΛΥ - ἢ ΝΙΣΣΑΝΤΖΗ) - ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, ὁ τελευταῖος τῶν ἐπὶ Σουλτάν - Μεχμέδ τοῦ Β' Βεζιρῶν, ἀνὴρ ἐλλόγιμος καὶ διακρινόμενος μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ὡς ποιητῆς, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Νισσανή, διότι εἶχε χρηματίσῃ Νισσαντζής (Σφραγισοφύλαξ). Οὗτος ὠργάνισεν ἱεραρχικῶς τὸ σῶμα τῶν Οὐλεμά. Ἐφρονεύθη δὲ ἐν τῇ κατὰ τὸ 1481 στάσει τῶν Γενιτσάρων, διότι, κρύψας τὸν θάνατον τοῦ Σουλτάν - Μεχμέδ, ἐπήγειρε κατὰ τοῦ Σουλτάν - Βαγεζήδ τὸν Τζέμ, ὑπὲρ τοῦ ὁποῖου εἶχε συμπάθειαν.

ΙΣΑΚ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐπαύθη τῷ 1483, διότι ἐφωράθη ῥαδιουργῶν μετὰ τοῦ γαμβροῦ 'του Κεδὺκ - Ἀχμέδ - πασσᾶ κατὰ τοῦ εὐνοουμένου τῷ Σουλτάν - Βαγεζήδ, Μουσταφᾶ - πασσᾶ, υἱοῦ τοῦ Χχίζρ - μπεη.

ΔΑΟΥΔ - ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανός, ἐπαύθη, μετὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν βεζιρείαν, τῇ 3 Μαρτίου τοῦ 1497, καὶ ἐτέθη ὑπὸ σύνταξιν, πρῶτον παρὰδειγμα τοιαύτης εὐνοίας. Ἀπ' αὐτοῦ παρονομάζεται ἡ ἔξωθεν τῆς ΚΠ πεδιάς, ὅπου ἐστήνετο ἡ σκηνὴ τοῦ Σουλτάνου ἢ τοῦ Βεζιρή, ὅταν ἐστράτευον κατὰ τῆς Εὐρώπης (ἴδε σελ. 605 τοῦ Α' Μέρους).

(ΕΡΣΕΚ - ΑΧΜΕΔ) - ΠΑΣΣΑΣ, ἀρνησίθρησκος ἐξ Ἰλλυρίας, υἱὸς τοῦ Στεφάνου Κοσαρίχου, Δουκὸς τοῦ Σαμπᾶ, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Οὐλερίχου, Δουκὸς τῆς Ἑρζεγοβίνης (Ἑρσέκ), γαμβρὸς δὲ ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Σουλτάν - Βαγεζήδ, διεκρίθη, ὡν εἰσέτι ναύαρχος, ἐν πολλαῖς κατὰ τῶν Οὐνετῶν καὶ Γάλλων μάχαις, συμμαχησάντων τῷ 1501 μετὰ τοῦ Πάππα κατὰ τοῦ Βαγεζήδ. Ἐπαύθη δὲ τῷ 1498.

ΗΒΡΑΗΜ - ΤΖΕΝΔΕΡΕΛΗΣ, υἱὸς τοῦ Χαλίλ - πασσᾶ, ὁ πέμπτος καὶ τελευταῖος ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης, ἀπέθανε τῷ 1499.

(4) Κουτσοδόντης.

ΜΕΖΙΧ - ΠΑΣΣΑΣ, έφονεύθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1500, ἀπὸ τῆς καταπτώσεως τῶν λίθων, τῶν ἐσφενδονισθέντων ἀπὸ τῆς ἐν τῇ πυρκαϊᾷ τοῦ Γαλατᾶ ἐκρήξεως τῆς πυριτοθήκης.

(ΧΑΔΥΜ ἢ ΤΣΟΡΛΟΥΛΟΥ) - ΑΛΛΗ - ΠΑΣΣΑΣ, ἐπαύθη τῷ 1503.

(ΕΡΣΕΚ) - ΑΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐπαύθη τῷ 1506.

(ΧΑΔΥΜ) - ΑΛΛΗ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐκυρίευσε τὰ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ φρούρια τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης ἀπὸ τῶν Οὐνετιῶν, καὶ ἔκτισε δύο τζαμιά καὶ ἓνα Μεδρεσέν ἐν ΚΠ. Θαυμάζεται δὲ διὰ τὴν πρὸς τοὺς πεπαιδευμένους καὶ ἰδίως τοὺς ποιητὰς μεγαλοδωρίαν 'του, εἰς τοὺς ὁποίους κατήντησε 'να διανείμῃ 300 πουργία εἰς μίαν ἡμέραν. Ἐφονεύθη δὲ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1511 ἐν τῇ κατὰ τοῦ ἀποστάτου Σσεϊτάν - κουλῆ μάχῃ.

(ΕΡΣΕΚ) - ΑΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον. Ἐπαύθη τὸν Αὐγούστον τοῦ 1511 κατὰ συνέπειαν ἐπαναστάσεως τῶν Γενιτσάρων, ὑπερασπίζοντων τὰ δικαιώματα τοῦ Σελήμ κατὰ τοῦ πρεσβυτέρου 'του ἀδελφοῦ Ἀχμέδ, τὸν ὁποῖον ὁ πατὴρ 'των εἶχε κηρύξῃ, ζῶντος ἔτι τοῦ πρεσβυτέρου 'του υἱοῦ Κορκουδ, διάδοχον τοῦ θρόνου.

(ΚΟΥΤΖΑ) - ΜΟΥΣΤΑΦΑ - ΠΑΣΣΑΣ, ἀρνησίθρησκος Γραικός, υἱὸς ἱερέως, μοχθηρότατος, φιλαργυρότατος καὶ πανουργότατος. Συνετέλεσεν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Τζέμ. Ἐφονεύθη δὲ τῇ 22 Σεπτεμβρίου τοῦ 1512 ὑπὸ τοῦ Σελήμ, διότι συνενοεῖτο μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ 'του Ἀχμέδ. Ἀφῆκε δὲ, καὶ τοι φιλάργυρος, διάφορα κοινωφελῆ καὶ ἱερὰ ἰδρύματα ἐν ΚΠ (1).

(ΕΡΣΕΚ) - ΑΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τέταρτον, ἐπαύθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1514, καὶ ἀπέθανε τὸν Μάρτιον τοῦ 1518.

(ΧΑΔΥΜ) - ΣΙΝΑΝ - ΠΑΣΣΑΣ, ἀνδρεῖος καὶ συνετὸς, συνετέλεσε τὰ μέγιστα, Μπειλέρ - μπενς ὧν ἔτι τῆς Ἀνατολῆς, εἰς τὴν ἐν Τσαλδिरάν λαμπρὰν νίκην τοῦ Σουλτάν - Σελήμ κατὰ τῶν Περσῶν, καὶ ἐφονεύθη τῇ 22 ἢ 25 Ἰανουαρίου τοῦ 1517 ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Καίρου (2).

ΙΟΥΝΟΥΣ - ΠΑΣΣΑΣ, διωρίσθη τῇ 5 Φεβρουαρίου τοῦ 1517, καὶ ἐφονεύθη τῇ 22 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐπιστρέφων μετὰ τοῦ Σουλτάν - Σελήμ ἐξ Αἰγύπτου, διότι ἐτόλμησε 'να κατακρίνῃ τὴν κατ' αὐτῆς ἐκστρατείαν.

ΠΙΡΙ - ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, ἐκ Καραμανίας, διωρίσθη δύο μῆνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προκατόχου 'του, καὶ ἐπαύθη τῇ 27 Ἰουνίου τοῦ 1523. Ἐπαινεῖται δὲ διὰ τὴν φρόνησιν καὶ μετριοπάθειαν 'τούς καὶ τὸ δνόμιά 'του διαιωνίζεται ἐν τῷ ἀπ' αὐτοῦ παρονομασθέντι προαστείῳ τοῦ Πέραν τῆς ΚΠ (3).

(1) Ἴδε σελ. 333 τοῦ Α' Μέρους. (2) Ἴδε σελ. 448 τῆς Α' Μέρους. (3) Ἴδε σελ. 45.

ΗΒΡΑΗΜ - ΠΑΣΣΑΣ, ὁ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς γνωστός ὑπὸ τὸ ἐπίθετον Φιρέχ-Ἡβραήμ, υἱὸς ναύτου τινὸς ἐκ Πάργας, εὐνοούμενος τοῦ Μεγάλου Σουλταίνου, τοῦ ὁποῦ εἶχε νυμφευθῇ ἀδελφὴν τῇ 22 Μαΐου τοῦ 1524, ἔφθασε τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τῆς πολιτικῆς ἰσχύος καὶ δόξης. Ἀλλὰ, καταβράδιουργηθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ Σουλτάνου, τῆς περιφήμου Μάχ-κείκέρ, ἐφονεύθη τῇ 15 Μαρτίου τοῦ 1536 μετὰ δεκα-τεσσάρων ἐτῶν παντοδύναμον βεζιρεῖαν (1).

ΑΓΙΑΖ - ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς τὸ γένος, ἀπαίδευτος, ἀλλ' ἀνδρεῖος, δραστήριος καὶ ἀκριβοδίκαιος, ἠγάπα περιπαθῶς τὰς γυναῖκας, καὶ εἶχε ποτε τεσσαράκοντα συγχρόνως κοιτίδας διὰ τὰ βρέφη 'του· ἀποθανὼν δὲ ὑπὸ πανώλης τῇ 4 (13) Ἰουλίου τοῦ 1539, ἀφῆκεν ἑκατὸν εἴκοσι τέκνα. Εἶχε δὲ τρεῖς ἀδελφοὺς Κληρικοὺς (διότι ἦτον ἀρνησιθρησκός, αἰχμαλωτισθεὶς εἰς παιδικὴν ἡλικίαν), οἱ τινες ἔζων, καθὼς καὶ ἡ μήτηρ του, ἐν Αὐλῶνι ἐπὶ τῆς ὑπατείας 'του.

ΛΟΥΤΦΗ - ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς ὡσαύτως, ἀλλὰ πεπαιδευμένος καὶ πολλῶν γνώσεων κάτοχος. Νυμφευθεὶς ἀδελφὴν τοῦ Σουλτάν-Σουλεϊμάν, ἐχωρίσθη ἀπ' αὐτῆς, διότι τὴν κακομετεχειρίζετο, καὶ περιπεσὼν, μετὰ δύο ἐτῶν βεζιρεῖαν, εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ γυναικαδέλφου 'του, ἐπαύθη τῇ 9 Μαΐου τοῦ 1541, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Διδυμότοιχον, ὅπου συνέταξε διάφορα συγγράμματα, ἐν οἷς καὶ μίαν Ἱστορίαν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, καταπλήγουσαν ἄχρι τοῦ 1552 καὶ διακρινομένην διὰ τὴν ἀκρίβειάν 'της.

ΡΟΥΣΤΕΜ - ΠΑΣΣΑΣ, Κροάτης τὸ γένος, γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τῇ Μίχρι-μάχ τοῦ Σουλτάν-Σουλεϊμάν, φιλοπόλεμος καὶ ἀγέρωχος, ἐπαύθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1553, διότι, φονευθέντος ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ ἐν Πόντῳ τοῦ Βασιλόπαιδος Μουσταφᾶ, οἱ γενίτσαροι, οἱ τινες τὸν ὑπερηγάπων, ἀπέδωκαν τὸν θάνατον αὐτοῦ εἰς τὰς σκευωρίας 'του, ὅθεν ἡ παῦσις 'του ἐκρίθη ἀφευκτός πρὸς κατάπαυσιν τοῦ ἐρεθισμοῦ 'των.

ΑΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς τὴν καταγωγὴν, τοῦ ὁποῦ τὸ ὄνομα ἐνθυμῆται τὸ τζαμίον, ὅπερ ἔκτισε παρὰ τὴν ἐν ΚΠ πύλιν Ἰθπ-καπύ, ἐφονεύθη τῇ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 1555, ἀποκεφαλισθεὶς ἐντὸς αὐτῆς τῆς αἰθούσης τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους, λόγῳ μὲν, ὡς διαβαλὼν ἀδίκως τὸν διοικητὴν τῆς Αἰγύπτου καὶ μετὰ ταῦτα Μέγαν Βεζίρην Σεμίζ-Ἀαλῆ-πασσᾶν, τὸ δ' ἀληθές, διότι καταβράδιουργήθη ὑπὸ τῆς Χασσεκί-Σουλτάνης Χουρρέμ, ὅπως ἐπαναφέρῃ τὸν γαμβρόν 'της.

ΡΟΥΣΤΕΜ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, καὶ, βεζιρεύσας ἄλλα 8 ἔτη, ἀπέθανε τῇ 9 Ἰουλίου τοῦ 1561, ἀφείξ ἀπεράντους θησαυροὺς καὶ δημοσίους καὶ ἰδίους, γενόμενος δὲ αἰτιώτατος τῆς περὶ τὴν διοίκησιν τῆν

(1) Ἰδὲ σελ. 254 κ. ἐ. τοῦ Α' Μέρους.

ποινῶν διαφθορᾶς καὶ τῶν μετὰ ταῦτα καταχρήσεων· διότι, ἂν καὶ ὁ ἐν εἰσήγαγε πρῶτος, ἐνομιμοποίησεν ὁμῶς, τρόπον τινὰ, τὸ σύστημα τῆς ἀγορᾶς τῶν ἀξιωματῶν.

ΣΕΜΙΖ - ΑΛΛΗ - ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς ἀρνησιθρήσκου τινὸς Δαλμάτου ἐκ Βράτσας, ἦτον εὐπροσήγορος, δημοτικώτατος καὶ γενναϊόφρων· ἡ δὲ περὶ τὴν ὁμιλίαν εὐτραπελία καὶ εὐκολία 'του ἀπετέλει παράδοξον ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ σώματός 'του· διότι ἦτον τόσῳ παχὺς, ὥστε ὁ ἐν ἡδύνατο ὁ τυχὼν ἵππος 'να 'τὸν φέρῃ, ὅθεν καὶ παρωνομάσθη. Ἀπέθανε δὲ τῇ 27 Ἰουλίου τοῦ 1565.

ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, ὁ ἀπὸ τῆς πατρίδος Σοκολῆς (1), ἀνατραφεὶς ἐν τῷ Σαραγίῳ, προήχθη βαθμηδὸν ἀπὸ Σιλιχδάρη εἰς Καπετάν-πασσᾶν, Μπειλέρ-μπεην τῆς 'Ρούμελης καὶ τέλος Μέγαν Βεζίρην, διεξαγαγὼν τὴν ὑπατον ταύτην ἀρχὴν ἐπὶ δεκατέσσαρα καὶ ἐπέκεινα ἔτη ὑπὸ τρεῖς κατὰ σειρὰν Σουλτάνους. Γενόμενος δὲ καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Σουλτάν-Σελήμ, διαιώνισε τὸ ὄνομά 'του καὶ διὰ διαφόρων κοινωφελῶν κτιρίων ἐν πολλαῖς πόλεσι τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐδολοφονήθη δὲ τῇ 11 Ὀκτωβρίου τοῦ 1579, ἀφίει φήμην ἱκανοῦ μὲν καὶ αὐστηροῦ, ἀλλ' οὐχὶ σκληροῦ ἀρχontos. Περιεῖπε δὲ τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, ὅθεν καὶ τὰ ἀξιολογώτερα τῶν ἐπὶ τῆς ὀκταετοῦς βασιλείας τοῦ Σελήμ ἐκδοθέντων συγγραμμάτων ἀφιέρωνται εἰς αὐτόν.

ΑΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς τὴν πατρίδα, γαμβρὸς τοῦ 'Ρουστέμ-πασσᾶ καὶ τῆς Μίχρι-μάχ, ἀπέθανε μετὰ ἑξ μῆνας, τὸν Μάιον τοῦ 1580.

ΣΙΝΑΝ - ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς ὡσαύτως, γνωστὸς διὰ τὴν σκαιότητα τῶν τρόπων 'του καὶ τὸ ἀπότομον καὶ τραχὺ 'του ἦθος. Εἶχεν ἀντιπάθειαν ἰδίως πρὸς τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ ἀτομικῶς πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας Pezzen (2). Ἐκυρίευσεν τὸ Ἰεμὲν καὶ τὴν Γκολέτταν κατὰ τῶν Ἰσπανῶν. Ἐπαύθη δὲ τῇ 5 Δεκεμβρίου τοῦ 1582.

ΣΙΑΒΟΥΖ - ΠΑΣΣΑΣ, Σκλαβοῦνος ἢ Κροάτης τὸ γένος, γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Σουλτάν-Σελήμ, ἐπαύθη τῇ 28 Ἰουλίου τοῦ 1584.

(ΟΥΖΔΕΜΥΡ) - ΟΣΜΑΝ - ΠΑΣΣΑΣ, κατηγορεῖτο ὡς ὀπισοφάγος καὶ ὀλιγοπότης. Καθυπέταξε τὸ Ἰεμὲν καὶ τὴν Γεωργίαν, καὶ ἀπέθανε τῇ 29 Ὀκτωβρίου τοῦ 1585 ἐν Περσίᾳ, κατὰ τῆς ὁποίας εἶχε στρατεύσῃ.

(1) Ἰδε σελ. 6. (2) Πρὸς τὸν ὅποιον ἀποταθεὶς ποτε ἐπὶ τῆς δευτέρας ὑπατείας 'του ἐν πλήρει διδανίῳ, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀποτόμως: »Τίς ἔδωκε τὴν δύναμιν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Βιέννης 'να μεταβάλλῃ ἄθλιόν τινα γραφεῖα (ἐνωῶν τὸν Pezzen αὐτὸν) εἰς πρίσβυν;— »Ὁ Αὐτοκράτωρ εἶπ' ἐλεύθερος 'να διορίσῃ πρίσβυν ἕνα γραφεῖα (ἀπήντησεν ὁ ἀπεσταλμένος), καθὼς ὁ Σουλτάνος Βεζίρην ἕνα χοιροβοσκὸν ε, ὑπαινιττόμενος τὸν Σινάν, ὃς τις, παῖς ἔτι, ἔδωκε χοίρην ἐν τῇ πατρίδι 'του. Ὁ Σινάν οὐ μόνον ὁ ἐν ἐθυμώθη διὰ τὴν τολμηρὰν μὲν, ἀλλ' εὐστοχῶν ταύτην ἀπάντησεν, ἀλλὰ στραφεὶς εἶπε γελῶν πρὸς τοὺς παρестῶτας: »διὰ καλοῦ νομίσματος μὲ ἐπλήρωσεν ὁ ἄπιστος ε.

ΜΕΖΙΧ - ΠΑΣΣΑΣ, ἐπαύθη μετὰ ἑξ μῆνας τῇ 15 Ἀπριλίου τοῦ 1586, διότι εἶχε διορισθῇ σχεδὸν ἐννενηκοντούτης, ὥστε καὶ παραπαίειν ὑπὸ τοῦ γήρωος.

ΣΙΑΒΟΥΖ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐπαύθη τῇ 5 Ἀπριλίου τοῦ 1589, κατὰ συνέπειαν ἀποστασίας τῶν Γενιτσάρων, τῆς ὁποίας, ἐκραγείσης διὰ τὴν νόθευσιν τοῦ νομίσματος, ἐγένοντο θύματα ὁ τὰ πάντα ἰσχύων τότε εὐνοούμενος τοῦ Σουλτάν - Μουράδ Μεχμέδ - πασσᾶς, Μπεϊλέρ - μπης τῆς Ῥούμελης, καὶ ὁ ἀθῶος Δεσφερδάρης Μαχμουδ - ἐφέντης.

ΣΙΝΑΝ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐπαύθη τῇ 2 Αὐγούστου τοῦ 1591, καὶ ἐξωρίσθη. Ἐπὶ τῆς δευτέρας ταύτης ὑπατείας 'του ἐπεχείρησε 'να πραγματοποιήσῃ τὸ καὶ ἐπὶ Σουλεϊμάνου προταθὲν σχέδιον τῆς διὰ διώρυγος ἐνώσεως τοῦ Εὐξείνου Πόντου μετὰ τοῦ Ἀστακηνοῦ ἢ τοῦ τῆς Νικομηδείας κόλπου διὰ τῆς λίμνης Σαπάντζας.

ΦΕΡΧΑΔ - ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανός, ἐπαύθη μετὰ 8 μῆνας, τῇ 23 Μαρτίου τοῦ 1592, πρὸς κατάπαυσιν ἄλλης τῶν Γενιτσάρων ἐπαναστάσεως.

ΣΙΑΒΟΥΖ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον, ἐπαύθη τῇ 29 Ἰανουαρίου τοῦ 1593, δύο ἡμέρας μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς ἀποστασίας τῶν Σιπαχίδων, συγχρουθέντων πρὸς τοὺς Γενιτσάρους, καὶ ἀπέθανε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1602.

ΣΙΝΑΝ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον, ἀνακληθεὶς ἀπὸ τῆς ἐξορίας, καὶ τῇ 16 Φεβρουαρίου τοῦ 1595 παυθεὶς, ἐξωρίσθη πάλιν εἰς Μαλγαρᾶν, ἐπὶ συντάξει 300,000 ἄσπρων κατ' ἔτος. Τὴν δὲ τρίτην ταύτην ὑπατείαν 'του διήγαγεν ἅπασαν ἐστρατευμένος κατὰ τῆς Περσίας.

ΦΕΡΧΑΔ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, καίμεκάμης τῆς ΚΠ, ἐπαύθη τῇ 7 Ἰουλίου τοῦ 1595, ἐστρατευμένος κατὰ τῆς Μολδαβίας, καὶ μετ' ὀλίγον ἐφονεύθη ἐν τῷ Ἑπταφυργίῳ, διότι εἶχε δυσαρρεστήσῃ τὰ γιὰ μάχια (τοὺς δοκίμους) τῶν Σιπαχίδων δι' ἀποτόμων ἐκφράσεων, κυρίως ὅμως διὰ ραδιουργίας τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν Σινάν - πασσᾶ, συνεργοὺς προσλαβόντος πρὸς τοῦτο τὸν τε εὐνοούμενον καὶ γαμβρόν τοῦ Σουλτάν - Μουράδ Ἡβραῆμ - πασσᾶν, τὸν μετὰ ταῦτα Μέγαν Βεζίρην, τότε δὲ καίμεκάμην τῆς ΚΠ, καὶ τὸν Ναύαρχον Τσιγκαλαζαδέν.

ΣΙΝΑΝ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τέταρτον, ἐπαύθη τῇ 19 Νοεμβρίου τοῦ 1595 διὰ τὴν κατὰ τῆς Βλαχίας ἀποτυχίαν 'του καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ φρουρίου Γκράν, ἀποδοθεῖσαν εἰς τὴν δειλίαν τοῦ υἱοῦ 'του Μεχμέδ - πασσᾶ.

(ΛΑΛΛΑ) - **ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ**, σύζυγος τῆς τροφοῦ τοῦ Σουλτάν - Μεχμέδ, προαχθεὶς, ἐν διαστήματι δώδεκα ἐτῶν, χάρις εἰς τὴν ἐμβρότην τῆς συζύγου του, ἀπὸ ἀπλοῦ Τσαούση εἰς παιδαγωγὸν (λαλᾶν) τοῦ Σουλτάν - Μεχμέδ, καὶ, ἀναγορευθέντος τούτου, εἰς βεζίρην. Ἄλλ' ἀπέθανε μετὰ τρεῖς ἡμέρας, τῇ 22 Νοεμβρίου τοῦ 1595.

ΣΙΝΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ πέμπτον, πρῶτος τοῦτο μεταξὺ τῶν ἄχρις ἡμῶν Βεζιρῶν, ἥδη ὑπερογδοηκοντούτης. Ἀπέθανε δὲ αἰφνιδίως τῇ 3 Ἀπριλίου τοῦ 1596, ἐν ᾧ ἡτοιμάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ μετὰ τοῦ Σουλτάνου κατὰ τῆς Οὐγγαρίας. Οἱ σύγχρονοι ποιηταὶ ἐξήσκησαν τὸν κάλαμον αὐτῶν κατὰ τῆς σκαιότητός 'του· ὁ δὲ Ἱστορικός Ἀαλῆς τὸν ὀνομάζει μπέδ-χούι (κακοήθη). Ὑπὸ δὲ τοῦ Χάμμερ παραβάλλεται, διὰ τε τὴν σκληρότητα καὶ ἀνδρείαν 'του, καθὼς καὶ διὰ τὴν πεντάκις ὑπατείαν 'του, πρὸς τὸν Μάριον. Ὁ μυθώδης πλοῦτος, ὃν ἀφήκεν ἀποθανὼν, εἶνε ἀποδείξεις, οὐ μόνον τῆς πλεονεξίας 'του, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπαραδειγματίστου πολυτελείας καὶ τῶν καταχρήσεων τῆς ἐποχῆς 'του.

ΗΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ εὐνοούμενος τοῦ Σουλτάν-Μουράδ Γ', καὶ γαμβρός ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ Ἀϊσσέ, Σκλαβοῦνος τὸ γένος, ἐχρημάτισε Γενιτσάρ-ἀγῆς, διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου, τὴν ὁποίαν ἐλεηλάτησε διὰ τῶν ἀρπαγῶν 'του, Μπειλέρ-μπης τῆς Ρούμελης, καὶ Καπετάν-πασσᾶς ἐπὶ ἐν μόνον ἔτος, διαδεχθεὶς τὸν περιφθιμον Κχιλίτζ-Ἀαλῆν. Ἐπαύθη δὲ τῇ 27 Ὀκτωβρίου τοῦ 1596, τῇ ἐπαύριον τῆς περιφθιμου μάχης τοῦ Κερεστέζ.

(ΤΣΙΓΚΑΛΑΖΑΔΕ)-**ΣΙΝΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ**, Γενουήσιος, αἰχμαλωτισθεὶς τῷ 1575 ἐν τῇ μάχῃ τοῦ ἐν Ἀφρικῇ Τζερμπέ (τῆς Γκολέττας), αὐχῶν ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν Δώρια, εἰσαχθεὶς ὡς παῖς εἰς τὸ Παλάτιον, ἐνυμφεύθη τὰς δύο ἐγγόνους (ἀποθανούσης τῆς πρώτης τὴν δευτέραν) τοῦ Μεγάλου Σουλειμάνου· ἐχρημάτισε δις Καπετάν-πασσᾶς, καὶ ὑπῆρξε, μετὰ τὸν Χότζαν τοῦ Σουλτάν-Μεχμέδ, Σεαδετδίν, ὁ αἰτιώτατος τῆς ἐν Κερεστέζ περιδόξου νίκης, ἐπιπεσὼν αἰφνης μετὰ τοῦ ἱππικοῦ αὐτοῦ, ἐνεδρεύοντος, κατὰ τῶν Οὐγγρων καὶ Ἀουστριακῶν, οἵτινες εἶχον ἤδη τρέψη εἰς φυγὴν τοὺς Ὀθωμανοὺς καὶ αὐτὸν τὸν Σουλτάν-Μεχμέδ παρόντα. Ἀλλὰ, καὶ τοι δραστήριος καὶ ἐπιχειρηματίας, ὑπῆρξεν ὅμως πάντοτε σχεδὸν ἀτυχὴς εἰς τὰς κατὰ ξηρὰν ἐπιχειρήσεις 'του. Τὰ δὲ κατὰ τῶν λειποστρατησάντων καὶ τῶν φυγάδων (φιρὰρ ἤ) βίαια καὶ παράκαιρα αὐτοῦ μέτρα, οὐ μόνον προεκάλεσαν τὴν παῦσίν 'του, ἀλλ' ἐκληροδότησαν εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ τὸν ὀλέθριον ἐκεῖνον ἐμφύλιον πόλεμον, ὃς τις, ἀφ' οὗ κατεσπάραξεν αὐτὴν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη, ἐσβέσθη εἰς ποταμοὺς αἱμάτων. Μετὰ τῆς αὐτῆς ἀπρονοησίας ἔπαυσε καὶ τὸν Χάνην τῆς Κριμαίας, καὶ ἐγένεεν αἴτιος 'ν' ἀποστατήσῃ ἡ Χερσόνησος. Ὅθεν, εὐθύς ἐπιστρέψας ὁ Σουλτάν-Μεχμέδ εἰς ΚΠ, τοῦ ἀφῆρσε, κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1596, τὴν σφραγίδα, ἐναγούσης αὐτὸν εἰς τοῦτο καὶ τῆς μητρὸς 'του, τῆς περιφθιμου Βάρφω, καὶ τὴν ἐνεπιστεύθη τὸ δεύτερον εἰς τὸν εὐνοούμενον τοῦ πατρὸς 'του Ἡδραῆμ-πασσᾶν. Ὁ δὲ Τσιγκαλαζαδὲς, διορισθεὶς Καπετάν-πασσᾶς, ἐπλευσε μετὰ τοῦ στόλου εἰς τὴν Μεσσήνην

πρὸς ἀναζήτησιν τῆς μητρὸς 'του, καὶ μετέφερε καὶ τὸν ἀδελφόν 'του Κάρολον εἰς ΚΠ. Διορισθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα ἀρχιστράτηγος κατὰ τῆς Περσίας καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀποστατῶν, περιέπλεξε μᾶλλον τὰ πράγματα, φονεύσας ἰδιοχείρως τὸν διοικητὴν τοῦ Χαλέμπ, Χουσεῖν Ἐζανμπουλάδ-ζαδέν. Ἀπέθανε δὲ τῇ 2 Δεκεμβρίου τοῦ 1605.

ΗΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐπαύθη τῇ 23 Ὀκτωβρίου τοῦ 1597, διότι ἔγεινεν αἷτιος τῆς παγγενεὶ σφαγῆς τοῦ Χάνη τῆς Κριμαίας Φέτχ-Γκιράι, διορίσας τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ Γαζή-Γκιράιν.

(ΧΑΔΥΜ)-ΧΑΣΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, πρῶτον διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου, διαβεβημένος διὰ τὰς ἀρπαγὰς 'του, προετιμήθη, καὶ τοι ἐσχατος τῶν λοιπῶν Βεζιρῶν, ὅχι τόσον διὰ τὴν ἱκανότητά 'του, ὅσον διότι προσέφερεν ὑπερόγκους ποσότητας εἰς τὴν παντοδύναμον Βασιδέν, καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτὴν ἄλλας τόσας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνεμίγνυν ἀφρόνως τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς τὰς πρὸς ἀγορὰν τῶν δημοσίων θέσεων διαπραγματεύσεις 'του, καὶ ὑπεστήριξεν ὡς Σείχ-οὐλ-Ισλάμην ἄλλον παρὰ τὸν παιδαγωγὸν τοῦ Σουλτάνου Σεαδετδίν, ἐπαύθη τῇ 8 Ἀπριλίου τοῦ 1598.

(ΤΖΕΡΡΑΧ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, κουρεὺς ἀρχῆθεν τὸ ἐπάγγελμα, περιτεμῶν αὐτόν τε τὸν Σουλτάν-Μεχμέδ καὶ τὸν διάδοχόν 'του, ἐπαύθη τῇ 8 Δεκεμβρίου τοῦ 1598, διὰ τὴν κατὰ τῆς Οὐγγρίας ἀποτυχίαν τοῦ Σερασκέρη Σατιρτζή-Μεχμέδ-πασσᾶ.

ΗΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον, στρατεύσας, ἅμα διωρίσθη, κατὰ τῶν Οὐγγρων, κατώρθωσε διὰ τῆς ὑπόουλου πολιτικῆς 'του 'να διατηρήσῃ τὴν πειθαρχίαν μετὰ τοῦ στρατοῦ, καὶ 'να ἐμπνεύσῃ ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς κατοίκους, ὥστε αἱ ζωοτροφίαι ἦσαν ἀφθονοὶ πάντοτε ἐν τῷ στρατοπέδῳ 'του. Ἀπέθανε δὲ τῇ 10 Ἰουλίου τοῦ 1601 ἐν ἐκστρατείᾳ, τὸ δὲ σῶμά 'του, μετακομισθὲν εἰς ΚΠ, ἐτάφη ἐν τῷ περιδάλῳ τοῦ Σαχζαδὲ-τζεαμίου.

(ΓΕΜΙΣΣΤΣΗ)-ΧΑΣΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ, τῇ Ἀἰσέ, τοῦ Σουλτάν-Μουράδ Γ', χηρευσάσῃ ἀπὸ τοῦ προκατόχου 'του, καὶ διοικῶν, ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ, ὡς Καϊμακάμης, ἐστράτευσε κατὰ τῶν Οὐγγρων, ἅμα διορισθεὶς, καὶ τῇ 28 Ἰανουαρίου τοῦ 1603 κατέπαυσε διὰ τῶν Γενιτσάρων τὴν ἐπανάστασιν τῶν Σιπαχίδων ἐν ΚΠ. Ἀλλὰ, φανεῖς ὑπὲρ τὸ δέον αὐστηρὸς κατὰ τῶν καταχραστῶν καὶ ραδιούργων, καὶ ἐπισύρας καθ' ἑαυτοῦ τὸ μῖσος τῶν αὐλικῶν, καὶ ἰδίως τῆς παντοδυνάμου βασιλεομήτορος, ἐπαύθη τῇ 4 Ὀκτωβρίου τοῦ 1603, καὶ μετὰ δέκα ἡμέρας ἐφονεύθη, ἀνάρπαστος γενόμενος ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ Σουτλουτζέ παλατίῳ τῆς συζύγου 'του.

(ΓΙΑΒΟΥΖ)-ΑΛΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, Βόσθνος τὴν καταγωγὴν, ἀπόγονος τοῦ περιφήμου Μάλκοβιτς, ἐφθασεν εἰς ΚΠ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, τῆς ὁ-

ποιας ἦτον διοικητής, ἐπτά ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σουλτάν-Μεχμέδ. Ἀπέθανε δὲ τῇ 26 Ἰουλίου τοῦ 1604 ἐν Βελιγραδίῳ, ἐστρατευμένος κατὰ τῶν Οὐγγρων.

(ΛΑΛΑ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ἀπέθανεν ἀπόπληκτος τῇ 23 Μαΐου τοῦ 1606, ἐν Σκουταρίῳ, ἅμα ἔστησε τὴν σκηνὴν 'του, στρατεύων ἄκων κατὰ τῶν Περσῶν, εἴτε ὑπὸ λύπης, εἴτε καὶ φαρμακωθεὶς, ὥς ἐλέγετο.

ΔΕΡΒΙΣ-ΠΑΣΣΑΣ, πρῶν Μποσταντζήμπασης, ἐπνίγη μετὰ ἐπτά μῆνας τῇ 11 Δεκεμβρίου τοῦ 1606 ἐνώπιον τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ, ὅς τις, ἀναπνέοντος αὐτοῦ εἰσέτι, 'τοῦ ἀπέκοψεν ἰδίᾳ χειρὶ τὴν κεφαλὴν. Ὁ θάνατός 'του ἐχαροποίησε τοὺς κατοίκους τῆς ΚΠ, τοὺς ὁποίους εἶχε δυσαρρεστήσει, ἐπιβαλὼν φόρον 1000 φλωρίων δι' ἕκαστον σσαχνισί, καταργηθέντα μετὰ τὸν θάνατόν 'του. Κυρίως δὲ τῆς καταστροφῆς 'του αἰτία ὑπῆρξε, παρεκτός τῆς ἀνικανότητός 'του καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ παραχῶν, ἡ ἐκδίκησις τοῦ ἐργολαβήσαντος τὴν οἰκοδομὴν τῆς οἰκίας 'του Ἰουδαίου, ὅς τις, φοβηθεὶς τὴν τοῦ Δερβίς ἀγανάκτησιν, ἦν ἐξέφρασε πρὸς αὐτὸν ἀπειλητικώτερον διὰ τὸ ὑπέρογκον τῆς δαπάνης, ὑπέσκαψεν ἀπ' αὐτῆς κρυφίως πρὸς τὸ Σαρὰὶ ὑπόνομον, καὶ, προχωρήσασαν ἀρκούντως, κατεμήνυσεν αὐτὴν εἰς τὸν Αὐλάρχην.

ΜΟΥΡΑΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ ἐπονομασθεὶς κοινῶς Κουγιουτζής, δι' ἣν ἐξεθέμεθα ἐν σελ. 284, 285 τοῦ Α' Μέρους αἰτίαν, σκληρότατος, ἀλλ' εὐλαβὴς καὶ φιλοδίκαιος, ὑπέκρυπτε τὴν ὀμότητα αὐτοῦ δι' ἐξωτερικῆς ἡπιότητος καὶ ὑποχρίσεως, ὅθεν καὶ ἔλεγεν ὅτι ὁ Ἄρχων πρέπει 'να ᾖνε Μωυσῆς ἐξωθεν καὶ Φαραὼ ἐσωθεν· διότι τὸ μὲν ἐξωτερικὸν αὐτοῦ ἀνήκει εἰς τὸν λαόν, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν εἰς τὸν θεόν. Ἀπέθανε τῇ 5 Αὐγούστου, ἡ, κατ' ἄλλους, τῇ 6 Σεπτεμβρίου τοῦ 1611 ἐν Τεμπρίζ τῆς Περσίας, εἰς ἡλικίαν 90 ἐτῶν· τὸ δὲ σῶμά 'του, μετακομισθὲν εἰς ΚΠ, ἐτάφη ἐν τῇ παρωνύμφῳ αὐτοῦ Μεδρεσέ. Αὐτὸς ἐτελείωσε τὴν ἐν Σιτβαδορόκ συνθήκην, καὶ κατέστρεψε τοὺς ἐν Ἀσίᾳ ἐπαναστάτας, ὅθεν καὶ ἐπωνομάσθη Σπάθη τῆς Αὐτοκρατορίας (σεῖφ-ἔδ-Δεβλῆδ) καὶ Ἀνορθωτῆς τοῦ Βασιλείου (Μουχχί-ἔσ-σαλτανέτ).

ΝΑΣΟΥΧ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς Ἀλβανοῦ τινος Γραικοῦ (ἄλλοι λέγουσι καὶ ἱερέως) ἐκ Γκιουμουλτζίνας, εἰσῆχθη νέος εἰς τὸ Σαρὰὶ ὡς Μπαλτατζής, καὶ, προαχθεὶς βαθμηδὸν εἰς Μπὰς-μαμπειντζήν, Β' Ἐμίρ-ἀχόρην καὶ Διοικητὴν τοῦ Φουλέκ, ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ Κιούρδου Μίρ-Σσερέφ, καὶ διὰ τοῦ συνοικισίου τούτου περιεποίησε τοσοῦτον πλοῦτον εἰς ἑαυτὸν καὶ δι' αὐτοῦ τε τούτου καὶ τῶν ἀτομικῶν 'του προτερημάτων τοσαύτην πολιτικὴν ἰσχύον, ὥστε κατήντησε μέγας Βεζίρης καὶ γαμβρός, τὸ μὲν πρῶτον ἐπ' ἀδελφῇ, ἔπειτα δὲ καὶ ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Σουλτάν-Ἀχ-

μέδ, ἣν ἐμνηστεύθη οὐπω τριετῇ, ἀφ' οὗ μόλις ἐλύτρωσε τὴν ζωὴν τοῦ ἀπὸ τοῦ τρομεροῦ Μουράδ-πασσᾶ. Τὰ σωματικά του προτερήματα ἐφείλκυον εἰς αὐτὸν τὸν θαυμασμὸν τοῦ ὄχλου, διότι μετὰ λαμπροῦ ἐξωτερικοῦ ἦν ὡς ἀνδρῖαν καὶ εὐγλωττίαν· ἀλλ' ἡ ἀκόρεστος φιλαργυρία καὶ φιλοδοξία του, οὐχ ἥττον ἢ τὸ ἀγέρωχον, παράφορον καὶ φιλέκδικόν του, προητοίμασαν δεινὴν τὴν πτῶσιν του. Μεταξὺ τῶν πολλῶν βιαιοπραγιῶν του ἀρκούμεθα ν' ἀναφέρωμεν ὅτι, κυριεύσας φρούριόν τι τῶν Κιούρδων, ὅτε ἐστάλη πρὸς βοήθειαν τοῦ Μουράδ-πασσᾶ κατὰ τῶν ἀποστατῶν, ἐπρόσταξε νὰ κλείσωσιν ἐντὸς ἀχανοῦς τινος ὑπογείου τοὺς κατοίκους σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις, συμποσομένους εἰς 4000, καὶ νὰ τοὺς πνίξωσι διὰ τοῦ καπνοῦ!! Ὅτε δὲ διωρίσθη Βεζίρης, ἀπεποιήθη νὰ ἐπισκεφθῇ κατὰ τὸ ἔθος, τὸν Μουφτὴν. Διαταχθεὶς δὲ παρὰ τοῦ Σουλτάνου νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἐθιμοταξίαν, ἀπῆλθεν ἐν μικρῷ πικρῷ σκαφιδίῳ, φορῶν τὸ μικρότατον καθούκιόν του, εἰς τὸ ἐν τῷ Βεσπόρῳ γιαλεῖον τοῦ Μουφτῆ, καὶ, ἀποβάς εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ χαιρετήσας μόνον αὐτὸν, καταβάνα εἰς προὔπαντήσιν του, τῷ ἔστρεψε παρευθὺς τὰ νῶτα, καὶ ἐπέβη τοῦ πλοιαρίου του. Προδοεῖς, τέλος, ὑπὸ τοῦ Κεαγια του ὅτι ἐτοιμάζετο νὰ δολοφονήσῃ τοὺς δύο μεγαλητέρους του ἐχθροὺς, τὸν Μουφτὴν καὶ τὸν Χότζαν τοῦ Σουλτάνου, ἐπνίγη τῇ 17 (27) Ὀκτωβρίου τοῦ 1614, ὁ θάνατός του, λέγει ὁ Ἱστοριογράφος τῆς Αὐτοκρατορίας, ἀνεξωγήνησε τὸν Κόσμον. Οἱ δὲ ἀπέραντοι θησαυροὶ του ἀνεπλήρωσαν τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἐξηντημένου ταμείου τοῦ Σουλτάνου: μόδιοι ὅλοι μαργαριτῶν, ὑπὲρ τὸ ἐν ἑκατομμύριον χρυσῶν καὶ ἄλλων τόσων ἀργυρῶν νομισμάτων, χίλια δεκαοκτὼ χρυσᾶ ξίφη, ὧν ἐν ἀδαμαντοκόλλητον, τιμώμενον 50, 000 φλωρίων, δωμάτια πλήρη ταπήτων περσικῶν καὶ στολῶν χρυσοφάντων, χίλιοι ἑκατὸν ἵπποι, ἐξ ὧν τετρακόσιοι φορβάδες Ἀραβικαί, ἑξακισχίλιοι βόες καὶ 500,000 πρόβατα, παρεκτὸς τῶν πολυαριθμῶν ἀγέλων τῶν καμήλων καὶ ἄλλων ὑποζυγίων, ὑπῆρξαν οἱ καρποὶ τῶν ἀρπαγῶν καὶ ἀδικιῶν του.

(ΟΓΚΙΟΥΖ-ἢ ΔΑΜΑΤ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, γαμβρὸς τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ, ἐπαύθη τῇ . . Ἰανουαρίου τοῦ 1617, ὡς ἀποτυχὼν κατὰ τῆς Περσίας.

ΧΑΛΙΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀρμένιος τὴν καταγωγὴν, προαχθεὶς ἀπὸ Καπετάν-πασσᾶ, ἀνεξίθρησκος καὶ πρὸς τοὺς χριστιανούς εὐδιάθετος, ἐπαύθη τῇ 18 Ἰανουαρίου τοῦ 1619, διότι, προαγαγὼν εἰς τὸν θρόνον, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ, τὸν ἡλίθιον υἱὸν αὐτοῦ Μουσταφᾶν, ἐγένετο αἷτιος, ἀναγορευθέντος μετὰ τρεῖς μῆνας τοῦ Σουλτάν-Ὀσμάν, νὰ πληρωθῇ ὁ εἰς τοὺς γενετσάρους τὸ τζουλοῦς-ἄκτσεσί (ἀμοιβὴ στάσεως!!), καὶ διωρίσθη διὰ τρίτην φορὰν Καπετάν-πασσᾶς.

(ΟΓΚΙΟΥΖ-ή ΔΑΜΑΤ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐπαύθη μετὰ δέκα μῆνας τῇ 23 Δεκεμβρίου τοῦ 1619, καί, μόλις λυτρώσας δυνάμει χρημάτων τὴν κεφαλὴν 'του, περιωρίσθη εἰς τὸ Χαλέμπ, ὅπου καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε.

(ΤΚΙΟΥΖΕΛΤΖΕ-ή ΤΣΕΛΕΜΠΗ)-ΑΛΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, πρῶτον Καπετάν-πασσᾶς, κερδίσας διὰ χρημάτων τὴν εὐνοίαν τοῦ φιλαργυροτάτου τῶν πώποτε Σουλτάνων Ὀσμάν τοῦ Β', προσηνέχθη μετὰ τοσαύτης βαρβαρότητος πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ὥστε ἐπρόσταξε καὶ ἐπνίξαν τὸν ἐρμηνεὺ τῆς Οὐνετικῆς Πρεσβείας, Βορίσσην, πενθερὸν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας. Ἐμισεῖτο δέ, διὰ τὴν πλεονεξίαν καὶ τὸ ἀγέρωχόν 'του, ἐπίσης παρὰ τε τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν Τούρκων, διότι ἐφορολόγει τοὺς πάντας ἀδιακρίτως. Ζητήσας δέ ποτε παρὰ τοῦ Πατριάρχου, Τιμοθέου τοῦ ἀπὸ Π. Πατρῶν, ἑκατὸν χιλιάδας φλωρίων, ἐπὶ λόγῳ ὅτι, διορίσας ἐν διαστήματι δέκα ἐτῶν τριακοσίους ἀρχιερεῖς, εἶχε λάβει τοῦλάχιστον ἀνὰ χίλια φλωρία παρ' ἑκάστου, μόλις ἤρκεσθη ἐπὶ 30,000 σκούδοις. Τοὺς καρπούς δὲ τῶν καταχρήσεων τούτων συνεμερίζετο μετὰ τοῦ Σουλτάνου, πρὸς τὸν ὅποιον ἐστελλε, τοῦλάχιστον ὡς τοῦ μηνός, μεγαλοπρεπέστατα δῶρα, καὶ διὰ τούτου τοῦ τρόπου ἐματαίονε τὰς ραδιουργίας τῶν ἐχθρῶν 'του καὶ διετηρεῖτο εἰς τὴν θέσιν 'του. Ἀπέθανε δὲ τῇ 9 Μαρτίου τοῦ 1621.

(ΑΡΝΑΟΥΔ)-ΧΟΥΣΕΙΝ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς ἐξ Ὀχρίδος, προαχθεὶς ἀπὸ Μπoσταντζή-μπασση εἰς Γενιτσάρ-ἀγᾶν καὶ Μπεϊλέρ-μπεση τῆς Ρούμελης. Ἦτον Τούρκος φανητικὸς καὶ ἄπειρος τοῦ Κόσμου. Ἐν δὲ τῇ βαρβαρότητι αὐτοῦ ἐφρόνει ὅτι μόνος ἐπὶ γῆς κυριάρχης ἦν ὁ Σουλτάνος, οἱ δὲ λοιποὶ ἡγεμόνες ὑπῆρχον μόνον κατ' ἐπιείκειάν 'του. Ἐπαύθη δὲ τῇ 17 Σεπτεμβρίου τοῦ 1621, ἐστρατευμένος κατὰ τῶν Πολωνῶν μετὰ τοῦ Σουλτάνου.

ΔΙΔΑΒΕΡ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐκ Κροατίας ἢ Μεσοποταμίας, ἀνὴρ ἐμβριθὴς καὶ μετρίοφρων, διακριθεὶς ἐν ταῖς κατὰ τῶν Περσῶν μάχαις, προσέφερον εἰς τὸν Σουλτάνον, οὐ μόνον ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν πλοῦτόν του, καὶ διωρίσθη, μετὰ θάνατον τοῦ προκατόχου 'του, ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Ὀσμάν Βεζίρης. Ἀλλ' ἐξωσθέντος καὶ φονευθέντος μετ' ὀλίγον τοῦ Σουλτάνου τούτου, ἀπεκεφαλίσθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν στασιαστῶν τῇ 21 Μαΐου τοῦ 1622.

ΔΑΟΥΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Βόσθνος τὴν πατρίδα, καὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ, προαχθεὶς ἀπὸ παιδὸς τοῦ Σαραγίου εἰς Μπεϊλέρ-μπεση τῆς Ρούμελης καὶ Καπετάν-πασσᾶν, διωρίσθη Μ. Βεζίρης ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ καὶ τῶν Γενιτσάρων τῇ 22 Μαΐου τοῦ 1622. Ἐπαύθη δὲ τῇ 18 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καὶ τῇ 9

Ἰανουαρίου τοῦ 1623 ἐφονεύθη, πηγείς μετὰ τοῦ συνενόχου τοῦ Καλενδέρ - ὀγλοῦ ἐν τῷ Ἑπταπυργίῳ, ὅπου πρὸ δέκα μηνῶν εἶχον πνίξῃ ἀμφότεροι τὸν δυστυχῆ Σουλτάν - Ὀσμάν, τὰ δὲ πτώματά τ'ων ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν.

ΜΕΡΡΕ - ΧΟΥΣΕΙΝ - ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς τὴν καταγωγὴν, ὑπῆρξε πρὸ εἰκοσιπέντε ἐτῶν μάγειρος τοῦ Σατηριτζή - Μεχμέδ - πασσά, ἐστρατευμένου κατὰ τῶν Οὐγγρων. Προαχθεὶς ἀπὸ Σιπαχχὴ εἰς Τσαούσην, Μαρμπειντζή - μπασην, Β' Ἐμίρ - ἀχόρην, καὶ, τέλος, μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Σουλτάν - Ὀσμάν, εἰς διοικητὴν τῆς Αἰγύπτου, τὴν ὁποίαν ἠφάνισεν ἐπὶ δεκαοκτῶ μηνάς διὰ τῶν ἀρπαγῶν τοῦ, διωρίσθη, δι' ἑλλειψὶν ἀνδρῶν, Βεζίρης, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι διὰ τῆς αὐστηρότητός τοῦ ἡδύνατο ἵνα περιστεῖλῃ τὴν θρασύτητα τῶν στασιαστῶν, λαφυραγωγούντων τὸν δημόσιον πλοῦτον, καὶ ἐδοκίμασε μὲν ἵνα μακρύνῃ ἀπὸ τῆς πρωτευούσης τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ, ἐρεθισθέντες, ἠτοιμάσθησαν ἵνα ἐγείρῃσι νέαν στάσιν, ἡ Βασιδὲ, ἣτις διεῖπε τὸ Κράτος ἀντὶ τοῦ ἡλιθίου υἱοῦ τῆς, τὸν ἔπαυσε τῇ 7 Ἰουλίου τοῦ 1622, καὶ προσεκλήθη ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τῶν πραγμάτων ὁ -

(ΔΕΥΚΕΛΗ) - ΜΟΥΣΤΑΦΑ - ΠΑΣΣΑΣ, τοῦ ὁποῖου ἡ σύζυγος ἦτον τροφὸς τοῦ Σουλτάνου. Ἀλλὰ, κατ' ἀπαίτησιν τῶν Σιπαχχίδων, ἐπαύθη μετὰ ἐξ ἐβδομάδας, τῇ 21 Σεπτεμβρίου τοῦ 1622, ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἦτον φιλοχρήματος καὶ καταχραστής, καὶ διωρίσθη, κατὰ συμβουλήν τοῦ Μουφτῆ, τρίτος ἐν διαστήματι τριῶν μηνῶν Βεζίρης, ὁ -

ΔΕΡΒΙΣ - ΠΑΣΣΑΣ, Μαμελοῦκος εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ Σουλτάν - Μουσταφᾶ, προαχθεὶς εἰς Ἐμίρ - ἀχόρην καὶ ἔπειτα Γεντσάρ - ἀγᾶν, καὶ συνεργήσας τὰ μέγιστα εἰς τὰς τελευταίας μεταβολάς. Ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἐβδομάδας, τῇ 14 Ὀκτωβρίου 1622, ἐπαύθη, καὶ, διορισθεὶς διοικητὴς τοῦ Ὀφφεν, ἐφονεύθη μετὰ τρεῖς ἄλλους μηνάς πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ Σουλτάν - Ὀσμάν, ἡ, κατ' ἄλλους, ἀπέθανε προτοῦ καταπεσὼν ἀφ' ἵππου. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν τῇ 28 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ -

(ΧΑΔΥΜ - ἡ ΓΚΙΟΥΡΤΖΗ) - ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, χρηματίσας τρεῖς Καϊμακάμης. Ἀλλὰ τῇ 5 Φεβρουαρίου τοῦ 1623, ἐπαύθη ἡ παρητήθη, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐφονεύθη, κατ' ἀπαίτησιν τῶν Γενιτσάρων καὶ Σιπαχχίδων, ἐπαναστάντων διὰ ῥαδιουργίας τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν, κατηγορηθεὶς ὅτι μετέβαλε τὴν τιμὴν τοῦ νομίσματος καὶ δὲν ἐδοθήθησε πολιορκούμενον τὸ Βαγδάτ, εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν, καὶ ἀφ' οὗ ὑπηρέτησεν ὀκτὼ κατὰ σειράν Σουλτάνους.

ΜΕΡΡΕ - ΧΟΥΣΕΙΝ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τῶν στασιαστῶν. Ἀλλ' ἐξοκειλας εἰς τοιαύτην αὐθαιρεσίαν, ὥστε ἵνα τιμωρήσῃ διὰ ῥαβδισμῶν ἕνα Καδὴν καὶ ἕνα Μπεϊλέρ - μπεην, ἠρέθισεν ἐναντίον

του το σώμα τῶν Ούλεμα, καὶ συνελθόντες εἰς τὸ τζαμίον Σουλτάν-Μεχμέδ, τὸν ἀφώρισαν ὡς αἵρετικὸν καὶ τὸν ἐκήρυξαν ἄξιον θανάτου, ἀναπετάσαντες ἀντὶ σημαίας τὸ σαρίκιον τοῦ Σείχη Σέμσ-εδ-διν, τοῦ ἐπὶ τῆς ἀλώσεως ΚΠ· φυγαδευθέντες δὲ ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων, κατήντησαν γέλως ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐπιβοώντων τῶν ὄχλων, ἅμα ἐφαίνετό τις τῶν Ούλεμα: »Ὑπὸ τὴν σημαίαν, ὑπὸ τὴν σημαίαν (σατζάκ διμπινέ)! Μέχρις οὗ, συνενωθέντων μετ' αὐτῶν τῶν τε Γενιτσάρων καὶ Σιπαρχίδων ἐναντίον του, ἔδωκε βιασθεῖς τὴν παραίτησίν του τῇ 20 Αὐγούστου τοῦ 1623, καὶ μετὰ ἓν ἔτος, τὸν Αὐγούστον τοῦ 1624, ἀπεκεφαλίσθη.

(ΚΕΜΑΝΚΕΣ)-ΑΛΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, συνεννοηθεὶς, ἅμα διωρίσθη, μετὰ τῶν Ούλεμα καὶ τῶν λοιπῶν μεγιστάνων, κατώρθωσε ἵνα ἐκθρονισθῇ ὁ Σουλτάν-Μουσταφᾶς, ἵνα ἀναγορευθῇ δὲ τῇ 9 Σεπτεμβρίου τοῦ 1623 ὁ Σουλτάν-Μουράδ ὁ Δ', μόλις ἐνδεκαετής. Ἀλλὰ, μετὰ μερικὸς μῆνας, θελήσας ἵνα κρύψῃ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βαγδάτ ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐφονεύθη τῇ 3 Ἀπριλίου τοῦ 1624.

(ΤΣΕΡΚΕΖ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, χρηματίσας ὑπασπιστῆς τοῦ Σουλτάνου καὶ ἐπειτα διοικητῆς τῆς Δαμασκού, διωρίσθη, γέρων ἤδη, καὶ ἄκων, διὰ τὴν τῶν περιστάσεων δεινότητα, καὶ ἀμέσως ἐστράτευσε κατὰ τοῦ ἀποστάτου Ἀμπαζᾶ, κηρυχθέντος ἐχθροῦ τῶν Γενιτσάρων καὶ ἐκδικητοῦ τοῦ Σουλτάν-Ὁσμάν. Ἀπέθανε δὲ νοσήσας ἐν Τοκατίῳ τῇ 29 Δεκεμβρίου τοῦ 1624.

ΧΑΦΥΖ-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Σουλτάν-Μουράδ Δ', δύστροπος καὶ οἰηματίας ἄνθρωπος. Στρατεύσας κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τοῦ ἀποστάτου Ἀμπαζᾶ, καὶ νικήσας κατὰ κράτος τὸν τελευταῖον τοῦτον παρὰ τὴν Καισάρειαν, ἀπέτυχεν εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Βαγδάτ, τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθη ἵνα λύσῃ, ἐπαναστάντων τῶν Γενιτσάρων δι' ἑλλειψιν ζωτροφιῶν διδὼ καὶ ἐπαύθη τῇ 1 Δεκεμβρίου τοῦ 1626.

ΧΑΛΙΑ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐστράτευσεν, ἅμα διορισθεὶς, κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τοῦ Ἀμπαζᾶ-πασσᾶ, ἀποστατήσαντος αὐθις, ἀφ' οὗ, συγχωρηθεὶς τὸ πρῶτον, διωρίσθη διοικητῆς τοῦ Ἐρζερούμ. Ἀλλ' ὑποστάς ἀλλεπαλλήλους ἀποτυχίας, καὶ τοῦ μὲν Ἀμπαζᾶ φονεύσαντος τὸν κατὰ τῆς Ἀχχίσκας σταλέντα ἀρχιστράτηγον Δισλέγχ-Χουσεῖν-πασσᾶν καὶ πληθὺν Γενιτσάρων, τῶν δὲ Περσῶν κυριευσάντων τὴν Ἀχχίσκαν, ἐπαύθη τῇ 6 Ἀπριλίου τοῦ 1628, καὶ ἀνεκλήθη εἰς ΚΠ, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ὑπὸ λύπης, ἀφείς ὑπόληψιν δικαίου καὶ μετριοπαθοῦς ἄρχοντος.

ΧΟΣΡΕΒ-ΠΑΣΣΑΣ, Βόσθνος τὴν καταγωγὴν, ἀνδρεῖος, ἀλλ' αἰμοβόρος καὶ ὑπερήφανος, ὤθεν καὶ ἐπωνομάσθη Μπὶ ἀμὰν (ἀνηλεής), προαχθεὶς ἀπὸ Σιλιχδάρη εἰς Γενιτσάρ-ἀγᾶν καὶ Διοικητὴν τοῦ Διγιάρ-Μπέκρ, ἠνάγκασε, πολιορκήσας τὸ Ἐρζερούμ, τὸν διαβόητον Ἀμπαζᾶ-πασσᾶν

να παραδοθῇ, τὸν ὁποῖον καὶ μετεχειρίσθη φιλανθρωπότατα. Καταστρέψας δὲ διὰ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Κάρς Κιοσέ-Σεφέρ-πασσᾶ καὶ τὸν στρατηγὸν τῶν Περσῶν Σσεμσί-Χάν, αἰχμαλωτισθέντα, ἐπέστρεψε φέρων μεθ' ἑαυτοῦ ἀμφοτέρους, καὶ εἰσῆλθε θριαμβικῶς εἰς ΚΠ τῇ 9 Δεκεμβρίου τοῦ 1628, ἐξαιτησάμενος καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Σουλτάνου τὴν συγχώρησιν τοῦ ἀποστάτου Ἀμπαζᾶ, διορισθέντος διοικητοῦ τῆς Βοσθνίας. Στρατεύσας δὲ μετὰ ἑπτὰ μῆνας κατὰ τῶν Περσῶν, τῶν ὁποίων ὁ Σάχης, ὁ περίφημος Ἀμπᾶς, εἶχε πρὸ ὀλίγου ἀποθάνῃ μετὰ 44 ἐτῶν βασιλείαν, ἐφάνη ἄξιος πρόδρομος τοῦ τρομεροῦ κυρίου τοῦ Μουράδ, καταστρέψας τὴν Ἑμεσαν, καὶ φονεύσας διαφόρους τῶν ἐπισήμων Κιοῦρδων. Ἀλλ' ἀποτυχὼν εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Βαγδάτ, μόλις διέσωσε τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ τοῦ εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Μοσοῦλ καὶ Μαρδίν, ὅπου καὶ παρεχρίμασε, μετὰ δεκαοκτὼ μηνῶν κινδύνους καὶ ταλαιπωρίας. Τῷ δὲ ἐπομένῳ ἔτει, βραδύνας περὶ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ, διότι περιέμεινε τὸ ἐπικουρικὸν τῶν Τατάρων, ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν στρατευμάτων να μείνῃ ὅλον τὸ ἔτος ἄπρακτος, καὶ να παραχειμάσῃ εἰς τὸ Ἐρζερούμ καὶ τὸ Χαλέμπ. Διὸ καὶ ἐπαύθη τῇ 16 Ὀκτωβρίου τοῦ 1631, καὶ κατόπιν, ἐπειδὴ τὰ στρατεύματα ἐπαναστάντα ἐζήτουν τὴν ἀνάκλησίν τοῦ, ἐπνίγη ἐν Τοκατίῳ.

ΧΑΦΥΖ-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἐφονεύθη τῇ 9 Φεβρουαρίου τοῦ 1632, ἐν πλήρει διδανίῳ καὶ ἐνώπιον τοῦ Σουλτάν-Μουράδ ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων ἐπαναστάντων, καθ' ὑποκίνησιν τοῦ τε διαδόχου τοῦ Ρετζέμπ-πασσᾶ καὶ τοῦ προκατόχου τοῦ Χοσερέβ-πασσᾶ, προσενηγχὼν ἑαυτὸν οἰκαιοθελῶς θῦμα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ Σουλτάνου, τὸν ὁποῖον ἐφάβριζον οἱ ἐπαναστάται.

PETZEMΠ-ΠΑΣΣΑΣ, Βόσθνος τὴν πατρίδα, ὑπουργὸς καὶ φυλάργυρος ἄνθρωπος, ἐφονεύθη τῇ 18 Μαΐου τοῦ 1632, κατὰ διαταγὴν καὶ ἐνώπιον τοῦ Σουλτάν-Μουράδ, ὃς τις, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἀπαλλαγείς τῆς κηδεμονίας τῆς μητρὸς τοῦ, ἤρχισε να βασιλεύῃ πραγματικῶς.

(**TAMPIANI-ΓΙΑΣΙ**)-**ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ**, Ἀλβανὸς τὸ γένος, δημούργημα τοῦ Κχιζλάρ-ἀγᾶ Μουσταφᾶ, ἀνατραφείς ἐν τῷ Σαραγίῳ, καὶ προαχθείς ἀπὸ Μεγάλου Ἐμίρ-ἀχάρη εἰς διοικητὴν τῆς Αἰγύπτου, διήγαγε πᾶσαν τὴν πενταετὴ Βεζιρσίαν τοῦ εἰς τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν, τοὺς ὁποίους ὅμως δὲν ἠδυνήθη να ἐμποδίσῃ να κυριεύσῃ τὰ Ἐριδάν. Παρευρεθείς δὲ εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σουλτάν-Μουράδ ἀνάκτησιν τοῦ φρουρίου τούτου, ἐπαύθη τῇ 2 Φεβρουαρίου τοῦ 1637, ἐγχοτοῦντος αὐτῷ τοῦ Σουλτάνου διὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ, καὶ, ἀνακληθεὶς εἰς ΚΠ, ἔμεινε φυλακισμένος τρεῖς μῆνας ἐν τῷ τοῦ Σαραγίου Τσιμσιρλικίῳ, μέχρις οὗ, καταγραφείσης καὶ δημευθείσης τῆς περιουσίας τοῦ, διωρίσθη διοικητὴς τῆς Ὀζού.

ΜΠΕΙΡΑΜ - ΠΑΣΣΑΣ, Καϊμακάμης τοῦ προκατόχου του, ἀνὴρ πρῶτος καὶ καλοκάγαθος, ἐχθρὸς τῶν βιαίων μέτρων, καὶ πρόθυμος ἵνα μετριάξῃ πάντοτε τὴν σκληρότητα τῶν ἀποφάσεων τοῦ κυρίου του. Ἀνῆκε δὲ εἰς τὸ τάγμα τῶν Δερβίσιων Ζεϊνῆ, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἰδρύσατο καὶ τεκχέν καὶ μεδρεσὲν ἐν ΚΠ, παρὰ τὸν ὁποῖον εἶνε καὶ ὁ τάφος του. Ἀπέθανε δὲ τῇ 17 Αὐγούστου τοῦ 1638, στρατεύων κατὰ τῶν Περσῶν μετὰ τοῦ Σουλτάν-Μουράδ, ὃς τις καὶ τὸν ἐκλαυσε.

ΤΑΓΙΑΡ - ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, διοικητὴς τοῦ Μοσούλ, ἐφονεύθη μετὰ τέσσαρας μῆνας, τῇ 24 Δεκεμβρίου τοῦ 1638, ἐν τῇ κατὰ τοῦ Βαγδάτ ἐφόδῳ. » Ἡ ζωὴ σου, Ταγιάρ, ἀνέκραξε στενάζων ὁ Μουράδ, ἦτον πολυτιμότερα καὶ ἑκατὸν φρουρίων ὥς τὸ Βαγδάδ! «.

(**ΚΑΡΑ**) - **ΜΟΥΣΤΑΦΑ - ΠΑΣΣΑΣ**, Οὐγγρος τὸ γένος, ἀγράμματος, ἀλλὰ νοήμων, ἀνδρεῖος καὶ δραστήριος, συστρατεύων, ὡς Καπετάν-πασσᾶς μετὰ τοῦ Σουλτάν-Μουράδ κατὰ τοῦ Βαγδάτ, ἃμα ἔλαβε τὴν τοῦ Βεζίρη σφραγίδα, ὥρμησε κατὰ τοῦ φρουρίου ὡς λέων, καὶ, σύρας διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ ὀλόκληρον τὸν στρατὸν κατόπιν του, συνετέλεσε μόνος εἰς τὴν ἄλωσιν τοῦ Βαγδάτ, κυριευθέντος τῇ 25 Δεκεμβρίου τοῦ 1638, ἀφ' οὗ ἔμεινε δεκατέσσαρα ἔτη ὑπὸ τὴν τῶν Περσῶν ἐξουσίαν. Προήχθη δὲ ἀπὸ ἀπλοῦ Γεντσαρίου, διὰ μόνης τῆς ἀνδρίας του, ἐπὶ μὲν τῆς πολιορκίας τοῦ Ἐριβάν εἰς Γεντσαρ-ἀγᾶν, ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ Βαγδάτ εἰς Βεζίρην, καὶ ἔδειξε ζῆλον εἰλικρινῆ ὑπὲρ τῆς τάξεως καὶ τῆς πειθαρχίας τοῦ στρατοῦ. Ἀλλ' ἡ ἐκβασίς δὲν ἐδικαίωσε τὰς περὶ μεταβῆθιμους προσπάθειας του· αἱ δὲ περὶ ὁμοιομόρφου διανομῆς τῶν φόρων καὶ περὶ διαρθρώσεως τοῦ νομίματος ἐπιχειρηθεῖσαι βελτιώσεις του ὑπῆρξαν ὀλιγοχρόνιοι. Προδοθεὶς εἰς τὸν Σουλτάν-Ἡδραῆμ ὅτι διέφθειρε διὰ χρημάτων τοὺς Γεντσαρίους πρὸς ἐπανάστασιν, ἐφονεύθη τῇ 22 Μαρτίου τοῦ 1643.

(**ΣΟΥΛΤΑΝΖΑΔΕ**) - **ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ**, ἐπωνομάσθη **Τζοβάν-καπουτζήμπαση** - Σουλτάν - ζαδὲς, τὸ μὲν διότι ἐξῆλθε πολλὰ νέος τοῦ Σαραγίου, καθ' ὃν καιρὸν ὁ Ὀσμάν Β' ἐστράτευσε κατὰ τοῦ φρουρίου Χοττίν· τὸ δὲ, διότι ἦτον συγγενὴς τῶν βασιλίδων συζύγων τοῦ ἐπὶ Σελήμ Πιαλῆ-πασσᾶ καὶ τοῦ ἐπὶ Σουλεϊμάνου Ρουστὲμ-πασσᾶ. Διορισθεὶς δὲ ἐπὶ Σουλτάν Ἡδραῆμ διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἔπειτα Μπεϊλέρ-μπεης τῆς Ρούμελης, καὶ τέλος Κουτμπέ-Βεζίρης, περιωρίσθη ὑπὸ τοῦ προκατόχου του Καρᾶ-Μουσταφᾶ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Δαμασκού, ὑποπτευομένου αὐτόν, καὶ δικαίως, ὡς ἀντίπαιλον καὶ διάδοχον. Ἐπαύθη δὲ τῇ 17 Δεκεμβρίου τοῦ 1645, καὶ διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τῆς κατὰ τῆς Κρήτης δευτέρας ἐκστρατείας, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῇ 20 Μαΐου τοῦ 1646.

ΣΑΛΗΧ-ΠΑΣΣΑΣ, Βόσθνος τὸ γένος, προαχθεὶς διὰ τοῦ προστάτου 'του Καρά-Μουσταφά-πασσά εἰς Γενιτσάρ-ἀγὰν καὶ Δεφθερδάρην, ἐφονεύθη τῇ 18 Σεπτεμβρίου τοῦ 1647, κρεμασθεὶς, κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάν-Ἡδραήμ, ἐν τῇ κατὰ τὸ Δαούδ-πασσά οἰκίᾳ τινὸς Ἰμάμη, πρὸς τὸν ὁποῖον, ἐξορκίζοντα τὰ νοσήματα, εἶχεν ὑπάγει πρὸς θεραπείαν ὁ Σουλτάνος, καὶ καθ' ὁδὸν ἀπήντησε περιφερομένην ἄμαξαν, ὅπερ εἶχεν ἤδη ἀπαγορεύσει. Διωρίσθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ, κατὰ πρῶτον μὲν, ὁ-

ΜΟΥΣΑ-ΠΑΣΣΑΣ, πρώην Καπετάν-πασσάς· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ, πρὶν ἢ φθάσῃ αὐτὸς, ὁ διάδοχος 'του κατώρθωσε διὰ προσφοράς 300, 000 γροσίων 'να διορισθῇ ἐκεῖνος.

ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ ἐπικληθεὶς Ἐζάρ-παρά (1), ἀπόγονος τοῦ Μουσταφά-τσαοῦς, υἱοῦ ἱερέως ἐκ Βράνης, κατορθώσας διὰ τῆς παντοδυναμίου τότε Χασεκῆ-Σουλτάνης 'να προαχθῇ ἀπὸ Γενιτσάρ-ἀγὰ εἰς Δεφθερδάρην, ἐχώρισε τὴν γυναῖκά 'του, θυγατέρα τοῦ Χανεδάν-ζαδὲ-ἀγὰ, τοῦ προστάτου 'του (εἰσαχθεῖσαν εἰς τὸ χαρέμιον τοῦ Σουλτάνου), ἵνα νύμφευθῇ τὴν μικροτέραν τῶν θυγατέρων τοῦ Σουλτάν-Ἡδραήμ, Μπιμπῆ-Σουλτάναν. Ἐχων τὴν περὶ τὰς οἰκοδομὰς μανίαν, ἐκτίσεν διάφορα παλάτια ἐπὶ τε τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἀθύρα· ἀλλ' ὅπως ἐπαρκέσῃ πρὸς τὰς ὑπερόγκους ταύτας δαπάνας, ἐπώλει ἀσυστόλως τὰς δημοσίας θέσεις. Ἐλαβε δὲ καὶ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μπαχὺ-μπεην νύμφην τὴν ὁχταετῇ θυγατέρα τοῦ Σουλτάν-Ἡδραήμ, μεμνηστευμένην τῷ πρώην Βεζίρῃ Καρά-Μουσταφά-πασσά, τελέσας πολυτελῶς τοὺς γάμους αὐτοῦ τῇ 6 Αὐγούστου τοῦ 1648. Ἀλλὰ, μετὰ δύο ἡμέρας τῶν γάμων τούτων, ἐπαναστάντες οἱ Γενίτσαροι, τὸν μὲν Σουλτάνον ἐξεθρόνισαν, τὸν δὲ Ἀχμέδ-πασσάν ἀπαγχονίσαντες, ἀφῆκαν ἄταφον ἐν τῷ Ἰπποδρόμῳ, ὅπου τῇ ὑστεραίᾳ κατακρεουργηθεὶς, ἔλαβε τὸ ἐπώνυμον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον 'τὸν γνωρίζει ἡ Τουρκικὴ Ἱστορία.

(ΣΟΦΗ-ἡ ΔΕΡΒΙΣ)-**ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ**, ἐκλεχθεὶς τῇ 6 Αὐγούστου τοῦ 1648 ὑπὸ τῶν στασιαστῶν, καὶ ἐπικυρωθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, ἔδωκε μετ' ὀλίγας ὥρας τὴν παραίτησίν 'του, διότι ἐμφανισθέντα αὐτὸν ἐνώπιόν 'του ὁ Σουλτάνος ἐν τῇ ὀργῇ 'του 'τὸν ἐγρονθοκόπησεν. Ἀλλ' ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τῶν στασιαστῶν 'να ἐμμείνη, ἐξετέλεσε μετὰ τοῦ Μουφτῆ Ἀμπδ-οὐλ-ράχχὺμ, τῶν Καδῆ-ἀσκέρ καὶ τοῦ Γενιτσάρ-ἀγὰ τὴν καταδίκην τοῦ Ἡδραήμ. Ἐν δὲ τῇ τελετῇ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Σουλτάν-Μεχμέδ συνώδευσε φορῶν τὸ ράσον καὶ τὸν πῖλον τῶν Δερβίσων Μεβλεβῆ. Καταπαύσας τῇ 27 Ὀκτωβρίου τοῦ 1648 τὴν στάσιν τῶν Σιπαχχίδων καὶ Ἴτσο-ἀγάδων διὰ τῶν Γενιτσάρων, 'δὲν ἀπέφυγεν ἐπὶ τί-

(1) Ἰδε σελ. 252 τοῦ Ἀ. Μίρους.

λους τὴν ἐκδίκησιν τῆς βασιλευούσης Βαλιδέ, μνησικακούσης αὐτῇ διὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου ἑτῆς. Ὁθεν καί, ἐξωσθεὶς τῇ 17 ἢ 22 Μαΐου τοῦ 1649, ἐξωρίσθη εἰς Μαλγαράν, καὶ ἐκεῖ μετ' ὀλίγον ἐπνέγη. Κατηγορεῖται δὲ ὡς ὑποκριτῆς, πλεονέκτης καὶ φιλέκδικος.

(ΚΑΡΑ)-ΜΟΥΡΑΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ἀπὸ Γενιτσάρ-ἀγᾶ, Ἀλβανὸς τὴν καταγωγὴν, προαχθεὶς διὰ τῆς ἐπιβροῆς τοῦ τότε ἰσχύοντος Μουνετζήμ-μπαση Χουσεῖν-ἀγᾶ, προσηνέχθη μετὰ τοσαύτης ἱταμότητος καὶ ὑπεροψίας πρὸς τοὺς ξένους μάλιστα πρέσβεις, ὥστε οὐ μόνον ἐφυλάκισεν ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Χχισαρίου τὸν Βαίλον τῆς Οὐνετίας, ἀλλ' ἐκρέμασε καὶ τὸν Α' διερμηνέα τῆς πρεσβείας, συγγενὴ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Λαουπούλου. Συγκρουσθεὶς δὲ πρὸς τὸν Κούλ-κεαγιὰν τῶν Γενιτσάρων, τὸν ὁποῖον ἐπροστάτευεν ἡ νέα Βαλιδέ, μήτηρ τοῦ Σουλτάν-Μεχμέδ, ἠναγκάσθη ἵνα παραιτηθῇ τῇ 5 Αὐγούστου τοῦ 1650. Ἀποδίδων δὲ τὴν σφραγίδα τοῦ Κράτους εἰς τὸν, ὀκταετῇ μόλις τότε, Σουλτάνον, «φυλάχθητι, Βασιλεῦ μου, τῷ εἶπε, ἵνα δώσης αὐτὴν εἰς Γενίτσαρην, ἐὰν θέλῃς ἵνα μὴ χαλάσῃ ὁ Κόσμος». Διωρίσθη δὲ διοικητῆς τοῦ Ὁφφεν, καὶ μετὰ τρία ἔτη Καπετὰν-πασσᾶς.

ΜΕΛΕΚ-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀδασγὸς τὴν πατρίδα, εἰσαχθεὶς τριετῆς εἰς τὰ Σαράγιον μετὰ τῆς ὁμογάλακτος ἀδελφῆς ἑτοῦ, προσληφθεὶς εἰς τὸ χαρέμιον τοῦ Σουλτάν-Μουράδ, ἐπωνομάσθη διὰ τὴν ὠραιότητά ἑτοῦ Ἀγγελος. Προαχθεὶς δὲ ἀπὸ Σιλιχδάρη εἰς διοικητὴν τοῦ Χαλέμπ, τοῦ Διγιάρ-Μπέκρ καὶ τοῦ Βαγδάτ, καὶ νυμφευθεὶς τῇ 17 Νοεμβρίου τοῦ 1638 τὴν Κχιά-Σουλτάναν, θυγατέρα τοῦ Σουλτάν-Μουράδ, μετὰ προικὸς 80,000 φλωρίων, ἐφάνη ἀνίκανος πρὸς διεύθυνσιν πραγμάτων ἐν τοιαύταις περιστάσεσι, καὶ τοι ἄλλως ἀγαθός, γενναῖος καὶ ἀδιάφθορος. Τὰ δὲ πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἐξηντηλημένου θησαυροῦ μέτρα ἑτοῦ ἀπέτυχον ἐντελῶς, χειροτερεύσαντα μᾶλλον ἀντὶ ἵνα βελτιώσωσι τὰ πράγματα. Ἰδίως δὲ ὁ ἐκτακτος φόρος, τὸν ὁποῖον, ὑπὸ τὸ ὄνομα Μ π ε δ έ λ ι - τ ι - μ ᾶ ρ, ἐπέβαλεν εἰς ὅλα τὰ τιμαριωτικὰ κτήματα, ὑπῆρξεν ἡ πρώτη αἰτία τῶν ἐν Ἀσίᾳ ταραχῶν καὶ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν ἐν Κρήτῃ τιμαρισούχων. Νομιμοποιήσας δὲ τὴν εἰσαχθεῖσαν κατάχρησιν τῆς πωλήσεως τῶν δημοσίων θέσεων, ἀφ' οὗ ἀπελπίσθη ἵνα τὴν ἐκριζώσῃ, διώρισε γραφεῖον ἰδιαίτερον διὰ τὰς ἀπὸ τοῦ αἰσχροῦ τούτου μέσου εἰσπραττομένας ποσότητας, αἱ τινες ὅμως ἔδην ἐφθασαν οὔτε τὸ δεκατημόριον τῶν ὅσων ἠλπίζετο. Ἀποτυχούσης δὲ τῆς προτάσεώς ἑτοῦ περὶ τῆς ἐπὶ δύο ἔτη παραχωρήσεως τῶν ἀπὸ τῶν κτημάτων τοῦ στέμματος προσόδων, ὅσας ἐνέμενον οἱ Βεζίραι, καὶ τοῦ βάρους τούτου πεσόντος ὅλου ἐπὶ τῶν Οὐλεμὰ καὶ τῶν ὑπὸ σύνταξιν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν, κατέφυγε, τέλος, εἰς τὸ ὀλέθριον μέτρον τῆς τῶν νομισμάτων νοθεύσεως, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἐπαναστάν-

των τῶν Ἑσναφίων, πρᾶγμα ἀνήκουστον ἕως τότε, καὶ τῶν Γενιτσάρων λαβόντων μέρος εἰς τὰς μεταξὺ τῶν δύο ἀντιζήλων Μπεχαγῇ καὶ Ἀζίζ διαμάχας περὶ τῆς θέσεως τοῦ Μουφτῆ, ἠναγκάσθη ἵνα παραιτηθῇ τῇ 21 Αὐγούστου τοῦ 1651, καὶ μετ' ὀλίγον διωρίσθη διοικητὴς τῆς Σιλίστρας.

ΣΙΑΒΟΥΖ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀδασγός τὴν πατρίδα, χρηματίσας δοῦλος τοῦ περιφήμου Ἀμπαζᾶ, κατετάχθη εἰς τοὺς παῖδας τοῦ Σαραγίου, καὶ, προαχθεὶς ἀπὸ Σιλιχδάρη εἰς Καπετάν-πασσᾶν καὶ διοικητὴν τοῦ Ὁφφεν, καὶ, τέλος, Κουτμπέ-Βεζίρην, εἶχε νυμφευθῇ πρὸ ὀκτώ ἐτῶν τὴν Σαφιγέ-χάν, θυγατέρα τῆς θυγατρὸς τῆς Τζεδχέρ-Σουλτάνης καὶ τοῦ Ρετζέμπ-πασσᾶ. Δέκα δὲ ἡμέρας μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ ἐπνίγη τῇ 2 Σεπτεμβρίου τοῦ 1651 ἡ Κιοσέμ-Βαλιδέ, μάμμη Σουλτάν-Μεχμέδ τοῦ Δ', δι' ἐπαναστάσεως, ὁργανοθεΐσης ἐντὸς τοῦ Σαραγίου ὑπὸ τοῦ Κχιζλάρ-ἀγᾶ Σουλεϊμάν καὶ τῆς ἀντιζήλου αὐτῆς νέας βαλιδέ Ταρχάν-Σουλτάνης, μητρὸς τοῦ Σουλτάν-Μεχμέδ, ἐναντίον τῶν Γενιτσάρων, οἵτινες ὑπεστήριζον τὴν γραῖαν Βαλιδέ, κατηγορηθεῖσαν, εἰ καὶ ἀναποδείκτως, ὅτι ἐδοκίμασε ἵνα φαρμακώσῃ τὸν ἐγγονὸν τῆς. Τιμωρηθέντων δὲ τῶν πρωταιτίων τῆς μελετωμένης ἐπαναστάσεως, ἐπανῆλθεν ἡ τάξις. Ἀλλ' ὁ Σιαβούζ, προσκρούσας πρὸς τὸν, πραγματικῶς βασιλεύοντα, Κχιζλάρ-ἀγᾶν Σουλεϊμάν, ἐπαύθη τῇ 30 Ὀκτωβρίου τοῦ 1651, καὶ, μόλις λυτρώσας τὴν κεφαλὴν τοῦ, δημευθείσης ὅλης τοῦ τῆς περιουσίας, ἐξωρίσθη εἰς Μαλγαράν.

(ΓΚΙΟΥΡΤΖΗ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, σχεδὸν ἐννενηκοντούτης, διὸ καὶ προετιμήθη ἄλλων ἱκανωτέρων καὶ νεωτέρων ὑπὸ τοῦ Κχιζλάρ-ἀγᾶ, ἐλπίζοντος ἵνα τὸν μεταχειρισθῇ ὡς ἀπλοῦν ὄργανον τῶν θελήσεών του. Τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ γέροντος Γκιουρτζῆ ὑπῆρξε τὸ ἵνα μακρόνῃ τῆς πρωτευούσης ὁλους, ὅσους ὑπωπτεύετο δυναμένους ἵνα τὸν παραγκωνίσωσιν, ἐν οἷς καὶ τὸν Μεχμέδ-Κιοπρουλῆν, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἤδη συστήσῃ, ὡς ἱκανὸν διὰ τὴν ὑπατον ἀρχὴν, ὁ σύμβουλος τῆς Βασιλεομήτορος ἀρχιτέκτων Κασήμ, ἐξορισθεὶς καὶ αὐτὸς εἰς Κύπρον. Ἀλλ', ἀνίκανος ἵνα ἀντιταχθῇ πρὸς τὴν δεινότητα τῶν περιστάσεων, ἐπαύθη μετὰ ἐν ἔτος, τῇ 19 Ἰουνίου τοῦ 1652.

(ΤΑΡΚΧΟΥΝΤΖΗ)-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλδανὸς τὸ γένος, εἰσαχθεὶς ὡς παῖς εἰς τὸ Σαράϊ, ἐχρημάτισε Κεαγιᾶς τοῦ Βεζίρη Ἐζάρ-παρά-Ἀχμέδ-πασσᾶ, καὶ, μόλις διασωθεὶς, καταστραφέντος ἐκείνου, διὰ τῆς τοῦ Μουφτῆ μεσιτείας, διώκισε τὸ Διγιάρ-Μπέκρ καὶ τὴν Αἰγυπτον, καὶ ἀφῆκε πανταχοῦ φήμην ἀνδρὸς ἀδιαφθόρου καὶ ἀδυσωπῆτου. Ἀλλὰ, δυσαρεστήσας τοὺς πάντας διὰ τῆς αὐστηρότητός του, καὶ ιδίως τὸν Σάνην τῶν Τατάρων καὶ τὸν Δερβίς-Μεχμέδ Καπετάν-πασσᾶν, ὅς τις καὶ τὸν διεδέχθη, ἐπνίγη τῇ 20 Μαρτίου τοῦ 1653, μετὰ 9 μηνῶν βεζιρεῖαν.

(ΔΕΡΒΙΣ) - ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, Κιρκάσιος τὴν πατρίδα, ἦτον ἀνθρώπος ἀναστήματος ὑψηλοῦ καὶ εὐπρεποῦς, οἱ δὲ μύστακες αὐτοῦ ἐπικτον ἑκατέρωθεν τοῦ προσώπου 'του μέχρι τῆς ὀσφύος 'του. Ἠγάπα τὴν πολυτέλειαν, καὶ ἐπῆρκει εἰς τὰς δαπάνας 'του διὰ καλῆς μᾶλλον διαχείρισεως τῆς περιουσίας 'του ἢ διὰ καταχρήσεων. Χρηματίσας ἐπὶ πολλὰ ἔτη διοικητὴς τοῦ Βαγδάτ, διορισθεὶς εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς πόλεως, ἐξεμετάλλευσε πρὸς αὐξήσιν τοῦ πλούτου 'του τὸ διὰ τῆς Βάσρας ἐμπόριον τῶν Ἰνδιῶν, καὶ ἐπειδὴ τὰ ἐμπορεύματά 'του 'δὲν ἐπλήρουναν τελώνιον, οὐδεὶς τῶν ἐμπόρων ἠδύνατο 'να συναγωνισθῇ πρὸς αὐτόν. Ἀπέθανε δὲ ἀπόπληκτος τῇ 29 Ὀκτωβρίου τοῦ 1654, ἡ δὲ περιουσία 'του, συμποσομένη εἰς 95,000 φλωρίων καὶ 400,000 γροσίων, ἐδημεύθη πρὸς ὄφελος τοῦ Σουλτάνου. Οὗτός ἐστιν ὁ εἰπὼν εἰς τὸν ἀπεσταλμένον τῆς Γαλλίας De la Haye, γνωστοποιήσαντα αὐτῷ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἀββά ὑπὸ τῶν Γάλλων: » Ὀλίγον μέλλει τῷ Σουλτάνῳ εἶναι οἱ σκύλοι φάγωσι τοὺς χοίρους, ἢ οἱ χοῖροι τοὺς σκύλους «.

ΙΠΣΣΙΡ - ΜΟΥΣΤΑΦΑ - ΠΑΣΣΑΣ, προαχθεὶς ἀπὸ Ἐμίρ - ἀχὼρ εἰς διοικητὴν τοῦ Ὁφφεν ἐπὶ Σουλτάν - Μουράδ, καὶ λαβὼν μέρος εἰς ὅλας τὰς ταραχὰς καὶ ἐπαναστάσεις τῆς Ἀσίας, κατέστησε τρομερὸν τὸ ὄνομά 'του ἐν ΚΠ, ὅπου εἰσῆλασε θριαμβευτικῶς, ἀπ' ἐναντίας ῥητῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ Σουλτάνου. Τὸ δὲ πρῶτον αὐτοῦ ἔργον ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τῶν ἐχθρῶν 'του καταδρομὴ, τῶν ὁποίων τοὺς μὲν φονεύσας, τοὺς δὲ φυγαδεύσας, ἐδήμειυσε τὰς περιουσίας 'των. Ἰδίως δὲ κατέτρεξε τὸν Μελέκ - Ἀχμέδ - πασσάν, τὸν πρῶτον Βεζίρη, διότι, διορισθεὶς Καϊμακάμης ἄχρι τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ, διεξήγαγε καὶ τὰς μὴ κατεπειγούσας ὑποθέσεις, χωρὶς 'να τὸν περιμένῃ. Δυσανεστήσας, ἐνὶ λόγῳ, τοὺς πάντας διὰ τῆς αὐστηρότητός 'του, καὶ μὴ δυνάμενος 'να πραγματοποιήσῃ τὰς περὶ διορθώσεως τοῦ νομίσματος ὑποσχέσεις 'του, διήγειρε γενικὸν ἐναντίον 'του γογγυσμὸν, καὶ πλῆθος ἡδικομένων ἐκ τῆς Ἀσίας περιεφέροντο τὴν ΚΠ καὶ ἐπολιώρουν τὰς πύλας τοῦ Σαραγίου καὶ τῶν στρατώνων, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς ψάθας καιομένας (1). Ὁ δὲ πρῶτος Βεζίρης Μουράδ - πασσας, διορισμένος τότε Καπετὰν πασσας, βιασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ 'να ἐκπλεύσῃ μετὰ τοῦ στόλου ἄνευ χρημάτων, κατώρθωσε 'να ἐνώσῃ κατ' αὐτοῦ τοὺς Σιπαχχίδας μετὰ τῶν Γεντισάρων, καὶ, συνελθόντες τῇ 8 Μαΐου 1655 εἰς τὸν Ἰπκόδρομον, ἀπῆτησαν τὴν παῦσιν τοῦ τε Βεζίρη καὶ τοῦ Μουφτῆ· δόντες καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐπαύθησαν ἀμφότεροι, καὶ ὁ μὲν Μουφτὴς ἐξωρίσθη, τοῦ δὲ Ἰπσιρ, πνιγέντος ἐν τῷ Σαραγίῳ, τὸ πτώμα ἐβρίφθη πρὸ τοῦ Σιδηροῦ πυλῶνος· οἱ δὲ Γεντισαροὶ, ἀποτεμόντες τὴν κεφαλὴν 'του καὶ

(1) Τρόπος τοῦ ἀναφέρεσθαι πρὸς τὸν Σουλτάνον, τὸν ὁποῖον μετεχειρίζοντο μέχρις οὗ πρὸ πολλοῦ οἱ ζητοῦντες δικαιοσύνην παρ' αὐτοῦ ἀμέσως τοῦ μονάρχου. Ἴδε πλείω περὶ τούτου εἰς τὸ Γ' Μέρος.

πήξαντες αὐτὴν εἰς κοντάριον, τὴν περιέφερον μεταξὺ τοῦ πλήθους ἐπευφημοῦντος. Διωρίσθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ ὁ-

(ΚΑΡΑ)-ΜΟΥΡΑΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον. Ἀλλ' ἀδυνατῶν ἵνα ἐπαρκεσθῇ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Γενιτσάρων καὶ Σιπαρχίδων, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀνέβη, τούτων μὲν ἀπὸ 2599 εἰς 5000, ἐκείνων δὲ ἀπὸ 50,000 εἰς 80,000, ἀπαιτούντων ἵνα πληρωθῶσιν οὐ μόνον πλήρη, ἀλλὰ καὶ εἰς δόκιμον νόμισμα, ὅσα τοῖς καθυστεροῦντο, ἐζήτησε μετὰ τρεῖς μῆνας καὶ ἔλαβε τὴν παραίτησίν του καὶ τὴν ἀδειαν τοῦ ἵνα ἀπέλθῃ προσκυνήσων εἰς Μέκκαν, ὅπου καὶ ἀπερχόμενος ἀπέθανε καθ' ὁδόν. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ

ΣΟΥΛΕΙΜΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀρμένιος τὴν καταγωγὴν, σύζυγος τῆς Σουλτάνης Ἀἰσσέ, εἰσαχθεὶς ὡς παῖς ἐπὶ Σουλτάν Μουράδ τοῦ Δ' εἰς τὸ Σαρδί, καὶ προαχθεὶς εἰς Σιλιχδάρην καὶ διοικητὴν διαφόρων ἐπαρχιῶν, ἐσχάτως δὲ ἐδρεύων εἰς τὸ Συμβούλιον ὡς Κουτμπέ-Βεζίρης. Ἀλλὰ, μὴ δυνάμενος ἵνα οἰκονομήσῃ τὰς περιστάσεις, καὶ μάλιστα τὰς περὶ τὸ νόμισμα καὶ τὰς πληρωμὰς δυσκολίας, παρητήθη τῇ 27 Φεβρουαρίου τοῦ 1656.

(ΔΕΛΗ)-ΧΟΥΣΕΙΝ-ΠΑΣΣΑΣ, διωρισμένος σερασκέρης ἐπὶ δέκα ἔτη κατὰ τῆς Κρήτης καὶ τῶν Οὐνετιῶν, ἠναγκάσθη ὑπὸ τῆς ἐκραγείσης τρομερᾶς στάσεως, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πλατάνου (*), ἵνα παραχωρήσῃ τὴν σφραγίδα τῇ 8 Μαρτίου 1656 εἰς τὸν ὑποκινήσαντα τὴν στάσιν διὰδοχόν του.

(ΖΟΥΡΝΑΖΕΝ)-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, πρῶν Καπετάν-πασσᾶς, ἐπαύθη τέσσαρας ὥρας μετὰ τὸν διορισμόν του, καὶ ἐστάλη διοικητὴς εἰς Ἐρζερούμ.

ΣΙΑΒΟΥΣ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ἀπέθανε μετὰ ἓνα μῆνα τῇ 25 Ἀπριλίου τοῦ 1656, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ τζαμίου Σουλτάν-Ἀχμέδ.

(ΜΗΟΙΝΟΥ-ΕΓΡΙ ἢ ΜΠΟΙΝΟΥ-ΓΕΡΑΛΥ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, καταγόμενος ἐκ τοῦ ἐν Τουρκομανίᾳ Τζανίκ, διακριθεὶς ὑπὸ τοῦ Χαλίλ-πασσᾶ ἐν τῷ κατὰ τῶν Περσῶν πολέμῳ, εἶχε τεσσαράκοντα πληγὰς, ὧν μία εἰς τὸν λαιμόν τῷ ἔδωκε τὸ παρώνυμον (Στραβολαίμης). Κηρυχθεὶς πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν ἀποστάτης, καὶ ἐξορισθεὶς, ἀφ' οὗ ἐσυγχωρήθη, διωρίσθη κατόπιν διοικητὴς Δαμασκοῦ, καὶ προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν Πύλιν, ὅταν ὁ Ἰπσιρ ἐφοβέριζε τὴν πρωτεύουσιν. Ἡ σημαντικὴ ἥττα τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἐξώθεν τῶν Δαρδανελίων τῇ 6 Ἰουλίου 1656 ὑπὸ τῶν Οὐνετιῶν, ναυαρχοῦντος τοῦ Λαζάρου Μοτσενίγου, ὃς τις ἐκυρίευσε μετὰ τοῦτο τὴν Τένεδον, τὴν Αἴμνον καὶ τὴν Σαμοθράκην, ἐπέσπευσε τὴν πτωσίν του, παυθέντος τῇ 15 Σεπτεμβρίου τοῦ 1656, καὶ μόλις σὺν

(*) Ἴδε σελ. 251, 252 τοῦ Α' Μέρους.

σαντος, μεσιτεία τοῦ διαδόχου 'του, τὴν ζωὴν 'του, ἀφ' οὗ ἐδημεύθη ἅπανα ἡ περιουσία 'του. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1665.

(ΚΙΟΠΡΟΥΛΗ) - ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, ὁ περιώνυμος, ἐπονομάσθεις ἀπὸ τῆς πατρίδος 'του, ἣτις, καλουμένη πρότερον Καρακεδὲ, χειμένη δώδεκα λεύγας μακρὰν τῆς Ἀμασείας καὶ μιᾶς ἡμέρας ὁδὸν ἀπὸ τοῦ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἄλως λ'ιμένος Γάφρα, μεταξὺ δύο ποταμῶν, χυνομένων εἰς τὸν Ἄλυν, μετωνομάσθη Κιοπρὺ (γέφυρα), μετὰ τὴν κτίσιν μιᾶς ξυλίνης γεφύρας ἐπὶ θατέρου τῶν εἰρημένων δύο ποταμῶν, καὶ προσεπωνομάσθη Βεζίρ - κιοπρὺ ἀπὸ τῆς βεζιρείας 'του, εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ 6000 οἰκογενείας, τὸ διπλάσιον δηλαδὴ τῶν κατοικούντων αὐτὴν σήμερον, καὶ εἶνε πρῶτεύουσα τεσσαράκοντα χωρίων. Χρηματίσας ἐν τῇ νεότητί 'του μάγειρος τοῦ Σαραγίου, προήχθη ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Βεζίρη Καρά - Μουσαφά εἰς Ἐμίρ - ἀχόρην, καὶ διοικήσας τὴν Δαμασκὸν, τὴν Τρίπολιν καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἤδρευεν ἐν τῇ Θόλῳ (κουτμπέ) ὡς Βεζίρης. Αἰχμαλωτισθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ἀποστάτου Βαρδάρ - πασσά, κατὰ τοῦ ὁποίου εἶχε διορισθῇ, καὶ ἐλευθερωθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰπασίρ - πασσά, διωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ, βεζιρεύσαντος, διοικητῆς Τριπόλεως. Ἀλλὰ, παυθεὶς ὑπὸ τοῦ διαδόχου τοῦ Ἰπασίρ, πρὶν ἀπέλθῃ εἰς τὴν θέσιν 'του, ἀπεσύρθη εἰς τὴν πατρίδα 'του, ἀπὸ τῆς ὁποίας τὸν μετέφερε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς ΚΠ ὁ προκάτοχός 'του. Ἐδέχθη δὲ τὴν Βεζιρείαν, χωρὶς 'να σπουδαρχήσῃ ὑπὲρ αὐτῆς, εἰς ἡλικίαν 76 ἡδὴ ἐτῶν, ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ὅρους: α', ὅλαι 'του αἱ προτάσεις, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως καὶ παρατηρήσεως, 'να ἐγκρίνωνται αὐθωρεί· β', 'να διορίζῃ εἰς δημοσίας θέσεις, 'να παύῃ, 'να τιμωρῇ καὶ 'να ἀνταμείβῃ ὅποιον ἂν αὐτὸς ἐγκρίνῃ· γ', οὐδεὶς 'να ἀναμιγνύηται εἰς τὰ ἔργα 'του· δ', οὐδεμία κατ' αὐτοῦ διαβολὴ 'να μὴ πιστευθῇ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ. Ὁ διορισμὸς 'του ἀπεδοκιμάσθη παρὰ πάντων. »Εἶνε ἀμαθὴς, ἔλεγον οἱ Οὐλεμά· »Εἶνε γέρων καὶ ἀνίκανος, τὸν συνέλαβεν αἰχμάλωτον ὁ Βαρδάρ - πασσάς, ἔλεγον οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ· »Εἶνε ἀσήμαντος καὶ πτωχός, ἔλεγον οἱ περὶ τὰ Ὑπουργεῖα, πῶς καὶ πόθεν θὰ οἰκονομήσῃ τὰς χρηματικὰς ἀνάγκας τοῦ Ταμείου, κτλ. κτλ. Ἀλλ' ὁ Κιοπρουλῆς ἦτον ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες, παρεγνωρισμένοι πολλὸν χρόνον, ἀναφαίνονται ποῖοι εἶνε διὰ μιᾶς, ἅμα περιβληθῶσιν ἐξουσίαν· διότι, εἰ καὶ παρηκμακῶς ἦδη, καὶ βεζιρεύσας πέντε μόνον ἔτη, ἐσημείωσε τὴν θέσιν αὐτοῦ, ὡς μέγας ἀνὴρ, ἐν τῇ Ἱστορίᾳ, τὸ δὲ ὄνομά 'του χρησιμεύει ὡς ἐποχῇ, καθότι, οὐ μόνον ἔσωσε τὸ Ὄθωμανικὸν Κράτος ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ κρημνοῦ, ἀλλ' ἀφήκε καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ Βεζίρη κληρονομικὴν εἰς τὸν οἶκόν 'του ἐπὶ τρεῖς περίπου γενεάς (*). Ὁκτὼ ἡμέρας μετὰ τὸν διορισμόν

(*) Ἴδε καὶ σελ. 274, 275 τοῦ Α' Μέρους.

του, κατέπαυσε την στάσιν των αυστηρῶς ὀρθοδόξων ὀπαδῶν τοῦ φανη-
 τικοῦ Καζήζαδὲ, συνομοσάντων κατὰ τῶν νεωτερίζοντων, ὡς 'τοὺς ὀνό-
 μαζον, τοὺς μὲν ἐξορίσας, τοὺς δὲ φονεύσας τῶν πρωταιτίων· φονεύσας
 ἔπειτα δύο προστατευομένους τῆς Βαλιδὲ, τὸν ποτὲ Δεφθερδάρην Καρα-
 γκιόζ-Μεχμέδ-πασσὰν καὶ τὸν Ἀμπαζᾶ-Ἀχμέδ-πασσὰν, ἐνέκνυσσε τὸν
 τρόμον μεταξὺ τῶν στηριζομένων εἰς τὰς ἰσχυρὰς προστασίας, καὶ ἀπέδειξε
 τὸ μέγεθος τῆς ἰσχύος 'του, ὥστε περιστάλησαν ἅπαντες ὑπὸ μίαν καὶ
 μόνην ἀκαμπτὸν θέλησιν. Ἀνακαλέσας δὲ μετ' ὀλίγον τὴν νίκην εἰς τὰς
 ὀθωμανικὰς σημαίας διὰ τῆς ἀνακτήσεως τῆς Λήμνου καὶ τῆς Τενέδου,
 καὶ ἐνθαῤῥύνας δι' ἀμοιβῶν τὸν στρατὸν, ἐπνίξε τὴν ὕδραν τῆς ἀναρχίας
 εἰς τὸ αἷμα τῶν ἐνόχων, φονεύσας ἐν διαστήματι τῆς Βεζιρείας 'του περὶ
 τὰς 36,000 ἐξ αὐτῶν· ἐπὶ ἓν ἔτος δὲ ὀλόκληρον ἐστήνοντο καθ' ἡμέρας
 πρὸ τῆς πύλης τοῦ Σαραγίου τριάκοντα κεφαλὰ ἐπὶ κονταρίων. Μεταξὺ
 δὲ τῶν θυμάτων τῆς ἀδυσωπήτου σκληρότητός 'του ἀριθμείται δυστυχῶς
 καὶ εἷς πατριάρχης, ὁ Παρθένιος Γ', κατηγορηθεὶς ὅτι ἔγραφε πρὸς τὸν
 ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας ἐπαναστατικὰς ἐπιστολάς, καὶ κρεμασθεὶς διὰ τοῦτο
 τῷ Σαβδάτῳ τοῦ Λαζάρου εἰς τὸ Παρμάκ-καπὶ. Ὁ δὲ πρίσθυς τῆς Γαλ-
 λίας De la Haye, βραδύνας 'να τῷ προσφέρῃ τὰ συνήθη δῶρα, διότι ἐνό-
 μισεν ὅτι καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Βεζιρὴς 'δὲν ἤθελε μείνῃ πλεονέτερον χρόνον
 παρὰ τοὺς ἀπὸ τινος καιροῦ μόλις φαινομένους καὶ ἀφανιζομένους προ-
 κατόχους 'του, ἐπλήρωσεν ἀκριβὰ τὴν ἀπάτην 'του, φυλακισθεὶς μετὰ
 τοῦ βαδισθέντος πρότερον υἱοῦ 'του ἐν Ἀδριανουπόλει. Φιλέλδικος καὶ
 ἐπίμονος, μετεχειρίζετο τὴν ἀλωπεκὴν ὅπου οὐκ ἐφικνεῖτο ἡ λειοντῆ, καὶ
 διὰ τῆς ἀπάτης ἐφόνευσε πρὸς πολλοὺς καὶ ἄλλοις καὶ τὸν ἀποστάτην
 Ἀμπαζᾶν, ἄλλον παρὰ τὸν ἐπὶ Σουλτάν - Μουράδ. Ὠχύρωσε δὲ καὶ τὸν
 Ἑλλησποντον διὰ δύο νέων φρουρίων, καὶ οἰκοδομήσας τὸν τάφον 'του,
 διέταξεν ὥστε μέχρι τοῦ θανάτου 'του 'να χρησιμεύῃ ὡς σιτοφυλακεῖον,
 καὶ ἀπ' αὐτοῦ 'να διανέμηται καθ' ἡμέραν ὠρισμένος ἀριθμὸς μοδίων εἰς
 τοὺς πτωχοὺς. Ἀπέθανε δὲ ὑπὸ ὕδρωπος τῇ 21 (31) Ὀκτωβρίου τοῦ 1661
 ἐν Ἀδριανουπόλει εἰς ἡλικίαν 80 ἐτῶν.

(ΚΙΟΠΡΟΥΛΗΖΑΔΕ) - ΑΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, διεδέχθη τὸν πατέρα
 'του εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν. Προσδιωρισμένος ὑπὸ τοῦ πατρός 'του διὰ τὴν
 τάξιν τῶν Οὐλεμὰ, προήχθη, εἰς ἡλικίαν 16 μόλις ἐτῶν, εἰς μουδερρί-
 σην τοῦ τζαμίου Σουλτάν-Μεχμέδ. Ἀλλὰ, μετὰ δέκα ἔτη, παραιτήσας
 τὸν Κλῆρον, ἀνέλαβε τὸ πολιτικὸν στάδιον, καὶ, διορισθεὶς διοικητὴς τοῦ
 Ἐρζερούμ, καὶ μετὰ ἓν ἔτος τῆς Δαμασκού, καθυπέταξε τοὺς Δρούζους
 ἐπαναστάντας. Ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν 'του πορείαν, ὁ νέος Κιοπρουλῆς
 ἠκολούθησεν, ἀναλαβὼν τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους, τὸ σύστημα τοῦ πατρός
 'του: ἀδυσώπητος πρὸς τοὺς ταραξίας καὶ καταχραστὰς, ἀνένδοτος πρὸς

τὰς συστάσεις τῶν Αὐλικῶν καὶ εὐνοουμένων, διήγειρεν ἐναντίον 'του εἰς ἀφετηρίας τὴν μῆνιν τῆς Βασιδῆ/καὶ τοῦ ἰδιατέρου αὐτῆς συμβούλου, τοῦ 'Ρεῖζ-ἐφέντη Σαμιζαδῆ, οἷς προσετέθη φυσικῶ τῷ λόγῳ καὶ ὁ Κχιζλάρ-ἀγάς. Ἀλλ' ὁ ἐπιτήδεις Κιοπρουληζαδὲς ἀντέταξεν εἰς τὴν ἐναντίον 'του συστηθεῖσαν φάλαγγα τὸν ἀρχηγὸν τῶν ὀρθοδοξούντων Σείιχην Βανήν, τὸν κεκηρυγμένον τοῦτον ἐχθρόν τῶν χριστιανῶν, ἀναγκασθεὶς, ἵνα τὸν εὐχαριστήσῃ, 'να κρημίσῃ τὰ τεῖχη τῶν ἐκκλησιῶν, ὅσαι, πυρποληθεῖσαι, ἤρχισαν 'ν' ἀνεγείρωνται. Τὸ δὲ ἐρχόμενον ἔαρ, κηρυχθέντος τοῦ κατὰ τῆς Οὐγγρίας πολέμου, ὁ Βεζίρης ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Σουλτάνου διὰ τὴν Ἀδριανούπολιν, ἀφίεις ἐπίτροπόν 'του (καϊμακάμ) ἐν ΚΠ τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρόν 'του Καρά-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, τότε ναύαρχον. Ἐκείθεν δὲ στρατεύσας μετὰ 120,000 στρατοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἠνώθησαν ἀκολούθως ἄλλαι 80,000 Τάταροι, ἐφθάσε τῇ 8 Ἰουνίου 1665 εἰς Βελιγράδιον, ἔχων προπορευομένους αὐτοῦ τοὺς δύο 'του ἀδελφούς, Μουσταφᾶ-μπεην καὶ Ἀλῆ-μπεην. Νικήσας δὲ τοὺς Οὐγγρους, καὶ κυριεύσας τὰ φρούρια Οὐϊδάρ ἢ Νωφχάουζελ, Σερινδάρ κλπ., ἐνίκηθη ἐν τῇ μεγάλῃ μάχῃ τοῦ St. Gotthard, συγκροτηθεῖσα περὶ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Ῥάμπ καὶ Λάουφνις τῇ 1 Αὐγούστου τοῦ 1664, ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν καὶ Γάλλων, στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ Μοντεκούκκολη καὶ τοῦ πρίγκηπος Καρόλου τῆς Λορραίνης. Συνάψας δὲ εὐθὺς μετὰ τοῦτο εἰρήνην, τὴν λεγομένην τοῦ Βασδάρ, ἐπέστρεψε τῇ 12 Ἰουλίου 1665 εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου συνήθως διέτριβεν ὁ Σουλτάν-Μεχμέδ, καὶ ἐκεῖθεν μετ' αὐτοῦ τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1665 εἰς ΚΠ. Τὸν δὲ Μάϊον τοῦ 1666 ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Κρήτης, καταστήσας ἐπίτροπον μὲν αὐτοῦ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ τὸν γαμβρόν 'του Καρά-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, ναύαρχον δὲ τὸν ἕτερον αὐτοῦ γαμβρόν Καπλάν-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, διακριθέντα ἐν τῷ κατὰ τῶν Οὐγγρων πολέμῳ, παρηκολούθησε δὲ αὐτὸν καὶ ἡ μήτηρ 'του, συνετὴ καὶ εὐλαβὴς γυνὴ, ἥτις συνετέλεσε πολὺ διὰ τῶν μετὰ τοῦ Σαραγίου σχέσεων 'της καὶ διὰ τῶν συμβουλῶν 'της εἰς τὴν πρόοδόν 'του, ὅπως γένηται αὐτόπτης ἐκ τοῦ πλησίον τῶν θριάμβων 'του. Κυριεύσας δὲ μετὰ τριῶν σχεδὸν ἑτῶν πολιορκίαν καὶ 42,000 ἀνθρώπων ἐκατέρωθεν ἀπώλειαν, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Κρήτης καὶ τὴν νῆσον ἅπασαν, ἐκτὸς τῶν τριῶν λιμένων, Κραμβούσης, Σούδας καὶ Σπιναλουργκας, οἱ ὅποιοι ἔμειναν εἰς τοὺς Οὐνετοὺς, καὶ ὑπαγράψας τὴν περὶ τούτου συνθήκην τῇ 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 1669, ἐπαγγέλλετο μετὰ ἑννέα μῆνας ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ φρουρίου εἰς Ἀδριανούπολιν, ἡ δὲ μήτηρ 'του ἀπῆλθε μετὰ τοῦ μικροτέρου 'της υἱοῦ Μουσταφᾶ-μπεη, προσκυνήσους εἰς Μέκκαν. Μόλις δὲ εὐκαιρήσαντος αὐτοῦ ἵνα στρέψῃ τὴν προσοχὴν 'του εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τοῦ Κράτους, ἡ διαδοχὴ τῆς Τρανσυλθανίας καὶ τὰ παράπονα τῶν περὶ τὸν

Τάναϊν Καζάκων προσέλασαν τὸν κατὰ τῆς Πολωνίας πόλεμον, πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ὁποίου στρατεύσας ἐξ Ἀδριανουπόλεως μετὰ τοῦ Σουλτάνου τῇ 30 Ἀπριλίου τοῦ 1672, ἐφθάσε τῇ 18 Αὐγούστου εἰς Καμινίτσαν, τὴν ὁποίαν κυριεύσας τῇ 30 τοῦ αὐτοῦ μηνός, καὶ κατόπιν αὐτῆς διάφορα ἄλλα μικρότερα φρούρια, ἐπέβαλεν εἰς τοὺς Πολωνοὺς τὴν ἐπονείδιστον ἐκείνην εἰρήνην, ὑπογραφείσαν τῇ 18 Σεπτεμβρίου, ἐν τῇ κώμῃ Μπουκσάκ, διὰ τῆς ὁποίας ἡ μὲν Ποδολία παρεχωρήθη εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἡ δὲ Οὐκραίνα εἰς τοὺς Καζάκους, φόρος δὲ ἐτήσιος 220,000 γροσίων (σκούδων) ἐμέλλε νὰ πληρόνηται εἰς τὴν Πύλην, παρεκτὸς τῶν 80,000, πληρωτέων ἅπαξ ὑπὸ τῆς πόλεως Λεμπέργ, διὰ τὰ ἐξόδα τοῦ πολέμου. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς Ἀδριανούπολιν μετὰ τοῦ Σουλτάνου, ἐστράτευσε μετ' αὐτοῦ τῇ 27 Ἰουνίου τοῦ ἐπομένου ἔτους κατὰ τῶν Ῥώσων καὶ Πολωνῶν, ἀποκοιτηθέντων τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου. Ἀλλ' ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Χοττινίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἔπεσον τῇ 11 Νοεμβρίου τοῦ 1673 30,000 Ὀθωμανοί, ἡ δόξα τοῦ Κιοπρουληζαδῆ ἐξέλιπεν ἐνώπιον τοῦ ἀνατέλλοντος ἄστρου τοῦ Σομπιέσκη. Ἀπέθανε δὲ τῇ 30 Ὀκτωβρίου τοῦ 1676, ὑδρωπιάσας διὰ κατάχρησιν οἶνοπνεύματος (1) εἰς ἡλικίαν 41 ἐτῶν, βεβρωύσας δεκαπέντε ἔτη παρὰ μίαν ἡμέραν, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μαυσωλείῳ τοῦ πατρός, του. Ἦτον φιλαλήθης, ἀδέκαστος καὶ φιλοδίκαιος, ὅθεν καὶ ἐπυνόμασθη Φαζλῇ (2). Εἶχεν ὀξὺ ἀντιληπτικὸν, μνήμην ἀπείραντον καὶ κλίσιν πρὸς τὴν σπουδὴν, τὴν ὁποίαν ὁδὸν παρημέλει οὔτε μεταξὺ τοῦ καπνοῦ τῶν μαχῶν καὶ τοῦ κρότου τῶν κανονίων. Ἐγραφε δὲ κομψότατα καὶ χωρὶς στόμφου καὶ φρασσεολογίας. Παραβαλλόμενος δὲ πρὸς τὸν Σοκολλῆν, τὸν μόνον αὐτῷ φερέγγυον, ἐξισοῦται μὲν πρὸς ἐκεῖνον ὡς πρὸς τὴν διοικητικὴν καὶ στρατηγικὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν δικαιοσύνην· ἀλλὰ τὸν ὑπερβαίνει κατὰ τὴν τοῦ χαρακτῆρος ἡπιότητα καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ νοός, καὶ πρὸ πάντων διότι ὁ μὲν Σοκολλῆς εὗρε τὸ Κράτος ἐν τάξει καὶ ἐν ἀκμῇ, καὶ τὸ διετήρησεν· ὁ δὲ Κιοπρουληζαδῆς, παραλαβὼν αὐτὸ ἀσπαῖρον ἔτι ὑπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ αἰμοδόρου πατρός, του, τὸ ἐρρύθμισε καὶ τὸ ἐταχτοποίησεν. Ἀφ' ἑτέρου ὁμως, ἐπειδὴ ὁ μὲν Σοκολλῆς εἶχεν ἰσχυροὺς ἀντιπάλους, οἵτινες ὑπὸ τὸν διεφθαρμένον Σελῆμ καὶ τὸν ἀδύπατον Μουράδ ἀντεστάθμιζον τὴν ἰσχύν, του, ὁ δὲ Κιοπρουληζαδῆς οὔτε συναγωνιστὰς εἶχεν ἀξιωμαχοὺς, οὔτε ἰδιοτροπίας τοῦ μονάρχου νὰ φοβηθῇ, ἀπασχολουμένου εἰς τὰ κυνήγιά, του, τὸ ἔργον αὐτοῦ ἦτον εὐκολώτερον, καὶ διὰ τοῦτο φέρει τὰ δευτερεῖα μετὰ τὸν Σοκολλῆν, ὅς τις ἦτον, παρεκτὸς τούτου, καὶ στρατηγικώτερος αὐτοῦ.

(1) Καὶ οὐχὶ πνιγίς ἐν τῷ Βετκπουργίφ, καθὼς ἐδημοσιεύσαμεν ἐν σελ. 275 τοῦ Α' Μέρους, παρακρουθέντες ὑπ' ἀναγνώσεων ἐσφαλμένων.

(2) Ἴδε σελ. 257, 258 καὶ 275.

(ΚΑΡΑ)-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, ἀληθῶς μαῦρος τὴν ψυχὴν, ὡς καὶ τοῦτικλὴν καὶ τὴν μορφὴν, σκληρότατος, φιλαργυρότατος καὶ ἀρπακτικώτατος τῶν πώποτε Βεζιρῶν. Γαμβρός ἐπ' ἀδελφῇ, καὶ κατόπιν σύγγαμβρος τοῦ Ἀχμέδ-Κιοπρουληζαδὲ ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ τῶν θυγατρῶν τοῦ Σουλτάν-Μεχμέδ, ἐπιστεύθη τὴν σφραγίδα τοῦ Κράτους τῇ 8 Νοεμβρίου τοῦ 1676, ἐν ᾧ ἦτον Καϊμακάμης. Τῇ δὲ 3 Μαρτίου τοῦ 1677, κηρυχθέντος τοῦ κατὰ τῆς Πολωνίας καὶ Ῥωσσίας πολέμου, ἀπ' ἐναντίας τῆς θελήσεως αὐτοῦ, ἐπιθυμοῦντος νὰ προσβάλλῃ πρῶτον τὴν Ἀουστρίαν, κατὰ τῆς ὁποίας ἐδυσσοδόμει, ἐξεστράτευσε μετὰ τοῦ Σουλτάνου, ὃς τις ὁμῶς ὅδὲν προεχώρησεν ἐπέκεινα τοῦ Μπαμπά-δαχγῦ, καὶ ἐπανῆλθε μετ' οὐ πολὺ εἰς Ἀδριανούπολιν. Κυριεύσας δὲ μετὰ μεγίστης φθορᾶς τοῦ στρατοῦ τὸ φρούριον Τσεχρὺν, μόλις ἐπέστρεψε μετὰ τοῦ τεταρτημορίου τοῦ στρατεύματος τῇ 21 Νοεμβρίου τοῦ 1678 εἰς Ἀδριανούπολιν. Περί δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1683 κηρυχθέντος τοῦ κατὰ τῆς Οὐγγρίας καὶ Αὐστρίας πολέμου, ἐξεστράτευσε μετὰ τοῦ Σουλτάνου, προχωρήσαντος ἄχρι τοῦ Βελιγράδ, καὶ ἐκεῖ διορισθεὶς ἀρχιστράτηγος καὶ παραλαβὼν τὴν ἱερὰν σημαίαν, ἐφθασε τῇ 14 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐμπροσθεν τῆς Βιέννης μετὰ 200,000 στρατοῦ, ἀφ' οὗ ἀφῆκε κατόπιν τοῦ φρικτῆς ὠμότητος τοῦ ἔχνη. Ἀλλ' ἡ ἀνδρία τοῦ Σομπιέσκη ἠλευθέρωσε τὴν Βιέννην μετὰ 60 ἡμερῶν πολιορκίαν, καὶ 10,000 πτώματα Τουρκικὰ, 300 κανόνια καὶ ἀναρίθμητον πλῆθος ἄλλων λαφύρων ἐδόξασαν τῇ 12 Σεπτεμβρίου τοῦ 1683 τὴν λαμπρὰν νίκην τοῦ ἥρωος βασιλέως τῆς Πολωνίας, ἐκατὸν πενήτηκοντὰ τέσσαρα ἔτη μετὰ τὴν πρώτην τῆς Βιέννης πολιορκίαν ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Σουλεϊμάνου. Ἀναχωρήσας δὲ εἰς Βελιγράδιον, ἐφόνευσεν τὸν γέροντα Ἡδραῆμ-πασσᾶν, διοικητὴν τοῦ Ὄφφεν καὶ γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Σουλτάνου, ὡς πρῶτον δῆθεν φυγόντα ἀπὸ τῆς μάχης, καὶ ἔλαβε, κατὰ τὴν τάξιν, δῶρα εὐχαριστήρια ἐκ μέρους τοῦ Σουλτάνου, ὡς σώσας ἐκ παντελοῦς καταστροφῆς τὸν στρατόν. Ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ τοῦ, ὧν ἐξῆρχεν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Σουλτάνου, χήρα τοῦ Ἡδραῆμ-πασσᾶ, εὐρόντες ἀφορμὴν τὴν ἄλωσιν τοῦ Γκράν ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν καὶ τὴν ἥτταν τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων ἐν Παρκανύῳ, ἠρέθισαν τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου ἐναντίον τοῦ, καὶ οὕτως ἀπεκεφαλίσθη τῇ 25 Δεκεμβρίου τοῦ 1683 ἐν Βελιγραδίῳ, εἰς ἡλικίαν πενήτηκοντα μόλις ἐτῶν καὶ μετὰ ἑπταετὴ βεζιρσίαν. Τὰ διάφορα κοινωφελῆ καὶ ἱερὰ ἰδρύματα, δι' ὧν ἐπροίκισε διαφόρους τῆς Αὐτοκρατορίας πόλεις, διακονοῦσιν ὀλιγώτερον τὴν μνήμην τοῦ παρὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Βιέννης καὶ τὰς θηριώδεις σφαγὰς καὶ λεηλασίας, δι' ὧν ἐμίανε τὴν, καὶ ἄλλως οὐκ ἀμώμητον, σύγχρονον Ἱστορίαν τῆς Τουρκίας (1). Τὸν διεδέχθη δὲ ὁ-

(1) Ἴδε καὶ σελ. 387 τοῦ Α' Μέρους.

(ΚΑΡΑ)-ΗΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, καίμακμης ἐν ΚΠ, εἰς ἡλικίαν 63 ἐτῶν, ὑπερατήσας πιστῶς τὸ Κράτος, τὸ πρῶτον μὲν ὡς κεαγίδε διαφόρων Βεζιρῶν καὶ ἔπειτα ὡς Καίμακμης, καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ διάστημα τῆς τοῦ Καρά-Μουσταφά βεζιρείας. Ἐκραγέντος δὲ περὶ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ 1684 τοῦ κατὰ τῶν Οὐνετιῶν, Οὐγγρων καὶ Πολωνῶν πολέμου, εἰς τὸν ὅποιον συνεμάχησαν καὶ ὁ Πάπας, οἱ ἱππότες τῆς Μελίτης καὶ ὁ Δουξ τῆς Τοσκάνης, καὶ τῶν Ὀθωμανῶν εὐρεθέντων πρῶτην ἤδη φοράν εἰς τὴν ἀνάγκην ἵνα σχηματίσῃ τρία συγχρόνως μεγάλα στρατόπεδα πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ὁρίων αὐτῶν, ἀπειλουμένων ὑπὸ τῶν Ἀουστριακῶν, τῶν Πολωνῶν καὶ τῶν Οὐνετιῶν, ὁ Καρά-Ἡβραῆμ, προφασιζόμενος τὴν ἡλικίαν του καὶ τὰς ἀναποφεύκτους αὐτῇ νόσους, ἔμεινεν ἐν ΚΠ. Ἀλλ' αἱ ἀλλεπάλληλοι ἦτται τοῦ Τουρκικοῦ Σρατοῦ καὶ ἡ ἄλωσις τοῦ Νωβχόουζελ ἐπετάχυναν τὴν πτώσιν του, καὶ αὐτῷ παυθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Ῥόδον τῇ 24 Δεκεμβρίου τοῦ 1685, ἀφ' οὗ ἐδημεύθη ὅλη του ἡ περιουσία, καὶ ἐκαὶ ἐφονεύθη, κατηγορηθεὶς ὅτι συνενοεῖτο μετὰ τῶν ἀποστατῶν τῆς Ἀσίας.

ΣΟΥΛΕΙΜΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, καταγόμενος ἐκ Βοσθνίας καὶ ἐκ γονέων χριστιανῶν, ἐπωνομάσθη Ἀϊνετζής (ἀπατεὼν), διότι, φύσει πανουργός, κατῴρθονε ν' ἀπατᾷ παντοιοτρόπως τοὺς ἐναγτίους του. Διορισθεὶς εἰς τὸν τελευταῖον πόλεμον σερασκέρης κατὰ τῶν Πολωνῶν, ἐνίκησεν αὐτοὺς, τῇ βοηθείᾳ τῶν Τατάρων, παρὰ τὸ Μπαμπαδαχγῦ. Ὁ προκατόχος αὐτοῦ Καρά-Ἡβραῆμ, θεωρῶν αὐτὸν ὡς ἐπιφθονὸν ἀντίπαλον, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος ἵνα τὸν φονεύσῃ, καθὼς ἐφόνευσεν ὅλους σχεδὸν, ὅσους ὑπεπτεύετο ὡς δυναμένους ἵνα τὸν ἀντικαταστήσωσι, μετεκάλεσεν αὐτὸν εἰς ΚΠ, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ὅτι, καθὼς γέρων, εἶχεν ἀνάγκην ἵνα τῷ ἀναθέσῃ μέρος τῶν βαρυνόντων αὐτὸν πραγμάτων· ἀλλ' ὁ ἐπιτήδειος Σουλεϊμάν κατῴρθωσε διὰ τοῦ φίλου του ἀρχιευνούχου Ἰουσούφ-ἀγᾶ ἵνα ματαιώσῃ τοὺς σκοποὺς τοῦ Καρά-Ἡβραῆμ, ὅς τις, ἀποτυχὼν εἰς τὸ ἵνα τὸν ἐξοντώσῃ, διώρισεν αὐτὸν στρατηγὸν κατὰ τῶν Οὐγγρων, βέβαιος ὅτι, εἰς τὴν πρώτην ἦτταν, ἤθελεν εὖραι λαβὴν ἵνα τὸν καταδικάσῃ. Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος, προδιατεθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀρχιευνούχου, ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Σουλεϊμάν τὴν σφραγίδα, ὅς τις ἐφάνη ὅτι ἦτο τῷ ὄντι ἱκανὸς οὐ μόνον διὰ τὰς στρατιωτικὰς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς πολιτικὰς πράξεις. Στρατεύσας δὲ περὶ τὰς ἀρχὰς Μαΐου 1686 κατὰ τῆς Οὐγγαρίας, ἔδεν ἠθέλησε ἵνα λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν ἱεράν σημαίαν, ἵνα μὴ αὐξήσῃ τὸν γενικὸν τρόμον, κατῴρθωσεν ὁμῶς διὰ τοῦ ἀρχιευνούχου ἵνα λάβῃ ἰδιόγραφον τοῦ Σουλτάνου, παραχωροῦντος αὐτῷ ἀπεριόριστον ἐξουσίαν καὶ ἀσφαλιζόντος τὴν ζωὴν του ἐν ὁποιαδήποτε τῶν πραγμάτων ἐκβάσει. Μὴ δυνηθεὶς δὲ ἵνα ἐμπροδίσῃ τὴν ἄλωσιν τῆς Βούδας (Ὁρφεν), κυριευθείσης ὑπ' αὐτοῦ τῇ 2 Σεπτεμβρίου 1686 ὑπὸ τοῦ Δουκὸς τῆς Λορραίνης, ἀφ' οὗ

ἔμεινεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων 145 ἔτη, παρεχόμενον ἐν Βελιγρὰδι. Ἀλλὰ τὰ ἐπόμενα ἔτος ἢ ἐν Μοχακτε περίφημος μάχη, καθ' ἣν τῇ 12 Αὐγούστου 20,000 Τούρκοι ἐπέσον θύματα τῆς ἀδουλίας τοῦ Σουλεϊμάνου, ἀπέσπασε τὴν Οὐγγαρίαν ἀπὸ τῆς Τουρκίας, καὶ ἐδόξασε τὸν Ἐκλέκτορα τῆς Βαυαρίας καὶ τὸν Δούκα τῆς Δορβανίας, ἐν ᾧ ὁ Φραγκίσκος Μοροζίνης, βοηθάμενός διὰ ξηρᾶς ὑπὸ τοῦ Σουηδοῦ Κόμητος Κιωνίγσμάρ, κυριεύσας τὴν Κορώνην, τὸ Ναβαρρίαν, τὴν Μεθώνην, τὸ Ναύπλιον, τὰς Πάτρας, τὰ δύο Ῥία, τὴν Ναύπακτον, τὴν Κόρινθον, τὸν Μισσράν καὶ τὰς Ἀθήνας, ἐπωνομάσθη ὑπὸ τῆς Ἀριστοκρατίας Πελοποννησιακῆς, ὡς ὑποτάξας ὑπὸ τὸν λείοντα τοῦ Ἀγίου Μάρκου πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον ἐκτὸς τῆς Μογεμβασίας. Τοσαῦται συγχρόνως ἀποτυχίαι ἐπέφερον τὴν πτώσιν οὐ μόνον τοῦ Βεζίρη, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου. Διότι τὰ στρατεύματα ἐπανέστησαν, καὶ ὁ μὲν Σουλεϊμάν, ἐγκαταλιπὼν τὸ παρὰ τὸν Δούναβιν στρατόπεδον, ἐφυγε καὶ ἐσώθη εἰς Βελιγρὰδιον· οἱ δὲ στασιώται, κηρύξαντες Βεζίρην τὸν Σιαβούζ-πασσάν, ἐπέστρεψάν εἰς ΚΠ, ζητοῦντες τὴν κεφαλὴν τοῦ Σουλεϊμάν, ὃς τις εἶχεν ἤδη φθάσει εἰς τὴν πρωτεύουσαν, καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν Σουλτάνον τὴν ἱερὰν σημαίαν καὶ τὴν σφραγίδα. Ἐνδόντος δὲ τοῦ Σουλτάνου, καὶ ἀναγνωρίσαντος μὲν τὸν Σιαβούζ-Πασσάν ὡς Βεζίρην τῇ 4 Ὀκτωβρίου τοῦ 1687, φονεύσαντος δὲ τῇ 8 Ὀκτωβρίου τὸν Σουλεϊμάν-πασσάν, οἱ ἐπαναστάται ἐνθάρρυνθέντες, ἐξεθρόνισαν μετὰ ἓνα μῆνα καὶ αὐτὸν, καὶ ἀνηγόρευσαν τὸν ἀδελφὸν τοῦ Σουλεϊμάν τὸν Β'.

ΣΙΑΒΟΥΖΣ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς τὴν πατρίδα, ὑπῆρξεν ἀπελεύθερος τοῦ Ἀχμέδ-Κιοπρουλή, ὑπὸ τοῦ ὁποίου προστατευόμενος, κατήντησε διοικητὴς τῆς Βοσθνίας καὶ τοῦ Διγιάρ-Μπέκρ. Ἀλλ' οἱ ἀποστάται ὅταν ἠσύχασαν, καὶ ἡ ἀναρχία ὕψωσε τὴν τρομερὰν κεφαλὴν τῆς ἐντὸς αὐτῆς τῆς Ἡρωτευσῆς. Φόνοι καὶ διαρπαγαὶ ἐσημείονον ἐκάστην ἡμέραν, οἱ δὲ κάτοικοι, ἵνα σώσωσιν ἑαυτοὺς, ἐδιάσθησαν ἵνα ἐνωθῶσι μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν, καὶ ἵνα λάβωσι μέρος εἰς τὰς βιαιοπραγίας· ὁ δὲ Σιαβούζς, ὑποκύπτων εἰς τὰς ὁρέξεις τῶν, ἔγεινεν ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὸς θύμα τῆς ἀπονοίας τῶν· διότι, ὀρμήσαντες τῇ 24 Φεβρουαρίου τοῦ 1688, ἵνα διαρπάσωσι τὸ παλάτιόν του, ἐφόνευσαν καὶ αὐτὸν, προμαχόμενον μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀνδρείως τοῦ χαρεμίου του, ἀφ' οὗ ἐφόνευσε καὶ ἐπλήγησεν ὑπὲρ τοὺς 300 στασιώτας, οἵτινες, ἐκδικούμενοι διὰ τοὺς συντρόφους τῶν εἰς τὰς γυναῖκας τοῦ χαρεμίου, πρᾶγμα ἀνήκουστον ἕως τότε παρὰ τοῖς Τούρκοις, ἔσυραν τὴν ἀδελφὴν τοῦ Σιαβούζς καὶ τὴν γυναῖκά του, θυγατέρα τοῦ Μεχμέδ-Κιοπρουλή, γυμνάς εἰς τὰς ὁδοὺς, ἀφ' οὗ τῶν ἀπέκοψαν τὰς χεῖρας καὶ τὰς βίνας. Ἀλλ' Ἐμίρης τις, τοῦ ὁποίου διήρπασαν τὸ ἐργαστήριον, ὑψώσας ἐπὶ δόρατος ὡς σημαίαν λευκὸν μαנדύλιον

και συναθροίσας περί αὐτὸν πλῆθος μουσουλμάνων καὶ οὐλεμάδων, ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ παύσῃ ἡ ἀναρχία, ὑψωθείσας τῆς ἱερᾶς σημαίας ἐπὶ τῆς μεσαίας τοῦ Σαραγίου πύλης καὶ συνελθόντων περὶ αὐτὴν τῶν πιστῶν. Διωρίσθη δὲ Βεζίρης ὁ ὑπέργηρος

ΙΣΜΑΗΛ-ΠΑΣΣΑΣ, πάλαι ποτὲ Νισσαντζής. Ἀλλ' ἀδυνατῶν νὰ οἰκονομήσῃ τὴν δεινότητα τῶν πραγμάτων, ἐπαύθη μετὰ 69 ἡμέρας, καὶ διωρίσθη ἀντ' αὐτοῦ τῇ 2 Μαΐου τοῦ 1688 ὁ -

ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐκ Ῥαιδεστοῦ, πρῶτον Γεντσάρ-ἄγας. Ἀναλαβὼν τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τοῦ Κράτους εἰς ἐποχὴν ἐξωτερικῶν καὶ εσωτερικῶν σπαραγμῶν, ἐπεχείρησέ τινας βιαίως μεταβρῦθμίσαις, εἶον τὸ τῆς ἐκτάκτου φορολογίας καὶ στρατολογίας, τὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ χαλκίνου νομίσματος, τὸν περιορισμὸν ἢ τὴν κατάργησιν διαφόρων στρατιωτικῶν σωματίων, τὰ ὅποια, διὰ τῆς μεταξύ ἑκτῶν ἀντιζηλίας, ἐδραπέδον μᾶλλον τοὺς ὑπηκόους ἢ τοὺς ἐχθροὺς τῆς αὐτοκρατορίας. Ἀλλ' αἱ ἀλλεπάλληλοι ἀποτυχίαι τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων ἀπέναντι τῶν Αὐστριακῶν καὶ Οὐνετιῶν, ἐξ ὧν ἐκεῖνοι μὲν ἐκυρίευσαν τὸ Ἑρλῶν καὶ διάφορα ἄλλα φρούρια ἐν Οὐγγαρίᾳ, οὗτοι δὲ τὰς Θήβας ἐν Βοιωτίᾳ, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ πτώσις τοῦ Βελιγραδίου, τοῦ οἴκου τούτου τοῦ ἱεροῦ πολέμου (Δάρ-οὐλ-πῆχὰδ), καθὼς τὸ ἐπυνόμασαν οἱ Τούρκοι, κυριευθέντος τῇ 6 Σεπτεμβρίου τοῦ 1688 ὑπὸ τοῦ Ἐκλέκτορος τῆς Βαυαρίας, μετὰ 28 ἡμερῶν ἀδιάκοπον πυροβολισμὸν καὶ φόνον 7,000 Τούρκων, κατέστησαν ἐπισφαλὴ τὴν θέσιν αὐτοῦ, ἀναγκασθέντος νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον, ἐκστρατεύσαντος καὶ αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου τῇ 6 Ἰουνίου τοῦ 1689 ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ἐν ᾧ οἱ πρὸ καιροῦ ἐκ μέρους τῆς Πύλης ἀπεσταλμένοι Σουλφικάρ-εφέντης καὶ Ἀλ. Μαυροκορδέας ὁ Ἐξ ἀπορρήτων ἐξηκολούθουν ἐν Βιέννῃ τὰς περὶ εἰρήνης συνδιαλέξεις τῶν. Προχωροῦντων δὲ ὄλονεν τῶν συμμάχων, καὶ κυριευσάντων ἐπὶ τέλους τὴν Νύσσαν, ὁ μὲν Σουλτάνος ἀπεσύρθη εἰς Φιλιππούπολιν, ὁ δὲ Βεζίρης, λαβὼν παρ' αὐτοῦ τῇ 15 Ὀκτωβρίου τοῦ 1689 τὴν ἱερὰν σημαίαν, ἀνέλαβε τὴν ὅλην διαίτησιν τοῦ στρατοῦ. Ἀλλὰ κατόπιν ἄλλαι ἀποτυχίαι, ἐν οἷς καὶ ἡ ἄλυσις τοῦ Βιδινίου, κατέστησαν ἀφεικτον τὴν πτώσιν τοῦ Μουσταφά-πασσᾶ, ἀποφασισθεῖσαν ἐν ἐκτάκτῳ συμβουλίῳ. Παυθεὶς λοιπὸν τῇ 7 Νοεμβρίου τοῦ 1689, ἐξωρίσθη εἰς Μαλγαρᾶν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ -

(**ΚΙΟΠΡΟΥΛΗΖΑΔΕ**)-**ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ**, ἀδελφὸς τοῦ Ἀχμέδ-Κιοπρουληζαδῆ, εἰς ἡλικίαν 52 ἐτῶν, ἔχων διοικητικὴν μᾶλλον ἢ στρατιωτικὴν ἱκανότητα, εὐλαβὴς Μουσουλμάνος καὶ παρατηρητῆς ἀκριβῆς τῆς θρησκείας αὐτοῦ, ἐχθρὸς ἐπομένως κεκηρυγμένος τῶν χριστιανῶν, τῆς ἀκολασίας καὶ τοῦ οἴνου, κατήργησε παρεμυθεύσας τὰς καινοτομίας τοῦ προκατόχου αὐτοῦ καὶ τὰς νέας φορολογικὰς διατάξεις. Ἦνα ἀναπληρώσῃ

δὲ τὸ ἔλαιμμα τοῦ ταμείου, εἰσέπραξεν ἀπὸ τῶν καταχραστῶν ὅσα εἶχον
θησαυρίση ἀπὸ τῶν τοῦ λαοῦ καταπιέσεων, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ πρώην
Καίμαχάμη Μεχμέδ-τσελεμπή, Κεαγιά καὶ δημιουργήματος τοῦ προκα-
τόχου 'του. Ἀποφασίσας δὲ 'να ἐξακολουθήσῃ δραστηρίως τὸν πόλεμον
κατὰ τῶν Αὐστριακῶν καὶ Πολωνῶν, ἂν καὶ ὑπὲρ τῶν τελευταίων τούτων
ἐμεσολάβησεν ὁ νέος πρέσβυς τῆς Γαλλίας, ὥργάνισε τὰ στρατεύματα,
καὶ διέταξε ῥητῶς τοὺς διοικητὰς τῶν ἐπαρχιῶν 'να περιποιῶνται τοὺς
χριστιανοὺς ὑπηκόους, μηδὲν ἀπαιτοῦντες παρ' αὐτῶν ἄλλο ἢ τὸ χαρά-
τσιοι, τὸ ὅπολον διήρπεν εἰς τρεῖς τάξεις, ὀνομασθέντος τοῦ νέου τούτου
συστήματος Νιζάμι Τζεδὴδ, ὄνομα, τὸ ὅπολον μετὰ ἕνα αἰῶνα ἐμελλε
'να ἀναφανῇ ὑπ' ἄλλην μορφήν. Ἴν' ἀποδώσῃ δὲ πάλιν εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ
Μεγάλου Βεζίρη τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς δύναμιν, ἐπεχείρισε νὰ οὐδετερώσῃ
τὴν ἐπιβρόχην τῶν Κουτμπέ-Βεζίρων καὶ 'να τοὺς μακρύνῃ κατ' ὀλίγον τοῦ
Αἰδανίου, διορίζων αὐτοὺς εἰς ἐπικερδεῖς θέσεις. Πολιτικώτερος δὲ τοῦ
ἀδελφοῦ 'του Ἀχμέδ, ὃς τις ἠθέλησε 'να ὑποτάξῃ τὴν Μάνην ἀνεγείρων
ἐντὸς αὐτῆς πολυάριθμα φρούρια, καὶ σκεπτόμενος ὀρθότερον παρ' ὅλους
τοὺς μετ' αὐτὸν Βεζίρας, οἱ τινες ἀπέκρουσαν πάντοτε τὴν πρότασιν τοῦ
'να καταστήσῃ τὴν Πελοπόννησον ἡγεμονίαν αὐτόνομον, κατὰ τὰς ἡγε-
μονίας τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, διοικουμένην ὑπὸ χριστιανῶν ἡγε-
μόνων, 'δὲν ἐδίστασε 'να ὀνομάσῃ Μπέην τῆς Μάνης τὸν Αἰδέριον Ἱερα-
κάρην, Λάκωνα εὐπατρίδην, διαγαγόντα ἑπτὰ ἔτη εἰς τὸ κάτεργον, καὶ
'να τὸν ἀντιτάξῃ εἰς τοὺς Οὐνετούς. Καὶ ἐπειδὴ ἡ πληγὴ τῆς ἐλλείψεως
τοῦ νομίσματος ἦτον ἡ κινδυνωδεστέρα, διότι, τοῦ χαλκοῦ κατακλύσαν-
τος ὅλην τὴν αὐτοκρατορίαν, εἶχεν ἐκλίπει ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος, κα-
τήργησε τὴν χρῆσιν τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν σκευῶν, πέμψας εἰς τὸ
νομισματοκοπεῖον οὐ μόνον τὰ ἰδικά 'του, ἀλλὰ καὶ ὅλα τοῦ Σαραγίου
τὰ περιττὰ ἀργυρώματα, τὰ πλεῖστα δῶρα τῶν Εὐρωπαίων πρέσβων.
Τακτοποιήσας δ' οὕτως ἐκ τῶν ἐνόντων τὰ κατὰ τὸ διοικητικὸν καὶ οἰκο-
νομικὸν μέρος, ἐξεστράτευσεν περὶ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου τοῦ 1690 κατὰ
τῶν Αὐστριακῶν, προχωρησάντων ἄχρι τῶν εἰσβολῶν τοῦ Αἵμου. Ἀναγ-
κάσας δὲ αὐτοὺς 'να ὑποχωρήσωσι, καὶ κυριεύσας τὴν Νύσσαν, τὸ Βιδί-
νιον, τὴν Σεμένδραν καὶ τὸ Βελιγράδ, ἐν ᾧ ὁ Τεκελής, ἡγεμὼν τῆς
Τρανσυλβανίας ὑπὸ τοὺς Τούρκους, ἐκέρδισε λαμπρὰν νίκην κατὰ τοῦ
στρατηγοῦ Hæusler, ἐπέστρεψεν εἰς ΚΠ ἐν θριάμβῳ. Τῇ δὲ 10 Μαΐου
τοῦ ἐπομένου ἔτους, λαβὼν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Σουλτάνου τὴν ἱεράν
σημαίαν, ἐξεστράτευσεν αὖθις· πλὴν μόλις εἶχε φθάσῃ εἰς τὴν Σόφιαν, καὶ ὁ
Σουλτὰν Σουλεϊμάν, ὃς τις εἶχε μεταβῇ εἰς Ἀδριανούπολιν, ἀπέθανε τῇ
23 Ἰουνίου ὑπὸ ὕδρωπος. Κοινοποιήσας δὲ τὴν ἀνάβασιν τοῦ Σουλτάν-
'Αχμέδ Β' εἰς τὰς φίλας δυνάμεις, διέδῃ τὸν Δούναβιν κατὰ τῶν Αὐστρια-

κῶν, καταβαινόντων ἐκ τοῦ Πετροδαραδινίου, καὶ συγκροτήσας κατ' αὐτῶν τῇ 19 Αὐγούστου μάχην. οὐ μακρὰν τοῦ Σλανκαμὲν, ἐφονεύθη ὑπὸ μολυβδοβόλου, καθ' ἣν στίγμην, βλέπων τοὺς ἐναντίους ὑπερισχύοντας, ὥρμησε ξιφηφόρος ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν. Ὀλίγαι μάχαι ὑπῆρξαν φονικώτεραι τῆς ἐν Σλανκαμὲν, διότι, παρεκτός τοῦ Μ. Βεζίρη, τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα ἔδεν εὐρέθη, ἐκ μὲν τῶν Ὀθωμανῶν ἔπαιον 28,000, ἐκ δὲ τῶν Αὐστριακῶν, ὧν ἐστρατήγει ὁ Μαρκγράβος Λουδοβίκος τῆς Βάβης, 5—6000. Ὀλόκληρον τὸ στρατόπεδον μετὰ 150 κανονίων ἐκυριαύθη ὑπὸ τῶν νικητῶν· τὴν δὲ ἱερὰν σημαίαν παρέλαβεν ὁ γέρων Χαλίλ-πασσας, διοικητῆς τοῦ Χαλέμπ, ὡς καϊμακάμης. Ὁ Κιοπρουλή-Μουσταφας, ἔχων ἤδη παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς ὑπόληψιν ἐναρέτου ἀνδρός, ὅθεν καὶ ἐπωνομάζετο Φαζλή, διότι, κατὰ τὴν σύγχρονον ὀθωμανικὴν ἱστορίαν, οὔτε ἐγκλημα ἐπράξε ποτὲ, οὔτε λόγον περιττὸν εἶπε (1), προσέλαβε καὶ τὴν φήμην τοῦ Μάρτυρος, ὡς ἀπεθανὼν ἐν πολέμῳ. Ἡ πολιτικὴ τοῦ ἔδεν ἦτον οὔτε καταθλιπτικὴ οὔτε μακιαβελικὴ ὡς ἡ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἡγάπα τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν ὁποίαν ἔδεν παρημέλει οὔτε στρατεύων, καὶ ἦτον ἐχθρὸς τῆς ἀργίας καὶ τῆς πολυτελείας, ἐνδυόμενος ἀπλούστατα, καὶ ἀπεστρέφετο πάντοτε τὴν στρατιωτικὴν μουσικὴν. Καὶ τοι δὲ χριστιανομάχος, ὡς εἴπομεν, ὑπῆρξεν ὁμοῦς ὁ πρῶτος Μέγας Βεζίρης, ὅς τις διὰ τῶν νέων διατάξεων (νιζάμι τζεδηδ) ἀπῆλλαξε τοὺς χριστιανοὺς ὑπηκούους τῆς Τουρκίας ἀπὸ τῆς ἀκρας καταπίεσεως, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐστέναζον πρὸ αὐτοῦ.

ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐξ οἰκογενείας τινὸς ἀσῆμου τῆς Ὀχρίδος, προήχθη διὰ τοῦ Μουσταφᾶ-Κιοπρουλή, ὅταν ἀκόμην ἦτο διοικητῆς τοῦ Μκαμπα-δαχγῦ. Διορισθεὶς ἀκολούθως, δι' ἐλλειψίν ἀνδρῶν, Γενίτσάρ-ἀγας, ἦτον Καϊμακάμης, ὅτε διωρίσθη. Διαταχθεὶς δὲ ἵνα ὑπάγῃ εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Βελεγραδίου, ἐνόμισε συμφερώτερον ἵνα μένῃ ἐν ΚΠ, ὅπως ἐπισπεύσῃ ἐν τῷ χειμῶνι τὰς διὰ τὴν μέλλουσαν ἐκστρατείαν παρασκευάς, καὶ διώρισεν ἀρχιστράτηγον τὸν ὀνόμασθέντα ἤδη ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ καϊμακάμην Χαλίλ-πασσάν. Ἐπειδὴ δὲ, παύσας τὸν Γενίτσάρ-ἀγαν Ἐγκινλή-Μεχμέδ, κατὰ τοῦ ὁποίου ἔτρεφε πρὸ πολλοῦ μῖσος ἀσπονδον, διέταξε ἵνα τὸν μεταφέρωσιν εἰς Ἀδριανούπολιν ἐπὶ βωδαμάξης πρὸς περιφρόνησιν, ἐπωνομάσθη Ἀραμπατζής. Θελήσας δὲ ἵνα καθυποβάλῃ εἰς τὴν αὐτὴν ἀτιμίαν καὶ τὸν Κχιζλάραγαν Ἰσμαήλ, ἀντὶ τοῦ ὁποίου

(1) Διηγοῦνται δὲ, ὡς πρὸς τοῦτο, ὅτι, ἐλθόντων ποτὲ πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ τριῶν στρατιωτικῶν πεπαυμένων, τοὺς ἀπέπεμψε χωρὶς ἵνα τοῖς εἴπῃ οὔτε λέξιν. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν εἰσηγητῆς Νιγκιαχ-ἐφέντης, ἀπορῶν διὰ τὴν σιγὴν ταύτην, τῷ ἔκαμε τὴν παρατήρησιν ὅτι ἔπρεπε τοῦλάχιστον ἵνα τοῖς εἴπῃ ὅτι, δὴ ποτε, «Ἄν εἶμαι ὑποκριτής,» ἐπεκρίθη ὁ Κιοπρουλής.

διώρισε τὸν Νεζίρ· ἐπέσυρεν ἐκστρίον 'του τὴν ὀργὴν τοῦ Σουλτάνου, εἰς τὸν ὁποῖον παρεκονέθη ἡ προστάτις τοῦ Ἰσμαήλ Χασσκι-σουλτάνα, καθ' ὑποβολὴν αὐτοῦ τοῦ Νεζίρ, ὅς τις ἐθεώρησε προσβολὴν τῆς ἀξίας 'του τὴν εἰς τὸν προκάτοχον αὐτοῦ γενομένην ἀτιμίαν, ἐπαύθη τῇ 21 Μαρτίου τοῦ 1692, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ρόδον, ἐπὶ τῆς ἰδίας ἐκείνης ἀμάξης, ἣν εἶχε διατάξῃ 'να ἐτοιμάσῃσι διὰ τὸν ἐκπεσόντα Κχιζλάρ-αγῶν· ἡ δὲ περιουσία 'του ἐδημεύθη. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐφονεύθη, κατηγορηθεὶς ὅτι ἐβραδιούργει ὅπως ἐπανεέλθῃ.

(ΕΧΑΧΑΤΖ-ἢ ΤΑΡΜΠΟΥΣΤΕΖΗ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, καταγόμενος ἐκ τοῦ Μερκίφουν, ὑπῆρξε σιλητχδάρης τοῦ Καρά-Μουσταφᾶ καὶ διοικητῆς τοῦ Χαλέμπ; ἀνὴρ γενναῖος καὶ ἀγαθός, ἐπαύθη τῇ 17 Μαρτίου τοῦ 1693, διότι ἐτόλμησε 'να ὑπερασπισθῇ τὸν Δεφθερδάρην, τὸν ὁποῖον ὁ Σουλτάνος ἤθελε 'να παύσῃ, καὶ ἔλαβε σύνταξιν, ὅσην αὐτὸς μόνος προσδιώρισε δι' ἑαυτὸν, καὶ ταύτην μετριωτάτην (15—16 πουργεῖα), εἰ καὶ ὁ Σουλτάνος, γκαρίζων τὴν χρησιμότητα καὶ τὸ ἀφιλοκερδὲς τοῦ ἀνδρός, ἐπέμεινε 'να 'τῷ προσδιορισθῇσι πλείοτερα, καθὼς καὶ ὁ διάδοχος τοῦ Ἀλή· ἀλλ' οὗτος ἀπήντησεν ὅτι, εἰς τὰς παρούσας δυσχερεῖς περιστάσεις, ὅτε ὁ πόλεμος ἀπῆτει τόσας θυσίας, καὶ ταῦτα πολλὰ 'τῷ ἦσαν· παράδειγμα ἀφιλοκερδείας καὶ γενναιότητος, τοῦ ὁποίου ὅμοιον 'δὲν ἀναφέρει πλέον ἡ Ὀθωμανικὴ Ἱστορία.

(ΜΠΟΥΓΙΟΥΚΑΥ)-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, καταγόμενος ἀπὸ τοῦ Μπόζουκ, προήχθη ἀπὸ Ἐμίρ-ἀχόρη εἰς Καπετάν-πασσᾶν, διοικητὴν τοῦ Μπαμπαδαχγῦ, τῆς Δαμασκού καὶ τῆς Τριπόλεως, καὶ ἦτον, ὅτε διωρίσθη, Καϊμακάμης. Ἐδέχθη δὲ τὴν σφραγίδα ἀκων, καὶ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ, ἀπειλήσαντος ἄλλως 'να 'τὸν φονεύσῃ. Ἐκστρατεύσας δὲ τῇ 5 Ἰουλίου τοῦ 1693 ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ἐπρόφθασεν ὥστε 'να σώσῃ τὸ Βελιγράδιον, διότι οἱ Αὐστριακοὶ, μαθόντες ὅτι πλησιάζει, ἐγκατέλειπον τὴν πολιορκίαν καὶ ἀνεχώρησαν· αὐτὸς δὲ, εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν τῇ 17 Σεπτεμβρίου, καὶ ὀχυρώσας αὐτὴν ἀσφαλέστερον, ἐπέστρεψε μετὰ δύο μῆνας εἰς Ἀδριανούπολιν. Δοκιμάσας δὲ 'ν' ἀπομακρύνῃ τοῦ Σαραγίου τὸν Κχιζλάραγαν Νεζίρ, προσλήφθη ὑπ' ἐκείνου, καὶ, κατηγορηθεὶς διὰ τὴν πολυτέλειάν 'του εἰς τὸν Σουλτάνον, ἐπαύθη τῇ 13 Μαρτίου τοῦ 1694, βαζιρεύσας ἐν ἔτος, καὶ διωρίσθη διοικητῆς τῆς Τριπόλεως, ἀντὶ τοῦ διαδόχου 'του. Ἐπειδὴ δὲ τὰ δῶρα, ὅσα, ἐγγίζοντος τοῦ Βαϊράμίου, εἶχεν ἔτοιμα διὰ τὸν Σουλτάνον, ἐκρινεν εὐλογον, παυθεὶς ἐν τῷ μεταξῷ, 'να μὴ 'τὰ προσφέρῃ, ὁ Σουλτάνος, μαθὼν τοῦτο καὶ δυσареστηθεὶς, 'τὸν ἀνεκάλεσε, καὶ, φυλακίσας αὐτόν, διέταξε 'να δημευθῇ ἡ περιουσία 'του.

(ΣΟΥΡΜΕΛΗ-ἢ ΣΣΑΜ-ΤΑΡΑΜΠΟΛΛΟΥ-ἢ ΔΕΦΘΕΡΔΑΡ)-ΑΛΗ

-ΠΑΣΣΑΣ, καταγόμενος ἐκ Διδυμοτοίχου, διήλθεν ὅλας τὰς βαθμίδας τοῦ θησαυροφυλακίου ἄχρι τῆς τοῦ Δεφθερδάρ, πρὶν δὲ διορισθῆ εἰς Τρίπολιν, εἶχε χρηματίσῃ διοικητῆς τῆς Κύπρου. Ἐκστρατεύσας τῇ 28 Ἰουνίου τοῦ 1694 ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐπολιώρηκε τὸ Πετραδαρδίνιον, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ πλημύραι καὶ αἱ βροχαὶ κατέκλυσαν τὰς τάφρους, ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ ν' ἀποσυρθῇ εἰς Βελιγράδιον· ἐν δὲ τῇ Πολωνίᾳ τὰ Ὀθωμανικὰ στρατεύματα ὑπέστησαν ἄλλας ἥττας ὅλας δὲ ταύτας τὰς ἀποτυχίας, αἵτινες διετάραττον τὴν ἐσωτερικὴν ἡσυχίαν, ἐπεσφράγισεν ἡ ἄλωσις τῆς Χίου ὑπὸ τῶν Οὐνετιῶν, πολιορκησάντων αὐτὴν τῇ 8 Σεπτεμβρίου τοῦ 1694. Τῇ δὲ 6 Φεβρουαρίου τοῦ ἐπομένου ἔτους ἀπέθανεν ὁ Σουλτάν - Ἀχμέδ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Σουλτάν - Μουσταφᾶς ὁ Β' ἐπέμεινε νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτοπροσώπως, τὰ δὲ στρατεύματα, μὴ λαβόντα τὸ σύνθημα φιλοδώρημα, ἐστασίασαν, ὁ δὲ Βεζίρης ἀπεδείχθη ὀφείλων εἰς μὲν τὸ δημόσιον 313,000 γροσίων, εἰς διαφόρους δὲ ἰδιώτας 87,750, διότι ἦτον πολυδάπανος καὶ εἶχε τέσσαρας γυναῖκας, ἐκτὸς δώδεκα παλλακίδων, ἐπαύθη τῇ 14 Μαρτίου τοῦ 1695, καὶ ἐφονεύθη, ὅλη του δὲ ἡ περιουσία δημευθεῖσα μόλις ἀπέφερε 4059 γρόσια.

(ΕΛΜΑΣ) - ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, διορισθεὶς πρὸ μικροῦ Καϊμακμάκης, διότι, συνοδεύσας τὴν μητέρα τοῦ νέου Σουλτάνου ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀδριανούπολιν, εὐηρέστησε, διεδέχθη τὸν Σουρμελήν ὑπὸ τοὺς αἰσιωτέρους οἰωνοὺς. Ἐπειδὴ τρεῖς ἡμέρας πρὸ τοῦ διορισμοῦ του, ἐφθασεν εἰς ΚΠ ἡ χαρμόσυνος εἰδησις ὅτι ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος, νικήσας κατὰ κράτος εἰς δύο ἀλλεπαλλήλους ναυμαχίας τὸν τῶν Οὐνετιῶν περὶ τὰς Οἰνούσας ἢ Αἰγινούσας νήσους τῇ 8 καὶ 18 Φεβρουαρίου τοῦ 1695, ἀνεκτήσατο τὴν Χίον. Τῇ δὲ 30 Ἰουνίου ὁ Σουλτάν - Μουσταφᾶς, στρατεύσας κατὰ τῶν Αὐστριακῶν αὐτοπροσώπως, ἐχυρίσας τὴν Λίπκαν, τὸ Λούγκον καὶ τὸ Σεμπές, τῇ δὲ 22 Σεπτεμβρίου ἐνίκησεν 6000 Αὐστριακοὺς ὑπὸ τὸν Ἰταλὸν στρατηγὸν Βετεράνην, αἰχμαλωτισθέντα καὶ αὐτὸν καὶ ἀποκεφαλισθέντα, καὶ τῇ 16 Νοεμβρίου ἐπέστρεψεν εἰς ΚΠ ἐν θριάμβῳ. Τῇ δὲ 8 Ἀπριλίου τοῦ ἐπομένου ἔτους, στρατεύσας πάλιν ὁ Σουλτάνος, ἐνίκησε τῇ 20 Αὐγούστου τὸν Δούκα τῆς Σαξονίας περὶ τὸ Ὀλάσσ, ὅπου ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληρώθησαν ἐκατέρωθεν πολλοὶ ἀνδρεῖοι στρατηγοί. Ἀλλ' ἡ ἄλωσις τοῦ Ἀζόφ ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Πέτρου ἐνέπνευσεν ἀθυμίαν εἰς τὸν στρατὸν, ἡ δὲ ἐπικρατοῦσα ἀχρηματία, ἐξαντληθέντος τοῦ δημοσίου θησαυροῦ ὑπὸ πολυχρονίου πολέμου, ὑπαγόρευεν ἐκτακτὰ μέτρα φορολογίας. Τῷ δὲ ἐπομένῳ ἔτει στρατεύσας πάλιν ὁ Σουλτάνος, ἔστησε τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Θείσς εἰς τὸν Δούναβιν, ἀπ' ἐναντίας τῆς γνώμης τοῦ Ἀμουτζαζαδὲ - Χουσεῖν - πασᾶ,

διοικητοῦ τοῦ Βελιγραδίου, ὅς τις, μόνος μεταξὺ τῶν λοιπῶν Βεζιρῶν, ἐξέφρασεν ἐν τῷ συγχροτηθέντι πρότερον ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου συμβουλίῳ ἐναντίαν γνώμην, ἀποδείξας ὅτι ἦτον ἀσφαλέστερον ἢ διαβῶσι τὸν Σάβον μᾶλλον παρὰ τὸν Δούναβιν. Ἡ δὲ συγχροτηθεῖσα τῇ 11 Σεπτεμβρίου τοῦ 1697 καταστρεπτικὴ μάχη παρὰ τὴν Ζένταν, ὅπου ὁ Πρίγκιψ Εὐγένιος ἐν διαστήματι δύο μόνον ὥρων ἐνίκησε τὴν περιδοξὸν ἐκείνην νίκην, ἀπὸ τῆς ὁποίας χρονολογεῖται κυρίως ἡ παρακμὴ τῆς Τουρκίας, ἐπραγματοποίησε τὰς προρρήσεις τοῦ Ἀμουτζαζαδὲ καὶ τὴν πρόγνωσιν τοῦ Βεζίρη Ἐλμὰς-Μεχμέδ-πασσᾶ, ὅς τις, ὡν εἰσέτι μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐν Σόφια, εἶχεν ἰδεῖ κατ' ὄναρ τὸν Κιοπρουλή-Μουσταφᾶ-πασσᾶν προσεγγκόντα αὐτῷ ποτήριον σερμπετίου, ἀφ' οὗ ἔπτε πρῶτον ἀπ' αὐτοῦ ὁ ἴδιος, καὶ διυπνισθεὶς, ἐξήγησε τὸ ὄνειρόν του αὐτός, προειπὼν ὅτι ἐμελλεν ἐν ταύτῃ τῇ ἐκστρατείᾳ ἢ πῇ τὸ αὐτὸ τοῦ μαρτυρίου ποτήριον, πίπτων ἐν τῇ μάχῃ, καθὼς ἐκεῖνος. Εἴκοσι χιλιάδες πτώματα ἐσχέπασαν τὸ πεδίου τῆς μάχης, δέκα χιλιάδες ἐπνίγησαν εἰς τὸν ποταμόν, οἱ πλεῖστοι τῶν στρατηγῶν, ἐν οἷς ὁ Μ. Βεζίρης, ἐγένοντο παρανάλωμα τῆς μαχαίρας τοῦ ἐχθροῦ ἢ τῆς τῶν Γενιτσάρων, οἵτινες ἐν μέσῳ τῆς μάχης ἐπανεστῆσαν, μεταξὺ δὲ τῶν τροπαίων τῆς νίκης, ἐξ ὧν ἦσαν 423 σημαῖαι (1), ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν καὶ ἡ σφραγὶς τοῦ Κράτους, σωζομένη μέχρι τοῦδε ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ τῆς Βιέννης Μουσείῳ, χρυσῇ, σχήματος ἀλλειψοειδοῦς, καὶ ἔχουσα ἐγγεγλυμένον τὸ μονόγραμμα (τὸν Τουγρὰν) τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ.

(ΑΜΟΥΤΖΑΖΑΔΕ)-ΧΟΥΣΕΙΝ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐπονομασθεὶς οὕτω (υἱὸς τοῦ θεοῦ), διότι ἦτον υἱὸς τοῦ Χασάν-Κιοπρουλή, ἀδελφοῦ νεωτέρου τοῦ Μεχμέδ-Κιοπρουλή καὶ θεοῦ τοῦ Ἀχμέδ-Κιοπρουλή, τέταρτος Βεζίρης ἀπὸ τῆς οἰκογενείας ταύτης. Ἐκδοτος κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ μόλις διορισθεὶς διοικητῆς Ἀμασείας ἀφ' οὗ παρηκολούθησε τὸν Καρα-Μουσταφᾶν ὑπὸ τὰ τεῖχη τῆς Βιέννης, ἐφαίνετο λησιμονηθεὶς διόλου ὑπὸ τῆς Πύλης. Μετὰ δὲ τὴν παραίτησιν τοῦ Σουλτάν-Μεχμέδ Δ', ὀνομασθεὶς Βεζίρης καὶ διοικητῆς τῶν Δαρδανελίων, καὶ ἔπειτα Καπετάν-πασσᾶς ἐπὶ τῆς ἀνακτήσεως τῆς Χίου, δις καϊμακάμης, διοικητῆς τῆς Καραμανίας καὶ τῶν Ἀδάνων καὶ ἔπειτα τοῦ Βελιγραδίου, καὶ τέλος Μέγας Βεζίρης, διορισθεὶς ἐν Τεμισδαρίῳ τῇ 17 Σεπτεμβρίου τοῦ 1697, ἐξ ἡμέρας μετὰ τὴν ἐν Ζέντα μάχην, τῆς ὁποίας εἶχε προῖδεῖν, ὡς προείπομεν, τὴν ἔκβασιν, ἀπέδειξεν ὅτι ἦτον ἱκανὸς, καθὼς καὶ οἱ πρόγονοί

(1) Τὰ λάφυρα τῆς νίκης ταύτης ἦσαν 9,000 ἀμάξια, 60,000 καμήλων, 1500 ἄετοι, 700 ἵπποι, 26,000 σφαίραι, 553 βόμβαι, 500 τύπανα, καὶ 88 κύμβαλα, 40,000 φιορίνια παρὰ τῶν 3,000,000, τὰ ὅποια περιεῖχε τὸ ταμεῖον τοῦ στρατοῦ, τὸ ὄχημα τοῦ Σουλτάνου μετὰ ὀκτὼ ἵππων καὶ δέκα γυναῖκες τοῦ ἡγεμείου ἔτι.

του, να φέρη τὸ βάρος τῆς ὑπερτάτης ταύτης ἀξίας. Δεκατεσσάρων ἐτῶν συνεχῆς πόλεμος, καὶ ἐννέα νίκαι, τὰς ὁποίας ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ εἶχον κερδήσῃ οἱ Αὐστριακοί, ἀπέδειξαν εἰς αὐτὸν, παρευρεθέντα καὶ ἐν τῇ τοῦ St. Gotthard καὶ ἐν τῇ τοῦ Σλανκαμὲν μάχῃ, τὴν ὑπεροχὴν τῶν Αὐστριακῶν ὅπλων. Ὄθεν, καὶ τοὶ φανεῖς εὐπρόσιτος εἰς τὰς περὶ εἰρήνης μεσολαθήσεις τῆς Ἀγγλίας καὶ Ὁλλανδίας, ἡσυχολήθη δραστηρίως πρὸς ἐξοπλισμὸν καὶ συγκέντρωσιν νέου στρατεύματος, καὶ καταρτίσας 50,000 πεζικοῦ καὶ 48,000 ἱππικοῦ, ἐξεστράτευσεν τῇ 31 Μαΐου 1698 ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὅπου μετώκησεν ὁ Σουλτάνος, ἀφ' οὗ ἐξέπεμψε καὶ εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος στόλον ἐκ τριάκοντα πέντε πλοίων ὑπὸ τὸν Καπετὰν-πασσὰν Χουσαῖν, τὸν ἐπικληθέντα Μετζομόρτον. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ αἱ διαπραγματεύσεις ἐξηκολούθουν, καὶ εἶχον φθάσῃ εἰς βαθμὸν ἀρκοῦντα πρὸς διαλλακτικὴν συνεννόησιν, διωρίσθησαν τῇ 23 Ἰουλίου πληρεξούσιοι ὑπὸ τοῦ Βεζίρη, ἐστρατοπεδευμένου ἐν Σόφει, ὁ Ρεῖζ-ἐφέντης Ῥαμῇ καὶ ὁ ἐξ ἀπορρήτων τῆς Πύλης Α. Μαυροκορδάτος, καὶ προσδιωρίσθη, ὡς τόπος τῶν περὶ τῆς προκειμένης εἰρήνης συνδιασκέψεων, τὸ Κάρλοβιτς, πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως, κάτωθεν τοῦ Πετερδαραδινίου. Ἐκεῖ συνελθόντες τῇ 13 Νοεμβρίου 1698 ἐννέα ἀντιπρόσωποι ἐπὶ ἀπικρατειῶν τῆς Εὐρώπης (1), συμφώνησαν καὶ ὑπέγραψαν, μετὰ τριάκοντα ἐξ συνεδριάσεις, διαρκεσάσας 72 ἡμέρας (ἀπὸ τῶν 17 Νοεμβρίου μέχρι τῶν 26 Ἰανουαρίου) τὴν περιδότητον ἐκείνην εἰρήνην, ἥτις, συμπεσοῦσα περὶ τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ 17' αἰῶνος, ἀποτελεῖ ἐποχὴν ἀξιωμανημόνευτον εἰς τὰ χρονικά τῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Διπλωματίας. » Ἡ εἰρήνη τοῦ Κάρλοβιτς, λέγει ὁ Χάμμερ, ὅς τις ἐξιστόρησε τὰ καθέκαστα αὐτῆς μετὰ τῆς ἐνδεχομένης λεπτομερείας, ἔθεσε τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος εἰς νέαν θέσιν ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης, ἀναγνώρισαν πρῶτην φορὰν καὶ παραδεχθὲν τὴν μεσολάβησιν καὶ ἐπέμβασιν δύο Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ἡσφάλισεν εἰς τὴν Ἀουστρίαν τὴν κυριότητα τῆς Τρανσυλθανίας καὶ Οὐγγαρίας, αἵτινες ἐστίναζον ἐπὶ ἑκατὸν ἐβδομήκοντα ἔτη ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς Τουρκίας, καὶ ἀπεκάλυψε τὴν

(1) Ἀπεσταλμένοι ἐκ μέρους μὲν τῆς Αὐστρίας ἦσαν ὁ Βέλφαγκ, κόμης τοῦ Oettingen, ὅς τις ἐστάλην ἔπειτα καὶ εἰς ΚΗ ὡς πρέσβυς, καὶ ὁ Κόμης τοῦ Schlick, ἔχοντες μετ' αὐτῶν, ὡς σύμβουλον μὲν τῆς πρεσβείας καὶ ὁροθέτην τὸν Κόμητα Marsigli, ὅς τις συνέταξε τὸ πρῶτον στατιστικὸν σύγγραμμα περὶ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Τουρκίας καὶ τῶν περὶ τὸν Δούναβιν καὶ Βόσπορον Ἐπαρχιῶν αὐτῆς, ὡς γραμματέα δὲ, ἐπιφορτισμένον τὴν σύνταξιν τοῦ πρωτοκόλλου, τὸν σύμβουλον τοῦ πολέμου Τίλ, καὶ ὡς ἐρμηνεὺς τὸν Τάλλμιν· ἐκ μέρους δὲ τῆς Τουρκίας ὁ πρῶτος Ρεῖζ-ἐφέντης καὶ κατόπιν Μίγας Βεζίρης Ῥαμῇ καὶ ὁ ἐξ ἀπορρήτων τῆς Πύλης Ἀλίκανδρος Μαυροκορδάτος· ἐκ μέρους δὲ τῆς Οὐκρατίας ὁ ἱππότης Ρουσσίνης καὶ ἐκ μέρους τῆς Πολωνίας ὁ Κόμης Μαλαχόβσκις. Τὸν δὲ Καίρον τῆς Ρωσσίας ἀντεπροσώπευεν ὁ Προκόπιος Μποχάνοβιτς Βασνιτσώφ. Τῶν δὲ μεσολαβουσῶν Δυνάμεων ἀντιπρόσωποι ἦσαν ὁ μὲν Κολλίερ τῆς Ὁλλανδίας, ὁ δὲ Παζέτ τῆς Ἀγγλίας.

χρυσαυμένην τάως ὅπως τῆς φρονίμου πολιτικῆς τῶν ἐκ τῆς οἰκογενείας Κιοπρουλῆ Βεζιρῶν παρακμήν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ὅπερ, συγχρωτισθὲν ἀπαξ διὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Κάρλοβιτς μετὰ τῶν χριστιανικῶν Δυνάμεων, ἐξηκολούθησεν ἔκτοτε προσπελάζον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν Εὐρώπην· ἡ δ' ἐπιβρῶν πῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς ἔδεν ἐπαύσεν αὐξάνουσα καθ' ἡμέραν ἐπὶ τοῦ Διθανίου τῆς ΚΠ α. Διὰ τοὺς Ἕλληνας δὲ ἰδίως, ἡ εἰρήνη τοῦ Κάρλοβιτς ἔχει καὶ τι ἐθνικὸν διαφέρον, διότι ἐν αὐτῇ πρώτην φοράν ἀντεπροσώπευσε τὴν Τουρκίαν Γραικός, ὁ Ἐξ ἀπορρήτων Μαυροκορδάτος, διεξαγαγὼν μετὰ τοσαύτης ἐπιτυχίας τὰς διαπραγματεύσεις, καὶ ἐκφωνήσας Λατινιστὶ μετὰ τὸ τέλος αὐτῶν καὶ τὸν σωζόμενον ἐκείνον αὐτοῦ λόγον περὶ εἰρήνης. Τὴν ἀπὸ τῶν πολεμικῶν πράξεων σχολὴν ὁ Κιοπρουλῆς μετεχειρίσθη πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν διαρρύθμισιν τοῦ Κράτους, καὶ, ἐξακολουθῶν τὸ σύστημα τοῦ ἐξαδέλφου του, ἐξέδωκε διάφορα διατάγματα, τείνοντα πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τῶν ὑπηκόων χριστιανῶν. Πολλὰ δὲ δημόσια κτίρια μαρτυροῦσιν ἔτι καὶ νῦν ἐν διαφόροις πόλεσι τῆς Τουρκίας τὴν προνοητικὴν αὐτοῦ μέριμναν ὑπὲρ τῆς εὐμερίας τῶν κατοίκων. Ἀλλὰ τοὺς ἀγαθοεργούς αὐτοῦ σκοποὺς οὐδετέρωναν ἡ ἐπιβρῶν τοῦ Μουφτῆ καὶ τοῦ ἀρχιεπισκοποῦ. Ὁ δὲ θάνατος τοῦ ἀνέμου του Κχιμπλεληζαδὲ Ἀλῆ-μπεη, φονευθέντος κατὰ διαβολὴν τοῦ Κχιζλάρ-ἀγά, ὅτι ἐτόλμησε ἵνα ὑψώσῃ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ μέχρι τοῦ αὐτοκρατορικοῦ χαρεμίου, τόσον ἐλύπησε τὸν Κιοπρουλῆν, ὥστε, ἵνα προλάβῃ τὴν ἐντελὴ δυσμένειαν τοῦ Σουλτάνου, τῆς σπρίας ἡσθάνετο ἤδη τὰς ἀρχάς, ἄλλως τε καὶ κληνῆρης ὑπὸ τῆς νόσου, ἣτις τὸν ἔφερε μετ' ὀλίγον εἰς τὸν τάφον, ἔδωκε τῇ 5 Σεπτεμβρίου τοῦ 1702 τὴν παραίτησίν του, ἣτις καὶ ἐγένετο ἀμέσως δεκτὴ, δοθείσης αὐτῷ τῆς ἀδείας ἵνα μένῃ ὅπου ἂν θέλῃ, ἔχων καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν. Ἀποσυρθείς δὲ κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ ἐν Ἀδριανουπόλει παλάτιόν του, καὶ μετὰ τινας ἡμέρας, εἰς τὸ παρὰ τὴν Σηλυμβρίαν ὑποστατικὸν αὐτοῦ, ἐκεῖ καὶ ἀπέθανε μετὰ τρεῖς ἐβδομάδας τῇ 22 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀφείς μνήμην γενναίου καὶ μεγαλόφρονος ἀνδρός, πολιτικοῦ ἐξόχου καὶ φίλου τῶν γραμμάτων καὶ τῶν πεπαιδευμένων, ὅθεν καὶ ἔλαβε δικαίως παρὰ τοῖς Τούρκοις τὸ ἐπώνυμον Συνετὰς (Σαχχίμπι-τετμπίρ)

(ΔΑΔΤΑΜΠΑΝ(1))-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐγεννήθη ἐν τῷ χωρίῳ Πατραϊτζί, πλησίον τοῦ Μοναστηρίου, ἀγράμματος ἐντελὼς καὶ σκαίου χαρακτῆρος, ἀλλὰ δραστήριος καὶ ἀνδρεῖος ἄχρως ὡμότητος ἄνθρωπος, προαχθεὶς βαθμηδὸν ἀπὸ ἀπλοῦ γενιτσάρου εἰς Γενιτσάρ-ἀγᾶν. Ἀποτυχὼν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Σορόκας, καὶ μετὰ ταῦτα διορισθεὶς

(1) Ὁ ἔχων στήν περὶ πέναν, ὁρμεύς δηλαδὴ ἀκούρατος.

διοικητής της Ἀνατολῆς, μόλις ἐλύτρωσεν ἐπὶ τοῦ Βεζίρη Ἐλμιάς-Μεχμέδ-πασσᾶ τὴν ζωὴν του διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ περιφήμου Μουφτὴ Φεϊζουλλάχ, ὅς τις τὸν ἔλαβεν ἔκτοτε ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν του, καί, ἐξορισθεὶς εἰς Βοσθνίαν, ἔδεν παρευρέθη, κατ' εὐτυχίαν του, εἰς τὴν ἐν Ζέντα φονικὴν μάχην, μετὰ τὴν ὁποῖαν διορισθεὶς διοικητὴς τῆς Βοσθνίας καὶ ἀρχιστράτηγος, ἐκυρίευσεν εἰκοσιτέσσαρα φρούρια καίμενα ἐκατέρωθεν τοῦ Σάου. Διαδεχθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα τὸν, ἀγαθὸν μὲν, ἀλλ' ἀδρανῆ, Ἰσμαήλ-πασσᾶν εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Βαγδάτ, ἐταπείνωσε τοὺς ἀποστατήσαντας Ἀραβας τῆς Βάσρας ὑπὸ τὸν σιδηροῦν του ζυγόν· ἀλλ' ἡ σκληρότης, ἣν ἀνέπτυξε κατὰ τὴν διοίκησιν του, διήγειρεν ἐναντίον του τὴν γενικὴν ἀγανάκτησιν. Λαβὼν παρὰ τοῦ Σουλτάνου τὴν σφραγίδα ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 27 Σεπτεμβρίου, προοιμίασε τὴν διοίκησιν αὐτοῦ δι' ἀστυνομικῶν τινῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἐδείκνυσαν ἐκινεργίαν, ἀλλ' ἐξακολουθῶν τὰς ἐκδικήσεις αὐτοῦ μετ' ἀπανθρωπίας, ἡλλοτριώσεν ἀπ' αὐτοῦ τὴν εὐνοίαν τοῦ παντοδυνάμου Φεϊζουλλάχ, ὅς τις προσφωκίσθη, ὡς συμφωνότερον πρὸς τοὺς σκοποὺς του καὶ μᾶλλον εὐχαμπτον, τὸν Ρεῖζ-ἐφέντην Ῥαμῆ. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὁ βίαιος Δαλταμπάν ἐνόμισε καταλληλότερον μέτρον ἢ να φαρμακώσῃ τὸν Φεϊζουλλάχ· ἀλλὰ, προδοθείσης τῆς ἐπιβουλῆς, κατηγορήθη εἰς τὸν Σουλτάνον ὡς συνεννοούμενος μετὰ τῶν ἐν Κριμαίᾳ ἐπαναστατῶν, καὶ ἐπαύθη τῇ 24 Ἰανουαρίου τοῦ 1703, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπεκεφαλίσθη.

ΡΑΜΗ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς ἐνὸς χωρομέτρου, κατοικοῦ τοῦ ἐν ΚΠ προαστείου Ἐιοῦμπ, ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρὸς του. Διορισθεὶς μετὰ ταῦτα γραφεὺς εἰς τὸ Γενικὸν Γραφεῖον τοῦ Κράτους, ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ ποιητοῦ Ναμπῆ, γραμματίως τοῦ Μεγάλου Βεζίρη Καρὰ-Μουσταφᾶ, ἐμμνήθη μὲν αὐτὸν ὡς ποιητῆς, τὸν ὑπερέβη δὲ ὡς ἐπιστολογράφος, ὅθεν καὶ τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ ἐγγράφα (1) καὶ σήμερον ἀκόμη χρησιμεύουσιν ὡς ἀμίμητα δείγματα τοῦ κομψοτέρου καὶ πλουσιωτέρου ὅφους. Διαδεχθεὶς τὸν Ναμπῆ ὡς Μπειλικτῆς, καὶ διορισθεὶς κατόπιν Ρεῖζ-ἐφέντης, ἐστάλη ὡς τοιοῦτος εἰς Κάρλοβιτς μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου, πληρεξούσιος πρὸς διαπραγματεύσιν τῆς εἰρήνης, ἣν καὶ ὑπέγραψε μετ' αὐτοῦ, ὡς προείπομεν. Συνταχθεὶς δὲ μετὰ τοῦ Φεϊζουλλάχ, καὶ διορισθεὶς τῇ 21 Δεκεμβρίου Βεζίρης, διεδέχθη μετὰ ἑνα μῆνα τὸν Δαλταμπάν. Ὁ Ῥαμῆ, ὡς πρωτοεργὸς καὶ φίλος ἐνθερμὸς τῆς εἰρήνης, ἦτον πεπεισμένος, καθὼς καὶ ὁ Ἀμουτζαζαδὲ-Κιοπρουλῆς, ὅτι, εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, τὸ Κράτος εἶχεν ἀνάγκην ἀφευκτον ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς ἡσυχίας, ὅπως ἀναπτύξῃ ὅλους αὐτοῦ τοὺς πόρους,

(1) Τῶν ὁποίων σώζονται δύο συλλογαί, περιλαμβάνουσαι χίλια τετρακόσια ἐγγράφα.

ὅσοι ἤδυναντο ἵνα συντείνωσι πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν προλαβόντων δεινῶν γνωρίζων ὅλας τὰς δημοσίας ἀνάγκας, ὡς ὑπηρετήσας ἔτη πολλὰ εἰς διαφόρους τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως κλάδους, ἡσθάνετο τὸ κατεπείγον μίᾳς διοικητικῆς μεταρρυθμίσεως, ὅθεν καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἀφιέρωσεν ἅπασαν τὴν ἐνεργητικότητά του. Ἦρξατο δὲ ἵνα ἐφαρμόζῃ τὰ περὶ βελτιώσεως ταῦτα μέτρα εἰς τὰς μεθορίους πρῶτον ἐπαρχίας, καταστάσας ἀκατοικήτους ἐξ αἰτίας τῶν πολέμων, καὶ ἔλαβε τὴν εὐχαρίστησιν ἵνα ἴδῃ τελεσφορήσασαν τὴν περὶ τούτου πρόνοιάν του ἐν τῷ Μπανάτφ ἰδίως τοῦ Τεμεσθάρ, κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἔτος τῆς δημοσιεύσεως τοῦ περὶ μεταποιήσεως τῶν κτημάτων τοῦ στέμματος εἰς κληρονομικὰ κτήματα τῶν ἀγοραστῶν αὐτῶν ὑπηκόων (ὀτζακλίχ) διατάγματος, ἀποκατασταθέντων ὀκτακισχιλίων καὶ ἐπέκεινα κατοίκων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ. Τὴν μέριμναν αὐτοῦ ἐπεξέτεινε καὶ ἐπὶ διαφόρων ἀστυνομικῶν μέτρων, διατάξας νὰ ἐξορισθῶσιν αἱ φαυλόδοιο γυναῖκες, ἵνα ἐπισκευασθῶσι τὰ ὑδραγωγεῖα τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἵνα κανονισθῶσιν αἱ τιμαὶ τῶν γουναρικῶν (1), αἱ ὅποια εἶχον καταντήσῃ ὑπερβάλλουσαι· ἐνεψύχωσε δὲ καὶ τὴν ἐντόπιον βιομηχανίαν, διατάξας ἵνα κατασκευάζωνται τὰ διὰ τὸν στρατὸν ἀναγκαῖα ὑφάσματα ἐν τε Θεσσαλονίκῃ καὶ Προύσῃ, καὶ δοκιμάσας ἵνα ἐγκλιματίσῃ ἐν ΚΠ τὸ φυτὸν τοῦ καφέ. Ἀλλ' οἱ Γενίτσαροι διατέθησαν δυσμενῶς πρὸς αὐτὸν, οὐ μόνον διότι, πρῶτος μεταξὺ τῶν ἄλλων αὐτοῦ Βεζιρῶν, προήχθη εἰς τὴν ἀξίαν ταύτην ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν Κυρίων τῆς γραφίδος (καλεμδέν), ἐνῶ μέχρις αὐτοῦ οἱ Σουλτάνοι ἐξέλεγον τοὺς Βεζίρας τῶν ἐκ τῶν στρατιωτικῶν, ὧν ὀλίγοι μετεχίρizzον μετὰ τῆς αὐτῆς δεξιότητος τὸν κάλαμον καὶ τὴν σπάθην, ἀλλὰ

(1) Σημειῶμεν ἐνταῦθα τὰς τότε τιμὰς τῶν κυριωτέρων γουναρικῶν, οὐ μόνον δι' ἀπλῆν περιέργειαν, ἀλλὰ διότι, ἀνευρεθέντος κατ' αὐτάς ἐν Μεγάροις καὶ τοῦ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ δημοσιευθέντος τιμολογίου διαφόρων ὠνίων, περιλαμβάνονται μετὰ αὐτῶν καὶ γουναρικά. Ῥάχισ σαμουρλου (σίρι), ἁ τάξεως 1000 γρόσια (=ρήγιναι), β' τάξεως 800, γ' τάξεως 700· δ' τάξεως 550· κεφαλὴ σαμουρλου (καρά), ἡ δωδεκάς ἁ τάξεως 600 γρόσια, β' τάξεως 450, γ' τάξεως 250· Πόδες σαμουρλου (σαμουροπατσῆς), αἱ δέκα δωδεκάδες ἁ τάξεως 120 γρόσια, β' τάξεως 100, γ' τάξεως 85, δ' τάξεως 70· Σιμουροουραι, αἱ δέκα δωδεκάδες 4000 γρόσια· Ῥῆσος, ἁ τάξεως, αἱ πέντε δωδεκάδες 450 γρόσια· Κακούμια, 45 γρόσια τὰ 150· Ἀλωπεκαὶ (ναρὶ) Εὐρωπαϊκαὶ ἁ τάξεως, 45 γρόσια αἱ 20· Ἀνατολικά, 41 γρόσια· Σαρθέρια (σινσάρ), ἁ τάξεως, 32 γρόσια τὰ 85, κλπ. κλπ. (Ἐκ τοῦ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τιμολογίου) Περὶ δερμάτων Βαβυλωνικῶν ἤτοι Τραλλιανῶν ἤτοι Φοινικῶν. Δέρμα Βαβυλωνικὸν πρῶτης φόρμ. δην. (;) ρ'. δαντέρας φόρμ. ὁ. Δέρμα Τραλλιανὸν, Δέρμα Λαχανὸν, τ'. Δέρματος Φοινικοῦ, ρ'. . . . Δέρμα ἐρίφειον ἀνέργαστον, ι', εἰργασμένον κί, δέρμα λύκειον ἀνεργον, κί· Δέρμα βαλίνης ἀνέργαστον, μ', εἰργασμένον, μ'. Δέρμα δόρκειον ἀνέργαστον, ι', εἰργασμένον, ιε'. Δέρμα ἐλάφειον, πρῶτης φόρμης, ἔεργον, οί, εἰργασμένον, ρ'. . . . Δέρμα λύκειον ἀνεργον, κί, εἰργασμένον, μ'. . . Δέρμα καστόρειον ἀνερ. . . εἰργασμένον, λ' (;)· Δέρμα ἄρκειον πρῶταιον, ἀνέργ., ρ'. εἰργασμένον, ρν'. Δέρμα λύκου κεράστου ἀνεργον, μ', εἰργασμένον, Ξ'. Δέρμα μόσχου λάσιον ἀνεργον, σρν', εἰργασμένον, σφ'. Δέρμα λεοπέροδου ἀνέργ., ζ, εἰργασμένον, πρν'. Δέρμα λίοντος ἀνεργον, . . .

διότι συνετέλεσε μετὰ τοῦ Μουφτῆ Φεϊζουλλάχ εἰς τὸν θάνατον τοῦ προ-
κατόχου τοῦ Δαλδαμπάν, τὸν ὁπαῶν, καὶ τοῖ τυραννικώτατον καὶ ἐπαί-
δευτον, ὁ στρατὸς ἐξετίμα διὰ τὴν ἀκαταδάμαστον ἀνδρίαν τοῦ, καὶ ἐπὶ
πᾶσι διότι, διατάξας 'να βραδυσθῇ ἀξιωματικὸς τις τῶν Γενιτσάρων, πραγ-
μα ἀνήκουστον ἕως τότε, προσέβαλεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τὰ προνό-
μια τοῦ παραχοποιῶν τούτου τάγματος. Ὅθεν καὶ κατὰ τὴν τρομερὰν ἐπα-
νάστασιν ἐκείνην, τῆς ὁποίας, ἐπραγείσθη τῇ 17 Ἰουλίου τοῦ 1703, καὶ
διαρκεσάσης 36 ἡμέρας, ἐγένοντο θύματα οὐ μόνον ὁ Φεϊζουλλάχ, ἀπο-
κεφαλαισθεὶς ἀτίμως ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 23 Αὐγούστου, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
ὁ Σουλτάνος, Μουσταφᾶς ὁ Β', ἐκθροισθεὶς τῇ 21 Αὐγούστου, ὁ Ῥαμῆ,
δημιουργήμα τοῦ Φεϊζουλλάχ, καὶ ἀκολουθῶν, ἐκὼν ἄκων, τὴν ἀγέρωχον
πολιτικὴν ἐκείνου, ἀφ' οὗ εἶδεν ὅτι τὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα συναθροί-
σας πανταχόθεν, εἶχεν ἀντιτάξει ἐν Ἀδριανουπόλει κατὰ τῶν ἐν ΚΠ
στρατευσάντων κατ' αὐτῆς ἀποστατῶν, ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν, ἐσώθη διὰ
ταχείας φυγῆς, εὐθὺς μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Σουλτάνου.

(ΝΙΣΣΑΝΤΖΗ) - ἈΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, Ῥώσος τὴν καταγωγὴν, ἐξῆλ-
θε τοῦ Σαραγίου ἐπὶ Σουλτάν - Μεχμέδ τοῦ Δ', διορισθεὶς διοικητὴς τῆς
Βέσρας, καὶ κατόπιν τοῦ Μοσουλ, τῆς Σιδωνος καὶ τῆς Βηρυτοῦ. Παυθεὶς
μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Σουλτάν - Σουλταϊμάν, ἐμεινέ πολὺν χρόνον ἐν
ἀργίᾳ, καὶ μόλις ἐπανῆλθεν εἰς τὰ πράγματα ἐπὶ τῆς Βεζιρείας τοῦ Κιο-
προυλή Ἀμουτζαζαδὲ - Χουσεϊν, τοῦ ὁποίου εἶχε τὴν ἀδελφὴν. Ἀλλ' ὁ
Κιοπρουλῆς τὸν ἀπεστρέφετο διὰ τὴν ἀπληστον πλεονεξίαν τοῦ, εἰς
βαθμὸν ὥστε, ὁσάκις ἤρχετο εἰς τὴν Πύλιν μετὰ τῶν ἄλλων Βεζιρῶν ἵνα
τῷ προσφέρῃ τὸ σέβας τοῦ, αὐτὸς, στρέφων πρὸς τὸ παράθυρον, ἔλεγεν
» Ἴδου πάλιν ὁ οἰκονόμος, ὑπαινιττόμενος τὴν γνωστὴν ἀπληστίαν τοῦ
καὶ τὸ πρὸς χρηματισμὸν ἐφευρετικόν τοῦ. Ἐπωνομάσθη δὲ Καβα-
νόζ, εἴτε διὰ τὸ κοντόχονδρον σῶμά τοῦ, εἴτε καὶ διότι ἀπεταμίευε
τοῦ μέλιτος τῶν δημοσίων χρημάτων. Ἰδιωτεύων ἐν ΚΠ, μετὰ τὴν παύ-
σιν τοῦ ἀπὸ Νισσαντζῆ, ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν Καϊμακάμης,
καὶ μετ' ὀλίγον Βεζιρῆς. Ὁ δὲ Σουλτάν - Ἀχμέδ Γ', ἀναγορευθεὶς, ἠναγκά-
σθη μὲν 'να τὸν ἀναγνώρισῃ ὡς τοιοῦτον, ἀλλὰ, γνωρίζων τὸν χαρα-
κτηρὰ τοῦ, καὶ θέλων, παρεκτὸς τούτου, 'να ἀποσείσῃ ὅλους, ὅσους τῷ
εἶχεν ἐπιβάλει ἢ ἐπανάστασις, ἥτις τὸν ἔφερεν εἰς τὸν θρόνον, τοῦ ἐξέ-
τησε τῇ 16 Νοεμβρίου 1703 τὴν σφραγίδα, καὶ τὸν ἐξώρισεν εἰς τὴν
Ναύπακτον.

(ΣΙΔΙΧΔΑΡ ἢ ΔΑΜΑΤ) - ΧΑΣΑΝ - ΠΑΣΣΑΣ, Γραικὸς τὸ ἀνέκαθεν ἐκ
Πελοποννήσου, ἦτον διοικητὴς τῆς Χίου, ὅταν ἐπὶ Σουλτάν - Μεχμέδ τοῦ Δ'
ἡ νῆσος αὕτη ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Οὐνεσετῶν. Γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τῇ Χα-
τιτζὲ τοῦ Σουλτάνου τούτου, μόλις ἐλύτρωσε τότε, χάρις εἰς τὴν συγ-

γένειαν ταύτην, τὴν κεφαλὴν 'του, φυλακισθεὶς ἐπὶ τινα χρόνον ἐν τῷ ἐντὸς τοῦ Σαραγίου δωματίῳ τοῦ δημίου, καὶ διορισθεὶς μετὰ ταῦτα διοικητὴς τοῦ 'Αζόφ, καὶ κατόπιν Καϊμακάμης τῆς 'Αδριανουπόλεως καὶ μετὰ ταῦτα τῆς ΚΠ. Τὸ πρῶτιστον ἔργον αὐτοῦ, ἅμα διωρίσθη Μέγας Βεζίρης, ὑπῆρξεν ἡ τιμωρία τῶν λαβόντων ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν προηγηθεῖσαν ἐπανάστασιν, καὶ ἡ ἀπομακρυνσις αὐτῶν ἀπὸ τῶν πραγμάτων· ἀντικαθιστῶν δὲ αὐτοὺς διὰ τῶν πιστῶν καὶ ἱκανῶν, 'δὲν κατεδέχετο 'να λάβῃ παρ' οὐδενὸς ἀμοιβήν. Ἡ γενναιοῦς 'του δὲ ἰδίως πρὸς τὸν προκάτοχόν 'του 'Ραμῆ-πασσᾶν, τὸν ὁποῖον οὐ μόνον 'δὲν ἐβλάψεν, ἀλλὰ διώρισε καὶ διοικητὴν τῆς Κούπρου, ἀφ' οὗ τῷ ἀπέδωκε τὴν ἀκίνητόν 'του περιουσίαν, ἀπομνημονεύεται μετ' ἐπαίνων ὑπὸ τῆς ἱστορίας. Προσπαθὼν ὅμως 'ν' ἀπομακρύνῃ τοῦ Σουλτάνου ὅσους ἐνόμιζεν ὅτι ἠδύναντο 'να τὸν βλάβωσιν ἢ 'να οὐδετερώσωσι τὴν ἰσχύν 'του, προσέκρουσεν ἀπέναντι τῆς ἐπιτηδειότητος τοῦ Σουλεϊμάν, ἀρχηγοῦ τῶν εὐνούχων τῆς Βαλιδῆ, ὅς τις, διορισθεὶς Κχιζλάραγας, ἀπεναντίας τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Χασάν, συστήσαντος ὡς τοιοῦτον τὸν θησαυροφύλακα Μεχμέδ, ἐπαύθη διὰ τῶν ῥαδιουργιῶν αὐτοῦ τῇ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 1704, καὶ ἐξωρίσθη μετὰ τῆς συζύγου 'του Χαττιζέ-Σουλτάνης εἰς Νικομήδειαν, παραχωρηθέντων αὐτῷ, παρεκτός τῶν κτημάτων τοῦ στέμματος, ὧν εἶχε τὴν ἐπινομήν ἢ γυνή 'του, καὶ τριάκοντα κουγγίων κατ' ἔτος. Ἡ ἐνδεκάμηνος βεζιρεία 'του ἐσημειώθη διὰ τῆς ὑποταγῆς τῶν ἀποστατῶν τῆς Γεωργίας καὶ διὰ τῆς οἰκοδομῆς καινωφελῶν πικνῶν ἰδρυμάτων ἐν τε τοῖς μεθορίοις καὶ ἐν τῇ πρωτευούσῃ.

(ΚΑΛΑΪΔΙΚΟΖ - ἢ ΚΑΛΑΪΤΖΗ) - ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς ἀγγισιοπλάστου τινος ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Καισάρειαν χωριδίου Μώλου, προήχθη διὰ μόνων τῶν τοῦ Σαραγίου ῥαδιουργιῶν, ὅπου εἰσῆχθη κατὰ πρῶτον ὡς Μπαλτατζής. Παρακολουθήσας δὲ εἰς Αἴγυπτον τὸν προστάτην 'του 'Ιουσούφ, Κχιζλάραγαν τοῦ Σουλτάν - Μεχμέδ τοῦ Δ', διωρίσθη διὰ τῆς ἐκείνου ἐπιβρότης διοικητὴς στρατιωτικὸς τῆς Τζίδδας καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον Σείχ-ούλ - Χαρέμ. Μετατεθείς δὲ μετὰ ἐπταετίαν εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Βάν, καὶ κατόπιν διορισθεὶς Καπετάν-πασσᾶς καὶ Καϊμακάμης, μετὰ δὲ ταῦτα ἐξορισθεὶς εἰς Ἀθήνον, καὶ πάλιν ἀνακληθεὶς, καὶ διοικήσας τὸ Διγιάρ-Μπέκρ, τὸ Βαγδάτ καὶ τὰ 'Αδανα, καὶ φυγὼν ἀπὸ τοῦ 'Αζόφ, ὅπου εἶχε μετατεθῆ, καὶ λυτρωθεὶς οὕτως ἀπὸ τῆς ἐναντίον 'του καταδρομῆς, ἄχρις οὗτου, μεστειὰ τῆς Βαλιδῆ, τῷ ἐπετράπη 'να διαμένῃ ἐν Προύσῃ, διωρίσθη ἐσχάτως, διὰ τῆς αὐτῆς ἰσχυρᾶς προστασίας, διοικητὴς τῆς Κρήτης, ἀφ' ὅπου μετακληθεὶς κρυφίως ὑπὸ τοῦ Κχιζλάραγα Σουλεϊμάν, διεδέχθη αἰφνης καὶ μηδενὸς προσδοκῶντος τὸν Δαμάτ-Χασάν-Πασσᾶν. Ἐπτοημένος περὶ τοὺς γελοίους καλλωπισμοὺς, ἔλαβε τὸ τοῦ Γανώτου ἐπώνυμον, τείνον καὶ πρὸς ὑπαίνεξιν τῆς καταγωγῆς 'του, καὶ περιώρισε

την δραστηριότητά του εις σμικρά τινα αστυνομικά μέτρα, δαπανών ἐν ταῦτῳ ἐκ δανείων ὑπερόγκους ποσότητας εις ματαίαις ἐπιδείξεις, ὥστε, ἀποδειχθείσης τῆς κουφότητος καὶ ἀνικανότητός του, ἐπαύθη μετὰ τρεῖς μῆνας, διὰ ραδιουργίας τοῦ διαδόχου του, ὃς τις ἔλαβε τὴν σφραγίδα τῇ 25 Δεκεμβρίου τοῦ 1704. Σταλείς δὲ διοικητὴς εις Κρήτην, κἀκεῖθεν μετατεθείς, διὰ τὰς καταχρήσεις του, εις Τραπεζοῦντα, χάριν τῆς βασιλίδος συζύγου του, ἀπέθανε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1714.

(ΜΗΑΛΤΑΤΖΗ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, σύντροφος τοῦ Καλαϊτζή ἐν τῷ Σαραγίῳ, ἀλλὰ δοκιμώτερος ἐκείνου εις τὴν ραδιουργίαν, κατάρθων, κερδήσας τὴν εὐνοίαν καὶ ἐμπιστοσύνην του, ἵνα διορισθῇ Καπετὰν-Πασσᾶς, ἐν ᾧ τοῦ ὑπέσκαπτε κρύφα τὸν λάκκον, καὶ ἀντήμειψεν αὐτὸν διὰ τῆς καταχθονιωτέρας ἀχαριστίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ, περιελθὼν εις τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων, ἐφάνη ὅτι, ὅσῳ πανουργότερος ἦτον περὶ τὰς μικροῦ ραδιουργίας, τόσῳ ἀνικανώτερος πρὸς διεξαγωγὴν τῆς κυβερνητικῆς μηχανῆς, ἐγένετο, μετὰ δεκαεῖς μῆνας, περιπετῆς-εις τὰς ἰδίας του πλεκτάνας. Διότι, θελήσας ἵνα διαβάλλῃ δι' ἀναφορᾶς ἀνωνύμου εις τὸν Σουλτάνον τὸν εὐνοούμενον αὐτῷ Σιλιχδάρην Ἀλὴν καὶ τὸν ἰδιαίτερον γραμματεῖα του Ἡδραῆμ, ἐπαύθη τῇ 3 Μαΐου τοῦ 1706, ἀνακαλυφθείσης ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τῆς σκευωρίας, καὶ, ἀνακληθείσης τῆς ἐξορίας του, κατὰ παράκλησιν αὐτοῦ τοῦ γραμματέως Ἡδραῆμ, τοῦ ὁποίου ἐπέδωκε τὸν ὄλεθρον, ἐστάλη διοικητὴς εις τὸ Ἐρζερούμ.

(ΤΣΟΡΛΟΥΛΟΥ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς γεωργοῦ ἢ κουρέως ἐκ Τουρλόνης, προαχθεὶς ἀπὸ παιδὸς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ παλατίου εις Σιλιχδάρην, Βεζίρην καὶ Καϊμακάμην, καὶ μετὰ ταῦτα σταλείς ὡς διοικητὴς εις Τρίπολιν, ἐπανέλαβεν, ἀνακληθεὶς ἀπὸ τῆς Συρίας, τὰ καθήκοντα αὐτοῦ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ ὡς Σιλιχδάρης. Ἦτον δὲ 36 μόλις ἐτῶν (1), ὅτε διωρίσθη Μέγας Βεζίρης, καὶ ὅλοι ἐφοβοῦντο μήπως, ὡς φύσει δραστήριος καὶ ζωηρὸς, ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν τοῦ Καρά-Μουσταφᾶ. Ἄλλ' αἱ πρῶται αὐτοῦ πράξεις ἀπέδειξαν ὅτι καὶ θέλῃσιν καὶ ἱκανότητα εἶχε ἵνα πράξῃ τὸ καλόν, καὶ ἦτον φίλος ἐν ᾗπασι τῆς τάξεως καὶ δικαιοσύνης. Ἀξιωθεὶς δὲ ἵνα νυμφευθῇ τῇ 9 Ἀπριλίου τοῦ 1708 τὴν Ἐμινέ, θυγατέρα τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ, ἐτέλεσε τοὺς γάμους αὐτοῦ μετὰ μεγίστης λαμπρότητος. Ἡ προσφυγὴ τοῦ βασιλέως τῆς Σουηκίας Καρόλου τοῦ IB' εις τὴν Τουρκίαν, μετὰ τὴν ἐν Πουλτάβα ἥτταν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ῥώσων τῇ 8 Ἰουλίου τοῦ 1709, καὶ τὰ κατόπιν αὐτῆς συμβάντα, τὰ ὅποια τόσον

(1) Ὅστε ἡ φρίσις τοῦ Οὐολταίρου ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἱστορίᾳ τοῦ Καρόλου IB' (Βιβλ Ε'), «Ce vieux ministre fut la victime du caprice d'un enfant», ὅν ἔχει τὸν τόπον τῆς, διότι καὶ ὁ ἀντιπολιτευόμενος αὐτὸν καὶ εὐνοούμενος τοῦ Σουλτάν - Ἀχμέδ Σιλιχδάρ - πασσᾶς ἔχει συνομίλικος τοῦ Τσέρλουλου.

Θαυμασίως περιέγραψεν ὁ Οὐαλτάρος, κατέστησαν τὸ δόγμα τοῦ Τσόρ-
λουλου-Ἀλᾶ-πασσᾶ ἱστορικὸν ἐν Εὐρώπῃ. Νομίσας ἀσύμφορον ἵνα κη-
ρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ῥωσσίας ὑπὲρ τοῦ Καρόλου, ὅς τις εἶχε
κατορθώσῃ διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου 'του κόμητος Πονιατόβσκη ἵνα διαθέσῃ
ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν μητέρα τοῦ Σουλτάνου, καὶ μὴ ἐπιτυχὼν ἵνα πείσῃ τὸν
πρόσφυγα βασιλέα, τὸν ὅποιον οἱ Τούρκοι, διὰ τὸ ἀνένδοτον τοῦ χαρα-
κτῆρός 'του, ἐπαινόμασαν Δεμυρμπᾶς (σιδηροκέφαλον), ἵνα ἐπιστρέψῃ
ἄνευ στρατεύματος εἰς τὰ ἴδια κατατρεχόμενος ἐπὶ πᾶσιν ὑπὸ τοῦ εὐνο-
ουμένου Σιλιχδάρη καὶ τοῦ ἀρχιευνούχου, ὧν ὁ μὲν ἐνεχότει αὐτῷ διότι
ἀντέπραξεν εἰς τὸν γάμον 'του μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Σουλτάνου, ὁ δὲ
διὰ τὴν ἐξωσιν τοῦ πρώην Μουφτῆ, ἐπαύθη τῇ 15 Ἰουνίου τοῦ 1710.

ΝΟΥΟΥΜΑΝ-ΚΙΟΠΡΟΥΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, νεώτερος υἱὸς τοῦ ἐναρέτου
Κιοπρουλῆ-Μουσταφᾶ-πασσᾶ καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τῇ Ἀϊσσέ τοῦ
Σουλτάν-Μουσταφᾶ, διοικήσας τὴν Εὐβοίαν, τὴν Κρήτην δις, τὸ Ἐρζε-
ρούμ καὶ τὴν Βόσναν, εἶχεν ἀποκτήσῃ ὑπόληψιν ἀνδρὸς ἀκριβοδικαίου.
Ἀλλ', ἐπιμένων ἵνα θεωρῇ λεπτολόγως πάσας τὰς ὑποθέσεις ὁ ἴδιος,
καὶ καταναλισκόμενος ἐπομένως εἰς τὰ παραμικρά, ἐφάνη ἥττων παρὰ
πολὺ τῶν περὶ αὐτοῦ προσδοκίων τοῦ κοινοῦ, τὸ ὅποιον ἤλπιζεν ἀπ' αὐτοῦ
τὴν σωτηρίαν τοῦ Κράτους. Ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν δὲ πολιτικὴν ἀκα-
λουθήσας σφαλερὰν ὁλως καὶ ἀμφίβολον ὁδὸν, διότι, ἀρνηθεὶς τὴν ζητου-
μένην ὑπὸ τοῦ Καρόλου βοήθειαν κατὰ τῆς Ῥωσσίας, ἠρέθισεν ἀφ' ἐτέρου
τὸν πρὸς τὸν πόλεμον πόθον τῶν Γενιτσάρων, κηρύξας, πρὸς ἀπειλὴν ἐθ-
θεν τῶν Παλωνῶν, ὅτι εἶχε σκοπὸν ἵνα συνοδεύσῃ διὰ τῆς Πολωνίας τὸν
Κάρολον εἰς τὰ ἴδια μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ, ἐπαύθη τῇ 7 Αὐγού-
στου τοῦ 1710, μετὰ δέμητον μόλις βεζιρείαν.

(ΜΠΑΛΑΤΑΤΖΗ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, προτιμηθεὶς ὑπὸ
τοῦ παντοδυνάμου Σιλιχδάρη, ὡς μέλλον ἵνα ᾗ ἀπλοῦν ὄργανον τῶν θε-
λήσεών 'του, ἅμα ἐφθασεν ἀπὸ τοῦ Χαλέμπ, ἐξέπεμψεν εἰς Μπαμπά-
-δαχγὺ 5000 Γενιτσάρους, καὶ ἐπειδὴ πολυάριθμοι ἀναφοραὶ ἐκ τῶν μεθο-
ρίων ἀνήγγελλον διαφόρους ἐπιδρομὰς τῶν Καζάκων καὶ Ῥώσων ἐπὶ τοῦ
Τουρκικοῦ ἐδάφους, ὁ κατὰ τῆς Ῥωσσίας πόλεμος ἀπεφασίσθη τῇ 20
Νοεμβρίου ἐν γενικῇ συγλεύσει τῶν μεγιστάνων τοῦ Κράτους καὶ ἐπὶ πα-
ρουσίᾳ τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ Χάνη τῆς Κριμαίας Δεβλέτ-Γκιράι, καὶ τῇ
19 Φεβρουαρίου τοῦ ἐπομένου ἔτους αἱ ἱππουρίδες τοῦ Μεγάλου Βεζίρη
ὕψωθησαν, κατὰ τὸ σῦνθεσ, ἐξωθεν τῆς Βεζιρείου πύλης, ὡς σημεῖον
τῆς ἐκστρατείας 'του, πραγματοποιηθείσης τῇ 10 Μαρτίου. Γνωστὸν εἶνε
πῶς ὁ Μέγας Πέτρος, ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ τοῦ Προύτου, καὶ
πολιωρημένος εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ στενῶς ὑπὸ τῶν Τατάρων, κα-
τῶρθωσε διὰ τῆς φρονήσεως τῆς συζύγου 'του, Αἰκατερίνης τῆς Α', ἵνα

σωθῇ, ὑπογράφας τῇ 22 Ἰουλίου τοῦ 1711 τὴν ἐπὶ τοῦ Προῦτου εἰρήνην, τὴν ὁποίαν ὁ Μπαλτατζῆς παρεδέχθη ὅχι τόσον διὰ τὰ δῶρα, ὅσα ἐπεμψεν αὐτῷ διὰ τοῦ Κεαγιᾶ 'του Ὀσμάν-ἄγᾶ ἢ Αἰκατερίνα, καθὰ κοινῶς θρυλλεῖται, διότι ταῦτα μόλις ἐτιμῶντο ἑκατοντάδας τινὰς χιλιάδων ρουβλίων, ἀλλὰ διότι τὴν ἐθεώρει συμφέρουσαν καὶ τὴν ἐπαθύμει ὡς τοιαύτην, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος. Καταγγελλομένης ὁμῶς ἔπειτα τῆς δωροδοκίας εἰς τὸν Σουλτάνον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Μπαλτατζῆ, ὅς τις εἶχε πολλοὺς τοιοῦτους διὰ τὴν ἀθυροστομίαν 'του, προσεῖρχοντο αὐτῶν τοῦ Σιλιχδάρη καὶ ἐναγόντων αὐτοὺς τοῦ βασιλείως τῆς Σουηκίας καὶ τοῦ Χάνη τῆς Κριμαίας, ἐπαύθη τῇ 20 Νοεμβρίου τοῦ 1711, ἅμα ἐφθασεν εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ, ἐξορισθεὶς εἰς Λῆμνον, κἀκείθεν εἰς Μιτυλήνην, ἀπέθανεν ἐκεῖ τὸ ἐπόμενον ἔτος (1).

ΙΟΥΣΟΥΦ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐκ Γεωργίας, παλαιὸς Γεντσαρ-ἄγᾶς, προαχθεὶς βαθμυδὸν ἀπὸ ἀπλοῦ στρατιώτου εἰς Πασσᾶν τριῶν ἱππουρίδων, ἐπανεφέρεν ἐξ Ἀδριανουπόλεως εἰς ΚΠ τὸ Σαντζᾶκ-σοερίφ, καὶ, ἐπειδὴ ἡ Πύλη 'δὲν ἐπεκύρωσε τὴν συνθήκην τοῦ Προῦτου, ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Ῥωσσίας ἐκηρύχθη ἐκ νέου. Ἀλλ' ἐπειδὴ, φονευθέντων τοῦ Κεαγιᾶ-μπεη Ὀσμάν καὶ τοῦ Ρεῖζ-ἐφέντη Ὀμέρ, ὡς πρωταιτίων τῆς εἰρήνης, εὐρέθησαν μεταξὺ τῶν πραγμάτων αὐτῶν δημευθέντων ὁ δακτύλιος τῆς Αἰκατερίνης καὶ δύο χιλιάδες φλωρία φέροντα χάραγμα Ῥωσσικὸν καὶ Σαξωνικόν, ὁ Ἰουσούφ, ἐπιθυμῶν 'να μεθέξῃ τῶν Ῥωσσικῶν χρημάτων, κατάρθρωσε τὸ ἐρχόμενον ἔαρ 'να ἐπικυρωθῇ ἡ εἰρήνη, παρατεινομένη ἐπὶ εἰκοσιπέντε ἔτη, καὶ παραχωρουμένων εἰς τὴν Ῥωσσίαν τῶν ἐντεθεν τοῦ Δνιέστερ μερῶν τοῦ Κιαιβίου καὶ τῆς Οὐκραίνης. Ἐλθούσης ὁμῶς μετ' οὐ πολὺ τῆς εἰδήσεως ὅτι ὁ Κτσάρος ἐθεώρει τὴν νέαν ταύτην εἰρήνην ὡς μὴ ὑπάρχουσαν, ἀπεφασίσθη ἐν συμβουλίῳ ἡ ἐπανάληψις τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ὁ δὲ Ἰουσούφ, καὶ ὡς ἀνανεώσας τὴν εἰρήνην τοῦ Προῦτου, καὶ ὡς βραδύνας περὶ τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ πολέμου, ἐπαύθη τῇ 11 Νοεμβρίου τοῦ 1712, βεζιρεύσας ἐν ἔτος.

ΣΟΥΛΕΪΜΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀβασγὸς τὴν πατρίδα, ἀπελεύθερος τοῦ ποτῆ Κχιζλάραγα Ἰουσούφ, προαχθεὶς δι' ἐκείνου εἰς Σιλιχδάρην, διοικητὴν τοῦ Χαλέμπ, τῆς Εὐβοίας, Κουτμπέ-Βεζίρην καὶ Καϊμακάμην, ὕψωσεν, ἐπτά ἡμέρας μετὰ τὸν διορισμὸν 'του, τὰς ἱππουρίδας πρὸ τῆς βεζιρικῆς Πύλης πρὸς ἐκστρατείαν, φυλαχισθέντων τῶν τῆς Ῥωσσίας ἀπεσταλμένων, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐκίνησε διὰ τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἀλλὰ τὰ ἐν Βενδερίῳ συμβάντα, ὅπου ὁ Κάρολος τῆς Σουηκίας ἀντέστη μετὰ 300 ἀνδρῶν εἰς 6000 Τούρκους καὶ 20,000 Τατάρους, σταλέντας ὅπως 'τὸν μεταφέ-

(1) Ὅθεν ἡ ἀξίωσις τοῦ Οὐολταίρου, ὅτι ἐφονεύθη μετὰ τοῦ Κεαγιᾶ 'του Ὀσμάν, 'δὲν ἔχεται ἀληθινῶς.

ρωσι διὰ τῆς βίας, κατὰ προεκδοθέντα φατῶν τοῦ Μουφτῆ, εἰς Αἰδυρό-
τευχον, ὅπου καὶ μετεφέρθη, μόλις κρατηθεὶς ὑπὸ 21 Γενιτσάρων, ἐπέ-
φεραν τὴν παύσιν τοῦ τε Μουφτῆ καὶ τοῦ Βεζίρη τῇ 6 Ἀπριλίου τοῦ 1713,
διορισθέντος Καπετὰν-πασσᾶ ἀντὶ τοῦ αὐτὸν διαδεξαμένου.

(ΚΟΤΖΑ)-ΗΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, γέννημα τῶν Βρουλῶν, κωπηλάτης
τοῦ Σαραγίου, ἐφθασεν εἰς τοσαύτην εὐνοίαν παρὰ τῷ Σουλτάν-Ἀχμέδ,
ὥστε αὐτὸν ἀπέστειλε, μηδένος εἰδότος, εἰς Κρήτην, ἵνα μετακαλέσῃ
ἐκ εἴθεν τὸν τοῦ Μ. Βεζίρη Δαμάτ-Χασάν-πασσᾶ διάδοχον Καλαϊλικὸν -
Ἀχμέδ-πασσᾶν. Προαχθεὶς διὰ τῆς εὐνοίας ταύτης καὶ τῆς προσωπικῆς
τοῦ ἀνδρίας εἰς Καπετὰν-πασσᾶν, ἐπὶ ὑποσχέσει ἵνα πείσῃ τὸν Κάρολον
ἵνα ἀναχωρήσῃ, μόλις ἀνέλαβε τὸ πηδάλιον τοῦ Κράτους, καὶ προὔρ-
γιαίτατον ἐνόμισε ἵνα ἐκβάλῃ ἀπὸ τοῦ μέσου τὸν περίφημον Σιλιχδάρ-
πασσᾶν, ἀποφασίσας τίποτε ὀλιγώτερον ἢ ἵνα τὸν μαχαιρώσῃ ἐν μέσῳ τῷ
συμποσίῳ, εἰς τὸ ὅποιον τὸν ἐκάλυσεν ἀλλὰ, τῆς πράξεως προδοθείσης,
ὁ μὲν Σιλιχδάρης προσεποιήθη τὸν ἀσθενῆ, ὁ δὲ Σουλτάνος διέταξε ἵνα
παυθῇ καὶ ἵνα φονευθῇ ὁ Ἡβραῆμ, τῇ 27 Ἀπριλίου 1713, βεζιρεύσας
τρεις ὅλας ἐβδομάδας.

(ΔΑΜΑΤ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ εὐνοούμενος Σιλιχδάρης τοῦ Σουλτάν-
Ἀχμέδ Γ', κατήγετο ἐκ τινος χωριδίου παρὰ τὴν λίμνην τῆς Νικαίας,
καλούμενου Σέλους, ἀποπαιθθεὶς πολλάκις τὴν ὑπάτον ἀρχὴν, εἴτε διότι
ἠγάπα τὴν σπουδὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν, εἴτε διότι ἤθελε ἵνα ἀπολέσῃ
τὴν παρὰ τῷ Σουλτάνῳ ἐπιβρόχην τοῦ, μακρυνόμενος τοῦ Σαραγίου, ἡ-
ναγκάσθῃ τὴν φορὰν ταύτην ἵνα ἐπιφορτισθῇ, πρὸς διατήρησιν τῆς ἰδίας
τοῦ ὑπάρξεως, τὸ βάρος ὅλων τῶν δημοσίων πραγμάτων. Ἡ πρώτη τοῦ
δὲ φροντίς ὑπῆρξε ἵνα στερεώσῃ τὴν μετὰ τῆς Ῥωσσίας εἰρήνην, ἥτις
καὶ ὑπεγράφη τέλος ἐν Ἀδριανουπόλει, μεσιτεία τῶν πρέσβειων τῆς Ἀγ-
γλίας καὶ Ὀλλανδίας, δι' εἰκοσιπέντε ἔτη, καὶ κατόπιν εὐθὺς ἐστάλησαν
καὶ πέντε ὁροθέται, οἵτινες, ἐκτελέσαντες ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους τὰς
ἐργασίας τῶν, ἀντημείφθησαν προαχθέντες εἰς ἀξιώματα. Ὁ Κάρολος
κάτεπεισθῇ καὶ ἀνεχώρησε τῇ 1 Ὀκτωβρίου 1714, προπεμφθεὶς μετὰ
δώρων πλουσιωτάτων καὶ συνοδίας 600 τσαούσων, ἀφ' οὗ ἐπὶ δύο ἔτη
ἐξήντηλσε διὰ τῆς ἀληθῶς σιδηρᾶς τοῦ πεισμονῆς τὴν ἀνεξίκακον ὑπομο-
νὴν τῶν Τούρκων. Ἡ ἐν Αἰγύπτῳ ἐκραγείσα, μακροτέρα καὶ πεισματωδε-
στέρα τῶν πώποτε, ἐπανάστασις κατεστάλη, διορισθέντων πρὸς διοίκησιν
τοῦ τόπου καταλλήλων προσώπων. Πολλαὶ ἄλλαι καταχρήσεις διωρθώ-
θησαν, τιμωρηθέντων τῶν ἐνόχων. Ὁ δὲ Μ. Βεζίρης, ἀποδείξας τὴν εἰ-
ρηνικὴν αὐτοῦ διάθεσιν, ὡς πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, ἠθέλησε ἵνα ἐφαρμόσῃ
τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ σχέδια κατὰ τῆς Οὐγεντίας, τῆς ὁποίας ἡ ἀδυναμία
ἠρέθισε τοὺς κατακτητικοὺς σκοποὺς τῆς Τουρκίας. Ἀφορμὴν δὲ λαβὼν

τὴν ἐπανάστασιν τῶν κατοίκων τοῦ Μοντενέγρου, ὑποκινηθεῖσαν ὑπὸ τῆς Οὐνετιᾶς ἐν καιρῷ τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Ῥώσων, καθὼς καὶ τὴν διαρπαγὴν ἐνὸς πλοίου, μεταφέροντος εἰς ΚΠ τὴν κληρονομίαν τοῦ παλαιοῦ Βεζίρη Χασάν-πασσᾶ, ἐξεστράτευσεν μετὰ τοῦ Σουλτάνου τῇ 28 Μαρτίου τοῦ 1715. Ἐπιθεωρήσας δὲ τὰ στρατεύματα ἐν Θήβαις, εἰσέβαλεν ἐκεῖθεν τῇ 27 Ἰουνίου εἰς Πελοπόννησον, καὶ κυριεύσας παραδοθεῖσαν ἀνάνδρως ὑπὸ τῶν Οὐνετῶν τὴν Εὐρίνθον, τῆς ὁποίας τοὺς κατοίκους διεπέρασαν ἐν στόματι μαχαίρας οἱ νικηταί, ἀποδόντες εἰς προδοσίαν ἐκ μέρους αὐτῶν τὴν ἐκρηξὴν τῆς πυριτοθήκης, πρὸς μεγάλην λύπην τοῦ Ἀλῆ, καὶ μετ' αὐτὴν τὴν Αἰγίναν διὰ τοῦ ναυάρχου Τζανούμ-Χότζα (1) καὶ, κατὰ παράκλησιν τῶν κατοίκων Γραικῶν, μὴ δυναμένων ἄνευ ὑποφέρωσι τὴν τῶν Οὐνετῶν τυραννίαν, τὸ Ἄργος καὶ τὸ Ναύπλιον μετὰ ὀκτῶ ἡμερῶν πολιορκίαν καὶ διὰ προδοσίας τοῦ ταγματάρχου Σάλλ, τὸ ὅποιον ἦλθε ἵνα θεωρήσῃ καὶ ὁ Σουλτάνος, ἐκίνησεν ἐκεῖθεν διὰ τὴν Μεθώνην, πρὸς πολιορκίαν τῆς ὁποίας μετεκομίσθη διὰ τοῦ στόλου τὸ πυροβολικόν κυριεύσας δὲ ἀναιμωτῇ τὸ Ναβαρίνον καὶ τὴν Κορώνην, ἐγκαταλιπόντων αὐτὰς τῶν Οὐνετῶν, προσηνέχθη λίαν ἀπανθρώπως πρὸς τοὺς δυστυχεῖς προμάχους τῆς Μεθώνης, ἐπικηρύξας τριάκοντα τάλληρα δι' ἕκαστον αὐτῶν, ὃν ἂν ἤθελον ἔφ' ἑαυτοῖς κομίσῃ ζῶντα, καὶ κατατομῶν αὐτοὺς ἔπειτα καθ' ἑκατοντάδας πρὸ τῆς σκηνῆς ἑαυτοῦ. Τῆς γενικῆς ταύτης προγραφῆς ἐσώθη μόνος ὁ ἀνδρείος στρατηγὸς Βικέντιος Πάστας, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀξιωματικῶν, διότι ὁ ναύαρχος Τζανούμ-Χότζας, ἐνθυμηθεὶς τὴν πρὸς αὐτὸν φιλανθρωπίαν τοῦ Πάστα, ὅταν ὑπηρετεῖ ὡς τριτηρίας ἐν τῷ στόλῳ τῶν Οὐνετῶν, οὐ μόνον αὐτὸν ἔσωσεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς τῶν ἀξιωματικῶν διένειμεν ἀνὰ δέκα τάλληρα, ἀφ' οὗ τοὺς ἐνέδυσεν. Ἡ ἄλωσις τῆς Μεθώνης ἐπέφερε τὴν τοῦ Ῥίου, τῆς Μονεμβασίας, τοῦ Ταυρίγου καὶ τῶν ἐν Κρήτῃ δύο φρουρίων τῆς Σοῦδας καὶ Σπιναλόγκας, τὰ ὅποια καὶ μόνον ἔμενον ἕως τότε ἀκόμην εἰς τοὺς Οὐνετούς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Τζανούμ-Χότζας εἶχεν ἤδη κυριεύσῃ πρότερον τὴν Τήνον, τὴν δὲ Λευκάδα ἐγκατέλιπον οἱ Οὐνετοί, ἀφ' οὗ ἐτίναξαν εἰς τὸν αἶρα τὰ ὀχυρώματά τῆς, ὁ Βεζίρης, ὀργανίσας καὶ διαιρέσας διοικητικῶς τὴν Πελοπόννησον, τὴν ὁποίαν καθυπέταξεν ὁλόκληρον ἐν 101 ἡμέραις, καὶ κηρύξας κάθοδον καὶ ἀμνηστίαν εἰς τοὺς φυγάδας, ἐπιστρέφοντας ἤδη σωρηδὸν εἰς τὰς ἐστίας τῶν, ἀπαλλάξας δὲ αὐτοὺς καὶ ἐπὶ dietian ἀπάσης φορολογίας, ἐπανῆλθε περὶ τὰ μέσα τοῦ χειμῶνος νικητῆς

(1) Ὅς τις κατήγετο ἐκ Κορώνης καὶ, αἰχμαλωτισθεὶς ἐν Ἱμβρῷ ἐπὶ τοῦ τελευταίου πολέμου, διήγαγεν ἐπτά ἔτη ἐν ταῖς τριήρεσι τῶν Οὐνετῶν. Αὐτρωθεὶς δὲ ἀντὶ ἐκατὸν φλωρίων, ἐνέπνευσεν τρόμον διὰ τῆς ἀνδρίας τοῦ εἰς αὐτοὺς, συντελέσας τὰ μέγιστα πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων.

καὶ τροπαιοῦχος εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου εἶχεν ἤδη ἐπιστρέψῃ ὁ Σουλτάνος. Κανονίσας δὲ τὰς διαφοροὺς τῆς ὑπαλληλίας τάξεις κατὰ σειρὰν ἱεραρχικὴν, καταργήσας τὰς ἰσοβίους ἐκμισθώσεις (μαλικιανέ) τῶν δημοσίων κτημάτων, αἱ ὁποῖαι ἠφάνιζον τοὺς κατοίκους, πιεζομένους ὑπὸ τῶν ὑπανοικιστῶν, τακτοποιήσας ὅπως οὖν τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὸ νομισματικὸν σύστημα, ἀπαγορεύσας τὴν ἐκτομὴν τῶν μαύρων τῆς Ἀφρικῆς, οἱ ὅποιοι ἐπλημύρουν μετὰ τοῦτο καὶ ἐπεκράτουν εἰς τὸ Σαράγιον, ἀπέδειξε διὰ τούτων καὶ ἄλλων ἐπίσης σπουδαίων διοικητικῶν μέτρων, ὅτι ὁ δὲν ἦτον μόνον πολεμιστὴς, ἀλλὰ καὶ πολιτικὸς ἄριστος. Ἡ καταστροφὴ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Μαύρου Μόλου(1), καὶ ἡ ἀπαγχό- νισις τοῦ Ἰωάννου Ναβῶνος, πρώτου διερμηνέως τῆς Οὐνετίας ἐν ΚΠ, δι' ἐπιστολὴν αὐτοῦ μεσολαβηθεῖσαν, ἐν ᾗ διεβίβαζεν εἰδήσεις πολιτικὰς εἰς Οὐνετιάν, εἶνε κηλίδες ἐπὶ τοῦ βίου τοῦ Ἀλῆ, αἱ ὁποῖαι ὁμως χαρακτηρίζουσι τὴν ἐποχὴν μᾶλλον, καθ' ἣν ἔζη, παρὰ τὴν διάθεσιν τοῦ ἀνδρός. Νέαι ἐν τοσούτῳ πολιτικαὶ περιπλοκαὶ ἤνοιξαν στάδιον νέων πολεμικῶν ἀγώνων εἰς αὐτόν, μέλλοντα ἵνα στέψῃ τὸν βίον 'του δι' ἐνδόξου καί, καθὼς λέγουσιν οἱ Τούρκοι, μαρτυρικοῦ θανάτου. Διότι, συμμαχησάσης τῆς Αὐστρίας μετὰ τῶν Οὐνετῶν, καὶ τοῦ Πρίγκιπος Εὐγενίου γράψαντος εἰς τὴν Πύλιν ὅτι, κατὰ τὴν ἐν Κάρλοβιτς εἰρήνην, ἡ Οὐνετία ἐδικαιούτο ἂν ἀποζημιωθῇ δι' ὅσα ἔχασεν, ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Αὐστρίας ἐκρίθη ἀφευκτος, καὶ ὁ Σουλτάνος μετέβη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1716 εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπως ἦνε πλησιέστερον εἰς τὸ θέατρον τοῦ πολέμου, ὁ δὲ Βελζίρης ἐστράτευσε πρὸς τὰ μεθόρια, καὶ ἐφθασεν εἰς Βελιγράδ τῇ 22 Ἰουλίου, ἐν ᾧ ὁ στόλος ἐπλευσε κατὰ τῆς Κερκύρας, κατὰ τῆς ὁποίας ἐστράτευσε διὰ ξηρᾶς ὁ Καρὰ-Μουσταφᾶ-πασσᾶς. Μετὰ ἑνδεκα δὲ ἡμέρας φθάσας ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Πετροβαραδινίου, ὁ δὲν ἠδυνήθη ἂν ἀποφύγῃ τὴν μάχην, ἣν συνεκρότησε κατ' αὐτοῦ ὁ Πρίγκηψ Εὐγένιος, καί, νικηθεὶς, ἀφ' οὗ ἀπελπίσθη ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν τροπὴν τοῦ στρατεύματός 'του, συμποσομένου εἰς 150,000, ὥρμησε μετὰ τῶν περὶ αὐτόν Ἀγάδων εἰς τὸ μέσον τῆς συμπλοκῆς, καὶ ἔπεσε πληγωθεὶς εἰς τὸ μέτωπον ὑπὸ σφαιροβόλου τῇ 5 Αὐγούστου τοῦ 1716. Τὸ δὲ σῶμά 'του, μετακομισθὲν εἰς Βελιγράδιον, ἐτάφη ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ ἐκεῖ τζαμίου τοῦ Σουλεϊμάνου(2). Κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Ἱστοριογράφου Ρασσιδ, τὰ πολλὰ προτε-

(1) Ἴδε σιλ. 476 τοῦ Β' Μέρους.

(2) Ἐβδομήκοντα ἔτη μετὰ ταῦτα, Λούδων, ὁ τελευταῖος κατακτητὴς τοῦ Βελιγραδίου, μετέφερε τὴν σορὸν τὴν περιέχουσαν τὸ σῶμα τοῦ Δαμάδ-Ἀλῆ, εἰς Βιέννην, ὡς τρόπαιον τῆς νίκης 'του, καὶ σήμερον σώζεται ὑπὸ τὴν πυκνὴν σκιάν τοῦ δάσους τοῦ Χάδετδὸρφ, οὐ μακρὰν τοῦ τάφου αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Λούδωνος, παρέχον διὰ τῆς ἀντιθέσεως ταύτης πολλὰς εἰς τὴν παρατηρητὴν τῶν ἀνθρωπίνων περιπέτειων σκέψεις.

ρήματα τοῦ Βεζίρη τούτου ἀπεισκότιζεν ἡ ὑπερηφάνειά 'του, διότι οὐδέποτε ἠδυνήθη 'να μάθῃ τὸ Γινώσκειν ἑαυτόν.

ΧΑΛΙΛ-ΠΑΣΣΑΣ, Ἀλβανὸς ἐκ τοῦ Ἡλμπασάν, προαχθεὶς ἀπὸ ἀπλοῦ μπουσταντζῆ τοῦ Σαραγίου εἰς Χασσακὴν καὶ εἰς Μπουσταντζήμπασην, εἶχεν ἐπιφορτισθῆ, περὶ τὰς ἀρχάς τοῦ πολέμου, 'να ἐχυρώσῃ τὴν Νύσσαν καὶ 'να φρουρήσῃ τὸ Βελιγραδίον. Ἀλλ' ὁ Πρίγκηψ Εὐγένιος, ἀξακολουθῶν τὰς κατὰ τῶν Τούρκων νίκας 'του, ἐπολιώρχησε μετὰ εἰκοσιν ἡμέρας τῆς ἐν Πετροβαραδινῇ μάχης τὸ Τεμεσβέριον, τὸ τελευταῖον τοῦτο προπύργιον τῶν Ὀθωμανῶν ἐν Οὐγγρίᾳ, καὶ μετὰ 44 ἡμέρας τὸ ἐκυρίευσεν τῇ 13 Ὀκτωβρίου τοῦ 1716, μέιναν ὑπὸ τοὺς Τούρκους 165 ἔτη. Αἱ δὲ ἀποτυχίαι αὗται, διαδοθεῖσαι εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ πολιορκεῖν ὑπὸ τὸν Καρά-Μουσταφᾶν καὶ τὸν Τζανούμ-Χότζαν τὴν Κέρκυραν, τὴν ὁποίαν ὑπερασπίζετο ἀνδρείως ὁ Σχούλενμπουργ, ἠνάγκασαν τοὺς Τούρκους 'να λύσωσι τὴν πολιορκίαν καὶ 'να ἀναχωρήσωσι μετὰ τοσαύτης σπουδῆς, ὥστε ὅλη 'των ἡ ἀποσκευὴ καὶ τὸ πυροβολικὸν ἔμειναν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν πολιορκουμένων. Ὁ δὲ Βεζίρης οὐχ ἤττον ἐξεστράτευσεν περὶ τὰς ἀρχάς Ἰουνίου τοῦ 1717 ἐξ Ἀδριανουπόλεως, μεταβάντος συγχρόνως καὶ τοῦ Σουλτάνου εἰς Σόφίαν. Μαθὼν δὲ ὅτι τὰ Αὐστριακὰ στρατεύματα εἶχον σκηνώσῃ ἤδη ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Βελιγραδίου μεταξὺ τοῦ Σάβου καὶ τοῦ Δουνάβεως, ὁ δὲ Πρίγκηψ Εὐγένιος ἐπολιώρκει πρὸ τριῶν ἡδὴ ἐβδομάδων τὴν πόλιν ταύτην, ἔσπευσεν ἐκ τῆς Νύσσης πρὸς τὴν Μοράβαν, καὶ τῇ 1 Αὐγούστου ὑπερέκυψε τοὺς λόφους τοῦ Χισαρτζίκ μετὰ 150,000 στρατοῦ, ἐκτὸς τῶν 30,000 τῆς φρουρᾶς τοῦ Βελιγραδίου. Ἀλλὰ, μὴ γνωρίζων 'να ὠφεληθῇ ἐκ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀριθμοῦ, ἐν ᾧ ὁ Αὐστριακὸς στρατὸς μόλις ἦτον 80,000, ἐχρονοτριβήσεν εἰς μάτην δύο ἐβδομάδας, ἄχρις οὗτο, καταφρονήσας αὐτοῦ ὁ Εὐγένιος, τὸν προσέβαλε πανστρατιά καὶ τὸν ἐνίκησε κατὰ κράτος τῇ 16 Αὐγούστου τοῦ 1714, φονευθέντων δεκαχισχιλίων Ὀθωμανῶν καὶ τοσοῦτων ἄλλων πληγωθέντων ἢ αἰχμαλωτισθέντων, παντὸς δὲ τοῦ πυροβολικοῦ, συμποσομένου εἰς 150 κανόνια καὶ 35 ὄλμους, μέιναντος μετὰ τῆς λαιπῆς ἀπάσης ἀποσκευῆς εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διέπρεπον τὰ λαμπρότερα ὀνόματα τῆς ἀριστοκρατίας τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Γαλλίας. Ἐπὶ τὴν νίκην ταύτην παρηκολούθησε μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἡ παράδοσις τοῦ Βελιγραδίου, ὅπου εὐρέθησαν 650 κανόνια, τὰ πλεῖστα ἐπὶ τοῦ στόλου τοῦ Δουνάβεως. Ἡ πτώσις τοῦ φρουρίου τούτου συνεπέφερε τὴν τοῦ Βεζίρη, παυθέντος μετὰ μίαν ἐβδομάδα, ὡς αἰτίου τῆς συμφορᾶς διὰ τὴν ἀνικανότητά 'του.

(ΝΙΣΣΑΝΤΖΗ) - ΜΕΧΜΕΛ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς ἐμπόρου τινὸς Αἰγυπτίου ἐν Καισαρείᾳ, ὑπηρετήσας κατὰ πρῶτον ὡς γραφεὺς παρὰ τινι τῶν πασσάδων τοῦ Χαλεμπίου, ἐσυστήθη περὶ τὰς ἀρχάς τοῦ παρελθόντος πολέ-

μου εἰς τὸν Δαμάτ-Ἡβραῆμ-πασσάν, καὶ, εὐαριστήσας, διωρίσθη διὰ τῆς προστασίας 'του Νισσαντζῆς καὶ ἤδη Μέγας Βεζίρης, διότι διὰ τὸν ἐπικείμενον πόλεμον καὶ τὰ δεινὰ αὐτοῦ ἐποχόλουθα ὅν ἐνόμισεν εὐθετον ὁ Ἡβραῆμ τὸν καιρὸν ἵνα δεχθῇ αὐτὸς τὴν σφραγίδα, προσφερθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου μετὰ τὴν πτώσιν εὐθὺς τοῦ Βελιγράδιου. Ἀλλὰ τῇ 9 Μαΐου τοῦ 1718, βεβαίως ἤδη ἐλπιζομένης ὅσον οὕπω τῆς εἰρήνης, ἐπαύθη μὲν οὗτος, διωρίσθη δὲ ὁ-

(ΔΑΜΑΤ)-ΗΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς Σιπαχῆτινος, Ἀλῆ-ἀγᾶ, Βόι-δοδα τοῦ Ἰσδὴν παρὰ τὴν Καισάρειαν, εἰσαχθεὶς εἰς τὸ Σαρδί ὡς Μπαλτατζῆς. Ἀφείδ' οὖν μετ' ὀλίγον τὸν πέλεκυν διὰ τὸν κάλαμον, ἀπέφυγε, μακρυνθεὶς ἐκουσίως τοῦ Σαραγίου, ἵνα διεγείρῃ ἐναντίον 'του τὴν ζηλοτυπίαν τῶν πρὸ αὐτοῦ Βεζιρῶν, καὶ ἠξιώθη ἵνα νυμφευθῇ τῷ 1717 τὴν Φατμά, θυγατέρα τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ, μεμνηστυμένην τὸν ἐν Πετερ-βαραδινίῳ φονευθέντα Δαμάτ-Ἀλῆ-πασσάν. Ὁ δὲ Σουλτάνος, πρὸς ἐνδειξιν ἰδιαιτέρας εὐνοίας, ἐπεμψεν αὐτῷ ἀντὶ τῆς συνήθους χρυσῆς σφραγίδος, τοῦ συμβόλου τούτου τῆς παντοδυνάμου βεζιρικῆς ἐξουσίας, τὸν ἰδιὸν 'του σμαράγδινον δακτύλιον, ὡς οἰωνόν. εὐτυχῇ τῆς εὐγενοῦς καὶ ὡραίας κυβερνήσεως, καθ' ἣν ἐπὶ δώδεκα ὅλα ἔτη ὁ ἄξις καὶ δίκαιος οὗτος πρωθυπουργὸς διετήρησεν ἐν διηνεχεί εἰρήνῃ καὶ ἀνθηρᾷ εὐημερίᾳ τὴν Αὐτοκρατορίαν. Κλίνας εὐήκοον τὸ οὖς πρὸς τὴν περὶ εἰρήνης μεσιτείαν τῆς Ἀγγλίας, ὅν παρημέλησεν ὁμως οὐδὲν τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ἀναγκαίων, καὶ, διορίσας πληρεξουσίου διὰ τὴν εἰρήνην τὸν πρῶτον Νισσαντζῆν, νῦν δὲ Σιλιχδάρην, Ἡβραῆμ, καὶ τὸν Μεχμέδ-Σαῖδ-Ἐφέντην τὸν ἐπιλεγόμενον Ἰγίρμι-σεκίλ-τσελεμπῆν, διότι προήχθη ὀκτωκαιεκοσαστῆς μόλις εἰς ἀξίωμα, μετὰ τῶν ὁποίων ἠνώθη ἔπειτα καὶ ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας Ἰωάννης Μαυροχορδάτος, ἐστράτευσεν συγχρόνως τῇ 6 Ἰουνίου τοῦ 1718 ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἐφθασεν εἰς Σόφιαν, ἀφ' ὅπου ἐπέμψεν ἵνα χαιρετήσῃ τὸν πρίγκιπα Εὐγένιον, φθάσαντα κἀκείνον παρομοίως εἰς Σεμλῖνον, κἀκεῖθεν εἰς Βελιγράδιον. Συνελθόντων δὲ τῶν πληρεξουσίων εἰς Πασάροβιτς, πόλιν κειμένην ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τῆς Μοράβας, ὀλίγας λεύγας ἀνωτέρω τῆς συμβολῆς αὐτῆς μετὰ τοῦ Δουνάβεως, συνεφωνήθη μετὰ τὴν Αὐστρίας, Τουρκίας καὶ Οὐνετίας τῇ 21 Ἰουλίου 1718, μετὰ δώδεκα συνεδριάσεις, διαρκεσάσας 70 ἡμέρας, ἡ ἀπὸ τοῦ τόπου τούτου γνωριζομένη εἰρήνη, δι' ἧς ἡ μὲν Αὐστρία προσεκτίσασα μέρος τῆς Σερβίας καὶ Μολδαβίας, τὴν Σεμένδραν καὶ τὸ Βελιγράδιον, ἀσφαλίσασα εἰς ἑαυτὴν καταλληλοτέραν γραμμὴν συνόρων ἢ δὲ Οὐνετία τὰ Κύθηρα, τὴν Βόνιτσαν καὶ τὴν Πρίβεζαν, καὶ ὅλα τὰ ἐπέκεινα τῆς νέας ὁροθετικῆς γραμμῆς φρούρια ἐν τῇ Δαλματίας ἢ δὲ Τουρκία τὴν Τήνον, τὴν Αἰγίναν καὶ πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Κρήτην. Ὁ δὲ

Ἡδραῖμ, ἐπιστρέψας εἰς Ἀδριανούπολιν, εὖχε λαμπρὰς ὑποδοχὰς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, προελθόντος εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ τε καὶ τῆς ἱερᾶς σημαίας ἐν τέταρτον ἀπὸ τῆς σκηνῆς του, στημένῃς ὀπισθεν τοῦ χωρίου Καδὶν-κισῦ. Ἐπιδοθεὶς μετὰ τοῦτο εἰς τὰς ἐσωτερικὰς βελτιώσεις τοῦ Κράτους, καὶ πρῶτον κανονίσας τὸ φορολογικὸν σύστημα τῆς Πελοποννήσου, ἥτις εἶχε μείνῃ, καθὼς εἶπομεν, ἀφορολόγητος ἐπὶ διετίαν, ἐκήρυξεν ἀτέλειαν τριετὴ δι' ὅσους ἤθελον ἐγκατασταθῆ ἐν τῇ χερσονήσῳ ταύτῃ· καθυποβαλὼν, ἐκ τοῦ ἐναντίου, τοὺς Χίους καὶ τοὺς λοιποὺς νησιώτας τοῦ Αἰγαίου πελάγους εἰς τὴν συνήθη δασμοφορὰν, τὴν ὅποιαν ἐπεξέφυγον ἄχρι τοῦδε διὰ δωροδοκιῶν πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας, ἀπέπεμψε τοὺς ἐν ΚΠ συβρέυσαντας πρὸς ἀποφυγὴν τῆς πληρωμῆς τοῦ ἀπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων φόρου Κύρτους καὶ Τουρκομάνους εἰς τὰς πατρίδας τῶν, ἀπηγόρευσε τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ καφέ, ὑπερτιμηθέντος, ἐξηκρίβωσε τοὺς στρατιωτικὸς καταλόγους τῶν Γενιτσάρων, τῶν ὁποίων πολλοὶ ἐμισθοδοτοῦντο χωρὶς ἵνα ὑπηρετήσωσι, καὶ ἐπέφερε διὰ τούτου σημαντικὴν ἐλάττωσιν εἰς τὴν διὰ τὸν στρατὸν δαπάνην· ἐκανάγκισε τὴν πᾶσιν τοῦ νομίσματος εἰς εἰκοσιδύο ἄσπρα τὴν δραχμὴν ἐκαλλώπισε τὴν πρωτεύουσάν καὶ πολλὰς μεθορίας πόλεις διὰ χρησίμων οἰκοδομῶν ἀνεκαίνισε τὰ ὀχυρώματα τῆς Νύσσης καὶ τοῦ Βιδινίου, αἱ ὅποιαι, μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ Γεμισιάρ καὶ Βελιγραδίου, ἦσαν αἱ μόναι ὀχυραὶ πόλεις τῆς Αὐτοκρατορίας κατὰ τῶν Αὐστριακῶν ἐνὶ λόγῳ, ὅθεν παρημέλησε τίποτε τῶν δυναμένων ἵνα συντελέσωσι πρὸς θεραπείαν τῶν ἀπὸ τοῦ πολέμου δεινῶν, ἐν ᾧ συγχρόνως διετῆρει μετὰ πολλῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τὰς πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις διπλωματικὰς σχέσεις, μὴ φειδόμενος δαπάνης, ὅσας τις προέκειτο ἵνα δεχθῇ ἢ ἵνα στείλῃ πρέσβεις εἰς τὰς ξένας Αὐλὰς, ἢ ἵνα βραβεύσῃ τοὺς ὅπως δήποτε διακρινομένους, καὶ μάλιστα τοὺς ἀπὸ τῶν Οὐλεμὰ, πρὸς τοὺς ὁποίους ἦτον περιποιητικώτατος· ἀλλὰ τὰς δαπάνας ταύτας ὥκονόμει φρονίμως ἀπὸ τῆς τῶν καταχρήσεων διορθώσεως, χωρὶς ἵνα βαρύνῃ τὸν λαὸν διὰ νέων φόρων, οὔτε ἵνα καταφεύγῃ εἰς σφαγὰς καὶ δημεύσεις, καθὼς οἱ προκάτοχοί του κατώρθωσε δὲ ἵνα πραγματοποιήσῃ, ἐν διαστήματι τῶν τριῶν πρώτων τῆς ὀπατείας του ἐτῶν, ἐπὶ ἑκατομμυρίων γροσίων (=ταλλήρων) περίσσευμα. Ἀπολαύων δὲ πλήρῃ τὴν εὐνοίαν καὶ ἐμπιστοσύνην τοῦ Σουλτάνου, μετὰ τοῦ ὁποίου ἦν συνωχαιωμένος πρὶν αὐτοκρατορήσῃ, κατέβαλλε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν προσπάθειαν, ὅπως, διασκεδάζων αὐτὸν, φύσει φιλήδονον καὶ φιλέορτον, εἰς θαλίας καὶ πανηγύρεις καὶ κτίρια, βασιλεύῃ αὐτὸς ἀντ' ἐκείνου, καὶ τὸ κατώρθωσεν, ἐξασκήσας διαρκῇ παντοδυναμίαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν δώδεκα τελευταίων ἐτῶν τῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ πενθεροῦ του, καθ' ὃ πᾶν ὀλίγαι θανατικαὶ ποιναὶ, καὶ αὐταὶ δίκαιαι, ἐξετελέσθησαν.

Διότι ὁ Βεζίρης οὗτος, φύσει καὶ μέχρις ἀδυναμίας εἰρηνικός, ὅσον ἀφειδῆς ἦτον εἰς τὰς πρὸς τοὺς φίλους 'του χάριτας, τόσον φειδωλὸς εἰς τὰς ἐκδικήσεις πρὸς τοὺς ἐχθρούς 'του. Ὁφεληθεὶς ἐκ τῶν ἐν Περσίᾳ ταραχῶν, ἔλαβε κατοχὴν ἐνόπλιως τῶν βορειοδυτικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ βασιλείου ἐκείνου, ἐν ᾧ ὁ Μέγας Πέτρος ἐξέτεινε τὰς κατακτήσεις αὐτοῦ ἐπὶ τῶν βορείων ἐπαρχιῶν τῶν περὶ τὴν Κασπίαν, καὶ, μετὰ πολλὰς διαπραγματεύσεις, συμφωνήθη τέλος μεταξὺ τῶν δύο Δυνάμεων τῇ 24 'Ιουνίου τοῦ 1724 μεσολαβούσης τῆς Γαλλίας ἡ διανομὴ τῶν κυριευθεισῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ἔμειναν εἰς μὲν τὴν 'Ρωσσίαν τὸ Δαχγιστὰν καὶ μέρος τοῦ Σσιρδάν, εἰς δὲ τὴν Τουρκίαν τὸ ἐπίλοιπον μέρος τοῦ Σσιρδάν, τὸ 'Αζερμπεϊτζὰν καὶ τὸ Περσικὸν 'Ιράκ, ἀφ' οὗ, μετὰ πολλὰς αἱματοχυσίας, ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν 'Οθωμανῶν τὸ Χαμάδαν, τὸ 'Εριβάν, τὸ Τεμπρίκ κτλ. Μεταξὺ δὲ τῶν διαφορῶν χρησίμων καταστημάτων, δι' ὧν ὁ φιλόκαλος οὗτος Βεζίρης ἐπλούτισε τὸ Κράτος, τὸν πρῶτον ἀναμφιβόλως ἐπέχει τόπον ἡ τυπογραφία, ἥτις, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀρνησιθρήσκου Οὐγγρου 'Ηβραῆμ, ἐσημείωσε χαρακτηριστικώτατα τὴν ἐποχὴν ταύτην, καθ' ἣν τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἦθι ἐπενήργησαν ἀξιοπαρατηρήτως ἐπὶ τῶν 'Ασιατικῶν, καὶ ἡ πολιτικὴ τῆς Εὐρώπης συνεδέθη στενώτερον μετὰ τῆς Τουρκίας. Ἡ δὲ ἐκλογὴ τῶν πρώτων τυπωθέντων βιβλίων (1) ἀποδεικνύει τὴν τάσιν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως πρὸς φωτισμὸν ἑαυτῆς διὰ τῆς 'Ιστορίας, ὡς πρὸς τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τε τὴν Περσίαν καὶ τὰς θαλασσίας τῆς Δύσεως δυνάμεις. Πρὸς τοὺς μεγάλους σκοποὺς τοῦ Δαμάτ-'Ηβραῆμ συνετέλεσε πολὺ καὶ ἕτερος ἀρνησιθρήσκος, σύγχρονος μὲν ἀλλ' ἐπισημότερος ἀσυγκρίτως τοῦ Τυπογράφου 'Ηβραῆμ, ὁ περίφημος Γάλλος Κόμης τοῦ Μπονβεάλ (2), ἀνακαλύψας εἰς τὴν Πύλιν τὰ μυστήρια τῆς ἐν Εὐρώπῃ πολιτικῆς, καὶ γνωστοποιήσας εἰς τὸν 'Σουλτάνον διὰ τῶν κατ' ἔτος στελλομένων αὐτῷ ὑπομνημάτων τὰ ἀληθῆ 'του συμφέροντα. Ὑπῆρξε δὲ, ἐν διαστήματι δεκατεσσάρων ἐτῶν, τὸ σημεῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστηρίζοντο αἱ ἐνέργειαι τῆς Γαλλίας καὶ Σουηδίας κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς 'Ρωσσίας, καὶ ἐχρησίμευσε κατ' ἀρχὰς ὡς μοχλὸς εἰς τὸν Δαμάτ-'Ηβραῆμ διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ὠφελίμων καινοτομιῶν, ὅσας ἐκεῖνος εἰσήγαγεν εἰς τὸ 'Οθωμανικὸν Κράτος. Συμφωνηθείσης δὲ τῆς εἰρήνης μεταξὺ Περσίας καὶ Τουρκίας, ἐπῆλθεν, οὐ πολὺ μετ' αὐτὴν, ἡ καταστροφὴ τοῦ

(1) Τὸ πρῶτον ἐκδοθὲν τῷ 1728 ἐκ τῶν Τουρκικῶν πιστηρίων βιβλίον εἶνε τὸ 'Αραβικὸν Λεξικὸν τοῦ Τζεβχερί, μεταφρασθὲν εἰς τὸ Τουρκικὸν ὑπὸ τοῦ Βανκουλίῃ· τὸ δὲ δεύτερον ἡ ἱστορία τῶν κατὰ θάλασσαν πολέμων τῆς Τουρκίας ὑπὸ τοῦ Χατζή-Κάλφα· καὶ τὸ τρίτον, ἡ ἱστορία τῶν Κχαλφῶν καὶ τοῦ Τυμοῦρ ὑπὸ τοῦ Νασμιζαδέ. Τούτοις παρηκολούθησαν ἡ ἱστορία τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοῦ Σουχχεϊλῆ, ἡ τῆς 'Αμερικῆς καὶ ἡ τῶν 'Αφγανῶν, μεταφρασθεῖσαι ἐκ τοῦ Λατινικοῦ τοῦ Πολωνοῦ 'Ιησοῦ τοῦ Κρουζίνσκη, κτλ.

(2) 'Ιστ. σελ. 64 τοῦ Β' Μέρους.

τε Σουλτάνου καὶ τοῦ Βεζίρη, γενομένων παρανάλωμα τῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις, ἐκραγεῖσα ἀπροσδεκτικῶς τῇ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 1730, ἐπὶ τὴν ὁδηγίαν ἀσκήμου τινὸς Γενιτσάρου, τοῦ Ἀλβανοῦ Πατρῶνα-Χαλίλ, ἐπέφερε τοῦ μὲν Δαμάτ-Ἡβραῆμ τὸν θάνατον (1), τοῦ δὲ Σουλτάν-Ἀχμέδ Γ' τὴν ἐκπτώσιν, ὑποχωρήσαντος τὸν θρόνον εἰς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Μαχμούδ τὸν Α'.

(ΣΙΛΙΧΔΑΡ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ, ἐπεκυρώθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Μαχμούδ, καί, ἐνεργῶν ὑπὸ τὴν ἐπιβρότην τῶν περὶ τὸν Πατρῶνα-Χαλίλ ἐπαναστατῶν, ἠναγκάσθη, πρὸς τοῖς ἄλλοις, νὰ διορίσῃ τῇ 2 Νοεμβρίου τοῦ 1730 ἡγεμόνα τῆς Μολδαβίας, ἀντὶ τοῦ Γρηγορίου Γκίκα, διορισθέντος πρὸ δεκαπέντε μόλις ἡμερῶν, Γραικὸν τινα κρεωπώλην, ὀνόματι Ἰαννάκην, ὃς τις ἐδίδοι κρέας ἐπὶ πιστώσει εἰς τὸν Πατρῶνα, ὅταν ᾗτον ἀπλοῦς Γενίτσαρης. Καταστραφέντων δὲ τῶν στασιαστῶν τῇ 25 Νοεμβρίου, χάρις εἰς τὴν τόλμην καὶ φρόνησιν τοῦ περιφήμου Κχιζλάρ-ἁγά Μπεσσέρ (2), ὁ Σιλιχδάρ-Μεχμέδ, ὑποπτεύων, ὡς ἐπικίνδυνον ἔφεδρον, τὸν Ἡβραῆμ-Καμπακουλάκην, λαβόντα ἐνεργητικώτατον μέρος εἰς τὴν κατὰ τῶν στασιαστῶν πρᾶξιν, ὠνόμασεν αὐτὸν Βεζίρην καὶ διοικητὴν τοῦ Χαλέμπ, ἵνα τὸν μακρύνῃ τῆς πρωτεύουσος· ἀλλ' ὁ παντοδύναμος Κχιζλάρ-ἁγάς, προδιαθέσας τὸν Σουλτάνον ὑπὲρ τοῦ Ἡβραῆμ, κατώρυσεν νὰ διορισθῇ μὲν ἐκεῖνος Μ. Βεζίρης, νὰ σταλῇ δὲ ὁ Σιλιχδάρ-Μεχμέδ ἀντ' ἐκείνου εἰς Χαλέμπ τῇ 22 Ἰανουαρίου τοῦ 1731.

ΗΒΡΑΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ καλούμενος Καμπά-χουλάκης, υἱὸς ἐνὸς βραγιά ἐκ Καρά-χχισάρ, ἐχρημάτισεν ὑπὲρ τῆς τοῦ Κιοπρουλή-Μουσταφᾶ, τοῦ φονευθέντος ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Σαλανκαμέν. Προαχθεὶς δὲ ἀπὸ γραφείως εἰς Χότζαν τοῦ Διδανίου, καὶ ἔπειτα εἰς Κσαγιᾶν τοῦ Ἀμουτζαζαδὲ-Κιοπρουλή, υἱοῦ τοῦ πρώτου τοῦ κυρίου, καὶ μετ' αὐτὸν τοῦ διοικητοῦ τῆς Αἰγύπτου, ὅπου συνετέλεσε πρὸς καταστολὴν τῆς στάσεως τοῦ Ἰσερκέζ-Μεχμέδ-μπεη, εἶχεν εὐδοκιμήσῃ, ὡς εἵπομεν, καὶ εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Πατρῶνα-Χαλίλ. Ἀλλὰ μόλις παρήλθον δύο μῆνες ἀφ' οὗ διορίσθη, καὶ ἡ ἐπανάστασις ἐξεβράβη ἐκ νέου τῇ 24 Μαρτίου τοῦ 1731, ἐξ αἰτίας τοῦ κρεωπώλου Ἰαννάκη, ἀποκεφαλισθέντος τῇ 23 Νοεμβρίου τοῦ 1730 μετὰ τοῦ στίφους τῶν ἐπαναστατῶν, ὧν ἐπτά χιλιάδες καὶ ἐπέκεινα ἐφονεύθησαν ἐν τρισὶν ἡμέραις. Τὴν φορὰν ὅμως ταύτην ὁ Σουλτάνος διέταξε ν' ἀναπετασθῇ ἡ ἱερὰ σημαία, καὶ διὰ τῶν τζεμπετζήδων, μπαλτατζήδων καὶ μποσταντζήδων τοῦ Σαραγίου προσβαλὼν τοὺς στασιαστὰς ἐν αὐτῇ αὐτῶν τῇ ἐστίᾳ τοῦ Ἑτ-μεϊδάν, τοὺς ἐσκόρπι-

(1) Ἰδε σελ. 256, 257 τοῦ Α' Μέρους.

(2) Ἰδε σελ. 604 τοῦ Α' Μέρους.

σε, και επανέφερε την ήσυχίαν της πρωτεύουσας. Ὁ δὲ Βεζίρης Καμπάκουλάκης ἐπνίξε τὴν ὕδραν τῆς στάσεως εἰς τῶν ἐπαναστατῶν τὸ αἷμα, ἐκβαλὼν ἐκ τοῦ μέσου, ἐν διαστήματι ἑξ μηνῶν, δεκαπεντακισχιλίους ἐξ αὐτῶν, τῶν ὁποίων ὁμῶς τὴν ἐξόντωσιν ὁ λαὸς ἀπέδωκεν εἰς ἀτομικὰς μᾶλλον ἐκδικήσεις τοῦ Βεζίρη. Ὅθεν, διὰ τε τοῦτο καὶ διότι ἐφάνη ἀγνώμων πρὸς τὸν Κχιζλάραγαν, εἰς τὸν ὅποιον ὤφειλε τὴν ἀνύψωσίν 'του, ἐπαύθη μετὰ ὀκτῶ μηνῶν, τῇ 11 Σεπτεμβρίου τοῦ 1731, καὶ ἐστάλη διοικητὴς εἰς Εὐβοίαν, ἐκείθεν δὲ μετὰ δύο ἔτη εἰς Κρήτην, ὅπου καὶ ἐφονεύθη τῷ 1743.

(ΤΟΠΑΛ)-ΟΣΜΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, Πελοποννήσιος τὴν πατρίδα, εἰσῆχθη πάντῃ νέος εἰς τὸ Σαρδί, καὶ διωρίσθη κατ' ἀρχὰς Κόζ-μπεχτζῆς καὶ κατόπιν Παντούρμπασης. Εὐδοκίμησας δὲ εἰς τὴν θέσιν ταύτην, διωρίσθη, εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν, Μπεϊλέρ-μπεης. Ἀνδραγαθήσας δὲ κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς πατρίδος 'του καὶ τὴν ἄλυσιν τῆς Κορίνθου, ἔλαβε καὶ τὴν τρίτην ἱππουρίδα. Μετὰ δὲ τὴν ἐκπτώσιν τοῦ Σουλτάν-Ἀχμέδ ἐστάλη πρὸς καταδίωξιν τῶν ἐν Βοσθνίᾳ καὶ Ἀλβανίᾳ ἀποστατῶν. Ὁ Βεζίρης οὗτος εἶνε γνωστὸς εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τὴν μετὰ τοῦ Γάλλου Vincent Arnaud τοῦ Μασσαλιώτου σχέσιν 'του, ὅς τις, ἐξαγοράσας αὐτὸν τῷ 1699 δι' ἑξακόσια φλωρία, κομισθέντα αἰχμάλωτον καὶ πληγωμένον εἰς Μεσίτην ὑπὸ τοῦ συλλαβόντος αὐτὸν καταδρομέως ἐκ Μαϊόρκης, πλέοντα εἰς Αἴγυπτον δι' ὑπηρεσίαν τοῦ Σαραγίου, ἀντημείφθη ὕστερον ὑπ' αὐτοῦ, βεζιρεύσαντος, μεγαλοπρεπέστατα. Δυσαρεστήσας δὲ, διότι, μετὰ τὴν ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Κοριτζάν καταστροφὴν τῶν Περσῶν, ἐφάνη κλίνων πρὸς παραδοχὴν τῆς συμφωνηθείσης εἰρήνης, ἀπ' ἐναντίας τῆς θελήσεως τοῦ Σουλτάνου, ἐπαύθη τῇ 12 Μαρτίου τοῦ 1732 καὶ διωρίσθη διοικητὴς Ἰνστιτούτου, ἐπειτα Μπεϊλέρ-μπεης τοῦ Ἐρζερούμ καὶ τοῦ Τιφλίζ, καὶ τέλος, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1733, ἀρχιστράτηγος κατὰ τῶν Περσῶν, τεθείσης ὑπὸ τῆς ὁδηγίας 'του στρατιᾶς 100,000. Νικήσας δὲ κατὰ κράτος τοὺς Πέρσας ἐν τῷ παρὰ τὸν Τίγγριν χωρίῳ Δουλτζεϊλίχ, καὶ ἀπαλλάξας πολιορκούμενον ὑπὸ τοῦ Ναδὶρ-κουλί-χάν τὸ Βαγδάτ, ἐνικήθη κατόπιν ὑπ' αὐτοῦ παρὰ τὸ Κερκούκ, καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ μάχῃ, ἀφείς φήμην ἀγαθοῦ ἀνδρός καὶ πολεμιστοῦ ἐνδόξου.

(ΧΧΕΚΙΜΖΑΔΕ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ περιφήμου ἱατροῦ τοῦ Σουλτάνου, Νοῦχ-ἐφέντη, Οὐνετοῦ τὴν καταγωγὴν, σπουδάσαντος ἐν Παδούῃ καὶ βιασθέντος 'να ἐξομώσῃ διότι εἶχε φωραθῇ ἔχων σχέσεις μετὰ τινος Ὀθωμανίδος, ἐγεννήθη τῇ 15 τοῦ Σαμπάν τοῦ 1100 Τουρκικοῦ ἔτους (1688), καὶ ἦτον διωρισμένος ἀρχιστράτηγος κατὰ τῶν Περσῶν, τοὺς ὁποίους εἶχε κατατροπώσει, κυριεύσας καὶ τὸ Τεμπρίζ, τὴν πρωτεύουσαν τῆς διοικήσεώς 'του. Ἐφθασε δὲ εἰς ΚΠΙ δύο μῆνας μετὰ τὸν διορισμόν

του, καὶ τὸ πρῶτόν του ἔργον ἦτον ἵνα ἀνταμείψῃ τοὺς ἀνδραγαθήσαντας ἐν τῷ κατὰ τῶν Περσῶν πολέμῳ, διότι, ὡς συναγωνισθεὶς μετ' αὐτῶν, τοὺς εἶχε κάλλιστα διακρίνη. Ἐπεχείρησεν ἔπειτα ἵνα ἐπανορθώσῃ τὰ κατὰ τὸ νόμισμα, ἢ νόθευσις τοῦ ὁποίου ἐδραπτε καιρίως τὸ ἐμπόριον. Καὶ ἐπειδὴ εὗρεν ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ περίσσειμα δεκατεσσαῖρον καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίων γροσίων, προερχομένων ἐκ τῆς δημευθείσης περιουσίας τοῦ φονευθέντος Βεζίρη Δαμάτ-Ἡδραϊμ-κασσᾶ, τοῦ κεαγιά του, τῶν υἱῶν του καὶ τῶν γαμβρῶν του, κατώρθωσε ἵνα ὀρίσῃ τὴν ἀξίαν τῶν νέων νομισμάτων εἰς δεκατρεῖς-ἡμισυ παράδες τὴν δραχμὴν τοῦ ἀργύρου. Διάφορα ἄλλα ἔργα ἐνθυμίζουσι τὴν βεζιρεῖαν τοῦ Χχεκιμζαδὲ (Ἰατρίδου) τούτου, τῶν ὁποίων ἐάν τις ἤθελε, λέγει ὁ υἱὸς αὐτοῦ Σαδ ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἱστορίᾳ, ἵνα συλλέξῃ τὰ χρονογράμματα μόνον, ὅσα συντάξαν πρὸς διαιώνισιν αὐτῶν οἱ σύγχρονοι ποιηταί, ἤθελε γεμίσει πέντε-δέκα τόμους. Μεταξὺ τούτων συναριθμεῖται καὶ τὸ τζαμίον, ὅπερ ἐκτίσεν εἰς τὰ Ἑξ-Μάρμαρα, ἐπονομασθὲν Νοῦρ-τζαμί (τζαμίον φωτός). Ἀλλ' ὅσῳ κεν φρονίμη καὶ δικαία, εἰ καὶ αὐστηρά, ὑπῆρξεν ἡ διοίκησις του, ὁ ἰσχυρὸς Κχιζλάραγας προσέκαλεσε τῇ 14 Ἰουλίου 1735 τὴν παῦσιν του, διότι, ἐπαναληφθέντος τοῦ κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τοῦ Ναδὶρ-Σσάχ πολέμου, ὁ Χχεκιμζαδὲς ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἵνα στρατεύσῃ αὐτοπροσώπως, ὅπερ ἀπήρσεν εἰς τὸν Σουλτάνον, ἢ μᾶλλον εἰς τὸν ἀρχιευνούχον του.

(ΓΚΙΟΥΡΤΖΗ)-ΙΣΜΑΗΛ-ΠΑΣΣΑΣ, δούλος κατ' ἀρχὰς τοῦ Κοῦλ-κεαγιά τῶν Γενιτσάρων, Σαμπάν, ὑψώθη ὑπὸ τῶν κατὰ τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέδ ἐπαναστατῶν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυποστρατήγου· ἀλλ' ἀποφυγὼν τὴν τιμὴν ταύτην διὰ τῆς φυγῆς, ἀνεγνωρίσθη ὡς τειοῦτος ἔπειτα ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου. Προαχθεὶς δὲ κατόπιν εἰς Γενιτσάρ-ἀγᾶν, διοικητὴν τῆς Ρούμελης, τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τοῦ Βαγδάτ, ἐφθασε, δύο μῆνας μετὰ τὸν διορισμόν του, καὶ προοιμίασε τὴν διοίκησιν του διὰ τινων ταχυδρομικῶν καὶ νομισματικῶν κανονισμῶν. Ἀλλὰ μετὰ δὲ ἐβδομάδας ἐπαύθη ἐπὶ καταχρήσεσιν, ἢ μᾶλλον διότι πορεπονήθη χρυφίως περὶ τῆς οὐδετερότητος, εἰς ἣν περιέστησεν αὐτόν τε καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν δώδεκα Βεζίρας ἢ παντοδυναμία τοῦ Κχιζλάρ-ἀγᾶ, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Χίον τετρακισχίλια δὲ πούγγεϊα, τὰ ὅποια εἶχε θησαυρίσῃ ἀπὸ τῶν φονευθέντων ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, ὅτε ἦτον Γενιτσάρ-ἀγᾶς, ἐδημεύθησεν.

(ΣΙΛΙΧΔΑΡ)-ἙΣΣΕΪΔ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ἄνθρωπος ἀγαθός, πρῶτην φορὰν ἐξελθὼν τοῦ Σαραγίου, ὅθεν εἶχε κάμμιαν πραγμάτων κίρην, πολλὴν ὅμως προθυμίαν ἵνα διδαχθῇ περὶ παντός. Εὐρέθη ἐν τοσοῦτω πεφορτισμένος δύο πολέμους, ὧν ὁ μὲν πρὸς τοὺς Πέρσας ἐξηκολούθει, θριαμβεύοντος κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν τοῦ Ναδὶρ-σσάχ, καὶ ἀνα-

κτιωμένου ὅσας πόλεις καὶ ἐπαρχίας εἶχον οὗτοι κυριεύσῃ ἐν διαστήματι τῶν τελευταίων ἐτῶν ὁ δὲ κατὰ τῆς Ῥωσσίας ἐκηρύχθη τῇ 28 Μαΐου τοῦ 1736. Ἐκστρατεύσας λοιπὸν μετὰ μερικὰς ἡμέρας κατὰ τῶν Ῥώσων, ἔδωκε τὰς ἀπαιτούμενας ὁδηγίας εἰς τοὺς στρατηγοὺς τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Σαάχ ἵνα πραγματοποιῶσι παντὶ σθένει τὴν εἰρήνην πρὸς τοὺς Πέρσας, ἥτις καὶ ὑπεγράφη τέλος ἐν ΚΠ τῇ 17 Ὀκτωβρίου 1736, τοῦ μὲν Ναδὶρ ἀναγνωρισθέντος Σαάχη τοῦ Ἰράν, τῶν δὲ μεθορίων μενόντων ὅπως ἦσαν καὶ ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Σουλτάν-Μουράδ. Οἱ Ῥῶσοι ἐν τοσοῦτῳ, εἰσβαλόντες εἰς τὴν Κριμαίαν, καὶ καταστρέψαντες διὰ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ πυρὸς τὰ κυριώτερα αὐτῆς μέρη, συνεφώνησαν καὶ μετὰ τῆς Αὐστρίας συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν, δυνάμει ἢ προφάσει μᾶλλον τῆς ὁποίας ἐκήρυξε καὶ ἡ τελευταία αὕτη δύναμις τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, ἥτις, ἐξηντημένη ὑπὸ τοσοῦτων ἀγώνων, ἐδέχθη τὴν μεσολάβησιν τῆς Αὐστρίας, καὶ διωρίσθησαν πληρεξούσιοι ἐκατέρωθεν πρὸς διαπραγματεύσιν τῆς εἰρήνης. Ἄλλ' ὁ τὰ πάντα διέπων Κχιζλάραγας ἔκρινεν ἀναγκαῖον ἵνα ῥίψῃ τὴν αἰτίαν τῶν τελευταίων δυστυχημάτων, τὰ ὁποῖα διήγειραν τὴν γενικὴν δυσარέσκειαν, εἰς τὸν Βεζίρην καὶ εἰς τὸν Κεαγιάμπην Ὀσμάν ὅθεν οὗτος μὲν ἐφονεύθη, ὁ δὲ Βεζίρης ἐπαύθη τῇ 6 Ἰουλίου (;) τοῦ 1737.

(ΜΟΥΧΣΙΝΖΑΔΕ) - ΑΜΠΔΟΥΛΛΑΧ - ΠΑΣΣΑΣ, ὀνομασθεὶς πρὸ τριάκοντα τριῶν ἐτῶν Δεφθερδάρης ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, ἐπὶ τῆς στάσεως, ἥτις ἀνεβίβασεν εἰς τὸν θρόνον τὸν Σουλτάν - Ἀχμέδ Γ'. Ὁ πρεσβύτερος οὗτος, γαμβρὸς τοῦ Μ. Βεζίρη Τσὸρλουλου - Ἀλῆ - πασσᾶ, καὶ ἔπειτα τοῦ Δαμάτ - Ἡδραῆμ - πασσᾶ, διεύθυνε διαφόρους οἰκονομικὰς θέσεις, καὶ διεκρίθη πέμψας εἰς ΚΠ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ἀποστάτου Καϊτάς - μπη. Διοικήσας δὲ διαφόρους ἐπαρχίας, καὶ ἰδίως τὴν Νύσσαν, τῆς ὁποίας ἐχρημάτισε τρεῖς ἐπαρχοί, εἶχε διαδεχθῇ ὡς Σιλιχδάρης τὸν προκάτοχον αὐτοῦ Ἐσσείδ - Μεχμέδ - πασσᾶν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐν Νιμιρόφ διαπραγματεύσεις ὅδεν ἐτελεσφόρησαν, οἱ Ῥῶσοι, εἰσβαλόντες αὖθις εἰς τὴν Κριμαίαν, ἐκυρίευσαν τὸ Ἀζόφ, τὸ ὁποῖον θελήσαντες ἀνακτήσασθαι οἱ Τούρκοι, ἀπέτυχον, ἀπολέσαντες 20,000 στρατοῦ. Συγχρόνως δὲ δύο σώματα Αὐστριακῶν διευθύνθησαν κατὰ τῶν πρὸς τὴν Τουρκίαν μεθορίων, καὶ ἐκυρίευσαν μὲν τὴν Νύσσαν καὶ τὴν Κραιόβαν, ἀπεκρούσθησαν δὲ ἀφ' ὅλων τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Βοσθνίας, ὅσας ἠθέλησαν ἵνα προσβάλωσι, καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς Βανιαλούκας, ὅπου ὑπέστησαν σημαντικὴν ἤτταν ὑπὸ τῶν Τούρκων, στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ πρῶην Βεζίρη Χχεκιμζαδὲ - Ἀλῆ - πασσᾶ, διοικητοῦ τῆς Βοσθνίας. Ἄλλ' ὁ Χαφιζ - Ἀχμέδ - Κιοπρουλῆς, ὁ τελευταῖος ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης, ὃν ἀναφέρει ἡ ἱστορία, ἀνεκτήσατο τὴν Νύσσαν, ὁ δὲ ὑπὸ τὸν Ἀούζ - Μεχμέδ - πασσᾶν στρα-

τὸς ἐξέωσε τοὺς Αὐστριακοὺς ἀπὸ τῆς Κραϊόδας. Ὁ δὲ Μουχσινζαδὲς, ἐπιστρέψας εἰς ΚΠ, καὶ παραδοὺς τὴν ἱερὰν σημαίαν εἰς τὸν Σουλτάνον τῇ 18 Δεκεμβρίου τοῦ 1737, ἐπαύθη εὐθὺς μετὰ ταῦτα, καὶ, διορισθεὶς εἰς διαφόρους διοικήσεις, ἀπέθανε διοικητῆς Βοσθνίας τῷ 1748.

(ΓΕΓΕΝ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, διαδεχθεὶς ὡς Καϊμακάμης τὸν Χαφιζ-Ἀχμέδ-Κιοπρουλήν, ἄνθρωπος βίαιος καὶ ἰσχυρογνώμων, ὑψώθη εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Μεγάλου Βεζίρη διὰ μόνης τῆς ἐπιβροῆς τοῦ διοικούντος τὸ Κράτος ἀρχιευνούχου, καὶ ἐπειδὴ ἡ Ῥωσσία δὲν ἐστερεῖ ἵνα πραγματοποιηθῇ περὶ εἰρήνης χωρὶς τῆς Αὐστρίας, καθὼς προσεπάθει ὁ Βεζίρης, ἐστράτευσεν οὗτος τῇ 24 Μαρτίου 1738, καὶ τῇ 13 Ἀπριλίου ἐφθασεν εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ ἐκαίθεν εἰς Νύσσαν. Προσβαλὼν δὲ καὶ κυριεύσας τὴν Ὁρσοβαν, ἐν ᾧ ἄλλοι μὲν στρατηγοὶ Τούρκοι, καὶ ἰδίως ὁ ἀκάματος Χχεκιμζαδὲ-Ἀλῆ-πασσᾶς, ἐκυρίζουσιν τὴν Σεμένδραν, τὴν Οὐζίτσαν καὶ ἄλλας πόλεις μικροτέρας ἐν τῇ Βοσθνίᾳ, οἱ δὲ Ῥῶσοι ἀπεσύροντο ἀπὸ τῆς Κριμαίας, ἀφ' οὗ ἐτίναξαν εἰς τὸν ἀέρα τὸ Ὀκτζακὼφ καὶ τὸ Κιλ-μπουργοῦ, ἐπέστρεψεν εἰς ΚΠ τῇ 24 Ὀκτωβρίου. Ἐπαναληφθεὶς δὲ, ἐν διαστήματι τοῦ χειμῶνος, τῶν περὶ εἰρήνης προτάσεων ὑπὸ τὴν μεσιτείαν καὶ ἐγγύησιν τῆς Γαλλίας, ὁ Γεγὲν-Μεχμέδ, μὴ ἐνδίδων εἰς σὺδεμίαν παραχώρησιν, καὶ θέλων ἵνα πραγματοποιηθῇ κατ' ἰδίαν μεθ' ἑκατέρας τῶν ἐμπολέμων δυνάμεων, προσέκρουσε τοῖς πᾶσι, καὶ διὰ τοῦτο, κατ' ἐισήγησιν τοῦ Χάνη τῆς Κριμαίας, ὅς τις, ἐπιμένων ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, μετέβη ἐπ' αὐτῷ τούτῳ εἰς ΚΠ, ἐπαύθη τῇ 23 Μαρτίου τοῦ 1739, καὶ ἐξωρίσθη. Διορισθεὶς δὲ μετὰ ἑξ. ἔτη ἀρχιστράτηγος κατὰ τῶν Περσῶν, ἐφονεύθη ἢ ἀπέθανεν ὑπὸ λύπης τῇ 14 Αὐγούστου τοῦ 1745 μετὰ τὴν μάχην τοῦ παρὰ τὸ Ἐριβὰν Μουράδ-τεπέ, ὅπου ἐφονεύθησαν 20,000 Τούρκοι.

(ΕΛΧΑΤΖ-ἢ ΑἪΒΑΖ-ἢ ΑΟΥΤΖΖΑΔΕ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, κατήγετο ἐκ τῆς Ἰαγχοδίνης, καὶ ἐχρημάτισε Ῥσαούσμπασσης. Διοικητῆς δὲ ὢν Βιδινίου, διεκρίθη ἐν τῇ πρώτῃ κατὰ τῶν Αὐστριακῶν ἐκστρατεία, καὶ διὰ τοῦτο ζηλοτυπῶν αὐτόν ὁ Γεγὲν-Μεχμέδ, ὡς ἀντίζηλον ἢ καὶ διάδοχόν του, τοῦ ἀφῆρσεν οὐ μόνον τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ τοῦ Δουνάβεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ Βεζίρη, τὴν ὁποίαν ὁμοῦς τῷ ἀπέδωκεν ὁ Σουλτάνος. Ἐκ τῶν δύο αὐτοῦ ἐπωνυμίων, τὸ μὲν πρῶτον ἐμφαίνει ὅτι εἶχεν ἀπέλθῃ προσκυνητῆς εἰς Μέκκαν, τὸ δὲ δεύτερον ὅτι ἀνῆκεν εἰς πολυάριθμον ἀικογένειαν (1). Παραλαβὼν τὴν ἱερὰν σημαίαν ἐν Ἀδριανουπόλει ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Καϊμακάμη Ἀχμέδ-πασσᾶ, ὁδηγήσαντος ἀπὸ τοῦ Δαουδ-πασσᾶ τὸν στρατὸν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐκίνησεν ἐκεῖθεν διὰ τὴν Σόφιαν, καί ἐκαίθεν διὰ τὴν Νύσσαν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ 100,000 στρατοῦ, καὶ ἀπαν-

(1) Ν(τ)ζε ἑβλαδινὺμ ἀουτζι ἰλμᾶϊλε.

τήσας τοὺς Αὐστριακοὺς περὶ τὴν πόλιν Κρότσκαν, ἐνίκησεν αὐτοὺς τῇ 23 Ἰουλίου νίκη μεγάλη, ἀπολέσαντας 5,722 νεκροὺς καὶ 4,536 πληγωμένους. Ἀναβάς μετὰ ταῦτα τὸν Δούναβιν, ἐπεχείρησε ἵνα πολιορκήσῃ τὸ Βελιγρὰδ, ἐν ᾧ οἱ Ῥῶσσοι, εἰσβαλόντες εἰς τὴν Μολδαβίαν, ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους εἰς τὸ Χοττίν, καὶ ἐπροχώρησαν πρὸς τὸ Βενδέρ, καίοντες καὶ λεηλατοῦντες τὸν τόπον. Ἐξακολουθούσης δὲ τῆς πολιορκίας τοῦ Βελιγρὰδ, ἐπροχώρουν συγχρόνως καὶ αἱ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις, μεσολαβούσης καὶ ἐγγυωμένης τῆς Γαλλίας, τῆς ὁποίας ὁ πρέσβυς ἦλθεν ἐπὶ τούτῳ εἰς τὸ στρατόπεδον. Καὶ τέλος, μετὰ πολλὰς συζητήσεις, συμφωνήθη τῇ 7 Σεπτεμβρίου ἡ εἰρήνη, παραχωρηθέντος τοῦ Βελιγραδίου εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ τῇ 28 Ὀκτωβρίου ἐπέστρεψεν ὁ Βεζίρης εἰς ΚΠ. Συμβάσης δὲ, μετὰ μερικῶν μῆνας, ταραχῆς τινος ἐν ΚΠ, ἀφ' οὗ, καταστάλεισης πρὸ μικροῦ ἄλλης ὁμοίας, ὁ Βεζίρης εἶχε βεβαιώσῃ τὸν Σουλτάνον ὅτι ὁδὸν ὑπῆρχε πλέον ἀφορμὴ πρὸς ἀνησυχίαν, δυσαρεστηθεὶς ὁ Σουλτάνος, ἢ μᾶλλον ὁ Κχιζλάραγας, τοῦ ἀφήρεσε τὴν σφραγίδα τῇ 23 Ἰουνίου τοῦ 1740, καὶ τὸν διώρισε διοικητὴν τῆς Τζιδδας, καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας, τῆς Κρήτης.

(ΝΙΣΣΑΝΤΖΗ-ΕΛΧΑΤΖ)-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Τζαφέρ-πασσᾶ, διακριθεὶς ἐν τῷ κατὰ τῆς Ῥωσσίας πολέμῳ, καὶ μετὰ ταῦτα διὰ τὸν ζῆλόν του κατὰ τῶν ἐν Ἀιδινίῳ ὑπὸ τὸν Σαρήογλουν ἀποστατῶν, εἶχε διορισθῇ Καϊμακάμης καὶ κατόπιν Νισσαντζῆς καὶ Κουτμπέ-Βεζίρης. Ἦτον δὲ, κατὰ τινὰς μὲν, ἐντελὼς ἀγράμματος, κατὰ δὲ τὸν βιογράφον τῶν Βεζιρῶν Μεχμέδ-Σαῖδ, κάτοχος διαφόρων ἐπιστημῶν. Τρέφων ἄσπονδον μῖσος κατὰ τοῦ Ῥεῖζ-ἐφέντη Μουσταφᾶ, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν ἀπερίοριστος ἐπαρρόη ἐπενήργει ἐπὶ πάσης τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Πύλης, ἡ δὲ φιλοχρηματία ἦτον ἀκόρεστος, κατάρθρωσε, λαβὼν ἀφορμὴν τὰς ἀναφυσίσας, ὡς πρὸς τὴν μεταξὺ Τουρκίας καὶ Αὐστρίας ὁροθέτησιν, ἀμοιβαίας αἰτιάσεις καὶ δυσχερείας, τοῦτον μὲν ἵνα ἐξώσῃ, καὶ φυλακισθέντα ἵνα ἐξορίσῃ εἰς Κοτύαιον τῇ 5 Φεβρουαρίου τοῦ 1741, τὸν δὲ τὰ πάντα παρ' αὐτῷ πράττοντα διερμηνέα Ἀλέξανδρον Γκίκαν ἵνα κατατομήσῃ ὑποκάτωθεν τοῦ Ἀλάϊ-κιοσκιῦ μετὰ δεκατεσσάρων ἡμερῶν κάθειρξιν, ἐπὶ λόγῳ ὅτι διετῆρει διαρκεῖς σχέσεις μετὰ τοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας, ὃς τις εἶχε γράψῃ τῷ ὄντι ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ Κχιζλάρ-ἄγᾶ, καθὼς καὶ ὁ τῆς Αὐστρίας πρέσβυς, ὅπερ καὶ μόνον ἤρκει, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἵνα τὸν ἐνοχοποιήσῃ. Ὁ θάνατος τοῦ Γκίκα, τὸν ὁποῖον διεδέχθη εἰς τὴν διερμηνεῖαν ὁ Ἰωάννης Καλλιμάχης, ἀπῆλλαξε μὲν τὸν διερμηνέα τῆς Ὁλλανδικῆς πρεσβείας Σκαρλάτον Καρατζᾶν ἐχθροῦ θανασίμου, ἐστέρησε δὲ τὸν πατριάρχην, Παΐσιον Β', τὸν ἀπὸ Νικομηδείας, προστάτου ἐν-θέρμου. Ὁ δὲ Βεζίρης, ἄνθρωπος μεγαλόφρων καὶ φιλοδίκαιος, περιποιή-

πικώτατος δὲ πρὸς τοὺς ξένους πρέσβεις, κατέρθωσε ἵνα ὑψώσῃ τὴν πολιτικὴν τῆς Τουρκίας, περιστρεφομένην τέως εἰς τροχίαν τετριμμένην, εἰς τοιαύτην περιωπὴν, ὥστε ὁ πρέσβυς τῆς Ὁλλανδίας ἔγραφε τῇ 28 Αὐγούστου τοῦ 1740 εἰς τὴν Αὐλὴν ἑαυτοῦ, ὅτι » ἡ τέχνη τοῦ διαπραγματεύεσθαι ἔφθασε, φαίνεται, εἰς τὴν ἐντέλειαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, » ἐκτὸς μόνον ὅτι εἰς τὰς ἐνδιαφερομένας εἰς αὐτὴν χριστιανικὰς Δυνάμεις » οὐδεμία ἐκ τούτου προσγίνεται, καθὼς ἔπρεπεν ἄλλως, ὠφέλεια (1) ». Αἰτία δὲ τούτου ἦτον κυρίως, διότι συννοεῖτο εἰλικρινῶς μετὰ τοῦ νέου Ρεῖζ-Ἐφέντη, τοῦ περιφήμου Ραχγίμπ-πασσᾶ, ἀνδρὸς οὐχ ἥττον παρ' αὐτὸν συνετοῦ, βασιμῶς δὲ πεπαιδευμένου καὶ ἐντελῶς μετρίοφρονος. Ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ θέλομεν λάβει ἀφορμὴν ἵνα λαλήσωμεν ἐκτενέστερον, ὅταν ἴδωμεν αὐτὸν μετὰ τινα ἔτη ὑψωθέντα εἰς τὴν ὑπατον ἀρχήν. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ αἱ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Περσίας σχέσεις ἐφαίνοντο κεχαλαρωμέναι, αἱ δὲ ἀλλεπάλληλοι ἐν ΚΗ πυρκαϊαὶ ὑπεδείκνυνον δυσἀρεσκείαν τοῦ ὄχλου καὶ τῶν στρατιωτῶν, ὁ Κχιζλάρ-ἄγᾶς, ὑποπτεύων ἐπανάστασιν, ἐνήργησε ἵνα πωθῇ τῇ 7 Ἀπριλίου τοῦ 1742 ὁ Ἐλχάτζ-Ἀχμέδ, οὐχὶ μετὰ δυσμενείας, διότι καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἔμεινε κύριος καὶ τὴν ἀδελφὴν ἔλαβε ἵνα διαμείνῃ ἐν ΚΠ· δωρίσθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ δ-

(ΣΧΕΚΚΙΜΖΑΔΕ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ὅς τις καὶ τὰς περικοινητικὰς πάντοτε πρὸς τοὺς ξένους, καὶ φύσει καλοκάγαθος, εἰδείχθη τὴν φρενὴν ταύτην αὐστηρότερος καὶ βαρύτερος παρὰ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ βεζίρειαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ, τῶν προτάσεων τοῦ Ναδὶρ-σᾶχ μὴ γενομένων δεκτῶν, ὁ κακὸς οὗτος γείτων εἰσέβαλεν εἰς τὰς μεθορίους ἐπαρχίας, καὶ κυριεύσας τὸ Κερκούκ, ἐπολιώρκει συγχρόνως τὸ Βαγδάτ καὶ τὴν Βάσραν, ἡ σφραγὶς ἀφῆρθη πάλιν τῇ 20 Σεπτεμβρίου τοῦ 1743 ἀπὸ τοῦ Χχεκκιμζαδὲ, πρὸς καθυσχύασιν τῆς ἐπικρατοῦσας ἐν τῷ ὄχλῳ ἀνησυχίας.

ΕΣΣΕΪΑ-ΧΑΣΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ, ἄνθρωπος ἀγράμματος, προαχθεὶς ἀπὸ ἀπλοῦ Γενιτσάρου εἰς Γενιτσάρ-ἄγᾶν, ἐκρίθη ὑπὸ τοῦ Κχιζλάρ-ἄγᾶ ἀξίως ἵνα καθέξῃ τὴν ὑπερτάτην ἀξίαν ἐν τοιούτοις καιροῖς ἀνωμαλιῶν καὶ πολέμων ἀκαταπαύστων. Ἠαχολήθη δὲ πρὸ πάντων εἰς τὸ ἵνα ἀντιταχθῇ πρὸς τὸν Ναδὶρ-σᾶχ, ὅς τις μετὰ στρατοῦ ἑκατὸν χιλιάδων πολιορκήσας τὸ Μοσούλ, ἀπεκράυσθη μετὰ τριάνκοντα ἡμερῶν πολιορκίαν, ἀποβαλὼν 30,000 ἀνθρώπων. Ἐπίσης ἀπέτυχε καὶ εἰς τὴν πολιορκίαν, ἣν ἐπεχείρησε τὸ ἐρχόμενον ἔαρ κατὰ τοῦ Κάρς. Ἀπαλλαγείς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ παντοδυνάμου Κχιζλάρ-ἄγᾶ Μπεσσὶρ (Εὐαγγελιστοῦ), τῆς ὑπεξουσιότητος, ὑπὸ τὴν ὁποίαν διετέλει τέως, αὐτὸς τε καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ Βεζίραι, διευθυνόμενοι κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Σαραγίου, ὅθεν ἰδυνήθη

(1) » Il paraît que l'art de traiter est parvenu à sa perfection à Constantinople, à l'endroit près qui en devroit revenir aux puissances chrétiennes, qui y sont intéressées. »

ὅμως 'να μείνῃ εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ τοι περιορίσας ἀμέσως διὰ Χατ-σερ-φίου τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Κχιζλάρ-ἀγᾶ· διότι ὁ διάδοχος τοῦ ἀρχιευνούχου, καλούμενος καὶ αὐτὸς Μπεσσίρ, συνασπίσας μετὰ τῶν ἐν τῇ Σαραγίῳ καὶ τοῦ Μουφτῇ, κατῴρθωσε μετὰ ἓνα μῆνα 'να τὸν παύσῃ, ἐξορισθέντα εἰς Ῥόδον τῇ 10 Αὐγούστου τοῦ 1746.

(ΕΛΧΑΤΖ) - ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, ὁ ἐπικληθεὶς Τεριακῇ, υἱὸς Δερβίσου τινὸς Μπεκδασσῇ ἐκ ΚΠ, χρηματίσας καὶ αὐτὸς κατ' ἀρχὰς Δερβίσης, προήχθη ἐπὶ τοῦ τελευταίου κατὰ τῶν Ῥώσων πολέμου διὰ τοῦ Κεαγιά-μπεη Ὀσμάν, ἀπὸ γραφείως τοῦ στρατοῦ εἰς Μεβχουφαττην. Διορισθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα ὁροθέτης ἐν τῇ Σερβίᾳ καὶ ἐφορὸς τοῦ Ναυστάθμου, ἦτον, ὅτε ἐβεζίρευσε, Κεαγιά-μπεης. Ἐντριβῆς τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, προσέλαβε καὶ δύο, ἐπίσης ἀξιόους, συμπράκτορας, τὸν μὲν Μεχμέδ-Σαῖδ, υἱὸν τοῦ Μεχμέδ-τσελεμπῇ, τοῦ καλουμένου Γερμί-σεκιζ, χρηματίσαντα πρέσβυν ἐν Παρισίοις, καθὼς καὶ ὁ πατήρ 'του, ὡς Κεαγιά-μπεην, τὸν δὲ Μουσταφᾶν, σταλέντα πρέσβυν εἰς Βιέννην καὶ ὑπογράψαντα μετὰ ταῦτα ὡς πληρεξούσιον τὴν ἐν Βελιγραδίῳ εἰρήνην, ὡς Ῥεῖζ-ἐφέντην. Οὐ πολὺ μετὰ ταῦτα συνεφωνήθη ἡ μεταξὺ Περσῶν καὶ Τούρκων εἰρήνη, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπὶ Σουλτάν-Μουράδ τοῦ Δ'. Ἀλλ' ὁ Ἐλχάτζ-Μεχμέδ, προσκρούσας τοῖς Οὐλεμά, διὰ τὸν μικρόλογον καὶ μνησίκακον χαρακτῆρά 'του, ἐπαύθη τῇ 27 Αὐγούστου τοῦ 1747, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ῥόδον. Διορισθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα διοικητὴς τοῦ Βαγδάτ, καὶ ἐκείθεν μετατεθείς εἰς Κρήτην, ἀπέθανε τῇ 19 Αὐγούστου τοῦ 1751, καθ' ἣν ἡμέραν τὰ μὲν ἐν ΚΠ κτήματά 'του ἐγίνοντο βερά τοῦ πυρός, ἡ δὲ κινήτῃ 'του περιουσία ἐδυθίζετο μετὰ τοῦ μεταφέροντός αὐτὴν πλοῖου ἐξωθεν τῶν Ἀρδανελίων.

ΕΣΣΕΪΔ - ΑΜΠΔΟΥΛΛΑΧ - ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Χασάν-πασσᾶ, Κεαγιά τοῦ Μ. Βεζίρη Χουσεῖν-Κιοπρουλῇ, φονευθέντος ἐν Αἰγύπτῳ, τῆς ὁποίας ἦτον διοικητὴς, εἶχε χρηματίσῃ Ἐμίρ-ἀχόρης, καὶ διοικήσας τὴν Κύπρον, τὴν Ῥαχκά καὶ τὸ Ἀἶδιν, προήχθη εἰς τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν τοῦ Κράτους, καὶ τὸ πρῶτόν 'του ἔργον ἦτον 'να κλείσῃ τὰ καπηλεῖα ἐν ΚΠ. Ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ Ναδὶρ-σάχ, δολοφονηθέντος τῇ 23 Ἰουνίου τοῦ 1747, ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν 'του μετ' οὐ πολὺ πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Περσίας. Ἐπειδὴ δὲ Κοῦρδαί τινες ἀνέστιοι ἤγειραν τῇ 7 Ὀκτ. 1748 στάσιν ἐν ΚΠ, ὅπως διαρπάσωσι τὸ Βεζεστάνιον, ὁ Βεζίρης, κατορθώσας διὰ τοῦ Γενίτσαρ-ἀγᾶ 'να τούτους διαλύσῃ (1), ἐτιμήθη μὲν ὑπὸ τοῦ Σουλ-

(1) Ὁ Χάμμερ ἀναφέρει, ὡς λίαν αξιοπαρατήρητον, καὶ τοὶ παρασιωπηθὲν ἐντέλως ὑπὸ τοῦ ἱστοριογράφου τῆς Αὐτοκρατορίας, ὅτι, κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ὁ Βεζίρης ἐκήρυξε, προηγμένου φετιχῆ τοῦ Μουφτῇ, ὅτι οἱ Γραικοὶ καὶ Ἀρμένιοι ἠδύναντο 'να ἐπιτίσωσιν ἀτιμωρητὰ κατὰ τῶν χακούργων καὶ 'να τοὺς φονεύσωσι.

τάνου δι' ἐπενδύτου, ἀλλ' ἔσπευσε 'να ἐξομαλύνῃ τὴν κατ' αὐτοῦ δυσἀρέσκειαν, προσενεγκὼν 25,000 φλωρίων εἰς τὸν Σουλτάνον, δώδεκα δὲ χιλιάδας εἰς τοὺς περὶ τὴν Αὐλὴν. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ νέα αἵρεσις ὑπὸ τὸν Ἀμπδ-οὐλ-Βεχάμπ διήγειρε τοὺς λαοὺς κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς θρησκείας, ἡ ἀντικατάστασις τοῦ Μουφτῆ ἐπέσπευσε τὴν ἐξωσιν τοῦ Βεζίρη, παυθέντος τῇ 3 Ἰανουαρίου τοῦ 1750 ἐπὶ ἀδρανείᾳ καὶ κωθρότητι. (ΔΙΒΙΤΔΑΡ)-ΕΜΙΝ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Ἀστσιζαδὲ-Μεχμέδ-πασσᾶ, τοῦ διακριθέντος ἐν Βάσρα καὶ Καθάρνα κατὰ τῶν ἐπαναστάντων Ἀράβων τὸ ἐπόμενον ἔτος τῆς εἰρήνης τοῦ Κάρλοβιτς, εἶχε χρηματίσῃ Κανικλειοῦχος (Διβίτ-δάρ) τοῦ Δαμάτ-Ἡδραῖμ-πασσᾶ, καὶ ὑπηρετήσας εἰς διαφόρους ἄλλας οἰκονομικὰς θέσεις, ἦτον, ὅτε διωρίσθη, Κεαγιάμπης. Βεζιρεύσας δὲ δύο καὶ ἡμισυ ἔτη, ἐπαύθη τῇ 30 Ἰουνίου τοῦ 1752, κατ' εἰσήγησιν τοῦ νέου Κχιζλάρ-ἀγᾶ Μπεσσίρ, δς τις, καὶ τοι εἰκοσιοκταετῆς μόλις, ὅτε διεδέχθη τὸν ὁμώνυμον αὐτοῦ γέροντα Μπεσσίρ, κατώρθωσε 'να διατηρήσῃ τὴν αὐτὴν ἀπεριόριστον ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ χαρεμίου καὶ τοῦ Σουλτάνου. Ἀλλ' ἡ δυσἀρέσκεια τῶν Γεντσάρων, πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ὁποίων ἐπαύθη ὁ Ἐμίν-Μεχμέδ, διότι εἶχε κρατήσῃ μικρόν τι μέρος τοῦ μισθοῦ 'των πρὸς ἀνοικοδόμησιν τῶν στρατῶν πυρποληθέντων, δὲν κατηνύασθη· ὅθεν καὶ κατὰ συμβουλήν τοῦ Μουφτῆ, ὁ νέος Μπεσσίρ ἐξώσθη καὶ ἐφονεύθη ἐν τῷ πυργιδίῳ τοῦ Κχιζ-κουλὲ, ἡ δὲ περιουσία 'του, συμποσούμενὴ εἰς πεντήκοντα ἑκατομμύρια γροσίων, εἰ καὶ ἑδαπάνᾳ μέρος αὐτῆς πρὸς σύστασιν κοινωφελῶν καταστημάτων, ἐχρησίμευσε πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ δημοσίου θησαυροῦ. Ὁ θάνατος τοῦ Κχιζλάρ-ἀγᾶ μετέβαλε καὶ τὴν θέσιν τοῦ παυθέντος Βεζίρη· διότι, σταλείς κατ' ἀρχὰς εἰς Κρήτην ἐξόριστος, διωρίσθη μετὰ ταῦτα διοικητῆς 'της.

ΜΠΑΧΧΥΡ-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, ἦτον, ὅτε διωρίσθη, μέγας Ἐμίρ-ἀχόρης. Βεζιρεύσας δὲ τρία ἔτη παρὰ τέσσαρας μῆνας, ἐπαύθη τῇ 16 Φεβρουαρίου τοῦ 1755, δύο μῆνας ἀφ' οὗ ὁ νέος Σουλτάνος Ὁσμάν ὁ Γ' διεδέχθη τὸν ἀδελφόν 'του Μαχμούδ τὸν Α'.

(ΧΧΕΚΚΙΜΖΑΔΕ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον, προβεβηκὼς ἤδη τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ διατηρῶν τὴν αὐτὴν πάντοτε σταθερότητα τοῦ χαρακτήρος, ἐφθασεν εἰς ΚΠ ἀπὸ Τραπεζοῦντος μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας· ἀλλὰ μόλις εἶχεν ἐμβῇ εἰς τὴν σειρὰν τῶν ὑποθέσεων, ὧν τὴν διεύθυνσιν 'τῷ ἐνεπιστεύθησαν, καὶ ὁ νέος εὐνοούμενος τοῦ Σουλτάνου Σιλιχδάρης, εὐρὼν ἀφορμὴν τὴν ἐκραγείσαν τρομερὰν πυρκαϊὰν ἐν ΚΠ, προσχάλεσε τῇ 26 Μαρτίου 1755 τὴν παῦσιν 'του, πεντήκοντα τρεῖς ἡμέρας ἀφ' ἧς διωρίσθη. Καὶ τότε μὲν ἐφυλακίσθη ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Κχιζ-κουλὲ, ὅπερ ἐφάνη κακὸς οἰωνός· τῇ δὲ ἐπιούσῃ συγχωρηθεὶς, ἐξωρίσθη εἰς Κύπρον,

ἀφ' ὅπου ὑστερον διορίσθη διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου, τὴν ὁποίαν εἶχε καὶ ἄλλοτε διευθύνῃ. Ἀπέθανε δὲ τῇ 14 Αὐγούστου τοῦ 1758, εἰς ἡλικίαν 80 ἐτῶν καὶ ἐτάφη παρὰ τὸ ἐν ΚΗ χτισθὲν ὑπ' αὐτοῦ τζαμίον (1). Ὀλίγους μῆνας πρὶν ἀποθάνῃ, ἐφόνευσε, διαμένων ἐν Κοτυαίῳ, τὸν Κεαγιαμπειν Βελιεδδὶν, λαβόντα κάθοδον ἀπὸ τῆς εἰς Κρήτην ἐξορίας 'του. Διότι, ἐγκοτῶν αὐτῷ, ὡς αἰτίῳ τῆς πτώσεώς 'του, ἡρεθίσθη ἐναντίον 'του ἐτι μᾶλλον μαθὼν ὅτι ὁ σκαιὸς οὗτος ἄνθρωπος ἐκαυχᾶτο ὅτι ἦγε καὶ ἔφερεν αὐτόν ὅπως ἤθελε. Παρήγγειλε δὲ κατὰ διαθήκην 'να περιτμηθῶσιν οἱ δύο μικρότεροι αὐτοῦ υἱοὶ εἰς πρώτην δοθησομένην εὐκαιρίαν, ὅπερ ἐξετέλεσεν ὁ Ῥαχγὺμπ-πασσᾶς, ὅτε ἐώρτασε τὴν περιτομὴν τῶν ἰδίων 'του υἱῶν. Ἡ δὲ δίκη παρηκολούθησε κατὰ πόδας τὸν Σιλιχδάρην, ἀποκεφαλισθέντα οὐ πολὺ μετὰ ταῦτα, ἀφ' οὗ ὑψώθη πρῶτον εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Μ. Βεζίρη. Ὁ Χχεκκιμζαδὲς, καί τοι μὴ πολὺ φειδωλὸς τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος, ὁσάκις προέκειτο 'να πραγματοποιήσῃ τὴν θέλησίν 'του, ἦτον ἀφ' ἑτέρου γενναῖος, φιλελεσῆμων καὶ ἀπέριττος, καὶ ἐπὶ πᾶσιν εὐπαίδευτος καὶ φίλος τῆς ποιήσεως, ἣν ἐκαλλιέργει καὶ ὁ ἴδιος.

(ΝΑΪΛΗ) - ΑΜΠΑΟΥΛΛΑΧ - ΠΑΣΣΑΣ, ἀνὴρ πεπαιδευμένος καὶ συγγραφεὺς δεξιώτατος, καθὼς ἀποδείκνυται ἀπὸ τῆς ἐκθέσεως τῶν τελευταίων διαπραγματεύσεων τῆς Πύλης μετὰ τοῦ Ναδὶρ-σασᾶχ, ἣτις παραβάλλεται φερεγγύως πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν πρώτων μετὰ τοῦ ἄρπαγος τούτου διαπραγματεύσεων, προϊόντων τοῦ καλᾶμου τοῦ περιφήμου Ῥαχγὺμπ-πασσᾶ. Χρηματίσας δις Ῥεῖζ-ἐφέντης, καὶ μετὰ ταῦτα πρῶτος τελετάρχης, ἦτον Δεσφερδάρης ὅτε προσεκλήθη εἰς τὴν ὑπερτάτην διεύθυνσιν τοῦ Κράτους, εἰς τὴν ὁποίαν ὁμως 'δὲν διέμεινεν, εἰμὴ πέντε μόνους μῆνας, γένόμενος θυμὰ τῆς ἀπεράντου φιλοδοξίας τοῦ διαδόχου 'του, ὃς τις πρὸ πολλοῦ ἐσπουδάρχει διὰ τὴν βεζιρείαν. Ἀπέθανε δὲ μετὰ τρία ἔτη, πρὶν φθάσῃ εἰς Μέκκαν, ὅπου ἀπῆρχετο προσκυνήσων.

(ΝΙΣΣΑΝΤΖΗ) - ΑΛΗ - ΠΑΣΣΑΣ, ἦτον γένους ἀσήμου. Εἰσαχθεὶς δὲ εἰς τὸ σαράι ὡς ἀπλοῦς Μπαλτατζῆς, καὶ μετὰ ταῦτα, καθὸ καλλίφωνος, διορισθεὶς κράκτης (Μουετζίν) τοῦ τρίτου κοιτῶνος τῶν ἐν τῷ Σαραγίῳ παίδων, ὑψώθη διὰ τῆς εὐνοίας τοῦ Σουλτάνου ἀκολούθως εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ Σιλιχδάρη, τοῦ Νισσαντζῆ καὶ Βεζίρη, διαδεχθεὶς τῇ 24 Αὐγούστου τοῦ 1755 τὸν Ναῖλῆ - Ἀμπδουλλάχ - πασσᾶν. Ἀλλὰ δύο μῆνες 'δὲν παρήλθον, καὶ τῇ 22 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐπαύθη καὶ ἀπεκεφαλίσθη ὡς ἀμελὲς, ψεύστης καὶ καταχραστής.

ΜΕΧΜΕΔ - ΣΑΪΔ - ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Μεχμέδ-τσελεμπῆ, τοῦ ἐπικληθέντος Γιρμί-σεκίζ, περὶ οὗ καὶ ἄλλοτε ἀνεφέραμεν, χρηματίσας

(1) Ἴδε σελ. 300 τοῦ Α' Μέρους.

πρέσβυς εἰς Στακχόλμην καὶ Παρισίους, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ 'του, καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν 'του ἐκείθεν διαπρέψας τρίς ὡς Κεαγιάμπης. Μείνας δὲ ἐν τῇ ἀρχῇ ἐξ οὐχ ὅλους μῆνας (διότι τοῦ Σουλτάν- 'Οσμάν ἡ κυβερνητικὴ ἐνέργεια περιορίζετο εἰς μόνην τὴν συχνὴν ἀλλαγὴν τῶν πρωθυπουργῶν 'του καὶ εἰς τὰς ἀπαγορεύσεις τῆς περὶ τὰ ἐνδύματα πολυτελείας), ἐπαύθη τῇ 1 'Απριλίου τοῦ 1756, καὶ διωρίσθη διοικητὴς τοῦ 'Ικονίου, τοῦ Καίρου καὶ τῶν 'Αῤῃνων. 'Απέθανε δὲ τὸν 'Οκτώβριον τοῦ 1761, ἀφίς σύγγραμμά τι περὶ ἱατρικῆς, τῆς ἀγαπητῆς αὐτῷ ἐπιστήμης, λόγου ἄξιον.

ΜΠΑΧΥΡ-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, προσκληθεὶς ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, ὅπου μετὰ τὴν ἐξωσίν 'του ἐπεστάτει εἰς τὴν εἰσπραξίν τῶν φόρων. Μείνας δὲ καὶ οὗτος ὀκτώ- 'μισα μῆνας ἐν τῇ ἀρχῇ, ἐπαύθη τῇ 13 Δεκεμβρίου τοῦ 1655.

ΜΕΧΜΕΔ-ΡΑΧΓΥΜΗ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ ἐλλογιμώτερος μεταξὺ πάντων τῶν μεγάλων Βεζιρῶν τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ὁ τελευταῖος ἄξιος 'να ὀνομασθῇ πολιτικὸς ἀνὴρ συγκεχροτημένος. Ἡ διαίκησίς 'του, διαρκέσασα ἐξ ἑτῆ καὶ τέσσαρας μῆνας, διεχάραξε νέον δρόμον εἰς τὴν κυβερνητικὴν τῆς Τουρκίας μηχανήν, καὶ ἀνύψωσε, πρὸς τινα καιρὸν, τὴν δύναμιν τοῦ Σουλτάνου ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς (1). Φαίνεται δὲ πιθανόν ὅτι, κατὰ τὸν παλίμβολον χαρακτῆρα τοῦ Σουλτάν- 'Οσμάν, ὁ 'Ραχγὺμπ 'δὲν ἤθελε δυνηθῇ 'να μείνῃ ἐν τῇ θέσει 'του ὑπὲρ τὰ ἔτος ἄλλ', εὐτυχῶς διὰ τὴν Τουρκίαν, ὁ 'Οσμάν ἀπέθανε μετὰ δέκα μῆνας· ἡ δὲ πρώτη πρᾶξις τοῦ διαδόχου 'του, Μουσταφᾶ τοῦ Γ', ἦτον ἡ ἐπικύρωσις τοῦ 'Ραχγὺμπ εἰς τὴν βεζιρείαν. 'Ισως 'δὲν θέλει καταγνωσθῇ ἡμῶν ἀκαιρος ἐθνικὴ περιφιλανθία, ἐὰν σημειώσωμεν ὅτι ἱατρὸς τοῦ 'Ραχγὺμπ- 'πασσᾶ ἦτον ὁ 'Ιωάννης (;) 'Υψηλάντης, καθὼς καὶ ἄλλου πρότερον περιφήμου Βεζίρη, τοῦ Κιοπρουληζαδὲ, ὁ Μαυροκορδάτος, ἀμφότεροι οὐ μόνον ἱατροί, ἀλλὰ καὶ σύμβουλοι ἰδιώτεροι τῶν μεγάλων ταύτων τῆς Τουρκίας ἀνδρῶν, καὶ ἐπομένως μέγα μέρος τῆς δόξης, ἣτις χαρακτηρίζει ἀξιοσημειώτως τὰς δύο ταύτας ἐποχὰς τῆς 'Οθωμανικῆς Ἱστορίας, ἀπεχούσας ἀλλήλων ἓνα σχεδὸν αἰῶνα, πρέπει δικαίως 'ν' ἀποδοθῇ εἰς τοὺς δύο ταύτους 'Ελληνας, τοὺς ὁποίους καὶ 'να ἐκτιμῶσιν ἡδυνήθησαν, καὶ εἰς ἑαυτοὺς 'να προσηλώσωσιν, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς κοινῆς πατρίδος, 'δὲν ἐδίστασαν οἱ διάσημοι οὗτοι Βεζίραι. 'Αλλ' ὁ Σουλτάν-Μουσταφᾶς, ἀγαπῶν τὰ καλὸν καὶ φιλοτιμαύμενος 'να φαίνεται ὅτι πρᾶττει καὶ δισκῇ αὐτὸς, περιορίζε τὴν δραστηριότητά 'του εἰς μόνην τῆς πρωτεύουσας τὴν ἐπιτήρησιν καὶ εἰς μικρά τινα ἀστυνομικὰ μέτρα, τῶν ὁποίων ὁμῶς πολλάκις τὰ παρεπόμενα ἦσαν ἄκριτοι φάνοι, οἱ τινες ἐλύπουν τὸν 'Ραχγὺμπ, ἡναγ-

(1) 'Ιδε καὶ σελ. 283 τοῦ Α' Μέρους.

κασμένον ἢ ἀπασχολῆ περὶ τὰ τοιαῦτα τὴν περὶ τὰ διοικεῖν προθυμίαν τοῦ Σουλτάνου. Μεταξὺ δὲ τῶν θυμάτων τῆς τοιαύτης τοῦ Σουλτάνου κενοσπουδίας ἀριθμεῖται δυστυχῶς καὶ ὁ Ἰαννάκης Δράκος, ἀντιπρόσωπος τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, τὸν ὁποῖον διέταξε ἵνα κρεμάσῃσιν αὐθωρεῖ ἐμπροσθεν τῆς ἐν Φαναρίῳ οἰκίας του, μαθὼν ὅτι ἐμαστίγωσε δύο σκλάβας Ὀθωμανίδας, αἵτινες ἐπυρπόλησαν τὴν ἐν Θεραπείῳ οἰκίαν του. Ὁ Δράκος οὗτος εἶν' ὁ γεννάρχης τῆς τῶν Σούτσων οἰκογενείας, περὶ ἧς ἴδε σελ. 114. Τοσαύτη δὲ ἦτον ἡ δύναμις τοῦ Ῥαχγὺμπ, ὥστε οὐ μόνον ἐμάχρυνε τῆς πρωτεύουσας καὶ τοὺς τρεῖς γαμβροὺς τοῦ Σουλτάνου, ἀλλὰ ἔδεν ἠθέλησε ἵνα ἀναγνωρίσῃ ὡς Ῥεῖζ-ἐφέντην τὸν Λαλιζαδὲν Νουρή-μπεην, ὅς τις, νυμφευθεὶς τὴν πεφιλημένην ἀνεψίαν τοῦ Σουλτάνου Ῥαμγιέ-χαννούμ, θυγατέρα τῆς ἀδελφῆς του Αἰσσέ-Σουλτάνης, ἐνόμισεν ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης συγγενείας ἠδύνατο ἵνα ἐπιβληθῇ εἰς τὸν Ῥαχγὺμπ, ὅς τις ἐπρότεινεν ἀντ' αὐτοῦ ἄλλον εἰς τὸν Σουλτάνον, τὸν ὁποῖον ὁμῶς οὗτος ἔδεν ἐπεκύρωσεν, ἀλλὰ διέταξε ἵνα διορισθῇ ἄλλος τρίτος. Ἐν ἔλειπεν ἤδη εἰς τὸν Ῥαχγὺμπ, εἰμὴ καὶ ἵνα συγγενεύσῃ μετὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, ὅθεν καὶ ἐνυμφεύθη τῇ 31 Μαρτίου τοῦ 1758, καὶ τοι ἐξήκοντούτης, τὴν ἀδελφὴν τοῦ Σουλτάνου Σαλιχέ, καὶ αὐτὴν ἤδη πεντεκαίτεσσαρχοντοῦτιν. Ἀλλὰ τὸ σχέδιον τοῦ ἵνα ἐνώσῃ διὰ διωρυγος τὴν Προποντίδα μετὰ τοῦ Πόντου διὰ τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας καὶ τῆς λίμνης Σαπάντζας, τὸ ὁποῖον εἶχον ἐπιχειρήσῃ καὶ ὁ Μέγας Σουλεϊμάν καὶ Μουράδ ὁ Γ' καὶ Μεχμέδ ὁ Δ', ἀπέτυχεν δι' ἐμπόδια, οὐχὶ ἀνυπερέβλητα, εἰ καὶ οἱ πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, Πόρτερ καὶ Vergennes, συνέπραττον τὸ ἐφ' αὐτοῖς πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου, ὁ μὲν πρῶτος, μεταφράσας εἰς τὸ Τουρκικὸν τὴν περὶ τῆς διορύξεως ταύτης ἐπιστολὴν τοῦ Πλινίου, ὁ δὲ δεύτερος, συστήσας τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, Βαρῶνον Toll, ὡς συνεργάτην τῶν Τούρκων μηχανικῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν πολλῶν χτιρίων, δι' ὧν ἐκόσμησε τὴν πρωτεύουσάν καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ ὡραιότερον, διαρκέστερον καὶ ὠφελιμώτερον εἶνε ἀναντιρρήτως ἡ ἰδρυθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἐν ΚΠ βιβλιοθήκη, περὶ ἧς διελάβομεν ἐν τῷ Α' Μέρει, ἧς καὶ περατωθείσης, ἐπῆλθε μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ ὁ θάνατος τοῦ κτίτορος, ἀποθανόντος τῇ 8 Ἀπριλίου τοῦ 1763, εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν. Ἀλλὰ καὶ τῆς βιβλιοθήκης αὐτῆς διαρκέστερον καὶ πολυτιμώτερον μνημεῖον κρίνεται παρὰ τοῖς εἰδόσιν ἡ Ἀνθολογία του, περιέχουσα, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: » Ἡ ναὺς τῶν ἐπιστημῶν » (Ζεφινέτ-ἄλ-οὔλουμ) «, τὰ ἐκλεκτότερα τεμάχια, ἔμμετρα καὶ πεζά, τῶν Ἀραβικῶν ποιημάτων καὶ συγγραμμάτων, ὅλκας ἀληθῶς φιλαλογικῇ, » λέγει ὁ βιογράφος του, φορτωμένη χρυσοῦ βώλους, μεταλλευθείσας » ἐκ τοῦ ἀνεξαντλήτου θησαυροῦ τῆς Ἀραβικῆς γλώσσης ». Διὰ τὸ πόνημα

αὐτοῦ τοῦτο ἔλαβε δῶρον ὁ Ῥαχγὺμπ 20,000 γροσίων, ἀντιστοιχοῦντων τότε πρὸς 10,000 φλωρίων. Ὡς πρὸς τὸν ἠθικὸν χαρακτήρα ὁ Ῥαχγὺμπ, καὶ ὅτι ἦτον ὁ τελειότερος τῶν ἀνθρώπων (ινσάνι χιαμίλ), καθὼς τὸν τιτλοφοροῦσιν οἱ σύγχρονοί 'του ἱστορικοί, διότι, εἴτε καθ' ἑξίν, εἴτε καὶ ἐξ ἀνάγκης πολιτικῆς, ὅταν μετεχειρίζετο πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ φαινομένη εἰλικρίνεια 'του ἦτον, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ὑπόκρισις καὶ ἀπάτη, ὑπῆρξεν ὁμως ἀναντιρρήτως εἰς τῶν μεγαλητέρων πολιτικῶν ἀνδρῶν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, καὶ, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Χάμμερ, ὁ τελευταῖος ἄχρι σήμερον ἄξιος τούτου τοῦ ὀνόματος.

ΧΑΜΙΑ - ΧΑΜΖΑ - ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς ἐμπόρου τινὸς ἐκ τοῦ Δεβελί-
-χχισὰρ, πόλεως τῆς τοπαρχίας Νίκδε, ἐγεννήθη πρὸ 53 ἐτῶν ἐν ΚΠ,
καὶ, ὑπηρετήσας εἰς διαφόρους γραφικὰς θέσεις, εἶχε διαδεχθῆ τὸν Ῥαχ-
γὺμπ-πασσὰν, ὡς γραμματεὺς τοῦ συμβουλίου, ὅτε ἐκεῖνος εἶχε προα-
χθῆν' εἰς Ῥεῖζ-ἐφέντην. Διορισθεὶς μετὰ ταῦτα Ῥεῖζ-ἐφέντης, τρεῖς Κεα-
γιά-μπεης, Τσαούσ-μπασης, Νισσαντζῆς κτλπ., ἐξηκολούθησεν ἀπε-
λαύων ἐπὶ τῆς βεζιρείας τοῦ προστάτου 'του Ῥαχγὺμπ ὅλης αὐτοῦ τῆς
ἐμπιστοσύνης, τῆς ὁποίας ἐκρίθη ἄξιος, οὐχὶ τόσο διὰ τὴν ἱκανότητά
'του, ὅσον διὰ τὴν τριακονταετὴ ὑπηρεσίαν 'του καὶ τὴν δεδοκιμασμένην
αὐτοῦ πίστιν. Διευθύνας, ἐν διαστήματι τῆς ἀσθενείας τοῦ Ῥαχγὺμπ, τὴν
βεζιρείαν ὡς ἐπίτροπος, ἔλαβε, θανόντος ἐκείνου, τὴν σφραγίδα, ὡς κλη-
ρονόμος καὶ τῶν σχεδίων καὶ τῆς πολιτικῆς 'του, τῆς ὁποίας ἐγνώριζεν
ὅλα τὰ ἐλατήρια. Ἀλλ' ἀποδειχθεὶς μετ' ὀλίγον ὅτι ὅταν ἦτον ἱκανὸς εἰμὴ
διὰ τὰς δευτερευούσας θέσεις καὶ ὡς ὑπάλληλος, ἐπαύθη μετὰ ἐξ μηνῶν
τῇ 2 Ὀκτωβρίου τοῦ 1763, καὶ, χαρισθείσης αὐτῷ τῆς περιουσίας 'του,
ἐστάλη διοικητὴς εἰς Κρήτην, καθεῖθεν εἰς Τζιῖδδαν, ὅπου ἀπέθανεν, ἐξ
ἔτη μετὰ τὴν ἐξωσίν 'του ἀπὸ τῆς βεζιρείας, ἀπελθὼν εἰς τὴν Μέκκαν
πρὸς προσκύνησιν. Εἶχε δὲ μνηστευθῆ τὴν θυγατέρα τοῦ Σουλτάνου Σάχ-
-Σουλτάναν, ἑτι νηπίαν. » Ἐπὶ τῆς ὑπατείας 'του, λέγει ὁ βιογράφος τῶν
Βεζιρῶν, οὐδὲν συνέβη ἀξιοσημεῖωτον, οὔτε ἐπὶ καλῶ, οὔτε ἐπὶ κακῶ.
Καὶ ὅταν προῆλθεν ὁμως ἀγαθόν τι διὰ τὴν αὐτοκρατορίαν ἐκ τῆς διοική-
σεώς 'του, ὅταν ἔλαβον ὁμως τοῦλάχιστον καὶ ἀφορμὴν οἱ δεῦλοι τοῦ θεοῦ
να φοβηθῶσι τὴν κακίαν 'του, φράσις, ἥτις, προκειμένου περὶ πρωθυ-
πουργοῦ τῆς Τουρκίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, εἶνε ἔπαινος. Ἀπὸ τοῦ
Βεζιρίου τούτου ἀρχεται νέα σειρά Βεζιρῶν ἐφημέρων, τῶν ὁποίων ἑπτὰ
διεδέχθησαν ἀλλήλους ἐν διαστήματι τῶν ἐπομένων δέκα ἐτῶν τῆς τοῦ
Σουλτάν-Μουσταφᾶ βασιλείας, ἀπόδειξις τοῦ δυσαναπληρώτου κενοῦ,
ὅπερ ἀφῆκεν ὁ θάνατος τοῦ Ῥαχγὺμπ εἰς τὴν βεζιρείαν.

ΜΗΑΧΧΥΡ - ΜΟΥΣΤΑΦΑ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον, προσκληθεὶς ἀπὸ
τοῦ Χαλέμπ, τοῦ ὁποίου ἦτον διοικητὴς, προοιμίασε δι' ἀσυνήθους ἀλλὰ

σωτηρίου αὐστηρότητος κατὰ τῶν καταχραστῶν ἰδίως καὶ λαοδόρων. Μνηστευθεὶς δὲ τὴν, τετραετὴ μόλις, θυγατέρα τοῦ Σουλτάνου, ἐπρόσφερεν, ὥς ἔδνα καὶ ἐπιμελία, εἰς τὴν μέλλουσαν σύζυγόν 'του, διακοσίας τεσσαράκοντα χιλιάδας γρόσια (=δίστηλα). Ἀλλ' αἱ πανταχοῦ τοῦ Κράτους ἀναφύεσαι ἀνωμαλῖαι καὶ στάσεις ἐπὶ τῆς ὀκτωκαιδεκαμήνου βεζιρείας 'του, ἠνάγκασαν τὸν Σουλτάνον 'να 'τοῦ ἀφαιρέσῃ τῇ 30 Μαρτίου τοῦ 1765 τὴν σφραγίδα καὶ 'να 'τὸν ἐξορίσῃ εἰς Μιτυλήνην, ὅπου μετὰ ἓνα μῆνα ὁ διάδοχος αὐτοῦ, ἐκδικούμενος αὐτὸν, διότι ὑπὸ ζηλοτυπίας 'τὸν εἶχε μακρύνῃ βεζιρεῶν τῆς πρωτεύουσας, ἔστειλε καὶ 'τὸν ἐκαρτόμησε, συνεργήσας πρὸς τοῦτο καὶ τῆς Σουλτάνης χήρας τοῦ 'Ραχγὺμπ - πασσᾶ, διότι τὸν τρίτον σύζυγόν 'της, Μουσταφᾶ - Καπετὰν - πασσᾶν, εἶχεν ὡσαύτως ἀπομακρύνῃ τῆς ΚΠ. Τὰ ἀναρίθμητα πλούτη 'του, συνηγμένα διὰ σπατάλης τῶν δημοσίων, ἡ ψευδολογία καὶ δολιότης 'του, καὶ ἡ συνενοχὴ 'του, καθὼς ἐλέγετο, εἰς τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Σουλτάνου, τοῦ ἐπιδόξου διαδόχου καὶ βασιλόπαιδος Νουουμὰν, ἀποθανόντος τῇ 9 Ἰανουαρίου τοῦ 1764, εἰς ἡλικίαν 40 ἐτῶν, πρὸς κοινὸν πένθος διὰ τὰς ἀρετάς 'του, ἐδικαιολόγησαν τὸν θάνατον τοῦ Μπαχχὺρ, ὃς τις ἀφῆκε καὶ τινὰς ποιήσεις, ἐν αἷς καὶ ὑπομνήματα καὶ ἐκθέσεις ἑμμετροὶ, ὧν ἀναφέρει ὁ Χάμμερ τὴν ἐπομένην, δι' ἧς ὁ Βεζίρης οὗτος περὶ τὰ τελευταῖα τῆς ὑπατείας 'του ἔτη, ἐξητήσατό ποτε παρὰ τοῦ Σουλτάνου ἀκρόασιν ἐπὶ ποδὸς (ρικιάμπ). » Ζίπεχρὲ γκιωνδερελούμ ναίλι μπουλενδιμιζί· » Τζιχανδὲ μπιλδιρελούμ μπάρι γκενδιμιζί· « Μπού νάζμιλε βαραλούμ χακκιπάι δεβλετινέ· » Τσόχ ὀλδου γκιορμειελὺ Μπαχχὺρ ἐφενδιμιζί (» Τοὺς στεναγμοὺς ἡμῶν ἀναπέμπομεν πρὸς τὰς οὐρανίους ἐκτάσεις· » ὅπως ὁ Κόσμος μάθῃ 'να ἡμᾶς γνωρίξῃ. » Εὐτυχεῖς, ἐὰν δυνηθῶμεν, προφέροντες τὸν στίχον τοῦτον, 'να ριφθῶμεν εἰς τὴν κόνιν, ἣν οἱ πόδες σου πατοῦσιν. » Εἶνε πολὺς καιρὸς ἀφ' ὅτου ὁ Μπαχχὺρ 'δὲν εἶδε τὸν Κύριόν 'του).

(ΜΟΥΧΣΣΙΝΖΑΔΕ) - ΜΕΧΜΕΛ - ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Μεγάλου Βεζίρη Μουχσσιτζαδὲ - Ἀμπδουλλάχ - πασσᾶ, διορισθεὶς ἀρχιθαλαμηπόλος ἐπὶ τῆς βεζιρείας τοῦ πατρός 'του, ἐστάλη, μετὰ ἐννέα ἔτη, διοικητὴς τοῦ Μερβάσσ, καὶ ἐν διαστήματι τῶν ἐπομένων δεκαοκτῶ ἐτῶν, διώκησε δεκαοκτὼ ἐπαρχίας ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ἀσίᾳ. Ἐχρημάτισε δὲ δις Βεζίρης, καὶ ἀμφότεραι αἱ βεζιρεῖαι 'του ὑπῆρξαν δυστυχεῖς διὰ τὸ ἔθνος του, καθὼς θέλομεν ἀκολούθως σημειώσῃ. Οἱ δὲ παρατηροῦντες τὰ φυσικὰ συμβάματα καὶ συνδέοντες αὐτὰ πρὸς τὰ ὑπερφυσικά, καὶ τοιοῦτοὶ εἰσιν οἱ πλείστοι καὶ μάλιστα ἐν Τουρκίᾳ, ἐσημείωσαν ὅτι, δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν εἰς ΚΠ ἀφίξιν 'του, πυρκαϊᾶ, ἐκραγεῖσα ἐν τῷ Τοπχανᾶ, ἀπετέφρωσεν, ἐν διαστήματι 10—12 ὥρων, ὅλα τὰ μέχρι τοῦ Τεκκὲ τῶν Μεβλεβῇ μέρη τοῦ Πέραν. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν ἄλλην, ἐπίσης διαρκῆς, κα-

τέστρεψε τὰ περὶ τὸ τζαμίον Τζιχανγκίρ. Μεταξὺ δὲ τῶν τιμωρηθέντων διὰ ποικίλας καταχρήσεις καὶ πολιτικά ἐγκλήματα, ἐπὶ τοῦ Βελίρη τούτου, ἀριθμεῖται καὶ ὁ βαθύπλουτος Γραικὸς Γεώργιος Σταυράκης, ἐπιτετραμμένος τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, κρεμασθεὶς τῇ 1 Αὐγούστου 1765 ἐμπροσθεν τῆς ἐν Ἀρναούτ-κιοϊ αἰκίας 'του, ὡς ῥα-διουργῶν καὶ προδοὺς τὰ ἀπόρρητα τοῦ Κράτους. Ὁ δὲ συμβὰς τῇ 22 Ἀπριλίου τοῦ 1766 φρικώδης σεισμός, τοῦ ὁποῦ αἱ ζημίαι ὑπελογίσθησαν εἰς 22,000 πουργία, ἡ ἑνδεκά ἑκατομμύρια γροσιῶν, ἐξελέγηθη ὡς προάγγελος τῶν ἐπαναστάσεων, ὅσαι συγχρόνως ἐξεβράγχησαν ἐν Κύπρῳ, ἐν Γεωργίᾳ, ἐν Ἀραβίᾳ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ. Ταῦτα πάντα ἤθελον ἐπιφέρει ταχύτερον τὴν ἐκπτώσιν τοῦ Μουχσινζαδὲ, ἐὰν πρῶτον μὲν 'δὲν παρείχεν ἑαυτὸν ἐντελῶς πειθήνιον εἰς τὰς θελήσεις τοῦ Σουλτάνου, Μουσταφᾶ τοῦ Γ', ὅς τις, πρᾶγμα πρωτοφανὲς μετὰ τὸν Σουλτάν-Μουράδ, ἠθέλησε 'να διοικήσῃ τὸ Κράτος μόνος· καὶ δεύτερον, ἐὰν 'δὲν ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τῆς συζύγου 'του, Ἀαζιμέ-Σουλτάνης, ἀδελφῆς τοῦ Σουλτάνου. Ἐν τούτοις ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Ῥωσσίας ὑπεφαίνετο, καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ σύμπτωμα ὑπῆρξεν ἡ διαμαρτύρησις τῆς Πύλης κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν Ῥωσσικῶν στρατευμάτων εἰς Πολωνίαν· ἄλλαι μετέπειτα ἀφορμαὶ ἐδόθησαν ὡς ἐκ τῆς καταπατήσεως τῶν Τουρκικῶν μεθορίων ἐν τῇ Ἀσίᾳ, τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Μοντενεγρίνων, τῆς οἰκοδομῆς φρουρίου πρὸς τὴν Σερβίαν κτλ., μέχρις οὗ, συγκρουσθέντων ἐν Βάλτα τῶν Ῥώσσιων πρὸς τοὺς Τατάρους, ὁ πόλεμος ἐκρίθη ἀφευκτος, καὶ ὁ Μουφτῆς ἐξέδωκε φετβᾶν δικαιολογοῦντα τὴν κήρυξιν 'του, ἥτις ὁμως ἀνεβλήθη ἐπὶ ἐξ ἑπτὰ ἐβδομάδας. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ὁ Μουχσινζαδὲς ἐπαύθη αἰφνης τῇ 27 Αὐγούστου τοῦ 1768, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Τένεδον, διότι (διελάμβανε τὸ πρὸς τὸν διάδοχον αὐτοῦ ἐκδοθὲν Χάττι-σερίφ) διεξήγαγε νωθρῶς τὰς σπουδαιοτέρας ὑποθέσεις τοῦ Κράτους, καὶ κατεχρᾶτο τῆς ἐξουσίας 'του, ἐμπιστευόμενος ἀπάσας τὰς δημοσίας θέσεις εἰς τὰ δημιουργήματά 'του. Ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς φαίνεται εἶναι, καθὼς αὐτὸς διηγείτο ὕστερον ἐπὶ τῆς δευτέρας ὑπατείας 'του τῷ ἱστοριογράφῳ τῆς Αὐτοκρατορίας Βασίφ, διότι ἐγνωμοδότησε, συμφώνως τοῖς Οὐλεμᾶ, 'να ἀναβληθῇ ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου, καὶ ὁ Σουλτάνος 'να μὴ μεταβῇ εἰς Ἀδριανούπολιν, πρὶν ἐνδυναμωθῶσιν ἀποχρώντως διὰ στρατιωτῶν καὶ πολεμοφοδίων τὰ μεθόρια φρούρια.

ΧΑΜΖΑ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς πλουσίου τινὸς ἐμπόρου ἐκ τοῦ Καρά-χχε-σάρ, εἰσαχθεὶς δεκαπενταετῆς εἰς τὸ σαράϊ ὡς ζαχαροποιὸς, προήχθη, ἐπὶ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ, πρὸ δεκαετίας εἰς Σιλχ-δάρην καὶ ἐμνηστεύθη τὴν πρωτότοκον θυγατέρα τοῦ Σουλτάνου Ἐμπεδουλλάχ. Διοικήσας δὲ ἐν διαστήματι τῶν δέκα τούτων ἐτῶν ἱσαριθμούς ἐπαρχίας, ἦτον διοικητὴς Ἀιδινίου καὶ τεσσαρακονταετῆς μόλις, ὅτε διω-

ρίσθη. Τῇ δὲ 4 Ὀκτωβρίου καλέσας ἐνώπιον αὐτοῦ ἐπὶ διβανίου τὸν πρέσβυν τῆς Ῥωσσίας, τῷ ἐκήρυξεν ἐπισήμως τὸν πόλεμον, ἀφ' οὗ τὸν ἡμεῖς λεγόμεν ὡς ψευδόμενον, καὶ τὸν ἐφυλάκισεν ἐν τῷ Ἑπταπυργίῳ. Αὕτη εἶνε ἡ μόνη σχεδὸν πράξις τοῦ Βεζίρη τούτου· διότι, ἐξ ἐβδομάδας μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ, ἐπαύθη τῇ 20 Ὀκτωβρίου τοῦ 1768, κατ' εἰσήγησιν ταῦ διορισθέντος νέου Χάνη τῶν Τατάρων, ὡς ἀδρανῆς καὶ πολυδάπανος (ὅπερ ἀπήρεσκε τῷ Σουλτάν-Μουσταφᾷ, τοῦ ὁποίου εἶνε γνωστὴ ἡ φειδωλία), εἰ καὶ τὸ περὶ τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ Χάττ-σερίφ ἔλεγεν ὅτι ἀπηλλάγη τοῦ βάρους τῶν πραγμάτων λόγῳ ὑγείας, ὡς φιλάσθενος.

(ΝΙΣΣΑΝΤΖΗ) - ΜΕΧΜΕΔ - ΕΜΙΝ - ΠΑΣΣΑΣ, ὁ προσεπιλεγόμενος Γιακλιχτσηζαδές, ἀπὸ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ πατρός τοῦ. Ἀποδημήσας πρὸ εἰκοσιτεσσάρων ἐτῶν εἰς Ἰνδιάν δι' ἐμπόριον (1), εἰσῆχθη, ἐξ ἑτῆ μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἐπιστροφὴν τοῦ, εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Κράτους, ὡς ἀκόλουθος (μουλαζίμ), καὶ προαχθεὶς βαθμηδὸν εἰς Ῥεῖζ-ἐφέντην, Νισσαντζήν, Καϊμακάμην καὶ διοικητὴν τοῦ Ἀἰδίν, μετὰ δὲ ταῦτα μνηστευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾷ Σαῶχ-σουλτάναν, καὶ διορισθεὶς διαικητής τοῦ Χαλέμπ, προσεκλήθη ἐκεῖθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, καὶ διωρίσθη τὸ δεύτερον Νισσαντζῆς καὶ Καϊμακάμης, καὶ τέλος μέγας Βεζίρης, κυρίως διὰ τὴν μετὰ τοῦ Σουλτάνου συγγένειάν τοῦ, καθὼς καὶ οἱ δύο αὐτοῦ προκάτοχοι. Τῇ δὲ 27 Μαρτίου τοῦ ἐπομένου ἔτους ἐκπεμπομένης τῆς ἱερᾶς σημαίας διὰ τὴν κατὰ τῶν Ῥώσσιων ἐκστρατείαν, ὁ πρέσβυς τῆς Αὐστρίας Βρονιάρ, θελήσας ἵνα θεωρήσῃ μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν θυγατέρων καὶ τῆς λοιπῆς συνοδίας τοῦ τὴν πομπὴν, καὶ ἐνοικιάσας ἐπὶ τούτῳ οἰκίαν τινα τῆς παρὰ τὸ Τόπ-καπὺ συνοικίας Τεκχέ-μαχαλεσί, μόλις ἐσώθη μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀπὸ τῆς μανίας τοῦ ὄχλου, ὅς τις, ἐρεθισθεὶς ὑπὰ τοῦ φανητισμοῦ τῶν περὶ τὴν ἱερὰν σημαίαν Ἑμίριδων, ὥρμησε σωρηδὸν κατὰ τῆς οἰκίας, καὶ τοὶ φυλαττομένης ὑπὸ κλητῆρων, καὶ διήρπασεν οὐ μόνον αὐτήν, ἀλλ' ὅλα τὰ παρακείμενα ἐργαστήρια, ἔσυρε τὰς γυναῖκας εἰς τὰς ὁδοὺς, φονευθέντων ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα ἀνθρώπων, καὶ πληγωθέντων δεκάκις τοσοῦτων· τὸν δὲ πρέσβυν μόλις ἐξήρπασε ζῶντα προφθάσας ὁ ἀστυνόμος, ἀναχωρήσαντα μετὰ δύο ἡμέρας, χωρὶς ἵνα ἀναφέρῃ οὔτε λέξιν περὶ τοῦ γεγονότος εἰς τὴν Βεζίρην, ὅταν ὑπῆγεν εἰς τὸ στρατόπεδον, εἴτε διότι ἐγνώριζεν ἑαυτὸν αἵτιον τοῦ καχοῦ, μὴ θελήσαντα ὑπὸ περιεργίας ἀκαίρου ἢ ἀκούσῃ τὰς συμβουλὰς τοῦ Ἰμάμη τῆς συνοικίας, ὅς τις ἔσπευσεν ἀπὸ τῆς προτεραιᾶς ἵνα τῷ προείπῃ ἵνα μακρυνθῇ, εἴτε διότι ἡ Πύλη ἡγόρασε διὰ χρημάτων τὴν σιωπὴν τοῦ (2). Πολιτικὴ

(1) Ὅτε ἐπισκέφθη, φαίνεται, καὶ τὴν Μέκκαν, ὅθεν ἐπιτλοφορεῖτο καὶ Ἑλχάτζ.

(2) Πέμψασα δι' αὐτὸν μὲν μίαν σαμουρόγουσαν καὶ 2,000 γροσίων, ἰσότημον δὲ λιθοκόλλητον κόσμημα διὰ τὴν σύζυγόν τιν.

ἀνεξικακία, τῆς ὁποίας παραδείγματα οὐ διέλιπον καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας! Ἡ ἀνικανότης ἐν τούτοις τοῦ Βεζίρη Μεχμέδ-Ἐμίν, ὡς πρὸς τὰ περὶ τὸν πόλεμον, ἐγένετο καθ' ἡμέραν ἐπαισθητοτέρα, καὶ ὅταν ἐν πλήρει συμβουλίῳ, τὸ ὁποῖον συνεκρότησε στρατοπεδεύων ἐν Ἰσάκτσα, ὡμολόγησεν ὁ ἴδιος, μηδὲν ὑποσταλὲς, ὅτι ἦτον ἐντελῶς ἀπειροπόλεμος, ἔμειναν ἅπαντες ὡς ἐμβρόντητοι. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης ἀπειρίας τοῦ Στρατάρχου ὑπῆρξαν ἐπομένως ἡ ἔλλειψις τῶν τροφῶν, ἡ στρατοπεδεία ἐν χωρίοις ἀνεπιτηδείοις, καὶ διὰ ταῦτα ἡ ἀθυμία τοῦ στρατοῦ. Χάρις ὅμως εἰς τὰς προσπάθειάς τοῦ Χάνη τῶν Τατάρων καὶ τεσσάρων ἄλλων πασσάδων, οἱ Ῥῶσσοι ἠναγκάσθησαν ἵνα λύσωσι τὴν πολιορκίαν τοῦ Χοττινίου. Γνωσθεῖσης δὲ εἰς τὴν Πύλην τῆς ἀνικανότητος τοῦ Βεζίρη, ἐπαύθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Διδυμότειχον. Φθάσας δὲ εἰς Ἀδριανούπολιν, ἀπεκεφαλίσθη τῇ 12 Αὐγούστου, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς 'του, σταλείσης εἰς ΚΠ, καὶ ἐκτεθείσης εἰς τὴν πύλην τοῦ Σαραγίου, ἐπετέθη ἡ αἰτία τῆς καταδίκης 'του, περιέχουσα πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὅτι ὑπεξείλε τὰς τροφὰς τοῦ στρατοῦ καὶ ὁδὸν ἐχορήγησεν ἐν καιρῷ εἰς τὸν Χάνην τῶν Τατάρων τὰς ἀπαιτούμενας βοηθείας. Καὶ τῷ ὄντι, ἡ ὑπέρογκος ποσότης τῶν 25,000,000 γροσίων, τὰ ὁποῖα τῷ ἐνεπιστεύθη ὁ οἰκονόμος Σουλτάν-Μουσταφᾶς διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου, πρὸς τὸν ὁποῖον προητοιμάζετο πρὸ τριῶν ἐτῶν, εὑρέθη μετ' ἄλλων 10,000,000, ἀποτελούντων τὴν ἰδιαιτέραν 'του περιουσίαν, ἀποκειμένη ἐν τοῖς κιβωτίοις 'του. Συγχρόνως δὲ ἀπεκεφαλίσθησαν, ὡς προδόται καὶ σφετερισταὶ τῶν δημοσίων, ὅτε ἡγεμῶν τῆς Μολδαβίας Γρηγόριος Καλλιμάχης, καὶ ὁ διερμηνεὺς τῆς Πύλης Νικόλαος Δράκος ἡ Σούτσος. Ὁ Μεχμέδ-Ἐμίν διεκρίνετο οὐ μόνον διὰ τὴν καλλιγραφίαν 'του, προτέρημα μέγα παρὰ τοῖς Τούρκοις, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ γλαφυρότατον ὕφος 'του, τοῦ ὁποῖου ἀπόδειξις εἶνε τὸ σύγγραμμά 'του, ἐπιγραφόμενον Ῥοδωνιὰ τῆς φαντασίας (Γχιουλσενί χχιιάλ). Ἦτον δὲ ἐπὶ πᾶσι καὶ ὠραιότατος ἀνὴρ, καὶ εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο πλεονέκτημα ὀφείλει τὴν μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Σουλτάνου συζυγίαν 'του.

(ΜΟΛΔΟΒΑΝΤΖΗ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, ἦτον ἐπὶ Σουλτάν-Ὁσμάν ἀπλοῦς Μποσταντζῆς. Σταλεῖς δὲ πρὸς καταδίωξιν τῶν ληστῶν, συνέλαβε καὶ ἐπώλησεν ὡς δούλας δημοσίας τινὰς γυναῖκας Μολδοβανὰς μετὰ τῶν τέκνων 'των, ὅθεν ἔμεινεν αὐτῷ καὶ τὸ ἐπωνύμιον. Προαχθεὶς δὲ ἀκολούθως εἰς Χασσεκὴν καὶ Μποσταντζή-μπασην, καὶ μετὰ καιρὸν εἰς Διοικητὴν τῆς Ῥούμελης καὶ Κουτμπέ-βεζίρην, διεκρίθη ἐσχάτως ἐν Χοττινίῳ, καὶ διὰ τοῦτο προεκρίθη ὡς διάδοχος τοῦ Ἐμίν-Μεχμέδ. Ἀλλ' ἀποτυχὼν περὶ τὴν διάβασιν τοῦ Ἀνιέστερ, καὶ τραπέντος τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ εἰς φυγὴν, ἠκολούθησε καὶ αὐτὸς τὸν ῥοὺν τῶν φευγόντων, καὶ

οὕτως οἱ Ῥώσσοι ἐκυρίευσαν τὸ Χοττίν, ἐγκαταλειφθὲν ὑπὸ τοῦ διοικοῦντος αὐτὸ Ἀμπαζά-πασσᾶ. Εἰσβαλόντες δὲ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν, ἔλαβον κατοχὴν αὐτῆς, ὡς Ῥωσσικῆς ἐπαρχίας, αἰχμαλωτίσαντες ἀμφοτέρους τοὺς ἡγεμόνας, Κωνσ. Μαυροκορδάτον καὶ Γρηγ. Γκίκαν, καὶ κατασφάξαντες ὅσους Τούρκους εὗρον ἐν τῇ Βλαχίᾳ, πρὸς ἐκδίκησιν τῶν ὁποίων ὁ Μουφτῆς ἐξέδωκε φετῶν καταδικάζοντα εἰς σφαγὴν ὅλους τοὺς Μολδοβλάχους, ὅσοι ἤθελον ὑποταχθῆναι εἰς τοὺς Ῥώσσους, δημουμένης τῆς περιουσίας τῶν, καὶ ἐξανδραποδιζομένων τῶν γυναικῶν καὶ παιδίων τῶν, μέτρον ὅπερ ἠνάγκασε τοὺς Βλάχους καὶ Μολδαβοὺς ἵνα προσηλωθῶσι προθυμότερον εἰς τοὺς Ῥώσσους καὶ ἵνα δώσωσιν ὄρκον ὑποταγῆς εἰς τὴν Αὐτοκρατορίσσαν, πέμψαντες καὶ πρεσβεῖαν ἑαυτῶν εἰς Πετρούπολιν (1). Ὡστε ὁ Μολδοβαντζή-Ἀλῆς ἐπαύθη τῇ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1769, βεζιρεύσας τέσσαρας μόλις μῆνας, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ-

ΧΑΛΙΛ-ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς τοῦ Μ. Βεζίρη Αἰβάζ-Μεχμέδ-πασσᾶ, τοῦ συνάψαντος τὴν ἐν Βελιγραδίῳ εἰρήνην, γεννηθεὶς δώδεκα ἔτη πρὶν ἢ ὑπογραφῇ ἡ εἰρήνη αὕτη, ἄνθρωπος ἀπειρος ἐντελῶς καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν πολεμικῶν πραγμάτων, καὶ χωρὶς οὐδενὸς ἄλλου προτερήματος παρὰ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του καὶ τὴν εὐνοίαν τοῦ Σουλτάνου. Προαχθεὶς ἀπὸ Ἐμίρ-ἀχόρη εἰς Τσαούσ-μπασην, Κεαγιᾶ-μπεην καὶ Διοικητὴν τῆς Ῥούμελης, ἐπαύθη τῆς ἀρχιστρατηγίας παρὰ τοῦ προκατόχου του καὶ ἐστάλη εἰς Φιλιππούπολιν. Ἀναλαβὼν δὲ τὴν ὑπατον ἀρχὴν, ἐστράτευσε τῇ 27 Ἀπριλίου τοῦ 1770 διὰ τὴν Ἰσάκτσαν, ἥδη τῶν Ῥώσσων πυρπολησάντων τὸ Γερ-κιοκιὺ (Γκίργκιοβον) καὶ εἰσβαλόντων θριαμβευτικῶς εἰς Βουκουρέστιον. Ἀλλ' ἡ Ῥωσσία ἔστησεν ἤδη τὰς κανονοστοιχίας τῆς καὶ ἐν τῇ Μεσογείῳ κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ στόλος Ῥωσσικὸς, ἐκ δώδεκα πλοίων τῆς γραμμῆς, δώδεκα δικρότων καὶ πολλῶν ἄλλων μικροτέρων νεῶν, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ναυάρχου Σπυριδῶφ, ἐκπλεύσας ἐκ τοῦ Κρονστάδτ, ἐφθασεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Κόμητος Ὁρλῶφ, διορισθέντος ἀρχηγοῦ τῶν κατὰ τῆς Πελοποννήσου στρατευμάτων, εἶχον ἀναπτέρωσιν τὰς ἐλπίδας τῶν περὶ τὸν Μαυρομιχάλην καὶ Μπενάκην προϋχόντων. Εἰς τὴν εἰδησιν ταύτην, φθάσασαν εἰς

(1) Τοῦ ἀντιπολιτικοῦ τούτου φετῶ ἐκδότης, καθὼς καὶ τοῦ πολέμου ἐν γένει πρῶτος ὑποβλεὺς καὶ συνίστωρ ὑπῆρξεν ὁ Σίιχ-οὐλ-ισλάμης Πιριζαδέ-Ὁσμὰν-ἐφέντης, υἱὸς τοῦ σοφοῦ ἀληθῶς καὶ μεγάλου πολιτικοῦ Πιριζαδέ. Ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ τοῦ Ὁσμὰν ἀπειδοκιμάσθησαν ἐν γένει ὑπὸ τῶν Οὐλεμᾶ, οἳ τινες, καὶ ζῶντος αὐτοῦ ἐξέφρασαν τὴν ἀποστροφὴν τῶν ἐναντίων του, καὶ ἀποθανόντος ἐστιγμάτισαν τὴν μνήμην, τοσοῦτ' μαῖλλον, ὅσῳ ὅτεν ἦσαν συνέπειαι φανητισμοῦ καὶ θρησκευτικῆς τούλάχιστον πεποιθήσεως, ἀλλὰ φιλοδοξίας ἀκράτου καὶ πολιτικοῦ συστήματος, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἐπανελήφθη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του τὸ ζήτημα τῆς γενικῆς σφαγῆς τῶν καθ' ὅλον τὸ Ὁθωμανικὸν Κράτος χριστιανῶν, ἀνακινήθην καὶ ἐπὶ Σελῆμ τοῦ Α' καὶ Μούραδ τοῦ Δ'.

ΚΠ, οί μεγιστάνες και ύπουργοί τοῦ Σουλτάνου δὲν ἔδωκαν πίστιν, θεωροῦντες φυσικῶς ἀδύνατον τὴν ἀπὸ Πετροπόλεως εἰς Μεσόγειον ἀφίξιν ναυτικῆς δυνάμεως ἄλλοθεν παρὰ διὰ τοῦ Ἀδρία (1), ὅθεν καὶ ἡ Πύλη παρεπανάθη εἰς τὸν Βαῖλον τῆς Οὐνετίας, διότι ἡ Ἀριστοκρατία ἀφῆκε τοὺς Ῥώσσους νὰ διέλθωσιν!! Ὁ Ὀρλώφ, ἀποβιβάσθεις εἰς τὴν Στερὰν περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου μετὰ πεντακοσίων μόνον στρατιωτῶν, ἐπεχείρησε τὴν πολιορκίαν τῆς Κορώνης, ἀλλ' ἀπέτυχε, διότι τοῦ ἑλληνικοῦ στρατιῶται, ἂν καὶ ὀλοκληρὸς ἡ Μάνη εἶχεν ἀποστατήσῃ, καὶ 50,000 ἄνθρωποι, ἀπειροπόλεμοι οἱ πάντες, εἶχον ὀπλισθῇ ὅπως ἔτυχεν ἕκαστος, καὶ προοιμίαςαν κατασφάξαντες τοὺς ἐν τῷ Μυστρᾷ Ὀθωμανούς. Ἀλλὰ ἀπόπειρα κατὰ τῶν Πατρῶν, ὑπὸ τὸν Ἀλέξιον Ὀρλώφ, ἀπέτυχεν ἐπίσης διότι ὁ πρῶτος Βεζίρης Μουχσινζαδὲ - Μεχμέδ - πασσᾶς, ἀρχηγὸς τῶν ἐν Ναυπλίῳ Τουρκικῶν στρατευμάτων, διαταχθεὶς νὰ στρατολογήσῃ πρὸς ὑπέρρασπισιν τῆς Πελοποννήσου, ἐπρόλαβε νὰ ἐνδυναμώσῃ τὰ κυριώτερα τῶν φρουρίων, οἱ δὲ πειραταὶ τοῦ Δουλιχινείου ἔδραμον πρὸς τὰς Πάτρας καὶ κατέκοψαν τοὺς Μανιάτας. Τρίτον ἄλλο σῶμα Ῥώσων καὶ Πελοποννησίων ἐστράτευσαν κατὰ τῆς Τριπολιτσᾶς, ἀλλ' ἐνίκηθησαν τῇ 8 (19) Ἀπριλίου, καὶ πυραμὶς ἐκ κρανίων, στήθεισα ἐν τῷ τόπῳ τῆς μάχης, ἐμαρτύρει ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὴν μεταξὺ τῶν δύο λαῶν ἀντιπάθειαν. Πληθὺς δὲ γυναικῶν καὶ παιδίων, ἐξανδραποδισθέντα, ἐσκορπίσθησαν εἰς διάφορα τῆς Τουρκίας μέρη (2). Τὸ Ναβαρῖνον ἐν τούτοις ἤνοιξε τὰς πόλεις τοῦ ἐν τὸν Πρίγκηπα Δολγορούκην, ὅτις εἶχεν ἤδη κυριεύσῃ τὸ Ασιστάριον καὶ τὴν Ἀρκαδίαν. Ἀλλὰ, τῆς πολιορκίας τῆς Μεθώνης ἀποτυχούσης, οἱ Ῥῶσσοι ἀφῆκαν τὴν Πελοπόννησον, ὁ δὲ Μουχσινζαδὲς ἐπυνόμωσθη Κατακτητὴς τοῦ Μωρέως (Μώρα φατιχχῦ). Τὴν νίκην ὅμως ταύτην δὲν παρηκολούθησε φωτοχυσία ἐν ΚΠ, διότι ἡ πυρπόλησις τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἐν τῷ Τσεσμέ, ὅπου ὁ Ῥωσσοικὸς στόλος ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Σπυριδῶφ, τοῦ Ἀλεξίου Ὀρλώφ καὶ τοῦ Ἑλφινιστων, προσέβαλε τῇ 5 Ἰουλίου 1770 τὸν Ὀθωμανικόν, διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Καπετὰν - πασσᾶ

(1) Τοῦ περιστατικοῦ τούτου, τοῦ ὁποῦ, πολλάκις καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐπαναληφθέντος, φαίνεται δυσπαράδεκτον τὸ ἀξιοπίστον, ὃ Χάμμερ φέρει ἀπόδειξιν ἀναντιρρήτων αὐτὰς τοῦ ἱστορικοῦ Βασίλ τὰς λέξεις: »Рисѣл оу кумпѣри мѡду кѣйгѣтѣ магѣтагѣа χαμѣлу ἀαдеμѣ тѣсѣкѣ » (Ἡ Πετρομποργκὸν Ἀκ - δεινὴ Μοσκοβλουνοὺν δοναμὰ ἱκραζὶνὶ μπѣρ βετѣхѣлѣ мѡυѣлаѣн - » λαρινὲ ταδμπѣк ἐδέμѣиѡмѣ (Οἱ ὑπουργοὶ καὶ μεγιστάνες ἀπέδωκαν τὴν εἰδησιν κατὰ τὴν εἰς λάθος καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ πιστεύσωσι τίποτε διότι δὲν ἠδύναντο νὰ παραδεχθῶσιν ὡς πιθανὸν ὅτι στόλος Ῥωσσοικὸς, ἐκπλεύσας ἐκ Πετροπόλεως, ἠδύνατο νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς τὴν Ἀσπρην θάλασσαν).»

(2) Εἰς μίαν ἐκ τῶν οἰκογενειῶν τούτων, ἐξαγορασθεῖσαν μετ' ἄλλων πολλῶν ὑπὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀνῆκε καὶ ὁ πατὴρ τοῦ γράφοντος τὰς σελίδας ταύτας, καταγόμενος ἐκ Πατρῶν καὶ μετακομισθεὶς εἰς ἡλικίαν ἐξ ἑτῶν μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τριῶν ἄλλων ἀδελφῶν αὐτοῦ εἰς ΚΠ.

Χοσσαμεδδίν, ἐγγόνου τοῦ περιφήμου ναυάρχου Τζανούμ-Χότζα, καί, ἀναγκάσας αὐτὸν ἵνα καταφύγῃ εἰς τὸν Τσεσμέν, ἐκεῖ τὸν κατέκαυσεν, ἐγνώσθη ἐν ΚΠ συγχρόνως τῇ εἰδήσει τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ἐπιτυχίας. Ἐπὶ δὲ τοῦ Δουνάδεως τὰ Ῥωσικὰ ὅπλα ἐστέφθησαν ὑπὸ νέων τροπαίων, καὶ τὴν ἐν Καρτάλ ἦταν παρηκολούθησαν ἡ ἄλωση τῆς Κίλιας, τοῦ Ἰσμαηλίου καὶ τῆς Πραΐλας, ὥστε περὶ τὸν Βεζίρην, ἐστρατοπεδευμένον ἐν τῇ Ἰσάκτσα, μόλις ἔμειναν 3,000 μάχιμοι στρατιῶται. Ἀναγκασθεὶς λοιπὸν ἵνα ἐπιστρέψῃ εἰς Μπαμπά-δαγγῦ, ἐπαύθη τῇ 4 Δεκεμβρίου τοῦ 1770, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Φιλικπούπολιν, ὅπου καὶ μετὰ πέντε ἀκριδῶς μῆνας ἀπεκεφαλίσθη.

(ΣΙΛΙΧΔΑΡ) - ΣΕΪΔ - ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, υἱὸς ἐνὸς τῶν πλοιάρχων τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ στόλου. Εἰσαχθεὶς, παῖς ἔτι, εἰς τὸ Σαράϊ, προήχθη βαθμὴδὸν εἰς Σιλιχδάρην, καί, νυμφευθεὶς, οὐ πολὺ μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ, τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Ἀϊσσέ, διώκησε διαφόρους ἐπαρχίας καὶ τελευταῖον τὴν Βοσθιάν. ἦτον δὲ, ὅτε ἐβεζίρευσεν, ἐξηκονταετής. Πρὶν δὲ ἀκόμην ἐκστρατεύσῃ, οἱ Ῥῶσοι ἐκυρίευσαν τὸ Γκιούργκιοδον καὶ τὴν Τούλτσαν, ἀνετίναξαν τὸ φρούριον τῆς Ἰσάκτσας, καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὸ Ἰσμαήλιον. Ἀλλὰ τὸ μὲν Γκιούργκιοδον ἀνεκτίσασθε, στρατεύσας μετὰ 12,000 στρατοῦ, ὁ Μ. Βεζίρης· ἡ κατὰ τοῦ Βουκουρεστίου ὁμῶς ἀπόπειρα τοῦ πρῶτον Βεζίρη Μούχσσεινζαδὲ ἀπέτυχεν, ἀποκρουσθέντες ἄχρι τῶν τειχῶν τοῦ Γκιουργκιόδου. Τὸ δὲ χεῖριστον πάντων διὰ τοὺς Τούρκους ἦν ἡ ἀπώλεια τῆς Κριμαίας, τὴν ὁποίαν ὁ Δολγορόνκης ἐκυρίευσεν σχεδὸν ὁλόκληρον ἐν οὐδ' ὅλαις τεσσαράκοντα ἡμέραις. Ἡ λειποταξία τῶν στρατιωτῶν, τοὺς ὁποίους οὔτε ἀπειλαὶ οὔτε ὑποσχέσεις ἴσχυσαν ἵνα κρατήσωσιν εἰς τὰς τάξεις τῶν μετὰ τὰς ἀποτυχίας ταύτας, ἐπέφερε τὴν ἐκπτώσιν τοῦ Σιλιχδάρ-Μεχμέδ, παυθέντος τῇ 11 Δεκεμβρίου τοῦ 1771, καὶ ἀποθανόντος τῷ 1779.

(ΜΟΥΧΣΣΕΙΝΖΑΔΕ) - ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, μεταβάς ἀμέσως εἰς Σούμναν, ἐφρόντισεν πρὸ πάντων ἵνα ἐμψυχώσῃ τὸν στρατὸν, τιμωρήσας τοὺς πρῶτους λειποτακτῆσαντας καὶ προμηθεύσας ἄφθονον τὴν τροφοδοσίαν τοῦ στρατοπέδου. Ἐπειδὴ δὲ αἱ περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις ὅθεν ἐκυρώθησαν, ἀντιστάντων τῶν Οὐλεμὰ εἰς τὴν παράδοσιν τῶν ἐν Κριμαίᾳ φρουρίων τοῦ Γκέρτζ καὶ Γενι-καλὲ, τὰ ὅποια ἐπέμενε ἵνα κρατήσῃ ἡ Ῥωσσία, αἱ ἐχθροπραξίαι, διακοπεῖσαι μῆνας τινὰς διὰ τῆς ἐν Φωξανίῳ συμφωνηθείσης ἀναχωχῆς, ἐπανελήφθησαν τῷ 1773, καὶ ὁ Μουχσσεινζαδὲς, ἀφείς τὴν Σούμναν, ἐστράτευσεν πρὸς τὰ μεθόρια, ὅπου οἱ Ῥῶσοι, ἐπιχειρήσαντες ἵνα κυριεύσωσι τὸ Ῥουστσοῦκ, ἀπεκρούσθησαν· εἰς δὲ τὴν Σιλίστραν ὑπεχώρησαν ἐνώπιον τῆς ἀνδρίας τοῦ ἀρχιστρατήγου Ὀμέρ-πασσᾶ, τοῦ ἐπικληθέντος διὰ τὴν νίκην ταύτην Γαζῆ,

ἀπολέσαντες 800 νεκρούς καὶ 1,000 τραυματίας. Νικήσαντες δὲ τοὺς Τούρκους περὶ τὸ Καϊναρτζίκ καὶ τὸ Καρὰ-σοῦ, ἐκυρίευσαν τὸ Μπαζαρτζίκ, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀνεκτήσαντο μετέπειτα οἱ Τούρκοι, καί, πελοιορήσαντες τὴν Βάρναν, ἀνεχώρησαν ἄπρακτοι, ἀφέντες 300 νεκρούς καὶ πολλοὺς πληγωμένους. Τὰ συμβάντα ταῦτα ἐφαρμάκωσαν τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ, ἀποθανόντος τῇ 24 Δεκεμβρίου τοῦ 1773. Ὁ δὲ Μουχασινζαδὲς, ἐπικυρωθεὶς εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Σουλτάν-Χαμὶδ, ἐστήσε τὰς ἱππουρίδας αὐτοῦ τῇ 14 Ἀπριλίου τοῦ ἐπομένου ἔτους πρὸς πέμπτην κατὰ τῶν Ῥώσων ἐκστρατείαν· ἀλλ' ἐν ᾧ οὗτος ἐσχεδίαζε ἵνα κυριεύσῃ τὴν Χχίρσοβαν, οἱ Ῥώσοι, εἰσβαλόντες ἀπὸ τοῦ Μπαζαρτζίκ, καὶ νικήσαντες τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν τῶν Τούρκων ἐν Κοζλιτζέ, περιέζωσαν τὸν Βεζίρην ἐντὸς τῆς Σούμνας, βιασθέντα ἄλλως τε ἵνα περιχαρᾶσθαι τὸ στρατόπεδόν του, ὅπως ἐμποδίσῃ τοὺς φεύγοντας, οἵτινες, καὶ ἀποστατήσαντες ἐπὶ τέλους, ὥρμησαν ἵνα διασπάσωσι τοὺς ἀρχηγούς των, μόλις διασωθέντας περὶ τὴν ἱερὰν σημαίαν, περὶ τὴν ὁποίαν ὁ Βεζίρης εἶχε προλάβει ἵνα τοποθετήσῃ πρὸς φρουρὰν χιλίους Ἀλβανούς. Εἰς τοιαύτην πραγμάτων στάσιν, ὁ Μουχασινζαδὲς εἶδεν ὅτι ἄλλη ἐλπίς ἔδεν ἔμενε παρὰ τὴν εἰρήνην· ὅθεν καί, λαβὼν τὰς περὶ τούτου ὁδηγίας ἐκ ΚΠ, διώρισε τοὺς ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας πληρεξουσίου, οἵτινες καὶ μεταβάντες εἰς Κιουτσούκ-Καϊναρτζίκ, ὅπου ἦτον ἐστρατοπεδευμένος ὁ Ῥωμαντζῶφ, ὑπέγραψαν ἐντὸς ἑπτὰ ὥρων, τῇ 21 Ἰουλίου τοῦ 1774, ἐπὶ ἐνὸς τυμπάνου τὴν ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου παρωνυμουμένην εἰρήνην (1) ἐν 30 ἄρθροις, ὧν τὰ δύο ἀπόρρητα, διὰ τῶν ὁποίων ἀνεγνωρίσθη ἡ πολιτικὴ ἀνεξαρτησία τῶν Τατάρων τῆς Κριμαίας, τῆς Βασσαραβίας καὶ τοῦ Κουμπάν, ὑπὸ τὴν θρησκευτικὴν μόνον ἀρχηγίαν τοῦ Σουλτάνου· ἡ ἀπόδοσις τῶν φρουρίων, ὅσα εἶχον κυριεύσῃ οἱ Ῥώσοι ἐν διαστήματι τοῦ πολέμου, πλὴν τοῦ Γκέρτζ, τοῦ Γενί-καλέ, τοῦ Ἀζόφ καὶ τοῦ Κιλ-μπουρουν· ἡ ἐλευθέρα θαλασσοπλωία τοῦ Εὐξείνου καὶ τοῦ Αἰγαίου· ὁ τίτλος τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς τοὺς Κτσάρους· ἡ ἐπὶ τῶν ὁμοδόξων χριστιανῶν τῆς Τουρκίας προστασία, κτλπ. Τῆς εἰρήνης ταύτης, ὅσον ἐνδόξου διὰ τοὺς Ῥώσους, τόσον ἐπιζημίου διὰ τοὺς Τούρκους, αἱ αἰτίαι ἀπεδόθησαν εἰς τὸν Μ. Βεζίρην, ὅς τις καὶ εὐθὺς μετ' αὐτὴν ἐπαύθη καὶ μετὰ 15 ἡμέρας ἀπέθανεν ἐν Καριναμπάτ τῇ 4 Αὐγούστου, ἐπιστρέφων εἰς ΚΠ, ἴσως καὶ φαρμακωθείς ὑπὸ τῶν ἐν τέλει, οἵτινες,

(1) Ἡ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης, καθὼς καὶ ὁ τύπος ὅπου ὑπογράφη, προετιμήθησαν ὑπὸ τῶν Ῥώσων ἐπὶ σκοπῷ, τὸ μὲν ὅπως ἡ δόξα αὐτῆς ἀποσβέσῃ πᾶν ὅ,τι εἶχεν ἐπινειδιστὸν ἡ εἰρήνη τοῦ Προύτου, ὑπογραφεῖσα πρὸ 63 ἐτῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν· τὸ δὲ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνδρείου στρατηγοῦ Weismann, ὅς τις πρὸ ἐνὸς ἔτους εἶχε πείσῃ νικητὴς ἐν Καριναμπάτ.

ἐπιτρέψαντες αὐτῷ 'να δεχθῇ τὴν εἰρήνην, εἶχον συμφέρον 'να λείψῃ ἀπὸ τοῦ μέσου ὁ δυνάμενος 'να τοὺς ἐξελέγξῃ ὡς συναιτίους αὐτῆς, ἐὰν τῶν ἐζητεῖτό ποτε λόγος.

ΙΖΕΔ - ΑΧΜΕΔ (;) - ΠΑΣΣΑΣ, πρῶην Καϊμακάμης, διεδέχθη τὸν Μοῦχ-σὶν-ζαδέν, καὶ ἐπανεφέρει τὴν ἱερὰν σημαίαν εἰς τὴν ΚΠ. Ἄλλ' ἡ εἰρήνη τοῦ Κιουτσούκ-Καϊναρτζίκ, καθιερώσασα τὴν αὐτονομίαν τῶν Τατάρων, ἐστέρησε τὴν Πύλην ἀρχαίων καὶ φυσικῶν συμμάχων, ἡ δὲ ἐλευθέρα θαλασσοπλοία τῶν Ῥωσικῶν πλοίων ἐν ταῖς Τουρκικαῖς θαλάσσαις, ἀφινεν ἀνοικτὸν εἰς τοὺς Ῥωσικοὺς στόλους τὸν δρόμον πρὸς τὴν ΚΠ, ὅθεν ἡ Πύλη ἐζήτει πρόφασιν 'να τὴν ἀθετήσῃ. Ἡ Μεγάλη Αἰκατερίνα ἀφ' ἑτέρου, τῆς ὁποίας ἅπαντες οἱ ἀγῶνες ἔτεινον πρὸς ταπεινώσιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, κατώρθωσε 'να διεγείρῃ διχόνοιαν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἐν Κριμαίᾳ δυναστευούσης οἰκογενείας τῶν Γκιράϊ, καί, γενομένου οὕτως ἐκπτώτου τοῦ Δεβλιδ-Γκιράϊ καὶ καταφυγόντος εἰς ΚΠ, ἀνηγορεύθῃ Χάνης τῶν Τατάρων ὁ Σααχχύν-Γκιράϊ. Ὁ πόλεμος ἐμελλε παρ' ὀλίγον 'να ἐκραγῇ· ἀλλ' ἡ Γαλλία, μεσολαβήσασα, κατώρθωσε τῷ 1779 'να ἐπικυρωθῇ διὰ τῆς ἐν τῷ Αἶναλὺ-Καβάκ συμβάσεως ἡ συνθήκη τοῦ Καϊναρτζίκ.

(ΚΑΧΦΕΤΖΗ) - ΙΟΥΣΟΥΦ - ΠΑΣΣΑΣ, διοικητὴς τοῦ Βιδινίου, διαδεχθεὶς τὸν Ἰζέδ-Ἀχμέδ-πασσάν, ἐδειξεν ἀρκετὴν διοικητικὴν ἱκανότητα. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐν Κριμαίᾳ ταραχαὶ ἐξηκολούθουν, ὁ μὲν Σααχχύν-Γκιράϊ κατέφυγεν εἰς Ταϊγανρόκ, ἡ δὲ Ῥωσσία ἐπεμψεν ἐβδομήκοντα χιλιάδας στρατοῦ ὑπὸ τὸν Πρίγκηπα Ποτέμκιν πρὸς βοήθειαν δῆθεν τοῦ Χάν. Ἄλλ' ἡ Πύλη, ἐννοήσασα τοὺς σκοποὺς τῶν Ῥώσων, κατέλαβε τὸ Ταμὰν ἐπὶ τοῦ στενοῦ τοῦ Γενή-Κααλέ. Προχωρούντων δὲ τῶν Ῥωσικῶν στρατευμάτων κατὰ τῶν Τούρκων, ὁ Χάνης Σααχχύν-Γκιράϊ, προσοχθήσας τὴν ἰδανικὴν ταύτην ἐξουσίαν, παρεχώρησεν ὅλα 'του τὰ δικαιώματα εἰς τὴν Αὐτοκράτορα Αἰκατερίνην, λαβὼν ἀντὶ τούτου σύνταξιν 800,000 ρουβλίων, καὶ οὕτως οἱ Ῥῶσοι ἐξουσίασαν, κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1783, τὴν Κριμαίαν καὶ τὸ Κουδάν. Ἡ δὲ Τουρκία, ὑποχρεωθείσα, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπομένου ἔτους, 'να ἀναγνωρίσῃ καὶ ἀκουσά τὴν τοιαύτην παραχώρησιν, ἐξεδικήθη κατὰ τοῦ δυστυχοῦς Σααχχύν, ὃς τις, προσφυγὼν εἰς ΚΠ, ἐφονεύθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου. Τὸ Τουρκικὸν ἐν τοσοῦτῳ ἔθνος, ἐξαγριωθὲν, ἐπεζήτει μεγαλοφώνως τὸν πόλεμον. Ἡ δὲ Αὐτοκράτωρ Αἰκατερίνα, ἐπισκεφθεῖσα περὶ τὰ τέλη τοῦ 1786 τὴν, νεωστὶ-συστηθεῖσαν τότε, πόλιν Χερσῶνα ἐπὶ τοῦ Δνιέστερ, καὶ συνομολογήσασα μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας Ἰωσήφ τοῦ Β' συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν κατὰ τῆς Πύλης, ἠνάγκασε τὸν Ἀμπδ-οῦλ-Χαμμίδ 'να κηρύξῃ τῷ 1787 τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ῥωσσίας πρῶτος,

καθ' ὑποβολὴν τῆς Ἀγγλίας, ὑποπτεύουσας τὰς προόδους τῶν Ῥώσων, καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς συμμαχίας τῶν Σουηδῶν καὶ τῶν Πολωνῶν, καθὼς καὶ τῆς Πρωσίας. Ἐστράτευσε λοιπὸν ὁ μὲν Μέγας Βεζίρης κατὰ τῶν Αὐστριακῶν, καὶ, τοὺς ἀπέκρουσε, πειραθέντας ἵνα κυριεύσῃ τὸ Βελγρὰδ, καὶ προχωρήσας εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, καὶ δηώσας καὶ λεηλατήσας τὸ Βανάτον τοῦ Τεμεσβάρ, μικροῦ ἐδέησε ἵνα συλλάβῃ αἰχμάλωτον καὶ αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα Ἰωσήφ· ὁ δὲ ναύαρχος Χασάν-πασσᾶς μετὰ τοῦ στόλου κατὰ τῶν Ῥώσων, πολιορκούντων τὸ Ὀκζακόφ. Ἀλλὰ νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Νασσάου, εἶδε κυριευθὲν τὸ φρούριον τοῦτο ὑπὸ τῶν Ῥώσων, φονευσάντων 25,000 Ὀθωμανῶν. Ἡ ἄλωση τοῦ φρουρίου τούτου, καθὼς καὶ τοῦ Χοττινίου, ἐπείκραναν τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ εἰρηνικοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-οὐλ-Χαμμίδ, καὶ ἐπέφερον τὴν πτώσιν τοῦ Βεζίρη Ἰουσούφ-πασσᾶ, ἀποσυρθέντος τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1789 εἰς πόλιν τινα τῆς Θράκης.

(ΤΖΕΖΑΕΡΑΗ) - ΧΑΣΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ (1), νικηθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥώσων τῇ 9 (21) Ἰουλίου τοῦ 1789 ἐν Φωξανίῳ, πρὶν εἶτι λάβῃ τὴν σφραγίδα, προσεφέρθη θῦμα περὶ τὰ τέλη τοῦ 1790 εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ πλῆθους καὶ πρὸς ἐξιλέωσιν τοῦ γενικοῦ γογγυσμοῦ, κορυφωθέντος ἐσχάτως μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἰσμαηλίου ὑπὸ τοῦ τρομεροῦ Σουδαρώφ, ὃς τις, νικήσας, κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1789 κατὰ κράτος τοὺς Τούρκους ἐν Μαρτινέστη παρὰ τὸ Ρίμνικον (2), ἀπολέσαντας 20,000 στρατοῦ καὶ 100 σημαίας μεθ' ὅλου τοῦ πυροβολικοῦ, ἐκυρίευσεν, ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ Πρίγκηπος Σάξ-Κοβούργ, τὸ Βελγρὰδ, τὸ Βενδέρ καὶ ὅλας τὰς ἐν Βλαχία καὶ Σερβία παραδουναβίους πόλεις, καὶ, τέλος, πολιορκήσας τὸ Ἰσμαήλιον, φρουρούμενον ὑπὸ 40,000 στρατιωτῶν, τὸ ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου τῇ 10 (22) Δεκεμ. τοῦ 1790, φονεύσας ἐν διαστήματι τριῶν ἡμερῶν ὅλους ἄχρις ἐνὸς τοὺς ἐν αὐτῷ εὑρεθέντας Τούρκους. Ἀλλ', εὐτυχῶς διὰ τὴν Τουρκίαν, ἀποθανόντος τῇ 20 Φεβρουαρίου 1790 τοῦ Ἰωσήφ Β', ὁ ἀδελφὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Λεοπόλδος ὁ Β', φοβηθεὶς τὰς συνεπείας τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἐπαναστάσεως, ἀπεσπᾶσθη τῆς Ῥωσσίας, καὶ διὰ τῆς ἐν Σιστοβίῳ εἰρήνης, συμφωνηθείσης τῇ 4 Αὐγούστου τοῦ 1791, ἀφῆκεν εἰς τὴν Τουρκίαν ὅσα ἐκέκτητο πρὶν τοῦ πολέμου. Ἐτάφη δὲ ἐν Σούμνα, καὶ τὸ μαυσωλεῖόν του εἶνε εἷς τῶν κυριωτέρων στολισμῶν τῆς πόλεως ἐκείνης.

(ΚΑΧΒΕΤΖΗ) - ΙΟΥΣΟΥΦ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον. Ἐξακολουθοῦντος τοῦ μετὰ τῆς Ῥωσσίας πολέμου, ἐνικήθη τῇ . . Ἰουλίου τοῦ 1791 ἐν Μαρτινίῳ, καὶ μὴ δυνάμενος ἵνα ἀντιταχθῇ πρὸς τὰ Ῥωσικὰ ὅπλα,

(1) Ἴδε τὰ περὶ αὐτοῦ ἐν σελ. 74, 75 τοῦ Β' Μέρους.

(2) Ἐξ οὗ ἐπωνομάσθη καὶ Ῥιμνικός (Ῥιμνίκι).

ἀπειλοῦντα ἵνα κατακτήσωσιν ὅλην τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, μόλις ἐσώθη ὑποχωρῶν, ἐπελθούσης τῆς εἰρήνης, ἥτις, κατὰ μεσιτείαν τῆς Ἀγγλίας καὶ Πρωσίας, συνεφωνήθη ἐν Ἰασίῳ τῇ 28 Δεκεμβρίου 1791 (9 Ἰανουαρίου 1792), ἐξασφαλίσασα εἰς τὴν Ῥωσσίαν τὴν Κριμαίαν καὶ μέρος τοῦ Κουδάν καὶ τῆς Βασσαραβίας, καὶ κηρυχθέντος νέου ὁρίου μεταξὺ τῶν δύο αὐτοκρατοριῶν τοῦ ποταμοῦ Δνιέστερ. Ὁ δὲ Ἰουσούφ-πασσᾶς, ἅμα ἐπέστρεψεν εἰς ΚΠ, παρεχώρησε τὴν σφραγίδα εἰς τὸν προσωπικὸν αὐτοῦ ἐχθρὸν, τὸν Μελέκ-Μεχμέδ-πασσᾶν.

ΜΕΛΕΚ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ὁ δεύτερος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο **Μ. Βεζίρης**, υἱὸς τοῦ Φυντικῆ-Σουλεϊμάν-Καπετάν-πασσᾶ, Βόσθνου τὴν καταγωγὴν, καὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τῇ Ζεινέμπ (Ζηνοβία) τῶν Σουλτάνων Μουσταφᾶ καὶ Ἀμπ-οὐλ-Χαμμίδ, ἐγεννήθη τῷ 1721, ὥστε ἦτον 70 χρόνων (1) ὅτε ἐβεζίρευσεν. Ὀνομάσθη δὲ, διὰ τὴν ὡραιότητα αὐτοῦ, Ἀγγελοῦ. Διορισθεὶς δὲ τῷ 1735, εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν, ναυαρχοῦντος τοῦ πατρός 'του, πλοίαρχος Α' τάξεως, ἐφορος τοῦ ναυαρχείου, καὶ, τῷ 1751, Καπετάν-πασσᾶς, καὶ προδιδοσθεὶς μετὰ ἐν ἔτος καὶ εἰς βαθμὸν Βεζίρη, ἐπαύθη ἐπὶ Σουλτάν-Ὀσμάν, καὶ, ζήσας ἐξόριστος ἐν τῇ νήσῳ Κῶ μέχρι τοῦ 1755, ἀνεκλήθη τότε, καὶ διωρίσθη διοικητὴς τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπὶ Σουλτάν-Μουσταφᾶ δὲ τοῦ Γ', ὀνομασθεὶς Νισσαντζής, καὶ νυμφευθεὶς τὴν χηρεύσασαν τότε ἀπὸ τοῦ Μ. Βεζίρη ἀδελφὴν τοῦ Σουλτάνου Ζεινέμπ-Σουλτάναν, διωρίσθη τῷ 1758 διοικητὴς τῶν Ἰωαννίνων. Ἀνακληθεὶς δὲ εἰς ΚΠ, καὶ διορισθεὶς Νισσαντζής τὸ δεύτερον καὶ Κουμπέ-Βεζίρης, διοικητὴς Βιδινίου καὶ Βελιγραδίου τῷ 1763, καὶ πάλιν μετακληθεὶς εἰς ΚΠ, καὶ ζῶν ἐν τῷ παλατίῳ τῆς συζύγου 'του, διωρίσθη διοικητὴς τῆς Ἀνατολῆς, καὶ, μετὰ θάνατον τοῦ Βεζίρη Μουσταφᾶ-Μπαχχūr-πασσᾶ, Καϊμακάμης, ἄχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μουχσίν-ζαδὲ, μετὰ δὲ ταῦτα διοικητὴς Ἀιδινίου, καὶ τῷ 1765 διοικητὴς τῆς Ῥούμελης. Τῷ δὲ 1766 διορισθεὶς Καπετάν-πασσᾶς τὸ δεύτερον, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει παυθεὶς, διωρίσθη ἀμέσως Νισσαντζής, καὶ ἔμεινεν ἐξ ἔτη ὡς τοιοῦτος. Ἐπὶ δὲ τοῦ Ῥωστικοῦ πολέμου τοῦ 1769 ἐχρημάτισε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας τοῦ Βεζίρη Καϊμακάμης. Ἀναγορευθέντος δὲ τοῦ Σουλτάν-Χαμμίδ, διωρίσθη Καπετάν-πασσᾶς τὸ τρίτον. Μετὰ δὲ τὴν εἰρήνην τοῦ Καϊναρτζίκ καὶ τὸν κατὰ τὰ 1774 θάνατον τῆς συζύγου 'του, ἐστάλη εἰς τὸ Χοττίν, ὅπως ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἐκτάκτων ἀπεσταλμένων. Διορισθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα διοικητὴς τοῦ Βελιγραδίου, ὅπου καθυπέταξεν ἀποστατήσαντας τοὺς Γιαμάκας, καὶ ἔπειτα εἰσπράκτωρ εἰς Πελοπόννησον, διοικητὴς τῆς Εὐβοίας, τῆς Αἰγύπτου

(1) Καὶ ὅχι 86, καθὼς λέγει ὁ Dallahway.

(τῷ 1781) τοῦ Βελιγραδίου (τῷ 1782), καὶ μετὰ δύο μῆνας τῆς Κρήτης, ἔμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῶν 1783, ἀφ' ὅπου μετέβη πάλιν ὡς φορολόγος εἰς Πελοπόννησον. Τῷ δὲ 1784 ἐστάλη εἰς τὸ Βενδερ, καὶ κεῖθεν εἰς τὸ Βιδίν, ἀφ' ὅπου ἐξέωσε τὸν Ὁμέρ - Πασβάνογλου, πατέρα τοῦ ἐπὶ Σουλτάν - Σελημ περιφήμου ἀποστάτου Πασβάν - ὀγλοῦ. Ἐπὶ δὲ τοῦ Βεζίρη Καχβετζή - Ἰουσούφ - πασσᾶ ἐξωρίσθη εἰς Χίον, καὶ ἐπὶ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Σουλτάν - Σελημ ἀνακληθεὶς, διωρίσθη εἰς Κρήτην. Διαδεχθεὶς δὲ τῷ 1791, ὡς Μ. Βεζίρης, τὸν Ἰουσούφ - πασσᾶν, ἐπαύθη τῇ 24 Ὀκτωβρίου τοῦ 1794, καὶ ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸ ἐν Ὀρτάκιοι παλάτιον τῆς Σουλτάνης Ἀϊσσέ, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἄλλοτε ἀγοράσῃ. Ζήσας δὲ ἐπτὰ ἄλλα ἔτη, ἀπέθανε τῇ 19 Φεβρουαρίου τοῦ 1802, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ὑπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ κτισθέντι τζαμὶ ἀντικρὺ τοῦ Σοῦκ - τσεσμέ. Διὰ τὴν πραότητα τοῦ ἥθους 'του καὶ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρός 'του, μαρτυρουμένην ὑπὸ τε τοῦ ἀφιλοπροσώπου τῶν Βεζιρῶν βιογράφου Ὑαβίδ καὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν πρέσβων, ἐτιμᾶτο ὑπὸ πάντων. Συνάψας, μετὰ θάνατον τῆς Σουλτάνης - συζύγου 'του, δεύτερον γάμον, ἔσχε τρεῖς υἱοὺς, ὧν ὁ τελευταῖος, γεννηθεὶς τῷ 1776, ἦτον τῷ 1825 (:) Καδὴ - οὐλ - ἀσκέρ. Ἐπὶ τῆς Βεζιρσίας 'του, προσκληθεῖσα ἡ Υ. Πύλη 'να λάβῃ μέρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας συμμαχίαν τῶν Βασιλέων, 'δὲν ἠθέλησε, καί, διατηρήσασα μετὰ τῆς Γαλλίας τὰς παλαιὰς αὐτῆς φιλικὰς σχέσεις, ἐδέχθη τοὺς πρέσβεις, ὅσους ἐπεμψε πρὸς αὐτὴν ἡ Δημοκρατία. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ -

(ΖΙΑ ἢ ΚΙΟΡ) - ΙΟΥΣΟΥΦ - ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, ἑτερόφθαλμος, ἐκ βολῆς ἀκοντίου (τζιρίτ). Ἐπ' αὐτοῦ ἐστάλη πρέσβυς εἰς ΚΠ ἐκ μέρους τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας τῷ 1796 ὁ στρατηγὸς Aubert Dubayet, συνεπαγόμενος ἀπόσπασμα ἀξιωματικῶν καὶ προγυμναστῶν, καθὼς καὶ παντοῖου εἵδους ὅπλα, ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς πρότυπα τοῦ νεωστὶ τότε ὁργανισθέντος τακτικοῦ στρατοῦ (Νιζάμι - τζεδὴτ). Ἡ δὲ ἐμπιστοσύνη τῶν Τούρκων πρὸς τὴν Δημοκρατίαν ἦν τοσοῦτω μᾶλλον λογικὴ καὶ φυσικωτέρα, ὅσω τὰ ὅπλα αὐτῆς ἀντετάττοντο πρὸς τοὺς αἰωνίους καὶ μόνους ἀνέκαθεν πολεμίους τῆς Τουρκίας, τὴν Ῥωσσίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν (1). Ἀλλὰ συμβὰν ἀπροσδόκητον συνετάραξε τὴν μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν ἁρμονίαν, ἡ δὲ ἐκστρατεία τοῦ Ναπολέοντος κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἀποθάντος εἰς τὰ παράλια αὐτῆς μετὰ 35,000 στρατοῦ περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου τοῦ 1798, προσέθηκε τὴν Τουρκίαν εἰς τὴν κατὰ τῆς

(1) Γνωστὸν δὲ εἶναι τί ἀπήντησεν ὁ Σουλτάν - Σελημ πρὸς τὸν πρέσβυν τοῦτον, ὅταν ἐνεφανίσθη πρώτην φορὰν εἰς αὐτόν: » Δέχομαι τόσω προθυμότερον τὴν διαβεβαίωσιν τῆς φιλίας τοῦ Γαλλικοῦ Διευθυντηρίου, καὶ δύναμαι τόσω βεβαίωτερον 'να ἐπιστηριχθῶ εἰς αὐτὴν, ὅση βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ Γαλλικὴ Δημοκρατία 'δὲν θέλει νυμφευθῇ πριγκηπέσαν Αὐστριακῇ. »

Γαλλίας γενικὴν συμμαχίαν τῆς Εὐρώπης. Τῇ δὲ 1 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἡ Πύλη ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας, πεισθέντος τοῦ Σουλτάν - Σελήμ, μετὰ τὴν ἐν Ἀμπουκίρ ναυμαχίαν, ὅτι οἱ Γάλλοι, ἐγκαταλελειμμένοι ἐν Αἰγύπτῳ, ταχέως καὶ προθύμως ἤθελον τὴν ἐκκενώσῃ. Ἀλλ' ὁ Βοναπάρτης, στερεωθεὶς διὰ τῶν νικῶν αὐτοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, ἐνίκησε κατὰ κράτος ἐν Ῥαχμανιὲ 20,000 Τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Μεχμέδ - πασσᾶν. Ἀναχωρήσαντος δὲ αὐτοῦ τῇ 22 Αὐγούστου τοῦ 1799 διὰ τὴν Γαλλίαν, ὁ Βεζίρης Ἰουσοῦφ - πασσᾶς, στρατεύσας μετὰ 80,000 κατὰ τῶν Γάλλων εἰς Αἴγυπτον, ἐνίκηθῃ τῇ μὲν 20 Μαρτίου τοῦ 1800 ἐν Ἡλιαυπόλει ὑπὸ τοῦ Κλέβερ, ὀδηγούντος 12,000 Γάλλων, τῇ δὲ 24 Μαρτίου ἐν Σαλαχγιέ, καὶ, ἐξοντωθέντος ἅπαντος τοῦ στρατεύματός του, μόλις ἐσώθῃ μετὰ 500 στρατιωτῶν. Ἀλλὰ, δολοφονηθέντος τῇ 14 Ἰουνίου τοῦ Κλέβερ, καὶ τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν Μενού στερουμένου καὶ τῆς μεγαλοφυίας τοῦ Βοναπάρτε καὶ τῆς δραστηριότητος τοῦ Κλέβερ, στράτευμα Ἀγγλικόν, ἀποδὼν εἰς Ἀμπουκίρ, καὶ νικῆσαν τοὺς Γάλλους, τῇ μὲν 20 Μαρτίου τοῦ 1801 ἐν Ἀμπουκίρ, τῇ δὲ 9 Ἀπριλίου ἐν Ῥαχμανιὲ, ἐκυρίευσεν τὸ μὲν Κάϊρον τῇ 27 Ἰουνίου, τὴν δὲ Ἀλεξάνδρειαν τῇ 2 Σεπτεμ., καὶ, κενωθείσης τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τῶν Γάλλων, ταύτης μὲν ἔλαβον προσωρινῶς κατοχὴν οἱ Ἀγγλοὶ, μεταξύ δὲ Γαλλίας καὶ Τουρκίας συνεφωνήθη τῇ 7 Δεκεμβρίου ἐν Παρισίοις εἰρήνη. Τῇ δὲ 17 Μαρτίου τοῦ 1803 ἀνεχώρησαν καὶ τὰ Ἀγγλικά στρατεύματα ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, ἀποδόντα τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῷ Χουρσιδ - πασσᾶ, ἀφ' οὗ ἔμειναν ἐν Αἰγύπτῳ εἰκοσι μῆνας. Καταστραφέντων δὲ καὶ τῶν Μαμελούκων ὑπὸ τοῦ περιφήμου Μεχμέδ - Ἀλή, ἀρχηγοῦ τότε ἀκόμῃ τῶν Ἀλβανῶν, ἡ ἐπαρχία αὕτη ἐπανήλθεν ὀριστικῶς ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Υ. Πύλης. Τὸν δὲ Ἰούλιον τοῦ 1804, ὁ στρατάρχης Βροῦν ἀνήγγειλεν ἐπισήμως εἰς τὴν Πύλην τὴν ἀνάβασιν τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας, ἀλλ' ἡ Πύλη ἀπέφυγε ἵνα δώσῃ ὀριστικὴν καὶ εὐχάριστον ἀπάντησιν εἰς τὴν κοινοποίησιν ταύτην. Ἡ λαμπρὰ ὁμῶς ἐκστρατεία τοῦ Ναπολέοντος κατὰ τὰ 1805 καὶ ἡ ἄλωσις τῆς Βιέννης μετὰ τὴν νίκην τοῦ Ἀουστερλίτς, ἐκίνησε τὸν θαυμασμόν τοῦ Σουλτάν - Σελήμ ὑπὲρ τοῦ νέου Αὐτοκράτορος, καὶ ὁ, περὶφημος γενόμενος μετὰ ταῦτα, Χαλέτ - ἐφέντης ἐστάλη εἰς Παρισίους ἵνα συγχαρῇ ἐκ μέρους τῆς Πύλης τὸν Παδισσάχ τῆς Γαλλίας. Τὸν δὲ Αὐγούστον τοῦ 1806 ἐφθασεν εἰς ΚΠ ὁ στρατηγὸς Σεβαστιάνης, ὡς πρέσβυς τῆς Γαλλίας, καὶ ἔτυχε λαμπροτάτης ὑποδοχῆς. Ἐν τοσούτῳ οἱ Γενίτσαροι, ἐρεθισθέντες διὰ τὸν ὀργανισμόν τοῦ νέου στρατοῦ, καὶ ἀπειλουμένης ἐπαναστάσεως, ἥτις καὶ ἐξερράγη μετὰ ἓν ἔτος, ὁ Σελήμ ἠναγκάσθη τῇ 4 (16) Σεπτ. τοῦ 1806 ἵνα παύσῃ τὸν Βεζίρην -

ΙΣΜΑΗΛ - ΠΑΣΣΑΝ, ἄνθρωπον νοήμονα καὶ γενναῖον, φαρμακωθέντα

ύστερον ὑπὸ τοῦ Καϊμακάμη Ταγιάρ - πασσᾶ, ἐν ᾧ προετάρθη ὑπὸ τῶν περὶ τὸν περίφημον Καμπακτζόγλου, ὡς Καϊμακάμης ἀντὶ τοῦ Ταγιάρ, καὶ ἵνα διορίσῃ ἀντ' αὐτοῦ τὸν Γενιτσάρ - ἀγάν -

. . . ., ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ἐξωσθέντων, καθ' ὀποβολὴν τοῦ Σεβαστιάνου, τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, Κωνσ. Ὑψηλάντη καὶ Ἀλεξ. Μουρούζη, καὶ ἀντ' αὐτῶν διορισθέντων τοῦ Σχαρλ. Καλλιμάχη καὶ Ἀλεξ. Σούτσου, τὰ Ῥωσσιὰ στρατεύματα εἰσέβαλον, κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1806, ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μιχαελῶν, ἀνευ προηγουμένης διακηρύξεως πολέμου, εἰς τὰς ἡγεμονίας, καὶ, κηρυχθέντος ὑπὸ τῆς Πύλης τοῦ κατὰ τὴν Ῥώσσιαν πολέμου, ὁ Βεζίρης ἐστράτευσε κατ' αὐτῶν. Ὑπερισχύοντος δὲ τοῦ Σεβαστιάνου ἐν ΚΠ, ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Ἀρμπουθνὸς ἀνεχώρησε κρυφίως τῇ 17 (29) Ἰανουαρίου τοῦ 1807 ἐκ ΚΠ. Τῇ δὲ 8 (20) Φεβρουαρίου Ἀγγλικὸς στόλος, παραβιάσας τὴν εἰσόδον τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐφθασεν εἰς ΚΠ, τὴν ὁποίαν ὁμως - εὐρὼν ὠχυρωμένην δι' 900 τηλεβόλων, τοποθετηθέντων, κατὰ συμβουλὴν καὶ συνεργίαν τοῦ Σεβαστιάνου, ἐν διαστήματι πέντε ἡμερῶν, εἰς τὰ διάφορα αὐτῆς μέρη, ἀνεχώρησεν ἄπρακτος μετὰ ἑνδεκα ἡμέρας (1). Ἐπ' αὐτοῦ ἐξεβράγη τὸν Μάιον τοῦ 1807 ἡ ἐπανάστασις τῶν Γενιτσάρων, κατὰ συνέπειαν τῆς ὁποίας, ἐκθρονισθέντος τοῦ Σουλτάν - Σελήμ, ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον ὁ Σουλτάν - Μουσταφᾶς (2). Εὐθύς δὲ μετὰ τοῦτο παυθέντος τοῦ Βεζίρη, διορίσθη ἀντ' αὐτοῦ ὁ -

(ΤΣΕΛΕΜΠΗ) - ΗΒΡΑΗΜ - ΠΑΣΣΑΣ, πάλαι ὑπουργός, καὶ ἐστράτευσε τῇ 15 Ἀπριλίου 1808 εἰς Σούμναν κατὰ τῶν Ῥώσσιων. Μετ' αὐτοῦ διαμένοντος ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ θέλοντος ἵνα ἐκδικηθῇ τοὺς ἐν ΚΠ, συναννοηθεὶς ὁ περίφημος Μπαϊρακδάρ - Μουσταφᾶ - πασσᾶς, διοικητῆς τότε τοῦ Ῥουσσουχίου, ὃς τις, διορισθεὶς πασσᾶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάν - Σελήμ, διετήρει ἀπεριόριστον εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Μονάρχην τοῦτον, καὶ πρὸς αὐτὸν κατέφευγον πάντες οἱ δυσαρεστημένοι καὶ ὀπαδοὶ τοῦ συστήματος τοῦ Σελήμ, ὧν προεξήρχεν ὁ ἐκπεσὼν Καϊμακάμης Ταγιάρ - πασσᾶς, ἐκίνησε μετὰ 16,000 ἐκλεκτοῦ στρατεύματος, λόγῳ μὲν ὅπως συνοδεύσῃ τὴν ἱερὰν σημαίαν εἰς τὴν ΚΠ καὶ προσφέρῃ τὸ σέβας ἑαυτοῦ πρὸς τὸν νέον Σουλτάνον, ἔργῳ δὲ ὅπως ἀναβιδάσῃ πάλιν εἰς τὸν θρόνον τὸν Σελήμ, καὶ φθάσας ἐξώθεν τῶν τευχῶν τῆς ΚΠ μετὰ τοῦ Βεζίρη, καὶ, δολοφονήσας διὰ τοῦ Χατζαλή τὸν ἐν Φαναρακίῳ φρούρουντα Καμπακτσόγλου (3), εἰσῆλθε τῇ 16 (28) Ἰουλίου τοῦ 1808 εἰς ΚΠ μετὰ τῆς ἱερᾶς

(1) Ἴδε σελ. 291, 292 τοῦ Β' Μέρους.

(2) Ἴδε σελ. 385 τοῦ Α' καὶ 159 τοῦ Β' Μέρους.

(3) Ἴδε σελ. 185 τοῦ Β' Μέρους.

σημαίας καὶ τοῦ στρατοῦ, ἀπόντος εἰς διασχέδασιν τοῦ Σουλτάν-Μουσταφᾶ, καὶ ὥρμησεν ἴσα κατὰ τοῦ Παλατίου. Ἀλλὰ, κλεισθείσης τῆς ἑσῶ πύλης, καὶ τοῦ Σελήμ ἀπαγχονισθέντος, κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐξαδέλφου 'του, ἐπιστρέψαντος ἐν τῷ μεταξὺ, ὁ Μπαϊρακδάρης, αὐτὸν μὲν ἐξέωσε τοῦ θρόνου, ἀνηγόρευσε δ' ἀντ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν 'του Σουλτάν-Μαχμούδ, ὃς τις καὶ τὸν διώρισεν ἀμέσως Μέγαν Βεζίρην (1).

(ΜΠΑΙΡΑΚΔΑΡ)-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, ἀναλαβὼν τὴν σφραγίδα, κατ' ἀρχὰς ἔδωκεν ἐλπίδας πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν πραγμάτων, καὶ πρὸς τοῦτο συνεκάλεσεν εἰς ΚΠ, πρὸς συνέλευσιν ἐθνικὴν, τοὺς ἀπανταχόθεν τοῦ Κράτους ἀγιάνας (2) καὶ σατράπας, πολλαὶ δὲ καταχρήσεις ἐτιμωρήθησαν ἀνακαλυφθεῖσαι. Ἀλλ' ἐκδοθεὶς μετ' ὀλίγον εἰς τὰς τρυφάς, καὶ φερόμενος πρὸς τοὺς Γενιτσάρους καὶ τὸν λαὸν ἀγερώχως καὶ ἀποτόμως, ἐγένετο θῦμα τῆς μετὰ πέντε-ῖμνη μῆνας ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως, καὶ, κλεισθεὶς ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Πύλης, εὐρέθη τῇ 2 (14) Νοεμβρίου τοῦ 1808 ἐν τινι ὑπογείῳ αὐτοῦ πυρίκαυστος. Ἐπὶ τοῦ προκατόχου 'του Τσελεμπή-Ἡδραήμ-πασσᾶ ἀπέκεφαλίσθη τῇ 19 (31) Ὀκτωβρίου 1807. ὁ μέγας διερμηνεὺς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, Ἀλέξανδρος Σοῦτσος, ὡς προδὸς δῆθεν εἰς τὸν Σεβαστιάνην τὸ ἀπόρρητον τῶν μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας διαπραγματεύσεων.

(ΖΙΑ ἢ ΚΙΟΡ)-ΙΟΥΣΟΥΦ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, εἰς ἡλικίαν 72 ἤδη ἐτῶν. Τῆς μετὰ τῶν Ῥώσων ἀνακωχῆς ἐκπνευσάσης καὶ τῶν ἐν Ἰασίῳ συνδιαλέξεων ματαιωθεισῶν, τοῦ δὲ Ναπολέοντος, ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Τιλσίτ, κλίναντος μᾶλλον πρὸς τὴν Ῥωσσίαν ἢ τὴν Τουρκίαν, αἱ μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν ἐχθροπραξίαι ἐπανελήφθησαν περὶ τὸ ἔαρ τοῦ 1809. Ὁ δὲ Βεζίρης στρατεύσας κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ῥώσων, στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ Μιλοράδοβιτς, μετὰ εἴκοσι χιλιάδων στρατοῦ τῇ 20 Μαρτίου (1 Ἀπριλίου) ἐν Σλομποζία παρὰ τὸ Γκιούργκεβον ἀπόσπασμα δὲ Καζάκων τῆς μοίρας τοῦ Λανζερῶν, ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Σαμπανέφ, ἐκυρίευσεν τὸ Ῥασγκράδ, κακῶς ὠχυρωμένον, αἰχμαλωτίσαν καὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδαβίας Σκαρλάτον Καλλιμάχην μετὰ τῆς συνοδίας 'του, διαμένοντα ἐν τινι ἀγροικίᾳ, οὐ μακρὰν τῆς πόλεως ταύτης. Οἱ δὲ Σέρβοι ὑπὸ τὸν περίφημον Κτσέρνι-Γεώργην ἐκυρίευσαν τὸ Βελγράδ. Τῷ δὲ ἐπομένῳ ἔτει (1809) νέαι ἀποτυχίαι παρηκολούθησαν τὰ τουρκικὰ δῆλα, οἱ δὲ Ῥῶσσοι, κυριεύσαντες τῇ μὲν 3 Ἰουνίου τοῦ 1810 τὸ Μπαζαρτζικ, τῇ δὲ 10 Ἰουλίου τὸ Σιστόβ, καὶ κατόπιν τὴν Σιλίστριαν, ἀπέτυχον μὲν εἰς τὴν κατὰ τῆς Βάρνης, τῆς Σούμνας καὶ τοῦ Ρουστσοῦκ πρώτην ἔφοδον αὐτῶν· ἐκέρδισαν δὲ λαμπρὰν νίκην ἐν Βαλτσικίῳ, ἣν ἐπικολοῦ-

(1) Ἦδε σελ. 457 τοῦ Α' Μέρους. (2) Εἶδος δημάρχων.

θησεν ἡ παράδοσις τοῦ Ῥουσσούκ. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ ἐπομένου ἔτους (1810) ὑπῆρξεν οὐχ ἥττον ἀτυχῆς, καὶ οἱ Ῥῶσοι, καὶ τοὶ ἀπολείαντες 10,000 ἀνθρώπους ἐμπροσθεν τῆς Σιλίστριας, ὅπου ὁ Μ. Βεζίρης ἀνέστη πρὸς τὸν στρατηγὸν αὐτῶν πρίγκηπα Παγκρατίωνα, ἐκυρίευσαν ὁμοῦ τὸ Ἰσμαήλιον καὶ τὴν Ἱμπραίλαν, καὶ τινὰς ἄλλας ὀχυρὰς θέσεις ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου. Περὶ δὲ τὸν Μάρτιον τοῦ 1811 ὁ Μ. Βεζίρης ἐπαύθη, ὡς ὑπερήλιξ, ὁ δὲ Σουλτάνος ἐξέφρασε πρὸς τὸν ὑπὲρεβδομηκοντούτη γέροντα τοῦτο δι' αὐτογράφου ἐπιστολῆς τὴν εὐαρέσκειάν 'του.

(NAZIP)-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, ἐπονομασθεὶς οὕτω, διότι τῷ 1809 ἦτον διοικητὴς καὶ ἑφορος (Ναζίρ) τῆς Μπραίλας, ἐφάνη ἀνδρείος μὲν, ἀλλ' ἀνεπιτήδειος. Διότι, κινηθεὶς μετὰ 60,000 στρατοῦ πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ Ῥουσσούκ, ἀπεκρούσθη, συγκροτηθείσης μεγάλης μάχης ἐν Καδῆ-χιοί, οἱ δὲ Ῥῶσοι ἐκυρίευσαν τὴν Σιλίστριαν. Ἀλλὰ, τοῦ Ναπολέοντος στρατεύοντος μετὰ 400,000 στρατοῦ κατὰ τῆς Ῥωσσίας, οἱ Ῥῶσοι, ἀναγκασθέντες 'ν' ἀνακαλέσωσι μέγα μέρος τῶν περὶ τὸν Δούναβιν στρατευμάτων αὐτῶν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Πολωνίας, ἐγκατέλιπον αὐθόρμητοι τὸ Ῥουσσούκ. Τῇ δὲ 16 (28) Μαΐου τοῦ ἐπομένου ἔτους ὑπεγράφη ἡ ἐν Βουκουρεστίῳ εἰρήνη, διὰ τῆς ὁποίας αἱ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Προύτου χωραὶ ἔμειναν εἰς τοὺς Ῥώσους, οἵτινες εἶχον πολὺ πλειοτέραν τῆς εἰρήνης ἀνάγκην παρὰ τοὺς Τούρκους, διότι, καθ' ἣν ἡμέραν (22 Ἰουνίου) ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ὑπέγραφεν αὐτὴν ἐν Βίλνᾳ, ὁ Ναπολεὼν διέβαινε κατὰ τῆς Ῥωσσίας τὸν Νίεμεν. Ὅθεν καὶ ὁ Σουλτάν-Μαχμεὺδ ἐτιμώρησεν ἔπειτα πάντας, ὅσοι συνήργησαν πρὸς αὐτὴν, θυσιάσας πρῶτους πάντων εἰς τὴν ὀργάν' του τὸν τε Μέγαν Διερμηνέα Δημήτριον Μουρούζτην καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ ἐπίτροπον αὐτοῦ ἐν ΚΠ Παναγιώτην, φονευθέντας, τὸν μὲν ἐν Σούμνα τῇ .. Σεπτεμβρίου τὸν δὲ ἐν ΚΠ τῇ .. Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους· ἐπαύθη δὲ καὶ ὁ Μέγας Βεζίρης περὶ τὸν Αὐγουστον, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ -

ΧΟΥΡΣΙΔ-ΑΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, πρῶτον διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου, δευτέρως καθυπέταξε τῷ 1813 τὴν Σερβίαν, φυγόντος τοῦ περιφήμου Κτσέρνι-Γεώργη εἰς τὴν Ῥωσσίαν. Τῇ δὲ . . Μαρτίου τοῦ 1815 ἐπαύθη, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ -

(ΕΛΧΑΤΖ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΕΜΙΝ-ΡΕΟΥΦ-ΠΑΣΣΑΣ, ἄνθρωπος εὐλαβὴς καὶ ἀκριβοδίκατος, αὐτόχρημα Μουσουλμάνος κατὰ τὴν καλὴν ἐννοίαν τῆς λέξεως. Ἐπ' αὐτοῦ ὁ Ἀγγλικὸς στόλος, ὑπὸ τὸν λόρδ' Ἐξμούθ, ἐπυροδόλησε τὸ Ἀλγέριον· ὁ δὲ Σουλτάνος, μὴ θελήσας 'να ἐπεμβῇ εἰς τὴν πάλιν, ἐχάρισεν ὕστερον εἰς τὸν μπέτην τοῦ Ἀλγερίου, τοῦ ὁποίου εἶχε πυρποληθῇ ὁλος ὁ στόλος ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, δίκροτά τινα καὶ κορβέτας ἐντελῶς ὥπλισμένας. Τὸν δὲ Ἰανουάριον τοῦ 1818, πρὸς καθυσύχα-

σιν τῶν γογγυσμῶν τοῦ λαοῦ, ἀποδίδοντας τὰς ἀλλεπαλλήλους πύρκαϊδας καὶ τὴν ὑπερτίμησιν τῶν τροφίμων εἰς τὴν ἀπικανότητα τοῦ Βεζίρη; ἐπαύθη, οὐ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ ὁ Σείχ-σὺλ-ισλάμης, καὶ ὁ Ρεϊζ-ἐφέντης, καὶ ὁ Κεαγιά-μπεης, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ-

(ΔΕΡΒΙΣΣ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, Πελοποννήσιος τῆς πατρίδα, διοικητὴς τῆς Προύσης. Τῆς ἀνησυχίας δὲ ἐξακολουθοῦσης ἐν ΚΠ, καὶ τινῶν ἀστυνομικῶν μέτρων προκαλεσάντων αἱματηρὰς συγκρούσεις, λαβούσας χώραν καὶ μεταξὺ τῶν διαφορῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, ὁ Σουλτάνος, ἐνδοὺς εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ καιροῦ, ἀφῆρσεν ἀπ' αὐτοῦ τὴν σφραγίδα, περὶ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1819, καὶ ἐπέτρεψεν αὐτῷ, ἔχοντι πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν, 'να ἀναχωρήσῃ εἰς Καλλιόπολιν.

(ΣΙΔΙΧΔΑΡ;)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ. Ἐπ' αὐτοῦ (;) ἐκηρύχθη Φερμανλὺς(1) ὁ διαδόχτος τύραννος τῆς Ἡπείρου Τεπεδελνλὺ - Ἀλῆ-πασσᾶς, κατὰ τοῦ ὁποίου πρὸ πολλοῦ βυσοδομοῦσα ἡ Πύλη, ἔλαβεν ἀφορμὴν τὴν κατὰ τοῦ Ἰσμαῆλ-πασσό-μπεη ἀποτυχοῦσαν δολοφονίαν, κατὰ τοῦ ὁποίου, ἀπερχομένου τῇ . . Φεβρ. τοῦ 1820 εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, ὅπου περιεμένετο καὶ ὁ Σουλτάνος, 'να προσκυνήσῃ, τρεῖς δολοφόνοι, σταλμένοι ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ, ἐπυροβόλησαν. Ἐκηρύχθη λοιπὸν οὗτος ἐκπτωτός, καὶ διετάχθη 'να ἐμφανισθῇ ἐντὸς 40 ἡμερῶν πρὸς ἀπολογία εἰς τὴν Υ. Πύλην· ὁ δὲ Πασσό-μπεης διωρίσθη πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων, καὶ ἀρχηγὸς τῆς κατὰ τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ ἐκστρατείας. Ἀλλ' ὁ πολυμήχανος γέρων, ὀχυρωθεὶς ἐντὸς τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις φρουρίου 'του, ἡτοιμάσθη πρὸς ἀντίστασιν, καὶ ἀντέταξεν εἰς τὴν Πύλην τοὺς ὀπλαρχηγούς (καπετανεούς) τῆς Ἑλλάδος, ὑποσχεθεὶς αὐτοῖς τὴν ἐλευθερίαν. Εἰς τὴν μαγευτικὴν ταύτην φωνὴν οἱ μύσται τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ἐσκορπίσθησαν εἰς πᾶ διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη, καὶ, διατρέχοντες τὰς Τουρκικὰς ἐπαρχίας ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ ἢ τῆς Υ. Πύλης στρατολογίας (διότι καὶ ἡ Πύλη προσεπάθησε 'να ἐλκύσῃ τοὺς ὀπλαρχηγούς πρὸς τὸ μέρος 'της), ἔδωκαν τὸ πρῶτον σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ἑλλάδος, διεγείροντες καὶ ὀπλιζόντες τὸν λαόν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ὕψωσε πρῶτος μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ Σούτσου ἐν Ἰασίῳ περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου τοῦ 1821 τὴν σημαίαν τῆς ἀναστάσεως τῆς Ἑλλάδος· περὶ δὲ τὰ τέλη Μαρτίου οἱ πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου, συνελθόντες μετὰ τοῦ Γερμανοῦ, μητροπολίτου Πατρῶν, ἐν τῇ Μονῇ τῆς

(1) Προγεγραμμένος δηλονότι πολιτικῶς, ἢ, καθὼς ἔλεγον ἐν τῷ Μισαίῳ εἰς τὴν Γερμανίαν, *mis au ban de l'Empire*. Κατὰ τῶν τοιούτων ἔχει πᾶς τις τὸ δικαίωμα 'να ἐπιτίπῃ, καὶ ἡ κεφαλὴ 'των εἶναι ἐπικεκηρυγμένη. Ἐπονομάζονται δὲ συνήθως καὶ Κ.α.ρ.α (μαῦροι), ἔκαθως ἐπωνομάσθη καὶ ὁ Ἀλῆς, καὶ αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας Μιχαὴλ Σούτσος μετὰ ἐν ἔτος.

ἐν Καλαβρύτοις Λαύρας, ἐκήρυξαν ἑαυτοὺς ἐλευθέρους ἀπὸ τῶν Τούρκων, καὶ προσεκάλεσαν εἰς τὰ ὄπλα τὸ Παγγελλήνιον. Ἐν ταῖς κρίσεσιν ταύταις περιστάσεσιν, ὁ Σουλτάνος, κρίνας ἀνέκων τὸν Βεζίρην Ἀλῆ-
-πασσᾶν, τοῦ ἀφείλε τὴν σφραγίδα τῇ 19 (31) Μαρτίου τοῦ 1821.

(ΜΠΕΝΔΕΡΛΗ)-ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, διορισμένος σατράπης ἐν τῇ Ἀσίᾳ, μόλις ἐφθασεν εἰς ΚΠ τῇ 9 (21) Ἀπριλίου 1821, καὶ τῇ δευτέρᾳ ἀμέσως ἡμέρᾳ, Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, διέταξε καὶ ἐκρέμασαν ἐν τῇ μεσαίᾳ τοῦ Πατριαρχείου πύλῃ τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν [Ε'] (1), ἐπὶ λόγῳ ὅτι εἶχε λάβει πιθανῶς μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῶν συμπατριωτῶν του, ἢ μᾶλλον πρὸς ἀντεκδίκησιν, διότι οἱ Ἕλληνες, συλλαβόντες διὰ θαλάσσης τὸν Μολλᾶν τῆς Μέκκας, ἐπανερχόμενον, ἐν πλήρει τῶν γεγονότων ἀγνοίᾳ, εἰς ΚΠ ἐξ Ἀλεξανδρείας, τὸν ἐφόνευσαν σκληρότατα μεθ' ὅλης του τῆς οἰκογενείας. Ἀλλὰ μετὰ δέκα ἡμέρας, τῇ 18 (30) Ἀπριλίου, μηδενὸς προσδοκῶντος, ἐπαύθη αἵφνης ὁ Βεζίρης, καὶ, ἐξορισθεὶς εἰς Κύπρον, ἐφονεύθη ἐκεῖ μετὰ δύο μῆνας, καὶ ἡ κεφαλὴ του ἐξετέθη ἐπὶ δίσκου εἰς τὴν κόγχην τοῦ Μπάμπυ-χουμαγιούν, ὡς προδότη, διότι εἶχε προσπαθήσῃ νὰ οὐδετερώσῃ τὴν ἐπιβρόχην τοῦ Χαλῆδ-ἐφέντη καὶ τοῦ Μπερμπέρ-μπασῆ, ἐννοουμένων τοῦ Σουλτάνου.

(ΠΕΚ-ΕΥ)-ΣΑΛΙΧ-ΠΑΣΣΑΣ, πρῶτον Καϊμακάμης. Τὸν φόνον τοῦ Πατριάρχου ἐπηκολούθησαν, ὡς γνωστὸν, οἱ φόνοι τῶν ἐπισημοτέρων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κλήρου καὶ τῶν προκρίτων τοῦ ἔθνους, κυρίως δὲ τῶν λεγομένων Φαναριωτῶν, τῶν ὁποίων πολλοὶ διεσώθησαν εἰς Ῥωσσίαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐξωρίσθησαν πανοικί εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας. Κατὰ τῶν μέτρων τούτων ὑψώσας φωνὴν ὁ πρέσβυς τῆς Ῥωσσίας Βαρὼν Στρογκονῶφ, καὶ τῆς Πύλης ἀπαντησάσης ἀποτομώτερον, αἱ μεταξὺ τῶν δύο ἔθνων σχέσεις διεκόπησαν, καὶ ὁ Στρογκονῶφ ἀνεχώρησε μετὰ δύο μῆνας. Τὸν δὲ Μάϊον εἰσβαλόντες οἱ Τούρκοι εἰς τὰς ἡγεμονίας, καὶ εὐρόντες τοὺς Ἕλληνας διηρημένους καὶ μεταξὺ ἑαυτῶν καὶ πρὸς τοὺς ἐντοπίους, τοὺς ἐξέωσαν μετὰ μερικᾶς τινας μάχας ἐκ τῆς Δακίας, ὁ δὲ Ὑψηλάντης, μετὰ τὴν ἐν Δραγατσανίῳ τελείαν καταστροφὴν τῶν περὶ αὐτόν, κατέφυγε, περὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1821, εἰς τὴν Αὐστρίαν, ὅπου καὶ κρατηθεὶς ἐφυλακώθη ἐν τῷ φρουρίῳ Μουνκάτσχ. Τοῦ δὲ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Δημητρίου κατελθόντος εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κηρυχθέντος ἀρχιστρατήγου, τὰ πράγματα τῶν Ἑλλήνων ἤρχισαν νὰ γίνωνται παγιώτερα καὶ ἐπικρατέστερα. Καὶ κατὰ ξηρὰν μὲν ἐκυριεύθησαν τὰ φρούρια τοῦ Ναβαρίνου καὶ τῆς Μονεμβασίας, ἐάλω δὲ ἐξ ἐφόδου καὶ ἡ Τριπολιτσᾶ, ὅπου ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος ἔστησε τὸ κέντρον τῶν ἐργασιῶν τῆς διὰ θαλάσ-

(1) Ἴδε σελ. 572 τοῦ Α' Μέρους.

σης δὲ ὁ Τουρκοᾱιγυπτιακὸς στόλος προσεβλήθη ὑπὸ τῶν πλοίων τῶν Ὑδραίων καὶ Ψαριανῶν. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς τοιαύτης ἀνωμαλίας, ἐκήρυξε τῇ 3 (15) Νοεμβρίου καὶ ἡ Περσία τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας· τῇ δὲ 5 Φεβρ. τοῦ ἐπομένου (1822) ἔτους, ὁ Ἀλῆ-πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων, πολιορκούμενος πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τοῦ Χουρσίδ-πασσᾶ, παρεδόθη, καὶ φονευθεὶς, ἀπεκεφαλίσθη (1). Τὸν δὲ Ἀπρίλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους καταστραφείσης τῆς Χίου ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὁ ἀνδρεῖος Κανάρης ἐξεδικήθη τὸν θλαθρον τῆς νήσου, πυρπολήσας τὴν Τουρκικὴν ναυαρχίδα. Τὸν δὲ Ἰούλιον εἰσέβαλεν ὁ Δράμαλη-Ἀλῆ-πασσᾶς μετὰ 35,000 στρατοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐκ τῶν ὁποίων, μετὰ τρεῖς μῆνας, μόλις διεσώθησαν 8,000 εἰς Πάτρας, ἀποθανόντος καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν ἐν Κορίνθῳ. Νέαι δὲ κατὰ θάλασσαν νίκαι τῶν Ἑλλήνων ναυάρχων, πυρπολησάντων τὴν Τουρκικὴν ἀντιναυαρχίδα, ἐπεσφράγισαν ἐνδόξως τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἔτους τούτου. Αἱ δὲ ἀποτυχίαι τῶν Τούρκων ἠρέθισαν τοὺς ἐν ΚΠ, καὶ ὁ Σουλτάνος, ἐνδοὺς εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Γενιτσάρων καὶ τοῦ λαοῦ, ἀποδεδόντων τὰς αἰτίας τῶν δεινῶν ὧλων εἰς τὸν Χαλῆδ-ἐφέντην καὶ τὸν Μπερμπερμπασην, ἐξώρισε καὶ μετ' ὀλίγον ἐφόνευsen ἐν Ἰκονίῳ τὸν πρῶτον, ἀπειμάκρυνε δὲ τὸν δεύτερον, παυθέντος καὶ ἐξορισθέντος καὶ τοῦ Βεζίρη Σαλίχ-πασσᾶ τῇ 5 Νοεμβρίου τοῦ 1822.

(ΔΕΛΗ)-ΑΜΠΔΟΥΛΛΑΧ-ΠΑΣΣΑΣ, πρῶν Μποσταντζή-μπασης καὶ ἔπειτα Καπετάν-πασσᾶς, ἄνθρωπος νοήμων καὶ εὐπαρβήσιαστος, ἀλλ' ὀξύθυμος καὶ παράφορος ἄχρι παραφροσύνης (ὅθεν καὶ τὸ ἐπίθετόν του), προήχθη ἀπὸ ἀπλοῦ κωπηλάτου εἰς Μποσταντζή-μπασην καὶ συνετέλεσε τὸ πᾶν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Χαλῆδ-ἐφέντη. Ἀλλ' ἐξησθενημένος ὑπὸ τῆς νόσου, ἣτις, συνέπεια φαρμακώματος, ὡς ἐλέγετο, ἐδασάνειεν αὐτὸν πρὸ καιροῦ, ἠναγκάσθη μετ' οὐ πολὺ 'να παραιτηθῇ, καὶ ἀπέθανε μετὰ χρόνον τινὰ ἐν Νικομηδείᾳ.

ΣΕΙΔ-ΜΕΧΜΕΔ-ΓΑΛΙΜΠ-ΠΑΣΣΑΣ, πρὸ χρόνων Ῥεῖζ-ἐφέντης, σταλαὶς καὶ εἰς Παρισίους ὡς πρέσβυς, εἶχε συντελέσῃ καὶ εἰς τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ εἰρήνην μετὰ τῶν Ῥώσων τῷ 1812, ἄνθρωπος λόγιος καὶ διαφερόντως νοήμων καὶ πολιτικός οὐκ ἀδέξιός, εἰ καὶ φιλάσθενος καὶ κυφός· ἀλλ' ὑπουργὸς καὶ χρυσίνους, ἐσκέπαζε τὴν φιλαρχίαν 'του ὑπὸ τὸν τρίβωνα τῶν Δερβίσων καὶ τὸ πρόσχημα ἐξωτερικῆς εὐλαθείας. Ἐπ' αὐτοῦ ἐπανῆλθε τὸ φρούριον τῆς Κορίνθου εἰς τὴν κυριότητα τῶν Ἑλλήνων, κατεστράφησαν τὰ Ψαρά ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Χοσρέδ-Πασσᾶ, ὁ δὲ ἀτρόμητος Μιαούλης διεσκόρπισεν ἀπέναντι τῆς Κρήτης τὸν Αἰγυπτιακὸν στόλον. Κατ' ἀπαίτησιν δὲ ἐπίμονον τῆς Ῥωσσίας καὶ

(1) Ἴδε σελ. 335 τοῦ Α' Μέρους.

τῆς Ἀγγλίας, τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν τῇ 2 (14) Σεπτεμβρίου τοῦ 1824 ὁ—

ΜΕΧΜΕΔ-ΣΕΛΗΜ-ΠΑΣΣΑΣ. Ἐπ' αὐτοῦ κατεστράφη τῇ 26—27 Ἰουνίου τοῦ 1826 τὸ σῶμα τῶν Γενισσάρων, φονευθέντων 6—7000 καὶ ἐξορισθέντων εἰς τὴν Ἀσίαν τῶν ἄλλων. Μετ' αὐτῶν κατηργήθη καὶ τὸ τάγμα τῶν Μπεκτασιδῶν δερβισῶν, κρημικισθέντων τῶν τακτικῶν τῶν. Ὁ δὲ Σουλτάν-Μαχμούδ, ρίψας τὴν παλαιὰν ἐνδυμᾶσιν καὶ τὸ σαρίκιον ἢ καθούκιον, ἐνεδύθη καὶ αὐτὸς καὶ ἅπαντες οἱ στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι, παρεκτὸς τῶν Οὐλεμά, τὸ Αἰγυπτιακὸν φέσιον καὶ τὰς περισκελίδας ἀντὶ τῶν ἀναξυρίδων· ὠργάνισε δὲ νέον τακτικὸν στράτευμα, κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν τρόπον, ὅπερ ἐπωνομάσθη στράτευμα τοῦ Μωᾶμεθ (ἄσα χίρι Μουχαμμεδιέ), καὶ μετεβύθμισεν ὅλα σχεδὸν τὰ παλαιὰ ἔθιμα περὶ τε τὰ οικονομικὰ καὶ διοικητικὰ τοῦ Κράτους, μεταβαλὼν μετὰ τῶν πραγμάτων καὶ τὰ ὀνόματα. Ὁ δὲ πόλεμος κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐξηκολούθει, ἀνατεθείς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου εἰς τὸν Πασσᾶν τῆς Αἰγύπτου Μεχμέδ-Ἀλῆν, εἰς τὸν ὅποιον παρεχωρήθη πρὸς ἀποζημίωσιν ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Κρήτη. Στόλος δὲ Αἰγυπτιακὸς μετὰ στρατοῦ 20,000 ἐφθάσε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1825 εἰς τὴν Μεθώνην ὑπὸ τῆς ὁδηγίας τοῦ περιφήμου Ἡβραήμ-πασσᾶ, υἱοῦ τοῦ Μεχμέδ-Ἀλῆ, ὃς τις, κυριεύσας τὸ Ναβαρίνον, καὶ διελὼν τὸν στρατὸν αὐτοῦ εἰς τρεῖς φάλαγγας, ἐκίνησε κατὰ τῆς Πελοποννήσου, καὶ κυριεύσας τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῆς, ἔστησε τὸ στρατόπεδόν του παρὰ τὸ Ῥίον τῆς Ἀχαΐας. Ἐκείθεν δὲ διαβάς κατὰ τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἐνώσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑπὸ τὸν Ῥεσιδ-πασσᾶν, ὃς τις ἐπολιώρχει πρὸ πολλοῦ τὸ δυσπρόσφορον τοῦτο πολίχνιον, τὸ ἐκυρίευσεν τέλος πάντων τῇ 10 (22) Ἀπριλίου τοῦ 1826, μόλις διασωθέντων 1800 ἐκ τῶν ἡρωικῶν αὐτοῦ προμάχων μετὰ μυριάς κακοπαθείας εἰς Σάλωνα. Τῇ δὲ 24 Ἰουνίου (6 Ἰουλίου) 1827 ὑπαγραφέισης ἐν Λονδίνῳ συνθήκης μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας περὶ καταπαύσεως τοῦ πολέμου μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ὑποχρεωθείσων τῶν μεσολαβουσῶν τριῶν Δυνάμεων νὰ πειθαναγκάσωσι, χρείας καλούσης, καὶ διὰ τῆς βίας πρὸς τοῦτο τὸν ἀπειθήσοντα, οἱ μὲν Ἕλληνες παρεδέχθησαν προθύμως τὰς περὶ ἀναχωχῆς προτάσεις, τοῦ δὲ Σουλτάν-Μαχμούδ μὴ συγκατανεύοντος κατ' οὐδένα τρόπον εἰς τὸ νὰ πραγματευθῇ ἐκ τῶν ἴσων πρὸς τοὺς ἀντάρτας ὑπηκόους του, καθὼς τοὺς ὠνόμαζεν, αἱ ἐχθροπραξίαι ἤρχισαν ἐκατέρωθεν, καὶ ὁ μὲν Ῥεσιδ-πασσᾶς, νικήσας τοὺς περὶ τὸν Καραϊσκάκην, καὶ ἀποκρούσας τὸν ἀρχιστράτηγον Ἰσοῦρτα καὶ τὸν Λόρδ-Κοχράνον, ἀποβάντας τῇ 24 Ἀπριλίου εἰς Πειραιᾶ, ἐκυρίευσεν ὑποσπόνδους τῇ 24 Μαΐου (5 Ἰουνίου) τὰς Ἀθήνας· ὁ δὲ Ἡβραήμ-πασσᾶς ἐξηκολούθει καταστρέφων τὴν Πελοπόννησον, ἐν ᾧ

οἱ Ἕλληνες, ἀλληλομαχοῦντες, εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς μόνον τὸ Ναύπλιον. Ἐν τοιαύτῃ ἐλσεινῇ καταστάσει τῶν πραγμάτων, ἡ ἀξιωματικότης μάχῃ τοῦ Ναβαρίνου, ὅπου οἱ στόλοι τῶν τριῶν Δυνάμεων ὑπὸ τοὺς ναυάρχους Γκόδριγκτων, Δεριγνὺ καὶ Ἀυδεν κατέστρεψαν τῇ 8 (20) Ὀκτωβρίου τὸν Τουρκοαἰγυπτιακὸν στόλον, ἔδωκε νέαν φάσιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ κοινὸν δίκαιον τῶν ἐθνῶν. Ὁ δὲ Σουλτάνος προσεκάλεσε τῇ 6 (18) Δεκεμβρ. τοὺς Μουσουλμάνους διὰ χάντι-σεριφιῦ εἰς πόλεμον ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικόν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες εἶχον ἤδη σχηματισθῆ εἰς κράτος πράγματι ἀνεξάρτητον καὶ αὐτόνομον, ὁ δὲ νέος αὐτῶν Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας, φθάσας τῇ 6 (18) Ἰανουαρίου τοῦ 1828 εἰς Αἴγιναν, καὶ ἀναλαβὼν στιβαρὰ χεῖρὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων, ἀπέκρουσε τὰς περὶ ἀμνηστίας καὶ ὑποταγῆς προτάσεις τῆς Πύλης, τὰς ὁποίας αὐτὴ διὰ τοῦ Πατριάρχου, πέμψαντος ἐπὶ τούτῳ τρεῖς ἀρχιερεῖς καὶ τὸν πρωτοσύγγελόν του εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπρότεινεν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Περὶ δὲ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1828 ἐφθάσεν εἰς ΚΠ ἡ προκήρυξις τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, περὶ τοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας πολέμου, καὶ συγχρόνως ἡ εἰδησις ὅτι ὁ στρατάρχης Κόμης Βιδγκενστάιν δέδεθη τὸν Προῦτον. Ὁ δὲ Σουλτάνος, ἀποφασίσας ν' ἀποκρούσῃ τὴν βίαν διὰ τῆς βίας, διώρισε Σερασκέρην τὸν Χουσεῖν-πασσᾶν, πρῶτον Γενιτσάρ-ἀγᾶν, τὸν γνωστότερον διὰ τοῦτο κοινῶς ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀγᾶ-πασσᾶν, ὃς τις ἀμέσως ἐστράτευσε πρὸς τὴν Σούμναν· εἰς δὲ τὸν Σέρεζλη-Ἰουσοῦφ-πασσᾶν καὶ τὸν Καπετάν-πασσᾶν Ἰζέδ-Μεχμέδ ἀνετέθη ἡ ὑπεράσπισις τῆς Βάρνης· ὁ δὲ Χοσρέβ-πασσᾶς, εὐνοούμενος τοῦ Σουλτάνου, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἀρχηγίαν τῆς πρωτευούσης. Ἀλλ' αἱ ἀλλεπάλληλοι νίκαι τῶν Ῥώσων, κυριευσάντων ἐν διαστήματι δύο μηνῶν, παρεκτὸς τῆς Βραίλας καὶ τῆς Ἀνάπας, ὅλα τὰ φρούρια τῆς Τουρκικῆς Δόμπρουτζας, διεγείρασαι γογγυσμὸν ἐν ΚΠ, ἠνάγκασαν τὸν Σουλτάνον νὰ στείλῃ καὶ τὸν Βεζίρην, τὸν ὁποῖον συνώδευσεν καὶ ὁ ἴδιος ἄχρι τοῦ Δαοῦδ-πασσᾶ καὶ Ῥαμίσσ-τσιφτλι, ὅπου ἐστήθη στρατόπεδον ἐφεδρίας. Κυριευθείσης δὲ τῇ 26 Σεπτεβρ. (8 Ὀκτ.) τῆς Βάρνης, ὁ διοικητὴς τῆς ὁποίας Σέρεζλη-Ἰουσοῦφ-πασσᾶς κατέφυγεν εἰς τοὺς Ῥώσους, ὁ Βεζίρης Μεχμέδ-Σελήμ-πασσᾶς ἐπαύθη τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1828, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Καλλιόπολιν, ὡς ἀδρανὴς καὶ ἀνίκανος, διότι δὲν ἐπρόφθασε νὰ βοηθήσῃ τὴν Βάρναν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρῆσθαι ὁ ἀνδρεῖος.

ΙΖΕΔ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, καπετάν-πασσᾶς καὶ φρούραρχος τῆς Βάρνης, εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς ὁποίας κλεισθεὶς μετὰ 300 λογάδων εἰς τὸ φρούριον, ἔτυχεν ἐντίμου συνθήκης παρὰ τῶν Ῥώσων, ἀπειλήσας νὰ

τιναχθῇ μετὰ τοῦ φρουρίου εἰς τὸν ἀέρα (1). Ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ, δεκαχισχίλιοι Γάλλοι, ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Μαιζῶν, ἀπέβησαν περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ 1828 εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν, ὑπεχρέωσαν τὸν Ἡδραῖμ-πασσᾶν, κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρὸς 'του, ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Νέον δὲ πρωτόκολλον, ὑπογραφέν τῇ 4 (16) Νοεμβρίου 1828 ἐν Λονδίῳ, ἔθεσε τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν τριῶν μεγάλων Δυνάμεων, τῶν ὁποίων οἱ πρέσβεις, συνελθόντες ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Πόρου παρὰ τὴν Τραιζηνίαν, διέγραψαν τὴν ὁροθετικὴν τῆς Ἑλλάδος γραμμὴν Ὁ δὲ Ἰζίδ-Μεχμέδ-πασσᾶς, μὴ πραγματοποιήσας τὰς ἐλπίδας, ὅσας περὶ αὐτοῦ εἶχε συλλάβει ὁ Σουλτάνος, ἐπαύθη τῇ 18 (30) Ἰανουαρίου τοῦ 1829, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ -

ΜΕΧΜΕΔ-ΡΕΣΣΙΑ-ΠΑΣΣΑΣ, Καυκάσιος τὴν καταγωγὴν, δείξας στρατιωτικὴν ἱκανότητα περὶ τὴν ἄλωσιν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Διέβιτς, διαδεχθεὶς τὸν Κόμητα Βιδγκενσταϊν, ἐνίκησεν αὐτὸν τῇ 30 Μαΐου (11 Ἰουνίου) τοῦ 1829 ἐν τῇ Κλεισούρᾳ τῆς Κουλέβτσας παρὰ τὴν Σούμναν, καὶ τῇ 19 Ἰουνίου (1 Ἰουλίου) ἐκυρίευσεν διὰ συνθήκης τὴν Σιλίστριαν. Καταλιπὼν δὲ μέρος τοῦ στρατοῦ πρὸς πολιορκίαν τῆς Σούμνας, ὅπου ἦτον ἐστρατοπεδευμένος ὁ Βεζίρης μετὰ τοῦ Σερασκέρη, διέβη, παρὰ προσδοκίαν, τὸν Αἴμιον χωρὶς ἀντιστάσεως, καὶ κυριεύσας τῇ 30 Ἰουλίου (11 Αὐγούστου) τὴν Σηλύμναν, ἐφθάσε μετὰ 8 ἡμέρας εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου καὶ εἰσῆλθεν ἀναιμωτῇ τῇ 19 Αὐγούστου, ἐξελθόντων εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ τῶν κατοίκων, ἐν ᾧ οἱ Ῥωσικοὶ στόλοι ἐπλησίαζον εἰς τὰ στόμια τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου, ἀποσπάσματα δὲ Κοζάκων ἐφάνησαν ἄχρι τῶν περιχώρων τῆς ΚΠ. Διαδοθέντος δὲ τοῦ τρόμου εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐστάλησαν πρέσβεις περὶ εἰρήνης, ἥτις καὶ ὑπεγράφη τῇ 2 (14) Σεπτεμβρίου ἐν Ἀδριανουπόλει, τῆς μὲν Ῥωσσίας ἀποδοῦσης εἰς τὴν Τουρκίαν ὅσα μέρη εἶχε κυριεύσῃ, καὶ περιορισθείσης πάλιν εἰς τὸν Προῦτον, ἐκτὸς φρουρίων τινῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν· τῆς δὲ Τουρκίας ἀναγνωρισάσης τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ἡγεμονιῶν τοῦ Δουνάβεως προστασίαν τῆς Ῥωσσίας, ὑποχρεωθείσης δὲ εἰς τὴν πληρωμὴν δέκα ἑκατομμυρίων φλωρίων Ὀλλανδικῶν διὰ τὰ ἐξόδα τοῦ πολέμου, καὶ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίου πρὸς ἀποζημιώσεις τῶν Ῥώσων ὑπηκόων. Περὶ τὰ τέλη δὲ Ἰουνίου τοῦ 1830 ἡ Τουρκία ἀπώλεσε τὸ Ἀλγέριον, κυριευθὲν ὑπὸ τῶν Γάλλων καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1831, κατασταλείσης τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ

(1) Ὁ Juchereau de St. Denys λέγει ὅτι ὁ Ἰζίδ-Μεχμέδ-Πασσᾶς ἦτον κατὰ τὸ 1849 ἐμβαδοποιὸς ἐν τῷ Γαλατῇ· ἀλλὰ συγχέει αὐτὸν πρὸς τὸν διάδοχον αὐτοῦ εἰς τὴν ναυαρχίαν, Πάπουτζη-Ἀχμέδ-πασσᾶν, διοικητὴν τοῦ Γαλατῆ καὶ Σταυροδρομίου.

ἐπαναστάσεως, ὁ Βεζίρης, ὃς τις εἶχε στρατεύσῃ πρὸ ἐνὸς ἔτους μετὰ 20,000 στρατοῦ κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ-πασσᾶ τῆς Σκόδρας, ἐπέστρεψεν εἰς ΚΠ. Ἀλλ' ἕτερος ἀντίπαλος, πολὺ πλέον ἐπικίνδυνος, ὁ Μεχμέδ-Ἀλῆ-πασσᾶς τῆς Αἰγύπτου, ἠτοιμάζετο ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸν κυριάρχῃν αὐτοῦ Σουλτάνον. Καί, διενεχθεὶς πρὸς τὸν Ἀμπδαλλάχ-πασσᾶν τῆς Πτολεμαίδος, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Σουλτάνου τὴν ἄδειαν ν' αὐτὸν τιμωρήσῃ· τοῦ δὲ Σουλτάνου ἐπιτρέψαντος μὲν τοῦτο, διατάξαντος δὲ αὐτὸν ν' αὐτὴν στρατεύσῃ ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Καπετᾶν-πασσᾶ, ὁ Μεχμέδ-Ἀλῆς, ῥίψας τὸ προσωπεῖον, ἐξέπεμψε τὸν υἱὸν τοῦ Ἡβραῆμ-πασσᾶν τῇ 8 (20) Ὀκτωβρίου μετὰ 30,000 στρατοῦ κατὰ τῆς Συρίας, ὃς τις, κυριεύσας ἐντὸς ἐνὸς μηνὸς τὴν Γάζαν, τὴν Ἰόππην καὶ τὴν Καίφφαν, ἔστησε τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Πτολεμαίδος. Εἰς οὐδὲν δὲ λογισάμενος τὰς ἀπειλὰς τῆς Πύλης, ἐκηρύχθη τὸν Μάρτιον τοῦ ἐπομένου 1832 ἔτους Φεβρουαρίου (1), καὶ ἐστάλη ὁ Χουσεῖν-πασσᾶς, ὡς στρατάρχης (τότε πρῶτον εἰσαχθέντος τοῦ τίτλου τούτου), ἐναντίον τοῦ Ἡβραῆμ, ὃς τις, μετὰ μακρὰν καὶ φονικωτάτην πολιορκίαν, ἐκυρίευσεν τῇ 15 (27) Μαΐου τὴν Πτολεμαίδα ἐξ ἐφόδου, καὶ τῇ 3 (15) Ἰουνίου τὴν Δαμασκὸν, ἃφ' οὗ τῇ προτεραίᾳ ἐνίκησε πλησίον αὐτῆς τὸ Τουρκικὸν στράτευμα, καὶ, προχωρῶν ἀπὸ ἐπιτυχίας εἰς ἐπιτυχίαν, ἐνίκησε τὴν προφυλαχὴν τοῦ Χουσεῖν-πασσᾶ, συγκειμένην ἐξ εἰκοσιπέντε χιλιάδων στρατοῦ παρὰ τὴν Ἑμεσαν ἐπὶ τῷ Ὀρόντῃ. Κυριεύσας δὲ μετὰ τοῦτο ἀναιμωτὶ τὸ Χαλέμπ, καὶ τῇ 17 (29) Ἰουλίου διασκορπίσας τὰς λοιπὰς 36,000 τὰς ὑπὸ τὸν στρατάρχῃν μεταξὺ Ἀλεξανδρέττης καὶ Ἀντιοχείας, ἐτελείωσε, κυριεύσας τὴν πόλιν αὐτήν, τὴν κατὰκτησιν τῆς Συρίας, καὶ ἔστησε τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ εἰς τὰ Ἀδανα. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου κυριεύσας τὸ Ἰκόνιον, ἐνίκησε κατὰ κράτος τῇ 9 (21) Δεκ. 1832 ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως αὐτῆς τὸν Μ. Βεζίρην Ῥεσιδ-πασσᾶν, ἐκστρατεύσαντα ἐναντίον τοῦ μετὰ 30,000 στρατοῦ, καὶ αἰχμαλωτισθέντα μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν. Τῆς δὲ Ῥωσσίας προσενηκούσης τὴν ἑαυτῆς συνδρομὴν πρὸς καθυπόταξιν τοῦ Μεχμέδ-Ἀλῆ, ὁ Σουλτάνος ἐδέχθη τὴν πρότασιν ἄσμενος, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ Ἡβραῆμ-πασσᾶς, κυριεύσας πόλεις τινὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διώρισε καὶ ἐν Σμύρνῃ διοικητὴν ἰδικόν τοῦ. Καὶ οὕτω τῇ μὲν 8 (20) Φεβρουαρίου 1833 στόλος Ῥωσικὸς εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Βόσπορον, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ στράτευμα Ῥωσικὸν 15,000, ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Ὀρλώφ, ἀπέβη καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῷ Χουνκιάρ-ἰσχελεσί. Τοῦ δὲ Ἡβραῆμ-πασσᾶ κενώσαντος, κατὰ μεσιτείαν τῶν Ἀγγλογάλλων, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, συνεφωνήθη τῇ 27 Μαΐου (8 Ἰουνίου) ἐν Βαλτὰ-λιμενίῳ μυστικῇ

---

(1) Ἰδε σελ. 489 τοῦ Β' Μέρους.

συνθήκη συμμαχίας και ἐπιμαχίας δι' ὅκτῳ ἔτη μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, ὑποχρεομένης τῆς τελευταίας 'να κλείσῃ τὸν Ἑλλησποντον εἰς πᾶν ἄλλο ἔθνος διατελοῦν ἐν πολέμῳ κατὰ τῆς πρώτης, ὑποσχομένης τὴν ἐνοπλον αὐτῆς συνδρομὴν κατὰ πάσης προσβολῆς τοῦ Τουρκικοῦ βασιλείου, καὶ οὕτως ὁ, τε στόλος καὶ ὁ στρατός τῶν Ῥώσσιων ἀνεχώρησαν ἀπὸ ΚΠ. Ὁ Μεχμέδ - Ἀλῆς ἀνεγνωρίσθη διοικητὴς τῆς Συρίας, καὶ ὠνομάσθη Ἐμίρ - οὐλ - χὰτζ, ὁ δὲ Ἡβραῆμ - πασσᾶς τῆς Πτολεμαίδος, τοῦ Χαλεπίου, τῆς Τριπόλεως καὶ τῆς Δαμασχοῦ. Ἡ Σερβία ἐκηρύχθη αὐτόνομος ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ ἡγεμόνα τὸν Μιλόσσην. Ἡ δὲ ἐν Ἀφρικῇ Τρίπολις ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἀμεσον κυριότητα τοῦ Σουλτάνου, συλληφθέντος καὶ μετακομισθέντος εἰς ΚΠ τοῦ τελευταίου αὐτῆς ὑποτελοῦς ἡγεμόνος, ἐκ τῆς οἰκογενείας Καραμανλῆ, ἧς ἤρξε διαδοχικῶς τῆς σατραπείας ταύτης ἐπὶ δύο σχεδὸν αἰώνας. Ὁ δὲ Βεζίρης Ῥεσιδ - μεχμέδ - πασσᾶς, καθυποτάξας φυλὴν τινα τῶν Κιούρδων ἐπαναστᾶσαν, ἀπέθανε τῇ 30 Μαρτίου (;) τοῦ 1838 (;) ὑπὸ ἐγκεφαλίτιδος ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ παρὰ τὴν Σεβάστειαν (Σιβιάζ).

(ΕΛΧΑΤΖ) - ΜΕΧΜΕΔ - ΕΜΙΝ - ΡΕΟΥΦ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ὠνομασθεὶς Μπᾶς - βεχίλ, καταργηθείσης τῆς ἀξίας τοῦ Μ. Βεζίρη, τῆς δὲ ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ δικαιοδοσίας τοῦ Ἀρζ - ὀδασὺ ἀνατεθείσης εἰς τὸν Σείχ - οὐλ - ἰσλάμην. Ἐπειδὴ αἱ μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Πύλης σχέσεις ἐγίνοντο καθ' ἡμέραν πλέον ὑποπτοι, στράτευμα Τουρκικὸν 60—80,000 συνεκεντρώθη ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Χαφύζ - Πασσᾶ πρὸς τὰ Ἀδανα, καθεῖθεν πρὸς τὸ Ὀρφα, καὶ τέλος τῇ 21 Ἀπριλίου (3 Μαΐου) 1839, ἡ προφυλακὴ τοῦ Χαφύζ - πασσᾶ, διαβάσας τὸν Εὐφράτην, ἐπροχώρησε μέχρι τοῦ Νετζίμπ, τρεῖς ὥρας μακρὰν τοῦ Μπίρ, ἐν τῇ Σατραπείᾳ τοῦ Μέρ - ἄσσ, ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Χαλέμπ ὁδοῦ, ὅπου εἶχεν ὀχυρωθῇ ὁ Ἡβραῆμ - πασσᾶς, ἀποφεύγων 'να δώσῃ πρῶτος αἰτίαν εἰς ῥῆξιν. τῇ δὲ 27 Μαΐου (8 Ἰουνίου) ἐξεδόθη χάττι - σσερίφ, δι' οὗ ὁ μὲν Μεχμέδ - Ἀλῆς καὶ ὁ υἱός του καθηρέθησαν ἀπὸ παντός ἀξιώματος, ὁ δὲ Χαφύζ - πασσᾶς ὠνομάσθη διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου ἀντὶ τοῦ Μεχμέδ - Ἀλῆ. Ἡ τύχη τῶν ὅπλων ἐμελλε 'να κρίνῃ τοῦ λοιποῦ μεταξὺ τῶν δύο ἀνταγωνιστῶν. ἀλλ' αὐτὴ 'δὲν ἐβράδυνε 'να κλίνῃ πρὸς τὸν Ἡβραῆμ, καὶ ἡ ἐν Νετζίμπ μάχη, συγκροτηθεῖσα τῇ 12 (24) Ἰουνίου, ἔθηκε τὴν κορωνίδα εἰς τὰς προλαβούσας νίκας τοῦ Ἡβραῆμ, φονευθέντων ἐκατέρωθεν 8000 ἀνθρώπων καὶ ἀπολεσθέντος ὅλου τοῦ Τουρκικοῦ στρατοπέδου (1). Ἡ εἰρῆσις τῆς νίκης

(1) Ἴδου ἡ ἐπιστολὴ, τὴν ὅποιαν ἔγραψεν ὁ Ἡβραῆμ εἰς τὸν πατέρα του ἀμέσως μετὰ τὴν νίκην: » Ἐπιστέλλω Ὑμῖν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Χαφύζ - πασσᾶ, ἣν εὗρον ἐντελῶς κατεσκευασμένην, πρὸς ἰδίαν του χρῆσιν. Ἡ ἀποσκευὴ, τὸ πυρόβολικόν, ἀναριθμητὰ λάφυρα,

ταύτης μόλις ἐγνώσθη ἐν ΚΠ τῇ 26 Ἰουνίου (8 Ἰουλίου), ὅταν ὁ Σουλτάν-Μαχμούδ εἶχεν ἤδη ἑπτὰ ἡμέρας ἀφ' οὗ ἀπέθανε, πρὶν ἢ μάθῃ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ στρατοῦ 'του. Τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ νέου Σουλτάνου ὑπῆρξεν ἡ ἀνάκλησις τῆς ἀξίας τοῦ Βεζίρη· διωρίσθη δὲ εἰς αὐτὴν ὁ-

ΧΟΣΡΕΒ-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ (1), ὃς τις εὐθὺς διέταξε 'να παύσωσιν αἱ ἐχθροπραξίαι κατὰ τε ξηρὰν καὶ θάλασσαν. Ἀλλ' ὁ ναύαρχος Ἀχμέδ-Τζεβζή-πασσᾶς, εὐνοούμενος τοῦ Σουλτάν-Μαχμούδ, σταθμεύων μετὰ 25 πλοίων διαφόρου μεγέθους καὶ δύο ἀτμοπλοίων ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἅμα ἔμαθε τὸν διορισμὸν τοῦ προσωπικοῦ ἐχθροῦ 'του Χοσρέβ-πασσᾶ, ὑποπτεύσας μήπως τὸν διαδεχθῇ ὁ Ταχχὺρ-πασσᾶς εἰς τὴν ναυαρχίαν, ἐξέπλευσε μετὰ τοῦ στόλου παντὸς καὶ 12,000 στρατοῦ ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ καταπλεύσας τῇ 29 Ἰουνίου (11 Ἰουλίου) εἰς Αἴγυπτον, παρέδωκεν αὐτὸν τῷ Μεχμέδ-Ἀλῆ. Τῇ δὲ 22 Ὀκτωβρίου (3 Νοεμβρίου) ἐξέδωκεν ὁ νέος Σουλτάνος τὸ περίφημον διάταγμα, τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Γκιούλ-χανέ, ἀπὸ τοῦ τόπου (2), ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη, ἐγγυώμενον τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς ιδιοκτησίας ὄλων ἐν γένει τῶν ὑπηκόων τοῦ Κράτους, χωρὶς διακρίσεως καταγωγῆς ἢ θρησκείας κτλ. Ὁ δὲ Χοσρέβ-πασσᾶς, κατηγορηθεὶς ἐπὶ καταχρήσεσιν, ἐπαύθη κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1840, καὶ δικασθεὶς ἐπὶ διβανίου, κατεδικάσθη εἰς τριετὴ ἐξορίαν, ὑποχρεωθείς καὶ 'ν' ἀποδώσῃ ὅσα ἐσφετερίσθη, καὶ κηρυχθεὶς ἀνίκανος πρὸς πᾶσαν δημοσίαν ὑπηρεσίαν· διωρίσθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ ὁ-

(ΕΛΧΑΤΖ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΕΜΙΝ-ΡΕΟΥΦ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον. Ἐπ' αὐτοῦ ὑπεγράφη τῇ 3 (15) Ἰουλίου τοῦ 1840 ἡ μεταξὺ Ἀγγλίας, Ῥωσσίας, Αὐστρίας, καὶ Πρωσσίας σὺνθήκη, ἐξαιρεθείσης τῆς Γαλλίας, δι' ἧς ὑπεχρεώθη ὁ Μεχμέδ-Ἀλῆς, πολιορκηθείσης καὶ ἁλωθείσης ὑπὸ τοῦ συμμαχικοῦ στόλου τῆς Βηρυτοῦ καὶ Πτολεμαίδος, καὶ ἐπαναστατήσαντος τοῦ Λιβάνου, 'να ἐκχωρήσῃ τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης, καὶ ἀνεγνωρίσθῃ διαδοχικὸς ἡγεμὼν μόνης τῆς Αἰγύπτου. Ἐπ' αὐτοῦ ἐξεδόθη τῷ 1843 ὁ νέος περὶ στρατολογίας νόμος, ὁ δὲ στρατὸς διηρέθη εἰς δύο τάξεις, τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ ὑπηρεσίας καὶ τοὺς ἐν ἐφεδρίᾳ (Ρεδίφ)· ἐδημοσιεύθη τὸ Τανζιμάτ (ὁ διοικητικὸς καὶ δικαστικὸς κανονισμὸς), καὶ κατηργήθησαν αἱ ἄκριτοι κεφαλικαὶ τίμωρίαι, καὶ αἱ μυστηριώδεις ἐκεῖναι θανατικαὶ ἐκτελέσεις, αἱ στιγματίζουσαι δι' αἱματηρῶν κηλίδων τὴν Τουρκικὴν ἰσο-

» καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων εἶνε εἰς τὴν ἐξουσίαν 'μας. Μετὰ δέωρον μάχην, τὸ Ὀθωμανικὸν
» στράτευμα διεσπάρθη καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε 'δὲν ἤδυνήθη-
» μεν 'να 'τὸ ἐπανίδωμεν. Προσεβάλομεν δὲ τὸν ἐχθρὸν ἐν ταύτῳ πανταχόθεν... καὶ τὸ πυ-
» ροβολικὸν 'μας ἔκαμε θανάματα. Ἡ νίκη αὕτη, ἃμα ἐπιτευχθεῖσα, μοὶ ἀπέδωκε τὴν εὐθυμίαν
» καὶ τὴν βώμην τῶν ἔκκοσιν ἐτῶν τῆς ἡλικίας μου ε.

(1) Ἰδε σελ. 438 τοῦ Β' Μέρους.

(2) Ἰδε σελ. 475 τοῦ Α' Μέρους.

ρίαν. Ἐγερθεῖσων δὲ ταραχῶν ἐν ταῖς Παραδουναβίοις ἡγεμονίαις, καὶ τῆς Ῥωσσίας ἀποστειλάσης στρατὸν πρὸς κατάπαυσιν αὐτῶν, ἐδέησε ἵνα εἰσέλθωσιν ἐπίσης καὶ Τουρκικὰ στρατεύματα εἰς τὰς χώρας ἐκεῖνας, γενομένης ἐπὶ τούτῳ συμβάσεως μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν Ἐπικρατειῶν ἐν Βαλτᾶ-λιμενίῳ. Τὸν δὲ Ῥεούφ-πασσᾶν, παραιτηθέντα διὰ γῆρας, περὶ τὰ 1846, διεδέξατο ὁ-

ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΜΕΧΜΕΔ-ῬΕΣΧΙΔ-ΠΑΣΣΑΣ (1). Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ διασήμεου τούτου ἀνδρὸς, τοῦ πρώτου συνίστορος τῶν τοῦ Γκιουλ-χανὲ διατάξεων, ἡ Τουρκία συνεδέθη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μετὰ τῶν λοιπῶν Εὐρωπαϊκῶν Κυβερνήσεων, καὶ ἐτέθη ὀριστικῶς ὑπὸ τὴν ἐπιβρόχον τοῦ κοινοῦ Εὐρωπαϊκοῦ δικαίου. Ἄλλ' ἐγκαταλειφθεῖσα πρὸς ὦραν ὑπὸ τῆς Αὐτικῆς Εὐρώπης, ἀπασχολημένης εἰς τὰ ἴδια αὐτῆς πράγματα, ἠναγκάσθη ἵνα ὑπογράψῃ τῇ 8 (20) Ἀπριλίου τοῦ 1849 τὴν λεγομένην σύμβασιν (σεν-νέδ) τοῦ Βαλτᾶ-λιμενίου, δι' ἧς ἐδίδετο τῇ Ῥωσσίᾳ τὸ δικαίωμα ἵνα διατηρῇ 25-30,000 στρατοῦ ἐν ταῖς Παραδουναβίοις ἡγεμονίαις ἄχρι τῆς εἰρηνοποιήσεως τῆς Οὐγγρίας, καὶ 10,000 ἄχρι τῆς ἐντελοῦς ἀποκαταστάσεως τῆς ἡσυχίας ἐν ταῖς ἡγεμονίαις. Τὸ δὲ ζήτημα τῆς ἐξώσεως τῶν προσφύγων Οὐγγρων καὶ Πολωνῶν, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποῖου αἱ μεταξὺ αὐτῆς τε καὶ τῆς Ῥωσσίας καὶ Αὐστρίας σχέσεις, διακοπεῖσαι πρὸς καιρὸν, ἐπανελήφθησαν τῇ 19 Δεκεμβρίου τοῦ 1849 καὶ τῇ 6 Ἀπριλίου τοῦ 1850, ἐδόξεσε τὸν Σουλτάν-Μετζήδ', ἀποποιηθέντα ἵνα θυσιάσῃ εἰς τὴν πολιτικὴν τὰ δικαιώματα τῆς φιλοξενίας. Ἡ δὲ Βοσθνία, ἐπαναστᾶσα κατὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Τανζιματ, καθυπετάγη διὰ τοῦ περιφήμου Ὁμέρ-πασσᾶ, μετὰ πεισματώδη καὶ αἱματηρὰν πάλην· ἐκ δὲ τῶν εἴκοσι Μπέϊδων, οἵτινες διεῖπον τέως τὴν ἀρειμάνιον ἐπαρχίαν ταύτην, ἑπτὰ μὲν ἐφονεύθησαν, τέσσαρες ἐφυγον εἰς τὴν Αὐστρίαν, καὶ ἑπτὰ, συλληφθέντες, ἀπήχθησαν δικασθισόμενοι εἰς ΚΠ. Παυθέντος δὲ τῇ 7 Ἰανουαρίου (;) τοῦ 1852 τοῦ Ῥεσχίδ, διὰ ῥαδιουργίας τοῦ Σαραγίου μᾶλλον, ἢ πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς Ῥωσσίας, δυσαρεστηθείσης διὰ τὰς γενομένας ὑπὸ τῆς Πύλης παραχωρήσεις εἰς τὴν Γαλλίαν, ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἀγίου Τάφου, διωρίσθη πρὸς καιρὸν ὁ-

(ΕΛΧΑΤΖ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΕΜΙΝ-ῬΕΟΥΦ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τέταρτον (2). Ἀλλὰ, διαμείνας μὲν τῆς τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἐπαύθη, τῇ 5 (17) Φεβρουαρίου (;) τοῦ 1852 ὡς μὴ ἐπαρκῶν πρὸς τὸ μέγεθος τῶν δυσχερειῶν, ὅσαι, κατὰ συνέπειαν τῶν Εὐρωπαϊκῶν περιπετειῶν περιεστοίχουν τὴν Αὐτοκρατορίαν (3), καὶ ἀνεκλήθη πάλιν ὁ-

(1) Ἰδε σελ. 434 τοῦ Β'. Μέρους.

(2) Ἡ πέμπτου, διότι καὶ τῇ 1834 διεξήγαγεν ἐπὶ τινὰ χρόνον τὴν ὑπατον ἀρχήν.

(3) Ὁ Βεζ'ρης οὗτος, ἀποθανὼν τῇ 17 (29) Μαΐου τοῦ 1860, εἰς ἡλικίαν 94 ἐτῶν, ἦτον

ΜΟΥΣΤΑΦΑ - ΜΕΧΜΕΔ - ΡΕΣΧΙΔ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον. Ἡ ἀπό-
τινος χρόνου ἀλληλοδιαδοχὸς ἀνύψωσις τῶν ἱκανωτέρων τῆς Τουρκίας ἀν-
δρῶν, ὧν ἐξεῖχε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Γκυζώτου, ὁ Ῥεσχίδ, εἰς τὴν
ὑπατείαν ἀποδεικνύει οὐ μόνον τὸ κρίσιμον τῶν καιρῶν, ἀλλὰ, καὶ πολὺ
μᾶλλον, τὴν ἄμεσον ἐπενέργειαν τῶν δυνάμεων τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τῶν
Τουρκικῶν πραγμάτων. Κατὰ συνέπειαν δὲ τῆς πολιτικῆς ταύτης, ὁ Ῥεσχίδ,
κρατήσας μόλις πέντε καὶ ἡμίσει μῆνας τὴν σφραγίδα, μετετέθη τῇ 25
Ἰουλίου (6 Αὐγούστου) τοῦ 1852, εἰς τὴν Προεδρίαν τοῦ Ἀνωτάτου Συμ-
βουλίου, καὶ διεδέχθη αὐτόν ὁ-

ΜΕΧΜΕΔ - ΕΜΙΝ - ΑΛΛΗ - ΠΑΣΣΑΣ (1), προαχθεὶς ἀπὸ ὑπουργοῦ τῶν
ἐξωτερικῶν. Ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις τοῦ δανείου, τὸ ὁποῖον, συμφωνηθὲν ἐν Πα-
ρισίοις παρὰ τὴν θέλησιν σχεδὸν τοῦ Σουλτάνου, ὅθεν ἀνεγνωρίσθη ἐν ΚΠ,
ἐπέφερε μετὰ δύο μῆνας τὴν πτώσιν τοῦ Ἀαλή - πασσᾶ, διεδέχθη δὲ αὐ-
τὸν τῇ 24 Σεπτεμβρίου (5 Ὀκτωβρίου) τοῦ 1852 ὁ-

ΜΕΧΜΕΔ - ΑΛΗ - ΠΑΣΣΑΣ, γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τῇ Ἀδιλὲ τοῦ Σουλ-
τάν - Μετζήδ, ἔλκων τὸ γένος ἐκ Λαζῶν, ἀνὴρ εὐτόλμου καὶ ἀνεξαρτήτου
χαρακτήρος, διακριθεὶς ἰδίως εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν προσφύγων Οὐγγρων
καὶ Πολωνῶν, τῶν ὁποίων τὴν μὴ ἀπόδοσιν αὐτὸς κυρίως καὶ ἐσυμβού-
λευσε καὶ ὑπεστήριξε, μέχρι καὶ ἐνδεχομένης κηρύξεως πολέμου. Ἀλλ'
ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις τοῦ Ἀγίου Τάφου, ἀνακινήθησα ἔτι ἀπὸ τῶν 1846,
ἐλύθη ὑπὸ τῆς Πύλης εἰς τρόπον συμβιβαστικὸν μὲν, ὥς ἐδόκει, μὴ εὐ-
χαριστήσαντα δὲ οὐδέτερον τῶν φιλονεικούντων μερῶν, ἐστάλη ἐκτάκτως
εἰς ΚΠ τῇ 6 (18) Φεβρουαρίου 1853 ὁ ναύαρχος Πρίγκηψ Μεντζικώφ,
καὶ, ἐμφανισθεὶς μετὰ δύο ἡμέρας εἰς τὸν Βεζίρην ἐν ἱματίῳ πολιτικῷ,
ἀπήτησε τὴν ἀκέραιον διατήρησιν τῶν ἐκπαλαι προνομίων ὑπὲρ τῶν ὀρ-
θοδόξων, ἀπειλῶν ἵνα διακόψῃ, ἐκ τῶναντίου, τὰς μεταξὺ τῶν Αὐλῶν
ἀμφοτέρων σχέσεις καὶ ἵνα ἀναχωρήσῃ μετὰ παντὸς τοῦ προσωπικοῦ τῆς
Πρεσβείας, ὁ Μεχμέδ - Ἀλῆς, παρητήθη, καὶ διωρίσθη ἀντ' αὐτοῦ τῇ 30
Ἀπριλίου (12 Μαΐου) τοῦ 1853 ὁ-

ΜΟΥΣΤΑΦΑ - ΜΕΧΜΕΔ - ΡΕΣΧΙΔ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον. Ἀλλὰ, μό-
λις κρατήσας τὴν σφραγίδα δώδεκα ἡμέρας, ἠναγκάσθη, ἀπειλοῦντος

εὐειδὲς ἀνὴρ, ἰδίως δὲ εἶχε τὸν πῶγωνά ὥραϊον, ὅθεν καὶ διηγοῦνται, ὅτι, ἐπὶ τῆς πρώτης
ὑπατείας 'του, διαβληθεὶς παρὰ τῷ Σουλτάν - Μαχμούδ, καὶ προσκληθεὶς ἐνώπιον αὐτοῦ πρὸς
ἀπολογίαν, ἔστατο ἔντρομος καὶ περιμένων τὴν καταδίκην 'του. Ὁ δὲ Σουλτάνος, ἀφ' οὗ παρε-
τήρησεν αὐτὸν μετὰ περιεργείας, » Ἄς ἐξορισθῇ, εἶπε, διότι εἶνε κρίμα ἵνα κοπῇ τοιαύτη εὐ-
μορφος κεφαλή ». Ὅταν δὲ, μετὰ ἱκανὰ ἔτη, ἐπανελθὼν εἰς τὰ πράγματα, ἐφαίνετο πολλὸν
μετριώτερος καὶ εἰς τὰς ἀποφάσεις καὶ εἰς τὰς ἐκφράσεις 'του, ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους 'του,
θαυμάζοντας διὰ τοῦτο: « Ἀλλ' ὁ πῶγων μου ὅθεν εἶνε πλέον μέλας καὶ στιλπνός, καθὼς πρὸ
τριάκοντα ἐτῶν ».

(1) Ἰδε σελ. 224 τοῦ Β'. Μέρους.

τὴν Πύλῃν τοῦ Μεντζικώφ, καὶ τοῦ πολέμου ἐπικειμένου, 'να ὑποχωρήσῃ, καὶ διωρίσθῃ ἀντ' αὐτοῦ τῇ 1 (13) Μαΐου, ὡς στρατηγικώτερος, ὁ-

ΝΑΙΛΗ-ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΠΑΣΣΑΣ, χρηματίσας ἐπὶ ἐννέα ἔτη (1832-1841) διοικητὴς τῆς Κρήτης, ὄθεν καὶ Γκιρητλῆς, καὶ τοι τὸ γένος Ἀλβανός. Ἀποκρούσαντος δὲ αὐτοῦ εὐτόλμως τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Μεντζικώφ, καὶ, συνεννοηθείσης τῆς Γαλλίας μετὰ τῆς Ἀγγλίας ὑπὲρ τῶν κυριαρχικῶν τοῦ Σουλτάνου δικαιωμάτων, ἀποποιηθέντος πᾶσαν ἐξαιρετικὴν προστασίαν ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων τῆς Τουρκίας ὅποιουδήποτε δόγματος, ὁ Μεντζικώφ ἀνεχώρησε τῇ 9 (21) Μαΐου, καὶ μετ' αὐτοῦ τὸ προσωπικὸν ἅπαν τῆς Ῥωσικῆς πρεσβείας. Στόλου δὲ Ἀγγλογαλλικοῦ ἀγκυροβολήσαντος τῇ 2 (14) Ἰουνίου περὶ τὴν Τρωάδα, τὰ ἐν Βασσαραβία σταθμεύοντα Ῥωσικὰ στρατεύματα διέβησαν μετὰ ἓνα μῆνα τὸν Προῦτον, καὶ κατέσχον προσωρινῶς τὰς Παραδουναβίους ἡγεμονίας. Τῇ δὲ 14 (26) Σεπτεμβρίου κηρυχθέντος τοῦ κινήματος τούτου ἐν γενικῇ συνελεύσει καὶ διὰ φετῶ τοῦ Σείχ-ούλ-ισλάμη ὡς ἀφορμῆς πολέμου, ἡ Πύλη ἐκήρυξε μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας ἐπισήμως τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ῥωσσίας. Ἐν διαστήματι δὲ βραχυτάτου χρόνου, 150,000 στρατοῦ Ὀθωμανικοῦ συνεχεντρώθησαν περὶ τὸν στρατάρχην Ὁμέρ-πασσᾶν, ἐν ᾧ 40,000 ἄλλαι ἀντετάχθησαν εἰς τοὺς Ῥώσσους ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ συγχρόνως ὁ Ἀγγλογαλλικὸς στόλος ἠγκυροβόλησεν ἐν τῷ Μπέϊ-κοζοῦ τοῦ Βοσπόρου. Ἡ διὰ βας τοῦ Δουνάβεως ἐν Ὀλτενίτση καὶ Καλαφάτ ἀπέδειξεν εἰς τε τοὺς Ῥώσσους καὶ τὴν Εὐρώπην ὅτι οἱ Τοῦρκοι τοῦ 1853 'δὲν ἦσαν πλέον οἱ Τοῦρκοι τῶν 1829. Ἡ δὲ πυρπόλησις τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἐν Σινώπῃ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς Ἀγγλογάλλους 'να εἰσπλεύσωσιν εἰς τὸν Εὐξείνιον. Περὶ τὰ τέλη δὲ Ἰανουαρίου τοῦ ἐπομένου ἔτους ὁ Πρέσβυς τῆς Ῥωσσίας ἐζήτησε τὰ διαβατήριά 'του ἐκ Παρισίων, καὶ τέλος τῇ .. Ἀπριλίου 1854 ὁ Ναπολέων ἀνήγγειλεν εἰς τὸ νομοθετικὸν σῶμα ὅτι ἡ δοθεῖσα εἰς τὴν Ῥωσσίαν τελευταία προθεσμία παρῆλθεν ἀνευ ἀποτελέσματος, τὸ δὲ διάγγελμα τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς διακήρυξις τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Ῥώσων. Ἐπειδὴ δὲ συγχρόνως αἱ περὶ συνδιαλλαγῆς προσπάθειαι ἐξηκολούθουν, μεσιτεία τῶν Ῥώσων καὶ Αὐστριακῶν, διεδέχθη τῇ 19 Μαΐου (1 Ἰουνίου) 1854 τὸν Ναϊλῆ-Μουσταφᾶ-πασσᾶν, ὡς δοκῶν εἶναι διπλωματικώτερος, ὁ-

(ΚΥΜΠΡΙΖΛΥ)-ΜΕΧΜΕΔ-ΠΑΣΣΑΣ, γεννηθεὶς τῷ 1810 ἐν Κύπρῳ (ὄθεν καὶ τὸ ἐπίθετόν 'του), καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν Γαλλίᾳ, χρηματίσας δὲ πρέσβυς ἐν Λονδίνῳ ἀπὸ τῶν 1848 μέχρι τῶν 1850. Ἐπ' αὐτοῦ νέος Ἀγγλογαλλικὸς στόλος ἐστάλη πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ εἰσπεπλευκότος ἤδη εἰς τὸν Εὐξείνιον, 50,000 δὲ Γαλλικοῦ στρατοῦ, ὑπὸ τὸν στρατάρχην Saint-Arnaud, μεθ' ὧν ἠνώθησαν καὶ 25,000 Ἀγγλοι, κατέλαβον τὴν

Βάρναν. Εισβαλόντος δὲ καὶ Αὐστριακοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Μολδαβίαν, οἱ Ῥῶσοι ἔκριναν εὐλογον ἵνα παραιτήσῃ τὰς Ἡγεμονίας. Τὸν δὲ Μεχμέδ-πασσᾶν, παραιτηθέντα τῇ 18 (30) Νοεμβρίου τοῦ 1854, διεδέχθη ὁ ΜΟΥΣΤΑΦΑ-ΜΕΧΜΕΔ-ΡΕΣΧΙΔ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τέταρτον. Ἀλλ' εὐρισκόμενος εἰς ἀντίθεσιν ὥς πρὸς τὸ κόμμα τοῦ παλαιοῦ Τουρκισμοῦ, ἐδέχθη ἵνα ὑποχωρήσῃ, μετὰ ἑπτὰ μῆνας, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη τῇ 20 Ἰουνίου (2 Ἰουλίου) τοῦ 1855, ὁ-

ΜΕΧΜΕΔ-ΕΜΙΝ-ΑΛΛΗ-ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, Ἐπ' αὐτοῦ ὁ συμμαχικὸς στρατὸς, συμποσούμενος εἰς 50,000 Ἀγγλογάλλους καὶ 8,000 Τούρκους, μετὰ τῶν ὁποίων ἠνώθησαν ἀκολούθως ἄλλαι 50,000 Τούρκοι καὶ 15,000 Σάρδοι, ἀπέβη τῇ 2 (14) Σεπτ. 1854, ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ στρατηγοῦ St Arnaud, εἰς Εὐπατορίαν τῆς Κριμαίας. Τρεῖς δὲ μάχαι, ἡ ἐν Ἀλμα, ὅπου, τῇ 8 (20) Σεπτ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους, 50,000 Ῥῶσσοι, στρατηγουμένοι ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Μεντζικῶφ, ἐνίκηθησαν ἀπολέσαντες 5—6000 ἄνδρας· ἡ τῆς Τσερνάιας, ὅπου, τῇ 14 (26) Ὀκτ. ἀπωλέσθησαν ἄλλοι τόσοι· καὶ ἡ τοῦ Ἰνκερμάν, ὅπου οἱ Ἀγγλοι, ὑποστηρικθέντες ἐγκαίρως ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἀπέκρουσαν τῇ 24 Ὀκτ. (5. Νοεμβρ.) τοὺς Ῥῶσσους, ἀπολέσαντας περὶ τὰς 10,000 ἄνδρας, διευκόλυναν τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Σεβαστουπόλεως, τῆς ὁποίας ἡ ἄλωσις, κυριευθείσης τέλος τῇ 27 Αὐγ. (8. Σεπτ.) τοῦ 1855 μετὰ δέκα μηνῶν πολιορκίας, φονευθέντων ἐν τῇ ἐφόδῳ 7557 Γάλλων καὶ 2447 Ἀγγλῶν, ἐπέσπευσεν τὴν εἰρήνην, τῆς ὁποίας τοὺς ὅρους, προτεθειμένους ἤδη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, διαδεχθεὶς πρὸ ὀλίγων μηνῶν τὸν πατέρα του, ἀποθανόντα τῇ 19 Φεβρ. (3 Μαρτίου) 1856, ἐδεχθῇ σχεδὸν ἀπαρτηρήτως. Ὁ δὲ Βεζίρης, σταλεὶς εἰς Παρισίους, ὡς πληρεξούσιος, διορισθέντος ἀντ' αὐτοῦ ἐπιτρόπου ἐν ΚΠ (καϊμακάμ) τοῦ Κύμπριζλή-Μεχμέδ-πασσᾶ, ὑπέγραψεν αὐτὴν ἐκεῖ τῇ 18 (30) Μαρτίου τοῦ 1856, ἐπικυρωθεῖσαν τῇ 15 (27) Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης, ἣν προσυπέγραψαν ἀκολούθως καὶ ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσσία, ἀνεγνωρίσθη, ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν καὶ τῶν πέντε μεγάλων δυνάμεων τῆς Εὐρώπης, ἡ ἀκεραιότης τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, οὐδεμιᾶς ξένης δυνάμεως ἐχούσης τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπεμβαίνειν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ διοίκησιν· ὁ Ἑλλήσποντος ἐκλείσθη δι' ὅλα τὰ ξένα πολεμικὰ πλοῖα· ὁ Εὐξείνιος Πόντος, καθὼς καὶ ὁ Δούναβις, ἐκηρύχθησαν ἐλεύθεροι καὶ ἀνοικτοὶ εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ὅλων τῶν ἐθνῶν· ἡ ἀνέγερσις νέων φρουρῶν καὶ ναυστάθμων ὠχυρωμένων καθ' ὅλην τὴν τοῦ Εὐξείνου παραλίαν ἀπηνγορεύθη· ὁ ἀριθμὸς τῶν πολεμικῶν πλοίων, ὅσα ἠδύναντο ἵνα ἔχωσιν ἐν τῷ τῆς θαλάσσης ταύτης ἑκατέρᾳ τῶν ὁμόρων δυνάμεων, ὠρίσθη εἰς ἑπτὰ-δωδεκα· εἰς ἑκάστην δὲ τῶν συνυπογραφασῶν τὴν εἰρήνην δυνάμεων ἐπιτρέπη ἵνα ἔχῃ ἐκάστοτε σταθμεύοντα εἰς τὸ στόμιον τοῦ Δουνάβειος

δύο ελαφρά πλοῖα· τὰ ἐν Βασσαραβία μεθόρια τῆς Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας ὠρίσθησαν φυσικώτερον, ὅσον δὲ μέρος αὐτῆς παρεχώρησε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ Ῥωσσία, προσηρτήθη εἰς τὴν Μολδαβίαν, ἣτις ἀνεγνωρίσθη αὐτόνομος, καθὼς καὶ ἡ Βλαχία καὶ ἡ Σερβία, ὑπὸ τὴν τοῦ Σουλτάνου κυριαρχίαν κτλ. Τὸν δὲ Ἀαλῆ-πασσᾶν, ἐπιστρέψαντα εἰς ΚΠ, διεδέχθη τῇ 19 Ὀκτωβρίου (1 Νοεμβρίου) 1856, διὰ τῆς ἐπιβροχῆς τοῦ πρέσβειος τῆς Ἀγγλίας, ὁ-

ΜΟΥΣΤΑΦΑ - ΜΕΧΜΕΔ - ῬΕΣΧΙΑ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ πέμπτον. Ἀλλ' ἀναφυέντος μετ' οὐ πολὺ τοῦ ζητήματος τῆς ἐνώσεως τῶν δύο Παραδουναβίων ἡγεμονιῶν καὶ τοῦ περὶ τῆς ἐκλογῆς νέου ἡγεμόνος, ὁ Ῥεσχίδ, κλίνων πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν μᾶλλον πολιτικὴν, ἐγένετο θῦμα τῆς ἐπιμονῆς τοῦ πρέσβειος τῆς Γαλλίας, ἀντιπραττούσης· ὤθεν καὶ, παρὰ γνώμην τοῦ Σουλτάνου, ἔχοντος πλήρη πρὸς αὐτὸν πίστιν, μετετέθη τῇ 30 Ἰουνίου τοῦ 1857 εἰς τὴν προεδρίαν τοῦ Τανζιμάτ, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη Βεζίρης ὁ-

ΝΑΙΛΗ - ΜΟΥΣΤΑΦΑ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκλογὴ τῶν νέων ἡγεμόνων τῆς Βλαχομολδαβίας ἐφάνη ἐπηρσασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἐπιτρόπου (Καϊμακάμ), οἱ πρέσβεις τῆς Γαλλίας, Ῥωσσίας, Πρωσσίας καὶ Σαρδηνίας ἀπήτησαν ἐπισήμως παρὰ τῆς Πύλης τὴν ἀκύρωσιν αὐτῆς, καὶ, ταύτης μὴ ἐνδούσης, διέκοψαν τὰς μετ' αὐτῆς σχέσεις των, ἄχρις οὗ, συγκατατεθέντων μετ' οὐ πολὺ καὶ τῶν πρέσβειων τῆς Ἀγγλίας καὶ Αὐστρίας, οἵτινες ὑπεστήριζον τέως τὴν ἐκλογὴν, ἐπανελάβον αὐτὰς μετὰ τινὰς ἡμέρας, ἀκυρωθεῖσων μὲν τῶν τῆς Μολδαβίας ἐκλογῶν, περὶ δὲ τῶν τῆς Βλαχίας διαταχθείσης ἀναθεωρήσεως. Τοῦ δὲ Σουλτάνου ἐπιμένοντος, ἵνα ἐπαναφέρῃ τὸν Ῥεσχίδ, τὸν ὅποιον, ὀλίγας ἡμέρας πρότερον, εἶχεν ἐπισκεφθῇ κατ' οἶκον, ἐπαύθη τῇ 10 (22) Ὀκτωβρίου τοῦ 1857 ὁ Ναίλη - Μουσταφᾶ - πασσᾶς, καὶ ἀνεκλήθη ὁ-

ΜΟΥΣΤΑΦΑ - ΜΕΧΜΕΔ - ῬΕΣΣΙΑ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ ἕκτον καὶ τελευταῖον, πρῶτος τοῦτο μεταξὺ τῶν πώποτε Βεζιρῶν. Ἀλλ' ἀποθανόντος αὐτοῦ μετὰ ἑβδομήκοντα πέντε ἡμέρας, τῇ 26 Δεκεμβρίου 1857 (7 Ἰανουαρίου 1858), εἰς ἡλικίαν 55 ἐτῶν καὶ ἐν ἀκμῇ ἰσχύος καὶ δόξης, διεδέχθη αὐτὸν ὁ-

ΜΕΧΜΕΔ - ΕΜΙΝ - ΑΑΛΗ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον. Τὴν διετὴ ταύτην βεζιρείαν τοῦ Ἀαλῆ ἀπησχόλησαν, ἐνθεν μὲν τὰ πράγματα τῆς Μολδοβλαχίας, ὅπου, μετὰ πολλὰς ἀντιδράσεις, ἐξελέχθη τῇ 5 (17) Ἰανουαρίου τοῦ 1859 ἡγεμὼν ἀμφοτέρων τῶν ἡγεμονιῶν ὁ Ἀλέξανδρος Κούζας, γεννηθεὶς τῷ 1820 καὶ χρηματίσας ὑπουργός ποτε τοῦ πολέμου καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἐπαρχος Γαλατσίου, ἀφ' οὗ πρῶτον ὑπεσχέθη ἐγγράφως ἵνα παραιτηθῇ, ἅμα, ἀναγνωρισθείσης τῆς τῶν δύο ἡγεμονιῶν ἐνώσεως, ἥθειεν ἐκλεχθῇ ξένος ἡγεμὼν· ἀφ' ἑτέρου δὲ, ἡ ἐκπτώσις τοῦ Ἀλεξάνδρου Καραγεώργεβιτς ἀπὸ τῆς ἡγεμονίας τῆς Σερβίας, καὶ ἡ ἀνάκλησις τοῦ γέ-

ροντος Μιλόσχη Όμπρένοβιτς, αναγορευθέντος μὲν ὁμοφώνως ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως (σκούπτσιν) τῇ 7 (19) Δεκεμβρίου 1858 διαδοχικοῦ ἡγεμόνος τῆς Σερβίας ὑπὸ τὴν τοῦ Σουλτάνου κυριαρχίαν, ἀναγνωρισθέντος δὲ ὑπὸ τῆς Υ. Πύλης τῇ 31 Δεκεμβρίου 1858 (12 Ἰανουαρίου 1859) ἡγεμόνος ἀπλῶς, ἄνευ τῆς διαδοχῆς. Τῇ δὲ 5 (17) Σεπτεμβρίου τοῦ 1859 ἀνακαλυφθείσης ἐν ΚΠ συνωμοσίας, ἥς ἀρχηγοὶ μὲν ἦσαν δύο Κιοῦρδαι, ἀνήκοντες εἰς τὸ σῶμα τῶν Οὐλεμά, εἷς Ἀλβανός, ὁ Τζεφέρ-πασσᾶς, διακριθεὶς ἐν ταῖς παραχαῖς τῆς πατρίδος 'του, καὶ εἷς Κιρκάσσιος, ὁ Χουσεῖν-πασσᾶς, ἀνδραγαθήσας ἐν τῇ κατὰ τοῦ Μαυροβουνίου πάλῃ, σκοπὸς δὲ ἡ ἀναμόρφωσις δῆθεν τῆς Τουρκίας ἐπὶ τὸ συνταγματικώτερον, ὁ Ἀαλῆ-πασσᾶς, δόξας εἶναι ἡπιώτερος τοῦ δέοντος, ἡ, μᾶλλον, τολμήσας, καθὰ ἐλέγετο, 'να καταδείξῃ ἐν τῷ Συμβουλίῳ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξελέγξεως τῶν δαπανωμένων εἰς τὸν στρατὸν καὶ τὸ ναυτικὸν καὶ πρὸ πάντων εἰς τοὺς πολιτικούς μισθοὺς καὶ τὰς ἐπιχορηγήσεις, τῶν ὁποίων τὴν σπατάλῃν ἀπέδειξεν ὡς κυρίως αἰτίαν τῶν οἰκονομικῶν τῆς Τουρκίας δυσχερειῶν, ἐπαύθη τῇ 6 (18) Ὀκτωβρίου τοῦ 1859, καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ-

(ΚΥΜΠΡΙΖΛΥ) - ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ δεύτερον, ὑποδεχθεὶς καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν συνωμοτῶν, ὡς ὁ ἱκανώτερος πρὸς ἐπανάρθωσιν τῶν πραγμάτων. Τὸ βραχὺ διάστημα τῆς δευτέρας ταύτης ὑπατείας 'του 'δὲν ἐπιτρέπει 'να κρίνῃ τις ἐὰν αἱ προσπάθειαι 'του ἤθελον ἐπιφέρει τὴν ποθουμένην βελτίωσιν. Διότι, ἀποτυχὼν ἀπέναντι τῆς ἀπαισίας ἐπιβροῆς, τῆς περιστοιχούσης τὸν μονάρχην, ἐπαύθη τῇ 14 (26) Δεκεμβρίου τοῦ 1859, διαμείνας μόλις ὑπὲρ τοὺς δύο μῆνας εἰς τὰ πράγματα, καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ-

ΜΕΧΜΕΔ - ΡΟΥΣΧΑΙ - ΠΑΣΣΑΣ, ἀνὴρ ἀκεραίου χαρακτῆρος καὶ ἀγενδότου φιλοπονίας (1), γεννηθεὶς ἐν ΚΠ τῷ 1809 ὑπὸ γονέων ἀπόρων, καὶ προαχθεὶς ἀπὸ ἀπλοῦ στρατιώτου εἰς τὴν ἀνωτάτην περιωπὴν διὰ μόνης τῆς ἱκανότητός 'του, διακριθεὶς δὲ ὡς ὑπουργὸς τοῦ πολέμου τῷ 1853 διὰ τὴν δραστὴκὴν ἀντίστασιν 'του εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Μεντζικῶφ. Παυθέντος δὲ αὐτοῦ μετὰ πέντε μῆνας, διωρίσθη τῇ 17 (29 Μαΐου) τοῦ 1860 ὁ-

(ΚΥΜΠΡΙΖΛΗ) - ΜΕΧΜΕΔ - ΠΑΣΣΑΣ, τὸ τρίτον. Πρῶτον δὲ αὐτοῦ ἔργον ὑπῆρξε τὸ 'να περιοδεύσῃ τὰς βορείους ἐπαρχίας τοῦ Κράτους, ὅπως πληροφορηθῇ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως περὶ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως καὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν. Δύο σημαντικώτατα συμβάντα πρόκειται 'να διαιωνίσωσι τὴν μνήμην τῆς τρίτης ταύτης ὑπατείας τοῦ Κύμπριζλη· πρῶτον μὲν, ἡ

(1) Ἐκμαθὼν ἄνευ διδασκάλου τὴν Γαλλικὴν, κατώρθωσεν, ἔτι νέος καὶ στρατευόμενος, 'να μεταφράσῃ ἀπὸ τοῦ Γαλλικοῦ εἰς τὸ Τουρκικὸν διαφόρους πραγματείας, ἀναγομένας κυρίως εἰς τὴν τακτικὴν καὶ τὰ στρατιωτικὰ, ὅθεν καὶ ἐπεκλήθη Μεταφραστὴς (μουτερτζήμ).

ἀναγνώρισις τοῦ Ἀλεξάνδρου Κούζα, ὡς ἰσοβίου ἡγεμόνος ἀμφω τῶν ἡγεμονιῶν Βλαχίας καὶ Μολδαβίας ὑπὸ κυρίαρχον τὸν Σουλτάνον· δεύτερον δὲ, ὁ νέος διοργανισμὸς τοῦ Λιβάνου ὅρους ὑπὸ χριστιανὸν ἐντόπιον ἡγεμόνα(1). Περὶ τοῦ δευτέρου τούτου πολιτικοῦ μεγαλουργήματος, ἰδοὺ τι ἀναφέρει ὁ Μονίτωρ τῶν Παρισίων τῶν 5 (17) Ἰουνίου. « Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Δυνάμεων, συνελθόντες εἰς συνδιάσκεψιν, ἀπεφάσισαν πρόχθες, καὶ ὑπέγραψαν μετὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων ὑπουργοῦ τοῦ Σουλτάνου τὴν ἐπίσημον πρᾶξιν τοῦ νέου διοργανισμοῦ τοῦ Λιβάνου, ὡς καὶ τὰ πρωτόκολλον, ἐν ᾧ ἐσημειώθησαν οἱ διπλωματικοὶ ὅροι τῆς συμβάσεως ταύτης. Ὁ Λίβανος, διηρημένος διὰ τῆς συμβάσεως τοῦ 1845 εἰς δύο ὑπαρχίας (Καϊμακαμέτ), τίθεται ἤδη ὑπὸ τὴν αὐθεντίαν ἐνὸς μόνου διοικητοῦ, ἐκλεχθσομένου μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων τῆς Πύλης, τῶν πρεσβευόντων τὸ δόγμα τῶν πλειόνων. Ὁ Διοικητὴς οὗτος θέλει ἔχει τὸν βαθμὸν τοῦ Μουσχίρου καὶ θέλει ὑποκεῖσθαι ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν Πύλην. Ἐπομένως θέλει εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ Πασσᾶ τῆς Βηρυτοῦ, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς Δαμασκοῦ, καὶ ὁμοιοβάθμιος αὐτῶν· θέλει ἐδρεύει δὲ ἐν τῇ πόλει Δείρ-ἐλ-Καμάρ. Πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως ἐν τῷ ὅρει θέλει σχηματισθῇ στρατὸς ἐγγχώριος καὶ ἀπαγορευθῇ εἰς τὸν Τουρκικὸν στρατὸν ἵνα εἰσέλθῃ ἐν αὐτῷ, χωρὶς ῥητῆς τοῦ διοικητοῦ αἰτήσεως. Ἡ διάρκεια τῆς ἐξουσίας τοῦ διοικητοῦ τοῦ Λιβάνου θέλει εἶναι τριετής· ὁ δὲ δύναται δὲ, διαρκούσης τῆς προθεσμίας ταύτης, ἵνα παυθῇ, εἰμὴ συνεπείᾳ τακτικῆς ἀνακρίσεως καὶ δυνάμει ἀποφάσεως ἡτιολογημένης. Ἐντὸς τῶν τριῶν μηνῶν, τῶν πρὸ τῆς λήξεως τῆς τριετίας, αἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Δυνάμεων καὶ ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Υ. Πύλης θέλουν συνέλθει ἐκ νέου εἰς συνδιάσκεψιν, ἵνα ἐκτεμήσωσι τὰ ἀποτελέσματα τῆς νέας ταύτης τάξεως τῶν πραγμάτων καὶ λάβωσιν ἄλλας ἀποφάσεις, ἐὰν αἱ περιστάσεις τὸ ἀπαιτήσωσι. Συστηθήσονται ἐν τῷ Λιβάνῳ δύο συμβούλια, τὸ μὲν δικαστικόν, τὸ δὲ διοικητικόν, ἐν οἷς πάντες οἱ κατοικοῦντες τὸ ὅρος θέλουν ἔχει τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἐξ ἴσου καὶ χωρὶς διακρίσεως θρησκείας κτλ. « Ἀλλὰ συμβάν, ἀπὸ τινος ἤδη χρόνου οὐκ ἀπροσδόκητόν, ὁ θάνατος τοῦ Σουλτάνου Ἀμπδ-οὐλ-Μετζήδ, ἀποβιώσαντος τῇ 13 (25) Ἰουνίου 1861, καὶ ἡ ἀνάβασις εἰς τὸν θρόνον τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Σουλτάν Ἀμπδ-οὐλ-Ἀζίζ, περιορίζει τὰς περαιτέρω κρίσεις ἡμῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ τερματίζει τὸν Κατάλογον τῶν 172 Βεζιρῶν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους δι' ἐγκαρδίων εὐχῶν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, Μουσουλμάνων καὶ μὴ τοιούτων.

(1) Ἀρτίως ἐπιβεβαιώθη τοιοῦτος ὁ Δαυδ-ἐφέντης, Ἀρμένιος μὲν τὸ γένος, Καθολικὸς δὲ τὸ δόγμα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ'.

Χρονολογικὸς κατάλογος τῶν πρώτων Ἐπισκόπων
καὶ τῶν μετ' αὐτοὺς Πατριαρχῶν
Κωνσταντινουπόλεως

ΑΝΔΡΕΑΣ ὁ Ἀπόστολος, πρῶτος ἐκκλησίαν πιστῶν ἐν Βυζαντίῳ συστησάμενος, εὐκτήριον οἶκον ἐν τῇ νῦν λεγομένη Ἀργυροπόλει ἀνήγειρεν, ἐνθα χρόνῳ ὕστερον ἐτέθη τὸ λείψανον τοῦ Ἀγίου Μάρτυρος Ἀδριανοῦ. Χειροτονεῖ δὲ ἐπίσκοπον τῆς αὐτῆς πόλεως τὸν Στάχυν(1), ἓνα τῶν Ο', περὶ τὸ 36 ἔτος μ. Χ.

ΣΤΑΧΥΣ, εἷς τῶν Ο' Ἀποστόλων, οὗ μνημονεύει Παῦλος ὁ Ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ, προέστη τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἐκκλησίας ἔτη 16, κατασταθεὶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πρωτοκλήτου τῶν Ἀποστόλων Ἀνδρέου περὶ τὸ 36—37 ἔτος μ. Χ.

ΟΝΗΣΙΜΟΣ, οὐχ ὁ οἰκέτης τοῦ Φιλήμανος, ὥς τινες ὑπέλαβον· διότι οὗτος ρητῶς καλεῖται Ἐπίσκοπος Βεῤῥοίας τῆς ἐν Μακεδονίᾳ, ἀλλ' ἕτερος, προστάς τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἐκκλησίας ἔτη 14 καὶ ἀποθανὼν τῷ 53 μ. Χ.

(**ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ**), ἥρξεν ἔτη 17, ἀπέθανεν ἄρα τῷ 70 μ. Χ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τισι καταλόγοις ἀναφέρεται πάλιν μετὰ τὸν Φήλικα, ὑποθετέον ἢ μὴ ἄρξαντα τὸ παράπαν τοῦτον, ἢ δεύτερον ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἐκείνον.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ, ἥρξεν ἔτη 16 ἢ 14, καὶ ἀπέθανε τὸ 86 ἢ 84 μ. Χ.

ΣΕΔΕΚΙΩΝ, ἥρξεν ἔτη 9, καὶ ἀπέθανε τῷ 93 ἢ 95 μ. Χ.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ ἢ **ΔΙΟΜΕΝΗΣ**, ἥρξεν ἔτη 15, καὶ ἀπέθανε τῷ 110 μ. Χ.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ, ἥρξεν ἔτη 13 ἢ 17, ἀποθανὼν τῷ 123 ἢ 127 μ. Χ.

ΦΗΛΙΞ, ἔτη 10 ἢ 12, ἀποθανὼν τῷ 137 μ. Χ.

(1) Τῶν πρώτων τούτων τοῦ Βυζαντίου ἐπισκόπων τοὺς πλείστους, ἢ μὴ ὑπάρχοντας, ἢ γοῦν οὐ κατὰ σειρὰν διαδοχικὴν ἄρξαντας λογίζονται οἱ ἀπὸ τῆς Δύσεως σοφοί. Αὐτίκα γὰρ ὁ Κεδρηνὸς » πρῶτον ἐπίσκοπον Βυζαντίου καταστήναί φησιν ἐπὶ Ἀντωνίνου τοῦ Καρακάλλας » Φιλίδελφον, καὶ ἐπισκοπῆται ἔτη γ'. » Πρῶν γὰρ (προστίθῃσι) προέτατο τῆς ἐκκλησίας » ταύτης ἔτη κ' πρεσβύτερός τις. « Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει καὶ Συμεὼν ὁ Δογοθέτης, προστιθεὶς ὅτι, » Τὸ δὲ τρίτον ἔτος Γορδιανοῦ, δεύτερος ἐπίσκοπος Βυζαντίου γέγονεν Εὐγένιος ἔτη » κέ. Εἶτα βασιλεύει Νουμεριανός. . . Ἐπὶ τούτου . . τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἐκκλησίας προέσταται » Γουρῖνος ἔτη θ'. «

Οὗτοι ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τῷ ἐν Ἀργυροπόλει τὰς συνάξεις ἐποιοῦντο, κατὰ τοὺς γενομένους διωγμούς.

ἈΘΗΝΟΔΩΡΟΣ ἢ ἈΘΗΝΟΓΕΝΗΣ, ἥρξεν ἔτη 4. Εὐκτήριον δὲ οἶκον κτίσας ἐν τῇ καλουμένῃ Ἑλαίᾳ, τὸν μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου ἀνοικοδομηθέντα, ἐκείσε τὰς συνάξεις ἐποιεῖτο. Ἐτελεύτησε δὲ περὶ τὰ 141 μ. Χ.

ΕΥΖΩΙΟΣ, ἥρξεν ἔτη 16, ἀποθανὼν τῷ 157 μ. Χ.

ῬΟΔΥΜΠΙΟΣ ἢ ΑΛΥΠΙΟΣ, ἥρξεν ἔτη 13 καὶ μῆνας ἑξ, ἀπέθανεν ἄρα τῷ 171 μ. Χ.

ΠΕΡΤΙΝΑΞ, ἀνὴρ ὑπατευκῶς, ἐκ τῆς ἐν Ῥώμῃ συγχλήτου, ἥρξεν ἔτη 19 καὶ μῆνας δέκα, καὶ ἡμέρας 15. Οὗτος ἐτέραν ἐκκλησίαν ἀνέστησεν ἐν Συκαῖς, ἐν τόπῳ παραθαλασσίῳ, Εἰρήνην τὸν οἶκον προσαγορεύσας. Ἀπέθανε δὲ τῷ 192 μ. Χ.

ῬΟΔΥΜΠΙΑΝΟΣ, ἥρξεν ἔτη 11, ἀποθανὼν τῷ 203.

ΜΑΡΚΟΣ ὁ Α', ἥρξεν ἔτη 13, ἀποθανὼν τῷ 216.

ΚΥΡΙΑΛΙΑΝΟΣ ἢ ΚΥΡΙΑΚΟΣ ὁ Α', ἥρξεν ἔτη 16, ἀποθανὼν τῷ 232 μ. Χ.

ΚΑΣΤΙΝΟΣ ἢ ΚΗΣΤΙΝΟΣ, καὶ, κατὰ τὸν Ν. Κάλλιστον, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, ἥρξεν ἔτη 7, ἀποθανὼν τῷ 240. Οὗτος ἐν αὐτῷ τῷ Βυζαντίῳ, ἐν τοποθεσίᾳ ἐπιλεγομένη Πετρίῳ, εὐκτήριον τῆς Ἀγίας Εὐφημίας ἡγείρε, τότε μαρτυρησάσης (1).

ΤΙΤΟΣ ὁ καὶ ΤΡΑΤΟΣ ἢ ΤΑΡΑΤΟΣ, ἥρξεν ἔτη 30 ἢ 35 καὶ μῆνας ἑξ, ἀποθανὼν τῷ 276.

ΔΟΜΕΤΙΟΣ ἢ ΔΟΜΕΤΙΑΝΟΣ, ὁ ἀδελφὸς Πρόβου τοῦ βασιλέως, ἥρξεν ἔτη 24 καὶ μῆνας ἑξ, ἀποθανὼν τῷ 301 (2).

ΠΡΟΒΟΣ, ὁ Δομετίου υἱὸς, ἥρξεν ἔτη 12, ἀποθανὼν τῷ 313.

Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μητροφάνους ἀναφέρονται παρὰ τισι καὶ τρεῖς ἢ τέσσαρες ἄλλοι ἐπίσκοποι Βυζαντίου. Ἀλλὰ τὰ τῆς χρονολογίας αὐτῶν ἀσυμβίβαστα, ἐκτὸς ἐὰν ἐπεσκόπησαν μῆνας τινὰς ἢ ἡμέρας μόνον ἕκαστος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ.

ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ ὁ Α', ὁ ἀδελφὸς μὲν Πρόβου, Δομετίου δὲ υἱὸς, πρῶτος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἥρξεν ἔτη 10, ἀπὸ τοῦ 320 μετὰ Χριστόν. Ἐπὶ τούτου ἐκτίσθη ἡ ΚΠ καὶ συνεκροτήθη ἡ πρώτη Σύνοδος, ἥς, κατὰ τὸν Εὐσέβιον, διὰ γῆρας ὑστέρησεν, » ἐπεὶ αὐτῷ ὁ χρόνος τοῦ βίου ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἐξέτεινεν ἔτη, « κατὰ τὸν Φώτιον. » Περσύτεροι

(1) Ὅπου νῦν τὸ Γκιουλ-τζαμί.

(2) Εἰς τοῦτον μᾶλλον ἢ τὸν Καστῖνον ἀποδοτέα ἡ ἱδρυσις τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Εὐφημίας, εἴ γε, κατὰ τὸ Συναξάριον αὐτῆς, ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Διοκλετιανοῦ τῷ 288.

ἡ δ' αὐτοῦ παρόντες, τὴν τάξιν αὐτοῦ ἐπλήρουν κ. Τῶν πρεσβυτέρων τούτων εἷς ἦν καὶ ὁ διαδεξάμενος αὐτόν-

ἈΔΕΞΑΝΔΡΟΣ, ἤρξεν ἔτη 23, ἀποθανὼν τῷ 353 εἰς ἡλικίαν 93 ἐτῶν (1).

ΠΑΥΛΟΣ ὁ Α', ὁ Ὁμολογητὴς, Θεσσαλονικεὺς τὴν πατρίδα, προεβλήθη τῷ 353, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐξώσθη ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίου καὶ ἐξωρίσθη.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ, ὁ ἀπὸ Βηρυτοῦ καὶ Νικομηδείας, ἀντικατέστη τοῦ θείου Παύλου τῷ αὐτῷ 353 ἔτει, πολλὰς τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἰκανότητα ἀνὴρ, ἀλλὰ παραξίας καὶ αἰρετικὸς. Οὗτος συνέσκησε τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τοῦ θείου Εὐσεβίου σύνοδον, ἀπελθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα χάριν προσκυνήσεως, καὶ συνετάραξε τὰς Ἐκκλησίας. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς ΚΠ, ἀπέθανε μετ' ὀλίγον.

ΠΑΥΛΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, ἐγκαθιδρύθη πάλιν, μετὰ θάνατον τοῦ Εὐσεβίου, τῷ 355. Ἀλλ' οἱ Ἀρειανίζοντες προεβάλοντο τὸν Μακεδόνην, ὅθεν ἡ φρικτὴ ἐκείνη καὶ αἱματώδης ἐξεργάγη στάσις, δι' ἧς ἐξώσθη πάλιν ὁ Παῦλος καὶ ἐξωρίσθη εἰς Θεσσαλονίκην.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΟΣ ὁ πνευματομάχος, πρεσβύτερος τῆς ἐν ΚΠ ἐκκλησίας, ἄρξας μόλις μῆνας τινάς, ἐξεβλήθη, γράψαντος, κατὰ παρακίνησιν τοῦ Πάππα Ἰουλίου, ἀπειλητικώτερον τοῦ Κωνσταντος πρὸς τὸν ἀδελφὸν Κωνσταντίον, καὶ ἀντικατέστη πάλιν ὁ

ΠΑΥΛΟΣ ὁ Α', τὸ τρίτον, τῷ 356, καὶ ἄρξας ἐπὶ τριετίαν, ἄχρι τοῦ 359, ἐξεβλήθη πάλιν, ἀποθανόντος τοῦ Κωνσταντος, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Σίγγαρα, καθεῖθεν εἰς Ἐμεσαν, καὶ τέλος εἰς Κουκουσὸν, ὅπου καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν, ἀποπνιγείς διὰ τοῦ ἰδίου 'του ὠμοφορίου ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος, ἐορταζόμενος τῇ 6 Νοεμβρίου, καὶ πάλιν ἀναλαμβάνει τὸν θρόνον ὁ-

ΜΑΚΕΔΟΝΙΟΣ τὸ δεύτερον, τῷ 359, ὅτε ἐφονεύθησαν 3150 ἄνθρωποι, οἱ μὲν ὑπὸ τῶν τοῦ ἐπάρχου στρατιωτῶν, συνοδευόντων, λόγῳ φρουρᾶς, τὸν Μακεδόνην, οἱ δὲ καὶ ὑπ' ἀλλήλων συμπατηθέντες. Ἐκβληθέντος δὲ αὐτοῦ μετὰ ἓν ἔτος, διότι, κατὰ τὸν Ζωναρὰν, » ὑπερφρονήσας, » μετήνεγκε τὸ σῶμα τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου ἐκ τοῦ τῶν Ἀγίων » Ἀποστόλων ναοῦ εἰς τὸ τοῦ Ἀγίου Μάρτυρος Ἀκακίου θεῖον τέμενος. » Διόπερ ὀργισθεὶς ὁ Κωνσταντῖος, αὐτὸν μὲν, ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατέσπασε τοῦ θρόνου καὶ ὑπερώρισε, τὸ δὲ τοῦ οἰκείου πατρὸς σῶμα μετεκόμισεν αὐτὸς εἰς τὸν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ναόν. » Ἰσχυόντων ὁμῶς ἔτι τῶν Ἀρειανῶν, διωρίσθη τῷ 360

ΕΥΔΟΞΙΟΣ ὁ Ἀντιοχείας, ἀλλόκοτος καὶ χουτοπόνηρος ἄνθρωπος.

(1) Ὁ Βαρώνιος λέγει τῷ 340, ἀλλὰ τότε οὐ συμβιβάζονται τὰ 23 ἔτη τῆς πατριαρχείας 'του, ἐκτὸς ἐὰν προσλογισθῶσι καὶ τὰ ἔτη, καθ' ἃ, ζῶντος ἔτι τοῦ Μητροπολίτου, αὐτὸς διεῖπε, διὰ τὸ εἶναι ὑπὲρ γῆρων ἐκεῖνον, τὴν Ἐκκλησίαν.

Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη 11, καὶ στερεώσας τὸν Ἀρειανισμόν ἐν ΚΠ, ἀπέθανε τῷ 371, καὶ ἐξελέχθη, ὑπὸ μὲν τῶν ὀρθοδόξων, ὁ-

ΕΥΑΓΓΡΙΟΣ, χειροτονηθεὶς κρῦφα ὑπὸ τοῦ Ἀντιοχείας Εὐσταθίου, ἐπανελθόντος μὲν ἀπὸ τῆς ἐξορίας ἐπὶ Ἰωβιανοῦ, μὴ προφθάσαντος δὲ αὐτὸν ζῶντα, καὶ διὰ τοῦτο κρυπτομένου· ὑπὸ δὲ τῶν Ἀρειανῶν ὁ-

(ΔΗΜΟΦΙΛΟΣ, ὁ ἀπὸ Βεροίας ἢ Βερόης τῆς ἐν Θράκῃ, ὃν ἐπεκύρωσεν ὁ Οὐάλης, διατρίβων τότε ἐν Μαρκιανουπόλει, τὸν δὲ Εὐάγριον ἐξώρισεν εἰς Βιζύην, καθὼς καὶ τὸν χειροτονήσαντα αὐτὸν Εὐστάθιον εἰς Κύζικον. Παρέτεινε δὲ ἐπὶ ὀκτῶ ἢ ἐννέα ἔτη μέχρι Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου). Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Εὐαγρίου ἀνέλαβε τὴν πατριαρχίαν

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ Α΄ ἢ Μέγας, ὁ Θεολόγος, τῷ 379, πρότερον γενόμενος ἐπίσκοπος Σασίμων, καὶ μετὰ ταῦτα παραιτησάμενος αὐτῶν, καὶ ἐπισκοπεύων ἐπιτροπικῶς τῆς ἰδίας πατρίδος Ναζιανζοῦ, ἧς ἐπίσκοπος ἦν ὁ πατὴρ καὶ ὁμώνυμος αὐτοῦ Γρηγόριος. Ἐκλεχθέντος δὲ ὑπὸ τινων ἐπισκόπων τῆς Αἰγύπτου Μαξίμου τινός, Κυνικοῦ φιλοσόφου, ὃν ὁ θεὸς Γρηγόριος εἶχε βαπτίσῃ, συνεκλήθη ἡ Β' Σύνοδος, ἥτις αὐτὸν μὲν καθεῖλε, τὸν δὲ Γρηγόριον ἐπεκύρωσεν. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀρχιερεῖς ἐθορύβουν, τὸν Συντακτῆριον λόγον πρὸς τοὺς 150 τῆς Συνόδου πατέρας ἐκθέμενος, ἐκουσίως τοῦ θρόνου ἐξίσταται, τρία μόνον ἔτη προστάς τῆς ἐν ΚΠ Ἐκκλησίας. Τούτου δ' ἐπανελθόντος εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα, ψηφίζεται

ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ, ὁ ἐκ Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας, χρηματίσας Πραίτωρ (ἐπαρχος) ΚΠ, κατηχούμενος ἔτι καὶ ἀβάπτιστος, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν, ὅθεν ἅμα καὶ βαπτίζεται καὶ χειροτονεῖται ὑπὸ τῆς Ἀγίας Συνόδου τῶν ρν' πατέρων τῷ 381. Ἐπατριάρχευσε δὲ ἐπὶ ἔτη 16 καὶ μῆνας τρεῖς ἢ ἕξ, καὶ ἐορτάζεται τῇ 11 Ὀκτωβρίου. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν

ἸΩΑΝΝΗΣ Α΄, ὁ Χρυσόστομος, πρεσβύτερος Ἀντιοχείας, τῇ 26 Φεβρουαρίου τοῦ 398. Τούτου δὲ καθαιρεθέντος ὑπὸ τῆς ἐν Δρυϊ Συνόδου τῷ 403, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀθωωθέντος ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠ, τέλος δὲ ἐξορισθέντος τῷ 404 εἰς Κουκουσὸν, κακεῖθεν εἰς Πιτυοῦντα, καὶ καθ' ὁδὸν ἀποθανόντος τῇ 18 Νοεμβρίου τοῦ 407, μετὰ πέντε ἐτῶν καὶ μηνῶν ἕξ πατριαρχίαν καὶ τριετὴ ἐπώδυνον ἐξορίαν, ἐξελέχθη

ἈΡΣΑΚΙΟΣ, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Νεκταρίου, πρεσβύτερος τῆς ἐν ΚΠ ἐκκλησίας, γέρων σεβάσμιος καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν (1),

(1) Περὶ αὐτοῦ τάδε ἐποίησε Θεόδωρος ὁ Πρόδρομος:

» Τίς οὐ γελάσει τῶν Ἀνάκτων τὴν μέθην;
» Ἰωάννην γὰρ ἐκβαλόντες τοῦ θρόνου,
» τὸν ἡδὺν εἰπεῖν, τὴν Χριστοῦ χελιδόνα,
» καθιερῶσιν Ἀρσάκιον τὸν Κρόνον.»

χειροτονηθείς τῇ 26 Ἰουνίου τοῦ 404. Ἀρξας δὲ ἔτος ἐν, μῆνας τέσσαρας καὶ ἡμέρας δεκαεπτὰ, ἀπέθανε τῇ 12 Νοεμβρίου τοῦ 405.

ἈΤΤΙΚΟΣ, πρεσβύτερος ΚΠ, χειροτονηθείς τῷ 406, μετὰ τέσσαρας μῆνας τῆς τελευτῆς τοῦ Ἀρσακίου, ἀνὴρ ἀσκητικὸς, ἐμφρων καὶ ἀνεξίκακος, ἀπὸ τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Σεβαστείας ἔλκων τὸ γένος (1). Ἀπέθανε δὲ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 425, ἄρξας 20 ἔτη, παρὰ μῆνας.

ΣΙΣΙΝΝΙΟΣ ὁ Α', πρεσβύτερος τῆς ἐν ΚΠ ἐκκλησίας, ἐχειροτονήθη τὸν Φεβρουάριον τοῦ 426, καὶ ἀπέθανε περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου τοῦ 428, ἄρξας δύο ἔτη, παρὰ δύο μῆνας.

ΝΕΣΤΟΡΙΟΣ, πρεσβύτερος τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας, ὁ αἰρετικὸς, ἐχειροτονήθη τὸν Ἀπρίλιον τῷ 428, καὶ ἐξώσθη τῷ 431, ἐξορισθεὶς εἰς Ὅασιν, ἄρξας ἔτη 2 καὶ μῆνας δύο. Ἐπ' αὐτῷ ἐγένετο ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῷ 431.

ΜΑΞΙΜΙΑΝΟΣ, πρεσβύτερος ΚΠ, καὶ Κωνσταντινοπολίτης τὸ γένος, ἀνὴρ ἀσκητικὸς τὸν βίον, ἐχειροτονήθη μετὰ τέσσαρας ἡ, κατ' ἄλλους, πέντε μῆνας τῆς τοῦ Νεστορίου καθαιρέσεως, τῇ 25 Ὀκτωβρίου, ἡ τῇ 8 Νοεμβρίου τοῦ 431, καὶ ἀπέθανε τῇ 22 Ἀπριλίου τοῦ 434 (ὅτε καὶ ἐορτάζεται), πατριαρχεύσας ἔτη δύο, μῆνας πέντε καὶ τινὰς ἡμέρας.

ΠΡΟΚΛΟΣ, χειροτονηθείς ἐπίσκοπος Κυζίκου ὑπὸ Σισιννίου τοῦ Πατριάρχου, καὶ διὰ τὸ μὴ παραδέξασθαι αὐτὸν τοὺς ἐκεῖσε, ὡς προσελέξαντας ἤδη τὸν Δαλμάτιον, σχολάζων. Μετετέθη δὲ καὶ ἐνεθρονίσθη, ἐτι κειμένου τοῦ λειψάνου τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Μαξιμιανοῦ ἐν τῷ ἱερατείῳ. Ἀπέθανε δὲ τῇ 24 Ὀκτωβρίου (ὅτε καὶ ἐορτάζεται) τοῦ 446, ἄρξας ἔτη 13 καὶ μῆνας.

ΦΛΑΒΙΑΝΟΣ, πρεσβύτερος ΚΠ, ἐξεβλήθη τῷ 449 ὑπὸ Διοσκούρου καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ληστρικῆς Συνόδου, καὶ ἐφονεύθη λακτίσματι ποδὸς ὑπ' αὐτοῦ, πατριαρχεύσας ἔτος ἐν καὶ μῆνας δέκα, ἡ ἔτη δύο καὶ μῆνας ἕξ.

ἈΝΑΤΟΛΙΟΣ, πρεσβύτερος καὶ ἀποκρισάριος Ἀλεξανδρείας, ἤρξεν ἔτη ὀκτὼ καὶ τρεῖς ἡ ὀκτὼ μῆνας, ἀποθανὼν τῇ 3 Ἰουλίου (ὅτε καὶ ἐορτάζεται) τοῦ 458. Ἐπὶ τούτου συνεκροτήθη τῷ 451 ἡ ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος κατὰ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκούρου. Τούτου ποιήματα ὑποτίθενται τὰ ψαλλόμενα κατὰ Κυριακὴν Ἀναστάσιμα τροπάρια, τὰ καλούμενα διὰ τοῦτο Ἀνατολικά.

ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ὁ Α', πρεσβύτερος ΚΠ, ἤρξεν ἔτη 13 καὶ μῆνας δύο. Προγνοὺς δὲ ὅτι συμβαίνει πειρασμὸς τῇ ἐκκλησίᾳ (ὁ ἐπὶ Λέοντος διωγμὸς), ἀνεχώρησε καὶ ἀπῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα χάριν προσκυνήσεως· ἐπιστρέφων δὲ, ἀπέθανεν ἐν Κύπρῳ τῷ 471.

---

(1) Ἦδε περὶ αὐτοῦ καὶ ἐν σελ. 84 καὶ 150 τοῦ Β' Μέρους.

ἈΚΑΚΙΟΣ, πρεσβύτερος καὶ ὀρφανοτρόφος, ἐφάνη, ἐξ ἀγνοίας, προστατής τῶν περὶ τὸν αἵρετικὸν Πέτρον τὸν Μογγὸν, Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, ὅθεν καὶ ὑπὸ τοῦ Καλλίστου καλεῖται « Ὁ κακὸς Ἀκάκιος ». Οὗτος εἶχε προβληθῇ καὶ πρὸ τοῦ Γενναδίου, ὡς τοῦ Ἀνατολίου διάδοχος· ἀλλὰ προετιμήθη ἐκεῖνος διὰ πλειονοψηφίας. Ἐπὶ τούτου πρῶτον ἤρξαντο τὰ μεταξὺ Ῥώμης καὶ ΚΠ σκάνδαλα, ἐξ αἰτίας τοῦ Μογγοῦ, ἐξαλείψαντος τοῦ Ἀκακίου ἐκ τῶν διπτύχων τὸ ὄνομα τοῦ Πάππα Φήλικος τοῦ Γ', εἰ καὶ ἐνεγράφη ὕστερον πάλιν ὑπὸ Εὐφημίου· ἀλλ' εἰς μάτην· διότι οἱ Πάππαι ἐπέμενον ἵνα ἐξαλειφθῇ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀκακίου, καὶ μόλις ἐπὶ Ἰουστίνου, μετὰ 36 ἔτη, κατευνάσθη ἡ πρώτη αὕτη θύελλα, ἐξαλειφθέντων πρὸς καιρὸν τῶν ὀνομάτων αὐτοῦ τε τοῦ Ἀκακίου καὶ τῶν μετ' αὐτὸν δύο Πατριαρχῶν, Εὐφημίου καὶ Μακεδονίου, ὡς καὶ τῶν Αὐτοκρατόρων Ζήνωνος καὶ Ἀναστασίου. Ἀπέθανε δὲ τῷ 489, ἄρξας ἔτη 17 καὶ μῆνας ἐξ, ἡ ἑπτὰ, ἡ ἑννέα.

ΦΡΑΙΤΑΣ ἢ ΦΛΑΒΙΤΑΣ ἢ ΦΛΑΒΙΑΝΟΣ, πρεσβύτερος τοῦ ἐν Συκαῖς ναοῦ τῆς Ἀγίας Θέκλης, προαχθεὶς ὑπὸ Ζήνωνος. Ἀπέθανε δὲ τῷ 491, ἄρξας ἔτη τρία, μῆνας τρεῖς καὶ ἡμέρας ἑπτὰ ἢ δεκαεπτὰ.

ΕΥΦΗΜΙΟΣ ἢ ΕΥΘΥΜΙΟΣ, ὁ ἐξ Εὐχαΐτων, πρεσβύτερος ΚΠ, καὶ πτωχοτρόφος Νεαπόλεως. Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη 4, ἐξεβλήθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀναστασίου τῷ 496, ὡς Νεστοριανός, διότι ἔδεν ἑστარγε ἢ ἀποδώσῃ αὐτῷ τὴν, ἣν εἶχε λάβει παρ' αὐτοῦ πρὶν αὐτοκρατορήσῃ, ἔγγραφον ὁμολογίαν τῆς πίστεως, καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὸν Πόντον.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΟΣ ὁ Β', πρεσβύτερος ΚΠ καὶ σκευοφύλαξ, ἐπατριάρχευσεν ἔτη 16 παρὰ τινας μῆνας, ἀντισταθεὶς καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα τῷ Ἀναστασίῳ, ἐπιμένοντι ἵνα λάβῃ ὀπίσω τὴν ἐπὶ Εὐφημίου συγγραφὴν. Ἐκβλήθεις δὲ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀναστασίου περὶ τὰ τέλη τοῦ 511, καὶ καθαιρεθέντος, ὡς δῆθεν αἵρετικοῦ, προεβλήθη.

ΤΙΜΟΘΕΟΣ ὁ Α', πρεσβύτερος καὶ σκευοφύλαξ ΚΠ, ὁμόφρων τοῦ Ἀναστασίου, ἄρξας δὲ ἔτη ἐξ ἢ ἐξ καὶ ἡμισυ, ἀπέθανε τῇ 5 Ἀπριλίου ἢ περὶ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου τοῦ 517.

ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ Β', ὁ Καππαδόκης, πρεσβύτερος καὶ σύγκελλος, ἐχειροτονήθη τῇ 17 Ἀπριλίου τοῦ 517, καὶ ἀπέθανε τῇ 24 Φεβρουαρίου τοῦ 520, ἄρξας ἔτη δύο καὶ μῆνας δέκα καὶ τινὰς ἡμέρας. Οὗτος πρῶτος προσεδέξατο τὸν τίτλον τοῦ Οἰκουμενικοῦ.

ἘΠΙΦΑΝΙΟΣ, πρεσβύτερος ΚΠ, καὶ σύγκελλος, ἐχειροτονήθη τῇ 25 Φεβρουαρίου τοῦ 520, καὶ ἀπέθανε τῇ 5 Ἰουνίου τοῦ 535, ἄρξας ἔτη 15 καὶ μῆνας τρεῖς.

ἈΝΘΙΜΟΣ ἢ ἈΝΘΕΜΙΟΣ ὁ Α', ἐπίσκοπος Τραπεζοῦντος, ἤρξε μῆνας δέκα μόνον, ἐκβλήθεις περὶ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου τοῦ 536, ὡς Σεβη-

ρίζων ἐν κρυπτῷ, διὸ καὶ καθηρέθη ἐν τῇ κατὰ Σεβήρου συνελθούσῃ Συνόδῳ.

ΜΗΝΑΣ, πρεσβύτερος καὶ ξενοδόχος τῶν Σαμψῶν, ἐχειροτονήθη ὑπὸ Ἀγαπητοῦ τοῦ Πάππα Ῥώμης τῇ 13 Μαρτίου τοῦ 536, καὶ ἀπέθανε τὸν Αὐγούστον τοῦ 552, πατριαρχεύσας ἔτη 16 καὶ μῆνας πέντε οὐχὶ πλήρεις.

ΕΥΤΥΧΙΟΣ ἢ ΕΥΤΥΧΗΣ, πρεσβύτερος καὶ μοναχὸς τῆς ἐν Ἀμασειᾷ Μονῆς καὶ ἀποκρισιδριος τοῦ Ἀμασειᾶς εἰς τὴν Ε' Σύνοδον, ἐχειροτονήθη τὸν Αὐγούστον τοῦ 552, καὶ ἐξώσθη τῇ 22 Ἰανουαρίου τοῦ 565, ἐξορισθεὶς εἰς Ἀμάσειαν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, περιπεσόντος εἰς τὴν τῶν Ἀφθαρτοδοκικῶν αἵρεσιν, ὅπου ἐμόνασε, γενόμενος καὶ ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐκεῖσε Μονῆς. Ἦρξε δὲ ἔτη 12 καὶ μῆνας 2 ἢ 5.

ἸΩΑΝΝΗΣ Γ', ὁ ἀπὸ Σχολαστικῶν, πρεσβύτερος Ἀντιοχείας, ἐχειροτονήθη τῇ 12 Ἀπριλίου τοῦ 565, καὶ ἀπέθανε τῇ 31 Αὐγούστου τοῦ 577, πατριαρχεύσας ἔτη 12 καὶ μῆνας τέσσαρας καὶ τινὰς ἡμέρας.

ΕΥΤΥΧΙΟΣ ἢ ΕΥΤΥΧΗΣ, τὸ δεύτερον, ἀποκατασταθεὶς πάλιν ὑπὸ Ἰουστίνου τοῦ νεωτέρου τῇ 3 Ὀκτωβρίου τοῦ 577. Ἀπέθανε δὲ τῇ 6 Ἀπριλίου (ὅτε καὶ ἐορτάζεται) τοῦ 582, ἄρξας ἔτη 4 καὶ μῆνας ἑξ, καὶ ἐτάφη ἐν τοῖς Ἀγίοις Ἀποστόλοις, » μετὰ τὴν κρηπίδα τῆς ἀγίας τραπέζης, ἐνθα ἦσαν τῶν τριῶν Ἀποστόλων τὰ σώματα. «

ἸΩΑΝΝΗΣ Δ', Καππαδόκης καὶ οὗτος τὴν πατρίδα, γεννηθεὶς ἐν ΚΠ, διάκονος, ὁ ἐπικληθεὶς Νηστευτῆς, ἐχειροτονήθη τῇ 12 Ἀπριλίου τοῦ 582 καὶ ἀπέθανε τῇ 2 Σεπτεμβρίου (ὅτε καὶ ἐορτάζεται) τοῦ 595, πατριαρχεύσας ἔτη 13 καὶ μῆνας πέντε. Κατηγορεῖται δὲ, ὡς καθιερώσας συνοδικῶς τὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ τίτλον, προεισηγμένον ἤδη πρὸ 65 ἐτῶν ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου αὐτοῦ καὶ συμπατριώτου Ἰωάννου τοῦ Γ', καὶ διὰ τοῦτου ἐρεθίσας ἐπὶ τὸ ἀνήκεστον τὴν μεταξὺ παλαιᾶς καὶ νέας Ῥώμης ἔριν.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ὁ Β', πρεσβύτερος τῆς ἐν ΚΠ ἐκκλησίας καὶ Οἰκονόμος, ἀπέθανε τῇ 29 Ὀκτωβρίου τοῦ 606, καὶ ἐτάφη, κατὰ τὸ σύνθηες, εἰς τοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους, ἄρξας ἔτη 11 καὶ μῆνας δύο.

ΘΩΜΑΣ ὁ Α', διάκονος καὶ Σακελλάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐχειροτονήθη τῇ 23 Ἰανουαρίου τοῦ 607, καὶ ἀπέθανε τῇ 20 Μαρτίου τοῦ 610, ὅτε καὶ μνημονεύεται ἐν τοῖς μηνολογίοις, ἄρξας ἔτη τρία καὶ μῆνας δύο. Οὗτος ἔκτισε τὸν ἐν τῷ Πατριαρχείῳ μέγαν τρίκλινον, τὸν ἐπικληθέντα Θωμαίτην, ἐν ᾧ ἀπέθετο τὴν μεγάλην τοῦ Πατριαρχείου βιβλιοθήκην.

ΣΕΡΓΙΟΣ ὁ Α', διάκονος τῆς ἐν ΚΠ Ἐκκλησίας, ἐχειροτονήθη τῇ 18 Ἀπριλίου τοῦ 610, καὶ ἀπέθανε τῇ 9 Δεκεμβρίου τοῦ 638, ἄρξας ἔτη 28, μῆνας ἑπτὰ καὶ ἡμέρας 21. Ἐφρόνει δὲ τὰ τῶν Μονοθελητῶν, ὡς καὶ ὁ σύγχρονος αὐτῷ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος.

ΠΥΡΡΟΣ ὁ Α', πρεσβύτερος τῆς ἐν ΚΠ ἐκκλησίας καὶ ἄρχων τῶν Μο-

ναστηρίων, καὶ ἡγοῦμενος τῆς ἐν Χρυσοπόλει Μονῆς τῆς Θεοτόκου, ἐχειροτονήθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 639, καὶ μετὰ δύο ἔτη (τῷ 641) ἐφυγαδεύθη ὑπὸ τοῦ Κωνσταντος, υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου Δ', ὡς συνειδῶς τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλὴν τῆς μητρυιᾶς 'του, ἄρξας τρία ἔτη παρὰ δύο μῆνας καὶ τινὰς ἡμέρας.

ΠΑΥΛΟΣ ὁ Β', πρεσβύτερος καὶ οἰκονόμος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, καὶ ἐπὶ τῶν φυλακῶν, ἐχειροτονήθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 641, καὶ ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ 654 ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 655, ἄρξας ἔτη δεκατρία καὶ μῆνας.

ΠΥΡΡΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, καὶ ἄρξας μῆνας τέσσαρας καὶ ἡμέρας εἰκοσιτρεῖς, ἀπέθανε τῷ 655.

ΠΕΤΡΟΣ, πρεσβύτερος κτλ. τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ὁ κατ' ἐξοχὴν καλούμενος Αἰρετικὸς, ἀπέθανε τῷ 666, ἄρξας ἔτη 11 καὶ μῆνας ἑπτὰ, καὶ ἐσχόλασεν ὁ θρόνος ἐπὶ μῆνας ἕξ καὶ ἡμέρας δεκαῆξ ἢ ἑνδεκα.

ΘΩΜΑΣ ὁ Β', διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀπέθανε τῷ 668 ἢ 669, ἄρξας ἔτη δύο καὶ μῆνας ἑπτὰ.

ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ Ε', πρεσβύτερος καὶ πρωτέκδικος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀπέθανε τῷ 674, ἄρξας ἔτη πέντε καὶ μῆνας ἑννέα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ὁ Α', διάκονος καὶ σκευοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀπέθανε τῷ 676, πατριαρχεύσας ἔτος ἓν, μῆνας ὀκτώ καὶ ἡμέρας ἑπτὰ, ἢ ἔτη δύο καὶ μῆνας τρεῖς.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ὁ Α', σύγκελλος καὶ σκευοφύλαξ τῆς Μ. ἐκκλησίας, ἐξεβλήθη ὑπὸ τοῦ Πωγωνάτου τῷ 678, ἄγνωστον διατί, εἰ καὶ ὁ Βαρώνιος φρονεῖ ὅτι ὡς αἰρετικὸς, ὅπερ ἀνένδεκτον, εἰ γὰρ μνημονεύεται ὡς ὀρθόδοξος καὶ ἐν τοῖς Μηναίοις τῇ 27 Δεκεμβρίου. Ἦρξε δὲ ἔτη δύο καὶ μῆνας τρεῖς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ, σύγκελλος καὶ σκευοφύλαξ τῶν Σφωρακίου, ἐξεβλήθη ἢ ἀπέθανε τῷ 683, ἄρξας ἔτη πέντε καὶ μῆνας τρεῖς. Ἐπ' αὐτοῦ συνεκροτήθη ἡ ΣΤ' Σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τῶν Μονοθελητῶν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, καὶ ἐπατριάρχευσεν ἔτη δύο καὶ μῆνας δέκα, μέχρι τοῦ 686.

ΠΑΥΛΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ λαϊκῶν, πρωτασηκρήτης, ἀπέθανε τῷ 693, ἄρξας ἔτη ἕξ καὶ μῆνας ὀκτώ. Προέστη δὲ τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου, τῆς καλουμένης Πενθέκτης, διότι ἀνεπλήρωσε τὸ ὑστέρημα τῆς Ε' καὶ ΣΤ' Συνόδου, ἐκδοῦσα κανόνας, ὅπερ ἐκεῖναι μόναι οὐκ ἐποίησαν.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ Α', πρεσβύτερος καὶ σκευοφύλαξ Βλαχερνῶν, ἐξεβλήθη τῷ 705 ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ῥινοτμήτου, καὶ τυφλωθεὶς ἐξωρίσθη εἰς Ῥώμην, ὡς συνένοχος τῆς ἐν ἔτει 695 κατ' αὐτοῦ ἀποστασίας τοῦ Πατρικίου Λεοντίου. Ἦρξε δὲ ἔτη ὀώδεκα.

ΚΥΡΟΣ, πρεσβύτερος καὶ μοναχὸς ἀπὸ τῆς νήσου Ἀμάστριδος, ὅπου ἀσκούμενος προεῖπεν εἰς τὸν φυγάδα Ἰουστινιανὸν τὴν ἀνάκτησιν τῆς αὐτοκρατορίας, ἐξεβλήθη τῷ 711 ὑπὸ Φιλιππικοῦ τοῦ Βαρδάνου, νοσοῦντος τὰ τῶν Μονοθελητῶν, διὸ καὶ ἀναφέρεται τῇ 8 Ἰανουαρίου ἐν τοῖς Μηναίοις, ὡς ὁμολογητῆς. Ἦρξε δὲ ἔτη 86.

ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ ΣΤ', διάκονος καὶ Χαρτοφύλαξ τοῦ Οἰκουμενίου τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ὁμόφρων τοῦ Μονοθελήτου Φιλιππικοῦ, ὅθεν καὶ συνέστησαν ἀμφοτέρω τῷ 712 τὴν ἐν ΚΠ ψευδοσύνοδον κατὰ τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἀλλ' ὁ τοῦ Φιλιππικοῦ διάδοχος Ἀρτέμιος (Ἀναστάσιος ὁ Β'), καθελὼν αὐτὸν συνοδικῶς, ἐξώρισε τῷ 714, ἄρξαντα ἔτη τρία καὶ μῆνας.

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ὁ Α', ἐπίσκοπος Κυζίκου, Βυζάντιος ἐξ εὐγενῶν, εὐνοχισθεὶς, παῖς ἔτι, ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου τοῦ Ἡρακλείου, ζηλοτυπήσαντος, μετετέθη ἐκ τῆς Κυζίκου τῇ 11 Αὐγούστου τοῦ 715, καὶ ἐξεβλήθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου τῇ 22 Ἰανουαρίου (3) τοῦ 730, πρὸς ὃν ἀντίστη γενναίως ὑπὲρ τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἀρχιερατεύσας ἔτη 14, μῆνας πέντε καὶ ἡμέρας τρεῖς. Ἑορτάζεται δὲ ὡς ὁμολογητῆς τῇ 12 Μαΐου.

ἈΝΑΣΤΑΣΙΟΣ, πρεσβύτερος καὶ σύγκελλος καὶ μαθητῆς τοῦ μακαρίου Γερμανοῦ, προστεθείς δὲ διὰ φιλαρχίαν τῇ ἀσεβείᾳ τοῦ Λέοντος, ἐχειροτονήθη τῇ 22 Ἰανουαρίου τοῦ 730, ἀπέθανε δὲ τῷ 753 ἢ 754, ἄρξας ἔτη 24, ἀφ' οὗ πρό τινων ἐτῶν, δαρθεὶς ἰσχυρῶς, ἐπομπεύθη ἐν ΚΠ ἐπὶ ὄνου, διότι ἐξηλέγχθη συνευδοκήσας εἰς τὴν ἀνάβρῃσιν Ἀρταδάζου τοῦ γυναικαδέλφου τοῦ Κοπρωνύμου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ὁ Β', μοναχὸς καὶ ἐπίσκοπος καθηρημένος τοῦ ἐν Παμφυλίᾳ Συλλαίου. Ψευδοσυνόδου γὰρ ὑπὸ τοῦ Κοπρωνύμου συναχθείσης ἀπὸ τῶν 10 Φεβρουαρίου μέχρι τῶν 8 Αὐγούστου τοῦ 754, ἐχέρυσεν ὁ θρόνος πατριάρχου κατὰ τοὺς 86 τούτους μῆνας· τότε δὲ ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ Κοπρωνύμου ὁ Κωνσταντῖνος οὗτος καὶ ἤρξεν ἔτη 12, μέχρι τῆς 14 Αὐγούστου τοῦ 766, ὅτε πομπευθεὶς ἀπεκεφαλίσθη (1).

ΝΙΚΗΤΑΣ, ὁ ἀπὸ Σθλάβων, πρεσβύτερος τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, καὶ ἀρχὼν τῶν μοναστηρίων, ὁ εὐνοῦχος, ἐχειροτονήθη τῇ 16 ἢ 17 Νοεμβρίου τοῦ 766, καὶ ἀπέθανε τῇ 6 Φεβρουαρίου τοῦ 780, ἄρξας ἔτη 13 καὶ μῆνας τρεῖς, παρὰ δέκα ἡμέρας.

ΠΑΥΛΟΣ ὁ Δ', ὁ Κύπριος, διάκονος καὶ ἀναγνώστης, ὁ νέος Ἐλεήμων καὶ ὁμολογητῆς, διότι διεμαρτυρήθη ἐπισήμως κατὰ τῆς εἰκονομαχίας. Ἐχειροτονήθη δὲ τῇ δευτέρᾳ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν τοῦ 780, καὶ τῇ 31 Αὐγ. τοῦ 784 παραιτησάμενος, καὶ ἀναχωρήσας εἰς τὴν τοῦ Φλώρου Μονὴν, μετ' οὗ πολὺ πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν, ἄρξας ἔτη 4 μῆνας 6 καὶ ἡμέρας.

(1) Ἴδε σελ. 248, 514 καὶ 590 τοῦ Α' Μέρους.
(ΚΠ. ΤΟΜ. Β').

ΤΑΡΑΣΙΟΣ, Ἀσηκρήτις, ἐχειροτονήθη τῇ 25 Δεκεμβρίου τοῦ 784, καὶ ἀπέθανε τῇ 25 Φεβρουαρίου (ὅτε καὶ ἐορτάζεται) τοῦ 806, ἄρξας ἔτη 21 καὶ μῆνας δύο. Ἦν δὲ ἑξαρχος τῆς ἐν Νικαίᾳ Ζ' Συνόδου κατὰ τῶν Εἰκονομάχων.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ὁ Α', ὁ Ἀσηκρήτις, Κωνσταντινοπολίτης ἐξ εὐγενῶν, γενόμενος μοναχὸς, ἐχειροτονήθη τῇ 12 Ἀπριλίου τοῦ 806, καὶ ἐξεβλήθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, καθαιρεθεὶς καὶ ἐξορισθεὶς εἰς Προκόννησον, τῇ 13 Μαρτίου τοῦ 815, ἄρξας ἔτη 9 παρὰ ἓνα μῆνα. Ἑορτάζεται δὲ τῇ 2 Ἰουνίου, καὶ σώζεται αὐτοῦ Χρονικὸν καὶ ἄλλα συγγράμματα.

ΘΕΟΔΩΤΟΣ ὁ Α', ὁ Μελισσηνὸς ἢ Κασσιτερᾶς, πρωτασηκρήτις, εἰκονομάχος, ἐχειροτονήθη τῇ 1 Ἀπριλίου (κατ' αὐτὴν τοῦ Πάσχα τὴν ἡμέραν) τοῦ 815, καὶ ἀπέθανε τῷ 821, ἄρξας ἔτη ἑξ.

(**ΘΕΟΔΩΡΟΣ**, ὁ τοῦ Σπαθαροκανδιδάτου υἱὸς, ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ, ἄρξας ἔτη δύο). Τοῦτον μόνος ὁ Κύπριος Φίλιππος καταλέγει ἐν τῷ ἑαυτοῦ Καταλόγῳ, ἄγνωστον ὅλως τοῖς ἄλλοις.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ὁ Α', ὁ Κασσυματᾶς ἢ Βυρσοδέψης, ἐκ Σέργης, καθηρημένος ἤδη ἐπίσκοπος Συλλαίου, αἰρετικὸς, ἀπέθανεν τῷ 832, ἄρξας ἔτη 11.

ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ Ζ', ὁ καὶ Ἰαννῆς, διότι κατηγορεῖτο ὡς μάγος, πρεσβύτερος καὶ σύγκελλος, ἐχειροτονήθη ἐπὶ Θεοφίλου, οὗ περ ἦν ὁμόφρων, τῇ 21 Ἀπριλίου τοῦ 832, καὶ ἐξώσθη, καθαιρεθεὶς, ὡς ἐμμένων τῇ αἰρέσει τῆς εἰκονομαχίας, ἐπὶ Θεοδώρας, τῷ 842, ἄρξας ἔτη 9 καὶ μῆνας δέκα.

ΜΕΘΟΔΙΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Κυζίκου, ὁ ὁμολογητὴς, προσβιβάσθη τῇ 12 Φεβρουαρίου τοῦ 842, καὶ ἀπέθανε τῇ 26 Ἰουνίου τοῦ 846, ἄρξας ἔτη 4, μῆνας τέσσαρας, καὶ ἡμέρας δεκατέσσαρας. Ἑορτάζεται δὲ τῇ 26 Ὀκτωβρίου.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ, ὁ υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Ραγκαβῆ, εὐνουχισθεὶς ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, ἐχειροτονήθη τῇ 4 Ἰουλίου τοῦ 846, καὶ ἐξεβλήθη τῇ 23 Νοεμβρίου τοῦ 857, διότι ἀφώρισε Βάρδαν, τὸν θεῖον τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ, ὡς συμφθειρόμενον τῇ ἰδίᾳ νύμφῃ, μετὰ τὸ ἀπώσασθαι τὴν ἑαυτοῦ σύζυγον. Ἦρξε δὲ ἔτη 11, καὶ μῆνας τέσσαρας καὶ δεκαεννέα ἡμέρας.

ΦΩΤΙΟΣ, ὁ ἀπὸ Πρωτασηκρήτις, μικρανέμης Ταρασίου τοῦ Πατριάρχου, γενόμενος μοναχὸς ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Μεθύσου, ἐχειροτονήθη τῇ 25 Δεκεμβρίου τοῦ 857, καὶ ἐξεβλήθη τῇ 25 Σεπτεμβρίου τοῦ 867, διὰ τὸ κωλύσαι Βασίλειον τὸν Μακεδόνα τῶν θείων μυστηρίων, ἔτι τὰς χεῖρας αἰμοσταγεῖς ἔχοντα ἐκ τοῦ φάνου τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Μιχαὴλ, ἄρξας ἔτη 9 καὶ μῆνας ἑννέα. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἰγνάτιος, δεινοπαθὼν ὡς ἀδίκως ἐβλήθεις, εὗρε πολλοὺς συναχθομένους αὐτῷ, καὶ προσφυγῶν εἰς τὴν

παππικήν προστασίαν, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Ῥώμης ἵνα ἐπέμβῃ, ὡς ἀνώτατος διαιτητής, εἰς τὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας, καὶ ἵνα κηρύξῃ ἐκπτωτον τὸν Φώτιον, ἐξήλειψεν οὗτος ἀπὸ τῶν Διπτύχων τὸ ὄνομα τοῦ Πάππα. Συγκροτηθείσης δὲ ἐν ΚΠ Συνόδου, τῆς κληθείσης πρωτοδευτέρας, ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων τῷ 861, ὁ μὲν Ἰγνάτιος καθηρέθη, ἐπεκυρώθη δὲ ὁ Φώτιος, παρόντων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ῥώμης. Ἀλλὰ τῷ 763, συγκαλέσας ὁ Πάππας ἄλλην ἐν Ῥώμῃ Σύνοδον, ἠθώωσε μὲν τὸν Ἰγνάτιον, ἀνεθεμάτισε δὲ τὸν Φώτιον, ὅς τις, συγκροτήσας ἐν ΚΠ τῷ 866 ἄλλην Σύνοδον, καθείλε μὲν τὸν Πάππαν Νικόλαον τὸν Α', κατανεθεμάτισε δὲ τὰς αἱρέσεις τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα τὴν εἰς τὸ ἱερὸν Σύμβολον προσθήκην, καὶ οὕτω διεβράβη ὁ, ἀπὸ λεπτοῦ τέως μίτου συνητημένος, σύνδεσμος μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, καὶ, συνδεθεὶς πρὸς καιρὸν πάλιν, διεσπάσθη τέλεον μετὰ 200 ἔτη ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου.

ἸΓΝΑΤΙΟΣ, τὸ δεύτερον, ἀνακληθεὶς τῇ 23 Νοεμβρίου τοῦ 867 ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνης, μετὰ ἐννέα ἐτῶν περιορισμὸν καὶ πολλὰς δεινοπαθείας. Ἀπέθανε δὲ τῇ 23 Ὀκτωβρίου τοῦ 877, ὅτε καὶ μνείαν αὐτοῦ τελεῖ ἡ Ἐκκλησία, ἄρξας ἔτη 9 καὶ μῆνας ἑνδεκα. Ἐπὶ τούτου συνήχθη ἐν ΚΠ ἡ παρὰ Λατίνοις Η' φημιζομένη Σύνοδος κατὰ Φωτίου καὶ τῆς κατ' αὐτὸν Συνόδου, ἧς ὁμως τὰ πρακτικὰ διηρηπάγησαν καθ' ὁδὸν ὑπὸ πειρατῶν Σθλάβων.

ΦΩΤΙΟΣ, τὸ δεύτερον, ἀνέλαβε τὸν θρόνον τῇ 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 877, καὶ ἐξεβλήθη ἄκριτος τῷ 888 ὑπὸ Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου, καὶ περιωρίσθη εἰς τὴν Μονὴν τῶν Ἀρμενιακῶν, τὴν ἄλλως λεγομένην τοῦ Βόρδου, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῇ 6 Φεβρουαρίου (ὅτε καὶ μνείαν αὐτοῦ ποιεῖται ἡ Ἐκκλησία(1)) τοῦ 891, ἄρξας ἔτη δέκα καὶ μῆνας. Ἐπὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ταύτης πατριαρχείας συνεκροτήθη ἡ παρὰ τινων Η' καλουμένη Σύνοδος ἐν ΚΠ ἐκ 383 ἐπισκόπων, καὶ ἀθροῦται μὲν ὁ Φώτιος, καταδικάζονται δὲ αἱ τῆς Ῥώμης καινοτομίαι.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Φιλοσόφου, χειροτονηθεὶς τὸν Δεκέμβριον τοῦ 886. Ἀπέθανε δὲ τὸν Μάιον τοῦ 893, ἄρξας ἔτη ἕξ καὶ μῆνας πέντε.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ὁ Β', ὁ Καυλέας ἡ, κατὰ τὸ Μηνολόγιον, Βλαχέας, ἐκ γονέων συγκλητικῶν, ἐχειροτονήθη τὸν Μάιον τοῦ 893, καὶ ἀπέθανε

(1) Τοῦ ἱεροῦ τούτου Πατρὸς καὶ φωστῆρος τῆς Ἐκκλησίας πάνδημον ἀπὸ τινων ἐτῶν ἱορτὴν τελεῖ ἡ ἐν Χάλκῃ ἱερὰ Μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος τῇ 6' μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν, μελοποιηθείσης εἰς τιμὴν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθίας γλαφυρωτάτης ὑπὸ τοῦ σεβασμίου ἀρχιερέως Σταυρουπόλεως Κυρίου Κωνσταντίνου. Ἴδε περὶ Φωτίου πλείω ἐν τοῖς σοφοῖς Προλεγόμενοις τῶν ὑπὸ τοῦ τὰ πάντ' ἀρίστου Σ. Οἰκονόμου ἐκδοθέντων ἀρίτως Ἀμφιλοχίων.

τῇ 12 Φεβρουαρίου τοῦ 895, ἄρξας ἔτη δύο παρὰ τρεῖς μῆνας (1), ἀναφέρεται δὲ ἡ μνήμη αὐτοῦ παρὰ τε ἡμῖν καὶ τοῖς Λατίνοις.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Μυστικῶν ('Ασκηρῆτις), ἐξώσθη ὑπὸ τοῦ Λέοντος, διὰ τὸ μὴ συγχωρεῖν αὐτῷ τὴν τετραγαμίαν, καὶ ἐξωρίσθη τῷ 906 εἰς τὴν Μονὴν τῶν Γαλακηνῶν, πατριαρχεύσας ἔτη 11.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Συγκέλλων, ἐξεβλήθη ὑπὸ 'Αλεξάνδρου, τοῦ ἀδελφοῦ Λέοντος, τῷ 911, καὶ περιωρίσθη ἐν τῇ τοῦ 'Αγαθοῦ Μονῇ, τῇ ἐν τῷ Στενῷ, εἴτα δὲ καὶ καθηρέθη ἀτίμως ἐπὶ Συνόδου, καὶ τελευτήσας θάπτεται ἐν τῇ αὐτοῦ Μονῇ τῇ ἐν Ψαμαθείοις, πατριαρχεύσας ἔτη ἐξ παρὰ μῆνας.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Μυστικῶν, τὸ δεύτερον, καὶ ἀπέθανε τῇ 15 Μαΐου (2) τοῦ 925, πατριαρχεύσας ἔτη 14. 'Επ' αὐτοῦ ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς ἐν ΚΠ Συνόδου ὁ λεγόμενος Γόμος ἐνώσεως κατὰ τῆς τετραγαμίας.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ 'Αμασειᾶς, μετατεθείς τὸν Αὐγούστον τοῦ 925, καὶ ἀποθανὼν τῇ 15 'Ιουλίου ἢ 'Ιουνίου τοῦ 928, πατριαρχεύσας ἔτη δύο καὶ μῆνας δέκα ἢ ἑνδεκα. 'Ην δὲ, κατὰ τὸν Γραμματικὸν Λέοντα, εὐνοῦχος.

ΤΡΥΦΩΝ, μοναχὸς, ἐχειροτονήθη τῇ 14 Δεκεμβρίου τοῦ 928, ἀρχιερατεύσας ἐπὶ χρόνον ῥητὸν, ὡς γέρων, ἄχρις οὗ τοῦ Θεοφύλακτος, ὁ υἱὸς 'Ρωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, εἰς μέτρον φθάσῃ νομίμου ἡλικίας. 'Εξεβλήθη δὲ, παραιτησάμενος μετὰ μηχανῆς, ἄκων δι' ἀπλότητα, τῇ 2 Σεπτεμβρίου τοῦ 931, ἀρχιερατεύσας ἔτη δύο καὶ μῆνας ἑννέα παρὰ τινὰς ἡμέρας, καὶ ἔμεινε ὁ θρόνος χηρεύων, διὰ τὴν ἀνηλικιότητα τοῦ Θεοφυλάκτου, περὶ τὰ δύο ἔτη.

ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΣ, ὁ υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτορος 'Ρωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ, τὸ Βασιλόπαιδον, ἐχειροτονήθη τῇ 2 Φεβρουαρίου τοῦ 933, εἰς ἡλικίαν 16 μόλις ἐτῶν, καὶ ἀπέθανε τῇ 27 Φεβρουαρίου τοῦ 956, ἄρξας ἔτη 23 καὶ ἡμέρας 25.

ΠΟΛΥΕΥΚΤΟΣ, μοναχὸς, εὐνοῦχος, ἐχειροτονήθη τῇ 3 'Απριλίου τοῦ 956, ἀπέθανε δὲ τῇ 16 'Ιανουαρίου τοῦ 970, πατριαρχεύσας ἔτη 13, μῆνας ἑννέα καὶ ἡμέρας δεκατρεῖς. 'Εχειροθετήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Καيسαρείας, διότι ὁ 'Ηρακλείας Νικηφόρος, ὡς προσκεκρουχῶς τι τῷ Αὐτοκράτορι, οὐ συνεχωρήθη ποιῆσαι τὴν χειροθεσίαν· ὅθεν καὶ ψόγος οὐχ ὁ τυχῶν προσετρίβη αὐτῷ διὰ τὴν ἀκανόνιστον ταύτην χειροθεσίαν.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ὁ Α', ὁ Σκαμανδρηνὸς, ἐχειροτονήθη τῇ 13 Φεβρουαρίου (Κυριακῇ τῆς 'Ορθοδοξίας) τοῦ 970, ἐξεβλήθη δὲ καὶ ἐξωρίσθη τῷ 974, πατριαρχεύσας ἔτη 4 παρὰ μῆνας.

(1) Καὶ ὁχι 22, κατὰ τὸ Συναξάριόν 'του. (2) 'Αλλὰ διατί μνημονεύεται τῇ 16 Δεκεμβρίου;

ἈΝΤΩΝΙΟΣ ὁ Γ', ἡγούμενος τοῦ Στουδίου, ἐχειροτονήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 974, καὶ παρητήθη ἀρχομένου τοῦ 979, πατριαρχεύσας πέντε περίπου ἔτη, καὶ ἔμεινεν ὁ θρόνος χηρεύων ἐπὶ ἔτη τέσσαρα καὶ ἡμισυ διὰ τὰς ἐκ τε τοῦ Βάρδα τοῦ Σκληροῦ καὶ ἄλλας πολιτικὰς ταραχάς.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὁ Β', ὁ Χρυσοβέργης, ἐχειροτονήθη μικρὸν μετὰ τὰ μέσα τοῦ 983, καὶ ἀπέθανε τῷ 996, πατριαρχεύσας ἔτη 12 καὶ μῆνας 8.

ΣΙΣΙΝΝΙΟΣ ὁ Μάγιστρος, ἀπέθανε τῷ 999, πατριαρχεύσας ἔτη τρία.

ΣΕΡΓΙΟΣ ὁ Β', ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Μανουὴλ, ἀνεψιὸς Φωτίου τοῦ Πατριάρχου, ἀπέθανε κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1019, πατριαρχεύσας ἔτη εἴκοσιν. Οὗτος ἐξήλειψε συνοδικῶς ἀπὸ τῶν ἱερῶν διπτύχων τὸ ὄνομα τοῦ Πάππα (Σεργίου τοῦ Δ'), ἀφ' οὗ πρῶτον ὑπέμνησεν αὐτὸν τὰ περὶ τῶν δυτικῶν καινοτομιῶν ὀρισθέντα καὶ πραχθέντα.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ, πρωτοπρεσβύτερος τοῦ ἐν τοῖς βασιλείοις ναοῦ, ἀπέθανεν ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, συμβάντος κατὰ μῆνα Δεκέμβριον τοῦ 1025, πατριαρχεύσας ἔτη 5, μῆνας τέσσαρας καὶ τινὰς ἡμέρας.

ἈΛΕΞΙΟΣ, μοναχὸς καὶ ἐκκλησιάρχης τῆς Μονῆς τοῦ Στουδίου, ἐχειροτονήθη τῇ αὐτῇ ἐσπέρᾳ, ἐν ᾗ ἐτελεύτησε Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος, εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ὁποίου εἶχεν ὑπάγει μετὰ τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου, ὅθεν καὶ ψέγεται ὑπὸ τινων, ὡς μὴ προβληθεὶς κοινῇ ψήφῳ. Ἀπέθανε δὲ τῇ 20 Φεβρ. τοῦ 1043, πατριαρχεύσας 17 ἔτη καὶ δύο μῆνας.

ΜΙΧΑΗΛ ὁ Α', ὁ Κηρουλάριος, ἐχειροτονήθη τῇ 25 Μαρτίου τοῦ 1043, καὶ ἐξεβλήθη βιαίως τῇ 8 Ἰουνίου τοῦ 1058, πατριαρχεύσας ἔτη 15, μῆνας δύο καὶ 14 ἡμέρας. Οὗτος, συναθροίσας τῷ 1054 σύνοδον γενικὴν, ἀπεκήρυξε τὴν Παππικὴν Ἐκκλησίαν, ὡς ἐμμένουσαν ἀμετανοήτως ταῖς περὶ τὸ δόγμα καινοτομίαις. Ἔλαβε δὲ καὶ προνόμιον ὑπὸ τοῦ Κομνηνοῦ Ἰσαακίου τοῦ φορεῖν ἐρυθρὰ μαργαροκέντητα ὑποδήματα. Ἐλευθεριάζων δὲ πρὸς αὐτὸν, διὰ τὴν ἀπογύμνωσιν κυρίως τῶν ἱερῶν ναῶν (ὅτε εἶπε καὶ τὸ μνημονευόμενον »Ἐγὼ σε κτλ.), ἐξεβλήθη καὶ ἐξωρίσθη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ὁ Γ', ὁ Λειχοῦδης, πρωτοσπαθάριος τοῦ Παλατίου, ἀπέθανε τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1064, πατριαρχεύσας ἔτη 5 καὶ ἡμισυ.

ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ Η', ὁ Ξιφιλῖνος, Τραπεζούντιος, θεῖος τοῦ ἐπιταμόντος τὸν Δίωνα ἄλλου Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου, ἀπέθανε τῇ 2 Αὐγούστου τοῦ 1075, πατριαρχεύσας ἔτη ἑνδεκα καὶ μῆνας ἑπτὰ.

ΚΟΣΜΑΣ ὁ Α', ὁ Ἱεροσολυμίτης, παρητήσατο τῇ 8 Μαΐου τοῦ 1081, δυσχεράνας τὰς τότε πολιτικὰς ταραχάς (1), ἀφ' οὗ ἐπατριάρχευσεν ἔτη 5 καὶ μῆνας ἑννέα.

(1) »Ἀπεγνώκως τὴν διόρθωσιν τῶν κοινῶν πραγμάτων, οἷς ἀπηρέσκετο, τῇ ὑπερίτῃ ῥ' Ἀρον, εἰπόν, τὸ ψαλτήριον, καὶ συνέπου μοι, τῆς Ἐκκλησίας ὑπανεχώρησε, « Ζωναρ.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ, εὐνοῦχος, ὁ Γαρίδας, ἐξεβλήθη δι' αἰτίαν ἀγνώστον, πατριαρχεύσας ἔτη 3. Κατηγορεῖτο δὲ ὡς λατινίζων ἐν κρυπτῷ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὁ Γ', ὁ Γραμματικὸς καὶ Θεοπρόβλητος, μονάζων ἐν τῷ Λοφαδίῳ, ἐχειροτονήθη περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ 1084, καὶ ἀπέθανε τῷ 1111, πατριαρχεύσας ἔτη 27, μῆνας τρεῖς, καὶ ἡμέρας δέκα.

ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ Θ', Ἱερομνήμων, ὁ ἐπιλεγόμενος τοῦ Χαλκηδόνης, ὡς ἀνεψιὸς αὐτοῦ, καὶ προσεπικληθεὶς Ἀγαπητὸς, ἀπέθανε τῷ 1134, πατριαρχεύσας ἔτη 23.

ΛΕΩΝ ὁ Στυππῆς, ἀπέθανε τῷ 1143, πατριαρχεύσας ἔτη ὀκτὼ καὶ μῆνας ὀκτώ.

ΜΙΧΑΗΛ ὁ Β', μοναχὸς τῆς ἐν τῇ Ὁρείᾳ Νήτῳ Μονῆς, ὅθεν καὶ Ὁξεΐτης, ἐπιλεγόμενος Κουρκάουας, ἀσκητικώτατος, παρῆτήσατο τῷ 1146, πατριαρχεύσας ἔτη 2 καὶ μῆνας ὀκτώ.

ΚΟΣΜΑΣ ὁ Β', ὁ Αἰγινήτης, ὅθεν ἐπεκλήθη καὶ Ἀττικὸς, καθρέθη συνοδικῶς καὶ ἐξεβλήθη τῇ 26 Φεβρουαρίου τοῦ 1147, ὡς ἐνεχόμενος τῇ τοῦ Νήφωνος (τῶν Βογομίλων) αἵρέσει, κυρίως δὲ, κατὰ τὸν Χωνειάτην, ὅς τις ἐπαινεῖ τὰς ἀρετὰς, καὶ ἰδίως τὸ φιλόπτωχον, ταύτου τοῦ Πατριάρχου, διότι διεβλήθη τῷ Μανουήλ, ὡς τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰσαακίῳ τὴν βασιλείαν σπουδάζων περιγαγεῖν. Ἐπατριάρχευσε δὲ μῆνας δέκα, καὶ, ἐκβληθέντος αὐτοῦ, ἔμεινεν ἡ Ἐκκλησία χηρεύουσα ἄλλους δέκα μῆνας, ἄχρι τῆς 26 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὁ Δ', ὁ Μουζάλων, γεγωνὸς ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, τότε δὲ μονάζων, ἀφ' οὗ παρῆτήσατο, ὡς πολλοὶ μὲν ἔλεγον, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτὴν, ὡς δ' αὖ ἕτεροι, μόνην τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν, καὶ ἐσχόλασεν ἐπὶ 37 ἔτη. Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη 4 καὶ μῆνας τέσσαρας, ἐξεβλήθη, παραιτησάμενος ἀμφιδόλως ἐκ βίας τῶν ἀποσχισάντων αὐτὸν ἀρχιερέων, ὧν τινὰς καὶ αὐτὸς ἐχειροτόνησε, τῇ . . Ἀπριλίου τοῦ 1151.

ΘΕΟΔΩΤΟΣ ὁ Β', ὁ παρὰ τινων Θεοδόσιος, μοναχὸς καὶ καθηγούμενος τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως, ἀπέθανε περὶ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1153, πατριαρχεύσας ἔτη δύο.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ Α', ὁ καλούμενος Ἐγκλειστος, ἀπὸ τῆς Μονῆς τῆς Εὐεργέτιδος, μῆνας τινὰς (1).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ὁ Δ', ὁ Λειχοῦδης ἢ Χλιαρηνὸς (Χλιαρῶν διάκονος), Σακελλάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀπέθανε τῷ 1155 ἢ 1156, πατριαρχεύσας ἔτη δύο.

ΛΟΥΚΑΣ μοναχὸς, ὁ Χρυσοβέργης, ἀπέθανε τῷ 1169, πατριαρχεύσας ἔτη 13 καὶ μῆνας τρεῖς ἢ τέσσαρας.

(1) Τὸ ὄνομα τούτου φαίνεται πλαστὸν, διότι οὔτε εἰς τοὺς Καταλόγους τῶν Πατριαρχῶν ἀναφέρεται, οὔτε παρ' οὐδενὶ τῶν συγγραφέων.

ΜΙΧΑΗΛ ὁ Γ', ὁ τοῦ Ἀγχιάλου καὶ ὑπατος τῶν φιλοσόφων, διάκονος καὶ Σακελλάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀπέθανε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1177, πατριαρχεύσας ἔτη ὀκτὼ καὶ μῆνας δύο.

ΧΑΡΙΤΩΝ, ὁ Εὐγενειώτης, μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῶν Μαγγάνων, ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1177 ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1178, ἄρξας μῆνας ἑνδεκά, ἢ ἔτος ἓν καὶ μῆνας δύο.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ὁ Α', ὁ Βορβραδιώτης, Ἀντιοχεὺς, ἀσκήσας πολὺν χρόνον ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἀγίου Αὐξεντίου, πατριαρχεύσας ἔτη 4, ἐξεβλήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Πρωτοσεβάστου, καὶ μετ' οὗ πολὺ ἀνακληθεὶς διὰ τῆς Αὐτοκρατορίσσης καὶ τῶν λοιπῶν συγγενῶν τοῦ Αὐτοκράτορος (Ἀλεξίου τοῦ υἱοῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ), τῷ ἐπομένῳ ἔτει, μὴ θέλων ἐνδοῦναι τῷ ἀθεμίτῳ γάμῳ τοῦ νόθου υἱοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουὴλ ἐκ τῆς ἀνεψιᾶς αὐτοῦ Θεοδώρας καὶ τῆς Εἰρήνης τῆς Ἀνδρονίκου τοῦ τυράννου θυγατρὸς, ἣν ἔσχεν ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἀνεψιᾶς αὐτοῦ Θεοδώρας, ἀνεχώρησεν εἰς Τερέβινθον τὴν νησίδα, ὅπου αὐτῷ ἐνηθητήριον καὶ ταφεῖον προωκοδόμητο, πατριαρχεύσας τὰ πάντα ἔτη πέντε ἢ ἑξ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ὁ Β', ὁ Καματηρὸς καὶ Φυλακόπουλος, διάκονος καὶ Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐχειροτονήθη τῷ 1183, καὶ μετὰ δύο καὶ ἡμισυ ἔτη ἐξεβλήθη καὶ καθηρέθη τῷ 1186 ὑπὸ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, μήπως καὶ ἕτερον στέψῃ, ὡς καὶ αὐτὸν ἔστεψε· προφάσει δὲ, ὅτι « εἰς κεφαλὴν γυναικὸς ῥίψας (τὰ ῥάκη) . . εὐλογίαν ἐποίησε (1). »

ΝΙΚΗΤΑΣ ὁ Β', ὁ Μουντάνης ἢ Μουνθάνης, ὁ γέρων, διάκονος καὶ μέγας Σακελλάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐξεβλήθη ἢ παρητήσατο τῷ 1190 ἢ 1192, διαβληθεὶς ὅτι οὖρησε λειτουργῶν ἐνδον τοῦ βήματος, πατριαρχεύσας ἔτη 3 καὶ ἡμέρας δέκα, ἢ 6 καὶ μῆνας ἑξ.

ΔΟΣΙΘΕΟΣ, ὁ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, Οὐνετός τὴν πατρίδα, ἡμέρας ἐννέα μόνον, καὶ ἐξεβλήθη διὰ μέσου τῶν ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν. Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ πρῶτον ἐπιτροπικῶς μόνον διεξήγαγε πρὸς καιρὸν τινὰ τὸν θρόνον καθὰ καὶ Κύριλλος ὁ Λούκαρις μετὰ τέσσαρας αἰῶνας· διὸ καὶ ὁ Χωνειάτης, μετὰ τὸν γέροντα Νικήταν, ἀναφέρει εὐθὺς τὸν Λεόντιον.

ΛΕΟΝΤΙΟΣ ὁ Θεοτοκίτης (2), ὁ ἐν τῷ Βουνῷ τοῦ Ἀγίου Αὐξεντίου, ἡγούμενος τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἤρξε μῆνας 7, καὶ παρητήσατο.

ΔΟΣΙΘΕΟΣ, ὁ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, τὰ δεύτερον, ἢ μᾶλλον τότε πρῶτον καὶ καθ' αὐτὸ, καὶ ἄρξας ἔτος ἓν καὶ ἡμισυ, κατεβιβάσθη, διότι τὸ

(1) Τὰ αἰνιγματώδη τιῦτα ἐξηγοῦνται ἐκ τῶν τοῦ Νικήτα : « Ὅτι ὡς Ἀνδρόνικος τῶν εὖ γεγονουῶν γυναικῶν οὐχ ἐκούσας ἀπέκτεινε μοναζούσας, ταύτας αὐτὸς ἐνέδωκε τὸ μέλαν ἀποδύσασθαι ἄμφιον καὶ πρὸς τὴν πρώτην μεταβλέψαι καὶ ζωὴν καὶ στολὴν. »

(2) Διότι ὁ Ἰσαάκιος προήγαγε καὶ αὐτὸς ἔπαυσε αὐτὸν, λέγων ὅτι ἡ Θεοτόκος, ὁρθεῖσα νυκτὸς αὐτῷ, οὕτως ἐκέλευσε.

σχίσμα πύξανε δι' αὐτὸν, καὶ ἀνέλαβε τὰ Ἱεροσόλυμα, ὧν ἐν τοσούτῳ εἶχε διορισθῇ ἕτερος Πατριάρχης, Μάρκος ὁ Κατὰ Φλῶρον (;), ἐξωσθεὶς διὰ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Δοσιθέου· καὶ πάλιν ἄμφω τῶν θρόνων παρητήσατο, καὶ, καθ' αὐτὸν γενόμενος, ἐτελεύτα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ὁ Β', ὁ Ξιφιλῖνος, διάκονος καὶ σκευοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἄρξας ἔτη ἑξ καὶ μῆνας ἑννέα ἢ δέκα, ἀνεχώρησε καὶ ἀπεκάρη μοναχὸς ἐν τῇ Μονῇ τῶν Φρυγάνων, ἣν ὑποδόμησε, τῷ 1198, καὶ, διὰ τὸ ἀποδημεῖν τὸν Βασιλέα, ἐχήρευσεν ὁ θρόνος μῆνας ἑξ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ Ι', ὁ Καματηρὸς, διάκονος καὶ Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐπατριάρχευσεν ἔτη πέντε, μῆνας ὀκτὼ καὶ ἡμέρας ἑπτὰ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Λατίνων ἀλώσεως τῆς ΚΠ, καὶ ἀναχωρήσας εἰς Διδυμότοιχον, ἔζησεν ἄλλα δύο ἔτη καὶ μῆνας δύο καὶ ἡμισυν, καὶ ἀπέθανεν ἐνδεῖα ὕδατος (»μαλακῶ θανάτῳ«, καθὼς λέγει ὁ Νικήτας), διὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων πολιορκίαν τῆς πόλεως. Πρότερον δὲ, προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Νικαίᾳ, ἵνα μεταβῇ ἐκεῖ καὶ στέψῃ Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν, παρητήσατο ἐγγράφως, καὶ ἐχήρευσεν ὁ θρόνος ἔτος ἓν καὶ μῆνας δέκα.

ΜΙΧΑΗΛ ὁ Δ', ὁ Αὐτωρειανὸς ἢ Σαυριανὸς, Σακελλάριος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐχειροτονήθη πρῶτος ἐν Νικαίᾳ Πατριάρχης τῇ 20 Μαρτίου τοῦ 1206, καὶ, ἀρχιερατεύσας ἔτη 5, μῆνας πέντε, καὶ ἡμέρας ἑξ, ἐτελεύτησε τῇ 25 Αὐγούστου τοῦ 1212, καὶ, διὰ τὸ ἀποδημεῖν τὸν βασιλέα εἰς τὸ Θρακῆσιον, ἐχήρευσεν ὁ θρόνος μῆνας δέκα καὶ ἡμισυν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ὁ Β', ὁ Εἰρηνικὸς, ὑπὸ δὲ τῶν πολλῶν λεγόμενος Κώπας ἢ Κουπᾶς, Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ ὑπατος τῶν φιλοσόφων, προεβλήθη τῇ 20 ἢ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 1213, καὶ ἀπέθανε τῇ 31 Ἰανουαρίου τοῦ 1215, πατριαρχεύσας ἔτος ἓν, μῆνας τέσσαρας καὶ ἡμέρας τρεῖς.

ΜΑΞΙΜΟΣ, ὁ Καθηγούμενος τῆς Μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων, χρηματίσας πνευματικὸς τοῦ βασιλέως, ἀμαθὲς λόγων καὶ περὶ τὴν γυναικωνίτιν ἐσχολακῶς, προεβλήθη κατὰ τὴν 3 ἢ 17 Ἰουνίου, καὶ ἀρχιερατεύσας μῆνας ἑξ, ἀπέθανε τῇ 3 Δεκεμβρίου τοῦ 1215. Οὗτος κατὰ τῶν Νικαέων διήγειρε τὸν Βασιλέα.

ΜΑΝΟΥΗΛ ἢ ΜΙΧΑΗΛ, ὁ Σαραντηνὸς ἢ Χαριτόπουλος, διάκονος, ὁ λεγόμενος Φιλόσοφος, ἐχειροτονήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1216, καὶ ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ 1221, πατριαρχεύσας ἔτη πέντε καὶ μῆνας ἑξ ἢ ἑπτὰ.

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ὁ Β', ὁ ἐκ τοῦ Ἀνάπλου (1), ἀλιέως, ὡς φασι, παῖς, διά-

(1) Κεὶ οὐχὶ ἐκ Νευπλίας τῆς ἐν Πελοποννήσῳ, καθὼς ἐνόμισεν ὁ Κουτλουμουσιανός. Διότι ὁ Ἐφραίμ ἐκφράζεται ῥητῶς περὶ τούτου: »Αὐτῶν Ἀνάπλου πατρίδα Προποντίδος.«

κονος πρότερον τῆς Μ. Ἐκκλησίας, τότε δὲ μονάζων ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀχυρώνην Μονῇ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τοῦ Πανευμόρφου, ἐχειροτονήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ 1221, καὶ ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1239, πατριαρχεύσας ἔτη 18, » καλῶς καὶ ὁσίως βιώσας, καὶ καλῶς τὴν αὐτοῦ ποιμένας ποιμνὴν«, κατὰ τὸν Γ'. Ἀκροπολίτην, καὶ θάπτεται ἐν τῇ Μονῇ τῆς Κυριώτισσης ἐν Νικαίᾳ, μετονομασθεὶς ἐν τῷ θνήσκειν Γεώργιος μοναχός, πολλὰ θαύματα ἐργαζόμενος. Σῶζονται δὲ αὐτοῦ πολλὰ συγγράμματα, καὶ ἐκδεδομένα καὶ ἀνέκδοτα, ἰδίως δὲ ἡ πρὸς τὸν Πάππαν Γρηγόριον ἐπιστολὴ περὶ τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν ἐνώσεως, ἡ πρὸς τοὺς Κυπρίους παραμυθητικὴ κτλ. Ποίημα δὲ αὐτοῦ ἐστὶ καὶ ἡ ἀκολουθία τῶν Ἀγίων Πατέρων τῆς Ζ' Συνόδου, ψαλλομένη τῇ 11 Ὀκτωβρίου.

ΜΕΘΟΔΙΟΣ Β', ἡγούμενος τῆς ἐν Νικαίᾳ Μονῆς τοῦ Ὑακίνθου, ἐχειροτονήθη πιθανῶς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1240, κατὰ δὲ τὸν Ἐφραίμ, » ἐπὶ » βράχιστον ἀπολαύει τοῦ θρόνου, » τρεῖς μόνον μῆνας διαμείνας ἐν τῇ πατριαρχείᾳ. » Πολλὰ δὲ εἰδέναι οἰόμενος, ὀλίγων ἦν ἰδρις. »

Θανόντος δὲ αὐτοῦ, ὁ θρόνος ἐπὶ τρία ἔτη καὶ μῆνας ὥς ἐγγίστα ἐπὶ ἔμεινε χωρὶς ποιμένου. » Ὁ γὰρ βασιλεὺς (Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτσης), » ἐν τοῖς τοιούτοις μὴ πρόχειρος ὢν, οὐκ εὐχερῶς εἶχεν ἐκ τοῦ πρόχειρου τὸν ἄξιον ἐφευρεῖν, ἢ μᾶλλον τὸν ἐκείνῳ ἀρέσκοντα, » κατὰ τὸν Γ'. Ἀκροπολίτην. Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ 1243, ἐχειροτονήθη-

ΜΑΝΟΥΗΛ Β', ὁ πρωτόπαππας τοῦ Βασιλέως (τοῦ αὐτοῦ Δούκα), ἀνὴρ, κατὰ τινας μὲν, πεπαιδευμένος τὴν ἑξῶθεν παιδείαν· κατὰ δὲ τὸν Ἀκροπολίτην, » εὐλαβὴς μὲν καὶ σεμνός, εἰ καὶ γυναικὶ συνεζύγει, » ἄλλως δὲ οὐ πεπειραμένος γραμμάτων, οὐδὲ ὢν ἀνεγίνωσκεν ἀνελίττων τὴν ἔννοιαν. » Ἐν γένει δὲ, κατὰ τὴν διὰ σίχων Χρονολογίαν τοῦ Ἐφραίμ, ἦν ἀναφέρει ὁ Ἀλλάτιος, » Γέρων προσηνής, μειλίχιος » τὸν τρόπον. » Ἀπέθανε δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1254, πατριαρχεύσας ἔτη 11 (1).

ἈΡΣΕΝΙΟΣ μοναχός, ὁ Ἀὐτωρειανός, ἐκ Βυζαντίου μὲν καταγόμενος, ἐν Ἀπολλωνίᾳ δὲ τῇ λίμνῃ ἀσκούμενος, ἐχειροτονήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1255, πρῶτον ἀναγνώστης, εἶτα διάκονος, εἶτα ἱερεὺς, εἶτα πατριάρχης, καθ' ἑκάστην ἡμέραν τάγμα λαμβάνων, διὰ τὸ σπεύδειν ἐξιέναι τὸν βασιλέα Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν, ὃν καὶ αὐτίκα χειροτονηθεὶς σέφει. Ἀρχιερατεύσας δὲ χρόνους πέντε, παρητήθη ἢ ἐξεβλήθη, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Μαγνησίαν, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1260, ὑπὸ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, διὰ τὸ τὸν νέον βασιλέα Ἰωάννην τὸν Λάσκα-

(1) Κατὰ τὸν Κατάλογον τοῦ Κιγάλα καὶ ἄλλον, ὁ Μανουὴλ οὗτος δὲν εἶν' ἕτερος παρὰ τοῦ ἐνωτέρω Μιχαὴλ τὸν Χριτάπουλον, ἀνακληθέντα μετὰ 22 ἔτη.

ριν (οὗ τινος ὁ Πατριάρχης ἦν συνεπίτροπος) παροραθῆναι καὶ μὴ γενέσθαι βασιλέα, ὥς ἡ τῶν ὀρκῶν εἶχεν ὑπόσχεσις (1).

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ὁ Β', ὁ πρῶτον Ἐφέσου, ἀπέθανεν ἐν Νυμφαίῳ περὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1260, πατριαρχεύσας ἔτος ἐν οὐχ ὀλόκληρον, καὶ ἐμεινεν ὁ θρόνος χηρεύων ἐννέα περίπου μῆνας. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τούτου φέρεται ἐπιγεγραμμένον Ὀνειροκριτικὸν διὰ στίχων.

Ἀνακτηθείσης δὲ τῆς ΚΠ, κατὰ δὲ τὸν Ἀκροπολίτην, πρὶν τῆς ἀνακτήσεως αὐτῆς, ἀνακαλεῖται, πιθανῶς περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ 1261,

ἈΡΣΕΝΙΟΣ ὁ Β' τὸ δεύτερον, καὶ ἄρξας ἔτη δύο καὶ τινὰς μῆνας, ἐξεβλήθη, συνόδου ἐπ' αὐτῷ συγκροτηθείσης, ἧς τῇ κλήσει μὴ ὑπακούσας, κατεδικάσθη ἐρήμην, καὶ ἐξωρίσθη περὶ τὰ τέλη Μαΐου τοῦ 1264 εἰς Προκόννησον, διότι, τελευτήσαντος τοῦ παιδὸς Ἰωάννου τοῦ Λάσκαρι, ἡ τυφλωθέντος μόνον, ἐπιτιμῶ καθυπέβαλε τὸν Μανουὴλ, ὃν εἶχε στέψη ἐν Νικαίᾳ τὸ πρότερον, καὶ ἐν ΚΠ τὸ δεύτερον.

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, καλούμενος, ὅτε ἦτο λαϊκὸς, Γεώργιος, τὸ ἐπώνυμον Μαλχοῦτσῆς ἢ Μαλχουτσᾶς ἢ Μαρκουτσᾶς (2), οὐ διαδεχθεὶς ἀμέσως τὸν Ἀρσένιον, διὰ τὰς ταραχὰς τῶν Ἀρσενιανῶν, ἢ τοῦλάχιστον μὴ ἐνθρονισθεὶς ἀμέσως, ἀλλὰ μόλις τῇ 5 Ἰουνίου τοῦ 1267, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἐξεβλήθη δὲ, ὥς Λατινόφρων, ἢ παρητήθη μετὰ τρεῖς μῆνας, τῇ 14 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

ἸΩΣΗΦ ὁ Α', ὁ Γαλησίος (ὄρους) ἡγούμενος, πρότερον γυναικὶ ὁμιλήσας, προεβλήθη τῇ 28 Δεκεμβρίου τοῦ 1267, καὶ ἐχειροτονήθη τῇ 1 Ἰανουαρίου τοῦ 1268, παρητήθη δὲ ἡ ἀνεχώρησε τοῦ Πατριαρχείου, διατηρῶν τὰ αὐτοῦ προνόμια ἀναφαίρετα, διότι ἐβλεπε τὸν Παλαιολόγον ὑποχρινόμενον τὰ τῆς πρὸς τοὺς Λατίνους ἐνώσεως, τῇ 2 Ἰανουαρίου τοῦ 1274, προστὰς τῆς Ἐκκλησίας ἔτη ἕξ καὶ ὀλίγας ἡμέρας, καὶ ἔζησε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν τῇ κατὰ τὸν Βόσπορον Μονῇ τοῦ Ἀρχιστρατήγου.

ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ ΙΑ', ὁ Βέκκος, διάκονος καὶ Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐχειροτονήθη τῇ 2 Ἰουνίου τοῦ 1275. Βιασθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Παλαιολόγου, πραγματευομένου τὰ τῆς ἐνώσεως, νὰ λατινοφρονήσῃ, καὶ πάλιν μετὰ θάνατον τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου μεταμεληθεὶς, ἀφῆκε κρυφίως τὸν θρόνον καὶ ἐφυγεν, ἐπὶ Ἀνδρονίκου ἤδη τοῦ Παλαιολόγου, τῇ 26 Δεκεμβρίου τοῦ 1282, καὶ τέλος, ἐπὶ Γρηγορίου ἤδη τοῦ Κυπρίου,

(1) Κατὰ τὸν Κεφάλαιον τοῦ Ζ. Μα0ᾶ, μετὰ τὴν ἐξωσιν τοῦ Ἀρσενίου, ἐχέρυσεν ὁ θρόνος χρόνους τρεῖς, ὅπερ ἄλλοι συμβῆναι ἱστοροῦσι μετὰ τὰ 1239 καὶ ἄλλοι μετὰ τὰ 1254.

(2) Ὁνομα Περσικὸν, προσαφθὲν αὐτῷ, κατὰ τὸν Περχυμέρη, ὑπὸ τῶν εἰς κακηγορίας ἐνδόλων, ὅτι ἐκεῖνος τὸ γένος τῆ συνέγγος Λαζῆς ἦν, τὸ δ' ἀνέκχθεν καὶ Γαβρᾶς.

συνοδικῶς κριθεῖς καὶ καθαιρεθεῖς καὶ ἀναθεματιθεῖς, ὡς ἀμετανόητος, ὑπερορρίζεται, ἄρξας ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας ἑπτὰ περὶ που. Ἀνακαλεῖται δὲ ὁ ὁμολογητῆς-

ἸΩΣΗΦ ὁ Α', τὸ δεύτερον, τῇ 31 Δεκεμβρίου τοῦ 1282, καὶ ἄρξας μῆνας τέσσαρας, παρητήθη διὰ νόσον περὶ τὰς ἀρχὰς Μαΐου τοῦ 1283.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ Β', (πρῶτον Γεώργιος), ὁ Κύπριος (1), ἀναγνώστης καὶ Πρωταποστολάρχιος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἐχειροτονήθη (2) τῇ 11 Ἀπριλίου τοῦ 1283, τῇ Κυριακῇ τῶν Βαίων, ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας· διὰ τινὰ δὲ σκάνδαλα, συμβάντα διὰ τὸν Τόμον, ὃν ἐγράψε κατὰ τοῦ Βέκκου, ἐκβάλλεται οἰκονομικῶς, παραιτηθεὶς περὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1289, ἱερατεύσας ἔτη ἕξ καὶ μῆνας δύο.

ἈΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Α', ὁ ἐκ τοῦ ὄρους Γάνου, ἡ ἐκ Πελοποννήσου, ἐχειροτονήθη τῇ 14 Ὀκτωβρίου τοῦ 1289, καὶ παρητήθη τῇ 14 ἢ 16 Ὀκτωβρίου τοῦ 1293, ἄρξας ἔτη 4. Περὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ διαφωνοῦσιν ὁ Παχυμέρης καὶ Γρηγοράς· ἀλλ', ὡς ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ καταφαίνεται, ἦν ἀπότομος καὶ ὀρμητικὸς, καὶ διὰ τοῦτο ἀνίκανος πρὸς οἰκονομίαν περιστάσεων.

ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ ΙΒ', ὁ ἀπὸ Σωζουπόλεως, ἡγούμενος τῆς Παμμακαρίστου καὶ πνευματικὸς τοῦ βασιλέως, πρότερον ὀνομαζόμενος Κοσμάς καὶ ἔχων γυναῖκα, ἕξ ἧς εἶχε χηρεύση, εἰρηνικώτατος καὶ πραότατος καὶ ὅλως τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, ἐχειροτονήθη τῇ 1 Ἰανουαρίου τοῦ 1294, καὶ παρητήθη ἡ ἐξεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου τῇ 23 Αὐγούστου τοῦ 1302 ἢ 1304, ἄρξας ἔτη 8 ἢ 9 καὶ μῆνας ἑπτὰ καὶ ἡμέρας δεκαοκτώ.

ἈΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, καὶ, ἄρξας ἔτη 6 καὶ μῆνας ἕξ, παρητήθη ἡ ἐξεβλήθη τῷ 1310, διότι ἐχθροὶ αὐτοῦ ἐζωγράφισαν ἐπὶ τοῦ ὑποποδίου τοῦ θρόνου αὐτοῦ τὸν Χριστὸν καὶ ἐτέρωθεν τὸν Αὐτοκράτορα, χαλιναγωγούμενον ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ἐπιβεβηκότος ἐπ' αὐτόν, διαβά-

(1) » Λόγων σοφῶν μαῖευμα, μουσῶν ἐστία, « κατὰ τὸν Ἑφραίμ.

(2) Τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ ἐξετέλεσε, διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν περὶ τῆς πολυκρότου Ἑνώσεως διαφωνίαν, ὁ Ἡρακλείας Γερμανὸς μόνος, ἐξωσθέντων τῆς τελετῆς πάντων τῶν τὰ τῆς Ἑνώσεως φρονούντων ἢ περὶ αὐτὴν προθυμωμένων. Αὐτὸν δὲ τὸν Ἡρακλείας εἶχε χειροτονήσῃ, μικρῷ πρότερον, ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης τῆς Παλαιᾶς, ὁ Κοζύλης ἐπίσκοπος, ὃς τις καὶ τὸν Γρηγόριον αὐτὸν εἶχε χειροτονήσῃ ἀναγνώστην καὶ διάκονον ἐν τινὶ ναῷ ἐρήμῳ, ἐπ' ἀμπελῶνος κειμένῳ ἐν τῇ τῆς Πέτρας τοῦ Προδρόμου Μονῇ, » οὕτω τοῦ καιροῦ σχεδιάζοντος, » λέγει ὁ Παχυμέρης, πολλὰ καταπλυνθείσης πρότερον τῆς ἱερᾶς τραπέζης καὶ τισιν ἁγιασθείσης εὐχαῖς, « ὡς βιβηλωμένης ταῖς τῶν τῇ ἐνώσει συνευδοκούντων Κληρικῶν ἱερουργίας. Περὶ τοῦ Γρηγορίου τούτου, ὡς παρ' Ἱταλοῖς γεννηθέντος καὶ τραφέντος, εἶτα δὲ, λόγῳ μαθησέως, εἰς ΚΠ μεταβάντος, τάδε ἔλεγεν ὁ Βέκκος. » Τί παθόντες, ἐμὲ τὸν παρὰ Ῥωμαίοις. » καὶ ἐκ Ῥωμαίων γεννηθέντα τε καὶ τραφέντα πυκναῖς περιβάλλοντες λοιδορίαις, ἔπειτα φεύγετε· ἄνδρα δὲ παρ' Ἱταλοῖς γεννηθέντα καὶ τραφέντα, καὶ οὐ πω-ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς ῥολαῖς καὶ γλώττῃ πρὸς τὰ ἡμέτερα παρσιφρήσαντες εὐφημοῦντες δέχεσθε; « Παχυμέρ. Ζ', λδ'.

λοντες αὐτὸν ὡς ἀντίθεον καὶ ἀντάρτην, εἰ καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ περιεφρόνησε τὴν παχυλὴν ταύτην συκοφαντίαν. Ἐμεινε δὲ πάλιν ὁ θρόνος χηρέων ἔτη δύο.

ΝΗΦΩΝ ὁ Α', μοναχὸς, πρῶν Κυζίκου, πάντη ἀγράμματος καὶ πρὸς διαχείρισιν κτημάτων καὶ τὸν ἀπ' αὐτῆς χρηματισμὸν μόνον ἐπιτήδειος, ἐχειροτονήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1312, καὶ ἐξεβλήθη τῷ 1315, μετὰ τριῶν ἐτῶν καὶ δέκα μηνῶν πατριαρχίαν, κατηγορηθεὶς ἐπὶ πολλαῖς καὶ ποικίλαις καταχρήσεσι μέχρι καὶ ἱεροσυλίας. Παρελθόντος δὲ μετὰ τὴν ἐξωσιν αὐτοῦ ἐνὸς ἔτους, προεβλήθη-

ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ ΙΓ', ὁ Γλυκὺς, Λογοθέτης τοῦ δρόμου, καὶ ἔχων γυναῖκα καὶ τέκνα, ἄλλως δ' ἀνὴρ ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ διαπρέπων, κατὰ τὸν Γρηγοράν, μαθητὴν αὐτοῦ καὶ γραμματέα χρηματίσαντα. Πάσχων δὲ νόσῳ χρονίᾳ (ἀρθρίτιδι), καὶ μὴ δυνάμενος ἀπέχειν κρεωφαγίας, παρητήσατο καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν τῆς Κυριωτίσσης Μονὴν τῷ 1320.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ὁ Α', ἱερομόναχος, ἐκ τῆς Μονῆς τῶν Μαγγάνων, ἀπλοῦς τὸν τρόπον καὶ γραμμάτων πάντη ἀπειρος, καὶ διὰ γῆρας ὑπόκωφος. Ἀπέθανε δὲ τῇ 19 Ἀπριλίου τοῦ 1321, καὶ ἔμεινε ὁ θρόνος σχολάζων ἐπὶ τρία σχεδὸν ἔτη, μέχρις οὗ ἐξελέχθη ὁ-

ἩΣΑΙΑΣ, μοναχὸς Ἀγιορείτης, ἐβδομηκοντούτης καὶ ἐπέκεινα, ἀγράμματος ἐντελὼς καὶ φιλοτάραχος ἄνθρωπος, προβληθεὶς τῇ πρὸ καλανδῶν Δεκεμβρίων τοῦ 1323. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1333 ἢ 1341, πατριαρχεύσας 10 ἢ, κατ' ἄλλους, 18 ἔτη.

ΙΩΑΝΝΗΣ, ὁ ΙΔ', ὁ ἀπὸ τῆς πατρίδος Ἀπρηνὸς καὶ τοῦπίκλην Καλέκας, ἱερεὺς τοῦ παλατίου. Ἐπὶ τούτου συνεκροτήθη ἐν ΚΠ ἡ κατὰ Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου Σύνοδος, καὶ ἀνεθεματίσθησαν οἱ ὁπαδοὶ καὶ τὰ δόγματα αὐτῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ μετὰ ταῦτα ὁ Καλέκας ἐφυλάκισε μὲν τὸν Παλαμᾶν, ὑπερασπίζετο δὲ τὸν Ἀκίνδυνον, ἐξεβλήθη καὶ καθηρέθη τῷ 1347, πατριαρχεύσας ἔτη 6 καὶ μῆνας ἕξ, ἢ, κατ' ἄλλους, 14 περίπου. Σταλεὶς δὲ δέσμιος εἰς ΚΠ, ἐκεῖ μετὰ δέκα μῆνας ἀπέθανε.

ἸΣΙΔΩΡΟΣ ὁ Α', τοῦπίκλην Βουχείρας, πρῶν Μονεμβασίας, σύμφωνος τῷ Παλαμᾶ, ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1349, μετὰ δύο ἐτῶν καὶ μηνῶν ἑπτὰ καὶ ἡμίσεος πατριαρχίαν.

ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ ὁ Α', ὁ Ἀγιορείτης, ἐκ τῆς ἐν Γαλατᾷ Μονῆς τῶν Ξανθοπούλων, ἐξελέχθη τῷ 1350, καὶ ἐκβλήθεις, διότι 'δὲν ᾔθελε 'ν' ἀναγνώριση Αὐτοκράτορα Ματθαῖον τὸν Καντακουζηνόν, ἐφυγεν εἰς τὸν Γαλατᾶν, κάκειθεν εἰς Τένεδον πρὸς τὸν Παλαιολόγον τῷ 1354 ἢ 1362, πατριαρχεύσας ἔτη 4 ἢ, κατ' ἄλλους, 12, καὶ ἐξελέχθη-

ΦΙΛΟΘΕΟΣ ὁ Ἡρακλείας, μοναχὸς Σιναΐτης καὶ ἡγούμενος τῆς ἐν Ἀθῶνι Μεγάλῃς Λαύρας, ἀνὴρ ἀσκητικὸς καὶ ἐλλόγιμος, οὗ σώζονται

καὶ ἄσματα ἐκκλησιαστικά. Ἀλλὰ, μετὰ διετίαν, τοῦ Καντακουζηνοῦ τὸν μοναστικὸν ὑπελθόντος βίον, ἐπανήλθε, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1356 ἢ τοῦ 1375, δ-

ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, ἀναλαβὼν, αὐθαιρέτως μὲν, ὡς φησιν ὁ Καντακουζηνός, δικαιοματικῶς δὲ, ὡς αὐτὸς ᾤετο, ἀδίκως ἐκβεβλημένος, τὸν θρόνον, καὶ ἀπέθανε, πρεσβέων πρὸς Ἑλισάβετ, τὴν Κράλαιναν τῆς Σερβίας, εἰς Φεράς τῆς Θράκης, πρὸς τὸ πείσαι αὐτὴν ἐνωθῆναι τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ τῶν βαρβάρων, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1362 ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1369, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τῶν Φερῶν μητροπόλει. Ἐξελέχθη δὲ πάλιν ἡ ἀνέλαβε τὸν θρόνον τῇ 11 Ὀκτωβρίου τοῦ 1369, ἢ τῇ 12 Φεβρουαρίου τοῦ 1364, δ-

ΦΙΛΟΘΕΟΣ τὸ δεύτερον, καὶ πατριαρχεύσας ἔτη ἕξ, παρητήθη τῷ 1370 ἢ 1375, διὰ γῆρας, καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτη ἀπέθανεν. Οὗτος ἐχειροτόνησε καὶ τὸν μητροπολίτην Μόσχας καὶ πάσης Ῥωσσίας Κυπριανόν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δῶρον ἐπανωκαμήλαυκον λευκόν, ὅπερ ἐπεκράτησεν ἔκτοτε πέμπεσθαι ὡς δῶρον ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας τοῖς ἐκάστοτε ἐκλεγομένοις ὑπὸ τῆς Συνόδου Μητροπολίταις. Ἐπαινεῖ δὲ αὐτὸν τὰ μέγιστα ὁ Καντακουζηνός, καὶ σώζονται αὐτοῦ πλεῖστα σχολαστικὰ συγγράμματα, ἰδίως δὲ λόγοι ἀντιβῆρητικοὶ κατὰ Νικηφόρου τοῦ Γρηγορά ὑπὲρ τοῦ Παλαμᾶ.

ΜΑΚΑΡΙΟΣ, ἄγνωστον ὁποῖος, καὶ ἀπέθανε, πατριαρχεύσας ἔτη 2 μῆνας ἐπτὰ καὶ ἡμέρας δεκαπέντε, τῷ 1373 ἢ 1377.

ΝΕΙΛΟΣ ὁ ἀγιώτατος καὶ ῥητορικώτατος, προεβλήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1378, καὶ ἀπέθανε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1388, πατριαρχεύσας ἔτη ἑννέα ἢ δέκα (1).

ἌΝΤΩΝΙΟΣ ὁ Δ', ἀπέθανε τῷ 1395 ἢ 1396, πατριαρχεύσας ἔτη ἐπτὰ ἢ ὀκτώ.

ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ ὁ Β', ἐκ τῆς Μονῆς καὶ οὗτος τῶν Ξανθοπούλων, ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1396, πατριαρχεύσας μῆνας τρεῖς. Τοῦτον ἐπαινεῖ, ὡς σοφὸν καὶ ἐνάρετον, ὁ σύγχρονος αὐτῷ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ὁ Α', ἄγνωστον ὁποῖος, ἀπέθανε τῷ 1410, πατριαρχεύσας ἔτη δεκατέσσαρα παρὰ μῆνας.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ὁ Β', ἄγνωστον ὁποῖος, ἀπέθανε τῷ 1416, πατριαρχεύσας ἔτη πέντε καὶ μῆνας πέντε.

ΙΩΣΗΦ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Ἐφέσου, προεβλήθη τῇ 21 Μαΐου τοῦ 1416, ἀπέθανε δὲ τῇ 9 Ἰουνίου τοῦ 1439 ἐν Φλωρεντίᾳ, ὅπου ἀπῆλθε μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Παλαιολόγου διὰ τὴν ἑνωσιν, πρὶν ἐπὶ ὑπογράψῃ

(1) Εἴκοσιν ἔτη λέγει Γεώργιος ὁ Κύπριος, ὁκτώ δὲ μόνα ὁ L'Abbé.

τὸν Τόμον ἐκεῖνον, πατριαρχεύσας ἔτη 23 καὶ ἡμέρας δεκαοκτὼ, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐν τῷ ναῷ τοῦ μοναστηρίου τῶν Δομινικανῶν, τῷ λεγομένῳ τῆς Ἀγίας Μαρίας τῆς Νέας, ἐνθα καὶ ὁ Πάππας ἦν κατοικῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἐπιγέγραπται τὸ ἐπόμενον ἐπίγραμμα, ποίημα, καθὰ λέγεται, Ματθαίου τοῦ Βεγίου, ποιητοῦ τῶν τότε οὐκ ἀσέμου.

» Ecclesiae Antistes fueram qui magnus Eos
hic jace magnus religione Joseph.

» Hoc unum optabam miro inflammatus amore,
unus ut Europae cultus, et una fides.

Italiam petii, sectus percussimus unum;
junctaque Romanae est, me duce, Graia fides.

Nec mora, decubui: nunc me Florentia servat,
qua tunc Concilium floruit urbe sacrum,

Felix, qui tanto donaret munere vivens;

qui morerer voti compos et ipse mei (1) α.

Ἀποθανόντος δ' ἐν Φλωρεντία τοῦ Ἰωσήφ, κατὰ μὲν τὸν Ἀλλάτιον καὶ ἄλλους, προεβλήθη ὁ Νικαίας Βησσαρίων· ἐπειδὴ ὁμως τοῦτο ἀντιβαίνει εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς ἐν Φλωρεντία Συνόδου, ὅπου, προτείναντος τοῦ Πάππα ἵνα ἐκλεχθῇ Πατριάρχης, οἱ περὶ τὸν Αὐτοκράτορα ἀπήντησαν ὅτι » Πατριάρχης ἐνταῦθα οὐ γενήσεται, ὅτι ἔχομεν συνήθειαν ἐν » ΚΠ ὑπὸ πάσης τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν ψηφισθῆναι καὶ ἐν τῷ καθολικῷ » ἡμῶν ναῷ χειροτονηθῆναι· καὶ ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν οὐκ ἄλλως πως ποιήσει, » εἰδὼς τὴν συνήθειαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, » φαίνεται ὅτι ὁ Βησσαρίων ὠνομάσθη μὲν Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Πάππα ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι, καὶ ὡς τοιοῦτος ὑπογράφεται καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν παιδαγωγὸν τῶν τέκνων τοῦ Δεσπότη Θωμᾶ ἐπιστολῇ αὐτοῦ (2)· ἀλλ' ὅτι, προτιμήσας τὴν τοῦ Καρδινάλιου θέσιν, καὶ ἀποφεύγων τὰς ἐν ΚΠ ταραχὰς, ὅπου οἱ μείναντες Κληρικοὶ ἔδεν ἤθελον ἵνα συλλειτουργήσωσι μετὰ τῶν ἐκ Φλωρεντίας καὶ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Φραντζῆ, » γέγονεν ἡ ἔνωσις διαίρεσις », ἐπανῆλθε μετ' οὐ πολὺ εἰς Ῥώμην, καὶ οὕτω προεβλήθη ἐν ΚΠ τῇ 4 Μαΐου τοῦ 1440.

ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Κυζίκου, ὑπογράφας, ἔκτος αὐτὸς τὴν τάξιν, εἰς τὴν ἐν Φλωρεντία Σύνοδον. Ἀλλ' οἱ τρεῖς ἄλλοι Πατριάρχαι, Σύνοδον ἐν Ἱεροσολύμοις συγχροτήσαντες τῷ 1443 κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον, ἐνάγοντος τοῦ Καισαρείας, τὸν μὲν Μητροφάνην ἐκάθηράν, καὶ, ἀπειθοῦντα, καὶ ἀφώρισαν, μ η τ ρ ο φ ό ν ο ν αὐτὸν παρωδήσαντες, ὡς καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας καὶ τοὺς αὐτῷ ὁμοφρονοῦντας, ἀπειλήσαντες

(1) Τὴν εἰκόνα τοῦ Πατριάρχου τούτου ἐδημοσίευσεν ὁ Βανδούριος τῷ 1741 ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 358^ο χειρογράφου τῆς ἐν Παρισίοις Βιβλιοθήκης, γεγραπὴν τῷ ὄντι καὶ ἱεροπρεπῆ κεφαλὴν.

(2) Ἰδὲ αὐτὴν ἐν τῷ Γ' Μέρει.

καὶ τῷ Αὐτοκράτορι τὰ αὐτὰ, ἐὰν μὴ γνωσιμαχήσῃ τὸν δὲ Καισαρείας ἐξαρχὸν ποιήσαντες, ἔδωκαν αὐτῷ ἐξουσίαν διορθῶσαι τὰ γεγονότα, ἐλέγχοντα καὶ παιδεύοντα τοὺς μὴ ὀρθῶς φρονοῦντας. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Μητροφάνους τῇ 1 Αὐγούστου τοῦ 1443 μετὰ τριῶν ἐτῶν καὶ τριῶν μηνῶν κακὴν Πατριαρχίαν, ἐξελέχθη ἀντ' αὐτοῦ, κατὰ τὸν Φραντζήν, περὶ τὸ θῆρος τοῦ 1445-

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ (ἡ Γεώργιος) ὁ Μελισσηνός ἡ τῆς Μαρμαρᾶς (υἱός), τὴν πατρίδα Κρής, » ὃς καὶ Στρατηγόπουλος παρ' ἄλλοις ἐπωνομάζετο, κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, πνευματικὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου. Καί, κατὰ μὲν τοὺς Λατίνους, φιλήσυχος ὢν, καί, τῶν μὲν Τούρκων ἐξωθεν ἐπικειμένων, τῶν δ' ἀντιφλωρεντιανῶν ἔσωθεν οὐχ ἦντον δεινῶς ἐπεμβαιόντων, ἀφείλκε τὴν ΚΠ, εἰς Ῥώμην, ὡς εἰς λιμένα ἄκλυστον, κατέφυγε, κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1451, πατριαρχεύσας ἔτη ἕξ, ὅπου καὶ μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἐτελεύτησε τῷ 1459, διατηρῶν τὸν τίτλον τοῦ Πατριάρχου, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ἐν Βελαβρω ναῷ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, πλησίον τῆς Βαῶν ἀγορᾶς, ἐν ὑπολήψει ἀγιότητος, ὥστε ὁ Ἀλλάτιος λέγει ὅτι καὶ θαυματούργει· κατὰ δὲ τοὺς ἡμετέρους, καὶ ἰδίως τὸν Δοσίθεον, ἐκδόγτα ἐν τῷ Τόμῳ τῆς Ἀγάπης τὰ ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Νομοφύλακος συνταχθέντα Πρακτικά τῆς ἐν ΚΠ Συνόδου, συγκροτηθείσης τῷ 1450, τελευταίας ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἐν ᾗ παρῆσαν οἱ τρεῖς ἄλλοι πατριάρχαι καὶ πολλοὶ ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὶ, ἐκβληθεὶς συνοδικῶς τῆς πατριαρχείας καὶ καθαιρεθεὶς, ἐδραπέτευσεν εἰς Ῥώμην· ἀντ' αὐτοῦ δὲ προεχειρίσθη τῷ 1450-

ἈΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Β', ὁ τελευταῖος τῶν πρὸ τῆς ἀλώσεως πατριαρχῶν, φονοκτονηθεὶς πάντως μετὰ τοσούτων καὶ ἄλλων Μαρτύρων τῆς πίστεως καὶ πατρίδος τῇ 29 Μαΐου τοῦ 1453, ὅτε κατέπεσεν ὁ Σταυρὸς καὶ ἀνυψώθη ἐπὶ τοῦ θόλου τῆς Ἀγίας Σοφίας ἡ ἡμισέληνος.

Ἀλωθείσης δὲ τῆς πόλεως, ἐξελέχθη ὑπὸ τῶν ἐν ΚΠ Κληρικῶν καὶ τοῦ λαοῦ, κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάν - Μεχμέδ,

ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ὁ Β', ὁ Σχολάριος, Κωνσταντινοπολίτης, κριτὴς τοῦ (ἐν τῷ Παλατίῳ) Βασιλικοῦ δικαστηρίου καὶ » Καθολικὸς τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διδάσκαλος, λαβὼν ἐκ τῶν ἰδίων χειρῶν τοῦ Σουλτάνου τὸ δεκανίκιον καὶ τὸ καπάσιον κτλπ. Πατριαρχεύσας δὲ χρόνους 5 καὶ μῆνας ἕξ, παρρητήσατο συνοδικῶς τῷ 1459, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πλησίον τῶν Σερρών ἐν τῷ ὄρει τοῦ Μονοικέως ἀρχαίαν Μονὴν τοῦ Προδρόμου, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1560. Σῶζονται καὶ τούτου πολλὰ καὶ ποικίλα συγγράμματα, καὶ ἐκδεδομένα καὶ ἀνέκδοτα, ὧν ἀναφέρει τινὰ ὁ τε Ἀλλάτιος ἐν τῇ περὶ Γεωργίων αὐτοῦ πραγματείᾳ καὶ ὁ Δουκάγγιος ἐν λέξει Ῥάμπλιον, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ χειρογράφου τινὸς τῆς ἐν Παρίσις βί-

βλιοθήκης, οὗ ἡ ἐπιγραφή· « Ἐτέρα ἐκθεσις τοῦ Ῥαμπλίου, ἣν ἔλαβον » ἀπὸ τοῦ βιβλίου Γενναδίου Πατριάρχου. Ἰδίως δέ, διὰ τὸ περιέργον, ἡ μετὰ τοῦ Σουλτάνου συνδιάλεξις, ἐπιγεγραμμένη· » Γενναδίου μοναχοῦ καὶ Πατριάρχου τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων περὶ τῆς μόνης ὁδοῦ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων », μεταφρασμένη καὶ εἰς τὸ Τουρκικόν.

ἸΣΙΔΩΡΟΣ ὁ Β', ὁ Πνευματικὸς, ἐκ τῆς Μονῆς τῶν Ξανθοπούλων, προσβλήθη ἀντὶ τοῦ Γενναδίου, χειροτονηθεὶς ἐν τῷ ναῷ τῆς Παμμεκαρίστου, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Σουλτάνου τὰ κοσμικὰ τῆς ἀρχῆς παράσημα. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1465, ποιμάνας τὴν Ἐκκλησίαν ἔτη ἑξ καὶ μῆνας δύο.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ὁ Α', ὁ Συρόπουλος, ἱερομόναχος, ἐκβάλλεται μετὰ ἐν ἔτος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προδιβάλλεται τῷ 1466-

ἸΩΑΣΑΦ ὁ Α', ὁ Κόκκας, τοῦ ὁποῦ ἐκοψε τὰ γένεια ὁ Σουλτάνος καὶ ἐξέβαλεν αὐτὸν ἀτίμως μετὰ 3 ἔτη πατριαρχείας, διότι ἔδεν συνεχώρησε τοῦ Πρωτοβεστιαρίου τὸν παράνομον γάμον. Οὗτος, πρὸ τούτου, βλέπων τὰς πρὸς ἀλλήλους διαμάχας τῶν Κληρικῶν, καὶ ἀπελπισθεὶς, ἔπεσεν εἰς φρέαρ, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ὅμως τὸν διέσωσαν.

ΜΑΡΚΟΣ ὁ Β', ὁ Ξυλοκαράβης, Βυζάντιος τὴν πατρίδα, διεδέχθη τὸν Ἰωάσαφ τῷ 1469· ἀλλὰ, μετὰ ἐν ἔτος, ἐξεβλήθη παρὰ τοῦ Σουλτάνου, διότι ἀρνησὶθρησκοὶ τινες Τραπεζούντιοι προσέφερον εἰς αὐτὸν χίλια φλωρία, ὑπὸ φιλοτιμίας, ἵνα διόρισωσι πατριάρχην συμπολίτην αὐτῶν, καὶ οὕτω διωρίσθη ἐξωτερικῶς τῷ 1470-

ΣΥΜΕΩΝ ὁ Τραπεζούντος καὶ Τραπεζούντιος, ὁ πρῶτος δωροδοκῆσας τοὺς Τούρκους διὰ τοῦ λεγομένου πεσχεσίου. Ἀλλὰ, μετὰ δύο καὶ ἡμίσεος ἐτῶν πατριαρχείαν, ἐκβλήθη διὰ τῆς μητρειᾶς τοῦ Σουλτάνου, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Κυρᾶς Μάρως, διὰ τὰ μετὰ τοῦ Ξυλοκαράβη σκάνδαλα, ὃν οἱ πλείστοι τῶν Κληρικῶν ἐπόθουν, ὡς ἀναξιοπαθήσαντα, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἐν Θράκῃ Μονὴν τοῦ Στενυμάχου. Ὁ δὲ Μάρκος ἔλαβεν ὡς ἐξαρχίαν τὴν μητρόπολιν τῶν Ἀχριδῶν.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως, Πελοποννήσιος τὴν πατρίδα, ὑποτακτικὸς τὸ πρῶτον τοῦ αἰοιδίμου Μάρκου τοῦ Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ, αἰχμαλωτισθεὶς δὲ καὶ λυτρωθεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει, ὅπου ἰδοῦσα ἐσεβάσθη αὐτὸν διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἡ Κυρᾶ Μάρω, καὶ προσέφερεν ἀπροβουλεύτως ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀντὶ τῶν χιλίων φλωρίων τοῦ Συμεῶνος, δις χίλια φλωρία πεσχεσίον. Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη ἑξ, παρητήσατο τῷ 1478, βλέπων ἑαυτὸν μισούμενον καὶ συκοφαντούμενον (1) διὰ τὴν αὔξησιν τῆς δωροφορίας, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς μοναστήριον, ἀνεκλήθη δέ-

(1) Ἐπειδὴ ἰσχυροφαντεῖτο ὅτι ἦν περιτετημένος, ἐγύμνωσεν ἑαυτὸν ἐν μέσῃ τῇ Συνόδῳ, καὶ ἐπνέρωσε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀφορίσας τοὺς συκοφάντας αὐτοῦ, παρητήθη.

ΣΥΜΕΩΝ ὁ Τραπεζούντιος, τὸ δεύτερον, καί, πατριαρχεύσας τρία περὶπου ἔτη, ἐξεβλήθη τελείως τῷ 1481, καὶ μετὰ ὀκτὼ ἔτη ἀπέθανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου διέτριβεν, ἀφήσας πλοῦτον μέγαν, κακῶν αἵτιον γενόμενον τῷ τότε Πατριάρχῃ Νήφωνι τῷ Β'.

ΡΑΦΑΗΛ ὁ Α', Σέρβος τὴν πατρίδα, ἑτερόγλωσσος καὶ μέθυσος, ἐπέβη ληστικῶς τοῦ θρόνου, ὑποσχόμενος 2500 φλωρία πεσκέσιον. Ἀλλὰ, μετὰ ἐν ἔτος, μὴ ἔχων πληρῶσαι, ἐξώσθη καὶ ἀπέθανεν ἐν φυλακῇ, ἧς ἐνίστε ἐξήρχετο, φέρων τὴν αἷυσον εἰς τὸν λαιμὸν, καὶ περιερχόμενος ἐζήτει ἐλεημοσύνην!

ΜΑΞΙΜΟΣ ὁ Β', ὁ πρῶν Μανουὴλ καὶ μέγας ἐκκλησιάρχης, οὗ τινος διέταξεν ὁ Σουλτάνος καὶ ἐσχισαν τὴν βίνα, διὰ τὸν γάμον τοῦ Πρωτοβεστιάριου. Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη ἕξ, ἀπέθανε τῷ 1488. Οὗτος ἔγραψε Τουρκιστί τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου τῆς πίστεως, χάριν τινῶν Τραπεζουντίων τοῦ Παλατίου, καὶ παρέδωκε τῷ Σουλτάνῳ. Ἐπ' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ ἡ τῆς ἀφωρισμένης παππαδίας λύσις ἀπὸ τοῦ ἀφορισμοῦ, πρὸς δοκιμασίαν τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν.

ΝΗΦΩΝ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Θεσσαλονίκης, Πελοποννήσιος τὴν πατρίδα. Θέλων δὲ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ ἀποθανὼν Πατριάρχης Συμεὼν εἶχε συγγενεῖς, αὐτόν τε καὶ ἄλλους, καὶ τῶν μαρτύρων ἐλεγχθέντων ἐψευσμένων, ἐξωρίσθη τῷ 1490, μετὰ δύο ἐτῶν καὶ μηνῶν τινῶν πατριαρχίαν, κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάν - Βαγεζήδου, καὶ ἀνεκλήθη ὁ-

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, καί, πατριαρχεύσας ἔτη δύο καὶ μῆνας ἕξ, παρητήθη πάλιν, ὡς φιλήσυχος, τῷ 1493, καὶ πατριαρχεῦσε ἀντ' αὐτοῦ -

ΜΑΞΙΜΟΣ ὁ Γ', (πρῶν Μανασῆς), ὁ ἀπὸ Σεβρών, καί, πατριαρχεύσας ἔτη ἕξ, ἐξωρίσθη, διαβληθεὶς ὑπὸ τινος ἀγύρτου μοναχοῦ Γαβριήλ, τῷ 1499, καὶ ἀνεκλήθη ὁ-

ΝΗΦΩΝ ὁ Β', τὸ δεύτερον, καί, πατριαρχεύσας μόλις ἐν ἔτος, ἐξώσθη πάλιν τῷ 1500; καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Βλαχίαν.

ΊΩΑΚΕΙΜ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Δράμας, πατριαρχεύσας ἔτη τέσσαρα, ἐξώσθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάν - Βαγεζήδου τῷ 1504, διότι ἔδωκεν ἄδειαν νὰ σκεπᾶσωσι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χρυσοκεράμου (1). Ἐπὶ τούτου, διὰ βραδουργίας καθηρημένου τινὸς ἐπισκόπου Σηλυβρίας, ἀνεβιβάσθη τὸ πεσκέσιον εἰς 3500 φλωρία.

ΠΑΧΩΜΙΟΣ Α', ὁ ἀπὸ Ζιχνῶν, πατριαρχεύσας ἑπτὰ μῆνας, ἐξωρίσθη τῷ 1505 ὑπὸ τοῦ Σουλτάν - Σελήμ, καὶ ἀνεκλήθη -

ΊΩΑΚΕΙΜ ὁ Α', τὸ δεύτερον, ὅς τις, βλέπων ἑαυτὸν καὶ τὸ κοινὸν τῆς Ἐκκλησίας κατάχρεων, ἀπῆλθεν ἀδεία τῆς ἐξουσίας εἰς Μολδαβίαν

(1) Ἴδε σελ. 239 τοῦ Β' Μέρους.

πρὸς τὸν τότε ἡγεμόνα, κατορθώσων χρηματικὴν τινα βοήθειαν. Μὴ τοχῶν δὲ τῆς ἐλπιζομένης παραμυθίας, ἀπέθανεν ἐν Βλαχία, ἐν ᾧ ἐπέστρεψε, τῷ 1506, καὶ μετακαλεῖται -

ΠΑΧΩΜΙΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, καί, πατριαρχεύσας ἔτη πέντε, ἀπέθανε τῷ 1511, φαρμακωθείς, ὡς ἐλέγετο, ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν ἐν Σηλυβρία, ἐν ᾧ ἐπέστρεφεν ἐκ Βλαχίας, ὅπου ὑπῆγε καὶ οὗτος πρὸς χρηματικὴν βοήθειαν, ἥς καὶ ἀπήλαυσε φιλοτίμως. Ἐπὶ τούτου Ἀρσένιος ὁ σχολιαστὴς τοῦ Εὐριπίδου, υἱὸς σοφοῦ πατρὸς, τοῦ Μιχαὴλ Ἀποστολίου, ἐπιβάς, αὐτοχειροτόνητος σχεδὸν, τῆς ἐπισκοπῆς Μονεμβασίας, καθηρέθη συνοδικῶς καὶ ἐφυγεν εἰς Οὐνετιάν.

ΘΕΟΔΗΠΤΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Ἰωαννίνων, πατριαρχεύσας χρόνους ὀκτὼ καὶ μῆνας ἕξ, ἀπέθανεν ἐν μέσῳ πολλῶν σκανδάλων τῷ 1520.

ΙΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Σοφίας, οὗ τινος ἀπελθόντος χάριν προσκυήσεως εἰς Ἱεροσόλυμα, οἱ Κληρικοὶ, προσθέντες 500 φλωρία εἰς τὸ πεσκέσιον, ἀνεβίβασαν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῷ 1523 -

(ἸΩΑΝΝΙΚΙΟΝ τὸν Α', τὸν ἀπὸ Σωζουπόλεως). Ἄλλ' οἱ τρεῖς Πατριάρχαι, συλλειτουργήσαντες μετὰ τοῦ Ἱερεμίου ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐκάθησαν καὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτάντε καὶ τοὺς αὐτῷ κοινωνήσαντας, καί, ἐξωσθέντος ἐπομένως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀνέλαβεν αὐθις τὸν θρόνον αὐτοῦ, ἐπιστρέψας ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων,

ΙΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Α', καί, πατριαρχεύσας 20 περίπου ἔτη, ἀπέθανε, κατὰ τινας μὲν, τῷ 1543 ἐν τῷ κατὰ τὸν Ἀθῶνα Μοναστηρίῳ τοῦ Σταυροεικέτα, ὅπερ εἶχεν ἀνακαινίσῃ, καὶ ὅπου εἶχεν ἀναχωρήσῃ, γενόμενος μεγαλόσχημος· κατ' ἄλλους δὲ, τῷ 1539 ἐν Τυρνάβῳ, ἀπερχόμενος καὶ αὐτὸς εἰς Μολδοβλαχίαν. Οὗτος ἐλύτρωσε τὰς ἐν ΚΠ χριστιανικὰς ἐκκλησίας, ἀπειλουμένας ἵνα μεταβληθῶσιν εἰς τζαμιά, ἀποδείξας διὰ μαρτύρων (διότι τὰ περὶ τούτου ἐγγράφα, δι' ὧν Μεχμέδ ὁ Β' εἶχε παραχωρήσῃ εἰς τοὺς Γραικοὺς πολλὰς ἐκκλησίας, εἶχον κατῇ), κατὰ συμβουλήν τοῦ τότε Βεζίρη Ἡβραήμ, ὅτι ἡ πόλις παρεδόθη διὰ συνθήκης.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, πατριαρχεύσας κακῶς καὶ ἀθλίως ἔτη ὀκτὼ ἢ ἑνδεκα (1), ἀπέθανε τῷ 1551. Ἐπ' αὐτοῦ κατεβίβασαν

(1) Μετὰ μίαν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ἑκατονταετηρίδα, λέγει ὁ ἀοίδιμος συγγραφεὺς τῆς Κωνσταντινιάδος, διὰ τὴν τεταραγμένην καὶ ἀνώμαλον κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ χρονολογία τῶν τῆς ΚΠ πατριαρχῶν εἶνε ἀδιόριστος καὶ ἀβίβαιος. Πρὸ δὲ τοῦ 1539 οὔτε εὐρέθη τακτικὸς κώδικς, καθὼς βεβαίον ὁ Ἱεροσολύμων Δοσίθεος ἐν τῷ Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀρχιερεψευσάντων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ τῆς Κωνσταντινιάδος συγγραφεὺς, κώδικας, καθ' εἰρμὸν βαίνοντας καὶ ἀπομνημονεύοντας βητῶς τὸν χρόνον τῆς τε ἀναβήσεως καὶ διαρκείας ἐκάστου Πατριάρχου (παρεκτός πρὸ 86 ἰσῶν τῆς αὐτοῦ πατριαρχείας), καὶ τοὶ ἐβρωμένοι καταβαλὼν ἔρευναν, οὐχ εὗρεν, εἴτε διὰ τὰς πυρκαϊὰς, εἴτε δι' ἀπρονοήσιαν τῶν ἡμετέρων, παρεκτός πνευ συναρτήτων χρονολογίας τμημάτων.

οἱ Τούρκοι τὸν σταυρὸν ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Παμμάκαριστου, χρησίμευόντος τέως εἰς Πατριαρχεῖον.

ΊΩΑΣΑΦ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, ὁ κληθεὶς ὑπερήφανος, ἐξεβλήθη, καθαιρεθεὶς ἐπὶ σιμωνία τῷ 1565. Οὗτος ἐκτίσας δύο παλάτια ἐν τῷ Πατριαρχείῳ, καὶ ἡλάττωσε κατὰ χίλια φλωρία τὸν ἐκ 4100 ἤδη συγκεείμενον φόρον τοῦ πατριάρχου. Ἐπεμψε δὲ καὶ εἰς Γερμανίαν τῷ 1558 τὸν διάκονον Δημήτριον τὸν Μυσόν, ἵνα πληροφορηθῇ ἐὰν οἱ ἀπὸ τοῦ Πάππα προσφάτως τότε ἀποσχιρτήσαντες Λουθηρανοὶ εἶχον σκοπὸν, κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν τοῦ Μελάγχθονος, ἵνα ἐνωθῶσιν εἰλικρινῶς μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Καισαρείας, Βυζάντιος τὴν Πατρίδα, υἱὸς κεραμέως ἐκ τῆς κώμης Χάσ-κιοῦ, πατριαρχεύσας ἔτη ἑπτὰ, παρητήσατο τῷ 1572, ἐξ αἰτίας τοῦ Καντακουζηνοῦ Μιχαήλ, ἰσχύοντος τότε τὰ μέγιστα παρὰ τῷ Βεζίρη Μεχμέδ-Σοκολλή, διὰ τὴν τόλμην καὶ τὴν περὶ τὰ Τουρκικὰ πεῖράν του, ὅς τις διέβαλεν αὐτὸν, ὡς προδιδόντα τὰ τῆς αὐτοκρατορίας εἰς τοὺς πρέσβεις τῆς Αὐστρίας.

ΊΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Λαρίσης, ὁ ἐπονομασθεὶς Τρανός, καὶ τῷ ὄντι Μέγας, πατριαρχεύσας ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας ἑξ, ἐξεβλήθη τῇ 15(24) Δεκεμβρίου τοῦ 1579, καὶ ἀνεκλήθη.

ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ ὁ Γ', τὸ δεύτερον, καὶ, πατριαρχεύσας ἑννέα μῆνας, ἀπέθανε τῇ 18 Αὐγούστου τοῦ 1580, καὶ ἀνεκλήθη.

ΊΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Β', τὸ δεύτερον, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη τέσσαρα, ἐκβάλλεται τῷ 1584, καὶ ἐξορίζεται εἰς Τρόδον, ῥαδιουργία, ὡς ἐλέγετο, τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν, διαβληθεὶς ὡς δύσνους πρὸς τὴν Τουρκικὴν ἐξουσίαν, λαθὴν παρασχὼν ἴσως πρὸς τοῦτο διὰ τῆς μετὰ τῶν Λουθηρανῶν ἀλληλογραφίας του.

ΠΑΧΩΜΙΟΣ ὁ Β', ὁ Μπατίστας, Λέσβιος τὴν πατρίδα, ἐπατριάρχευσεν ἐπιβατικῶς ἔτος ἓν, καὶ, καθαιρεθεὶς συνοδικῶς καὶ ἀναθεματισθεὶς, ἐξωστρακίσθη τῷ 1585.

ΘΕΟΛΗΠΤΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως, ἐπιβὰς τοῦ θρόνου δυναστικῶς, ἐξώσθη τῷ 1586, διὰ τοῦ Μεγάλου Πρωτοσυγγέλλου Διονυσίου (πρὸς ὃν ἐπιστέλλει ὁ Μαργούνιος), καὶ τοῦ ἐν ἱεροδιακόνοις Νικηφόρου τοῦ σοφωτάτου, καὶ ἀνεκλήθη.

ΊΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Β', τὸ τρίτον, καὶ, πατριαρχεύσας χρόνους ὀκτῶ, ἀπέθανε τῷ 1594. Ἐπὶ τῆς τρίτης αὐτοῦ ταύτης πατριαρχείας ἀπέλθων τῷ 1588 εἰς Ῥωσσίαν, ἀνέδειξε πρῶτον πατριάρχην Ῥωσσίας τὸν Μόσχας Ἰώβ, τῇ 26 Ἰανουαρίου τοῦ 1589 (*).

(1) Τῆς ἐπισήμου ταύτης πράξεως τὰ καθεκτα ἐξιστόρησεν, ὡς αὐτόπτης, ὁ Ἐλασσῶνας

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Ἰωαννίνων, ἡμέρας 17 ἢ 19, καὶ παρητήθη.
ΓΑΒΡΙΗΛ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Θεσσαλονίκης, πατριαρχεύσας μῆνας πέντε ἢ
 ἕξ, ἀπέθανε τῷ 1595.

ΘΕΟΦΑΝΗΣ, ὁ ἀπὸ Ἀθηνῶν, μῆνας ἕξ ἢ ἑπτὰ, καὶ ἀπέθανε περὶ
 τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Καὶ διωρίσθη Ἐπιτηρητὴς τοῦ θρόνου -

ΜΕΛΕΤΙΟΣ ὁ Ἀλεξανδρείας, ὁ Πηγᾶς, Κρής τὴν πατρίδα, καὶ
 μετὰ ἓν ἔτος ἢ μῆνας δέκα, ἀνεκλήθη -

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ὁ Β', τὸ δεύτερον, καὶ, πατριαρχεύσας 4 ἔτη, ἐξεβλήθη,
 τῷ 1600, καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, ἐγένετο μεγαλόσχημος.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Ἀθηνῶν, πατριαρχεύσας ἔτος ἓν καὶ μῆνας
 δύο, ἐξεβλήθη καὶ ἐξωρίσθη τῷ 1601, καὶ ἀνεκλήθη πάλιν -

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ὁ Β', τὸ τρίτον, καὶ ζήσας ἡμέρας δεκαεπτὰ, ἐτελεύτησε.

ΡΑΦΑΗΛ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Μεθύμνης, πατριαρχεύσας ἔτη πέντε καὶ μῆ-
 νας ἕξ, ἐξεβλήθη καὶ ἐξωρίσθη τῷ 1608. Ἐπὶ τούτου ἠρπάγη ὁ ναὸς τῆς
 Παμμακαρίστου ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ τὸ Πατριαρχεῖον μετεκομίσθη,
 κατ' ἀρχὰς μὲν, εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον εἰς τὴν Ξυλόπορταν, μετ' ὀλί-
 γον δὲ εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον εἰς Φανάριον.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ Β', τὸ δεύτερον, ἀπολαβὼν τὸν θρόνον αὐτοῦ, ἐπατρι-
 ἀρχευσεν ἔτη πέντε ἢ ἕξ, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ῥόδον τῷ 1613. Μηδενὸς δὲ
 ἀναδεχομένου τὴν πατριαρχίαν, διὰ τὴν τῶν περιστάσεων δεινότητα,
 ἐπετρόπευσε τοῦ θρόνου ἐπὶ ἔτη δύο περὶ που -

ΚΥΡΙΑΛΟΣ ὁ Ἀλεξανδρείας, ὁ Λούκαρις, Κρής τὴν πατρίδα. Τῷ
 δὲ 1614(1) ἐξελέχθη νομίμως καὶ συνοδικῶς πατριάρχης ὁ -

ΤΙΜΟΘΕΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Παλαιῶν Πατρῶν, ἐκ πατρίδος Πανόρμου
 τῆς ἐν Κυζίκῳ, ὅθεν καὶ Μαρμαρηνὸς, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη ὀκτὼ
 περὶ που, ἀπέθανε φαρμακωθεὶς τῷ 1621. Οὗτος ἀνωκοδόμησε τὸν ἐν
 Φαναρίῳ ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἰς Πατριαρχεῖον, καὶ ἐπεφήμεσε τοῦ-
 τον, εἰς μνήμην τοῦ ναοῦ τῆς Παμμακαρίστου, τῇ Θεοτόκῳ. Ἐπ' αὐτοῦ
 καθρέθη συνοδικῶς Λαυρέντιος ὁ Σιναίου Ἐπίσκοπος, ὡς φορῶν μίτραν
 ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς παρὰ τὴν παράδοσιν.

ΚΥΡΙΑΛΟΣ Α', ὁ Λούκαρις, προεβιδάσθη τῇ 5 Νοεμβρίου τοῦ 1621
 εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἀπὸ Ἀλεξανδρείας, ὅπου εἶχε διαδεχθῇ τῷ
 1603 Μελέτιον τὸν Πηγᾶν, καὶ ἄρξας ἔτος ἓν καὶ μῆνας οὐχ ὄλους
 τέσσαρας, ἐξωρίσθη τῷ 1623 εἰς Ῥόδον, διαβληθεὶς ὑπὸ τοῦ διαδεξαμέ-

Ἀρσένιος, ἐν εἴδει ἐπιστολῆς διὰ στίχων πολιτικῶν, ἐκδόσεως ἐν τῷ Α' Τόμῳ τοῦ Codic. Manuser. Regij Taurini, σελ. 433 — 469.

(1) Ὁ Δοσίθεος λέγει τῷ 7115 ἀπὸ κτίσεως κόσμου· ἀλλὰ τὸ ἔτος τοῦτο συμπίπτει τῷ 1603 ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως.

του αὐτὸν καὶ δύο ἄλλων καθηρημένων ἀρχιερέων, ὡς φίλος τῶν Φράγκων (διότι εἶχε περιέλθῃ τὴν Εὐρώπην).

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ Δ', ὁ ἀπὸ Ἀμασείας, ὁ μονόφθαλμος, ὅθεν καὶ χυδαῖ-
κῶς Στραβοαμασείας, ἄρξας δύο-ἡμισυ μῆνας, ἡ ἀκριβῶς 73 ἡμέρας,
ἐξωρίσθη, ὡς παρείσακτος, εἰς Ῥόδον, καὶ ἐπνίγη.

ἈΝΘΙΜΟΣ ὁ Β', ὁ πρῶν Ἀδριανουπόλεως, καὶ, μεθ' ἡμέρας 60 ἢ
70 παραιτηθέντος ἢ ἐκβληθέντος αὐτοῦ καὶ ἀναχωρήσαντος εἰς Ἀθῶνα,
ἀνεκλήθη τῷ 1624 -

ΚΥΡΙΑΛΛΟΣ ὁ Α', τὸ δεύτερον, καὶ πατριαρχεύσας ἔτη ὀκτώ, ἐπη-
ρεαζόμενος μὲν ὑπὸ τῶν ἐν Γαλατᾷ καὶ Σταυροδρομίῳ Ἰησοῦιτών, ὑπε-
ρασπίζόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ἰσχύοντος τότε πρέσβεως τοῦ Βελγίου Κορνηλίου
τοῦ Ἀγης, ὡς καὶ τοῦ τῆς Ἀγγλίας, ἐξωρίσθη τῷ 1632 εἰς Τένεδον (1),
καὶ ἀντ' αὐτοῦ εἰσῆχθη -

ΚΥΡΙΑΛΛΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Βεβρόας, τὸ ἐπώνυμον Κονταρῆς, καὶ,
πατριαρχεύσας ἡμέρας ἑξ ἢ ὀκτώ μόνας, ἐξεβλήθη συνοδικῶς τῇ 11 Ὀ-
κτωβρίου τοῦ 1632 καὶ ἐξωρίσθη εἰς Τένεδον, ἀνεκλήθη δὲ πάλιν -

ΚΥΡΙΑΛΛΟΣ ὁ Α', τὸ τρίτον, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτος ἐν καὶ μῆνας ἑξ,
ἐξώσθη πάλιν βιαίως, συνεργείᾳ τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν, καὶ ἐξωρίσθη
εἰς Ῥόδον τῷ 1633.

ἈΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Γ', ὁ τοῦ πίκλην Πατελλάριος, πρῶν Θεσσαλονί-
κης, Κρής τὴν πατρίδα, ὅς τις ὅμως, μόλις πατριαρχεύσας ἓνα μῆνα
ἢ, κατ' ἄλλους, τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἐξεβλήθη καὶ ἀνέλαβε πάλιν δυ-
νάμει τῶν προστατευόντων αὐτὸν τὴν Θεσσαλονίκην· ἀνεκλήθη δὲ πάλιν -

ΚΥΡΙΑΛΛΟΣ ὁ Α', τὸ τέταρτον, καὶ πατριαρχεύσας ἔτος ἐν καὶ μῆνας
δύο, διώκεται πάλιν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ τῇ 5 Μαρτίου τοῦ 1634,
καὶ ἐπανήλθεν -

ἈΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Γ', ὁ Πατελλάριος, τὸ δεύτερον. Ἀλλὰ, μόλις πα-
τριαρχεύσας ἔτος ἐν, περιφρονούμενος ὡς παππίζων, ἐξώσθη καὶ ἐξωρί-
σθη εἰς Ῥόδον τῷ 1635, καὶ ἀνεκλήθη πάλιν -

ΚΥΡΙΑΛΛΟΣ ὁ Β', ὁ Κονταρῆς, τὸ δεύτερον, καὶ, πατριαρχεύσας

(1) Ἐπὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ταύτης πατριαρχείας συνέστησε καὶ τυπογραφεῖον ἐν τοῖς Πα-
τριαρχείοις. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐχρημάτισεν ὡς ἀφορμὴ κατηγορίας εἰς τοὺς ἐναντίους· του,
ἐμφανίσαντας εἰς τὴν ἐξουσίαν βιβλίον τι κατὰ τῆς Μωαμεθανικῆς θρησκείας, ἐκδεδομένον ὑπ'
αὐτοῦ ὅτε διέτριβεν ἔτι ἐν Λονδίῳ. Ὅθεν τὸ μὲν Τυπογραφεῖον κατηδαφίσθη ὑπὸ τῶν δορυφό-
ρων τῆς ἐξουσίας, αὐτὸς δὲ, μόλις διαφυγὼν τὴν ὁρμὴν αὐτῶν, διεπύθη εἰς τοῦ πρέσβεως τοῦ
Βελγίου, καὶ ἔμεινε μὲν τότε πάλιν, μεσιτεῖα αὐτοῦ, εἰς τὸν θρόνον· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, κα-
τηγορούμενος ὡς Καλδινόφρων καὶ Φραγκόπιστος, ἐξώσθη καὶ ἐξωρίσθη. Τὰ κατὰ τὴν
διάσημον τοῦτον ἄνδρα, ὅς τις προσωποποιεῖ ἐν ἐαυτῷ ὁλόκληρον τὴν κατάστασιν τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ ἔθνους κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐξωγράφει χαρακτηριστικώτατα ὁ εὐφυὲς κάλαμος
τοῦ Κυρίου Μ. Ῥενιέρη, ἐκθεμένου τὰ κατ' αὐτὸν ἐν ἰδιαιτέρᾳ πραγματείᾳ, ἐκδοθείσῃ ἐν
Ἀθήναις τῷ 1860.

ἔτος ἐν καὶ μῆνας ἐξ, ἐξεβλήθη ὡς πλεονέκτης καὶ παραξίας, καὶ ἀνε^ο αὐτοῦ προσβιβάσθη νομίμως καὶ κανονικῶς τῷ 1636-

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ Γ', ὁ πρῶν Ἡρακλείας, μαθητὴς καὶ υἱόθετος τοῦ Κυρίλλου. Μὴ δυνάμενος δὲ κυβερνῆσαι διὰ τὰς τοῦ Πατριαρχείου ταραχάς, ὧν φύσει πρᾶος καὶ φιλήσυχος, παρητήθη μετὰ ἐν ἔτος, καὶ ἀνεκλήθη πάλιν τῷ 1637-

ΚΥΡΙΑΛΟΣ ὁ Α', τὸ πέμπτον καὶ τελευταῖον, καί, πατριαρχεύσας ἔτος ἐν καὶ μῆνας πέντε ἢ ἐξ, ἐπνίγη ἐν τῷ κατὰ τὴν Λαιμοκοπίαν φρουρίῳ (Ρθύμελη-χχισαρῆ) τῇ 8 Ἰουλίου τοῦ 1638, κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐπιτροπεύοντος τοῦ Κράτους Μουσαῖ-πασσᾶ (ἀπόντος Σουλτάν-Μουράδ τοῦ Α' εἰς Βαβυλῶνα), διὰ ῥαδιουργίας τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν καὶ τινῶν Μεθυμναίων.

ΚΥΡΙΑΛΟΣ ὁ Β', ἀνακληθεὶς τὸ τρίτον, καὶ πατριαρχεύσας ἔτος ἐν καὶ μῆνας ἑπτὰ(ς), ἐξώσθη τῷ 1639, κατὰ διαταγὴν τοῦ Σουλτάν-Μουράδ, ἐπιστρέψαντος νικηφόρου ἐκ Βαβυλῶνος, δόντων κατ' αὐτοῦ ἀναφορὰν τῶν ἀρχιερέων, καί, ἐξορισθεὶς εἰς Καρχηδόνα τῆς Βαρβαρίας ἢ πιθανώτερον εἰς Χαλκηδόνα, ἐπνίγη ἐκεῖ πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν πολιτικῶν τοῦ Λουκάρως φίλων. Ἐψηφίσθη δὲ τῇ 4 Ἰουλίου τοῦ 1639, μόλις πεισθεὶς,

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, ὁ πρὸς διαστολὴν ἐπιλεγόμενος Γέρων, Χίος τὴν πατρίδα. Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη 5 καὶ μῆνας δύο, ἐξεβλήθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Κύπρον τῷ 1644, ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς τὴν πατρίδα 'του, ὅπου καὶ ἀπέθανε φαρμακωθείς. Ἐπ' αὐτοῦ ἀνεθεματίσθη συνοδικῶς ἡ ὁμολογία Κυρίλλου τοῦ Λουκάρως.

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Ἰωαννίνων καὶ Ἰωαννίτης, πρῶν δὲ Ἀγχιάλου, ὁ ἐπικληθεὶς Κεσκίνης (δραστήριος, ὀξύς), καί, πρὸς διαστολὴν τοῦ γέροντος προκατόχου 'του, Νεώτερος, διὰ δὲ τὸ ἀγέρωχον αὐτοῦ, Γολιάθ, πατριαρχεύσας ἔτη δύο καὶ μῆνας δύο, ἐξώσθη καὶ ἐξωρίσθη τῷ 1646. Διεδέξατο δὲ αὐτὸν τῇ 11 Νοεμβρίου τοῦ 1646-

ἸΩΑΝΝΙΚΙΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Ἡρακλείας, καί, πατριαρχεύσας μῆνας ἑνδεκα καὶ τινὰς ἡμέρας, ἔφυγε καὶ ἐκρύβη, καὶ οὕτως ἀνεκλήθη τῇ 28 Ὀκτωβρίου τοῦ 1647-

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Β', τὸ δεύτερον, καί, πατριαρχεύσας ἔτη δύο καὶ μῆνας ἐξ, ἐξεβλήθη τῷ 1650, καὶ ἐξορισθεὶς ἐπνίγη καθ' ὁδὸν μεταξὺ τῶν νήσων Ὀξείας καὶ Πλάτης, διαβληθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰησοῦϊτῶν ὡς ῥωσσεύων, ἢ, κατὰ τὸν Δοσίθεον (1), κατατρεχθεὶς ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχομπογδανίας, Βασιλείου καὶ Ματθαίου, ὑπερασπιζόντων τὸν ἐπηρεαζόμενον ὑπ' αὐτοῦ Παῖσιον τὸν Ἱεροσολύμων. Οὗτος, λαβὼν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος

(1) Δωδεκαβίβλ. ΙΑ', ε', 10.

τῆς Μπογδανίας Βασιλείου χρήματα αἰτία τοῦ χρεωλυτῆσαι τὸ Πατριαρχεῖον, ἐδωρήσατο αὐτῷ τὸ λείψανον τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς τῆς Νέας, ἀποκείμενον τέως ἐν τῷ ναῷ τοῦ Πατριαρχείου, ἀφ' οὗ, κυριευθέντας ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν τοῦ Βελιγραδίου τῆς Σερβίας, ὅπου ἐσώζετο, μετακομίσθη ἐκεῖθεν ὑπ' αὐτῶν εἰς ΚΠ μετὰ πολλῶν καὶ ἄλλων λαφύρων καὶ παρεχωρήθη ἀντὶ χρημάτων τῷ Πατριάρχῃ (1).

ἸΩΑΝΝΙΚΙΟΣ ὁ Β', τὸ δεύτερον, καί, πατριαρχεύσας ἔτος ἐν καὶ τινὰς μῆνας, ἔφυγε πάλιν τῷ 1651 καὶ ἐκρύβη, φοβηθεὶς τὰς τότε δεινὰς περιστάσεις. Ἐξελέχθη δέ -

ΚΥΡΙΑΛΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Τορνόβου, τοῦπίκλῃν Σπανός. Ἀλλὰ, μεθ' ἡμέρας εἴκοσι, παραιτησάμενος ἀνεχώρησε, καὶ οὕτως ἐπιβαίνει πάλιν τοῦ θρόνου -

ἈΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Γ', ὁ Πατελλάριος, τὸ τρίτον καὶ ἔσχατον, ἀλλὰ, μὴ δεξαμένων αὐτὸν τῶν ἀρχιερέων, παρητήσατο μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας, καὶ ἔφυγεν εἰς Ῥωσσίαν, ὅπου καὶ ἐτελεύτησε (2). Προεδιβάσθη δὲ συνοδικῶς

ΠΑΙΣΙΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Λαρίσσης, καί, πατριαρχεύσας ἔτος ἐν καὶ ἡμέρας ἑννέα, ἔφυγε φοβηθεὶς καὶ ἐκρύβη, καὶ οὕτω μετακαλεῖται τῷ 1653 -

ἸΩΑΝΝΙΚΙΟΣ ὁ Β', τὸ τρίτον, καί, πατριαρχεύσας ἔτος ἐν καὶ μῆνας ἑνδεκά, καὶ μὴ ἔχων πληρῶσαι τὸν συνήθη δασμόν, ἐφυλακώθη ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας ὑπὸ τοῦ Δεφθερδάρη. Μόλις δ' ἀπολυθεὶς, παρητήσατο, καὶ ἔλαβε πρὸς ζωτροφίαν αὐτοῦ τὰ δωδεκάνησα (3). Καὶ οὕτως ἐπα- νήλθε τῷ 1655 -

(1) Ἰδ. σελ. 332-333 τοῦ Α'. Μέρους.

(2) Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Μελέτιον· ἀλλ' ἔκ τινος ἐγχειριδίου, ἐπιγραφομένου Ἀντιπ- τεύλλαρ ος, ἡ Περί τῆς αὐτοσυστάτου ἀληθείας πρὸς Ἀθανάσιον τὸν Πατελλάρου κελ., συγ- ταχθέντος μὲν ὑπὸ τινος Παππολάτρου Ἀθανασίου Κωνσταντινουπόλεως, ὃς τις ἐαυτὸν καὶ Ῥήτορα καὶ ἱερέα λέγει, ἐκδοθέντος δὲ ἐν Παρίσι τοῦ 1655, ἐξάγεται ὅτι οὐχὶ τῷ 1654, καὶ μετὰ 15 ἡμέρας, ἀλλὰ τῷ 1652 μετὰ ἐν ἔτος καὶ 45 ἡμέρας, κατ' αὐτὴν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων τὴν ἑορτὴν, ἐξώσθη τοῦ θρόνου ὁ Ἀθανάσιος, ἀφ' οὗ, ἐκφωνήσας πανηγυρικὸν λό- γον ἐπ' ἐκκλησίας, κατεφέρθη σφοδρῶς κατὰ τῶν ἐξιώσεων τοῦ Πάππα, περιποιῶντος ἐαυτῷ τὴν διαδοχὴν καὶ τὰ πρωτεῖα τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου. Πρὸς τοῦτον τοῦ Παπ- πολάτρου Ἀθανασίου τὸν λίβελον ἀντέγραψεν ὁ μακαρίτης Νικόλαος ὁ Κεραμεὺς, Ἰωαννίτης Ιατροφιλόσοφος, καλλίστην ἀντίρρῃσιν (Ἀντίεγκλημα), ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἱεροσολύμων Δοσιθέου ἐν Τόμῳ Χαρᾶς.

(3) Ὁ Χάμμερ (Βιβλ. ΝΒ') εἶτε ἀρυσάμενος ἐξ ἀκριβοτέρων πηγῶν, εἶτε, πιθανώτερον, συγγέμων, κατὰ τὴν σύνηθε αὐτῷ, τὰ τε πρόσωπα καὶ τοὺς χρόνους, λέγει ὅτι ὁ Ἰωαννίκιος, ἀφ' οὗ ἡγόρασε διὰ χρημάτων τὴν πατριαρχίαν, καὶ ἔγινεν αἴτιος 'να κρεμασθῇ ὁ προκατόχος αὐτοῦ Παρθένιος, καταδικασθεὶς ὑπὸ τοῦ Βελίρη Δεσβίσις - Μεχμέδ-πασσᾶ (ὑπατεύσαντος ἀπὸ τὸν Μάρτιον τοῦ 1653 μέχρις Ὀκτωβρίου τοῦ 1654) εἰς θάνατον, διότι ὁ διαδοχθεὶς αὐτὸν προσέφερε πλείοτερα, μόλις ἐλύτρωσε, μετετέτα τῶν ἀρχιερέων, τὴν ζωὴν του. Ἐκβληθεὶς δὲ μετ' ὀλίγον, ἔφυγεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Οὐνιτῶν, εἰς τοὺς ὁποίους προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας, διεγείρων τοὺς Γραικοὺς εἰς ἀποστασίαν.

ΚΥΡΙΑΛΛΟΣ ό Γ', τó δεύτερον. Ἀλλά, μεθ' ἡμέρας δεκαπέντε, ἀπαί-
τούμενος καί μὴ ἔχων πληρῶσαι τὸν συνήθη δασμὸν, ἐξώσθη καὶ ἐξωρί-
σθη εἰς Κύπρον. Ἐπανῆλθε δὲ πάλιν ό-

ΠΑΙΣΙΟΣ ό Α', τó δεύτερον, καί, πατριαρχεύσας μῆνας ἑνδεκα, ἐξώ-
σθη, καὶ ἔλαβεν ὡς ἐξαρχίαν τὴν Κύζικον, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν Ἐφεσον.
Ἄντ' αὐτοῦ δὲ προσβιβάσθη τῷ 1656-

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ό Γ', ό ἀπὸ Χίου, ό καὶ Παρθενάκης καλούμενος,
κατὰ τὸν Δοσίθεον (1). Ἀλλά, μετὰ μῆνας ὀκτῶ, συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τῶν
Ἰησοῦιτῶν διὰ τοῦ Χάνη τῆς Κριμαίας ὅτι εἶχεν ἀλληλογραφίαν μετὰ
τῶν Ῥώσων, ἐκρεμάσθη τῷ Σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου τῇ 24 Μαρτίου (2)
τοῦ 1657 ἐν τῷ Παρμὰκ-καπῷ, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐβρίφθη τὸ
σῶμα αὐτοῦ συρόμενον εἰς τὴν θάλασσαν, ὅθεν ἀνελόμενοι αὐτό τινες τῶν
χριστιανῶν, ἔθαψαν ἐν τινι τῶν παρακειμένων νησιῶν. Ἐμείνε δὲ τὸ Πα-
τριαρχεῖον ἔρημον ἐπὶ ἓνα μῆνα. Ἐμποδίσθη δὲ ἔκτοτε καὶ ἡ ἐμφάνισις τοῦ
νέου Πατριάρχου ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου πρὸς λήψιν τῶν παρασῆμων τῆς
πατριαρχείας, καὶ γίνεται τοῦτο ἐνώπιον τοῦ Βεζίρη.

ΓΑΒΡΙΗΛ ό Β', ό Γάνου καὶ Χώρας, ἀνθρωπος ἀμαθής, διωρίσθη
πατριάρχης παρὰ γνώμην τῶν ἀρχιερέων. Ἀλλά, μεθ' ἡμέρας δώδεκα,
ἐξεβλήθη καί, ὡς ἔχων ἰσχυροὺς προστάτας, ἔλαβε προεδρικῶς τὴν
Προύσαν, ὅπου ὅμως μετὰ δύο ἔτη ἐκρεμάσθη, διαβληθεὶς ὅτι ἐδάπτισέ
τινα Ἑβραῖον, ὃν οἱ ὁμόφυλοι αὐτοῦ, δόντες χρήματα πολλὰ τῷ πασσᾷ,
εἶπον ὅτι ἦτον Τούρκος. Προεβιβάσθη δὲ εἰς τὴν πατριαρχίαν, προσκλη-
θεὶς ὑπὸ πάντων τῶν ἀρχιερέων, τῇ 30 Ἀπριλίου τοῦ 1657,

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ό Δ', ό Προύσης, ό καλούμενος Χευμχούμης (Μο-
γυλάλος), καί, πατριαρχεύσας ἡσύχως καὶ θεοφιλῶς ἔτη τρία καὶ μῆνας
ἐπτὰ, παρητήσατο οἰκειοθελῶς τῷ 1660, καὶ ἔλαβε προεδρικῶς τὴν προ-
τέραν αὐτοῦ ἐπισκοπὴν. Ἐξελέχθη δὲ ἄντ' αὐτοῦ-

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ό Γ', ό ἀπὸ Λαρίσσης, ό Σπανός, ό ἐπικληθεὶς, διὰ τὰ
ποικίλα 'του φορέματα ἢ καὶ τὴν δραστηριότητά 'του, Πάρδαλις, προβι-
βάσθεις τῇ 29 Ἰουλίου τοῦ 1660, καί, πατριαρχεύσας ὅλην πενταετίαν,
ἀνεχώρησεν αἰφνης τῷ 1665 εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἀθωνος, ὅπου καὶ ἀπέθα-
νε τῷ 1690, κατὰ τὸν Δοσίθεον (3). Κατὰ δὲ τὸν La Croix (4), προσκλη-
θεὶς ὑπὸ τοῦ Δουκὸς Μοσχολίας ἵνα ὑπάγῃ εἰς Μόσχαν καὶ προεδρεύσῃ τῆς

(1) Δωδεκαβίβλ. ΙΑ', ια.

(2) Ὅτε καὶ μνηεὶαν αὐτοῦ ποιεῖται ἡ Ἐκκλησία, κατὰ τὸ νέον Μαρτυρολόγιον καὶ τὸν Συ-
ναξαριστὴν τοῦ Νικοδήμου.

(3) Δωδεκαβίβλ. ΙΑ', ια, 3.

(4) L'État présent des Nations et Églises Grecque, Arménienne et Maronite en Tur-
quie, Paris, 1715, chap. 38.

συγκαλεσθείσης ἐκεῖ Συνόδου κατὰ τοῦ πατριάρχου τῆς Ῥωσσίας, ἀπέφυγε, φοβηθεὶς, τὴν πρόσκλησιν· ἐπεμψε δὲ κρυφίως ἀνθ' ἑαυτοῦ τοὺς πατριάρχας Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας, καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Σιναίου, οὓς ὁμως ἠναγκάσθη ἔπειτα, κατὰ διαταγὴν τοῦ Βεζίρη Ἀχμέδ-Κιοπρου-λῦ-πασσᾶ, νὰ κηρύξῃ συνοδικῶς ἐκπτώτους, μόνις συγχωρηθέντας, κατὰ παράκλησιν τοῦ ἀπεσταλμένου τῆς Ῥωσσίας. Μετακαλεῖται δὲ πάλιν ἀπὸ τῆς Προύσης -

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Χουμχούμης, τὸ δεύτερον. Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη τρία, ἐξώσθη τῷ 1668 καὶ ἐξωρίσθη εἰς Τένεδον. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔλαβεν εἰς ζωοτροφίαν αὐτοῦ, πρῶτα μὲν τὴν Προίλαον (Μπραίλαν) καὶ ἔπειτα τὸ Τύρναβον.

ΚΛΗΜΗΣ ὁ Ἰκονίου, τὸν ὁποῖον ὁ Δοσίθεος (1) ὀνομάζει Ἀγριάνθρωπον, διωρίσθη Πατριάρχης τῇ 9 Σεπτεμβρίου τοῦ 1668. Μὴ θέλοντες δὲ αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς, ἀνέφερον ἐναντίον 'του πρὸς τὸν Σουλτάνον, εὕρισχόμενον ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ οὕτως ἐξώσθη τῇ 13 Σεπτεμβρίου τῷ 1668, καὶ ἔμεινεν ὁ θρόνος σχολάζων ἐπὶ μῆνας τρεῖς καὶ ἡμέρας εἴκοσι. Τῇ δὲ 3 Ἰανουαρίου τοῦ 1669 προεβιβάσθη -

ΜΕΘΟΔΙΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Ἡρακλείας, Κρής μὲν τὴν πατρίδα, Μορώνιος δὲ τὸ ἐπίκλην. Μετὰ δὲ διετίαν παραιτηθεὶς τῷ 1671, ἔφυγεν εἰς Οὐνετιάν, ὅπου ἐνεπιστεύθη προεδρικῶς τὴν προστασίαν τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας τῶν Ὀρθοδόξων, ἀποθανόντος Γαβριὴλ τοῦ Φιλαδελφείας. Οὗτος, » φιλήσας χεῖρα ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐπέστρεψε, κατὰ τὸν Δοσίθεον (2), » ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὴν Μητρόπολιν, φορῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σκιά- » διον κόκκινον μεταξωτὸν, ἤγουν κατηφένιον, μετὰ λευκοχρύσων σταυ- » ρῶν, ὅπερ ἐξ ἐκείνου καὶ ὕστερον ἔλειψεν ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων » Πατριαρχῶν «.

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Χουμχούμης, τὸ τρίτον, ἐλθὼν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως τῇ . . Μαρτίου τοῦ 1671· ἀλλὰ μετὰ ἓν ἔτος ἐξώσθη καὶ ἐξωρίσθη εἰς Κύπρον. Κατάρθωσε δὲ ἐπὶ τῆς πατριαρχείας 'του νὰ ἐμποδίσῃ διὰ φετῶ τοῦ Μουφτῆ τὰ διὰ καμπινίου (3) συνοικέσια μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ Χριστιανῶν.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Λαρίσης, ὁ ἐπιλεγόμενος ἀπὸ τῆς οἰκογενείας Μουσελίμης, Βυζάντιος τὴν πατρίδα, ἦλθεν ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὅπου διέτριβε τότε ὁ Σουλτάνος, εἰς ΚΠ τῇ 7 Νοεμβρίου τοῦ 1672. Μετὰ ἓν δὲ μόνις ἔτος, διαβληθεὶς εἰς τοὺς κρατοῦντας, διότι εἶχεν ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ τὴν δυσμένειαν τῆς συζύγου τοῦ Νικουσίου,

(1) Δωδεκαβίβλ. ΙΑ', ια', 4.

(2) Δωδεκαβίβλ. ΙΑ', ια', 4.

(3) Καμπίν, εἶδος πρωτοφροντοῦ συνοικεσίου ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Τούρκοις, ἴδε τὸ Γ' Μῆρος.

ἐκδικητικῆς καὶ κενოდόξου γυναικὸς, κατὰ τὸν Rysaud (1), ἐξώσθη τῇ 1673, καὶ ἔλαβεν ὡς ἐξαρχίαν τὴν Φιλιππούπολιν.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ὁ Β', ὁ Τορνόβου, ἀναγνωρισθεὶς πατριάρχης ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 25 Ἰουλίου τοῦ 1673, ἐφθασεν εἰς ΚΠ τῇ 15 Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Μετὰ δὲ ἔτη δύο, ἐκβληθέντα ἡ παραιτησάμενον αὐτὸν, διεδέχθη τῷ 1675-

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Χουμχούμης, τὸ τέταρτον, διορισθεὶς μὲν ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 1 Ἰανουαρίου, ἐλθὼν δὲ εἰς ΚΠ τῇ 22 Μαρτίου τοῦ 1675. Πατριαρχεύσας δὲ ἐν ἔτος, ἐξώσθη τῷ 1676, καὶ ἐφυλαχίσθη, ἔπειτα δὲ ἔλαβεν ἐξαρχικῶς πρὸς ζωοτροφίαν τοῦ τὴν Ἀγχιάλον.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Μουσελίμης, τὸ δεύτερον, ἀνακληθεὶς τῇ 29 Ἰουλίου τοῦ 1676, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη τρία, ἐξώσθη τῷ 1679 ὑπὸ τοῦ διαδόχου 'του.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Δ', ὁ ἀπὸ Ῥαιδεστοῦ, διορισθεὶς τῇ 30 Ἰουλίου τοῦ 1679, ἐπατριάρχευσε μόνον 12 ἢ 14 ἡμέρας, διότι οἱ ἀρχιερεῖς ἔδεν τὸν ἠθέλον, ὡς ἐπέισακτον, ὅθεν καὶ ἐφυγεν ἐκ τῆς ἀνωθεν πύλης τοῦ Πατριαρχείου, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξωρίσθη. Ἐξελέχθη δὲ-

ἸΑΚΩΒΟΣ ὁ ἀπὸ Λαρίσσης, Χίος τὴν πατρίδα, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη τρία, παρητήθη οἰκειοθελῶς τῷ 1682, καὶ ἔλαβε προεδρικῶς τὴν Χίον.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Μουσελίμης, τὸ τρίτον, ἐλθὼν ἀπὸ Βλαχίας, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη δύο, ἐκρύβη τῇ 16 Μαρτίου τοῦ 1684, μαθὼν ὅτι ἐξελέχθη πάλιν-

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Χουμχούμης, τὸ πέμπτον καὶ ἑσχατον, τῇ 12 Ἰουλίου τοῦ 1684, ἐλθὼν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως. Μετὰ δὲ ἐν ἔτος παραιτηθεὶς, ἔλαβε πρὸς ζωοτροφίαν αὐτοῦ τὸ Βιδύνιον.

ἸΑΚΩΒΟΣ ὁ ἀπὸ Λαρίσσης, τὸ δεύτερον, προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων, τῇ 20 Ἀπριλίου τοῦ 1685. Ἐκβληθέντος δὲ αὐτοῦ μετὰ ἐν ἔτος, καλεῖται ἐκ τῆς Χαλκηδόνας τῷ 1686-

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Μουσελίμης, τὸ τέταρτον. Ἀλλὰ, μετὰ δύο μῆνας, οἱ φίλοι τοῦ Ἰακώβου, συνασπίσαντες, ἐξωθοῦσιν αὐτὸν, καὶ, φυγόντος αὐτοῦ εἰς Βλαχίαν, ἐπανερχεται πάλιν-

ἸΑΚΩΒΟΣ ὁ ἀπὸ Λαρίσσης, τὸ τρίτον, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη τέσσαρα, ἐν καιρῷ τῆς κατὰ τοῦ Σουλτάν-Μεχμέδ ἀνταρσίας τοῦ στρατοῦ (τῶν ζορμπάδων, καθὼς λέγει τὸ Χρονικόν), παρητήθη, ἀπαυδήσας πρὸς τὸ πολύπονον τῆς ἀρχῆς, τῇ 1 Μαρτίου τοῦ 1690.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Ηρώσης, ὁ Ἀκαρνάν, ψηφισθεὶς ἐν τῇ

---

(1) Histoire de l'état présent de l'Eglise Grecque, p. 111.

βιχία τοῦ ἀρχοντος Μανολάκη τοῦ Καστοριανοῦ. Ἀλλὰ μετὰ δέκα μῆνας ἐξωθεῖται τῷ 1691, σκευωρία τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ, ὅς τις καὶ τὸν διεδέχθη.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ Δ', ὁ πρῶτον Ἀδριανουπόλεως, ἐπατριάρχευσεν πρὸς ἡ πέντε μόνους μῆνας, καὶ ἐπανέρχεται, ὑποσκελίσας αὐτὸν, τῷ 1691.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ Β', τὸ δεύτερον. Ἀλλὰ, μετὰ δύο ἔτη, διαβαίνων ἐκ Βλαχίας ὁ Βεζίρης κατὰ τῶν Γερμανῶν, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ ἡγεμό- νως Βλαχίας Κωνσταντίνου τοῦ Βασσαράβα ὅτι ὁ παρ' αὐτῷ τότε διατρί- βων Διονύσιος ὁ Μουσελίμης ἐξεβλήθη ἀδίκως, γράφει ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἀνακαλεῖται τῷ 1693.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Δ', ὁ Μουσελίμης, τὸ πέμπτον καὶ τελευταῖον. Ἀλ- λά, μετὰ μῆνας ἑπτὰ, ἐκβάλλεται πάλιν τῷ 1694 (1), καὶ ἀναχωρήσας αὐθις εἰς Βλαχίαν, διεβίω τὸ λοιπὸν ἐκεῖ, καὶ ἀποθανὼν ἐτάφη ἐν Τεργο- βίστῳ. Τὸν δὲ βίον αὐτοῦ ἔγραψε ὁ Κακαβέλας. Ἐπανήλθε δὲ πάλιν τῷ 1694 κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ Β', τὸ τρίτον, καὶ, πατριαρχεύσας ὀκτὼ ἔτη φρονί- μως καὶ κατὰ θεὸν, καὶ ἀνακουφίσας τοῦ χρέους τὸ Πατριαρχεῖον, συ- στήσας δὲ καὶ τὴν ἐν Φαναρίῳ Σχολὴν τοῦ Γένους, ἀπέθανεν τὸν Αὐγούστον τοῦ 1702 καὶ ἐτάφη ἐν τῇ κατὰ τὴν Χάλκην νήσον Μονῇ τῆς Θεοτόκου.

ΓΑΒΡΙΗΛ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος, Σμυρναῖος τὴν πατρίδα, προεβι- βάσθη τῇ 30 Σεπτεμβρίου τοῦ 1702, καὶ, πατριαρχεύσας ἔτη τέσσαρα καὶ μῆνας ὀκτὼ, ἀπέθανεν ἀσθενήσας τὸν Μάϊον τοῦ 1707.

(ΝΕΟΦΥΤΟΣ), ὁ Πρακλείας, ἐπίσημος καὶ λόγιος ἀνὴρ. Ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ἔμεινε μέχρις ὀνόματος διότι οὐ μόνον ἔδεν ἐπεκυρώθη ὁ

(1) Τότε ἐγράφη, φαίνεται, καὶ ἡ κατ' αὐτοῦ ραγδαία ἐκείνη ἐπιστολὴ τοῦ ἐξ Ἀποβρήτων Μαυροκορδάτου πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Μητροπολίτην Δανιὴλ, ἥς ἀντιγράφωμεν τὸ κυριώτερον μέ- ρος. . . . Ἐπερομένου γοῦν σου περὶ τῆς δευρὶ ἀφίξεως, ἣν ἀπεδέξατο παρὰ τῆς ὁμηγύ- ρεως τῶν ἀρχιερέων, τῆς ἀθροισθείσης ἐνταυθι ὑπὲρ τῆς ἐξώσεως τοῦ κατὰ παραχώρησιν αὐθις ἐπιπηδήσαντος τῷ Οἰκουμενικῷ θρόνῳ Διονυσίου, καὶ τῆς παραλύσεως τῆς τυραννίδος αὐτοῦ, τῆς ἀνυποψίτου καὶ πανωλεθροῦ, πότερον ἄρα παραγενέσθαι σε, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀδελ- φοῖς ἅμα συναγωνίσασθαι καὶ συγκινδυνεύσαι δεῖ, ἥ, τριδὴν τινα καὶ μίλλησιν ἐπιπλώθοντα, περιμεῖναι τὴν ἀπόδασιν ἐκείας; Καὶ καλὸν μὲν οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡδὺ, ἐπ' ἄκρας ἱστίαμε- νον, Ποσειδῶνα θεᾶσθαι μαινόμενον, καὶ ἄνω καὶ κάτω κινούμενον, ὥς γε καὶ σοι δοκεῖ τό- γε νῦν ἔχον ἄγαν ἐνέσιμον, ἀποδειλιῶντι πρὸς τὸν ἐγὼνα. Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστίν, οὐχ οὕτως. οὐ γὰρ περὶ μικρῶν ὁ ἐγὼνα, ἀλλὰ περὶ παντός, καὶ αὐτῆς τῆς μητρὸς ἡμῶν τῆς μεγάλης. Ἐκκλησίαις, ἀφ' ἧς πᾶν ἀρνύμεθα γέρας, καὶ ἀποζῶμεν, οὐκ ἁλίων ὅσων ἀπολαύοντες. Κινδυνεύει δὲ, ἡ Διονύσιον ἀπελαθῆναι, ἢ τὴν ὁμηγυρίαν ἄρδην ἀπόλλυσθαι. Φονὴ γὰρ ὁ ἀλιτήριος, καὶ προσαπειλεῖ τὰ ἔσχατα τῷ τε Κλήρῳ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς ἐπὶ μέρους ἐπιστοίᾳ πανώλειαν, ἥς οὐδ' ἂν οὐδ' αὐτὸς ἂν περιωσθεῖς (ὃ μὴ γένοιτο). Καὶ βέλτιστον ἄρα καὶ τιμιώτατον, ἀγωνιζόμενον ἀποθάνειν, εἰ δεήσει, ἢ, ὥς φασιν, ἐδόκησεν ἐν αὐτῇ αὐτῇ σφαγῇ καὶ κατοκνοῦντα καὶ βαθυμυῶντα. Οὐδὲ γὰρ σφαγῆς ἦν τῷ τὰ παρὰ τοῦ ἐλάστορος κατὰ τυόμενα καὶ μηχανώμενα. Καὶ εἰς ἐν ἄρα γενοῦ τοῖς συλλειτουργοῖς, καὶ συμπονήθητι, καὶ διαβλήθητι, κοινοῖς ἰδρῶσι περιβρέόμενος ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας. Ἀλλ' οὐ γὰρ ἀπολείψει τὸ ἐξ ὕψους ἐκδικεῖν ἡμᾶς τὸ πάνδημον ἄγος καὶ βλάβος χείροντα ἐπὶ μέγιστον. Ἐβρώσαί ε.

ἀγαθὸς οὗτος Νεόφυτος, ἀλλ' ἐρρίφθη καὶ εἰς τὸ Κάτεργον, ὡς κατάσκοπος καὶ προδότης τῆς ἐξουσίας. Ἄντ' αὐτοῦ δὲ προεβιδάσθη -

ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ ὁ ἀπὸ Καισαρείας, ἐγχειρίσαντος αὐτῷ τὴν ποιμαντικὴν ράβδον τοῦ Κυζίκου, μὴ παρόντος Ἡρακλείας. Φανείς δὲ βαρὺς διὰ τὴν αὐστηρότητά του, ἐμισήθη, καὶ, κατηγορηθεὶς ὡς ἀνίκανος, ἀμαθὴς, μέθυσος καὶ φιλάργυρος, ἐξεβλήθη μετὰ ἔτη δύο καὶ μῆνας ἑξ τῷ 1710, καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Πατριαρχεῦει δὲ -

ἈΘΑΝΑΣΙΟΣ ὁ Ε', ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, τὴν πατρίδα Κρής, ἀνὴρ σοφὸς καὶ εἰδήμων τῆς τε Λατινικῆς καὶ Ἀραβικῆς, καὶ μουσικώτατος. Συκοφαντηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἡμιμαθῶν ὡς νεωτεριστὴς καὶ ματαιόσχιλος, ἐκβάλλεται μετὰ δεκαῖς μὲν μόλις μῆνας, καὶ τοὶ πολλοὺς καὶ ἰσχυροὺς ἔχων προστάτας, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προάγεται -

ΚΥΡΙΑΛΟΣ ὁ Δ', ὁ ἀπὸ Κυζίκου, Λέσβιος τὴν πατρίδα, πεπαιδευμένος καὶ θεοσεβὴς ἀνὴρ. Ἀλλὰ, πατριαρχεύσας ἔτος ἓν καὶ μῆνας ἑξ, ἐξεβλήθη, μὴ στέρξας ὅν' ἀποτρέψῃ διὰ δωροδοκίας τὸν ἐπαπειλούμενον κίνδυνον. Διαδέχεται δὲ αὐτὸν τῷ 1713 -

ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ ὁ ἀπὸ Καισαρείας, τὸ δεύτερον. Ἀλλὰ καὶ οὗτος, ἀντιστάς γενναίως πρὸς τὴν αὐξήσιν τοῦ ἐτησίου φόρου, ἐξεβλήθη μετὰ τέσσαρας μῆνας· προήχθη δὲ διὰ τοῦ τότε ἰσχύοντος ἀρχιγουνάρεως Μανολάκη -

ΚΟΣΜΑΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας, ἥς τὸν θρόνον ἐπιβατικῶς κατασχὼν εἶχεν ἀποβληθῇ, φιλοτάραχος καὶ κενόδοξος ἄνθρωπος, στέρξας καὶ τὴν αὐξήσιν τοῦ δασμοῦ. Μετὰ διετὴ δὲ πατριαρχίαν, ἣν διεῖπον μάλλον οἱ περὶ τὸν Μανολάκην, παρητήθη, καὶ, καταφυγὼν εἰς τὸ Σίναιον ὄρος, ὅπου κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐπισκοπήσῃ, μετεκλήθη ἐκεῖθεν ἔπειτα πάλιν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας· ἀντ' αὐτοῦ δὲ προήχθη τῷ 1715 -

ΓΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Καισαρείας, Πάτριος τὴν πατρίδα. Ἀλλ' ὁ φόρος ἐδιπλασιάσθη πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τῶν περὶ τὸν Κοσμάν. Οὗτος ἐφάνη ἄξιός τοῦ θρόνου, διὰ τε τὴν τῶν ἡθῶν χρηστότητα καὶ τὴν ἄλλην αὐτοῦ περὶ διαχείρισιν πραγμάτων ἱκάνότητα, ἀνακαινίσας καὶ ἐπεκτείνας διὰ τῆς προσθήκης τοῦ Συνοδικοῦ καὶ τῶν διαιτημάτων τοῦ Πατριάρχου τὸ Πατριαρχεῖον, πυρποληθὲν τῷ 1707 ἢ 1710. Ἀλλὰ, διαβληθεὶς εἰς τὴν ἐξουσίαν ὡς Ῥωσσίζων, ἐλύτρωσε μὲν τότε μὲν μόλις τὴν κεφαλὴν τοῦ διὰ χρηματικῆς ἀδράς δόσεως περιπεσῶν δὲ μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Νολδαβίας Γρηγορίου τοῦ Γκίκα, διότι ὁδὸν συγκατένευσεν εἰς τὴν παράνομον διάζευξιν τῆς ἀδελφῆς τοῦ, ἐξωρίσθη, κατ' αἵτησιν ἐκείνου, εἰς τὸ Σίναιον ὄρος, μετὰ δώδεκα ἐτῶν πατριαρχίαν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέχθη μὲν τῷ 1726 -

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Ἡρακλείας, ἀλλ' ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἀπόκλη-

τος γενόμενος, απέθανεν, άφείς τόν θρόνον εις τόν άντ' αὐτοῦ εκλεγθέντα.

ΠΑΙΣΙΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπό Νικομηδείας, πεπαιδευμένος καί τὸ ἦθος ἥπιος ἄνθρωπος· ἀλλ' ἐκκλίνας ὕστερον εἰς τὸ συβαριτικώτερον, ἔδωκεν ἀφορμὴν μίσους καθ' ἑαυτοῦ εἰς τοὺς ἀπαιδεύτους, οὓς ἀπέκλεισε Τόμῳ Συνοδικῷ τῆς ἱερατείας· ὅθεν καί ἀφορμὴν λαβόντες τὴν ἐπὶ τῆς τοῦ Χαλίλ-Πατρῶνα ἐπαναστάσεως διαρπαγὴν τοῦ ναοῦ τοῦ Πατριαρχείου, ἐξώσαντες αὐτόν, μετὰ ἐξαετῇ πατριαρχίαν, ἐξώρισαν εἰς Κύπρον, καὶ ἀνεκλήθη τῷ 1732-

ΊΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Γ', τὸ δεύτερον· ἀλλὰ, πεσὼν, ἅμα τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ, ἀπόπληκτος, παρητήθη, διοικήσας ἐπτά μόλις μῆνας τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀπέθανεν, ἀναχωρήσας εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἀθωνος, ἥ, κατὰ τὸν συγγραφέα τῆς Κωνσταντινιάδος, εἰς τὴν πατρίδα 'του Πάτμον· άντ' αὐτοῦ δὲ προήχθη τῷ 1733 -

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, Ἀχαρνὰν τὴν πατρίδα, πεπαιδευμένος καὶ σεμνόβιος ἄνθρωπος. Ἀνθιστάμενος δὲ τοῖς Ἀρμενίοις, διενεργοῦσι καὶ τότε σφετερισμὸν τοῦ Ἀγίου Τάφου καὶ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, καὶ δυσαρρεστήσας διὰ τοῦτο τῷ Ἀρχισατράπῃ, προστατεύοντι αὐτοὺς, ἐξεβλήθη μετὰ δέκα μῆνας, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Αἰήμον, κάκειθεν εἰς τὸ Ἄγιον Ὅρος· διεδέχθη δὲ αὐτόν τῷ 1734 -

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ ΣΤ', Πάτριος τὴν πατρίδα, ἀπλοϊκὸς καὶ ἑτεροκίνητος ἄνθρωπος, ὅθεν καί, πολλοῖς ἀρέσκων, διέμεινε πενταετίαν ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τέλος ἐξέωσεν αὐτόν τῷ 1740 ὁ πρὸ πολλοῦ ἐνεδρεύων αὐτόν -

ΠΑΙΣΙΟΣ ὁ Β', τὸ δεύτερον, καί, πατριαρχεύσας δεκαεννέα μῆνας, ἐξώσθη, μισηθεὶς διὰ τὴν ἀπληστον μάλις φιλοχρηματίαν 'του, καί, φορολογηθεὶς ὑπὸ τῆς ἐξουσίας, ἐφυγεν εἰς Ἰάσιον· διεδέχθη δὲ αὐτόν, ἀνακληθεὶς τῷ 1742-

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ ΣΤ', τὸ δεύτερον, καὶ μετὰ ἑνδεκα μηνῶν πατριαρχίαν, ἐξωσθεὶς πάλιν βιαίως διὰ τῶν φίλων τοῦ Παΐσιου, ἐξωρίσθη εἰς Πάτμον, καὶ ἐπανήλθε πάλιν, διαδεχθεὶς αὐτόν τῷ 1744,

ΠΑΙΣΙΟΣ ὁ Β', τὸ τρίτον, ὅς τις, κολακεύων τοὺς ἰσχύοντας τότε τῶν ἀρχιερέων, συνέστησε μετ' αὐτῶν ὀρκώμοτον συμμαχίαν· ἀλλ', ἐγκαταλειφθεὶς ὑπ' αὐτῶν, φαγόντων τοὺς ὄρκους ὡς λάχανα, καί· ἀπαιτούμενος ὑπὸ τῆς ἐξουσίας τὸν δασμὸν, ὃν αὐξήσας ὑπέσχετο μὲν, ἀνένευε δὲ ἡ ἡδυνάτει 'να πληρώσῃ, ἐξώσθη καὶ ἐφυλαχίσθη, μετὰ τριῶν καὶ ἡμίσεος ἐτῶν πατριαρχίαν, άντ' αὐτοῦ δὲ ἐξελέχθη τῇ 20 Σεπτεμβρίου τοῦ 1748-

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Ε', ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, ὑποκριτικὸς καὶ πολυδάπανος, ὅς τις ἠῤῥησε τὸ χρέος τοῦ Κοινοῦ ἀπὸ 500 εἰς 1000 πουργία, προσθεὶς καὶ τὸ λεγόμενον *μουκαρέρ* (τῆς κατ' ἔτος ἐπικυρώσεως τοῦ Πατριάρχου). Πατριαρχεύσας δὲ δύο ἔτη καὶ ὀκτὼ μῆνας, ἐξώσθη κατὰ Μάιον τοῦ 1751, καὶ πάλιν ἀνεκλήθη -

ΠΑΙΣΙΟΣ ὁ Β', τὸ τέταρτον. Ἀλλὰ, μετὰ ἐν μόλις ἔτος, ἐξώσας αὐτὸν δι' ὀχλαγωγίας, τὸν διεδέχθη τῷ 1752-

ΚΥΡΙΑΛΟΣ ὁ Ε', τὸ δεύτερον, διὰ τινος ἀγύρτου μοναχοῦ, καλουμένου Αὐξεντίου, ὃς τις, κηρύττων τὸν ἀναβαπτισμὸν τῶν ἐπιστρεφόντων εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν αἰρετικῶν ἀνεξαίρετως, καὶ ἐνθουσιάζας τὸν ὄχλον διὰ τῶν γοητειῶν 'του, τὸν μὲν Παῖσιον ἐδυσφήμει, ὡς ἑτεροδοξοῦντα, τὸν δὲ Κύριλλον ἀνεκήρυττε γνήσιον Πατριάρχην. Ἀλλὰ, μετ' ὀλίγον, κρεμασθέντος τοῦ ψευδαποστόλου ἐκείνου ὑπὸ τῆς ἐξουσίας, κατάρθωσε μόλις ὁ Κύριλλος, ὃς τις συνοδικῶς εἶχεν ἐπικυρώσῃ τοὺς περὶ ἀναβαπτισμοῦ λήρους ἐκείνου, 'να σωθῇ διὰ προσφορᾶς 250 ποσγγίων. Πατριαρχεύσας δὲ πέντε ἔτη, καὶ συστήσας τὴν ἐν τῷ Ἀθῶνι, μόλις ὁμῶς πενταετίαν διαμείνας, Ἑλληνικὴν Σχολὴν, ἥς προέστη μετὰ τοῦ Γραμματικοῦ Νεοφύτου τοῦ Πελοποννησίου ὁ κλεινὸς Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις, ἐξώσθη (1) τῇ 21 Ἰανουαρίου τοῦ 1757, καὶ διεδέξατο αὐτὸν-

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ Δ', ὁ Προϊλάβου, Ζαγοραῖος τὴν πατρίδα, πεπαιδευμένος καὶ ἐκκλησιαστικώτατος ἀνὴρ. Ἀλλ' ἀνακινήσας τὸ περὶ προσδιορισμοῦ τῶν ἡμερῶν τῆς νηστείας τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ζήτημα, κατηγορήθη παρὰ τῷ ὀχλῷ ὑπὸ τῶν τοῦ Κυρίλλου φίλων ὡς αἰρετικὸς καὶ καινοτόμος, καὶ, γενομένης συστάσεως ὄχλου κατ' αὐτοῦ, ἐδιώσθη, δαρθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀπανθρώπως, 'να παραιτηθῇ, μετὰ ἕξ μηνῶν καὶ ὀκτῶ ἡμερῶν πατριαρχίαν, καὶ ἀναχωρήσας εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, συνέταξε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἱστορίαν τῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ἄχρις αὐτοῦ πατριαρχευσάντων. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐξελέχθη τῇ 29 Ἰουλίου τοῦ 1757-

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως, ἄλλως μὲν σεβάσμιος ἀνὴρ, ἀλλ' ὑπεροπτικώτερος τὸν τρόπον διὸ καὶ μισηθεὶς, ἐξωρίσθη μετὰ τριετίαν εἰς Ἀθῶνα, καχεῖθεν ἀναχωρήσας εἰς Ῥωσσίαν, ἔτυχε μεγάλης τιμῆς καὶ φιλοφροσύνης, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ ταφείς παρὰ τὸ Κίαιβον. Διάδοχος δὲ αὐτοῦ ἐξελέχθη τῷ 1760-

ἸΩΑΝΝΙΚΙΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος καὶ πρώην Ἰπεκίου, Βυζάντιος τὴν πατρίδα, καὶ ἐξ οἰκίας ἐπιφανοῦς (Καρατζᾶς), λόγιος καὶ χαρῆεις ἀνὴρ. Πατριαρχεύσας δὲ τέσσαρα ἔτη, παρητήσατο, καὶ ἐγκατεβίωσεν ἡσυχάζων ἐν τῇ νήσῳ Χάλκη. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ προεβιβάσθη τῇ 22 Μαΐου τοῦ 1764-

ΣΑΜΟΥΗΛ Α', ὁ ἀπὸ Δέρκων, ὁ κλεινότερος, Βυζάντιος καὶ οὗτος τὴν πατρίδα, ἐκ τῶν ἐπιφανῶν, ἀνὴρ πεπαιδευμένος τήντε θύραθεν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν, καὶ διὰ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ σύνεσιν καὶ πείραν, ἱκανώτατος πρὸς διοίκησιν πραγμάτων ὄθεν καὶ ἀφῆκεν ἐποχὴν

(1) Περιεργά εἰσι τὰ περὶ τῆς ἐξώσεως αὐτοῦ ἱστορούμενα ὑπὰ τοῦ Βαρώνου Δὲ - Τότε, Γάλλου ἀξιωματικοῦ εἰς Τουρκικὴν ὑπηρεσίαν, γνωστοῦ διὰ τὴν δόξωσιν τοῦ Βοσπόρου καὶ Ἐλ-
λυσπόντου.

ἀξιωματικόν εἰς τὰ τοῦ Πατριαρχείου Χρυσῶν, διορθώσας καὶ περιστεύσας πολλὰς καταχρήσεις, καὶ στηρίξας τὰ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὁ τοσοῦτος ἀνὴρ δὲν ἦτον δυνατόν 'να ἀρέσῃ τοῖς πᾶσι, καὶ μάλιστα καθ' ὅσον εἰσήγαγε τάξιν ἀντὶ τῆς ἀταξίας, ὅθεν καὶ μετὰ τετραετίαν ἐξωσθεῖς, ὡς βαρὺς καὶ τυραννικός, ἐξωρίσθη εἰς τὸ Ὅρος τοῦ Ἀθῶνος, καὶ κεῖθεν μετὰ ἓν ἔτος ἐπανελθὼν, διέτριβεν ἡσυχάζων ἐν τῇ ἐν Θεραπείῳ οἰκίᾳ 'του. Ἐξελέχθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ τῇ 4 Νοεμβρίου τοῦ 1768 -

ΜΕΛΕΤΙΟΣ Β', ὁ ἀπὸ Λαρίσσης, Τενέδιος τὴν πατρίδα. Πατριαρχεύσας δὲ μόλις ἓν ἔτος, διεβλήθη εἰς τὴν ἐξουσίαν ὡς βωσσίζων ὑπὸ τινος Ἰταλοῦ, συλληφθέντος ὡς κατασκόπου ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ ἀπαχθεὶς εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ πολλαχῶς στρεβλωθεὶς, αὐτὸς τε καὶ ὁ ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ Μέγας Οἰκονόμος (ὅς τις καὶ ἀπέθανε στρεβλούμενος), ἐξωρίσθη, ἀπολυθεὶς ἡμιθανής, εἰς Τένεδον, ὅπου καὶ μετὰ τινα ἔτη ἀπέβίωσε. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν τῇ 9 Ἀπριλίου τοῦ 1769 -

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Θεσσαλονίκης, ἀρχιερεὺς εὐλαβέστατος. Παιρτιθέντος δὲ αὐτοῦ μετὰ τρία ἔτη καὶ ἑπτὰ μῆνας, ἀνακαλεῖται τῇ 17 Νοεμβρίου τοῦ 1773 -

ΣΑΜΟΥΗΛ ὁ Α', τὸ δεύτερον, κατὰ ῥητὴν θέλησιν Σουλτᾶν - Μουσαφῆ τοῦ Γ', γνωρίζοντος τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνδρός· ἀλλὰ, μετὰ δεκαετρεῖς μῆνας, διαβληθεὶς ὡς αὐστηρότερος τοῦ δέοντος, ἀπεμακρύνθη, καὶ ἐγκατεβίωσεν ἡσυχάζων ἐν τῇ νήσῳ Χάλκη, ὅπου καὶ ἐτάφη, ἀποθανὼν μετὰ τέσσαρας μῆνας. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν τῇ 24 Δεκεμβρίου τοῦ 1774 -

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ὁ Β', ὁ Ἱεροσολύμων πατριάρχης, ἀνὴρ παιδείᾳ λόγου καὶ ἀρετῇ κεκοσμημένος, εἰ καὶ πολὺ ὑποδεέστερος τὴν πολιτικὴν δραστηριότητα καὶ σύνεσιν τοῦ προκατόχου 'του. Ἀπέθανε δὲ, πατριαρχεύσας ἔτη ἑξ, καὶ διεδέχθη αὐτὸν τῷ 1780 -

ΓΑΒΡΙΗΛ ὁ Δ', ὁ ἀπὸ Παλαιῶν Πατρῶν, Σμυρναῖος τὴν πατρίδα, πολλῶν προτερημάτων ἄνθρωπος. Ἀποθανόντος δὲ καὶ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου μετὰ τριετίαν, προάγεται τῷ 1784 -

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ὁ ἀπὸ Σμύρνης, Πελοποννήσιος τὴν πατρίδα, σεμνότατος καὶ λόγιος ἀρχιερεὺς, ἀλλ' ὀξὺς καὶ παράθερμος· ὅθεν καὶ ἐξωσθεὶς μετὰ πενταετίαν, ἐξωρίσθη εἰς Ἀθῶνα, προήχθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ τῷ 1789 -

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ὁ Ζ', ὁ ἀπὸ Μαρωνείας, Σμυρναῖος τὴν πατρίδα, ἀνὴρ φρόνιμος καὶ πρὸς οἰκονομίαν πραγμάτων δεξιώτατος. Ἀλλ' ἐξωρίσθη καὶ οὗτος μετὰ πενταετίαν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προήχθη τῷ 1794 -

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Δέρπων, Κύπριος τὴν πατρίδα, πεπαιδευμένος καὶ τὸ ἥθος ἀμεμπτος ἀνὴρ, κεκμηκὼς ὁμῶς ἤδη διὰ γῆρας· ὅθεν καὶ μετὰ τριετίαν παραιτηθεὶς, ἐγκατεβίωσεν ἐν ΚΗ, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐξελέχθη τῷ 1797 -

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ δ' Ε', ὁ ἀπὸ Σμύρνης, Πελοποννήσιος τὴν πατρίδα, ἀνὴρ δραστηριώτατος, συνετὸς, περὶ τὴν κοσμιότητα τῶν Κληρικῶν ἀδυσώπητος καὶ πρὸς τοὺς κινδύνους ἀνένδοτος. Οὗτος ἀνωκοδόμησεν ἐκ βάρων τὸ ἤδη σεσαθρωμένον Πατριαρχεῖον, καὶ συνέστησε πάλιν τὴν ἐν αὐτῷ τυπογραφίαν. Ἀλλὰ, δυσαρεστήσας τοῖς πλείοσι τῶν Ἀρχιερέων, οὓς ἀπέπεμψεν εἰς τὰς οἰκείας ἐπισκοπὰς, καὶ στερηθεὶς τοῦ ἰσχυροῦ αὐτοῦ προστάτου Κωνσταντίνου τοῦ Χαντζερῆ, ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, φονευθέντος τῷ 1799, ἐξώσθη μετὰ δεκαοκτὼ μῆνας καὶ ἐξωρίσθη εἰς Ἀθῶνα· προσεκλήθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ ἐκεῖθεν τῷ 1799 -

ΝΕΟΦΥΤΟΣ δ' Ζ', τὸ δεύτερον, καὶ, πατριαρχεύσας δύο-ἥμισυ ἔτη, ἐξώσθη καὶ ἐξωρίσθη, προσκρούσας τῷ τότε ἰσχύοντι Δέρκων τῷ Μακαρίῳ, διὰ τὴν ἐπισκοπὴν Ἐφέσου. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν τῷ 1801 -

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ δ' Ε', ὁ ἀπὸ Νικαίας, Βιθυνὸς τὴν πατρίδα, ἀνὴρ λόγιος μὲν καὶ ἀφιλάργυρος, νωθρὸς δὲ ἄλλως καὶ ἑτεροκίνητος. Οὗτος συνετέλεσε πολὺ μετὰ τῶν ἀδελφῶν Μουρούζη καὶ τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ Δημητρίου Σχινᾶ πρὸς ἀνάγεσιν τῆς ἐν Ξηροκρήνη (Κουροῦ - τσεσμέ) Σχολῆς. Ἀναγκασθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς ἐναντίας αὐτῷ μερίδος τῶν τότε ἰσχυόντων ἵνα παραιτηθῇ, διέμεινεν ἡσυχάζων ἐν ΚΠ. Προσεκλήθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ τῷ 1806' -

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ δ' Ε', τὸ δεύτερον. Ἐπὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ταύτης πατριαρχείας ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατοροῦντος τότε Σουλτάν - Σελήμ διὰ πολυτελοῦς ἐπενδύτου (σαμουρόγουνας), ὡς παρευρεθεὶς καὶ συνεργασθεὶς οἰκείαις χερσὶ πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν ἐργαζομένων εἰς τοὺς ἀνεγερθέντας κατὰ σπουδὴν τῷ 1807 προμαχῶνας κατὰ τοῦ εἰσπλεύσαντος τὴν Προποντίδα Ἀγγλικοῦ στόλου (1). Ἀλλὰ μετὰ δύο μόλις ἔτη, ἐπελθόντος τοῦ Μουσταφᾶ-Μπαϊρακδάρου καὶ ἐνθρονίσαντος τὸν Σουλτάν - Μαχμουδ, ἐξώσθη καὶ οὗτος τῷ 1808, καὶ ἀπεσύρθη ἡσυχάζων εἰς Πρίγκηπον, ἀπ' ὅπου μετὰ καιρὸν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ Ὅρος τοῦ Ἀθῶνος. Ἀντιστήχθη δὲ διὰ χρημάτων, ἢ τοῦλάχιστον ἄνευ ψήφων, διαταγῇ δὲ μόνῃ τοῦ Μπαϊρακδάρου,

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ δ' Ε', τὸ δεύτερον. Ἀλλὰ, καταστραφέντος μετὰ τινος μῆνας τοῦ Μπαϊρακδάρου, ἐξώσθη ἀμέσως καὶ οὗτος, ὡς καταπατήσας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Σαμουὴλ στερηθέντα δικαιώματα τῆς Ἐκκλησίας περὶ ἐκλογῆς Πατριάρχου, καὶ μὴ εἰσελθὼν διὰ τῆς θύρας. Διαδέχεται δὲ αὐτὸν τῷ 1809 -

ΓΕΡΕΜΙΑΣ δ' Δ', ὁ ἀπὸ Μιτυλήνης, Κρής τὴν πατρίδα, ἀνὴρ ἄμοιρος μὲν παιδείας, ἐμβριθὴς δὲ καὶ συνετὸς καὶ τῶν Τουρκικῶν ἐμπειρότατος, καὶ, ἐξ ἐπαινετῆς συναισθήσεως τῆς ἑαυτοῦ ἀμαθείας, φιλομαθέστατος.

(1) Ἴδε σελ. 291-292 καὶ 486 τοῦ Β' Μέρους.

Παραιτηθείς δὲ μετὰ τρία ἔτη καὶ τινὰς μῆνας, ἐγκατεβίωσεν ἐν Μιτυλήνῃ. Διεδέχθη δὲ τοῦτον τῷ 1813 -

ΚΥΡΙΑΛΛΟΣ ὁ ΣΓ', ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, σοφὸς καὶ κοσμιώτατος ἀνὴρ, ὅς τις, ποιμάνας ἐπὶ ἑξ σχεδὸν ἔτη τὴν Ἐκκλησίαν, παρητήθη τῇ 10 Νοεμβρίου τοῦ 1818, ὑπερισχύσαντος, μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ ἡγεμόνος Καρατζᾶ, τοῦ ἐναντίου μέρους, καὶ ἀπελθὼν ἡσύχαζεν ἐν τῇ πατρίδι 'του, ὅπου καὶ ἐκρεμάσθη τῷ 1821. Ἀνεκλήθη δὲ πάλιν -

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ Ε', τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον, φθάσας εἰς ΚΠ τῇ 19 Ἰανουαρίου τοῦ 1819. Διεῖπε δὲ τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὸν αὐτοῦ τρόπον, ἀνταγωνιζόμενος πρὸς τὰς καταχρήσεις καὶ καινοτομίας, καὶ οἰκονομῶν τὰ πάντα πρὸς τὸ δοκοῦν βέλτιον, ὅτε, ἐκραγείσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὑπέστη, πρῶτος αὐτὸς ἐκ τῶν ἱερῶν συναδέλφων 'του, τὸν δι' ἀγχόνης ἐπονείδιστον θάνατον τῇ 10 Ἀπριλίου τοῦ 1821, εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν, κρεμασθεὶς ἀπὸ τῆς μεσαίας τοῦ Πατριαρχείου θύρας, κατ' αὐτὴν τὴν τοῦ Πάσχα Κυριακὴν (1), ἐν ᾧ, ἐνδυμένος τὸν ἐξ ἔθους ἐπενδύτην καὶ δορυφορούμενος ἐφιππος, ἐπέστρεφεν ἀπὸ τῆς Πύλης ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν -

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ὁ ἀπὸ Πισιδίας, ἀνθρωπος ἄσημος μὲν ἄλλως καὶ μάταιος, ἀλλ' εὐπαίδευτος, καὶ πρὸς τὴν τότε δεινότητα τῶν καιρῶν οὐκ ἀνεπιτήδειος, διὰ τὴν περὶ τὰ Τουρκικὰ πειρὰν 'του, εἰ καὶ πολλοῖς προσέκρουσε καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐδυσφημίσθη, ὡς συνένοχος δῆθεν τῶν βιαιῶν τῆς ἐξουσίας μέτρων. Ἀπέθανε δὲ μετὰ ἐνὸς μόλις καὶ ἡμίσεος ἔτους ἐπώδυνον πατριαρχεῖαν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προεβιδάσθη τῷ 1822 -

ἈΝΘΙΜΟΣ ὁ Γ', ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος καὶ πρώην Σμύρνης, Νάξιος, ἀρχῆθεν δὲ Πελοποννήσιος τὴν πατρίδα, ὀλίγης μὲν παιδείας μέτοχος, ἄλλως δὲ προσηγὴς τοὺς τρόπους καὶ δημοτικώτατος, ὥστε καὶ εἰς ὀχλοκραχείαν πολλάκις ἐξέπιπτε. Πατριαρχεύσας δὲ μόλις δύο ἔτη, ἐξεβλήθη ὡς ἀδρανὴς καὶ ἀνίκανος, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Καισάρειαν, διὰ τὴν γενομένην ὑπὲρ αὐτοῦ ὀχλαγωγίαν, ἐκεῖθεν δὲ κατέβη μετὰ ἑπτὰ ἔτη εἰς Σμύρνην, καὶ ἐκεῖ ἐγκατεβίωσεν ἀποθανὼν ὑπὲρ γηρῶς καὶ κοινῶς παρὰ πάντων σεβαζόμενος. Διεδέχθη δὲ τοῦτον κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1824 -

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ, ὁ ἀπὸ Σερβῶν καὶ πρώην Βερβοίας, ἀνὴρ ἐλλόγιμος, φιλότιμος καὶ δραστήριος. Μισσηθεὶς δὲ ἐπὶ τέλους διὰ τὸ σφόδρα φιλαρχον καὶ ἀγέρωχον τοῦ ἥθους 'του, καὶ διαβληθεὶς εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἐξώσθη ἀτίμως καὶ ἐξωρίσθη εἰς Καισάρειαν, ἀφ' ὅπου ἐπανῆλθεν ἔπειτα εἰς Πρίγκηπον τὴν νῆσον, καὶ ἐκεῖ ἐτελεύτησε. Διάδοχος δὲ αὐτοῦ ἐψηφίσθη τῷ 1826 -

(1) Ἰδε σελ. 572 τοῦ Α' Μέρους.

ἈΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος, πρῶν δὲ Βελιγραδίου, Θράξ τὴν πατρίδα, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν οὐκ ἀδόκιμος, καὶ ἄλλως κόσμιος. Ἀλλὰ φανεῖς ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐστηρὸς καὶ ἑτεροκίνητος, καὶ δυσαρεστήσας εἰς πολλοὺς, ἐξώσθη, μετὰ τετραετῇ πατριαρχείαν, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Καισάρειαν, κακεῖθεν καταβάς ἐπειτα εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐκεῖ καὶ ἀπέθανε, καταλιπὼν σωροὺς χρημάτων, ὡς ἐλέγετο. Διεδέξατο δ' αὐτὸν τῷ 1830-

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ ὁ Α', ὁ ἀπὸ Σιναίου, Βυζάντιος τὴν πατρίδα, σοφὸς ἀνὴρ τὴν τε θεῖαν καὶ ἀνθρωπίνην σοφίαν, καὶ τῆς Λατινικῆς καὶ Σθλαβορρώσικῆς, ἔτι δὲ καὶ τῆς Γαλλικῆς εἰδήμων, τὸ ἦθος δὲ πρᾶος καὶ χαριέστατος, καὶ παρὰ πάντων κοινῶς ἀγαπώμενος καὶ σεβόμενος. Ἀλλὰ, περιπεσὼν καὶ οὗτος εἰς τοὺς πειρασμοὺς τῶν περὶ τὴν αὐλὴν τοῦ Πατριαρχείου, καὶ πάντοτε μὲν, ἀλλὰ μετὰ τὰ 1821 πολὺ μᾶλλον περιβομβούντων, κηφόνων, οὐκ ἀκέντρων τούτων γε, ἐξεβλήθη κατὰ διάταγμα τοῦ Σουλτάνου οὐκ ἄχαρι. Διελάμβανε γὰρ ὅτι « ἐπειδὴ ὁ Πατριάρχης » Κωνσταντῖος ἐζήτησε ἵνα παραιτηθῇ διὰ γῆρας, ἔστω παρητημένος, » καὶ διαγέτω ὅπου ἐὰν θέλῃ ἐλεύθερος ». Παραιτηθεὶς οὖν ἄσμενος ὁ σεβάσμιος γέρων, ἐπανήλθεν εἰς τὴν φίλην αὐτῷ ἡσυχίαν, καὶ εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ Ἀντιγόνῃ ἡρεμαῖον αὐτοῦ ἐνδιαίτημα, τοῦ ὁποίου καὶ τὸ πρῶτον, προσκληθεὶς εἰς τὸν θρόνον τῆς ΚΠ, δυσκόλως καὶ μετὰ πολλὰς παρακλήσεις ἀπεχωρίσθη, καὶ ἐκεῖ διαγαγὼν εἰκοσιτετραετίαν ὅλην ἐν τῇ κατὰ Θεὸν φιλοσοφίᾳ καὶ μελέτῃ, ἀνεπαύσατο ἐν Κυρίῳ τῇ 6 Ἰανουαρίου τοῦ 1859 πλήρης ἡμερῶν, καταλιπὼν πολλὰ καὶ καλὰ συγγράμματα, ἐν οἷς διακρίνεται ἡ τῆς Ἀλεξανδρείας ἀρχαιολογία καὶ ἡ τοπογραφία τῆς ΚΠ, ἀνωνύμως μὲν αὕτη ἐκδοθεῖσα, ἀρκούντως δὲ τὸν γεννήτορα ὑποδηλοῦσα διὰ τῆς ἐπιγραφῆς Κωνσταντινιάς. Διεδέχθη δὲ τοῦτον τῷ 1834-

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ ὁ Β', ὁ ἀπὸ Τορνόβου, ἀνθρωπος ἀγαθὸς μὲν ἄλλως καὶ εὐλαβὴς, ἀλλ' ἀμαθὴς καὶ ἀνίκανος. Πατριαρχεύσας δὲ δεκαπέντε μῆνας καὶ ἀπαρέσας τοῖς πᾶσιν, ἐξεβλήθη, γνωστοποιήσαντος τὰ κατ' αὐτὸν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ τότε παρεπιδημοῦντος εἰς ΚΠ ἡγεμόνος τῆς Σερβίας Μιλόσση. Προεβλήθη δὲ κοινῇ ψήφῳ, κατ' Αὐγούστον τοῦ 1835,

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ὁ ΣΤ', ὁ ἀπὸ Σεβρῶν, καὶ πρῶν Πελαγονίας, Βυζάντιος τὴν πατρίδα, εἰς ἡλικίαν 42 μόλις ἐτῶν, χρηματίσας διάκονος καὶ ἀνάστημα τοῦ ἐν μαρτυρικῇ τῇ λήξει ἀοιδίμου Γρηγορίου τοῦ Δέρκων. Ἀλλὰ, δυσαρεστήσας τοῖς Ἀγγλίζουσι, καὶ ἰδίως ἀποποιηθεὶς ἵνα ἐγκρίνῃ τὸν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους εἰσαχθέντα ἐκκλησιαστικὸν κανονισμόν, καινοτομοῦντα ἄλλα τε πολλὰ, καὶ δὴ καὶ τὰ κατὰ τοὺς γάμους, ἐξεβλήθη, κατ' ἐπίμονον, ὡς λέγεται, αἵτησιν τοῦ ἐν ΚΠ Ἀγγλοῦ Πρέσβεως, καὶ διεδέξατο αὐτὸν τῇ 29 Φεβρουαρίου τοῦ 1840-

ἈΝΘΙΜΟΣ ὁ Δ΄, ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, Βυζάντιος τὴν πατρίδα, ἀνὴρ ἐλλόγιμος καὶ ἀγαπητὸς, διὰ τε τὸ μελίσχιον τοῦ ἡθους καὶ τὰς ἄλλας αὐτοῦ ἀρετάς. Πατριαρχεύσας δὲ μῆνας δεκατέσσαρας, ἐπαύθη τῇ 6 Μαΐου τοῦ 1841, καὶ διεδέχθη αὐτὸν -

ἈΝΘΙΜΟΣ ὁ Ε΄, ὁ ἀπὸ Κυζίκου καὶ πρῶν Ἀγχιάλου, ἐκ Νεοχωρίου τῶν Γανοχώρων, Πρωτοσύγκελλος καὶ ἀνάστημα καὶ οὗτος τοῦ ἀειμνήστου Γρηγορίου τοῦ Δέρκων. Διευθύνας δὲ φρονίμως τὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, ἀπέθανε τῇ 13 Ἰουνίου τοῦ 1845, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἐκ δεξιῶν τοῖς εἰσιούσι. Διεδέχθη δὲ αὐτὸν -

ΜΕΛΕΤΙΟΣ ὁ Γ΄, ὁ ἀπὸ Κυζίκου καὶ πρῶν Θεσσαλονίκης, Κεῖος τὴν πατρίδα, ἐκ τῶν εὐπατριδῶν. Πατριαρχεύσας δὲ μῆνας ἑπτὰ δραστηρίως καὶ ἐνδόξως, ἀπέθανε τῇ 28 Νοεμβρίου τοῦ 1845, εἰς ἡλικίαν 73 ἐτῶν, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς περιβόλῳ πλησίον τοῦ Ἀνθίμου Ε΄. Διεδέξατο δ' αὐτὸν -

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ὁ Δ΄, ὁ ἀπὸ Δέρκων, Βυζάντιος τὴν πατρίδα, ἐνάρετος καὶ ἀγαθώτατος ἀρχιερεὺς. Οὗτος ἀνωκοδόμησε τὴν ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ Μονὴν τῆς Ἀγίας Τριάδος, πυρποληθεῖσαν, συστήσας ἐν αὐτῇ Ἐκκλησιαστικὸν Φροντιστήριον ἢ Θεολογικὴν Σχολὴν, ἐξ ἧς πολλοὶ καὶ εὐθαλεῖς ἀνεφύησαν ἀκρέμονες τῇ Ἐκκλησίᾳ. Παυθέντος δὲ αὐτοῦ τῇ 18 Ἀπριλίου τοῦ 1845, διεδέξατο αὐτὸν -

ἈΝΘΙΜΟΣ ὁ ΣΤ΄, ὁ ἀπὸ Ἐφέσου, ὁ ἀπὸ τῆς πατρίδος Κουταλιανός, ἀνὴρ εὐπαίδευτος, δραστήριος, καὶ ἱκανώτατος. Πατριαρχεύσας δὲ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ἐπαύθη τῇ 16 Ὀκτωβρίου τοῦ 1848, καὶ διεδέχθη αὐτὸν -

ἈΝΘΙΜΟΣ ὁ Δ΄, τὸ δεύτερον, καὶ πατριαρχεύσας τέσσαρα ἔτη, καὶ ἡμέρας δεκαοκτὼ, ἐπαύθη, ὡς νωθρὸς ἤδη διὰ γῆρας καὶ ἀνίκανος, καὶ διεδέχθη αὐτὸν τῇ 3 Νοεμβρίου τοῦ 1852 -

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ὁ Δ΄, τὸ δεύτερον, καὶ πατριαρχεύσας μῆνας δέκα καὶ ἡμέρας δεκατέσσαρας, ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον τῇ 17 Σεπτεμβρίου τοῦ 1853 ἐν γῆρᾳ καλῷ, καὶ διεδέχθη αὐτὸν -

ἈΝΘΙΜΟΣ ὁ ΣΤ΄, τὸ δεύτερον, καὶ πατριαρχεύσας ἔτη δύο, ἐξεβλήθη τῇ 20 Σεπτεμβρίου τοῦ 1855, καὶ διεδέχθη αὐτὸν -

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Ζ΄, ὁ ἀπὸ Ἀμασείας καὶ πρῶν Αἴνου, Βυζάντιος τὴν πατρίδα ἐκ Νεοχωρίου, ἀνὴρ εὐπαίδευτος καὶ εἰρηνικός, ἀλλ' ἀνίκανος πρὸς τὰς δυσχερείας τῆς θέσεώς 'του. Ὄθεν καὶ παρητήθη τῇ 5 Ἰουλίου τοῦ 1860, δυσαρεστήσας τοῖς πλείστοις. Ἐπ' αὐτοῦ συνεκροτήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδεία τῆς ἐξουσίας γενικὴ συνέλευσις τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ ἔθνους, ἣτις, μετὰ διετὴ σχεδὸν συνδιάσκεψιν, πολλάκις διακοπεῖσαν δι'

ἔλκειψιν εἰλικρινοὺς συνεννοήσεως, συντάξεν αἰδὸς τι κανονισμοῦ, τοῦ ὁποῖου ἡ ἐπιχώρωσις ἀναβάλλεται μέχρι τοῦδε.

ἸΩΑΚΕΙΜ ὁ Β΄, ὁ ἀπὸ Κυζίκου, ἐλλόγιμος καὶ ἐμψρων ἀρχιερεὺς, Χῖος τὴν πατρίδα, ἐξελέχθη πρῶτος διὰ βίου πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, συμφώνως ταῖς διατάξεσι τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Τὴν δὲ ἀνάβασιν αὐτοῦ εἰς τὸν οἰκουμενικὸν Θρόνον ἐσημείωσεν εὐχάριστον διὰ πᾶσαν ὀρθόδοξον καρδίαν συμβεβηκός, ἡ εἰς τοὺς κόλπους τῆς μιᾶς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας προσέλευσις 50,000 Μελχιτῶν ἢ Ῥωμαιοκαθολικῶν τῆς Συρίας, οἵτινες διὰ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῶν, ἐμφανισθέντων τῇ 26 Νοεμβρίου 1860 ἐνώπιον τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἐνδημούσης Συνόδου καὶ πολυαριθμοῦ ὁμηγύρεως ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν, ἀπήγγειλαν τὸν ἐπόμενον λῖβελλον, ἡ ἐγγραφον ὁμολογίαν, δι' ἧς χαίρειν εἰπόντες τῇ Παπικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐνοῦνται τούντεῦθεν μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς. Τὴν ὁμολογίαν ταύτην, ὡς οἰωνὸν αἶσιον τοῦ μέλλοντος θριάμβου τῆς ἀληθείας τῶν ἱερῶν δογμάτων, ἐφ' ὧν ἐδράζεται ἀρρότως ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀντιγράφομεν ἐνταῦθα δλόκληρον, ἐπισφραγίζοντες δι' αὐτοῦ τὴν θεότευκτον σειρὰν τῶν 228 Πατριαρχῶν, ὅσοι, ἐν διαστήματι 1540 ἐτῶν ἐλάμπρυναν τὸν ἱερὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θρόνον.

» Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

» Οἱ ὑποφαινόμενοι, μετὰ τὴν ὀφειλομένην πρὸς τὸν πανάγαθον Θεὸν ἐγκάρδιον ἡμῶν εὐχαριστίαν καὶ τὴν πρὸς τὴν σεβασμιωτάτην ὁμήγου-
 » ριν Ὑμῶν, τῶν τε ἀγιωτάτων τεσσάρων Πατριαρχῶν καὶ τῶν πανιε-
 » ρωτάτων Ἀρχιερέων, εὐγνωμοσύνην, ταπεινῶς ἀναφέροντες. Ἡ κατ'
 » ἔμπνευσιν πάντως τοῦ Ἀγίου Πνεύματος συγκατάβασις τῆς ἐν τῇ 9
 » τοῦ παρόντος μηνὸς συγκροτηθείσης ἀγίας Συνόδου εἰς τὸ νὰ συγκα-
 » τανεύσῃ παραδεχθῆναι τὰς ἐν τῇ ὑπὸ ἡμερομηνίαν κγ'. τοῦ παρελθόντος
 » μηνὸς Ὀκτωβρίου παρουσιασθεῖση ἀναφορὰ ἡμῶν διαλαμβανομένας αἰ-
 » τήσεις ἐνέπλησε τὴν καρδίαν ἡμῶν μεγίστης χαρᾶς καὶ ἀνεκφράστου
 » παρηγορίας. Ὅθεν καὶ ἀναβοῶμεν ἐνώπιον τῆς γεραρᾶς ταύτης ὁμη-
 » γύρεως ὅτι » Ἐμεγάλυνε Κύριος τοῦ ποιῆσαι μεθ' ἡμῶν καὶ ἐγενή-
 » θημεν εὐφραινόμενοι. Ἐπειδὴ δὲ ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ καὶ ἱερᾷ Συνόδῳ ὅτι
 » δεῖ χρισθῆναι πάντας τοὺς προσερχομένους ἡμᾶς διὰ τοῦ Ἀγίου Μύ-
 » ρου πρὸς πλείονα ἀγιασμόν καὶ πραγματικὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐνώσεως
 » ἡμῶν μετὰ τῶν μελῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τοὺς ἱεροὺς
 » κανόνας, ἡμεῖς, τόσον ἐκ μέρους ἡμῶν, ὅσον καὶ ἐκ μέρους τοῦ ὁμο-
 » γνώμονος ἡμῶν λαοῦ μετὰ μεγίστης χαρᾶς παραδεχόμεθα καὶ τοῦτο.
 » Θεωροῦντες λοιπὸν ταῦτα ὡς παρὰ Κυρίου, παρ' οὗ κατευθύνεται τὰ
 » διαβήματα παντὸς ἀνθρώπου, ἰδοὺ νῦν ἡμεῖς σπεύδοντες προσερχόμεθα

» μετὰ πάσης εὐλκρινείας, καὶ διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ἐγγράφου τρανῶς
 » ὁμολογοῦμεν ἐνώπιον τῆς σεβασμίας ταύτης ὁμηγύρεως, Α'. ὅτι ἀπε-
 » σπάσθημεν ὁλοτελῶς ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἐπισκόπου τῆς ἀρχαίας
 » Ῥώμης, μηδὲ ὡς ἀναγνωρίζοντες αὐτὸν ὡς ὑπερτάτην καὶ μόνην κε-
 » φαλὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἥς κεφαλὴ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὁ Κύριος
 » ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ μετὰ πόθου ἀνεκλαλήτου ἐναγκαλιζόμεθα
 » ἀδιασπᾶστως ἅπαντα τὰ ἱερὰ δόγματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκ-
 » κλησίας, ὑποτασσόμενοι εἰς τοὺς κανονικοὺς αὐτῆς πνευματικοὺς ἀρ-
 » χηγούς· Β', φυλάττομεν ἀπαραχάρακτον καὶ ἀνόθευτον τὸ ἱερὸν Σύμ-
 » βολον τῆς πίστεως, ἀνευ δηλονότι τινὸς προσθήκης ἢ ἀφαιρέσεως, καθὼς
 » συνετέθη παρὰ τῶν ἁγίων μεγάλων οἰκουμενικῶν Συνόδων, πρώτης τε
 » καὶ δευτέρας, καὶ ἐπεκυρώθη παρὰ τῶν λοιπῶν καθεξῆς πέντε οἰκου-
 » μενικῶν ἁγίων Συνόδων. Ὅθεν, ἀποδοκιμάζοντες τὴν ὑπὸ τῆς Λατινικῆς
 » Ἐκκλησίας γενομένην βλάβσημον ἐκείνην καὶ ἀντευαγγελικὴν προσθή-
 » κην » καὶ ἐκ τοῦ Ἰ' οὗ «, καθυποβάλλομεν τῷ ἀναθέματι πάντα τὸν
 » τολμῶντα νὰ προσθέσῃ τι ἢ νὰ ἀφαιρέσῃ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τούτου Συμβό-
 » λου, ὥσπερ καθυποβάλλουσι τὸν τοιοῦτον καὶ οἱ θεόπνευστοι Πατέρες
 » ἡμῶν· Γ', διακρατοῦμεν στερεῶς ἅπαντα τὰ παρὰ τῶν θείων καὶ ἱερῶν
 » Κανόνων τῶν τε Ἀποστολικῶν καὶ τῶν ἁγίων ἑπτὰ οἰκουμενικῶν Συ-
 » νόδων ἀποφασισθέντα, τὰ αὐτὰ φρονούντες, ἅπερ καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνα-
 » τολικὴ Ἐκκλησία, τὰ δ' ἐναντία τούτοις ἀποδοκιμάζοντες· καὶ οὕτω προ-
 » θύμως μὲ τὴν ἰδίαν ἡμῶν θέλησιν καὶ αὐτοπροαιρέτως, στέργομεν εἰς
 » ὅσα ἐγράψαμεν, ὑποσχόμενοι ὅτι θέλομεν διατηρήσῃ αὐτὰ ἀπαρασα-
 » λεύτως καὶ κηρύττει στεντορείως μέχρι τελευταίας ἡμῶν ἀναπνοῆς.
 » Ὅθεν πρὸς ἀσφαλεστέραν ἔνδειξιν τούτων ἀπάντων ἐγράψαμεν τὸ πα-
 » ρὸν ἐγγράφον, ἰδιοχείρως παρ' ἡμῶν ὑπογεγραμμένον, καὶ ἐσφραγι-
 » σμένον τῇ ἰδίᾳ ἐκάστου σφραγίδι, κατὰ τὸν τύπον τῆς ἁγίας τοῦ Χρι-
 » στοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, ἵνα διατηρηθῇ εἰς τοὺς ἐν τοῖς Πατριαρ-
 » χείοις ἱεροὺς κώδικας.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν 26 Νοεμβρίου 1860.

(Υπογ.) Οἰκονόμος Ἰωάννης Χαβίπ.

Γαβριὴλ Ἰζιπάρας.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

Σώματα		Σώματα	
'Η βιβλιοθήκη τῆς Α. Μ. τοῦ Βασι- λέως τῆς Ἑλλάδος	10	Βάρνης καὶ Καδάρνης Πορφύριος	1
'Ο μακαρίτης ἄρχων Ποστέλνικος	100	Βάρνης (πρώην) Ἰωσήφ	1
Σωτήριος Καλλιᾶδης		Γορτυνίας Φιλῶθεος	1
'Ο ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Πατριάρχης		Δέρκων Γεράσιμος	1
ΚΠ. Κωνσταντῖος ὁ Α'.	10	Λοβιτσοῦ Μελέτιος	1
'Ο μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱερο- σολύμων Κύριος Κύριλλος	5	Μεσημβρίας Νικηφόρος	1
'Ο ὑψηλότατος πρῶην Ἠγεμὼν Μολ- δαβίας Μιχαήλ Στούρζας	10	Μεσσηνίας Προκόπιος	1
'Ο ὑψηλότατος πρῶην Ἠγεμὼν Μολ- δαβίας Γρηγόριος Γκίκας	10	Μιτυλήνης Καλλίνικος	1
'Η ἐκλαμπροτάτη Κυρία δομνίτσα		Νάξου Παρθένιος	1
'Ελένη Βάλσα	5	Περιστερᾶς Σωφρόνιος	1
Οἱ Ἐγγενέστατοι Κύριοι		Σμύρνης Διονύσιος	1
Νικόλαος Α. Μαυροκορδάτος	5	Σωζουαγαθουπόλεως Προκόπιος	1
Νικόλαος Γεράσης	25	Τραϊανουπόλεως Ἀνθίμος	1
Κωνσταντῖνος Δ. Σχινᾶς	6	Φθιώτιδος Καλλίνικος	1
'Αλέξανδρος Κ. Μουρούζης	3	Χαλδίας Θεόφιλος	1
Παναγιώτης Κ. Μουρούζης	3	Οἱ Παροσιώτατοι Ἀρχιμανδρίται καὶ Πρωτοσύγκελλοι	
Κωνσταντῖνος Κ. Μουρούζης	1	'Αγαθάγγελος Προυσαεὺς	1
Μαριώρα Α. Μουρούζη, τὸ γένος Μαυ- ρογένη	2	'Αγαθάγγελος	1
Νικόλαος Κ. Νέγρης	30	'Αθανάσιος	1
Κωνσταντῖνος Α. Σοῦτσος	10	'Αμβρόσιος Σιναΐτης	1
'Αναστάσιος Μανάκης	4	Γρηγόριος Βατοπεδινὸς Πρετσισάνος	1
'Αναστάσιος Δ. Τιζλῶφ	5	Διονύσιος	1
Γεώργιος Ι. Μπάρας	10	Διονύσιος Ξηροποταμηνὸς	1
Σ. Μαυρογορδάτος	2	Ἰλαρίων Βερνάτσας	1
Νικόλαος Κουγκούλης	2	Ἰωσήφ	1
Οἱ Παισιώτατοι Ἀρχιερεῖς		Κοσμᾶς Λιβερόπουλος	2
'Αδριανουπόλεως Γεράσιμος	1	Πολύκαρπος	1
'Αργυρουπόλεως Σεραφεῖμ	1	Πορφύριος	1
'Αγχιάλου Σωφρόνιος	1	Συνέσιος Βασιλικιώτης	1
		Σωφρόνιος Κύπριος	1
		Φιλῶθεος Οἰκονομόπουλος	3
		Οἱ Αἰδεσιμώτατοι Πρωτοπρεσβύτεροι	
		Κωνστ. Ἀσπριώτης ἐκ Μεσημβρίας	1

Νικηφόρος Βασιλικιώτης	1	Σιμοπέτρας	1
Νικόλαος Οικονόμος τοῦ ἐν Ἀγχιάλῳ		Σταυρονικήτα	1
Πύργου	1	Φιλοθέου	1
Νικόλαος Ἀσπρωῖτης	1	Χιλιανδαρίου	1
Πέτρος, δημοδιδάσκαλος Ἀπειρανθίας			
τῆς Νάξου	1	<i>Αἱ Ἑλληνικαὶ Σχολαὶ</i>	
Δημήτριος ἐκ Μεσημβρίας	1	Ἀγίου Ὁρους	1
Ζαχαρίας Πρεσβύτερος Γαλαζίου	1	Βιέννης	1
<i>Οἱ Παροσιώτατοι Ἱερομόναχοι</i>		Τραπεζοῦντος	1
Ἀκίνδυνος Ἀγιορείτης	1	Χαλδίας	1
Χατζῆ-Διονύσιος Λαυρειώτης	1	Χίου	1
Ἰωακείμ	1	<i>Οἱ Δῆμοι</i>	
Κωνστάντιος	1	Ἑρμοπόλεως	1
Πάσιος, Ἑλληνοδιδάσκαλος	1	Λετρίνων	1
Παχώμιος Ἀγιορείτης ἐκ Σίφνου	1	<i>Οἱ Κύριοι</i>	
Σωφρόνιος Ἀγιορείτης	1	Ἀγαλίδης Ι.	1
Σωφρόνιος Μοναχὸς	1	Ἀγγελικάρης Ν. Γ.	1
Πόλιτας Ἀγάπιος, Ἱεροδιδάσκαλος	1	Ἀγγελόπουλος Κοσμάς	1
Χατζῆ Δανιῆλ, ἐπίτροπος τῆς Μονῆς		Ἀγκωνάκης Ι.	1
Κουτλουμουσίου	1	Ἀδαμίδης Θεοφύλακτος	1
<i>Οἱ Ἱερολογιώτατοι Διάκονοι</i>		Ἀθανασιάδης Νικόλαος Ι.	1
Ἀγαθάγγελος	1	Ἀθανασίου Γεώργιος	1
Γεννάδιος	1	Ἀθανασίου Εὐάγγελος	1
Καλλίνικος Μιτυληναῖος	1	Ἀθηνάδης Βασίλειος	1
Μελέτιος Σπανδονίδης	1	Ἀκατος Παναγιώτης Α.	1
Μελχισεδέκ	1	Ἀλβέρτος Νικόλαος ἱερεὺς	1
Χρῦσανθος Βυζάντιος	1	Ἀλεξάκης Γεώργιος	1
<i>Αἱ ἐν τῷ Ἀθωῷ Ἱερὰ Μορὰ</i>		Ἀλεξάνδρου Α. Δ.	1
Ἀγίου Παύλου	1	Ἀλιπράντης Ἀντώνιος	1
Βατοπεδίου	1	Ἀναγνώστου Λουκάς	1
Γρηγορίου	1	Ἀλεξανδρίδης Μαργαρίτης Δ.	1
Διονυσίου	1	Ἀλμπαζουρόπουλος Κ. Ι.	1
Δοχειαρίου	1	Ἀλμπανόπουλος Νικόλαος.	1
Ἐσφιγμένου	1	Ἀναστασιάδης Ἀναστάσιος	1
Ζωγράφου	1	Ἀνδρεάδης Τρ.	1
Ἰθέρων	1	Ἀνδρέου Ἰωάννης	1
Καρακάλλου	1	Ἀνδρέου Λεωνίδας	1
Κουτλουμουσίου	1	Ἀνδριτσᾶς Νικόλαος	1
Λαύρας	1	Ἀντωνιάδης Α.	1
Ξενοφώντος	1	Ἀντωνιάδης Θεοδόσιος Κ.	1
Ξηροποτάμου	1	Ἀντωνιάδης Κυριακὸς	1
Παντοκράτορος	1	Ἀντωνιάδης Π.	1
Προδρόμου Ἰθριτιῶν	1	Ἀνώνυμος ἐν Βιέννῃ	1
Ῥωστικοῦ	1	Ἀνώνυμος ἐν Χίῳ	1
		Ἀποστολίδης Δημήτριος	1
		Ἀρδανίτης Μιλτιάδης	1
		Ἀρδανιτόπουλος Δημ., ἀρχιτέκτων	1

Ἀργυράκης Ἰωάννης
 Ἀργυρίου Ἰάκωβος
 Ἀργυρόπουλος Κλεάνθης
 Αὔξεντιάδης Ἀναγνώστης
 Βαθαρέσκος Ν.
 Βαδέτης Ἑρβίκος
 Βάϊας Γεώργιος
 Βακάς Παῦλος Μ.
 Βαλάσoglους Ἰάνκος
 Βαλέττας Ἰωάννης
 Βαλιάνος Παναγιώτης
 Βάλινδας Α.
 Βαρδόνκας Κωνσταντῖνος
 Βαρλαάμ Μιχαήλ
 Βαρότσης Ἰωσήφ
 Βασιλειάδης Γεώργιος
 Βασιλόπουλος Στέφανος
 Βαφέας Ἰωάννης
 Βεκούνης Κωνσταντῖνος
 Βελισσαρίου Νικόλαος
 Βελτίων Γεώργιος
 Βενετόπουλος Δ.
 Βενιέρης Ἀναστάσιος Ν.
 Βενετσανόπουλος Ἀνδρέας
 Βενιαμὶν Δημήτριος
 Βεργόπουλος Ζῆσος
 Βιτάλης Ἀντώνιος
 Βιτσαρᾶς Ἀλέξανδρος
 Βιολῆς Νικόλαος Δ.
 Βλάσης Ἀντώνιος
 Βλασιάδης Σκαρλάτος
 Βλασόπουλος Π. Γ.
 Βλαστός
 Βογάος Κωνσταντῖνος
 Βοτσάνης Κωνσταντῖνος Β.
 Βουδούρης Βασίλειος
 Βουκώφ Σωκράτης
 Βουρνάβος Θεόδωρος
 Βρετός Σπυρίδων
 Βρετός Β.
 Γαββαθᾶς Κ.
 Γαβριηλίδης Χριστοφάνης
 Γαδ Γεώργιος Ι.
 Γαζέλου Γεώργιος ἐκ Δελθινακίου
 Γαλανόπουλος Εὐστάθιος
 Γαλανόπουλος Ν. Γ.
 Γαλάτης Κ. Στ.
 Γαλῆς Γεώργιος

Γεραλόπουλος Ἰωάννης
 Γεωργιάδης Βασίλειος
 Γεωργιάδης Μ. ἱατρός
 Γεωργιάδης Χ.
 Γεωργίου Ἀπόστολος
 Γεωργίου Λογοθέτης
 Γεωργίου Μανολάκης
 Γεωργίου Χ.
 Γεωργίου Χρ.
 Γεωργόπουλος Γ. δικολάβος ἐν Ἀγρινίῳ
 Γιολδάσης Εὐστάθιος Κ.
 Γκίνης Θεόδωρος Α.
 Γκυερὲν Αἰκατερίνη, τὸ γένος Ῥίζου
 Γκυτζίς Ἑμμανουήλ Γ.
 Γλαράκης Ματθαῖος
 Γλυκὺς Σωτήριος, Δήμιος
 Γουρέστος Δημήτριος ἐκ Ζαγορίου
 Γούστης Παναγιώτης
 Γραμμάτι Δημήτριος Ν.
 Γρηγοριάδης Σταυράκιος
 Γρυμάλδης Φίλιππος
 Δάλα Κωνσταντῖνος ἐκ Δελθινακίου
 Δαμαλᾶς Ἰωάννης Ζ.
 Δανασσῆς Σπύρος
 Δασκαλόπουλος Ἀλέξανδρος
 Δελτιμπακάλογλους Γεώργιος Μ.
 Δενδρινὸς Δημήτριος Ἰθακήσιος
 Δημητρακόπουλος Α. Κ.
 Δημητρακόπουλος Ἰωάννης
 Δημητριάδης Ε.
 Δημητριάδης Κυριακὸς
 Δημητριάδης Πέτρος
 Δημητριάδης Πέτρος
 Δημητρίου Ἀνδρέας
 Δημητρίου Ἰωάννης
 Δημητρούλης Εὐστάθιος, φαρμακοποιὸς
 Διαμαντίδης Ἀναστάσιος
 Διαμαντόγλους Ἀγγελῆς
 Διαμαντόπουλος Π.
 Δολιανίτης Πανταζῆς
 Δούζης Εὐγένιος
 Δούκας Ἰωάννης
 Δραγκίδης Ἀλέξανδρος
 Δρακάκης Ἀλέξανδρος
 Ἐλευθεριάδης Νικόλαος
 Ἑρμοπούλεως λίσχη ἡ Ἑλλάς διὰ
 τοῦ Κ. Α. Σ. Κάππαρη
 Εὐγένειος Ἰωάννης

Εὐαγγελίδης Χ.
 Ζαβογιάννης Σπυρ. Ἰθακήσιος
 Ζάγαρλη Ἀργύριος
 Ζαννάκης Γεώργιος
 Ζαννάτος Δημήτριος
 Ζαρίφης . . .
 Ζαρμπόνης Δημήτριος ἐκ Δελβινακίου
 Ζαφειρόπουλος Α.
 Ζερβόπουλος Βασίλειος Ζωτιάδης
 Ζήσης Θεόδωρος Γ.
 Ζιώκας Στέφανος Χ. Γ.
 Ζυγομαλάς Μιχαήλ Θ.
 Ζωγράφος Ἀθανάσιος.
 Ζωγράφος Ἡρακλῆς Α.
 Ζωγράφος Κωνσταντῖνος Μαρίνου
 Ζωντανός Α. Γ., δικηγόρος
 Ἡγουμενίδης Ἀθανάσιος
 Ἡλιάδης Ἡλίας Μ.
 Ἡλιάδου Μαρία
 Ἡλιόπουλος Γεώργιος
 Ἡλιόπουλος Δημήτριος
 Θεοδωρίδης Ἰωάννης
 Θεοδώρου Ἀσλάνης
 Θεοδώρου Ἰωάννης
 Θεοδώρου Παρασκευᾶς
 Θεοφανίδης Ι. ἱατρός
 Θεοφιλᾶς Ἰάκωβος
 Θηβαίου Δημήτριος Ἀ.
 Ἰάνκου Ἀλέξανδρος
 Ἰαννακόπουλος Μιχαήλ
 Ἰαννόπουλος Ἰωάννης
 Ἰαννουκάκης Γ. Κ.
 Ἰατροῦ Κωνσταντῖνος
 Ἰβιτσ Φ.
 Ἰγγλέσης Σπυρίδων Γ. Κεφαλλήν
 Ἰδιέρης Μιχαλάκης
 Ἰλδνερ Ι. Α.
 Ἰωαννίδης Ἀδαμάντιος
 Ἰωαννίδης Ἀναστάσιος
 Ἰωαννίδης Ἰωάννης ἐκ Μουνδανίων
 Ἰωαννίδης Κωνσταντῆς
 Ἰωαννίδης Μωϋσῆς
 Ἰωάννου Φίλιππος
 Καβδαδίας Γεώργιος
 Καβδασίλας Εὐθύμιος
 Καζαζμάκης Δημήτριος
 Κάζερας Α.
 Καλαματιανός Νικόλαος

Καλαμθοκίδης Δ.
 Καλλίας Ἰωάννης
 Καλομενόπουλος Θ.
 Καμάρας Νικήτας
 Καμαρηνός Κωνστ. Κ. Κεφαλλήν
 Κανδάκη Ἐλισάβετ
 Κανῆς Κωνσταντῖνος ἐκ Δελβινακίου
 Καντακίτης Γεώργιος Α.
 Καντακίτης Σ. . Α.
 Καπούνης Στέφανος
 Καραβίας Γαβριήλ Α.
 Καραβίας Εὐαγγέλης
 Καραγεωργόπουλος Δημήτριος
 Καραμπέης Δ.
 Καραπιπέρης Νικόλαος
 Καρατζᾶς Κωνσταντῖνος Γ.
 Καρατσαλῆς Ἐλευθέριος
 Καρβωνίδης Παναγιώτης Δ.
 Καρπουζος Ἰωάννης Κ.
 Καρυοφύλλη Μαργαῶ
 Καστρησιάδης Ι. Α.
 Κατηρτζόγλους Κιορπὲ
 Κηλαϊδότης Δημήτριος
 Κλήμης Δημήτριος
 Κοζάνης Γεώργιος Ν.
 Κόκκαλης Μιχαήλ Α.
 Κολωνέλλος Ι.
 Κομισόπουλος Γεώργιος
 Κομνηάνου Κωνσταντῆς Φ.
 Κομνηνός Βασίλειος
 Κομνηνός Ἐλευθέριος Ἰωσ.
 Κομνηνός Ἰωάννης
 Κομνηνός Κοράλλιος
 Κονδυλάτος Σπύρος Ἰθακήσιος
 Κορδαλῆς Δημήτριος
 Κορομβόκης Ἰωάννης
 Κοστομένος Κωνσταντῖνος
 Κοτζᾶς Ἀριστείδης
 Κοτζᾶς Δημήτριος
 Κοτσάκης Κωνσταντῖνος
 Κουγιουμτζέλης Γ. Ι.
 Κουκκουλᾶς Γ. Ι.
 Κουλούρης Ν.
 Κουμανούδης Στέφανος
 Κουμπάρης Ἰωάννης Χ.
 Κούπας Νικόλαος
 Κουπητῶρης Παναγιώτης
 Κουρῆς Ῥήγας, ἱατρός

Κουτσούδης Μ.
 Κουτσούδης Π.
 Κρεστένιτης Λουκούργος
 Κρεστένιτης Έπαμινώνδας
 Κρημίτσας Ιωάννης Δ.
 Κριεζής Άνδρέας
 Κρίτσα αδελφοί
 Κυπαρίσσης Κωνσταντίνος Δ.
 Κυριαζής Έμμανουήλ Δ.
 Κυριακού Θεοδόσιος
 Κυρούσης Ευσάθιος Ι.
 Κωνοκέντης Δ.
 Κωνσταντινίδης Δ.
 Κωνσταντινίδης Διονύσιος
 Κωνσταντινίδης Ιωάννης
 Κωσταντίνου Δάβιτλ
 Λαζάρου Νεόφυτος; Κερασούντιος
 Λαμπίκης Νικόλαος
 Λάμπρου Γεώργιος εκ Ξενόνης
 Λάππος Άποστόλος Δ.
 Λιοντής Θεόδωρος
 Λεωνιάδης Γεώργιος Δ.
 Λιβανός Άλέξανδρος.
 Λιμπόπουλος Γ.
 Λούλιας Έπαμινώνδας Δ.
 Λουλουδάκη Θεανώ
 Μαγκάκης Έμμανουήλ
 Μακαρέσκος Μιχαλάκης
 Μακρυονίτης Ν.
 Μαλκότσης Βασίλειος
 Μαλκότσης Μ.
 Μάνεσης Κωνσταντίνος Α.
 Μανόλικας Ιωάννης
 Μανούσος Γεώργιος
 Μαντζουράνης Νικόλαος
 Μαντόπουλος Δ.
 Μαραμπούτη Κατήγκω
 Μάρατος Α. Ιατρός
 Μάρκου Παύλος
 Μαυροκορδάτος Στέφανος
 Μαυροκορδάτος Γεώργιος Α.
 Μαυροκορδάτος Σ. Μ.
 Μαύρος Άθανάσιος
 Μελισσουργός Νικόλαος
 Μήλιος Ιωάννης
 Μηνειδής Έμμανουήλ
 Μητσόπουλος Δημήτριος Δ.
 Μιλβίτς Νικόλαος

Μιχαήλ Δημήτριος
 Μιχαηλίδης Περικλής
 Μιχαήλης Σάββας
 Μιχαλόγλου Ν. Α.
 Μιχόπουλος Κωνσταντίνος
 Μόντρης Δημήτριος Ι.
 Μουμούτση; Νικόλαος
 Μουσουδάκης Β.
 Μουσεύρος Ιωάννης
 Μουτάφης Μιχαήλ
 Μπαλαμπάνης Σάββας Δανιήλ, Κε-
 ρασσούντιος
 Μπαλτατζής Ιωάννης
 Μπάρατλης Βατίλειος Χρήστου
 Μποναθεντούρας Άλουτίσιος
 Μπρατοβάνος Κωνσταντίνος Δ.
 Μυτάρας Γ.
 Μύτος Ιάκωβος
 Ναϊδένοντις Ιωάννης
 Ναουμίδης Δημήτριος Μ.
 Ναύτης ...
 Νεστορίδης Σταύρος
 Νικολαΐδης Βασίλειος
 Νικολαΐδης Γεώργιος, Δικηγόρος
 Νικολάου Γεώργιος
 Νικολέσης Βασίλειος
 Νικολόπουλος Άνδρέας
 Νιώτης Άλέξανδρος
 Νεγροπόντης Στέφανος
 Νεστορίδης Σταύρος
 Ξανθόπουλος Κωνσταντίνος Σ.
 Ξένος Μ.
 Ξένος Ποθητός
 Ξυδάκης Ιωάννης
 Όθωναΐς Ιωάννης Κ.
 Οικονομίδης Ιωάννης
 Οικονομίδης Νάκος
 Οικονομόπουλος Γ.
 Όλύμπιος Ιωάννης
 Π. Ν. Κορμάς
 Παγιώτης Νικολάκης
 Πάγκαλος Γεράσιμος
 Πάγκαλος Σιμωνίδης Γερ.
 Παΐζης Όνούφριος
 Παΐσαρ Άλ. Οικονόμος εκ Τρικάλων
 Παλαμάρης Δημήτριος Γ.
 Παναγιώτης Βάρνης
 Παναγιωτίδης Άργύριος

Παναγιωτόπουλος Γεώργιος	Ῥάλλης Δουκᾶ;
Πανταζόπουλος Γ.	Ῥάλλης Π.
Πανταζόπουλος Κ.	Ῥαλλόπουλος Γεώργιος
Παππᾶ ἀδελφοί	Ῥίζος Δημήτριος Ι.
Παππαναστασίου Δημήτριος	Ῥίζος . . .
Παππαδάτης Κωνσταντῖνος	Ῥοδόπουλος Κωνσταντῖνος
Παππαδημητρίου Ἀλέξανδρος	Ῥουμπίνης Π.
Παππαδημητρίου Ἀσανάκης	Ῥουσσοπούλος Ἀθανάσιος
Παππαδόπουλος Κωνσταντῖνος	Ῥούσσοι . . .
Παππάζογλους Βασ. Ι. ἐκ Κάρλοβα	Ῥώκ Φωκίων
Παπαθεοδοσιάδης Παναγιώτης	Ῥώμας Ἰωάννης
Παππαϊωάννου Πέτρος	Σακουμάνος Κ.
Παππακυριαζόπουλος Γεώργιος	Σακκελλαρίδης Ἰάκωβος
Παππακυριτσόπουλος Γεώργ. Ἀθανασίου	Σακκελλαρίδης Α. Μ.
Παππαλαμπρινίδης Μιχαήλ Γ.	Σακκελλαρίου Ἀλέξανδρος
Παππανικολάου Δημήτριος	Σακκελλαρίου Ἐμμανουήλ
Παππασαοῦλ Κωνσταντῖνος	Σαλάχας Δόν-Ἰώσηπος
Παρασκάκης Δημήτριος Γ.	Σαλάχας . . .
Παρασκευᾶ Πλάτων Ν.	Σαλιάρης Α.
Παρθενόπουλος Σταῦρος	Σαραντόπουλος Γεώργιος
Πασπαλῆς Ἰωάννης	Σαράτσης Στυλιανός
Πασπαλῆς Δημήτριος Ι.	Σάρελ Φίλιππος
Πασπαλῆς Νικόλαος Ι.	Σαρόγλους Κωνσ. Α.
Πασχάλης Ἰάνκος	Σαπουντζίκη Ῥοδάνθη
Πατρίκιος Πάνος Φ.	Σδέτκογλους Ἀλέκος Γ.
Πέρβελης Γρηγόριος, δικηγόρος	Σβύλαρης Ἰωάννης Α.
Περδικάκη Εἰρήνη	Σγούτας Θ. Π.
Πετρινός Πέτρος	Σγούτας Κωνσταντῖνος
Πετσοπούλης Σάββας, δικηγόρος	Σεραφεῖμ Ἰωάννης
Πετροκόκκινος Ἰωάννης Θ.	Σέχας Κωνσταντῖνος
Πετροκόκκινος Νικόλαος Π.	Σκάσης Θ.
Πικιώνης Δημήτριος Κ.	Σκίζης Γ.
Πλάλας Κωνσταντῖνος	Σινέλλης Ἰωάννης
Πίζης Γεώργιος Μ., Ἀσπριος	Σκλάβος Παναγῆς Α.
Πιτταράκης Π.	Σκουλῆς Νικόλαος
Πλαγινός Κωνσταντῖνος Χουρμούζη	Σκούφης Κωνσταντῖνος
Πλέσκας Πάνος Ν.	Σκυλίτσης Στεφάνου-Ζαννῆς
Πορφυρόπουλος Δημήτριος	Σμυρνακόπουλος Ἀνδρέας
Πουλῆς Ἀναστάσιος	Σούρας Γ.
Πουρῆς Ἐμμανουήλ Α.	Σουρμελῆς Παν. Ἰωάννου Κερασούντιος
Πράσιнос Βασίλειος Κ.	Σούτσος Ἀλέξανδρος Γ.
Πράσιнос Κωνσταντῖνος Π.	Σούτσος Γεώργιος Α.
Πριβιλέγκιος . . .	Σούτσος Νικόλαος Α.
Προσαλέντης Στυλιανός	Σπένδου Χρήστος Α.
Προύτσος Κωνσταντῖνος, Ὀθωμανικός Πρό-	Σπηλιόπουλος Ἰωάννης Εὐσταθίου
ξενος ἐν Λαμῖα.	Σταθόπουλος Δημήτριος Κύβιος
Πώπ Κωνσταντῖνος Ζ.	Σταματιάδης Κ.
Ῥάλλης Γ.	Σταματιῆλος Γ. ὑποπλοίαρχος

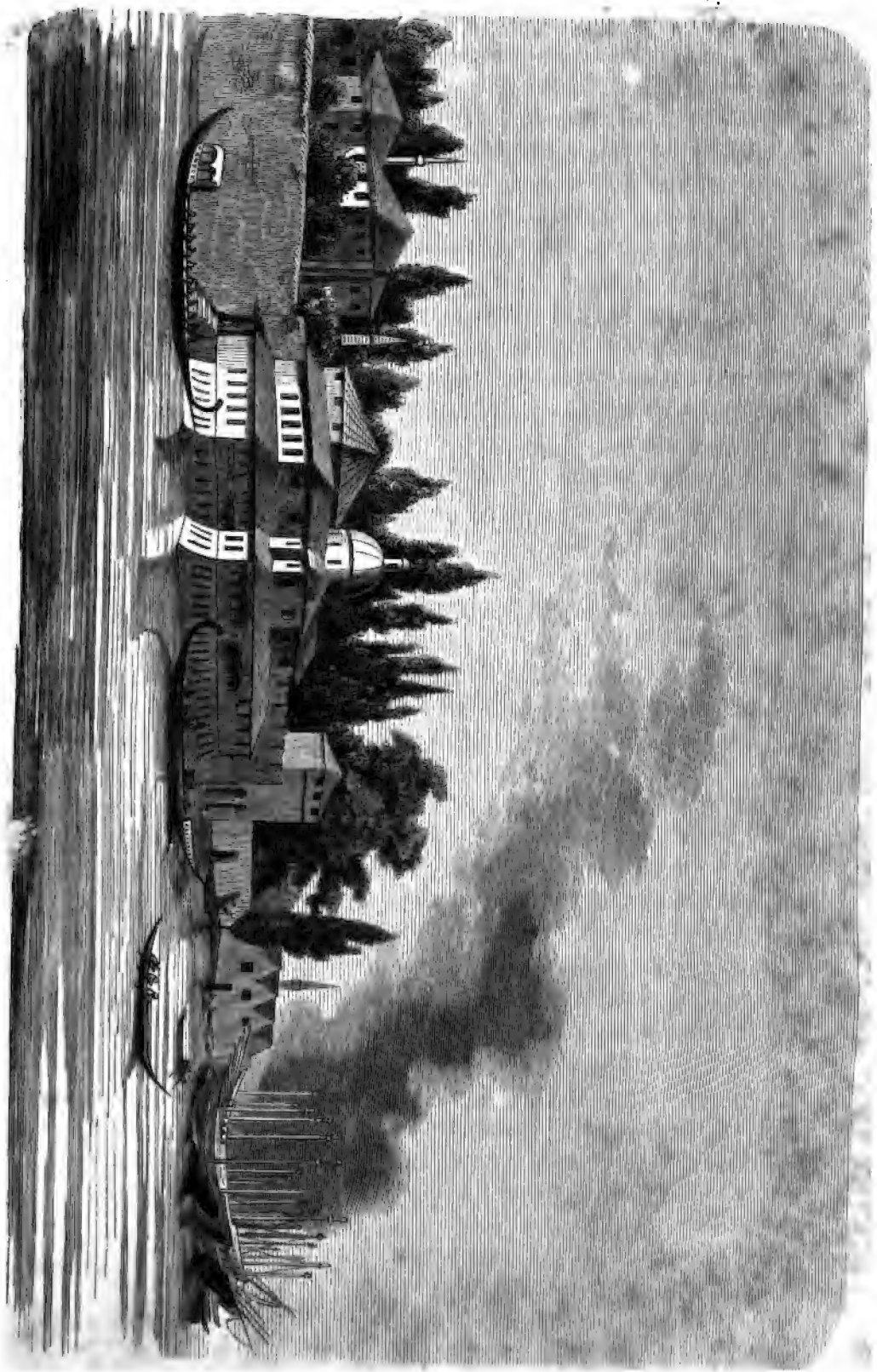

Σταυράκης Γ.	Φραγκούλης Ι.
Στεφάνης Π. Δ.	Φωκᾶς Χαράλαμπος
Στοιάννωδιτο Κωνσταντῖνος	Φωτιάδης Δημήτριος
Συμαρίππας Γρηγόριος	Χαμάρτος Πέτρος Δ.
Συμηριώτης Νικόλαος	Χαριτόπουλος Δημήτριος
Συμηριώτης Σ.	Χατζῆ-Ἀθανασίου Γρηγόριος
Σύμφωμος Ἰωάννης	Χατζῆ-Γεωργίου Κωνσταντῆς
Σωτηρόπουλος Θεοδόσιος	Χατζῆ-Κώνστας Ἰωάννης
Τερζάκης Γεώργιος	Χατζῆ-μπαμπᾶς Δημήτριος Ι.
Τεφαρίκης Φώτιος	Χατζῆ-Πέτρου Πετράκης
Τριανταφυλλίδης Περικλῆς	Χατζῆ-Ραΐκου Κωνσταντῖνος
Τσάλης Δημήτριος	Χατζηφραγκόπουλος Ἀγγελῆς
Τσάλης Ἡρακλῆς Χ.	Χατζίσκος Ἀλέξανδρος
Τσάμπαλης Γεώργιος ἐκ Ῥεντίνης	Χατζίσκος Ἰωάννης.
Τσιβόγλου Ἀλέκος	Χλωρός Δημήτριος Ι.
Τσιβόγλου Δημοσθένης	Χούμης Γεώργιος
Τσιλογλου Δημ. Χατζῆ-Ἰωάννου	Χουρμουζάκη Ἐλισάβετ
Φαμειώτης Ν. Σ.	Χρηστίδης Ἰωάννης
Φαρμακίδης Μιχαήλ	Χρονόπουλος Σπυρίδων Θ.
Φιλιδιάκος Δημήτριος	Χρυσοθέργης Ἀλέξανδρος
Φιλιππίδου Ἀννέττα	Χρυσοχοΐδης Νικόλαος
Φλώρης Χατζῆ-Ἰωάννης	Χωρεμῆς Σταμάτιος
Φράγκος Γεώργιος	Ψυχαινόπουλος Χρύσανθος Γ.
Φραγκούλης Ἀντώνιος	Ψωμάδης Δημήτριος Ν.

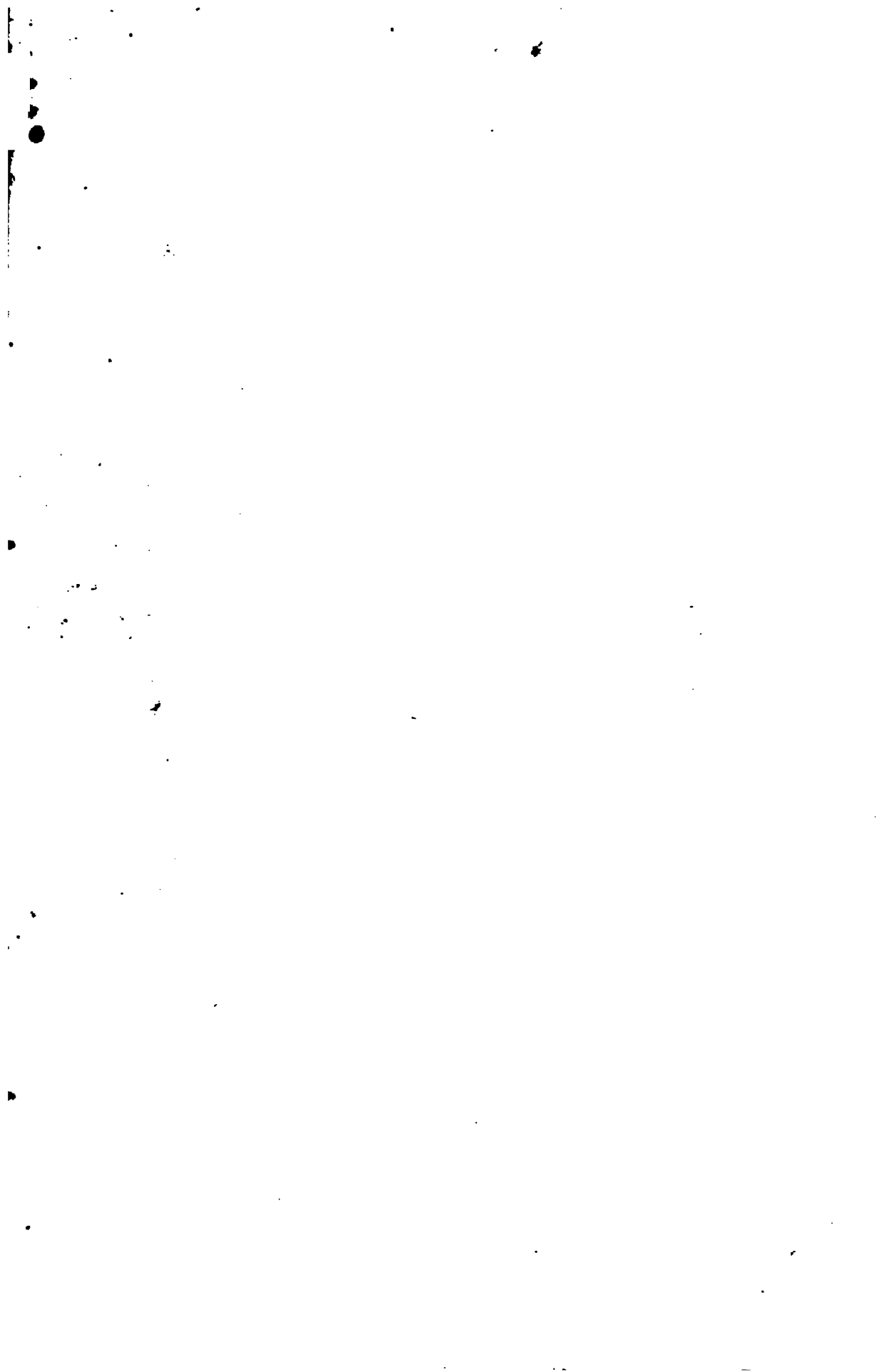
ΠΟΥ ΤΟΠΟΘΕΤΗΤΕΟΝ ΤΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ

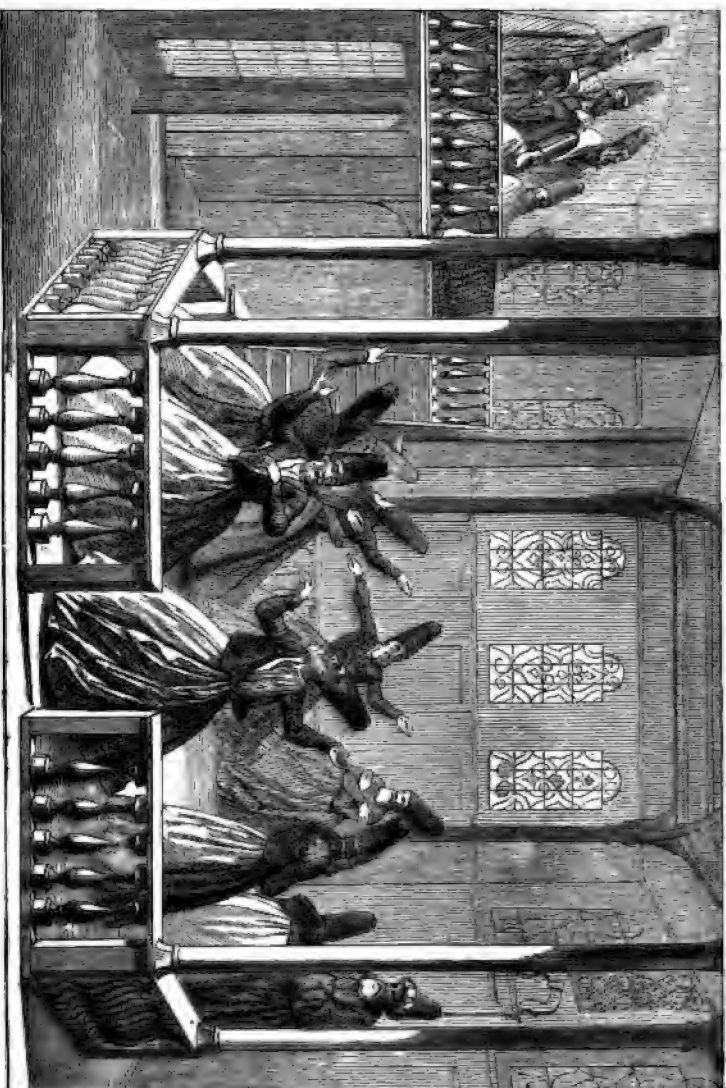
(Πρὸς ὁδηγίαν τοῦ βιβλιοδέτου).

Τὸ Ἄιναλὺ-Καθάκ	σελ. 47 (πρὸς δεξ.)
Ὁ χορὸς τῶν Δερβίσιων Μελεβῆ	— 64 (πρὸς ἀριστ.)
Ὁ Τζεζάερλῆ-Χασὰν-πασσᾶς	— 74 (πρὸς δεξ.)
Τὸ ἐν Τὸπ-χανὲ τζαμίον τοῦ Σουλτὰν Μαχμούδ Β'. 'Ἡ ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Τὸπ-χανὲ κρήνη	} . . . — 80 (πρὸς ἀριστ.)
Ὁ Χαΐρ-οὐδ-διν-πασσᾶς	
Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ὁ Ἐξ ἀπορρήτων	— 94 (πρὸς ἀριστ.)
Τὸ Ῥούμελη-γχισαρί	— 113 (πρὸς δεξ.)
Τὰ 40 δένδρα ἢ ἡ πλάτανος τοῦ Γκοδεφρουά	— 124 (πρὸς ἀριστ.)
Τὸ Μπένδ τοῦ Βελιγραδίου	— 158 (πρὸς δεξ.)
Τὸ ἐν Βελιγραδίᾳ Ὑδραγωγεῖον	— 163 (πρὸς ἀριστ.)
Τὰ Καδάκια	— 166 (πρὸς δεξ.)
Τὸ Γκιόκ-σουγιού	— 200 (πρὸς ἀριστ.)
Σουλτὰν-Μουράδ ὁ Δ'.	— 226 (πρὸς ἀριστ.)
Σουλτὰν-Μαχμούδ ὁ Β'.	— 229 (πρὸς ἀριστ.)
Τὸ ἐν Σκουταρίῳ Τζαμίον τοῦ Σουλτὰν-Σελήμ Γ'.	— 238 (πρὸς δεξ.)
Τὸ ἐν Σκουταρίῳ Ὁθωμανικὸν νεκροταφεῖον	— 252 (πρὸς δεξ.)
Ὁ Χάρτης τῶν Πριγκηποννήσων	— 256 (πρὸς δεξ.)
Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος ὁ Πορφυρογέννητος	— 287 (πρὸς ἀριστ.)
Ὁ Χάρτης τοῦ Βοσπόρου (εἰς τὸ τέλος τοῦ Βιβλίου).	— 392 (πρὸς δεξ.)

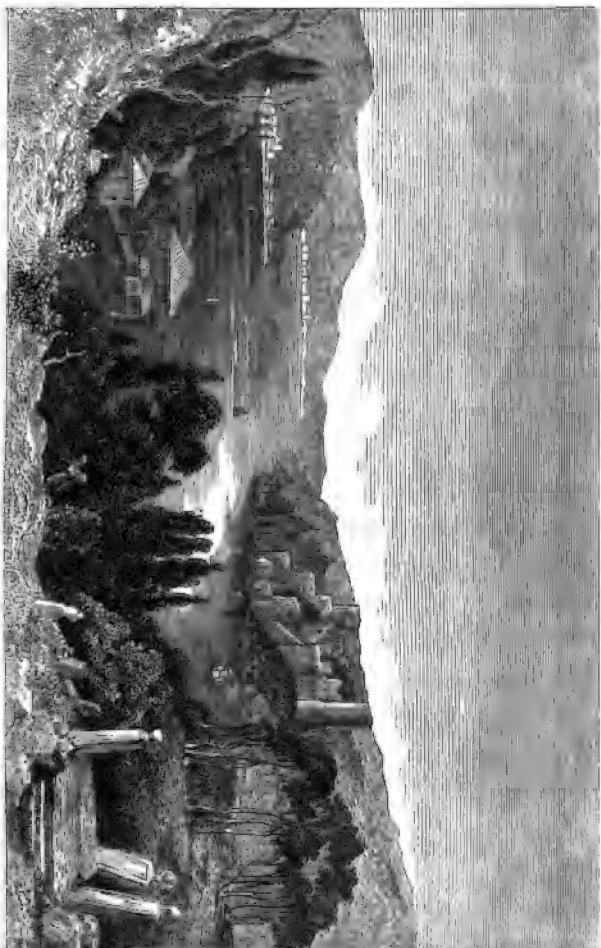
TO ALMAU-KALAH.

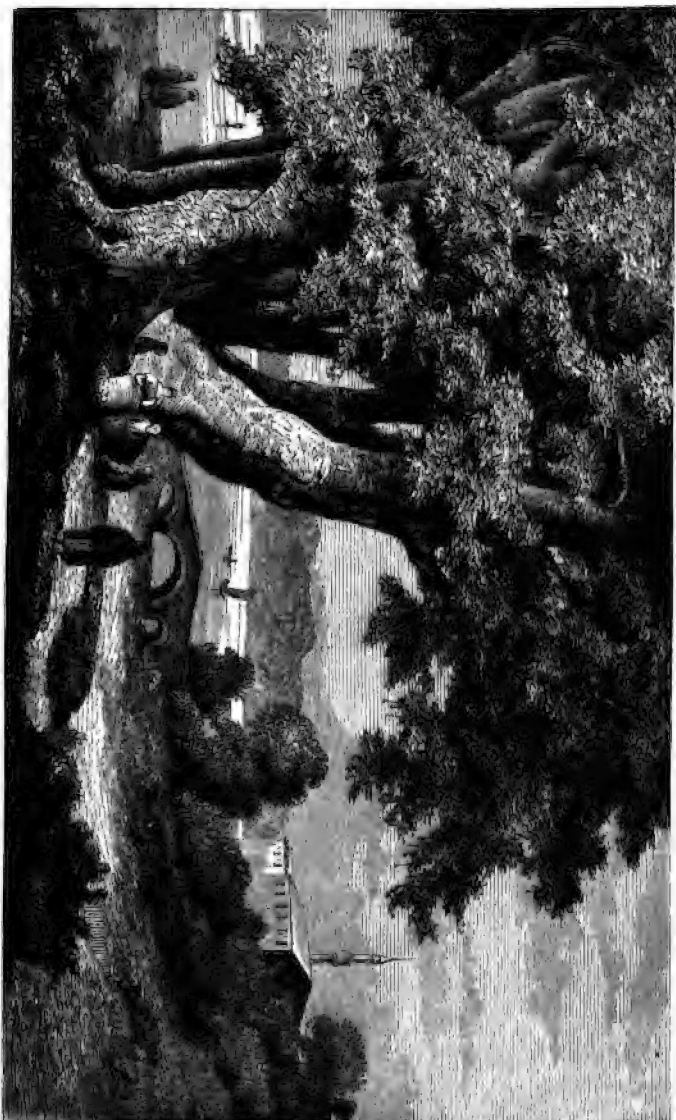
Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΔΕΠΡΙΣΤΩΝ ΜΕΒΑΕΡΗ.

TO POT'NEAU-KIZAP.

ΤΑ 40 ΔΕΝΔΡΑ, 7 Η ΠΛΑΤΑΝΟΣ ΤΟΥ ΓΚΟΛΓΟΘΙΑ.

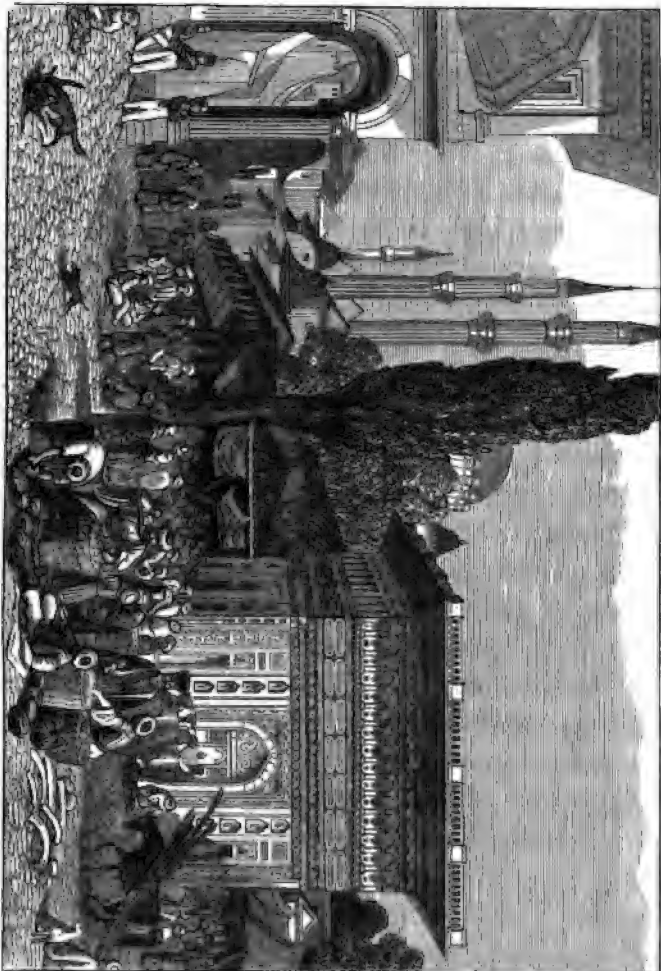

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ Ο ΕΞ ΑΠΟΡΡΗΤΩΝ.

II EN TII HATEIA TOI-XANE KPINII.

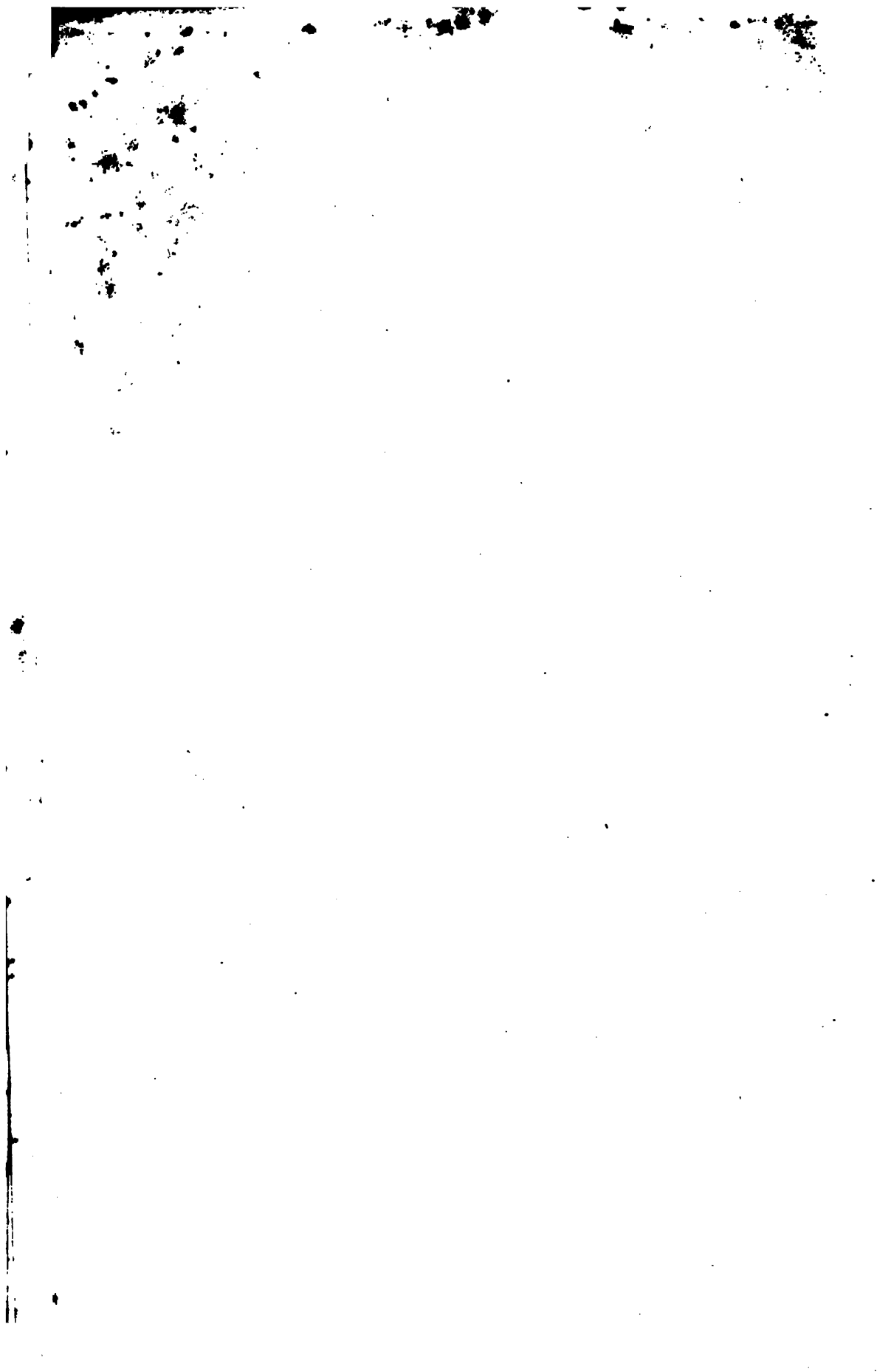
Ο ΧΑΪΡ-ΟΥΔΔΙΝ-ΠΑΣΣΑΣ.

Ο ΤΖΕΖΑΕΡΑΗ-ΧΑΣΑΝ-ΠΑΣΣΑΣ.

TO EN TOH-XANE TZAMION TOY ΣΟΥΛΤΑΝ-ΜΑΧΜΟΥΔ Β'.

11

12

13

14

15

16

17

18

ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΟΥΡΑΤ Ο Δ΄.

TO EN BEUTELPAID JAPANION.

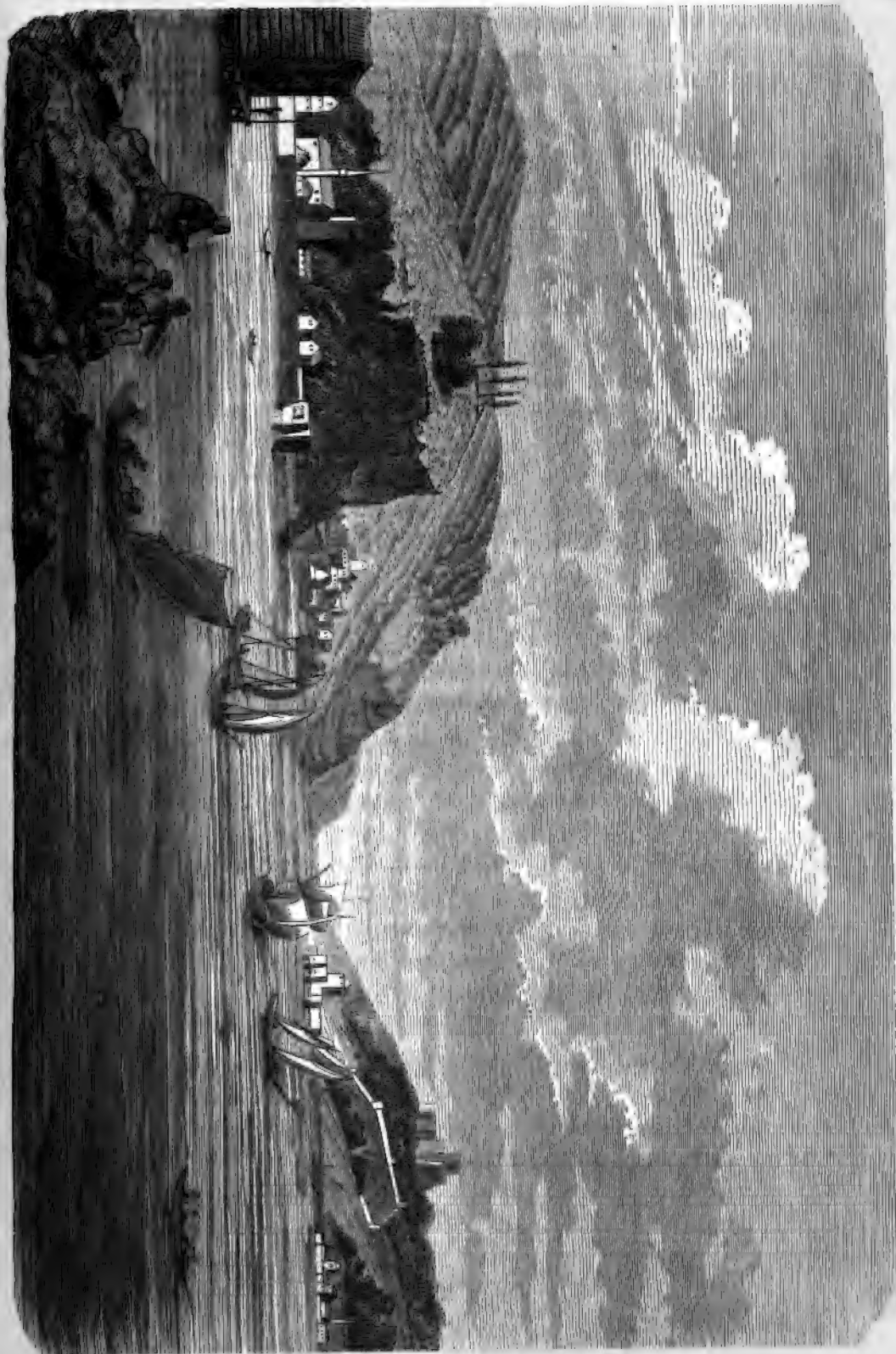
100

100

100

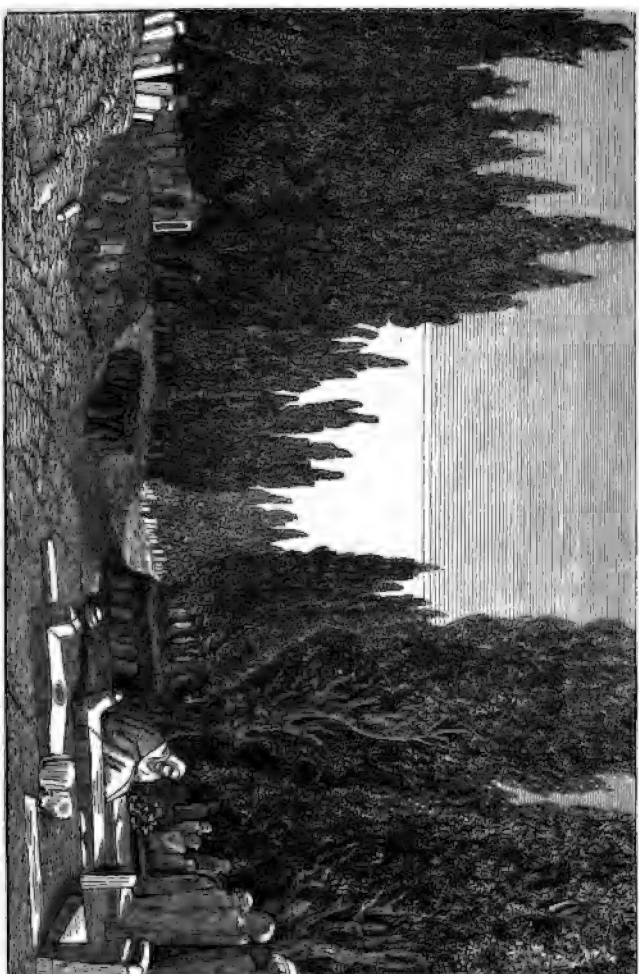
100

100

ΤΟ ΕΝ ΣΚΟΤΤΑΡΙΩ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΝ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΝ.

ἸΩΑΝΝΗΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ ὁ Β΄.

γενν. τῷ 1393, αὐτοκρ. τῷ 1426, ἀποθ. τῷ 1449.

TO KIOK-SOITOT.

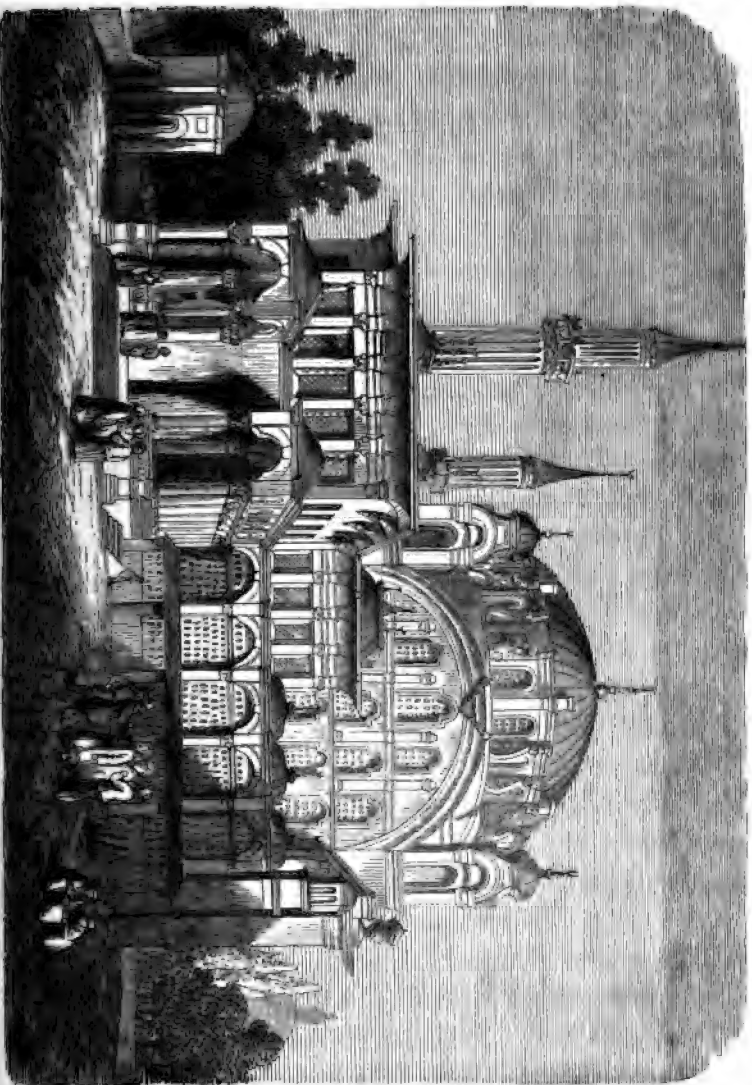
1

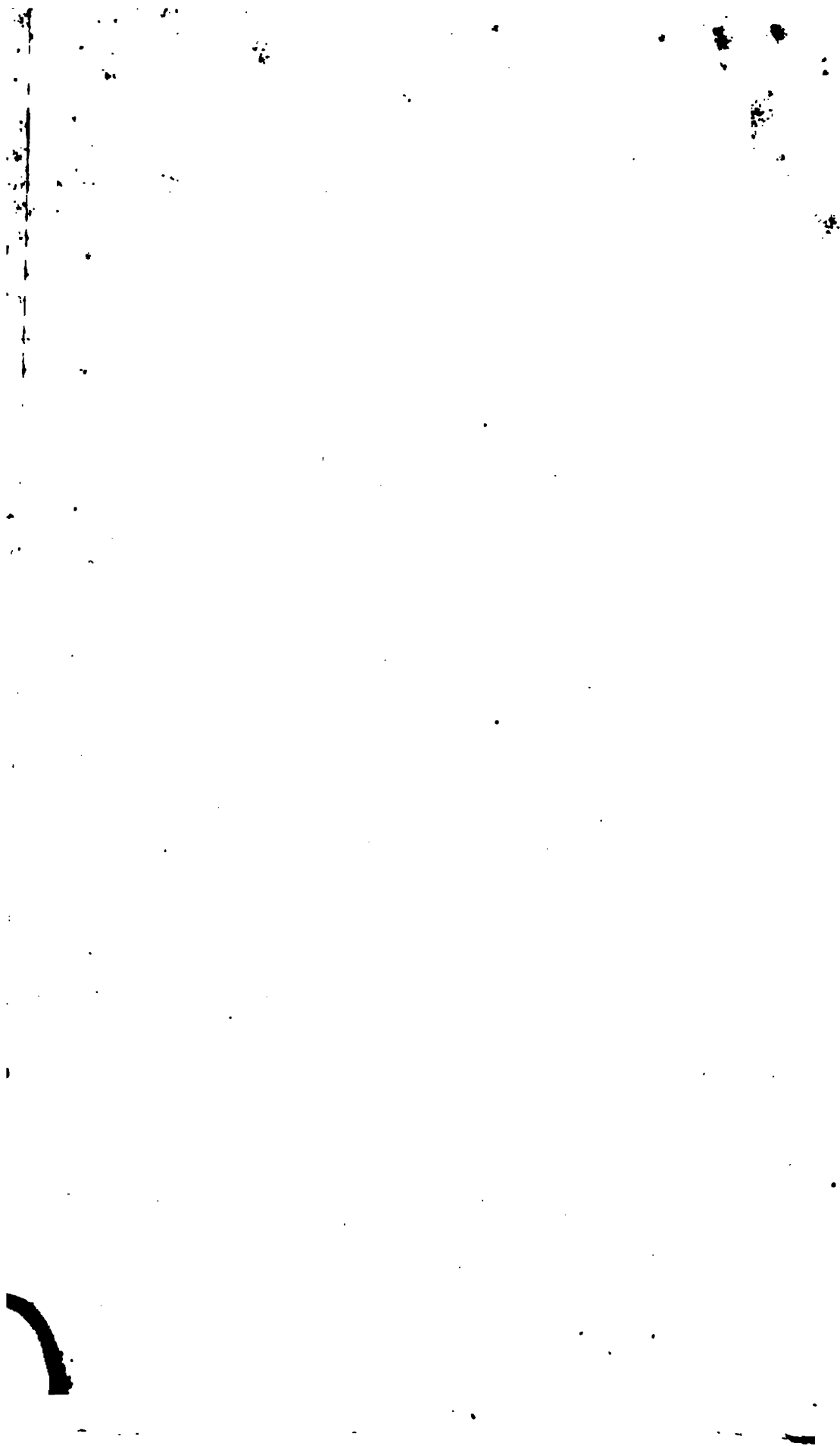
ΣΟΥΛΤΑΝ-ΜΑΧΜΟΥΔ Ο Β΄.

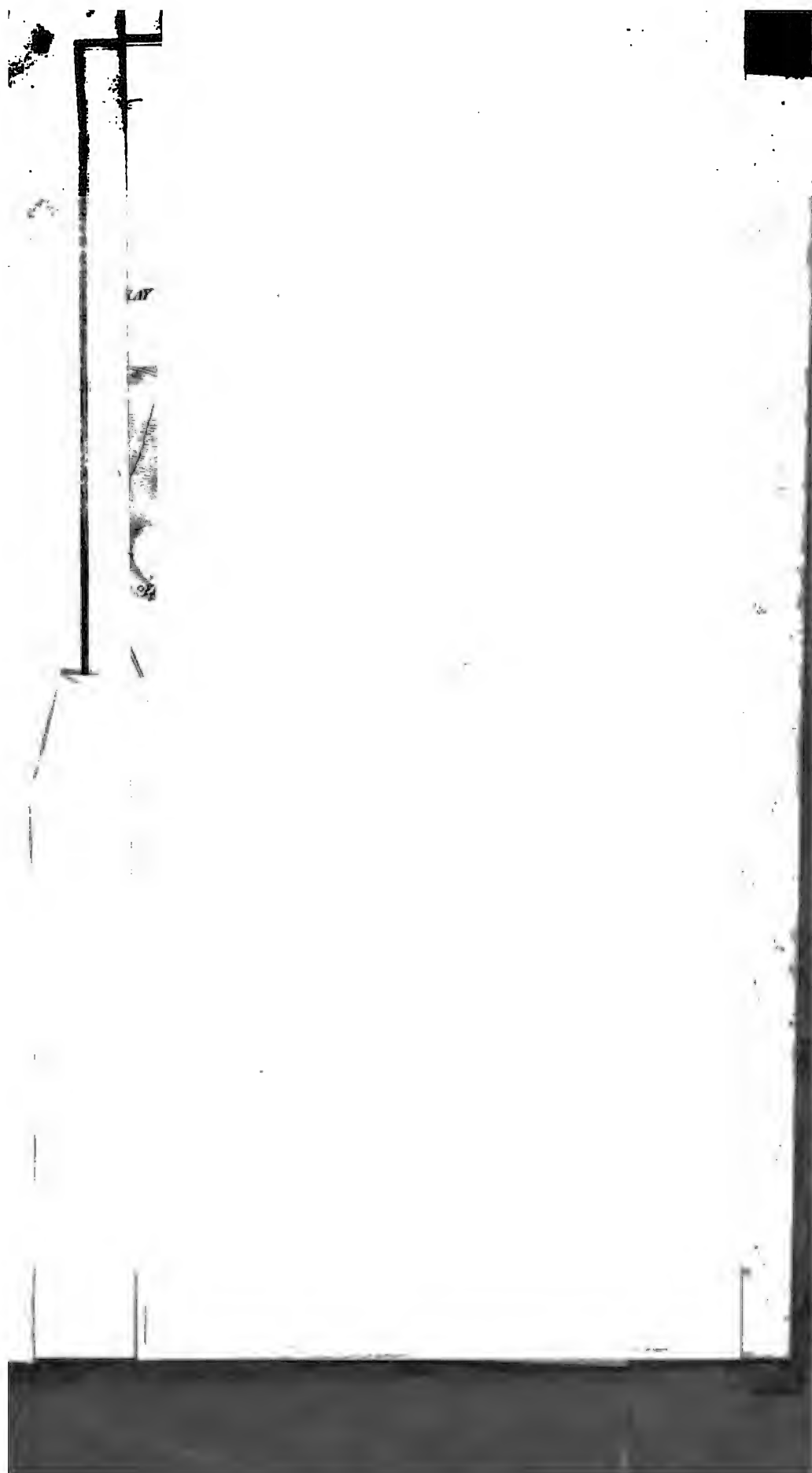

TO EN ΣΚΟΤΤΑΡΙΟ ΤΖΑΜΟΝ ΤΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝ-ΣΕΛΗΜ

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

.

213

214

